JESUCRISTO OY OA’PAK

Kenda Jesucristoa

Monigka’uyatenok

Diostaj Mo’manopo’yarea’ika’ne

El Nuevo Testamento
de nuestro Señor Jesucristo
en el idioma
amarakaeri

Wycliffe
BIBLE TRANSLATORS

Liga Bíblica®
INTERNACIONAL

El Nuevo Testamento
en el idioma amarakaeri del Perú

Primera edición, 1986
Segunda edición, 2008

Publicado por
© 2008, Liga Bíblica Intenacional

www.ScriptureEarth.com

Creative Commons
Atribución-No Comercial-No Derivadas 3.0 Unported

Eres libre de:
copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra

Bajo las condiciones siguientes:
- **Atribución** — Debes reconocer la autoría de la obra en los términos especificados por el propio autor o licenciante.
- **No comercial** — No puedes utilizar esta obra para fines comerciales.
- **No Derivadas** — No está permitido que alteres, transformes o generes una obra derivada a partir de esta obra.

Entendiendo que:
- **Renuncia** — Alguna de estas condiciones puede no aplicarse si se obtiene el permiso del titular de los derechos de autor.
- **Otros derechos** — Los derechos siguientes no quedan afectados por la licencia de ninguna manera:
  - Los derechos derivados de *usos legítimosu* otras limitaciones reconocidas por ley no se ven afectados por lo anterior;
  - Los derechos *morales* del auto;
  - Derechos que pueden ostentar otras personas sobre la propia obra o su uso, como por ejemplo *derechos de imagen* o de privacidad.
- **Aviso** — Al reutilizar o distribuir la obra, tiene que dejar bien claro los términos de la licencia de esta obra.

http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

CONTENIDO

San Mateo	Mt	1
San Marcos	Mr	67
San Lucas	Lc	104
San Juan	Jn	182
Hechos	Hch	237
Romanos	Rom	299
1 Corintios	1 Co	328
2 Corintios	2 Co	354
Gálatas	Gá	374
Efesios	Ef	387
Filipenses	Flp	399
Colosenses	Col	406
1 Tesalonicenses	1 Te	414
2 Tesalonicenses	2 Te	421
1 Timoteo	1 Ti	425
2 Timoteo	2 Ti	434
Tito	Tit	442
Filemón	Flm	446
Hebreos	Heb	448
Santiago	Stg	476
1 Pedro	1 Pe	483
2 Pedro	2 Pe	491
1 Juan	1 Jn	497
2 Juan	2 Jn	504
3 Juan	3 Jn	505
Judas	Jud	507
Apocalipsis	Ap	511

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

SAN MATEO

Mateoa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane'.
(Lc. 3.23-38)

1 [1] Jesucristo Davidkudaken adhuea'si'po kenpa'ti Abrahamkudaken adhuea'si'po o̱'u̱yate. In beroba'te do Mateoa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen adhuea'pane'dik on'nigmadoya'dene.
[2] A'nennanada Abraham Isaacen huaoj o̱'u̱yate. Isaac Jacoben huaoj o̱'u̱yate. Jacob Judáen huama'buyereen huaoj o̱'u̱yate. [3] Judá Faresen Zaraereen huaoj o̱'u̱yate. Tamar kenomeyen huaoj o̱'u̱yate. Fares Esromen huaoj o̱'u̱yate. Esrom Aramen huaoj o̱'u̱yate. [4] Aram Aminadaben huaoj o̱'u̱yate. Aminadab Naasónen huaoj o̱'u̱yate. Naasón Salmónen huaoj o̱'u̱yate. [5] Salmón Boozen huaoj o̱'u̱yate. Rahab Boozen hua̱ye̱ o̱'u̱yate. Booz Obeden huaoj o̱'u̱yate. Rut Obeden hua̱ye̱ o̱'u̱yate. Obed Isaíen huaoj o̱'u̱yate. [6] Isaí Huairi Daviden huaoj o̱'u̱yate. David Salomónen huaoj o̱'u̱yate. Uríasen ayhua Salomónen inag o̱'u̱yate.
[7] Salomón Roboamen huaoj o̱'u̱yate. Roboam Abíasen huaoj o̱'u̱yate. Abías Asaen huaoj o̱'u̱yate. [8] Asa Josafaten huaoj o̱'u̱yate. Josafat Joramen huaoj o̱'u̱yate. Joram Uzíasen huaoj o̱'u̱yate. [9] Uzías Jotamen huaoj o̱'u̱yate. Jotam Acazen huaoj o̱'u̱yate. Acaz Ezequíasen huaoj o̱'u̱yate. [10] Ezequías Manasésen huaoj o̱'u̱yate. Manasés Amónen huaoj o̱'u̱yate. Amón Josíasen huaoj o̱'u̱yate. [11] Josías Jeconíasen huama'buyereen huaoj o̱'e̱po kenoka' Israel aratbuttaj Babilonia huadaribayo on'batohua'de'uyate.
[12] Nogok Jeconías Salatielen huaoj o̱'u̱yate. Salatiel Zorobabelen huaoj o̱'u̱yate. [13] Zorobabel Abiuden huaoj o̱'u̱yate. Abiud Eliaquimen huaoj o̱'u̱yate. Eliaquim Azoren huaoj o̱'u̱yate. [14] Azor Sadocen huaoj o̱'u̱yate. Sadoc Aquimen huaoj o̱'u̱yate. Aquim Eliuden huaoj o̱'u̱yate. [15] Eliud Eleazaren huaoj o̱'u̱yate. Eleazar Matánen huaoj o̱'u̱yate. Matán Jacoben huaoj o̱'u̱yate. [16] Jacob Joséen huaoj o̱'u̱yate. José Maríaen hua̱to̱e̱ o̱'u̱yate. María Jesúsen hua̱ye̱ o̱'u̱yate. Jesústaj konogdikda o'dikka'uy Cristo, Diosa o'ta'mona'uyate.
[17] Ken Abraham Davidte catorce Daviden adhuea'pane' o̱'nuyate. Kenpa'ti David Babilonia huadariyo en'batohuade'te Jeconíaste catorce adhuea'pane' o̱'nuyate. Kenpa'ti Jesús e'si'po̱e̱de'te nog catorce adhuea'pane' o̱'nuyate.

Jesucristo o'si'po̱e̱'uyate.
(Lc. 2.1-7)

[18] In konig Jesucristo o'si'po̱e̱'uyate. María Jesúsen hua̱ye̱ Joséere

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

o'tọẹpakapo. Tọẹpakhuedạada
huaboa'da bogdakhue'da ọ'ẹ
on'tinopọẹ'uy. Diosen Nokịregạ
o'dapoka'uy. 19 José Maríaen
huạtọẹ huadak huaka'eri ẹ'ẹạada
María bogdakhue' ọ'ẹnok e'huaa'ta'
pakhue'ada soatayo' huạtọẹ ẹ'enta'
o'pakuynig'a. 20 Kenpa' José
e'nopọẹde'te o'yorokpo Dios Huairien
huata'moneritaj o'tiahuay'uy.
—On José ị'ẹ. Daviden adhuea'si'po
ị'ẹ. María e'tọẹpaktaj me'pukehue' yạẹ'.
Huasi'po o'tọẹạponig Dios Nokịregen
ọ'ẹạpo. 21 Bokereksi'poa' o'si'popakapo.
Kentaj i'dikka'apo Jesús. (Jesúsdik
Judíoen hua'ate dakhuea' e'ka'
huamanopo'yarea'eri ọ'ẹạpo) konigẹpo
ke'nen aratbut Israel aratbuttaj
dakhuea' e'kika' o'manopo'yarea'apo.
—Diosen huata'moneria kenda
ona'uyate. Josétaj ona'uyate.
22 Dios Huairien huamanbatia'pakeria
o'manbatia'pakuynig in aya'da ọ'ụy.
23 Mune'yọ katenohued
ẹ'ẹạada bogdakhue' ọ'ẹpo.
Huabokereksi'po o'si'popakapo.
Kentaj on'dikka'apo Emanuel.
Dios Huairia o'mana'uyate.
Emanuel huadik konig Dios oro'ere
ọ'ịka'.
24 José o'mabodepo Dios Huairien
huata'moneritaj o'nigpẹẹpo huạtọẹ
e'tọẹạda 25 e'si'popakde'te batohuedhue'
ọ'ụyate. E'si'popakde'te Jesús
o'dikka'uyate.

**Digạada huanopọẹ'eria Jesús
yọbedtaj on'ta'huadẹ'uyate.**

2 1 Belén huakka' jakyo Judea
huadaribayo Jesús o'si'poẹ'uyate.
Kenoka' Herodes Roma huạẹ'eri
Judea gobierno huairi ọ'ụy. Kenoka'
Jerusalén huakka' jakyo sue'da
huabokerek on'tiakdepo, kenomey
digạ'da huanopọẹ'eria nogbaya' niokpo
e'behuikyon on'tiakdepo,
2 —Judío aratbuten huairi
o'si'popakdeme'. ¿Meyon yạ'ẹ? Kẹyon
niokpo ome' judío Huairi e'si'popakde'
huanopọẹ' siokpo o'tiahuayme'po,
judío Huairitaj dakiti Dios aa'ya'po
o'tiakdey. —On'mana'uyate.
3 Kenoka' Herodes Huairi kenda
o'matipẹẹdepo o'me'puke'uyate.
4 Aya' sacerdote huairitaj kenpa'ti
aya'da Apagba' huamanmadika'eritaj
o'makupopaka'uyate Herodesa.
Ọgkupopakdepo, "¿Cristo Diosya'
o'tiakdepo meyạ' ya'si'poẹapo?"
o'mana'uyate.
5 —Judeabayo Belén huakka'
jakyo o'si'poẹapo. Diosen
huamanbatia'pakeria kenpa'
o'nigmadoya'uyate:
6 Judea huadaribayoda Belén
huakka' jak suhuigda ẹẹ'pi'
huakhuairi Cristo o'si'poẹ'apo.
Belén jakya' huamata'monanhua'
Huairi Cristo ọ'ọrọkapo. Ke'na
Israel aratbuttaj o'batiokika'apo.
—Judío huairia o'nona'uyate.
7 Kenoka' digạ'da huanopọẹ'erite
o'mata'mona' Herodesa. "Ịregịreg
yan'batotiak." Herodesa o'mana'uyate.
"¿Judío huairien siokpo menok
huaboa'da yạ'ọrọkuy bo'tiahuayne?"
Herodesa digạ'da huanopọẹ'eritaj
o'mana'uyate. 8 O'nopọẹdepo digạ'da
huanopọẹ'erite Belényo o'mata'mona'po,
—Ạyon yan'huati'. Huasi'potaj daka'
yaduk. Kenoka' yan'huahuaydepo
do'taj yan'tiakti'. Enade'te do kenpa'ti
huahua'dik ịjjẹpo kentaj huikudate
ịjtihuadpo, "'Urua'da huairi ị'ẹne."
Yona'apoy. —Herodesa nama'da
o'mana'uyate.
9 Ken Herodestaj on'pẹẹdepo
digạ'da huanopọẹ'eria o'nokhua'uyate.
Ken siokpo niokpo ya'behuikyon
on'tiahuayde ken siokpo huakkuruyon
o'hua'uy. O'hua'po kutaya' kente
huasi'po ẹ'huạẹ'te o'batik. 10 Digạ'da

huanopo̱e̱'eria siokpo on'tiahuaypo
huakka'da on'durugpakuy. Judío
aratbuten huairisi'po kente o̱'e̱
on'nopo̱e̱po. 11 Jakyo on'kuddepo
huasi'potaj on'tiahuay'uy. Huasi'po
hua̱ye̱ Maríaere on'tiahuay'uyate.
Konig gobierno huairitaj huikudate
on'huadikuy huasi'po Jesústaj
huikudate on'tihuadpo 'urua'da
judío aratbuten gobierno huairi
o̱'e̱ on'batia'pakpo. Kenoka' caja'
o'nokhuikedepo katetehue' huasi'potaj
oro on'yokuyate. 'Urua'da o̱hue̱y
huasihuaj daka'da e'bakpakte
'uru'hui̱e̱a̱da o'hui̱ri̱kika'. Huakka'teda
e̱e̱'tada Jesústaj on'yokuyate. Nogda
konig 'uru'hui̱e̱a̱da e'hui̱ri̱kika' kenpa'ti
huakka'teda e̱e̱'tada on'yokuyate.
Katetehue' huasi'po huairitaj
on'yokuyate. 12 Nogok on'yorokdepo
"Herodeste onte'ti huahue' yane',"
kenda on'pe̱e̱depo kenomeyenbayo nog
dagtekon on'hua'uyate.

Nog aratbutenbayo
Egiptobayo on'mon'uyate.

13 Diga̱'da huanopo̱e̱'eri en'huade'te
José o'taypo o'yorokpo Diosen
huata'moneritaj o'tiahuay'uy.
—Herodes Jesússi'potaj a'arakya'po
o'ukaponok, yamabo', huasi'po
hua̱ye̱ere yabatohua'po Egipto
aratbutenbayo yamatomon'. Ke̱yo̱
yanikati'. Kenok yakumejti' ona'apone.
—José e'yorokya' Diosen huata'moneria
ona'uyate.
14 Ken José o'pe̱e̱depo
o'maboduyate. Sikyo huasi'po
hua̱ye̱erea o'tohua'bedpo Egiptobayo
o'tohua'uyate. 15 Egiptoyo o̱'i̱ka'uyate.
Herodes Huairi e'bueyde'te
o̱'i̱ka'uyate. Konig Oseas Diosen
huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uy
konigti o̱gka'uyate. "Egiptobaya'
ya̱o̱ro̱k. Do'hued Huasi'potaj yona'apoy."
Dios Huairia oa'uy.

"Huasi'potaj yan'batiaraka'."
Herodesa o'mana'uyate.

16 Diga̱'da huanopo̱e̱'eria judío
huairisi'potaj a'batia'pakya'po tiakhue'
ya̱'neapet. Nama'da me'nona'uyne.
Herodes kenda o'nokotdepo diga̱'da
o'diaypo, "Aya'da huabokereksi'po
yo̱bed nogbayoktidaere botta'
huabayokere en'ṯa̱e̱tada yan'batiaraka'.
Belén huakka' jakyo kenpa'ti Belén
meyo̱hue'da huasi'potaj yan'batiaraka'."
O'mana'uyate. Diga̱'da huanopo̱e̱'eria
a'nenda botta' huabayok Jesúsen
siokpo huaboa'da on'tiahuay'uyate.
Kenoka' Herodestaj on'batia'pakuy.
17 Konig Jeremías Diosen
huamanbatia'pakeria oa'uyate. Kenda
Herodesa o'ka'uy.
18 Ramá huakka' jak hua̱e̱'eria diga̱'da
on'bahuikonhuahua'. Bidteda
on'mapeeonhuahua'. Huasi'po
on'mabueynok Raquel huasi'potaj
on'bahuikonhuahua'apo.
Jeremíasa kenda oa'uyate.
19 Herodes e'bueyde'te José e'yorokya'
Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy.
Egiptobayo o̱'e̱po o'tiahuay'uy.
20 —Ke'na huasi'potaj e'arakta'
o'pakuy o'bueyde, yabo', Israel
aratbutenbayo yakumejti'. Huasi'po
hua̱ye̱eretaj yabatohua'. —Diosen
huata'moneria Josétaj ona'uyate.
21 José o'pe̱e̱depo o'bodpo huasi'po
hua̱ye̱ere Israel aratbutenbayo
o'batohua'uyate. 22 Herodesensi'po
Arquelao Judeabayo gobierno huairi
o̱'e̱. José o'pe̱e̱depo Judeayo e'hua'ta'
o'me'pukpo o'bayorokpo, "Judeayo
huahue' ya̱e̱'," o'pe̱e̱depo Galileabayo
o'hua'uyate. 23 Nazaret huakka' jakyo
o'hua'uyate. O̱'i̱ka'uyate. Jesús Nazaret
hua̱e̱'eri o̱'e̱ on'dikka'apo Apagba'
huamanbatia'pakeria oa'uyate. Konig
Apagba' oa'uyate aratbut Jesústaj
on'dikka'uyate.

Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ Juan bautiza huaka'eria Diosba' o'mana'onhuahua'uyate.
(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

3 [1] Nogok Jesús Nazaretyo o'kerekdepo Juan bautiza huaka'eria huaboa'da o'mana'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ Jordánhue̱yon o'mana'onhuahua'uyate.
[2] —Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpe̱i̱ka'. Diosen Huairi o'tiakdeapo Diosensi'po mo'e̱a̱pone. —Juana aratbut e̱gkupopakya' o'mana'uyate.
[3] Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda Juantaj o'timadoya'uyate,

Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ kentaj
mo'pe̱e̱a̱po. 'Utta' ena'pakte
mo'pe̱e̱a̱po. "Huairi e'tiakde'te
daka'da ae'ya'po 'urunopo'da
ya̱g'kika'. Dakhuea' e'kika'
yan'batikpo onte'ti Diostaj
yan'nigpe̱e̱'. Huairitaj yade'."
'Utta'da o'mana'apo. Kenda
Isaíasa o'timadoya'uyate.

[4] Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak maka'bij o̱'ta̱e̱'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asi̱gku o'minika'uyate. [5] Juantaj e'pe̱e̱ta' on'pakpo huakka'da aratbut Juantaj on'huatiakuyate. Huakka' Jerusalén huakka' jakyo hua̱e̱'eri kenpa'ti huakka' Judea huadari hua̱e̱'eri kenpa'ti Jordánhue̱ idbodte hua̱e̱'eria Juantaj on'huatiakuyate. [6] "Dakhuea'da ijkika'mey, bekkahuea' Dios." Enade'te Juana bautiza o'magka'uyate. Jordánhue̱ya̱' bautiza o'magka'uyate.
[7] Huakka'ada huamanmadika'eri huairi on'bahua'po fariseo huairi saduceo huairiere on'bahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate. Juana o'batiahuaydepo:

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopo̱i̱ka'po. Nopo'koreahue'tada bautiza e̱gkade'te Diosa dakhuea'da castiga e̱gka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopo̱e̱ne. [8] 'Urua'da ya̱g'kikati'. Daknopo'da ya̱g'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuaydik mo'e̱a̱pone. [9] "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o̱'e̱nok Diostaj me'pukhue'dik o̱'e̱y." Nopo̱e̱hue' yanika'. Diosa e'paknayo in huid o'bahuednigtaj Abrahamen huayayoa' magka'dik o̱'e̱.
[10] Nopo'koreahue' e̱e̱'nayo i̱da Diosa castiga mogka'apone. In konig o̱'e̱. Konig ta'bayo huada huato̱e̱'eri o̱'e̱po. Huada 'urua'da onhuadhue' o̱'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo yami'a o'ta'tegpo ta'akyo o'mahui̱gika'.
[11] Dakhuea' e'kika' mo'nopo'korea'de huamanopo̱e̱a̱' hue̱'e̱ya̱ do'hua bautiza e̱gka'tada noga̱nayo Cristoanayo o'tiakdepo Diosen Noki̱rega̱ ta'akerea bautiza o'magka'apo. Kennayo huakhuairinanada teynanada e̱'e̱a̱da do'huataj ehue'nanada i̱ji̱e̱y. [12] Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga̱'eri o̱'e̱po aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda̱'depo huakusi'hue ta'akyo o'hui̱gonhuahuika'po okbithue' o̱'e̱a̱po. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopo̱e̱'eri o̱'ne. On'nigpe̱i̱ka'. Huaknopo̱e̱'eritaj o'bakuda̱'apo, Diosen jakyo o'bakuda̱'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'majenapo.
—Juana aya'tada o'mana'uyate.

Juana Jesústaj bautiza o̱gka'uyate.
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

[13] Kenoka' Galilea huadaribaya' Jordánhue̱yo̱ Juante o'huahua'uyate Jesúsa. Bautiza megke'po o'huahua'po.
[14] Juan Jesústaj bautiza e̱gka'ta' pakhue' o̱'e̱po,

—Do'taj bautiza ogka'dik o'ene o'na.
¿Mena'po bautiza megke'po do'taj
i'tiak? —Juana Jesústaj ona'uyate.
15—Aya'da Diosa o'paknig e'ka'ta'
ijpaknok bautiza megka'. —Jesúsa
ona'uyate.
—Huadak bautiza ogkai'. —Juana
ona'uyate. 16 Juan bautiza ogka'denok
Jesús huahueya' e'behuikde'te ida
kurud konig akbogpe okhuikepo
Diosen Nokirega daka'damon konig
tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot.
Jesúsa e'tiahuayte o'tikotpo.
17—On do'hued Huasi'po o'taene.
Huadi'da o'taene. Ontaj durugda
o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

**Jesústaj nama'da kake'po toto'
huairia Jesústaj ona'uyate.**
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 1 Nogok sue'da aratbut
e'nahue'yo Diosen Nokirega
Jesústaj o'tohua'uyate. Toto'a
Jesústaj a'dikdikya'po keyo Jesústaj
o'tohua'uyate.
2 Jesús cuarenta huame'noe cuarenta
sikyo bapehue' o'unhuahuika'depo
aypota' o'uyate. 3 Jesús nama'da
kake'po toto'a Jesústaj o'huahua'depo,
—On buttida Diosensi'po ee'nayo
in huidtaj aypo yae' yana'. —Toto'a
Jesústaj ona'uyate.
4—Aypoayo'da noikahue'dik o'ne
aratbut. Aypo on'bapepo aya'da
Apagba' huadikkon nigpeika'dik o'ne.
Apagba' kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.
5 Kenoka' toto' Jesústaj
o'tohua'po Jerusalényo Diosen
huakka' jakyo o'tohua'po Diosen
huaboro' jak kutayoda jakkutagpiyo
o'tobehuikuyate.
6—On buttida Diosen Huasi'po
ee'nayo barakte yakudaj Apagba' oa'po:
Kanokba'huade'po e'kotte
Diosa ke'nen huata'moneritaj
o'mata'mona'aponok huidbate
kothue'dik i'eapone. Huaba'a
kutate monokba'huadapone.
Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.
—Toto'a ona'uyate.
7—Kenpa'ti "Dios Huairitaj nama'da
kake'po dikdikhue' yaee'." Apagba'te
kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa
toto'taj ona'uyate.
8 Onte'ti toto'a Jesústaj o'tohua'.
Kutayoda ote'yo o'tobehuikuyate. Nogyo
nogyoda aya' 'urua'da huadaribayo
kenpa'ti aya'da huadaribayo gobierno
huairi Jesústaj o'tiahuay'ea'uyate.
9—Do'taj huikudate be'tihuadpo
"'Urua'da huairi me'taene," do'taj
ea'nayo aya'da i'tiahuaynig aya'da
'urua'da huadaribayo kenpa'ti
huadaribayo huairi huaunhua'
o'bayokapone. —Toto'a nama'da
Jesústaj ona'uyate.
10—Keje', yahuati', toto'. "Dios
Huairitayo'da huikudate yan'tihuadpo
kentayo'da yan'nigpeika'." Apagba'a oa'.
—Jesúsa ona'uyate.
11 Ken toto'a okhua'depo Diosen
huata'moneria Jesústaj on'huatiakdepo
aypo on'yokuyate.

**Galilea judíoen huadaribayo Jesúsa
huaboa'da o'manmadika'uyate.**
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

12 Juan Bautista huabakuda' jakyo
o'e, Jesúsa o'tipeedepo Galilea
huadaribayo o'hua'uyate. 13 Nazaret
huakka' jakyo e'hua'ada ijhuiti
ehue' Capernaum huakka' jakyo
o'hua'po Capernaumyo o'ika'uyate.
Capernaum huaboro' e'pogte o'e.
Zabulón huadaribayo kenpa'ti Neftalí
huadaribayo huakka' jak Capernaum
kenteda o'e. 14 Capernaumyo
o'ika'po konig Isaíaskudaka a'nenda
o'timadoya'uyatenig, Jesúsa o'ka'uy.
15 Zabulón huadarieri kenpa'ti Neftalí
huadari onteteyo' e'pogtone'
huaee'eri Jordánhue akodpeneri

Galilea huae̱'eri Galilea kenteda
nog aratbutda judío huae̱'eri
ehue' o̱'nika. 16 Inomey aratbut
Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'nepo konig
sikkire̱gyo̱ o̱'nika'po huaboa'nayo
Diostaj o'noknopo̱e̱depo konig
huaboro'da huakjey huaboa'da
on'tiahuayde. Kenomeya
dakhuea'da o̱gkika'po kenpa'da
bueydik ya̱'neapetnig'a
huaboa'nayo huakjeytaj
on'tiahuayde. Isaíaskudaka
o'madoya'uyate.
17 Kenoka' Jesúsa huaboa'da
o'mana'po:
—Diosen Huairi o'tiakdenok dakhuea'
bokika'nig yan'nopo'korea' Diostaj
yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj
yanoknopo̱e̱'. —Jesúsa huakka'
aratbuttaj o'mana'ika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

18 Nogok Galilea e̱'po̱g akta'bogpete
Jesúsa o'hua'epo botta' huama'buy
o'tiahuay'uy. Simóntaj o'tiahuay. Simón
nogdikda o'dikka' Pedro. Andréstakon
o'tiahuay'uy. Huakjene'eri o̱'ne'uy.
E̱'po̱gyo̱ o'nokjen'e̱po:
19 —Doere monhua'. Aratbut
Diosensi'po ka'nike'po
kan'manopo'kore'po
mo'manmadikika'apone. —Jesúsa
o'mana'uyate.
20 On'pe̱e̱depo huakjene' kenpa'da
on'maenonpo Jesúsere on'hua'uyate.
21 Adyonda nog botta' huama'buytaj
Jesúsa o'tiahuay'uy. Jacobo Juanere
o'tiahuay'uy. Zebedeoen huasi'po
o̱'nuy. Kusi'petone'yo o̱'nepo huaojere
huakjene'taj on'to'ka'po, "Doere
monhua'po do'taj me'nigpe̱i̱ka'." Jesúsa
o'mana'uy. 22 On'pe̱e̱depo kusi'pe
huaojtere kenpa'da o'nenonpo Jesústaj
a'nigpe̱i̱kaya'po on'tahua'uyate.

Huakka'tada o'manmadika'uyate Jesúsa.
(Lc. 6.17-19)

23 Ken Galilea huadaribayo nog
huakka' jakyo nog huakka' jakyo
Jesúsa o'hua'epo judío aratbuten
hua̱i̱take' jakyo nogya̱' nogya̱'
o'manmadika'onhuahua'po Diosen
Huairi o'tiakdepo yan'nopo'korea'po
yan'nigpe̱i̱ka' Diosensi'po mo'e̱a̱pone.
O'manmadika'onhuahua'po kenpa'ti
aratbut nogpa' nogpa' dakhue'da
en'to̱e̱te o'bayareadhua'uyate.
24 Jesúsa aratbuttaj o'bayarea' bidteda
Siria huadaribayo on'tipe̱e̱depo
aya'da dakhue'da aratbut Jesúste
on'batohua'po nogda nogda dakhue'
en'to̱e̱te on'batohua'uyate. Nog e'are',
nog e'so̱'teyye', nog ayhue', nog
toto' e'nopo'to̱e̱'taj on'batohua'uy.
Jesúsa o'bayareadhua'uyate.
25 Galilea huadaribaya' aratbut,
Decápolis huakka' jakya' aratbut,
Jerusalén huakka' jakya' aratbut,
Judea huadaribaya' aratbut,
kenpa'ti Jordánhue̱ akodpen
hua̱e̱'eri huakka'ada Jesúsere
on'huahuudhuahuika'uyate.

Ote'ta' Jesúsa o'manmadikanhua'uy.

5 1 Huakka' aratbut e̱gkupopakte
Jesús o'batiahuaypo ote'yo
o'behuikpo o'huaduy. Ke'nen
huamanigpe̱i̱ka'eri kentaj meyo̱hue'da
o̱gkupopakuy. 2 Huaboa'da
o'manmadika'apo:

Durugda hua̱e̱'eri konig o̱'ne. Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Lc. 6.20-23)

3 —Opudomey huata'da Diosen
kikahue'dik i̱hue̱y, mo'nopo̱e̱po,
"Be'tihuapok Dios," bo'tiona'pakika'po,
durugda mo'e̱. Dios opuden Huairi o̱'e̱.
Diosensi'po mo'e̱ne.

4 Opudomey dakhuea' e'ka'de'
nama'da ijkamey mo'nopoika'denok
pai'da mo'enok, Dios opudtaj
mo'manoeynoeya'apone. Durugdakon
mo'ika'apone.
5 Opudomey daknopo'da huata'yo'da
pakhue' yanika'po Diosen aratbut
mo'eapo kenpa'ti Diosere Diosenbayo
huae'eri mo'eapo. Durugda
mo'ika'apone.
6 Opudomey Diosen e'mana'
'urunanada e'kika'ta' bo'eretpakika'nok.
Diosa bo'tihuapokaponok daknopo'da
mo'taeeapone. Durugnada mo'ika'apone.
7 Nogomeytaj mo'matinepahui'nok
Diosa opudtaj mo'matinepahui'po.
Durugda mo'ika'apone.
8 Diosenyo'da huapakeri 'urunanada
huanopoe'eriomey Diosere mo'eapone.
Durugda mo'ika'apone.
9 Opudomey huamanoeynoeyeri
do'huedsi'po mo'ene. Diosa mona'apone.
Durugda mo'ika'apone.
10 Diosen e'mana' bo'kika'nok
nogomeya bo'huadiaypo bo'tierikpo
mogka'ne. Opud Diosen bo'kika'po
Diosensi'po mo'ika'apone. Durugda
mo'ika'apone.
11 Opud do'hued hua'a e'kika'ta'
bo'paknok nama'da bo'tidi'kene kenpa'ti
nama'da mogka'ne kenpa'ti dakhuea'da
bo'huaa'ne. Durugda mo'ika'apone.
12 A'nenda opud si'popakhued Diosen
huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti
on'magkuyate. Konig premio Diosa
'urua'da mo'toeea'apone. Durugda
mo'ika'apone.

Cristoen huanigpeika'eri konigti sal huadak on'manigkika'po konig huakjey Diosen egkika'te aya'ada on'batiahuaypo oknopoe'dik o'neapo.

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

13 Sal huadakda o'epo
aratbuttehuapa'. Konigti do'hued
huanigpeika'eri konig salonig
huadakda o'nepo aratbuttehuapa'
huadakda o'ne. Sal pai' e'titiknayo
onte'ti huadakda kahue'dik o'eapo.
Sal pai' e'titiknayo huadaritehuapa'
huadak ehue'dik o'eapo. Paichi
kahue'dik o'eapo. Kenpa'da en'dik
o'e. Batikhue'ada daka' men'pee'.
Batikhue'ada daka' me'noknopoenka'.
14 Opudomey konig huakjey
mo'ene. Diostaj mo'nigpeepo huadak
bo'kika'nok aratbuta tiahuaydik
mo'ene. Konigti be'edpi' huakka'
jak ote'yo ee'nayo aya'ada jaktaj
tiahuaydik o'ne. Konigti Diosen
bo'kika'nok aya' aratbutada tiahuaydik
mo'eapone. 15 Huakjey e'bakpakde'te
ektioke'yo jonhuadahue' o'nika'. Aya'
on'kudpo tiahuaydik ka'ne'po kutopa
kutapen huakjey o'nonhuadika'. Aya'
jakyoda jeyda o'e. 16 Konigti opud
huadak yag'kika'po konig huakjey
ya'nepo aya'ada opudtaj tiahuaydik
ka'ne'po kenpa'ti huadakda Dios o'ea'
batia'pakdik ka'ne'.

Moisés e'mana'taj Jesúsa o'tia'pakuy.

17 "Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen
huamanbatia'pakeritaj peehue'dik
yane'." Ea'ta' o'pakpo o'tiakuy.
Kenda nama'da nopoehue' yane'.
"Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen
huamanbatia'pakeritaj peehue'dik
yane'." Ahue' a'eya'po aya'tada daka'da
e'manopoea'taj ijpakpo ijtiakuy.
18 Kurud huadari ee'te batikhued
kenpa'da Moisésen e'mana' dikenhue'
o'eapo. Suigpi' dikenhue'dik o'eapo.
Kene'huaya' huame'noe e'ede'te
aya'da Moisés e'mana' kuhuitdik
o'eapet. Buttida ijjay. 19 Be'api' Diosen
e'mana'taj kahue' ee'nayo kenpa'ti
Diosen e'mana' kahue'dik yane'
e'manmadika'nayo Dios Huairiensi'po
ehue'da o'neapo. Kenpa' Moisésa

o'mana'uyate opud bo'ka'po kenpa'ti
yag'kika' e'manmadika'nayo Dios
Huairiensi'po mo'eapone. 20 Moisésba'
huamanmadika'eri kenpa'ti
fariseo aratbut eretpakhue' e'eada
Moisésba'taj nama'da on'nigpeika'nig'a.
Opudomeynayo huadakada
yan'nopoepo Diostaj daka' yag'kika'.
Huadaknopo' ehue' ee'nayo Diosen
aratbut ehue' mo'eapone.

Madiayhue' yanika' Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 12.57-59)

21 "Aratbuttaj arakhue' yae'.
I'huadiaypo e'araknayo o'nakon
bueydik i'ene." Opuden adhuea'pane'
mona'uyate. Kenda opud mo'pee'uy.
22 Kenda huadak ee'pi' nogda ijja'apoy.
Be'api' nog aratbuttaj e'huadiaynayo
dakhue'da o'ka'nok gobierno huairite
castiga kagke'po tohua'dik mo'ene.
Nog aratbuttaj o'bahuadiaypo
e'batidi'ke'nayo dakhuea'da oa'nok
mabitbitdik mo'ene. Castiga kagke'po
gobierno huairi egkupopakyo tohua'dik
mo'ene. "Huasegda i'epo dakhuea'
i'kika'ne." Nog aratbuttaj ena'nayo
dakhuea'da ia'nok ta'akyo huigdik
mo'ika'apone. Do'a ijjay.
23,24 Diostaj a'tiona'pakya'po
i'hua'po nog aratbuttaj dakhue'ada
ijkamey huaboa'da i'nopoede.
Tiona'pakhuedada yahuati'. Kentaj
yamanoeynoey. Yamanoeynoeydepo
a'tiona'pakya'po yahuati'.
25 "O'na dakhuea' megka'ne,"
noga ena'nayo gobierno huairitaj
bo'tohua'depo e'tohua'te kentaj
yanoeya'. E'ma'dehue'nayo
huakupepi' yayokti'. Noeyahue'pi'
yokhue'pi' ee'nayo gobierno huairitaj
bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi
sorotatataj bo'yokapone. Sorotataa
huabakuda' jakyo bo'kuda'apone.
26 Keyoda ijhue'da orokhue'dik i'eapone.
Aya'da dehue'te i'yokde'po orokdik
i'eapone.

E'bokerekbo'nayo konig huatoe toehue' o'epo e'bakdej o'e. Kenda Jesúsa o'manmadika'uy.

27 Nogen bakdejhue' yane'. Kenda
mo'pee'uyate. 28 Kenda buttida
ea'pi' be'api' e'bokerekbo'nayo konig
huanopoya' o'eretpakpo konigti
o'bakdej. Dakhuea'da o'ka'. Donayo
ijjay.
29 E'bokerekbo'nayo dakhuea'da ijkay
yan'nopoepo kenpa'da yan'batikti'.
Batikhue'da dakhuea'da e'kika'nayo
Diosa castiga mogka'po ta'akyo
huigdik mo'ika'apone. 30 Dakhuea'da
huaba'a eka'nayo kenpa'da yan'batikti',
dakhue'da e'kika'nayo. Batikhue'da
Diosa castiga mogka'po ta'akyo huigdik
mo'ika'apone.

Huatoe konig e'entaj Jesúsa o'manmadika'.

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

31 Be'api' huabokerek huatoe
e'ennayo ettone'taj e'ende' huanopoe'
beroba' yokdik o'e. Opuden
adhuea'pane' kenda mona'ika'uyne.
32 Donayo nogda ijjay. Huabokereken
huatoe bakdejhued ee'tada e'ennayo
ettone'taj dakhue'da ogka'. Ken
ettone' e'ende'taj e'toe'nayo konig
e'bakdejonhuahuika' o'e. Kenpa'ti
huabokereka nogen huatoe e'entaj
e'toe'nayo konig e'bakdejonhuahuika'
o'e. Diostehuapa' dakhuea'da o'e, ijjay.

"Ijka'apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene." Ken konig aratbut o'dika'nig Jesúsa o'manmadika'uy.

33 "Ijka'apoy. Buttida ijjay. Diosa
meknopoene." Diostaj e'huaa'nayo
da ahue' yae', kenda yakati'. Kenda
opuden adhuea'pane'a on'mana'uyate
mo'pee'de'uy. 34 Donayo nogda ijjay.

"Ijka'apoy. Buttida ijjay." Ahue' yanika'.
"Ijka'apoy," kenyo'da yaa'. Kurud
Diosenbayo o'e. Keya' o'mata'mona'ika'.
"Ijka'apoy. Buttida ijjay. Kuruda
meknopoene da ahue' ijjey." Ken
konig ahue' yanika'. 35 Dios huadarite
o'ibonok, "Ijka'apoy, buttida ijjay.
Huadaria meknopoene. Da ahue' ijjey."
Ken konig ahue' yanika'. Jerusalén
Dios Huairien huakka' jak o'enok,
"Ijka'apoy, buttida ijjay. Jerusaléna
meknopoene. Da ahue' ijjey." Ken
konigtion ahue' yanika'. 36 Opuda̱da
kuhuirihueahue'dik mo'ene. Diosayo'da
kuhuirihuea'dik o'e. "Ijka'apoy, buttida
ijjay. Do'hued huaku o'nopoe. Da
ahue' ijjey." Kention ahue' yanika'.
37 Kenpa'da buttida yada'. Menokpi' da
ahue' yane'. Nogiti nogitinada ea'nayo
toto'a mena'nok ia'ne.

Noga̱ ontaj dakhuea' egka'nayo konigti kahue' ya̱e'. Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 6.29-30)

38 Huabokerekapi' nogtaj dakhuea'
egka'nayo kenpa'ti huairiakon konigti kentaj
ogka'dik o'e. Kenda opud mo'pee'uyate.
39 Nogpa'da donayo ijjay. Noga̱ ontaj dakhuea'
egka'nayo diayhue' ya̱epo kentaj ogkahue'
ya̱eti'. Noga̱ ontaj noga̱tida egka'nayo
diayhue' ya̱epo ogkahue' ya̱eti'. Onte'ti
egka'nayo onte'ti diayhue' ya̱epo ogkahue'
ya̱e'. 40 Noga̱ gobierno huairipi' "Opiot
beyok," ena'nayo daka'da yayokti'. Kenpa'ti
diayhue'ada chompakon yayokti'. 41 "Do'hued
yudtaj adtemon betatohua'." Sorotataapi'
ena'nayo diayhue'ada adyoda yatatohuati'.
42 "Aypo beyok." Noga̱ ena'nayo sue'nopo
ehue'ada yabayokti'. Yudtaj bektoyok
ena'nayo daknopoda ya̱epo yaktoyokti', ijjay.

Dig huadiayeritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di' yan'maika'.
(Lc. 6.27-28; 32-36)

43 "Huadi'taj di' yamaika'.
Ontaj huatinosikeritaj konigti
yan'huadiayikati'." Kenda opuden
adhuea'pane' on'mana'uyatenig
mo'pee'de'uyne. 44 Donayo nogpa'da
ijjay. Matinosikeritaj di' yan'maika'.
Dakhuea'da huaa'eritaj Diosa
"Kanopo'kore'," yan'tiona'pakikati'.
Huadiayeritaj huadakda yakikati'.
Huabatidi'keritaj yan'tiona'pakikati'.
Huamagkeritaj kenpa'ti
yan'tiona'pakikati'. 45 Kenda bo'kika'po
konig Apag Dios Kuruderiensi'po
mo'ika'apet. Huadak huaka'eri
kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere
aypo kan'toike'po Diosa niokpoa
kata'teike'po o'kuyate kenpa'ti
ehui' mo'nigta'mona'ika'ne. 46 Di'
aratbuttayo'da di' e'maika'nayo gana
e'ka'huayak baehue'dik mo'eapone.
Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'.
Di' aratbuttaj di' on'maika'. Dakhuea'
huakeritaj kenpa'ti di' maika'dik
mo'ika'apone. 47 O'nen huabettayo'da
'urua'da e'huaika'nayo "Huadakda
ijkay," nopoehue' yanika'. Dakhuea'
huaka'eria kenda ogkika'. Dakhuea'
huakeritaj kenpa'ti di'da huaa'dik
mo'ika'ne. 48 Opuden Apag Dios
kurudyo aya'tada di' o'maika' kenpa'ti
aya'tada huadaka'da o'magkika'.
Konigti opuden Apag Dios aya'tada
di' yan'maika' kenpa'ti aya'da
huadaknopo'da ya̱g'kikati'.

Huadaknopo'ada huadakyo'da ya̱g'kikati'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

6 1 Aratbuta men'tiahuaye'poyo'da
pai'da aratbuttaj e'bayoknayo
nama'da boka'ne. Ken konig kahue'
yanika'. Kenda e'kika'nayo Apag
Dios kurudyo hua̱e'eria kenpa'
e'ka'huayak bayokhue'dik mo'eapone.
2-3 Nama'da huanopoe'eria huakka'
aratbut men'tiahuaye'po pai'da
aratbuttaj on'bayokika'. Kenpa'ti
hua̱itake' jakya' huakka' aratbut

men'tiahuaye'po pai'da aratbuttaj
on'bayokika'. Konigepo huadakda ogka'
batia'pakika'dik me'nepo. Kenpayo'da
on'peika'po. "Huadak ogka'." Diosa
ahue' mo'eapone. Kenomey nama'da
huanopoe'eria diga'da aratbuttayo'da
on'pakika'. Diostanayo pakhue' o'ne.
Konig kenomey ogkika' kikahue'
yane'. Iregireg yan'bayokikati'. O'nen
huadi'a tiahuayhue'te pai'da aratbuttaj
yan'bayokikati'. 4 Iregireg aratbuta
tiahuayhue' ene'te pai'da aratbuttaj
yan'bayokikati'. Kenda e'kika'nayo Dios
iregireg e'bayokika'nayo o'tiahuaypo
Diosa nogitida 'uruda bo'yokapone.

Diostaj konig tiona'pakika'dik
Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 11.2-4)

5 Do huadakda ijjey nama'da
huamanopoea'eri huaitake' jakyo
kenpa'ti jak kurute aratbut
egkupopakikaya' on'tiona'pakika'.
"Huadakda o'ne." Aratbuta
menhuaike'po on'tiona'pakika'. Kenda
dakhuapa e'eada on'tiona'pakika'nig'a
Diosanayo sigpi' peehue'dik
mo'eapone. 6 Opudomeynayo
menokapi' e'tiona'pakta' bo'pakpo
o'nenbayo dubayapi' nogtia'da
Apag Diostaj yan'tiona'pakikati'.
Iregireg e'tiona'pakika'te Apag Diosa
tiahuaydik mo'ene. Mo'peeika'apone.
Montihuapokika'apone.
7-8 Diostaj oknopoehue' huae'eria
konigdikti onte'ti onte'ti ijhue'da
on'tiona'pakonhua'nig'a Diosa
mo'peeapone nama'da on'nopoenig'a.
Kenomeytaj Diosa nigpeehue'dik
o'maika'apo. Konigti kikahue' yane'.
Tiona'pakhued ee'ted kenda i'paknig
Apag Diosa o'nopoe. 9 In konig
yan'tiona'pakikati':

Oro'en Apag i'ene, Apag Dios.
Kurudyo i'ika'ne. Kenpa'da
'urunanada i'ika'ne. O'nen
huadik kenpa'da huadakda o'ika'.
Aya'ada ka'dike'. 10 Huakhuairi
i'enok ida aya'ada ontaj
mo'nigpeike'. Dios Huairi i'epo
aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo
huae'eria mo'nigpeika'po
ogkika' konigti iyo huadariyo
aya'ada huaka'. 11 Inme'noete
aypo oro'taj a'nigyaya'po
bo'tihuapok. 12 Oro'taj
dakhuea' mogkame'nigtaj oroa
o'bakkahueay konigti oro'en
dakhuea' e'kika'taj bokkahuea'.
13 Dakhuea' e'ka' nopoehue'
kaike'po montihuapok.
Nama'da e'ka'ta' e'paknayo
kikahue' kae'po bo'tihuapok,
Apag Dios. Dios Huairinayo
aya'enda Huakhuairinanada
i'epo teynananada i'epo
kenpa'da huadaknananada
i'enok kenda aya'ada
kan'manbatia'pakike', ken. Ken
konig yan'tiona'pakikati'.
14 Opudtaj dakhuea' mogkame'nigtaj
ekkahuea'nayo o'nen Apaga kurudya'
o'nen dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone.
15 Opudomey nogomeytaj okkahueahue'
ee'nayo Diosa opudtaj okkahueahue'dik
mo'eapone.

Diosa kapeunhue'po in konig
bapehue' mo'unhua'nig'a
Jesúsa o'manmadika'uy.

16 Oro' huadakda o'e nama'da
huamanopoea'eri, pai'da o'e, nama'da
e'manopoea'ta' on'pakpo huakok
koyoahue'da ogkokparoka'po "Huadakda
o'ne." Aratbuta kan'batia'pake'po aypo
bapehue' o'neonhua'nig'a, "Huadakda
o'ne." Diosanayo huaahue'dik mo'eapone.
Opudomeynayo Diostaj aypo bapehue'
mo'unhua'po ken konig kikahue' yane'.
17-18 Opudnayo e'tiona'pakte aypo
bapehue' e'unhua'nayo yag'kokkoyoika'
kenpa'ti daka' yag'kuirida'ika'. Kenda

eka'nayo aratbut bo'tiahuaypo aypo bapehue' o̱'nunhua'nigtaj nokothue'dik o̱'neapo. Opuden Apag Diosayo'da soatayo' bo'tiahuayapone. Bo'tiahuaypo mo'pe̱e̱po huanoeonhuahuika' mo'bayokapone.

Diostaj bo'eretpakpo yan'nigpe̱i̱ka'po kenda Diosa okkahuehue' mo'e̱a̱pone.
(Lc. 12.33-34)

19 Katepi' 'uru yudtapi' huakka'nada e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Huakka'da mato̱e̱hue' yanikati'. Huakka'da e'mato̱e̱'nayo indariyo huithuita ya'bapeapetpi', huakka'da ya'para'apetpi', yan'bereapetpi', 20 Dios kuruderienyo'da yaderetpakpo yan'nigpe̱i̱ka'. Diosa okkahuehue'dik o̱'e̱a̱po. Kenpa'ti Diosen o̱'ta̱e̱ kateapi' bapehue'dik parahue'dik okberehue'dikpi' o̱'unhuahuika'apo. 21 Diosen e'kika'nayo Diostaj di'nanada mo'e̱po Diostaj bo'eretpakika'apone.

Opudomeyen huakpo hua̱so̱'en huakjey o̱'e̱.
(Lc. 11.34-36)

22-23 Opudomeyen huakpo hua̱so̱'en huakjey e̱'dik o̱'e̱. Huakpoa katepi' bo'tiahuaypopi' ontehuapayo'da eretpakdik mo'enepi', huadaknopo'da mo'e̱po nogomey pai'da hua̱e̱'eritapi' e'bayokta' bo'eretpakpopi'. Katetapi' 'uruda e'tiahuayada nogomey kan'tamae'po e'paknayo huadaknopo'da mo'e̱po durugda mo'e̱po huadakda bo'kika'ne. Konig huakjeyyonig mo'i̱ka'. Katetapi' bo'tiahuaypo ontehuapayo'da bo'eretpakpo dakhue'nopo'da mo'e̱po durugnopo' ehue' dakhue' bo'kika'. Konig sikki̱re̱gyo̱nig mo'i̱ka'ne.

Dios huairi o̱'e̱. Huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo ken konig nogda huairionig mo'ta̱e̱.
(Lc. 16.13)

24 Diosyo'da konig huairi o̱'e̱. Kentayo'da nigpe̱i̱ka'dik mo'e̱ne. Kentayo'da di'nanada i̱ka'dik mo'e̱ne. Huakka'da katepi' e'eretpakika'nayo nogda huairi mo'ta̱e̱. Konige̱po huakka'da katepi' eretpakhue' yanikati'. Diostaj e'nigpe̱i̱ka'nayo huakka'da katetapi' eretpakhue'dik mo'e̱ne.

Dios ke'nensi'potaj o'batihuapokika'.
(Lc. 12.22-31)

25 Aypota' e'mai'ta'pi' yudtata' mepu'kudhuahuahue' yanikati'. Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne kenpa'ti oro'en aypo oro'en yudtaj bo'yokika'ne. Konige̱po Diostaj yanoknopounhuahuika'. 26 Bakoy baahue'tada o̱'nen Apag Diosa aypo o'bayokika'. Bakoyta' suigda o'pak. Opudtanayo Apag Diosa huakka'da o'pak. Konige̱po bo'tihuapokika'apone. Aypota' mepu'kikahue' yanika'. 27 Huabokerek e'kerekta' e'pakada huakka' e'mepu'kudhuahuada nogi̱ti kerekhue'dik o̱'e̱a̱po.

28 ¿Mena'po yudtata' mo'mepu'kika'? Mepu'kehue' yanika'. Mire̱bayo huakhuen yan'tiahuayika'. Mire̱ huakhuen baahue'ada o̱'e̱. Jo̱da o'kerek. 29 Salomónkudak huairitone' o̱'u̱yate. Huakka'da o'to̱e̱'uyate. 'Uruda yudtaj o'mato̱e̱'ika'uyate. 'Uruda o'otika'. Huakhuennayo nogi̱tinada 'urunanada Salomónkudak sue'da 'uruda o'otika'uyate. 30 Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'nada e'ka'tada i̱dada okhuenkot. Diosa huakunopiada okhuenpaka'ika' kenpa'ti opudtaj huakka'da o'pakpo o'tihuapokapone yudtaj yokika'dik mo'i̱ka'apone. 31 Konige̱po katetapi' mepu'kehue' yanikati'. "¿Kate o'bapeapo?" Nopo̱e̱hue' yanikati'. "¿Kate o'mayapo?" Nopo̱e̱hue' yanikati'. "¿Kate ijjotapo?" Nopo̱e̱hue' yanikati'. 32 Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri huakka'da yudtaj kenpa'ti huakka'da aypo diga̱'da on'pakika'. Kenoka' opud to̱e̱hue'da mo'e̱nok Apag

Diosa o'nopo̱e̱po bo'tihuapokika'apone.
33 Nogi̱ti nogi̱ti Dios Huairitaj
yan'pakika'. Nogi̱ti nogi̱ti Dios
Huairitaj e'nigpe̱e̱ta' yan'pakika'. Ken
konig Diostaj e'pakika'nayo Diosa
bo'yokika'apone. Yudtaj aypo huamai'
katepi' bo'yokika'apone. 34 Eme'te
katepi' ijjotapo, katepi' ijbapeapo
katepi' yamayapo kenpa' nopo̱e̱hue'
yanika'. Konig oy Diosa bo'tihuapokpo
eme'tepi' nogok nogok Diosa daka'
bo'tihuapokika'apone.

Nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'.
(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 1 "Dakhuea' o'ka'," Diosa huaahue'
mo'e̱'po nogomeytaj "Dakhuea'
o'ka'," bahuaahue' yanika'. 2 Konig
nogomeytaj bo'huaa'ika'nig konigti
Diosa opudtaj bo'huaa'apone. Konig
nogomeytaj bo'kika'nig konigti Diosa
mogkika'apone. 3-5 Noga̱ sue'pi' dakhuea'
e'ka'tada "dakhuea' ika'," i̱da onahue'
yanika'. Ona'taj dakhuea'nanada
i'kuy'etpi'. Kenda nopo̱e̱hue'
mo'e̱ne. In konig o̱'e̱ ijbatia'pakapoy.
Nogen huakpoyo huata'sujsi'po
ekpohuedte o̱'na i'tiahuaynig'a. O̱'nen
huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada
bekpohuedne. "Huata'suj huakpoyo
oktoki', eg'." Menpa' ina'. Nama'da
i'nopo̱e̱po ia'. Ken o̱'nen huakpoyoa'taj
huaboro'ta'suada ekpohuedtada
tiahuayhue' i̱'e̱ne. Nama'da
huanopo̱e̱'eri i̱'e̱ne. Huakkuruda o̱'nen
huakpoyo huaboro'ta'sutaj on huata'
yakokpotoken. Ken konig dakhuea'
i'ka'uynig yanopo'korea'po yabatik.
Kenoka' i'nopo'korea'depo daka'
i'tiahuaydepo nogen huata'sujsi'pokon
okpotokdik i̱'e̱a̱pone. Noga̱ nama'da
eka'nayo dakhuea' e'ka' kabatike'po
batihuapokdik i̱'e̱a̱pone.
6 Huatidi'keritaj Diosen huadak
hua'a manmadikahue' yanika'.
Kentaj e'manmadika'nayo dakhuea'
magka'dik ya̱'neapetpi'. Konigti
Diostaj pakhue' hua̱e̱'eritaj Diosen
huadak hua'a manmadikahue' yanika'.
'Urunanada e'manmadika'nayo
opudomeytaj bo'huadiaypo dakhuea'da
mogka'apetpi'.

In konig Diostaj yan'tiona'pakika'.
(Lc. 11.9-13; 6.31)

7 Katepi' bo'pakpo "Beyok" Diostaj
yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'yokikapone.
Diostaj bo'ukpo bo'huahuayapone.
Menigokhuike' Diosyo ijkuda̱poy.
Yan'tiona'pak. Mo'tiona'pakdepo kuddik
mo'e̱a̱pone. 8 Konige̱po beyok o̱'na
ea'nayo Diosa bo'yokapone. Kenpa'ti
e'uknayo bo'huahuayapone. Ijkudapoy
menigokhuike' ena'nayo kuddik
mo'e̱a̱pone.
9 "Aypo beyok." O̱'nensi'poa ena'nayo
huid yokhueada aypoda yokdik
mo'e̱ne. 10 "Biig beyok." Ena'nayo
bihui yokhueada, biigda yokdik
mo'e̱ne. Kenda huasi'po o'paknig kenda
bo'yokne. 11 Opud dakhue'da e̱e̱'pi' katepi'
huadakda mo'bayokika'ne huasi'potaj.
Kenpa'da Diosnayo huadakda o'kika'.
Opud Diostaj e'tiona'pakika'nayo Diosa
huadakda mogkika'apone kenpa'ti
huadakda huakika' bo'tihuapokika'apone.
12 Konig nogomeya̱ opudtaj huadakda
e̱gkika'ta' e'paknayo huadakda
o̱gkikahue' e̱e̱'pi' kenomeytaj huadakda
ya̱g'kikati'. Konig nogomey opudtaj di'da
e̱e̱'ta' e'batipaknayo kenomeytakon
di'nanada yan'maikati'. Ken konig
Moisésa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.
Kenpa'ti huamanbatia'pakeria ken
konigti on'manbatia'pakonhuahua'uyate.

Diosyo huahua' suigda akbogpe huakud o̱'e̱.
(Lc. 13.24)

13 Diosyo huahua' suig akbogpe
huakud o̱'e̱. Diosyo huahua'

suigdagda o̱'e̱. Diosyo bo'hua'po
suigdag huakka' bo'pakpo hua'dik
mo'i̱ka'pone. Suigdagte huahua'
Diostaj mo'nigpe̱i̱ka'po Diosere
onte'ti mo'noeonhuahuika'apo.
Boro'dagte ta'akyo on'hua'ika'. Ta'akyo
huahua' dag huaboro'dag o̱'i̱ka'.
Boro'dagtaj huakka'da eretpakdik
o̱'nika'. Katepi' huakka'da e'tamaeta'
on'pakika'. Dakhuea'da kika'dik
o̱'nika'. Boro'dagte huakka'nada
on'bahua'ika'. Ta'akyo on'bahua'ika'.
Ta'akyo mahui̱gdik o̱'i̱ka'apo. [14] Diosyo
huahua' suigdagda o̱'e̱. Dagsi'poda
o̱'e̱. Suigdagteda huakka'da
katepi' to̱e̱hue'dik mo'i̱ka'apone.
Diosenyo'da kika'dik mo'i̱ka'pone.
Suigdagte bo'hua'po onte'ti Diosere
mo'noeonhuahuika'apone. Suigdagtaj
sue'ada on'huahuaypo on'hua'ika'.

Huamanmadika'eri konig hue̱ymey o̱'ne. Huadak hue̱ymey e̱e̱'nayo huadak huada o'to̱e̱.
(Lc. 6.43-44)

[15] Nama'da huamanmadika'eria
opudtaj e'manmadika'ta' on'pakpo
yan'tiakapet. Keyoj nama'da
monmadikapet. Nama'da
e'manopo̱e̱a̱'ta' on'pak. Konig oveja
i̱jje̱y. Huadakda ijkikay. Buttida
ijjay. Nama'da opudtaj mona'ika'apet.
Konig apetpet o̱'ne. Huiyokda o̱'ne.
Dakhuea'da o̱gka'dik mo'e̱a̱pone.
[16] Huamanmadika'eria dakhuea'da
e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri
o̱'ne. Maknokotdik mo'e̱ne. Konig
okposidsi' 'uruda huada dapakhue'dik
o̱'e̱. Konigti nama'da huamanmadika'eri
huadak kikahue'dik o̱'ne.
[17] Huamanmadika'eri konig hue̱ymey
o̱'ne. Huadak hue̱ymeya̱ kenpa'ti
huadak huada o'to̱i̱ka'. Hue̱ymey e'aya
huada kenpa'ti o'ay. Dakhue'da o̱'e̱.
[18] Hue̱ymey huadakda e̱e̱'nayo dakhue'
huada to̱e̱hue'dik o̱'e̱. Hue̱ymey e'aya
huadak huada to̱e̱hue'dik o̱'e̱. [19] Aya'da
hue̱ymey e'madaayika'nayo ta'tegdik
o̱'e̱a̱po. O'ta'tegpo hui̱gdik o̱'e̱a̱po
ta'akyo. [20] Nama'da huamanmadika'eria
dakhue'da o̱gkika'. Huamanmadika'eria
dakhue'da e'kika'nayo nama'da
huamanmadika'eri o̱'ne. Maknokotdik
mo'e̱ne. Kenomeytaj manigpe̱e̱hue'
yaneti'.

Diosensi'po aya'da ehue'dik o̱'neapo.
(Lc. 13.25-27)

[21] "Do'hued huairi ontaj huakka'da
ijnigpe̱i̱kay, Huairi." Do'taj
huakka'ada o'nona'apet. Sue'da
huakka'amon aratbuta huadaknopo'da
kenda o'nona'po Apag Diostaj
mo'nigpe̱i̱ka'nok kenomeynayo
Diosensi'po o̱'ne. "Do'hued huairi
ontaj huakka'da ijnigpe̱i̱kay, Huairi."
Huakka'ada do'taj nama'da o'nona'apet.
Apag Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nepo dapita'
Diosensi'po ehue'da o̱'ne. [22] Kene'hua̱ya̱'
huame'noete aya'ada Diostaj
on'toboapo. "Diosa mona'nok Diosba'
oro'a o'manbatia'pakika'uy. Diosa
mona'nok aratbuttaj o'bayarea'po toto'
noki̱re̱g o'maoro̱ka'uy. Diosa mona'nok
konig Diosyo'da teyda ka'dik o̱'e̱
konigti oro' 'urua'da o'kika'uy." Diostaj
on'tobopo huakka'ada ya̱'nona'apet.
[23] "Opudtaj o̱ki̱e̱hue' i̱jje̱a̱huadikamey.
Dakhuea'da huaka'eri mo'e̱ne. Kenpa'da
yanhuati'." Ijmana'apoy.

Konig jak o̱gka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

[24-25] Aya'ada do'hued hua'ataj
mo'nigpe̱i̱ka'po bo'kika' kenpa'da
bueyhue'dik mo'i̱ka'apone. Onte'ti
doere mo'noeonhuahuika'apone. Konig
huadak huanopo̱e̱'eri jak huaka'eri
o̱'nepo jak o̱gka'. Ote'ya' dariteyta'
jak o̱gka'. Adteda 'iddu o̱gkude̱a̱'.

Diga̱'da o'hui', diga̱'da kenpa'ti
o'bapok. Huẹkurukon o'tiak. Ote'yo
o̱'ẹnok huẹkurua jak tohuahue'dik
o̱'ẹ. Bapoka onhuẹkẹhue'dik o̱'ẹ.
26 Aya'ada do'hued hua'ataj nigpẹẹhue'
o̱'nepo konig nama'da huaka'eri o̱'ne.
Nama'da huaka'eri konig kuhuadta' jak
huaka'eri o̱'ne. Adteda 'iddu kudẹa̱hue'
o̱'ne. 27 Huakka' o'hui' kenpa'ti
diga̱'da o'bapok kenpa'ti huẹkuru
o̱'huẹpokpo jak o'tohua'. Ke'poda
o'ka'. Nama'da huaka'eri ken konig
o̱gkika' kenpa'ti do'ed e'manmadika'te
nigpẹẹhue' o̱'nika'. —Kenda Jesúsa
o'manmadika'ahuaduy.
28 Jesúsa kenda e'manmadikade'te
"Kenpihuay 'urua'da o'manmadika'."
Aratbuta on'batia'pakuy.
29 "'Urua'da o'manmadika'nok
nigpẹi̱ka'dik o̱'i̱ka'apoy. Moisésenba'
huamanmadika'eria konig huairi
manmadikahue' o̱'nika'." Aratbuta
on'batia'pakuy.

Huabokerek ke'poda e'so̱'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 1 Jesús ote'ya' o'huarakpo
huakka'ada on'ta'bahua'uy.
2 Jesústaj huabokereka o'huatiakuy,
kena ke'poda e'so̱'set. Konig a'nenda
aratbut gobierno huairitaj o̱gkika'uynig
ke'na Jesústaj huikudate o'tihuadpo:
—O̱'na e'paknayo beyarea', Huairi.
—Ona'uy.
3 Jesúsa o'tibata'tepo ona'po:
—E'yarea'ta' ijpaki. Ijyareapoy.
—Jesúsa ona'uy. Ena'te i̱dada
o'yarud'uy.
4 —Jesúsa be'yarea'ne
mantia'pakhue' yẹẹ'. Sacerdote
Diostaj 'uhua huanigbatiarakerite
yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa
o'mana'uyate ken konig yayokti'.
Sacerdotea 'uhua Diostaj kanigarake'po
'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po
o'yaredepo aratbuta mo'tinopo̱ẹa̱pone.
—Jesúsa ona'uy.

Roma gobierno capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Lc. 7.1-10)

5 Huakka' jak Capernaumyo Jesús
e'kudonde'te Roma sorotataj Capitána
Jesústaj o'huahua'uy. Cien sorotataj
o'mata'mona'ika'. 6 Jesústaj
—Do'hued huanaba' jakyo onpahued.
Hua̱so̱' dakhue'da o̱'ẹpo konig
ayhue'da o̱'ẹ. Pai'nada o'nopo'ẹ, Huairi.
—Capitána diga̱' o'pakpo ona'uy.
7 —A'yareaya'po ijhua'apoy. —Jesúsa
ona'uy.
8 —O̱'na 'urua'da Huairi i̱'ẹ.
Donayo nog aratbutda i̱jjẹy. Ehue'da
i̱jjẹy. Do'hued jakyo kudhue'dik
i̱'ẹne, Huairi. Kayare' yaa'. Eade'te
o'yarudạpo. 9 Do'hued sorotataj huairia
menika'ne kenda ijnigpẹi̱kay. Kenpa'ti
do'hued sorotatataj i̱jmanikay do'taj
men'nigpẹi̱ka'ne. "Yahuati'." Do'hued
sorotatataj enade'te on'hua'ika'. Nogtaj
"Yatiak," ena'te on'tiakika'. Do'hued
huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo
o'kika'. —Capitána Jesústaj ona'uyate.
10 Kenda Jesúsa o'pẹẹdepo,
—Kenpihuay, huakka'da meknopo̱ẹne.
Israel aratbut Diosen aratbut
ẹ'ẹa̱da sue'da Diostaj o'noknopo̱ẹ.
11 Huakka'da nog aratbutda judío
ehue' o'noknopo̱ẹa̱po. Bidta'da
on'tiakapo nogya̱' nogya̱'. Abrahamere
Isaacere Jacobere on'bape'po
on'noeonhuahuika'apo. Diosensi'po
o̱'neapo. 12 Huakka'ada judío
aratbuta Diosensi'po o̱'ẹy nama'da
on'nopo̱ẹpo Diostaj oknopo̱ẹhue'ada
on'nopo̱ẹnok Diosa o'maenapo.
Sikki̱rẹgyo̱da on'bahua'apo. Pai'da
on'nopo'unhuahuika'apo. Kenpa'da
on'huikonhuahuika'apo. —Jesúsa
huanigpẹi̱ka'eritaj o'mana'uy.
13 Ona'ti capitántaj ona'po:

—O̱’nen jakyo yahuati’. Konig do’taj iknopo̱e̱nig o̱’nen huanaba’ o’yarudde.
—Jesúsa ona’uy. Kenda ea’te huanaba’ o’yarud.

Pedroen huasu’taj o’yaread’uy Jesúsa.
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

14 Pedroen jakyo Jesús o’hua’uy. Pedroen huasu’ o’digpakpo onpahued. Jesús e’kudde’te o’tiahuay’uy.
15 Huaba’ta’ o’nejpo o’yaread’uy. Ken Pedroen huasu’ o’yaruddepo o’bodpo o’manigmanhuada̱’uy.

Jesúsa huakka’tada o’bayarea’uy.
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

16 Nogya̱’ nogya̱’ huakka’ aratbut o̱’nepo, dakhue’da o̱’nepo, noga̱ noga̱ nogda nogda dakhue’ on’to̱e̱po on’digpakpi’, ekpobigpi’, nogda nogda dakhue’da o̱’ne’uyate. Ken e’sikde’te kenomeyen huabeta Jesúste on’batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati o’batibata’te’epo o’bayarea’uyate. Nogomey kenpa’ti dakhue’da e̱’ne’te Jesúsa toto’taj o’makena’uyate. Aya’ dakhue’ hua̱e̱’eritaj o’bayarea’uy.
17 “Oro’taj mo’tinepahui’po bo’yarea’apone.” Isaíasa a’nennada oa’uyate. Kenpa’ Isaíasa Jesústaj o’tia’pakpo oa’uyate. Kenda Jesúsa o’ka’po o’bayarea’uy. Jesúsa huakka’tada o’bayarea’uy.

Nogomeya̱ Jesústaj e’tahuata’ on’pakuy.
(Lc. 9.57-62)

18 Nogok Jesústaj huakka’ada en’tikupopakte Jesúsa o’batiahuaypo, “E̱’po̱gtone’ mo’dayhua,” o’mana’uy.
19 E̱’po̱g ayhuahued Moisésenba’ huamanmadika’eria Jesústaj o’huatiakuy. Ona’po:
—Meyo̱pi’ i’huika’apo o̱’nen huanigpe̱i̱ka’eri e̱e̱’ta’ ijpaki. Ontaj e’tahuika’ta’ ijpaki, Huamanmadika’eri.
—Jesústaj ona’uy.
20 —Nubakuhued huakog o̱’ta̱i̱ka’. Bakoyen kenpa’ti huapak o̱’ta̱i̱ka’. Do huabokerek i̱jje̱po Diosya’ ijtiakuy. Donayo nog jakyo nog jakyo ijtay’ikay. Doere e’hua’nayo meyo̱kon yatayapet nopo̱e̱hue’ ya̱e̱’. —Huamanmadika’eritaj Jesúsa ona’uy.
21 —Ontaj etahuata’ ijpaknig’a huakkuru bueyhued e̱e̱’ted huaojtone’taj daka’ to̱e̱dik i̱jje̱y. —Noga̱ huanigpe̱i̱ka’eria Jesústaj ona’uy.
22 —Huabo oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria nog oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eritone’taj daka’ kan’to̱i̱ke̱’ kenpa’ti kan’kubarakke’. Onnayo diga̱’da yaeretpakpo beta’hua’.
—Jesúsa ona’uy.

Jesúsa e̱’hue̱ni̱ri̱’tone’taj bapoka’tere o’batika’uy.
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Jesús huanigpe̱i̱ka’eriere e̱’po̱g aktegya’po kusi’petone’yo on’bahuadpo on’hua’uy. 24 E̱’po̱gnopoyo e̱e̱’te huaboro’bapokada o’bahuatiakuy. Teya’da o’bapoknok huaboro’da o’hue̱ni̱ri̱’tone’po diga̱’da o’hue̱kudpo huata’kotdikte o̱’u̱y. Jesúsnayo o’tay’uy. 25 A’maboaya’po Jesústaj on’huahua’ huanigpe̱i̱ka’eria:
—Bo’tihuapok, Huairi. Montakotnede.
—Jesústaj o’nona’uy.
26 —Me’pukhue’ yane’. Diosa bo’tihuapokapone. Diosa bo’tiokkika’apo daka’ yanoknopo̱i̱ka’. —Jesúsa o’mana’uy.
O’mabodpo, “Yabatik, bapokhue’ ya̱e̱’, hue̱ni̱ri̱hue’ ya̱e̱’,” ona’nok o’batikanpo, bapokhue’ o̱’e̱po kenpa’ti hue̱ni̱ri̱hue’ o̱’u̱y.
27 “Kenpihuay. I̱’na huabokerek ’urua’da o’ka’. Kentaj bapoka o’nigpe̱e̱ kenpa’ti e̱’po̱ga̱ o’nigpe̱e̱.” Huanigpe̱i̱ka’eria on’batia’pakuy.

Botta’ huabokerektaj toto’ huakka’ada o’manopo’to̱e̱’ika’uyate.
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Jesús e̱’po̱g akodpen o’be’tuy. Ken huadari Gadarabayo o̱’e̱. Jesústaj botta’

huabokerek on'huatiakuy. Huakka'ada
toto'a o'manopo'tounhuahua'nok
kubarakbayo o̱'nika'uyate. Sorokẹyo̱
o̱'nika'uyate. Huiyokda o̱'nika'uyate.
Huiyokda o̱'nenok ke'nenbayo aratbut
huahue'dik o̱'nika'uyate.
29 —¿Mena'po oro'taj o'huatiak,
Jesús? Diosen Huasi'po i̱'ẹne.
Kene'huạyạ' castiga huame'noe
ehued oro'taj castiga magkahue' moe'.
—'Utta'da Jesústaj o'nona'uy toto'a.
30 Kenta'da meyo̱hue'da huakka'da
huakyari' on'bape'uy.
31 —Oro'taj e'maoro̱ka'nayo
huakyarien huanopo'yo mota'mona'.
—Jesústaj digạ'da o'nona'uy.
32 —Yanhuati', huakyarien
huanopo'yo yan'bakud. —Jesúsa
o'mana'nok, toto' botbokerektaj
on'maenonpo huakyarien
huanopo'yo on'hua'po on'bakud'uy.
Ken, aya'da huakyari' huaduk
on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo
ẹ'po̱gyo̱ on'bata'ko'tuyate. Toto'ere
on'bata'ko'tuy.
33 Ken huakyari' huamato̱ẹ'eri
kenda on'tiahuaydepo digạ'da
on'mame'pukonpo kenomeyen huakka'
jakyo on'baket'uyate. On'tiakdepo
kenda huaboa'da on'tiahuaynig
on'batia'pakato'uyate. 34 Aya'ada
huakka' jak huạẹ'eria on'pẹẹdepo
Jesúste on'huahua'uy. Jesústaj
on'huahuaydepo, "Oro'enbaya'
yahuade'." Jesústaj digạ'da
o'nona'uyate.

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 1 Ken, Jesús kusi'peyo o'huadpo
akodpen oktegdepo huaen
jakyokon o'tiakuy. 2 Jesúste aratbuta
asukte huabokerektaj o'nonpahuedạ'po
on'nigtotiakuyate. Ke'na e'ketpak
o̱'i̱ka'uy. Jesúsanayo o'yareapo
o'noknopo̱ẹpo on'nigtotiakuy. Kenda
Jesúsa o'nopo̱ẹpo.
—Durugda yạẹ'. Aya'da Diostaj
dakhuea' i'ka'uyatenig'a doa
yokkahueay. —Jesúsa e'ketpaktaj
ona'uy.
3 "Inbokerek nama'da o'nopo̱ẹpo
Diostaj dakhuea'da o'huaa'." Sue'da
Moisésenba' huamanmadika'eria
huanopoya'da on'nopo̱ẹpo. 4 Kenda
huanopoya'da on'nopo̱ẹnig Jesúsa
o'nopo̱ẹpo o'mana'po:
—Menpa' dakhuea'da on'tinopo̱ẹ.
5 Diostaj dakhuea' e'ka' huabokerekada
okkahueahue'dik o̱'ne. Diosayo'da
dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o̱'ẹ.
Huabokerekanayo sigpi' yareahue'dik
o̱'ne. Diosayo'da yarea'dik o̱'ẹ. 6 Do
huabokerek i̱jjẹpo Diosya' ijtiakuy.
Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik
i̱jjẹy opudtaj kenda a'manopo̱ẹạya'po,
—Yabo', asuk yato̱ẹpo, o̱'nen jakyo
yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj
Jesúsa ona'uy.
7 Ke'na o'boddepo jakyo o'hua'uyate.
8 Huakka'da aratbut o̱gkupopakpo
kenda on'tiahuaypo on'mame'pukpo
Diosa o'tihuapoknok Jesús teyda o̱'ẹpo
konig Diosonigti okkahuea'dik o̱'ẹ.
Yarea'dik o̱'ẹ. 'Urua'nanada Dios o̱'ẹ.
On'huaa'uy.

Jesúsa Mateotaj "menigpeunhuahuika'po beta'huika'," ona'uyate.
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

9 Ken kẹyạ' Jesús o'tiakuy. Do
Mateotaj Jesúsa be'huahuay'uyne.
Jaksi'poya' gobiernoen huakupe
ijtabae'ika'uy.
—Do'taj a'nigpeunhuahuikaya'po
beta'huika'. —Mena'uynok ijbodpo
kenere ijhua'uy.
10 Ken jakyo Jesúsere Jesúsen
huanigpẹi̱ka'eriere ijbape'po
huakka'ada gobiernoen huakupe

huatabae'eri on'bakudpo oro'ere
on'bapepo kenpa'ti nogomey
Moisésenba' daka' pe̱e̱hue' hua̱e̱'eri
on'bape'uy. 11 Kenda fariseo
huamanmadika'eria on'tiahuaypo:
—¿Mena'po Jesúsa gobiernoen
huakupe huatabae'eriere kenpa'ti
dakhuea' huaka'eriere ya'bape'?
Dakhuea' huakika'eriere bapehue'dik
o̱'i̱ka'ne. —Fariseoa Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eritaj on'huaa'uy. 12 Jesúsa
kenda o'mape̱e̱depo,
—Aratbut dakda e̱e̱'nayo
huamadakka'eritaj pakhue' o̱'nika'.
Dakhue'da e̱e̱'nayo huamadakka'erita'
on'pakika'. Opud fariseo
huamanmadika'eri huadakda o̱'e̱y
mo'nopo̱e̱po do'taj pakhue' mo'e̱ne.
Gobiernoen huakupe huatabae'eri
kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere
dakhue'da o̱'ne on'nopo̱e̱po do'te
huamanopo'yarea'eri i̱jje̱nok on'pakpo
on'batiakika'. 13 "Nog aratbuttaj
di' yan'maepo yan'matinepahuika'.
Kenda huakka'da ijpaki. Do'taj 'uhua
e'nigarakika' kennayo sue'da ijpaki."
Apagba'a oa'. Kenda daka' yan'nopo̱i̱ka'.
Konige̱po "Yan'nopo'korea', onte'ti
Diostaj yan'nigpe̱i̱ka'." Dakhuea'
huaka'eritaj e'mana'taj ijpakpo ijtiakuy.
Huadak huaka'eritaj "Yan'nopo'korea',"
a'manaya'po Diosya' tiakhue' i̱jju̱y.
—Jesúsa o'mana'uy.

Mena'po o̱'nen huanigpe̱i̱ka'eria Dios kamape̱e̱'po aypo bapehue' ehue' yanika'. Jesústaj o'nona'uyate.
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

14 Juan Bautistaen huanigpe̱i̱ka'eria
Jesústaj on'huatiakpo:
—Diosa me'pe̱e̱'po bapehue' o̱'i̱kay
oro'. Fariseo huamanmadika'eriakon
Diosa me'pe̱e̱'po bapehue' o̱'nika'.
O̱'nen huanigpe̱i̱ka'erinayo kenpa'da
on'bapika'. ¿Mena'po yan'bapika'?
—Jesústaj o'nona'uy.

15 —Huabokerek o'to̱e̱pakpo ke'nen
huadi'a fiestate on'tiakdepo on'bapika'.
Ken huabokerekere o̱'nepo pai'da
ehue'dik o̱'ne. Do kenpa'ti do'hued
huanigpe̱i̱ka'eriere i̱ji̱ka'nok durugda
o̱'nika'. Pai'da ehue' o̱'nepo on'bapika'.
Nogok do'taj mo'baktohua'apone.
Kenoka' pai'da o̱'neapo. Nogok nogok
Dios kamape̱e̱'po bapehue' o̱'nika'apo.
16 Huatone'ok ke'poda e'para'te
akbetya'po huabo huaoktaj okteghue'
o̱'i̱kay oro'omey judío aratbut.
Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo
onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti
huabo huaok dakhue'da o̱'e̱a̱po.
Konigti adhuea'pane'a̱ e'manmadika'
huatone'dik onte'ti nigpe̱e̱hue'dik yane'.
Do'hued huabodikyo'da e'manmadika'
nigpe̱e̱dik yanika'. 17 Huatone'si'dak
vino hua̱to̱e̱' ayda kenpa'ti kurugada
o̱'e̱po konige̱po huabo vino sine'
hue̱biahued onjoyhue'dik o̱'e̱ne.
Huatone'si'dakyo huabo vino
onjoyhue'dik o̱'i̱ka'ne. Huatone'si'dakyo
huabo vino enjoynayo o'hue̱poagpo
huasi'dak on'titagonapo. Vino
o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda
o'su'huitonapo, dakhue'da o̱'e̱a̱po.
Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik
o̱'e̱ne. Huasi'dak vinoere huadak
o̱'neapo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jairoen hua̱yo̱butaj o'noyhuada̱'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 Juan Bautistaen huanigpe̱i̱ka'eritaj
Jesúsa e'mana'te judío huairia
o'huatiakpo Jesúsen hua'ite huikudate
o'tisakotpo:
—Do'hued hua̱yo̱bu huaboa'da
e'bueytada on ehua'nayo
tanoyhuada̱'dik i̱'e̱ne. Bohua'.
Yakutibata'te', e'kutibata'te'te
o'noyhuadapo. —Jesústaj ona'uy.

19 Kenda Jesúsa o'peeonpo o'bodpo
kenere o'hua'uy. Oro' Jesúsen
huanigpe̱ika'eriere Jesúsere o'hua'uy.
20-21 Jesús dagte e'hua'te ettone'
huata'piyen o'tatiakpo. Mimi batikhue'
o̱'unhuahuika'po doce huabayok
o̱'unhuahuika'po, "Jesúsen huaok
huakubogpita' e'nejnayo ijyareapoy."
Huanopoa o'nopo̱e̱po huaok
huakubogpita' o̱'ne'uy. 22 E'nejde'te
Jesúsa o'tikorudpo o'tiahuaypo:
—Yadurugpak. Do'taj oknopo̱e̱nok
o'yareaddene, sion. —Jesúsa ona'uy.
Kenda eade'te o'yareadpo huadakda
o̱'unhuahuika'uyate.
23 A'kubarakka'deya'po música
huaka'eri on'tiakdepo huairien
jakyo o̱'nedepo kenpa'ti huakka'ada
aratbut on'bahuik. Jesús o'tiakdepo
o'batiahuaydepo:
24 —Yan'maoro̱k. Ettone'si'po
bueyhue'ada o̱'e̱. O'taypo o̱'e̱.
—Jesúsa o'mana'uy. Aratbuta kenda
on'pe̱e̱po Jesústaj on'tierikuy.
25 Jesúsa o'maoro̱ka'depo o'kudpo
ettone'si'pobuey e'huedyo o'huahua'po
huaba'taj o'to̱e̱a̱to'nok o'noyhuadonpo
o'bodu̱y. 26 Jesúsa judío huairien
hua̱yo̱busi'potaj o'noyhuada̱'
aratbuta Capernaum aya'bayoda
on'batia'pakuyate.

**Botta' ekpobigtaj Jesúsa
o'bakpoyarea'uyate.**

27 Jesús huairien jakya'
o'bakhua'depo e'pokte botta' ekpobiga̱
on'tatiakpo:
—Mo'tinepahui', Davidkudaken
adhuea' huayayo. —Jesústaj 'utta'da
o'nona'uy.
28 Jakyo e'kudonde'te ekpobiga̱
on'huahua'nok
—¿Do'a okpoyarea'dik me'e̱ne menpa'
mo'nopo̱e̱? —Jesúsa o'mana'uy.
—E̱e̱', oknopo̱e̱ne, huairi. —O'nona'uy.
29 Ekponejde'te:
—Bo'tiahuayapone moknopo̱e̱nok,
yan'tiahuay'. —O'mana'uy.
30 O'nokpoyarudpo on'tiahuayon'uy.
—Bokpoyarea'ne, be'tapi'
batia'pakhue' yaneti'. —Huiyoka'da
o'mana'uynig'a. 31 O'noro̱kondepo,
Jesúsa bokpoyarea'ne huabada
on'batia'pakuyate.

**A'pakhue'da e̱'i̱ka'tada
Jesúsa o'yarea'uy.**

32 Jesúsomey e'noro̱konde'te sue'da
nogomeya̱ huabokerektaj on'totiakuy.
Ken huabokerek a'pakhue'da
o̱'i̱ka'uy, toto'a o'no'to̱i̱ka'nok.
Jesúste on'totiakuy. 33 Jesúsa toto'taj
okenonnok a'pakhue'da hua̱e̱'eria i̱dada
oa'pakon'uy.
—Kenpihuay, Israel aratbut ken
konig tiahuayhued o̱'neahuadikame'te.
—Huakka' aratbut e̱gkupopakte
on'batia'pakuy.
34 —Toto' huairia o'teypaka'nok
toto'taj o'maen Jesúsa. —Fariseo
huamanmadika'erianayo nama'da
on'huaa'uy.

Jesús aratbuttaj o'matinepahui'uy.

35 Kendariyo aya'da huakka'
jakyo Jesús o'huae'uy. Nogyo̱ nogyo̱
o'huae'uy. Judíoen hua̱i̱take' jakyo
o'manmadikika'uy. Dios Huairia
me'nopo'to̱i̱ke'po yan'nopo'korea'.
Dios Huairitaj yanoknopo̱e̱'
yan'nigpe̱i̱ka'. Diosensi'po mo'e̱a̱pone.
O'manmadika'uy. E'digpaktaj
kenpa'ti nogpa' nogpa' dakhue' e̱e̱'
en'to̱e̱'tada o'bayarea'uyate. 36 Huakka'
aratbut e̱gkupopakte o'batiahuaypo
o'matinepahui'uy. Kenomey konig oveja
'uhua o̱'nepo konig huamato̱e̱'eri to̱e̱hue'
o̱'nika'uy. Pai'da o̱'neonhuahuika'po
kate ka'dik nopo̱e̱hue' o̱'nepo, kenpa'ti
Diostaj buttida manmadikahue'
o̱'nenok kenomeytaj Jesúsa
o'matinepahui'uy.

37 —Huakka'ada Diosensi'po
ee'ta' e'pakada Dios Huairitaj
eknopoe'ta' e'pakada sue'ada
huadak hua'a huamanmadika'eri
o'ne. 38 Konigepo Diosa huadak hua'a
huamanmadika'eritaj yamata'mona',
Diosa aratbuttaj kamanopo'yare'po
yamata'mona', Diostaj yan'tiona'pakika'.
—Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj
mona'uyne.

Docetaj huamata'mona' Jesúsa o'baktie'ea'uy.
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 1 Oro'taj doce huanigpeika'eritaj,
"Menhuatiak." Jesúsa
mona'uyne. E'tiakde'te, "Dakhue' toto'a
huamanopo'toe'eritaj kan'maoroke'po
on'teypakapone on'tihuapokapone.
Aya'da dakhue' ee' kan'bayarike'po
on'teypakapone on'tihuapokapone.
Bayarea'dik mo'eapone." Jesúsa
mona'uyne.
2 Jesúsen doce huamata'mona'eri
o'nepo: Simón nogdikda Pedro,
Pedroen huama'buy Andrés,
nog Jacobo huama'buy Juanere
Zebedeoensi'po, 3 nog Felipe,
Bartoloméere, kenpa'ti Tomás do
Mateoere huakupe huabae'eri ijikamey,
kenpa'ti Jacobo Alfeoensi'po, Lebeo
konogdikda o'dikka'uy Tadeo, 4 Simón
cananista jonyo huapakeri, kenpa'ti
Judas Iscariote. Judas Iscariote Jesústaj
kan'arake'po judío huairitaj bayokdik
o'eapo.

Doce huanigpeika'eritaj kan'manmadike'po o'mata'mona'uy.
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

5 Jesúsa oro' doce huanigpeika'eritaj
mo'ta'mona'uyne.
—Judíoenbayoyo'da yanhuati'. Nog
aratbutenbayo huahue' yane'. Samaria
aratbuten huakka' jakyo kudhue'
yaneti'. 6 Israel aratbut konig oveja
Diostaj e'tiyoyahue'taj yanhuati'.
7 Dios Huairi o'ede. Yanoknopoepo
yan'nigpeika'. Nogyo nogyo
yanhua'epo yan'manati'. 8 Ke'poda
e'si'dakpara'tada yan'bayareati'.
Dakhue'da ee'tada yan'bayarea'.
E'bueytada yan'manoyhuada'. Toto'a
e'manopo'toetada yan'maenti'.
Katetehue' Diosa bo'tihuapokaponok
katetehue' yan'batihuapokika'.
"Huakupe beyok," manahue' yanika'.
9 Yan'hua'po oro tohuahue' yane'.
Huakupe tohuahue' yane'. 10 Kutama
batohuahue' yane'. Nogtida huaok
yan'tohuati'. Huabo zapatos tohuahue'
yane'. Oteypapi' tohuahue' yane'.
Huakka'da mo'manmadika'aponok kenpa'ti
mo'batihuapokapone tobape'dik mo'eapone.
11 Huakka' jakyo bo'kudondepo,
"¿Be'a Diostaj bo'pak? ¿Be'a Diostaj
e'nigpeeta' bo'pak?" Yan'manati'. Be'a
Diostaj ya'pakapet ke'nen jakyo yanikati'.
Yanhua'apo keyoda yan'tayikati'.
12 Jakyo yan'kudondepo, "Opudtaj
Diosa mo'manopo'noeye'." Yan'mana'.
13 Jak huataee'eria opudtaj e'paknayo
kenpa'ti e'peenayo Diosa kenomeytaj
kamanoeye'. Jak huataee'eria opudtaj
pakhue' ee'nayo yanokhuati'. Diosa jak
huataee'eritaj manoeyahue' kamae'. 14 Jak
huataee'eria opudtaj pakhue' ee'nayo
kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken
jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'.
Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey
aya'ada kan'nopoe'po soroka e'itimabette
yan'itihuekeati'. 15 Ken jaktaj Diosa
diga'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma
huakka' jak huae'eritaj kenpa'ti Gomorra
huakka' jak huae'eritaj sue'da huakka'
castiga o'magka'uy. —Jesúsa oro'taj
mona'uyne.

"Opudtaj dakhuea'da mogka'apone." Jesúsa mona'uyne.

16 —Opudomeytaj on'ta'mona'ne.
Aratbut opudtaj dakhuea'da e'magka'ta'

on'pakapo. Konig ovejasi'ponig
dubakuhuaenbanopoyonig
mo'ea̱po. Huadaka'da yan'nopo̱epo
ya̱g'kikati'. 'Urunopo'da
yanika'. 17 Opudomey do'hued
huanigpe̱ika'eritaj huabokereka
dakhuea' mogka'aponok "keyoj" ijjay.
Castiga kan'magke'po judío huairite
bo'tohua'apone. Judíoen hua̱itake'
jakyo mo'batibitbitapone. 18 Do'taj
moknopo̱enok nog aratbuten gobierno
huairite bo'tohua'apone. Diostaj
kenpa'ti do'taj kan'manbatia'pake'po
huairite bo'tohua'apone. 19 Gobierno
huairitaj e'yokde'te "Katia'pi' huairitaj
yan'batia'pakapo." Me'pukehue'
yane'. Kenoka' a'dik ka'ne'po Diosa
mo'nopo̱ea̱'apone. 20 Huairitaj
mo'batia'pakpo Apag Diosen Nokire̱ga̱
mo'nopo̱ea̱'aponok mo'batia'pakapone.
21 Nogok oknopo̱ehue' hua̱e̱'eria
huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj
kan'batiarake'po gobierno huairitaj
on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj
kan'batiarake'po gobierno huairitaj
on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen
huaoj huaknopo̱e̱'eritaj kan'batiarake'po
gobierno huairitaj on'bayokapo. 22 Do'taj
moknopo̱enok aya'ada bo'huadiayapone.
Dakhue'da mogkadhuahuika'apone.
Opud batikhue'da
eknopounhuahuika'nayo onte'ti
Diosere mo'noeonhuahuika'apone.
23 Huakka' jakya' opudtaj e'huadiaynayo
e'batiarakata' e'tipakte i̱dada
yan'makmamonti'. Nog huakka'
jakyo yan'bakhuati'. Ke̱ya̱' kenpa'ti
e'huadiaynayo onte'ti i̱da yan'bakhuati'.
Nog judíoen huakka' jakyo nog
judíoen huakka' jakyo e'hua'te konigti
dakhue'da mogka'apet. Aya'da judíoen
huakka' jakyo huaehued ene'ted do
Diosen Huairi i̱jje̱po onte'ti ijtiakapoy.
24 Opud do'hued huanigpe̱ika'eri
mo'e̱ne. Do'taj dakhuea'da e̱gka'nayo
opudtakon dakhuea'da mogka'apone.
25 Do'taj toto' huairia e'tidike'nayo
opud do'hued huanigpe̱ika'eritakon
diga̱'da dakhuea'da bo'huaa'apone.

¿Be'taj okme'pukdik ya̱'e̱?
(Lc. 12.2-9)

26 Aratbuttaj me'pukhue' yanika'.
Opudtahuanig Diosen huadak hua'a
o'nonmadika'ne. Nogok aya'ada
on'nokotapo. 27 Kenda soatayo'
o'nonmadika'nig nogok aya'tada
yan'manikati'. 28 Huabokereka
hua̱so̱'tayo'da barakdik o̱'ne.
Huabokereka nokire̱gtaj arakhue'dik
o̱'ne. Huabokerektaj mididhue'
yanika'. Diosanayo hua̱so̱'taj
nokire̱geretaj ta'akyo en'dik o̱'e̱. Onte'ti
noyhuadhue'dikda o̱'ne. Konige̱po
Diostayo'da yanokme'pukikati'.
29 Bakoysi'potaj aratbuta suhuigda
on'pak. Botta' bakoysi'pote
huasigkupesi'po bayokdik o̱'e̱. Opuden
Apag Diosa e'paknayo bakoysi'po
bueydik o̱'e̱. E'paknayo bueyhue'dik o̱'e̱.
Opuden Apag Diosa bakoysi'potaj daka'
o'mato̱ika'. 30 Opudtaj kenpa'ti daka'
mo'mato̱ika'ne. Opuden huakuhuijtaj
mo'dikika'ne. 31 Diosa bakoytaj sue'da
o'pakpo opudtanayo huakka'da
bo'pakne. Daka' mo'mato̱ika'ne.
Konige̱po aratbuttanayo mididhue'
yanikati'.

**"Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y"
huaa'eritaj Apag Diostaj Jesúsa
huadakda o'bahuaa'apo.**
(Lc. 12.8-9)

32 "Do Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri
i̱jje̱y." Aya'ada aratbuttaj e'manika'nayo
Dioste kurudyo̱ en'tiakte, "Do'hued
huaknopo̱e̱'eri o̱'ne." Do'hued Apagtaj
yona'apoy. 33 "Do Jesucristotaj
oknopo̱ehue' hua̱e̱'eri i̱jje̱y." Aya'ada
be'api' aratbuttaj e'ika'nayo, "Kenomey
do'hued huaknopo̱e̱'eri ehue' o̱'ne."
Do'hued Apag Diostaj kurudya̱' yona'apoy.

Jesucristotaj oknopoehue' huae'eria huabeta huaknopoe'eritaj on'huadiayapo.
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Do'a aya'da aratbuttaj
a'manoeyaya'po Diosya' o'tiakuy
nopoehue' yane'. Aratbut nog
aratbuttaj a'poespakanhuaya'po
Diosya' ijtiakuy. Nogtaj nogtaj
on'bahuadiayika'apo. 35-36 Diosya'
ijtiakuynok huabet nog onaratbuttaj
huabettaj yan'mahuadiayika'apet.
Oknopoehue' huae'eria huaknopoe'eritaj
yan'mahuadiayika'apet. Huasi'po huaojtaj
yan'mahuadiayikapet. Kenpa'ti huayobua
huayetaj yan'mahuadiayika'apet.
Kenpa'ti huakabu huasu'taj
yan'mahuadiayika'apet.
37 Be'api' do'taj e'nigpeika'ta'
e'paknayo do'taj huakka'da di'nanada
me'nikati'. Apagtapi', huayetapi'
huasi'potapi' huama'buytapi' huakka'da
di' ee'nayo do'taj sue'da di' ee'nayo,
do'hued huaknopoe'eri ehue'dik o'ne.
38 "Jesucristoen huaknopoe'eri ijjey."
Nog aratbuttaj e'mana'nayo opudtaj
diga' on'huadiaypo mogka'apet. "Jesúsen
huaknopoe'eri ijjey." Aratbuttaj manahue'
ee'nayo do'taj huaknopoe'eri ehue'dik
mo'ene. 39 Do'hued huaknopoe'eri
mo'enok diga'da mogkadhuahuika'apone.
"Jesúsen huaknopoe'eri ehue' ijjey."
Ena'nayo ontaj arakhue'dik mo'eapone.
Onte'ti Diosere noeonhuahuikahue'
mo'eapone. Do'hued huaknopoe'eri
i'enok aratbut diga'da mogkapone.
Batikhue'da "Jesúsen huaknopoe'eri
ijjey." I'mana'ika'nok e'araknayo onte'ti
Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

Diosen huadak e'kika'nayo Diosa 'urua'da mogkika'apone.
(Mr. 9.41)

40 Aya'ada opudomeytaj on'nigpeepo
bo'ika'ne, do'takon me'depo
on'nigpeika'. Kenpa'ti aya'ada
do'takon on'nigpeika'po Apag
Diostakon on'pakpo on'nigpeika'apo.
Ke'na do'taj be'ta'mona'uyne.
41 Diosen huamanbatia'pakeritaj
Diosa o'mata'mona'ika'. Diosen
huamanbatia'pakeri o'enok
kentaj e'nigpee'nayo konig
huamanbatia'pakeritaj huadakhuapa
Diosa o'bayokapo, ontaj konigti
huadakhuapa Diosa mo'bayokapone.
Diosenba' 'uruda huanigpeika'eritaj
e'de'nayo konig kentaj huadakhuapa
Diosa o'yokapo konigti ontaj
huadakhuapa Diosa bo'yokapone.
42 Huakka' huaknopoe'eri o'ne. Diostaj
sue'damon huaknopoe'eritaj hue'eypi'
e'yoknayo huadakda bo'ka'nig Diosa
okkahuehue'dik o'unhuahuika'apo.
Nogok kurudya' huadakhuapa
mo'bae'apo. —Kenda oro'omey
huanigpeika'eritaj monmadikahuaduy
Jesúsa.

Juan Bautistaa botta'taj Jesúste o'mata'mona'uyate.
(Lc. 7.18-35)

11 1 Jesúsa oro'taj ke'nen
doce huamata'mona'eritaj
monmadika'depo oro'taj bokhua'uy.
Meyohue'da huakka' jakyo Jesús
o'hua'uy. A'manmadikaya'po o'hua'uy.
2 Juan Bautista huabakuda' jakyo
o'epo Cristo o'bayarea'po nogda nogda
'uruda o'kika'. Juana kenda o'tipeedepo
botta' ke'nen huanigpeika'eritaj Jesúste
o'ta'mona'uyate.
3 —Diosa Cristotaj
mo'nigta'mona'apone. Cristo
ya'tiakapet oknopoey. "¿O'na menpa'
Cristo i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj
nige'dik o'e?" Jesústaj ya'nonati'.
—Juana mona'ne. Jesúsa Juanen
huanigpeika'eritaj o'peedepo,
4-6 —Huakpobigtaj ijbakpoyareay.
Hua'ehue'dik ee'tada ijbayareay.

Ke'poda e'si'dakpara'taj ijbayareay.
E'peokbettaj ijbayareay. Huakudaka'da
e'bueytada ijmanoyhuaday. Do'taj
eknopoe'nayo Diosere onte'ti
mo'noeonhuahuika'apone. Pai'da
aratbuttaj ijmanikay. Do'taj
o'noknopoepo okbatikhue' o'nenok
kenomeytaj ijmadurugpaka'apoy.
Kenda e'ka'te on'tiahuayonhua'nig
on'peeonhua'nig Juantaj yan'huahua'po
yan'nonati'. —Jesúsa Juanen
huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
7 Ken Juan Bautistaen
huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka'
aratbut egkupopakte Jesúsa Juantaj
o'tia'pakpo:
—Nogbayo sue'da aratbut e'nahue'yo
opudomey bo'hua'uyne. Huabokerek
nogpa' nogpa' huaa'eritaj a'peeya'po
huahue' mo'uyne. 8 Huabokerek
'urunada yudtaj e'otika'te kenda
a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne.
Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig
huairien 'uru jakyoda o'nika'. 9 Diosen
huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po
jakbahue'yo bo'hua'uyne. Diosen
huamanbatia'pakeri huadakda o'ne.
Juannayo nogiti hueretnanada Diosen
huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj
a'tiahuaya'po bo'hua'uyne. 10 Do'taj
katia'pake'po huakkuruda Diosa
Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te
kenpa' o'timadoya'po:

> Ontaj huakkuruda do'hued
> huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy.
> Dakhuea' ogkika'nok aya'tada
> yamanopo'korea'. Diosen
> Huasi'potaj yanoknopoe'.
> Aratbuttaj o'mana'apo.
> Apagba'te o'timadoya'uyate.
> Kenda Diosa Apagba'te
> mena'uyne do'taj.

11 Oyedda aya'da huabokerek sue'da
huadak o'nika'. Juannayo huadaknada
o'e. Diosa oknopoe'. Dios Huairitaj
huaknopoe'eri huadaknanada o'neapo.
Diosa kenomeytanayo huakka'
o'baeretpakika'apo. Juantanayo sue'da
o'pakapo. Ijjay.
12-13 Diosen Huairi o'eapo Moisésa
Apagba'te o'batia'pakuyate. Kenpa'ti
Diosen Huairi o'eapo Diosen
huamanbatia'pakeria Apagba'te
on'batia'pakuyate. Juan bautista
tiakhued ee'ted on'batia'pakuyate.
Juan bautista Diosen Huairitaj
huaboa'da e'batia'pakde'te
aratbuta Diosen Huairitaj diga'da
on'pakika'. Diosensi'potaj e'nigpeeta'
on'pak. Nogomeyanayo Diosen
Huairitaj on'huadiaypo Cristoen
huaknopoe'eritaj eknopoebatika'ta'
on'pakpo, "Yan'batik. Dakhue' ia'ne."
Huaknopoe'eritaj on'manika'nig'a.
14 Eknopoe'ta' e'paknayo Elías Diosen
huamanbatia'pakeri o'e Juan. Diosen
Huairi o'tiakde Elías huakkuru o'eapo.
Apagba'a oa'uyate. 15 Kenda yonay daka'
yan'pee' bo'peokhuadne.
16-19 Aratbut oy ken konig o'nika'
ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api'
madurugpakahue'dik o'nika'. Katepi'
nogomey on'pakpo ogkika'nig
kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue'
o'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig
kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti
do huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig
kenda kenpa'ti pakhue'da o'ne. Juan
Bautista katepi' 'uruda aypo bapehue'
o'ika'po kenpa'ti vino mayhue'
o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok
toto'a Juantaj o'nopo'toe kenomeya
nama'da on'batia'pakika'nig'a.
Nogok do huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne opudere katepi'
'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do
katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da
menhuaika'ne. "Huakka'da o'bapika'
kenpa'ti huakka'da huamai'eri o'ika'.
Kenpa'ti Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj
di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno

huakupe huatabae'eritaj di'da o'maika'."
Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne.
Aratbut oy ken konig o̱'nika' nogda
ijbatia'pakapoy. Katepi' nogomey
on'pakpo o̱gka' kenomeynayo
konigti e'ka'ta' pakhue' o̱'nika'. Konig
huasi'po on'batuerikika'nig aratbut
oy konigti o̱'ne. Huasi'po huakka' jak
kurute on'bahuadpo on'batuerikpo
nogtaj nogtaj on'mana'po "Tete'pu'te
'urua'da o'batadi'keay opudnayo
oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'e̱ne,
baila e̱e̱'ta' pakhue' mo'e̱ne. Oro'
e'bahuiktada opudnayo huikhue'
mo'e̱ne." Ken konig huasi'poa
onda'ika'. Ken konig aratbut oyda
o̱gkika'. Diosa 'urua'da o'nopo̱i̱ka'nok
Diostaj huanigpe̱i̱ka'erinayo 'urua'da
on'nopoenkika'po kenomeyo'da
durugda o̱'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka' jakyo hua̱e̱'eria Diostaj nigpe̱e̱hue'ada dakhuea'da o̱gkika'po nopo'koreahue'da o̱'ne'uy.
(Lc. 10.13-15)

20 Huakka' jakyo nogyo̱ nogyo̱ Jesúsa
o'bayarea'uy. Aratbut nopo'koreahue'
o̱'nenok Diosa ke'poda o'magka'apo.
Jesúsa huaboa'da o'manbatia'pakapo:
21-23 —Huakka' jak Corazín
hua̱e̱'eria pai'da mo'nopo'e̱a̱pone.
Kenpa'ti huakka' jak Betsaida
hua̱e̱'eria pai'da mo'nopo'e̱a̱pone.
Opudomeyen jakya' Diosa teyda
o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a
o'bayareame'nig'a, opudomeynayo
nopo'koreahue' mo'e̱me'ne. Konig
Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti
Corazínya̱' Diosa 'urua'da o'kame'
kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro
nog aratbuten huakka' jakya' Sidón
nog aratbuten huakka' jakya'kon
Diosa 'urua'da eka'nayo kenomeya̱ i̱da
yan'manopo'korea'aymetnig'a kenpa'ti
kenomey pai'da o̱'nea' aratbuttaj
moknopo̱e̱po saconig yan'otay'metnig'a.
Nogok kenoka' Diosa aya'tada
aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj
castiga o'magka'po Tiro hua̱e̱'eritaj
Sidón hua̱e̱'erieretaj sue'da castiga
o'magka'apo. Opudomeytanayo ke'poda
castiga mogka'apone. Opud Capernaum
huakka' jakyo hua̱e̱'eri "Huadakda o̱'e̱y.
Kurudyo̱ o'hua'apoy." Mo'nopo̱e̱nig'a.
Kubarakyoda bohuapone. Sodoma
huakka' jak hua̱e̱'eria dakhuea'da
o̱gkikuynok Diosa huakka' jak
ta'aka o̱'mahui̱g'uyate. Kenomeytaj
mahui̱ghued konig opudtaj ijbayarikay
konigti Sodomayo e'bayarika'uynayo
Diosa ta'akyo mahui̱ghue'
ya̱'e̱a̱y'uyetnig'a. 24 Nogok Diosa castiga
e̱gka'te opudtaj ke'poda mogkapet.
Sodomataj sue'damon castiga
o'magka'apo. —Jesúsa o'bayareaddepo
huakka' jakyo hua̱e̱'eritaj huiyokada
o'mana'uy.

Do'taj me'noknopo̱e̱'po dakhuea' e'ka' on'batika'apone. Jesúsa o'mana'uyate.
(Lc. 10. 21-22)

25 —'Urua'da i̱'e̱ne, Apag Dios.
Kurudyo̱ hua̱e̱'eried huairi i̱'e̱ne.
Kenpa'ti huadariyo hua̱e̱'eried huairi
i̱'e̱ne, Apag Dios. Suhue'damon
huanopo̱e̱'eritaj 'urunopo'tada o̱'nen
huairitaj i'maknopo̱e̱a̱'ne. Huakka'
huanopo̱e̱'eritaj o̱'nen huairitaj
huaknopo̱i̱ka' men'tiokhueyne.
26 I'paknok huaknopo̱i̱ka'
men'tiokhueyne, kenpa'ti i'paknok
menoknopo̱e̱ne, Apag. —Jesúsa Diostaj
o'tiona'pakuy.
27 —Do'hued Apaga̱ be'teypaka'uyne,
me'manopo̱e̱a̱'uyne. Aya'da beyokuyne.
Do Diosen Huasi'po o̱'e̱, Apag
Diosayo'da moknopo̱e̱a̱'ne. Konig
Apag Dios o̱'e̱po, konig o'nopo̱e̱, konig
Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopo̱e̱y
kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen
Huasi'poa ijmaknopo̱e̱a̱y. 28 Opud

dakhue'da bo'kikame'te. Diostaj
dakhuea' huakeri mo'ẹ̱ne. Dakhuea'
e'ka' a'nopo'yareaya'po diga̱'da nama'da
bo'kika'nig'a. Opudtaj e'tihuapokta'
ịjpaki. Do'taj meknopọ̱ẹ̱nok
on'nopo'yarea'apone. Dakhuea' e'ka'
on'batika'apone. 29 Diosen ịjkikay.
Doere bokika'. Do'taj men'nigpẹ̱ịka'po
nogịti nogịti yan'noponhuati'.
Opudtehuapa' ịjhue'da daka'da
ịjnigịkay. Opudtaj ịjmatinepahuika'nok
onte'ti dakhuea' kikahue'dik
mo'ẹ̱a̱pone. Ona'ti me'pukehue'dik
mo'ẹ̱a̱pone. 30 Doere bo'pakpo Diostaj
o'nigpẹ̱ẹ̱ne kenpa'ti on'tihuapoknok
do'hued e'manmadika'taj nigpẹ̱ịka'dik
mo'ẹ̱a̱pone. —Jesúsa o'mana'uy.

Judíoen okmapịẹ̱'ahuaddik huame'noete oro' Jesúsen huanigpẹ̱ịka'eri ọ̱gkupoktega̱'uy.
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12 1 Nogok judíoen
okmapịẹ̱'ahuaddik huame'noete
oro' Jesústaj huanigpẹ̱ịka'eri
Jesúsere o'huae'uy. Ta'bayo o'huae'uy.
O'kusitokpo ọ̱gkupaya'po o'bape'uy.
2 Fariseo huamanmadika'eri huairia
oro'taj bo'tiahuaypo Jesústaj:
—Yatiahuay'. Kenda judíoen
okmapịẹ̱'ahuaddik ẹ̱ẹ̱'te kikahue'dik
ọ̱'ẹ̱nig ọ̱'nen huanigpẹ̱ịka'eria
ọ̱gka'. Dakhuea'da ọ̱gka'. —Fariseo
Moisésba'taj nama'da huaknopọ̱ẹ̱'eria
Jesústaj o'nona'uy.
3 —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak
mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere
hua̱ẹ̱'eri ọ̱gkusitokuyate. 4 Diosen carpa
jakyo on'kudon'uyate. Pan Diostaj
o'nighueda̱'ika' o'hued'uyate. Sacerdote
Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da
ken pan bape'dik ọ̱'nika'. David kenere
hua̱ẹ̱'eri ọ̱gkusitokpo ken pan o'depo
on'pe'uyate. 5 Sacerdote Diostaj 'uhua
huanigbatiarakeritaj Moisésenba'
o'batia'pak mo'ba'tiahuayde. Judíoen
okmapịẹ̱'ahuaddik ẹ̱ẹ̱'te sacerdote
'uhua Diostaj on'nigbarakika'. Judíoen
okmapịẹ̱'ahuaddik ẹ̱ẹ̱'te baahue'dik
ọ̱'ẹ̱. Moisésa o'madoya'uyate.
Opudomeynayo sacerdote dakhuea'da
ọ̱gka' bahuaahue' mo'ịka'ne.
6 Diosen jak huadakda ọ̱'ẹ̱nig'a do
huabokerek ịjjẹ̱po Diosya' ịjtiakuy.
Do'tataj aya'ada nigpẹ̱ịka'dik ọ̱'ne.
7 "'Uhua e'nigbatiarakika' sue'da
ịjpaki. Aratbuttaj e'matinepahuiataj
huakka'da ịjpaki," Apagba'a
oa'. Kenda e'nopọ̱ẹ̱'nayo do'hued
huanigpẹ̱ịka'eritaj mo'matinepahui'po
dakhuea'da ọ̱gka' ahue' mo'ẹ̱a̱yet.
8 —Do huabokerek ịjjẹ̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten
okmapịẹ̱'ahuaddik huame'noete
huairi ịjjẹ̱po katepi' ya̱gka' aratbuttaj
mana'dik ịjịkay. —Fariseotaj Jesúsa
o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'bayarea'uy.
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

9 Kenda Jesúsa o'mana'depo o'hua'uy.
Judíoen hua̱ịtake' jakyo o'kudon'uy.
10 Jakyo huabokerek eba'po'ketpak ọ̱'ụ̱y.
—¿Okmapịẹ̱'ahuaddik huame'noete
menpa' yarea'dik ya̱'ẹ̱? —Jesústaj
o'nona'po Jesúsa nama'dapi' kae'po
Jesústaj dakhue' e'huaa'ta' on'pakpo
kenpa' Fariseomeya̱ o'nona'uy.
11 —Opuden nogtida oveja ẹ̱'ta̱ẹ̱ada
judíoen okmapịẹ̱'ahuaddik huame'noe
ẹ̱ẹ̱'pi' huabid sorokkogyọ̱ e'takotnayo
dapita' ịda sorokkogyọ̱ bo'totokika'ne.
12 Diosa oveja 'uhuataj sue'da o'pak.
Aratbuttanayo huakka'da o'pak.
Konigẹ̱po judíoen okmapịẹ̱'ahuaddik
huame'noete aratbuttaj tihuapokdik
ịjjẹ̱y. —Jesúsa o'mana'uy.
13 —Yaopite'. —Jesúsa ona'uy.
Huabokerek o'opitedepo o'bayaruduy.
Dakba'da nogbapenonigti ọ̱'un'uy.
14 Fariseo huamanmadika'eri

o'nokbahua'uy. Ogkupopakpo ontatayo
on'batia'pakpo, monig Jesústaj
o'arakapo, huaboa'da on'batia'pakuyate.

**A'nenda Jesústaj Diosen
huamanbatia'pakeria
o'timadoya'uyate.**

15 Fariseo huairi Jesústaj e'arakta'
on'paknok kenok Jesús o'nokotpo
keya' o'bakhua'uy. Kenere huakka'da
on'hua'uy. Aya'da dakhue' huae'eritaj
o'bayarea'uy. 16 Jesúsa o'bayarea'
nogyo nogyo batia'pakhue' yane'.
Huiyoka'da o'mana'uy. 17 Kenda
Isaíasa Diosen huamanbatia'pakeri
o'batia'pakuyatenig Jesúsa aya' o'ka'uy.
Oa'po:

18 In do'hued huanaba' me'taene.
Do'hued kakike'po
ijta'mona'apoy. Kentaj di' ijjey.
Do'taj me'durugpaka'apone.
Kentaj ijdurugpakapoy. Do'hued
Nokirega ijnopo'toeapoy.
Aya'tada nog aratbuttakon
dakhuea' e'ka' manopo'yarika'dik
o'ika'apo. 19 Nog aratbuttaj
maboyhue' o'ika'apo. Aratbuttaj
'utta'da okoyhue' o'eapo. Jak
kuruta' 'utta' mana'pakhue'
o'eapo. 20 Konig hue'pi sue'pi' tey
e'eok daka' toika'dik o'ne, konigti
aratbut sue'da o'noknopoenok
daka' o'matoika'apo. Konig
kerosenbij aya' ekpakada ida
bakayhue'dik o'e. Konigti pai'da
aratbuttaj o'manopo'yarea'apo.
Do'hued huanaba'a aya'
dakhuea' huaka'eritaj castiga
o'magka'depo kenpa'da
Diosen huadak hua'a
o'mananhuahuika'apo. Ke'nen
huaknopoe'eriomeynayo kenere
on'neonhuahuika'apo. 21 Nogbayo
nogbayo huae'eria kentaj
yanoknopoika'apet. Isaíasa
a'nenda oa'uyate.

**"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'."
Fariseo huamanmadika'eria
nama'da on'huaa'uyate.**
(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Toto' nokirega dakhue'a
o'nopo'toenok huabokerek botpenpenda
ekpobig o'uy kenpa'ti a'pakhue'dik o'uy.
Jesúste on'tohua'uy. Jesúsa o'yarea'nok
o'yarud. Huaboa'da 'urua'da mabo'dik
o'uy kenpa'ti huaboa'da a'pakdik o'uy.
23 —¡Kenpihuay! Diosa huabokerek
huairitaj o'ta'mona'apo. Kentaj
on'maboikay. ¿Menpa' Diosa Jesústaj
ya'ta'mona'uy? ¿Menpa' Jesús David
Huairien adhuea' huayayo ya'e?
—Huakka' aratbuta ogkupopakpo
o'da'uy. 24 Fariseo huamanmadika'eria
on'peedepo,
—Ehue'. Diosa ta'monahue' o'uy.
Toto' huairia o'teyya'nok Jesúsa toto'
nokiregtaj maendik o'e. —Fariseoa
on'huaa'uy.
25 Kenda fariseo en'huaa'te Jesúsa
o'nopoepo,
—Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi
huayahuaya e'barakika'nayo gobierno
huairi toehue'dik o'neapo. Onyoyo'
huae'eri aratbut e'batuktukta' on'pakpo
on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda
o'ne. 26 Konigti toto' huairi huayahuaya
e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet.
27 Toto' huairi do'taj o'teyya'nok nog
toto' nokiregtaj o'maena'. Opud fariseo
huamanmadika'eria nama'da on'huaa'ne.
Opuden huanigpeika'eria toto'
nokiregtaj kan'maene'po menpa' toto'
huairia ya'bateypaka'po. Ehue'. Nama'da
boa'ne. Opuden huanigpeika'eria
mona'apone 28 Diosen Nokirega
be'teyya'nok toto'taj ijmakenikay.
Konigepo do Diosen Huairi o'tiakde.
Diosa o'ta'mona'uy. Opudere Diosen
Huairi o'ede. Kentaj yanoknopoe'.
29 Huabokereka huairien e'tamaika'
ekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik

kenpa’ti itakpi’tinuku’dik o̱’e̱. Huairitaj
e’tinukude’ okbakaydik o̱’e̱. Donayo
teyda i̱jje̱y. Toto’ huairitaj tinuku’dik
i̱jje̱y. Toto’ huairien huanaba’ maendik
i̱jje̱y.
30 Be’api’ do’taj pakhue’ e̱e̱’nayo
konig do’hued taka’ mo’i̱ka’ne. Be’api’
doere e’baktie’ea’ta’ tihuapokhue’
e̱e̱’nayo do’hued huaknopo̱e̱’eritaj
on’baknopo̱e̱batika’po dakhuea’
o̱gka’po.
31 Aratbut dakhuea’da eka’nayo
kenpa’ti Diostaj dakhuea’da
e’huaa’nayo Diosa bakkahuea’dik o̱’e̱.
Diosen Noki̱re̱gtanayo dakhuea’da
e’huaa’nayo bakkahueahue’dik o̱’e̱.
32 Be’api’ do’taj dakhuea’da e’huaa’nayo
Diosa bakkahuea’dik o̱’e̱. Be’api’ Diosen
Noki̱re̱gtaj dakhuea’da e’huaa’nayo
bakkahueahue’dik o̱’e̱. Menokapi’
bakkahueahue’dik o̱’e̱a̱po.

**Hue̱ymeyen huada huadakda
e̱e̱’nayo o’tiahuaypo hue̱ymey
huadakda o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne.
Konigti aratbut huadakda
e’batia’pakika’nayo huadakda o̱’ne
nopo̱e̱’dik o̱’e̱ne.**
(Lc. 6.43-45)

33 Daknopoda hue̱ymey e̱e̱’nayo ’uru
huada o’to̱i̱ka’. Hue̱ymeya̱ e’aynayo
huadakon o’aypo dakhue’ huada o̱’i̱ka’.
Huadakdada enhuadnayo ’uruda
o̱hue̱y o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne. Do kenpa’ti
huadakda i̱jkika’nok huadakda o̱’e̱.
Yan’nopo̱e̱’. 34 Konig bihui a’nenda
nama’da ona’uyate, opudkon nama’da
huaa’eri mo’e̱ne. Opud dakhuea’
hua̱e̱’eri mo’e̱po huadak sigpi’ ahue’dik
mo’i̱ka’ne. Katepi’ huanopoya’da
o’nopo̱e̱po kenda o’batia’pakika’ne.
35 Huabokerek huadaknopo’da
o̱’nepo huadakda on’nopo̱i̱ka’po
huadakyo’ on’batia’pakika’.
Huabokerek dakhue’nopo’da
o̱’nepo dakhue’da on’nopo̱i̱ka’po
dakhueayo’ on’batia’pakika’.
36 Kene’hua̱ya̱’me’noete Diosen castiga
huame’noete aya’da dakhue’dik
o̱da’ika’uynigtaj castiga o’magka’apo.
37 Huadakyo’ huaa’eritaj “Huadakda
mo’e̱ne.” Diosa mona’apet. Dakhuea’
huaa’eritaj “Dakhue’da mo’e̱ne.” Diosa
mona’apet, ken. —Jesúsa o’mana’uy.

**—On Diosya’ o’tiakuyate. Kenda
oro’omeya̱ oknopo̱e̱’dik ka’ne’po
konig Dios teyda o’kika’ konigti
yaka’. —Dakhuea’ huaka’eriomeya̱
Jesústaj o’nona’uyate.**
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

38 —On Diosya’ o’tiakuyate. Kenda
oro’omeya̱ oknopo̱e̱’dik ka’ne’po
konig Dios teyda o’kika’ konigti
yaka’, huamanmadika’eri. —Sue’da
Moisésenba’ huamadoya’eria kenpa’ti
fariseo huamanmadika’eria o’nona’uy.
39 —Oy aratbut dakhuea’da o̱’nika’.
Diostaj oknopo̱i̱kay o̱danig’a Diostaj
nigpe̱e̱hue’da o̱’ne. Konig Dios teyda
o’kika’ konigti yaka’ o’nona’nig’a
kahue’ i̱jje̱a̱poy. Kenyo’da konig Jonás
Diosen huamanbatia’pakeria o’kuyate
sue’da konigtimon i̱jka’apoy. 40 Jonás
bapa’me’noe bapa’ sikyo sikidbi’dapoyo
o̱’unhua’uyate konigti do bapa’me’noe
bapa’ sikyoere sorokkogyo̱ i̱jje̱a̱poy.
41-42 A’nennada huakka’ jak Nínive
hua̱e̱’eritaj Jonás Diosen hua’a
e’manade’te Nínive aratbut Diostaj
on’nopo’korea’po huaboa’da Diostaj
on’nigpe̱e̱’uyate. Oy aratbut do’taj
mo’pe̱e̱denig’a nopo’koreahue’ mo’e̱po
do’taj oknopo̱e̱hue’ mo’e̱ne. Jonás sue’da
huairi o̱’u̱yate. Donayo hueretda huairi
i̱jje̱y. Konige̱po kene’hua̱ya̱’me’noete
aya’da Diostaj e’nigbakupobote
opudomey oy hua̱e̱’eri dakhuea’da
o̱gkika’uyate. Nínive hua̱e̱’eria kenda
Diostaj on’bahuaa’apo. A’nennada
huadaribayo ettone’a̱ huairi o̱’u̱yate.
Ke’nenba bidtenada o̱’u̱yate. Salomón

Israel aratbuten huairi huakka'nada
o'nopo̱e̱po 'urua'da o'batia'pakika'nok
a'pe̱e̱ya'po ken ettone' ke'nenbaya'
bidta'nada o'tiakonhuahua'uyate. Israel
aratbutenbayo o'tiakonhuahua'uyate.
Salomónnayo sue'da 'urua'damon
o'nopo̱e̱'uyate. Donayo
'urua'nanada ijnopo̱e̱po huadaka'da
ijmanmadikika'nig'a oy hua̱e̱'eria
sue'ada do'taj mo'pe̱e̱po o'noknopo̱e̱ne.
Konige̱po nogok kene'hua̱ya̱'me'noete
aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te
opudomey do'taj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri
Diostaj dakhue'nada o̱'ne ettone'
huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Dakhue' toto' noki̱re̱ga̱
huabokerektaj ekhua'deada onte'ti
o'huakume'uy.**
(Lc. 11.24-26)

43 —Dakhue' toto' noki̱re̱g
huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de'
okhua'depo aratbut ehue' e̱e̱'yo̱
o'hua'po meyo̱pi' hua̱i̱ka' e'uktada
huahuayhue'da o̱'e̱po. 44 "Ke̱yo̱ i̱ji̱kamey
a'kumeyi̱'." Kenpa' noki̱re̱ga̱ o'nopo̱e̱po,
ken huabokerektaj o'nopo'to̱i̱kame',
kentaj e̱kye̱de'te Diosapi' nopo'to̱e̱hue'da
daknopo'da konig jak e'beroke'yonig
'urua'da o̱'e̱nok 45 ken toto'a o'hua'po
nog siete dakhue'nanadakon noki̱re̱gtaj
o'bahuahuaydepo o'batotiakpo ken
ontayo' huabokerektaj on'nopo'to̱e̱nok.
Huakkuruda nogtotoatida
o'nopo'to̱e̱po sue'da dakhue'mon o̱'e̱po
ta'pota'taj ochoa dakhuea'nanada
toto' on'nopo'to̱e̱denok huabokerek
dakhuea'nanada o̱'e̱'uy. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Jesúsen hua̱ye̱ Jesúsen
huama'buyere on'huatiakuy.**
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

46 Jesús e'batia'pakonhua'te
Jesúsen hua̱ye̱ Jesúsen huama'buyere
o'nokye̱depo on'boato'po, "Jesústaj
e'batia'pakta' o'paki." Huabokerektaj
o'nona'uy.
47 —I̱yo̱ jak kurute o̱'nen hua̱ye̱
o̱'nen huama'buyere bo'ukne. Ontaj
e'batia'pakta' on'pak. —Huabokereka
Jesústaj ona'uy.
48 —Be do'hued hua̱ye̱ ya̱'e̱t. Be
do'hued huama'buy ya̱'net. —Jesúsa
o'mana'po, 49 huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'ba'tohua'ea'po:
—Inomey do'hued hua̱ye̱ do'hued
huama'buy o̱'ne. 50 Aya'ada kenda
do'hued Apag kurudyo̱ hua̱e̱'eri
o'paknok o̱gkika' kenomeyyo'da
do'hued huama'buy o̱'ne. Kenomey
Diosen o̱gkika' do'hued huidpo o̱'ne,
kenomey Diosen o̱gkika' do'hued hua̱ye̱
o̱'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

**Huabakidena'eri konig
o̱gkika'nig o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.**
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 1 Kenme'noe Jesús o̱'o̱ro̱kpo
e̱'po̱gyo̱ o'hua'po akta'bogpete
o'huad'uy. 2 Huakka'ada aratbut
Jesústaj on'tikupopaknok kusi'pe
e'betyo o'huadato'po. Aratbut kuhuadte
o̱gkupopakuy. 3 Konig Diosen Huairitaj
yanoknopo̱e̱apet a'manmadikaya'po
o'manbatia'pakonhua'po:
—Huabakidena'eri a'bakidenaya'po
o'hua'uy. 4 Nogyon nogyon
o'hua'e'uyate. O'hua'epo o'bakidenea'po
dagte sue'da o'kidbakotapo bakoy
o'batiakpo o'kidye̱'kea'uyate.
5 Huidbate sorok burujte sue'da
o'kidbako'tuyate. Kenta' i̱dada
o'kerekuy. Sorok buruj o̱'e̱po i̱dada
o'kerekuy. 6 Ken diga̱' niokpo
o'ta'tedepo eyya' o'pakpo suhue'da
hua'ihuit o̱'e̱po o'ay'uy. 7 Nog huakid
okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate.
Huakpi sue'da o'batipakbonig'a
okpota'pidsi' diga̱' o'bakerekpo

huakpitaj o'batibuk'uyate. 8 Nog huakid
huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate.
O'batipakbodepo huakka'kidada
ogkupahuad'uyate. Noga huakpia cien
huakid ogkupaepo. Noga huakpia
sesenta huakid ogkupaepo. Noga
treinta huakid ogkupae'uyate, ken.
9 Kenda o'nona'dene daka' yan'pee'.
Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya'neapet.
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

10 Oro' Jesúsen huanigpeika'eri
o'huatiakpo:
—¿Mena'po aratbuttaj
nopoenkahue'dik e'huae' jonbatia'pak?
—Jesústaj ona'uyne.
11 —Diosen Huakhuairitaj
konig aratbuta on'nigpeika'apo
opudtanayokon konig e'manopoea'ta'
ijpaki. Nogomeytaj e'manopoea'ta'
pakhue' ijjey. 12 Kenomey sue'da
huakka' on'nopoepo e'nigpeika'ta'
on'pakpo nogda on'nopoeapo.
Nogomey suhuigda on'nopoenig'a
nogda e'nopoeta' pakhue' o'nenok
Diosa o'bakkahuea'apo. 13 Nogomey
e'tiahuayada e'peeada nopoenkahue'dik
e'huae' Diosen huakhuairi konig o'e
ijmanbatia'pakpo ijmanmadikikay.
14 Isaías Diosen huamanbatia'pakeria
nopoenkahue' huaee'eri konig o'nika'
o'batia'pakuyate:

> Opudada mo'peeapetnig'a
> nopogkahue' mo'eapet. Kenpa'ti
> bo'tiahuayapetnig'a nopogkahue'
> mo'eapet. 15 Nopo'teyda
> mo'epo. Diosendiktaj
> dakhuea'da mo'peeapet.
> Konig ekposikonig ya'nepo
> hueretda hua'a tiahuayhue'dik
> ya'neapet. Peehue' ya'neapet.
> Nopogkahue' ya'neapet.
> Kenpa'ti a'nopo'yareaya'po
> nopo'koreahue' mo'eapet. Kenda
> Isaíasa oa'uyate.

16 Opudnayo do'hued
huanigpeika'erianayo on'tiahuayne
on'peene. Konigepo durugda mo'ika'ne.
17 A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria
kenpa'ti huadaknopoada aratbut do'taj
e'tiahuayta' e'pakada tiahuayhue'dik
me'nuyate kenpa'ti do'hued
e'manmadika'taj e'peeta' e'pakada
peehue' o'nuyate. Buttida ijjay.
—Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Huakidena'eri konig o'e kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.
(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

18 —Yan'pee'. Huabakidena'eri
konig o'e daka' ijbatia'pakapoy.
19 Huabakidena'eria o'bakidena'po
dagte o'kidbakot. Diosen Huakhuairitaj
huadak hua'a konig huakid o'e.
Sue'ada aratbut konig dag o'ne.
Teynopo'da o'ne. Diostaj e'nigpeeta'
pakhue' o'ne. Do'hued e'manmadika'
e'peeada nopoenkahue' o'ne. Toto'
o'bahuatiakpo huadak hua'ataj
o'bakkayika'. 20-21 Sue'da huidbate
o'kidbakot. Sorok burujda o'e. Ken
konig aratbut do'hued e'manmadika'taj
on'peepo idada o'noknopoenig'a
durugda on'peeatunig'a kenpa'da
nigpeonhuahuahue' o'nepo sue'da
o'nopoenka'po. Sue'da huame'noe
o'noknopoeonhua'. Nogok Jesúsen
e'manmadika'taj yoknopoey
o'da'nok aratbuta on'batierikpo diga'
on'magka'nok o'noknopoebatikapo.
22-23 Huakid okpota'pidsi'bayo
o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut
Diosen e'manmadika'taj on'peepo
on'peenig'a nogok nogta' nogta'
on'mame'pukepo onte'ti sig sig
Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti
huakka' e'matoe'ta' on'pakpo sig

sig Diostaj o'noknopo̱e̱batikapo.
Kenpa'ti hua̱'enda e'durugpakta'
on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue'
o̱'neapo, nigpe̱e̱hue' o̱'neapo. Diosen
kahue'dik o̱'neapo. Ken huakid
huadak sorokyo o'kidbako'tuyate.
Ken konig aratbut huadaknopo'da
Diosba'taj on'peeonhuahuika'po
on'nigpeeonhuahuika'. Daka' konig
'urunopo'da on'nigpe̱e̱po batikhue'da
huadakda o̱gkika'apo. Kenomey
Diosensi'po o̱'ne, huakka'ada
on'nopo̱e̱a̱po. Noga̱ suhuignada
on'nigpe̱i̱ka'. Noga̱ huakka'mon
on'nigpe̱i̱ka'. Noga̱ huakka'nanada
on'nigpe̱i̱ka'. —Jesúsa oro'
huanigpe̱i̱ka'eritaj mona'uyne.

A'manmadikaya'po nogdakon Jesúsa o'manbatia'pakuy. Trigo mire̱ere e'tipakbo' konig o̱'e̱ Jesúsa o'manbatia'pakuy.

24 Huadak hua'a konig Dios
Huairitaj o'noknopo̱e̱a̱ponigtaj
on'nigpe̱e̱a̱ponigtaj ken konig o̱'e̱a̱po
Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo
o'manmadika'po:
—Diosen Huakhuairi in konig
o̱'e̱. Huairien huanaba' ta'bayo
huadakkidda o'batuke'uyate.
25 Aya'ada en'batayte huairien
taka' ta'bayo o'tiakbedpo trigotaj
mire̱okda o'noktibatukbed'uyate.
O'noktibatukbedpo on'hua'uyate. 26 Ken
trigo huakpi o'kerekdepo trigokid
o'magkupapa'kuyate. Mire̱ trigoere
o'bakerekuyate. 27 Huanaba' mire̱
on'tiahuaydepo huairite on'hua'po,
"Huadakkidyo' o'batu'kemey. ¿Meyo̱
ee' mire̱ ya'bo, huairi?" O'nona'uyate.
28 "Takaa o̱gkame'te." Huairia
ona'nok, "¿Menpa' e'taburuta' i'pak?"
Huanaba'a huairitaj o'nona'uy. 29 "Keje',
mire̱ mo'burupo trigo huakpitaj
tionurudikpi' mo'e̱t. Trigoere mire̱ere
kenpa'da ka̱e̱'. 30 O̱gkupayea'hued e̱e̱'ted
onteteyo' kenpa'da ka̱e̱'. Huakkuru
a'bakpakaya'po mire̱ yan'burupo
yan'kupahuia', trigokidnayo aypo
jakyo ya̱g'kuda̱ti'. Ijmana'apoy."
Huairia oa'uyate. —Jesúsa ken konig
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Mostazakidtaj ken konig o̱'e̱ o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

31 Huadak hua'a konig Dios
Huairitaj o'noknopo̱e̱a̱ponigtaj
on'nigpe̱e̱a̱ponigtaj ken konig o̱'e̱a̱po
o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:
—Diosen Huakhuairi konig suhuigkidda
mostaza huakid o̱'e̱. Huabokerek ke'nen
ta'bayo mostaza huakidsi'po o'tukpo.
32 Suhuigkida̱da e'kerekpo hue̱ymeytonea'
o'kerekdepo huaboro'nanada o̱'e̱a̱po. Hua'opite
huakka' bakoya on'pakka'apo. Konigti
huakkuruda Dios Huairien huaknopo̱e̱'eri
sue'da o̱'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj
o'noknopo̱e̱po on'nigpeonhuahuika'po
huakka'da o̱'neapo. —Jesúsa ken konig
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Pan huabia'o̱g ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Lc. 13.20-21)

33 Ona'ti a'manmadikaya'po Jesúsa
o'manbatia'pakpo:
—Ettone'a̱ harinao̱gyo̱ huabia'o̱g o'buk.
'Urua'da o'tio̱gkuayaga̱'nok huabada
o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. Ken konig Diosen
Huakhuairitaj huabada yanoknopo̱e̱a̱pet.
—Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uy.

Huakka' aratbut e̱gkupopakte Jesúsa Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri o'noknopo̱e̱a̱po ken konig o̱'e̱a̱po o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.33-34)

34 Huakka' aratbut
e̱gkupopakte konig Dios Huairitaj

yan'nigpeunhuahuika'apet nogda
nogda o'manbatia'pakika'po
o'manmadika'uy. 35 Diosen
huamanbatia'pakeria oa'uyatenok
aratbut ẹgkupopakte Jesúsa ken konig
ọ'unhuahuika'apo o'manbatia'pakika'uy.
Huadari e'ka'detada kenda aratbut
nopọẹhued ọ'nunhuahuika'uy,
kenda kan'nopọẹ'po, ken
konig ọ'ẹạpo ijmanbatia'pakpo
ijmanmadika'apoy. Diosen
huamanbatia'pakeria a'nenda
oa'uyate.

Mirẹ trigoere e'bakerek Jesúsa ken konig ọ'ẹ o'manbatia'pakde daka' o'manmadika'uy.

36 Huakka' aratbut ẹgkupopakte
Jesúsa o'bakhua'po jakyo o'kudon'uy.
Oro' ke'nen huanigpẹịka'eria
o'huatiakondepo,
—Trigo mirẹere ta'bayo onteteyo'
o'bakerek ken konig i'manbatia'paknig
daka' mona'. —Oro' Jesúsen
huanigpẹịka'eria ona'uyne.
37 —Do huabokerek ịjjẹnok
Diosa me'ta'mona'uyne. Ken konig
ijmanbatia'paknig. Huairien ta'ba
ọ'taẹpo huadakkidda e'batuke'. Ken
huairi do ịjjẹy. 38 Huadarite huẹẹ'eri
aratbut konig huairien ta'ba ọ'ne.
Aratbut do'taj mo'nigpẹịka'nig konig
huadakkidda ọ'ne. Aratbut toto'taj
on'nigpẹịka'nig konig mirẹ ọ'ne.
39 Taka' mirẹ huabakbatuke'eri
konig toto' huairida ọ'ne. Toto'ada
nama'da o'manopọẹạ'nok Cristoen
huaknopọẹ'eri ọ'ẹy nama'da
ya'manopọẹạ'apet. Nogok kene'huạyạ'
huame'noete Diosen huata'moneri
aya'tada o'bakbaea'apet 40 Konig
aratbut tajpo mirẹ on'bakpakika'nig
konigti kene'huạyạ' huame'noe
ẹẹ'te Diosa dakhuea' huakka'eritaj
huehuea'nanada ta'akyo
o'mahuịgapo. 41 Do Diosen
huata'moneritaj ijmata'mona'apoy.
Aya'da dakhuea' huaka'eritaj
on'bakbe'ea'apo. 42 Dakhuea'
huakka'eritaj ta'akyo on'maenaponok
on'bahuikonhuahuika'apo pai'nanada
ọ'neonhuahuika'apo. 43 Kenoka' Diostaj
huanigpẹịka'eri 'urua'nanada ọ'neapo.
Konig niokpo e'ta'teonig 'urua'nanada
ọ'neapo. Kenda o'nona'nig daka'
yan'pẹịkati'. Bo'piokhuadne.

Huakka'te huapa'da ọ'ịka'nig katepi' o'huahuaypo konig ọ'ẹ. Jesúsa o'manbatia'pakuy.

44 Huadak hua'a konig Dios
Huairitaj o'noknopọẹạponigtaj
on'nigpẹẹạponigtaj konig ẹ'dik
ọ'ẹạpo ijmanbatia'pakapoy. Konig
huabokereka nogen ta'bayo huakka'te
huapa'da ọ'ịka'nig o'huahuaypo kenda
huakka'da o'pakpo soroka o'tibukanpo.
Ken ta'ba huakupete e'bake'nayo kenda
o'huahuayme'nig ọ'taeonhuahuika'apo.
Konigẹpo ken ta'ba e'baketa' huakka'
o'pakpo aya'da o'matọẹ huakupete
o'bahuaya'po, ken huakupe o'tọẹdepo
ta'ba huakupete durugteda o'bakepo.
Kenda 'urunanada o'huahuayme'nig
huaboa'da ọ'taeonhuahuika'apo.
Konigti Diosen huakhuairitaj
huakka'da pakdik ọ'nepo kentayo'da
nigpẹịka'dik ọ'neonhuahuika'apo.

'Uruda sakbij huakka'tenanada ọ'ịka', konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' ọ'ịka'.

45-46 Diosen Huakhuairien e'manmadika'
on'nigpeeonhuahuika'aponigtaj
konig ọ'ẹ ijbatia'paki. Konig yudtaj
huabahuaya'eria 'uruda sakbij o'ukika'po
'urunanada o'huahuaydepo kenda
sakbijtaj o'pakpo aya'da o'matọẹpo
huakupete o'bahuaya'po sakbij o'bake.
Ken konigti Diosen Huakhuairien
e'manmadika' huakka'nada pakdik
ọ'neonhuahuika'apo.

Dios Huairien huaknopo̱e̱'eri konig biigentotok o̱'e̱. Hueretda huaknopo̱e̱'eritaj on'baktie'ea'apo. Nogtaj ta'akyo mahuigdik o̱'neapo.

47 Dios Huairien huaknopo̱e̱'eri
ken konig o̱'ne. Konig biig huakjenea
e̱'po̱gya̱' o'noke̱ne. Nogda nogda
biig o'nontotokpo 48 hueda̱'da o̱'e̱nok
kuhuadta' o'nontotok, o'nontotokdepo
huadak biigyo̱' o'noktie'ea'. Nogda
biig pehue'dik e̱'hua̱e̱' o̱'nen. 49 Diosen
kene'hua̱ya̱' huame'noete ken konig
Diosa aratbuttaj o'magka'apo. Diostaj
hueretda huaknopo̱e̱'eritaj Diosen
huata'moneria on'baktie'ea'apo.
50 Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo
on'maenapo. Ta'akyo pai'da o̱'nepo
on'bahuikapo. —Jesúsa mona'uyne.

Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eria Jesústaj eknopo̱e̱'nayo huatone'bapi' kenpa'ti Jesúsen huaboda e'manmadika' manmadika'dik o̱'ne.

51 —¿Menpa' o'nonbatia'paknig
mo'nopoenka'? —Jesúsa oro'taj ke'nen
huanigpe̱ika'eritaj mona'uyne.
—E̱e̱', o'nopoenkay. —Jesústaj ona'uy.
52 —Opud Moisésenba'
huamanmadika'eri Moisésenba'taj
daka' mo'nopo̱e̱. Kenpa'ti Diosen
huamanbatia'pakerienba' mo'nopo̱e̱. Oy
Diosen Huairitaj ijmanmadika'nig opud
moknopo̱e̱dene. Huatone'ba' kenpa'ti
do'hued huaboda e'manmadika'
manmadika'dik mo'e̱ne. Konig jak
hua̱ta̱e̱'eri ken konig ya̱g'kikati'.
Jak hua̱ta̱e̱'eria pai'da hua̱e̱'eritaj
on'batiahuayika'. Jakyo katepi' o̱'ta̱e̱
huatone'pi' huabopi o'batotiakpo
pai'da hua̱e̱'eritaj o'bayokika'. Opud
konigti ya̱g'kika'. Apagba' huatone'ba'
do'hued huaboa'da e'manmadika'ere
yan'manmadikikati'. —Jesúsa
o'mana'uy.

Nazaretyo Jesús o̱'ika'uy.
(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Kenoka' Jesúsa ken konig
o'manmadikandepo o'batikuy. Ke̱ya̱'
on'bakhua'uy. 54 Hua̱'enbayokon
o̱kye̱'uy. Judíoen hua̱itake' jakyo
huaboa'da o'manmadika'uy. Aratbut
on'pe̱e̱depo e'me'pukeada oknopo̱e̱hue'
o̱'nepo:
—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopo̱e̱.
Menpapi' huakka'da yanopo̱e̱'. Menpapi'
yabayarea'. 55 Huamenhuea'eriensi'po
o̱'e̱nig'a. Ke'nen hua̱ye̱ María o̱'e̱.
Jacobo ke'nen huama'buy o̱'e̱, José
Simón Judas. 56 Jesúsen huidpopi'
oro'ere o̱'nika', meya̱' huakka'
ya'nopu̱yet. —Aratbut Jesúsen
huakka' jakyo hua̱e̱'eri huayahuaya
on'batia'pakuy.
57 Konige̱po Jesústaj digda
on'huanopo̱e̱'uy.
—Aya'da nogbayo nogbayo hua̱e̱'eria
Diosen huamanbatia'pakeritaj e'pe̱e̱ta'
on'pakika'. Kenpa'ti huadakda o̱'ne.
E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo
hua̱e̱'erinayo e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'nika'
kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri
huadak o̱'ne. E'bahuaa'ta' pakhue'
o̱'ne. —Jesúsa ke'nenbayo hua̱e̱'eritaj
o'mana'uy.
58 Ke̱ya̱' aratbut Jesústaj oknopo̱e̱hue'
o̱'nenok sue'tada o'bayarea'uy.

Juan Bautistataj on'hue̱renokteg'uyate.
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

14 1-12 Galilea huadari gobierno
huairi Herodes o̱'u̱yate.
Herodesen huama'buy Felipeen hua̱to̱e̱
Herodíastaj o'to̱e̱'uyate.
—Felipeen hua̱to̱e̱ Herodíastaj
to̱e̱hue'dik i̱'e̱ne. —Juana Herodestaj
ona'ika'nok Herodes Juantaj
o'tita'mona'uyate. "Huabakuda̱' jakyo
ya̱g'kuda̱'." O'mana'uyate. Herodes

Juantaj e'arakta' o'paknig'a arakhue' o̱'u̱yate. Aratbuttaj o'me'pukpo Juantaj arakhue' o̱'u̱yate. Juan Bautista Diosen huamanbatia'pakeri o̱'e̱. Aratbuta o'noknopo̱e̱nok. Herodesen cumpleañote huakka'tada o'batobape'uyate.

Aya'tada Herodíasen hua̱yo̱bua bailea' o'manige̱'uy. Herodes huakka'da o'durugpakpo "Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda o'yokapone." Aya'da en'pe̱e̱te hua̱yo̱butaj ona'uy. Mune'yo̱a̱ Herodías hua̱ye̱taj o'huahuatupo. "¿Ka'tia' yona'apo?" Onatupo. "Juan Bautistaen huaku beyok." Yanati'. Mune'yoen hua̱ye̱a̱ ona'uyate. Herodeste o'kumej. "Baegte Juan Bautistaen huaku beyok." Herodestaj ona'uy. Herodes kenda o'pe̱e̱depo pai'da e'nopo'e̱a̱da "Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda ijyokapoy." Aya'ada huabokerek on'pe̱e̱nok sorotatataj "Huabakuda̱' jakyo yanhuati', Juantaj yanhue̱renokteg. Ya̱g'kutotiak. Herodíasen hua̱yo̱butaj yan'yok." Huairia o'mana'uyate. Sorotataj on'nigpe̱e̱po huaku on'totiakpo Herodesen hua̱yo̱butaj on'yokuyate. Ke'na hua̱ye̱taj o'kutohua'po o'kuyokuyate. A'timon Juan Bautistaen huanigpe̱i̱ka'eri on'tiakpo huabuey on'tohua'uy. O̱gkubarakka'uyate. O̱gkubarakka'depo Jesústaj on'hua'po Juantaj on'hue̱renokteg o'nonbatia'pakato'uy.

Nogok Jesús 'urua'da o'kika'nok Herodes huairia o'tipe̱e̱depo:

—Ken Juan Bautista o̱'e̱taj. Huakudaka'da e̱e̱'tada Diosa o'noyhuada̱me'te. Konige̱po 'urua'da o'kika'te. —Kenda nama'da o'nopo̱e̱po oa'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po o'batobape'uyate.
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Juan Bautista e'bueyde'te Jesúsa o'pe̱e̱depo ke̱ya̱' o'bakhua'uy. Kusi'pete o'hua'uy. Kente aratbut ehue' e̱'nika'yo o'hua'uy. Jesús o'hua'de on'tipe̱e̱po huakka'da jakya' o'noro̱konpo akta'bogpea' on'tahua'e'uy. 14 Kusi'pe o'betatodepo Jesúsa o'kutuy. O'kutdepo huakka'da aratbuttaj o'batiahuay'uy. O'matinepahui'po dakhue' e̱'ne'taj o'bayarea'uy. 15 Huaboa' e'sikonyakte oro' Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria Jesústaj o'huahua'po,

—O'sikde. I̱yo̱ aratbut ehue' o̱'ne. Huakka' jakyo aypo kan'bae'po yamata'mona'. —Oro'a Jesústaj ona'uynig'a.

16 —Huahue'dik o̱'ne. Opuda̱ aypo yan'bayok. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

17 —Ehue' to̱e̱hue'da o̱'e̱y. Huabaniga̱' pan botta' biigyo̱'da o'to̱e̱y. —Jesústaj ona'uy.

18 —I̱yo̱ do'taj menigtotiak. —Jesúsa mona'uyne.

19 "Mire̱bate yan'bahuad." Huakka'da aratbuttaj Jesúsa o'mana'depo, huabaniga̱' pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo̱ o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Dakiti oa'depo pannopote o'posakea'uy. Oro' ke'nen huanigpe̱i̱ka'eritaj bo'yoke'uyne. Oro' huakka' aratbuttaj o'bayoke'uy. 20 Aya'ada on'bape'po noteyya' o̱gka'uy. On'tiokayonpo doce kusogyo̱ hueda̱'da huata'suj on'dohuea'uy. Huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. 21 Cinco mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'pobeta' kenpa'ti on'bape'uy.

Jesús hua̱hue̱tiudte o'huae'uy.
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

22 "Huakkuru kusi'pete yan'kudpo yanoktegti'." Jesúsa oro'taj mona'uyne. Enade'te huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uy. 23 O'mata'mona'depo ote'yo o'behuikuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. Osikdenok Jesúsyo'da o̱'u̱yate. 24 Kenok

oro' e̱'po̱gnopoyo o̱'u̱y. Diga̱'da
o'bapokpo kusi'pete monbosaka'uyne.
25 Sikyoedda Jesúsa hua̱hue̱tiudte
bo'huatiakuyne. 26 Jesús hua̱hue̱tiudte
oro' o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.
—Nokire̱g o̱'e̱. —O'me'pukonpo o'okoy'uy.
27 —Me'pukhue' yane'. Do ijje̱y.
—Jesúsa mona'uyne.
28 —O̱'na e̱e̱'nayo do'taj yatiak. Mena'
Huairi. —Pedroa ona'uy.
29 —Yatiak. —Jesúsa ona'nok Pedro
o'kotpo Jesústaj hua̱hue̱tiudte o'huahua'uy.
30 Hua̱hue̱tiudte o'huahua'po e'huahuada
diga̱'da o'bapok o'nokotpo o'me'pukon'uy.
O'me'pukonpo huaboa'da o'ta'kotaypo.
—Be'totok, Huairi, ijta'kotdey.
—Pedroa Jesústaj o'nokoy'uy. 31 Jesúsa
Pedrotaj o'ba'totokpo,
—¿Mena'po suhuigda meknopo̱e̱'
do'taj? Hua̱hue̱tiudte i'huatiakpo
be'tihuapokapone mena'po oknopo̱e̱hue'
o̱'e̱. —Ona'uy. 32 Jesús Pedroere kusi'peyo
en'huadde'te bapoka o'batikon'uy. 33 Oro'
huikudate o'huadpo,
—Kenpihuay, on buttida i̱'e̱ Diosen
Huasi'po. Kurudya̱' i'tiakuyate. —Oro'a
ona'uy.

Genesaret huadaribayo Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uyate.
(Mr. 6.53-56)

34 E̱'po̱gtone' oktegdepo Genesaret
huadaribayo o'betdepo o̱kye̱'uy.
35 En'kotde'te Jesús o̱'e̱ aratbuta
o'noki̱e̱'depo aya'tada huabada
on'mana'uy. Aya'da dakhue' e̱'hua̱e̱'
Jesúste on'manpatotiakuy. 36 "O̱'nen
huaok huakubogpi a'neya̱'po," Jesústaj
diga̱' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo
Diosa o'bayaread'uy.

Huabokerekapi' dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhue'nopo'da o̱'ne.
(Mr. 7.1-23)

15 1 Nogok sue'da judío hua̱e̱'eri
huairi Jesústaj on'huatiakuy.
Jerusalén huakka' jakya' on'huatiakuy.
Jesústaj o'nona'po:
2 —A'nenda oro'en adhuea'pane'
huairi huadaknopo' oro'en
Diosa moknopo̱e̱po bapehued
on'ba'koyo'ika'uyate. Mena'po kenda
o̱'nen huanigpe̱i̱ka'eria nigpe̱e̱hue'ada
ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —Judío
huairia Jesústaj o'nona'uy.
3 —Konig opuden adhuea'pane'
o̱gkika'uyate opuda̱kon a'kikaya'po
Apag Diostaj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'ne.
4 "Opuden huaojtaj hua̱ye̱tere
nigpe̱i̱ka'dik mo'e̱ne kenpa'ti
tihuapokika'dik mo'e̱ne." Diosa
oa'uyate. Kenpa'ti "Huaojtaj hua̱ye̱tapi'
be'api' dakhuea' e'huaa'ika'nayo
bueydik mo'e̱ne." Diosa oa'uyate.
5 "Huaojtaj hua̱ye̱tere oyda
tihuapokhue'dik o̱'nene kenpa'ti
bayokonhuahue'dik o̱'nene. Diostaj
aya'da mo'tamaika'nigtaj o'bayokde'uy."
Be'api' huaojta hua̱ye̱tapi' a'dik
o̱'ne. 6 Ken konig huaojta hua̱ye̱tapi'
ea'nayo tihuapokhue'dik o̱'neapo.
Opuda̱ mo'manmadikika'ne.
Konig adhuea'pane' nama'da
on'manmadikika'uyatenig opuda̱
nama'da mo'manmadikika'nok
aratbuta Diostaj nigpe̱e̱hue'dik
o̱'nika'apo. Bo'ika'ne. 7 Opud nama'da
huanopo̱e̱'eri mo'i̱ka'ne. Isaías Diosen
huamanbatia'pakeria a'nenda 'urua'da
bo'timadoya'uyate opudtaj:
8 In aratbuta Diostaj o'paki nama'da
o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da
eretpakhue' o̱'ne. 9 Nama'da
do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne.
Huabokerekada e'huaa'yo'da
on'manmadikika'nig'a. Isaíasa
o'manigmadoya'uyate.
—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
10,11 —I̱yon yan'batiak. —Jesúsa
huakka' aratbuttaj o'mana'depo,
—Katepi' e'pe'pi' konig Diostaj
dakhuea' e'ka' ehue'dik o̱'e̱. Kenda

dakhue'dik ea'nayo konig da ea' Diostaj
dakhuea' e'ka' e̱'dik o̱'e̱. In o'nona'nig
yan'pee̱' kenpa'ti yan'nopoenka'.
—Jesúsa huakka'tada o'mana'uy.
12 Kenoka' oro' Jesúsen
huanigpe̱ika'eria Jesústaj
o'bahuahua'po,
—Fariseo huamanmadika'eri ontaj
mo'pee̱po bo'huadiayne. ¿Menpa'
i'nopo̱e̱? —Jesústaj ona'uy.
13 —Konig huakpi do'hued
Apaga̱ konig batukehue'da sue'da
huamanmadika'eria konigti o̱'ne.
Huakpi do'hued Apag batukehue'taj
o'baurua'po o'maenapo. Konigti
nogenda huamanmadika'eritaj
o'maenapo. 14 Fariseo
huamanmadika'eritaj mepu'kehue'
yane'. Kenomey nama'da o'noknopo̱e̱po
nama'da on'manmadikika'nig'a. Konig
ekpobigtaj e'tohuanig o̱'ne. Kenomey
kenpa'ti konig ekpobig o̱'ne. Fariseo
ekpobigyo' e'hua'enayo huabidkogyo
kotdik ya̱'neapet. —Jesúsa oro'taj
mona'uyne.
15 —Katepi' bo'pe'po konig Diostaj
dakhuea' e'ka' ehue'dik o̱'e̱. Ia'nig.
Nopoenkahue' o̱'e̱nok daka' mona'.
—Pedroa Jesústaj ona'uy.
16 —Menpa' opud kenpa'ti
nopoenkahue' mo'e̱. 17 Mo'bape'po
hua'aypoyo o'kudika'. Huaminya̱'kon
o̱'o̱ro̱kika'. Kenda Diostaj dakhuea'
e'ka' ehue'dik o̱'e̱. Kenpa' mo'nopo̱e̱.
18 Dakhue'da ea'nayo huanopo'ada
i'nopo̱e̱po ia'. Diostaj dakhuea'da i̱'e̱ne
Diosa o'nopo̱e̱. 19 Aratbut huanopoya'da
on'pakpo dakhuea'da o̱gkika'.
Huanopoya' on'huadiaypo on'barakika'.
Huanopoya' on'eretpakpo nogen
hua̱to̱e̱ on'bakdejika'. Huanopoya'
on'pakpo hua̱to̱e̱ to̱e̱hue' hua̱e̱'eri
on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo
on'bere'ika'. Huanopoya' on'eretpakpo
nama'da on'mahui̱a̱'ika'. Huanopoya'
on'pakpoda on'mahui̱a̱'ika'. 20 Kenpa'
o̱gkika'po dakhue'da o̱'ne Diosa
o'nopo̱e̱. Ba'koyohue'ada e'bape'nayo
"dakhuea' i'ka'," Diosa manahue' o̱'e̱.
—Jesúsa mona'uyne.

Esoeri ettone'a̱ Jesústaj oknopo̱e̱'uy.
(Mr. 7.24-30)

21 Ke̱ya̱' Jesús o'hua'po Tiro huakka'
jakyo kenpa'ti Sidón huakka' jak
huadaribayo o'hua'uy. 22 Ettone' judío
aratbut ehue' ke̱yo̱ o̱'i̱ka'. Cananea
hua̱e̱'eri o̱'u̱y. Jesústaj o'huahua'po,
—Do'taj me'tinepahui'po
be'tihuapok. Do'hued hua̱yo̱bu'taj
toto'a o'nopo'to̱e̱po dakhue'nanada
o̱'e̱, Huairi. On Daviden huayayo i̱'e̱ne.
—Ettone'a̱ Jesústaj 'utta'da ona'uy.
23 Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o̱'u̱y.
—Ettone'taj yata'mona'. Konige̱po oro'taj
bota'tiakpo 'utta'da o'okoy'onyak. —Oro'
huanigpe̱ika'eria Jesústaj diga̱'da ona'uy.
24 —Judío aratbuttaj kabatihuapoke'po
Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbut konig
oveja e'titikononig Diostaj nigpe̱ikahue'
o̱'ne. Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosa
ta'monahue' me'u̱yne. —Jesúsa oa'uy.
25 Ken ettone'nayo Jesústaj
o'huahua'po hua'ikudate o'tihuadato'po,
—Be'tihuapok, Huairi. —Jesústaj ona'uy.
26 —Konig huasi'poen aypo kuhuataj
e'yok dakhue'da o̱'e̱. Konigti judío
aratbuttayo'da tihuapokdik i̱jje̱y.
Nog aratbuttaj tihuapokhue'dik i̱jje̱y.
—Jesúsa ettone'taj ona'uy.
27 —Buttida ia'ne. Kuhuanayo
huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika',
Huairi. —Ettone'a̱ Jesústaj ona'uy.
28 —Huakka'da do'taj iknopo̱e̱nok.
Kenda ona'nok o'tayarea'ne, ettone'.
—Jesúsa ona'uy. Kenpa' ea'te ettone'en
hua̱yo̱bu o'yarud'uy.

Jesúsa aya'pa'da e̱'ne'taj o'bayarea'uy.

29 Ke̱ya̱' Jesús o'hua'po Galilea e̱'po̱g
akta'bogpete o'hua'e'uy, Nogok ote'yo

o'behuikdepo o'huaduy. 30 Kentaj
huamojta'po sododa, ekpobig,
a'pakhue'dik aratbut, kenpa'ti
huakka' dakhue' nogpa' nogpa' ee'
on'batotiakpo Jesústaj huakka'da
on'huatiakuy. On'batotiaknok Jesúsa
o'bayarea'uy.
31 —Kenpihuay. A'pakhue'a aratbuta
huaboa'da on'a'pak. Huamojta'po
sododa huaboa'da 'uruda on'hua'e.
Huakpobiga huaboa'da on'tiahuay.
—On'batia'pakpo, "'Urua'da o'e
Israelen Dios. Dakiti Dios." Huaboa'da
on'batadi'kea'uy.

Cuatro mil huabokerektaj ettone'eretaj Jesúsa o'batobape'uy.
(Mr. 8.1-10)

32 Oro' huanigpeika'eritaj
bo'kupopaka'depo mona'po:
—Iyoda huakka'nada
bo'kupopakme'ne. Bapa'me'noea'
o'nedepo aypobayo' kate bapehue'dikda
o'nenok ijmatinepahui'po bapehued
en'bahua'nayo jakyo okyehued dagta'
arogdik o'nenok e'mata'mona'ta'
pakhue' ijjey. —Jesúsa mona'uyne.
33 —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo
aypo o'eyapet? —Oro'a Jesúsen
huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyne.
34 —¿Meniga' pan mo'tae? —Jesúsa
mona'uyne oro'taj.
—Siete pan sue'da biigere mo'taene.
—Oro'a ona'uy.
35 —Barakte yan'bahuad. —Jesúsa
o'mana'uy. 36 Siete pan sue'da biigere
o'bapadpo, "Dakiti Dios. Daka' joka'ne."
O'tiona'pakpo o'posakea'po oro'taj
ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne.
Oro'a huakka'da aratbuttaj o'bayoke'uy.
Aya'tada o'bayoke'uy. 37 Aya'ada
on'bape'uy. Noteymeya'da ogka'uy.
Siete kusogyo huaboro'pegda
boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy.
Huedmeya'da on'dohuea'uy. 38 Cuatro
mil huabokerek on'bape'uy. Ettone'
huasi'poere kenpa'ti o'nuyate.
39 Kenoka' "Opuden jakyo yan'huati'."
Jesúsa huakka'da aratbuttaj o'mana'uy.
O'mana'depo kusi'pete Magdalabayo
o'hua'uy.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuayhue' o'ika'uynig mo'nigka'. Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 1 Judío aratbut huairia Jesústaj
on'huatiakuy. Jesúsa nama'da
katepi' yaka'apetpi' on'nopoepo,
"Katepi' konig Diosayo'da kurudya'
ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika'uynig
kake'po." Judío huairia Jesústaj
on'dikdikpo o'nona'uy.
2 —Baysik kurudbed bo'tiahuaypo
"Eme'te 'uru'bada o'eapo." Opuda
boa'ika'ne. 3 Sikyoedda kurudbed
ee'nayo kenpa'ti diga'da e'sihui'
ee'nayo "Dakhue'bada o'eapo." Opuda
boa'ika'ne. Opud huadakda o'ey
huata'da nama'da mo'tinopoika'ne.
Dakhue'da mo'ene. Kurud huadakda
mo'nopoika'nig'a Diosa o'ta'mona'uy,
oknopoehue' o'nene. 4 In judío
aratbut dakhue'nada o'nika'. Diostaj
oknopoehue'da o'nika'. "Katepi'
kurudyo konig Diosayo'da ka'dik
oro' tiahuayhue' o'ika'uynig yaka'."
Nama'da o'nona'ne. Kenpa'da konig
Jonás o'noyhuaduyate do konigti
ijnoyhuadapoy, ijjay. —Jesúsa
o'mana'po o'bakhua'uy.

"Fariseo huairi Saduceo huairiere dakhue'dik e'huaee' on'manmadikika'. Kenomeytaj keyoj ijjay." Jesúsa oa'uyate.
(Mr. 8.14-21)

5 Kenoka' oro' Jesúsen huanigpeika'eri
e'pog akodpen oktegpo pan okkahuudi.
6 —Eya', judío huairien e'bia'ogtaj
keyoj ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

7 —Pan okkahuudnok kenda mona'ne.
—Oro'a huayahuaya o'batia'pakuy.
8 Kenda oro'a o'batia'paknig Jesúsa
o'nopoepo,
—¿Menpa' aypota' mo'mepuke?
Do'hua daka' toedik o'nene.
Suhuigda do'taj o'noknopoene.
9 Opuda do'taj nopoehue' o'nene.
Cinco mil huabokerektaj cinco
pan ijmanigposakea'uy. Aya'da
noteya' on'bapeme'. Menpa' kenda
bokkahue'. Doce kusogyo huedmeya'da
o'dohuea'uy. 10 Kenpa'ti cuatro mil
aratbuttaj siete pan sue'da biigere
ijmanposakea'mey. Noteymeya'da
on'bapeme'. Siete kusogyo huata'suj
huedmeya'da o'dohueame'. 11 "Eya',
judío huairien e'bia'ogtaj keyoj."
Huaboa'da o'nona'dene. Pantaj
o'batia'pak nama'da mo'nopoene. Judío
huairien e'bia'ogtaj keyoj o'nona'ne
kenti. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
12 Jesúsa nog konig monbatia'paknig
huaboa'da o'nokoti. Pan e'bia'ogtaj
batia'pakhue' o'e. Judío huairia
dakhue'diken on'manmadika'ika'.
Kenomeytaj keyoj. Kenda Jesúsa
o'batia'paknig o'nopoenka'uy oro'a.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

13 Nogok Jesús Cesarea Filipo
huadaribayo okyedepo oro' ke'nen
huanigpeika'eritaj mona'po:
—¿Be o'ea' do'taj aratbuta
menhuaa'ika'? —Oro'taj mona'uy Jesúsa.
14 —Juan Bautista on o'e. Noga
bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga
bo'huaa'ika'ne. On Jeremías
o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen
huamanbatia'pakeripi' o'e. Nogomeya
bo'huaa'ika'ne. —Oro'a Jesústaj ona'uy.
15 —¿Be o'ea' do'taj opuda
on'huaa'ika'? —Oro'taj mona'uyne.
16 —On Diosen Cristo i'ene. Diosen
Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne.
—Pedroa ona'uy.
17 —Kenda ona'ne aratbuta
onahue'tada ona'ne. Apag Dios
kurudyo huae'eria men'nopoea'ne,
Simón Jonásensi'po. Konigepo
durugda i'ika'apone. 18 O'nendik
Pedro o'e. Pedro huidtone'dik o'e. On
konig huakkuruda huaknopoe'eria
judíotaj nog aratbuttaere
mo'manbatia'pakapone. Ken aya'da
ijkika'nig mo'manbatia'pakika'apone.
Huakka'ada do'taj o'noknopoeapo.
Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'apo.
Kenomeytaj toto'a kenpa'da engaña
magkahue'dik o'eapo. Do'hua ona'ne.
19 On Pedro mo'manbatia'paknok
aratbut Diosen Huairitaj huaboa'da
on'nigpeeapo Diosensi'po o'neapo.
Katepi' aratbut dakhue' kahue'dik
e'huae' manmadikika'dik i'eapone.
Katepi' huadakyo' ka'dik e'huae'
manmadikika'dik i'eapone. —Jesúsa
Pedrotaj ona'uy.
20 —"Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uy."
Be'tapi' manahue' yane'. —Oro'taj
mona'uyne Jesúsa.

"Ijbueydeapoy." Jesúsa o'batia'pakpo oa'uy.

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

21 "Jerusalén gobierno huairien huakka'
jakyo hua'dik ijjey. Keyo judío huairitone'
sacerdote huairiere Moisésen e'mana'ba'
huamanmadika'eriere do'taj pai'da
me'nogka'apone. Do'taj men'arakapone.
Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa
me'noyhuada'apone." Kenoka' Jesúsa
huaboa'da kenpa' monbatia'pakuyne.
Oro'taj monbatia'pakuyne.
22 —Kenpa' ahue' yae', Huairi. Dios
kenpa' pakhue' o'e. Konig ogkahue'dik
mo'eapone. —Pedroa adyon
o'tohua'depo Jesústaj ona'uynig'a.
23 Jesúsa Pedrotaj o'tikoretupo,

—Yahuati'. Konig totoniga
ona'ne. Nama'da mena'ne. Konig
huabokerekada nama'da on'nopoika'nig
o'na konigti i'nopoika'. Diosen
e'nopoe' nopoehue'da i'ene. —Pedrotaj
ona'uyate.
24—Bepi' do'taj e'nigpeika'ta'
e'paknayo katepi' huaenda on'pakika'
ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti
do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti
do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik
mo'eapet. 25Kenpa'da huaenda
e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti
noeonhuahuahue' o'nika'apo. Kenomey
kenpa'da huaenda pakhue' o'nepo,
Diostayo'da e'nigpeika'ta' huakka'
on'pakpo onte'ti Diosere kenpa'da
on'noeonhuahuika'apo. 26Aya'ada oy
katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo
on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue'
o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo
Diosere noeonhuahuikahue'dik
o'neapo. 27Do huabokerek ijjenok
Diosa me'ta'mona'uyne. Diosen
huata'moneriere nogok kurudya'
ijtiakapoy. Konig Apag Dios 'urua'da
o'e konigti ijjeapoy. Konig Apag Dios
huairitone' o'ika' konigti ijjika'apoy.
Konig daka' on'nigpeika'nigtaj
huakka' dakhuapa ijbayokapoy.
Sue'da on'nigpeika'nigtaj sue'da
ijbayokapoy. 28Sue'da opud iyo doere
mo'enig bueyhued eee'te huakka'ada
Dios Huairitaj moknopoika'nigtaj
mo'nigpeika'nigtaj mo'batiahuayapet.
—Jesúsa mona'uyne.

Jesús o'eypakatu'uyate.
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

17 1Seis huame'noe e'pokde'te
Pedrotaj Jacobotaere
Jacoboen huama'buy Juantaere
o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa
o'batobehuikuyate. 2Kenomey
on'tiahuaypo Jesúsen huakok konig
niokpo o'kokeypakuyate. Yudtakon
diga'da o'takeregpakatupo konig
senogda o'etuyate. 3Moiséskudak
Elíaseretaj Jesús en'batia'pakte
Pedromeya on'batiahuay'uyate.
4—Oro' iyoda o'epo huadakda
o'ene. O'na e'paknayo bapa' bak o'kay'.
Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida
kenpa'ti Elíastaj nogtida o'kay', Huairi.
—Pedroa Jesústaj ona'uyate.
5Pedroa kenpa' enade'te senogada
e'siihuiia o'batibuk'uyate. E'siihuiya'
on'peepo,
—In do'hued Huasi'po me'taene.
Huadi'da me'taene. Kentaj huakka'da
ijdurugpakikay. Kentaj yan'nigpeika'.
—Diosa e'siihuiya' oa'nok on'peee'uyate.
6Kenda on'peepo konig gobierno
huairitaj ogkika'nig Diostaj
okkubuka' huakka'da on'me'pukpo
on'bahuedon'uyate. 7Ken Jesúsa
Pedromeytaj o'bahuahua'po
o'tibata'tepo,
—Yanbo'. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa
o'mana'uyate.
8Ona'ti en'tiahuayte Jesústayo'da
on'tiahuay'uyate.
9Huakupaya' on'huarakdepo,
—Do huakudaka'da e'bueyada
noyhuadhued kenda huakupayo
huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue'
yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.
10—"Diosen Cristo tiakhued
eee'ted Elías huakkuruda tiakdik
o'eapet". ¿Mena'po Moisésenba'
huamanmadika'eria kenda yadika'?
—Jesústaj oro'omeya ona'uy.
11—Elíasonigti huakkuruda tiakdik
o'eapo. Aya'tada ya'manopo'yareaya'po
ya'tiakapet. Buttida oa'uynig'a.
12Elías e'tiaktada kentaj okieehue'
o'nuy Apagba' huamanmadika'eria.
Dakhuea' huaka'eria kentaj dakhuea'da
o'nogka'uy. On'pakpo dakhuea'da
o'nogka'uyate. Do'taj kenpa'ti
dakhuea'da me'nogka'apone. Pai'da
men'nopo'eea'apone. Do huabokerek

ijjenok Diosa me'ta'mona'uy. Buttida
ijjay. —Jesúsa oro'omeytaj mona'uyne.
13 Jesúsa Juan Bautistataj o'huaa'
oro'omeya huaboa'da o'noponde'uy.

Huasi'po e'ketpakonka'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Huakupaya' e'huarakde'te
huakka'da aratbut egkupopakyo
oro'omey ekye'te nogbokerekatida
Jesústaj o'huahua'po huikudate
o'tihuadato'po,
15 —Do'huedsi'potaj yatinepahui',
huairi. O'ketpakonkika' kenpa'ti
pai'nanada o'nopo'ika'. Nogok nogok
ta'akyo o'huekika' kenpa'ti huahueyo
o'huekika'. 16 O'nen huanigpeika'eritaj
ijtohua'nig'a yareahue'dik o'ne.
—Jesústaj ona'uy.
17 —Opudomey judío aratbut
eknopoe'ta' pakhue' mo'ene.
Oknopoehue' huae'eri mo'epo
dakhue'da mo'ika'ne. Dios teyda
o'epo bayarea'dik o'e oknopoehue'da
mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoene.
Huasi'potaj yan'totiak. —Jesúsa
mona'uyne.
18 Toto' huasi'potaj e'nopo'toetada
Jesúsa huiyokda ona'po
o'ta'mona'denok toto' okmonnok
huasi'po o'yarud'uy.
19 Nogok oro' Jesúsen
huanigpeika'eriyo'da o'epo,
—¿Oro'nayo toto'taj mena'po
ta'monahue'dik o'e? —Jesústaj ona'uy.
20 —Dios teyda o'epo yarea'dik
o'e. Opudnayo suigda moknopoene.
Mostazakid sigkidonig sigda sigda
eknopoe'nayo ote'taj "yahua'" ona'dik
mo'enok, ena'te o'hua'apo. Diosnayo
aya'da ka'dik o'e yanoknopoe'.
21 Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti
e'tiona'pakonhua'nayo in toto'taj
ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa
mona'uyne.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uy.
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Jesús oro' huanigpeika'eriere Galilea
huadaribayo o'hua'udhuapo, "Do huabokerek
ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka
do'taj huairitaj men'yokapone. 23 Do'taj
men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da
e'eada ijnoyhuadapoy." Jesúsa mona'uyne. Jesús
kenda eade'te pai'da o'mauy.

Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe on'bayok'uy.

24 Capernaum huakka' jakyo Jesús oro'ere
o'tiakdenok Diosen jak e'to'ka' huakupe
huabae'eria Pedrotaj on'huahua'po,
—¿Huamanmadika'eria Diosen jak e'to'ka'
huakupe menpa' yayokika'? —Pedrotaj o'nona'uy.
25 —Ee'. O'yokikay. —Pedroa
o'mana'uy. Jakyo Pedro e'kudonde'te
Jesúsa huakkuruda ona'po:
—¿Huadari gobierno huairitaj be'a
huakupe yokdik yanika'? ¿Gobiernoen
huadakyereapi' esoeriapi' yokdik
yanika'? —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
26 —Esoeriayo'da huakupe yokdik
o'nika'. —Pedroa ona'uy.
—Ken gobierno huairitaj huadakyerenayo
yokhue'dik o'nika'. Konigti do Diosen
Huasi'po ijjepo Diosen jak e'to'ka'huayak
huakupe yokhue'dik ijjey. 27 Aratbut
be'api' huadiayhue'dik mo'epo ijyokapoy.
E'pogyo yahua'. Yanigka'eti'. Huakkuru biig
e'taka' i'totokdepo huakitta'yo huakupe
i'huahuayapone. Diosen jak e'to'ka'huayak
huakupe huabae'eritaj yayokti'. Onere doerea
dakhuapa o'eapo. —Jesúsa ona'uy.

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?" Huanigpeika'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 1 Kenoka' oro'omey Jesúsen
huanigpeika'eri Jesústaj
o'huahua'po,

—¿Diosen Huairitaj nogok
e'nigpe̱e̱de'te be'a hueret huairida e̱'dik
ya̱'e̱a̱pet? —Oro'a Jesústaj ona'uy.
2 Jesús kenda o'pe̱e̱depo, "yatiak
huasi'po," ona'po nopoyo o'boa'po.
3 —Huasi'potaj 'urua'da
manmadika'dik mo'e̱ kenpa'ti
huasi'po 'urua'da on'nigpe̱i̱ka'. Diostaj
nopo'korea'dik mo'e̱. Konig huasi'po
'urua'da on'nigpe̱i̱ka'nig yan'nigpe̱i̱ka'.
Konig huasi'po on'nigpe̱i̱ka' opud
nigpe̱e̱hue' e̱e̱'nayo kenpa'ti
nopo'koreahue' e̱e̱'nayo Diosensi'po
ehue'dik mo'e̱a̱pone. 4 In isi'po huairi
i̱jje̱y nopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'nig aya'ada
konigti yan'nopo̱i̱ka'po Cristoere hueret
huairida ya̱'neapet. 5 Do'hua ijpaknok
aya'ada konig huasi'potaj do'hued
huaknopo̱e̱'eritaj e'tihuapoknayo daka'
e'mato̱e̱'nayo do'takon o'dene, do'takon
mento̱e̱ne.

Keyoj nama'da eka'nayo dakhue'da o̱'unhuahuika'apo.
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

6 Be'api' do'hued 'uru
huanigpe̱i̱ka'eritaj dakhuea'
e'batoka'nayo ke'ponanada castiga
Diosa o̱gkadhuahuika'apo konige̱po
do'hued 'uru huanigpe̱i̱ka'eritaj
dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi'
dakhuea' batokahued be'api' huidtone'
ke'nen hua̱hue̱renta' yan'tiontidukupo
ta'kotdik a̱'e̱ya̱'po jod ya̱koyo e'kotnayo
kendanayo konig sue'da castiga
e'magka' o̱'e̱. 7 Dakhuea'nanada
o̱'e̱po nogtaj nogtaj dakhuea'
huabatoka' o̱'nika'po dakhue'da o̱'e̱.
On'batoka'ika'aponok dakhuea' e'ka'
huabatoka'eritaj Diosa diga̱'nanada
castiga o'magkadhuahuika'apo.
8,9 Konige̱po huaba'pi' hua'ipi' huakpopi'
dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo
dakhuea'nanada o̱'e̱nok Diosa castiga
o'magka'po ta'akyo o'enapo. Konige̱po
huabaapi' hua'iapi' huakpoapi' dakhuea'
e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o̱'e̱po
kahue'dik a̱'e̱ya̱'po e'boktegnayopi'
huadak ya̱'e̱a̱pet, tokahue'dik a̱'e̱ya̱'po
ekpokotoknayopi' huadak ya̱'e̱a̱pet. Ken
konig yan'nopo̱e̱po dakhuea' kahue'
yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj
dakhuea'nanada bo'ka'nok castiga
mogkadhuahuika'apone.

Oveja e'titikon ken konig o̱'e̱ Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.
(Lc. 15.3-7)

10 Huaboa' huaknopo̱e̱'eritaj
konig huasi'potaj dakhue'da o̱'ne
matinopo̱e̱hue' yanikati'. Diosen
huata'moneria Diosere o̱'nika'po daka'
on'mato̱i̱ka'. Huaboa' huaknopo̱e̱'eritaj
daka' on'mato̱i̱ka'. 11 Do Diosen
Huasi'po i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne.
Aratbut Diostaj nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj
a'manopo'yareaya'po ijtiakuy.
12 Cien oveja on e'to̱e̱'nayo nogtida
e'tatitikonte nogomey noventa y
nuevetaj i'bakhua'apo nogtia'da
e'tatitikontaj i'ukapo. 13 I'huahuaypo
durugnada i̱'e̱a̱pone. Nog ovejataj
sue'pi' durugda i̱'e̱a̱pone 14 Aya'da
huaknopo̱e̱'eritaj Diosa huadi'da
o'maika'. Nogtiapi' huadi'da
huaknopo̱e̱'eri Diostaj e'yoyahue'ta'
Apag Dios kurudya̱' pakhue' o̱'e̱.

Huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj okkahuea'ika'dik mo'e̱ne. Ken konig Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 17.3)

15 O̱'nen huaknopo̱e̱'eri huama'buy
ontaj dakhuea' eka'nayo kentaj nogtia'
yan'to̱e̱po nama'da o̱gka'ne. Yanati'.
Ke'na o'pe̱e̱po e'nopo'korea'nayo onte'ti
on'taj huadi'da o̱'e̱a̱po kenpa'ti Diostaj
di'da o̱'e̱a̱po. 16 Ontaj pe̱e̱hue'da e̱e̱'nayo
nogtida bottatapi' yabatohua'. O̱'nen
huaknopo̱e̱'eri huama'buyte yabatohua'.
Kenpa' huama'buy ontaj dakhuea'
megka'ne kan'huae'po yabatohua'.

Huama'buyte yabatohua'. 17 Kenda
enade'te kenomeytakon e'pe̱e̱ta'
pakhue' e̱e̱'nayo Diostaj huaknopo̱e̱'eri
e̱gkupopakikaya' daka' yamana'. Ke'na
kenpa'ti Diostaj huaknopo̱e̱'eritaj
manpe̱e̱hue'da e̱e̱'nayo konig
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri ka̱e̱'. Konig
huakupe huabae'eri dakhue'da ka̱e̱'.
Kentaj eg' huaahue' yanikati'.
18 Opudere nogtiapi' huaknopo̱e̱'eri
o'kupopakika' dakhuea' eka'nayopi'
daka'da yan'nopo̱e̱po kentaj
okkahuea'dik mo'e̱ne. Ekkahuea'nayo
Diosakon okkahuea'apo.
Okkahueahue'da e̱'nika'nayo Diosakon
okkahueahue'dikda o̱'e̱a̱po.
19 Opud botta'da konigti bo'pakpo
bo'tiona'paknok Apag Diosa kurudyo̱
mo'nigkika'apone. 20 Do'hued
e'kika'ta' on'pakpo botta'api' bapa'api'
on'kupopak. A'tiona'pakya'po
on'kupopakpo kenomeynopoyo i̱jje̱a̱poy.
Kenpa'ti ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.
21 Ken, Pedroa Jesústaj o'huahua'po,
—¿Do'hued huama'buy do'taj onte'ti
onte'ti dakhuea' e̱gka'nayo meniga'a'
okkahuea'dik i̱jje̱? ¿Menpa' sietea'a'
okkahuea'dik i̱jje̱, Huairi? —Pedroa
Jesústaj ona'uy.
22 —Sietea' okkahuea'dik ahue' i̱jje̱y.
Cuatro cientos noventaa' okkahuea'dik
mo'e̱ne, ijjay. —Jesúsa ona'uy.

**Huanaba' nogtaj ekkahuea'ta'
pakhue' e̱e̱'nayo Dios Huairiakon
ekkahuea'ta' pakhue' o̱'e̱a̱po. Ken
konig Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uy.**

23 —Dios huairitaj e'nigpe̱i̱ka'
konig huadari gobierno huairi
o̱'e̱. "Ayaada do'taj dehue' e̱e̱'nayo
yokdik mo'e̱ne." Kenpa' huairia
o'mana'uyate. 24 Kenpa' e'manade'te
nogtida huadehue'eritaj on'totiakuy.
Huairite on'totiakuy. Huakka'nanada
dehue' o̱'u̱yate. 25 Ken huabokerek
huadehue'eri huakupebayo' o̱'e̱po
yokhue'dik o̱'e̱nok. "Ken huanaba'
huakupete yabahuayati'. Ke'nen
hua̱to̱e̱ere huasi'poere kenpa'ti
aya'da o'tamaenig yabahuayati'.
Kenda huakupe dehue' bae'dik i̱jje̱y."
Gobierno huairia o'mana'uyate.
26 Ken huadehue'eria o'pe̱e̱depo
huikudate o'tihuadpo "Do'taj menige̱'.
Do'taj me'tinepahui'po dakhuapa
ijyokapoy, huairi." Ona'uy. 27 Ke'nen
huairia o'tinepahui'po o'enpo
kenpa'ti aya' dehue' o'titiokahue'uy.
28 O'titiokahue'nig'a ken huadehue'eri
e'hua'te nog huanaba'taj o'deato'po.
Ken huanaba' huadehue'eritaj
suhuigda dehue' e̱e̱'tada hua̱hue̱renta'
o̱'hue̱rendapikpo "Kenda huakupe
e'dehue'te beyok." Huiyokda ona'uy.
29 Ken huanaba' huikudate o'tihuadpo.
"Menige̱'. Me'tinepahui'po. A'ti
aya' ijyokapoy," ena'tada 30 noga̱
e'nige̱'ta' pakhue' o̱'e̱po huabakuda̱'
jakyo o'kuda̱'uy. Huakupe yokhued
huabakuda̱' jakyo e̱'dik o̱'e̱a̱po.
31 Kenda nog huanaba' o'ka'nig
on'tiahuaypo konig e'tirionig o̱'nepo.
Gobierno huairitaj on'huahua'uy.
Aya'da dakhuea' huadehue'eria
o'ka'nig o'nonbatia'pakuy. 32 "Ke'na
dehueme'enigtaj yan'totiak." Huairia
o'mana'uy. En'totiakde'te "Dakhue'da
huanaba' i̱'e̱ne. Pai'da ona'nok o̱'na
dehue' aya' ijtitiokahue'mey. 33 Konig
ontaj o'matinepahuime'ne on konigti
nogtaj tinepahui'dik ya̱i̱ka'." Ken
huairia ona'uy. 34 Ken huairia
huakka'da o'huadiaypo, "Huakupe
paga kahued e̱e̱'te huabakuda̱' jakyo
huamato̱e̱'eritaj yan'yokti'." Huairia
o'mana'uy. —Ken konig Jesúsa
o'manbatia'pakpo:
35 —Nog aratbuttaj okkahueahue'
e̱e̱'nayo konigti do'hued Apag Dios
opudtaj okkahueahue' o̱'e̱po castiga
o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

“¿Huabokerek huatoe’taj menpa’ en’dik ya’ne?” Jesústaj nama’da kae’po o’nona’uy.
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19 1 Kenpa’ Jesúsa o’mana’depo Galilea huadaribaya’ o’bakhua’po Jordánhue akodpen Judeabayo o’hua’uy. 2 Judeabayo o’hua’epo kentaj huakka’ ogkupopakpo Jesústaj on’ta’hua’uy. Keya’ huakka’tada o’bayarea’uy. Dakhue’taj o’bayarea’uy.

3 Kenoka’ sue’ada fariseo huamanmadika’eria Jesústaj on’huahua’po Jesúsa nama’da kae’po on’pakpo:

—¿Huabokerek huatoe katepi’ dakhuea’ e’ka’te menpa’ kenpa’da endik ya’e? —Jesústaj o’nona’uy.

4 —“Huakkuruda Diosa huabokerektaj ettone’takon o’ka’uyate.” Apagba’te kenpa’ oa’. 5 Kenpa’ti oa’po: “Konigepo huabokerek ke’nen huaoj huayeeretaj okhua’po ettone’taj a’toepakya’po. Botta’ e’eada on’toepakdepo konig nogtida o’nede.” Apagba’te kenpa’ oa’. 6 Konigepo huabokerek huatoeere ona’ti botta’ ehue’dik nogtida o’ne. Konigepo kenda Diosa o’toepaka’de huabokereka enhue’dikda o’ne. —Jesúsa fariseo huamanmadika’eritaj o’mana’uy.

7 —Huabokerek huatoe’taj e’enta’ e’paknayo e’en beroba’ madoya’dik o’e. Huatoe’taj iyokdepo ’endik o’e. ¿Mena’po Moisésa kenpa’ o’mana’uyate? —Jesústaj o’nona’uy.

8 —Aratbut Diosen e’ka’ta’ pakhue’ o’nepo konigepo huatoe en’dik mo’ene. Moiséskudaka e’mana’tada a’nenda huakkuruda enhue’dik o’nika’uy. 9 Huatoe nog huabokerekere bakdejhue’ ee’nayo ken huabokerek ke’nen huadakda huatoe e’enada kenpa’ti nog ettone’taj e’toepaknayo Diostaj dakhuea’da o’ka’po konig nogen huatoe o’bakdej. Kenpa’ti nogen huatoe e’en beroba’ e’yokde’taj on e’toepaknayo konig nogen huatoe e’bakdeonig o’e. Diostaj dakhuea’da i’ka’. Do’hua ijjay.

—Jesúsa fariseo huamanmadika’eritaj o’mana’uy.

10 —Ken konig huabokerek huatoe’taj enhue’dik ee’nayo toepakhue’dik o’ey.

—Oro’ Jesúsen huanigpeika’eria ona’uy.

11 —Sue’damona huabokereka toepakhue’dik o’nika’apo. Kenomeytaj Diosa o’tihuapoknok toepakhue’ o’nika’apo. 12 Sue’da huabokerek dakhue’ e’si’poe’a toepakhue’dik o’nika’. Nogomeytaj huabokereken ektegok toepakhue’dik o’nika’. Nogomey Diostayo’da di’ e’eta’ on’pakpo kenpa’ti Diosenyo’da e’ka’ta’ on’pakpo toepakhue’ o’nepo Diosenyo’da ogkika’. Kenda pee’dik ee’nayo yan’pee’.

—Jesúsa oro’taj mona’uyne.

Jesúsa huasi’potaj o’mationa’pakuy.
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Nogok huasi’potaj Jesúste on’batohua’uy. Jesúsa be’tatibata’te’e’po kenpa’ti me’tationa’pake’po on’pakpo on’batotiakuy. Oro’ huanigpeika’erianayo “Keje’, nigbatohuahue’ yane’.” O’mana’uynig’a.

14 —Huasi’po do’te kan’batiake’. “Kaeya’,” manahue’ yane’. Konigepo konig inomey ’urunopo’da huasi’po o’ne konigti aratbut huaknopoe’eri Diosensi’po o’nepo Dios Huairitaj on’nigpeika’. —Jesúsa mona’uyne.

15 Huasi’potaj o’batibata’te’edepo o’mationa’pakdepo keya’ o’bakhua’uy.

Huairi Jesúsere on’batia’pakuy.
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 Jesústaj huairia o’huatiakdepo:

—¿Kurudyo Diosere a’noeonhuahuikaya’po kate huadakda kika’dik ijje, huadakda huamanmadika’eri? —Jesústaj ona’uy.

17 —Ka’tia’po huadakda i̱’e̱ ona’.
Diosyo’da huadakda o̱’i̱ka’. Kurudyo̱
Diosere e’noeonhuahuika’ta’ e’paknayo
Diosen e’mana’ yanigpe̱i̱ka’. —Jesúsa
huairitaj ona’nok:
18 —¿Katea’ e’mana’ nigpe̱i̱ka’dik
i̱jje̱a̱po? —Jesústaj ona’uy huairia.
—Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue’
ya̱i̱ka’. Nogen hua̱to̱e̱’taj bakdejhue’
ya̱i̱ka’. Nogen bakberehue’ ya̱i̱ka’.
Nama’da bahuaahue’ ya̱i̱ka’. 19 Huaojtaj
hua̱ye̱taere daka’da yanigpe̱i̱ka’,
kenpa’ti daka’da yamato̱i̱ka’po,
yabayokika’. Konig huata’ di’da i̱’i̱ika’
nog aratbuttakon di’nanada yamaika’.
—Jesúsa ona’uy.
20 —Do huasi’poeda̱da aya’da
i̱jnigpe̱i̱ka’uy. ¿Kate nog ka’diken
i̱jje̱a̱po? —Huairia ona’nok:
21 —Aya’da ka’diken i̱’e̱po i’pakpo
huakupete aya’da i’tamaetnig
yabahuaya’. Ken huakupe yabaedepo
pai’da aratbuttaj yabayoke’. Kenda
on eka’nayo kurudyo̱ Diosere
huakka’da i’matoeunhuahuika’apone.
Do’taj be’tahua’ika’po do’tayo’da
menigpeonhuahuika’. —Jesúsa ona’uy.
22 Ken huairi huakka’nada
o’tamaenok suhue’nanada o̱’unpo
okhua’uy.
23 —Huairi huakka’ e’mato̱e̱’ta’
huaeretpakeri Diostaj oknopo̱e̱hue’dik
o̱’neapo Diosensi’po ehue’dikda o̱’ne.
24 Konig camello huaboro’ ’uhua
sakpi’pe̱yo̱ kudhue’dik o̱’e̱. Konigti
huairi huakka’da on’mato̱e̱po
Diosensi’po ehue’dikda o̱’neapo.
—Jesúsa oro’taj mona’uyne. 25 Kenpa’
oro’ o’pe̱e̱depo,
—¡Kenpihuay! ¿Be’a Diosensi’po
e̱’dik ya̱’neapo? ¿Be’a Diosere onte’ti
noeonhuahuika’dik ya̱’neapo? —Oro’a
huayahuaya o’batia’pakuynok.
26 Jesúsa oro’taj bo’tiahuaypo:
—Huabokereka huata’da
nopo’yareahue’dik o̱’ne. O̱’nada
on’pakpo noeonhuahuikahue’dik
o̱’neapo. Diosayo’da nopo’yarea’dik
o’mae kenpa’ti onte’ti
manoeanhuahuika’dik o’mae.
Diosayo’da aya’da ka’dik o̱’e̱. —Jesúsa
mona’uyne.
27 —Oro’nayo aya’da o’mato̱i̱ka’nig
o’maenon’uy. Ontaj ata’huaya’po aya’da
o’maenondemey. ¿Oro’ kate mato̱e̱’dik
o̱’e̱a̱pet? —Pedroa Jesústaj ona’uy.
28 —Nogok Diosa konig huaboda
aya’da onte’ti o’ka’apo. Kenoka’ do
huamata’mona’anhua’ gobierno
huairitone’ i̱jje̱po opud doce
huanigpe̱i̱ka’eri Israel tribu
aratbuttaj maboroaydik mo’i̱ka’apone.
29 Aya’ada ke’nen jak kenpa’da o̱’nen,
huama’buytaj huidpotapi’ o̱’nen,
huaojtaj hua̱ye̱tapi’ o̱’nen, hua̱to̱e̱’taj
huasi’potaj ta’bapi’ o̱’nen. Do’tayo’da
a’nigpe̱i̱kaya’po o̱’nen. Kenomeytaj
huakka’nada Diosa o’bayokapo kenpa’ti
onte’ti Diosere on’noeonhuahuika’apo.
30 Oy huakka’da huairi e̱’e̱a̱da nogok
huairida ehue’ o̱’neapo. Konig huanaba’
o̱’neapo. Huakka’mon konig huairionig
ehue’da o̱’nika’nig konig huanaba’da oy
o̱’nika’nig nogoknayo ’urua’da o̱’neapo.
Konig gobierno huairitone’ o̱’neapo.
—Jesúsa mona’uyne.

Huakupete huabaa’eri konig o̱’ne Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’uy.

20 1 Dios huairitaj e’nigpe̱i̱ka’
konig o̱’e̱a̱po onte’ti Jesúsa
o’manbatia’pakpo:
—Ta’ba huairi huaboro’da
ta’ba o’to̱e̱po uva kan’dake’po
sikyoedda ta’ba huabaa’eritaj
o’ukuy. 2 Nogtida denario huakupe
ijyokapoy o’mana’depo ke’nen
ta’bayo o’mata’mona’uy. 3 Tokhuada̱’
huadhued e̱e̱’ted ona’ti huakka’
jak eretnopoyo huabokerektaj
o’bahuahuaypo, 4 “Do’hued ta’bayo

yanhuati'. Dakhuapa on'yokapone."
O'mana'nok kenomeykon ta'bayon
on'hua'uy. 5 Tokhuad e'huadte ta'ba
huairi onte'ti konigti o'ka'uy kenpa'ti
terea' e'huadte konigti o'ka'uy. Onte'ti
onte'ti nogbokerek nogbokerek
ta'bayo o'mata'mona'uy. 6 Kenpa'ti
baysikdakon jak eretnopoyo o'hua'depo
nogda o'bahuahuaypo "¿Opud aya'
inme'noete mena'po baahue' mo'ẽ?"
Huabokerektaj o'mana'uy. 7 "Be'api'
oro'taj ta'monahue' mo'ẽne." Huairitaj
o'nona'uy. "Do'hued ta'bayo yanhua'.
Kẽyõ yan'baa'. Dakhuapa on'yokapone."
Huairia o'mana'uy. 8 O'sikdenok ta'ba
huairi ke'nen huakupe huatõẽ'eritaj
ta'bayo o'ta'mona'po, "Huabaa'eritaj
yabatotiak. Huakupe yabayoke'.
Ta'pota' huahua'eritaj huakkuruda
yabayoke'. Kenomey sikyoedda
huakkuru on'baa' ta'pota' yabayok."
Huairia ke'nen huakupe huatõẽ'eritaj
ona'uy. 9 Kenomey bisikda huaboa'da
on'baa'nig en'tiakde'te nogtida
denario huakupe o'bayoke'. 10 Nog
huakkuruda huabaa'eria a'timon
ta'pota' on'tiakdepo nogĩtimon
oro'taj bo'yokapone en'nopõẽ'tada
konigti o'bayoke'uy. Kenomeytakon
nogtida denario huakupe o'bayoke'uy.
11 Huakupe on'tõẽdepo huaboa'da
huairitaj dakhuea'da on'huaa'po,
12 "Ta'pota' huaka'eria sue'da
on'baa'nig'a oro'nayo ukka'da e'ta'te'te
huame'noea' o'baa'ahuadnig'a konig
kenomeytaj o'bayok konigti oro'taj
bo'yokne." Huairitaj en'huaa'te,
13 nogtitada "Ontaj dakhuea' kahue'
ĩjjẽy. Nogtida denario huakupete
ijbaa'apoy õ'na ia'ne i'baa'ne, huadi'.
14 Õ'nen huakupe in i'tãẽne yahuati'.
Ta'pota'da huabaa'eritaj konigti doada
e'yokta' ijpaki. 15 Do'huedda huakupe
ijtõẽpo be'tapi' ijpakpo yokdik ĩjjẽy.
Nogtaj ijpakpo huakka'da ijbayoki
nama'da o'huadiayne, huadiayhue'
mee'." Huairia ona'uy. 16 Ken aratbut
ta'pota' do'taj o'noknopõẽãpo konig
huakkuruda huaknopõẽ'eritaj
konigti Diosa o'bayokapo. Diosa
o'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone.
Jesúsa onte'ti oa'uyate.
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Jesús Jerusalényõ o'hua'depo oro'
ke'nen doce huata'moneritaj Jesúsa
bo'tohua'uy. Meyõhue'da bo'tohua'uy.
Oro'taj mona'po:
18 —Jerusalényõ o'hua'ne. Do
huabokerek ĩjjẽpo Diosya' ijtiakuy.
Jerusalényõ huabokereka sacerdote
huairiomeytaj men'yokapone.
Moisésenba' huamanmadika'eritere
men'yokapone. Ken bueydik õ'ẽ.
Men'huaa'apone. 19 Nog aratbuttaj
judío aratbut ehue'taj do'taj
on'bayokapo. Nog aratbuta do'taj
men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a
men'bitbitapone. Huẽypa Cruzte do'taj
me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te
kubarakyo huakudaka'da ẽ'eme'tada
Diosa me'noyhuadã'apone. —Jesúsa
mona'uyne.

Jacoboen Juanereen huãyẽã
Jesústaj huasi'potehuapa' o'niga'uy.
(Mr. 10.35-45)

20 Zebedeoensi'po Jacobo kenpa'ti Juan
õ'nepo huãyẽere Jesústaj on'huahua'uy.
Konig huairitaj huikudate on'tihuadika'
ettone'ã Jesústaj huikudate o'tihuaduy.
21 —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'nok.
—Õ'na huakhuairi ẽ'ẽde'te in do'hued
botta'si'po onere ka'nike' kenpa'ti onere
huairitone' yan'manpãĩka'. —Jacoboen
Juanenere huãyẽã Jesústaj ona'uy.
22 —Kenpa' onahue' mene'. Do
pai'nada ijnopo'ẽãpoy. ¿Menpa' doere
konigti pai'da nopo'ẽ'dik mo'ẽ?
—Jesúsa o'mana'uy.

—Ee̱', onere pai'nada nopo'e̱'dik o̱'e̱y.
—Jesústaj o'nona'uy Juana Jacoboerea.
23 —Buttida ijjay, konig do pai'da
ijnopo'ea̱poy opud konigti pai'da
mo'nopo'ea̱pone. Nogok do huakhuairi
ijje̱depo ijmanika'apoy. Doere
huakhuairi ka'ne'po do'huanayo
yahueahue'dik o̱'nene. Kenomey
do'hued Apag Dios a'nenda
o'baktie'ea'uynigtaj do'ere huairi
o'bayahuea'apo. —Jesúsa o'mana'uy.
24 Oro'a Jesúsen nog diez
huata'mona'eria kenda o'mape̱e̱po
Juantaj Jacobotaere o'mahua̱diay'uy.
Kenomey huakhuairi Jesúsere e̱e̱'ta'
on'paknok oro'a o'mahua̱diay'uy.
25 Inte yan'batiak Jesúsa oro'
huanigpe̱ika'eritaj mona'depo:
—Nog aratbuten gobierno huairitone'
kenpa'da teyda on'mana'ika'nok
kenomeyen aratbut huairitaj
nigpe̱ika'dik o̱'nika'. 26 Opudnayo
ken konig kikahue'dik mo'e̱ne. Be'api'
huairi e̱e̱'ta' e'paknayo nog aratbuttaj
kan'batihuapokike'. 27 Kenpa'ti be'api'
do'ere huairi e̱e̱'ta' e'paknayo nog
aratbuten huanaba' ka'nike'. 28 Konig
do ijkika'nig konigti ya̱g'kika'.
"Konig huanaba'a mentihuapok."
A'ikaya'po tiakhue' i̱jju̱y. Aratbuttaj
a'tihuapokya'po ijtiakuy. Aratbuten
dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po
a'manigbueyya'po ijtiakuy. —Jesúsa
oro'taj mona'uyne.

Botta' ekpobigtaj o'bayarea'uy Jesúsa.
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Jerusalényo̱ o'hua'po huakka'
jak Jericóyo e̱'unhua'de' o̱'o̱ro̱kdenok
huakka'ada aratbut Jesústaj
on'tahua'uy. 30 Dagope botta' ekpobig
on'huadpo, "Jesús o'pokde," aratbuta
enhuaa'te huakpobiga̱ on'pe̱e̱po,
—Oro'taj mo'tinepahui'po
bokpoyarea' Huairi, Daviden adhuea'
huayayo. —Jesústaj o'nonokuy'uy.
31 —Yan'batikde'. —Aratbuta
huiyoka'da en'mana'tada nogi̱ti
huakka'a'da o'nonokuye'uy.
—Oro'taj mo'tinepahui'po
bokpoyarea' Huairi, Davidkudaken
adhuea' huayayo. —'Utta'da
o'nonokuy'uy.
32 Ken, Jesúsa e'hua'ada o'boato'po.
Ekpobigtaj o'mana'po:
—¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'uy.
33 —Ekpoyarea'ta' o'paki. Oro'taj
boyarea', Huairi. —Jesústaj o'nona'uy.
34 Ken, Jesúsa o'matinepahui'po
e'makpoto̱e̱a̱de'te huaboa'da
on'tiahuaydepo Jesúsere on'hua'uy.

Jerusalényo̱ Jesús o'kuduy.
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21 1 Jerusalén meyo̱hue'da e̱'e̱de'te
Betfagé huakka' jakyo o'tiakuy.
Olivos ote' kenteda o̱'e̱. Jesús botta'
huanigpe̱ika'eritaj o'mata'mona'po:
2 —A̱yon Jerusalén dagyon
huakkuruyon huakka' jakyo yanhuati'.
Ke̱yo̱ burra 'uhua burrasi'poere
enuku' bo'huahuayapone. Yanogkujpo
do'taj menigtotiak. 3 "¿Mena'po
bo'tohua'?" Be'api' ena'nayo "Huairia
o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti
o'totiakapoy." Ya̱'nonati'. —Jesúsa
botta' huanigpe̱ika'eritaj o'mana'uy.
4 Konig Diosen huamanbatia'pakeria
oa'uyatenok Jesúsa burrate
kan'totiake'po o'mata'mona'uy.
O'madoya'po:
5 Jerusalén aratbuttaj yana':
"Yan'mabo'. O̱'nen Huairi opudtaj
bo'huatiakne. Konig huanaba'
huiyoka' ahue' o̱'e̱po burrosi'pote
o'huadpo o'tiakapo. Burra katepi'
huamaba'hui'eri o̱'e̱." Diosen
huamanbatia'pakeria kenpa'
o'madoya'uyate.
6 Ken Jesúsen huanigpe̱ika'eria
konig Jesúsa o'mana'denig on'hua'depo
o̱gka'uyate. 7 Burra huasi'poere

on’totiakuy. Huanigpeika’eriomeyen
huaoka’ burrata’pite on’hueda’denok
Jesúsa burrata’pite o’huadde’uy.
8 Jesúsere huakka’da aratbut
on’kupopakdepo dagte huakkuruyon
huaok dagte on’bahueda’po kente
Jesús o’pokapo on’nopoepo huaok
on’bahueda’uy. Huakka’ nogomey
ohuey ’opi ba’kutaj on’baktega’depo
dagte on’bahueda’uy. 9 Huakkurute
huae’eria kenpa’ti huata’poeria aya’ada
huaboa’da ’utta’da on’da’po:
—Huairitone’ Daviden adhuea’
huayayo ’urua’nanada o’ika’. Dios
Huairia ’urua’da me’ta’mona’uyate.
Dakiti Dios. —Aratbuta ’utta’nada
o’nokoy’uy.
10 Jerusalényo Jesúsa e’kudde’te
aya’ huakka’ jakyo huae’eria diga’da
on’batia’pakpo:
—¿Be’a in ya’e? —Huakka’ada
huayahuaya on’batia’pakuy.
11 —Galilea huadaribayo huakka’ jak
Nazaret huae’eri o’e. Jesús o’e. Diosen
huamanbatia’pakeri o’e. —Huakka’
aratbut egkupopakya’ on’batia’pakuy.

Diosen jakya’ huabahuaya’eritaj o’maen’uy Jesúsa.
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

12 Jesúsa Diosen jakyo o’kudondepo
aya’ ’uhua huabahuaya’eritaj
o’maoroka’. Kenpa’ti aya’
huabakbae’eritaj o’maoroka’uy.
Kenpa’ti huakupe huakabia’erien
kutopa o’makmaena’uy. Kenpa’ti tukku’
’uhua huabahuaya’erien huahuadtaj
o’makmaena’uy. 13 O’mana’po:
—Apagba’te o’madoya’uyate. “In
do’hued jak o’e. A’tiona’pakya’po aratbut
iyoda on’tiakika’. Konig huabere’erien
jakonig opudomeya mo’toene.”
Apagba’te kenpa’ oa’. —Jesúsa
huabahuaya’eritaj o’mana’uy.
14 Diosen jakyo sue’da huakpobig
sue’da huakketkon Jesústaj
on’huatiaknok o’bayarea’uy.
15 Sacerdote huairi kenpa’ti Apagba’
huamadoya’eri o’nepo, Jesús
e’bayarea’te on’tiahuaydepo,
Diosen jakyo huasi’po Jesústaj “On
’urua’nanada huairitone’ i’e. Daviden
adhuea’ huayayo i’e.” Huasi’poa ’utta’da
e’nona’te huairi on’peedepo on’diaypo:
16 —¿Inomey huasi’poa bo’huaa’nig
menpa’ i’pee? —Jesústaj o’nona’uy.
—Ee’ ijpeey. A’nenda Apagba’te David
o’madoya’uyate opuda’da bo’tiahuayika’ne.
Huasi’po yobederea “’urua’da o’e,”
on’huaa’apo Apagba’te kenpa’
oa’uyate.
—Jesúsa o’mana’uy.
17 Judío huairitaj o’bakhua’depo huakka’
jak Betaniayo o’hua’uy. Keyo o’tay’uy.

Hueymey higueraraj “onte’ti dapakhue’dikda i’eapone,” Jesúsa ona’uy.
(Mr. 11.12-14, 20-26)

18 Sikyoedmon onte’ti Jerusalényo
Jesús o’kumejdepo aypota’ oe’uy.
19 Hueymey higuera dagte o’tiahuaypo
o’huahua’uy. Huakutayo’da o’enok,
—Onte’ti dapakhue’dikda i’eapet. —Jesúsa
higueraraj ona’nok idada higuera o’ayon’uy.
20 Oro’ o’tiahuaydepo,
—Kenpihuay. ¿Menpa’ idada o’ayon?
—Oro’a Jesústaj ona’nok.
21 —Daka’ eknopoe’nayo konig
higueraraj ijka’dey konigti ’urua’da ka’dik
mo’eapone opuda’kon. Nog kenpa’ti
daka’ moknopoepo “In ote’ yatohua’,
Dios. E’pogyo yaen.” Tiona’pakdik
mo’eapet. Kenpa’ e’tiona’pakde’te Diosa
o’enapo. 22 Eknopoe’nayo katepi’ i’pakpo
i’tiona’paknok Diosa o’kika’apo. —Jesúsa
oro’taj mona’uyne.

“Yabayareadhuati’. ¿Be’a mena’uy?” Jesústaj judío huairia o’nona’uy.
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Nogok Diosen jakyo Jesúsa
o’kudondepo e’manmadika’te sacerdote

huairi huatone' huairiere Jesústaj
on'huatiakpo:
—¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy?
—Jesústaj o'nona'uy.
24 —Huakkuru do'taj me'nakonen.
Opud ena'nayo ke'na "yabayarea',"
mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone.
25 "Bautiza yamagkika'." ¿Be'a Juantaj
yana'uy, huabokereka Diosapi'?
—Jesúsa o'mana'nok. Ken huairiayo'
huayahuaya onpayo' on'batia'pakpo:
—Diosa Juantaj o'ta'mona'uy.
Oro'a ea'nayo "¿Kenda Juana do'taj
be'tia'ikuynig mena'po oknopo̱e̱hue'
mo'u̱y?" Oro'taj mona'apone.
26 "Huabokereka Juantaj ona'uy."
Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj
dakhue'da mogka'apet konige̱po
Diosen huamanbatia'pakeri Juan o̱'e̱'uy
aratbut o'noknopo̱e̱. —Judío huairia
huayahuaya on'batia'pakdepo:
27 —Be'a Juantaj yanuye̱t oro'
nopo̱e̱hue' o̱'e̱y. —Huairia Jesústaj
o'nona'uy.
—"Yabayarea'." Ke'na mena'uyne do
kenpa'ti onahue' o̱'neapone. —Jesúsa
o'mana'uy.

**Jesúsa botta' isi'potaj
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.**

28 —Huabokerek botta' huasi'po
o'to̱e̱'uy. Nogtatida huasi'potaj "Oy
do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'."
Huaoa ona'uy. 29 "Ke' baahuey."
E'ada a'timon huadakda o'nopo̱e̱po
a'baaya'po o'hua'uyate. 30 A'ti huaoj
nogsi'potaj o'huahua'. Konigti ona'uy.
"Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po
yabaa'." Huaoa ona'uynig'a. "E̱e̱'
ijka'apoy." Ke'na huaojtaj ona'uy. Kenpa'
ena'ada huahue' o̱'u̱y. 31,32 ¿Menata
huasi'poa huaoj o'paknig ya'ka'uy?
—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
—Huakkuru e̱'huana huasi'po konig
huaoj o'paknig o'ka'uy. —Huairia
Jesústaj o'nona'uy.
—"Yan'nopo'korea' onte'ti Diosen
ya̱g'kikati'." Juan Bautista opudtaj
mona'uynig'a opuda̱ nopo'koreahue'
mo'u̱y. Oknopo̱e̱hue'da mo'u̱y.
Gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti
huakupete huabakdejeriomeynayo
Juana e'manmadika'te
on'nopo'korea'po o'noknopo̱e̱'uyate.
Opud kenomeytaj e'batiahuayada
eknopo̱e̱'taj nopo'koreahue' mo'u̱ynok.
Konige̱po gobierno huakupe
huabae'eria kenpa'ti huakupete
huabakdejeriere huakkuruda
Diosensi'po o̱'neapo. Opudnayo ta'pote
Diosensi'po e̱'dikpi' moet. Buttida ijjay.
—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

**Huairien ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eria
dakhuea'da on'taka'uy. Ken
konig Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uy.**
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

33 —In ijmanbatia'pakapoy daka'
yan'pe̱e̱ti'. Huairien ta'bayo uva
huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada
huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy.
Uva huada huasapa'a' sipana' 'uruda
o'kogka'. Hua'ia a'sapaya'po o'kogka'uy.
Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa
o'ka'uy.
Kenoka' uva ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eritaj
ta'ba o'baktoyokuy. O'yokdepo bidteda
nogbayo huairi o'bakhua'uyate.
Nogbayo ijhue'da o̱'u̱yate. 34 Kenoka'
uva huada o'boyogdenok ta'bayo
o'mata'mona'uyate. Huanaba'taj
o'mata'mona'uyate. Sue'da huada
kan'totiake'po o'mata'mona'uyate.
35 Ta'bayo en'tiakte hua̱ta̱to̱e̱'eria
huairien huanaba'taj on'mato̱e̱po
nogta'tida on'bitbituyate. Nogtaj
o'darakuy. Nogtaj on'pa'ea'uy.
36 Onte'ti nogiti huakka' huanaba'taj
o'mata'mona'uy. Huada kan'totiake'po
o'mata'mona'uy. Ta'bayo en'tiakde'te
hua̱ta̱to̱e̱'eria konig huakkurueri

huanaba'taj on'magka'uy konigti
kenomeytaj on'barakuyate.
37 Kene'huaya' huairia huasi'po
o'ta'mona'uy. Kentanayo 'urua'da
on'deapet o'nopoepo. 38 Huasi'pokon
e'ta'mona'tada ta'ba huatatoe'eria
huasi'potaj on'tiahuaydepo "Huairi
e'bueyde'te huasi'poa aya' huaojen
bae'dik o'eapo. Huairien ta'ba oro'en
kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj
mo'darak." Onpayo' on'batia'pakuy.
39 Ken huasi'potaj on'toepo ta'baya'
on'toorookpo, o'darakuy, ken. —Jesúsa
ken konig o'manbatia'pakuy.
40 —¿Ta'bayo huairi o'tiakdepo,
huatatoe'eritaj menpa' magka'dik ya'e?
¿Menpa' mo'nopoe? —Jesúsa judío
huairitaj o'mana'nok,
41 —Matinepahuihue'da dakhuea'
huaka'eritaj o'barakapo. Ta'ba
nogomey huatatoe'eritaj o'bayokapo.
Kenomeyanayo ida ke'nen uva huada
on'tatotiakapo. —Jesústaj o'nona'uy.
42 —In Apagba' bo'tiahuayde'uy:
Huid jak ogka'po jak huaka'eria
Diosen 'uru huidda e'huae'taj
pakhue' o'nepo o'nen'uy. Ken
huidte Diosnayo o'pak ken
huidte huaboro' jakda o'ka'apo.
Kenda Dios Huairia o'ka'apo
'urudapita' o'ka', o'nopoey.
Apagba'te kenda oa'.
43 Konigepo Diosen Huairitaj nogomeya
o'noknopoepo 'urua'da on'nigpeika'apo.
Diosen 'uruda huasi'po o'neapo.
Opudomeytanayo mo'eneapone.
44 Konig huidtone'taj o'tikude'po
o'nokketogka'apo ken konig e'dik
o'neapo. Diosen Huairitaj oknopoehue'
o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone'
kutahueya' e'tikotnayo konig huaogada
ya'magka'apet. Ehue'da o'neapo.
Konigti nopo'koreahue' huae'eritaj
Diosa castiga o'magka'apo. Kenpa'da
ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa judío
huairitaj o'mana'uy.
45 Sacerdote huairi fariseo
huamanmadika'eriere Jesúsen
e'manbatia'paktaj on'peedepo, Jesúsa
oro'taj bo'tia'pakne on'nokotuy. Oro'a
huairien ta'ba huatatoe'eri o'nea'
Jesúsa bo'tia'pakne judío huairiomeya
o'nokotdepo, 46 Jesústaj huabakuda'
jakyo e'tohuata' on'paknig'a aratbuttaj
on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuy.
Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e.
Aratbuta o'noknopoenok aratbuttaj
on'makme'pukuy huairia.

Huairia huasi'potaj e'tatoepakte fiesta o'nigka'uyate. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

22 1 Ken onte'ti Jesúsa ken
konig o'manbatia'pakpo,
o'manmadika'uy.
2 —Dios Huairitaj e'nigpeika' ken
konig huairiensi'po e'tatoepak fiesta o'e.
Gobierno huairiensi'po o'toepakaponok
huairia fiesta o'nigka'uyate.
3 Huakka'tada kenoka' yan'tiakti' fiesta
aypo mon'bape' ikken o'mana'deme'te.
Ken aypo e'mahueyde'te huanaba'
o'mata'mona'uyate. "Kenomeytaj
ijmana'mey kentaj yan'batotiak."
O'mana'uyatenok. Huanaba'a
"Yan'tiak." Ena'tada tiakhue' o'ne'uyate.
E'tiakta' pakhue' o'nepo tiakhue'
o'ne'uy. 4 Nogomeytakon huanaba'taj
o'mata'mona'po, "Kenomeytaj
yan'tiak ijmana'demey. Vaca
huasihuada ijbatiarakamey. Vacasi'po
ijbatiarakamey. Vacaere aypoere
o'hueyde. Oyedda e'toepak aypotaj
yan'tiak. Huairia mona'ne." Yan'manati'.
5 On'hua'depo on'mana'nig'a.
Nigpeehue' o'nepo on'tierikpo ehua'ta'
pakhue' o'ne'uy. Sue'ada e'peeada
ta'bayo on'hua'uy. Noga huabahuaya'
jakyo on'hua'uy. 6 Nogomey
on'peedepo huairien huanaba'taj
on'mabitbituy. Dakhuea'da on'magka'uy.
Nogte on'barakuy. 7 Huairia

kenda o'matipe̱e̱depo huakka'da
o'bahuadiaypo "Yanhuati'. Kenomey
huabarakeritaj yan'barak. Kenomeyen
huakka' jaktaj yan'makhui̱g." Hua̱'en
sorotatataj o'mana'uyate. 8 Kenoka'
"E'to̱e̱pak fiesta aya'da o'ka'dey aya'
aypo e'mahue̱yde'tada kenomey
e'tiakta' pakhue' o̱'nenok 9 jak
nopoyo kente aratbut on'kupopakika'
kente yanhuati'. Aya'tada
mo'bahuahuayapetnigtaj, 'Yan'tiak,
e'to̱e̱pak aypo mon'bape'.' Yan'manati'."
Huairia huanaba'taj o'mana'uyate.
10 Huanaba' on'pe̱e̱depo kurute
on'hua'uy. Aya'da on'bahuahuaydepo
huairien jakyo on'batotiakpo aypo
a'bapeya'po on'batotiakpo huadakda
dakhue'daere on'batotiaknok jakyo
hueda̱'da o̱'u̱y.
11 Aya'da on'kuddepo 'uru e'to̱e̱pak
huaok on'baenig'a nogbokerekatida
othue' o̱'u̱yate. Gobierno huairi
o'kudondepo othue' o'tiahuay'uyate.
12 "'Uru e'to̱e̱pak huaok othue' e̱e̱'a̱da
menpa' i̱yo̱da i'kud, huadi'." Huairia
ena'tada ke'na a'tokhue'da o̱'u̱yate.
13 "Huamata'koypi' hua'itakpipenkon
yan'tinuku'. Sikki̱re̱gyo̱ yanen'.
Ke̱yo̱ kenpa'da o'huikonhuahua'apo
kenpa'ti pai'da o'nopo'unhuahua'apo."
Huairia huanaba'taj o'mana'uyate,
ken. 14 "Do'hued huasi'potaj
yanoknoponhuati'." Diosa huakka'tada
o'mana'ika'. Sue'ada o'noknopo̱e̱nok
sue'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Dios
Huairitaj e'nigpe̱i̱ka' in konig fiesta
o̱'e̱. —Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uy.

"¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o̱'e̱?" On'batia'pakuy.
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Kenoka' fariseo
huamanmadika'eria o'nokhua'depo
"Jesúsa nama'da kae' kentaj kate ona'dik
o̱'e̱," huayahuaya on'batia'pakuyate.
Jesúsa nama'da ea'nayo
dakhuea'da oa' huaa'dik o̱'e̱a̱pone.
On'batia'pakuyate. 16 Konige̱po Jesúste
on'mata'mona'uyate. Sue'da fariseomey
sue'da Herodes huamanmadika'eria
Jesúste on'huahua'uy. O'nona'po:
—Buttida ia'ika'. Konig aratbut ka'dik
o̱'nika', kenda Diosa o'pak buttida
i'manmadikika'ne. Be'api' aratbut
huairiapi' ontaj e'pe̱e̱tada me'pukhue'da
i̱'e̱po buttida i'manmadikika'. 17 ¿Menpa'
Romano gobierno huairitaj huakupe
yokika'dik o̱'e̱? ¿Yokhue'dikpi' o̱'e̱,
huamanmadika'eri? —Fariseo
huamanmadika'eria Herodes
huamanmadika'eria Jesústaj o'nona'uy.
18 Jesúsa nama'da yaa'apetpi'
nama'da kae'po me'nona'ne. Jesúsnayo
o'nokotpo,
—Huadakda i̱jje̱y opuda̱da huata'da
nama'da mo'tinopo̱i̱ka'ne. ¿Do dakhuea'
kae'po mena'po nama'da o'nona'?
19 Men huakupe gobierno huairitaj
yokdik ya̱'i̱ka'. Men'tiahuay'ea'.
—Jesúsa o'mana'uynok.
Ken denario huakupe e'yokte 20 Jesús
o'tiahuaydepo,
—¿Huakupete be'ed huakok ya̱'e̱?
¿Huakupete be'ed huadik e'madoya'
ya̱'e̱? —Jesúsa o'mana'uy.
21 —Romano gobierno huairien
huakok huadikere o̱'e̱. —Jesústaj
o'nona'uy.
—Gobiernoen e̱'hua̱e̱' yan'yokikati'.
Kenpa'ti Diosen e̱'hua̱e̱' ya̱g'kika'po
yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uy.
22 Kenpa' on'pe̱e̱depo, kenpihuay,
'urua'da oa' on'nopo̱e̱po Jesústaj
o'nokhua'uy.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya̱'neapet?
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 Saduceo huamanmadika'eria
aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue'

o̱’neapo on’batia’pakika’uy.
Kenme’noete Saduceoa Jesústaj
on’huahua’po o’nona’po:
24 —“Huabokerek e’to̱e̱pakada
huasi’po to̱e̱hueda̱da e’bueynayo ke’nen
huama’buy ayhuataj to̱e̱pakdik o̱’e̱po
huama’buykudaktaj huasi’po kanigto̱e̱’.”
Moisésa a’nenda o’mana’uyate.
25 Ken oro’ere siete huama’buy
o̱’nuy. Huakkurueria o’to̱e̱pakdepo
nogok okbuey’uyate. Sigpi’ huasi’po
to̱e̱hue’ada okbuey’uy. Nog huama’buya
ekbuey ayhuataj o’to̱e̱pakuy. 26 Konigti
huakkuruerien ayhua o’to̱e̱po huasi’po
to̱e̱hue’ada okbuey’uy. Konigti
aya’ada huama’buy o̱gka’uy. Aya’da
huama’buya huakkuruerien ayhuataj
on’to̱e̱pakdepo on’timabuey’uy. Sietea’
huama’bueya ayhuataj on’to̱e̱pakdepo
on’mabuey’uy. 27 Ta’pota’ ayhuakon
o’buey’uy. 28 ¿Nogok aratbut kubarakya’
onte’ti en’noyhuadde’te ke’na
ayhua be’ed hua̱to̱e̱a̱’taj ya̱’e̱a̱pet?
Aya’ada huama’buya on’to̱e̱’uy,
huamanmadika’eri. —Saduceoa
Jesústaj o’nona’uy.
29 —Opud Apagba’ nopo̱e̱hue’da
mo’e̱ne. Kenpa’ti Dios teyda o̱’e̱
oknopo̱e̱hue’da mo’e̱po nama’da
mo’nopo̱i̱ka’ne. 30 Aratbut on’bueydepo
onte’ti kubarakya’ on’noyhuaddepo
to̱e̱pakhue’dik o̱’neapo kenpa’ti
hua̱yo̱bu kato̱e̱pake’po bayokhue’dik
o̱’neapo. Aratbut kubarakya’ onte’ti
on’noyhuaddepo konig Diosen
huata’moneri kurudyo̱ o̱’ne konigti
o̱’neapo. Diosen huata’moneri
to̱e̱pakhue’ o̱’nika’. 31 Aratbut
kubarakya’ onte’ti on’manoyhuadapo
nopo̱e̱’dik mo’e̱ne. Apagba’te Diosa
kenpa’ oa’uyate. Moisésenba’te konig
bo’tiahuayika’. 32 “Abrahamen Dios i̱jje̱y.
Isaacen Dios i̱jje̱y. Jacoben Dios i̱jje̱y.”
Diosa oa’uyate. Kenpa’ ea’te inomey
huabokerek a’nenda on’bueyon’uyate.
Diosere on’noeonhuahuika’. E’bueyen
Dios ehue’da o̱’e̱. Dios aratbut
huanoika’erien Dios o̱’e̱. —Jesúsa
o’mana’uy.
33 Jesústaj on’pe̱e̱depo ’urua’nada oa’
huakka’ada aratbuta on’tinopo̱e̱’uy.

Diosen e’mana’ menata hueretda inigpe̱e̱po kika’dik ya̱’e̱.
(Mr. 12.28-34)

34-36 Jesúsa ’urua’da oa’nok Saduceo
aratbut onte’ti onahue’ o̱’nuy Jesústaj.
Kenpa’ fariseo huamanmadika’eria
on’nopoendepo o̱gkupopakpo Jesúsa
nama’da yaa’apetpi’ ¿katea’ ona’dik
o̱’ea̱po? On’nopo̱e̱po,
—¿Diosen e’mana’ menata
hueretda inigpe̱e̱po kika’dik ya̱’e̱,
Huamanmadika’eri? —Fariseo
huamanmadika’eria Jesústaj ona’uy.
37 —“Dios Huairitaj di’nanada
yanika’. Huanopo’abeta’ huakka’da
yan’pakpo Diostaj di’ yanika’.
Hua̱so̱’a̱beta’ huakka’da yan’pakpo
Diostaj di’ yanika’. Huanoki̱re̱ga̱beta’
huakka’da yan’pakpo Diostaj di’
yanika’. E’nopo̱i̱ka’a yan’eretpakpo
Diostaj di’ yanika’.” 38 Kenda Diosen
hueretda e’mana’ i’nigpe̱i̱ka’po kika’dik
o̱’e̱. Huakkuruda kenda e’mana’ o̱’e̱.
39 Diosen ta’pota’ e’mana’ konigtimon
o̱’e̱. “Konig huata’ di’da mo’i̱ka’ne
konigti nog aratbuttaj di’da yan’maika’.”
40 Kenda ijja’nig Moisésen e’mana’pi’
konigti aya’da o̱’e̱. Kenpa’ti Diosen
huamanbatia’pakeri e’manmadika’pi’
konigti aya’da o̱’e̱. —Jesúsa o’mana’uy.

¿Be’ed adhuea’ huayayo o̱’e̱ Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 Fariseo huamanmadika’eri Jesústaj
e̱gkupopakte,
42 —¿Cristotaj katia’ mo’tinopo̱e̱’?
¿Be’ed adhuea’ huayayo o̱’e̱? —Jesúsa
o’mana’uy.
—Daviden adhuea’ huayayo o̱’e̱.
—Jesústaj o’nona’uy.

43—Davidtaj Diosen Nokiręga
o'nopo'tọędenok, "Cristo do'hued
Huairi me'tạęne." ¿Mena'po Davida
kenpa' yaa'uyate?
44 "Doere teyda yamana'ika'. Aya'da
ọ'nen taka' oknopọęhue'
huạę'erikon nogoka'da
huaboa'da ontaj nigpęika'dik
ọ'neapo." Do'hued Huairi
Cristotaj Diosa ona'uy,
a'nennada Davida oa'uyate.
45 "¿Do'hued Huairi Cristo ọ'ę," David
ea'nayo Cristo Daviden adhuea'
huayayo menpa' ę'dik yạ'ę? —Jesúsa
o'mana'uy.
46 Fariseo on'pęędepo konig
a'tokhue'dikda ọ'nepo kate ona'dik
ọ'ę nopọęhue'da ọ'nuy. Ona'ti onahue'
ọ'nuy.

Fariseo huamanmadika'eritaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuy.

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 1 Huakka' aratbut Jesústaj
en'tikupopakte kenpa'ti
Jesúsen huanigpęika'eribeta' ọ'nenok
aya'tada Jesúsa o'mana'po:
2 —Moisésenba' huamanmadika'eri
kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere
Moisésenba' manmadika'dik ọ'nika'apo.
3 Konigępo kenomeytaj yan'manigpęika'
kenpa'ti kenda ka'dik ena'te kennayo
yạg'kikati'. Konig huamanmadika'eria
ọgkika'nignayo kikahue' yanikati'.
Kenda on'manika'nignayo
kikahue' ọ'nepo dakhue'da
ọgkika'. 4 Nogda nogda huakka'da
yạg'kika' opudtaj mona'ika'nig'a.
Aya'da menpa' kikahue'dik mo'ęne.
Huamanmadika'erianayo kenda
on'mana'ika'nig'a katepi' sigpi'
kahue'dikda ọ'nika'. 5 Aratbuta
men'tiahuaye'po huamanmadika'eria
aya'da ọgkika'. Aratbuta
men'tiahuaye'po Apagba'si'po
huanoyte on'beta'ika' kenpa'ti
hua'opite on'beta'ika'. Kenpa'ti
aratbuta men'tiahuaye'po huabidạda
ọgkubogpiokdea'ika' huaoktaj.
6 Fiesta aypo e'bape'nayo huairien
huahuadte e'huadta' on'eretpakika'
kenpa'ti judíoen huạitake' jakyo
huairien huahuadte e'huadta'
on'eretpakika'. 7 Huakka' jak
eretnopoyo e'huae'te, "I'tiak huairi,"
kenpa'ti "I'tiak huamanmadika'eri,"
ena'ta' on'eretpakika'. Apagba'
huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo
huamanmadika'eri kenpa' e'pęika'ta'
on'eretpakika'.
8 "Huamanmadika'eri, menona'," 9
manahue' yanika'. Aya'da huama'buy
mo'maene kenpa'ti nogtida
Huamanmadika'eri mo'tạęne.
Cristoyo'da mo'tạęne. 9 Kenpa'ti
in huadariyo nogbokerektaj "pag,"
manahue' yanika'. Nogtida Pag
mo'tạęne. Kurudyọ ọ'ę. 10 "Huairi
menona'," manahue' yanika'
Cristoyo'da Huairi ọ'ęnok. 11 Nogtaj
huabatihuapoke'eri ke'na opuden
huairi ọ'ne. Huabatihuapoke'eritaj
Diosa o'pak. 12 Kenomey "huairitone'
ịjjęy," huata'da huatinopọę'eri
ehue'dikda ọ'neapo. Kenomey "huairi
ehue'da ịjjęy," huanopọę'eria konig
huairi ọ'neapo.
13 Moisésenba' huamanmadika'eri
fariseo huamanmadika'eriere
pai'da mo'nopo'ęạpone. Huadakda
ọ'ne, 'uruda huamanmadika'eri ọ'ne.
Aratbuta opudtaj men'tinopọę'po
kenpa'da bo'eretpakika'ne. Nama'da
huanopọę'eri mo'ịka'ne. Dakhuea'da
bo'kika'nok aratbut Diosensi'po ęę'ta'
e'pakada Diosensi'po ehue'dik ọ'neapo.
Opudkon Diosensi'po ehue'dik mo'ęạpo.
14 Moisésenba' huamanmadika'eri
Fariseo huamanmadika'eriere opud
pai'da mo'nopo'ęạpone. Huadakda

o̱’ne. Nama’da mo’manopo̱e̱a̱’ika’ne.
Ayhuataj huakka’ huakupe dehuea’
nama’da mona’po ayhuataj huid jak
katepi’ en’ta̱e̱’ mo’bakkay’ika’ne, nogok
aratbut e’tiahuayte Diostaj ijhue’nada
bo’tiona’pakika’ne. Nama’da bo’kika’ne.
Ke’poda Diosa castiga mogka’apone.
15 Moisésenba’ huamanmadika’eri
fariseo huamanmadika’eriere
pai’da mo’nopo’e̱a̱pone. Huadakda
o̱’ne. Nama’da mo’manopo̱e̱a̱’ika’ne.
Nama’da huaka’eri mo’e̱ne.
Opuden e’manmadika’taj nogtia’
kanopo’kore’ opudtaj mo’nigpe̱i̱ke’po
nogta’tipi’ bo’ukonhuahua’po
diga̱’da bo’hua’udhuahua’po.
Huadarite kenpa’ti e̱’po̱gte bidteda
bo’hua’udhuahua’po. Nogtiada
o’pe̱e̱depo e’nopo’korea’de’ konig
opud dakhue’da mo’e̱ne ke’nanayo
dakhue’nanada o’yahueapo.
16 “Diosen jaka meknopo̱e̱nok
katepi’ Diosenpi’ ijkika’apoy buttida
ijjay.” Be’api’ kenpa’ ea’ada kahue’dik
e̱’e̱a̱da oa’. “Diosen jak oro huakupea
meknopo̱e̱nok katepi’ ijkika’apoy
buttida ijjay.” Be’api’ ea’nayo kenda
ka’dik mo’e̱ne. Opuda̱ nama’da
boa’ika’ne. Opud huamanmadika’eri
ekpobiga̱ huabatohua’erionig
pai’da mo’nopo’e̱a̱pone. 17 Nama’da
mo’nopo̱i̱ka’ne. Ekpobigo̱nig mo’e̱ne.
Diostaj oknopo̱e̱hue’ mo’e̱ne. Diosen
jak o̱’e̱nok oroa e̱’ti̱hui̱t Diostaj
’uruda o̱’e̱. Diosen jaktanayo Diosa
huaka’ o’pak. 18 “Ijka’apoy, buttida
ijjay. Diosen ’uhuataj e’nigbakpaka
kutopa meknopo̱e̱ne,” kenda ea’ada
kahue’ mo’i̱ka’ne. “Ijka’apoy, buttida
ijjay. ’Uhuataj e’nigbakpaka kutopate
’uhua o’huedpo meknopo̱e̱ne ea’nayo
ka’dik mo’e̱ne.” Opuda̱ nama’da
boa’ika’ne 19 Konig huakpobigonig
Diostaj oknopo̱e̱hue’ mo’i̱ka’ne. Diosen
kutopa o̱’e̱nok ’uhua Diostaj huadak
o̱’e̱. Kutopatanayo Diosa huakka’ o’pak.
20 Ijka’apoy, kutopa meknopo̱e̱ne
buttida ijjay ea’nayo kutopayo’da
oknopo̱e̱hue’ mo’e̱ne. Kutopa ’uhuaerea
moknopo̱e̱ne. Ka’dik mo’e̱ne. 21 Kenpa’ti
Diosen jaka meknopo̱e̱nok ijka’apoy
ea’nayo ka’dik mo’e̱ne. Dios jakyo o̱’i̱ka’.
22 Kenpa’ti kenda ijka’aponig, kuruda̱pi’
meknopo̱e̱ne buttida ijjay. Kenpa’
ea’nayo Diosen huahuada̱ Diosakon
moknopo̱e̱nok kenda ka’dik mo’e̱ne.
23 Opud Moisésenba’
huamanmadika’eri fariseo
huamanmadika’eriere Apagba’
huakka’ mo’nopo̱e̱nig’a nama’da
mo’nopo̱i̱ka’po bo’kika’ne. Opud pai’da
mo’nopo’e̱a̱pone. Menta anís cominoere
aypo huatokbuk Diostaj sig sig
bo’yokika’nig’a Diosen e’manmadika’
kenda Dios huakka’ o’pak kennayo
kahue’ mo’i̱ka’ne. Opudnayo butukda
huadik kikahue’ mo’e̱ne. Nog aratbuttaj
matinepahuihue’ mo’i̱ka’ne. Kenpa’ti
Diostaj oknopo̱e̱hue’da mo’i̱ka’ne.
Aya’ Diosen ’uru e’manmadika’
kika’dik mo’e̱po, nogomeytaj butuk
huadikyo’ kika’dik mo’e̱po, aya’tada
yan’matinepahuika’po, kenpa’ti
aypo huatokbukkon Diostaj yokdik
mo’i̱ka’apone. 24 Kenda Diosa pakhue’
o̱’i̱ka’nig bo’kika’ne. Kenda Diosa
huakka’ o’pak opudnayo kahue’
mo’i̱ka’ne. Opud konig ekpobiga̱
e’batohua’nig mo’i̱ka’ne.
25 Opud huamanmadika’eri
pai’da mo’nopo’e̱a̱pone. Huadakda
o̱’ne, ’uruda huamanmadika’eri o̱’ne.
Aratbuta opudtaj men’tinopo̱e̱’po
kenda bo’eretpakika’. Hua̱so̱’tayo’da
bo’koyoa’ika’ne. Huanopo’nayo
dakhue’nopo’nada mo’i̱ka’po
huakka’tada katetapi’ bo’eretpakika’po
kenpa’ti mo’bakkay’ika’ne. 26 Fariseo
Diostaj konig ekpobigo̱nig mo’i̱ka’ne.
Konig vaso huaki̱re̱gpenkon koyodik
mo’i̱ka’ne, ken konig e’nopo’koyoa’
yanika’. Huakkuruda nopo’koyoa’dik

mo’ẽne. Mo’nopo’koyoa’depo huãsõ’kon
’uruda õ’ẽãpo.
27 Opud huamanmadika’eri
pai’da mo’nopo’ẽãpone. Huadakda
õ’ne. ’Uruda huamanmadika’eri
õ’ne. Aratbut opudtaj men’tinopõẽ’po
kenpa’da bo’eretpakika’ne. Konig
kubaraktone’onig mo’ẽne. Huid
huanokbettaj yereda ẽ’tĩhuĩtde’te
’uruda ẽ’ẽãda sorokyã’nayo pãgda
õ’ẽpo e’bueyen hua’ay huakka’da
õ’nika’. 28 Ken konig mo’ĩka’ne. Opuden
huãsõ’ ’uruda mo’ẽnig’a dakhue’nopo’
mo’ĩka’po kenpa’da nama’da
mo’nopõĩka’po dakhuea’da bo’kika’ne.
29 Moisésenba’ huamanmadika’eri
fariseoere pai’nada mo’nopo’ẽãpone.
Huadakda õ’ne. Aratbuta
men’tinopõẽ’po nama’da
mo’nopõĩka’po bo’kika’ne. Apagba’
huamanbatia’pakerikudaken
kubarakta’ konig okkahuehue’dik
huid jaksi’po bo’kika’nig’a. Kenpa’ti
huadak huaka’erien kubarak
huanokbet ’urua’da boto’kika’nig’a.
30 “Oro’en adhueya’pane’kudaka
Diosen huamanbatia’pakeritaj
on’batiarakika’uy. Oro’ kenoka’ ẽẽ’nayo
batiarakahue’ õ’ẽãy’uyyet.” Opudã
nama’da mo’mana’ika’ne. 31 Diosen
huamanbatia’pakeritaj oro’en huaoj
on’batiaraka’uyate. Opudã huata’da
bo’huaa’ika’ne. 32 Kenda opuden huaoj
huaboa’da õgkika’uyatenig kenpa’da
yãgka’po yan’batikti’.
33 Opud konig bihui mo’ẽne.
Konig bihuien aratbut mo’ẽne.
Nama’da huaa’eri mo’ĩka’ne.
Kenpa’da mo’bueyapone. Diosa
castiga mogka’po kenpa’da ta’akyo
mo’eonhuahuikapone. 34 Opudtaj
Diosen huamanbatia’pakeritaj
ĩjmata’mona’apoy. Diosen
huanopõẽ’eritaj ijmata’mona’apoy.
Kenpa’ti huadak hua’a
huamanmadika’eritaj ijnigta’mona’apoy.
Dakhue’da mo’ẽpo opudã sue’da
huakka’mon mo’baarakapone. Hueypa
cruzte nogtaj mo’baarakapone.
Nogtaj opuden huãĩtake’ jakya’
huiyokbiada mo’mabitbitapone.
Nogtaj huakka’ jakyo nog huakka’
jakyo mo’bahuahua’po dakhue’ada
mo’magka’apone. 35 Konig opud
judío aratbuten adhuea’pane’ huairi
dakhuea’da mo’nigkika’uyatenok
opudomeyãkon konigti bo’kika’.
Huakkuru mo’diaypo Abeltaj
o’darakuyate. Abel ’urua’da Diostaj
o’nigpẽĩka’uyate. Nogok nogda
nogda Diosen huamanbatia’pakeritaj
on’huadiaypo o’darakuyate. Ta’pote
Zacarías Berequíasensi’potaj
Diosen jak kuruta’ o’darakuyate.
36 Opuden adhuea’pane’ dakhuea’da
mo’nigkika’uynok opudkon dakhuea’da
bo’kika’nok Diosa digã’da castiga
mogka’apone, buttida ijjay. —Jesúsa
judío huairitaj ĩghua’nanada o’mana’uy.

Jerusalén huakka’ jakyo huãẽ’eritaj Jesúsa o’matinepahui’uyate.
(Lc. 13.34-35)

37 —Opud Jerusalén huakka’
jakyo huãẽ’eritaj di’ õ’nika’nig’a.
Diosen huamanbatia’pakeritaj
kenpa’ti Diosen huata’mona’eritaj
opudã mo’batiarakika’uyate kenpa’ti
a’arakya’po huidã mo’bapa’ea’uyate.
Konig huatahuaj huãyẽã huasi’potaj
okajpea o’batioka’ika’ konigti
menigaa’ opudomeytaj a’batiokaya’po
e’kupopakata’ ijpakika’uynig’a
opudnayo konig Diosensi’po ẽẽ’ta’
pakhue’ mo’ĩka’uyne. 38 Opudomeytaj
Diosa bokhua’nede. Opuden huakka’
jaktaj Diosa onte’ti tiokahue’ mo’ẽãpo.
Jak ehue’da õ’tãẽãpone. 39 Onte’ti
do’taj tiahuayhue’ õ’neonhuahua’apone.
Kenoka’ “Kentaj Diosa o’ta’mona’uyate
’urunanada õ’ẽ. Kentaj o’paki.”
Opudomeyã eade’te onte’ti do’taj

on’tiahuayapone, ijjay. —Jesúsa
o’mana’uy.

**Diosen huid jak aya’nada
on’baksaka’apo. Jak ehue’da o’eapo.**
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 1 Diosen jakya’ Jesúsa
o’orokdepo jak kurute
e’huae’te, “Diosen huakka’ jak
yatiahuay’, ’uruda o’e.” Oro’a Jesúsen
huanigpeika’eria Jesústaj ona’uy.
2 —In huid jak bo’tiahuaydenigtaj
nogok aya’da huid on’sakapo. Huabada
sorokte nog aratbuta on’saka’apo. Huid
kupahuihuihue’ o’eapo. Diosen jak
ehue’da o’eapo. Buttida ijjay. —Jesúsa
oro’taj mona’uyne.

**Cristo onte’ti tiakhued ee’ted
kenpa’ti kene’huaya’ huame’noe
tiakhued ee’ted in konig aratbuta
on’magkika’aponig Jesúsa
o’manopoea’uyate.**
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Ken Olivos ote’yo o’hua’de’uy Jesús
e’huadte oroayo’da kentaj o’huahua’po
ona’po:
—¿Menoka’ Diosen huid jak
yansakapet? ¿On onte’ti e’tiak kenpa’ti
kene’huaya’ huame’noe menoka’
ya’eapet? ¿Oro’omey a’nopoeya’po kate
huakkuru o’tiahuayapet? —Jesústaj
ona’uy.
4 —Keyoj, huakka’ada opudtaj
nama’da ena’te peehue’ yanikati’.
5 Huakka’ada opudtaj bo’huatiakapone.
“Cristo ijjey.” Nama’da mona’apet.
Kenomeytaj huakka’ada nama’da
on’manigpeeapo. 6 Nogbayo
nogbayo gobierno sorotataj nog
gobierno sorotataj on’barakonhua’
yan’batia’pakapet. Opudnayo
me’pukhue’ yane’. Kene’huaya’
huame’noe tiakhued ee’ted. 7 Nogbaya’
nogbaya’ gobierno sorotataj
yan’barakeonhuahua’apet. Diga’da
yan’barakeonhua’apet. Nogya’
nogya’ aratbut aypobayo’ o’nepo
yan’mabueyonhua’apet, huakka’da
dakhue’da yan’mamaeapet, kenpa’ti
nogbaya’ nogbaya’ huadari ya’iyegapet.
8 Kenpa’ huaboa’ dakhuea’da o’edepo
pai’nanada yan’nopo’eapet.
9 Nogok do’taj moknopoika’nok
opudtaj diga’da mogka’apet. Opudtaj
bo’arakapet. Nogba nogbaya’
huabada opud huaknopoe’eritaj
bo’huadiayika’apet. 10 Kenoka’
huakka’ada yanoknopoebatikapet.
Nog huaknopoe’eritaj dakhuea’da
yan’magka’apet yan’bakudea’apet
kenpa’ti huayahuaya
yan’bahuatitotia’keapet. 11 Kenpa’ti
huakka’da huamanbatia’pakeri
ya’neapet. Diosen huamanmadika’eri
ijjey nama’da yada’apet. Kenpa’
on’mona’nok huakka’ada
nama’da yanoknopoeapet. Ona’ti
Diostaj pakhue’ ya’neapet.
12 Diga’da dakhuea’ on’magka’aponok
huaknopoe’eria di’ on’maepo sigda
sigda yan’batikapet. Onte’ti nog
huaknopoe’eritaj huayahuaya
suepi’ di’ yan’maeapet. 13 Kenomey
Diostaj daka’da on’nigpeepo
o’noknopoeonhuahuika’po batikhue’da
huayahuaya di’ on’mae’ika’nignayo
on’bueydepo batikhue’da onte’ti
Diosere on’noeonhuahuika’apo.
14 Konig ijmanmadika’nig, Dios
Huairitaj huaknopoe’eri Diosensi’po
ya’neapet. Kenda nogbaya’ nogbaya’
huabada yan’manbatia’pakika’apet.
Aya’ada yan’mapeapet. Aya’ada
en’mapeedeika’te kene’huaya’
huame’noe ya’eapet.
15 Kenda Diostaj konig
tahuiregnanada o’epo Diosen
jakyo ya’eapet. Daniela a’nenda
o’madoya’uyate. Yan’bona’pakpo
yan’nopoenkati’. Kenda Diosen
jakyo e’ede’te yan’tiahuaydepo

16 aya'da aratbut Judea huadaribayo
o̱'nepo ote'yon i̱da ken'mamone'.
17 Huabarakeri i̱dada on'batiaknok
jak kurute opud e̱e̱'nayo jakyo katepi'
mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'.
I̱dada yan'mamonti'. 18 Kenomey
ta'bayo o̱'nepo jakyo huaoktaj
a'etuya'po kumejhue' yane'. I̱dada
yan'mamonti'. 19 Ettone' bogdakhue'
ya̱'nepo kenpa'ti ettone' yo̱bed
yan'to̱e̱po on'minognok i̱da monhue'dik
o̱'nenok kenomeytaj dakhue'nanada
ya̱'e̱a̱pet. Pai'da yan'nopo'e̱a̱pet.
20 Yan'tiona'pakikati'. Huahui'okpi'
uu'ok e̱e̱'tepi' monhue'dikpi'
a̱'e̱ya̱'po, okmapi̱e̱'ahuaddikte
monhue'dikpi' a̱'e̱ya̱'po,
yan'tiona'pakikati'. 21 Huakka'nada
pai'da yan'nopo'eonhuahua'apetnok.
Ke'ponanada ya̱'neonhuahua'apet.
A'nenda sue'da pai'damon
on'nopo'e̱'uyate. Kenpa'ti nogok onte'ti
sue'da dakhue'mon yan'nopo'e̱a̱pet.
22 Aya'ada mabueyhue'dik ka'ne'po
kenpa'ti Diostaj huaknopo̱e̱'eri
Diosen huabaktie'ea'eritaj
Diosa o'matinepahui'po "sue'da
huame'noe aratbut pai'nananada
kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet.
Konige̱po yan'tiona'pakikati'.
23 Kenoka' pai'da
e'nopo'unhuahuade'te "Yan'tiahuay' in
Cristo o̱'e̱." "Yan'tiahuay' a̱yo̱ Cristo
o̱'e̱." Be'api' ena'nayo pe̱e̱hue' yaneti'.
24 Nogok "Cristo i̱jje̱y," huabokerekapi'
nama'da yan'mana'apet. Noga̱ "Diosen
huamanbatia'pakeri i̱jje̱y," nama'da
nogok nogok yan'mana'apet. Diosen
huabaktie'ea'eri nama'da ka̱gke'po
nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti
'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱nig
ya̱gka'apet kenpa'ti yan'bayarea'apet.
25 Nama'da huaa'eria nama'da
yan'batia'pakapet. Nama'da huaa'eri
tiakhued daka'da opudtaj on'nopo̱e̱a̱'ne.
26 "Aratbut ehue' e'nahue̱'yo̱ Cristo
o̱'e̱." Aratbuta e'na'nayo huahue' yaneti'.
"I̱yo̱ Cristo o̱'e̱ jakyo." Be'api' ena'nayo
pe̱e̱hue' yaneti'. 27 Konig o̱jbedtone'
adteda kurudya̱' e'eypak o'huaika'
aya'ada aratbuta nogbaya' nogbaya'
onokteyo' on'tiahuayika'. Ken konig
do onte'ti e'tiakte aratbut nogbaya'
nogbaya' onokteyo' on'tiahuayapet.
Do'taj Diosen Huasi'po i̱jje̱nok
Diosa me'ta'mona'uyne. 28 Hua̱so̱'
o'bueypo i̱da pa̱gda o̱'e̱. Matuk i̱da
on'batiakika'. Konigti nogok aratbut
dakhuea'da o̱gkika'deaponok doere
Diosen huata'moneriere ijhuarakapoy.
Dakhuea' huaka'eritaj castiga
ijmagka'apoy.

**In konig ijtiakapoy Jesúsa
o'batia'pakuyate.**
*(Mr. 13.24-37;
Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)*

29 Kenoka' pai'da
en'nopo'unhuahuade'te diga̱'
e'magkadhuahua' en'batikde'te
niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda
ya̱'e̱a̱pet konigti puug jeyhue'da
ya̱'e̱a̱pet. Kurudya̱' siokpo
yakahuaapet. Kurudyo̱ hua̱e̱'eri
huairinig yan'kiriga̱'apet. 30 Kenoka'
kurudyo̱ do Diosen Huasi'pota'
bo'tiahuayapet, 'urua'nanada e̱e̱'te
aya'ada bo'tiahuayapet. Diostaj
dakhue'da o̱gkika'po on'manokotdepo
on'mame'pukpo diga̱'da on'bahuikapo.
Do e'tiakte bo'tiahuayapet.
Teynanada i̱jje̱po 'urunanada i̱jje̱po
ijhuarakapoy. 31 'Utta'da huato'ka'pu'
e'to'ka'te do'hued huata'moneri
ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon
do'hued huabaktie'ea'eritaj
on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da
on'bakupopaka'apo.
32 Higuera hue̱ymeytaj
ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka'
yan'nopo̱e̱'. Hua'opi o'kuta'sonpakde
o'bakutapakde huabayok o'tiakonyak

mo'nopoika'. 33 Kenda kenpa' huaboda
ijmanay e'ede'te opud bo'tiahuaydepo
kurudya' o'tiakdeapo nopoe'dik
mo'ene. 34 Aya' opud aratbut bueyhued
opuden huakka' jaktaj taka' sorotataj
ke'poda mogka'apet. 35 Do'hued hua'a
do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da
o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo.
Huadari batikdik kurud batikdik
do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda
o'eapo.
36 Ken huame'noe o'tiakapo
kente niokpo e'huadte aya'ada
be'api' nopoehue'da o'ne. Diosen
huata'moneripi' kurudya' nopoehue'
o'ne. Do, Diosen Huasi'po itipi'
nopoehue' ijjey. Apag Diosayo'da
o'nopoe.
37 Konig a'nenda Noékudak ee'te
aratbut huahue e'pogtaj onmabohue'
o'nuy. Do e'tiakte konigti o'eapo.
Aratbut do'taj onmaboikahue'
o'neapo. 38 A'nenda Noé e'noete
huekurutone' tiakhued ee'ted
aratbut on'bapeika', on'mamay'ika',
on'toepakika', kenpa'da ogkika'uy.
Diostaj nopo'koreahue'da Noéomey
kusi'petone'yo egkudde'te 39 kenpa'ti
huekurutone' o'tiakapo oknopoehue'
o'nuy. E'tiakte enta'kotde'te huaboa'da
on'nokotuyate. Kenoka' huekurua
aya'da o'batohua'uyate. Do e'tiakte
konigti ya'neapet. 40 Do e'tiakte
ta'bayo botta' huabokerek ya'neapet.
Diosen huata'moneria nogtatida
yanoktohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet.
41 Botta' ettone'a yan'batarua'apet.
Diosen huata'moneria nogtatida
yan'tohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet.
42 Kenoka' do opuden Huairi
o'tiakdeapo nopoehue' mo'epo,
daka' ekpoe' menigikati' opudanayo.
43 Jak huataae'eri e'tayte huabere'eri
a'bereya'po on'tiakika'. Ken horate
huabere'eri o'tiakapo jak huataae'eri
e'nopoe'nayo tayhue' o'epo
huabere'eritaj o'mabonok berehue'dik
o'eapo. 44 Konigti opud kenpa'ti do'taj
daka' maboika'dik mo'ika'ne. Kenoka'
Huairi o'tiakapo nopoehue' e'ne'te
ijtiakapoy.

Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' kikahue' huaee'eri konig o'ne.
(Lc. 12.41-48)

45 Huaknopoe'eritaj
'urua'nanada huatamatoe'erita'
Diosa o'pakika'. 'Urua'nanada
huatamatoe'eria huaknopoe'eritaj
daka' on'manmadikika' kenpa'ti
daka' on'matoika'. 46 Do e'tiakte
huatamatoe'eri daka'da on'nigpeika'po
huadakda e'manmadikika'nayo
kenpa'ti 'uruda nog huaknopoe'eritaj
e'tihuapokika'nayo durugda o'neapo.
47 Daka'da Diosen ogkika'po aya'da
Diosen e'tamae' on'toika'apo.
48 Do'hued huairi ijhue'da ya'epo
yatiakapet nama'da e'nopoe'nayo
kenpa'ti 49 Diosen huaknopoe'eritaj
e'mabitbitnayo kenpa'ti sine'
huakkuda'eriere e'bape'ika'nayo
kenpa'ti kenomeyere e'mamay'ika'nayo
50 kenoka' Huairitaj mabohue' ene'te
ijtiakapoy. Kenme'noete nopoehue'
ee'te ijtiakapoy. 51 Kenomeytaj diga'da
o'nogka'apone. Nama'da huaa'eri
dakhuea'da o'nenok kenomeyere
o'nogka'apone. Keyoda aratbut
pai'da on'nopo'ika' kenpa'ti diga'da
on'bahuikika' keyo kenomeytaj
ijmaenapoy.

Diez mune'yo konig ogka'uyate.

25 1 Konig Dios Huairien
hueretda huanigpeika'eri,
Dios Huairiensi'po o'nepo daka'
ekpoe' on'nigonhuahuika'depo
durugda Diosyo on'bakudapo. Ken
konig o'e ijmanbatia'pakapoy.

Konig opud judío aratbut o̱gkika'
huabokerek a'to̱epakya'po sikyo
hua̱to̱e̱ ae'ya'po o'tiakapo. Kentaj
a'deatuya'po diez mune'yo̱a̱ sikyo
on'huahua'uy. Huasihuaj huakjeysi'po
o'nonto̱e̱'e̱po on'huahua'uy. Mune'yo̱
konig Jesúsen huaknopo̱e̱'eri o̱'ne.
2 Huabaniga̱' daka' nopo̱e̱hue'ada
o̱'nuy. Nog huabaniga̱' daka'da
on'nopo̱e̱po huadakda o̱gkika'uy.
3 Daka' manopo̱e̱' ehue'ada mune'yo̱
sue'da huasihuaj o'nontohua'uy. Nog
huasihuaj ontohuaehue' o̱'nuyate.
4 Nog mune'yo̱a̱nayo nog huasihuaj
o'nontohuae'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱
o'manopo'to̱i̱ka'nok Diosen 'urua'da
o̱gkika'po huabokerektaj ke̱yo̱da
on'nigu̱yate. Huasihuaj konig
Diosen Noki̱re̱g o̱'e̱. 5 Huabokerek
a'to̱e̱pakya'po i̱jhue'ta'da o'tiaknok
aya'da o'nokbatai'uyate. 6 Ken
sikyo nopoka' "Ken huabokerek
a'to̱e̱pakya'po o'tiakde. Kentaj yan'dej."
'Utta'da aya'ada on'pe̱e̱de'uyate.
7 Aya'ada mune'yo̱ on'mamabo'uyate.
Huakjeysi'potaj a'bakpakaya'po
o̱gka'uyate. 8 Daka' manopo̱e̱' ehue'ada
hua̱e̱'eria mune'yo̱ nog mune'yo̱taj
on'mana'po: "Sue'da huasihuaj
beyok. Oro'en huakjey o'bakayde."
On'mana'uyate. 9 "Keje' sue'da mo'ta̱e̱ne.
Yokhue'dik o̱'nene. Huabahuaya'erite
yanhua'. Ke̱yo̱ ya̱'detu'." Daka'da
huanopo̱e̱'eri mune'yo̱a̱ on'mana'uyate.
10 Nog huabaniga̱' daka' nopo̱e̱hue'ada
hua̱e̱'eri mune'yo̱ huasihuate
enhuade'te huabokerekakon o'tiakuy.
Ke'na a'to̱e̱pakya'po o'tiakuy. Kenere
huabaniga̱' mune'yo̱ Diosen Noki̱re̱ga̱
o'manopo'to̱i̱ka'nok daka'da Diostaj
on'nigpe̱i̱ka'po jakyo e'to̱e̱pak fiestate
on'kuduyate. On'kuddepo akbogpe
o'nokhuikuy. 11 A'timon huabaniga̱'
daka' nopo̱e̱hue'ada hua̱e̱'eri mune'yo̱
on'tiakuy. "Monigokhuike', Huairi."
O'nona'uynig'a. 12 "Opudtaj o̱ki̱e̱hue'
o̱'nene. Buttida i̱jjay." Huairia
o'mana'uy. Ken konig ya̱'e̱a̱pet.
—Jesúsa o'manbatia'pakuy.
13 —Konige̱po Diosen daka'da
ya̱g'kikati'. Batikhue'da do e'tiakapote
e̱kpo̱e̱' yanikati'. —Jesúsa mona'uyne.

Huairien huadak huanigpe̱e̱'eria huairien huakupe daka' o̱'ta̱e̱po nog huakupe gana o'taka'apo. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

14 —Konig Dios Huairien hueretda
huanigpe̱i̱ka'eri, Dios Huairiensi'po
o̱'nepo kirga̱yo̱' Diosen o̱gkika'. Konig
huairi huanaba' o'mato̱e̱po nogbayo
a'ti o'hua'depo huanaba'taj ke'nen
huakupe o'baktoyoke'uyate. Gana
men'takadhuahue'po o'baktoyoke'uyate.
15 Nogtatida huabaniga̱' mil huakupe
oktoyokuyate. Nogtaj botta' mil
huakupe oktoyokuyate. Nogtaj nogtida
mil huakupe oktoyokuyate. Konig gana
men'take'po huakka' huanopo̱e̱'eritaj
huakka'mon o'baktoyokuyate.
Sue'da huanopo̱e̱'eritaj huakkahue'
o'baktoyokuyate. O'bayokdepo
nogbayo o'bakhua'uyate. 16 Ke'na
huanaba' huabaniga̱' mil huakupe
o'edepo nogok nogok o'bae' kenpa'ti
o'bahuaya'. Daka'da o'kika'depo nog
huabaniga̱' mil huakupe o̱'i̱taka'uyate.
17 Konigti o'ka'po noga̱ botta' mil
o'to̱e̱po nog botta' mil huakupe
o̱'i̱taka'uyate. 18 Kennayo nogtida mil
o'edepo sorokyo o'ma'i̱re̱ga̱'uyate.
19 Huairi ijhue'da o̱'e̱depo onte'ti
o'tiakuyate. "Yan'tiak." Huakupe
huato̱e̱'eritaj o'mana'po en'tiakte,
"Men do'hued huakupe mo'to̱e̱,"
o'mana'uyate. 20 Ke'na huabaniga̱' mil
huakupe oe'uy huakkuru o'huatiakuy.
Huairitaj botbaniga̱' mil huakupekon
o'tabahua'uyate. "Huabaniga̱' mil
huakupe bekuyne. Nog huabaniga̱'
mil i̱ji̱taka'mey. In botbaniga̱' mil

huakupe i'tamaene, Huairi." Ona'uyate.
21 "Huadakda huanaba' o'taene o'na.
Daka'da i'kika'nok. Batikhue'da
i'kika'. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a
daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued
me'taeapone. Doere i'durugpakapone."
Huairia ona'uy. 22 Nogakon huanaba'
botta' mil huakupe oe'uyate huairite
o'huatiakpo "Botta' mil huakupe
bektoyokuyne. Nog botta' mil
huakupe ijitaka'mey. In botta' botta'
mil huakupe i'taene, Huairi." Ke'na
huanaba'a ona'uyate. 23 "Huadakda
huanaba' me'taene. Daka'da i'kikate.
Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da
i'kika'tenok huakka'da do'hued
me'taeapone. Doere i'durugpakapone."
Huairia ona'uy. 24 Ke'na nogtida mil
huakupe oe'uy huairitaj o'huatiakdepo
"O'na ba'tey o'epi', ijnopoepo o'nen
huanaba' diga'da en'baa'tada aya'da
i'bakbae'ika'. Huanaba'en ehue'da o'e.
Huakid batukehue'ada i'bakbakayika'.
25 Konigepo ijme'pukpo o'nen huakupe
sorokyo ijmairega'uy. In o'nen i'taene."
Ken huanaba'a ona'uy. 26 "On huanaba'
dakhue'da i'ene. Baahue' huae'eri i'ene.
Do baahue'da o'bakbaika' kenpa'ti
batukhue' e'eada huakid o'bakbaika'
i'nopoepo 27 konigepo do'hued huakupe
bancoyo e'kudame'nayo do e'tiakde'te
do'hued huakupe nogiti huakupe
men'tahuayetnig'a." Huanaba'taj
huairia ona'uyate. 28 Nogomey kenteda
e'ne'te "Ken mil huakupe huanaba' o'toe
ya'nokkay'. Ke'na diez mil o'toenigtaj
yan'yok. 29 Aya'ada sue'da huakka'
on'toepo daka'da e'toika'nayo daka'da
e'kika'nayo kenomeyen huairia o'pakpo
nogiti o'bayokapo. Nogomey sue'da
on'toepo daka'da toehue' ee'nayo
daka'da kikahue' ee'nayo kenpa'ti
nogda itakahue' ee'nayo kenomeyen
huairi kenda sue'da on'toenigtaj
o'baktiparatapo. 30 Ken dakhue'
huanaba'taj keyoda sikkiregda o'ika',
keyoda kenpa'da pai'da on'nopo'ika',
keyoda ya'nen'." Huairia o'mana'uyate.
—Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uy.

Jesús Huairi onte'ti e'tiakde'te ke'nen hueretda huanigpeika'eritaj daka' o'baeapo. Oknopoehue' huae'eritanayo Diosen castiga e'kadhuahuika'yo o'maenapo.

31 —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne.
Nogok do onte'ti ijtiakapoy. Onte'ti
konig huairitone' 'urua'da ijjepo
doere aya'da Diosen huata'moneriere
o'tiakapoy. Kenoka' Dios Huairien 'urua'da
huahuadte konig huamata'mona' huairi
ijhuadapoy. 32 Aya'ada nogbayo nogbayo
huae'eria do'taj menhuatiakapone. Do'taj
egkupopakte ijbaktie'ea'apoy. Konig
oveja huatoe'eria ovejataj cabra 'uhua
o'bakupopaka'ika' ken konig ijka'apoy.
33 Oveja konig Diosen huabaktie'ea'eri
'uruda Diosen hua'a huanigpee'eri do'hued
huada'kopen ijkupopaka'apoy. Cabra
konig Diosen huabaktie'ea'eri ehue'da
nama'da huaka'eritaj do'hued ope'topen
ijkupopaka'apoy. 34 Ijbakupopaka'depo
do'hued huada'kopen huae'eritaj
"Yan'tiak. Opudtaj do'hued Apaga
o'madurugpaka'uyate. Huadari kurud
Diosa a'nenda o'ka'po do'huedsi'po
o'neapo Diosa o'nopoe'uyate. Oyda
Diosensi'po mo'ene. 35 Aypota' e'kusitokte
aypo on'yokuyne. Maymaya' ea'te
hue'ey on'yokuyne. Nogbayo e'huae'te
huatay' on'yokuyne. 36 Yudtaj toehue'
ee'te on'yokuyne. Dakhue', ee'te
on'ta'huade'uyne. Huabakuda' jakyo ee'te
do'taj on'ta'huade'uyne." Do Diosen Huairi
huada'kopen huae'eritaj ijmana'apoy.
37 "Menok kenpa' kahue' o'uy ontaj. O'na
aypota' e'kusitokte aypo yokhue' o'uyne.
Maymaya' ea'te hue'ey yokhue' o'uy. 38 O'na
nogbayo e'huae'te oro'en jakyo kataye'po
kudahue' o'uy. Yudtaj toehue' ee'te menok
yokhue' o'uyne. 39 Dakhue' ee'te kenpa'ti

huabakuda̱’ jakyo e̱e̱’te on’taj ta’huade̱hue’
o̱’u̱yne, Huairi.” Huadak huaka’eria do’taj
kenpa’ boa’apone. 40 “Kenoka’ inomey
do’hued huama’buytaj bo’ka’uyate kenda
do’taj hueretda bo’ka’uyne.” Do Diosen
Huairia ijmana’apoy.
41 Aratbut ope’topen Diosen
huabaktie’ea’eri ehue’ e̱’hua̱e̱’taj
“Menokbahua’. Opudtaj Diosa diga̱’ castiga
magka’dik mo’e̱a̱pone. Bakpak batikhue’da
e̱’i̱ka’yo yanhuati’. Ken ta’akyo castiga
a’magkaya’po toto’taj kenpa’ti toto’en
huata’moneritaj Diosa o’nigka’de. 42 Aypota’
e̱e̱’tada yokhue’ o̱’ne’uyne. Maymaya̱’
ea’tada yokhue’ o̱’ne’uyne. 43 Nogbayo
e’huae’te huatay’ yokhue’ o̱’ne’uyne.
Yudtaj to̱e̱hue’ e̱e̱’te yokhue’ o̱’ne’uyne.
Dakhue’ e̱e̱’te kenpa’ti huabakuda̱’ jakyo
e̱e̱’te do’taj ta’huadehue’ o̱’ne’uyne.” Do
Diosen Huairia ijmana’apoy. 44 “Ehue’ ontaj
e’kusitokte tiahuayhue’da maymaya̱’ ea’te
tiahuayhue’da o̱’na nogbayo e’huae’te
kenpa’ti yudtaj to̱e̱hue’ e̱e̱’te kenpa’ti
dakhue’da e̱e̱’te huabakuda̱’ jakyo e̱e̱’te
tiahuayhue’ o̱’e̱’uyne. Konige̱po ontaj
tihuapokhue’ o̱’e̱’uy, Huairi.” Ope’topen
huakupopakeria do’taj mona’apone.
45 “Inomey do’hued huama’buy do’hued
huaknopo̱e̱’eri huairihue’da kenpa’ti
konig pai’da e̱’ne’tada batihuapokhue’da
mo’i̱ka’uynok konige̱po do’tada konig
tihuapokhue’ o̱’nuyne. Buttida ijjay.”
Ijmana’apoy. 46 Kenomey ope’topen
huakupobo’eri Diosen castigayo
kenpa’da o’nokbahua’apo. Kenpa’da
pai’da on’nopo’unhuahuika’apo. Diosen
’uruda huakika’eri kenpa’da Diosere
on’noeonhuahuika’apo. —Jesúsa oro’taj
mona’uyne.

Jesústaj a’arakya’po monig o’totiakapo judío huairiomey on’batia’pakuyate.
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 1 Kenpa’ aya’da Jesúsa oro’taj
mona’depo nogdakon mona’po:
2 —Eme’tekenta’ judío huakkurueri
isi’po mabueyhue’ e̱e̱’ okkahuehue’
fiesta o̱’e̱a̱po, mo’nopo̱e̱ne. Do’taj
cruzte kan’arake’po judío huairitaj
nogbokereka’tida me’bahuaya’apone
—Jesúsa mona’uyne.
3 Jesúsa kenpa’ ea’te sacerdote,
Moisésenba’ huamanmadika’eri,
judío huairitone’, Caifás sacerdote
huairien jak kurute on’kupopakuyate.
4 Ke̱ya̱’ monig Jesústaj i̱re̱gi̱re̱g
o’totiakapet kenpa’ti monig o’arakapet
on’batia’pakuyate.
5 —Fiesta e̱e̱’te arakhue’dik
o̱’e̱ne. Kenoka’ e’araknayo aratbut
mo’huadiaypo ’utta’da boy’dik
mo’e̱a̱pone. —Judío huairia
on’batia’pakuyate.

Ettone’ ’uru’hui̱e̱a̱da huasihua’a Jesústaj o’kutioy’uy.
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

6 E’si’dakseta’ Simóntaj
on’dikka’uyate. O’si’dakyare’uyate.
Betania huakka’ jakyo Simónen
jakyo Jesús e̱e̱’te 7 ettone’a̱ Jesústaj
o’huahua’po huid yerepu’te
’uru’hui̱e̱da huasihuaj huakka’teda
e̱e̱’tada o’tohua’uy. Jesús huabape’
kutopate e’huadte ’uru’hui̱e̱a̱da
huasihuaj o’kutioy’uy. 8 Sue’ada
Jesúsen huanigpe̱i̱ka’eria e’kutioy
on’tiahuaydepo on’huadiayonpo,
—Mena’po huakka’teda e̱e̱’tada
nama’da injoy. 9 Onjoyhued e̱e̱’nayo
huakka’teda bahuaya’dik huakupe
pai’da aratbuttaj bayokdik o̱’e̱a̱y’nig’a.
—Huanigpe̱i̱ka’eria nopo̱e̱hue’ o̱’nepo
on’da’uy.
10 —In ettone’taj nama’da i’ka’ne
onahue’ yane’. ’Urua’da megka’ne.
11 Opudere pai’da aratbut o̱’nika’apo.
Donayo opudere ehue’ i̱ji̱ka’apoy.
12 In huasihuaj be’tioyne do’hued
hua̱so̱’ e’kubarakka’ ikkenda
be’sihuaka’ne. 13 Do aratbuttaj

a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy.
Meyapi' aya'da huadaribaya'
kenpa' on'manbatia'pakika'apo
kenda in ettone' megka'nigkon
on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj
okkahuehue' o'nika'apo. —Jesúsa
mona'uyne.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

14 Doce Jesúsen huata'moneri
o'nepo nogtida Judas Iscariote e'eada
o'bakhua'uy. Judío sacerdote huairitaj
a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.
15 —¿Jesús opudtaj e'yoknayo
meniga' huakupe do'taj yokdik o'ne?
—Judasa sacerdote huairitaj o'mana'uy.
Ken Judastaj treinta plata huakupe
on'yokuyate. 16 Huaboa'da Jesústaj
sacerdote huairitaj monig ijbayokapet
Judasa o'nopoe'uyate.

Kene'huaya' Jesúsere on'bape'uyate.
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23;
Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

17 Ken huame'noe judío huakkurueri
isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue'
fiesta huakkuru huame'noe o'uy. Oro'
Jesústaj o'huahua'po,
—¿Meya' fiesta aypo manhuada'dik
o'eapo? —Jesústaj ona'uy.
18 —Jerusalényo yanhua'.
Huabokerektaj bo'huahuayapet, "A'ti
ijbueyapoy. O'nen jakyo do'hued
huanigpeika'eriere fiesta aypo
o'bape'apoy. Huamanmadika'eria oa'."
Ken huabokerektaj ya'nonati'. —Jesúsa
mona'uyne.
19 Kenda Jesúsa mona'nig oro'a
o'ka'po fiesta aypo o'manhuada'uy.
20 Esikde'te Jesús doce
huanigpeika'eriere kutopate o'epo
21 o'bape'po,
—Judío huairia do'taj kadarake'po
opud nogtiada do'taj mo'bayokapone.
Buttida ijjay. —Oro'taj Jesúsa
mona'uyne.
22 Ken huaboa'da suhue'nada o'uy
oro'. Noga noga Jesústaj ona'po:
—Doapi' o'yokapetpi', Huairi. —Oro'a
noga noga ona'uy.
23 —Ke'na doere aypo huabape'te
o'bape'denig'a ke'nada judío
huairitaj me'bahuaya'apone.
24 Konig Apagba'te oa'ika' do'taj
ogka'aponiga ke'na me'bahuaya'apone.
Kentaj ke'ponada o'eapo. Pai'nada
o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen
si'poehue' e'uynayo huadakda
o'eaynig'a. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
25 —Do'huapi' o'bahuaya'apetpi'.
—Jesústaj Judasa nama'da ona'nig'a
ke'na judío huairitaj o'yokapo.
—Ee' o'na o'bahuaya'apone. —Jesúsa
Judastaj ona'uy.
26 O'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo,
"dakiti Dios" oa'depo o'posakea'po
oro'taj bo'yoke'po,
—Yan'bape'. In pan do'hued huaso'
o'e. —Oro'taj mona'uyne. 27 A'timon
vino huamai'pu' o'toepo "dakiti Dios"
ona'depo oro'taj bo'yokpo,
—Opud aya'ada yan'mai' 28 Do'hued
mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka'
ijbakkahuea'apoy. Huaboa'da ijjay.
Opudtaj a'nopoeaya'po ijbueydepo
do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten
dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued
mimi o'manighua'apo. 29 A'ti in vino
mayhue' ijika'apoy. Nogok do'hued Apag
Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eria
huaboa'da en'nigpeikade'te onte'ti vino
ijmayapoy. —Jesúsa mona'uyne.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjey." Ia'apone Pedro. Jesúsa ona'uy.
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34;
Jn. 13.36-38)

30 Diostaj e'batadi'kea'de' huakka' jak
Jerusalénya' o'noroкdepo ote' Olivosyo
sikyo o'hua'uy.

31 —In sikyo opud aya'da
do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj
o'nokmamonapone. "Oveja
huamatoe'eritaj ekarakte oveja
o'nokmamonapo." Apagba'te
kenpa' oa'. 32 Nogok huakudaka'da
e'eada ijnoyhuaddeapoy Galileayo
huakkuruda ijhua'apoy. Opud ta'pota'
bo'tiakapone. —Jesúsa oro'taj
mona'uyne.
33 —Nogomey bokbiradpo
ekmamonpi' donayo okbiradhue'
ijjeapoy. —Pedroa Jesústaj ona'uy.
34 —Oyda in sikyo huatahuaj
sipoghued "Jesústaj jokiahue'ya ijjey."
Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa
Pedrotaj ona'uy.
35 —Ehue' onere bueydik ee'pi'
"Jesústaj jokiahue'ya ijjey," ahue'
ijjeapoy. —Pedroa ona'uy. Oro' Jesúsen
huanigpeika'eria konigti aya'ada ona'uy.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

36 Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo
Jesús oro' ke'nen huanigpeika'eriere
okye'uy.
—Inteda yan'bahuadti'. Ayo
a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa
oro'taj mona'uyne.
37 Pedrotaj kenpa'ti Zebedeoen botta'
huasi'po Juan Jacobotaj o'batohua'depo
Jesús huaboa'da suhue'nanada o'epo
kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,
38 —Konig ijbueyapopo pai'nanada
ijnopo'ey. Iyoda men'nige'. Doere
yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.
39 Ken Jesús nogiti adyonda
o'hua'depo okkubuka' o'huedpo
o'tiona'pakpo:
—Do pai'da nopo'ehue' kae'po
tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig
kahue' yae'. Konig kenda on i'pakpo
megka', do'hued pag. —Jesúsa
o'tiona'pakuyate.
40 Ken Pedromeytaj o'bahuahua'po
en'batayte o'bahuahuay'uy.
—Nogoratipi' mena'po doere
okpoehuehue'dik mo'ene. 41 Nama'da
kahue' a'eya'po yanokpoehue'
yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta'
bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene.
—Jesúsa o'mana'uyate.
42 Onte'ti a'tiona'pakya'po adyonda
o'bakhua'uy.
—Do'huada pai'da e'nopo'eta'
pakhue' ijjey. Kenpa'ti e'bueyta'
pakhue' ijjenok konig kenda on
ipaknok bueydik a'ey', do'hued
pag. —Jesúsa o'tiona'pakondepo
43 onte'ti huanigpeika'eritaj
o'bahuatiakuy. Entayte
o'bahuahuayato'uy. Taytaya' ijjay.
Huakka' o'da'nok. 44 O'bakhua'depo
bapa'a' o'tiona'pakuyate.
Konigti o'tiona'pakuyate. 45 Ken
o'tiona'pakondepo huanigpeika'eritaj
o'bahuatiakpo,
—Oyitieyo yan'huedti', yan'tayti'.
Oy dakhuea' huaka'eritaj do'taj
men'bahuaya'ne. 46 Yan'mabo' monhua'.
Ke'na men'bahuaya'dene o'tiakde.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 Jesúsa kenpa' e'mana'ted
Judas o'tiakde'uy. Jesúsen doce
huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy.
Judasere huakka'da on'batiakbeduyate.
Sorotataen siroenpa noga hueypa
on'totiakpo on'batiakbeduyate.
Sacerdote huairi judío huairitone'a
on'mata'mona'nok on'batiakbeduyate.
48 —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy
yan'tohuati'. —Kenpa' Judas
huabahuaya'eri tiakhued o'epo
o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokiepo
kenpa' o'mana'uyate.
49 Ken Judas Jesústaj o'huahuato'po,

—Ijtiaki, Huamanmadika'eri,
—ona'depo o'buyukuy.
50 —¿Katete i'tiak huadi'? —Jesúsa
ona'uy.
Nogomeya Jesústaj on'ta'koyato'
on'tohua'uy.
51 Ken nogtiada huanigpeika'eria
siroenpa o'toepo sacerdote huairien
huanaba'taj o'pesodokteguy.
52 —Siro yakuda'. Kenomey kenpa'ti
siroa ogka'po siroa mabueydik o'eapo.
53,54 Setenta mil Diosen huata'moneri
sorotataj menigta'mona', pag. Oyedda
do'hued Apag Diostaj tiona'pakdik
ijjeayetnig'a, kenda e'tiona'paknayo
idada menigta'monayetnig'a inomey
do'taj tohua'dik o'ne. Apagba'te
oa'ika'nok kenpa' tiona'pakhue'dik ijjey.
—Jesúsa Pedrotaj ona'uy. 55 Kenoka'
huakka' aratbuttaj:
—Konig huiyokda huabere'eritaj
a'tohuaya'po mo'bahuahuika'. Konigti
do'taj on'huatiakbedne. Siroenpa
mo'toepo hueypa mo'toepo do'taj
on'huatiakbedne. ¿Mena'po? Diosen
jakyo aya'da huame'noe ijhuadpo
ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj
tohuahue' o'nika'ne. 56 Konig Diosen
huamanbatia'pakeria Apagba'te
mentimadoya'uyate. Konigda opud
do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa
o'mana'uy. Eade'te oro' Jesúsen
huanigpeika'eria Jesústaj okmamon'uy.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 Caifáste on'tohua'uyate. Caifás
sacerdote huairitone' o'ika'uy.
Caifásen jakyo aya' judío huairi
on'kupopakbeduy. 58 Pedronayo
adteda Jesústaj o'ta'hua'uyate.
Sacerdote huairien kurute o'tiakdepo
e'tiokpaka'yo o'kudpo sorotataere
o'huadonhua'po, Jesústaj menpa'
yanogka'apet o'nopoepo a'tiahuaya'po
o'huadonhua'uyate.
59 Sacerdote huairiere huatone'
huairiere kenpa'ti aya'da nog judío
huairi ogkupopakpo, "Jesúsa
dakhuea'da o'ka'." "Jesúsa nama'da
oa'." Be'api' kenpa' a'huaaya'po o'dikuk.
Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po
kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye',
ea'ta' o'deretpakuy. 60 Huakka'da
nama'da huaa'eria da on'huaa'nig'a
"Dakhuea' o'kika', bueydik o'e."
Ahue'dik o'nuy. Ta'pote botta' nama'da
huaa'eria on'huaa'po,
61 —"Diosen huid jaktone'taj sakdik
ijjey. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik
ijjey." Jesúsa oa'uy. —Kenpa' nama'da
huaa'eria on'huaa'uyate.
62 Kenoka' sacerdote huairi o'bodpo
Jesústaj
—¿O'na menpa' baa'tokhue' i'e?
¿Kenda inomey ontaj bo'huaa'ne
buttida menpa' yada'? —Sacerdote
huairia Jesústaj ona'uyate.
63 Jesúsnayo sohuata' a'tokhue'da
o'uyate.
—Diosnayo o'noeonhuahuika'. Diosa
mepeika'ne do'taj buttida ona'dik
mo'ene. ¿O'na menpa' Cristo i'e?
¿Menpa' Diosen Huasi'po i'e? Mena'.
—Sacerdote huairia ona'uyate.
64 —Ee', Cristo ijjey. Diosen Huasi'po
ijjey. Do'taj Diosa me'ta'mona'uyne.
Kurudyo do'taj on'tiahuayapone.
Dios teyda o'e. Ke'nen huada'kopen
ijjepo kurudya' e'siihuiya' e'tiakte
on'tiahuayapone. —Jesúsa huairitaj
o'mana'uyate.
65 Konig judío aratbuta ogkika'uyate
on'diaypo yudtaj on'huisika'. Ke'na
sacerdote huairi Jesústaj o'peedepo
o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate.
—In huabokereka Dios ijjey nama'da
o'nopoepo dakhuea'da oa'. Nogiti
dakhuea' huaa'eritaj e'peeta' pakhue'
o'ey. Diostaj dakhuea'da oa'nigtaj

opudạ mo'pẹẹne. 66 ¿Menpa' mo'nopọẹ?
—Sacerdote huairia nog judío huairitaj
o'mana'uyate.
—Dakhuea'da oa'. Bueydik kạẹ'.
—O'nona'uyate.
67 Jesúsen huakoktaj on'tisupue'uy
kenpa'ti Jesústaj on'tuktukuy kenpa'ti
Jesúsen huakoktaj on'pebas'uy.
68 —¿Ontaj Diosa e'ta'monuy'nayo
be'a huaboa'da betuktuk ke'na yaa'?
—Jesústaj o'nona'uyate.

"Jesústaj jọkiạhue'ya ịjjẹy." Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

69 Kenoka' jak kurute Pedro e'huadte
mune'yọ huanaba'a o'huahua'depo,
—Jesús Galileayo huạẹ'eriere
i'huae'ika'uyate. —Pedrotaj mune'yọạ
ona'uyate.
70 Aya'ada enpẹẹ'te,
—Ehue'. Katea' i'et nopọẹhue' ịjjẹy.
—Pedroa oa'uyate.
71 E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te
nogạ ettone'ạ o'tiahuaydepo,
—Jesús Nazareteriere ken kenpa'ti
o'huae'ika'uyate. —Pedrotaj o'huaa'uyate.
72 —Ehue'. Kenbokerektaj
jọkiạhue'ya ịjjẹy. Buttida ijjay Diosapi'
o'nopọẹ. —Onte'ti Pedroa oa'uyate.
73 A'timon nogomey meyọhue'da
ọ'nepo Pedrotaj on'huatiakpo,
—Ọ'na Jesúsen huanigpẹịka'eri ị'ẹpo
konig Galilea huạẹ'erien hua'a ia'ne.
—Pedrotaj o'nona'uyate.
74 —Kentaj jọkiạhue'ya ịjjẹy. Buttida
ịjjay. Buttida ahue' ẹẹ'nayo dakhuea'da
do'taj kạgke'. —Pedroa o'mana'uyate.
Kenpa' ea'te huatahuaa
o'sipogde'uyate. 75 E'sipogde'te "Oyda
in sikyo huatahuaa sipoghued, 'Jesústaj
jọkiạhue'ya ịjjẹy,' bapa'a' ia'apo."
Jesúsa mename'nig. Pedro huaboa'da
okkahuehue'da onte'ti o'noponpo
ọ'ọrọkdepo pai'nanada o'huikuyate.

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 1 Emede'te monig Jesús
bueydik ọ'ẹạpo aya' sacerdote
huairia aya' judío huatone' huairia
on'batia'pakdepo on'nopọẹ'uyate.
2 Jesústaj on'tinukupo on'tohua'po
Poncio Pilato Romano gobierno
huairitaj on'yokuyate.

Judas o'buey'uyate.

3 Judas huakupete Jesústaj
judío huairitaj o'bahuayame'te.
Jesús bueydik ọ'ẹạpo Judas
huaboa'da o'nopọẹdepo huaboa'da
o'nopo'korea'uyate. Treinta plata
huakupe sacerdote huairitaj
kenpa'ti huatone' huairitaj onte'ti
a'batahuaya'po o'tohua'po,
4 —In huabokerek dakhuea' kahue'
ọ'ụy. Kenpa'da huadak o'kika'uy. Opudạ
kan'arake'po on'yokme'ne. Kenpa'
ijka'po dakhuea'da ijka'mey. —Judasa
huairitaj o'mana'uyate.
—Kenda e'pẹẹta' pakhue' ọ'ẹy
oro'nayo. —Huairia Judastaj
o'nona'uyate.
5 Diosen jakyo Judas plata huakupe
barakte o'endepo ọ'ọrọkuyate.
O'hua'depo e'bia ọ'huẹrenpitinukupo
huata' o'oroa'po o'buey'uy.
6 Sacerdote huairi huakupe on'edepo,
—Huabokerektaj e'arak huakupe
ọ'ẹnok Diosen huakupe huantọẹ'yọ in
huakupe kudạhue'dik ọ'ẹne. —Huairia
ọda'uyate.
7 Nogok huayahuaya on'batia'pakpo,
—Mamasot huadari in huakupete
mon'bake. Kẹyọda esoeritayo'da
bakubarakka'dik ọ'nika'apo.
—Huayahuaya on'batia'pakuyate.
8 Ken huakupe Jesústaj kan'arake'po
o'bahuaya'uynig ken huadari
on'bake'uy. Mimi huadari ọ'ẹ. Aratbuta

on'batia'pakika'apo. 9,10 Konig Jeremías
Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate.
Judío Huairia konigda ogka'de'uy. "Ken
treinta plata e'huatitotiak huakupe konig
Dios Huairia oa'uynig mamasot huadari
yan'bakeapet." Jeremías o'madoya'uyate.
Kenda judío huairi ogka'uyate.

Pilato gobierno huairitaj Jesúsa huakpote o'nigbo'uyate.
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

11 Kenoka' Pilato gobierno huairite
Jesústaj on'tohua'depo,
—¿Judíoen gobierno huairi menpa'
i'e? —Pilatoa ona'uy Jesústaj.
—Ee' kenda ia' kenda ijjey. —Jesúsa
ona'uy.
12 —Jesús dakhue'da o'e. Nogda
nogda dakhuea' o'ka'. —Judío huairia
Pilatotaj on'huaa'uynig'a. Jesúsanayo
baa'tokhue' o'uy.
13 —Ontaj dakhuea'da bo'huaa'ne.
O'na soata' i'ene. ¿Menpa' i'pee?
—Pilatoa Jesústaj ona'uy.
14 Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy.
Pilato kenpihuay Jesústaj huakka'
oknopoen'uy.

Jesústaj yan'arakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uy.
(Mr. 15.6-20; Lc. 32.13-25; Jn. 18.38-19.16)

15 Ken fiestate gobierno huairia
nogtatida huabakuda' jakyo
huae'eritaj o'maoroka'ika'. Kentaj
aratbuta o'noktie'ea' gobierno huairia
o'oroka'ika'. 16 Kenoka' Barrabás
huabakuda' jakyo o'uyate. Dakhuea'da
huaka'eri o'e aya'ada on'nopoe'uy.
17 Huakka'da en'bakupopakde'te,
—¿Huabakuda' jakya' e'oroka'ata' be'taj
bo'pak Barrabástaj Jesústapi'? Jesús
opuden Cristo o'e. —Pilatoa o'mana'uy.
18 Judío huairi Jesústaj digda
on'huahuaypo menigtotiakne. Pilatoa
kenpa' o'nopondepo o'mana'uy.
19 Kenoka' Pilato huairi apon
huahuadte o'huadde "Jesús
huadakda o'e. Bueydik o'e. Ahue'
yaee'. E'bayorokte kentaj pai'da
yoknopo'unhuahuay." Pilatotaj
behuaati' Pilatoen huatoea
o'mana'uyate.
20 —"Barrabástaj yaoroka'.
Jesústaj ya'darak." Pilatotaj ya'nona'.
—Sacerdote huairia kenpa'ti huatone'
huairia huakka' aratbut egkupopakte
on'eretpakpo on'mana'uy.
21 —Botta' o'nenok. ¿Be'tataj
ijjoroka'apo? —Pilatoa onte'ti
o'mana'uy.
—Barrabástaj. —O'nona'uy.
22 —¿Jesús opuden Cristotaj monig
ijka'apo? —Pilatoa o'mana'uy.
—Hueypa cruzte yaarak. —Aya'ada
o'nona'uy.
23 —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea'
yaka'? —Pilatoa o'mana'uy.
—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti
nogiti 'utta'da o'nona'uy.
24 Do'taj peehue' o'nepo kenpa'ti
aratbut diga'da o'nokoynok. Pilato
o'nopondepo, "Hue'ey yatotiak," ona'po
aya'ada en'tiahuayte o'ba'koyopo,
—In huadak huabokerektaj e'arakta'
pakhue' ijjey. Donayo dakhuea' kahue'
ijjey. Opud bo'paknok ijjarakapoy.
—Pilatoa o'mana'uy.
25 —Kentaj ya'darak nama'da
ea'nayo oro' kenpa'ti oro'ensi'po pai'da
o'nopo'eapo. —Aya'ada o'nona'uy.
26 Kenoka' Pilato Barrabástaj
o'oroka'uy. Jesústaj huiyokda
huasi'dakbi'a en'bitbitde'te Pilatoa
sorotata'taj o'bayokuy. Hueypa
cruzte kan'arake'po o'bayokuy.
27 Gobierno huairien huaboro' jakyo
on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj
on'tikupopakuyate. 28 Ken Jesúsen
huaok o'nokkiroka'po ayagdakon
huaok on'ota'po. (Ken konig gobierno
huairiayo'da on'otika'nig.) 29 Kenpa'ti

e'pid huakiok o̱gkuotta'po kenpa'ti
hue̱ypa huada'kopen on'ba'pada̱'uyate.
Kenpa' o'nogka'depo huikudate
on'tihuadpo,
—I'tiak judíoen gobierno huairi.
—Nama'da sorotata'a on'tierikpo
o'nona'uyate.
30 Kenpa'ti on'tisupu'uyate. Hue̱ypa
on'to̱e̱po o̱gkubitbituyate. 31 Ken konig
on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po
ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo
hue̱ypa cruzte a'arakya'po Jesústaj
on'tohua'uyate.

Hue̱ypa cruzte on'arakuyate.
(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43;
Jn. 19.17-27)

32 Jerusalén huakka' jakya'
on'to̱oro̱kdepo Cirene huakka' jak
hua̱e̱'eri Simóntaj on'de'uyate.
Sorotataa o'nona'nok Jesúsen hue̱ypa
cruz Simóna o'tohua'uyate.
33 Ken Gólgota ote' onokye̱'uyate.
Gólgota aratbutenjate huakuai'
ote'. 34 Ke̱yo̱ sorotataj Jesústaj vino
pai' on'yokuyate. Monigti ya̱'e̱tapo
suhuigda o'maypo nogi̱ti mayhue'
o̱'u̱yate.
35 Sorotataj Jesústaj hue̱ypa
cruzte on'betandepo be'a ke'nen
yudtaj ya'deyapet a'nopo̱e̱ya'po
huid okmo o̱'nene'uy. Kenda Diosen
huamanbatia'pakeria oa'uyatenig
kenda o̱gka'uy. 36 Kenoka' Jesúsen
hua̱so̱' a'tiokaya'po on'huad'uyate.
37 Huaku kutapen hue̱ymeyente "In
Jesús o̱'e̱. Judío aratbuten gobierno
Huairi o̱'e̱." On'madoya'uyate.
Konige̱po bueydik o̱'e̱ on'nopo̱e̱'uyate.
38 Kenoka' botta' huabere'eritakon
hue̱ypa cruzte on'mabeta'uyate.
Jesús huada'kopen nogtaj ope'topen
on'mabeta'uyate. 39 Judío aratbut
on'pokpo Jesústaj dakhuea'da
on'tidi'keonhua'uy. Kenpa'ti
on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,
40 —"Diosen huaboro' jak ijsakapoy,
bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy."
Iame'ne. O̱'na bueyhue' a̱'e̱ya̱'po
huata' yatihuapok. O̱'na Diosen
Huasi'po e̱e̱'nayo cruzya' yahuarak.
—Judío aratbuta on'bapokpo
Jesústaj o'nona'uyate. 41 Sacerdote
huairia Apagba' huamanmadika'eria
fariseo huamanmadika'eria huatone'
huairierea kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da
o'nona'po:
42 —Nogomeytaj
o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo
bueyhue' a̱'e̱ya̱'po tihuapokhue'dik o̱'e̱.
Israel aratbuten huairi e̱e̱'nayo hue̱ypa
cruzya' kahuarake'. E'huaraknayo
kentaj oknopo̱i̱ka'dik o̱'e̱a̱poy. 43 Diostaj
oknopo̱e̱nok kenpa'ti "Diosen Huasi'po
i̱jje̱y." Jesúsa oa'uynok Diosa daka'
Jesústaj e'paknayo bueyhue'dik ka̱e̱'po
katihuapoke'. —Judío huairia Jesústaj
on'huaa'uyate.
44 Huabere'eriere Jesús onteteyo'
hue̱ypa cruzte on'betpo kenpa'ti
Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

Konig Jesús o'buey'uyate.
(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49;
Jn. 19.28-30)

45 Tokhuada̱' e'huadte huadari
huabada o'sikon'uy. Sikki̱re̱gda o̱'u̱yate.
Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tudu̱yate.
46 Kenteda niokpo e'huadted,
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Jesúsa
'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten
hua'ate:
—¿Mena'po do'taj me'enonne,
do'hued Dios? —Jesúsa 'utta'da
o'okoyon'uyate.
47 Sue'da huakka'mona on'tikupobopo
on'pe̱e̱depo,
—In huabokerek Elíaskudaktaj
o'nokoy. —On'mana'uyate.
48 Nogbokerektida i̱da o'ketpo a̱pon
esponja o'totiakdepo vino pai'yo
o'ta'buta'po hue̱ypate o'beta'po

kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate.
Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.
49—A'ti, Elías a'tihuapokya'po
yatiakapetpi' a'tiahuaya'po mon'nige.
—Nogomeya on'mana'uyate.
50 Onte'ti Jesús 'utta'da o'okoyondepo
o'notitikon'uyate. 51 E'bueyonde'te
Diosen huid jakyo konig tela
pegtone' e'oroya'da kutapen nopote
o'huison'uyate. Huadari o'iyig'uy.
Huidtone' o'sakuy. 52 Huakka'
kubarak o'bakhuikead'uy. Huakka'
Diosen huaknopoe'erikudak
on'manoyhuadon'uyate. 53 Bapa'me'noe
e'pokonde' Jesús e'noyhuadde'te
huaknopoe'erikudakkon kubarakya'
on'maorokon'uyate. Diosen huakka'
jakyo Jerusalényo on'kudon'uyate.
Keyoda huakka'da on'batiahuay'uyate.
54 Kenta' sorotataj sorotataj
capitánere Jesústaj huatioka'eri
huadari e'iyeg kenpa'ti nogpa' nogpa'
ee'te on'tiahuaydepo huakka'da
on'me'pukpo,
—In huabokerek buttida Diosen
Huasi'po o'e. —On'batia'pakuy.
55 Kenpa'ti keyoda huakka'
ettone' on'nepo bidta'da
on'tiahuayanhua'uyate. Ettone' Galilea
huadaribaya' Jesústaj on'ta'hua'ika'po
kenpa'ti on'tihuapokika'uy. 56 María
Magdalena kenpa'ti María Jacoboen
Joséereen huayе kenpa'ti Zebedeoen
huasi'poed huayе keyoda o'ne'uyate.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56;
Jn. 19.38-42)

57 Ken e'sikonyakte José huakka'da
huamatoe'eri huairi o'tiakuyate.
José huakka' jak Arimatea huae'eri
kenpa'ti Jesústaj huanigpeika'eri o'epo
58 Pilatotaj o'huahua'depo, "Jesúsenso'
beyok." Ona'nok "Jesúsenso' Josétaj
yan'yok." Pilatoa o'mana'uyate.
59 José o'so'toepo yereda telaa
o'so'tihuiyigdepo 60 Joséen huabo
sipana'kogyo o'so'huedan'uyate.
Ken kubarak akbogpete huaboro'
huid o'tinokbetandepo o'hua'uyate.
61 Joséen kubarak meyohue'da María
Magdalena nog Maríaere on'huadpo
on'tiahuay'uyate.

Jesús kubaraktaj sorotataj
on'tioka'uyate.

62 Eme'te sábadote sacerdote huairi
kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere
Pilatotaj on'huahua'po,
63—"Bapa' huame'noe e'pokte
onte'ti ijnoyhuadapoy." Ke'na da
huaa'eria bueyhued o'epo oame',
okkahuehue' o'ey, huairi. 64 Ke'nen
huanigpeika'eri yan'huahua'po
yan'so'bereapetdapi' "E'bueytada
Jesús o'noyhuadde." Aratbuttaj
yan'mana'apet. Kenpa' egka'nayo
dakhue'da e'dik o'eapo. Diga'da aratbut
nama'da yanoknopoeapetpi'. Konigepo
bapa'a' huame'noea' kubaraktaj daka'
yan'tioka' yamana'. —Judío huairia
Pilatotaj o'nona'uyate.
65—Inomey sorotataj yan'batohuati'.
Daka'nada kubaraktaj yan'tioka'
yan'manati'. —Pilatoa o'mana'uyate.
66 Ken on'bahua'uyate. Kubaraktaj
a'tiokaya'po, huaboro' huid teyda
o'nokbettinuku'uyate. Kenpa'ti
sorotataj kan'tioke'po sacerdote huairi
kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere
on'maenonpo on'bakhua'uyate.

Jesúsa huakudaka'da, e'eada
o'noyhuaduyate.
(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 1 Judío aratbuten
okmapie'ahuaddik huame'noe
e'pokonde'te domingo emede'te
María Magdalena nog Maríaere
kubarakyo a'tiahuaya'po on'hua'uyate.
2 Kenoka' diga'da huadari o'iyeg.
Diosen huata'moneri kurudya'

o'huarakonpo kubarakyo o'hua'po
boro' huid huanokbet okpokorea'depo
huaboro' huidte o'huaduyate. 3 Ke'na
jeynada konig o̱jbed. Ke'nen yudtaj
keregnanada o̱'u̱y. 4 Sorotataj
on'tiahuaypo diga̱'da on'me'pukuyate.
Konig e'bueyonig on'bahued'uyate.
5 Ettone'taj:
—Okme'pukhue' mene'. Jesústaj
bo'ukne ijnopo̱e̱y kentaj hue̱ypa
cruzte o'darakme'te. 6 I̱yo̱ ehue' o̱'e̱.
O'noyhuadonde. Ken konig mona'uyne.
Yan'tiak. Kente on'hueda̱me'te
yan'tiahuay'. 7 En'tiahuayde'te i̱da
yanhuati'. Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj
yan'bahuahuati', "Huabueya'da
o̱'eme'nig'a o'noyhuadonde.
Huakkuruda Galileayo o'hua'apo opud
huahued. Ke̱ya̱' bo'tiahuayapone."
Kenpa' huaknopo̱e̱'eritaj yan'manati'.
Kenpa'da ijjay. —Diosen huata'moneria
ettone'taj o'mana'uyate.
8 Ken ettone' kubarakya' i̱dada
on'hua'po on'durugpakonpo kenpa'ti
on'me'pukudpo on'bahua'uyate.
Huaknopo̱e̱'eritaj a'mana'toya'po
on'baketonhua'uyate. 9 I̱da Jesúsa
o'madejpakuyate. "Ijtiaki." Oa'uyate.
Ettone' Jesústaj on'huahua'depo
Jesúsen hua'itaj di'da o̱'nepo
on'bapaduyate kenpa'ti
—'Urua'nanada Diosen Huasi'po i̱'i̱ka'.
—O'nona'uyate.
10 —Me'pukhue' yane'. Do'hued
huama'buyte yanhua'. "Galileayo
yanhuati'. Ke̱yo̱da Jesústaj
bo'tiahuayapone." Yan'manati'.
—Jesúsa ettone'taj o'mana'uyate.

**Kenda sorotataj
on'batia'pakato'uyate.**

11 Ettone' en'huade'te sue'da
sorotataj kubarak huatioka'eria
Jerusalén huakka' jakyo on'hua'uyate.
A̱yo̱da judío sacerdote huairitaj
aya'da kenda on'tiahuaydepo
on'manbatia'pakato'uyate. 12 Kate
o'kapoy e'nopo̱e̱'ta' on'pakpo huatone'
huairitere on'batia'pakuyate.
On'nopo̱e̱depo huakka' huakupe
sorotatataj on'bayokpo,
13 —Sikyo e'tayte Jesúsen
huaknopo̱e̱'eria on'tiakpo Jesúsen
hua̱so̱' on'berepo on'tohuate. Nama'da
yan'batia'pakti'. 14 Kenda gobierno
huairi e'pe̱e̱nayo oro' opudtaj
o'tihuapokpo huairitaj o'batia'pakapoy.
Opudtaj menpa' o̱gkahue'dik
mo'e̱a̱pone. —Judío huairia sorotata'taj
on'mana'uyate.
15 Ken sorotataj huakupe on'baedepo
on'hua'uyate. Kenpa' huairia
on'mana'nig on'batia'pakonhua'uyate.
Konige̱po oy kenpa'ti Jesúsenso̱'taj
Jesúsen huaknopo̱e̱'eria on'bere'uyate.
Judío nama'da on'batia'pakika'.

**Once huaknopo̱e̱'eritaj Jesúsa
o'mana'uy.**
*(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49;
Jn. 20.19-23)*

16 Ken ote' Galileayo Jesúsa
o'dikkame' oro'a Jesúsen once
huaknopo̱e̱'eri o'hua'uy. 17 Jesústaj
o'tiahuaydepo "'Urua'da i̱'e̱. Diosen
Huasi'po i̱'e̱." Jesústaj o'nona'uynig'a
nogte Jesústaj oki̱o̱gkahue' o̱'nuy.
18 Jesúsa oro'taj o'huatiakdepo,
—Diosa mena'nok aya'tada kurudyo̱pi'
huadarieretapi' mata'mona'dik i̱jje̱y.
Aya'ada do'taj nigpe̱e̱dik me'nika'apone.
19 Yanhuati'. Aya' aratbuten huadaribayo
yanhuati'. Do'taj kanoknopo̱e̱'po daka'
yan'manmadikikati' kenpa'ti Apag Diosa
o'paknok do ijpaknok Diosen Noki̱re̱g
o'paknok bautiza yan'magkikati'.
20 Aya'da ijmana'nig nigpe̱i̱ka'dik
mo'e̱ne yan'manikati'. Kenpa'da opudere
aya'da huame'noe i̱jjeonhuahuika'apoy.
Kene'hua̱ya̱' huame'noete onte'ti
opudere i̱jjeonhuahuika'apoy. —Jesúsa
mona'uyne, ken.

SAN MARCOS

Marcosa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ Juan Bautistaa Diosen huadak hua'a o'mana'onhuahua'uyate.
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 [1] Jesucristoen huadak hua'a huaboa'da on'nigmadoya'ne. Jesucristo Diosen Huasi'po o̱'e̱.
[2] A'nennada Isaías Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:
Ontaj oknopo̱e̱'dik ka'ne'po onte huakkuruda do'hued huata'moneritaj ijta'mona'apoy sion. Diosa ona'uyate. [3] Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ o̱'i̱ka'apo.
"Yan'nopo'korea'. Huairi e'tiakde'te daka'da a'eya'po 'urunopo'da ya̱g'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpe̱i̱ka'." 'Utta'da o'mana'apo.
Kenda o'madoya'uyate Isaías. Juan Bautistataj o'timadoya'uyate.
[4] Ken sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ Juana bautiza o'magkika'po, "Diosa dakhuea' e'ka' kakkahue'po yan'nopo'korea' Diostaj bautiza megke'." Juana aratbuttaj o'manika'uyate.
[5] Juantaj e'pe̱e̱ta' on'pakpo huakka'nanada aratbut on'huahua'uyate. Huakka' Judea huadari hua̱e̱'eri huakka' Jerusalényo̱ hua̱e̱'eriere Juantaj on'huahua'uyate. "Dakhuea'da ijkikamey. Bekkahuea' Dios." Enade'te Jordánhue̱ya̱' Juana bautiza o'magka'uyate.
[6] Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak baka'bij o̱'ta̱e̱'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asi̱gku o'minika'uyate.
[7] O'mana'po:
—A'ti Diosen Huairi bo'huatiakdeapone. Do'hua e'manikade'te bo'huatiakapone. Kennayo huakhuairinanada teynanada e̱'e̱a̱da do'huataj ehue'da i̱jje̱y. Huairinanada o̱'e̱nok ke'nen huanaba' ehue'dikda i̱jje̱y. [8] Hue̱'e̱ya̱ opudtaj bautiza o'nogka'ne. Ke'nanayo Diosen Noki̱re̱ga̱ bautiza mogka'apone. —Juan Bautista o'mana'uyate.

Jesústaj bautiza o̱gka'uyate.
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

[9] Kenoka' Galilea huadaribaya' Nazaret huakka' jakya' Jesús o'tiakuyate, Jordánhue̱ya̱' Juana bautiza o̱gka'uyate. [10] Jesús hua̱hue̱ya̱' e'behuikde'te i̱da kurud konig akbogpe okhuikepo, Diosen Noki̱re̱ga̱ daka'damon konig tukku'

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot
Jesúsa Diosen Nokiregtaj e'tiahuayte
o'tikotpo:
11 —On do'hued huasi'po o'taene.
Huadi'da o'taene. Ontaj durugda
o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesústaj toto'a o'dikdikuyate.
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

12 Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Dios
Nokiregа Jesústaj o'ta'mona'uyate.
13 Ken, sue'da aratbut e'nahue'yo
cuarenta huame'noe o'eonhua'po
dubayo huae'eriere o'nepo. Toto'
huairia Jesústaj o'dikdikuyate
dakhuea' kake'po. E'dikdikde'te Diosen
huata'moneri aypo on'yokuyate.

Galileayo huaboa'da huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Ken Herodes huairia Juantaj
huabakuda' jakyo e'kudade'te, Galilea
huadariyo Jesús o'hua'uyate. Dios
Huairitaj huadak hua'a huaboa'da
o'manmadika'uyate.
15 —Oyedda Dios huairi o'tiakdenok,
dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea',
Diosen huamanopo'yarea'eritaj
yanoknopoika'. —Jesúsa
o'manika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 Jesús huaboro' e'pog
Galilea akta'bogpete o'hua'epo
Simón huama'buy Andréstere
o'batiahuay'uyate. O'nokjene'uyate.
Huakjene'eri o'ne'uy. E'nokjene'te
o'batiahuay'uyate.
17 —Doere monhua'. Aratbut
Diosensi'po ka'nike'po
kan'manopo'kore'po
mo'manmadikika'apone. —Jesúsa
o'mana'uyate.
18 Idada huakjene' kenpa'da
o'nenanpo Jesúsere on'hua'uyate.
19 Adyonda o'hua'edepo Jacobotaj
huama'buy Juantere Jesúsa
o'batiahuay'uyate. Jacobo huama'buyere
Zebedeoen huasi'po o'nuyate.
Kusi'petone'yo o'nepo huakjene'taj
on'to'ka'po, 20 "Monhua', do'taj
me'nigpeika'." Jesúsa e'manade'te huaoj
Zebedeo huanaba'tere o'nenonpo Jesústaj
a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Dakhue' nokiregа huabokerektaj o'nopo'toe'uyate.
(Lc. 4.31-37)

21 Ken Capernaum huakka' jakyo
o'nokye'uyate. Okmapie'ahuaddik
huame'noete judío aratbuten huaitake'
jakyo Jesús o'kuddepo, o'manmadika'uyate.
22 Moisésenba' huamanmadika'eri konig
huairi daka' manmadikahue' o'nika'nig'a
Jesúsnayo konig huairitone' 'urua'nanada
o'manmadika'uyatenok, "kenpihuay"
aratbut oda'po on'mepuke'uyate. 23 Judíoen
huaitake' jakyo dakhue' nokiregа
huabokerektaj o'nopo'toenok 'utta'da
ona'po:
24 —Mena'po oro'taj dakhuea' egka'ta'
i'pak Jesús Nazaret huae'eri. Mena'po
oro'taj a'maenya'po o'huatiak. Ontaj
okia'ne Diosen huadakda nogsi'potida
i'ene. O'nopoey. —Kenbokereka
Jesústaj 'utta'da ona'uyate.
25 —A'pakhue' yae'. Huabokerektaj
yakorok, nokireg. —Jesúsa ona'uyate.
26 Nokiregа o'irigа'po o'sagkia'depo
okhua'uyate.
27 Aya'ada on'tiahuaypo,
—Kenpihuay on'nopoepo
'urua'nanada o'manmadika'. Konig
huairitone' ighua'da o'mana'nok
dakhue' nokireg on'nigpeepo o'nokorok.
—Huayahuaya on'batia'pakuyate.
28 Idada Galilea huadaribayo
nogyo nogyo Jesúsa 'urua'da o'kika'
on'manbatia'pakika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 Ken judíoen huaitake' jakya'
o'norokdepo Jesús Simónen
Andrésenere jakyo Jacobo Juanere
o'hua'uy. 30 Simónen huasu' o'digpakpo,
onpahueduyate. "Simónen huasu'
o'digpak." Jesústaj o'nona'nok.
31 Jesús Simónen huasu'taj
o'huahua'po, o'ta'kuypo o'boda'uyate.
E'digpak o'ta'huitato'po aypo
o'manigmanhuada'uy.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

32 E'sikde'te huakka'da
dakhue' o'nenok aya'tada Jesúste
on'batohua'uy. Nogomeytaj dakhue'
nokiregaa on'manopo'toenok Jesústaj
on'batohua'uy. 33 Huakka' jakya'
aya'ada akbogpete on'kupopakuy.
34 Huakka'tada Jesúsa o'bayarea'uy.
Huakka' toto'taj o'maken'uy. Toto'
Jesústaj okiaa'nok "Diosen Cristo
o'e ahue' yane'." Jesúsa toto'taj
o'mana'uyate.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.
(Lc. 4.42-44)

35 Ken, meahuedda o'mabo'uyate.
Sue'da aratbut e'nahue'yo Jesús
o'hua'uyate. Keya' Diostaj
o'tiona'pakuyate. 36 Simónomey
on'tahua'po, 37 on'huahuaydepo,
—Aya'ada bo'ukne. —O'nona'uyate.
38 —Nog huakka' jakyo nogyo nogyo
huadak hua'a a'manbatia'pakya'po
ijtiakpo nogyo nogyo monhua'.
—Jesúsa o'mana'uyate.
39 Galilea huadaribayo nogyo nogyo
o'hua'unhuahua'po judío aratbuten
huaitake' jakyo o'manmadikika'po
kenpa'ti toto' nokiregtaj
o'maenika'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 Huabokerek ke'poda o'so'setpo,
Jesústaj o'huatiakuyate. Huikudate
o'tihuadpo,
—E'paknayo yarea'dik o'ene.
—Jesústaj ona'nok.
41 Jesús o'tinepahuiudpo,
o'tibata'tepo, ona'po:
—E'yarea'ta' o'pakne. O'yareapone.
—Ona'uyate.
42 Ena'te idada o'yaread'uyate. 'Uruda
huaso' o'uyate.
43 Jesúsa o'ta'mona'po,
44 —Keyoj, Jesúsa be'yarea'ne
mantia'pakhue' yaae'. Huaso'
e'yarea' ka'tiahuaye'po sacerdotete
yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa
o'mana'uyatenig ken konig yayokti'.
'Uhuapi' yayokti'. O'yarede aratbuta
mo'tinopoeapone. —Jesúsa ighua'da
ona'uyate.
45 Ke'nanayo o'hua'po Jesúsa
be'yarea'ne aya'tada huaboa'da
o'mantia'pak'uyate. Konigepo Jesús
huakka' jak eretnopoyo mankudhue'dik
o'epo sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'uy.
Nogya' nogya' on'bahuatiakika'uyate.

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

2 1 Sue'da huame'noe e'pokde'te
Capernaum huakka' jakyo
onte'ti Jesús e'tiakde'te "Jesús
jakyo o'e." Huakka' jak huae'eria
on'tipeepo, 2 huakka'ada aratbut
on'kupopakpo, jakyo ogkupopakpo
kurutekon ogkupopakuyate.
Akbogpete mente boahue' o'ne'uyate.
Apag Diosen huadak hua'a Jesúsa
o'manmadika'uyate. 3 Botta' botta'

huabokereka huabokerek e'ketpaktaj
o'nonokba'huadonpo on'totiakuyate.
4 Huakka'ada ogkupopaknok,
menpa' ibodte huatotiakhue'dik
o'nepo, jak kutayo on'tobehuikpo
jakonpid on'tiokendepo huabokerek
e'ketpak asukte enpahuedte
aratbutnopote Jesústaj huakokpen
o'nonhuaraka'uyate. 5 Jesúsa
o'yarea'apo o'noknopoenok Jesúsa
o'nopoepo,
—Aya' Diostaj dakhuea'
i'kika'uyatenig'a yokkahuea'po
o'nopo'tihueke'ne, sion. —Huabokerek
e'ketpaktaj Jesúsa ona'uyate.
6-7 Kenteyo sue'da Moisésenba'
huamanmadika'eri on'bahuadpo,
"Menpa' in huabokerek Diostaj dakhuea'
oa'. Be'a dakhuea' e'ka' ya'nopo'tihueke'.
Diosayo'da nopo'tihueke'dik o'e."
Kenda huanopoya'da on'nopoe'uyate.
8 Kenda Moisésenba' huamanmadika'eri
huanopoya'da on'nopoenigtaj Jesúsa
o'nopoepo,
—Mena'po huanopoya' kenpa'
do'taj on'tinopoe. 9 Diostaj dakhuea'
e'ka' huabokereka okkahueahue'dik
o'e. Diosayo'da okkahuea'dik o'e.
Huabokerekanayo yareahue'dik o'epo,
"Yabod, atisuk yatohua' yahuati'."
onahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e.
10 Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy.
Diostaj dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik
ijjey opudtaj a'manopoeaya'po,
e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa
Moisésenba' huamanmadika'eritaj
o'mana'po,
11 —Yabo', asuk yatoepo, o'nen jakyo
yahuati' ona'ne. —Jesúsa e'ketpaktaj
ona'uyate.
12 Aya'ada en'tiahuayte o'bodpo asuk
o'udpo o'makorokon'uyate. Konigepo
aya'ada,
—Kenpihuay, Dios huadakda o'e.
'Urunanada o'ka'. Ken konig a'nenda
tiahuayhue' o'nika'uynig o'tiahuaydey.
—Aratbuta on'tiahuaydepo
on'batia'pakuy.

Jesúsa Mateotaj "menigpeepo beta'hua'," ona'uyate.
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Ken onte'ti Jesús o'hua'po, e'pog
akta'bogpete o'hua'uyate. Huakka'ada
aratbut kentaj egkupopakde'te
o'manmadikanhua'uyate. 14 O'pokonpo,
Levítaj o'tiahuay'uyate. (Leví Mateo
botta'dik on'dikka'uyate.) Leví Alfeoen
huasi'po gobiernoen huakupe huatabae'
jakyo o'huaduyate,
—Menigpeepo beta'hua'. —Levítaj
ona'uyatenok Leví o'bodpo, Jesúsere
o'hua'uyate.
15 Ken Levíen jakyo Jesúsere huakka'mon
on'bape'po huakka' gobiernoen
huakupe huatabae'eri huakka' dakhuea'
huaka'erikon on'bape'uyate. Huakka'da
ken konig Jesústaj on'tahua'ika'uyate.
16 Dakhuea' huaka'eriere, Jesús o'bape'
Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere
on'tiahuaydepo,
—¿Mena'po huakupe huatabae'eri
dakhuea' huaka'eriere o'bape'po Jesús?
—Fariseoa Jesúsen huanigpeika'eritaj
on'huaa'uyate.
17 Kenda Jesúsa o'mapeedepo,
—Aratbut dakda ee'nayo
huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'.
Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eritaj
on'pakika'. Huadak huakika'eritaj
"yan'nopo'korea'," a'manaya'po tiakhue' ijje'uy.
"Yan'nopo'korea'po do'taj men'nigpeika'."
Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'ta' ijpakpo
ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"¿Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios kamapee'po aypo bapehue' ehue' yanika'?" Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 Nogok Juanen huanigpeika'eri
Dios kamapee'po aypo bapehue'

e̱'nika'te, fariseo aratbutkon Dios
kamapee̱'po bapehue' e̱'nika'te sue'da
aratbut Jesústaj on'huatiakpo,
—Juanen huanigpei̱ka'eri fariseokon
Dios kamapee̱'po bapehue' o̱'nika'.
¿O̱'nen huanigpei̱ka'erinayo mena'po
yan'bapika'? —O'nona'uyate.
19 —Huabokerek o'toepakapo,
ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo
on'bapika'. Ken huabokerekere e̱'ne'te
huadi'a bapika'dik o̱'nika'. 20 Nogok
ken huabokerektaj en'baktohuade'te
huadi'a pai'da e̱'dik o̱'nepo Dios
kamapee̱'po bapehue' o̱'nika'apo.
—Jesúsa o'mana'uyate.
21 —Huatone'ok ke'poda e'para'te
akbetya'po huabo huaoktaj okteghue'
o̱'i̱ka'ne oro'omey aratbut. Huaboenpa
huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda
o'para'apo kenpa'ti huabo huaok
dakhue'da o̱'ea̱po. Konigti adhuea'pane'a̱
e'manmadika' huatone'dik onte'ti
nigpee̱hue'dik yane'. Do'hued
huabodikyo'da e'manmadika' nigpee̱dik
yanika'. Konigti konig adhuea'pane'
o̱gkika'uynig nogi̱ti kika'dik manahue'
i̱jje̱po huabo e'manmadikayo'da
on'madika'ika'ne. 22 Huatone'si'dak vino
hua̱toe̱' ayda kenpa'ti kurug̱ada o̱'epo
konigepo huabo vino sine' huebiahued
onjoyhue'dik o̱'ene. Huatone'si'dakyo
huabo vino onjoyhue'dik o̱'i̱ka'ne.
Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo
o'huepoagpo huasi'dak on'titagonapo.
Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak
ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da
o̱'ea̱po. Huabo vino huabosi'dakyo
onjoydik o̱'ene. Huasi'dak vinoere
huadak o̱'ea̱po. Konigti adhuea'pane'
o̱gkika'nig kahue'dik yanika'.
Do'hued huabo e'manmadikayo'da
yan'nigpei̱ka'po yag̱'kika'. Konigti
konig adhuea'pane' o̱gkika'uynig
nogi̱ti kika'dik manahue' i̱jje̱po huabo
e'manmadikayo'da on'madikika'ne.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Judíoen okmapie̱'ahuaddik huame'noete Jesúsen huanigpei̱ka'eria o'nogkupoktega̱'uyate.
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 Nogok okmapie̱'ahuaddik
huame'noete ta'bayo Jesús o'hua'epo
huanigpei̱ka'eriere o'huae'uyate.
Jesúsen huanigpei̱ka'eria o̱gkusitokpo
trigo o'nogkupaya'uyate.
24 —Yatiahuay'. ¿Judíoen
okmapie̱'ahuaddik huame'noete
o̱gkupayahue'dik o̱'e̱nig'a mena'po
o̱'nen huanigpei̱ka'eria yag̱ka'?
Dakhuea'da o̱gka'. —Fariseoa Jesústaj
o'nona'uyate.
25 —A'nennada David kenere
hua̱e̱'eri aypotaj o̱'nepo o̱gkusitokuyate.
26 Diosen carpa jakyo on'kudonpo,
Abiatar sacerdote huairi e̱'i̱ka'te Diostaj
e'nighueda̱' pan on'tabapeduyate.
Kenda pan be'api' bapehue'dik ee̱'tada
o̱gka'uyate. Sacerdoteyo'da bape'dik
o̱'nuyate. Menpa' kenda Apagba'te
tiahuayhue' o̱'i̱ka'.
27 Huabokerektehuapa'
okmapie̱'ahuaddik ka'nike'po Diosa
okmapie̱'ahuaddik huame'noe
o'dikka'uyate. Huabokereka katepi'
nogda nogda kikahue'dik yanika'
a'manaya'po okmapie̱'ahuaddik
huame'noe Diosa dikkahue' o̱'u̱yate.
28 Do huabokerek i̱jje̱po Diosya' ijtiakuy.
Okmapie̱'ahuaddik huame'noe Huairi
i̱jje̱y. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsa eba'po'ketpaktaj o'ba'yarea'uyate.
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

3 1 Onte'ti okmapie̱'ahuaddik
huame'noete judíoen hua̱i̱take'
jakyo Jesúsa o'kuduyate. Keyo
huabokerek eba'po'ketpak o̱'u̱yate.
2 "¿Okmapie̱'ahuaddik huame'noete
menpa' Jesúsa ya'yareapo?" Fariseo

on'nopo̱e̱po, e'yarea'nayo, "Jesúsa
dakhuea' o'ka'." Huaa'dik o̱'e̱y
on'nopo̱e̱'uyate. Konige̱po fariseo
Jesústaj on'tiahuaya'uyate.
3 —Yabo', i̱yo̱ eretnopoyo yaboato'.
—Jesúsa eba'po'ketpaktaj ona'uyate.
4 —¿Okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete
menpa' huadak ka'dik ya̱'ne? ¿Menpa'
dakhuea' ka'dik ya̱'ne? ¿Menpa'
yarea'dik ya̱'ne? ¿Menpa' arakdik
ya̱'ne? —Jesúsa o'mana'nig'a.
Fariseomeya̱ sohuata' a'tokhue'da
o'noke̱'uyate. 5 E'nopoenka'ta' pakhue'
o̱'nenok Jesúsa o'bahuadiayonpo
suhue'da o̱'e̱po nogta nogta
o'batiahuaypo,
—Yabate'. —Jesúsa ona'uyate.
Ken o'ba'tepo o'ba'yarud'uyate.
6 Fariseomey o'noro̱kpo i̱da Herodestaj
huapakeriere o̱gkupopakdepo, menpa'
Jesústaj arakdik o̱'e̱, on'batia'pakuyate.

E̱'po̱g akta'bogpete Jesústaj huakka'da o̱gkupopakuyate.

7 Huaboro' e̱'po̱g akta'bogpeyo
Jesús huanigpe̱i̱ka'eriere on'hua'uyate.
Huakka' Galilea huadaribaya'
hua̱e̱'erikon on'tahua'uyate. 8 Judeaya'
Jerusalénya̱' Idumea huadariya'
Jordánhue̱ adpenya' Tiro huakka'
jakya' Sidón huakka' jakya' huakka'da
on'huatiakpo, Jesúsa 'urunanada
o'kika' on'tipe̱e̱depo, on'tiakuyate.
9-10 Huakka'tada o'bayareaduynok
aya'ada dakhue' hua̱e̱'eria a'yareya'po
ken'taj e'nejta' on'pakpo diga̱'da
on'kupopakpo Jesússo̱'taj sapajdikte
e'nenok,
—Ibodteda kusi'pe mo'nigto̱e̱'.
—Jesúsa huanigpe̱i̱ka'eritaj o'mana'uyate.
11 Kenoka' toto'a huanopo'to̱e̱'eria
Jesústaj on'tiahuaydepo on'tihue̱kpo,
—Diosen Huasi'po i̱'e̱ne. —'Utta'da
o'nona'uyate.
12 —Keje' mati̱o̱ki̱a̱hue' yane'.
—I̱ghua'da o'mana'uyate Jesúsa.

Jesúsa docetaj huamata'mona' o'baktie'ea'uyate.
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

13 Ote'yo o'behuikuyate. Kenomeytaj
e'baktie'ea'ta' o'pakpo "Yan'tiak,"
o'mana'nok on'huatiakuyate.
14 Jesúsere ka'nike'po huadak
hua'a kan'manmadikike'po docetaj
o'baktie'ea'uyate. 15 "Do ijpaknok
dakhue' e̱e̱' bayarea'dik mo'e̱a̱po
kenpa'ti dakhue' noki̱re̱gtaj
maoro̱ka'dik mo'e̱a̱pone." O'mana'uyate.
16 Jesúsen doce huamata'moneri o̱'nepo:
Simón Pedro, 17 Jacobo, Jacoboen
huama'buy Juan Zebedeoen huasi'po,
kenomeytaj o'dikka' Boanerges (kurud
ea'ensi'po), 18 Andrés, Felipe, Bartolomé,
Mateo, Tomás, Jacobo Alfeoen huasi'po,
Tadeo, Simón cananista huakupopakeri,
19 kenpa'ti Judas Iscariote Jesúsen
huamata'moneri o̱'nuyate. Judas
Iscariote huakupete Jesústaj
kanarake'po ya'bahuatitotiakapet.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Nogok huanigpe̱i̱ka'eri Jesúsere
jakyo on'kuduyate. 20 Onte'ti huakka'da
aratbut o̱gkupopaknok menpa'
bapehue'dik o̱'ne'uyate. 21 "O'segpakpo
o'kika'." Aratbuta on'batia'paknok
Jesúsen huabeta kenda on'nopo̱e̱depo
a'tohuaya'po on'huatiakuyate.
22 —Beelzebú toto' huairi
o'nopo'to̱e̱po o'teyya'nok Jesúsa toto'
noki̱re̱gtaj o'makenika'. —Moisésenba'
huamanmadika'eria on'batia'pakuy.
Jerusalénya̱' on'tiakde'uyate.
23 "Nama'da on'nopo̱e̱nig
Moisésenba' huamanmadika'eritaj
a'manopo̱e̱aya'po menhuatiakpo
men'pe̱e̱'," Jesúsa o'mana'depo konig o̱'e̱
o'manbatia'pakpo:

—Menpa' toto'a huata' toto'taj
en'dik ya̱'e̱t. Ehue', enhue'dik o̱'e̱.
24 Ondariyoyo' hua̱e̱'eri gobierno huairi
huayahuaya e'barakika'nayo gobierno
huairi to̱e̱hue'dik o̱'neapo. 25 Kenpa'ti
onyoyo' hua̱e̱'eri e'batuktukta'
on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo
ehue'dikda o̱'ne. 26 Konigti toto' huairi
huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik
ya̱'neapet.
27 Huabokereka huairien e'tamaika'
jekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik
kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o̱'e̱. Huairitaj
o'tinukudepo okbakaydik o̱'e̱. Donayo
teyda i̱jje̱y. Toto' huairitaj tinuku'dik
i̱jje̱y. Toto' huairien huanaba' maendik
i̱jje̱y.
28 Aratbut dakhuea'da eka'nayo
kenpa'ti Diostaj dakhuea'da
e'huaa'nayo nopo'tihueke'dik o̱'e̱ Diosa.
29 Diosen Noki̱re̱gtanayo dakhuea'da
e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik
o̱'e̱. Menokapi' bokkahueahue' o̱'e̱a̱po
Diosa. Diosen Noki̱re̱gtaj dakhuea'da
o'huaa'uyate Diosa okkahuehue'
o̱'unhuahuika'apo. Buttida i̱jjay.
—Jesúsa o'mana'uyate.
30 "Dakhuea' noki̱re̱ga̱ Jesústaj
o'nopo'to̱e̱." Moisésenba'
huamanmadika'eria nama'da
on'huaa'nok Jesúsa kenpa' o'mana'uyate.

Jesúsen hua̱ye̱ Jesúsen huama'buyere on'huatiakuyate.
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

31 Kenoka' hua̱ye̱ Jesúsen
huama'buyere on'huatiakuynig'a
huakka'nada o̱gkupopaknok
bidtemon on'boato'po "bo'huatiakne.
Yana'," ona'nok 32 huakka'da aratbut
on'tikupohuadpo,
—O̱'nen hua̱ye̱ o̱'nen huama'buyere
aratbuttiokpeyon mo'nigbone. On'taj
bo'ukne. —O'nona'uyate.
33 —Be do'hued hua̱ye̱ ya̱'e̱t.
Do'hued huama'buy be ya̱'net.
—Jesúsa o'mana'po, 34 kenomey
en'tikupohuadtaj o'tiokpokubere'po,
—Inomey do'hued hua̱ye̱ do'hued
huama'buy o̱'ne. 35 Kenda Dios
o'paknok aya'ada o̱gkika'po do'hued
huama'buy do'hued huaidpo do'hued
hua̱ye̱ o̱'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huabakidena'eri a'manopo̱e̱a̱ya'po o'manbatia'pakuyate.
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

4 1 Onte'ti huaboa'da Jesúsa
o'manmadika'po e̱'po̱g
akta'bogpete o'manmadika'uyate.
Huakka'ada aratbut o̱gkupopaknok
kusi'pe e'betyo o'huadato'po
huakka' aratbutnayo
akta'bogpete o̱gkupopakuyate.
2 Konig Diosen Huairitaj
yanoknopo̱e̱a̱pet a'manopo̱e̱ya'po
o'manbatia'pakonhua'po
o'manmadika'po nogda nogda
o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
3 —Yan'pe̱e̱': Huabakidena'eri
a'bakidenaya'po o'hua'uyate. 4 Nogyon
nogyon o'bakidena'po sue'da dagte
o'kidbakotapo, bakoy o'batiakpo
o'kidye̱'kea'uyate. 5 Sorok buruj
huidbate sue'da o'kidbakotuyate. Kenta'
i̱dada o'kerekuy. Sorok buruj o̱'e̱po
i̱dada o'kerekuy. 6 Ken diga̱' o'ta'tedepo
eyya' o'pakpo sue'da hua'ihuit o̱'e̱po
o'ay'uy. 7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo
o'kidbakotea'po sue'da o'batipakbonig'a
okpota'pidsi' diga̱' o'bakerekpo
huakpitaj o'batibuk'uyate. 8 Nog huakid
huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate.
O'batipakbodepo o'bakerekdepo
huakka'kida̱da o̱gkupahuad'uyate. Noga̱
huakpia treinta huakid o̱gkupa̱e̱po noga̱
huakpia sesenta huakid o̱gkupa̱e̱po
nogda cien huakid o̱gkupa̱e̱'uyate.
—Jesúsa kenda o'manbatia'pakdepo,
9 —Be'api' e'nopo̱e̱'ta' e'paknayo daka'
yan'pe̱e̱'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Huakka'ada nopoenkahue'dik ka'ne'po Dios Huairi konig o̱'e̱, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate.
(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

10 Huakka'ada aratbut en'bakhuade'te
Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri doce
huanigpe̱i̱ka'eriereyo'da o̱'nepo,
"Ken huabakidena'eri ken konig o̱'e̱
huaboa'da on'manbatia'paknigtaj
nopo̱gkahue' o̱'e̱y. Oro'taj daka'
mo'nopo̱e̱a'." Jesústaj o'nona'uyate.
11 —Dios huairitaj konig aratbuta
yan'nigpe̱i̱ka'apet opudtanayo daka'
e'manopo̱e̱a'ta' ijpaki. Nogomeytaj
e'manopo̱e̱a'ta' pakhue' i̱jje̱po
ken konig o̱'e̱ ijmanbatia'pakikay.
12 En'tiahuayada daka' tiahuayhue'
o̱'neapo. En'pe̱e̱ada nopo̱gkahue'
o̱'neapo. Nopo'koreahue' ka'ne'po Diosa
bakkahueahue'dik kamagke'po Dios
Huairi konig o̱'e̱ ijmanbatia'pakikay.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Huabakidena'eri konig o̱'e̱ kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpe̱i̱ka'eritaj daka' o'manopo̱e̱a'uyate.
(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

13 —Huabakidena'eri konig o̱'e̱
nopo̱gkahue e̱e̱'nayo nogdakon
e'manbatia'paknayo menpa'
nopo̱gka'dik mo'e̱a̱pet. 14 Ken huakid
huabakidena'eri o'bakidenea'nig
Diosen huadak hua'a o̱'e̱. 15 Kenda
huakid dagte o'kidbakot konig aratbuta
Diosen huadak hua'a on'pe̱e̱a̱to'nig'a
i̱dada toto'a huahua' huanopoya'
Diosen hua'ataj o'bakkaynok kenpa'da
o'noknopo̱e̱batikapo. 16 Huakid
huidbayo on'kidbakot konig aratbuta
Diosen huadak hua'ataj durugda
on'pe̱e̱a̱to'nig'a. 17 Konig sigda hua'ihuit
huadak hua'a sigda o'noknopo̱e̱depo
daka' nigpeonhuahued o̱'nepo
on'nigpe̱e̱a̱to'nig'a. Nogok Diosen
huadak hua'a huaknopo̱e̱'eri o̱'nenok
aratbut on'batieriknok e̱nkpa'ti castiga
on'magka'nok i̱da o'noknopo̱e̱batikapo.
18 Nog okpota'pidsi'bayo o'kidbakot.
Ken konig aratbuta huadak hua'a
on'pe̱e̱po on'pe̱e̱nig'a. 19 Nogok nogta'
nogta' on'mamepuke'po kenpa'ti katepi'
on'tiahuayika'nigtaj nogi̱ti nogi̱ti
on'pakpo huakka' e'mato̱e̱'ta' on'pakpo,
huakka' e'mato̱e̱'nayo durugda
i̱jje̱a̱poy nama'da on'nopo̱e̱nig'a
nogta' nogta' on'eretpakpo onte'ti
Diosen kahue' o̱'nika'apo. Sigda
sigda Diostaj o'noknopo̱e̱batikapo.
20 Huakid huadak sorokyo o'kidbakot
konig aratbut huadaknopo'da huadak
hua'a daka' on'nigpeeonhuahuika'po
Diosen batikhue'da huadakda
o̱gkadhuahuika'po Diosensi'po
o̱'ne. Noga̱ suhuignada on'nigpe̱i̱ka'.
Noga̱ huakka'mon on'nigpe̱i̱ka'. Noga̱
huakka'nanada on'nigpe̱i̱ka'apo.
—Jesúsa huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'manmadika'uyate.

Jakki̱re̱gya̱' huakjeytaj o'batia'pakpo Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Lc. 8.16-18)

21 Nog Jesúsa o'mana'po:
—Sikyo jakki̱re̱gya̱' huakjey
e'bakpakte kosoa huakjeyte
tiokkubukhue'dik o̱'nika'. Kenpa'ti
huataytoyo huakjey huada̱hue'dik
o̱'nika'. Kutopate huakjey on'huada̱'ika'.
22 Ken konig Diostaj eknopo̱e̱' oy konig
e'i̱re̱gi̱re̱g nogok aya'ada on'nopo̱e̱a̱po,
aya'ada on'tiahuayapo. 23 Kenda
o'nona'ne daka' yan'pe̱e̱'. 24 Huadak
hua'atayo'da daka' yan'nigpe̱i̱ka'. Sigda
e'bayoknayo sigda Diosa bo'yokapone.
Huakka' e'bayokika'nayo Diosa huakka'
bo'yokapone. Konigti Diosen huadak
hua'ataj daka' e'nigpe̱i̱ka'nayo Diostaj
'urunanada moknopo̱e̱a̱po. 25 Sue'da

e'pe̱e̱nayo sue'da eknopo̱e̱'nayo Diosa kaknopo̱e̱'po bo'tihuapokapone nogi̱ti nogi̱ti Diostaj moknopo̱e̱a̱po. Daka' pe̱e̱hue' e̱e̱'nayo Diosen huadak hua'ataj oknopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo kenda mo'nopo̱e̱nigtaj Diosa bokkayapone. Onte'ti oknopo̱e̱hue'dikada mo'e̱a̱pone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri ken konig huakid o'tipakbopo o'kerekapo.

26 Nogi̱ti Jesúsa o'mana'po:
—Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri in konig o̱'e̱: Huabokerekpi' e'borute o'bakidena'po 27 ken o'taybedpo nogok o'taybedpo nogok huakid o'tibopo o'kerek. Monig tibodik ya̱'e̱t nopo̱e̱hue' o̱'e̱. 28 Sorokyo o̱'e̱nok o'tipakbopo o'kerek. Huabokerek tihuapokhue' e̱e̱'tada o'kerek. Huakkuru huakpi, huametpikon o'kerek konig huakka' huakid o'magkupapakpo 29 e'maboyogde'te a̱gkupaeaya'po ta'bayo o'hua'apo o'boyognok o̱gkupaeya'apo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Konig mostaza huakid o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerekika'. Ken konig huakka'nanada Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri o̱'neapo.
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

30 Onte'ti Jesúsa o'manmadika'po:
—Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri ken konig o̱'neapo ijmanbatia'pakapoy. 31 Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri konig mostaza huakid o̱'ne. Mostaza huakid suhuigkidda o̱'e̱po ta'bayo on'tukika'. 32 E'batukde'te nogok o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerekika'. Huaboro'nanada o̱'e̱nok hua'opite huakka' bakoya on'pakka'ika'. Ta'huiokte i̱ka'dik o̱'ne. Ken konig oy sue'da Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri o̱'ne. Nogoknayo huakka'nanada huaknopo̱e̱'eri o̱'neapo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huakka' aratbut e̱gkupopakte Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri o'noknopo̱e̱a̱po ken konig o̱'e̱a̱po Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 13.34-35)

33 Ken konig Jesúsa o'manmadika'po konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po. Keniga'da eanopo̱i̱kapa' pe̱e̱'dik yanet o'manbatia'pakika'uyate. 34 Huakka' aratbut e̱gkupopakte Dios Huairitaj ken konig o̱'e̱a̱po yan'nigpeunhuahuika'apet o'manbatia'pakika'po ke'nen huanigpe̱i̱ka'eritanayo daka' o'manopo̱e̱a̱'ika'uyate.

Jesúsa e̱'hue̱ni̱ri̱'tone'taj bapoka'tere o'batika'uyate.
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

35 Ken huame'noe baysik huanigpe̱i̱ka'eritaj o'mana'po:
—E̱'po̱g monokteg. —Jesúsa o'mana'uyate.
36 Ken huakka' aratbut e̱gkupopakya' o'nokbahua'po kusi'petone'yo Jesústaj o'nontohua'po nog kusi'petone'ere on'hua'uyate. 37 E̱'po̱gnopoyo enhua'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hue̱ni̱ri̱'tone'po diga̱'da o'hue̱kudpo huata'kotdikte o̱'u̱yate. 38 Jesúsnayo huata'pakte colchónte o'tay'uyate. On'maboa'po,
—Huata'kotdikte o̱'e̱ne, Huamanmadika'eri. ¿Menpa' mepu'kehue' i̱'e̱? —Jesústaj o'nona'uyate.
39 Ken Jesús o'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' ya̱e̱'. Hue̱ni̱ri̱hue' ya̱e̱'." Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o̱'e̱po kenpa'ti hue̱ni̱ri̱hue' o̱'u̱yate.

40—Mena'po diga' mome'puk.
Mena'po do'taj oknopoehue'
mo'e. —Jesúsa huanigpeika'eritaj
o'mana'uyate.
41 Huakka'da on'mepu'kepo,
—¿Kenpihuay, in huabokerek be
ya'e? Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti
e'poga o'nigpee. —Huanigpeika'eria
huayahuaya on'batia'pakuyate.

**Huabokerektaj huakka'ada toto'
nokirega on'nopo'toe'uyate.**
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

5 1 Ken akodpen Gadara
huadaribayo o'betato'uyate. 2 Jesús
e'kotde'te kubarakbaya' nogbokerektida
o'huatiakuyate. Kentaj dakhue'da
nokirega o'nopo'tounhuahuika'uyate.
3 Kubarakbayo o'noika'uyate.
Kentaj sirobijtone'a tinukuhue'dik
o'nuyate. 4 Nogok nogok sirobijtone'a
huaba'ta'koypi' kenpa'ti hua'itakpi
on'tinuku'ea'nig'a teyda o'epo
sirobijtone'taj o'tipukpukika' kenpa'ti
o'bakpukika'uyate. Kentaj toehue'dik
o'nuyate. 5 Huame'noe kenpa'ti sikyo
o'hua'epo ote'yo kenpa'ti kubarakya'
o'sagkia'ika'po huida huata' o'bitakpo
o'ayagsikatoka'po o'kika'uyate.
6 Jesústaj o'tiahuaypo huikudate
o'tisakotuyate.
7-8—Ken huabokerektaj yakorok,
dakhue'da nokireg. —Jesúsa ona'nok
huabokereka 'utta'da oa'tokpo:
—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús?
Dios kutayo huaee'erien Huasi'po i'ene.
Diosa be'tihuapoke' kenpa'da castiga
ogkahue' mee'. —Jesústaj 'utta'da
ona'uyate.
9—¿Katedik i'e? —Jesúsa ona'uy.
Huakka'da nokireg o'nenok,
—Do'hued huadik o'e "Huakka',"
10 adyonda oro'taj ta'monahue' moe'.
—Jesústaj diga' o'nona'uyate.
11 Kente ote'te huakka'da huakyari'
on'pe'nok,
12—Huakyariere a'eya'po yan'kud,
oro'taj yamana'. —Jesústaj dakhue'da
nokirega o'nona'nok,
13—Yan'kud. —Jesúsa e'mana'te
nokirega huabokerektaj o'nenonpo
dos mil huakyaritaj on'huankudonnok
aya'da huaduk on'bahuarakpo kubogyo
on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate.
14 Huakyari' huamatoe'eriomeya
kenda on'tiahuaydepo on'mepuke'po
a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo
on'bake'tuyate. Ta'bayo kenpa'ti
a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate.
Kenda Jesúsa o'ka' on'peedepo
Jesústaj on'huahua'po 15 o'nokyepo
ken huabokerektaj huakka' dakhue'da
nokirega huaboa'da en'maorokonde'
on'tiahuay'uyate. Ken huabokereka
daka' e'huadpo yudtaj o'otpo huadakda
o'epo huadakda o'nopoepo. Kentaj
on'tiahuaydepo on'me'pukuyate.
16 Aratbut keyo Jesúsere e'huaea
on'tiahuaydepo kenda Jesúsa
o'ka'de eatiahuay'a huakka' jakyo
huaee'eritaj on'manbatia'pakpo,
Jesúsa dakhue'da nokiregtaj
o'maoroka'de kenpa'ti huakyariyo
en'huankudonde'te huakyari' huaduk
on'bahuarakpo e'pogyo on'bata'kotnig
on'manbatia'pakuyate. 17 Kenda
on'peedepo "Oro'enbaya' yahuade'."
Jesústaj diga'da o'nona'uyate.
18 Jesús kusi'petone'yo a'huaya'po
e'huadde'te ken huabokerekya'
dakhue'da nokireg okoroka'niga "onere
e'hua'ta' ijpaki," Jesústaj ona'nok,
19—Doere huahue' yaee'. O'nen
jakyo yahuati'. O'nen huabettaj
yamanbatia'pak. "Dios Huairi
me'tinepahui'po be'yarea'dene." Daka'
yamanbatia'pakti'. —Jesúsa ken
huabokerektaj ona'uyate.
20 Ken huabokereka
a'manbatia'pakhuaya'po o'hua'po
Decápolis huadaribayo huakka' jakyo
huaboa'da o'manbatia'pakonhuahua'po

"Jesúsa dakhue'da nokiregtaj
mekmaename'ne, be'yareame'ne,"
o'manbatia'pakonhuahua'uyate.
Aya'ada on'peedepo "Kenpihuay,
'urunanada Jesús Huairia o'kame'te,"
on'batia'pakuyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

21 Onte'ti akodpen
kusi'petone'yo Jesús e'kumejde'te
akta'bogpete huakka'ada aratbuta
on'tikupopakuyate. 22 Jairo judíoen
huaitake' jak huairi o'uyate. Jesústaj
o'huatiakpo o'tiahuaydepo hua'ite
huikudate o'tisakotpo,
23 —Do'hued huayetsi'po
huabueydikte mekene. Betayare'po
kanoe'po huaba'a be'tatibata'tepo
doere bohua'. —Jesústaj diga'da
ona'uyatenok.
24 Jairoere Jesús o'hua'uyate.
E'hua'te huakka'ada on'tahua'po
aratbutpoya' a'daya'po o'nogka'uyate.
25 Huakka' aratbut egkupopakyo
ettone' o'epo dakhue'da o'epo
doce huabayok o'tipokde mimi
batikhue' o'unhuahuika'uyate.
26 Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj
o'bahuahuae'ika'uynig'a aya'da ke'nen
huakupe e'yoktada yareahue' o'epo
nogiti nogiti o'dakhue'pakika'uyate.
27 Jesúsa huakka'tada o'bayarea'ika'
aratbuta on'batia'paknok o'peedepo
Jesústa'piyen o'huatiakpo
egkupopakyo Jesúsen yudtaj
o'nejpo, 28 "Ke'nen yudtaj e'nejnayo
ijyareapoy." Huanopo'ada o'nopoepo,
29 o'nejpo mimi o'batikonpo "ijyarudi"
o'nopoe'uyate. 30 Betapi' huaboa'da
ijyareadi Jesúsa o'nopoepo huakka'
aratbutyo huata'piyon o'korudpo,
—¿Be'a me'nej? —O'mana'nok.
31 —Huakka'ada aratbutpoya'
monda'ene a'daya'po mogka'ne. "¿Be'a
me'nej?" ¿Mena'po ia'? —Jesúsen
huanigpeika'eria o'nona'uyate.
32 Jesúsanayo be'a me'nejne
o'nopoepo o'tiokpokubere'uyate.
33 Ken Jesúsa be'yareadne ettone'a
o'nopoedepo diga'da o'me'pukpo
Jesústaj o'huahua'po hua'ite huikudate
o'tisakotpo, "o'nejne idada ijyarudi,"
Jesústaj buttida ona'uyate.
34 —Do'taj oknopoenok o'yareaddene.
Dakda i'epo daka'da yahuati', sion.
—Jesúsa ona'uyate.
35 Jesúsa ettone'taj e'batia'pakte
Jairoen jakya' huabokerekakon
okyeyakpo,
—O'nen huayetsi'po o'bueyde.
Huamanmadika'eritaj totiakhue' yae'.
—Jairotaj o'nona'uyate.
36 Jesúsanayo kenda o'peepo
nigpeehue' o'epo,
—Me'pukhue' yae'. Do'hua
o'yarea'apo meknopoe'. —Jesúsa
Jairotaj ona'uyate.
37 —Pedro Jacobo Juanereyo'da do
Jairoere hua'dik o'ne. —O'mana'po
o'hua'po 38 huairien jakyo okyeyakdepo
huakka' aratbuttaj o'batiahuay'uyate.
Ettone'si'po e'bueyta' diga'da
on'bahuikpo on'sagkia'uyate.
39 O'kuddepo,
—Mena'po bo'sagkia'po diga'da
mo'bahuik. Ettone'si'po bueyhue' o'e.
O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'nok,
40 Jesústaj on'tierikuynig'a aya'tada
o'maoroka'depo ettone'si'poen huaoj
huaye ke'nen huatahua'eretere
ettone'si'pobuey e'huedyo o'batokudpo,
41 mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,
—"Talita, cumi." Yabo', mune'yosi'po,
ona'ne. —Jesúsa ona'uyate.
42 Idada mune'yosi'po o'bodpo
o'huae'uyate. Doce huabayok o'toe'uyate.
Diga'da on'mepuke'po "kenpihuay"
oda'uyate. 43 "Ken bo'tiahuaynig betapi'

manbatia'pakhue' yane'." Ighua'da
o'mana'po, "mune'yosi'potaj aypopi'
yan'yok," o'mana'uyate.

Nazaretyo Jesús o'ika'uyate.
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6 1 Ken, keya' on'bakhua'po
huanigpeika'eriere Jesús
huaenbayokon okye'uyate.
2 Okmapie'ahuaddik huame'noe e'ede'te
judíoen huaitake' jakyo huaboa'da
o'manmadika'uyate. 'Urua'nanada
o'manmadika'nok judío aratbut
on'peedepo on'mepuke'po,
—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopoe.
Menpapi' huakka'da yanopoe'. Meyopi'
huaboa'da huakka' yanopoe'. Ka'bayare'po
be'a yateyya'. 3 Huamenhuea'eri o'enig'a,
Maríaensi'po o'enig'a. Jacobo ke'nen
huama'buy o'e José Simón Judas. Jesúsen
huidpopi' oro'ere o'nika'. —Oda'po onte'ti
e'peeta' pakhue' o'nepo konig digda
on'huanopoe'uyate.
4 —Nogbayo huae'eria Diosen
huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'.
Huadakda o'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'.
Ke'nenbayo huae'erinayo e'peeta' pakhue'
o'nika'. Huadakda o'e. E'bahuaa'ta' pakhue'
o'nika'. Konigti ke'nen huabet ke'nen
jakyo huae'erikon e'peeta' pakhue' o'nika'.
—Jesúsa Nazareteritaj o'mana'uyate.
5 Keya' Jesústaj eknopoe'ta' pakhue'
o'nenok konig Dios teyda ka'dik o'enig
Jesúsa kahue'dik o'enig'a kenyo'da sue'da
dakhue'da o'tibata'tea'po o'bayarea'uyate.
6 Ke'nenbayo huae'eri eknopoe'ta' pakhue'
o'nenok Jesúsa kenpihuay o'nopoe'uyate.
Nogok nogda nogda huakka' jakyo
meyohue'da o'manmadika'uyate.

Huanigpeika'eritaj
kanmanmadike'po
o'mata'mona'uyate.
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

7 "Menhuatiak." Jesúsa doce
huanigpeika'eritaj o'mana'depo
nogda nogda botta' nogyo nogyo
o'mata'mona'po,
—Doa o'nona'nok dakhue'da
nokireegtaj maoroka'dik mo'eapone.
8 Dagte bo'huahuudhuahuika'po katepi'
tohuahue' yanikati'. Oteypaj nogtiyo'da
yan'tohua'. Huenpu aypo huakupepi'
tohuahue' yane'. 9 Hua'iot yan'otpo,
nogtida 'opiot yan'otpo nogda tohuahue'
yane'. 10 Jakyo bo'kuddepo keyoyo'da
yanikati'. Huakka' jakya' yan'hua'epo
keyo yan'tayikati'. 11 Jak huataе'eria
opudtaj pakhue' eе'nayo kenpa'ti e'peeta'
pakhue' eе'nayo ken jakya' huakka'
jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'oroкdepo
Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada
kan'nopoe'po soroka e'itimabette
yan'itihuekeadti'. Kenomeytaj Diosa
diga'nanada castiga o'magka'apo.
Sodoma huakka' jak huaе'eritaj kenpa'ti
Gomorra huakka' jak huaе'eritaj sue'da
castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce
huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po
o'mana'uyate.
12 Ken doce huanigpeika'eria
on'bahua'udhuahuika'po nog huakka'
jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po
huadak hua'a on'manbatia'pakpo
"yan'nopo'korea', Dios Huairitaj
yanoknopoe'," on'mana'po
13 dakhue'da nokireegtaj on'maoroka'po
kenpa'ti dakhue'taj huasihuaa
on'batikubata'tepo on'bayareaduyate.

Juan bautista o'buey'uyate.
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Jesúsa 'urua'nanada o'kika'nig
huabada aratbut on'batia'pakika'nok
Herodes huairia o'tipeedepo,
—Ken Juan bautista o'etaj.
Huakudaka'da eе'tada Diosa
o'noyhuada̱me'tenok 'urua'da o'kika'te.
—Herodes nama'da o'nopoepo Jesústaj
o'tia'pakuyate.
15 —Elías Diosen
huamanbatia'pakerikudak

o'noyhuadme'te Jesús o̱'e̱taj.
—Nogomeya̱ on'batia'pakuyate.
—Diosen a'neneri
huamanbatia'pakeri Jesús o̱'e̱taj.
—Nogomeya̱ on'batia'pakuyate.
16 Herodes kenda o'pe̱e̱depo,
—Ke'na Juan o̱'e̱taj. Juantaj
yan'hue̱renokteg i'mana'meynig'a
o'noyhuaddepo Jesús o̱'e̱taj.
—Herodesa oa'uyate.
17 Herodías o'paknok Herodes huairi
Juantaj huabakuda̱' jakyo o'kudame'te.
Herodías Herodesen huama'buy
Felipeen hua̱to̱e̱ e̱e̱'tada Herodesa
o'koreame'tenok.
18 —Huama'buyen hua̱to̱e̱
koreahue'dik i̱'e̱ne. —Juana ona'nok
19 Herodíasa Juantaj diga̱' o'huadiaypo
e'arakta' o'paknig'a arakhue'dik
o̱'e̱me'te. 20 Juan huadakyo'da
o'kika' kenpa'ti Diosenyo'da o'kika'
Herodesa o'nopo̱e̱po Juantaj daka'
o'tiokikame'nok Herodíasa arakhue'dik
o̱'e̱me'te. Juantaj o'pe̱e̱po nopoenkahue'
e̱e̱'pi' durugda o'pe̱e̱me'te. 21 Herodesen
cumpleaños fiestate Juantaj arakdik
i̱jje̱y Herodíasnayo o'nopo̱e̱me'te.
Fiestate Herodesen huairi Galilea
huairitaj o'batobapeme'te.
22-23 Herodíasen hua̱yo̱bu
o'bahuakudpo baile e'nige̱'te huairi
Herodesere huakka'da on'durugpakpo,
—Katepi' i'paknig mena' o'yokapone.
Huakka'pi' i'paknig o'yokapone.
Buttida ijjay. —Herodesa Herodíasen
hua̱yo̱butaj ona'uyate. 24 Hua̱ye̱taj
o'huahuatupo,
—¿Katepi' ona'dik i̱jje̱y? —Oname'te.
—Juan Bautistaen huaku beyok.
Yana'. —Oname'te.
25 Herodes huairitaj o'huahua'depo,
—Oyedda baegte Juan Bautistaen
huaku beyok. —Mune'yo̱a̱ oname'te.
26 Herodes kenda o'pe̱e̱depo pai'da
eknopo̱e̱a̱da "Aya'da katepi' on i'pak
menati' kenda ijyokapoy. Buttida
ijjay." Oa'nig. Aya'ada on'pe̱e̱nok nogda
ea'ta' pakhue' o̱'e̱po 27 "Huabakuda̱'
jakyo yahuati'. Juantaj yahue̱renokteg.
Ya̱gkutotiak. Herodíasen hua̱yo̱butaj
yayok." Herodesa sorotatataj
oname'tenok 28 huabakuda̱' jakyo
Juantaj o̱'hue̱renoktegpo baegte
o'totiakpo Herodíasen hua̱yo̱butaj
o'yokme'nok ke'na hua̱ye̱taj o'yokme'te.
29 Kenda Juanen huanigpe̱i̱ka'eria
o'noknopo̱e̱depo on'tiakpo huabuey
on'tohua'po o̱gkubarakka'uyate.

Cinco mil huabokerektaj
Jesúsa aypo o'bia'po

o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30 Nogok Jesúste doce
huamata'moneria on'koredepo
kenda o'kadhuahua'mey
Jesústaj o'nonbatia'pakuyate.
Aya'da o'manmadikika'mey
o'nonbatia'pakuyate. 31 Huakka'nada
on'batiakika'nok on'bahua'ika'nok
menokapi' bapehue'dikda o̱'nepo,
—Monhua'. Kente aratbut ehue'
e̱'nika'yo okmapi̱e̱'ahuaddik a̱'e̱ya̱'po
monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate.
32 Kente aratbut ehue' e̱'nika'yo
kusi'pete Jesús ke'nen doce
huamata'moneriere on'bahua'uynig'a.
33 En'hua'te huakka'ada on'batiahuaypo
Jesústaj on'noki̱e̱'po aya' huakka'
jakya' ke̱yo̱ yan'betapet on'nopo̱e̱po
on'baketonhua'po huakkuruda
on'bakye̱'uyatenok. 34 Jesús o'kotpo
huakka'tada o'batiahuaypo kenomey
konig oveja o̱'nepo huabet to̱e̱hue'onig
o̱'nenok Jesúsa o'matinepahui'po
huaboa'da o'manmadika'uyate.
35 Huaboa' e'sikonyakte Jesústaj
on'huatiakpo,
—O'sikde. I̱yo̱ aratbut ehue' o̱'ne.
36 Aypo to̱e̱hue' o̱'nenok nog jakyo
nog jakyo huakka' jakyo meyo̱hue'da

aypo kan'baepo yamata'mona'.
—Huanigpeika'eria o'nona'uynig'a,
37 —Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa
o'mana'nok,
—¿Aypo a'bayokya'po docientos
denario huakupea pan kabae'po menpa'
hua'dik oe oro'? —Huanigpeika'eria
o'nona'uyate.
38 —¿Meniga' pan mo'toe?
Yan'hua'po yan'tiahuay'. —Jesúsa
o'mana'uyate.
On'nopoedepo,
—Huabaniga' pan botta' biigyo'da
o'toey. —Jesústaj o'nona'uyate.
39 "Huakupo huakupoa' mireba te
yan'bahuad." Jesúsa o'mana'nok
40 cien kenpa'ti cincuenta huakupo
huakupoa' on'bahuaduyate. 41 Ken
Jesús huaba'te cinco pan botta' biigere
o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj
dakiti o'tiona'pakdepo pannopote
o'posakea'po huanigpeika'eritaj
kan'bayoke'po o'bayoke'uyate.
Botta' biigkon okpukpukpo aya'tada
o'bayoke'uyate. 42 Aya'ada on'bape'po
noteyya' ogka'uyate. 43 On'tiokayonpo
doce kusogyo hueda'da huata'suj
on'dohuea'uyate. Pan biig huaboro'
huaenmo boro'ta'sujmonere
on'tihueda'uyate. 44 Cinco mil
huabokerek ken pan on'bape'uyate.

Jesús huahuetiudte o'huae'uyate.
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 "Kusi'peyo yan'kudpo Betsaidayo
akudpen huakkuru yanoktegti'." Jesúsa
huanigpeika'eritaj o'mana'depo huakka'
aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uyate.
46 O'mata'mona'depo Diostaj
a'tiona'pakya'po Jesús ote'yo
o'behuikpo ijhue'da o'tiona'pak'uyate.
47 E'sikde'te kusi'petone' e'pognopoyo
oenig'a Jesúsyo'da huadarite o'uyate.
48 E'pognopoyo diga' o'bapoknok
e'nokhuayaga'tada huahue' o'nuyate.
Sikyoedda Jesúsa huahuetiudte
o'bahuatiakpo meyohue'da
o'batipokaynig'a, 49-50 huahuetiudte
e'huae'taj huanigpeika'eria
on'tiahuaypo aratbuten nokireg o'e
on'nopoepo huakka'da on'me'pukpo
on'sagkia'uyate.
—Me'pukhue' yane'. Do ijjey.
—Jesúsa o'mana'uyate.
51 Kusi'petone'yo o'kudpo
huanigpeika'eriere on'huaduyate.
E'kudte bapoka o'batikon'uy.
Huakka'nanada on'mepuke'po
"kenpihuay" oda'uyate.
52 Jesús o'paknok Diosa pan o'biame'
nopoenkahued kenpa'ti Jesús Diosen
Huasi'po o'e oknopoehued o'nenok
diga'nanada on'me'pukuyate.

Genesaretyo Jesúsa o'bayarea'uyate.
(Mt. 14.34-36)

53 E'pogtone' o'noktegdepo
Genesaret huadaribayo on'betdepo
o'nokye'uy. 54 En'kotde'te Jesús
o'e aratbut o'nokie'depo, 55 Jesúste
dakhue' e'huae' a'manpatotiakya'po
nogyon nogyon on'baketpo huaboa'da
Jesúste asukte on'manpatotiakuyate.
56 Meyopi' Jesús o'hua'epo jak kuruyo
huakka' jakyopi' dagte dakhue' e'huae'
on'manpahueda'po "O'nen huaok
huakubogpi kan'nejatue'po," Jesústaj
diga' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo
Diosa o'bayaread'uy.

Huanopoya'da dakhuea'da on'nopoepo Diostaj dakhuea' ogkika'.
(Mt. 15.1-20)

7 1 Nogok Jerusalénya' fariseo huairi
Moisésenba' huamanmadika'eriere
on'tiakdepo Jesústaj on'huahua'uyate.
2 Konig adhuea'pane' bapehued
on'bakoyo'ika'uyatenig sue'ada
Jesúsen huanigpeika'eria konig kahue'
o'nika'po ba'koyohue'ada on'bapika'nig
judío huairia on'batiahuaypo

“dakhuea’da o̱gkika’,” on’huaa’uyate.
3 (Konig adhuea’pane’ o̱gkika’uyatenig
aya’ judíomey fariseoere o̱gkika’po
aypo bapehued huakka’da
on’ba’koyo’ika’. 4 Kenpa’ti aypo
huabae’ jakya’ on’tiakpo bapehued
on’ba’koyo’ika’. Vasos, platos, ollas,
kutopatakon on’ba’koyoa’ika’uyate.)
5 Konige̱po fariseoa Moisésenba’
huamanmadika’erierea Jesústaj
o’nona’po:
—A’nenda oro’en adhuea’pane’
huadaknopo’da Diosa meknopo̱e̱’po
bapehued on’ba’koyoika’uyate.
Mena’po kenda o̱’nen huanigpe̱i̱ka’eria
nigpe̱e̱hue’ada ba’koyohue’ada
yan’bape’ika’. —O’nona’uyate.
6 —Diosen huamanbatia’pakeri Isaías
opud nama’da huanopo̱e̱’eritaj daka’
bo’timadoya’uyate:
In aratbuta Diostaj o’paki nama’da
o’dika’nig’a do’taj huanopoya’da
eretpakhue’ o̱’ne. 7 Nama’da
do’taj dakiti mo’tiona’pakika’ne.
Huabokerekada e’huaa’yo’da
on’manmadikika’nig’a.
Isaíasa o’madoya’uyate. 8 Kenda
opudomey bo’kika’po Diosen
e’mana’ba’ nigpe̱e̱hue’ada konig
opuden adhuea’pane’ o̱gkika’nig
bo’kika’po vasos platos nogtaj nogtaj
bo’koyoa’ika’po nogda nogdakon
bo’kika’nig’a. 9 Konig opuden
adhuea’pane’ on’pakpo o̱gkika’uyatenig
a’kikaya’po Diosenba’taj nigpe̱e̱hue’ada
bo’kika’ne. 10 “O̱’nen huaojtaj
hua̱ye̱tere nigpe̱i̱ka’dik mo’e̱ne
kenpa’ti tihuapokika’dik mo’e̱ne.
Pai’da e̱e̱’nayo bayokika’dik mo’e̱ne,”
kenpa’ti “Huaojtaj hua̱ye̱tapi’ huasi’poa
dakhuea’ e’huaa’ika’nayo bueydik
mo’e̱ne.” Moisésa o’mana’uyate.
11 “Huaojtehuapa’ hua̱ye̱eretehuapa’
aya’da Diostaj o’bayokde’po opudtaj
bayokhue’dik o̱’nene.” Kenpa’
be’api’ huaojtaj hua̱ye̱tere ona’dik
o̱’ne. 12 Kenpa’ ena’nayo huaojtaj
hua̱ye̱tere tihuapokhue’dik o̱’nepo
bayokikahue’dik o̱’nepo nama’da
mo’manmadikika’po 13 ken konig
adhuea’pane’ o̱gkika’nig bo’kika’po
Diosen hua’ataj nigpe̱e̱hue’ mo’i̱ka’po,
ken konig nogda nogda nama’da
bo’kika’nig’a. —Jesúsa judío
huairiomeytaj o’mana’uyate.
14 “I̱yon yan’batiak.” Huakka’
aratbuttaj Jesúsa o’mana’po,
—Do’taj menigpe̱e̱po yan’nopoenka’.
15 Katepi’ e’pe’pi’ Diostaj dakhuea’ e’ka’
ehue’dik o̱’e̱. Dakhue’dik ea’nayo, da
ea’nayopi’ Diostaj dakhuea’ e’ka’ e̱’dik
o̱’e̱. 16 Do’taj daka’ menigpe̱e̱’. —Jesúsa
o’mana’uyate.
17 Huakka’da aratbut e̱gkupopakya’
Jesúsa e’bakhuade’ jakyo e’kudde’te
“Katepi’ bo’pe’po konig Diostaj dakhuea’
e’ka’ ehue’dik o̱’e̱. Ia’nig. Nopoenkahue’
o̱’nepo daka’ mona’.” Huanigpe̱i̱ka’eria
Jesústaj o’mona’uyate.
18-19 —Menpa’ opud kenpa’ti
nopoenkahue’ mo’e̱. Katepi’ mo’bape’po
hua’aypoyo o’kudika’po huaminyo
o’hua’po huaminya̱’ ken o̱’oro̱kika’.
Huanopo’yo kudhueada Diostaj
dakhuea’ e’ka’ ehue’dik o̱’e̱. —Jesúsa
o’mana’uyate.
Kenda oa’nok katepi’ aypo huaenpi’
bape’dik o̱’e̱ne. Aya’da bape’dik o̱’e̱ne,
huaboa’da on’nopo̱e̱’uy.
20 —Huanopoya’da dakhuea’da
e’nopo̱e̱’nayo dakhuea’da bo’ka’apone,
dakhuea’da boa’apone. Kennayo Diostaj
dakhuea’da o̱’e̱. 21 Huanopoya’da
on’pakpo dakhuea’da on’nopo̱i̱ka’po,
huanopoya’da on’eretpakpo nogen
hua̱to̱e̱ on’bakdejpo, nogtaj nogtaj
on’bakdeika’po, on’huadiaypo
on’barakika’po, 22 huanopoya’da
on’pakpo on’bereika’po, huanopoya’da
nogen en’tamaeta’ on’eretpakpo,
huanopoya’da dakhuea’ o̱gkika’po,
huanopoya’da nama’da on’manika’po,

huanopoya'da aya'da diga'da
on'eretpakika'po, huanopoya'da digda
on'bahuahuayika'po, huanopoya'da
on'bahuae'ika'po, huanopoya'da
huata'tada on'pakika'po huanopoya'da
konig nopoehue'ada ogkika'po. 23 Ken
konig huanopoya'da aratbut ogkika'nok
Diostaj dakhuea'da o'ne. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Esoeri ettone'a Jesústaj
oknopoe'uyate.**
(Mt. 15.21-28)

24 Keya' Jesús o'hua'po Tiro Sidónere
huadaribayo o'hua'uyate. Jakyo
o'kudpo iregireg e'kudta' e'paktada
sue'ada on'tiahuaynok 25 ettone'si'poen
huaye idada o'nopoepo Jesúsen
hua'ite huikudate o'tihuad'uyate.
Ke'nen huayobutaj toto' nokirega
o'nopo'toenok dakhue'da o'uyate.
26 Ettone' esoeri o'epo sirofenicia
huae'eri o'uy. "Do'hued huayobutaj
toto' nokiregtaj yakoroka'." Jesústaj
ona'uyate.
27 —Hueretda judío huasi'po
huakkuruda bape'dik o'nika'.
Huasi'poen aypo yokhue'dik kuhuataj.
—Jesúsa esoeri ettone'taj ona'nok,
28 —Ee', Huairi. Kuhuanayo
kutopatopen huasi'poen e'ta'sujkahua'
on'bapika'. —Ettone'a ona'nok,
29 —Huadaknada mena'nok
hua'dik i'e. Toto' nokireg huayobutaj
o'takorokonde. —Jesúsa ona'uyate.
30 Jakyo o'kumejdepo huayobu
huatayte dak e'unde'te o'huednig
o'huahuay'uyate. Toto' nokireg
o'orokde'uyate.

**Huabokerek a'pakhue'dik kenpa'ti
e'peokbettaj Jesúsa o'yarea'uyate.**

31 Jesús Tiro huadaribaya'
o'hua'po Sidónyo o'pokpo Decápolis
huadaribayo nog jakyo nog jakyo
o'pokpo e'pog Galileayo o'tiakuyate.
32 Keyo huabokerektaj on'huatotiakpo
e'peokbet kenpa'ti a'pakhue'dik e'huae',
"yatibata'te." Jesústaj o'nona'nok
33 huakka' aratbutya' o'baktohua'depo
o'peokba'kudpo o'bapitisupupo
o'no'deya'po, 34 kurudyo o'tiahuaypo,
"aaj" oa'po, "yapeokbete'," oa'uyate.
35 Idada o'peokbeteonpo o'noyarudpo
huadakda a'pakdik o'uyate. 36 "Kenda
ijka'dey nogomeytaj batia'pakhue'
yane'." Jesúsa o'mana'nig'a ighua'mon
e'mana'tada nogiti huakka'mon kenda
on'batia'pakonhua'po. 37 Kenpa'ti
Jesústaj on'mepuke'po,
—Aya'tada 'urua'nanada o'kika'po
e'peokbettaj o'mapeea'apo kenpa'ti
a'pakhue'dik huaboa'da a'pakdik o'ne.
—Aratbuta on'batia'pakuyate.

**Cuatro miltaj Jesúsa
e'batobape'uyate.**
(Mt. 15.32-39)

8 1 Nogok onte'ti huakka'nanada
egkupopakte kenpa'ti aypopi'
ehue'da o'uyate. Jesús kenda o'nopoepo
huanigpeika'eritaj o'mana'po:
2 —Inomey aratbut bapa'me'noea'
iyoda doere o'nedepo aypobayo'
o'nenok ijmatinepahui'po.
3 Jakyoda mata'monahue'dik ijjey.
Huakka'mon bidteda on'tiakme'tenok
e'mata'mona'nayo dagta' arogdik
o'nenok. —Jesúsa o'mana'uyate.
4 —Iyo aratbut ehue' o'nika'.
¿Meyo aypo o'eyapet? —Jesúsen
huanigpeika'eria o'nona'uyate.
5 —¿Meniga' pan mo'toe? —Jesúsa
o'mana'nok.
—Siete. —O'nona'uyate.
6 "Barakte yan'bahuad." Jesúsa
o'mana'uyate. Siete pan o'ba'padpo,
"Dakiti Dios, daka' joka'ne,"
o'tiona'pakdepo o'posakea'po
huanigpeika'eritaj o'bayoke'uyatenok
aratbuttaj on'bayoke'uyate. 7 Sue'da
biigkon on'toenok "Dakiti Dios"

ona'depo "yan'bayoke'," o'mana'uyate.
8 Noteymeya'da aya'ada on'bape'uyate.
Noteymeya'da en'bapepi' siete kusogyo
huata'suj huedmeya'da on'dohuea'uyate.
9 Konig cuatro mil on'bape'uyate.
"Jakyoda yan'huati'," Jesúsa
o'mana'depo, 10 huanigpeika'eriere
kusi'petone'yo o'kuddepo Dalmanuta
huadariyo o'hua'uyate.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuayhue' o'ika'uynig mo'nigka'. Fariseo huairia Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 A'ti fariseomey Jesústaj
on'huatiakdepo huaboa'da
on'batia'pakpo a'dikdikya'po, "konig
Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro'
tiahuayhue' o'ika'uynig mo'nigka'."
Jesústaj o'nona'uyate. 12 Huanopoya'da
"aaaj" oa'depo,
—"Konig Diosayo'da ka'dik kurudya'
katepi' oro' tiahuayhue' o'ika'uynig
mo'nigka'." Nama'da o'nona'ne. Konig
mona'nig opudtehuapa' kahue' ijjeapoy,
buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.
13 Jesús o'bakhua'po kusi'petone'yo
o'kudpo akodpen o'hua'uyate.

"Fariseo huairi dakhue'dik e'huae' on'manmadikika'. Keyoj ijjay." Jesúsa oa'uyate.

(Mt. 16.5-12)

14 Kusi'pete on'hua'po pan e'tohua'ta'
o'nokkahuuduyate. Nogtiyo'da
on'toe'uyate kusi'peyo.
15 —Eya', fariseoen e'bia'ontaj keyoj
ijjay. Herodesen e'bia'ontaj keyoj ijjay.
—Jesúsa o'mana'uyate.
16 —Pan toehue' o'enok kenda
mona'ne. —Jesúsen huanigpeika'eria
huaboa'da huayahuaya
on'batia'pakuyate.
17 —Pan toehue' o'ey mena'po
mo'batia'pak. Pantaj mepu'kehue'dik
mo'ika'ne. Kenda ka'dik ijjey
nopoehued mo'e kenpa'ti
nopoenkahued mo'ene. Menpa'
huanopoya'da oknopoehue'dikda
mo'ika'ne. 18 Huakpoa mokpoenig'a
menpa' tiahuayhue' mo'e. Huapeok
bo'peokjene menpa' peehue' mo'e.
Pan ijbia'mey menpa' bokkahue'de.
19 Cinco mil huabokerektaj cinco
pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo
huata'suj huedmeya'da yan'ohueame'?
—Jesúsa o'mana'uyate.
—Doce. —O'nona'uyate.
20 —Cuatro mil aratbuttaj siete
pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo
huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesúsa
o'mana'nok,
—Siete. —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.
21 —Menpa' kenda nopoehued mo'e.
—Onte'ti o'mana'uyate.

Huakka' jak Betsaidaya' Jesúsa ekpobigtaj o'yareaduyate.

22 Nogok Betsaida huakka' jakyo
on'tiakuyate. Jesúste ekpobigtaj on'totiakpo
"yakpotibata'te'," o'nona'uyatenok
23 ekpobigtaj o'ta'koypo huakka' jakya'
o'baktohua'po igkusi'hueea okpotihueke'po
o'tibata'tepo,
—¿Menpa' sigpi' tiahuaydik i'e? —Ona'uyate.
24 Ekpobig o'tiahuayatupo,
—Huabokerektaj ijtiahuaypo konig
ohuey on'hua'e. —Jesústaj ona'uyatenok,
25 onte'ti Jesúsa okpotibata'tenok huaboa'da
'urunanada aya'tada o'tiahuay'uyate.
26 —O'nen jakyo yahuati'. Huakka'
jakyo huahue' yae'. Kenda o'nigka'ne
batia'pakhue' yae'. —Jesúsa ona'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' me'ta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

27 Cesarea de Filipo huadaribayo
nog jakyo nog jakyo huanigpeika'eri
Jesúsere on'hua'epo dagte,

—¿Be o̱'e̱a̱' do'taj aratbuta
menhuaa'ika'? —Huanigpe̱i̱ka'eritaj
Jesúsa o'mana'uyate.
28 —Juan Bautista on o̱'e̱.
Noga̱ bo'huaa'ika'ne. On Elías
o̱'e̱. Noga̱ bo'huaa'ika'ne. Diosen
huamanbatia'pakeri o̱'e̱. Nogomeya̱
bo'huaa'ika'ne. —Huanigpe̱i̱ka'eria
o'nona'nok,
29 —¿Be o̱'e̱a̱' do'taj opuda̱
on'huaa'ika'? —Jesúsa o'mana'uyate.
—On Diosen Cristo i̱'e̱ne. Diosen
Huasi'po i̱'e̱nok Diosa me'ta'mona'uyne.
—Pedroa ona'uyate.
30 —Kenda ona'ne be'tapi' manahue'
yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Ijbueydeapoy." Jesúsa o'batia'pakpo oa'uyate.
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Jesúsa huaboa'da o'manmadika'po:
—Do huabokerek i̱jje̱po Diosya'
i̱jtiakuy. Pai'nanada ijnopo'e̱a̱poy. Judío
huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti
Moisésenba' huamanmadika'erierea
do'taj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo
men'arakapone. Bapa'me'noe
e'pokde'te Diosa me'noyhuada̱'apone.
32 —Jesúsa daka' o'mana'uyatenok
Pedroa o'tohua'depo, "kenpa'
ahue' ya̱e̱', Huairi," ona'uynig'a
33 Jesúsa o'batikorudpo ke'nen
huanigpe̱i̱ka'eritaj o'tiahuaypo Pedrotaj
ona'po:
—Konig huabokerekada nama'da
on'nopo̱i̱ka'nig o̱'na konigti
i'nopo̱i̱ka'po Diosen e'nopo̱e̱'
nopo̱e̱hue'da i̱'e̱ne. Konig totonig ia'ne
yahuati'. —Jesúsa i̱ghua'da ona'uyate.
34 Huanigpe̱i̱ka'eritaj kenpa'ti
huakka'da aratbuttaj menhuatiakde'
o'mana'depo huaboa'da
o'manmadika'po:
—Bepi' do'taj e'nigpe̱i̱ka'ta'
e'paknayo katepi' hua̱'enda on'pakika'
ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti
do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti
do'taj moknopo̱i̱ka'po pai'da nopo'e̱dik
mo'e̱a̱pet. 35 Kenpa'da hua̱'enda
e'paknayo Cristoere kurudyo̱ onte'ti
nounhuahuahue' o̱'nika'apo. Do'taj
e'nigpe̱i̱ka'ta' on'pakpo huadak hua'a
huakka' on'pakpo kenpa'da hua̱'enda
pakhue' o̱'nepo onte'ti Diosere kenpa'da
on'noeonhuahuika'apo. 36 Aya'ada oy
katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo
on'bae'ika'po do'taj e'nigpe̱e̱ta' pakhue'
o̱'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo̱
Diosere noeonhuahuikahue'dik o̱'neapo.
37 Diosere a'noeonhuahuikaya'po
katepi' Diostaj yokhue'dik mo'e̱po
kenpa'da do'taj pe̱e̱'dik mo'i̱ka'ne.
38 In aratbut dakhuea'da o̱gkika'po
Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'po inomey
be'api' do'taj e'nokbira'nayo do'hued
e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok
do huabokerek i̱jje̱po onte'ti ijtiakdepo
kenomeytakon ijbakbira'apoy.
Diosya' kurudya̱' ijhuarakpo Diosa
'urua'nanada megka'nok Diosen
huata'moneriere 'urua'nanada i̱jje̱po
ijtiakapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

9 1 —Huakka'nanada Diosen
Noki̱re̱g on'nopo'to̱e̱po Dios
Huairitaj daka' on'nigpe̱i̱ka'apo. Kenpa'
opudomey huakka'mon bueyhued
mo'e̱po bo'tiahuayapo. Buttida ijjay.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'eypakatuyate.
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

2 Seis huame'noe e'pokde'te
Pedrotaj Jacobotaj Juantere
o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa
o'batobehuikuyate. En'tiahuayte
Jesúsen huakok konig niokpo
o'kokeypakuyate. 3 Yudtakon diga̱'da
o'takeregpakatupo konig senogda
o̱'e̱tuyate. Aratbutnayo konig
keregda kahue'dik o̱'nika'. 4 Elíastaj
Moiséstaj Jesúsere en'batia'pakte
on'batiahuay'uyate.

5 —Oro' iyoda o'epo huadakda
o'ene. Bapa' bak o'kay'. Ontehuapa'
nogtida Moiséstaj nogtida Elíastaj
nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa
ona'poda ona'uyate. 6 Pedromey diga'da
on'mepuke'po koniga' a'ay' Pedroa
nopoehue'ada oa'uyate. 7 Kenpa' ena'te
e'sihuia o'batibuk'uyate. E'sihuiya'
on'peepo:
—In do'hued Huasi'po me'taene.
Huadi'da me'taene. Kentaj
yan'nigpeika'. —Diosa o'mana'uyate.
8 A'tida en'tiahuayte Jesústayo'da
on'tiahuay'uyate.
9 Huakupaya' en'huarakde'te
—Do huakudaka'da e'bueyada
noyhuadhued ee'ted kenda huakupayo
huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue'
yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.
10 Konigepo kenda batia'pakhue'
o'ne'uynig'a huayahuayayo'da kate
e'noyhuadtaj Jesúsa ya'batia'pak
on'batia'pakuyate. 11 Konigepo Jesústaj:
—"Cristo tiakhued ee'ted Elías
huakkuruda tiakdik ya'eapet."
¿Mena'po Moisés huamanmadika'eri
kenda yadika'? —Jesústaj o'nona'uyate.
12 —Elíasonigti huakkuruda tiakdik
o'eapo. Aya'tada a'manopo'yareaya'po
yatiakapet. Diosen Huasi'po pai'nada
ya'nopo'eapet. Kentaj yan'tibirae'apet.
Kenda huaojba'te on'madoya'uyate.
13 Elíasonigti e'tiaktada on'tibirae'po
konigti on'pakpo dakhuea' ogkame'te.
Konig Apagba'a oa'nig ogkame'te.
—Jesúsa Pedromeytaj o'mana'uyate.

Huasi'po toto' nokiregа
e'nopo'toetada Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

14 Jesúsen huanigpeika'erite
on'bahua'po okyehued ee'ted
huakka'nada e'kupopakada
Moisésenba' huamanmadika'eria
Jesúsen huanigpeika'eritaj en'maboyte
Jesúsomey on'batiahuayato'uyate.
15 Jesústaj on'tiahuaydepo
on'mepu'kepo on'huaketonyakpo
durugteda on'baaka'uyate.
16 —¿Katea' yan'batia'pak?
—O'mana'nok 17 nogtiada oa'tokpo,
—Do'hued huasi'potaj dakhuea' toto'
nokiregа o'nopo'toenok a'pakhue'dik
o'e. 18 Kenpa'ti menokapi' e'nopo'toete
o'ketpakonpo barakte o'huekika'po
kutajpoa' o'orokika'po hua'id
o'idta'peteye'po diga'da o'arognok
ontaj o'totiakne. "Dakhue' nokiregtaj
ya'noroka'," o'nen huanigpeika'eritaj
e'mana'tada orokahue' o'ne,
Huamanmadika'eri. —Nogtiada
ona'uyate.
19 —Opudomey judío aratbut
do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'ene.
Oknopoehue' huae'eri mo'ene.
Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e
oknopoehue'da mo'ene. Ijhue'ta'da
do'taj moknopoene. Huasi'potaj
yan'totiak. —Jesúsa o'mana'uyate.
20 Huasi'potaj on'totiaknok dakhuea'
nokiregа Jesústaj o'tiahuaydepo
huasi'potaj o'ketpakonka'nok
sorokte o'huekpo, o'pokore'epo
o'tiokkutajorokuyate.
21 —¿Meniga' huabayoka'
dakhuea' nokiregа ya'nopo'toika'po
ya'ketpakonka'ika'? —Jesúsa ona'uyate.
22 —Si'nog ee'ted nogok nogok
huakka'da dakhue' nokiregа
a'arakya'po ta'akyo huahueyopi'
o'enika'. Ka'dik ee'nayo oro'taj
mo'matinepahui'po bo'tihuapok.
—Ke'nen paga ona'uyate.
23 —Do'taj eknopoe'nayo aya'tada
ka'dik ijjepo yarea'dik ijjey. —Jesúsa
ona'nok,
24 —Yoknopoey, nogiti nogiti eknopoe'
be'tihuapok. —'Utta'da ona'uyate.
25 Huakka' aratbut on'kupopaknok
Jesúsa o'tiahuaypo,
—E'peokbet a'pakhue'dikere nokireg
yaorokpo huasi'poya' yakhuati' onte'ti

a'kudya'po tiakhue' yae'. —Jesúsa
dakhue' nokireegtaj huiyokda ona'nok,
26 dakhue' nokireega o'sagkiadpo
o'ketpakogka'po e'bueyonig o'orokpo
o'enon'uyate. Konigepo "e'buey o'e,"
huakka'mon on'batia'pakuynig'a
27 Jesúsnayo o'ta'koypo o'boa'uyate.
Huasi'po o'boduyate.
28 Jesús jakyo o'kuduyate.
Huanigpeika'eriyo'da kenere o'nepo,
—¿Oro'nayo dakhue' nokireegtaj
mena'po orokahue' o'e? —Jesústaj
o'nona'uyate.
29 —Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti
mo'tiona'pakonhua'po dakhue'
nokiregtaj ta'mona'dik mo'ene.
—Jesúsa o'mana'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Keya' o'hua'po Galileayo
konig iregireegteda o'pokonhua'po.
31 Huanigpeika'eritaj o'manmadika'po
iregireegteda o'hua'onhua'po. "Do
Huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne. Huabokereka
men'bahuatitotiakapet.
Men'arakapone. Bapa'me'noe
huakudaka'da e'eada ijnoyhuadapoy."
Jesúsa o'manmadika'uyate.
32 Huanigpeika'erinayo kenpa'
nopoenkahue' o'nepo on'me'pakpo
"¿monig ya'e?" onahue' o'nuyate.

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" Huanigpeika'eria on'batia'pakuyate.
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Capernaumyo on'tiakdepo jakyoda
o'eato'po,
—¿Dagte o'tiakpo katetaj
mo'batia'pak? —Jesúsa
huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
34 "¿Be'a hueret huairida e'dik
ya'et?" on'batia'pakpo a'tokhue'
o'nuyate. 35 Jesús huanigpeika'eritaj
a'manmadikaya'po o'huadpo
"yan'kupopak," o'mana'po,
—Bepi' doere huairi ee'ta' e'paknayo
nog aratbuten huanaba'nig ka'nike'
konig nogtaj kan'tihuapokike'.
—O'mana'po 36 huasi'potaj o'ta'koypo
nopoyo o'totiakpo hua'opite
o'doko'uyate.
37 —Do ijpaknok be'api' in huasi'potaj
di'da o'depo o'tihuapokika'po konigda
do'takon o'de do'hued Apagtakon
o'de. Ke'na me'ta'mona'uyne. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Ken aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo daka' bo'tihuapokika'ne.
(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

38 —Nogbokereka o'nendik o'dikka'po
toto'taj o'maenika'. O'tiahuaypo oro'ere
huahue' o'ika'nok, "Keje', kahue' yae'."
Ona'mey, huamanmadika'eri. —Juana
ona'uyate.
39 —Kentaj "kahue' yae'," onahue'
yane'. Be'api' konig tiahuayhued
o'ika'nig do'hued huadik o'dikka'po
eka'nayo onte'ti do'taj dakhue'
huaahue'dik o'eapo. 40 Ken aratbuta
oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue'
o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne.
41 Cristoen huanigpeika'eri mo'enok
do ijpaknok be'api' huamai' hue'ey
e'yoknayo dapi' Diosa dakhuapa
o'bayokapo. Buttida ijjay. —Jesúsa
o'mana'po.

Keyoj nama'da e'toka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 —Be'api' do'hued 'uru
huaknopoe'eritaj dakhuea'
e'batoka'nayo ke'ponanada castiga
Diosa ogkadhuahuika'apo. Konigepo
do'hued 'uru huaknopoe'eritaj
dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi'
dakhuea' batokahued huidtone' ke'nen

huāhuērenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik
ā'ēyā'po jod yākoyo e'kotnayo kenda
konig sue'da castiga e'magka' ō'ē.
43-48 Huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea'
e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhue'nanada
ō'ēnok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo
o'enapo. Ta'ak o'bakpakonhuahuika'apo
bakayhue' ō'ēāpo. Konigēpo huabaapi'
hua'iapi' huakpoapi' dakhuea'
e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da ō'ēpo
kahue'dik ā'ēyā'po e'boktegnayopi'
huadak yā'ēāpet, dakhuea' kahue'dik
ā'ēyā'po ekpokotoknayopi' huadak
yā'ēāpet. Ken konig yan'nopōēpo
dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea'
eka'nayo Diostaj dakhuea' boka'nok
castiga mogkadhuahuika'apone.
Ta'akyo mo'bakpakonhuahuika'apone.
Bakayhue'dik ō'unhuahuika'apo.
49 Sal pai' ē'ēāda huadakda o'kika'nig
konigti pai'da mo'nopo'ēpo huadakda
mo'ēāpone. 50 Sal huadakda ō'ēpo
o'kika'. Pai' ehue' ēē'nayo huadak
kahue'dikda en'dik ō'ēne. Konig salonig
yā'nepo huadaknopo'da huayahuaya di'
yan'maepo yan'manoeyika'. —Jesúsa
huanigpēīka'eritaj o'mana'uyate.

**"¿Huabokerek huātōē'taj menpa'
en'dik yā'ne?" Jesústaj nama'da
kae'po fariseoa o'nona'uyate.**
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

10 1 Kēyā' Jesúsa o'bakhua'po
Judeayo kenpa'ti Jordán akodpen
huadariyo o'hua'uyate. E'tiakte onte'ti
huakka'nanada ōgkupopakuyate.
Konig o'kika'po o'manmadika'uyate.
2 Jesústaj a'dikdikya'po sue'da fariseo
on'huahua'po, "¿Huabokerek huātōē'taj
menpa' kenpa'da endik yā'ē?" Jesústaj
o'nona'uyate.
3 —¿Kate yamana'uyate Moisésa?
—Jesúsa o'mana'uyate.
4 —"Huātōē ē'en beroba' madoya'dik
mo'ēpo huātōē endik mo'ē." Moisésa
o'mana'uyate. —O'nona'uyate.
5 —Konig nopoteyda mo'īka'po
Diostaj e'nigpēīka'ta' pakhue'
mo'īka'nok Moisésa kenda
o'madoya'uynig'a. 6 Huakkuruteda
Diosa aya'tada o'ka'uypo huabokerek
ettone'ere o'ka'uyate. 7 "Konigēpo
huabokerek ke'nen huaoj huāyēeretaj
okōrōkpo ettone'taj a'tōēpakya'po.
8 Botta' ē'ēāda on'tōēpakdepo konig
nogtida ō'nede." Apagba'te kenpa' oa'.
Botta' ē'ēāda nogtida ō'nede. 9 Kenda
Diosa o'tōēpaka'denok huabokereka
enhue'dikda ō'ne. —Jesúsa
fariseomeytaj o'mana'uyate.
10 Nogok huanigpēīka'eriere jakyoda
ō'nepo, "¿Huātōē menpa' en'dik ō'ē?"
Jesúsen huanigpēīka'eria o'nona'nok,
11 —Be'api' huabokerek huātōē'taj
ē'ennayo nogtaj o'tōēpakpo huakkuru
huātōē'taj dakhuea'da ōgka'. 12 Kenpa'ti
ettone'ā huātōē'taj ē'ennayo nogtaj
o'tōēpakpo dakhuea'da o'ka'. Diostaj
dakhuea'da o'ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

**Jesúsa huasi'potaj
o'mationa'pakuyate.**
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

13 Jesúsa daka' kan'bake'po huasi'po
kentaj en'batotiaktada ke'nen
huanigpēīka'eria "keje', batotiakhue'
yane'," on'mana'uyate. 14 Kenda Jesús
o'tiahuaypo o'diayatupo.
—Huasi'po do'te kan'batiake'.
"Kāēyā'," manahue' yane'. Konig inomey
'urunopo'da huasi'po ō'ne konigti aratbut
huaknopōē'eri Diosensi'po ō'nepo Dios
Huairitaj on'nigpēīka'apo. 15 Huasi'po
do'taj 'urunopo'da menoknopōēpo
men'nigpēīka'ne. Konig huasi'po Dios
Huairitaj daka' o'noknopōēnig konigti
opudomey oknopōēhue' ēē'nayo Dios
Huairiensi'po ehue'dik mo'ēāpone.
Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.
16 Huasi'potaj o'badokoe'po
o'batibata'te'epo Diosa daka' kabake'po
o'mationa'pakuyate.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

Huabokerek huairi Jesúsere on'batia'pakuyate.
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Dagte Jesúsa huaboa'da o'hua'depo
huabokereka o'huaketonyakpo
huikudate o'tihuadpo,
—¿Kurudyo̱ Diosere
a'noeonhuahuikaya'po kate
huadakda kika'dik i̱jje̱, huadakda
huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uyate.
18 —Ka'tia'po huadakda i̱'e̱ne
ona'. Diosyo'da huadakda o̱'i̱ka'.
19 Diosen e'mana' i'nopo̱e̱. Nogen
hua̱to̱e̱'taj bakdejhue' ya̱i̱ka'.
Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue'
ya̱i̱ka'. Nogen bakberehue' ya̱i̱ka'.
Nama'da bahuaahue' ya̱i̱ka'. Da ahue'
ya̱i̱ka'. Huaojtaj hua̱ye̱tere daka'da
yanigpe̱i̱ka'po daka' yamato̱i̱ka'po
yabayokika'. Kenpa' Diosa o'mana'uyate
i'nopo̱e̱ne. —Jesúsa ona'uyate.
20 —Do huasi'poedanda kenda aya'da
i̱jnigpe̱i̱ka'uy, Huamanmadika'eri.
—Huabokereka ona'uyate.
21 Jesúsa di' o̱'e̱po o'tiahuayatupo,
—Nogitied ka'diken i̱'e̱ne. Huakupete
aya'da i'tamaetnig yabahuaya'.
Ken huakupe yabaedepo pai'da
aratbuttaj yabayoke'. Kenda on
eka'nayo kurudyo̱ Diosere huakka'da
i'matounhuahuika'apone. Do'taj
behuatiakpo beta'hua'ika' e'bueypi'
beta'hua'ika'. —Jesúsa huairitaj
ona'uyate.
22 Huairia kenda o'pe̱e̱po nohue'
o̱'unpo huakka'nanada o'tamaenok
suhue'nanada o̱'e̱po okhua'uyate.
23 Huanigpe̱i̱ka'eritaj okpokuberudpo,
—Bepi' huairi huakka'nada e'mato̱e̱'ta'
huaeretpakeri Dios Huairitaj
oknopo̱e̱hue'dik o̱'neapo, Diosensi'po
ehue'dikda o̱'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.
24 Huanigpe̱i̱ka'eria Jesúsen hua'ataj
o'pe̱e̱po on'mepuke'nok onte'ti Jesúsa
o'mana'po:
—Huakka'da e'mato̱e̱'ta' huapakeria
Dios Huairitaj oknopo̱e̱hue'dik o̱'neapo.
Diosensi'po ehue'dikda o̱'ne. 25 Konig
camello huaboro' 'uhua sakpi'pe̱yo̱
kudhue'dik o̱'e̱. Konigti huairi huakka'da
on'mato̱e̱po Diosensi'po ehue'dikda
o̱'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.
26 Huanigpe̱i̱ka'eria kenda on'pe̱e̱po
huakka'da on'mepu'kepo huayahuaya
on'batia'pakpo:
—¡Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po
e̱'dik ya̱'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti
noeonhuahuika'dik ya̱'neapo?
—On'batia'pakuyate.
27 Jesúsa o'batiahuaypo o'mana'po:
—Huabokereka huata'da
nopo'yareahue'dik o̱'ne. O̱'nada on'pakpo
noeonhuahuikahue'dik o̱'neapo. Diosayo'da
nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti
manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da
aya'da ka'dik o̱'e̱. —O'mana'uyate.
28 —Oro'nayo aya'da o'mato̱i̱ka'nig
o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da
o'maenondemey. —Pedroa ona'uyate.
29 —Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o̱'nen,
huama'buytaj huidpotapi' o̱'nen, huaojtaj
hua̱ye̱tapi' o̱'nen, hua̱to̱e̱'taj huasi'potaj
ta'bapi' o̱'nen. Huadak hua'a o'deretpakpo
kenpa'ti do'tayo'da a'nigpe̱i̱kaya'po o̱'nen.
30 O'nennok Diosa oy huakka'nanada
o'bayokapo. Jak, huama'buy, huidpo, hua̱ye̱
huasi'po, ta'bakon o'bayokapo. Pai'da
e'nopo'e̱bet o'bayokapo. Nogok Diosere
on'noeonhuahuika'apo. 31 Oy huakka'da
huairi e̱'e̱a̱da nogok huairida ehue' o̱'neapo.
Konig huanaba' o̱'neapo. Huakka'mon
konig huairionig ehue'da o̱'nika'nig konig
huanaba'da oy o̱'nika'nig. Nogoknayo
'urua'da o̱'neapo. Konig huairitone' o̱'neapo.
—Jesúsa o'mana'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Jesúsa onte'ti oa'uyate.
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jerusalényo̱ dagte Jesús
huanigpe̱i̱ka'eriere on'behuikpo

Jesús huakkuruda o'hua'enok
huanigpe̱ika'eri on'mepuke'po
nogomey on'tahua'po on'me'pukuyate.
Doce huanigpe̱i̱ka'eritaj nogyonda
o'batohua'po konig megka'apone
o'mana'po:
33 —Jerusalényo̱ o'hua'ne. Do
huabokerek i̱jje̱po Diosya' ijtiakuy.
Jerusalényo̱ huabokereka sacerdote
huairiomeytaj men'yokapone.
Moisésenba' huamanmadika'eritere
men'yokapone. Ken bueydik o̱'e̱
men'huaa'apone. Nog aratbuttaj judío
ehue'taj do'taj menyokapone. 34 Nog
aratbuta do'taj men'tierikapone.
Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone.
Mentisupu'eapone. Me'darakapone.
Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo
huakudaka'da e̱'e̱me'tada Diosa
me'noyhuada̱'apone. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Jacoboa Juanerea huairi bo'yahuea'
o'nona'uyate.**
(Mt. 20.20-28)

35 Zebedeoen huasi'po Jacobo
Juanere Jesústaj on'huahua'po,
—Kenda ona'nig oro'taj mogka',
huamanmadika'eri. —Juan Jacoboere
o'nona'uyate.
36 —¿Kate bo'pak? —Jesúsa
o'mana'nok.
37 —O̱'na 'urua'nanada huakhuairi
e̱'e̱de'te konig huairi e̱'hua̱e̱' onte
da'kopen ope'topen bohuada̱'.
—Jesústaj o'nona'uyate.
38 —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'da
ijnopo'e̱a̱poy. ¿Menpa' doere konigti
pai'da nopo'e̱'dik mo'e̱? —Jesúsa
o'mana'uyate.
39 —E̱e̱', onere pai'da nopo'e̱'dik o̱'e̱y.
—Jesústaj o'nona'uyate.
—Buttida i̱jjay, konig pai'da
ijnopo'e̱a̱poy opud konigti pai'da
nopo'e̱'dik mo'e̱a̱pone. 40 Nogok do
huakhuairi i̱jje̱depo ijmana'ika'apoy.
Doere huakhuairi ka'ne'po
do'huanayo yahueahue'dik o̱'nene.
Kenomey do'hued Apag Dios
a'nennada o'baktie'ea'uynigtaj doere
huairi o'bayahuea'apoy. —Jesúsa
o'mana'uyate.
41 Nog diez huamata'moneria kenda
on'mape̱e̱po Jacobotaj Juantere
on'mahuadiay'uyate.
42 —Inte yan'batiak —Jesúsa
o'mana'po— Nog aratbuten
gobierno huairitone' kenpa'da
teyda on'mana'ika'nok kenomeyen
aratbut huairitaj nigpe̱i̱ka'dik o̱'nika'.
43 Opudnayo ken konig kikahue'dik
mo'e̱ne. Be'api' huairi e̱e̱'ta' e'paknayo
nog aratbuttaj kan'batihuapokike'.
44 Kenpa'ti be'api' doere huairi e̱e̱'ta'
e'paknayo konig nog aratbuten
huanaba' ka'nike'. 45 Konig do ijkika'nig
konigti ya̱g'kika'. "Konig huanaba'
mentihuapok." A'ikaya'po tiakhue'
i̱jju̱y. Aratbuttaj a'tihuapokya'po
ijtiakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj
a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po
Apag Diosya' ijtiakuy. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Bartimeotaj okpoyarea'uyate.
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Ken Jericó huakka' jakyo
on'batiakuyate. Huakka' jakya'
on'pokondepo Jesús huanigpe̱i̱ka'eriere
huakka'nanada aratbutere e'noro̱kte
Bartimeo ekpobig Timeoen huasi'po
dagte o'huadpo "huakupe beyok,"
o'mana'uyate. 47 "Jesús Nazaret hua̱e̱'eri
o'pokde," aratbuta enhuaa'te o'pe̱e̱po
'utta'da ona'po,
—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea'
huasi'po. —Ekpobiga̱ 'utta'da ona'uyate.
48 —Yabatikde'. —Aratbuta huiyokda
e'nona'tada nogi̱ti huakka'a'da
o'nokoye'uyate.
—Metinepahui', Jesús Daviden
adhuea' huasi'po. —'Utta'da ona'uyate.

49 Ken Jesús e'hua'ada o'boato'po,
—Yan'totiak. —Jesúsa o'mana'nok
on'huahua'depo,
—Yadurugpakpo yabod. Jesúsa
"Yatiak" mena'ne. —O'nona'uyate.
50 Huaok o'enpo o'bodpo Jesústaj
o'huatiakuyate.
51 —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'uyate.
—Ekpoyarea'ta' ijpaki,
Huamanmadika'eri. —Ekpobiga
ona'uyate.
52 —Do'taj meknopoepo yayarudpo
yahuati'. —Jesúsa ona'uyunok ekpobig
huaboa'da o'tiahuaypo Jesústaj dagte
o'tahua'uyate.

Jerusalényo Jesúsa o'kuduyate.
(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 1 Jerusalén meyohue'da e'ede'te
Betfagéte kenpa'ti Betaniate
kenpa'ti ote' Olivoste o'nedepo, botta'
huanigpeika'eritaj:
2 —Butukda yan'huati'. Huakka'
jakyo yan'huati'. Keyo burro 'uhua
enuku' bo'huahuayapone. Ken burrote
bepi' huadhued o'ne. Yanogkujpo
do'taj menigtotiak. 3 "¿Mana'po
bo'tohua'?" Be'api' ena'nayo "Huairia
o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti
o'totiakapoy." Ya'nonati'. —Jesúsa
botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
4 Ken on'hua'po dagte akbogpete
burro 'uhua enuku' on'huahuaypo
o'nogkujuyate.
5 Egkujte huabokerek kenteda o'nepo,
—¿Kate boka'? ¿Mena'po burrotaj
mogkuj? —On'mana'uyate.
6 Konig Jesúsa o'mana'nig
kenda on'mana'nok "tohua'dik
mo'e," on'mana'uyate. 7 Jesúste
burrotaj on'tohua'po kenomeyen
huaoka' burrota'pite on'hueda'nok
Jesús o'huaduyate. 8 Kente Jesús
o'pokapo on'nopoepo dagte
huakka'da kenomeyen yudtaj
on'bahueda'po nogomeya ohuey
'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte
on'bahueda'uyate.
9 Huakkurute huae'eria kenpa'ti
huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da
on'da'po:
—'Urunanada Jesús, Diosen
huamanopo'yarea'eri, mon'durugpak,
huakka' mon'durugpak. Kentaj Apag
Diosa mo'nigta'mona'uyne. 10 Oro'en
adhuea'pane' David huairionig
hueretda huakhuairi o'tiakde,
Jesús Huairi o'tiakde. Dakiti Dios,
mon'durugpak, huakka' mon'durugpak.
—Aratbuta 'utta'nanada o'nokoy'uyate.
11 Ken konig Jerusalényo Jesús
o'kudpo kenpa'ti Diosen jakyo o'kudpo,
aya'tada daka' o'tiahuaypo osikdenok
Betaniayo doce huamata'moneriere
o'hua'uyate.

Hueymey higueratai "onte'ti dapakhue'dikda i'eapone," Jesúsa ona'uyate.
(Mt. 21.18-19)

12 Eme'te Betaniaya' o'norookdepo
Jesús aypota' o'epo 13 adteda hueymey
higueratai o'tiahuaynig'a huada
o'pakpo o'huahua'nig'a huakutayo'da
o'uyate. Huadajok ehued o'uyate.
14 Konigepo higueratai ona'po:
—Onte'ti dapakhue'dikda
i'eapet. Bepi' o'nenda bapehue'
ya'neapet. —Jesúsa ona'uyate. Kenda
huanigpeika'eria on'peee'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate Jesúsa.
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

15 Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús
Diosen jakyo o'kuddepo huaboa'da 'uhua
huabahuaya'eritaj huabakbae'erieretaj
o'maoroka'po huakupe huakabia'erien
kutopa o'makmaena'po tukku' 'uhua
huabahuaya'erien huahuadtaj
o'makmaena'uyate. 16 "Konig dag ekapa'

Diosen jakyo katepi' topokhue'dik
mo'ẹne." Jesúsa ịghua'da o'mana'uyate.
17 O'manmadika'po:
—Do'hued jak aya' huadarieri
aratbuten huationa'pak jak on'tạẹ.
Apagba' e'mana'tada konig huabereerien
jakonig opudomeyạ mo'tọẹne. —Jesúsa
huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.
18 Kenda sacerdote huairi Moisésenba'
huamanmadika'eriere on'pẹẹpo Jesústaj
on'me'pukuyate. Jesúsa e'manmadika'te
huakka'nanada aratbut on'pẹẹpo
'urunanada ọ'ẹ on'mepuke'nok huairia
Jesústaj on'me'pukpo huaboa'da e'arakta'
on'pakpo monig e'arakta' o'duknig'a.
19 Esikde'te Jesúsa huakka' jakya'
ọ'ọrọkuyate.

Huẹymey higuera o'ay'uyate.
(Mt. 21.20-22)

20 Eme'te sikyoedda onte'ti
on'hua'depo higuera hua'ihuitya' aya'da
e'ayde' on'tiahuay'uyate. 21 Pedro
onte'ti okkahuehue' ọ'ẹpo,
—Ken higueratạj "onte'ti dapakhue'dikda"
iname'nig o'ayde, yatiahuay',
huamanmadika'eri. —Ona'uyate.
22 —Diostaj daka' yanoknopọẹ'. 23 "In
ote' yatohua', Dios. Ẹ'pọgyọ yaen."
Be'api' ena'nayo Diosa yaka'apet daka'
eknopọẹ'nayo o'ka'apo. Konig ona'nig
ọ'ẹạpo. 24 Eknopọẹ'nayo aya'tada
katepi' bo'pakpo bo'tiona'paknok
Diosa bo'yokapone. 25 Apag Diostaj
yan'tiona'pakpo be'api' ontaj dakhuea'
ẹgkame'nayo yakkahuea'. Ọ'nen Apag
Dios kurudyọ ọ'ịka'po ke'na opudtaj
dakhuea' e'ka' bokkahueapone kenpa'ti.
26 Nogtaj okkahueahue' ẹẹ'nayo ọ'nen
Apag Diosakon opudtaj okkahueahue'
mo'ẹạpone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¿Be'a Jesústaj ya'ta'mona'uyate?
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27 Onte'ti Jerusalényọ on'tiakdepo
Jesúsa Diosen jakyo e'huae'te sacerdote
huairi Moisésenba' huamanmadika'eri
judío huairitone'ere on'huahua'depo,
28 —¿Yabayareadhuati'. Be'a
mena'uy? —Jesústaj o'nona'uyate.
29 —Huakkuru do'taj me'nakonen.
Opud ena'nayo ke'na "yabayarea',"
mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone.
30 "Bautiza yamagkadhuati'."
¿Be'a Juantaj yana'uyate, Diosa
huabokerekapi'? Mena'tok. —Jesúsa
o'mana'uyate.
31 Menpa' o'apo huairia huayahuaya
on'batia'pakpo:
—"Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate."
Oro'a ena'nayo "¿kenda Juana
do'taj be'tia'pakikuynig mena'po
oknopọẹhue' mo'ụy?" oro'taj
mona'apone. 32 "Huabokereka Juantaj
on'ta'mona'uyate." Oro'a ena'nayo
aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet
konigẹpo Diosen huamanbatia'pakeri
Juan ọ'ẹ'uy aratbut o'noknopọẹnok.
—Judío huairia huayahuaya
on'batia'pakpo,
33 —Be'a Juantaj yanuyet oro'
nopọẹhue' ọ'ẹy. —Huairia Jesústaj
o'nona'uyate.
—"Yabayarea'." Ke'na mena'uyne do
kenpa'ti onahue' ọ'neapone. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Huairien ta'ba huạtạtọẹ'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 1 Jesúsa konig ọ'ẹ
o'manbatia'pakpo
o'manmadika'po:
—Huairien ta'bayo uva huakpi
on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi
on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva
huada huasapa'a' sipana' 'uruda
o'kogka'uy. Hua'ia asapaiya'po
o'kogka'uy. Ta'ba huatioka'
kutayoda kutopa o'ka'uy. Uva ta'ba

huatatoe'eritaj ta'ba o'baktoyokdepo
bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate.
Nogbayo ijhue'da o'uyate. 2 Kenoka'
uva huada o'boyogdenok ta'bayo
ke'nen huanaba' o'ta'mona'uyate.
Sue'da huada ka'totiake'po
o'ta'mona'uyate. 3 E'tiakde'te ta'ba
huatatoe'eria huairien huanaba'taj
on'toepo on'bitbitpo uvabayo'
on'ta'mona'uyate. 4 Onte'ti huairia
nog huanaba'taj o'ta'mona'uyate.
Ta'bayo e'tiakde'te on'pa'ea'po
huakutaj on'bitbitpo on'tidike'uyate.
5 Huairia nogtakon o'ta'mona'uyate.
Kentaj o'darakuyate. Nogok nogomey
huakka'montaj o'mata'mona'uyate.
Nogtaj on'mabitbitpo konogtada
on'batiarakuyate.
6 Huairien huasi'poyo'da o'taepo
kentaj di'nanada o'ika'uyate.
Ta'poteda huasi'po o'ta'mona'uyate.
Kentanayo 'urua'da yan'deapet
o'nopoepo. 7 Ta'ba huatatoe'erinayo
dakhuea'da on'nopoepo, "Huairi
e'bueyde'te huasi'poa aya' huaoen
o'baeapo. On'nopoepo huairien ta'ba
oro'en kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj
mon'arak." Onpayo' on'batia'pakuyate.
8 Ken huasi'potaj on'toepo o'darakpo
ta'baya' huaso' o'nen'uyate. —Ken
konig Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'po,
9 —Huairi o'tiakdepo huatatoe'eritaj
menpa' ya'magka'apet mo'nopoe.
Huatatoe'eritaj o'barakpo ta'ba
nogomeytaj o'bayokapo. 10 Apagba'kon
tiahuayhue' mo'ika'.

Huid jak ogka'po jak huaka'eria
Diosen 'uru huidda e'huae'taj
pakhue' o'nepo o'nen'uy. Ken
huidta' Diosnayo o'pak ken
huidte huaboro' jakda o'ka'apo.
11 Kenda Dios Huairia o'ka'apo
'urudapita' o'ka', o'nopoene.
Apagba'te kenda oa'.

—Jesúsa o'mana'uyate.

12 Judío sacerdote huairi nog
judío huairiere Jesústaj on'peedepo
oro'omeytaj bo'tia'pakne. Oro'
konig huairien ta'ba huatatoe'eri
o'nea' bo'tia'pakne on'nokotdepo
Jesústaj huabakuda' jakyo
e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj
on'makme'pukpo tohuahue' o'nuyate.
Jesús Diosen huamanbatia'pakeri
o'e. Aratbuta o'noknopoenok
on'makme'pukpo on'bakhua'uyate.

¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e? Fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

13 Jesúsa nama'da kae'po dakhue'da oa'
aa'ya'po judío huairia Jesúste fariseotaj
kenpa'ti Herodesen huapakeritere
on'mata'mona'uyatenok 14 on'huatiakpo,
—Konig aratbuta yan'pakapet
mentia'pakapetpi' nopoehue' i'epo
buttida i'mana'ika', huamanmadika'eri.
Aya'tada konigti i'pakika'. Huairi
huanaba'pi' konigti i'pakika'. Diosen
e'kika'nig buttida i'manmadikika'.
¿Menpa' Romano gobierno huairitaj
huakupe yokika'dik o'e? ¿Yokhue'dikpi'
o'e? —Jesústaj o'nona'uyate.
15 Nama'da me'nona'ne Jesúsa
o'nopoepo,
—¿Do dakhuea' kae'po mena'po
nama'da o'nona'? Men huakupe,
mentiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok,
16 ken denario huakupe e'yokte
o'tiahuaypo,
—¿Huakupete be'ed huakok ya'e?
¿Be'ed huadik e'mandoya' ya'e?
—Jesúsa o'mana'uyate.
—Romano gobierno huairien huakok
huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uyate.
17 —Gobiernoen e'huae' yan'yokikati'.
Kenpa'ti Diosen e'huae' yag'kika'po
yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uyate.
Kenpa' on'peedepo, "kenpihuay,"
'urua'da oa' on'nopoepo.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya̱'neapet?
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Saduceo huamanmadika'eri
aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue'
o̱'neapo on'batia'pakika'uy.
Saduceomey Jesústaj on'huahua'po
o'nona'po:
19 —"Huabokerek e'to̱e̱pakada
huasi'po to̱e̱huedạda e'bueynayo
ke'nen huama'buy ayhuataj to̱e̱pakdik
o̱'e̱po huama'buykudakendik
huasi'po diktọe̱dik o̱'e̱." Moisésa
o'manigmadoya'uyate. 20 Oro'ere
siete huama'buy o̱'nuy. Huakkurueria
o'to̱e̱pakdepo nogok sigpi' huasi'po
to̱e̱hue'ada okbuey'uy. 21 Nog
huama'buy ayhuataj o'to̱e̱pakuy.
Ke'nakon huasi'po to̱e̱hue'ada o'buey'uy.
Nogạkon konigti o'ka'uy. 22 Ken konig
aya'ada siete huama'buey kentaj
on'to̱e̱pakuy. Huasi'po to̱e̱hue'ada
on'timabuey'uy. Ta'pota' ayhuakon
o'buey'uy. 23 ¿Nogok aratbut kubarakya'
onte'ti en'noyhuadde'te ke'na
ayhua be'ed huạto̱e̱ạ'taj ya̱'e̱ạpet?
Aya'ada huama'buya on'to̱e̱'uy,
huamanmadika'eri. —Saduceomeya̱
Jesústaj o'nona'uyate.
24 —Nama'da mo'nopọi̱ka'ne. Apagba'
nopọe̱hue' mo'e̱ne kenpa'ti Dios teyda
o̱'e̱ nopọe̱hue' mo'e̱ne. 25 Aratbutkudak
kubarakya' on'noyhuaddepo
to̱e̱pakhue'dik o̱'neapo kenpa'ti
huạyọbu katọe̱pake'po bayokhue'dik
o̱'neapo. Konig Diosen huata'moneri
kurudyọ o̱'ne konigti o̱'neapo. Diosen
huata'moneri to̱e̱pakhue' o̱'nika'.
26 Aratbut e'buey onte'ti kubarakya'
noyhuadhue' ya̱'neapet opud nama'da
on'batia'pakika'nig'a kubarakya'
onte'ti on'noyhuadạpo nopọe̱dik
mo'e̱ne. Moisésenba'te bo'tiahuaypo
kenpa' nopọe̱dik mo'e̱ne. Kente
Moisésenba'te hue̱ymey e'bakpakte
Moisésa Diostaj o'tiahuay'uy
o'timadoya'uyate. "Abrahamen Dios
i̱jje̱y. Isaacen Dios i̱jje̱y. Jacoben Dios
i̱jje̱y." Diosa ona'uyate. 27 E'bueyen
Dios ehue' e̱e̱'tada huanoe'erien Dios
o̱'i̱ka'. Aratbut noyhuadhue' o̱'neapo
opud nama'da mo'nopọi̱ka'ne. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpe̱e̱po kika'dik ya̱'e̱.
(Mt. 22.34-40)

28 Jesús saduceo huairiere
en'batia'pakte Moisésenba'
huamanmadika'eri o'bahuatiakpo
o'mape̱e̱po Jesúsa 'uruda o'mana'
o'nopọe̱depo,
—Diosen e'mana' menata hueretda
inigpe̱e̱po kika'dik ya̱'e̱. —Jesústaj
Moisésenba' huamanmadika'eria
ona'uyate.
29 —Huairi oro'en Dios kenyo'nanada
Dios o̱'e̱. Yan'pe̱e̱', Israel aratbut.
30 Dios Huairitaj di'nanada yanika'.
Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo
Diostaj di' yanika'. Huạso̱'ạbeta'
huakka'da yan'pakpo Diostaj di'
yanika'. Huanoki̱re̱gạbeta' huakka'da
yan'pakpo Diostaj di' yanika'.
E'nopọi̱ka'a yan'eretpakpo Diostaj di'
yanika'. Kenda Diosen e'mana' menata
hueretda inigpe̱e̱po kika'dik ya̱'e̱.
31 Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon
o̱'e̱. "Konig huata' di'da mo'i̱ka'ne
konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'."
Kenda e'mana' Diosa huakka'nanada
o'pakika' nogda sue'da o'pakika'.
—Jesúsa ona'uyate.
32 —'Urunanada ona'ne,
huamanmadika'eri. Buttida ona'ne.
Nogtiyo'da Dios o̱'e̱. Nogda ehue' o̱'e̱.
33 Dios Huairitaj di'nanada yanika'.
Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo
Diostaj di' yanika'. E'nopọi̱ka'a
yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'.
Huạso̱'ạbeta' huakka'da yan'pakpo

Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta'
huakka'da yan'pakpo Diostaj di'
yanika'. Kenpa'ti konig huata' di'da
mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj
di'da yan'maika'. Kenda Diosa
huakka'nanada o'pakika'. 'Uhua
Diostaj on'yokika'po Diostaj kutopate
on'mahuigika' Diosa sue'da o'pak.
—Moisésenba' huamanmadika'eria
ona'uyate.
34 Moisésenba' huamanmadika'eria
daka' oa'nig Jesúsa o'peepo,
—Dios Huairitaj oknopoe'dik i'ene.
Diosensi'po e'dik i'ene. —Jesúsa
ona'uyate. Kenda enade'te onte'ti
Jesústaj onahue' o'nuyate.

¿Be'ed adhuea' huayayo ya'e Cristo?
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Diosen jakyo Jesúsa
o'manmadika'po:
—Cristo Daviden adhuea'
huayayo o'e. Mena'po Moisésenba'
huamanmadika'eria yada'ika'.
36 Doere teyda yamanika'. Aya'da
o'nen taka' oknopoehue'
huaee'erikon nogokda huaboa'da
ontaj nigpeika'dik o'neapo.
Do'hued huairi Cristotaj Dios
Huairia ona'uy.
A'nennada Davida Diosen Nokireg
o'nopo'toepo oa'uyate. 37 "¿Do'hued
Huairi Cristo o'e," David ea'nayo Cristo
Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik
ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate.
Ken huakka'ada aratbut
ogkupopakpo durugnanada
on'peee'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuyate.
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesúsa nogiti o'manmadika'po:
—Moisésenba' huamanmadika'eritaj
keyoj ijjay. Huata'da on'eretpakpo
nama'da ogkika' daka' yan'nopoika'.
Konig huairi kirigayo' huabidokda
e'otta' on'pakika'po kenpa'ti huakka'
jak eretnopoyo e'huae'te "I'tiak,
huairi," ena'te e'peeta' on'pakika'.
39 Kenpa'ti judíoen huaitake' jakyo
huairied huahuadte e'huadta'
on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate
konig huairied huahuadte e'huadta'
on'eretpakika'. 40 Kenpa'ti ayhuaen
huakupe jakpi' katepi' en'taee'te
konig engaña ogka'po on'bakkayika'.
Kenda ogkika'po onokteteyo' Diostaj
ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'.
Aratbuta men'tiahuaye'po huadakda
o'ne men'tinopoe'po kirigayo'
on'tiona'pakonhuahuika'. Kenda
ogkika'nok Diosa daka' o'nopoepo
huakka' castiga o'magka'apo. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Ayhua pai'da e'eada Diostaj botta' sigkupe o'yokuyate.
(Lc. 21.1-4)

41 Diosen jakyo huakupe huabae'
cajate meyohue'da Jesúsa o'huadpo
huakka' aratbut huakupe en'kuda'te
o'batiahuay'uyate. Huairia
huakka'da on'kuda'uyate. 42 Pai'da
ayhua o'tiakdepo botta' sigkupe
o'bakuda'uyate. 43-44 Huanigpeika'eritaj
"yan'tiak" o'mana'po,
—In ayhua suhuigda e'toeada konig
huakka'da o'kuda'. Judío huairinayo
huakka'da e'tamaetada suigda on'kuda'.
Konigepo ayhua aya'da Diostaj o'yok.
Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 1 Diosen jakya' Jesúsa
e'orokde'te,
—Diosen jak yatiahuay',
huamanmadika'eri, 'urunanada
huid, 'urunanada jak. —Nogtida
huanigpeika'eria Jesústaj ona'uyate.

2—In Diosen huid jak bo'tiahuaynig
nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada
sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid
kupahuihuihue' o̱'e̱a̱po. Diosen jak
ehue'da o̱'e̱a̱po. —Jesúsa ona'uyate.

**Cristo onte'ti tiakhued e̱e̱'ted
kenpa'ti kene'hua̱ya̱' huame'noe
tiakhued e̱e̱'ted in konig aratbuta
on'magkika'aponig Jesúsa
o'manopo̱e̱a̱'uyate.**
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Ken Olivos ote'yo Diosen jakya'
butukada on'hua'uyate. Jesús
e'huadte Pedro Jacobo Juanereyo'da
on'huahua'po,
4—¿Menoka' Diosen huid jak
yan'sakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti
kene'hua̱ya̱' huame'noe menoka'
ya̱'e̱a̱pet? ¿Oro'omey a'nopo̱e̱ya'po kate
huakkuru o'tiahuayapet? —Jesústaj
o'nona'uyate.
5—Keyoj huakka'ada opudtaj
nama'da ena'te pe̱e̱hue' yanikati'.
6 Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone.
"Cristo i̱jje̱y." Do'hued huadik nama'da
mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada
nama'da on'manigpe̱e̱a̱po.
7 Nogbayo nogbayo gobierno
sorotataj nog gobierno sorotataj
on'barakonhua' yan'batia'pakapet.
Opudnayo me'pukhue' yane'.
Kene'hua̱ya̱' huame'noe tiakhued
e̱e̱'ted. 8 Nogbaya' nogbaya' gobierno
sorotataj yan'barakonhuahua'apet.
Diga̱'da yan'barakonhuahua'apet.
Nogbaya' nogbaya' huadari ya̱'i̱ye̱gapet.
Nogya̱' nogya̱' aratbut aypobayo'
o̱'nepo yan'mabueyonhua'apet. Kenpa'
huaboa'da dakhuea'da o̱'e̱depo
pai'nanada yan'nopo'e̱a̱pet.
9 Huata'da daka' yan'nopo̱e̱po do'taj
batikhue'da yanoknopo̱i̱ka'. Judío
huairi e̱gkupopakyo mo'batohua'apone.
Judíoen hua̱i̱take' jakyo mo'bitbitapone.
Do'taj moknopo̱e̱nok do'hued gobierno
huairitaj manbatia'pakdik mo'e̱a̱pone.
10 Kene'hua̱ya̱' huame'noe ehued
e̱e̱'ted aya'da huadaribayo hua̱e̱'eritaj
e'noeanhuahuika' hua'a huadak
hua'a manbatia'pakdik ya̱'neapet.
11 Gobierno huairitaj e'yokde'te
"katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo,"
me'pukhue' yane'. Kenoka' Diosen
Noki̱re̱ga̱ mo'nopo̱e̱a̱'aponok kenda
huairitaj mo'mana'apone. 12 Nogok
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria huaknopo̱e̱'eri
huama'buytaj kan'batiarake'po
gobierno huairitaj on'bayokapo.
Kenpa'ti huaoa huasi'potaj
kan'batiarake'po gobierno huairitaj
on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa
ke'nen huaoj huaknopo̱e̱'eritaj
kan'batiarake'po gobierno
huairitaj on'bayokapo. 13 Do'taj
moknopo̱i̱ka'nok nogba nogbaya'
huabada opudtaj bo'huadiayika'apet.
Kenomey batikhue'ada Diostaj
daka' on'nigpe̱i̱ka'po Diosere
on'noeonhuahuika'apone.
14 Ken dakhue'da Diostaj konig
Diosen jakyo ya'kudapet. Daniela
a'nenannda o'madoya'uyatenig
Diosen jakyo e̱'e̱de'te bo'tiahuaydepo
aya' Judea huadaribayo hua̱e̱'eria
huakupayo yan'mamonti'. Beroba'
yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'.
15 Huabarakeri i̱dada on'batiaknok jak
kurute e̱e̱'nayo jakyo katepi' mo'tamae
a'udya'po kudhue' yaneti'. I̱dada
yan'mamonti'. 16 Ta'bayo e̱'ne'nayo
yudtaj a'udya'po jakyo huahue' yaneti'.
17 Ettone' bogdakhue' kenpa'ti ettone'
yo̱bed on'to̱e̱po i̱dada monhue'dik
o̱'nepo pai'da yan'nopo'e̱a̱pet.
18 Uu'ok e̱e̱'te monhue'dik o̱'e̱y Diostaj
yan'tiona'pakikati'. 19 Huakka'nanada
pai'nanada yan'nopo'eonhuahua'apet.
Ke'ponanada ya̱'neonhuahua'apet.
Huakkuruda Diosa huadari e'ka'deya'
sue'da pai'damon on'nopo'e̱'uyate.
Kenpa' ehue' ya̱'neapet. 20 Aya'da

mabueyhue'dik ka'ne'po, kenpa'ti
Diostaj huaknopoe'eri Diosen
huabaktie'ea'eritaj o'matinepahui'po
"sue'da huame'noe aratbut pai'nananada
kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet.
21 Kenoka' "yan'tiahuay', in Cristo
o'e," "yan'tiahuay', ayo Cristo o'e."
Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'.
22 Kenpa'ti "Cristo ijjey," huabokerekpi'
nama'da yan'mana'apet. "Diosen
huamanbatia'pakeri ijjey," nogok
nogok nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti
'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig
yagka'apet. Kenpa'ti yan'bayarea'apet.
Diosen huabaktie'ea'eri nama'da
kagke'po yan'eretpakpo nama'da
yan'mana'apet. 23 Nama'da huaa'eritaj
keyoj ijjay. Engaña huaa'eri tiakhued
ene'ted daka' on'nopoeae'ne.

Kurudya' Jesucristo o'huarakapo.
(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

24 Kenpa'ti nogok pai'da
en'nopo'ebatikde'te niokpoakon
sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti
puugkon jeyhue'da ya'eapet. 25 Kurudya'
siokpo ya'kahuapet. Kurudyo huae'eri
huairinig yan'iriga'apet. 26 Do e'tiakte
men'tiahuayapet. Kurudya' e'sihuiya'
teynanada ijjepo 'urua'nanada
ijjepo ijhuarakapoy. 27 Do'hued
ángeltaj ijmata'mona'apoy. Nogyon
nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj
on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da aya'
kurudbaya'da on'bakupopaka'apo.
28 Higuera hueymeytaj
ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka'
yan'nopoe'. Hua'opi o'kuta'sonpakde
o'bakutapakde huabayok o'tiakde
mo'nopoika'. 29 Kenda kenpa' huaboa'da
ijja'nig e'ede'te bo'tiahuaydepo do
Diosen Huairi kurudya' o'tiakdeapo
nopoe'dik mo'ene. 30 Opud aratbut
aya' bueyhued opuden huakka'
jaktaj taka' sorotataa ke'poda
mogka'apet. 31 Do'hued hua'a
do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da
o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo.
Huadarinayo batikdik kurudkon
batikdik do'hued e'mana'nayo
batikhue'dikda o'eapo.
32 Ken huame'noe o'tiakapo, kente
niokpo e'huadte o'tiakapo aya'ada
be'api' nopoehue'da o'ne. Diosen
huata'moneripi' kurudya' nopoehue'
o'ne. Do Diosen huasi'po itipi' nopoehue'
ijjey. Apag Diosayo'da o'nopoe.
33 Keyoj Diosen daka' yag'kikati'.
Kenoka' o'tiakapo nopoehue' mo'enok
batikhue'da do e'tiakapote ekpoe'
yanikati'. 34 Konig huairi nogbayo a'ti
o'hua'deapopo ke'nenda huanaba'taj
daka' o'mana'po, "jak daka' mentatoika',
daka'da yag'kikati', akbogpe huatoe'eri
daka' ekpoe' yanikati'. 35 Kenoka' jak
huairi o'tiakapo nopoehue' mo'epo
baysik nopote sikyo meahued
sikyoeddapi' yatiakapetpi' yan'nopoepo
daka' ekpoe' yanikati'. 36 E'tayde'tepi'
yatiakapet yan'nopoepo daka' ekpoe'
yanikati'." Huairia huanaba'taj
o'mana'uy. 37 Opudomeytaj ken konigti
aya'tada ijmanay. Daka' ekpoe' yanikati'
ijmanay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairia on'batia'pakuyate.
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 1 Eme'tekenta' biahue' pan huape'
fiesta o'eapo. Jesústaj monig
iregireg a'arakya'po huatotiak on'ukpo,
2 —Fiesta ee'te arakhue'dik
o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut
mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik
mo'eapone. —Huairia on'batia'pakuyate.

Ettone'a 'uru'huieada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uyate.
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

3 E'si'dakset Simóntaj on'dikka'uyate.
O'sidakyare'uyate. Betania huakka'

jakyo Simónen jakyo Jesús mesate
e'huadte ettone' o'kudonpo huid
yerepu'te 'uru'huiẽda huasihua'a
huakka'teda ẽẽ'tada o'totiakpo
Jesústaj o'kutioy'uyate. 4 Sue'ada
on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,
—Mena'po huakka'teda ẽẽ'tada
nama'da injoy. 5 Pai'da aratbuttaj
kabayoke'po onjoyhued ẽẽ'ted
huakka'teda bahuaya'dik õ'ẽay'nig'a.
—Huayahuaya on'batia'pakpo.
—Nama'da i'ka'. —Ettone'taj
o'nona'uyate.
6 —In ettone'taj nama'da i'ka'ne
onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne.
7 Opudere pai'da aratbut õ'nika'apo.
Menokapi' huadaka'da kika'dik
mo'ẽãpone. Batihuapokika'dik
mo'ĩka'apone. Bayokika'dik
mo'ĩka'apone. Donayo opudere ehue'
ĩjĩika'apoy. 8 In ettone'ã 'uru'huiẽda
huasihuaj e'tõẽãda be'kutioyne.
Do'taj huãsõ' e'kubarakka' ikkenda
be'sihuaka'ne. 9 Do'hua aratbuttaj
a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy.
Meyãpi' aya'da huadaribaya' kenpa'
on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone'
megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo.
Ken ettone'taj okkahuehue' õ'nika'apo,
buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

10 Doce Jesúsen huamata'moneri
õ'nepo nogtiada Judas Iscariotea
o'bakhua'uyate. Huakupete
Jesústaj huatitotiak judío huairitaj
a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.
11 Judas Iscariote huakupete Jesústaj
e'huatitotiakta' o'paknok judío huairia
kenda on'nopondepo on'durugpakpo,
"huakupe bo'yokapone," o'nona'uyate.
Judas kenda o'pẽẽdepo huaboa'da
sacerdote huairitaj monig ijbayokapet
o'nopõẽ'uyate.

Kene'huãyã' Jesúsere on'bape'uyate.
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

12 Pan biahue' fiesta huakkuru
huame'noe ẽẽ'te kenme'noe oveja 'uhua
Diostaj on'nigbatiarakika'uyate.
—¿Fiesta aypo a'bapeya'po
meyã' fiesta aypo manhuadã'dik
õ'ẽãpo? —Jesúsen huanigpẽika'eria
o'nona'uyate.
13 Botta' huanigpẽika'eritaj
o'mana'po:
—Jerusalényõ yan'hua'.
Huabokereka huẽ'ẽy kosote e'tohua'te
bo'huahuayapet. Yan'tahuati'.
14 Kẽyõda e'kudte jak huãtãẽ'eritaj
"Meyã' adkorepen pan biahue' fiesta
aypo doere do'hued huanigpẽika'eri
o'bapeapoy. Huamanmadika'eria
oa'." 15 Ken jak huãtãẽ'eri o'pẽẽdepo
jak kutayo huaboro' kĩrẽgyõ
bo'tohua'apone. Kutopa huabidda
huahuadere bo'huahuayapone. Kẽyã'
fiesta aypo yan'manhuadã'. —Jesúsa
o'mana'uyatenok. 16 Botta'a o'nokhua'po
Jerusalényõ on'hua'po kenda Jesúsa
o'mana'nig on'huahuay'uyate.
Ken jakyo õ'nehua'po fiesta aypo
on'manhuadã'uyate.
17 E'sikde'te Jesús doce
huanigpẽika'eriere ken jakyo
o'nokyẽpo 18 kutopate õ'nepo on'bapepo,
—Judío huairia do'taj kadarake'po
opud nogtiada do'taj mo'bayokapone.
Ke'na oro'ere o'bapenig'a. Buttida ijjay.
—Jesúsa o'mana'nok 19 suhue'nada
õ'nunpo huaboa'da Jesústaj:
—Doapi' ijbayokapetpi'. —Nogã nogã
o'nona'uyate.
20 —Doceya' nogtiada doere pan
o'oye'epo konigti plato' o'oye'e.
Ke'na me'bahuaya'apone. 21 Konig
Apagba'te men'timadoya'uyatenig
do'taj mogka'apone. Ke'nanayo
do'taj huairitaj o'bayokapo kentataj

ke'ponada o̱'e̱a̱po. Pai'nanada
o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen
si'poe̱hue' e̱'u̱ynayo huadakda
o̱'e̱aynig'a. —Jesúsa o'mana'uyate.
22 Ken on'bape'po Jesúsa pan
o'bapadpo, "dakiti Dios" ona'depo
o'posakea'po o'bayoke'po,
—Yan'bape'. In pan do'hued hua̱so̱' o̱'e̱.
—Doce huanigpe̱i̱ka'eritaj o'mana'uyate.
23 A'timon vino huamai'pu' o'to̱e̱po
"dakiti Dios" ona'depo o'bayoke'nok
aya'ada on'may'uyate.
24 —In do'hued mimi o̱'e̱. Aratbuten
dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy,
huaboa'da ijjay. Opudtaj
a'manopo̱e̱a̱ya'po ijbueydepo do'hued
mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea'
e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi
o'manighua'apo. 25 Ona'ti vino
mayhue' i̱ji̱ka'apoy. Nogok kene'hua̱ya̱'
do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da
huaknopo̱e̱'eri huaboa'da Diosyo
en'bahuade'te onte'ti vino ijmayapoy.
—Jesúsa o'mana'uyate.

"Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y." Bapaa' ia'apone Pedro, Jesúsa ona'uyate.
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 Diostaj e'bata'dikea'de' Jerusalénya̱'
o'noro̱kdepo Olivos ote'yokon sikyo
on'hua'uyate.
27 —In sikyo opud aya'da
do'taj o'nokmabirada̱pone. Do'taj
o'nokmamonapone. Apagba'te kenpa'
oa'nig konig: "Oveja huamato̱e̱'eritaj
ekarakte oveja o'nokmamonapo."
28 Nogok huakudaka'da e̱'e̱a̱da
i̱jnoyhuaddepo opudte Galileayo
huakkuruda ijhua'apoy. —Jesúsa
o'mana'uyate.
29 —Nogomeya̱ bokbiradpo
ekmamonpi' donayo okbiradhue'
o̱'e̱a̱pone. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.
30 —Oyda in sikyo huatahuaj botta'a'
sipoghued "Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y."
Bapa'a' ia'apone. Buttida i̱jjay. —Jesúsa
Pedrotaj ona'uyate.
31 —Ehue' onere bueydik e̱e̱'pi'
"Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y," ahue' i̱jje̱a̱poy.
—Pedroa i̱ghua' ona'uyate. Aya'ada
huanigpe̱i̱ka'eria konigti o'nona'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo
Jesús huanigpe̱i̱ka'eriere o'nokye̱'uyate.
—Inteda yan'bahuadti'. A̱yo̱
a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa
o'mana'uyate.
33 Pedrotaj Jacobotaj Juantere
o'batohua'po huaboa'da suhue'nanada
o̱'e̱po kenpa'ti pai'nanada o'nopo'e̱po,
34 —Konig ijbueyapopo pai'nanada
ijnopo'e̱y. I̱yo̱da men'nige̱', doere
yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.
35 Nogiti adyonda o'hua'depo
okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:
36 —Do pai'da nopo'e̱hue' ka̱e̱'po
tihuapokdik e̱e̱'nayo konig do
ijpaknig kahue' ya̱e̱'. Konig kenda on
i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa
o'tiona'pakuyate.
37 Huanigpe̱i̱ka'eritaj o'bahuahuapo
en'batayte o'bahuahuay'uyate.
—Menpa' i'tay, Simón. Nogoratipi'
mena'po doere okpoehuehue'dik
mo'e̱ne. 38 Dakhuea' kahue' a̱'e̱ya̱'po
yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak
e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik
mo'e̱ne. —Pedrotaj ona'uyate.
39 Onte'ti Jesús o'hua'po konigti
huadik Diostaj o'tiona'pakpo 40 a'timon
onte'ti once huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'bahuatiak'uyate. En'taytetion
o'bahuahuayato'uyate. Taytaya' huakka'
o'dapo kate a'tokhue'dik o̱'nuyate.
41 Onte'ti o'bakhua'po o'tiona'pakdepo
bapa'a' o'bahuatiakdepo,
—Oyiti̱e̱yo̱ yan'huedti' yan'tayti'.
Kenpa'da yan'tayde' oyda dakhuea'

huaka'eritaj do'taj me'bahuaya'ne.
42 Yan'mabo', mon'hua'. Ke'na
me'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa
once huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 Ida Jesúsa kenpa' e'mana'ted
Judas okye'uyate. Jesúsen doce
huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy.
Judasere huakka'da on'batiakbed'uyate.
Sorotata'en siro on'totiakpo noga
hueypa on'totiakpo on'batiakbed'uyate.
Sacerdote huairi Moisésenba'
huamanmadika'eri judío huairitone'a
on'mata'mona'nok on'batiakbed'uyate.
44 —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy
yan'tohuati'. —Kenpa' Judas
huabahuaya'eria tiakhued o'epo
o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po
kenpa' o'mana'uyate.
45 Judas o'tiakdepo Jesústaj
o'huahuato'po,
—Ijtiaki, Huamanmadika'eri.
—Ona'depo o'buyukuyatenok 46 Jesústaj
onta'koyato'po on'tohua'uyate.
47 Ken nogtiada huanigpeika'eri siro
o'toepo sacerdote huairien huanaba'taj
o'pesodokteg'uyate.
48 —Konig dakhuea' huabakbereeritaj
a'tohuaya'po mo'bahuahuika' konigti
do'taj on'huatiakbedne. Siro mo'toepo
hueypa mo'toepo do'taj on'huatiakbedne.
49 Diosen jakyo aya' huame'noeda
ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka'
do'taj tohuahue' o'nika'ne. Konig
Diosen huamanbatia'pakeria
Apagba'te mentimadoya'uyate konigda
opuda do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa
o'mana'uyate. 50 Kenda eade'te Jesúsen
huanigpeika'eri aya'ada Jesústaj
o'nokmamon'uyate.

Huabokerek e'eada okmon'uyate.

51 Huabokerek o'tahua'po yudtayo'da
nogtida kuperina o'kudopo o'tahua'nok
on'ta'koyato'nig'a 52 kuperina
o'matienonpo o'makmon'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Jesústaj on'tohua'po sacerdote
huairitone'te on'tohua'uyate. Nog
sacerdote huairi, huairitone',
Moisésenba' huamanmadika'eri
ogkupopakuyate. 54 Pedronayo
adteda Jesústaj o'tahua'uyate.
Sacerdote huairitone'en kurute
o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo
policíasere o'huadonhua'po ta'ak
o'tihuadonhua'uyate.
55 Sacerdote huairi nog judío
huairiere ogkupakdepo "Jesúsa
dakhuea'da o'ka'uy." "Jesúsa nama'da
oa'uy." Be'api' kenpa' a'huaaya'po
on'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da
a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo
Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuyate.
On'dikuknig'a dikhuahuayhue' o'nuyate.
56 Huakka'ada Jesústaj da on'huaa'nig'a
jondikyo' huaahue' o'nuyate. 57 Sue'ada
on'bopo da on'huaa'po:
58 —"Diosen huid jaktone'taj
sakdik ijjey. Ken jak huabokereka
ogka'uyatenig. Bapa' huame'noe onte'ti
ka'dik ijjey huabokerekapi' kahue'tada."
Oro'omeya kenda o'peemey. 59 —Noga
kenpa' o'da'nig'a ondikyo' huaahue'
o'nuyate.
60 Kenoka' nopoya'da sacerdote
huairitone' o'bodpo,
—¿O'na menpa' baa'tokhue' ie?
¿Kenda inomeya ontaj bohuaa'ne
buttida menpa' yada'? —Sacerdote
huairitone'a Jesústaj ona'uyate.
61 Jesúsnayo soata' a'tokhue'da
o'uyate. Sacerdote huairitone' onte'ti
ona'po:
—¿O'na menpa' Cristo Diosen
Huasi'po i'e? —Jesústaj ona'uyate.

62 —Ee̱', Cristo ijjey. Diosen
Huasi'po ijjey. Diosa me'ta'mona'uyne.
Dios teynanada o̱'ika'po kenere
e'huadte kurudya̱' e̱'sihuiya̱' e'tiakte
on'tiahuayapone. —Jesúsa sacerdote
huairitone'taj ona'uyate.
63-64 Konig judío aratbuta on'diaypo
o̱gkika'nig sacerdote huairi Jesústaj
o'pee̱depo o'huadiayonpo yudtaj
o'huis'uyate. Noga̱ huairitaj o'mana'po:
—Dios ijjey. Dakhuea'da oa'nok nog
dakhuea' huaa'eritaj pee̱hue'dik o̱'e̱y.
Opuda̱ mo'pee̱de. ¿Menpa' mo'nopo̱e̱?
—O'mana'nok,
—Dakhuea' oa'. Bueydik kae'.
—Aya'ada o'nona'uyate.
65 Jesúsen huakoktaj on'tisupu'e'uyate.
O'nokpotidoka'po on'tuktukpo,
—Yamadikka'. Yanopo̱e̱' be'a
be'tuktuk. —O'nona'uyate. Policíakon
huakokta' on'tuktukuyate.

"Jesústaj jo̱kia̱hue'ya ijjey." Pedroa bapa'a' oa'uyate.
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

66 Ken jak kurute Pedro e'huadte
sacerdote huairien mune'yo̱ huanaba'a
o'tiakpo 67 ta'ak e'tihuadte o'tiahuaypo,
—Jesús Nazaret hua̱e̱'eriere
i'huae'ika'uy. —Mune'yo̱a̱ Pedrotaj
ona'uyate.
68 —Ehue' jo̱kia̱hue'ya ijjey. Katea'
i'et nopo̱e̱hue' ijjey. —Pedroa oa'uyate.
E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te
huatahuaa o'sipoguyate. 69 Mune'yo̱
huanaba' onte'ti o'tiahuaypo,
—In huabokerek Jesúsen
huanigpe̱ika'eri nogtida o̱'e̱.
—O'mana'uyate.
70 —Jesúsen huanigpe̱ika'eri ehue' ijjey.
—Pedroa onte'ti o'mana'uyate. A'timon
Pedrotaj onte'ti nogomeya̱kon o'nona'po:
—O̱'na Jesúsen huanigpe̱ika'eri
i'e̱po Galilea hua̱e̱'erien hua'a ia'ne.
—O'nona'uyate.
71 —Kentaj jo̱kia̱hue'ya ijjey. Buttida
ijjay. Buttida ahue' ee̱'nayo dakhuea'da
do'taj ka̱gke'. —Pedroa o'mana'uyate.
72 Kenpa' ea'te huatahuaa onte'ti
o'sipog'uyate. E'sipogde'te "Huatahuaa
botta'a' sipoghued ee̱'ted do'taj
jo̱kia̱hue'ya ijjey bapa'a' ia'apo."
Mename'nig Pedro huaboa'da onte'ti
o'noponpo pai'nanada o'huikuyate.

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

15 1 Emede'te monig Jesústaj
ka'dik o̱'e̱y sacerdote
huairi huairitone' Moisésenba'
huamanmadika'eriere on'batia'pakdepo
Jesústaj on'tinukupo Romano gobierno
huairi Pilatotaj on'tohua'uyate.
On'yokuyate.
2 —¿Judíoen gobierno huairi menpa'
i'e̱? —Jesústaj Pilatoa ona'uyate.
—Ee̱' kenda ia' kenda ijjey. —Jesúsa
ona'uyate.
3 —Jesús dakhue'da o̱'e̱. Nogda
nogda dakhuea' o'kame'. Nogda nogda
dakhuea' o'ka'uy. —Sacerdote huairia
o'nona'uyate.
4 —¿Menpa' a'tokhue' i'e̱? Ontaj
huakka' dakhuea'da bo'huaa'ne.
—Pilatoa Jesústaj onte'ti ona'uyate.
5 Jesúsanayo sigpi' baa'tokhue'da
o'mauyatenok Pilato "kenpihuay"
Jesústaj oknopo̱e̱'uyate.

Jesústaj yanarakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uyate.
(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

6 Ken fiestate Pilatoa nogtatida
huabakuda̱' jakyo hua̱e̱'eritaj o'maoro̱kika'.
Kentaj aratbuta o'baktie'ea'po o̱'o̱ro̱kika'.
7 Huabakuda̱' jakyo dakhuea' huaka'eri
Barrabásere o̱'nepo gobierno huairitaj
a'maenya'po on'barakme'te. 8 "Nogok nogok

fiestate nogtatida i'maorokika'nig nogtatida
yaorka'." Aratbuta Pilatotaj o'nona'nok,
9—¿Judíoen Huairitaj e'nigorka'ta'
menpa' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uyate.
10 Sacerdote huairi Jesústaj digda
on'huahuaypo men'nigtotiakne. Pilatoa
kenpa' o'nopondepo o'mana'uyate.
11 "Barrabástaj yaorka'. Barrabástaj
yaorka'." Pilatotaj ya'nona'. Sacerdote
huairia huakka' aratbuttaj diga'da
on'mana'uyate.
12—¿Judíoen Huairi opudomeya
on'dikka'ika'nigtaj monig ijka'apo?
—Pilatoa onte'ti o'mana'uyate.
13—Hueypa cruzte yaarak.
—'Utta'nada o'nona'uyate.
14—¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'?
—Pilatoa o'mana'uyate.
—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti
nogiti 'utta'da o'nona'uyate.
15 Ken aratbuttaj o'manigpeepo o'pakpo
Barrabástaj o'orka'uyate. "Jesústaj huiyokda
huasi'dakbi'a yan'bitbit" o'mana'depo hueypa
cruzte kan'arake'po Pilatoa sorotata'taj
o'bayokuyate.
16 Gobierno huairien huaboro' jakyo
on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj
on'tikupopakuyate. 17 Jesústaj ayagda
huaok on'ota'po (ken konig gobierno
huairiayo'da on'otika'nig) kenpa'ti e'pid
huakiok ogkuotta'po,
18—I'tiak, judío aratbuten gobierno
huairi. —Sorotata'a dakhue'dikda
on'nopoepo 'utta'nanada o'nona'uyate.
19 Kenpa'ti hueypa ogkubitbitpo
on'tisupu'epo huikudate on'tihuaduyate.
20 Ken konig on'tierikdepo okayagda
o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti
on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po
Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.
(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43;
Jn. 19.17-27)

21 Simón Cirene huakka' jak huae'eri
Alejandroen Rufoenere huaoj ta'baya'
o'tiakpo kenteda o'poknok "Jesúsen
cruz tohua'dik i'ene," o'nona'uyate.
22 Ken Gólgota ote'te on'tohua'uyate.
Gólgota aratbutenate huakuai' ote'te
on'tohua'uyate. 23 Keya' sorotataj
vino pai' on'yokuyatenig'a mayhue'
o'uyate. 24 Sorotata'a Jesústaj cruzte
on'betandepo be'ati ke'nen yudtaj
ya'deyapet a'nopoeya'po huid okmo
o'nene'uyate.
25 Sikyoedda nuevete cruzte
on'beta'uyate. 26 Huaku kutapen
hueymeyen "In judío aratbuten gobierno
huairi o'e." On'madoya'uyate. Konigepo
bueydik o'e on'nopoe'uyate. 27 Botta'
huabere'eritakon hueypa cruzte
on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen noga
ope'topen on'mabetuyate. 28 "Dakhuea'
huaka'eriere ya'bueyapet." Ken konig
Apagba' oa'uyatenig Jesús o'buey'uyate.
29 Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj
dakhuea'da on'tidi'keonhua'uyate.
Kenpa'ti on'huadiaypo huakua
on'pekore'epo,
—"Diosen huaboro' jak ijsakapoy,
bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy."
Iame'ne. 30 O'na bueyhue' a'eya'po
huata'da yatihuapokpo cruzya'
yahuarak. —O'nona'uyate.
31 Ken kenpa'ti sacerdote huairi
Moisésenba' huamanmadika'eriere
huayahuaya dakhuea'da on'huaa'po:
—Nogomeytaj
o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo
bueyhue' a'eya'po tihuapokhue'dik
o'e. 32 Cristo judío aratbuten huairi
kahuarake'. Kenda e'tiahuaynayo
oknopoika'dik o'eapoy. Huabereeriere
Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo
kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

In konig Jesús o'buey'uyate.
(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49;
Jn. 19.28-30)

33 Tokhuad e'huadte huadari huabada
o'sikon'uy. Sikkiegda o'uyate. Terea'

e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate.
34 Kenteda niokpo e'huadted,
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?
—Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate: "¿Mena'po do'taj me'enonne? Do'hued Dios, do'hued Dios."
35 Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'pee̱dedepo,
—In huabokerek Elíaskudaktaj onokoy. —On'mana'uyate.
36 Nogtida huabokerek o'ketonhua'po apon esponja vino pai'yo o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.
37 Ken Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate. 38 E'bueyonte Diosen huid jakyo konig tela pegtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. 39 Ken sorotataj capitána romanoa Jesúskokpen o'bopo o'tiahuaypo konig Jesús o'okoyonpo o'bueyonnigtaj o'tiahuaypo,
—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —O'da'uyate.
40 Kenpa'ti ettone' o'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. María Magdalena o'epo kenpa'ti María Jacobo huasueden huayee José Saloméereen huayee o'nepo. 41 Jesús Galileayo eee'te on'tahua'ika'po kenpa'ti on'manigmanhuada'ika'uyate. Kenpa'ti nogomey ettone' huakka'mon bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ke'na Jesúsere Jerusalényo on'huame'te.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.
(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

42 Ken o'sikonyakuyate. Eme'te judíoen okmapiee'ahuaddik huame'noe o'eaponok 43 José o'tiakpo me'pukhue' o'epo Pilatotaj o'huahua'po "Jesúsenso' beyok." Ona'uyate. José Arimateayo huaee'eri o'epo kenpa'ti judío huairi huakupopakyo huaee'eri o'uyate. Kenpa'ti Dios Huairitaj daka' o'nigika'uyate. 44 Josétaj Pilatoa o'peedepo Jesús o'bueyde o'mepuke'po "¿menpa' ya'bueyonde?" capitántaj ona'uyate. 45 "Eee', o'bueyde," capitána ona'denok Jesúsenso' Josétaj o'yokuyate. 46 'Uruda tela huakupete oe'po o'so'huarakapo o'so'tihuiyig'uyate. A'timon huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate. Kenpa'ti kubarak akbogpete huaboro' huida o'tinokbetan'uyate. 47 María Magdalena Joséen huayee Maríaere keyo o'so'hueda' on'tiahuay'uyate.

Jesúsa huakudaka'da e'eada o'noyhuaduyate.
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 1 Judío aratbuten okmapiee'ahuaddik huame'noe epokonde'te domingo emede'te María Magdalena Salomé Maríaere Jacoboen huayee 'uru'huieda huasihuaj huakupete o'depo Jesúsenso' aso'huekeya'po o'de'uyate. 2 Domingo emede'te kubarakyo on'tiakdepo,
3 —¿Be'a kubarak huid huanokbet yakpokorea'apet?
—Huayahuaya on'batia'pakuyatenig'a
4 on'tiahuayato'po kubarak huid huanokbet onokbetahue' on'tiahuaypo,
5 kubarakyo on'kuddepo da'kopente huaboa bokerek huabid huaok yerenanada e'ottaj on'tiahuaypo on'mepuke'uyate.
6 Okme'pukhue' mene'. Jesús Nazaret huaee'eri kentaj cruzte o'darakme' bo'ukne. O'noyhuadde. Iyo ehue' o'e. Iyo on'huedame'te. Ehue' o'e. Yan'tiahuay'.
7 Yan'huati', ke'nen huanigpeika'eritaj kenpa'ti Pedrotaj ya'nona', "Galileayo huakkuru o'hua'apo. Ayoda kentaj bo'tiahuayapone. Kenda ijjay bo'tiahuayapone." —Kenda huabo huabokereka ettone'taj o'mana'uyate.

8 Ken ettone' kubarakya' o'nokmonpo
diga̱'da onme'pukpo be'tapi'
onbatia'pakhue' o̱'nuyate.

Jesúsa María Magdalenataj
o'tiahuay'ea'uyate.
(Jn. 20.11-18)

9 Domingo sikyoedda Jesúsa
o'noyhuaddepo huakkuruda María
Magdalenataj o'so̱'tiahuay'ea'uyate.
A'nen Jesúsa siete nokı̱re̱gtaj
okmaena'uyate. 10 María o'hua'po
Jesúsen huanigpe̱ı̱ka'eritaj
o'huahua'depo Jesústaj ijtiahuaydey
o'batia'pakuyate. Kenomey
suhue'nanada o̱'nepo on'bahuikpo.
11 Jesús onte'ti o'noe kenpa'ti María
e'tiahuaydetada oknopo̱e̱hue' o̱'nuyate.

Jesús botta' huanigpe̱ı̱ka'eritaj
o'batiahuay'uyate.
(Lc. 24.13-35)

12 Nogok botta' Jesúsen
huanigpe̱ı̱ka'eri dagte on'hua'uyate.
Jesús konig nogkokada o̱'e̱po
botta'taj o'batiahuaydenok 13 Jesús o̱'e̱
o'nokı̱e̱'depo nog huanigpe̱ı̱ka'eritaj
on'bahuahua'po "Jesús o'noe,"
e'mana'tada Jesús o'noe nopo̱e̱hue'da
o̱'nuyate.

Jesúsen once huamata'moneritaj
o'mata'mona'uyate.
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49;
Jn. 20.19-23)

14 Nogok once huanigpe̱ı̱ka'eri
aypo kutopate en'huadte Jesús
o'manokyon'uyate. "Do e'noyhuadte
huakka'mon do'taj mentiahuaydete
kenda e'tia'paktada o'noyhuad
oknopo̱e̱hue' mo'e̱ne. Dakhue'da
mo'e̱ne." O'mana'uyate.
15 —Aya'bayoda aya'
aratbutte yan'huati'. Huadak
hua'a yan'manbatia'pakikati'.
16 Huaknopo̱e̱'eritaj bautiza
e̱gka'te Diosa o'manopo'yarea'apo
o'manoeanhuahuika'apo, aya'
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Diosa
castiga o'magkadhuahuika'apo.
17 Do ijpaknok do'hued huadik ea'te
huaknopo̱e̱'eria toto' nokı̱re̱gtaj
on'makmaoro̱ka'ika'apo. Nog
aratbuten hua'ate ona'pakapo.
18 Bihuitaj on'paytoe̱a̱po.
Mabokhue'dik o̱'e̱a̱po. E'bueyuruhue̱
e'maypi' bueyhue'dik o̱'neapo. Dakhue'
aratbuttaj huaba'a on'tibata'teaponok
on'bayarika'apo. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Kurudyo̱ Jesús o'behuikuyate.
(Lc. 24.50-53)

19 Ken Jesúsa kenda
e'manade'te Diosa Jesús Huairitaj
o'baktobehuikuyate. Diosen
huada'kopen o'huaduyate.
20 Huanigpe̱ı̱ka'eria on'bahua'po
nogyo̱ nogyo̱ aya'bayoda Jesúsen
huadak hua'a on'manbatia'pako
nhuahuika'uyate. Jesús Huairia
huakka' o'batihuapokika'po Jesúsen
huadak hua'a e'manbatia'pakte teyda
o'batihuapoknok on'bayarea'po nogda
nogda o̱gkika'po konig Diosyo'da ka'dik
o̱'e̱nig o̱gkika'uyate, ken.

SAN LUCAS

Jesucristoen huadak hua'a Lucasa mo'nigmadoya'uyate.

Huakkuruda Lucasa Teófilotaj o'nigmadoya'uyate.

1 1,2 O'nigmadoya'ne, huadi'da Teófilo. Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti o'manmadika'onhuahua'uyate. Ken sue'da huakka'a on'tiahuayonhuahua'uyate. Ken Jesús huaboa'da o'ka'uyate on'tiahuay'uyate. Kenpa'ti Diosba' on'manmadika'uyate. Nogomey on'peeonhuahua'uypo on'timadoya'uyate. Aya' kenda Jesús o'kadhuahua'uyate on'timadoya'uyate. 3 Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti Jesústaj on'timadoya'uyate a'nennada huakkuruda ijba'tiahuayonhuahua'uy. Daka'nada yoknopoeonhuahuikay. Konigepo do'huakon Jesústaj daka' e'timadoya'onhuahua'ta' ijpaki, Teófilo. 4 Kenda Jesústaj i'nigpeedeme'te buttida o'e kanopoe'po daka'da on'nigmadoya'onhuahua'ne.

Juan bautiza huamagka' o'si'poeapo. Ken Diosen huata'moneria nogtiada ona'uyate.

5 A'nennada Romano gobierno huairi Herodes Judea huadaribayo o'uyate. Kenoka' sacerdote o'epo sacerdote Diostaj kenda on'baa'po 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Zacaríasa sacerdote o'uyate. Zacaríasere nogomey sacerdote on'baa'ika'po onteteyo' on'baa'ika'po kenomeyendik on'madikka'uy Abías. Zacaríasen huatoeen huadik Elisabet. Elisabeten adhuea'pane' Aarón o'uyate. Aarón huakkuruda sacerdote huairi o'uyate. 6 Zacarías huatoe Elisabetere Diostehuapa' 'urunopo'da o'nika'uyate. Aya'da Diosen e'mana' on'nigpeika'uyate. Dakhuea'da ogka' be'api' bahuaahue'dik o'ne. 7 Elisabet si'popakhue'dik o'uyate kenpa'ti tone'nanada o'nepo huasi'po toehue' o'nuyate.

8 Nogme'noetida Zacaríasomey konig sacerdote Diosen jakyo baa'dik o'ne'uyate. 9 Konig sacerdote ogkika' huidsi'po o'nendepo on'tiahuaydepo Zacaríasyo'da Diosen jakyo kuddik o'uyate. Konig 'uru'huieada vela a'bakpakaya'po Dios Huairitaj Zacarías kuddik o'uyate. 10 Ken Zacarías Dios Huairien jakyo o'epo vela 'uru'huieada o'bakpaka'depo jakkurute huakka'da aratbut ogkupopakdepo on'tiona'pakuyate. 11 Kenoka' Zacarías Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Ken

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

kutopate ’uru’huiea̱da vela e’bakpakte
huada’kopen o’bo’uyate. Dios huairien
huata’moneri kente o’bo’uyate.
12 Zacarías o’tiahuaypo huakka’
o’me’pu’kuyate.
13 —Me’pukhue’ ya̱e’, Zacarías.
Kenda Diostaj i’tiona’pakuynok
Diosa mepee’uyate. O̱’nen hua̱toe
Elisabet bokereksi’poa’ o’si’popakapo
kenpa’ti kentaj i’dikka’apone Juan.
14,15 O̱’nensi’poa Diostaj ’urua’da
o’nigpeea̱po konigepo durugnanada
i’ea̱pone. Kenpa’ti e’si’poe’te
huakka’ada on’durugpakapo. Vino
mayhue’ i’tea̱ea̱pone. Kenpa’ti pisco’pi’
mayhue’ i’tea̱ea̱pone. Si’popakhued
ee’ted Diosen Nokirega̱ o’nopo’toea̱po.
16 Huakka’tada Israel aratbuttaj
Dios Huairitaj huaknopoe’ Juana
o’manopo’korea’apo. 17 Cristo Huairitaj
Juan huakkuruda o̱’ea̱po. Cristo
tiakhued o̱’nensi’poa Juan huakkuruda
o̱’ea̱po. Elíasen nokirega̱ o’nopo’toepo
konig Elías teyda o̱’u̱yate konigti Juan
teyda ka’dik o̱’ea̱po. Huaoj huasi’potaj
on’bakkahuea’po on’manoeynoeya̱po.
Ken huayahuaya huaoa huasi’poa
huadi’da on’maeapo. Kenda Juana
o’ka’apo. Kenpa’ti nigpeehue’
hua̱e’eritaj o’manopo’korea’apo onte’ti
on’nigpeea̱po. ’Urua’da on’nopoepo
huadakda o̱gka’apo. Ken Cristo
Huairitaj kanoknopoe’po Juana
aratbuttaj ’uru’nopoa’da o’magka’apo.
—Diosen huata’moneria Zacaríastaj
ona’uyate.
18 —Kenda ona’nig buttia’
oknopoehue’dik i̱ji̱ey. Huatone’da
i̱ji̱ey, do’hued hua̱toekon huatone’da
o̱’e. —Zacarías Diosen huata’moneritaj
ona’uyate.
19 —Do Gabriel i̱ji̱ey. Diosen huanaba’
i̱ji̱ey. Diosa me’ta’mona’ne. Ontaj
kan’batia’pake’po Diosa me’ta’mona’ne.
Huadak hua’a kan’batia’pake’po
Diosa me’ta’mona’ne. 20 Kenda
ona’denig’a buttia’ oknopoehue’ o̱’enok
a’pakhue’dik i̱’ea̱pone. O̱’nensi’po
e’si’poede’te onte’ti a’pakdik i̱’ea̱pone.
Kenoka’ Diosa o’pak kenda yona’dey
o̱’ea̱po. —Diosen huata’moneria
ona’uyate.
21 Kenoka’ jakkurute aratbut
o̱gkupopakpo Zacaríastaj on’nigepo
ijhue’da Diosen jakyo o̱’enok aratbut
on’me’puke’uyate. 22 Ken kenoka’
Zacarías o̱’o̱ro̱kdepo a’pakhue’dik
o̱’u̱yate. Diosen jakyo konig
e’yorokyanig Diosa Zacaríastaj
o’tiahuaya’ kenomey aratbut
on’nokotuyate. Ken Zacarías huaba’a
o’tohua’yadhua’uyate. Ken a’pakhue’dik
o̱’u̱yate.
23 Ken ken huame’noete Diosen jakya’
konig sacerdote o’baa’onhuahua’po
o’kuhuitdepo hua̱’en jakyokon
o’hua’uyate. 24 Nogok ke’nen hua̱toe
Elisabet huaboa’da bogdakhue’ o̱’u̱yate.
Konig o’i̱regunhuahua’po cinco
puug jakkurute o̱ro̱khue’ o̱’u̱yate.
25 “Dakhue’da o̱’e. Si’popakhue’dik o̱’e.”
Ken aratbut huaahue’ me’neapone. Dios
Huairia me’tinepahui’po in megka’ne.
Elisabet o’nopoe’uyate.

Jesússi’po i’toea̱pone. Ken Diosen huata’moneria Maríataj ona’uyate.

26 Ken Elisabet seis puug bogdakhue’
e’ede’te Diosen huata’moneri Gabrieltaj
Diosa o’ta’mona’uyate. Nazaret
huakka’ jakyo Galilea huadaribayo
o’ta’mona’uyate. 27 Mune’yo̱ Maríataj
o’huahua’uyate. María katenohued
o̱’u̱yate. Katoepake’po Maríaen huaoa
o’yokuy Josétaj. José Davidkudak
huairien onaratbutyo’ konig huayayo
o̱’u̱yate. María hueretda toepakhued
Gabriel o’huahua’uyate. 28 Maríataj
o’huahua’depo,
—Ijtiaki, María, Diosa ’urua’da
megka’ne, onere o̱’e. Nog ettone’taj
Dios sue’da huadak o’magka’nig’a

ontanayo huadaka'da megka'ne.
—Maríataj ona'uyate.
29 Ken, Diosen huata'moneritaj
o'tiahuaydepo o'pe̱e̱depo ke'nen
hua'ataj o'me'pukatupo, ¿Mena'po ken
konig mena'ne? o'nopo̱e̱po María.
30 —Me'pukhue' ya̱e̱', María.
Diosa metinepahui'po 'urua'da
megka'ne. 31 Bogdakhue' i̱'e̱a̱pone.
Huabokereksi'poa' i'si'popakapone.
I'dikka'apone JESÚS. 32 Huairi o̱'e̱a̱po.
Kentaj huakka'da o'noknopo̱e̱a̱popo
on'nigpe̱e̱a̱po. Diosen Huasi'po
on'dikka'apo. Dios Kuruderiensi'po
on'dikka'apo. Konig Davidkudak
huairitone' huakka'da aratbuttaj
o'mana'ika'uyate. Konigti Dios Huairi
Jesústaj huairitone' o'yahuea'apo.
Ken aya'da Israel aratbuttaj
o'mana'onhuahuika'apo. 33 Ken Israel
aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apopo,
batikhue' o̱'eonhuahuika'apo. —Diosen
huata'moneri Gabriela Maríataj
ona'uyate.
34 —¿Menpa' do ijsi'popakapo?
Huabokerekere huedhued i̱jje̱y.
—Maríaa Diosen huata'moneritaj
ona'uyate.
35 —Diosen Noki̱re̱g
betihuarakapone. Kenpa'ti Dios
teynanada o̱'e̱po konig e̱'si̱hui̱a
betibukapone, ontaj betibukapone.
Konige̱po kensi'po o'si'poe̱apo
Diosya' o'tiakapo. Diosenyo'da
o'kika'apo. Diosen Huasi'po
o̱'e̱. Aratbuta on'batia'pakika'apo.
36 Kenpa'ti o̱'nen huabet Elisabet
huabokereksi'po o'si'popakapo. Ke'na
huatone'nanada o̱'e̱nok si'popakhue'dik
on'batia'pakikame'te. Ke'na seis puug
bogdakhue' o̱'e̱de. 37 Diosnayo aya'da
ka'dik o̱'e̱. —Diosen huata'moneria
ona'uyate.
38 —Dios Huairien huanaba' i̱jje̱y.
Ken konig ona'nig kenda Diosa megke'.
—María ona'uyate.
Ken konig ona'depo Diosen
huata'moneria okhua'uyate.

**María Elisabettaj bapa'
puuga' o'toksike'uyate.**

39 Kenoka' María atoksikeya'po
o'huahua'uyate. I̱dada o'hua'po Judea
ote'bayo o'hua'uyate. Ote' huakka'
jakyo o'hua'uyate. 40 Zacaríasen
jakyo o'kudondepo Elisabettaj
"Ijtiaki," ona'uyate. 41 Kenoka'
Elisabet Maríataj o'pe̱e̱depo yo̱beda
huakiokoya' o'tiarud'uy. Diosen
Noki̱re̱ga̱ o'nopo'to̱e̱'uyate. Elisabettaj
o'nopo'to̱e̱'uyate.
42 —Diosa aya' ettone'taj daka'
mogkika'ne. Ontanayo 'urua'da
megka'ne. Kenpa'ti o̱'nensi'potaj
'urua'da o̱gka'apo. 43 ¿Be'a i̱jje̱ do
do'hued Huairied hua̱ye̱a̱ o'huatiakne?
¿Menpa' Diosa 'urua'da megka'?
44 Ken huaboa'da ontaj "Ijtiaki,"
ea'te ijpe̱e̱depo yo̱beda huakiokoya'
o'durugpakpo be'tiarudne. 45 Dios
Huairitaj iknopo̱e̱po durugda i̱'e̱
konige̱po kenda Diosa mename'ne
kenda megka'apone. —Ken Elisabeta
Maríataj 'utta'da ona'uyate.
46 Dios Huairi 'urua'da o̱'e̱
huanopoya'da yoknopo̱e̱y.
47 Do'hued Dios Huairi
do'taj huanopo'yarea'eritaj
durugnopo'da i̱jje̱y. 48 Konige̱po
do'taj be'tiahuayne. Pai'da
huanaba' e̱e̱'pi' daka'
be'tiahuayne. Kenda
nogok nogok aratbuta
mo'batia'pakika'apone. Diosa
'urua'da megka'nig. Kenda
mo'batia'pakapone. 49 Ke'nendik
'uruda o̱'e̱po aya'da ka'dik
o̱'e̱po konige̱po 'urua'da
do'taj megka'ne. 50 Diostaj
huakme'pukeritaj nogok nogok
o'matinepahuika'po, Diosa
o'matinepahuika'. 51 Diosa

teyda o'kika'. Nama'da 'uruda
ijjey huanopoe'eritaj kenpa'da
o'maenapo. 52 Huairitone'taj
o'maenpo pai'da aratbuttaj
huairi o'bayahuea'. 53 Ken pai'da
huae'eritaj huadakda o'bayokika'.
Huakka'da huatoe'eritaj
o'mata'mona'. Katepi' toehue'da
o'mata'mona'. 54 Israel aratbut
konig Diosen huanaba' e'huae'taj
Diosa daka' o'matoika'po,
okkahuehue' o'maepo
o'matinepahui'ika'po. 55 Oro'en
huapane'kudakomeytaj kenpa'ti
Abrahamkudaktaj kenpa'ti
aya'da ke'nensi'po ke'nen
huayayo nogok nogok aya'tada
"Ijmatinepahui'apoy" ona'uyate
Diosa. Kenda o'kika'. Kenda
Maríaa Elisabettaj ona'uyate.
56 Ken Elisabetere o'unhuahua'uyate.
Bapa' puug María o'unhuahua'uyate.
Bapa' puug o'edepo hua'en jakyo
o'kume'uyate.

Juan Bautista o'si'poe'uyate.

57 Ken, kenoka' Elisabet huasi'popak
o'edenok huabokereksi'po
o'si'popakuyate. 58 Onteteyo'
huahuaderi kenpa'ti Elisabeten
huabet huae'eri on'mapeeundepo
ken Dios Elisabettaj o'tinepahui'po
yobed o'yoknok on'peedepo
Elisabetere on'madurugpakuyate.
59 Yobed ocho huame'noe ee'te
huabokereksi'poensi'dak kaktege'po
konig judío aratbut ogkika'uyate,
aktegya'po on'batiakuyate. Si'nontaj
huaoendik Zacarías e'dikkata'
on'pakuynig'a.
60 —Kae'. Ke'nendik Juan o'e.
—Ke'nen huayea o'mana'uyate.
61 —¿Menapo? O'nen huabet ken
huadik ehue' o'ne. —O'nona'uyate.
62 "¿Ke'nendik katedik i'pak?" Konig
Zacarías peehue'dik o'enok huaba'a
on'tohua'ya'uyate. 63 Kamadoye'po
huaen tablataj me'nigtotiak o'mana'uy.
En'totiakde'te "Ke'nendik Juan
o'e." Zacaríasa o'madoya'uyate.
Aya'da on'tiahuaydepo kenpihuay
on'batia'pakuyate. 64 Juanendik
o'madoya'depo Zacarías onte'ti
huaboa'da a'pakdik o'uy. Dios Huairi
'urua'da o'epo teyda o'kika' Zacaríasa
o'batia'pakuyate. 65 Aya'da aratbut
keyoda meyohue'da kenpihuay
on'nopoe'uyate. Kenda Zacarías
o'ka' kenpa'ti Juantaj huabada
on'batia'pake'uy. Judea ote'yo
huabada kenda on'batia'pake'uyate.
66 Ken aya'ada on'tipeedepo kenda
on'tinopoeonhuahua'po nogtaj nogtaj
on'batia'pakonhua'po:
—Ke'na huasi'po Juana Diostaj kate
'urua'da ya'nigkapet. —Diosa 'urua'da
ogkame'nok on'batia'pakuyate.

Zacarías konig o'mana'uyate o'batadi'kea'uy.

67 Juansi'poen huaoj Zacarías
o'epo Diosen Nokirega o'nopo'toenok
Zacaríasa o'mana'pakpo:
68 Dios Huairitaj Israel
aratbuta o'noknopoika'.
Dios Huairi 'urua'da o'e.
Kan'batia'pakike'po. Oro'omey
Israel aratbuttaj bo'huatiakdepo
mo'nopo'yarea'ne. 69 Kenpa'ti
Diosen huanaba' Davidkudak
huakka'da huayayo o'matae'nig'a
nogtida bo'yokdene. Dios
Huairia oro'omeytaj bo'yokdene.
Ke'na Davidkudaken adhuea'
huayayo o'epo teynanada
huamanopo'yarea'eri
o'e. 70-75 Oro'en taka'taj
akmaenya'po Dios Huairia
o'mata'mona'apo. Oro'omeytaj
huahuadiayeritaj Dios Huairia
bo'tioka'po o'maenapo. Kenpa'ti
oro'omeyen adhuea'pane'taj

a’matinepahuiya’po,
“Me’pukhue’ada o̱’na o̱’nen
huayayoere Diostaj ’urunopo’da
kan’nigpe̱i̱ke’po kenpa’ti
Diostayo’da kan’nigpe̱i̱ke’po
opudomeyen taka’taj
bo’tioka’apone.” Ken oro’en
huaoj Abrahamtaj kenda
Diosa ona’uyate. Kenda
Diosa okkahuehue’ o̱’i̱ka’.
Ken Diosa oa’uyate. Kenda
a’nennada Diosen ’urua’da
huamanbatia’pakeria
o’mana’uyate. 76 Kenpa’ti,
o̱’na do’huedsi’po, Dios
Kuruderien huamanbatia’pakeri
mo’dikka’apone konige̱po Cristo
Huairia manmadikahued o̱’na
huaboa’da i’manmadika’apo.
Konig Cristo Huairi
o̱’e̱a̱po huakkuruda
i’manmadika’apone. Kenda
i’manmadika’depo aratbuttaj
i’manopo’korea’apone. Cristotaj
i’maknopo̱e̱a̱’apone. 77 Aratbut
Cristotaj o’noknopo̱e̱depo
on’nigpe̱i̱ka’po dakhuea’
e’ka’ Diosa o’bakkahuea’apo
kenpa’ti o’manopo’korea’apo.
I’manmadika’aponok
o’noknopo̱e̱a̱po.
78 Ken oro’en Diosa di’ mo’e̱po
mo’matinepahui’po konig
niokpo o’ta’tika’nig kutaya’
Cristo konigti o’huarakapo.
79 Sikki̱re̱gyo̱ hua̱e̱’eritaj ke’na
konig huakjey o’maeapo. Aratbut
e’bueytaj huame’pukeritaj konig
huakjey o’maeapo. Diostaj
o’maknopo̱e̱a̱’apo. ’Uruda
huakadhua’ mon’madika’apone.
Kenda ena’te on’nopo’noeyapone.
Zacaríasa oa’uyate, ken.
80 Ken Zacaríasensi’po o’kerekpo
kenpa’ti Diostaj daka’da oknopo̱e̱po
nogi̱ti nogi̱ti oknopo̱e̱po aratbut
ehue’ e̱’ne’te o̱’eonhuahuika’po Israel
aratbuttaj a’manbatia’pakya’po
huahued aratbut ehue’ e̱’ne’te
o̱’eonhuahuika’po. Nogok Israel
aratbuttaj o’manbatia’pakuyate.

Jesús o’si’poe̱’uyate.
(Mt. 1.18-25)

2 1 Kenoka’ Romano huairitone’ o̱’i̱ka’po
ke’nendik Augusto o̱’e̱’uyate. “Aya’
huabokerekdik kan’matimadoye’.” Huairia
Augustoa o’mana’uyate. 2 Ken konig
huabokerekdik on’matimadoya’uyate,
ken konig Romano huairi o’paknok
huakkuruda aya’ huabokerekdiktaj
on’matimadoya’uyate. Kenoka’ Siria
aratbut gobierno huairi Cireniotaj
on’nigpe̱i̱ka’uyate. 3 Ken aya’da aratbut
kenomeyen adhuea’pane’en huakka’
jakyo hua’dik o̱’nepo huadik gobiernoen
beroba’te a’timadoyaya’po on’bahua’uyate.
4 Konige̱po Nazaret huakka’ jakya’ José
o’hua’uyate. Nazaret Galilea huadaribayo
o̱’e̱. Nog huadaribayo o’hua’uyate.
Judea huadaribayo José o’hua’uyate.
Huakka’ jakyo Belényo o’hua’uyate.
Belényo Davidkudak o’si’poe̱’uyate. José
Davidkudaken adhuea’ huayayo o̱’u̱yate.
5 Belényo huadik i̱jje̱y a’timadoyaya’po
o’hua’po Maríaere on’hua’uyate. Maríaen
huaoj Maríataj o’to̱e̱pakanpo Joséere
on’hua’po María bogdakhue’ o̱’u̱yate. 6 Ken
Belényo o̱’nedepo kenoka’ si’popakdik
o̱’e̱po 7 huakkuru huabokereksi’po
o’si’popakuyate. Aratbuten huatay jakyo
huakka’da o̱’nedepo kudhue’dik o̱’nepo
vaca ’uhuaen jakyo o’si’popakuyate. Konig
atisuksi’po yo̱bedtaj on’tidoka’po vacaen
huabape’ aypo cajayo on’hueda̱’uyate.

**Diosen huata’moneritaj
on’tiahuaypo oveja
huamato̱e̱’eria on’tiahuaypo
kenpa’ti on’mape̱e̱’uyate.**

8 Belén huakka’ jakyo meyo̱hue’da
oveja huamato̱e̱’eri o̱’nebedpo

kenomeyen oveja on'matoebedpo
mire huadaribayo on'matoebeduyate.
9 Idada Dios Huairien huata'moneritaj
on'tiahuay'uyate. Oveja huamatoe'eria
on'tiahuaypo Dios Huairi eynanada
nogyen nogyen o'batita'tenok
huakka'da on'me'puke'uyate.
10 —Me'pukhue' yane' konigepo
huadak hua'a o'nigtotiakne.
Ken aya'ada on'mapeedepo
on'madurugpakapo. 11 Davidkudaken
jakyo oy Diosen Huamanopo'yarea'eri
o'manigsi'poede. Ke'na Cristo Huairi
o'e. 12 Kan'nopoe'po huasi'po atisuksi'po
e'tidoka' vacaen huabape' aypo cajayo
e'huedte bo'huahuayapone. —Ken
Diosen huata'moneria o'mana'uyate.
13 Kenoka' ken Diosen huakkuru
huata'moneri ee'ted nog
huakka'nanada huata'moneri kurudya'
on'huahuarakdepo,
14 —Dios kutayo o'ika'po 'urua'da
o'epo o'ka'de, iyo huadariyo
aratbuttaj Diosa o'pakpo
o'manoeya'. —Diosen
huata'mona'eriomeya
'urua'nanada on'mana'uyate.
15 Kurudyo Diosen huata'moneriomey
en'behuikde'te, "Belényo monhua'.
Kenda Diosa o'ka'de Dios Huairia
mo'nopoea'dene mon'tiahuay." Oveja
huamatoe'eriomeya huayahuaya
on'batia'pakuyate.
16 Idada on'bahua'uyate. María
Joséere kenpa'ti yobedtaj
on'bahuahuay'uyate. Yobed
vacaen mire huabape' caja'poyo
e'huedte on'huahuay'uyate. 17 Jesús
yobedtaj on'tiahuaydepo kenda
Diosen huata'moneria huasi'potaj
o'huaa'nig aya'da Josétaj Maríataere
o'non'batia'pakuyate. 18 Ken, aya'da
on'peedepo José Maríaere kenpihuay
on'nopoe'uyate. Kenda oveja
huamatoe'eriomeya e'batia'pakde'te
on'mepuke'uyate. 19 Maríanayo
kenda oveja huamatoe'eriomeya
en'batia'pakde'te kenda okkahuehue'
o'epo o'nopoeonhuahua'uy. 20 Ken oveja
huamatoe'eriomeynayo ogkume'uyate.
Ovejate ogkume'uyate. Ogkumejpo
"Diosen huata'moneria buttida
mona'nig. Konig mona'nig Diosa o'ka',
konig o'peenig konigti o'tiahuaydey.
Dios 'urua'da o'epo huadaknada
o'kika'. Huadakda mogka'ne. Dakiti
Dios." Ken oveja huamatoe'eriomeya
on'batia'pakuyate.

Diosen jakyo Jesús yobedtaj on'tohua'uyate. Diosa ka'tiahuaye'po on'tohua'uyate.

21 Ken e'si'popakte ocho huame'noe
e'ede'te huabokereksi'poensi'dak
o'nokteg'uyate. O'noktegdepo
on'dikka'uyate Jesús. Ken huadik
Diosen huata'moneria a'nenda
o'dikyok'uyate. María bogdakhue'
ehue' ee'ted o'dikyok'uyate. Kenda
o'dikka'uyate Jesús.
22-24 Huabokereksi'po e'si'popakde'te
cuarenta huame'noe e'pokde'te ke'nen
huaoj huayeere botta' apoyerepi'
botta' tukkupi' e'nigarak Diostaj
yokdik yane'. Kenda judío aratbuttaj
Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti
ettone'en huakkurueri huabokereksi'po
e'si'popakde'te "Diosen o'tae." Kenda
aratbuta kan'batia'pake'. Judío
aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate.
Ken Jesús e'si'poe'te cuarenta
huame'noe e'pokde'te José Maríaere
Jesústaj on'tohua'uyate. Jerusalényo
on'tohua'uyate. Aya' Moisésa
o'mana'uyatenig kenda a'kaya'po
Jerusalényo on'tohua'uyate.
25-27 Ken Jerusalényo o'nokyedepo
Diosen jakyo on'kud'uyate. Diosenba'
Moisésa o'nigmadoya'uyatenig
a'nigpeeya'po on'kud'uyate. Jesústaj
e'nigka' a'nigpeeya'po on'kud'uyate.
On'kuddepo Simeón keyoda o'e'uyate.

Simeón Jerusalén huakka' jakyo
huaae'eri o'uy. 'Urunopo'da o'epo
Diostaj huakka'da o'pakika'uyate.
Diosen Nokirega o'nopo'toe'uyate.
Cristoa pai'da Israel aratbuttaj
o'manopo'yarea'apo. Kentaj Simeóna
o'nigunhuahuika'po Cristotaj Dios
Huairia o'ta'mona'apo Cristotaj
ijtiahuayapoy, do bueyhued ijjepo
ijtiahuayapoy. Ken Diosa Simeóntaj
o'nopoea'uyate. Yobed Jesús huaojere
huayeere Diosen jakyo e'kudte Diosen
Nokirega Simeóntaj o'tokud'uyate
28 Simeón Jesússi'potaj o'dokopo,
'urua'nada o'tia'pakpo:
29-30 Konig mena'uyne megka'dene.
Konig mena'uyne o'nen
Huamanoeanhuahuika'eritaj
ijtiahuaydey, Dios Huairi oyda
menopo'noeyanpo kabueye'
meknopoe'. 31 Kentaj aya'tada
Diosa o'bayokdenok aya'ada
aratbuta tiahuaydik o'ne.
32 Insi'poa konig huakjey o'epo
Dios konig o'enig judío ehue'
aratbuttaj o'maknopoea'apo
kenpa'ti Israel aratbut
'uruda o'ne ke'na aya'tada
o'manopoea'apo. Ken konig
Diostaj Simeóna oa'uyate.
33 Simeón Jesústaj 'urua'da
o'batia'paknok Jesúsen huaoj huayeere
kenpihuay on'nopoe'uy. 34 "Diosa daka'
mogka'ne." Simeóna o'mana'uyate
Maríataj Josétaere.
—Eya' Diosa o'paknok insi'potaj
huakka' Israel aratbut oknopoehue'da
o'nepo Diosere ehue' o'neapo nog
Israel aratbuta o'noknopoepo Diosere
kenpa'da on'noeonhuahuika'apo.
Diosen hua'a oa'ika'nok kenpa'ti
konig Dios o'pak o'kika'aponok
huakka'ada kentaj dakhue'ada
on'huaa'po on'huamahui'ia'apo.
35 On'huamahui'ia'po dakhuea'
huanopoya' on'nopoenig kenda aya'ada
on'nopoeapo. O'nakon María pai'da
i'eapone. Konig siro e'nopo'huekonig
suhue'nanada i'eapone. —Ken Simeóna
Maríataj ona'uyate. María Jesúsen
huayee o'uyate.
36 Keyoda Diosen jakyoda
Ana o'uyate. Ana Diosen hua'a
huamanbatia'pakeri o'uyate. Ana
Fanuelen huayobu kenpa'ti Aser
aratbut o'uy. Huatone'nanada
o'uyate. Konig mune'yo sue'da
huabayok e'taetada o'toepakuyate.
Siete huabayok huatoeere on'uyate.
37 Kenoka' Jesús Diosen jakyo ee'te
konig ayhua ochenta y cuatro
huabayok o'eonhuahuika'de'uy.
Diosen jakyo o'ika'po jakya' huahue'
o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'po
nogok nogok Diostaj o'pakpo
bapehue'da o'epo, Diostayo'da
o'tiona'pakahuadika'uyate. Kenpa'ti
o'tiona'pakbedika'uyate. 38 Kenoka'
Simeón enade'te Ana Jesústaj
o'huahua'uyate. Ana'a Diostaj dakiti
oa'depo ken Jesúsa pai'da en'nopo'ete
Jerusalén aratbuttaj o'madurugpakapo.
Kentaj huakka'da o'nonmabonok Ana'a
Jesústaj o'manbatia'pak ken.

**Nazaret huakka' jakyo
on'kume'uyate.**

39 Ken Dios Huairienba' e'mana'te
aya'da on'nigpeedepo José Maríaere
Galilea huadaribayo on'kume'uy.
Kenomeyen jakyo Nazaretyo
on'kume'uyate. 40 Ken Jesússi'po
o'kerekpo, o'teyyepo kenpa'ti Diosen
e'ka' konig 'urua'da e'ka' nogiti nogiti
o'nopoe'uyate. Kenpa'ti Diosa daka'
o'toika'uyate.

**Diosen Jakyo Jesús
huabosi'po o'uyate.**

41 Nogbayok nogbayok aya'
huabayokda Jerusalényo Jesúsen
huaoj huayeere Jerusalényo

on'hua'ika'uyate. Judío huakkurueri
isi'po mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue'
fiestate on'hua'ika'uyate. 42 Ken Jesús
doce huabayok e'to̱e̱de'te aya'da
Jerusalényo̱ on'hua'uyate. María
Joséere Jesúsere on'hua'uyate. Konig
ken fiestate on'huika'po on'hua'uyate.
43 Ken fiesta e'pokde'te on'kumejdepo
José Jesúsen hua̱ye̱ere nopo̱e̱hue'
o̱'nepo Jesús huahue'da Jerusalényo̱
o̱'e̱'uyate. 44 Jesús nog aratbutere
yatiaket nama'da on'nopo̱e̱po
nogme'noetida o'nokhua'uyate, huabet
e'ta̱hue̱'yo̱ kenpa'ti nog aratbutyo
Jesústaj on'ukpo 45 huahuayhue' o̱'nepo
Jerusalényo̱ onte'ti on'kume'uyate.
A'ukya'po on'kume'uyate.
46 Ken, bapa' huame'noe on'ukdepo
on'huahuay'uy, Jesús Diosen jakyo
o̱'e̱po Diosba' huamanmadika'eriere
o'huadpo o'batia'pakpo kenomeyere
o'batia'pakpo. 47 Ken aya'da Jesústaj
on'pe̱e̱depo 'urua'da o'batia'pak
on'nopo̱e̱po kenpihuay huakka'
Jesús o'nopo̱e̱ Jesústaj huape̱e̱'eria
on'nopo̱e̱'uyate. 48 Ke'nen hua̱ye̱ Joséere
on'tiahuaydepo on'mepuke'uyate.
—¿Mena'po konig i̱'e̱ oro'taj? Ontaj
huakka' o'me'puke'po o'ukne. O̱'nen
huaoj doere o'ukne. —Jesúsen hua̱ye̱a̱
Jesústaj ona'uyate.
49 —¿Mena'po do'taj o'duk? Kenda
do'hued Apag Dios o'paknok ka'dik
i̱jje̱y. ¿Menpa' kenda nopo̱e̱hue' mo'e̱?
—Jesúsa o'mana'uy.
50 José hua̱ye̱ere kenda Jesúsa
o'mana' nopounkahue' o̱'nuyate.
51 Ken Nazaretyo on'kumejpo
onte'ti Josétaj hua̱ye̱taere Jesúsa
o'nigpe̱i̱ka'uyate. Kenda Jesús o'ka'depo
Jerusalényo̱ María okkahuehue' o̱'e̱po
huanopoya' o'nopoeonhuahua'ika'uyate.
52 Ken Jesús o'kerekpo kenpa'ti
nogi̱ti nogi̱ti o'nopounhuahua'uyate.
Jesús 'urua'da o'kika'. Kenda Dios
aratbutakon on'nopo̱e̱'uyate.

Aratbut ehue' e̱'i̱ka'te Juan Bautista o'manbatia'pakonhuahuika'uyate.
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 1 Huakka' huabayok e'pokde'te
Tiberio Roma hua̱e̱'eria
gobierno Huairi o̱'u̱yate. Ke'na quince
huabayok o'mana'de'ika'uyate. Kenokti
Poncio Pilato Judeayo gobierno
huairi o̱'u̱yate. Herodes Galilea
huadaribayo Romayo hua̱e̱'eria
gobierno huairi o̱'u̱yate. Kenoka'ti
Herodesen huama'buy Felipe Iturea
huadaribayo gobierno huairi o̱'e̱po
kenpa'ti Felipe Traconite huadaribayo
huairi o̱'u̱yate. Kenoka'ti Lisanias
Abilinia huadaribayo gobierno huairi
o̱'u̱yate. 2 Kenoka'ti Anás Caifásere
konig huakkuru sacerdote huairi
o̱'nuyate. Diosen jakyo o̱gkika'uyate.
Kenokti Diosa Juantaj ona'po
Diosen hua'a i̱jmanbatia'pakapoy
Diosa Juantaj o'nopo̱e̱a̱'uyate. Juan
Zacaríasensi'po o̱'e̱po aratbut huakka'
ehue' e̱e̱'yo̱ o̱'i̱kame'te. 3 Jordánhue̱te
nogyon nogyon o'hua'epo aratbuttaj
o'manbatia'pakpo,
—Dios opudomeyen dakhuea' e'ka'
kabakkahue'po yan'nopo'korea'po
bautiza ya̱gka'. —Aratbuttaj
o'mana'uyate. 4 Konig Isaías Diosen
huamanbatia'pakeri o'timadoya'uyate.
Konigti Juana o'ka'uyate. Isaías
o'timadoya'po,

> Ke̱yo̱ aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo
> huabokerek 'utta'da
> e'mana'te a'pe̱e̱ya'po aratbut
> on'bahuahua'apo. "Dios Huairien
> dag kente huahuae' daka' dag
> yan'nigka'. Butukda yan'nigka'.
> Konig yan'manopo'korea'po.
> 5 Huatota'po yanokbuk. Konig
> ote' yanoktibutuka'. Sondoda
> dag e̱'e̱o̱k yanoktibutuka'.
> Kente ekkotatuka' dag
> yan'tinokdejpaka'. 6 Kenpa'ti

konig Dios aratbuttaj
o'manopo'yarea' aya'ya'da
huadariya' aya'ada aratbut
on'tiahuayapo." Kenda Isaías
o'madoya'uyate. A'nennada
o'madoya'uyate.

7 Ken huakka'ada Juantaj
on'huahua'uyate. Juantaj bautiza
megke'po on'huahua'uyate.
—Konig dakhue'da bihui o'magkika'.
Konigti opudomey dakhuea'da
bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da
mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada
bautiza egka'te Diosa dakhuea'da
castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda
nama'da mo'nopoene. 8 'Urua'da
yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po
Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada
tiahuaydik mo'eapone. "Abraham
oro'omeyen adhuea'pane' o'epo Diostaj
me'pukhue'dik o'ey." Nopoehue'
yane'. Diosa e'paknayo huid in
o'bahuednigtaj Abrahamen huayayo
magka'dik o'e. 9 Nopo'koreahue'
eenayo ida Diosa castiga mogka'apone.
In konig o'e. Konig ta'bayo huada
huatoe'eri o'epo. Huada 'urua'da
onhuadhue' o'eonhuahuika'nok daka'da
o'tiahuayonhuahua'depo huateya
o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'.
—Juana o'mana'uyate.

10 —¿Diosa castiga kahue' mo'e'po
oro' kate ka'dik o'e? —Juantaj
o'nona'uyate.

11 —Botta' opiot e'taee'nayo kentaj
opiotbayo' e'huaee'taj nogtida
yan'bayokika'. O'na aypo e'toee'nayo
kentaj aypobayo' e'huaee'taj
yan'bayokikati'. —Juana o'mana'uyate.

12 Juana bautiza megke'po sue'da
gobierno huakupe huabae'eria Juantaj
on'huahua'depo engaña e'kikada
huakka'da huakupe e'bakikada,
—¿Oro' kate ka'dik o'e,
huamanmadika'eri? —Juantaj
o'nona'po,

13 —Kenyo'da ken huakupe Roma
gobiernoa o'mana'uynig kenyo'da
yan'bae'. Nogda baehue' yane'.
—Gobierno huakupe huabae'eritaj
Juana o'mana'uyate.

14 —¿Oro' kate ka'dik o'e? —Roma
sorotataj Juantaj o'nona'uy.
—Be'tapi' katepi' bakkayhue'
yanika'. Katepi' a'bakkayya'po
huiyoka'da manahue' yanika'. Nama'da
yan'bahuaa'po bakkayhue' yane'.
Kenpa'ti ken huakupe gobierno
bo'yokika'ne konig sorotatayo ee'te
huakupe bo'yokika'ne. Kenpa'da
dakhuapa me'tene, nogiti pakhue' a'eii'
yan'nopoika'. —Ken Juana sorotatataj
o'mana'uyate.

15 Diosa Cristotaj o'ta'monapo kenda
huakka'ada aratbut on'nopoepo Juante
ogkupopakdepo Cristotaj huakka'
o'nonmabopo, Juantaj Cristo o'epi'
on'tinopoepo.

16 —Cristo ehue' ijjey. Donayo hue'eya
bautiza ijmagkikay. Cristonayo o'tiakde
opudomeytaj bautiza o'magka'apo.
Diosen Nokireega bautiza o'magka'apo
kenpa'ti ta'ak e'bakpakya' bautiza
o'magka'apo. Ke'na huakhuairi o'epo
mata'mona'dik o'eapo. Donayo huairi
ehue'da ijjey. Cristo 'urua'da o'epo
Diostaj huadaknada o'e. Donayo
suhue'da huadak ijjey. 17 Cristo
o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri
o'epo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken
oktipoa'depo jakyo o'kudapo.
O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo
o'huigonhuahuika'po okbithue' o'eapo.
Ken huadak huakid konig Cristotaj
huaknopoe'eri o'ne. On'nigpeika'.
Huaknopoe'eritaj o'bakuda'apo, Diosen
jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig
aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'. Konig
castiga e'magka' ta'akyo o'maenapo.
—Juana aya'tada o'mana'uyate.

18 Ken konig nogda nogda Juana
o'mana'onhuahua'po judío aratbuttaj

huadak hua'a o'manbatia'pakpo
Jesucristotaj ken Juana
o'manbatia'pakuyate. 19 Herodes
Roma huae'eri gobierno huairi
o'epo Galilea huadaribayo gobierno
huairi o'epo, "Dakhuea' o'ka'." Juana
o'huaa'de'uy. Herodes huama'buyen
huatoe o'toepo kenpa'ti nogda nogda
dakhuea' o'kame'nok, "Dakhuea'
o'ka'." Juana o'huaa'de'uy. 20 Juana
kenpa' e'huaa'de'te Herodes nigpeehue'
o'edepo nogda dakhuea' o'ka'po
huabakuda' jakyo Juantaj o'kuda'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 Ken 'ikken Juantaj kuda'hued
Juan bautiza o'magka'po, huakka'da
aratbuttaj bautiza o'magka'depo
Jesústakon bautiza ogka'uyate. Ken
Jesústaj bautiza egkade'te Jesúsa
Diostaj e'tiona'pakde'te konig kurudya'
akbogpe okhuike'uyate. 22 Diosen
Nokireg o'huahuarakpo konig tukku'
o'huarakpo Jesústaj o'tikotpo,
—On do'hued Huasi'po o'taene.
Huadi'da o'taene. Ontaj durugda
o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane'
o'nika'uyate.
(Mt. 1.1-17)

23 Jesús konig treinta huabayok
o'epo huaboa'da judío aratbuttaj
o'manmadika'onhuahua'po. Joséensi'po
o'e aratbut on'nopoika'pi'. José
Elíensi'po o'uyate. 24 Elí Matatensi'po
o'uyate. Matat Levíensi'po o'uyate.
Leví Melquiensi'po o'uyate. Melqui
Janaensi'po o'uyate. Jana Joséensi'po
o'uyate. 25 José Matatíasensi'po
o'uyate. Matatías Amósensi'po o'uyate.
Amós Nahumensi'po o'uyate. Nahum
Esliensi'po o'uyate. Esli Nagaiensi'po
o'uyate. 26 Nagai Maatensi'po o'uyate.
Maat Matatíasensi'po o'uyate.
Matatías Semeiensi'po o'uyate. Semei
Joséensi'po o'uyate. José Judáensi'po
o'uyate. 27 Judá Joanaensi'po
o'uyate. Joana Resaensi'po
o'uyate. Resa Zorobabelensi'po
o'uyate. Zorobabel Salatielensi'po
o'uyate. Salatiel Neriensi'po
o'uyate. 28 Neri Melquiensi'po
o'uyate. Melqui Adiensi'po o'uyate.
Adi Cosamensi'po o'uyate. Cosam
Elmodamensi'po o'uyate. Elmodam
Erensi'po o'uyate. 29 Er Josuéensi'po
o'uyate. Josué Eliezerensi'po
o'uyate. Eliezer Jorimensi'po
o'uyate. Jorim Matatensi'po o'uyate.
30 Matat Levíensi'po o'uyate. Leví
Simeónensi'po o'uyate. Simeón
Judáensi'po o'uyate. Judá Joséensi'po
o'uyate. José Jonánensi'po
o'uyate. Jonán Eliaquimensi'po
o'uyate. 31 Eliaquim Meleaensi'po
o'uyate. Melea Mainánensi'po
o'uyate. Mainán Matataensi'po
o'uyate. Matata Natánensi'po o'uyate.
32 Natán Davidensi'po o'uyate. David
Isaíensi'po o'uyate. Isaí Obedensi'po
o'uyate. Obed Boozensi'po o'uyate.
Booz Salmónensi'po o'uyate.
Salmón Naasónensi'po o'uyate.
33 Naasón Aminadabensi'po o'uyate.
Aminadab Aramensi'po o'uyate.
Aram Esromensi'po o'uyate. Esrom
Faresensi'po o'uyate. Fares Judáensi'po
o'uyate. 34 Judá Jacobensi'po o'uyate.
Jacob Isaacensi'po o'uyate. Isaac
Abrahamensi'po o'uyate. Abraham
Taréensi'po o'uyate. Taré Nacorensi'po
o'uyate. 35 Nacor Serugensi'po
o'uyate. Serug Ragauensi'po
o'uyate. Ragau Pelegensi'po
o'uyate. Peleg Heberensi'po
o'uyate. Heber Salaensi'po o'uyate.
36 Sala Cainánensi'po o'uyate. Cainán
Arfaxadensi'po o'uyate. Arfaxad
Semensi'po o'uyate. Sem Noéensi'po
o'uyate. Noé Lamecensi'po o'uyate.

37 Lemec Matusalénensi'po o̱'u̱yate.
Matusalén Enocensi'po o̱'u̱yate.
Enoc Jaredensi'po o̱'u̱yate. Jared
Mahalaleelensi'po o̱'u̱yate. Mahalaleel
Cainánensi'po o̱'u̱yate. 38 Cainán
Enósensi'po o̱'u̱yate. Enós Setensi'po
o̱'u̱yate. Set Adánensi'po o̱'u̱yate. Adán
Diosensi'po o̱'u̱yate.

**Jesústaj nama'da kake'po toto'
huairia Jesústaj da ona'uyate.**
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 1 Diosen Noki̱reg o'nopo'to̱e̱nok
Jesúsa Diostaj o'nigpe̱i̱ka'po
Jordánhue̱ya̱' o'kume'uyate. Diosen
Noki̱re̱ga̱ aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo Jesústaj
o'tohua'uyate. 2 Ke̱yo̱da cuarenta
huame'noe o̱'eonhuahuika'po. Ke̱yo̱da
toto'a Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea'
kake'po. Cuarenta huame'noe bapehue'
o̱'unhua'po kenpa'ti cuarentaa' sikyo
bapehue' o̱'eonhuahua'depo kenoka'
aypota' o̱'e̱'uyate.
3 —On buttida Diosen Huasi'po
e̱e̱'nayo in huidtaj aypo yaean.
—Jesústaj toto'a ona'uyate.
4 —Aypoayo'da noikahue'dik o̱'ne
aratbut. Aypo on'bape'po aya'da
Apagba' huadik nigpe̱i̱ka'dik o̱'ne.
Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.
5 Kenoka' toto'a o'tohua'po Jesústaj
o'tohua'po kutayoda ote'yo o'tobehuikpo.
Ken ijhuiti ehue' nogyo̱ nogyo̱da adteda
aya' huadaribayo gobierno huairi
Jesústaj o'batiahuay'ea'uyate.
6,7 —Aya'da 'urua'da huadaribayo
kenpa'ti huadariyo huairi hua̱e̱'
o'bayokapone konige̱po do'huedda
me'tamaenok. Betapi' e'yokta' ijpakpo
yokdik i̱jje̱y. Do'taj huikudate
e'tihuadnayo "'Uruda huairi me'ta̱e̱ne."
Do'taj ena'nayo aya'da i'tiahuaynig
o'bayokapone. —Toto'a Jesústaj nama'da
ona'uyate.
8 —Bekhua', toto', konige̱po "Dios
Huairitayo'da huikudate yanighuadpo
yan'nigpe̱e̱'." Apagba'a kenpa' oa'.
—Kenpa' Jesúsa toto'taj ona'uyate.
9 Kenoka' Jerusalényo̱ Diosen jakyo
o'tohua'po toto'a o'tohua'po Diosen
huaboro' jak jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.
—On Diosen Huasi'po e̱e̱'nayo
barakte yakudaj. 10,11 Apagba' oa'po:

Ka'nonokba'huade̱'po e'kudajte
Diosa ke'nen huata'moneritaj
o'mata'mona'aponok huidbate
kothue'dik i̱'e̱a̱pone. Huaba'a
kutate monokba'huada̱pone.
Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.

—Toto'a nama'da ona'uyate.
12 —"Dios Huairi nama'da kake'po
nama'da ahue' ya̱e̱'." Apagba' kenpa'
o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj
ona'uyate.
13 Jesús nama'da kake'po toto'
huairia nogda nogda da ona'depo
nogda nama'da huana' nopo̱e̱hue'
o̱'e̱depo o'batikpo okhua'uyate.
Nogokpi' da anaya'po yakumeapetdapi'.

**Galilea huadaribayo Jesúsa
huaboa'da o'manmadika'uyate.**
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

14 Galilea huadaribayo Jesús
o'kume'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱
o'nopo'to̱e̱nok Jesús teyda o̱'e̱'uyate.
'Urua'da o'manmadika'nok Jesústaj
on'batia'paknok huabada adta'da
nogya̱' nogya̱' on'batia'pakuyate.
15 Judío aratbuten hua̱i̱take' jakya'
o'manmadika'po nogda nogda nogyo̱
nogyo̱ judío aratbuten hua̱i̱take' jakya'
o'manmadika'ika'uyate. "'Urua'da
o'manmadika' Jesúsa." Aya'ada
on'batia'pakuyate.

Nazaretyo Jesúsa o̱'i̱ka'uyate.
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 Ken, Nazaret huakka' jakyo
Jesús o'hua'uyate. Ke̱ya̱' Jesús
o'kerekuyate. Okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noete judío aratbuten

huaitake' jakyo o'kud'uyate. Kenda
o'kika'po o'kud'uyate. O'kudondepo
Apagba' o'tiahuaypo Apagba'
abona'pakya'po o'bo'uyate. 17 Apagba'
ken Isaías huamanbatia'pakeria
o'manigmadoya'uy. Kenda beroba'
Jesústaj on'yokuyate. O'ukpo in
o'huahuaydepo, o'mona'pakuyate:
18 Dios Huairien Nokireg me'nopo'toene
konigepo pai'da aratbuttaj huadak
hua'a a'manbatia'pakya'po
bektie'ea'me'ne. Pai'da huae'eri
aratbuttaj kamadurugpake'po
Dios Huairia me'ta'mona'uyne.
Huairien huanaba' kenpa'da
bahua'dik ka'ne'po kamane'po
Dios Huairia me'ta'mona'uyne.
Ekpobigtaj kabakpoyare'po
Dios Huairia me'ta'mona'uyne.
Kenomeytaj dakhuea'da
on'magkika'nok kabaktohue'po
Dios Huairia me'ta'mona'uyne.
19 In huadak huabayokte Dios
Huairia o'matinepahui'po
kamabatia'pake'po Diosa
me'ta'mona'uyne. Ken Jesúsa
Isaíasba' o'mona'pakpo
o'mana'uyate.
20 Ken Jesús Apagba' o'bokhuikdepo
judío aratbuten huaitake' jak
huatoe'eritaj o'ba'yokdepo o'huaduyate.
Ken aya' aratbut huaitake' jakyoda
o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'nok,
21 —Ken Apagba' huaboa'da
mo'peedene oy konig Isaías oa'uyate oy
kenda ijkay. Oy ijka'nig bo'tiahuayne.
—Ken Jesúsa huaboa'da o'mana'uyate.
22 Jesústaj "kenpihuay,"
on'batia'pakpo "huadakda
oa'," "buttida oa'," "'urua'da hua'a
o'batia'pak," aya'ada on'batia'pakuyate.
—In Joséensi'po o'enig'a.
—On'batia'pakuyate. Nopoehue' o'nepo
on'batia'pakuyate.
23 —Konig aratbut oa'ika',
"Huamadakka'eri i'epo huata'da
yayarea'." Do'taj ena'ta' bo'pakne
ijnopoey, "Konig Capernaum huakka'
jakyo o'bayareame'te o'peee iyokon
o'nen huadaribaya' konigti yaka'."
O'nona'apone. —Jesúsa Nazaret
aratbuttaj o'mana'uyate.
24 Jesúsa nogiti o'manbatia'pakpo,
—Be'api' Diosen huamanbatia'pakeria
nogbayo e'hua'nayo Diosen
huamanbatia'pakeri o'e aratbuta
o'noknopoeapo on'nigpeeapo. Ke'nen
huakka' jakya' yakerekya'da kentaj
Diosen huamanbatia'pakeritaj aratbuta
pakhue' o'nika'apo. Buttida ijjay.
25 A'nennada Elíaskudak o'ika'uyate.
Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri
o'uyate. Keyo Israel aratbut o'nika' bapa'
huabayok nogiti nog seis puug hui'hue'
o'uyate. Aypo ehue'da o'uyate. Israel
aratbut aypo toehue' o'nuyate. Kenoka'
huakka'ada Israel 'ayhua ee'tada
26 Israel aratbut 'ayhuataj Elíaskudaktaj
nigta'monahue' o'uyate. Israel aratbuta
oknopoehue'da o'nenok Israel 'ayhuataj
aypo kabayokike'po nigta'monahue'
o'uyate. Dios nog aratbut 'ayhuataj
o'nigta'mona'uyate. Ken Sarepta jak
'ayhuataj o'ta'mona'uyate. Serepta
jak meyohue'da Sidón huakka' jak
o'e. Sarepta jak 'ayhua nog aratbutda
o'uyate. Nog aratbut 'ayhua aypo
kabayokike'po o'nigta'mona'uyate.
27 Kenpa'ti Israel aratbut huadaribayo
huae'eri Eliseokudak o'uyate. Eliseo
Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate.
Kenoka' huakka' Israel aratbut ke'poda
on'maso'set'uyate. E'so'set Israel
aratbuttaj bayareahue' o'mauyate Diosa.
Nogtatipi' bayareahue' Israeltanayo
e'eada Naamantayo'da o'yarea'uyate.
Naaman nog aratbutda Siria
huadaribayo huae'eri aratbut o'uyate.
—Jesúsa hua'enbaya'da Nazaretyo
o'mana'uyate.
28 Judío aratbuten huaitake'
jakya' aya'ada Israel aratbut

o̱'nepo on'pe̱e̱depo diga̱'da Jesústaj
on'huadiay'uyate. 29 On'bopo huakka'
jakya' on'to̱o̱ro̱kpo Jesústaj on'to̱o̱ro̱kpo
huakupakunojpoyo on'tohua'po
ken huakupate kenomeyen huakka'
jak o̱'e̱'uy. Ken huakupakunojpoya'
andaya'yo on'tohua'uynig'a. 30 Jesúsa
huakupakunojpote huakka' aratbut
e̱gkupopakte o'bakpokonpo
o'bakhua'uyate.

Dakhue'da noki̱re̱ga̱ bokerektaj o'nopo'to̱e̱'uyate.
(Mr. 1.21-28)

31 Ken Capernaum huakka' jakyo
Jesúsa o'hua'uyate. Capernaum Galilea
huadaribayo o̱'e̱. Capernaumyo Jesús
o̱'e̱po aratbuttaj o'manmadika'po
judío aratbuten hua̱i̱take' jakya'
okmapie̱'ahuaddik huame'noete
o'manmadika'uyate. 32 "Kenpihuay
'urua'da o'manmadika', konig
huairitone' o'manmadika'." Aratbuta
on'tinopo̱e̱'uyate.
33 Hua̱i̱take' jakyo nogbokerekta'tida
dakhue' noki̱re̱ga̱ o'nopo'to̱e̱nok
'utta'da o'okoypo,
34 —Oro'omeytaj o̱gkahue' moe'.
¿Mena'po oro'omeytaj o̱gka', Jesús
Nazaret hua̱e̱'eri? ¿Oro'taj kenpa'da
a'enya̱'po menpa' o'huatiak? Ontaj
o̱ke̱a̱'ne. Diosenyo'da i̱'e̱ne. —Dakhue'
noki̱re̱ga̱ 'utta'da o'okoy'uyate.
35 —A'pakhue' ya̱e̱'. Huabokerekya'
yakhua', noki̱re̱g. —Jesúsa ona'uyate.
Ken huabokerektaj dakhue' noki̱re̱ga̱
sorokte o'en'uyate. Aya' okpoda sorokte
o'en'uyate. O'endepo oko̱ro̱kon'uyate.
Huabokerektaj dakhuea'
o̱gkadhue'ada dakhue' noki̱re̱ga̱
okhua'uyate. 36 Aya'ada on'tiahuaypo
on'mepuke'uyate. Huayahuaya
on'manbatia'pakpo,
—'Urua'da huadik oa'. Konig
huairitone' ona'po i̱ghua'da o'mana'nok
nigpe̱e̱dik o̱'nepo o'mako̱ro̱ka', dakhue'
noki̱re̱g o'mako̱ro̱ka'. —Huayahuaya
on'manbatia'pakuyate.
37 Ken huadaribayo nogyon nogyon
Jesústaj on'manbatia'pakonhuahuika'
uyate.

Simón Pedroen huasu'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Ken Jesús o'o̱ro̱konpo
judío aratbuten hua̱i̱take' jakya'
o'o̱ro̱kondepo Simónen jakyo
o'kudon'uyate. Ke̱yo̱ Simónen huasu'
huakka'da o'digpaknok, "Oro'en
huasu'taj yayarea'." Jesústaj o'nona'nok
39 enpahuedte Jesúsa o'tiboato'po
o'yarea'nok ke'na o'ta'huitato'depo i̱da
o'bodpo o'manigmanhuada̱'uyate.

Huakka' aratbut dakhue'da e̱'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

40 Nogyo̱ nogyo̱ huakka' aratbut
o̱'nepo, dakhue'da o̱'nepo, noga̱ noga̱
dakhue'da o̱'nepo, on'digpakpi',
ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da
o̱'ne'uyate. Ken e'sikde'te
kenomeyen huabeta on'batotiakpo
Jesúste on'batotiakuyate. Jesús
nogtati nogtatia' o'batibata'tepo
o'bayarea'uyate. 41 Nogomey kenpa'ti
dakhue'da e̱'ne'te Jesúsa toto'taj
o'makena'uyate. Toto'a o'mako̱ro̱kpo
'utta'da o'dokoypo,
—Diosen Huasi'po i̱'e̱ne. —Toto'a
on'mana'uyate.
Jesús Diosen Cristo Diosa
o'ta'mona'de'uy toto'a o'noknopo̱e̱nok,
—Keje', ahue' yane'. —Jesúsanayo
toto'taj o'mana'uy.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.
(Mr. 1.35-39)

42 E'munyakte Jesúsa huakka'
jakya' o'o̱ro̱konpo aratbut ehue' e̱e̱'yo̱

o'hua'uyate. Aratbuta o'dukpo Jesústaj
on'huahuay'uyate.
—Oro'omeytaj okhuahue' moe'.
—Jesústaj o'nona'nig'a,
43—Huadak hua'a konig aratbut
Dios Huairitaj oknopoika'dik o'neapo.
Ken nog huakka' jakyo nogyo nogyo
huadak hua'a manbatia'pakdik kaae'po
konigepo Diosa me'ta'mona'uyne.
—Jesúsa aratbuttaj o'mana'uyate.
44 Ken nogda nogda judío
aratbuten huaitake' jakyo Galilea
huadaribayo Jesúsa huadak hua'a
o'manbatia'pakika'uyate.

Jesúsa ena'te Simónomey o'nokenedepo huakka'nanada biig o'nontotokuyate.
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 1 Nogok Genesaret e'pog
akta'bogpete Jesús o'bo'uyate.
Diosen hua'a a'peeya'po huakka'nada
aratbut on'batiakpo o'nonda'epo
Diosen hua'a e'peeta' on'pakpo
Jesústaj o'nonda'e'uy. 2 Botta'
kusi'petone' meyohue'da akta'bogpete
e'bette Jesúsa o'tiahuaypo sigpi'
huadhue' o'nuy. Huakjene'eriomey
kusi'petaj o'nokhua'depo huakjene'
on'koyoa'uyate. 3 Nogtida
kusi'petone'yo Jesús o'kudpo
o'bo'uyate, Simónen kusi'peyo o'bopo.
—Sue'pi' e'pognopo'te
be'tohuatu', Simón. —Jesúsa
Simóntaj ona'uyate. Keyo kusi'peyo
o'huaddepo huaboa'da huakka'nada
aratbuttaj o'manmadika'uyate.
Kusi'peya'da o'manmadika'uyate.
4 O'manmadika'batikdepo,
—E'pog jodyoda yanhua'po biigtaj
yanokjene'. —Simóntaj ona'uyate.
5—Aya' sikyoda oro'omey
okjene'bednig'a biig ehue'da o'e,
Huamanmadika'eri. O'na ona'nok
yokjene'apoy. —Simóna Jesústaj
ona'uyate.
6 Ken o'nokjene'depo huakka'nada
biig on'kuda'denok en'totokte
huakjene' huaboa'da okputukonpo
nogyen nogyen okputukonpo. 7 Nog
huakjene'eri nog kusi'petaj Simóna
huaba'a ba'ba' o'manenok. Ken
on'tiakdepo kenomeyen botta'
kusi'peyo biig on'bahueda'po
huakka'nada o'epo kusi'pe
o'ta'kotay'uyate. 8 Kenda Simón Pedro
o'tiahuaypo Jesúsen hua'ite huikudate
o'tihuadpo,
—Bekhua', Huairi, donayo dakhuea'
huaka'eri ijjey. —Jesústaj Simóna
ona'uyate.
9 Biig huakka'da o'enok Simón
omepuke'po kenpa'ti nogomey Simónere
huakka'da on'mepuke'uy. 10 Kenpa'ti
Jacobo Juanere Zebedeoensi'po
Simónere huakjene'eri o'nuyate.
Kenomeykon on'mepuke'uyate.
—Mepu'kehue' yae'. Oy huaboa'da
do'taj kanoknopoe'po aratbuttaj
i'bae'apo. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.
11 Ken kusi'pe on'betandepo
huakjene'eria aya'da on'maenanpo
kenpa'da on'maenanpo Jesústaj
a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'set Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Keyo huakka' jakyo Jesús
o'edenok huabokereka o'huatiak'uyate.
Ke'na ke'poda o'so'seta' Jesústaj
o'tiahuaydepo huikudate o'huadpo
sorokyo o'kuta'boy'uyate. (Ken konig
gobierno huairitaj ogkika'uyate.)
—O'na e'paknayo beyarea', Huairi.
—Jesústaj ona'uyate.
13 Jesúsa o'tibata'tepo
—E'yarea'ta' ijpaki, "o'yareay'."
—Jesúsa ona'uyate.
Ena'te idada o'yarud'uyate.
14—"Jesúsa be'yarea'ne,"
mantia'pakhue' yae'. Sacerdote Diostaj

’uhua huanigbatiarakerite sacerdotete yahuati’. I’yaredene betiahuayye’. A’yareya’po konig Moisésa o’mana’uyate konig yayokti’. Sacerdote ’uhua Diostaj kanigarake’po ’uhuapi’ yayokti’. Ken konig i’ka’po i’yaredepo huadak i̱’e̱nok aratbut tiahuaydik o̱’neapo. —Jesúsa ona’uyate.

15 ’Urua’da Jesúsa o’bayarea’ huadaknada o’manmadika’ nogya̱’ nogya̱’ on’tipe̱e̱po nogi̱ti nogi̱ti huakka’da on’tipe̱e̱po huakka’da aratbut Jesústaj o̱gkupopakpo a’pe̱e̱ya’po kenpa’ti be’yare’po o̱gkupopakuyate. 16 E̱gkupopaktada Jesúsnayo o’bakhua’ika’po ke̱yo̱ aratbut ehue’ hua̱e̱’yo o’bakhua’ika’uyate. Ke̱yo̱da o’tiona’pakonhua’uyate.

Huabokerek e’ketpaktaj Jesúsa o’yarea’uyate.
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 Nogoka’ Jesúsa e’manmadika’te ke̱yo̱ fariseo aratbut on’bahuadpo fariseo Moisésenba’ on’nigpe̱i̱ka’uyate. Kenpa’ti Moisésenba’ huamanmadika’eri on’bahuadpo Galileaya’ Judeaya’ kenpa’ti Jerusalénya̱’ on’huatiakde’uyate. Kabayare’po Diosa Jesústaj o’tihuapokpo 18 ken Jesústaj huabokerek asukte enpahuedte on’nigtotiakpo sue’ada huabokerek on’nigtotiakuyate. Ken huabokereka asukte e’ketpak onpahuedika’uyate. Jakyo e’kuda̱’ta’ on’pakpo Jesústaj a’nighueda̱ya’po e’kuda̱’ta’ on’paknig’a 19 huakka’nanada o̱’nenok meya̱’ kuda̱hue’ o̱’ne’uy. Konige̱po jak kutayo on’tobehuikpo jakonpid on’tiokendepo huabokerek asukte enpahuedte o’nonhuaraka’po aratbutnopote Jesústaj huakokpen o’nonhuaraka’uyate. 20 Jesúsanayo o’yarea’apo on’nopo̱e̱’uy. Kenda Jesúsa oknokot. Huabokerek e’ketpaktaj,

—Aya’da Diostaj dakhuea’ i’ka’uyatenig’a do’a yokkahueay, huabokerek. —Jesúsa e’ketpaktaj ona’uyate.

21 Ken Moisésenba’ huamanmadika’eri kenpa’ti fariseo aratbut Jesústaj on’pe̱e̱depo huaboa’da on’nopo̱e̱po “Diostaj dakhuea’ Jesúsa oa’. Nama’da o’nopo̱e̱po dakhuea’da Jesúsa oa’. Huabokerekanayo okkahueahue’dik o̱’e̱. Diosayo’da dakhuea’ e’ka’ okkahuea’dik o̱’e̱.” Moisésenba’ huamanmadika’eri fariseoere huaboa’da huanopoya’da on’nopo̱e̱po.

22 Kenda fariseomey huanopoya’da on’nopo̱e̱nig Jesúsa o’nopo̱e̱’uyate.

—Menpa’ ken konig dakhuea’ on’tinopo̱e̱. 23 Diostaj dakhuea’ e’ka’ huabokereka okkahueahue’dik o̱’e̱. Diosayo’da dakhuea’ e’ka’ okkahuea’dik o̱’e̱. Huabokerekanayo sigpi’ yareahue’dik o̱’e̱. Diosayo’da yarea’dik o̱’e̱. 24 Do huabokerek i̱jje̱po Diosya’ ijtiakuy. Diostaj dakhuea’ e’ka’ bakkahuea’dik i̱jje̱y opudtaj a’manopo̱e̱aya’po e’ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa o’mana’po,

—Yabo’, asuk ya’udpo, o̱’nen jakyo yahuati’. —Huabokerek e’ketpaktaj Jesúsa ona’uyate.

25 Huaboa’da ena’te ke’na o’bod’uyate. Huamanmadika’eri fariseoere en’tiahuayte o’bodpo, asuk o’udpo ke’nen jakyo o’hua’po Diostaj dakiti o’tiona’pakpo Dios ’urua’da megka’ne o’batia’pakuyate. 26 Aya’ada on’tiahuaydepo on’mepuke’po Dios ’urua’da o’ka’ on’batia’pakuyate. On’mepu’kudpo,

—Oy konig a’nenda tiahuayhue’ o̱’nika’uynig o’tiahuaydey. Diosa ’urua’da o’ka’ o’tiahuay. —Aratbuta on’tiahuaydepo on’batia’pakuyate.

—Diostaj aknopo̱e̱ya’po do’taj menigpe̱e̱po be’tahua’. —Jesúsa Levítaj ona’uyate. (Leví konogda o’dikka’uy Mateo)
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Nogoka’ Jesúsa o̱’o̱ro̱kpo Levítaj o’tiahuay’uyate. Leví huabokerek o̱’e̱po

gobiernotaj huakupe o'tabae'ika'po
gobierno huakupe huatabae' jakyo
o'huad'uyate.
—Diostaj aknopo̱e̱ya'po do'taj
menigpeunhuahuika'. —Jesúsa Levítaj
ona'uyate.
28 Ken Leví o'bodpo aya'da kenpa'da
o'maenanpo Jesúsere o'hua'uyate.
29 Nogok Jesústaj huakka'da
aypo on'manigmanhuada̱'po Levíen
huanaba'a on'nigmanhuada̱'uyate.
Levíen jakya' on'nigmanhuada̱'uyate.
Kutopate Jesúsere Levíere huakka'da
on'bahuadpo, gobiernotaj huakupe
huatabae'eri on'bahuadpo kenpa'ti
nogomey on'bahuadpo gobierno
huakupe huatabae'eria engaña
o̱gkika'uyate. 30 Fariseo aratbut kenpa'ti
Moisésenba' huamanmadika'eri o̱'nepo
huaboa'da on'bahuaa'po Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eritaj on'bahuaa'depo,
—¿Gobierno huakupe huatabae'eriere
kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere mena'po
opudomeya̱ mo'bape'? Kenomeyere
bapehue' yane'. Dakhuea'da boka'ne.
—On'mana'uyate.
31 —Aratbut huadakda e̱e̱'nayo
huamadakka'eriyo huahue' o̱'nika'.
Dakhue'da e̱e̱'nayo huamadakka'eriyo
on'hua'ika'. 32 Konige̱po "Huadak
huaka'eri i̱jje̱y." Aratbut kenda huata'
huatinopo̱e̱'eritaj "Yan'nopo'korea'.
Diostaj yan'nigpe̱e̱'," a'manaya'po
Diosya' bahuatiakhue' i̱jje̱'uy.
"Dakhuea' huaka'eri i̱jje̱y." Aratbut
kenda huata' huatinopo̱e̱'eritaj
"Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpe̱e̱'."
a'manaya'po Diosya' ijbahuatiakuy.
—Jesúsa o'mana'uyate.

**Diosa kamape̱e̱'po bapehue'
o'nunhua'depo on'tiona'pakika'.**
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 —Juan bautiza huaka'erien
huanigpe̱i̱ka'eri kenpa'ti fariseoen
huanigpe̱i̱ka'eri Diosa me'pe̱e̱'po
bapehue' o̱'nunhua'po on'tiona'pakika'.
¿Menpa' o̱'nen huanigpe̱i̱ka'eriata aypo
on'bape'ika'? —Fariseomey kenpa'ti
Moisésenba' huamanmadika'eriomeya̱
nama'da on'nopo̱e̱po Jesústaj
o'nona'uyate.
34 —Do konig huabokerek e'to̱e̱pak
konig i̱jje̱nok. Kenoka' huabokerek
o'to̱e̱pakapo huakka' huadi'a
a'durugpakya'po kenere a'bapeya'po
on'bahuatiakika'. Kenoka' huadi'
kenere o̱'nepo "Bapehue' ya'nunhua'."
manahue'dik o̱'nenig'a 35 kenoka'
do'taj kadarake'po boktohua'denok
huadi' aratbuta bapehue' o̱'nunhua'po
on'tiona'pakonhua'apo. —Jesúsa
o'mana'uyate.
36 —Huatone'ok ke'poda e'para'te
akbetya'po huabo huaoktaj okteghue'
monika' oro'omey judío aratbut.
Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo
onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti
huabo huaok dakhue'da o̱'e̱a̱po.
Konigti adhuea'pane'a̱ e'manmadika'
huatone'dik onte'ti nigpe̱e̱hue'dik yane'.
Do'hued huabodikyo'da e'manmadika'
nigpe̱e̱dik yanika'. 37 Huatone'si'dak vino
hua̱to̱e̱' ayda kenpa'ti kurugada o̱'e̱po
konige̱po huabo vino sine' hue̱biahued
onjoyhue'dik o̱'e̱ne. Huatone'si'dakyo
huabo vino onjoyhue'dik o̱'i̱ka'ne.
Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo
o'hue̱poagpo huasi'dak on'titagonapo.
Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak
ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o̱'e̱a̱po.
38 Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik
o̱'e̱ne. Konigti adhuea'pane' o̱gkika'
kahue'dik yanika'. Do'hued huabo
e'manmadikayo'da yan'nigpe̱i̱ka'po,
ya̱g'kika'. 39 Be'api' vinotone'
on'mamay'ikame'te huabo vino pakhue'
o̱'nepo. "Vinotone'yo'da huadakda o̱'e̱."
O'da'. Ken konig adhuea'pane' o̱gkika'
be'api' o̱gkadhuahuika'depo do'hued
huabo e'manmadika' e'ka'ta' pakhue'
o̱'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Judíoen okmapie̱'ahuaddikte Jesúsen huanigpe̱ika'eria o'nogkupoktega̱'uyate.
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 1 Nogok judío aratbuten okmapie̱'ahuaddik
huame'noete Jesús ta'bayo o'hua'epo
huanigpe̱ika'eriere o'hua'e'uyate.
Jesúsen huanigpe̱ika'eri trigo
o'nogkupaya'po huaba'a on'tipita'po
on'bape'uyate. 2 Ken sue'da fariseo
huamanmadika'eri o̱'nepo,
—Kenda Judíoen okmapie̱'ahuaddik
huame'noete o̱gkupayahue'dik o̱'e̱nig'a.
¿Mena'po bo'ka'? Dakhuea'da bo'ka'ne.
—Fariseo huamanmadika'eriomey
Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj
on'mana'uyate.
3 —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak
mo'ba'tiahuay'uyate. David
kenere hua̱e̱'eri o̱gkusitokuyate.
4 Diosen carpa jakyo o̱gkud'uyate.
Pan Diostaj on'nighueda̱'ika'
o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj
'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken
pan bape'dik o̱'nika'. David kenere
hua̱e̱'eri o̱gkusitokpo ken pan o'depo
on'bape'uyate. —Jesúsa fariseomeytaj
o'mana'uyate.
5 Nogdakon Jesúsa o'mana'po,
—Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten
okmapie̱'ahuaddik huame'noete
huairi i̱jje̱po katepi' ya̱gka' aratbuttaj
mana'dik i̱jje̱y. —Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'ba'yarea'uyate.
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

6 Nog okmapie̱'ahuaddik
huame'noete judíoen hua̱i̱take'
jakyo Jesús o'kuddepo huaboa'da
o'manmadika'uyate. Ke̱yo̱ huabokerek
huada'kopen eba'po'ketpak o̱'u̱yate.
7 Moisésenba' huamanmadika'eri
fariseomeyere Jesústaj on'tiahuaya'po
okmapie̱'ahuaddik huame'noete
menpa' o'yareapopi' kenda e'tiahuayta'
on'pakpo. Okmapie̱'ahuaddik
huame'noete e'yarea'nayo "Dakhuea'
o'ka'." huaa'dik o̱'e̱y on'nopo̱e̱po.
8 Kenda fariseomey en'nopo̱e̱'te
Jesúsnayo o'maknokotuy. Huabokerek
eba'po'ketpaktaj
—Yabo', i̱yo̱ eretnopoyo yaboato'.
—Jesúsa ona'uyate.
Ken huabokerek o'bopo eretnopoyo
o'boato'uyate.
9 —Okmapie̱'ahuaddik huame'noete
huadak ka'dik o̱'e̱ne. Dakhuea'
kahue'dik o̱'e̱ne. Okmapie̱'ahuaddik
huame'noete dakhue'taj yarea'dik o̱'e̱ne.
Barakhue'dik o̱'e̱ne. Menpa' kenpa'
mo'nopo̱e̱ opuda̱. —Jesúsa o'mana'nig'a
fariseomey soata' a'tokhue'da
o'noke̱'uyate.
10 Konige̱po Jesús nogta nogta
o'batiahuaypo,
—Yabate'. —Jesúsa huabokerek
eba'po'ketpaktaj ona'uyate.
O'ba'tedepo o'ba'yarudpo
huadakba'da o̱'ean'uyate.
11 Fariseomeynayo Jesústaj huakka'da
on'huadiaydepo a'arakya'po monig
ka'dik o̱'e̱, on'batia'pakuyate.

Jesúsen doce huamata'mona'eritaj Jesúsa o'baktie'ea'uyate.
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

12 Nog huame'noete Jesúsa
a'tiona'pakya'po ote'yo o'behuikpo
aya' sikyoda o'tiona'pakbedpo Diostaj
o'tiona'pakbeduyate. 13 Emede'te ke'nen
huanigpe̱ika'eritaj o'magkupopaka'depo
doceyo'da o'baktie'ea'uyate. Opuda̱
doce do'hued huamata'mona'eri
mo'e̱a̱pone. Jesúsa o'madikka'uyate.
14 Simóntaj oktie'ea'uyate. Simón
konogda o'dikka'uy Pedro. Simónen
huama'buy Andréstaj oktie'ea'uyate.
Jacobotaj Juantaj, Felipetaj,

Bartolométaj, [15] Mateotaj, Tomástaj
o'baktie'ea'uyate. Alfeoensi'po Jacobo
o̱'e̱po Jacobotakon oktie'ea'uyate.
Kenpa'ti Simón Zelote oktie'ea'uyate.
[16] Kenpa'ti Jacoboen huama'buy
Judastaj oktie'ea'uyate, kenpa'ti Judas
Iscariotetaj oktie'ea'uyate. Ke'na
Judas Iscariote Jesústaj judío huairitaj
nogok o'bayokuyate. Kadarakepo
o'bayokuyate.

Jesúsa huakka'tada o'manmadika'uyate.
(Mt. 4.23-25)

[17] Ken Jesús ote'ya' o'huarakpo
doce huamata'mona'eriere
huatota'yo on'huarakuyate. Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eri huakka'nada
o̱'nepo kenpa'ti nogomey huakka'
on'batiakdepo Judea huadariya'
Jerusalénya̱' e̱'po̱gya̱' huakka' jak
Tiroya' kenpa'ti e̱'po̱gya̱' huakka' jak
Sidónya' on'batiakde'uyate. Jesústaj
a'pe̱e̱ya'po on'batiakpo Jesúsa
be'yare' on'nopo̱e̱po on'batiakuyate.
[18] Kenomeytaj toto'a dakhuea'
e'magka'tada Jesúsa o'bayarea'uyate.
[19] Jesúsa aya'tada o'bayarea'ika'nok
aya'ada a'yareya'po Jesústaj e'nejta'
on'pakuyate.

Durugda aratbut o̱'nika'apo kenpa'ti noga̱ suhue' o̱'nika'apo. Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 5.1-12)

[20] Ken Jesús huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'batiahuaypo, o'manmadika'po,
—Opudomey pai'da mo'e̱po katepi'
to̱e̱hue' mo'e̱. Dios opuden Huairi
o̱'e̱. Diosa mo'nopo'to̱e̱nok Diostaj
mo'nigpe̱i̱ka'. Durugda mo'i̱ka'ne.
[21] Opudomey aypotaj e̱'e̱a̱da durugda
mo'i̱ka'apo dapotey mo'i̱ka'apone.
Opudomey oy suhue' mo'e̱depo
bo'huikdepo durugda mo'e̱po
bo'erikapone.
[22] Opudomeytaj on'huadiayapo.
Do'taj bo'paknok on'huadiayapo. Do
huabokerek i̱jje̱po Diosya' ijtiakuy.
E'huadiaytada durugda mo'i̱ka'apone.
Kenpa'ti do'taj bo'paknok mo'enapone.
E̱'entada durugda mo'i̱ka'apone.
Kenpa'ti do'taj bo'paknok e'tidi'ke'tada
durugda mo'i̱ka'apone. Kenpa'ti
do'taj bo'paknok "dakhue'da o̱'ne,"
e'huaa'tada durugda mo'i̱ka'apone.
[23] Nogok ken konig e̱gka'tada
huakka'da yan'madurugpakti'. Dios
kurudya̱' 'urua'da mo'nigka'apone.
Kenomey aratbuta opudomeytaj
dakhuea'da mogka'apone.
Kenomeyen adhuea'pane' Diosen
huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da
on'magka'uyate.
[24] Opudomey oy huakka'da mo'to̱e̱po
mo'durugpakne. Nogok pai'da
mo'e̱a̱pone.
[25] Huakka'da aypopi' mo'to̱e̱po konig
oy dapotey e̱'i̱ka'ada nogokda pai'da
mo'e̱a̱popo bo'kusitokapone.
Oy durugteda e'erikada pai'da
mo'e̱po bo'huikapone.
[26] Huadakda o̱'ne. Aya'ada
opudtaj mo'tinopo̱e̱po
on'batia'pakika'nig'a nogokda
pai'da mo'nopo'e̱a̱pone. Konigti
a'nennada da huamanbatia'pakeritaj
on'tinopo̱e̱'uyate, huadakda o̱'ne
nama'da on'tinopo̱e̱'uyate. Huadakda
o̱'ne nama'da on'batia'pakuyate.

Dig huabahuahuay'eritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di' yan'mae'.
(Mt. 5.38-48; 7.12)

[27] Do'taj on'pe̱e̱ne opudomeytaj
o'nona'ne. Opudtaj dig
bo'huahuayika'ne konig taka' o̱'nepo
dakhuea' mogkika'ne. Kenomeytaj di'
yan'maika'po huadak yan'magkika'.
[28] Opudtehuapa' dakhue'da ka̱e̱'
huahuaa'eritaj Diostaj daka' yamagka'

ya̱’nona’. “Kenomeytaj Diosa
kamanopo’kore’.” Yan’tiona’pakti’.
Kenpa’ti kenomeya̱ dakhue’da
mogka’ne, kenomeytaj yan’tiona’pakti’.
29 Noga̱ opudtaj e’tuktuknayo
diayhue’ada kentaj daka’ yana’. Onte’ti
e’batuktuknayo onte’ti daka’ yana’.
Noga̱ opiot e’kai’nayo diayhue’ada
chompakon yayokti’, 30 “Aypo beyok.”
Noga̱ ena’nayo sue’nopo ehue’ ya̱e̱po
yabayokti’. Yudtaj bektoyok ena’nayo
daknopo’da ya̱e̱po yaktoyokti’. Onte’ti
“Betahua’,” ahue’ ya̱e̱’. 31 Konigti
huadakda nogomey opudtaj e’nigka’ta’
bo’paknok kenomeytaj konigti
huadakda yan’manigkikati’.
32 Sue’ada opudomeytaj di’
mo’e̱ne kenomeytayo’da di’ e̱e̱’nayo
kenda sue’da huadak o̱’e̱. Kenda
dakhuea’ huaka’eria o̱gkika’nigtaj.
Nogomeya̱ di’da e̱e̱’nayo di’ on’mae’.
Dihue’ hua̱e̱’eritakon di’ yan’mae’.
Kenda huadakda o̱’e̱. 33 Sue’ada
opudomeytaj huadakda mogkika’po
montihuapokika’ne. Kenomeytayo’da
e’tihuapoknayo sue’da huadak o̱’e̱.
Ken konig dakhuea’ huaka’eri o̱gkika’.
Nogomey dakhue’ hua̱e̱’eri huadak
e̱gka’nayo e’tihuapoknayo kenomeytaj
dakhue’ hua̱e̱’eria huadak o̱gkika’po
on’tihuapokika’. Opudomeytaj
huadakda kahue’ hua̱e̱’eritaj kenpa’ti
tihuapokhue’ hua̱e̱’eritaj huadakda
ya̱g’kikati’. Kenda e’kika’nayo
huadaknanada o̱’e̱. 34 Kenomeya̱nayo
kenpa’ti be’tahuapone, yan’nopo̱e̱po
kenomeytayo’da ektoyoknayo
sue’da huadak o̱’e̱. Kenda konig
dakhuea’ huaka’eria o̱gkika’.
Nog dakhuea’ huaka’eritaj
on’baktoyokika’. Kenpa’ti be’tahuapone
on’nopo̱e̱po. Nogomeya̱nayo
onte’ti tahuahue’ me’ta̱e̱a̱pone
nopo̱e̱hue’ada opudomeynayo
kenomeytaj yan’baktoyokika’. Kenda
huadaknanada o̱’e̱. 35 Opudtaj
huahuadiayeritaj kenpa’ti taka’taj di’
yan’maika’. Huadakda yan’magkika’.
Taka’taj huadakda yan’magkika’.
Kenomeytaj yan’baktoyokika’. Kenpa’ti
tahuahue’ me’ta̱e̱a̱pone nopo̱e̱hue’ada
yan’baktoyokika’. Ken konig
e’kika’nayo Dios kurudyo̱ ’urua’da
bo’yokapone. Opudomey kenpa’ti Dios
Huairi kuruderiensi’po mo’e̱a̱pone.
Dios kuruderi teynanada o̱’e̱. Konige̱po
dakiti ahue’ hua̱e̱’eritaj kenpa’ti
dakhuea’ huaka’eritaj Diosa huadakda
o’manigkika’. 36 Konig opuden Apag
Dios o’matinepahuika’ konigti
yan’matinepahuika’.

Nog aratbuttaj dakhuea’ o’ka’,
e’nopo̱e̱’ada bahuaahue’dik yane’.
(Mt. 7.1-5)

37 Nogtaj “Dakhuea’ o’ka’,” huaahue’
yanika’. “Dakhuea’ o’ka’,” huaahue’
e̱’i̱ka’nayo “Dakhuea’ o’ka’,” Dios
opudtakon huaahue’ mo’i̱ka’apone.
Kenpa’ti nogomeytaj “Dakhuea’
o’ka’nok mabitbitdik o̱’e̱y,” ahue’
yanika’. Ken konig ahue’ e̱e̱’nayo
“Dakhuea’ o’ka’nok mabitbitdik i̱jje̱y.”
Diosa opudtakon onahue’ mo’e̱a̱pone.
Nogomeytaj bakkahuea’nayo
Diosa opudtakon bokkahuea’apone.
38 Nogomeytaj yan’bayokti’, konig
en’pakte huakka’ yan’bayokti’. Huakka’
e’bayoknayo opudtakon huakka’nanada
Diosa mo’bayokapone. Nogomeytaj
sue’da e’bayoknayo kenpa’ti Diosa
sue’da bo’yokapone. Nogomeytaj
huakka’da e’bayoknayo Diosa
opudtakon huakka’da mo’bayokapone.
—Jesúsa kenda o’manmadika’uyate.
39 Konig huamanbatia’pakonhua’
Jesúsa o’manmadika’po,
—Huabot ekpobiga̱’ batohuahue’dik
o̱’ne. Konige̱po huakogtone’yon
bakotdik o̱’ne. Ken konig be’api’
huamanmadika’eritaj daka’ pe̱e̱hued
e̱’e̱a̱da Diosenba’ daka’ kikahued e̱’e̱a̱da

Diosba' nogtaj manmadikahue'dik
o̱'ne. 40 Huamanmadika'erien
huanigpe̱i̱ka'erinayo sue'da
on'nopo̱e̱nig'a ke'nen
huamanmadika'erinayo
huakka'da on'nopo̱i̱ka'. Nogok
e'nigpeeonhuahuade'te konigti
kenomeyen huamanmadika'eri
o'manmadika'ika' nogomeytakon
manmadika'dik o̱'neapo.
41 Noga̱ suepi' dakhuea' eka'nayo
"Dakhuea' o'ka'," i̱da huaahue'
yane'. Onnayo dakhuea'nanada
i'kuy'etpi'. Kenda nopo̱e̱hue' i̱'e̱. In
konig o̱'e̱ ijbatia'pakapoy. Nog
aratbuten huakpoyo huata'sujsi'po
ekpohuedte o̱'na i'tiahuaynig'a.
O̱'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua
bekpohuedne. 42 "Huata'suj huakpoyo
oktoki', eg'." Menpa' ina'. Nama'da
ia'. Ken o̱'nen huakpoyoa'taj
huaboro'ta'sua bekpohuednig'a
tiahuayhue' i̱'e̱ne. Nama'da
huanopo̱e̱'eri i̱'e̱ne. Huakkuruda
o̱'nen huakpoya' huaboro'ta'sutaj
on huata' yakokpotoken. Ken konig
dakhuea' i'ka'ne yanopo'korea'po
yabatik. Kenoka' i'batikde'po daka'
i'tiahuaydepo nogen ta'sujkon
okpotokdik i̱'e̱a̱pone. Noga̱ nama'da
eka'nayo dakhuea' e'huaka' kabatike'po
tihuapokdik i̱'e̱a̱pone.

**Hue̱ymeyen huada huadakda
e̱e̱'nayo o'tiahuaypo hue̱ymey
huadakda o̱'e̱ o'nopo̱e̱ne.
Konigti aratbut huadakda
e'batia'pakika'nayo huadakda o̱'ne
o'nopo̱e̱ne.**
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

43 Aratbut konig hue̱ymey o̱'ne.
Huadak hue̱ymey e̱e̱'nayo dakhue'daa'
huada dapakhue'dik o̱'e̱. Huadakdayo'
o'dapakika'. Kenpa'ti dakhue' hue̱ymey
o̱'e̱po huadak huada dapakhue'dik
o̱'e̱. Dakhue'ayo' huada o'dapakika'.
44 Hue̱ymeyen huada huadak e̱e̱'nayo
o'tiahuaydepo hue̱ymey huadakda
o̱'e̱ o'nopo̱e̱ne. Hue̱ymeyen huada
dakhue' e̱e̱'nayo hue̱ymey dakhue'da o̱'e̱
o'nopo̱e̱ne. 45 Konigti bepi' huabokerek
huadakda e̱e̱'nayo huadakyo' oa'ika'.
Huadaknopo'da o̱'e̱po huadakyo'
o'batia'pakika'. Kenpa'ti bepi'
dakhue'da o̱'e̱po dakhue'yo' oa'ika'.
Dakhue'nopo'da o̱'e̱po dakhuea'da
o'batia'pakika'. Konig huanopo'a
o̱'e̱, konig o'nopo̱i̱ka'po ken konig
o'batia'pakika'ne.

**Jesústaj huanigpe̱i̱ka'eri
konig jak huaka'eri o̱'ne.
Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.**
(Mt. 7.24-27)

46 "Do'hued Huairi o̱'ta̱e̱ne. Do'hued
Huairi o̱'ta̱e̱ne." Nama'da do'taj
o'nonika'ne. Do'taj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'ne.
Kenda o'nonika'ne kahue' mo'i̱ka'ne.
47,48 Aya'da do'taj menhuatiakpo do'taj
menigpe̱i̱ka'po do'hued hua'a bo'kika',
konig 'urua'da jak huaka'eri daka'
jak o'ka'po dariteyya' o'ka'po 'iddu
boro'da adteda o'kudya̱po jak o'ka'.
Hue̱kuru o'tiakdepo jakta o'pokpo
daka' jak o'ka'nok tohuahue'dik
o̱'e̱. Hue̱kurua tohuahue'dik o̱'e̱.
Ken konig do'taj huanigpe̱i̱ka'eri
o̱'nepo, oknopo̱e̱batikhue'dik
o̱'neapo. 49 Nogomeya̱ do'taj nama'da
menpe̱e̱nig'a kenda ijmanay nigpe̱a̱hue'
o̱'nika'po konig dakhue' jak huaka'eri
o̱'ne. Dakhue' jak huaka'eri kuhuadta'
jak o'ka'po, 'iddu adteda kudya̱hue'ada
jak o'ka'po. Nogok hue̱kuru
o'hue̱tiakdepo ken jak o̱'hue̱kedepo
hue̱kurua jaktaj o'tohua'po. Aya'da
o'tohua'. Dakhue' jak huaka'erien
jak ehue'da o̱'ta̱e̱. Ken konig do'taj
nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱'neapo. Ken
konig e̱'dik o̱'neapo. —Kenda Jesúsa
o'manmadika'uyate.

Roma gobierno sorotataj capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.5-13)

7 1 Jesúsa huakka'da
o'manmadikandepo o'batikdepo
huakka' jak Capernaumyo o'hua'uyate.
2 Capernaumyo o'kudondepo Roma
gobierno sorotataj capitán o̱'e̱'uyate.
Capitán cien sorotataj o'mata'mona'ika'.
Huadi'da huanaba' o̱'ta̱e̱po kentaj
huakka' o'pakika'uyate. Ken huanaba'
dakhue'da o̱'e̱po ehue' hua̱e̱'dikte
o̱'u̱yate. 3 Jesúsa o'bayarea'deme'te
o'tipe̱e̱depo sue'da judío huairitone'taj
o'mata'mona'po Jesúste o'mata'mona'po.
"Do'hued huanaba'taj betayarea'."
Jesústaj ya̱'nonati'. O'mana'uyate.
4,5 Jesústaj onhuahua'depo diga̱'da
on'pakpo,
—Roma sorotataj capitána
oro'omey judío aratbutaj huakka'da
o'pak. Oro'omeytaj di'da o̱'e̱. Oro'en
hua̱i̱take' jak o'ka'uy. Konige̱po
capitánen huanaba'taj yayarea'.
—Judío huiritone'a̱ i̱ghua'da Jesústaj
o'nona'uyate.
6 Ken huairitone'ere Jesús
o'hua'uyate. Capitánte o'hua'po
capitánen jak meyo̱hue'da
en'tikayopakte capitána huadi'
aratbuttaj o'mata'mona'uyate. Jesúste
yanhua' o'mana'po,
—I̱yo̱ do'hued jakyo kudhue' ka̱e̱'
konige̱po o̱'na 'urua'da i̱'e̱. Huairi
i̱'e̱ne. Donayo huairi ehue'da i̱jje̱y.
7 Do'huada ijpakpo ontaj huahuahue'
o̱'e̱ne. "Kayare'," yaa'. Kenda o̱'na
ea'te do'hued huanaba' o'yaruda̱po.
8 Do'hued sorotataj huairia menika'ne
kenda ijnigpe̱i̱kay. Kenpa'ti do'hued
sorotatataj ijmanikay do'taj
mennigpe̱i̱ka'ne. "Yahuati'," do'hued
sorotatataj e'nade'te o'hua'ika'. Nogtaj
"Yatiak," ena'te o'tiakika'. Do'hued
huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo
o'ka'ika'. Kenpa' Jesústaj ya̱'nonati'.
—Capitána huadi'taj o'mana'uyate.
9 Kenda Jesús o'pe̱e̱depo "Kenpihuay,
huakka'da capitána meknopo̱e̱ne."
Jesúsa o'nopo̱e̱po. Huakka' aratbut
huatahua'eritaj Jesúsa o'batiahuay'epo,
—Ken capitána huakka'da
meknopo̱e̱ne. Huakka'da Diostaj
oknopo̱e̱'. Judío aratbutnayo Diostaj
sue'da o'noknopo̱e̱ ijnopo̱e̱y. Diostaj
sue'da o'noknopo̱e̱. Buttida i̱jjay.
—Jesúsa o'mana'uyate.
10 Jakyo e'kumejde'te kenomeytaj
capitán o'mata'mona'denig
o̱gkumejdepo capitánen huanaba'
e'yarede' huadakda e̱'e̱de'
on'huahuayato'uyate.

'Ayhuaensi'po huabokerek huaboa'da e'bueytada Jesúsa o'noyhuada̱'uyate.

11 Nogoka'da Naín huakka'
jakyo Jesús o'hua'uyate. Jesús
huanigpe̱i̱ka'eriere kenpa'ti nogomey
huakka'ada on'hua'uyate. 12 Huakka'
jak hua̱kye̱'dikte o'huahua'depo
huabokudak huaboa'da e'bueyde'te
a'kubarakkaya'po o̱hue̱y cajónpote
e'nontohua'te Jesúsa o'tiahuay'uyate.
Ken huabokerekkudak 'ayhuaen
nogtida huabosi'po o̱'ta̱i̱ka'uyate.
'Ayhuaere huakka'da aratbut
on'hua'uyate. 13 Jesús Huairia 'ayhuataj
o'tiahuaydepo o'tinepahui'po,
—Huikhue' ya̱e̱'. —Ona'uyate.
14 Ken Jesús o'huahua'po
o̱hue̱y cajónpota' o'tibata'tenok
huantohua'eriomeya̱
o'nontoboato'uyate.
—Yanoyhuad, huabo, do'hua i̱jjay.
—Jesúsa ona'uyate.
15 Ken huaboa o'huadato'po
huaboa'da aratbuttaj
o'mana'pakato'uyate. Ken huabotaj
hua̱ye̱taj o'yokuyate. 16 Huakka'ada
aratbut ke̱yo̱ o̱'nepo on'tiahuaypo
huakka'ada on'mamepu'kudpo Diosa

’urua’nanada o̱’e̱po huadaknanada
o’kika’. On’batia’pakpo,
—Diosen huamanbatia’pakeri teyda
o̱’e̱po orote o’tiakde. —Onda’po,
kenpa’ti,
—Diosa i̱yo̱ ke’nen aratbutte o’tiakde.
Oro’omeytaj mantihuapokya’pone.
—Onda’uyate.
17 Kenda Jesúsa o’ka’denig
on’batia’pakpo, nogya̱’ nogya̱’ adta’da
on’batia’pakpo, Judea huadaribayo
kenpa’ti Judea huadaribaya’ nogya̱’
nogya̱’ on’batia’pakuyate.

Jesúste Juan Bautista botta’taj o’mata’mona’uyate.
(Mt. 11.2-19)

18,19 Kenda Jesúsa o’ka’denig
Juan Bautistaen huanigpe̱i̱ka’eria
on’batia’pakdenok kenda Juana
o’tipe̱e̱depo botta’ huanigpe̱i̱ka’eritaj
o’mata’mona’po, Jesúste
o’mata’mona’po, “Diosa Cristotaj
mo’ta’mona’apone. Cristo o’tiakapo
oknopo̱e̱y. ¿Menpa’ o̱’na Cristoda i̱’e̱?
¿Oro’omey menpa’ nogtaj nige̱’dik
o̱’e̱?” Jesús Huairitaj ya̱’nonati’. Juana
o’mana’uyate. 20 Kenomey Juanen
huanigpe̱i̱ka’eri botta’a Jesústaj
on’huatiakdepo,
—“¿Menpa’ o̱’na Cristoda i̱’e̱? ¿On
Cristo ehue’ e̱e̱’nayo menpa’ nogtaj
on’mabodik o̱’e̱a̱po oro’omeya̱?” Ontaj
kenpa’ kanone’po Juana bo’ta’mona’ne.
—Jesústaj o’nona’uyate.
21 Kenoka’ botta’ en’tiakde’te
Jesúsa huakka’tada o’bayarea’po,
dakhue’taj o’bayarea’po, pai’da
e’nopo’e̱te kenomeytaj o’bayarea’uyate.
Nogomeytaj toto’a e’manopo’to̱e̱tada
toto’taj o’maen’uyate. Kenpa’ti Jesúsa
huakka’ ekpobigtaj o’makpoan’uyate.
22,23 —Ekpobigtaj ijmakpoani,
huakkettaj ijhua’eadi̱, ke’poda
e’so̱’para’taj ijbayareay, e’peokbettaj
ijbayareay, huakudaka’da
e’bueytada ijmanoyhuada̱y. “Do’taj
eknopo̱e̱’nayo Diosere onte’ti
mo’noeonhuahuika’apone.” Pai’da
hua̱e̱’eriomeytaj ijmanikay. Do’taj
okbirahue’ hua̱e̱’eriomeytaj
ijmadurugpaka’apoy. Kenda e’ka’te
on’tiahuayne on’pe̱e̱dene Juantaj
yanhuahua’po yan’batia’pakti’.
—Jesúsa Juanen huanigpe̱i̱ka’eritaj
o’mana’uyate.
24 Ken Juan Bautistaen
huanigpe̱i̱ka’eri e’nokhuade’te huakka’
aratbut e̱gkupopakte Jesúsa Juantaj
o’tia’pakpo,
—Nogbayo jakbahue’yo aratbut
ehue’ e̱’i̱ka’yo opudomey bohua’uyne.
Huabokerek konig teyda ehue’ konig
dakhue’ ka’huey ahue’ hua̱e̱’eri konig
huihuipi e’bapokte o̱’i̱ka’ kentaj
konig a’tiahuaya’po huahue’ mo’u̱yne
25 Huabokerek ’urunada yudtaj e’otte
a’tiahuaya’po huahue’ mo’u̱yne.
Aratbut ’uru yudtaj on’otika’po konig
katetapi’ o’deretpakika’po huairien
’uru jakyoda o̱’nika’. 26 Diosen
huamanbatia’pakeritaj a’tiahuaya’po
jakbahue’yo bohua’uyne. Diosen
huamanbatia’pakeri huadakda o̱’ne.
Juannayo nogi̱ti hueretnanada Diosen
huamanbatia’pakeri o̱’i̱ka’nok. Juantaj
a’tiahuaya’po bohua’uyne. 27 Do’taj
katiapake’po huakkuruda Diosa
Juantaj o’ta’mona’uyate. Apagba’te
kenpa’ o’timadoya’po:

> Ontaj huakkuruda do’hued
> huata’mona’eritaj ijta’mona’apoy.
> Dakhuea’ o̱gkika’nok aya’tada
> yamanopo’korea’. Diosen
> Huasi’potaj yanoknopo̱e̱’.
> Aratbuttaj o’mana’apo.
> Apagba’te o’nigmadoya’uyate.
> Kenda Diosa Apagba’te
> mena’uyne do’taj.

28 Aya’da huabokerek sue’da huadak
o̱’nenok Juannayo huadaknada
o̱’e̱nok Diosa huakka’ Juantaj o’pak.

Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosen
Huasi'potaj huaknopoe'eri huadakda
o'neapo. Diosa kenomeytataj
huakka'nada o'baeretpakapo. Juantaj
sue'damon o'pakapo. Ijjay. —Jesúsa
o'mana'uyate.
29 Aya' aratbuttaj kenpa'ti gobiernotaj
huakupe huanigbae'eritaj Juana
bautiza o'magkame'nok kenomeya
Jesústaj e'peede'te "Diosa huadakda
o'ka'." On'batia'pakuyate. 30 Moisésenba'
huamanmadika'erinayo kenpa'ti
fariseomeynayo konig huairi o'nepo
Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo
bautiza megke'po Juantaj huahuahue'
o'ne'uyate. Juana konigepo kenomeytaj
bautiza magkahue' o'mae'uyate.
31-34 Jesúsa nogiti o'mana'po:
—Aratbut oy ken konig o'nika'
ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api'
madurugpakahue'dik o'ne. Katepi'
nogomey on'pakpo ogkika'nig
kenomeynayo konigti e'ka'ta'
pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista
o'kika'nig kenomeynayo pakhue'
o'ne. Kenpa'ti do huabokerek ijjenok
Diosa me'ta'mona'uyne konig do
ijkika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da
o'ne. Juan bautista katepi' 'urua'da
aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti
vino konig sine' pai' mayhue'
o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok
toto'a Juantaj o'nopo'toe kenomeya
nama'da on'batia'pakika'nig'a.
Nogok do huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne opudere katepi'
'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do
katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da
menhua'pakika'ne. "Huakka'da
o'bapika' kenpa'ti huakka'da huamai'eri
o'ika'. Kenpa'ti Jesúsa dakhuea'
huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti
gobierno huakupe huanigbae'eritaj
di'da o'maika'." Do'taj kenpa'
menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig
o'nika' nogda ijbatia'pakapoy. Katepi'
nogomey on'pakpo ogka' kenomeynayo
konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig
huasi'po on'batuerikika'nig aratbut
oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak
kurute on'bahuadpo on'batuerikpo
nogtaj nogtaj on'mana'po, "Tete'pu'te
'urua'da o'batadi'key opudnayo
oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene
baila ee'ta' pakhue' mo'ene. Oro'
e'bahuiktada opudnayo huikhue'
mo'ene." Ken konig huasi'poa
onda'ika'. Ken konig aratbut oyda
ogkika'. 35 Diosa 'urua'da o'nopoika'nok
Diostaj huanigpeika'erinayo 'urua'da
on'nopoenkika'. Kenomeyyo'da
durugda o'ne. —Jesús Huairia
o'mana'uyate.

**Jesús Simónen jakyo o'bape'uyate.
Simón fariseo aratbut o'uyate.**

36 "Do'hued jakya' mobape'."
Nogtiada fariseo aratbut Jesústaj
ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'hua'po
kutopate o'huadpo o'bape'uyate.
37 Ken ettone' o'epo huakka' jakyo
huae'eri o'epo dakhuea' huaka'eri
o'uyate. Jesús fariseoen jakyo o'bape'
o'nopoepo Jesústaj o'huahua'po
'uruda yereda huidpu' 'uru'huieada
huasihuaj o'tohua'uyate. 38 Jesústaj
hua'ita'pote o'tihuadpo o'huikpo
diga'da huakpota'huea Jesúsen
hua'ita' o'itisuruka'po ken o'ikoyopo
o'itidukutpo ettone'a huakuhui'a
o'itidukutpo hua'ita' o'ibuyukepo,
Jesústaj di'da o'epo o'ibuyukepo
kenpa'ti di' o'epo hua'ita' 'uru'huieda
huasihua'a o'ihueke'uyate. 39 Ken
fariseo Jesústaj o'tobape'po kenda
ettone' egkade'te o'tiahuaydepo "Diosen
huamanbatia'pakeri Jesús ehue'dik o'e,
yoknopoepo Diosen huamanbatia'pakeri
eee'nayo in ettone' dakhuea' huaka'eri
o'e, ya'nopoeyet." Kenda fariseoa
huanopoya' nama'da o'nopoe'uyate.
40 Jesúsa kenda joknokotpo,

—Ontaj e'batia'pakta' ijpaki, Simón.
—Jesúsa fariseotaj ona'uyate.
—Mena', Huamanmadika'eri.
—Fariseoa ona'uyate.
41 —Huakupe huabaktoyokeritaj
botta' huabokereka huakupe dehuea'
o̱'nuyate. Nogtiada quinientos
denario huakupe dehuea' o̱'u̱yate.
Noga̱ cincuenta denario huakupe
dehuea' o̱'u̱yate. 42 Huakupebayo'
o̱'nepo tahuahue'dik o̱'nenok huakupe
huabaktoyokeria huabokerek botta'taj
huakupetaj betahua' e'manata'
pakhue' o̱'e̱po o'batiokkahue'uyate. Oy,
¿mena'taj di'da e̱'dik ya̱'e̱? —Jesúsa
fariseotaj ona'uyate.
43 —Ke'na huakka'da dehuea' o̱'e̱po
kentaj huakka'da o'batiokkahue'uyate,
ke'na huakka' di' o̱'e̱, ijnopo̱e̱po.
—Simóna ona'uyate.
—Buttida ia'ne. —Jesúsa ona'uyate.
44 Ken Jesúsa ettone'taj
huatiahuaya'a', Simóntaj,
—In ettone'taj yatiahuay'. O̱'nen
jakyo ijkudondey. Hua'ita' a'ikoyoya'po
hue̱'e̱y yokhue' me'e̱ne. In ettone'nayo
huakpota̱'hue̱a̱ be'ikoyoa'po kenpa'ti
huakuhui'a be'itidukutne. 45 O̱'nanayo
buyukhue' o̱'e̱ne. Ettone'a̱nayo
huaboa'da do e'kudte be'ibuyukene.
46 E'kudonde'te huakuta' do'taj
huasihuaj kutioyhue' o̱'e̱ne.
Ettone'a̱nayo 'uru'hui̱e̱a̱da huasihuaj
be'itioyne. 47 Ettone' huakka' dakhuea'
e'ka' Diosa okkahuea'nok ettone'
huakka' di' me'e̱dene. Kentaj Diosa
sue'da okkahuea'nok sue'da di' me'e̱ne.
—Jesúsa Simóntaj ona'uyate.
48 Ettone'taj,
—On dakhuea' i'ka'uyatenig
okkahuea'ne. —Jesúsa ona'uyate.
49 Nogomeya̱ kutopata'
on'batobape'po huayahuaya
on'batia'pakpo,
—Ken huabokereka dakhuea' e'ka'
okkahuea'de. Konig Diosa okkahuea'
ke'na dakhuea' e'ka'taj okkahuea'.
¿Be ya̱'e̱? —Aypo huatobape'eria
on'batia'pakuyate.
50 Ettone'taj,
—Do'taj oknopo̱e̱nok Diosa ontaj
bekkahuea'po me'nopo'yarea'ne.
Daknopo'da ya̱e̱po yahuati'. —Jesúsa
ettone'taj ona'uyate.

Ettone'a̱ Jesúsomey hua̱e̱'eritaj on'tihuapokuyate.

8 1 Nogok nogyo̱ nogyo̱ huakka'
jakyo Jesús o'hua'epo huakka'
jakyo huadak hua'a Diosen huairi
o̱kye̱yakde Dios huairitaj yanoknopo̱e̱po
yan'nigpe̱i̱ka', o'manmadikika'uyate.
Jesúsen doce huamata'mona'eri
kenere on'hua'udhua'po. 2 Ettone'ere
o'hua'epo toto'a e'manopo'to̱e̱tada
Jesúsa o'manopo'yareame'te toto'
o'makenme'te. Nogomey ettone'taj
o'bayareame'te. María Magdalena
Jesúsere o̱'i̱ka'uyate. Jesúsa Maríataj
siete toto' okmaename'te. 3 Juanakon
Jesúsere o̱'i̱ka'uyate. Juana Chuzaen
hua̱to̱e̱ o̱'u̱yate. Chuza Huairi
Herodesen jak huato̱e̱'eri o̱'u̱yate.
Kenpa'ti Susana Jesúsere o̱'i̱ka'uyate.
Nogomey ettone' sue'da huakka'
Jesúsere o̱'nepo Jesúsomey hua̱e̱'eritaj
katepi' on'paknok on'bayokika'uyate.
Aypopi' yudtapi' on'bayokika'po kenpa'ti
on'tihuapokika'uyate.

Huabakidena'eri ken konig o̱gkika' o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

4 Huakka'ada aratbuta Jesústaj
on'huahua'uyate. Nog jak nog
jakya' on'huahua'po Jesústaj
on'tikupopaknok huabakidena'eri ken
konig o̱gkika' Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadikanhua'uyate.
5 —A'bakidenaya'po huabakidena'eri
o'hua'uyate. O'hua'epo o'bakidena'po

dagte sue'da o'kidkahuapo hua'ia
o'bakidtugea'po kenpa'ti nogte
bakoya o'kidye'kuyate. 6 Huidbate
kuhuadonokparedte sue'da o'kidkahuad.
Ida o'kereknig'a. Kuhuadonokparedte
dariayda o'enok ida o'ay'uyate.
7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo
o'kidkahua'uyate. Huakpi sue'da
o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga'da
o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate.
8 Nog huakid huadak sorokte
o'kidkahua'uyate. O'batipakbodepo
huakka'da huakid ogkupapakuyate.
Sue'da huakpi cien huakid ogkupapakpo
noga sue'da huakid ogkupapakuyate.
—Jesúsa kenda e'mana'te,
—Huadakpeok e'huaea daka' men'pee'.
—Jesúsa 'utta'da o'mana'uyate.

Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya'neapet.
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

9 —Ken huakidena'eri ken konig
o'ka' huaboa'da oro'taj on'batia'paknig
nopoenkahue'da o'ey. Oro'taj
daka' mo'nopoea'. —Jesúsen
huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.
10 —Opudomey do'hued
huanigpeika'eri mo'enok konig aratbut
Diosen Huakhuairitaj on'nigpeika'apo,
konig buttida o'eapo Diosa
opudomeytanayo e'manopoea'ta' o'pak.
Nogomeytaj do'hued huanigpeika'eri
ehue'taj nogda ken konig o'e
ijmanbatia'pakikay. Kenda e'mapeeeada
nopoenkahue' o'neapo. —Jesúsa
huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Huakidena'eri konig o'e a'nopoenkaya'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 —Ken huakidena'eri
ijmanopoea'apoy. Ken huakid konig
Diosen hua'a o'e. 12 Dagte sue'da
o'kidkahua'uyate. Ken huakid dagte
o'kidkahua'uyate konig sue'da aratbut
Diosen e'manmadika'taj on'peenig'a
ida toto'a o'huahua'po huanopoya'
Diosen hua'a o'bakkaynok onte'ti
Diostaj oknopoehue'dik o'neapo
onte'ti nopo'yareahue'dikda o'neapo.
13 Huidbate sue'da o'kidkahua'uyate.
Ken konig aratbut Apagba' en'peeatu'te
durugda on'peeatunig'a konigepo daka'
nigpeonhuahuahue' o'nepo sue'da
on'nopoenka'po sue'da huame'noe
o'noknopoeonhua'po toto'a nama'da
e'manade'te onte'ti Diostaj nigpeehue'
o'nepo kenpa'da okkahue'dik
o'neapo. 14 Huakid okpota'pidsi'bayo
o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut
Diosen e'manmadika'taj on'peepo
on'peenig'a nogok nogta' nogta'
on'mamepu'kepo onte'ti sig sig
Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti
huakka' e'ta'maeta' on'pakpo sig
sig Diostaj o'noknopoebatikapo.
Kenpa'ti huata'da e'durugpaka'ta'
on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue'
o'neapo, nigpeehue' o'neapo. Diosen
kahue' o'neapo. 15 Ken huakid
huadak sorokyo o'kidkahua'uyate.
Ken konig aratbut huadaknopo'da
Diosba'taj on'peeonhuahuika'po
on'nigpeeonhuahuika'. Daka' konig
'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da
huadakda ogkika'apo. Kenomey
Diosensi'po o'ne, huakka'ada
on'nopoeapo.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.21-25)

16 Sikyo jakkiregya' huakjey
e'bakpakte kosoa tiokkubukhue'dik
o'nika'. Kenpa'ti huakjey e'bakpakte
huataytoyo huadahue'dik o'nika'.
Kutopate huakjey on'huada'ika'.
Jakyoda aya'ada on'kuddepo

tiahuaydik ka'ne'po. 17 Ken konigti
Diosen e'nopoe' oy konig e'ireg ee'tada
nogok aya'ada on'nopoeapo, aya'ada
on'tiahuayapo.
18 Ken, daka' Apagba'taj yan'pee'
konigepo sue'da e'pee'nayo sue'da
eknopoe'nayo Diosa bo'tihuapokapone
nogiti nogiti Diostaj moknopoeapo,
nogiti nogiti Diostaj mo'nigpeeapo.
Daka' peehue' ee'nayo Diosba'taj
oknopoehue' ee'nayo kenda
mo'nopoe Diosa bokkayapone onte'ti
oknopoehue'dikada mo'eapone.
—Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj on'huatiakuynig'a.
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Kenoka' Jesúsen huaye
Jesúsen huama'buyere Jesústaj
onhuatiakuynig'a huakka'nanada
ogkupopaknok kentaj huatiakhue'dik
o'ne'uyate.
20 —O'nen huaye o'nen huama'buyere
aratbuttiokpeyon mo'nigbone. Ontaj
e'batia'pakta' on'pak. —Noga Jesústaj
o'nonatu'uyate.
21 —Be'api' Diosen hua'a on'peepo
on'nigpeepo konig ogkika' ke'na
do'hued huaye o'ne, do'hued
huama'buy o'ne ijnopoey. —Jesúsa aya'
huakupopakeritaj o'mana'uyate.

Jesúsa e'huenirí'tone'taj bapoka'tere o'batikan'uyate.
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Nogok Jesús huanigpeika'eriere
huaboa'da kusi'petone'yo on'bahuadpo,
—E'pog monokteg. —Jesúsa
o'mana'nok huaboa'da o'nonhua'uyate.
23 Ken e'nonoktegte kusi'peya' Jesús
o'tay'uyate. E'pognopoya' ida
huaboro'bapokada o'bahuatiakpo.
Teya'da o'bapoknok huaboro'
o'huenirí'tone'po diga'da o'huekudpo
o'tihuedpo huata'kotdikte o'uyate.
24 Jesústaj on'huahua'po a'maboaya'po,
—Huamanmadika'eri,
Huamanmadika'eri, montakotnede.
—Jesústaj o'nona'uyate.
Ken Jesús o'mabodpo, "Yabatik,
bapokhue' yaee'." Kenpa'ti, "Yabatik,
huenirihue' yaee'." Jesúsa ona'nok
o'batikanpo bapokhue' o'uyate kenpa'ti
huenirihue' o'uyate.
25 —Mena'po do'taj oknopoehue'
mo'e, —Jesúsa huanigpeika'eritaj
o'mana'uyate.
Kenomeynayo Jesústaj
on'tome'pukepo huayahuaya,
—¿Kenpihuay, be in huabokerek
ya'e? Bapokataj ona'nok o'nigpee
kenpa'ti e'pogtaj ona'nok e'pogakon
o'nigpee. ¿Kenpihuay, be ya'e?
—Huanigpeika'eria huayahuaya
on'manbatia'pakuyate.

Gadara huadaribayo nogbokerektatida huakka' toto'a on'nopo'toe'uyate.
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

26 Ken akodpen Gadara huadaribayo
on'tiakpo on'be'tuyate. Gadara
e'dea' akudpen Galilea o'e. 27 Jesús
e'kotde'te Jesústaj nogbokerekatida
huakka' jakya' o'huatiakonpo. Ken
huabokerektaj huakka' toto'a
on'nopo'tounhuahua'uyate. Yudtaj
othue' o'unhuahua'uyate. Jakyo
ehue' o'ikame'te. Kubarakbayo
o'unhuahua'ika'uyate. 28 O'tiahuaydepo
Jesústaj huikudate o'tisakotuyate.
O'okoypo,
—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús?
Dios kutayo huee'erien Huasi'po i'e.
Do'taj ogkahue' mee'. Diga'da ona'ne.
—Huabokereka 'utta'da Jesústaj
ona'uyate.
29 Kenpa' enade'te Jesúsa toto'taj
huamaena'dikte o'uyate. Nogok nogok
huakka' toto'a on'nopo'toikame'te.

Aratbuta kentaj sirobia huaba' kenpa'ti
hua'i on'tinukupo daka' a'tọẹyạ'po.
On'tinukunig'a ken huabokereka
o'tipukpukanika'uy. Aratbut ehue'
ẹ'ịka'yo toto'omeyạ on'tohua'uyate.
30 —¿Katedik ị'ẹ? —Jesúsa
huabokerektaj ona'nok,
—Do'hued huadik "Huakka'" ịjjẹy.
—Ona'uyate.
Kenda ona'nigtaj huakka' toto' kentaj
on'nopo'tọịka'uyate.
31 —Sorokkogyọ adyonda
dakhuea' toto'omeyạ pai'da
on'nopo'eunhuahuika'apo. Kẹyọ
oro'omeytaj mata'monahue' moe'.
—Toto'omeyạ Jesústaj o'nona'uyate.
32 Kente ote'te huakka'da huakyari'
on'pe'nok,
—Huakyariere ạ'ẹyạ'po yan'kud.
Mona'. —Jesústaj digạ'da o'nona'nok,
—Yan'kud. —Jesúsa toto'taj
o'mana'uyate. 33 Ken toto'a
huabokerektaj o'nenonpo o'nokhua'po
huakyaritaj on'huankudonpo
ken huakyari' aya'da huaduk
o'bahuarakpo kubogyo on'baajpo
ẹ'pọgyọ o'bata'ko'tuyate. Toto'ere
on'bata'ko'tuyate.
34 Ken huakyari' huatọẹ'eri kenda
on'tiahuaydepo on'mame'puke'po
kenda a'manbatia'pakya'po huakka'
jakyo on'bake'tuyate. Kenpa'ti ta'baya'
a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate.
35 Kenda on'pẹẹdepo monig Jesúsa
yaka' a'tiahuaya'po huakka' jakya'
huakka'ada on'maorọkondepo Jesústaj
on'huahua'po on'huatiakdepo ken
huabokerektaj huakka' toto' huaboa'da
e'nokbahua'de' on'tiahuaypo, ken
huabokereka Jesúsen hua'ite o'huadpo,
yudtaj o'otpo, kenpa'ti oyda huadakda
ọ'ẹ. Ken huabokerektaj on'tiahuaydepo
on'me'puke'uyate. 36 Aratbut kẹyọ
Jesúsere ẹ'huạẹạ on'tiahuaydepo
kenda Jesúsa o'ka'de eatiahuay'a
on'manbatia'pakpo huakka' jakyo
huạẹ'eritaj on'manbatia'pakpo,
konig kentaj huakka' toto'a
e'nopo'tounhuahuika'de'te Jesúsa
o'yarea'denig, on'manbatia'pakuyate.
37 Kenda on'pẹẹdepo aya' aratbut
Gadara huadaribayo huạẹ'eri
kẹyọ ọgkupopakdepo huakka'da
onme'pukpo,
—Oro'edbaya' yahuade'. —Jesústaj
ịghua'da o'nona'nok. Jesús
kusi'petone'yo o'huadpo huahua'dikte
ọ'ẹnig'a 38 huahued ẹẹ'ted ken
huabokerekya' toto'a huaboa'da
o'nokhua'de ke'na Jesúsere e'hua'ta'
o'pakpo,
—Onere e'hua'ta' ijpaki. —Jesústaj
ona'nok.
—Doere huahue' yạẹ'. 39 Ọ'nen
jakyo yahuati'. Ạyọ ọ'nenbaya'
yamanbatia'pak. Aya'da Diosa
menigka'dene yamanbatia'pakhuati'.
—Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate.
Kenpa' ona'depo Jesúsa o'hua'uyate.
Ken huabokerek
a'manbatia'pakhuaya'po
o'hua'po ke'nen jak huạẹ'eritaj
Jesúsa huakka' toto'taj
mekmaename'ne, be'yareame'ne
o'manbatia'pakhua'uyate.

**Jairoen huạyọbutaj
o'noyhuadạ'uyate. Kenpa'ti
ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo
o'yarud'uyate.**
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

40 Jesús akudpen onte'ti o'kumejdepo
huakka'ada aratbuta o'nonmabopo
ọgkupopakpo durugteda huabada
on'de'uyate. 41,42 Ken huabokerek
Jairodik o'tiakuyate. Jairo judíoen
huạịtake' jak huairi ọ'ụyate. Jairo
Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo,
—Nogtida huayetsi'po me'tạẹne. Doce
años ọ'ẹpo ke'poda ọ'ẹpo huabueydikte
mekẹne. Betayarea', do'hued jakyo
yahua'. —Jesústaj ịghua'da ona'uyate.

Ken Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut
ogkupopakpo Jesústaj huakka'ada
aratbutpoya' andaya'po o'nogka'uyate.
43 Ettone' o'epo huakka' aratbutere
o'epo ke'na dakhue'da o'epo mimi
batikhue' o'unhuahuika'po doce
huabayok o'tipokde batikhue'da
o'unhuahuika'uyate. Nogtaj
nogtaj huamadakka'eritaj
o'bahuahuae'ika'uyate.
Huamadakka'eritaj aya'da ke'nen
huakupe gasta o'tika'onhuahua'uyate.
Huamadakka'eritaj e'yoktada
yareahue' o'uyate. 44 Jesústa'piyen
o'huatiakpo, yudta'jok huakubogpita'
o'nejpo, o'nejdepo mimi o'batikonpo
o'yarud'uyate.
45 —¿Be'a me'nej? —Jesúsa oa'uyate.
Ehue' be'a nejhue' meene, aya'ada
on'batia'pakpo
—Huakka'ada aratbutpoya' ontaj
monda'ene andaya'po mogka'ne. "¿Be'a
me'nej?" ¿Mena'po ia'? —Pedro
nogomeyere Jesústaj o'nona'uyate.
46 —Be'api' me'nejne ijnopoey
konigepo betapi' ijyarea'dey
huanopo'ada ijnopoey. —Jesúsa
o'mana'nok.
47 Do'taj be'yareadne Jesúsa
me'tinopoene ettone' o'nokotdepo
ome'pukpo o'irigа'po Jesústaj
o'huahua'po Jesúsen hua'ite huikudate
o'tisakotuyate. Huakka' aratbuttaj
kan'pee'po kena'po Jesústaj ijnej
kenpa'ti konig idada be'yareaddene
ettone'a o'batia'pakuyate.
48 —Do'taj oknopoenok o'yareaddene.
Dakda yahuati'. —Jesúsa ettone'taj
ona'po.
49 Jesúsa ettone'taj e'batia'pakde'te
Jairo huaitake' jak huairien jakya'
huabokerekakon okyeyakpo,
—O'nen huayetsi'po o'bueyde.
Huamanmadika'eritaj totiakhue' yaе'.
—Jairotaj ona'uyate.
50 Jesús kenda o'peepo,
—Me'pukehue' yaе'. Do'hua
o'yarea'apo meknopoe'. O'nen
huayobu o'yarudapo. —Jesúsa Jairotaj
ona'uyate.
51 Jesús jakyo okyedepo,
"Ettone'si'poen huaye huaojere Pedroere
Jacoboere Juanereyo'da kuddik o'ne.
Nogomeynayo kudhue'dik mo'ene."
Jesúsa o'mana'uyate. 52 Huakka' aratbut
on'kupopakdepo ettone'si'po e'bueyta'
en'bahuikte,
—Huikhue' yane'. Mune'yosi'po
bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa
o'mana'uyate.
53 Jesústaj on'peepo on'tierikpo
ettone'si'po kenpa'da o'bueydenig'a oa'
on'nopoe'uy. 54 Jesúsnayo mune'yoen
huaba'ta' o'ba'padpo,
—Yabo', mune'yosi'po. —Jesúsa
'utta'da ona'uyate.
55 Ke'na o'noyhuaddepo ida
o'bod'uyate.
—Aypo yan'yok. —Jesúsa
o'mana'uyate.
56 —Kenpihuay. —Mune'yoen huaoj
huayeerea o'da'uyate.
—Kenda ijkay manbatia'pakhue'
yane'. Betapi' manbatia'pakhue' yane'.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa o'ta'mona'uyate.
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 1 Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa
"Inta' mogkupopak," o'mana'po.
On'kupopakdepo, "Doa o'nona'nok
nogda nogda dakhue' toto' nokireegtaj
maendik mo'eapone kenpa'ti aya'
aratbut dakhue' ee' bayarea'dik
mo'eapone." Kenda Jesúsa o'mana'uyate.
2 Docetaj Jesúsa o'mata'mona'po huadak
hua'a konig aratbut Dios Huairitaj
o'noknopoeapone on'nigpeika'apone.
Kenda doce kan'manmadike'po kenpa'ti
dakhue'taj kan'bayare'po docetaj Jesúsa
o'mata'mona'uyate.

3 —Yanhuahuudhuahuika'po dagte
ka'tepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj
tohuahue' yane'. Cuperina yudtaj
mantoahue' yane'. Huenpu tohuahue'
yane'. Aypo tohuahue' yane'. Huakupe
tohuahue' yane'. Nogtida 'opiot yan'ot.
Botta' 'opiot tohuahue' yane'. 4 Huakka'
jakyo bo'kuddepo ken jakyo huaboa'da
bo'tayapet kẽyõyo'da yanikati'. Nogen
jakyo huahue' yane'. Ken huakka'
jakya' en'bahuade'te kẽyõda yanikati'.
5 Ken huakka' jakyo opudomeytaj
e'pẽẽta' pakhue' ẽ'ne'te ken huakka'
jakya' yan'bakhua'. Bohua'depo
soroka e'itimabette yan'itihuekead.
Ken huakka' jak huãẽ'eriomey
on'tiahuaydepo on'nopõẽãpo kenda
õgka'de dakhuea'da Diostaj õ'ẽnok
õgka' on'nopõẽãpo. —Jesúsa docetaj
o'mana'uyate.
6 Ken doce huanigpẽĩka'eri
on'bahua'udhuahuika'po, nog huakka'
jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po
huadak hua'a on'manbatia'pakpo
dakhue' huãẽ'eritaj on'bayarea'uyate.

Konig Juan Bautista o'buey'uyate.
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

7 Herodes Roma huãẽ'eri gobierno
huairi õ'ẽpo Jesústaj tiahuayhued õ'ẽpo
kenda Jesús o'kika'nig o'tipẽẽdepo
huaboa'da o'nopõẽpo o'mepu'kepo
Herodes Juantaj on'huẽrenokteg'uy.
Juan e'bueyada o'noyhuadme'te
sue'ada on'batia'paknok, Juan õ'ẽ
Jesústaj o'tinopõẽpo o'mepu'ke'uy
Herodes. 8 "Diosen huamanbatia'pakeri
Elíaskudak kurudyã' o'huarakdenok
kentaj o'tiahuayikay Jesús õ'ẽtaj."
Nogomeyã on'batia'pakpo, "Diosen
huamanbatia'pakerikudak nogtida
o'noyhuadme'te Jesús õ'ẽtaj." Nogomeyã
on'batia'paknok Herodes o'mepu'kepo,
9 —Juantaj yan'huẽrenokteg
ijmana'mey. Jesústaj e'manbatia'pak
ijpẽẽy. Jesús be yã'ẽ. —Herodesa
oa'po. Jesústaj a'tiahuaya'po Herodesa
o'uk'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypotaj o'bia'po o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 Jesúsen doce huata'mona'eri
on'kumejdepo kenda o'ka'mey Jesústaj
o'nonbatia'pakuyate. Ken doce
huamata'mona'eritaj o'batohua'uyate.
Huakka' jak Betsaidayon on'bahua'po
kente aratbut ehue'yo on'bahua'uyate.
11 Jesús o'pokonde on'tipẽẽpo huakka'
aratbut huakka' jakya' on'nokotondepo
Jesústaj on'tahua'uyate. Jesúsa
o'baedpo kenpa'ti huadak hua'a
konig aratbut Dios huairitaj
o'noknopõẽãpone mo'nigpẽẽãpone
Jesúsa o'manmadika'po kenpa'ti
aratbut dakhue' ẽ'ne'te o'bayarea'uyate.
12 Huaboa' e'sikonyakte Jesúsen doce
huata'mona'eria Jesústaj on'huahua'po
—Ĩyõ katepi' jak ehue' õ'ẽ, aratbut
ehue' õ'ne, aypo ehue' õ'ẽ, konigẽpo
huakka' aratbut ẽgkupopakte
kan'taye'po kan'bape'po huakka' jakyo
meyõhue'da yamata'mona'. —Jesúsen
doce huata'mona'eria Jesústaj
o'nona'nig'a,
13 —Opudomeyã aypo yan'bayok.
—Jesúsa docetaj o'mana'uyate.
—Ehue'da tõẽhue'da õ'ẽy. Cinco
panes dos biigyo'da o'tõẽy. Biig
aypoere kanokayatue'po menpa' oro'taj
e'ta'mona'ta' o'tipak. —Docea Jesústaj
o'nona'uyate.
14 Ken, cinco mil huabokerek
õ'ne'uyatepi'.
—Yan'bahuad. Yan'mana'. Cincuenta
huakupo huakupoa' yan'bahuad
yan'mana'. —Jesúsa huanigpẽĩka'eritaj
o'mana'uyate.
15 Kenda on'mana'nok aya'da
on'bahuad'uyate. 16 Ken, Jesús huaba'te
cinco panes botta' biigere o'bapadpo
kurudyõ o'mabopo Diostaj dakiti

o'tiona'pakdepo panes o'posakea'po
biigkon okpukpukpo huanigpeika'eritaj
o'bayokenok huanigpeika'eriomeya
huakka'da aratbuttaj on'bayoke'uyate.
17 Aya'ada on'bape'po dapoteymeya'
ogka'uyate. On'bape'depo doce
kusogyo huata'suj hueda'da on'dohuea',
huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere
on'tihueda'uyate.

**Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya'
meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj
ona'uyate.**
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

18 Nogok nogme'noete aratbut
bahue'yo huanigpeika'eriereyo'da
Jesúsere o'nepo Jesúsa o'tiona'pakpo,
o'tiona'pakdepo huanigpeika'eritaj
—¿Be'a ijje do? ¿Katia' do'taj aratbuta
menhuaika'? —Jesúsa o'mana'uyate.
19 —Juan Bautista ke'na o'e. Sue'ada
bo'huaa'ika'ne. Noga Elías ke'na o'e.
Bo'huaa'ika'ne. Nogomeya nogtida
Diosen huamanbatia'pakerikudak
a'nennada o'uyatenig, o'noyhuadde,
kena o'e. Bo'huaa'ika'ne.
—Huanigpeika'eria Jesústaj
o'nona'uyate.
20 —¿Opuda katedik o'e do'taj
on'tinopoe? —Jesúsa huanigpeika'eritaj
o'mana'nok.
—Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya'
ontaj meta'mona'uyne. —Pedroa
ona'uyate.

"Ijbueyapoy." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

21 —Kenda Pedroa huaboa'da
mena'nig manahue' yane'. —Jesúsa
ighua'da o'mana'uyate. Kenpa'ti
22 —Do huabokerek ijjepo
Diosya' ijtiakuy. Huakka'da pai'da
ijnopo'eapoy. Judío huairitone',
sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba'
huamanmadika'eriere do'taj pakhue'
o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe
e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone.
—Jesúsa o'mana'uyate.
23 Aya'tada o'mana'po,
—Be'api' do'hued e'manmadika'
e'ka'ta' e'paknayo katepi' hua'enda
on'pak ona'ti eretpakhue' ka'ne'. Ona'ti
do'huedyo'da kan'pakike'. Konig
cruzte pai'da ijnopo'eapoy konigti
kenomeyakon pai'da kan'nopo'e'.
Kenpa'ti do'taj do'hued en'mana'taj
men'nigpeike'. 24 Kenomey kenpa'da
hua'enda on'pakpo Cristoere kurudyo
onte'ti noeonhuahuikahue' o'neapo.
Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue'
o'nepo, Diostayo'da e'nigpeeta'
huakka' on'pakpo onte'ti Diosere
o'neonhuahuika'apo. 25 Be'api'
huabokerek katetapi' huakka'ta'da
on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj
e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da
on'bueyapo. Diosyo noeonhuahuahue'
o'neapo. Huakka' on'matoepo
Diosyo huahue'dik o'neapo. 26 Do'taj
e'nokbira'nayo kenpa'ti do'hued
e'manmadika'taj en'tobira'nayo
nogok do ijtiakdepo kenomeytakon
ijbakbira'apoy. Huabokerek ijjenok
Diosa me'ta'mona'uyne konig Apag
Dios huakhuairionig ijjepo, 'urua'da
ijjepo, Diosya' kurudya' ijhuarakdepo
kenomeytakon ijbakbira'apoy.
Kenpa'ti ijhuarakdepo konig Diosen
huata'monerionig 'urua'da ijjeapoy.
27 Opudomey sue'da iyo mo'enig'a
bueyhued mo'epo huakka'tada
Dios Huairitaj e'noknopoika'te
en'nigpeika'te mo'ba'tiahuayapet.
Buttida ijjay. —Jesúsa aya'tada
o'mana'uyate.

Jesúsa o'jeypakatu'uyate.
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Jesúsa kenda eade'te ochopi'
huame'noe e'pokde'te Jesús ote'yo
o'behuikpo a'tiona'pakya'po
o'behuikpo Pedroere Jacoboere

Juanere on'behuik'uyate. 29 Jesúsa
o'tiona'pakdepo Jesúsen huakok
kokeyda o̱'e̱tuy kenpa'ti yudtaj
keregnada o̱'e̱tuy kenpa'ti senogda
o̱'e̱tuyate. 30 Ken kenta' Jesústaj botta'
huabokereka on'bopo on'batia'pakpo
adhuea'pane' Moiséskudak kenpa'ti
adhuea'pane' Elíaskudakere
on'batia'pakpo 31 'urua'da konig
jeynanada o̱'nepo ken konig Jesús
pai'da o'nopo'e̱a̱po Jerusalénya̱'
kenpa'ti ken konig o'bueyapo
on'batia'pakuyate. 32 Pedromey
diga̱'da taytaya' e'ada tayhue' o̱'nepo
Jesústaj on'tiahuaypo Jesústaj 'urua'da
jeynanada on'tiahuaypo. Kenpa'ti nog
botta' huabokerektaj on'tiahuaypo
Jesúsere e̱'ne'te on'batiahuay'uyate.
33 Huabokereka Jesústaj e'nokhua'de'te
—Oro' i̱yo̱ o̱'e̱po huadakda o̱'e̱.
Bapa' bak o'kai'. Ontehuapa' nogtida
Moiséstaj nogtida kenpa'ti Elíastaj
nogtida bak o'kai', Huamanmadika'eri.
—Pedroa Jesústaj ona'uyate.
Pedroa koniga̱' oa' nopo̱e̱hue'ada
oa'uyate. 34 Pedro kenda eade'te
e̱'si̱hui̱'a̱ kenomeytaj o'batibuk'uyate,
E'batibukte on'me'pukpo. 35 E̱'si̱hui̱ya̱'
on'pe̱e̱po,
—In do'hued Huasi'po me'ta̱e̱ne.
Huadi'da me'ta̱e̱ne kentaj yan'pe̱e̱'. Ken
e̱'si̱hui̱ya̱' on'pe̱e̱'uyate.
36 Kenda Diosa eade'te Jesústayo'da
on'tiahuay'uyate. Soatayo' o̱'nepo
kenda huaboa'da on'tiahuaydenig
batia'pakhue' o̱'neonhuahua'uyate.

**Huasi'potaj toto' noki̱re̱ga̱
o'nopo'to̱e̱nok dakhue'da e̱e̱'tada
Jesúsa o'yarea'uyate.**
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

37 Eme'te ote'ya' Jesúsomey
e'huarakde'te huakka'ada
aratbut Jesústaj on'huahua'uyate.
38 Huakka'ada aratbut e̱gkupopakyo
nogtiada huabokereka 'utta'da ona'po:
—In do'hued nogsi'potida me'ta̱e̱nig
yatiahuay'. 39 Toto'a o'nopo'to̱e̱nok
o'sagkia'ika', o'iriga̱'ika', huakittaya'
kutajpoa' o̱'o̱ro̱kika'po, kenpa'ti
huasi'potaj diga̱'da o̱gkadhuahuika'po
e̱'enonta' pakhue' o̱'e̱. 40 "Toto'taj
yanta'mona'." O̱'nen huanigpe̱i̱ka'eritaj
ijmana'denig'a okenhue'dik o̱'neme',
Huamanmadika'eri. —Huabokereka
'utta'da Jesústaj ona'uyate.
41 —Opudomey aratbut oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eri mo'e̱po, dakhuea'da
mo'i̱ka'ne. Opudere huakka'da
huame'noe i̱kahue'dik i̱jje̱a̱poy.
Opudomeytaj nogok nogok pe̱e̱hue'dik
i̱jjeonhuahuika'apoy. O̱'nensi'potaj
yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.
42 Huasi'poa Jesústaj e'huahuade'te
toto'a barakte o̱'hue̱kanpo o'iriga̱'uyate.
Toto'taj,
—Keje', kenpa'da yakhuati'.
—Jesúsa toto'taj enade'te huasi'potaj
o'yaread'uyate. Huasi'po huadakda
e̱'unde'te ke'nen huaojtaj o'yokuyate.
43 —Kenpihuay ijjay, Dios kutayo
huaboro'da o̱'e̱po 'urua'da o̱'e̱po
konig teyda o'kika'. —Aya'ada
on'batia'pak'uyate.

**"Do'taj me'darakapone." Onte'ti
Jesúsa o'batia'pak'uy.**
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ken 'urua'da Jesúsa o'kika'nok
aya'ada, "Kenpihuay," en'batia'pakte
huanigpe̱i̱ka'eritaj,
44 —Daka' yan'pe̱e̱'. Okkahuehue'
yane'. Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne. Do'taj huairiomeytaj
menyokapone. Huairiomeya̱ do'taj
dakhuea'da ka'nogke'po menyokapone.
—Jesúsa huanigpe̱i̱ka'eriomeytaj
o'mana'nig'a 45 huanigpe̱i̱ka'eri
nopoenkahue' o̱'nenok konig Diosa
o'maki̱rega̱'po manopoenkahue'
o'maea'nok. "¿Monig ya̱'e̱?" Anai'
e'nopo̱a̱da onme'pukpo onahue' o̱'ne'uyate.

“¿Be’a hueret huairida e̱’dik ya̱’e̱a̱pet?” Huanigpe̱i̱ka’eriomey on’batia’pakuyate.
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

46 “¿Oro’omeya̱ be’ata hueret huairida
e̱’dik ya̱’e̱a̱po?” Ken huanigpe̱i̱ka’eria
huayahuaya on’batia’paknig’a
47 kenda huanigpe̱i̱ka’eri huanopoya’
on’nopo̱e̱nig Jesúsa o’nopo̱e̱.
Huasi’potaj o’to̱e̱po o’boa’po
48 o’mana’po,
—In huasi’po ehue’ o̱’e̱ moknopo̱e̱ne.
In huasi’potaj be’api’ ee’nayo do
ijpaknok ee’nayo konigti do’taj e’dik
mo’e̱ne kenpa’ti be’api’ do’taj o’deapet
doere do’hued Apageretaj o’deapone.
Do’hued Apaga̱ me’ta’mona’uyne.
Huasi’potaj huatihuapokeri konig
hueret huairida o̱’ne Diosnayo
o’nopo̱e̱. —Jesúsa huanigpe̱i̱ka’eritaj
o’mana’uyate.

Ken aratbuta opudomeytaj dakhuea’ e̱gka’ta’ pakhue’ o̱’nepo opudomeytaj on’tihuapokika’.
(Mr. 9.38-40)

49 —Huabokerektaj e’tiahuayde’te,
ke’na o̱’nendik o’dikka’po toto’taj
o’maenika’, “Keje’, kahue’ ya̱e̱’.” Oro’a
ona’nok kenbokereka oro’ere huahue’
o̱’i̱ka’nok. —Juana Jesústaj ona’nig’a.
50 —Ken huabokerektaj “Kahue’
ya̱e̱’,” onahue’ yane’. Ken aratbuta
oro’omeytaj dakhuea’ e̱gka’ta’ pakhue’
o̱’nepo oro’omeytaj bo’tihuapokne.
—Jesúsa ona’uyate.

“Kenda ahue’ yane’.” Jacobotaj Juaneretaj Jesúsa o’mana’uyate.

51 A’ti kurudyo̱ ijhua’apoy Jesús
o’nopo̱e̱po “Jerusalényo̱ ijhua’apoy,”
me’pukhue’ada ’urua’da o’nopo̱e̱depo
52 huakkuruda menigtayo’da
o’mata’mona’uyate. Samaria
huadaribayo huakka’ jakyo
o’mata’mona’uyate huatay jak
kan’uke’po. 53 Jesús Jerusalényo̱
o’hua’nok Samaria huakka’ jakyo
hua̱e̱’eria Jesústaj i̱yo̱ yataya’ manahue’
o̱’ne’uyate. 54 Jacobo Juanere Jesúsen
huanigpe̱i̱ka’eri kenda on’pe̱e̱depo,
—¿Konig Elíaskudak Diosen
huamanbatia’pakeria o’ka’uyate,
kenomeytaj Samariayo hua̱e̱’eritaj
konigti kan’mameyye̱’po ta’ak kurudya̱’
kakote’ oro’omeya̱ ena’ta’ menpa’ on
i’pak, Huairi? —Jesústaj o’nona’uyate.
55 Jesúsa o’batiahuayatupo Jacobotaj
Juaneretaj o’mana’po,
—Nama’da mo’nopo̱e̱ne, ken konig
nopo̱e̱hue’ yane’. 56 Do huabokerek
i̱jje̱nok Diosa me’ta’mona’uyne.
Aratbuttaj a’barakya’po tiakhue’
i̱jje̱’uy. Aratbuttaj a’manopo’yareaya’po
ijtiakuy. —Jesúsa o’mana’uyate.
Ken nog huakka’ jakyokon
onhua’uyate.

Nogomey Jesústaj e’nigpe̱i̱ka’ta’ on’pakuyate.
(Mt. 8.19-22)

57 Ken dagte on’hua’po Jesústaj
—Meyo̱pi’ i’huaika’apo o̱’nen
huanigpe̱i̱ka’eri e̱e̱’ta’ ijpaki.
Eta’hua’ika’ta’ ijpaki, Huairi.
—Huabokereka Jesústaj ona’uyate.
58 —Nubakuhued huakog o̱’ta̱i̱ka’.
Bakoyen kenpa’ti huapak o̱’ta̱i̱ka’.
Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me’ta’mona’uyne. Konige̱po donayo
jak to̱e̱hue’ i̱ji̱kay. Nog jakyo nog jakyo
ijtay’ikay. —Jesúsa huabokerektaj
ona’uyate.
59 —Beta’hua’. —Jesúsa nogtaj
ona’nig’a,
—A’ti, huakkuru huaojtone’taj daka’
toen’dik i̱jje̱a̱poy. Kenpa’ti e’bueyde’te
kubarakka’dik i̱jje̱a̱poy. —Jesústaj
ona’uyate.
60 —Keje’. Huabot oknopo̱e̱hue’ya’
hua̱e̱’eria nog oknopo̱e̱hue’

huaẽ'eritone'taj daka' kan'toĩkẽ' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo yahuati'. Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknopõẽ'dik kenpa'ti nigpẽẽdik ka'ne'po yamanbatia'pakika'. —Jesúsa ona'uyate.

61 —Huaboa'da ontaj eta'hua'ta' e'pakada, Huairi huakkuru huabettaj "Ijhuay," a'mana'tuya'po jakyo e'hua'tuta' ijpaki. —Nogã Jesústaj ona'uyate.

62 —Aratbut huaboa'da Diostaj o'noknopõẽpo on'nigpẽẽpo batikhue'da nigpẽẽ'dik õ'ne. Ken konig 'ikken õgkika'uy onte'ti ken konig nopõẽhue'dik õ'nika'apo. Diostaj o'noknopõẽpo on'nigpẽẽpo e'batiknayo konig õgkika'uy onte'ti e'nopõĩka'nayo nogomey Dios Huairitaj huaknopõẽ' kenpa'ti huanigpẽẽ' tihuapokhue'dik õ'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

Setenta huanigpẽĩka'eritaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

10 1 Nogok Jesús Huairia o'baktie'ea'po nog setenta huanigpẽĩka'eritaj o'baktie'ea'po huakkuru botta' botta'taj o'mata'monea'uyate. Nog huakka' jak nog huakka' jakyo o'mata'monea'po a'ti Jesúsakon ta'pota' o'hua'apo.

2 —Huakka'ada Diostaj yanoknopõẽãpet yan'nigpẽĩka'apet sue'ada huabokereka Dios Huairitaj huamaknopõẽã'eri õ'ne. Dios Huairitaj yan'tiona'pakika'. Dios Huairia huamaknopõẽã'eritaj kamata'mone' yan'tiona'pakikati'. 3 Yanhuati'. Opudomey konig ovejasi'ponig mo'ẽnok konig dubakuhuaenbanopoyonig mo'ẽãpo. Konig dubakuhuaa ovejasi'potaj on'arakika' kenpa'ti aratbuta opudomeytaj konigti mogka'apetdapi'. 4 Yudtaj kutamate tohuahue' yane'. Huakupe huamantõẽpi' tohuahue' yane'. Nogda hua'iotpi' tohuahue' yane'. Aratbuta dagte e'dejpi' batia'pakonhue' yane'. 5 Ken jakyo bo'kuddepo huakkuruda "Opudomeytaj Diosa mo'nopo'yare'," yan'tiona'pakti'. 6 Ken jakya' aratbut en'nopo'yarea'ta' en'paknayo kan'nopo'yare'. E'nopo'yareata' pakhue' ẽ'ne'nayo kenda huaboa'da yan'tiona'pakde'po keje' yan'manati'. 7 Ken jakyo bo'kudapet kẽyõyo'da yanikati'. Kenda aypo bo'yokapetnig yan'bapikati'. Kenda huẽ'ẽy bo'yokapetnig yan'mayĩkati'. Nogen e'baa'nayo dakhuapa aypopi' bayokika'dik mo'ĩka'apone. Ken nog jakyo nog jakyo hua'ehue' yanikati'. Ken jakyo huakkuru bo'kudapet, kẽyõda yanikati'. 8 Huakka' jakyo e'kudde'te aratbuta opudtaj bo'eddepo kenda aypo bo'yokapet, yan'bapikati'. 9 Kẽyõ huakka' jakyo e'kudde'te dakhue' ẽ'huaẽ'taj yan'bayarea'ikati'. "Huadak hua'a konig Dios Huairi meyõhue'da õ'ẽdenok opudomeyã oy yanoknopõẽ'." Yan'manati'. 10 Kenoka' huakka' jakyo e'kudde'te opudomeytaj ee'ta' pakhue' ẽẽ'nayo yanbakhuati'. Jakya' yan'bakhua'depo, 11 "Oro'omeytaj pakhue' mo'ẽnok opudomeyen huakka' jak kuruta' sorok oro'en hua'ita' e'tibette oro'a o'tihuekeay. Huadak hua'a konig Dios Huairi meyõhue'da õ'ẽdenok oyedda yanoknopõẽ'." Yanhua'depo yan'manati'. 12 Nogok dakhuea' huakka'eri aya'tada Diosa ke'poda castiga o'magka'apo. Kenoka' ken jak huaẽ'eria opudomeytaj ehue' moe'ũynigtaj kenomeytataj ke'ponanada castiga o'magka'apo. Sodomatanayo sue'da castiga o'magka'uyate. —Jesúsa setenta huaknopõẽ'eritaj o'mana'uyate.

Huakka' jak huaẽ'eria Diostaj nigpẽẽhue'ada dakhuea'da õgkika'po nopo'koreahue' õ'ne'uyate.
(Mt. 11.20-24)

13 —Huakka' jak Corazín huaẽ'eria pai'da mo'nopo'ẽãpone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huaẽ'eria pai'da

mo'nopo'ea̱pone. Opudomeyen jakya'
Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da
o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a,
opudomeynayo nopo'koreahue'
mo'e̱me'ne. Konig Betsaida huakka'
jakya' kenpa'ti Corazínya̱' Diosa
'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda
o'kame' konigti Tiro huakka' jakya'
Sidón huakka' jakya'kon Diosa
'urua'da e̱gka'nayo kenomeya̱ i̱da
yan'manopo'korea'uyyetnig'a kenpa'ti
pai'da o̱'nea' aratbuttaj moknopo̱e̱po
saconig yan'otay'uyyetnig'a.
14 Nogok kenoka' Diosa aya'tada
aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj
castiga o'magka'po Tiro hua̱e̱'eritaj
Sidón hua̱e̱'erieretaj sue'da castiga
o'magka'apo. Opudomeytanayo
diga̱'da castiga mogka'apone. 15 Opud
Capernaum huakka' jakyo hua̱e̱'eri
"Huadakda o̱'e̱y." Mo'nopo̱e̱nig'a,
"Kurudyo̱ o'hua'apoy." Mo'nopo̱e̱nig'a.
Kubarakyoyo'da bo'hua'apone.
—Jesúsa o'mana'uyate.
16 —Aya'ada opudomeytaj
e'nigpe̱e̱'nayo do'taj on'nigpe̱e̱a̱po.
Aya'da opudomeytaj pakhue' e̱e̱'nayo
do'taj pakhue' o̱'ne. Kenpa'ti aya'da
do'taj pakhue' e̱e̱'nayo Diostaj pakhue'
o̱'ne. Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa
setentataj o'mana'denok setentaakon
o'nokbahua'uyate.

Setenta onte'ti on'kume'uyate.

17 Nogok setenta huanigpe̱i̱ka'eri
on'kumejdepo durugteda on'kumejpo,
—O̱'na bo'teypaka'nok toto'a oro'taj
mo'nigpe̱e̱po bokbahuame'ne, Huairi.
—Jesústaj o'nona'uyate.
18 —Diosa toto' huairitaj o'enme'
kurudya̱', ijtiahuaymey. Konig o̱jbed
i̱dada kurudya̱' o'kotonme'. Toto'
kurudya̱' barakyo okotme'te. 19 Do'hua
yona'nok bihuitaj tugdik kenpa'ti
to'tidtaj tugdik kenpa'ti toto'taj gana
o̱gka'dik mo'e̱po bihuia to'tidapi'
toto'api' opudomeytaj sigpi' diga̱'
noeyanhue'dik mo'e̱ne. 20 Kenda
huadakda o̱'e̱nig'a toto' opudomeytaj
mo'nigpe̱e̱me'tenok durugpakhue'
yane'. Diosensi'po mo'e̱nok kurudya̱'
opudendik Diosa e'timadoya'de'
mo'te̱ne Diosere o'noeonhuahuika'apoy.
Kenda yan'nopo̱e̱po yan'durugpak.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'durugpakuyate.
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Diosen Noki̱rega̱ o'nopo'to̱e̱nok
Jesúsa o'durugpakpo Diostaj,
—Kurudyo̱ hua̱e̱'eri Huairi i̱'e̱ne kenpa'ti
huadariyo hua̱e̱'eri Huairi i̱'e̱ne, Apag Dios.
Huaboa'da setentataj i'bateypakame'nig
kenda suhue'da huanopo̱e̱'eritaj
i'ma'nopo̱e̱a̱'ne Apag Dios. Kenda huakka'
huanopo̱e̱'eritanayo manopo̱e̱a̱hue' i̱'e̱ne.
Kenda i'pakpo 'urua'da i'ka'de. —Apag Diostaj
Jesúsa o'tiona'pakpo,
22 —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne,
me'nopo̱e̱a̱'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen
Huasi'po o̱'e̱, Apag Diosayo'da moknopo̱e̱a̱'ne.
Konig Apag Dios o̱'e̱po, konig o'nopo̱e̱,
konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopo̱e̱y
kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa
ijmaknopo̱e̱a̱y. —Jesúsa o'mana'uyate.
23 Huanigpe̱i̱ka'eritaj o'batiahuay'epo,
—Opudomey do'hued huanigpe̱i̱ka'eri
mo'e̱po do'taj Diosen Huasi'potaj
on'tiahuaypo durugda mo'e̱ne. 24 A'nenda
huakka' Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti
huadaribayo huairierea do Diosen Huasi'potaj
e'tiahuayta' men'pakuyatenig'a tiahuayhue'
me'nuyne. Kenpa'ti do'hued e'manmadika'
e'pe̱e̱ta' on'pakuyatenig'a pe̱e̱hue' me'nuyne.
—Jesúsa huanigpe̱i̱ka'eritayo'da o'mana'uyate.

Konig Samaria huadaribayo hua̱e̱'eria 'urua'da o'ka'uyate, konigti ya̱g'kikati'.

25 Ken Moisésenba' e'mana'
huamanmadika'eri o'bodpo, Jesústaj
o'huahua'po Jesúsa nama'dapi' kae'po,

—¿Diosere a'noeonhuahuikaya'po
kate ka'dik ijje? —Jesústaj ona'uyate.
26—¿Katea' Moisésba'
ya'madoya'uyate? ¿Monig i'tiahuay?
—Jesúsa ona'uyate. Moisésenba'
huamanmadika'eritaj ona'uyate.
27—Dios Huairitaj di' yanika'.
Huanopo'a huakka'da yan'pakpo
Diostaj di' yanika'. Nokirega huakka'da
yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'a
teyda ya'nepo Diostaj di' yanika'.
E'nopoika' ya'deretpakpo Diostaj di'
yanika'. Kenpa'ti konig huata' di' i'e
konigti nog aratbuttaj di' yan'maika'.
—Moisésenba' huamanmadika'eria
Jesústaj ona'uyate.
28—Buttida ia'. Kenda eka'nayo
Diosere i'noeonhuahuika'apone.
—Jesúsa ona'uyate.
29 Huadakda ona' aratbut
kan'nopoede'po Jesústaj ona',
—¿Betataj di' mae'dik ijje?
—Moisésenba' huamanmadika'eria
ona'nok.
30—Nogbokerektida Jericó huakka'
jakyo dagte o'huae'uyate. Judío
aratbut o'epo Jerusalénya' Jericóyon
o'huarakpo dagte e'hua'ete sue'da
huabereeria on'huahua'po, o'nogka'po,
on'bitbitpo, aya'da o'nokbakaya'po
yudtakon o'nokbakaya'po dagte
ken huabokerektaj o'nenonpo
o'nokbahua'uyate. Ke'na judío
huabuey'dikte dagte onpahueduyate.
31 A'ti judío sacerdote ken dagte
o'hua'epo judío huabokerek
enpahuedtaj e'tiahuayada dagte
adpenda okpokon'uyate. 32 Nog
huabokerekkon o'hua'epo ke'na
Leví aratbut ee'tada, o'hua'epo
kente enpahuedte e'tiahuayada
ke'nakon okpokon'uyate. Leví aratbut
Diosen jakya' on'baa'ika'uyate.
Ken enpahuedte e'tiahuayada
okpokon'uyate. 33 Nog huabokereknayo
judío ehue' Samaria huae'eri o'epo
Samaria huae'eri judío huae'eritaj
di' maehue' o'nika'. Ken Samaria
huae'eri dagte o'hua'epo judío
enpahuedte o'tiahuayato'po
o'tinepahui'po 34 o'huahua'po, huaentaj
'urusihuada vinoere okhueke'edepo
huakbetakon o'tinuku'depo ke'nen
mulayo o'behuika'po huatay
jakyo o'tohua'de'uyate. Keyo daka'
o'toe'uyate. 35 Eme'te ken Samaria
huae'eri ahua'deyapo botta' huakupe
kutamayo o'tokdepo jak huatoe'eritaj
o'yokpo "In judío huabokerektaj daka'
yatoe'. Nogda huakupe e'paknayo
a'ti ijkumejdepo o'yokapone."
Samaria huae'eria ona'uyate.
36 Ken huabokerektaj huabereeria
o'nogka'uyate, bapa' huabokereka
on'tiahuay'uyatenig'a, ¿Be'ata
di' o'uyate? —Jesúsa Moisésenba'
huamanmadika'eritaj ona'uyate.
37—Ke'na o'tinepahui'po okbetbetpo
o'tinuku'uyate. Ke'na di' o'uyate. —Ken
Moisésenba' huamanmadika'eria
Jesústaj ona'nok,
—Yahuati'. Konigti yakikati'. —Jesúsa
ona'uyate.

**Marta Maríaenere jakyo
Jesús o'ika'uyate.**

38 Jesúsa onte'ti o'hua'udhuahua'po
huanigpeika'eriere o'hua'uyate. Huakka'
jakyo o'kuddepo ettone' o'dikka' Martaa
ke'nen jakyo kataye'po o'ed'uyate
Jesústaj. 39 Martaen huama'buy María
Jesústaj daka' a'nigpeeaya'po Jesúsen
hua'ita'pote o'huad'uy. 40 Martanayo
huakka' o'baa'po kenpa'ti huakka'da
ka'dik ijjey o'nopoepo o'mepu'kepo
Jesústaj o'huahua'po,
—Do'hued huama'buya do'taj
tihuapokhue' me'ene. Nogtia'da aya'da
ijkay. Do'hued huama'buya do'taj
tihuapokdik o'e. Kenpa' i'nopoet.
"Martataj yatihuapok." Maríataj yana',
Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uyate.

41 —Nogda nogda huakka'da i'ka'po
i'mepu'ke'nig'a, Marta. 42 Kenyo'da
do'taj e'nigpee' huadaknanada o'e.
Kenda o'nen huama'buy María o'pak.
Do'taj e'peeta' o'pak. Kenda huadaknada
o'e. Be'api' do'hueddik okdikkayhue'dik
o'ne. —Jesúsa ona'uyate.

Jesúsa konig tiona'pakdik o'e o'manmadika'uyate.
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 1 Nogok bebahueya' Jesúsa
o'tiona'pakonhua'depo
o'batikdenok,
—Juan Bautista ke'nen
huanigpeika'eritaj o'manmadika'po
huationa'pak o'manmadika'uyate.
Konig Juan o'manmadika'uyate konigti
oro'omeytaj mon'madika', Huairi.
—Nogtiada Jesúsen huanigpeika'eria
Jesústaj ona'uyate.
2 —In konig yan'tiona'pakti': Oro'en
Apag i'ene, Apag Dios. Kurudyo
i'ika'po kenpa'da huadakda
i'ika'ne. O'nendik kenpa'da
huadakda o'e. Huairi i'enok
ida aya'ada ontaj mo'nigpeike'.
Dios Huairi i'epo aya'da i'pakpo
i'manika'. Kurudyo huae'eria
mo'nigpeika'po ogkika' konigti
iyo huadariyo aya'ada huaka'.
3 Inme'noete aypo oro'taj
a'nigyaya'po bo'tihuapok.
4 Oro'omeyen dakhuea' e'ka'
bokkahuea' kenda oro'taj
dakhuea' mogkame'nigtaj
oro'akon o'bakkahuea'demey.
Keya' dakhuea'da ogkika' keyo
toahue' moe'. Oro' nama'da
e'ka'ta' e'paknayo dakhuea'
kahue' oei' bo'tihuapok, Apag
Dios, ken.
—Jesúsa e'tiona'pak o'manmadika'po.
5,6 Jesúsa nogiti o'manmadika'po,
—Opudomey nogtipi' sikyo nopoka'
huadi'en jakyo e'hua'nayopi'. "Do'hued
jakyo bidta'da do'hued huadi'
okyedenig'a aypobayo' ijjepo aypo
yokhue'dik ijjepo sue'da aypo beyok."
Ke'na ena'nayo 7 ke'nen huadi' jakyo
o'epo, "Aypo beyok. Onnahue' mee'.
Yokhuikdey. Do'huedsi'poere doere
o'tay'i. Aypo a'yokya'po e'mabota'
pakhue' ijjey." Ke'na yaapetpi'.
8 Oro'en huadi' e'eada sikyo nopoka'
aypo yokhue' me'ene. "Aypo beyok"
oro'omeya batikonhue'da ona'bednok
kan'batike'po sikyo nopoka' aypo
bo'yokapone. Katepi' aypo o'paki
bo'yokapone. 9 In o'nona'nig e'tiona'pak
o'nonmadika'ne. Katepi' bo'pakpo,
"Beyok." Diostaj yan'tiona'pakika'.
Diosa bo'yokapone. Katepi'
bo'pakpo, yan'tiona'pakika'po yaduk,
batikhue'da bo'ukpo bo'huahuaypo,
mo'toeapone. Ijtiaki, menigokhuike'
konig Diostaj e'tiona'pak o'enok
Diosa mo'nigokhuike'apone.
10 Konig bo'pakpo, "Beyok." Diostaj
e'tiona'paknayo Diosa bo'yokapone.
Katepi' bo'pakpo bo'tiona'pakpo
e'uknayo batikhue'da e'uknayo
bo'huahuaypo mo'toeapone. "Ijtiaki,
menigokhuike'," e'tiona'pakika'nayo
Diosa mo'nigokhuike'apone.
11 Apag Diostaj e'tiona'pak in konig
o'e. Huasi'po katetapi' on'pakpo
huaojtaj "beyok" o'nona'ika'. Kenda
ea'te bo'yokika'apone. "Pan beyok,"
huasi'poa ena'nayo huaoa huid
yokhue' o'eapo. Panda beyokapone.
"Biig beyok," huasi'poa ena'nayo
huaoa bihui yokhue' o'epo biigda
beyokapone. 12 "Huatahuaokda
beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa
to'tid yokhue' o'epo huatahuaokda
beyokapone. 13 Dakhuea' huaka'eri
ee'pi' huasi'potaj katepi' huadaknada
mo'bayokika'ne. Opuden Apag Dios
kurudyo o'ika' huadaknada o'epo
'urua'da bo'yokapone. "Diosen Nokireg
beyok." E'tiona'paknayo bo'yokapone.

—Kenda Jesúsa huationa'pakonhua'
o'manmadika'uyate.

**"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'."
Sue'ada nama'da on'huaa'uyate.**
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

14 Nogok huabokerek o̱'e̱'uyate. Toto'a
o'nopo'to̱e̱nok a'pakhue'dik o̱'u̱yate.
Jesúsa toto'taj okendenok huaboa'da
oa'pakon'uyate. Kenda aratbut
on'tiahuaydepo kenpa'ti on'pe̱e̱depo,
"Kenpihuay," o'da'uyate.
15 —Toto' huairia Jesústaj o'teyya'nok
toto'taj o'makenika'. —Sue'ada
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria on'huaa'uyate.
16 —Diosa ontaj e'ta'mona'uynayo
konig Dios kuruderia teyda o'kika'nig
konigti yaka'. —Nogomeya̱ nama'da
Jesústaj o'nona'uyate. 17 Kenda
kenomey judío huairia on'nopo̱e̱nig
Jesúsnayo kenda o'nopo̱e̱po,
—Huadari gobierno huairi
huakka'da aratbuttaj huamana'ika'eria
huayahuaya e'magkika'nayo aya'da
ken aratbuten gobierno huairi ehue'da
o̱'neapo. Kenpa'ti huabet huabetere
nogtaj nogtaj e'batuktuknayo
ehue'da o̱'neapo. 18 Konigti toto'
huairiomey e̱gka'nayo toto' nog toto'taj
e'magka'nayo toto' huairi ehue'dik
o̱'neapo. "Toto'taj a'makenya'po toto'
huairia Jesústaj o'teyya'." Nama'da
mo'batia'pakne. 19 Toto'taj ka'makene'po
toto' huairia do'taj o'teyya' opudomey
nama'da mo'tinopo̱e̱nig'a. Oro'en
huanigpe̱i̱ka'eritaj toto' huairia
o'manopo'teypaka'ika' toto'taj
kamakmaene'po opuda̱ kenpa'
ea'nayo "Da boa'ne." Opudomeyen
huanigpe̱i̱ka'eria mona'apone. 20 Dios
teyda o̱'e̱po do'taj be'teypaka'nok
toto'taj ijmakenikay. Do Diosen
Huairi ijtiakdey aya'ada nopo̱e̱'dik
o̱'neapo kenpa'ti nigpe̱i̱ka'dik
o̱'neapo. Opudomeyere i̱jje̱dey. Do'taj
menoknopo̱i̱ka'.

21 Huabokerekpi' teyda o̱'e̱po konig
huairi o̱'e̱po huakka' pi̱ya̱' o'mato̱e̱po
ke'nen jak daka' o'ta̱to̱e̱po. Do'hued
jakyo katepi' me'ta̱e̱nig daka' ijto̱e̱nok
bepi' kudhue'dik o̱'e̱a̱po o'nopo̱e̱nig'a,
22 noga̱pi' huamagka'eria nogi̱ti teyda
o̱'e̱po kentaj e'huatiaknayo o̱gka'po
jokbakaya'po pi̱ya̱' kenpa'ti aya'da
okbatohua'apo.
23 Be'api' do'taj pakhue' e̱e̱'nayo
konig do'taj dakhue'da mo'e̱ne. Sue'ada
do'taj on'pakpo daka' moknopo̱e̱po
mo'nigpe̱e̱po huakka'tada Diostaj
moknopo̱e̱a̱'ne do'taj mo'nigpe̱e̱a̱'ne.
Nogomeynayo do'taj batotiakhue'
o̱'nepo huakka'tada maknopo̱a̱hue'
on'maea'. —Jesúsa o'mana'uyate.

**Dakhue' toto' noki̱re̱ga̱ huabokerektaj
ekhua'deada onte'ti o'kumej.**
(Mt. 12.43-45)

24 —Dakhuea' toto' huabokerektaj
e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo
aratbut ehue' e̱e̱'yo̱ o'hua'po meyo̱pi'
hua̱i̱ka' e'uktada huahuayhue' o̱'e̱po
"Ke̱yo̱ i̱ji̱kamey a'kumeyi̱'." Ken noki̱re̱ga̱
o'nopo̱e̱po, 25 ken huabokerektaj
o'nopo'to̱i̱kame', kentaj e̱kye̱de'te Diosapi'
nopo'to̱e̱hue'tada daknopo'da konig jak
e'beroke'yonig 'urua'da o̱'e̱nok 26 ken
toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nada
noki̱re̱gtaj o'bahuahuaydepo
o'batotiakpo dakhuea'da o̱'nepo
ke'nanayo sue'da dakhue' o̱'e̱po ken
ontayo' huabokerektaj on'nopo'to̱e̱nok.
Huakkuruda nogtoto'tida o'nopo'to̱e̱po
sue'da dakhue'da o̱'e̱po ta'pota' ocho
dakhuea' toto' on'nopo'to̱e̱depo
huabokerek dakhuea'da o̱'e̱a̱po. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Diosa ea' huanigpe̱i̱ka'eri
durugda o̱'nika'apo.**

27 Jesúsa kenda e'manade'te,
—Ken ettone' o̱'nen hua̱ye̱a̱ ontaj
besi'popakuypo kenpa'ti ontaj

meminoganhuahua'uypo durugnada
kaike'. —Ettone'a aratbut egkupopakyo
o'epo 'utta'nada ona'uyate.
28—Do'hued huayenayo sue'da
durugmon o'enig'a aya'da Diosba'taj
on'peedepo on'nigpeepo ogkika'po
kenata'taj nogiti durugda o'nika'apo.
—Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

—On Diosya' o'tiakuyate. Oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

29-32 Huakka'ananada Jesústaj
en'tikupopakte,
—Opudomey aratbut oy mo'noika'.
Dakhuea'da huae'eri mo'ika'.
Konig Dios teyda ka'dik o'e konig
e'bayarea' konigti oro'taj mogke'
mo'nopoenig'a. Konig Jonás o'e'uyate,
konigti Diosa do'taj me'ea'apone.
Jonás 'urua'da o'e'uyatenok Nínive
huakka' jak aratbut on'nigpeepo
Diostaj on'manopo'korea'uyate.
Konigti do huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne 'urua'da ijjeaponok
aratbuta men'tiahuaypo oknopoe'dik
ya'neapet, Diosa o'ta'mona'uy
oknopoe'dik ya'neapet. A'nennada
huakka' jak Nínive huae'eritaj Jonás
Diosba' e'mana'de'te Nínive aratbut
Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da
Diostaj on'nigpeeuyate. Oy aratbut
do'taj mo'peedenig'a nopo'koreahue'
o'nepo do'taj oknopoehue' mo'ene.
Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo
huahuak huairi ijjepo, konigepo
kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj
on'nigbakupobopo kenoka' opudomey
oy huae'eri a'neneri Nínive huae'eriere
Diostaj onteteyo' bo'ta'bopo. Opudomey
oy huae'eri dakhuea'da mo'epo do'taj
e'tiahuayada e'peedeada nopo'korehue'
mo'uyatenok. Nínive huae'eria kenda
Diostaj on'bahuaa'apo. A'nennada
huadaribayo ettone'a huairi o'uyate.
Ke'nendari adtenada o'uyate. Salomón
Israel aratbuten huairi huakka'nada
o'nopoepo 'urua'da o'batia'pakika'nok
a'peeya'po ken ettone' ke'nenbaya'
bidtenada o'hua'onhuahua'uyate. Israel
aratbutenbayo o'hua'onhuahua'uyate.
Salomóna sue'da 'urua'da o'nopoe'uyate.
Donayo 'urua'nanada ijnopoepo
huakka'da ijnopoenig'a oy huae'eria
sue'ada do'taj mo'peepo moknopoene.
Konigepo nogok kene'huaya'me'noete
aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te
opudomey oy huae'eri dakhuea'da
mo'e do'taj nigpeehue'ada oknopoehue'
mo'uynok, ettone' huairia Diostaj
o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Oro'omeyen huakpo konig huasoen huakjey oe.
(Mt. 5.15; 6.22-23)

33—Huakjey e'bakpakde'te ektioke'yo
huadahue' o'nika'. Sorokkosotone'toyo
huadahue' o'nika'. Huakjey e'bakpakte
kutopa kutapen on'huada'ika'. Kente
jeyda o'enok aya'da on'kudpo
batiahuaya'dik o'ne. 34,35 Aratbuten
huakpo konig huasoen huakjey
o'ne. Aratbuten huakpo huadakda
ee'nayo huasoa jeyonigti oe. Konigti
huakjey jeyda ee'te aratbut katepi' e'ka'
tiahuaydik o'ne. Aratbuten huakpo
dakhue'da ee'nayo daka' tiahuayhue'dik
o'ne. Konig sikkiregyo huaso' o'nepo
katepi' kahue'dik o'ne. Konigti
aratbuten huanopo' oe konig huakjey
aratbutenso'yo oe. Huadaknopo'da
ee'nayo huadakyo' on'nopoika'. Konig
'urua'da Diosa o'nopoe kenpa'ti Diosa
o'pak aratbutkon o'nopoe kenpa'ti
ogka'. Aratbutennopo' dakhue'da
ee'nayo katepi' dakhue' e'nopoe'nayo
aratbuttaj 'uruda e'nopoe' Diosa
manopoeahue'dik o'mae. Aratbut
dakhue'nopo'da ee'nayo konig

sikkiregyo o'ne. Meyon huahue'dikda
o'ne. Konigepo keyoj, dakyo' yag'kikati'.
Huanopoya' huadakyo' yan'nopoepo,
batikhue' yane'. E'batiknayo konig
sikkiregyo mo'ika'apone. 36 Huanopoya'
huadakda e'nopoe'nayo Dios konig
huakjey ke'nen dag bo'tiahuaya'ne
kenpa'ti huadak e'ka' mo'nopoeea'ne.
Sikkiregyo ehue' mo'eapone. Konig
huakjey o'bakpakpo 'urua'da o'ta'te
tiahuaydik mo'epo kenpa'ti Diosen
e'ka' mo'nopoeapo. —Kenda Jesúsa
o'manmadika'uyate.

**Fariseo huairitaj kenpa'ti
Moisésenba' huamanmadika'eritaj
Jesúsa o'bahuaa'uyate.**
*(Mt. 23.1-36;
Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)*

37 Jesúsa e'manmadika'de'te, "Doere
mo'bape'." Jesústaj fariseoa ona'uyate.
Jesús ke'nen jakyo o'kuddepo
kutopate o'huaduyate. 38 Judío aratbut
bapehued huaba' on'bakoyo'ika'. Jesús
ba'koyohue' kutopayo o'huadnok
fariseoa o'tiahuaydepo, "Kenpihuay,
ba'koyohue'ada o'bapeapo," fariseoa
o'tinopoe'uyate.
39 —Opudomey fariseo huairi
konig plato' taza huabakoyoa'eri
mo'epo huaso'ensi'dakyo'da
daka' bo'koyoa'ika'ne. Aratbut
kan'tiahuaye'po 'urua'da huaso'si'dak
bo'koyoa'nig'a huanopo'nayo dakhue'da
mo'ene. Nogen on'tae bo'eretpakpo
mo'bakkay'ika'ne kenpa'ti katepi'
dakhuea' bo'kika'. 40 Nama'da
mo'nopoika'. Diosa huaso'si'dak
o'ka'uyate. Ken Diosa kenpa'ti
huaso'en huanopo' o'ka'uyate. Kenda
nopoe'dik mo'ene. 41 Huanopoya'
yan'matinepahui'po pai'da aratbuttaj
yan'bayokikati' kenda e'kika'nayo
aya'da huaso'en 'uruda mo'eapone.
42 Pai'nada mo'nopo'eapone,
opudomey fariseo huairi. Aypo
huatokbuk sue'da Diostaj
bo'yokika'nig'a nog aypo
huatokbukba'a 'uruda Diostaj sue'da
bo'yokika'nig'a aratbuttanayo
huadakda kahue' mo'ika'po kenpa'ti
Diostaj di' ehue' mo'ene. Aypo
huatokbuk Diostaj yokdik mo'epo
kenpa'ti aratbuttaj huadakda kika'dik
mo'epo kenpa'ti Diostaj di' e'dik mo'ene.
43 Huanopo'a pai'nada mo'nopo'eapone,
opudomey fariseo huairi. Judíoen
huaitake' jakyo 'uruda huairien
huahuadte ehuadta' bo'eretpakika'ne.
Huakka' jakte e'hua'e'te "I'tiak huairi."
"I'tiak huamanmadika'eri." Kenpa'
enayo'da e'peeta' bo'eretpakika'ne.
44 Opudomey fariseo huairi kenpa'ti
Moisésenba' huamanmadika'eri
pai'nada mo'nopo'eapone. "Oro'omey
huadakda o'ey." Nama'da
mo'nopoe'ika'nig'a konig tahuirigda
dakhue'nada mo'ene. Dakhue'da
e'ne'tada aratbuta nokothue' o'ne.
Opud konig kubaraktone'onig mo'ene.
Kubaraktone'taj aratbut tiahuayhue'
o'nepo kente on'huae'ika'. Aratbut
sorokyo e'para' ee'tada tiahuayhue'da
o'nepo on'huae'ika'. —Jesúsa
o'mana'uyate.
45 —Oro'omeytakon dakhuea'da
o'huaa'ne, huamanmadika'eri.
—Moisésenba' huamanmadika'eria
Jesústaj ona'uyate.
46 —Pai'nada mo'nopo'eapone
opudomey Moisésenba'
huamanmadika'eri. Nogda nogda
huakka'da yag'kika', be'api' kenda
kahue'dik ee'tada opudomey aratbuttaj
mo'mana'ika'ne. Opudnayo sigpi' kenda
kahue' mo'ika'ne.
47 Pai'nada mo'nopo'eapone
opudomey. Opudomeyen
adhuea'pane'kudak Diosba'
huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate.
E'bueykudaken kubarakta' huid
jaksi'po konig okkahuehue'dik

huid jaksi'po bo'kika'ne. 48 Diosba'
huamanbatia'pakeritaj opudomeyen
adhuea'pane'a̱ on'batiaraka'uy.
Opudomeyen adhuea'pane' huadakda
o̱gka'uyate opudomeya̱kon mo'nopo̱e̱po,
kubarakta' okkahuehue'dik huid
jaksi'po bo'kika'.
49 Konige̱po, "Diosba'
huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy
kenpa'ti huanigpe̱i̱ka'eri
ijmata'mona'apoy. Sue'tada
on'barakapo nogomeytaj onhuadiaypo
diga̱' on'magka'apo." Diosa huakka'
o'nopo̱e̱po kenda o'mana'uyate.
50,51 Konige̱po opudomey aratbut
oyda mo'noenig, opudomeytaj
Diosa diga̱' mogka'apone.
Opudomeyen adhuea'pane' Diosba'
huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate.
Diosa huadari e'ka'de'te huakkuruda
Abeltaj o'arakpo o'buey'uyate. Nogok
nogok nogtaj nogtaj on'barakpo,
ta'pota' Zacaríastaj o'darakuyate.
Diosen 'uru jak kurute 'uhua
e'arakika'ta' Diostaj e'nigbakpakika'
kutopa o̱'e̱. Kutopa Diosen jaknopoya'
Zacaríastaj o'darakuyate. Diosba'
huamanbatia'pakeritaj opudomeyen
adhuea'pane' on'barakuynok
opudomeynayo barakhue' e̱'u̱ypi' Diosa
diga̱' mogka'apone.
52 Opudomey Moisésenba'
huamanmadika'eri pai'nada
mo'nopo'e̱a̱pone. Aratbuttaj daka'
Diosba' nopo̱e̱a̱hue'dik mo'e̱ne.
Konig Diosensi'po e̱e̱' nopo̱e̱hue'
o̱'nepo. Opudomeykon Diosensi'po
ehue' mo'e̱a̱pone kenpa'ti nogomey
Diosensi'po ehue'dik o̱'neapo
oknopo̱e̱hue'ada bo'ka'po. —Jesúsa
o'mana'uyate.
53 Jesúsa kenda e'mana'de'te
Moisésenba' huamanmadika'eriomeya̱
fariseoerea Jesústaj diga̱'da
on'huadiaypo nogpa' nogpa' kirigya̱yo̱'
o'nona'uyate. 54 Jesúsa nama'da
kae'popi' yaapetpi' on'nopo̱e̱po
on'pe̱e̱nig'a dakhuea' ea' e'pe̱e̱ta'
on'paknig'a. Jesúsa dakhuea' oa'
e'huaa'ta' on'pakpo.

**"Oro' huadakda o̱'e̱y." Fariseomeya̱
nogomeytaj nama'da
on'manopo̱e̱a̱'ika'nig'a fariseotaj
keyoj daka' yan'pe̱i̱ka'.**

12 1,2 Jesúsa daka'
o'manmadika'onhuahua'po
huakka'nanada aratbut o̱gkupopakdepo
huakka'ada aratbut o̱'nepo
batugon o̱gka'uyate. Huakkuruda
huanigpe̱i̱ka'eritaj o'mana'po:
—"Oro'omey huadakda o̱'e̱y." Fariseo
huairia aya'tada e'manopo̱e̱a̱'ta'
on'paknig'a dakhuea'da o̱'ne. Konig
pan e'bia'o̱g' fariseo o̱'ne. Huakkuruda
pan e'ka'te e'bia'o̱g' tiahuayhued
mo'e̱po a'ti e'biade'te e'bia'o̱g' o̱'e̱
mo'nopo̱e̱. Huakkuruda fariseo huairi
huadakda o̱'ne nama'da mo'nopo̱e̱nig'a
nogok kenda o̱gkika' bo'tiahuaydepo
dakhuea'da o̱'ne nopo̱e̱'dik mo'e̱a̱pone.
Konige̱po fariseomey huairitaj keyoj,
ijjay. 3 Katepi' konig soatayo' sikki̱re̱gya̱'
boa'ika'nig, kenda boa'ika'nig nogok
konig huame'noete aya'ada on'pe̱e̱a̱po.
Konigti jakya'da nog aratbut ehue'
e̱e̱'ya̱' kenpa'ti jakhui'kay ekhuikya'
utaka' boa'ika'nig kenda nogok huakka'
jak eretnopote jakkutagpite on'bopo
'utta'da o'da'apo, aya'ada kan'pe̱e̱'po
o'da'apo.

¿Be'taj okme'pukdik mo'e̱?
(Mt. 10.28-31)

4,5 Huabokerek hua̱so̱'taj arakdik
o̱'ne. Kenyo'da aratbutso̱'taj arakdik
o̱'ne. Noki̱re̱gtanayo arakhue'dik o̱'ne.
Konige̱po aratbuttaj mididhue' yanika'.
Be'ta'taj okme'pukdik moe' daka'
o'nona'ne. Diostayo'da yanokme'pukika'.
Diosnayo arakdik o̱'e̱ kenpa'ti e'bueyde'te
noki̱re̱gtaj pai'da kan'nopo'e̱'po ta'akyo

en'dik o̱'e̱. Kentaj yanokme'puk, ijjay.
Do'hued huadi'taj ijjay.
6 Bakoyta' aratbut suhuigda on'pakika'.
Cinco bakoy a'bakaya'po botta' sigkupe
bayokdik o̱'ne. Diosnayo bakoytaj o'pakpo
nogtatipi' okkahuehue' o̱'e̱. 7 Opudomeytaj
Diosa huakka'da o'pakpo daka'
mo'mato̱ika'ne. Opuden huakuhuijtapi'
mo'dikika'ne. Bakoytaj konig sue'da o'pak.
Diosa sue'da o'pak. Opudomeytaj huakka'
o'paknok me'pukhue' yanika'.

"Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y."
Huaa'eritaj Jesúsa o'batia'pak.
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 "Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y."
Aya'ada aratbuttaj on'mana'aponig
do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne, "Kenomey kenda
e'manade'te do'hued huaknopo̱e̱'eri o̱'ne."
Diosen huata'moneritaj ijmana'apoy.
9 "Jesucristotaj oknopo̱e̱hue'ya i̱jje̱y."
Aratbuttaj on'mana'po "Do'hued
huaknopo̱e̱'eri ehue' o̱'ne." Diosen
huata'moneritaj ijmana'apoy ijjay.
10 Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne, do'taj be'api' dakhuea'
e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o̱'e̱.
Diosen Noki̱re̱gtaj dakhuea' e'huaa'nayo
Diosa bakkahueahue'dik o̱'e̱a̱po.
11 Nogok judío hua̱i̱take' jak huairitaj
bo'tohua'apone. Dakhuea' boka'ne mona'po
judíoen hua̱i̱take' jakyo bo'tohua'apone.
Kenpa'ti gobierno huairite bo'tohua'apone.
"¿Ka'tia'pi' huairitaj ijmanbatia'pakapo?"
Yan'nopo̱e̱po me'pukehue' yane'.
12 Huairitaj manbatia'pakdik e̱e̱'te Apag
Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo̱e̱a̱'aponok
'urua'da batia'pakdik mo'e̱a̱po. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Huakka'da katepi' e'mato̱e̱'ta'
eretpakhue' yane'. Jesúsa
o'manmadika'uyate.

13 —Kenda oro'en huaojkudak
o'mato̱e̱'uyate kenda do'taj
jonposakea'dik o̱'e̱nok, do'taj yabayokti'.
Do'hued huama'buytaj yanati',
Huamanmadika'eri. —Huakka' Jesústaj
en'tikupopakya' nogtiada Jesústaj
ona'uyate.
14 —"O̱'nen huama'buytaj yabayokti'."
Onahue'dik i̱jje̱a̱poy. —Jesúsa
huabokerektaj ona'uyate.
15 —¡Keyoj! Huakka'nada e'mato̱e̱'ta'
eretpakhue' yanika'. Durugnada
a̱'e̱ya̱'po huakka'da katepi' to̱e̱hue'dik
yanika'. Sue'da e̱'ta̱e̱pi' durugda e̱'dik
mo'e̱ne. —Jesúsa o'mana'uyate.
16 Jesúsa a'manmadikaya'po
o'manbatia'pakpo,
—A'nenda huabokerek o̱'u̱yate. Konig
huairi o̱'e̱po huakka'da o'mato̱e̱'uyate. Ke'nen
ta'batone' huakka'da aypo o'kerekdepo konig
aroz huakka'da o'taboyog'uyate. 17 "Menpa'
ijka'apo. Do'hued aroz do'hued aypo hua̱to̱e̱'
jak suhuigda o̱'e̱. Aypo huakka'da o̱'e̱nok meyo̱
kuda̱hue'dik o̱'e̱." Kenpa' huairia o'nopo̱e̱po.
18 Ken, "Oy konig ijka'apoy ijnopo̱e̱y.
Do'hued aypo hua̱to̱e̱' jaksi'po i̱jjakyogapoy.
Nogda huaboroa'da aypo huamato̱e̱' jak
ijka'apoy i̱jjakka'depo aya'da aypo arozere
ke̱yo̱ ijkuda̱'apoy. Aya'da katepi' ijmato̱e̱nig
ijbakuda̱'apoy. 19 Kenoka' ijbakuda̱'depo
do'hued huamato̱e̱' jakyo huakka'da
ijto̱e̱'apoy. Huakka'da huabayok ijto̱e̱a̱poy.
Baahue'ada bape'dik i̱jje̱a̱poy. Mai'dik i̱jje̱a̱poy.
Durugda i̱jje̱a̱poy." Ken huabokerek nama'da
o'nopo̱e̱nig'a. 20 "Nama'da i'nopo̱e̱nig'a. In
sikyo i'bueyapone. Aya' aypopi' arozpi' nogda
nogda huakka'da i'mato̱e̱po huaboro' jakyo
i'bakuda̱'depo noga̱ on'mato̱e̱a̱po. Diosa
ken huairitaj ona'uyate." 21 Ken konig o̱'e̱po
aratbut ke'nen huata' huakka'da nogi̱ti
nogi̱ti on'mato̱e̱po, huakka'da e'mato̱e̱a̱da
Diostehuapa'nayo pai'da on'e̱. —Jesúsa
o'manmadika'po o'mana'uyate.

Diosa huaknopo̱e̱'eritaj daka'
o'mato̱i̱ka'.
(Mt. 6.25-34)

22 Nogok huanigpe̱i̱ka'eritaj,

—Aypota' mepu'kehue' yanika'.
Kenpa'ti yudtata' mepu'kehue' yanika'.
23 Diosa teyda o̱'e̱po oro'omeytaj
mo'manoea'i̱ka'ne. Oro'omeytaj aypo
yudtakon bayokdik mo'i̱ka'apone.
24 Surujpi̱g konig o̱'e̱ yan'nopo̱e̱po.
Batukehue' o̱'nika'. O̱gkupaeahue'
o̱'nika'. Aypo huamato̱e̱' jak to̱e̱hue'
o̱'nenig'a Diosayo'da surujpi̱gtaj
aypo o'bayokika'. Diosa bakoytaj
sue'da o'pak. Opudomeytanayo Diosa
huakka'da bo'pakika'ne. Aya'da
katepi' bayokdik mo'i̱ka'apone.
Mepu'kehue' yanika'. 25 Aratbut nogi̱ti
huabidda e̱e̱'ta' on'pakpo, huakka'da
e'mepu'keada nogi̱ti huabidda ehue'dik
o̱'neapo. 26 Kenda mo'mepukepo
ehue'dik mo'e̱a̱pone. Nogta' nogta'
katetapi' mepu'kehue' yanika'.
27 Huakhuen 'urunada o̱'ne.
Baahue'ada o̱'nika' kenpa'ti
batiokhuihuihue' o̱'nika' mo'nopo̱e̱t.
Salomónkudak huairitone' o̱'u̱yate.
Huakka'da o'mato̱e̱'uyate. 'Uruda
yudtaj o'mato̱e̱'po o'utika'uyate.
Huakhuen 'urunanada o̱'nika',
Salomónnayo sue'da 'uruda
o'utika'uyate. 28 Diosa huakunopia
okhuenpaka'. 'Urua'da o'ka'. I̱da
okhuenkot. I̱da o'taset. Diosa
huakunopia okhuenpakika' kenpa'ti
opudomeytaj huakka'da o'pakpo
bo'tihuapokika'apone yudtaj
mo'mato̱i̱ka'apone. Sue'da moknopo̱e̱po
nogi̱ti Diostaj daka' yanoknopo̱e̱'.
29 Katetapi' mepu'kehue' yanika'.
¿Kate o'bape'apo? Nopo̱e̱hue' yanika'.
¿Kate' o'mamay'a̱? Nopo̱e̱hue'
yanika'. 30 Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria
yudtata' kenpa'ti aypota' kenpa'da
on'eretpakika'. Opudnayo aypopi'
yudtapi' to̱e̱hue' mo'e̱nig Apag Diosa
kenda o'nopo̱i̱ka'. 31 Kenpa'da Dios
Huairitaj yan'pakika'po yan'nigpe̱i̱ka'.
Ken konig Dios Huairitaj e'paknayo
Diosa bo'yokika'apone. Katepi'
bo'pak yudtapi' aypopi' Apag Diosa
bo'yokika'apone. —Jesúsa ke'nen
huanigpe̱i̱ka'eritaj o'mana'uyate.

Kenda Dios Huairitaj mo'nigpeeonhuahua'po bo'kika'nok Diosa kurudya̱' okkahuehue'dik o̱'e̱a̱po. Kurudya̱' Diosere huakka'da mo'mato̱e̱a̱pone.
(Mt. 6.19-21)

32 —Do'hued huanigpe̱i̱ka'eri mo'e̱po
sue'da mo'e̱ne. Me'pukhue' yane'.
Opudomeyen Apag Dios o'paknok
kenoka' aya'ada Diostaj on'nigpe̱e̱depo
opudomeykon Apag Diosere huairida
mo'e̱a̱pone. 33 Kenda mo'mato̱e̱nig
yan'bahuaya'. Yan'bahuaya'depo pai'da
aratbuttaj ken huakupe yan'bayoketi'.
Kenda e'ka'te Diosa kurudya̱'
bo'tiahuayapone. Okkahuehue'dik
o̱'e̱a̱po. Kenda bo'ka'po kurudyo̱
Diosere huakka'da mo'to̱e̱a̱pone. Kenda
matone'pakhue' o̱'e̱a̱po. Okkayhue'dik
mo'e̱a̱pone. Huabereeria berehue'dik
o̱'neapo. Kenpa'ti kenda kurudya̱'
mo'to̱e̱a̱ponig sukka'poapi' bapehue'dik
o̱'e̱a̱po. 34 Huakka'tada katetapi'
e'paknayo Diostaj sue'da bo'pakapo.
Diostaj mo'nigpe̱e̱po pai'da aratbuttaj
e'bayokika'nayo Diostaj huakka'da
bo'pakapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús Huairitaj e̱kpo̱e̱' yan'nige̱'ika'.

35,36 —Onte'ti indariyo i̱jtiakapoy.
Do huairitaj e̱kpo̱e̱' mennige̱'ikati'.
Konig en'to̱e̱pak fiestaya' huairi
e̱kye̱'taj ke'nen huanaba'a e̱kpo̱e̱'
on'nige̱'i̱ka'. Ken e̱kye̱'te huairitaj i̱da
nigokhuike'dik o̱'neapo. Konigti do'taj
e̱kpo̱e̱' mennige̱'i̱kati'. 37 Konig huairi
o'tiakpo ke'nen huanaba'a e̱kpo̱e̱'
en'nige̱'te o'bahuahuayatonok durugda
o̱'neapo. Ken huairi nog yudtaj
o'tiokotdepo yan'bahuad huanaba'taj
o'mana'depo aypo o'bayokeapo.
Huanaba'taj o'bayokeaponok durugda

o̱’neapo. 38 Huairi nopotesikyo
o’tiakapopi’ sikyoeddapi’ o’tiakapopi’.
Huanaba’a e̱kpo̱e̱’ on’nige̱’po huairi
e’tiakte durugda o̱’neapo. Huanaba’
durugda o̱’neapo. 39 Kenpa’ti nogdakon
yan’nopo̱e̱’. Konig huabereeri
a’bereya’po ken horate o’tiakapo
jak huata̱e̱’eria e’nopo̱e̱’nayo tayhue’
o̱’e̱nok huabereeria jakyo kudhue’dik
o̱’e̱a̱po. Kenpa’ti berehue’dik o̱’e̱a̱po.
40 Do kurudya̱’ ijtiakaponok e̱kpo̱e̱’
mennige̱’ikati’. Do huabokerek
i̱jje̱nok Diosa me’ta’mona’uyne
kenoka’ huame’noe sikyopi’ o’tiakapo
nopo̱e̱hue’da ene’te kenoka’ ijtiakapoy.
—Kenda Jesúsa o’manmadika’uyate.

Huairien huanaba’ huamato̱e̱’eri daka’ huakika’eri konig o̱’ne. Huairien huanaba’ huamato̱e̱’eri daka’ kikahue’ hua̱e̱’eri konig o̱’ne.
(Mt. 24.45-51)

41 —¿Oro’omeytayo’da menpa’
kenda onmadika’, Huairi? ¿Menpa’
nogomeytakon i’manmadika’?
—Pedroa ona’uyate.
42 —Huanaba’ huamato̱e̱’eri
daka’ huakika’eri kenpa’ti huanaba’
huamato̱e̱’eri ’urua’da huaknopo̱e̱’eri
konig o̱’ne ijmanmadikay. Ken
huairien jak huanaba’ huamato̱e̱’eritaj
“Do’hued huanaba’taj aypo
yamabayokikati’. Nogbayo ijhua’apoy.
A’ti i̱jtiakapoy.” Onanpo. 43 Huairi
o’tiakdepo konig huiria onanme’nig
huanaba’ huamato̱e̱’eria daka’ aypo
e’bayokika’nayo durugda o̱’e̱a̱po.
44 “Aya’da do’hued ijmato̱e̱nig
daka’ me’tamato̱e̱’.” Huairia ken
huanaba’taj onanpo. Buttida
i̱jjay. 45 “Do’hued huairi ijhue’da
ya̱’e̱po yatiakapet.” Huanaba’a
e’nopo̱e̱’nayo nog huanaba’taj
huabokerekere ettone’eretaj huaboa’da
o’mabitbitpo kenpa’ti huaboa’da
huakka’ o’bapudhua’po huakka’
o’mai’onhua’po kenpa’ti konig sine’
o’siborudhua’po 46 Kenda huanaba’
huamato̱e̱’eria e’ka’te kenoka’ ken
huanaba’ e̱kpo̱e̱’ nige̱hue’ e̱e̱’te
kenpa’ti kenme’noete o’tiakapo
nopo̱e̱hue’da e̱e̱’te huairi o’tiakapo.
Ken huanaba’ huamato̱e̱’eritaj castiga
diga̱’da o̱gka’apo kenpa’ti oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eriere kenpa’da o’maenapo.
47 Huanaba’ ke’nen huairi o’paknig
en’nopo̱e̱a̱da kahue’ o̱’nepo dakhue’en
o̱gka’ kenpa’ti huairi e’tiakapote
e̱kpo̱e̱’ nige̱hue’ o̱’nenok kenomeyen
huairia huakka’da castiga o’magka’apo.
Konigti aratbut kenda i̱jmanika’nig
e’nopo̱e̱a̱da nigpe̱e̱hue’ o̱’nepo
kenpa’ti do e’tiakapote e̱kpo̱e̱’ nige̱hue’
mene’apetnigtaj Diosa castiga diga̱’da
ya’magka’apet. 48 Nog huanaba’a kenda
huairi o’paknig nopo̱e̱hue’ o̱’nepo
kenda huairi pakhue’tada o̱gka’nok
huairia sue’da castiga o’magka’apo.
Dakhuea’ o̱gka’nok sue’da castiga
o’magka’apo. Konigti aratbut kenda
ijpaki nopo̱e̱hue’ada kenda pakhue’
i̱jje̱ynig e̱gka’nayo Diosa sue’da castiga
o’magka’apo. Diosapi’ huairiapi’
aratbuttaj huakka’ katepi’ e’bayoknayo
daka’ nigpe̱i̱ka’dik ka’ne’ Diosa ’urua’da
e’nopo̱e̱a̱’nayo daka’ nigpe̱i̱ka’dik
o̱’neapo. Diosa huakka’ e’tihuapoknayo
nogomeytakon huakka’da tihuapokdik
o̱’neapo. —Ken konig Jesúsa
o’manmadika’uyate.

Jesústaj sue’ada o’noknopo̱e̱a̱po nogomeya̱ sue’ada oknopo̱e̱hue’ o̱’neapopo huaknopo̱e̱’eritaj on’bahuadiayapo.
(Mt. 10.34-36)

49 —In huadariyo aratbut
abakpoespakaya’po ijtiakuy. Aratbut
on’poespakpo konig ta’ak e’bakpak
o̱’e̱. Ken ta’ak a’bakpakaya’po i̱jtiakuy.
Ken oyda e’bakpakte ijjeretpaki.
50 Konig bautiza e̱gka’te o̱’e̱ konigti

pai'da nopo̱e̱'dik i̱jje̱a̱poy. Pai'da
ijnopo'e̱a̱popo ijme'pukey. 51 Aratbut
nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po
o'tiakuy opudomey nama'da
mo'nopo̱e̱ne. Aratbut nog aratbuttaj
a'manoeyyaya'po Diosya' tiakhue'
i̱jje̱'uy. Aratbut nog aratbuttaj
a'poespakaya'po Diosya' ijtiakuy.
52 Huaboa'da nogjakyotida huabet nog
huabettaj dakhuea' on'bahua'pakapo.
Cinco o̱'nepo tresa dostaj dakhuea'
on'bahua'pakapo kenpa'ti dosa trestaj
huadak hua'a on'batia'pakapo. 53 Sue'da
do'taj on'pakapo nogomeya̱nayo
do'taj pakhue' o̱'nepo konige̱po
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria dakhuea'
on'bahua'pakapo. Huaoapi' do'taj
oknopo̱e̱hue'da me'e̱po huasi'potaj
huaknopo̱e̱'eritaj ya'huadiayapet.
Mune'yo̱ huaknopo̱e̱'eritaj hua̱ye̱a̱
huadiaydik ya̱'e̱a̱pet. Huakabua
huasu'taj huadiaydik ya̱'e̱a̱pet. —Jesúsa
o'manmadika'uyate.

Kurudtaj on'tiahuaypo huame'noe huadak o̱'e̱a̱popi' dakhue'me'noe o̱'e̱a̱popi' aratbuta on'nopo̱e̱'i̱ka'.
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 —Opudomey indariyo mo'e̱po
kurudyo̱ e̱'si̱hui̱' sika e'bia'te niokpo
yakudyon bo'tiahuaypo "Ohui'apo,"
boa'ika'nig a'ti o'hui'apo. 55 Kenpa'ti
indariyo mo'e̱po toyed e'bapoknayo
"juknanada o̱'e̱a̱po," boa'ika'nig i̱da
juknanada o̱'e̱a̱po. 56 Opudomey
nama'da huanopo̱e̱'eri mo'e̱ne. Kurud
bo'tiahuaypo o'hui'apo kenpa'ti
juknanada o'ta'teapo e'nopo̱i̱ka'ada i̱nok
do'tanayo Diosen Cristo o̱'e̱ oknopo̱e̱hue'
o̱'nene. —Jesúsa o'mana'po.

Nog aratbuta gobierno huairitaj e'tohua'nayo i̱da yan'noeya̱'.
(Mt. 5.25-26)

57 —Kenda huadak e'ka' o̱'e̱.
Kenyo'da 'uruda o̱'e̱. Opudomeya̱ onda
nopo̱e̱'dik mo'e̱ne. 58 "O̱'na dakhuea'
ika'ne," noga̱ ena'nayo gobierno
huairitaj bo'tohua'depo e'tohua'te
kentaj yanoeya̱'. E'madehue'nayo
huakupepi' yayokti'. Noeyahue'pi'
yokhue'pi' e̱e̱'nayo gobierno huairitaj
bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi
sorotatataj bo'yokapone. Sorotataa
huabakuda̱' jakyo bo'kuda̱'apone.
59 Ke̱yo̱da ijhue'da o̱ro̱khue'dik i̱'e̱a̱pone.
Aya'da dehue'te i'yokde'po o̱ro̱kdik
i̱'e̱a̱pone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Aya'da dakhuea' o̱gka'depo nopo'korea'dik ya̱'nepo onte'ti Diostaj nigpe̱i̱ka'dik yane'. Jesúsa o'mana'uyate.

13 1 Kenoka' sue'ada Jesústaj
o'nonbatia'pakpo. Sue'da
huabokerek Galilea huadaribayo
hua̱e̱'eri Diostaj oveja 'uhua
on'nigbatiaraka'depo Pilato gobierno
huairien soratataa Galileayo hua̱e̱'eri
huabokerektaj on'batiaraka'po
'uhua mimi huabokereken mimiere
jontayo' o'mimihua'uyate. Jesústaj
o'nonbatia'pak'uyate.
2,3 —Kenomey huabokerek Galileayo
hua̱e̱'eria dakhuea'da o̱gkika'po
on'mabuey'uy. Nogomeynayo
sue'da dakhuea' huaka'eri o̱'nepo
mabueyhue' o̱'ne. Kenpa' nopo̱e̱hue'
yane', ijjay. Opudomey aya'da
nopo'koreahue' e̱e̱'nayo kenpa'ti
mo'mabueyapone. 4,5 Kenpa'ti
Jerusalén huakka' jakyo huabid
jaktone' o̱'hue̱kpo o'manbetuyate.
Dieciocho huabokerektaj
o'manbetuyate. Kenomey huabokereka
on'mabuey'uyate dakhuea'da
huaka'eri o̱'nepo konige̱po
on'mabuey'uyate. Nogomey Jerusalén
hua̱e̱'eri sue'da dakhuea' huaka'eri
o̱'nepo bueyhue' o̱'ne'uyate. Kenpa'
nopo̱e̱hue' yane', ijjay. Opudomey
nopo'koreahue' e̱e̱'nayo kenpa'ti

aya'da mo'mabueyapone. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Higuera huēymey dapakhue'da ōʼē.
Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.**

6 Jesúsa ken konig ōʼē
o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
—Nogtida huabokereka ta'ba o'tōēpo
menpa'ti higuera huada yanhuadmet
o'nopōēpo ta'bayo o'hua'po huadataj
o'tiahuaynig'a onhuadhue' ōʼēnok
7 ta'ba huatōē'eritaj,
"Ēyā' bapa' huabayok in ta'bayo
ijtiakdeme'nig'a higuera huēymey
huada onhuadhue' ōʼēme'. Yata'teg.
In sorok huadak ōʼēnig'a nama'da
o'kerek." Ta'ba huatōē'eritaj ona'uyate.
8 "In huabayoknayo ta'teghue' ijjēāpoy,
huēymeyta'po ijtoruapoy kenpa'ti
'uhua ovejadohua'a ijta'potibukapoy.
9 Nog manhua'ata' ya'dapakapetpi'.
Dapakhue' ēē'nayo ijta'tegapoy." Ta'ba
huatōē'eria ona'uyate. —Ken konig
Israel oknopōēhue' huāē'eri ōʼne Jesúsa
o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

**Kenme'noe okmapīē'ahuaddikte
ettone' dakhue' ēʼīka'te
Jesúsa o'yarea'uyate.**

10 Nogok okmapīē'ahuaddik
huame'noete judío aratbut
baahue'dik ēʼnika'te judióen huāītake'
jakya' Jesúsa o'manmadika'po.
11 Kēyō huāītake' jakyo ettone' ōʼēpo
dakhue'da ōʼeonhuahuika'uyate.
Dieciocho huabayok dakhue'da
ōʼeonhuahuika'uyate. Dakhuea'
toto'a ken ettone'taj ōgka'nok
sodoa' o'boika'po butuka' bohue'dik
ōʼīka'uyate. 12 Jesúsa o'tiahuaydepo
—I'yaredene, ettone'. —Jesúsa
ona'uyate.
13 Ken Jesúsa o'tibata'tenok īda ken
ettone' butuka'da o'bodpo huaboa'da
"Dios 'urunanada ōʼē," kenpa'ti "dakiti
Dios" oa'uyate. 14 Huāītake' jak
huairianayo o'huadiay'uyate. Judíoen
okmapīē'ahuaddik huame'noete Jesúsa
o'yarea'denok o'huadiaypo,
—Seis huame'noe baa'dik mo'ēne.
Ken seis huame'noe e'yarea'ta'
e'paknayo yan'tiakti'. Judíoen
okmapīē'ahuaddik huame'noete
be'yare'po tiakhue' yanika'. —Huāītake'
jak huairia o'mana'uyate.
15 —Nama'da huanopōē'eri mo'ēne.
Okmapīē'ahuaddik huame'noete
opudomey aya'da opudomeyen
vacatapi' burrotapi' huēʼēy kan'mayēʼpo
bo'tikujpo huēʼēyte bo'tohua'ika'ne.
16 In ettone' Abrahamen adhuea'
huayayo ēē'tada toto' huairia dakhuea'
ōgkadhuahuika'nok ettone' dakhue'da
ōʼeonhuahuaika'po dieciocho huabayok
dakhue'da ōʼeonhuahuika'uyate.
Okmapīē'ahuaddik huame'noete
e'yarea' huadak ōʼē. Dapi' huadakda
ōʼē yan'nopōē'. —Jesús Huairia judióen
huāītake' jak huairitaj ona'uyate.
17 Jesúsa kenda enade'te kenomey
Jesústaj on'huadiayika'nig'a
on'mabira'uyate. Nogomeynayo
aya'ada Jesústaj durugda ōʼnepo, kenda
'urua'da Jesúsa o'kika' on'tiahuaydepo
kentaj durugda ōʼnuyate.

**Mostazakidtaj ken konig
ōʼē o'man'batia'pakpo
o'manmadika'uyate.**
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 —Huadak hua'a konig Dios
Huairitaj o'noknopōēāponigtaj
on'nigpēēāponigtaj ken konig ōʼēāpo
ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy.
19 Konig huabokereka suigkidda
mostaza huakid o'tuk. Kenkida
o'kerekdepo nogok huaboro'da
ōʼēdepo hua'opite huakka' bakoya
o'pakka'. Konigti huakkuru Dios
Huairien huaknopōē'eri sue'da ōʼne.
Nogok huakka'ada Dios Huairitaj

o'noknopo̱e̱po on'nigpeonhuahuika'po
huakka'nada huaknopo̱e̱'eri o̱'neapo.
—Jesúsa o'mana'uyate.

**Pan e'bia'o̱g'a ken konig o'ka'
Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.**
(Mt. 13.33)

20 —Huadak hua'a konig Dios
Huairitaj o'noknopo̱e̱aponigtaj
on'nigpe̱e̱aponigtaj ken konig o̱'e̱apo
ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy.
21 Konig sigda pan e'bia'o̱g'a ettone'a̱
huakka' harinao̱gyo̱ o'tokbuk.
Harinao̱gyo̱ e'bia'o̱g' o'tokbukdepo
daka' o̱gkuayaga̱'. Huabada o'kudapo.
Aya'da o'bia'apo. E'bia'o̱g'a o'bia'po
konig Dios Huairien huadak hua'a
on'manmadika'nok huakka'ada nogya̱'
nogya̱' huabada o'noknopo̱e̱a̱po.
—Jesúsa o'mana'uyate.

**Diosyo huahua' konig suigda
akbogpe huakud o̱'e̱.**
(Mt. 7.13-14, 21-23)

22 Jerusalényon Jesúsa
o'hua'udhua'po nog huakka' jakyo
nog huakka' jakyo o'pokandepo
o'manmadika'uyate.
23 —¿Menpa' Diosa sue'tada
ya'manopo'yarea'apo? —Nogtiada
Jesústaj ona'nok,
24 —Diosyo huahua' konig
suigda akbogpe huakud o̱'e̱nok
huakka' yan'pakpo yan'kud.
Huakka'ada e̱gkudta' on'pakpo
onhuahua'nig'a kudhue'dik o̱'neapo
Diosenbayo a'kudya'po konig
o̱'e̱ ijmanbatia'pakapoy. 25 Jak
huato̱e̱'eri huairi nogok e'mabode'te
akbogpe jokhuikdepo opudomey
dakhuea' huakka'eri jak kurute
mo'e̱po "Mo'nigokhuike', Huairi."
Mona'aponig'a. "Opudomey meyo̱
hua̱e̱'eri mo'e̱t. O̱ki̱e̱hue'ya o̱'nene."
Huairia o'mana'apo. 26 "Onere
o'bape'ikay kenpa'ti onere o'may'ikay
kenpa'ti oro'omeyen jak kuruta'
onmadika'onhuahua'uyne." Opudomeya̱
huaboa'da mona'apone. 27 "Opudomey
meyo̱ hua̱e̱'eri mo'e̱t o'nona'dene.
Do'taj me'nokhua'. Dakhuea' huaka'eri
mo'e̱ne." Huairia mona'apone. Kenda
konigti Diosa mona'apone. 28 Ke̱yon
dakhuea' huaka'eria bokbahua'depo
pai'da mo'manopo'e̱a̱pet. Kenpa'da
Diosyo huahue'dik mo'e̱a̱popo.
Abraham Isaacere Jacobere Diosen
huamanbatia'pakeriere Dios Huairiere
adyo̱da e̱e̱'ne'te mo'batiahuaydepo.
Diga̱'da mo'bahuikonhuahuika'apo.
Pai'da mo'nopo'e̱po bo'idokboke'apo.
29 Kenpa'ti aratbut Dios Huairitaj
on'batiakapo. Niokpo e'o̱ro̱kyen
on'tiakapo. Niokpo e'huakudyen
on'tiakapo. Toya' kenpa'ti kutaya'
on'tiakapo. Nogya̱' nogya̱' Dios
huairitaj on'huatiakapo. Dios
Huairiere konig ke'nensi'po
on'bape'ika'apo. 30 Huakka'ada oy
konig Diosen aratbut ehue'da o̱'ne.
Judío aratbut ehue'da o̱'ne. Nogok
Diosa o'matinepahuinok Diosere
o̱'neapo. Nogomey judío aratbutpi' oy
Diosen aratbut o̱'e̱y on'nopo̱e̱nig'a
nogok Dostaj oknopo̱e̱hue' o̱'neaponok
Diosa matinepahuihue' o'maeapo.
Diosere ehue'da o̱'neapo. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Jerusalén hua̱e̱'eritaj Jesúsa
o'matinepahui'uyate.**
(Mt. 23.37-39)

31 Kenoka' sue'da fariseo aratbut
o'nokye̱po,
—I̱ya̱' yabakhua'. Herodes gobierno
huairia ontaj e'arakta' o'pak.
—Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.
32 —Yanhuati'. "E̱ya̱', oy eme'tekon
sue'da huame'noe toto'taj ijmaenapoy
kenpa'ti ijbayarea'apoy dakhue'taj
ijbayarea'apoy. Eme'te kenta' aya'da

ijkuhuitapoy, oa',” Herodestaj ya̱'nona'.
Herodes nama'da huaa'eri konig
engaña huaa'eri o̱'e̱. Fariseomeytaj
o'mana'po. 33 Ken oy eme'te adme'ta'
nog adme'ta' nog adme'ta' Jerusalényo̱
hua'dik i̱jje̱y. Jerusalényа̱yo̱' Diosen
huamanbatia'pakeri bueydik o̱'nika'.
—Jesúsa o'mana'uyate.
34 —Jerusalényo̱ hua̱e̱'eritaj o'nona'ne.
Diosen huamanbatia'pakeritaj
mo'mabatiarakika'uyate. Kenpa'ti
Diosa o'mata'mona'uyatenigtaj,
kenomeytaj huida̱ mo'bapa'ea'po
mo'mabatiarakika'uyate. Konig
huatahuaj hua̱ye̱a̱ huasi'potaj
okajpea o'batioka'ika' konigti
opudomeytaj a'batiokaya'po
e'kupopakata' ijpakuynig'a, nogok
nogok a'batiokaya'po e'kupopakata'
ijpakuynig'a opudomeynayo pakhue'da
mo'e̱'uyne. 35 Opudomeyen jakya' Diosa
o'bakhua'de. Opudomeytaj tiokahue'
mo'e̱a̱pone. Tihuapokhue' mo'e̱a̱pone.
Kenpa'ti nopo'yareahue' mo'e̱a̱pone
yan'nopo̱e̱'. Nogok do'taj tiahuayhue'
o̱'neonhuahuika'apone. “Dios Huairia
in huabokerektaj o'ta'mona'uyate.
Huadakda o̱'e̱.” Nogoknanada
mona'deapone kenda onte'ti do'taj
bo'tiahuayapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

**Huabokereka dakhue'da o̱'e̱po,
huabopij hua'opiere ke'poda
o'iyokuyate. Jesúsa o'yarea'uyate.**

14 1 Nogok okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noete a'bapeya'po Jesús
o'hua'uyate. Fariseo huairien jakyo
o'hua'po, nog fariseo huairi o̱'nepo
menpa' Jesús okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noete ya'yareapetpi' on'nopo̱e̱po
Jesústaj daka' on'tiahuay'uyate. 2 Jesús
huakkuruyon huabokerektaj okpo̱e̱po
dakhue'da o̱'e̱po huabopij hua'opiere
diga̱'da o'iyokuyate.
3 —¿Okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noete menpa' yarea'dik
ya̱'e̱? ¿Menpa' yareahue'dikpi'
ya̱'e̱? —Jesúsa o'mana'po,
Moisésenba' huamanmadika'eritaj
kenpa'ti fariseotaj o'mana'nok.
4 Huamanmadika'eri fariseoere
a'tokhue'da o̱'nenok Jesúsa dakhue'taj
o'yareadpo o'ta'mona'uyate. 5 Onte'ti
fariseomeytaj,
—Opudomey o̱'nen burropi'
vacapi' hue̱'e̱y huabid sorokkogyo̱
okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete e̱e̱'pi'
e'takotnayo dapita' i̱da sorokkogyo̱
bo'totokatu'ika'. Opudomey kenda
daka' mo'nopo̱e̱. —Jesúsa o'mana'uyate.
6 Kenda Jesúsa eade'te buttida o̱'e̱
on'nopo̱e̱po nogda a'tokhue' o̱'nepo
sohuata'da o'noke̱'uyate.

**E'to̱e̱pak fiesta menata huahuad
ya'huad Jesúsa o'manmadika'uyate.**

7 Ken fiestayo on'batiakpo kutopate
on'bahuadpo kente huairi on'huadika'
ken huahuadtaj on'ukpo on'huaduyate.
Jesúsa kenda o'tiahuaydepo
o'manmadika'po:
8 —E'to̱e̱pak fiestate yatiakti'
enade'te on'hua'depo huairi o̱'e̱
aratbuta me'noknopo̱e̱'po kente
huaboro' huairi on'huadika' kente
huadhue' yanika'. Huairien huahuadte
e'huadnayo nogda huakhuairi
o'tiakatoapopi'. 9 Fiesta huaka'eria
ontaj behuatiakaponepi'. “Yakbo'
in huabokerek kente o'huadapo,”
mena'apetpi'. Ken nogyon kente
huanaba' on'huadika'nig kente huaddik
i̱'e̱a̱po. I'bira'epo nogtekon i'huadapone.
10 E'to̱e̱pak fiestayo yanhua'po kente
huiri ehue'a on'huadika' kente
yanhuadatoti'. Kente e'huadte fiesta
huaka'eria o'tiakdepo, “Nogyon kente
huairi on'huadika'nig kente yahuad,
huadi'.” Ontaj ona'dik mo'e̱a̱pet.
Kenoka' huadakda i̱'e̱po konig huairi
i̱'e̱ aya'ada kutopate on'huadpo
on'nopo̱e̱a̱po. 11 “Huairi i̱jje̱y,” aratbut

huata'da nama'da e'tinopo̱e̱'nayo
"Huairi ehue' i̱'e̱," Diosa o'batia'pakapo.
"Huairi ehue' i̱jje̱y." Aratbuta huata'da
e'tinopo̱e̱'nayo "huairi i̱'e̱." Diosa
o'batia'pakapo. —Jesúsa o'mana'uyate.
12 "E'to̱e̱pak fiestate yatiakti' Jesús."
Fariseoa oname'nigtaj kentaj Jesúsa
ona'po,
—Nogok onte'ti fiesta i'ka'po
huakka' aypo i'manhuada̱'po, huadi'taj,
huama'buytaj, huaojtaj, hua̱ye̱taj,
huairitaj "Yan'tiakti', aypo doere
mon'bape'." Kenomeytaj manahue'
ya̱i̱ka'. Kenomeytaj e'tobape'nayo
onte'ti kenomeyere i'bape'apetpi'
kenpa'ti dehuehue' mo'e̱a̱pone.
13 Fiesta eka'nayo huakka' aypo
e'manhuada̱'nayo "Yan'tiakti' doere
aypo mon'bape'." Pai'da hua̱e̱'eritaj,
dakhue'so̱'taj, huakkettaj, ekpobigtaj
yamana'ika'. 14 Kenda e'mana'ika'nayo
durugda i̱'e̱a̱ponok kenomeya̱ kenpa'ti
ontaj tobapehue'dik mo'e̱a̱pone
Diostaj daka' huanigpe̱i̱ka'eri kurudyo̱
Diosyo en'huade'te Diosa huadakda
mo'nigka'apone. —Jesúsa ona'uyate.

"Doere mon'bape' yan'tiak." Dios Huairia huakka'tada o'mana'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

15 Nogtida huabokereka kutopate
o'tohuadpo Jesústaj kenda o'pe̱e̱depo
Jesústaj
—In huadariyo Dios Huairiere Diosen
aratbutere durugteda on'bape'apo.
—Kenbokereka Jesústaj ona'uyate.
16 Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'po,
—Huairia a'ti huakka'tada aypo
kan'manigmanhudje̱'po o'mana'apo.
Huanaba'taj o'mata'mona'po, "Huairia
be'tobape'po a'ti aypote yan'tiakti'."
Yan'mana'. Huakka'tada yan'manati'. 17 Ken
aypo e'mahue̱yde'te, onte'ti huanaba'taj
o'mata'mona'po, kenomeytaj 'ikken
mo'maname'te "Oyda yan'tiak. Aypo
o'mahue̱yde yan'tiak." Yan'manati'.
18 Kenda e'pe̱e̱deada "Aypote
huahue'dik i̱jje̱y." Aya'ada huaboa'da
konigti on'mana'po, "Ta'ba huakupete
ekkai'me'tenok tiahuayatudik i̱jje̱y.
Konige̱po aypote huahue'dik i̱jje̱y. Huairia
do'taj huadiayhue' ke̱'e̱'." Huakkuruda
huanaba'taj ona'uyate. 19 Noga̱ "Diez toros
konig 'uhua vaca konig tronco huatotokeri
huakupete ijbae'dey. Menpa'ti huadakda
totokdik ya̱'e̱ta'po tiahuaydik i̱jje̱y. Aypote
huahue'dik i̱jje̱y. Huairia do'taj huadiayhue'
ke̱'e̱'." Noga̱ huanaba'taj ona'uyate.
20 Noga̱ "Ijto̱e̱pakdey. Konige̱po aypote
huahue'dik i̱jje̱y." Noga̱kon ona'uyate.
21 Huanaba' huairitaj on'kumejdepo
kenda aratbuta on'mana'denig huairitaj
o'nona'to'uyate. Kenoka' huairi o'diayonpo,
"Huakka' jak kurute yanhuati'. Aya' jak
kurute yanhua'eti'. I̱yo̱ pai'da hua̱e̱'eritaj
yan'batotiakti'. Dakhue' hua̱so̱' hua̱e̱'eritaj
yan'batotiakti'. Huakkettaj yan'batotiakti'.
Kenpa'ti huakpobigtaj yan'batotiakti'."
Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. 22 Nogok
huanaba' onte'ti on'tiakdepo, "Konig
o̱'na oname'nig konigti o'kay, huairi,
huakked huahuad o̱'e̱nok nogda tiakdik
o̱'ne." Huanaba'a o'nona'nok 23 "Nogyon
nogyon dagtepi' hua̱hue̱tepi' meyo̱pi'
aratbut e̱'ne'te, huairien aypote yan'tiakti'
i̱ghua'da yan'manati'. Huakka'da do'hued
jakyo e̱'ta̱e̱ta' ijpaki. 24 Konige̱po aya'da
huakkurueritaj yan'tiak, doere yan'bape'
ijmana'nig'a aya'ada do'ere huakka' aypo
bapehue' o̱'neapo." Huairia huanaba'taj
o'mana'uyate. —Ken konig Dios Huairia
o'ka'apo Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.

Cristotaj e'nigpe̱i̱ka'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik i̱jje̱y nopo̱e̱'dik ya̱'ne.

25 Jesústaj huakka'ada aratbut
on'tahua'enok o'batikorudpo,
o'mana'po:

26—Be'api' do'taj e'nigpeika'ta'
e'paknayo do'taj huakka'da
di' e'dik me'nika'. Huaojtapi'
huayetapi' huatoe'tapi' huasi'potapi'
huama'buytapi' huidpotapi' huata'dapi'
sue'da di' yanika'. Do'tanayo
huakka'da di' e'dik yanika'. Beapi'
do'taj huakka'da di' ehue' ee'nayo
do'taj nigpeikahue'dik mo'eapone.
Do'hued huanigpeika'eri ehue'dik
mo'eapone. 27 Konig hueypa
cruzte pai'da on'nopo'epo konigti
do'taj a'nigpeikaya'po pai'da
e'nopo'eta' pakhue' ee'nayo do'hued
huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone.
Kenpa'de hua'enda e'paknayo
do'hued huanigpeika'eri ehue'dik
mo'eapone. 28 Menpuru do'huedda
katepi' ijeretpakika'nig Jesústaj
a'nigpeikaya'po onte'ti do'huedda
eretpakhue' ijjeapo, kenpa' huakkuruda
daka' yan'nopoepo. Kenpa'da hua'enda
e'paknayo do'hued huanigpeika'eri
ehue'dik mo'eapone. Do'hued
huanigpeika'eri ee'ta' e'paknayo
huakkuruda monig ka'dik ijje daka'
yan'nopoepo. Pai'da ijnopo'eapetpi',
nogpi' aya' ijmatoenig pai'da
huae'eritaj bayokdik ijjeapetpi', kenpa'
huakkuruda daka' yan'nopoepo. Konig
huabokerekpi' huaboro' jak e'ka'ta'
o'pakpo huakkuruda menigte e'dik
ya'et daka' o'nopoepo. Sue'da e'toe'nayo
jak huaboa'da kahue' o'eapo. 29 Daka'
nopoehueda eka'nayo jak 'iddu
o'ka'denig'a siro jaktaj huakupebayo'
o'epo dakeahue'dik o'enok aya'ada
kentaj on'tierikapo. 30 "Ken
huabokereka huaboro' jak e'ka'ta'
o'paknig'a jak dakeahued huakupe
o'dakea'po jaknayo dakeahue'dik
o'eapo." Huayahuaya kenda on'mana'po
on'tierikapo. 31 Konigti gobierno
huairipi' diez mil sorotataj o'matoepo
nog gobierno huairipi' ke'nen taka'
veinte mil sorotataj o'matoepo
on'tiak. Tiakhueda ded gobierno
huairi diez mil sorotataj o'matoepo
daka' nopounhua'dik o'eapo. "Do'hued
diez mil sorotataj menpa' gana ka'dik
ya'net." Nopoe'dik o'eapo. 32 Gana
kahue'dik o'neapo. E'nopoe'nayo
sue'da huabokerektaj taka' huairitaj
o'mata'mona'apo. "E'manoeya'ta'
o'paki." Taka' huairitaj ya'nona'.
O'mana'apo. 33 Ken konig, "Jesústaj
a'nigpeikaya'po Dios Huairia e'paknayo
do'huedda eretpakhue' ijjepo aya'da
ijmatoenig kenpa'da ijmaenapoy."
Kenpa' nopoehue' ee'nayo do'hued
huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone.

Sal konig Cristoen huanigpeika'eri o'ne. Sal pai' ehue' ee'nayo kenpa'da en'dik o'e.
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

34 Sal huadakda o'epo
aratbuttehuapa'. Konigti do'hued
huanigpeika'eri konig sal huadakda
o'nepo aratbuttehuapa' huadakda
o'ne. Sal huadak ehue' ee'nayo onte'ti
huadak kahue'dik o'eapo. 35 Sal huadak
ehue' ee'nayo huadaritehuapa' huadak
ehue'dik o'eapo. Paichi kahue'dik
o'eapo. Kenpa'da en'dik o'e. Daka'
men'pee'. Daka' me'noknopoenka'.
—Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 18.10-14)

15 1 Jesústaj a'peeya'po aya'ada
gobierino huakupe huabae'eri
dakhuea' huaka'eriere Jesústaj
on'huahua'po. Ken gobierno huakupe
huabae'eri engaña huaka'eri o'nika'po
dakhuea' huaka'eriere Jesústaj
on'huahua'uyate.
2—Dakhuea' huaka'eritaj o'bae'. In
huabokereka dakhuea' huaka'eritaj
o'baepo o'batobape'. —Fariseo huaee'eri

Moisésenba' huamanmadika'erierea
Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate.
3 Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'po,
4 —Cien oveja on e'tọẹ'nayo nogtida
e'titikonnayo nogomey noventa
y nueve mirẹbate oveja en'mae'te
i'bakhua'apo ken nogtida ovejataj
i'ukapo. E'huahuayta'da i'pakpo
i'ukpo. 5 I'huahuaydepo i'kume'pepo
durugda i̱'ẹạpone. Jakyo i'hua'po.
6 Jakyo i'tiakdepo aya'tada huadi'taj
i'bakupopaka'po, "Do'hued oveja
o'titikonme'tenig ken ijhuahuaydey.
Konigẹpo doere mo'durugpak,"
ọ'na i'mana'apone. 7 Konigti
nogtida dakhuea' huaka'eri Diostaj
o'nopo'korea'depo onte'ti Diostaj
ijnigpẹẹạpoy o'nopọẹdepo kurudyọ
durugnanada ọ'neapo. Nogomey
noventa y nuevepi' sue'da huadak
ọ'nepo Diostaj nopo'koreahue'dik ọ'ẹy
on'nopọẹnok kenomeytaj kuruderia
durugda matọẹhue' ọ'neapo. Ijjay.
—Jesúsa o'manmadika'uyate.

Ettone'en huakupe e'titikon konig ọ'ẹ, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

8 —Bepi' ettone' diez oro huakupe
ẹ'tạẹạda nogtida e'titikonnayo
huakjey o'bakpakapo kenpa'ti o'ukpo
jonberokeapo, jakyo jonberokeapo,
jakyo daka' o'ukonhua'po
e'huahuayta'da o'pakpo o'ukonhua'apo.
9 Ken huakupe o'huahuaydepo ettone'
huadi'taj kenpa'ti nogomey meyọhue'da
jakyo huạẹ'eritaj o'bakupopakapo,
"Ken huakupe be'tatitikonme'nig
ijhuahuaydey doere mo'durugpak."
Ettone'ạ o'mana'apo. 10 Konigti nogtida
dakhuea' huaka'eri e'nopo'korea'nayo
kurudyọ Diosere Diosen huata'moneri
durugnada ọ'neapo, ijjay. —Ken
konig Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.

Huabokerekensi'poa nama'da o'kadhuahua'depo o'nopo'korea'uyate. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

11 —A'nenda huabokerek ọ'ụyate.
Botsi'poa' huabokerek huasi'po o'tọẹpo,
12 huasuedạ huaojtaj, "Konig huaoj
e'bueyte huasi'potaj on'bayokika' oyda
ijpaknok ọ'na bueyhuedạded katepi'
huakupepi' beyok, pag." Huasuedạ
huaojtaj ona'uyate. Ken huaoj ke'nen
botta'si'potaj ke'nen o'tamae'uy
o'bayoke'. Huakka'da o'tamaenok
o'bayoke'uyate. 13 Sue'da huame'noe
e'pokde'te huasuedạ huasi'poa aya'da
huaboa'da huaojen o'tọẹdepo nog
huadaribayo bidteda o'hua'uyate. Kẹyạ'
dakhuea' o'kadhuahua'po aya'da ke'nen
huakupe gasta o'ka'po dakhuea'da
o'ka'po gasta o'ka'uyate. 14 Kenoka'
aya'da gasta o'ka'depo huakupebayo'
ọ'ẹdepo ken huadaribayo hui'hue'da
ọ'ẹpo aypobayo' ọ'nenok ke'na
huaboa'da o'kusitokpo. 15 Konigẹpo ken
huadari huatọẹ'eritaj o'huahua'uyate.
Ke'nen a'tabaaya'po o'huahua'uyate.
Ken huadari huatọẹ'eria ke'nen
huakyaritaj metamatọẹ'po
o'ta'mona'uyate. 16 Ke'na digạ'da
o'kusitokpo huakyarien aypo e'paktada
nog huakyari' huatọẹ'eria yokhue'
ọ'nuyate. 17 Konigẹpo huaboa'da daka'
o'nopọẹpo "Do'hued huaojen jakyo
huakka'da huanaba' ẹ'ẹạda huakka'da
aypo on'tọẹpo aya' bapehue'dik ọ'nika'.
Donayo i̱yọ aypota' bueydik i̱jjẹạpoy.
18 Do'hued huaojenbayo i̱jkumejapoy.
'Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey
kenpa'ti ontaj dakhuea'da ijka'mey.
19 Onte'ti huasi'poa' onahue' meeti'.
Ọ'nen huanaba' ẹẹ'ta' i̱jpaki, pag.' Ken
do'hued huaojtaj anay'," o'nopọẹ'uyate.
20 Ken ke'nen huaojen jakyo huaboa'da
ona'ti o'kume'uyate.

Ken jakyo iboteda ẽẽ'de'te
kentaj ke'nen huaoa o'tiahuaydepo
o'tinepahui'po huasi'potaj o'huaketpo
di' õ'ẽpo o'dokopo kenpa'ti
o'buyukuyate. 21 Huaojtaj "Diostaj
dakhuea'da ijkadhuahua'mey. Ontakon
dakhue'da ijka'mey. Onte'ti siona'
onahue'dik meeti', pag." Huasi'poa
ona'uyate. 22 Huanaba'taj "'Uruda
huaot yan'totiakpo yanotta'. Kenpa'ti
huabapiokot yanotta'. Hua'iotkon
yanotta'. 23 Kenpa'ti ken huabo
vaca sihuada ẽ'huãẽ' yan'totiakpo
yan'arak. Fiesta mogka'. Huakka'
aypo mon'bape'. 24 Do'hued huasi'poa
konig ekbueyonig me'ĩka'nig'a oy
onte'ti o'noe. A'nen o'titikon'uynig
oy huaboa'da o'huahuaydey." Huaoa
huanaba'taj o'mana'uynok huaboa'da
fiesta õgka'de'uyate.
25 Kenoka' huatone'ma'buy ta'bayo
õ'ẽpo o'baa'po jakyo o'tiakdepo
música o'pẽẽpo kenpa'ti ẽ'huãk
o'pẽẽ'uyate. 26 Huaojen huanaba'taj
"¿Katia'po yãgka'?" ona'uyate. 27 "Õ'nen
huama'buy o'tiakdenok kenpa'ti
dakda õkyẽyaknok õ'nen huaoj huabo
vaca ẽ'huãẽ' sihuada huanaba'taj
yaarak o'mana'." Huanaba'a ona'uyate.
28 Huatone'ma'buya o'diaypo "Jakyo
kudhue' ĩjjẽãpoy." Oa'. Ke'nen
huaoa o'huãõrõkonpo, "Yakud ijjay,"
ena'tada 29 "Huakka'da huabayok
õ'nen ijbaa'onhuahua'ika'nig'a, ontaj
o'nigpẽĩka'nig'a, fiesta do'hued
huadi'taj kabatoke'po do'taj sigpi'
yokhue' õ'ĩka'ne. Cabrito konig
'uhua sue'pi' yokhue' õ'ĩka'ne.
30 Õ'nensi'ponayo huakka'da õ'nen
huakupe o'bae'uynig potajtaj
o'bayokuyate. Oy e'kumejde'te huabo
vaca ẽ'huãẽ' sihuada ĩ'nigarakdene."
Huaojtaj ona'uyate. 31 "Onnayo doereda
ĩ'ĩka'ne, aya'da ijmatõẽnig õ'nen
kenpa'ti i'tãẽne. 32 Oy durugpakdik
õ'ẽne kenpa'ti fiesta ka'dik õ'ẽne
konigẽpo õ'nen huama'buy konig
e'bueyda õ'eme'nig'a oy onte'ti
o'noe. Konig o'yoyahue'uyatenig'a oy
o'huahuaydey, sion." Huaoa ona'uyate.
—Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo
ken konig e'nopo'korea'nayo
dakhuea' huaka'eritaj Apag Diosa
o'matinepahui'po o'bakkahuea'ika'apo
o'manmadika'uyate.

Huairien huatamatõẽ'eri nama'da o'ka'po konig huairien e'tamatiẽ'ada nama'da o'bayokenok kenpa'da huairia o'en'uyate. Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

16 1 Huanigpẽĩka'eritaj
o'manbatia'pakpo
o'manmadika'po,
—Huairi õ'ũyate. Huakka'da
o'tamaenok huatamatõẽ'eria
o'tamatõẽpo, "Õ'nen huatamatõẽ'eri
huabokerek õ'nen i'tamaenig
daka' tamatõẽhue'ada dakhuea'
i'takika'ne." Aratbuta on'huaa'nok,
2 "Yatiak." Huatamatõẽ'eritaj
ona'uyate. E'tiakde'te "Do'hued
e'tamatõẽ'ada nama'da o'bayokika'.
Nogomeyã menona'ne. Onte'ti
do'hued huatamatõẽ'eri ehue'da
ĩ'ẽãpone. Aya'da e'bahuaya'ba'
kenpa'ti aya'da e'bae'ba' menigtotiak."
Huairia huatamatõẽ'eritaj ona'uyate.
3 "Oy huairia me'endene ke'nen
huatamatõẽ'eri onte'ti ehue'da
ĩjjẽãpoy. ¿Kate ijka'apet? Teyhue'da
ĩjjẽpo ta'ba kahue'dik ĩjjẽy. Konig
aratbuttaj huakupe beyok e'manika'ta'
pakhue' ĩjjẽpo, ijbira'i." Kenda huairien
huatamatõẽ'eria huanopoya'da
o'nopõẽpo. 4 "Oyda kenda ijka'apoy
ijnopõẽy. Nogok jak tõẽhue' ẽ'ẽde'te,
huakupe tõẽhue' ẽ'ẽde'te, aypobayo'
ẽ'ẽde'te aratbuta kenomeyen jakyo
do'taj medeapetpi' kenda ijka'apoy
ijnopõẽy." Kenpa' huanopoya'da

o'nopo̱e̱'uyate. 5 Kenomey do'hued
huairitaj dehuea' e'nahue̱'taj
kenomeytaj nogti nogtia' menigtotiak
ona'nok. Huakkuru huatiakeritaj
"¿Do'hued huairitaj meniga̱' dehuea'
i̱'e̱?" Huakkuru dehuea' hua̱e̱'eritaj
ona'uyate. 6 "Cien kajapotone'te
huasihuaj dehuea' i̱jje̱y." Huakkuru
huabokereka ona'nok "In o̱'nen
dehuea' e̱'hua̱e̱'ba' i'te̱ne, i̱da yahuadpo
yamadoya', cincuentayo'da yamadoya'.
Ken onte'ti huairitaj cincuentayo'da
dehuea' i̱'unapone." Huairien
huatamato̱e̱'eria ona'uyate. 7 Noga̱kon
e'tiakde'te "¿O̱'na meniga̱' dehuea' i̱'e̱?"
Nogtaj ona'nok, "Cien huaboro' saco
trigo dehuea' i̱jje̱y." Noga̱ ona'uyate.
"In o̱'nen dehuea' e̱'hua̱e̱'ba' i'te̱ne,
kente ochenta huaboro' sacoyo'da
yamadoya'. Ken onte'ti huairitaj
ochenta huaboro' sacoyo'da dehuea'
i̱'unapone." Huairien huatamato̱e̱'eria
ona'uyate. Kenda konigti nogtaj nogtaj
dehuea' hua̱e̱'eritaj o'mana'uyate.
Konige̱po nogok dehuea' hua̱e̱'eria
huairien huatamato̱e̱'eritaj ya'deapetpi'.
8 Huairien huatamato̱e̱'eri ken konig
o'ka'de huairi o'nokotdepo, "In
dakhuea' huatamato̱e̱'eria dakhuea'
be'taka' aratbuta kentaj nogok
mentihuapoke'po daka' akaya'
o'nopo̱e̱po. In huadariyo Diostaj
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri aratbut nogtaj
nogtaj 'urua'da akaya' on'nopo̱e̱po,
nogok kenpa'ti mentihuapoke'po.
Diostaj huaknopo̱e̱'erinayo sue'da
'urua'da akaya' on'nopo̱i̱ka', nogok
sue'da mentihuapokedepo."
9 Konige̱po huakupepi' nog katepi'
mo'to̱e̱po nama'da gasta ka'dik
mo'i̱ka'pi'. Huata'da bo'pakpo Diostaj
nigpe̱e̱hue'da mo'e̱po gasta ka'dik
mo'i̱ka'pi'. Huata'da bo'eretpakpo
nama'da bae'ika'dik mo'e̱pi'. Diostaj
daka' yan'nigpe̱e̱po aratbuttaj
yan'tihuapokikati', yan'bayokikati',
pai'da hua̱e̱'eritaj yan'bayokikati',
i̱jjay. Nogok opudomey e'bueyde'te
katepi' huakupepi' to̱e̱hue' mo'e̱denok
o̱'nen huadi'a Dioserea kurudya̱'
mo'baedapone.
10 Nogen sue'da e'tamaetaj daka'
e'tamati̱e̱'ika'nayo konigti nogenkon
nogi̱tinada daka' mo'tamati̱e̱'ika'apo.
Kenpa'ti nogen sue'da e'tamaetaj
daka' mati̱e̱hue' e̱e̱'nayo konigti nogen
nogi̱tinada daka' tamati̱e̱hue'dik
mo'e̱a̱po. 11 Huakupe katepi' mo'to̱e̱po
daka' yan'nopo̱e̱po yanikati'. Huakupe
gana e'ka'ta' bo'pakpo engaña
ka'dikpi' mo'e̱ne. Diosa o'paknok
huakupe mo'to̱i̱ka'ne. Huakupe daka'
to̱e̱hue' e̱e̱'nayo pai'da aratbuttaj daka'
bayokhue' e̱e̱'nayo Dios huadaknanada
huaunhuahuika' yokhue'dik mo'e̱a̱pone.
Kenpa'ti Diosa 'uruda huaknopo̱e̱'
tihuapokhue'dik mo'e̱a̱pone. 12 Nogen
daka' tamati̱e̱hue' e̱'i̱ka'nayo o̱'nenda
huatamae' Diosapi' bayokhue'
mo'e̱a̱pone.
13 Botta' huairi to̱e̱hue'dik mo'e̱ne.
Diosyo'da Huairi o̱'e̱. Katepi' huakka'
e'tamaeta' e'eretpaknayo konig
nog huairi huanopoya' to̱e̱'dik
o̱'e̱. Kenpa'ti huakka' huakupe
e̱'ta̱e̱'ta' e'eretpaknayo konig
nog huairi huanopoyoda to̱e̱'dik
o̱'e̱. Dios Huairitayo'da nigpe̱e̱dik
mo'e̱ne. Diostayo'da di' e̱'dik mo'e̱ne.
Huakka'ta'da katepi' huakupepi'
e'eretpaknayo Diostaj pakhue'dik
mo'e̱ne. Diostaj e'paknayo huakka'da
katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'e̱ne.
Diostaj e'nigpe̱e̱nayo huakka'da
katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'e̱ne.
—Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.
14 Fariseoa huakka'da huakupeta'
on'deretpakika'po Jesústaj on'pe̱e̱depo
Jesústaj on'tierikpo nama'da oa'
on'huaa'uyate.
15 —Opudomey fariseo "Huadakda o̱'ne,"
nog aratbuttaj mo'manopo̱e̱a̱'ika'nig'a

Diosanayo opudomeyennopo'taj dakhue'
o̱'ne moknopo̱e̱ne. Be'api engaña o̱gka'po
"Huadakda o̱'ne," aratbuttaj e'manopo̱e̱a'ta'
on'eretpakika'. Diosnayo kenda e'ka'
dakhue'da o̱'e̱ o'nopo̱i̱ka'. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Moisésenba'taj kenpa'ti konig
Dios Huairitaj o'noknopo̱e̱po
on'nigpe̱i̱ka'apone Jesúsa
o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.**

16 —Juan Bautista tiakhued e̱e̱'te
Moisésba'taj mo'nigpe̱i̱ka'uyate,
kenpa'ti Juan Bautista tiakhued e̱e̱'te
Diosen huamanbatia'pakerien beroba'
monmadika'uyate. Juan Bautista
e'tiakde'te huadak hua'a konig Dios
Huairitaj yanoknopo̱e̱' yan'nigpe̱e̱'
kenda on'manbatia'pakonhuahua'po oy
huakka'da on'eretpakpo Dios Huairitaj
huaboa'da on'nigpe̱e̱depo.
17 Kurud huadariere i̱da batikhue'dik
o̱'neapo konigti Moisésenba' kenpa'da
o̱'i̱ka'apo. Dikenhue'dik o̱'e̱a̱po. Nogtipi'
huadik dikenhue'dik o̱'e̱a̱po. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Hua̱to̱e̱'taj kenpa'da enhue' yane'.
Jesúsa o'manmadika'uyate.**
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18 —Be'api' huabokerek hua̱to̱e̱
kenpa'da e̱'ennayo kenpa'ti nog ettone'taj
e'to̱e̱paknayo huakkuru hua̱to̱e̱'taj
dakhuea' o'ka'. Kenpa'ti konig e'bakdej
o̱'e̱nok dakhuea' o'ka'. Kenpa' Diosa oa'.
Nog huabokereken hua̱to̱e̱ e̱'enonde'te
kentaj be'api' e'to̱e̱paknayo kenpa'
dakhuea' o̱gka'. Kenpa' Diosa oa'. —Ken
Jesúsa o'manmadika'uyate.

**Huabokerek huairitaj
kenpa'ti pai'da Lázarotaj
Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.**

19 —Huabokerek huairi o̱'u̱yate.
Huakka'da o'mato̱e̱'uyate. 'Uruda
yudtaj huakka'teda ekkai' o̱'ta̱e̱nok
o'otika'po aya' huame'noe huakka'tada
o'matobapepo konig fiesta o'kika'po
'urua'da o'bape'ika'uyate. 20 Nog
huabokerek Lázaro pai'nanada o̱'i̱ka'po
huasi'dak huabada o'basetika'po
huairien akbogpete o'huadika'po
sorokte o'huadika'uyate. 21 Huairia
en'bape'te sue'da aypota'suj barakte
en'bakotate ken aypota'suj pai'da
Lázaro e'bape'ta' o'pakika'uyate.
Kenpa'ti Lázarotaj kuhua
on'huatiakpo huasi'dak e'settaj
on'timinika'uyate. 22 Nogok Lázaro
pai'da hua̱e̱'eri o'buey'uyate. Ken
Diosen huata'moneria Lázarotaj
on'tohua'po kente Abraham
e̱'hua̱e̱'yo̱ on'tohua'uyate.
Kente 'uruda o̱'i̱ka'. Huairikon
e'bueyde'te on'kubarakka'uyate.
23 Ke̱yo̱ oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erikudak
noki̱re̱g e̱'nika'yo ken huairia
pai'da o'nopo'e̱po kutayo bidteda
Abrahamtaj o'tiahuaypo Lázarotaj
Abrahameretaj o'batiahuay'uyate.
24 "Do'taj yatinepahui', pag Abraham.
Do'te Lázarotaj menigta'mona'. Ke'na
huaba'pikunote hue̱'e̱yyo̱ yaba'pisotpo
do'hued huano'taj kano'pohue'po
in ta'akyo pai'da ijnopo'e̱y." Kenpa'
huairikudaka Abrahamtaj o'nokoypo
ona'uyate. 25 "Okkahuehue' ya̱e̱',
sion. On i'noepo huakka'nanada
i'mato̱e̱'ika'uyate. Huadaknada
i̱'i̱ka'uyate, Lázaronayo pai'nada
o̱'i̱ka'uyate. Oy i̱yo̱ doere Lázaro
huadakda o̱'e̱. Durugda o̱'i̱ka'. Onnayo
pai'nada i'nopo'e̱ne. 26 Kenpa'ti i̱yo̱
konig kubog o̱'e̱. Mente huahue'dik
o̱'e̱. I̱ya̱' opudomeytaj huahuahue'dik
o̱'e̱y. Kenpa'ti i̱yo̱ oro'omeytaj
huatiakhue'dik mo'e̱ne." Abraham
huairikudaktaj ona'uyate. 27 "Ken
do'hued huaojen jakyo Lázarotaj
yata'mona'. 28 Do'hued cinco
huama'buytaj yamana'tu' Lázarotaj

yana'. Do'hued huama'buy iyo tiakhue'
ka'ne'po, iya' pai'da on'nopo'eapo.
Konig do nama'da ijkika'mey konigti
kahue' ka'ne'po. Lázaroa kamane',
pag Abraham." Huairia Abrahamtaj
ona'uyate. 29 "O'nen huama'buy
kenda Moisésa o'nigmadoya'uyate,
Moisésenba' on'ba'toe kenpa'ti
Diosen huamanbatia'pakerienba'
on'ba'toe. Kan'nigpee'." Abrahama
ona'uyate. 30 "Ehue', Moisésenba'taj
nigpeehue' o'neapo, pag Abraham.
Be'api' kubarakya' o'noyhuadpo
e'huatiakato'nayo do'hued huama'buya
yan'nopo'korea'apet." Huairia
ona'uyate. 31 "Moisésenba'taj
kenpa'ti huamanbatia'pakeriba'taj
e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo be'api'
kubarakya' e'huatiakato'nayo
kentaj kenpa'ti nigpeehue' o'neapo."
Abrahama ona'uyate. —Kenda Jesúsa
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Keyoj nama'da eka'nayo dakhuea'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

17 1 Jesúsa huanigpeika'eritaj,
—Katetapi' e'tiahuayapi'
e'huiriikapi' e'peea'api' konigepo
aratbut kirigayo' dakhuea' e'ka'ta'
o'bapaka'ika'. Ken o'na nogtaj dakhuea'
e'batoka'nayo konigepo ontaj Diosa
ke'poda castiga megka'apone. 2 Do'hued
huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta'
i'pakpopi' dakhuea' batokahued
be'api' huidtone' o'nen huahuerenta'
yan'tiontidukupo a'ta'kotia'po odda
yakoyo e'ennayo kenda sue'da castiga
o'e. 3 Keyoj, opudomey, aya'da daka'
yan'nopoepo yan'manika'.

Huaknopoe'eri huama'buyapi' ontaj
dakhuea' egka'nayo "Dakhuea'da
ogka'ne. Kenpa'da yabatik." O'nen
huama'buytaj ighua'da yaboroay.
E'nopo'korea'nayo o'nen huama'buytaj
yakkahuea'. 4 Nogme'noetida ontaj
dakhuea' egka'nayo konig sietea'pi'
ontaj dakhuea' egka'nayo ontaj
"Nama'da ontaj ogka'ne, ijnopo'koreay,
onte'ti konigti kahue' o'eapone,"
sietea'pi' ena'nayo o'nen huama'buytaj
sietea'a' yakkahuea'. Nogok nogok
konigti o'nen huama'buya ena'nayo
onte'ti yakkahuea'. —Ken Jesúsa
huanigpeika'eritaj o'manmadika'po
o'mana'uyate.

Daka' eknopoe'nayo Huairi Jesúsa teyda 'urua'da o'ka'apo.

5 —Ontaj sue'da oro' oknopoey,
nogiti ontaj huaknopoe'
bo'tihuapok. —Huairi Jesústaj doce
huamata'mona'eria o'nona'uyate.
6 —Mostaza huakid sigda o'e. Do'taj
sue'da eknopoe'nayo mostazakid konig
suigda eknopoe' o'e "In hueymey o'dikka'
sicómoro yauru, e'pogyo yatohua'po
yatuk." Suigda iknopoepo enapi' Diosa
o'ka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diostaj huaknopoe'eri konig huairien huanaba' daka' nigpeika'dik o'ne.

7 —O'nen huanaba' ta'baya' o'baa'popi'
campoduyte oveja o'tioka'popi' bisik jakyo
e'tiakde'te "Yakud, yabape'." Ken konig
onahue' mo'ika'ne. 8 "Menigmanhuada'
do'taj kabape'po kenpa'ti koya'
menigtotiak. Do e'bape'de'te a'ti
yabapedti' kenpa'ti koya' yamayenti'."
Ken konig mo'mana'ika'ne. 9 Huanaba'
e'nigpeika'tada "dakiti" onahue' mo'ika'ne.
10 Konigti opudomey kenoka' aya'da Diosa
o'mana'uyate boka'depo, "O'nen huanaba'
o'ey, 'Huadaka'da boka'ne.' Kenpa'ti
'Dakiti' oro'taj onahue'dik o'ene. Kenyo'da
ka'dik o'epo o'kay." Diostaj ya'nona'.
—Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Diez huabokerek en'si'dakpara'ta Jesúsa o'bayarea'uyate.

11 Jerusalényo Jesús
o'huae'onhuahua'po Samaria

huadaribayo Galilea huadaribayo
ondariyonyo' e̱'ne'te o'hua'epo.
12 Huakka' jakyo Jesús e̱kye̱de'te diez
huabokerek e'si'dakpara'a sue'da
bidteda on'nigbopo,
13 —Oro'omeytaj mo'tinepahui'
Jesús Huairi. —'Utta'da Jesústaj
o'nonokoy'uyate.
14 Jesúsa o'batiahuaydepo,
—Yanhuati'. Judío sacerdotetaj
yanhuahuati'. Sacerdotea
bo'tiahuaye'. —Jesúsa diez huabokerek
e'si'dakpara'taj o'mana'uyate.
En'bahuade'te Diosa
o'bayaread'uyate. 15 Kenoka' nogtiada
ijyaredey huaboa'da o'nopo̱e̱depo
o'kumejpo, "Diosa 'urua'da o'kika'.
Huadaknanada o̱'e̱ Dios. Dakiti Dios."
'Utta'da o'okoypo, 16 Jesústaj huikudate
o'tihuadpo "Dakiti Jesús Huairi."
Ona'uyate. Ke'na Samaria huadaribayo
hua̱a̱'eri o̱'u̱yate.
17 —Dieztaj ijbayarea'nig, ¿Nog
nueve meyon ya̱'ne? 18 In nogbayo
hua̱a̱'eriyo'da "dakiti Dios" aa'ya'po
o'kumej. Ka'tia'po nogda nueve
kumejhue' ya̱'ne. —Jesúsa oa'uyate.
19 —Ya'upakpo yabodpo yahuati'.
Do'taj oknopo̱e̱nok konige̱po
o'yareaddene. —Jesúsa ona'uyate.

¿Dios Huairi o'tiakpo monig ya̱'e̱a̱po?
(Mt. 24.23-28, 36-41)

20 —¿Menoka' Dios Huairi yatiakapet?
—Fariseo aratbuta Jesústaj o'nona'nok,
—Dios Huairitaj huadak
hua'a moknopo̱i̱ka'nig kenpa'ti
mo'nigpe̱i̱ka'nig tiahuayhue'dik mo'e̱ne.
21 Oy opudomey sue'ada Dios Huairitaj
moknopo̱e̱denok e'nigpe̱e̱depi' "In
o̱'e̱." "An o̱'e̱." Be'api' ahue'dik o̱'neapo.
—Jesúsa o'mana'uyate.
22 Ke'nen huanigpe̱i̱ka'eritaj,
—Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne, nogok do'taj
e'tiahuayta' bo'pakaponig'a. Nogtida
huame'noeyo̱'dapi' do'taj e'tiahuayta'
bo'pakaponig'a kenoka' do'taj
tiahuayhue'dik o̱'neapone. Aratbutere
ehue' i̱jje̱a̱poy. 23 'A̱yo̱ o̱'e̱.' 'Ke̱yo̱ o̱'e̱.'
Yan'batia'pakapetnig'a. Kenomeytaj
manpe̱e̱hue' yane'. Do'taj a'ukya'po
huahue' yane'. 24 Nogok do e'tiakte
aya' huadariya' nogdari nogdariya'
do'taj bo'tiahuayapone. Konig o̱jbed
o̱'i̱ka' kurudya̱' huabada jeyda o̱'e̱nok
aya' huadariya' do'taj tiahuaydik
o̱'neapo. 25 Huakkurunayo pai'da
huakka' ijnopo'e̱a̱poy. Kenpa'ti huakka'
aratbuta oy do'taj eknopo̱e̱'ta' pakhue'
me'neapone. 26,27 Do huabokerek i̱jje̱nok
Diosa me'ta'mona'uyne. Nogoka' do
kurudya̱' e'tiakte aratbut on'bape'ika'apo
vinopi' on'mamay'ika'apo kenpa'ti
on'to̱e̱pakika'apo. Konige̱po do'taj
e̱kpo̱e̱' nige̱hue' o̱'neapo. A'nennada
Noékudak e̱e̱'te konigti o̱gkika'uyate.
Diostaj pakhue'da o̱'nepo, on'bape'ika'po,
on'mamay'ika'po, on'to̱e̱pakika'po. Noé
huaboro' kusi'petone'yo en'bakudde'te
aratbut kenda e̱gkika'te hue̱kurua
o̱'hue̱pokdepo aya'da on'mabuey'uyate.
28 Konigti a'nennada Lotkudak
e̱'hua̱e̱'oka' aratbut Diostaj pakhue'
o̱'nepo on'bapika'po on'mamay'ika'po
kenpa'ti huakupete on'bae'ika'po
on'bahuaya'ika'po, kenpa'ti ta'bayo
on'batuke'ika'po kenpa'ti jak o̱gkika'po.
29 Kenda aratbut o̱gkika'uynig'a Lot
Sodoma huakka' jakya' en'mako̱ro̱kde'te
Diosa castiga o'magka'po konig
ta'akoniga̱ kurudya̱' e'hui'a aya'tada
o'mahui̱g'uyate. Kenpa'ti azufre konig
huidjeyada kurudya̱' o'batikahuapo
aya'tada o'barakuyate. 30 Do huabokerek
i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyate, do
onte'ti kurudya̱' e'tiakte konigti aratbut
o̱gkika'po, do'taj e̱kpo̱e̱' nige̱hue'
o̱'nika'apo.
31 Katepi' e'mato̱e̱'ta' me'pukehue'
yanikati'. Do kurudya̱' e'tiakte

jakkurute opud ẹẹ'nayo katepi'
jakyo e'tamae'nayo a'baetuya'po
jakyo kudhue' yaneti'. Kenpa'ti do
e'tiakte ta'bayo opud ẹẹ'nayo jakyo
katepi' a'baetuya'po huahue' yane'.
Konigẹpo do'taj daka' ẹkpọẹ' nigẹ'dik
mo'ẹạponok. 32 Loten huạtọẹ'taj
okkahuehue' yane'. Ettone'ạ katepi'
do'hued jakyo me'tamaene o'nopọẹpo
tạ'nia' o'mabo'udpo konigẹpo kenteda
o'buey'uyate. 33 Opudomey kenpa'da
huata'da bo'pakpo doere kurudyọ
onte'ti noeonhuahuikahue'dik
mo'ẹạpone. Opudomey kenpa'da huata'
pakhue' mo'ịka'po Diostaj e'nigpẹẹta'
huakka' bo'pakika'po onte'ti Diosere
mo'noeonhuahuika'apone.
34 Ken nogok do e'tiakte sikyopi'
botta' jọgkutopayoyo' en'tayte nogtiada
do'taj ẹkpọẹ' ọ'nigẹnok Diosen
huata'moneria o'tohua'apo. Nogtaj
tohuahue' ọ'ẹạpo. 35 Konigti botta'
ettone' aros on'tugpo nogtatida Diosen
huata'moneria o'tohua'apo nogtaj
tohuahue' ọ'ẹạpo. 36 Konigti ta'bayo
botta' huabokerek ọ'nepo. Diosen
huata'moneria nogtatida o'tohua'apo
nogtaj tohuahue' ọ'ẹạpo, ịjjay. —Ken
Jesúsa huanigpẹịka'eritaj o'mana'uyate.
37 Huanigpẹịka'eri kenda on'pẹẹdepo,
—¿Kenda ia'nig meyạ' yạ'ẹạpet?
—Huanigpẹịka'eria Jesústaj
o'nona'uyate.
—Kente e'bueyen huạsọ' o'huednok,
kente huakka' matuk on'tiakapo. Ken
konig ẹ'ne'te dakhuea' huaka'eri'taj
Diosen huata'mona'eriomeyạ castiga
o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Juez yamanoeyạ' huamana'eri ọ'ẹpo yamanoeyạ' huamana'eritaj kenpa'ti 'ayhuataj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

18 1 Kirigạyọ' yan'tiona'pakika'po
batikhue' yanika'. Jesúsa
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
2 —A'nenda huakka' jakyo juez
yamanoeyạ' huamana'eri ọ'ẹpo,
Diostapi' me'pukhue' ọ'ẹpo kenpa'ti
aratbuttaj manpẹẹhue'da ọ'ịka'uyate.
3 Ken huakka' jakyo 'ayhuakon
ọ'ẹpo yamanoeyạ' huamana'erite
o'huahua'ika'po, "Nogạ dakhuea'
menogkame'ne mentihuapok, huairi."
'Ayhua ona'ika'po nogok nogok kirigạyọ'
konigti ona'ika'uyate. 4 Keje' keje'
yamanoeyạ' manahue' ịjjẹạpoy nogok
nogok yamanoeyạ' huamana'eria
e'nopọẹ'ada nogok "Diostaj
okme'pukhue' ịjjẹy kenpa'ti aratbuttaj
pẹẹhue' ịjịkay. 5 In 'ayhua kirigạ'da
be'huatiakika'nok kentaj ijtipeunapoy.
Onpeunhue' ẹẹ'nayo do'taj kirigạyọ'
be'huatiakika'nok do'hua huadiaydik
ịjjẹạpoy." Huanopoada o'tinopọẹ'uy.
—Kenda kirigạyọ' yan'tiona'pakika'po
batikhue' yanika', Jesúsa
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate:
6 Onte'ti Jesús Huairia o'mana'po,
—Kenda dakhue'a yamanoeyạ'
huamana'eri huanopoya'
o'tinopọẹ'uyate. Yan'nopọẹ'.
7,8 "Be'tihuapak, Dios." "Be'tihuapok,
Dios." "Taka' dakhuea' megka'ne,
Dios." Diosen huabaktie'ea'eria
Diostaj huame'noe kenpa'ti sikyo
e'tiona'pakika'te Diosa ịdada
o'batihuapokapo, Do huabokerek
ịjjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne.
Kurudyạ' ijhuarakapoy.
¿Huabaktie'ea'eritaj a'batiokaya'po
e'tiakde'te menigạ' do'taj
yanoknopọẹ'apet? —Kenda Jesúsa
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Fariseo huạẹ'eritaj kenpa'ti gobiernoen huakupe huabae'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

9 "Huadakda ịjjẹy. Huadakda
ijkikay." "Nogomeynayo dakhue'da
ọ'nepo dakhuea' ọgkika'." Sue'ada

nama'da on'matinopoika'nigtaj Jesúsa
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
10 —Diosen jakyo a'tiona'pakya'po
botta' huabokerek on'hua'uyate.
Nogtida fariseo huae'eri o'epo nogda
gobiernoen huakupe huatabae'eri
o'uyate. 11 Huakkuru fariseo huae'eria
o'bopo, o'tiona'pakpo, "Konig nog
aratbut dakhuea' huaka'eri o'nika'nig
konig donayo ehue' ijjey. Huadakda ijjey,
Dios. Konigepo dakiti ijjay. Huabereeri
konig ehue' ijjey. Dakhuea' huaka'eri
konig ehue' ijjey. Nogen huatoe'taj
huabakdejeri konig ehue' ijjey. Kenpa'ti
in gobiernoen huakupe huabae'eri konig
ehue' ijjey. 12 Nogsemanatida ee'te Diostaj
iknopoepo botta'a' huame'noete bapehue'
ijjikay. Kenpa'ti huakupepi' aypopi' katepi'
ijbae'dey. Diostaj sue'da ijyokikay."
Ken fariseo huae'eria o'bopo Diostaj
o'tiona'pak'uyatenig'a. 13 Gobiernoen
huakupe huatabae'erinayo Diosen jakte
sue'da bidte o'bopo dakhuea' huaka'eri
ijjey o'nopoepo kurudyo mabohue'da
o'epo o'tiona'pakpo, kenpa'ti konig
pai'da o'epo huata' o'kagkatuktukpo
o'tiona'pakpo, "Do'taj me'tinepahui',
dahuea' huaka'eri ijjey, Dios."
O'tiona'pakuyate. 14 Gobiernoen huakupe
huatabae'eri ke'nen jakyo e'kumejde'te
Diosa okkahuea'depo huadaknopo'da
o'ean'uyate. Fariseo huae'eritaj
okkahueahue' o'uyate. "Huadakda
ijjey. Huairi ijjey." Aya'da kenda
huanopoe'eritaj "Do'tehuapa' dakhue'da
mo'ene." Diosa o'mana'apo. "Huairi ehue'
ijjey. Huadakda ehue' ijjey." Aya'da kenda,
huanopoe'eritaj "Huadakda mo'ene."
Diosa o'mana'apo. —Kenda Jesúsa
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Jesúsa huasi'potaj huadakda Diosa kamagke'po o'batibata'te'e'uyate.
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15 Nogok huasi'potaj Jesúste
on'batohua'uyate. Jesúsa
kabatiba'ta'te'e'po on'batohua'uyate.
"Keje' batohuahue' yane'."
Huanigpeika'eria en'mana'tada
16 "Men'huatiake," Jesúsa o'mana'po,
"Huasi'po do'te en'huatiakte, kaeya'
manahue' yane'. Konigepo konig
inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne
konigti aratbut huaknopoe'eri Dios
Huairitaj on'nigpeika'po Diosensi'po
o'ne. 17 Huasi'po do'taj 'urunopo'da
me'noknopoepo men'nigpeika'ne. Konig
huasi'po Dios Huairitaj o'noknopoenig
konigti opud oknopoehue' ee'nayo
Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'eapone.
Buttida ijjay." Jesúsa o'mana'uyate.

Huairia Jesúsere on'batia'pakuyate.
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 —¿Kurudyo Diosere
a'noeonhuahuikaya'po kate kika'dik ijjje,
huadak huamanmadika'eri? —Nogtia'da
judío huairia Jesústaj ona'uyate.
19 —Ka'tia'po huadakda i'e ona'.
Diosyo'da huadakda o'e. 20 Nogen
huatoe'taj bakdejhue' yane'. Nog
aratbuttaj e'huadiayte arakhue'
yan'maika'. Nogen bakberehue' yanika'.
Nog aratbuttaj dakhuea'da bahuaahue'
yanika'. Huaojtaj huayetaere
yanigpeika'po daka' yan'matoika'po
yan'bayokika'. Ken Diosen e'mana'
yanopoe'. —Jesúsa ona'uyate.
21 —Do huasi'poeda da kenda aya'da
ijnigpeika'uy. —Jesústaj ona'nok.
22 Jesúsa o'peedepo,
—Nogitied ka'diken i'ene. Aya'da
katepi' i'matoenig huakupete
yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo
pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda
on eka'nayo kurudyo Diosere
huakka'da i'matoeunhuahuika'apone,
do'taj behuatiakpo do'tayo'da
menigpeonhuahuika'. —Jesúsa
ona'uyate.
23 Kenda huairi o'peedepo
huakka'nanada o'matoepo huaboa'da

suhue'nanada o̱'u̱yate. 24 Suhue'nada
o̱'e̱nok Jesúsa o'tiahuaydepo,
—Huairi ke'nenda huakka' e'mato̱e̱'ta'
e'eretpaknayo Diostaj oknopo̱e̱hue'dik
o̱'neapo Diosensi'po ehue'dikda o̱'ne.
25 Konig camello huaboro' 'uhua
sakpi'pe̱yo̱ kudhue'dik o̱'e̱. Konigti
huairi huakka'da e'mato̱e̱'nayo
Diosensi'po ehue'dikda o̱'neapo.
—Jesúsa ona'uyate.
26 —¿Be'a manopo'yarea'dik ya̱'ne?
¿Be'a Diosere noeonhuahuika'dik ya̱'ne?
—Nogomeya̱ Jesústaj on'pe̱e̱depo
o'nona'uynok,
27 —Huabokerek huata'da
nopo'yareahue'dik o̱'ne. Huata'da
on'pakpo noeanhuahuikahue'dik
o̱'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik
o'mae kenpa'ti onte'ti
noeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da
aya'da ka'dik o̱'e̱. —Jesúsa
o'mana'uyate.
28 —Oro'omeynayo aya'da
o'mato̱e̱i̱ka'nig o'maenon'uy. Ontaj
ata'huaya'po aya'da o'maenondemey,
huairi. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.
29 —Aya'da ke'nen jakpi', ke'nen
huaojpi', ke'nen hua̱ye̱pi', ke'nen
huama'buypi', ke'nen huidpopi',
ke'nen hua̱to̱e̱pi', ke'nen huasi'popi'
Dios Huairitaj a'nigpe̱e̱ya'po
e'maenon'nayo indariyo 30 durugda
on'noeonhuahuika'apo huakka'da
nogda on'mato̱e̱a̱po kenpa'ti onte'ti
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone.
Jesúsa onte'ti o'batia'pakuyate.
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Doce huamata'mona'eritaj Jesúsa
meyo̱hue'da o'batohua'depo,
—Oy Jerusalényo̱ o'hua'deapone.
Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne. A'nenda Diosen
huamanbatia'pakeria do'taj kenda
men'timadoya'uyatenig huabokereka
do'taj me'nogka'apone. 32 Nog
aratbuttada menyokapone. Do'taj
nog aratbuta men'tierikapone,
dakhuea'da men'tidi'keapone, do'taj
mentisupu'eapone, 33 pidetbi'a kenpa'ti
men'bitbitapone, me'darakapone,
botta'a' kubarakyo eksikonde'te
kubarakya' Diosa me'noyhuada̱'apone.
—Jesúsa doce huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'mana'uyate.
34 Doce huanigpe̱i̱ka'erinayo
nopoenkahue' o̱'nuyate. Kenda Jesúsa
e'mana'tada nopoenkahue' o̱'nepo
konig e'i̱re̱g o̱'e̱nok nopoenkahue'
o̱'ne'uyate.

Jericó huakka' jak hua̱e̱'eri
ekpobigtaj Jesúsa okpoyarea'uyate.
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

35 Huakka' jak Jericóyo Jesúsa
e'tikayopakte dagte huabokerek
o'huadpo ekpobig o̱'e̱po huakupepi'
aypopi' men'yok oa'ika'. 36 Huakka'da
aratbut on'poknok ekpobiga̱ o'pe̱e̱depo,
"¿Katete mo'e̱?" o'mana'uyate. 37 "Jesús
Nazareteri o'pok." O'nona'uyate.
38 —Metinepahui', Jesús. Daviden
adhuea' huayayo i̱'e̱ne. —O'okoy'uyate.
39 "Yabatik, soata' ya̱e̱'." Huakkuru
aratbuta Jesúsere huahua'eria
e'nona'tada onte'ti onte'ti o'okoypo,
—Metinepahui', Jesús. Daviden
adhuea' huayayo i̱'e̱ne. —O'okoy'uyate.
40 Jesús ehuada o'boato'po,
"Men'nigtotiak," huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'mana'uyate. O'tikayopakonyakdenok,
41 —¿Katetaj i'pak? —Jesúsa
ona'uyate.
—Ekpoyarea'ta' ijpaki, huairi.
—Ekpobiga̱ ona'uyate.
42 —Yatiahuay'. Do'taj oknopo̱e̱nok
okpoyareaddene. —Jesúsa ekpobigtaj
ona'uyate.
43 Jesúsa kenpa' eade'te huaboa'da
ekpobig tiahuaydik o̱'e̱depo, Jesústaj

o'tahua'po "Dios kurudyo̱ 'uruda
o̱'i̱ka'po huadaknanada o'kika'," o'batia'paknok, aya'ada Jesústaj
on'tahua'po on'tiahuaypo on'pe̱e̱po
kenpa'ti "Dios kurudyo̱ 'uruda
o̱'i̱ka'po huadaknanada o'kika'," on'batia'pakuyate.

Jesúsa Zaqueotaj o'nopo'yarea'uyate.

19 [1] Ken, Jericó huakka' jakyo
Jesús o'kudonpo o'huae'po
dagte o'huae'uyate. [2] A̱yo̱ huairi
o̱'e̱po o'dikka' Zaqueo. Ke'na
gobierno huakupe huabae'eri huairi
o̱'u̱yate. [3] Jesústaj e'tiahuayta'
e'pakada huakka'ada Jesústaj
on'tikupopakika'nok ke'na jontojyo'da
o̱'e̱po tiahuayhue'dik o̱'e̱po, [4] Konige̱po
huakkuruyon o'ketonhua'po
kente Jesús o'pokapo o'nopo̱e̱po
hue̱ymeyyo̱ sicómoroyo o'behuikato'po
Jesústaj a'tiahuaya'po hue̱ymeyyo̱
o'behuikato'uyate. [5] Ken hue̱ymeyte
Jesús o'pokpo kutayo o'maboatopo,
—I̱da yahuarak, Zaqueo. Oy o̱'nen
jakyo tahuade̱'dik i̱jje̱y. —Jesúsa
ona'uyate.
[6] Konige̱po Zaqueo o'huarakonpo
i̱da o'huarakpo durugda o'to̱e̱po
ke'nen jakyo Jesústaj o'tohua'uyate.
[7] Huakka'da aratbuta Jesústaj
Zaqueoere e'hua'te on'tiahuaydepo,
"Dakhuea' huaka'erien jakyo o'hua'depo
ke̱yo̱ o'tay'apo," dakhuea' onpapayo'
on'huaa'uyate. [8] Ken Zaqueo hua'ite
o'bodpo,
—E̱ya̱', Huairi, huakka'da do
i̱jmato̱e̱nig i̱jposakapoy pai'da aratbut
hua̱e̱'eritaj i̱jbayoke'apoy. Pai'da
aratbuttaj huakka'da i̱jbayoke'apoy.
Aratbuttaj engaña e'magkikame'nayo
kenomeyen huakupe botta' botta'
i̱jbatahua'apoy. —Zaqueo Jesús
Huairitaj ona'uyate.
[9,10] —Do huabokerek i̱jje̱po
Abrahamen adhuea' huayayo judío
dakhuea' huakka'eritaj a'ukya'po
a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po
i̱jtiakpo Abrahamen adhuea'
huayayo i̱'e̱nok, Zaqueo, ontaj o̱'nen
huabettakon dakhuea' o'bakkahuea'po
o'manopo'yarea'ne. Diosere
mo'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa
ona'uyate.

**Diez huakupetaj Jesúsa
o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.**

[11] Jesús Jerusalényo̱ o'hua'po
meyo̱hue'da o̱'e̱nok a'ti Dios Huairitaj
o'huahuayapoy aratbut on'nopo̱e̱nok
huakka'da e'pe̱e̱de'te Jesúsa
o'manbatia'pakpo,
[12] —'Uruda huabokerek o̱'e̱po,
huadakda ke'nen huabet o̱'nepo ke'na
nogbayo o'hua'uyate. "O̱'nenbayo
gobierno huairi i̱'e̱." Nogbayo hua̱e̱'eri
huairi kayahue'po o'hua'uyate. Nogok
gobierno huairi o̱'e̱depo o'kumejapo.
[13] Ke'na 'uruda huabokerek huahued
diez huanaba'taj o'magkupopaka'depo
nogtitaj nogtitaj nogtida huakupe
huakka'teda e̱e̱' konig oro huakupetone'
o'baktoyoke'uyate. "Ijhue'da
i̱jjeonhuahuika'depo i̱jtiakapoy. Do
a̱yo̱da huakka'a'da e̱'unhuahua'te
in huakupete yudtapi' yan'bae'ikati'
kenpa'ti yan'bahuayika' huakupe
gana ya̱g'kikati'." O'mana'uyate. Diez
huanaba'taj o'mana'uyate. Kenpa'
o'mana'depo nogbayo o'hua'uyate.
[14] Ke'nenbayo hua̱e̱'erinayo ken
huairitaj on'huadiaypo sue'tada
aratbut on'mata'mona'po 'uruda
huabokerektaj ta'pote on'mata'mona'po,
"In huabokerektaj konig oro'omeyen
huairi e̱'ta̱e̱ta' pakhue' o̱'e̱y."
Nogbayo hua̱e̱'eri huairitaj
yan'mana'. Ke'nenbayo hua̱e̱'eriomeya̱
on'mana'uyatenig'a. [15] Ken nogbayo
'uruda huabokerek e̱e̱'te "Gobierno
huairi i̱'e̱ne." E'nonade'te o'kume'uyate.

Ke'nenbayo o'kumejdepo kenomeytaj
huakupe a'nenda e'baktoyo'ke'me'taj
"yan'tiak," o'mana'uyate. Konig ke'nen
huakupe yudtaj on'baepo kenpa'ti
on'bahuaya'po meniga' gana yagka'met
e'nopoeta' o'pakuyate. Nogtiaj nogtiaj
meniga' gana yagka'met e'nopoe'ta'
o'pakuyate. 16 Ken huakkurueria
huanaba'a huairitaj o'huahua'depo,
"O'nen huakupe oktoyokuynig nog
diez gana ijka'demey, huairi." Kenda
huakkurueri huanaba'a ona'uyate.
17 "Huadakda i'kame'te. Huadakda
huanaba' o'taene. Konigepo sue'da
do'hued e'nigtoeunhuahua'te daka'
o'nigtoeunhuahuame'nok diez huakka'
jaktaj gobierno huairi i'eapo." Huairia
ona'uyate, huakkurueri huanaba'taj
ona'uyate. 18 Nog huanaba'a huairitaj
o'huahua'depo, "O'nen huakupe
oktoyokuynig nog cinco huakupe gana
ijka'demey, huairi." Ken huanaba'a
ona'uy. 19 "Cinco huakka' jaktaj
gobierno huairi i'eapo." Huairia
ona'uyate. 20 Ken noga huanaba'
gobierno huairitaj o'huahua'depo,
"In o'nen huakupe pañuelote
ijtoeunhuahua'mey, huairi. 21 Huakupe
gana eka'nayo o'na bektiparatapetpi'
ijnopoepo ijme'pukpo. Kenpa'ti aya'da
o'nen huanaba' gana on'ka' ken
aya'tada i'baktiparatika'. Kenpa'ti
ta'ba nogomey on'batuke'uyate. Ken
katetehue' i'bakbae'ika'ne." Ken
huanaba'a ona'uyate. 22 "On huanaba'
dakhuea'da i'ene. Kenda huaboa'da
ona'ne o'peedene dakhue'ada i'ene
ijnopoey. Do'hua o'noktiparatika'ne
kenpa'ti do batukehue'da nogen
ta'baya' katetehue' o'nokbae'ika'ne o'na
e'nopoeme'nayo 23 mena'po do'hued
huakupe bancoyo kuda hue' i'eme'te.
Huakupe bancoyo e'unhuahua'nayo
nog huakupe huakka' itakdik
o'ikay'nig'a. Do'hued huakupe bancoyo
a'nenda e'kuda me'nayo do e'tiakte
do'hued huakupe do'taj yokdik o'epo
kenpa'ti nogiti huakupe do'taj yokdik
me'neaynig'a." Huairia ona'uyate.
24 Nogomey kentaj meyohue'da
o'bonigtaj "Ken huakupe o'toenig
yanoktiparatpo, ken diez o'toenigtaj
yan'yokti'." Huairia o'mana'uyate.
25 "Mena'po ia', huairi, diez huakupe
o'tae." Kenomey huairitaj o'nona'uyate.
26 "Konigepo aya' huae'eria huairien
sue'da huakka'mon on'nigtoepo
huairitaj daka' e'nigtoenayo daka'
huairitaj nogda e'nigitaka'nayo
kenomeyen huairia o'pakpo nogdakon
o'bayokeapo. Nogomey huirien sue'da
on'nigtoepo huairitaj daka' nigtoehue'
ee'nayo kenpa'ti huairitaj nogda
nigitakahue' ee'nayo kenomeyen
huairi kenda sue'da e'huatoetaj
o'baktiparatapo. Kenpa'ti konig Diostaj
sue'da huakka'mon moknopoepo,
Diostaj 'urua'da e'nigpee'nayo nog
aratbuttaj huadakda e'tihuapoknayo
nogiti Diostaj moknopoeapo. Sue'da
Diostaj moknopoepo, Diostaj sue'da
e'nigpee'nayo aratbuttaj sue'da
e'tihuapoknayo kenda moknopoenig'a
bokkahueapo, ijjay. 27 Inomey
aratbut do'huedbayo huae'eri do'taj
menhuadiaypo do konig kenomeyen
gobierno huairita' pakhue' o'nenig'a,
yan'totiakpo yan'darak. Iyo do'hua
e'tiahuayte yan'darak." Huairia ke'nen
huanaba'taj o'mana'uyate. —Kenda
Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalényo Jesús o'kuduyate.
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

28 Kenda e'manade'te Jerusalényo
Jesúsa onte'ti o'hua'po. 29 Ken o'hua'po
huakka' jak Betfagé kenpa'ti huakka' jak
Betania meyohue'da ee'te kenpa'ti ote'
huadik on'dikkika' Olivos meyohue'da
ee'te botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po,
30 —Keyon huakka' jakyo
meyohue'da ee'te yanhuati'.

Bo'kudonde'po burro 'uhua e'tinuku'
bo'huahuayapone. Huabo burrote
bepi' huadhued o̱'ne. Yan'tikujpo
yan'totiakti'. 31 "¿Mena'po bo'tikuj?"
Be'api' ena'nayo, "Huairia o'paknok
o'kay." Ya̱'nona'ti'. —Botta'
huanigpe̱ika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.
32 Ken botta' huanigpe̱ika'eri
on'hua'po, kenda Jesúsa o'mana'nig
konigti on'huahuaypo burrotaj
on'huahuay'uyate. 33 Burrotaj huaboa'
e'tikujte burro huato̱e'eria on'mana'po,
—¿Burrotaj mena'po bo'tikuj?
—On'mana'uyate.
34 —Huairi o'paknok o'kay.
—Huanigpe̱ika'eria on'mana'uyate.
35 Ken Jesúste on'tohua'po, e̱kye̱de'te
huanigpe̱ika'eriomey kenomeyen
yudta'a burrota'pite on'hueda̱'depo Jesús
burrota'pite o'huadde'uyate. 36 Jesús
burrote o'hua'depo aratbut ke̱yo̱'ti
o̱'nepo dagte huakkuruyon huaok
on'bahueda̱'po, kente Jesús o'pokapo
on'nopo̱e̱po huaok on'bahueda̱'uyate.
37 Olivos ote'yo o̱'nepo huaduk
on'tikayo'pakpo Jerusalén meyo̱hue'da
ke̱yo̱ on'tibehuikapo. Huakka'da
huanigpe̱ika'eriomeya̱ on'durugpakpo
"'Uruda Dios o̱'e̱." "Huadakda Diosa
o'kika'. Huakka'tada Diosa o'bayareadde
o'tiahuaymey. 'Urua'da Diosa o'kika'."
'Utta'da o'nokoy'uyate.
38 —In Gobierno Huairi o'tiakde
Dios Huairia o'pakpo o'ta'mona'uyate.
Dios Huairia daka' kato̱e̱'. Kurudya̱'
kentaj on'durugpak. Dios 'uruda o̱'e̱.
—Huakka'da aratbut o̱gkupopakpo
o'nona'uyate.
39 Huakka'da aratbut o̱gkupopakpo
huakka'da aratbutere sue'da fariseo
ke̱yo̱'ti o̱'nepo,
—"Soata' yane'." O̱'nen
huanigpe̱ika'eritaj yamana'. —Fariseo
Jesústaj o'nona'uynig'a.
40 —Do'hued huanigpe̱ika'eria 'utta'
okoyhue' e̱e̱'nayo soata' e̱'ne'nayo
huida̱pi' o'dokoyapo. —Jesúsa
o'mana'uyate.
41 Jerusalényo̱ meyo̱hue'da o̱'e̱depo
Jerusalén huakka' jaktaj o'tiahuaypo
Jesúsa Jerusalén aratbuttaj
o'matinepahui'po o'batohuikuyate.
42 O'mana'po,
—Opudomeytaj Diosa
kamanopo'noeye̱'po kate ka'dik mo'e̱ oy
opudomey e'manopoenka'ta' huakka'da
on'tipaknig'a oy konig e'i̱re̱g o̱'e̱nok
suigpi' nopoenkahue' mo'e̱ne. 43 Dios
Huairitaj o̱ki̱ehue' mo'e̱nok nogok
opudomeytaj dakhue'nanada o̱'e̱a̱po.
Opudomeytaj taka' on'huatiakdeapo.
Huakka' jak kurute ke'na huakti̱o̱ke̱'
huakbirik taka'a o'nokbirikpo
on'tiokkudejdeapo nogyen nogyen
bo'huatiakpo bo'batiarakapone.
44 Opudomenen jak sorokte
mokmaena'apone. Opudomey huakka'
jak aratbuttaj bo'batiarakapone.
Aya'da jak huidtaj barakte
on'maenapo. Kenoka' Diosen Huasi'po
a'manopo'noeyaya'po o'tiakme'
opudomey oknopo̱e̱hue' mo'e̱me'nok.
—Jerusalényo̱ hua̱e̱'eriomeytaj Jesúsa
o'mana'uyate.

**Diosen jakya' huabahuaya'eritaj
o'maen'uyate.**
*(Mt. 21.12-17;
Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)*

45 Ken Diosen jakyo Jesús o'kudonpo
huabahuaya'eriomeytaj huaboa'da
o'makmaena'po huabae'eriomeytakon
o'makmaena'uyate.
46 —"In do'hued jak o̱'e̱.
A'tiona'pakya'po aratbut i̱yo̱da
on'kudika'. Konig huabereerien jak
opudomeya̱ mo'to̱e̱ne." Apagba'a
kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya'eritaj
o'mana'uyate.
47 Diosen jakyo Jesúsa
o'manmadika'ika'po aya'me'noeda
o'manmadika'ika'uyate.

Sacerdote huairi, Moisésenba'
huamanmadika'eriere, nog
huakka' jak huairiere Jesústaj
on'huadiaypo e'arakta' on'tipakpo
monig arakdik o̱'e̱a̱po on'nopo̱e̱po
o'duknig'a. 48 Aya'ada aratbut
on'peonhua'po Jesústaj on'pakpo daka'
on'peonhuahua'uyatenok Jesústaj konig
arakdik nopoenkahue' o̱'nuyate.

"Yabayareati'. ¿Be'a menuy?"
Jesústaj judío huairia o'nona'uyate.
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 1 Nogok nog huame'noete
Diosen jakyo konig Dios
aratbuttaj o'manopo'yarika'nig kenda
Jesúsa e'manmadika'te Jesústaj
sacerdote huairia on'huatiakpo,
Moisésenba' huamanmadika'eria
on'huatiakpo, huatone' huairierea
on'huatiakuyate.
2 —"Yamanmadika'. Yabayarea'."
¿Be'a menuy? —Judío huairiomeya̱
Jesústaj o'nona'uyate.
3,4 —Huakkuru do'taj me'nakonen.
Bautiza yamagkadhuati'. ¿Be'a
Juantaj yanuyate, huabokereka
Diosapi'? ¿Menpa' Juan onda ya'pakpo
bautiza yamagkika'uyate? —Jesúsa
o'mana'uyate.
5 Huayahuaya onpayo' judío
huairiomey on'batia'pakpo,
—¿Jesústaj katia' ona'apet? Diosa
Juantaj o'ta'mona'uyate. Oro'omeya̱
Jesústaj ena'nayo "¿Juantaj mena'po
oknopo̱e̱hue' mo'e̱'uy? ¿Mena'po
nigpe̱e̱hue' mo'e̱'uy?" Jesúsa
mona'apone oro'omeytaj. 6 "Juantaj
Diosa ta'monahue' o̱'e̱'uy." Jesústaj
ena'nayo aratbut oro'omeytaj huida̱
bo'pa'ea'apone. Bo'pa'ea'po oro'omeytaj
bo'arakapone. Kenda Juan Diosen
huamanbatia'pakeri o̱'u̱yate. Aya'da
aratbut o'noknopo̱enok. —Ken konig
judío huairia on'batia'pakpo konig
huayahuaya on'batia'pakuyate.
7 —Bautiza kamagke'po be'a Juantaj
ya'ta'mona'uyet nopo̱ehue' o̱'e̱y.
—Jesústaj huairiomeya̱ o'nona'uy.
8 —Do kenpa'ti, "Yamanmadika'.
Yabayarea'." Ke'na do'taj mena'uyne,
kenda onahue' o̱'neapone. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Huairien ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eria
dakhuea'da on'magka'uyate.
Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

9 Nogok huakka'da aratbuttaj
Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo
o'manmadika'po,
—Huabokerek o̱'e̱po, ta'ba huato̱e̱'eri
o̱'e̱po uva o'batuke'uyate. Kenoka' uva
ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eritaj o'baktoyokdepo
nogbayo adteda o'bakhua'uyate.
Nogbayo ijhue'da o̱'e̱'uyate. 10 Nogok
uva huada o'boyogdenok huanaba'taj
o'ta'mona'po ta'bayo o'ta'mona'po
ta'ba menta̱to̱e̱nigtaj, "Sue'da uva
huada boyok." Yamana'. Ken huanaba'
o'hua'uyate. Ta'bayo o'tiakdepo
"Sue'da uva huada boyok," e'mana'tada
hua̱ta̱to̱e̱'eria nigpe̱e̱hue' o̱'nepo
huanaba'taj on'tuktukpo uva huada
yokhue'ada on'ta'mona'uyate. 11 Ken
ta'ba huato̱e̱'eria nog huanaba'takon
o'ta'mona'uyate. Kentakon on'tidi'ke'po
on'bitbitdepo uva huada yokhue'ada
on'ta'mona'uyate. 12 Ta'ba huato̱e̱'eria
nog huanaba' o'ta'mona'uyate. Ta'ba
hua̱ta̱to̱e̱'eria kentaj dighuea' siroa
on'tuka'po tabaya' on'en'uyate.
13 Kenoka' "¿Kate ijka'apo?" Ta'ba
huato̱e̱'eria o'nopo̱epo, "Do'hued
huasi'po huadi'nanada ijta'mona'apoy.
Kentanayopi' on'tiahuaydepo
dakhuea' onahue' ya̱'neapetpi'."
O'nopo̱e̱'uyate. Ken huasi'potaj
o'ta'mona'uyate. 14 Ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eria
huasi'potaj on'tiahuaydepo
huayahuaya on'batia'pakpo "In ta'ba

huatoe̱'eriensi'po o̱'e̱. Ke'nen huaoj
e'bueyde'te huaojen ta'ba ke'nakon
o'toe̱a̱po. Huasi'potaj mon'arak.
Ke'nen huaojen ta'ba oro'omeyen
mo'ta̱e̱'po mo'darak." Kenda ta'ba
hua̱ta̱toe̱'eriomeya̱ on'batia'pakuyate.
15,16 Ken uva ta'bokpeyo on'tohua'depo
on'darakuyate. —Jesúsa o'mana'po.
—Ta'ba huatoe̱'eria
hua̱ta̱toe̱'eriomeytaj o'bahuatiakapo.
Hua̱ta̱toe̱'eritaj o'baarakapo. Ta'ba
nog aratbuttaj o'bayokapo. —Jesúsa
o'manbatia'pakuyate.
Kenda huakka'da aratbut on'pe̱e̱depo,
—Keje' kenda kahue'dik ka̱e̱'.
—O'da'uyate.
17 Jesúsa aratbuttaj o'batiahuaypo,
—Apagba' yan'nopoenka'. Kenpa'
Apagba'a oa',
Huid jak huaka'eria jak o̱gka'po
Diosen 'uru huid pakhue' o̱'nuy.
Ken hueretda huida̱ Diosen
jak jon'ta'tihuada̱'apo. Nogok
huaknopoe̱'erien Huairi i̱jje̱a̱poy.
Konig huid jak huaka'eriomey
o̱gka'po huidtaj pakhue'da o̱'nepo
o̱'nen'uyate konigti do'taj pakhue'ada
o̱'nepo kenpa'ti do'taj me'nenapone.
18 Konig huidtone'taj o'tikude'po
o'nokketo̱gka'apo konigti Diosen
Huairitaj oknopoe̱hue' o̱'nepo
dakhue'da o̱'neapo. Huidtone'
kutahueya' e'tikotnayo konig hua̱o̱ga̱da
yamagkapet. Ehue'da o̱'neapo. Konigti
kenomey Diosen Huasi'potaj pakhue'
o̱'nepo nopo'koreahue' o̱'nepo. Diosa
castiga o'magka'apo. Ehue'da o̱'neapo.
—Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.

¿Menpa' Romano aratbuten gobierno huairitaj huakupe yokdik o̱'e̱?

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Ken sacerdote huairiomey,
Moisésenba' huamanmadika'eriere
Jesústaj on'peeonhua'depo Jesúsa
oro'omeytaj bo'tia'pakne, oro'a konig
huairien ta'ba hua̱ta̱toe̱'erionig o̱'nea',
bo'tia'pakne. Judío huairiomeya̱
on'nokotdepo Jesústaj huabakuda̱'
jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a
aratbuttaj on'makme'pukpo
tohuahue'dik o̱'nuyate. Jesús Diosen
huamanbatia'pakeri o̱'e̱. Aratbuta
o'noknopoe̱nok huairia aratbuttaj
on'makme'pukuyate. 20 Konigepo
Jesúste nama'da huaa'eriomeytaj
on'tita'mona'po sacerdote huairia
on'tita'mona'po nama'da huaa'eritaj
konig huadaknoponigda on'nigepo
Jesústaj on'pe̱e̱a̱po nama'da Jesúsa
yaa'apetdapi'. Jesúsa nama'da ea'nayo
gobierno huairite tohua'dik ya̱'neapet.
Jesúsnayo nama'da ahue'dik o̱'i̱ka'uyate.
21 Konigepo Jesústaj o'nona'po,
—Buttida i'manikate. Buttida
i'manmadika'ika'. Kenda Diosa o'pak
buttida i'manmadika'ika'. Be'api'
aratbut huairipi' ontaj e'pe̱e̱'nayo
me'pukhue'ada i̱'e̱po buttida
i'manmadika'ika'. 22 ¿Romano gobierno
huairitaj menpa' huakupe yokdik o̱'e̱?
¿Yokhue'dikpi' o̱'e̱, huamanmadika'eri?
Jesústaj o'nona'uyate. —Kenda
nama'da huaa'eria o'nona'uyate.
23 Jesúsa nama'da ya'mana'apetpi'
nama'da huaa'eria nama'da
o'nona'denok Jesús o'nokotonpo,
—¿Mena'po nama'da do'taj
o'nona'? 24 Men huakupe. ¿Be'ed
huakok huakupete ya̱'e̱? ¿Be'ed
huadik huakupete e'madoya' ya̱'e̱?
—O'mana'nok,
—Romano gobierno huairi o̱'e̱.
—Onte'ti Jesústaj o'nona'nok.
25 —Gobierno huairien huakupe
huairitaj yan'yokti'. Kenpa'ti Diostaj
yanoknopoe̱po yan'nigpe̱i̱ka'. —Jesúsa
o'mana'uyate.
26 Aratbuta en'pe̱e̱a̱'te Jesúsa
nama'da ahue' o̱'neapo on'nopoe̱'uy.

Jesúsa ’urua’da oa’ika’ on’nopo̱e̱po
nama’da huaa’eri soata’ o̱’ne’uyate.

**¿Menpa’ aratbut kubarakya’
yan’noyhuada̱petpi’?**
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Nogok Jesústaj on’huahua’po
sue’ada saduceo aratbut
on’huahua’uyate. Aratbut kubarakya’
onte’ti noyhuadhue’ o̱’neapo saduceo
on’nopo̱e̱po kenpa’ti on’batia’pakika’po,
28 —“Huabokerek hua̱to̱e̱ere e̱’e̱a̱da
suigpi’ okhuij ehue’ada e’bueynayo
ke’nen huama’buy ’ayhuataj to̱e̱pakdik
o̱’neapo. Huakkuru e’ta̱si’po̱e̱’ kentaj
ka’dikke’ huama’buykudakendik ka̱e̱’.”
Moisésa a’nennada o’mana’uyate.
29 Ken siete huama’buy o̱’nuy.
Huakkurueria o’to̱e̱pakdepo nogok
okbuey’uyate. Sigpi’ okhuij ehue’ada
okbuey’uyate. 30 Nog huama’buyakon
’ayhuataj o’to̱e̱pakpo nogok ke’nakon
sigpi’ okhuij ehue’ada okbuey’uyate.
31 Konoga̱da ’ayhuataj o’to̱e̱pakpo
ke’nakon sigpi’ okhuij ehue’ada
okbuey’uy. Konigti nog huama’buy
o̱gka’uyate. Aya’da huama’buy seis
huama’buy huakkuruerien ’ayhuataj
on’to̱e̱pakdepo sigpi’ onpapayo’
okhuijhue’ada on’buey’uyate. 32 Ken
nogok ’ayhuakon on’timabuey’uyate.
33 Nogok aratbut kubarakya’ onte’ti
Diosere en’manoyhuadde’te, ¿Ke’na
’ayhua be’ed hua̱to̱e̱ ya̱’e̱a̱po? Aya’da
siete huama’buy on’to̱e̱’uyate,
huamanmadika’eri. —Saduceoa
o’nona’uyate.
34 —Oy aratbut indariya’
on’to̱e̱pakika’. 35 Kenomeynayo
Diostaj daknopo’da o̱’nepo
Diostaj o’noknopo̱e̱nok nogok
on’manoyhuaddepo Diosere o̱’nedepo
onte’ti to̱e̱pakhue’ o̱’neapo. Kenpa’ti
hua̱yo̱bu kato̱e̱pake’po bayokhue’
o̱’neapo. 36 Onte’ti bueyhue’dik o̱’neapo.
Ken konig Diosen huamata’moneri
kurudyo̱ o̱’ne konigti o̱’neapo.
Kubarakya’ Diosa o’manoyhuada̱’nok
Diosensi’po o̱’neapo. 37 Aratbut
kubarakya’ on’noyhuada̱po Moisésa
o’madoya’po Diosba’ o’madoya’po
o’manopo̱e̱a̱’uyate. Kente Moisésenba’te
hue̱ymey e’bakpakte Moisés
o’timadoya’uyate kente Dios Huairi
Abrahamen Dios o̱’e̱. Dios Huairi
Isaacen Dios o̱’e̱. Kenpa’ti Dios Huairi
Jacoben Dios o̱’e̱. Apagba’a kenpa’
oa’. 38 Abrahamkudak Isaackudak
Jacobkudakere huaknopo̱e̱’eri
o̱’ne’uynok konig nokire̱g on’noe
Diosa o’matinopo̱e̱po. Aya’da Diostaj
huaknopo̱e̱’eri en’bueypi’ on’noe Diosa
o’matinopo̱e̱po. —Jesúsa o’mana’uyate.
39 —Huadakda i’mana’,
huamanmadika’eri. —Sue’da
Moisésenba’ huamanmadika’eria
o’nona’uyate.
40 Onte’ti Jesústaj on’me’pukpo
onahue’ o̱’nuyate.

**Cristotaj Diosa o’ta’mona’apo.
Kenpa’ Diosba’ oa’uyate. Cristo
Daviden Dios Huairi o̱’e̱ kenoka’ti
kenpa’ti Daviden adhuea’
huayayo o̱’e̱.**
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41 —“Cristo Davidkudaken adhuea’
huayayo o̱’e̱a̱po.” Mena’po kenpa’
on’da’ika’.
42,43 Salmosba’ Apagba’te Cristotaj
o’batia’pakpo, Cristo do’hued Huairi
me’ta̱e̱ne, Davida oa’uyate.
“Doere teyada kenpa’da
yamana’ika’. Aya’da o̱’nen taka’
konig toto’ kenpa’ti oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eri nogoka’da huaboa’da
ontaj nigpe̱e̱dik o̱’neapo.” Cristo
do’hued huairitaj Dios Huairia
ona’uy. Davida Salmosba’te
oa’uyate.
44 “Do’hued Huairi me’ta̱e̱ne.” Cristo
si’popakhued Davida oa’uyate. Cristo

Huairi e'si'poe̱'dete Davidkudaken
adhuea' huayayo kenpa'ti o̱'e̱'uy. Kenda
dapi' mo'nopo̱e̱. —Jesúsa o'mana'uyate.

**Moisésenba' huamanmadika'eri
nama'da o̱gkika'. Jesúsa
o'bahuaa'uyate.**
*(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40;
Lc. 11.37-54)*

45 Aya'da aratbut Jesústaj on'pe̱e̱depo,
46 —Moisésba'
huamanmadika'eriomey huata'da
on'eretpakpo nama'da o̱gkika' daka'
yan'nopo̱i̱ka'. Konigti huairi kirigayo̱'
huabidokda e'otta' on'pakika'po,
kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo
e̱'hua̱e̱'te "I'tiak, huairi." Ena'te e'pe̱e̱ta'
on'pakika'. Kenpa'ti judíoen hua̱i̱take'
jakyo huairied huahuadte e'huadta'
on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate
konig huairied huahuadte e'huadta'
on'eretpakika'po. 47 Kenpa'ti 'ayhuaen
huakupepi' jakpi' katepi' en'ta̱e̱'te
konig engaña o̱gka'po on'bakkayika'po.
Kenda o̱gkika'po onokteteyo' Diostaj
ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'po
aratbuta men'tiahuaye'po huadakda
o̱'ne men'tinopo̱e̱'po konige̱po kirigayo̱'
on'tiona'pakonhuahuika'po. Kenda
o̱gkika'nok Diosa daka' o'nopo̱e̱po
huakka' castiga o'magka'apo. Huakka'
pai'da on'nopo'e̱a̱po. Konig kenomey
nama'da o̱gkika' konigti kahue'
yane'. —Jesúsa huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'mana'uyate.

**'Ayhuaa pai'da e̱'e̱a̱da Diostaj botta'
sigkupe aya'da o'yokuyate.**
(Mr. 12.41-44)

21 1 Diosen jakyo o̱'nepo, judío
huairi huakka'da on'mato̱e̱po
Diosen jakyo huakupe cajayo
on'kuda̱'po Jesúsa o'tiahuay'uyate.
2 Kenpa'ti pai'da 'ayhua e̱'e̱a̱da
botta' sigkupe jeyda e'kuda̱te Jesúsa
o'tiahuaypo,
3,4 —In 'ayhua suigda e'to̱e̱a̱da konig
huakka'da o'kuda̱'. Judío huairinayo
huakka'da e̱'ta̱e̱tada konig suigda
on'kuda̱'. 'Ayhuanayo sue'da e̱'ta̱e̱tada
Diostaj daka' oknopo̱e̱po aya'da
Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa
o'mana'uyate.

**Diosen jak ekbirik huidtaj aya'da
sorokte on'baksaka'apo. Jak ehue'da
o̱'e̱a̱po. Jesúsa oa'uyate.**
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

5 Ken Diosen jak 'uruda o̱'e̱. Sue'da
on'batia'pakpo. 'Uruda huid kenpa'ti
Diostaj 'uruda katepi' katetehue'
on'yokuyate. Kendakon on'nigbetuyate.
Diosen jak 'uruda o̱'e̱. Kenda
on'tiahuaypo on'batia'pakuyate.
6 —Nogok in 'uruda jak
bo'tiahuayika'nig ekbirik huid
on'majenapo. Aya'da huid sorokte
nog aratbuta on'baksaka'apo. Huid
kupahuihue'da o̱'e̱a̱po. Diosen jak ehue'
o̱'e̱a̱po. —Jesúsa o'mana'uyate.

**Diosen kene'hua̱ya̱' huame'noe
tiakhued e̱e̱'ted kenpa'
aratbut o̱gkika'aponig Jesúsa
o'manopo̱e̱a̱'uyate.**
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

7 —¿Kenda oro'omeytaj ona'dene
menoka' ya̱'e̱a̱pet? ¿Oro'omey
a'nopo̱e̱ya'po kate huakkuru tiahuaydik
o̱'e̱a̱pet? Huamanmadika'eri. —Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eria Jesústaj o'nona'uyate.
8 —Keyoj nama'da mona'apey.
Opudomeytaj huakka'ada
bohuatiakapone, "Diosa
me'ta'mona'uyne', Cristo i̱jje̱y."
Nama'da on'batia'pakapo. "Oy
opudtaj ijhuatiakpo, do Cristo i̱jje̱y."
Nama'da on'batia'pakapo. Kenomeytaj
keyoj kenomeytaj manigpe̱e̱hue'
yane'. 9 Nogbayo nogbayo gobierno
sorotatataj nog gobierno sorotatataj
on'barakonhuahua', on'batia'pakdeapo

mo’pe̱e̱deapet, me’pukehue’ yane’.
Ken huakkuruda gobierno sorotataj
barakonhuahua’dik o̱’neapo. A’ti nogok
Diosen kene’hua̱ya̱’ huame’noete
do onte’ti ijtiakapoy. —Jesúsa
huanigpe̱i̱ka’eriomeytaj o’mana’po.
10 —Huadaribayoeri nog
huadaribayoeri sorotataa
yan’barakapet. Kenpa’ti
huadaribayo gobierno sorotataj
nog huadaribayo gobierno
sorotatataj diga̱’da yan’barakapet.
11 Nogya̱’ nogya̱’ huadaribaya’
diga̱’da ya̱’i̱ye̱gapet. Nogya̱’ nogya̱’
aypo ehue’da ya̱’e̱a̱pet. Aypota’
yan’mabueyonhua’apet. Kenpa’ti
nogya̱’ nogya̱’ aratbut dakhue’da
o̱’nepo huakka’da yan’mabueyapet.
Kurudyo̱ huiyoknanada on’tiahuaypo
diga̱’da yan’mame’pukapet. Konig
tiahuayhue’ya on’tiahuaypo
yan’me’pukapet.
12 Kenda kahued e̱e̱’ted opudomey
huaknopo̱e̱’eritaj mo’baea’po
mo’batohua’apone. Opudomey
huaknopo̱e̱’eritaj bo’huadiayapone.
Judío aratbuten hua̱i̱take’ jakyo
mo’batohua’apone. Opudomeya̱
dakhuea’da bo’kame’ne, bo’huadiaypo
nama’da bo’huaa’apone. Huabakuda̱’
jakyo bo’kuda̱’apone. Kenpa’ti
do’taj moknopo̱e̱nok gobierno
huairite mo’batohua’apone,
opudomey huaknopo̱e̱’eri dakhuea’
o̱gkame’ a’huaaya’po huairite
mo’batohua’apone. Gobierno huairite
huakkurute mo’nigboa’apone.
13 Do Cristotaj huaknopo̱e̱’eri i̱jje̱po
Cristoen i̱jje̱y, Diosensi’po i̱jje̱y.
Dios aratbuttaj o’matinepahui’po
o’manopo’yareadhuahuika’.
Batia’pakdik mo’e̱a̱pone. 14 Huairite
huahuahued “Katia’ kentaj yona’apet,”
nopo̱e̱hue’ yane’. 15 Kenok huairitaj
huana’dikte huadakdik kenpa’ti ’uru
e’nopo̱e̱’ do’hua on’nopo̱e̱a̱’apone.
’Urunanada mona’apet opudomeyen
taka’ oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria onte’ti
katia’pi’ sigpi’ opudtaj huaahue’dik
ya̱’neapet. 16 Opudomeyen huaoapi’
hua̱ye̱a̱pi’ huama’buyapi’ huidpoapi’
kenpa’ti nog huabetapi’ kenpa’ti
huadi’da aratbutapi’ dakhuea’da
opudomeytaj mogka’apone. Castiga
ka̱gke’po gobierno huairitaj
bo’yokapone. Opudomeytaj
sue’tada bo’arakapone. 17 Do’taj
o’noknopo̱e̱nok do’hued huadik
men’diktoi̱ka’nok konige̱po
aya’da aratbuta bo’huadiayapone.
18 Me’pukehue’ yane’. Daka’ Diosa
mo’mato̱e̱i̱ka’apone. Opudomey
kenpa’da bueyhue’ mo’e̱a̱pone.
Diosere mo’noeonhuahuika’apo.
Aya’ opudenso̱’taj Diosa daka’
mo’mato̱e̱a̱pone. Huakuhuij
opuden nogtipi’ ehue’ ehue’dik
o̱’e̱a̱po. 19 Daka’da do’taj
eknopoeonhuahuika’nayo batikhue’ada
eknopoeonhuahuika’nayo Diosere
mo’noeonhuahuika’apone.
20 Jerusalén jakkuru huanig
taka’ sorotataj e̱’nede’te opudomeya̱
e’tiahuayde’ Jerusalén huakka’
jakyo i̱da on’barakapo kenpa’ti jak
on’maenapo. Huakka’ jak ehue’da
o̱’e̱a̱po, yan’nopo̱e̱ti’. 21 Kenoka’
aya’da aratbut Judea huadaribayo
o̱’nepo ote’yon i̱da kan’mamone’po,
aya’da Jerusalényo̱ hua̱e̱’eri i̱da
ka’noro̱kone’po, kenpa’ti kenoka’
ta’bayo o̱’nepo huakka’ jakyo onte’ti
kumejhue’ ka’ne’. 22 Kenoka’ Dios
ke’nen Israel aratbuttaj castiga
o’magka’apo. Kenpa’ Diosba’a
oa’uyate. Kenda Diosa o’ka’apo.
23 Kenoka’ Diosa ke’poda castiga
yamagka’apet. Ettone’ bogdakhue’
ya̱’neapet kenpa’ti nog ettone’ yo̱bed
on’to̱e̱po yan’minoga̱’deapet kenpihuay
ke’ponada ya̱’e̱a̱pet. Pai’nanada
on’nopo’e̱a̱po. Huadarite in judío

aratbuttaj Diosa digạ'nanada castiga
o'magka'apo, pai'da on'nopo'ẹạpo.
24 Sorotataa judíotaj yan'barakapet
huakka' yan'mabueyapet nogomeytaj
noybayo nog gobiernoenbayo nogyon
nogyon yan'batohua'apet. Nog aratbut
Jerusalényọ yạ'neonhuahuika'apet,
nog aratbutda huairi Jerusalényọ
yạ'neonhuahuika'apet. Kenoka' Diosa
o'pakpo judío onte'ti Jerusalényọ
yạ'nika'apet. Gobierno huairi huạ'enda
yan'tọẹạpet. —Jesúsa o'mana'po.

Kurudyạ' ijhuarakapet. Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 —Diosa castiga o'magka'apo
huanopọẹạ' niokpo puug siokpo
nogpa'da yạ'neapetnok nogoknanada
nogbaya' nogbaya' aratbuta
en'tiahuayada kate Diosa yaka'apet
yanokkahueapet. Kenpa'ti ẹ'pọgạ
'utta'da yaa'apet kenpa'ti huiyokda
ẹ'pọgạ digạ'da ya'bosakapetnok
digạ'da yan'mame'pukapet. 26 Ken
niokpo siokpoere konig huiyokda
ọ'iyẹgạponok konigẹpo kate Dios
yaka'apet aratbut on'nopọẹpo
huakka'nanada on'me'pukpo konig
on'mabueynoatu'apo. 27 Kenoka' do
e'tiakte on'tiahuayapo. Do huabokerek
ịjjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne
kurudyạ' ẹ'sịhuị'yạ' ijhuarakapoy.
Teynanada kenpa'ti konig senogda
jeynanada ijhuarakapoy. Ken konig
do'taj bo'tiahuayapone. 28 Kenoka'
huaboa'da ọ'ẹdeapo konig kurud
ẹ'ịyẹgde'te kenoka' yan'durugpakpo
kutayo yan'mabo'. Opudomeytaj Diosa
o'manopo'yarea'deapo. —Kenda Jesúsa
o'manmadika'uyate.

29 Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'po,
—Higuera huẹymey kenpa'ti
nog huẹymeytapi' yan'tiahuay'.
30 Kenoka' huakutaj o'bakutapakde
huabayokok a'ti ọ'ẹạpo, mo'nopọẹ.
31 Kenda huaboa'da o'nona'denig
kenda huaboa'da bo'tiahuaydepo Dios
Huairi a'ti o'tiakapo nopọẹ'dik mo'ẹne.
32 Kenda huaboa'da ijja'nig opuden
huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda
ọgka'apo. Jak ehue' ọ'ẹạpo. Aya' aratbut
oyda on'noepo bueyhued ọ'nepo
on'tiahuayapo. Buttida ijjay. 33 Kurud
ehue' ọ'ẹạpo. Kenpa'ti huadari ehue'
ọ'ẹạpo. Do'hued buttida huadiknayo
batikhue'dik ọ'eonhuahuika'apo.
34,35 Keyoj ijjay. Daka' yan'nopọịka'.
Kenpa'da huadakda yạg'kika',
huadakda yan'nopọịka'. Katepi'
fiestapi' e'ka'ta' me'pukehue' yanika'.
Huakka'da e'mamay'ta' eretpakhue'
yanika'. Katetapi' huakka' mepu'kehue'
yanika'. Ken konig nama'da e'kika'nayo
kenoka' do'taj ẹkpọẹ' nigẹhue' ẹ'ne'te
do huabokerek ịjjẹpo kurudyạ' ịda
ijhuarakapoy. Castiga a'magkaya'po
ijtiakapoy. Konig trampa ịdada
o'kotika' konig ẹkpọẹ' nigẹhue'
ẹ'ne'te ịdada kurudyạ' ijhuarakapoy.
Castiga e'magka' ijtiakapoy. Aya'tada
aratbut nogyạ' nogyạ' nog huadari
nog huadariyo aya'tada castiga
a'magkaya'po ijbahuatiakapoy.
36 Konigẹpo do'taj e'tiaktaj ẹkpọẹ'
men'nigẹ'ika'. Kenpa'ti kenoka' konig
kenda huaboa'da ijja'nig konig sorotataj
nogbayo sorotatataj on'barakika'po
kenpa'ti kenoka' opudomeytaj
digạ' bo'huadiaypo ke'poda
mogka'apone. Konigẹpo opudomeyạ
daka' Diostaj yanoknopọịka' Diostaj
yan'tiona'pakika'. Do huabokerek
ịjjẹpo, do'hua e'tiakte daknopo'da ẹ'dik
yanika'. —Jesúsa o'manmadika'po
o'mana'uyate.

37 Ken huame'noete Diosen
jakyo o'manmadika'ika'po Jesúsa
o'manmadika'ika'uyate. Sikyo
Jerusalényạ' ọ'ọrọkika'po ote' Olivoste
o'hua'ika'po kẹyọ jakyo o'tayika'uyate.

38 Sikyoedda huakka'da aratbut Diosen
jakyo o̱'nehua'po Jesústaj a'pe̱e̱ya'po
on'kudika'uyate.

**Jesústaj a'arakya'po monig
yan'totiakapo judío huairiomey
on'batia'pakuyate.**
*(Mt. 26.1-5, 14-16;
Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)*

22 1 A'ti judíoen fiesta o̱'e̱apo.
Ken fiestate biahue' pan
on'bape'ika'. E'bia'o̱g' okbukhue'
o̱'nepo pan biahue' o̱'i̱ka'. Ken fiesta
huakkurueri isi'po mabueyhue' e̱e̱'
okkahuehue' fiesta on'dikkuyate.
2 Kenoka' sacerdote Diosen jakyo
huabaa'eri huairi, Moisésenba'
huamanmadika'eriere sue'da ke̱yo̱ti
o̱'nepo Jesústaj monig arakdik o̱'e̱apoy.
Kenomey on'nopo̱e̱po Jesústaj e'tohua'te
huakka' aratbuta oro'taj en'tiahuay'nayo
aratbuta bo'huadiayapey on'nopo̱e̱po
on'makme'pukuy.
3 Judas Iscariote Jesúsen doce
huamata'mona'eri nogtida o̱'u̱yate.
Judastaj toto' huairia o'nopo'to̱e̱denok,
4 Sacerdote huairitaj kenpa'ti Diosen
jak huato̱e̱'eri huairitaj o'bahuahua'po
monig Jesústaj ijbayokapo
o'batia'pakuyate. 5 Ken sacerdote
huairi Diosen jak huato̱e̱'eriere
Judastaj on'pe̱e̱depo durugda o̱'nepo,
"Huakka'da huakupe bo'yokapone."
Judastaj o'nona'uyate. 6 "Huakka'
huakupe on'yokaponok Jesúste
on'tohua'apone." Judasa o'mana'uyate.
"Kente huakka' aratbut ehue' e̱'ne'yo
menpe̱e̱ta' sacerdotetaj ijbatohua'a."
Huaboa'da Judasa o'nopo̱e̱'uy.

**Doce huanigpe̱i̱ka'eriere Jesús
Huairiere on'bape'uyate.**
*(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25;
Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)*

7 Ken huame'noe pan e'bia'o̱g'a
okbukhue'ada on'bape'ika'nig
fiesta o̱'e̱de. Kenoka' ovejasi'po
on'darakika'. 8 Pedrotaj Juaneretaj
o'mata'mona'uyate Jesúsa.
—Yanhuati'. Judío huakkurueri
isi'po mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue'
fiesta aypo yan'manhuada̱'. —Jesúsa
o'mana'nok,
9 —¿Meya̱' fiesta aypo
o'manhuada̱'apo? —Jesústaj o'nona'uy.
10 —Jerusalényo̱ yanhua'. Huakka'
jakyo yan'kudondepo, huabokerek
hue̱'e̱y huaegpu'te hueda̱' e'tohua'te
bo'huahuayapone. Kentaj
yan'tahuati'. Ken jakyo o'kudapo.
Ken jak kurute yan'huahuati'.
11 "¿Do huanigpe̱i̱ka'eriere o̱'nen
jakyo meya̱' o'bape'apo?" oro'en
huamanmadika'eria mena'ne. Ken
konig jak hua̱ta̱e̱'eritaj ya̱'nonati'.
12 Ken jak hua̱ta̱e̱'eri opudomeytaj
o'pe̱e̱depo jak kutayo huaboro' ki̱re̱gyo
o'batohua'nok kutopa huabidda
huahuadere mon'tiahuayatu. Ke̱ya̱'
aypo yan'manhuada̱'. —Jesúsa Pedrotaj
Juaneretaj o'mana'uyate.
13 Ken Juan Pedroere
o'nokhua'po, huakka' jak
Jerusalényo̱ on'hua'po kenda Jesúsa
o'mana'nig on'huahuay'uyate.
Ken jakyo o̱'nehua'po fiesta aypo
on'manhuada̱'uyate.
14 Kenoka' aypo e'mahue̱yde'te
kutopate Jesús Jesúsen
huamata'moneriere on'huaddepo,
15 —Do bueyhued i̱jje̱po in judío
huakkurueri isi'po mabueyhue'
e̱e̱' okkahuehue' ka'ne'po fiesta
opudomeyere e'tobape'ta' huakka'
ijpaki. 16 Onte'ti in fiesta aypo
bapehue' i̱jjeonhuahuika'apopo.
Nogok aya'da Diosen Huairitaj
en'nigpe̱e̱de'te kenpa'ti do Diosen
Huasi'po e'nigbuey'uyde'te
do'taj okkahuehue'ada aypo
mo'bape'ika'apone. Kenoka'
nogoknanada onte'ti in

okkahuehue'ada aypo ijbape'apoy.
—Jesúsa o'mana'uyate.
17 Ken huaba'te huamai'pu' o'toepo,
Diostaj dakiti ona'depo,
—Aya'ada yan'mai'e'. 18 Konigepo
uva huada hue'ey mayhue'
ijjeonhuahuika'apoy. Nogokda Dios
Huairitaj aya'ada en'nigpeede'te onte'ti
ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uy.
19 Kenpa' oa'depo pan o'bapadpo
Diostaj dakiti oa'depo o'po'sakea'po
doce huanigpeika'eritaj o'bayoke'po,
—In pan do'hued huaso'nigti o'e.
Aya'tada kamannigbueye'po Diosa
me'ta'mona'uyne. In pan yan'bape'. Do
e'buey okkahuehue' huaika' yan'bape'.
—O'mana'uyate.
20 Ken on'bape'depo onte'ti
huamai'pu' o'bayokpo,
—In vino konig Diosen huaboa'
huamanopo'yarea' e'mana' huadik
o'e. Buttida o'e a'manopoeaya'po
do'taj bo'arakapone. Do'hued mimi
o'mimihua'apo.
21 Oynayo ken huabokerek
oro'ere o'bape'nig'a konig huadi'da
o'bapenig'a do'taj taka'taj be'yokapone.
22 Do huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne. Ijbueyapoy.
Konig Diosa o'pakpo a'nennanada
o'nopouyatenok, ijbueyapoy. Ke'na
taka'taj be'yokapone. Kentaj Diosa
diga' castiga ogka'apo. Pai'nada
o'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa
o'mana'uyate.
23 Ken, huaboa'da on'batia'pakepo
Jesúsen huata'mona'eriomey
huayahuaya on'batia'pakepo, ¿be'auru
Jesústaj taka'taj ya'bayokapo?
on'batia'pake'uyate.

¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o'eapet? Huayahuaya on'batia'pakuyate.

24 Kenoka' on'batia'pakpo. ¿Oro'omey
be'aturu hueretda huairi o'eapet?
Huayahuaya huamata'mona'eriomeya
on'batia'pakuyate.
25 —Nog aratbuten gobierno
huairi teyda on'mana'ika' kenpa'ti
on'mata'monea'ika'. "Huadakda ogkika'."
Nog aratbuta kenomeyen huairitaj
huaa'dik o'nika'. 26 Opudomeynayo
konig nog aratbut gobierno huairi
ehue'dik yane'. Opudomeya hueretda
huairi ee'ta' e'paknayo teyda
e'mata'mona'ika'ta' pakhue' yaneti'
konig huasuedonig yaneti'. Kenpa'ti
opudomey huairi ee'ta' e'paknayo konig
huanaba' yanikati'. 27 Ke'na kutopate
o'bape'. Ke'na huairi o'e. Ke'na aypo
o'nigtotiakika'nig ke'nataj huanaba'
o'e. Donayo opudomeyere konig
opudomeyen huabatihuapokika'eri ijjey.
Ken konig Diosa o'pak.
28 Kenoka' judío huairi do'taj engaña
egka'ta' on'eretpakpo nama'da ena'ta'
mentipakikame'ne kenoka' do'ere
mo'ikame'ne. 29 Konig do'hued Apag
Diosa hueretda huairitone' me'ea'uyne.
Konig aya'tada mana'dik ijjepo kenpa'ti
mata'mona'dik kae'po huairi me'ea'uyne.
Konigti huairi opudomeytakon o'nea'ne.
30 Nogok do gobierno huairitone' ee'te
doeretaj mo'tobape'apone. Kenpa'ti
doere mo'mayapone. Dios Huairien
huahuad huahuadte bo'huadapone.
Aya'da Israel aratbuttaj, doce tribus
aratbuttaj konig huamanoeya'eri
huairionigti mo'eapone. Kenda katepi'
Israel aratbut ogkika'uyate, kenda
mo'peedeapone. Dakhuea' ogka'nigtaj
mo'nopoenok Diosa castiga o'magka'apo.
—Jesúsa doce huamata'mona'eriomeytaj
o'mana'uyate.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjey." Simón Pedroa ia'apone. Jesúsa ona'uyate.
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 —Yapee' Simón, yapee' Simón.
"Beyok Jesúsen huanigpeika'eri

konig trigotaj ektipoapa' o̱'nen
huata'mona'eritaj e'magka'ta' ijpaki.
Jesúsen huata'mona'eritaj menpa'ti
daka' yanoknopoenhuahuiketapo
batikhue'ada e'noknopoenhuahuikate
nama'da e'magka'ta' ijbatipaki, Dios."
Toto' huairia ona'uyatenig'a. 32 Donayo
ontaj Simón o'tiona'pakne. "Simón
Diostaj do'takon daka' kaknopo̱ike'
batikhue'ada kaknopo̱ike' kenpa'ti
ona'ti do'taj e'nopo'korea'de'te
huama'buy huaknopo̱e'eritaj teyda
eknopo̱e' kabatihuapokike'." Kenda
o'tiona'pakne. —Jesúsa Simón Pedrotaj
ona'uyate.

33 —On huabakuda̱' jakyo
e̱gkuda̱'nayo kuddiktion i̱jje̱y. Onere
a'bueyya'po hua'diktion i̱jje̱y, ijnopo̱e̱y,
Huairi. —Simón Pedroa Jesústaj
ona'uyate.

34 —Oyedda in sikyo huatahuaj
sipoghued "Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y,"
bapa'a' ia'apo, Pedro. —Jesúsa Pedrotaj
ona'uyate.

A'ti Jesús pai'da o'nopo'e̱a̱po.

35 —A'nenda opudomeytaj do'hua
on'mata'mona'uyne. Kutamabayo',
huakupebayo' nog hua'iotbayo'
on'mata'mona'uyne. Enhua'de'te
konig aya'da e'tamae'onig mo'e̱me'ne.
—Jesúsa o'mana'nok,
—E̱e̱', katepi' aya'da o'paknig
o'mato̱e̱'uy. —O'nona'uyate.

36 —Oynayo huakupe e̱'ta̱e̱'nayo
yan'tohua'. Kutama e̱'ta̱e̱'nayo yan'tohua'.
Sorotataen siro to̱e̱hue' e̱e̱'nayo
huaok yan'bahuaya'po siro yadeti'.
37 Konige̱po "Ke'na dakhuea' huaka'eri
o̱'e̱. On'batia'pakapo." Apagba'a
oa'. Kenda Apagba'a oa'nig do'taj
a'ti men'huaa'deapone ijjay. Aya'da
Apagba'te me'nigbatia'pakuyatenig
do'taj a'ti me'nogka'apone. Pai'da
ijnopo'e̱a̱poy. A'ti ehue'da i̱jje̱a̱poy.
—Jesúsa o'mana'uyate.

38 —In botta' sorotataen siro o̱'e̱,
Huairi. —O'nona'denok.
—Kenyo'da ka̱e̱'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Ken Jesús huakka' jakya' Jerusalénya̱'
o'o̱ro̱konpo ote' Olivosyo o'hua'ika'po
ote' Olivosyon o'hua'beduyate. Kenere
huanigpe̱i̱ka'eriomeyere on'hua'uyate.
40 Ke̱yo̱ o'tiona'pakika'nigyo̱ jo̱kye̱depo,
—Dakhuea' kahue' hua̱e̱'te yan'tiona'pak.
Konig Diosa bo'tihuapoke'po dakhuea' kahue'
hua̱e̱'te yan'tiona'pak. —Jesúsa o'mana'uyate.
41 Ken Jesús meyo̱hue'da o'bakhuato'po
a'tiona'pakya'po huikudate ohuadpo.
42 —"Pai'da yanopo'e̱po bueyhue'dik
ya̱e̱'ti sion." On e'paknayo mena', Dios.
Do konig ijpaknig kahue' ya̱e̱'. Konig
kenda on i'pak megka', do'hued pag.
—Jesúsa o'tionapakuyate.

43 Ken kurudya̱' Diosen huata'moneri
o'huarakondepo Jesústaj ateypakaya'po
o'huarakonde'uyate. 44 Konige̱po cruzte
ijbueyapoy diga̱'da o'nopo̱e̱po nogi̱ti
huakka'a'da o'tiona'pakpo diga̱'da
o'ukpakpo konig mimi e'ukpakhue̱
huakka' barakte o'surukuyate.

45 Ken o'tiona'pakonhua'depo o'bopo
huanigpe̱i̱ka'eriomeytaj o'bahuahua'po
e'tayte o'bahuahuay'uyate. Sue'nanada
o̱'nepo on'batay'uyate.

46 —¿Mena'po bo'tai'? Yan'mabo'.
Yan'tiona'pak. Onte'ti dakhuea' kahue'
hua̱e̱'te yan'tiona'pak. —Jesúsa
huanigpe̱i̱ka'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj huakka'ada a'tohuaya'po on'huatiakuyate.
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Jesús huanigpe̱i̱ka'eritaj
e'manbatia'pakonhua'te huakka'ada
on'huatiakde'uyate. Huakkuru Judasa
o'huatiakpo. Ke'na Jesúsen doce

huanigpeika'eri nogtia' o'uy. Judas
huakka' aratbut o'batotiakdepo
Jesústaj a'buyukya'po o'huahua'uyate.
48 —Do huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne. Do'taj inomey
do'hued taka'taj a'yokya'po do'taj
o'buyukne. —Judastaj Jesúsa
ona'uyate.
49 Huakka' aratbut on'huatiakdepo
Jesústaj on'tohua'apo. Jesúsen
huanigpeika'eria on'batiahuayondepo,
—¿Sorotataen siro menpa'
o'magka'apo, Huairi?
—Huanigpeika'eriomeya o'nona'uyate.
50 Nogtida huanigpeika'eria
sacerdoteen huanaba'taj huada'kopen
huapesod okteg'uyate.
51 —Keje' kennigda yamagka'.
—Jesúsa o'mana'po,
Ken huanaba'en huapesod Jesúsa
o'tibata'tepo o'yarea'uyate.
52,53 —Konig huabereeritaj egkapa'
siroa hueypaerea on'huatotiakbedne.
Ka'tia'po kenpa' o'nogka'. Diosen
jakyo opudomeyere nog huame'noe
nog huame'noe nogok nogok ijjika'niga
do'taj sigpi' opuda tohuahue'da
o'nikame'ne. Oynayo sikyoda toto'a
mo'toenok o'nogka'bedne. —Sacerdote
huairitaj Diosen jak huairitaj huatone'
huairitaj Jesúsa o'mana'uyate.
Kenomey Jesústaj a'tohuaya'po
on'huatiakbeduyate.

Jesústaj jokiahue'ya ijjey. Pedroa bapa'a' oa'uyate.
(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Ken Jesústaj on'toepo
on'tohua'beduyate. Sacerdote
huairitone'en jakyo on'tohua'beduyate.
Pedroa ta'pote hueytemon o'tahua'po.
55 Sacerdote huairitone'en jakyo
o'nokye'depo jakkurunopote ta'ak
on'bakpaka'po ta'akope huabirika'
on'tibahuadpo Pedro keyoti
kenomeyere o'huaduyate. 56 Pedro
ta'akopete e'huadte huanaba' ettone'
o'boato'po Pedrotaj o'tiahuaypo
daka'da o'tiahuaydepo,
—In huabokerekkon Jesúsere o'ika'uyate.
—Huanaba' ettone'a o'mana'uyate.
57 —Ehue', ettone'. Jesústaj
jokiahue'ya ijjey, —Pedroa ona'uyate.
58 A'timon nogakon Pedrotaj o'tiahuaydepo,
—O'nakon Jesúsen huanigpeika'eri
i'ene. —Ona'uyate.
—Ehue', huabokerek, Jesúsen huanigpeika'eri
ehue' ijjey. —Pedroa ona'uyate.
59 A'ti noghoratida nogakon o'mana',
—In huabokerek Jesúsere o'ika'uyate, buttida
ijjay. Konigepo Galilea huadaribayo huaee'eri o'e.
—O'mana'uyate.
60 —Ehue', ka'tia' ia' nopoehue' ijjey,
huabokerek. —Pedroa ona'uyate.
Kenoka' kenpa' Pedroa ea'te huatahuaa
o'sipogde'uyate. 61 Jesúsa Pedrotaj
o'huakorudpo o'tiahuaynok, kenda Jesús
Huairia ona' Pedro okkahuehue' o'epo
huaboa'da o'nopoe. "Oyedda in sikyo huatahuaj
sipoghued 'Jesústaj jokiahue'ya ijjey,' bapa'a'
ia'apo, Pedro." Huairia mename'nig Pedro
okkahuehue'da huaboa'da onte'ti o'nopon'uyate.
62 Jak kuruyo o'makorokdepo pai'nada
o'huikuyate.

Jesústaj on'tierikpo on'tidi'ke'uyate.
(Mt. 26.67-68, Mr. 14.65)

63 Huabokereka Jesústaj on'toepo
on'tierikonhua'po on'bitbitonhua'po 64 huakpotaj
tela o'nokpotidoka'po huakokta' on'pebasbasdepo,
"Diosa mennopoe', ¿Be'a ontaj bo'kokbasbas?
oro'taj mona'." Jesústaj o'nona'uyate.
65 Ken nogda nogda dakhuea'da
Jesústaj on'tidi'keunhua'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Emede'te judío aratbut huatone'
huairi ogkupopakpo, sacerdote huairiere

ogkupopakpo kenpa'ti Moisésenba'
huamanmadika'eriere ogkupopakpo,
Jesústaj on'manigtotiakdepo,
67 —¿Menpa' Cristo i'e? ¿Menpa'
Diosa meta'mona'uy? Oro'omeytaj
kenda mona'. —Judío huairiomey
ogkupopakpo Jesústaj o'nona'uyate.
—Ee', do'hua e'mana'nayo,
Cristo ijjey do'hua e'mana'nayo
oknopoehue' mo'eapone. Da oa'
mo'nopoeapone. 68 "Do Cristo ijjey.
Diosa me'ta'mona'uyne. ¿Kenda menpa'
mo'nopoe?" Opudomeytaj e'mana'nayo
do'taj onte'ti a'tokhue' o'neapone.
Kenpa'ti "Yahua'." Onahue'dik
o'neapone. 69 Do huabokerek ijjenok
Diosa me'ta'mona'uyne. A'ti Diosere
ijhuadapoy. Dios teyda o'epo aya'da
ka'dik o'enok Dioste huada'kopen
konig Dios teyda ijjeapoy. Aya'da ka'dik
ijjeapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.
70 —¿Menpa' o'na Diosen Huasi'poda
i'e? —Aya'ada Jesústaj o'nona'uyate.
—Ee', Diosen Huasi'po ijjey konig
opuda'da o'nona'ne, Diosen Huasi'po
ijjey. —Jesúsa o'mana'uyate.
71 —"Diosen Huasi'po ijjey." Jesúsa
oa'nok oroada o'peene. Dakhuea'da
oa'po o'ka', o'nopoene. Konigepo
castiga ogka'dik o'eapone. "Jesús
dakhuea' oa'uy." "Dakhuea' o'ka'uy."
Noga en'dapi' peehue'dik o'eapone.
—Huatone' huairiomeya oda'uyate.

Pilato Romano gobierno huairitaj e'koka' Jesúsa o'nigbo'uyate.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 1 Kenoka' aya'ada judío huairi
egkupopakte on'maboddepo
Jesústaj Pilato Romano gobierno
huairite on'tohua'uyate. Judío
huairinayo Jesústaj arakhue'dik
o'nenok Romano huairiayo'da yan'arak
a'dik o'nenok. 2 Ayo Jesústaj Pilatotaj
huaboa'da nama'da on'huaa'po,
—Oro'omeyen judío aratbuttaj in
huabokerek nama'da o'manmadikika'uy.
Romano gobiernotaj yan'magka'
nama'da o'manmadikika' oro'a o'pee'uy.
Kenpa'ti Romano gobierno huairitaj
huakupe bayokhue'dik yanika'.
Nama'da o'manmadika'. Kenpa'ti
"Cristo ijjey," oa'. Cristo konig gobierno
huairi huadik o'e. —Jesústaj Pilatotaj
nama'da on'huaa'uyate.
3 —¿Judío aratbuten gobierno
huairi menpa' i'e? —Pilatoa Jesústaj
ona'uyate.
—Ee', konig o'na ia'nig ijjey. —Jesúsa
ona'uyate.
4 —In huabokerek dakhuea' kahue'
o'ika'. Castiga ogkahue'dik ijjey.
—Pilatoa sacerdote huairitaj huakka'
aratbutomeytaj o'mana'uyate.
5 —Romano gobierno huairi
dakhuea'da o'ne. Yan'maen. Ken
konig Jesúsa nama'da o'manmadikika'.
Judío aratbut aya'tada nama'da
o'manmadikika'po adyonda
Galileayo huakkuruda nama'da
o'manmadikika'po nogyo nogyo konigti
o'kika'po ta'pota' iyokon konigti
o'kika'po nama'da o'manmadikika'.
—Kenpa' judío huairia ighua'da
on'tihuaa'po Jesústaj, Pilatotaj nama'da
on'tihuaa'uyate.

Herodes nog Romano gobierno huairi o'epo Galilea huadaribayo huairi o'enok Herodeste Jesústaj Pilatoa o'ta'mona'uyate.

6 Jesús Galileayo o'manmadika'uyate.
Pilatoa o'peedepo "¿Galilea huae'eri
menpa' Jesús ya'e?" O'mana'uyate.
7 "Ee', Galilea huadaribayo huae'eri
Jesús o'e." Pilatotaj o'nona'de'uyate.
Kenda Pilato o'peedepo Jesústaj
Herodeste o'ta'mona'po, Herodes
Galilea gobernador o'enok kenpa'ti
kenoka' Herodes Jerusalényo o'uyate.
8 Herodes nogok nogok Jesústaj

o’tipeeonhuahua’po konigepo Jesústaj
e’tiahuayta’ o’pakpo Jesús katepi’
’urua’da e’ka’ konig e’bayarea’te
e’tiahuayta’ o’pakpo konigepo Jesústaj
e’tiakte o’tiahuaydepo Herodes huakka’
o’durugpakuyate. 9 Nogiti nogiti
ena’tada Jesúsanayo a’tokhue’ o’uyate.
10 Keyo sacerdote huairi kenpa’ti
Moisésenba’ huamanmadika’eri
o’nepo Jesústaj ighua’da on’huaa’nok
11 Herodes sorotataere Jesústaj
a’tierikya’po ’uruda huaok on’ota’po
konig gobiernoen huairien yudtaj
on’ota’depo onte’ti Pilatote
o’ta’mona’uyate. 12 Kenme’noete Pilato
Herodesere huaboa’da huayahuaya
di’da on’mae’uyate. A’nenda
huayahuaya on’bahuadiay’ika’uyate.
Huaboa’da di’da on’mae’uy.

“Jesústaj arakdik mo’ene.” Pilatoa o’mana’uyate.

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

13 Sacerdote huairitaj aratbuten
huairitaj kenpa’ti nog aratbuteretaj
“Yan’batiak, do’taj menhuatiak.” Pilatoa
o’mana’po egkupopakde’te,
14 —In huabokerektaj opudomeya
on’nigtotiakne. “In huabokerek nama’da
o’manmadikika’. Romano gobiernotaj
yan’magka’ nama’da o’manmadikika’.”
Opudomeya o’nona’nig’a opudomey
on’tiahuaypo Jesústaj ijbatia’pakdepo
Jesúsa nogda nogda dakhuea’
o’ka’ bo’huaa’nig’a kenda nama’da
bo’huaa’nig’a Jesúsnayo sigpi’ dakhuea’
kahue’ o’ika’te. Ijnopoey. 15 Herodes
kenpa’ti Jesústaj o’peedepo dakhuea’
kahue’ o’ika’te. Herodesakon o’nopoepo
oro’omeytaj onte’ti bo’tokumejne.
Yan’pee’. Jesúsa sigpi’ dakhuea’
kahue’ o’ika’tenok Jesústaj yadarak.
Ahue’dik ijjey. 16 Castiga yogka’depo
yahuati’ yona’apoy. —Pilatoa judío
huairiomeytaj o’mana’uyate.
17 Fiestate nogtida huabakuda’ jakyo
huae’eritaj jakya’ o’orokika’ konigepo Pilato
nogtatida oroka’dik o’uyate. 18 Onokteteyo’
aya’ada ’utta’da o’nokoypo,
—Jesústaj yadarak. Barrabástanayo
yaoroka’. —Onokteteyo’ aya’ada
’utta’da o’nokoy’uyate.
19 Jerusalényo Barrabás huakka’da
aratbut o’bakupopaka’depo gobierno
huairitaj a’mabatiarakaya’po e’batoahua’ta’
o’pakuyatenig’a. Kenpa’ti nogtatida
o’arakuyate. Konigepo huabakuda’ jakyo
o’enok. 20 Jesústaj Pilatoa e’oroka’ta’ o’pakpo,
“Jesústaj e’oroka’ta’ ijpaki.” O’mana’nig’a.
21 —Hueypa cruzte yadarak. Hueypa
cruzte yadarak. —Huakka’ada judío aratbut
e’kupopakya’ ’utta’da o’nokoypo. Onte’ti
onte’ti o’nokoy’uyate.
22 —I’na sigpi’ dakhuea’ kahue’ o’ika’tenok
keje’ arakhue’dik ijjey. Konigepo Jesústaj
castiga yogka’depo Jesústaj ijjoroka’poy.
—Bapa’a’ Pilatoa o’mana’nig’a.
23 —Hueypa cruzte Jesústaj yadarak.
Hueypa cruzte yadarak. —Huakka’ada
aratbuta ogkupopakpo sacerdote huairierea
diga’da o’nokoypo, nogok Pilato ta’pota’taj
e’nokoyte o’manigpee’uyate. 24 “Kenda
on’paknok ijka’apoy.” Pilatoa o’nopoetupo,
o’mana’uyate. 25 Pilato huakka’ aratbuttaj
o’manigpeepo, Barrabástaj o’oroka’uyate.
A’nenda Barrabás huakka’ aratbuttaj
o’bakupopaka’depo gobierno huairitaj
a’mabatiarakaya’po e’bahuatoahua’ta’
o’pakuyatenig’a. Kenpa’ti Barrabása
o’arakuyate. “Barrabástaj yaoroka’.”
Huakka’ada o’nokoynok o’oroka’uyate.
Ken judío aratbuta Jesústaj e’arakta’
oneretpaknok, Jesústaj Pilato Romano
sorotatataj ka’darakepo o’bayokuyate.

Hueypa cruzte Jesústaj on’arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 Ken sorotataj Jesústaj on’tohua’depo
Simóntaj on’dejdepo, Simón Cirene

huakka' jak huae̱'eri o̱'e̱po ta'baya'
e'tiakde'te Simóntaj on'toe̱po hue̱ypa cruz
katohue'po sorotataa o'nona'nok Jesúsen
ta'pota' Simóna cruz o'tohua'uyate.
27 Huakka'nanada aratbut
on'batahua'po kenpa'ti huakka'da ettone'
on'batahua'po Jesústaj on'tinepahui'po
diga̱'da on'bahuikonhua'po 'utta'da
on'bahuikonhua'uyate. 28 Jesúsa
ettone'taj o'batiahuaypo,
—Dota' huikhue' yane', Jerusalén
ettone', huata'da yan'tohuik,
opudomeyensi'pota' yan'tohuik.
29 Konige̱po opudta'taj nogok ke'poda
dakhuea'nada o̱'e̱a̱po. Aratbuta
pai'nanada on'nopo'e̱a̱po. "Ettone'
si'popakhue'dik o̱'nepo durugda
o̱'neapo, ettone' bogdakhue' ehue'dik
o̱'nepo durugda o̱'neapo, ettone'
huasi'potaj huau'te minonhue'
o̱'nepo durugda o̱'neapo." Nogok
ke'ponada e̱e̱'te kenda on'batia'pakapo.
30 Kenoka' nogokda aratbut diga̱'da
pai'nada on'nopo'e̱a̱ponok e'bueyta'
on'pakapo. "Oro'omeytaj monbet,"
huakupataj o'nona'apo. "Pendaka
bo'tiyurak," o'nona'apo. 31 Donayo
konig o̱hue̱yburanig i̱jje̱po huadakda
e̱e̱'tada do'taj dakhuea'da me'nogka'ne.
Opudomeynayo dakhuea'da mo'e̱po
konig o̱hue̱y e'ay'onig opudomeytaj
nogi̱ti ke'poda dakhuea'nada
on'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.
32 Kenpa'ti nog botta'taj dakhuea'
huakka'eritaj on'batohua'po Jesústaere
a'arakya'po on'batohua'uyate. 33 Ote'te
o'nokye̱depo Jesústaj hue̱ypa
cruzte on'beta'uyate. Kenpa'ti botta'
dakhuea' huakka'eriere hue̱ypa cruzte
on'mabeta'uyate. Jesúsen huada'kopen
nogtaj on'beta'po nogtaj Jesúsen
ope'topen on'beta'uyate. Ote' huadik o̱'e̱
La Calavera. 34 Jesústaj en'beta'dete,
—Dakhuea' e'ka' yabakkahuea', Pag.
Kenda menogka'ne nopo̱e̱hue' o̱'nepo.
—Jesúsa ona'uyate.

Ken sorotataj Jesúsen yudtaj be'ati
ya'deyapet a'nopo̱e̱ya'po huid okmo
o̱'nene'uyate. 35 Huakka'da aratbut
o̱'nepo Jesústaj on'tiahuaya'po judío
huairiomeya̱kon Jesústaj on'tierikpo,
—Jesús nogomeytaj
o'batihuapokikame'te. Ken Diosen
Cristo e̱e̱'nayo Diosa ektie'ea' e̱e̱'nayo
huata' katihuapoke'. —Judío
huairiomeya̱ Jesústaj dakhuea'da
on'tierikpo on'batia'pakuyate.
36 Sorotataa kenpa'ti Jesústaj
on'tierikpo, Jesústaj on'huahua'po,
vino pai' kamaye̱'po on'yokuyate.
37 —On judíoen gobierno Huairi
e̱e̱'nayo huata' yatihuapokpo hue̱ypa
cruzya' yahuarak. —Sorotataa Jesústaj
on'tierikpo o'nona'uyate.
38 Jesúsen huaku kutapen
huaensi'pote bapa'en hua'ate
on'madoya'uyate, griego hua'a, latin
hua'a, hebreo hua'a on'madoya'po "In
judío aratbuten gobierno Huairi o̱'e̱."
On'madoya'uyate.
39 Botta' dakhuea' huaka'eri cruzte
on'betonhua'po Jesústaj nogtiada
o'tierikpo,
—O̱'na Cristo e̱e̱'nayo Diosa
e'ta'mona'uynayo huata'da cruzya'
yahuarak kenpa'ti oro'omeytaj
bo'tihuapokpo bohuaraka'. —Nogtiada
dakhuea' huaka'eria Jesústaj nama'da
ona'uyate.
40 —Dakhuea' ia'. Menpa' Diostaj
okme'pakhue'ada ia'ne. Jesús
pai'da o'nopo'e̱ konigti pai'da
i'nopo'e̱ne castiga ontaj mogka'ne.
41 Oro'omeynayo dakhuea'da o'kika'nok
oro'omeytanayo castiga mogka'ne.
Inbokereknayo sigpi' dakhuea' kahue'
o̱'i̱ka'. —Noga̱ dakhuea' huaka'eria
huakkuru huaa'eritaj ona'uyate.
42 —Nogok Dios Huairi on i̱'e̱depo
do'taj okkahuehue' ya̱e̱po do'taj
metinepahuiti', Jesús. —Jesústaj
huatodiayeria ona'uyate.

43—Oy doere paraísoyo
i̱'e̱apone. Paraísoyo durugda
i̱'eonhuahuika'apone. Buttida i̱jjay.
—Huatodiayeritaj Jesúsa ona'uyate.

Jesús o'bueyonde'uyate.
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41;
Jn. 19.28-30)

44 Niokpo tokhuada̱' ekpohuadte
huadari huabada o'ta'sikon'uyate.
Sikki̱re̱gda o̱'u̱yate. Huaduknopoyo
e'huadte onte'ti niokpo o'tieyhuaduyate.
45 Niokpo jey e̱e̱' e'batikonte sikki̱re̱gda
e̱e̱'te Diosen jakyo huahuakda cuperina
eretnopoyo e'oroya'da huanopota'da
o'huison'uyate. Kenoka',
46—Ontaj Apag Dios do'hued
noki̱re̱g o'yokne, Pag. —Jesúsa 'utta'da
ona'uyate.
Kenpa' oa'depo o'bueyon'uyate.
47 Capitán sorotataj Romano
o̱'e̱po sorotataj huairi o̱'e̱po kenoka'
kenda aya'da o'tiahuaydepo, "Apag
Dios 'uruda o̱'e̱. Huadaknanada o̱'e̱,"
o'batia'pakpo,
—In huabokerek dakhuea' kahue'
o̱'i̱ka'te, buttida ijjay. —Capitán
sorotataa oa'uyate.
48 Aya'da aratbut kente o̱'nepo
on'tiahuaydepo o'nokbahua'po
suhue'nanada o̱'nepo o'nokbahua'uyate.
49 Nogomeynayo Jesústaj hua̱ki̱e̱'eri
o̱'nepo huahue' o̱'ne'uyate. Ettone'ere
o̱'nepo ettone' Galileaya' Jesústaj
huatahua'eri o̱'nepo huahuedda o̱'nepo
sue'da bidte on'kupobopo Jesústaj
e'darakte on'batiahuaya'uyate.

Jesúsbueytaj on'kubarakka'uyate.
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47;
Jn. 19.38-42)

50 Ken huabokerek o̱'e̱po ke'nen
huadik o̱'e̱ José. José huadakda o̱'e̱po
Diosenba' daka' o'nigpe̱i̱ka'uyate.
Judea huadaribayo hua̱e̱'eri o̱'e̱po
huakka' jak Arimateayo o'si'poe̱po
o'kerekuyate. Ke'na judío huairiere
on'kupopakika'uyate. 51 José Dios
Huairitaj e'mabo' o'nigi̱kuyate.
Kenda judío huairiomey Jesústaj
o'nogka'denig kenda pakhue' o̱'u̱yate.
52 Ken José Pilatotaj o'huahua'po,
"Jesúsbuey beyok." Ona'uyate.
53 "E̱e̱', yatohuati'," Pilatoa e'nade'te
Jesúsbueytaj o'huaraka'depo
o'bueyto̱e̱po Jesúsbueytaj o'tihui̱yi̱gpo
'uruada telaa konig sábana
o'tihui̱yi̱gdepo sipana' huidkogyo̱
huabokogyoda o'bueyhueda̱'uyate.
Ken kubarak huabokogda o̱'e̱po ke̱yo̱
nogtaj kubarakkahuedda o̱'e̱'uyate.
54 Ken huame'noe konig e'manhuada̱'
huame'noe o̱'e̱nok a'ti huaboa'da
okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noe o̱'e̱apo.
55 Kenomey ettone' huaboa'da
Jesúsere Galileaya' on'tiakme'te kente
Jesúsbueyte on'huahua'po kubaraktaj
on'tiahuaypo kenpa'ti konig ke'nenbuey
e'huedte on'tiahuayon'uyate. 56 Ettone'
jakyo o̱gkumejdepo 'uru'hui̱e̱da
hue̱'e̱y e'ka'deada okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noete kahue' o̱'nuyate. Konig
Moisés e'mana' oa'uyatenok kenomey
on'nigpe̱e̱'uyate.

Jesús huakudaka'da e'bueyada
o'noyhuadon'uyate.
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 1 Judío aratbuten
okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noe e'pokonde'te domingo
emede'te sikyoednada kubarakyo
ettone' on'hua'po 'uru'hui̱e̱da hue̱'e̱y
adikken e'ka'de' on'te̱nok on'tohua'po,
nog ettone'ere on'huahua'uyate.
2 Ettone' kubarakyo o'nokye̱depo
huaboro' huid huanokbet kubaraktaj
o'nonokbetame'te onokbethue'kon
on'huahuay'uyate. 3 On'kudondenig'a
Huairi Jesúsbueytaj huahuayhue'
o̱'nuyate. 4 Kenpihuay, Jesúsbuey
huedhue' o̱'e̱ menpapi' ya̱'e̱a̱te

en'nopo̱e̱'te. I̱da botta' huabokerek
on'tibopo meyo̱hue'da on'tibopo yudtaj
senogda e'ot o̱'nuyate. 5 Huabokerektaj
on'batiahuaydepo diga̱'da on'me'pukpo
sorokyon on'kuboyon'uyate.
—Kubarakyo kente aratbutbueyyo'da
o̱'nika'nig'a katia'po huabokerektaj
o'noedenig'a bo'uk. 6,7 Jesús i̱yo̱da
ehue' o̱'e̱. Diosa o'noyhuadande. Jesús
Galileayo o̱'e̱po "Do huabokerek i̱jje̱nok
Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj dakhuea'
huaka'eritaj beyokapone. Dakhuea'
huaka'eriomey men'tohua'apone.
Hue̱ypa cruzte do'taj men'arakapone.
Bapaa' huame'noe kubarakyo i̱jje̱depo
a'ti ijnoyhuadapoy." Jesúsa mona'uyne,
okkahuehue' mo'e̱t. —Botta'a Diosen
huata'moneria ettone'taj on'mana'uyate.
8 Ken, kenda Jesúsa o'mana'uyate
ettone' huaboa'da onte'ti
on'nopo̱e̱'uyate. 9 Ken kubarakya'
on'kumejdepo aya'da on'tiahuaydepo
on'pe̱e̱denig on'manbatia'pakuyate.
Once huamata'mona'eritaj
kenpa'ti aya'tada nogomeytaj
aya'da on'manbatia'pakuyate.
10 María Magdalena, Juana, María
Jacoboen hua̱ye̱, nog ettone'ere
once huamata'mona'eritaj aya'da
e'manbatia'pakato'tada 11 nama'da
mona'ne once huata'mona'eria
on'nopo̱e̱po butti o'da' maknopo̱e̱hue'
o̱'ne'uyate.
12 Pedronayo o̱'o̱ro̱kondepo
o'ketonhua'po kubarakyo
o'ketonhua'po o̱kye̱depo kubarakyo
o'tiahuayato'po 'uru tela konig sábana
adkorepen e'hued o'tiahuayondepo
onte'ti jakyo o'hua'po, "Kenpihuay, kate
yaka' Diosa," o'noponpo o'hua'uyate.

**Emaús huakka' jakyo dagte
on'hua'uyate.**
(Mr. 16.12-13)

13 Kenme'noete botta' Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eri Emaús huakka'
jakyo on'hua'po, Jerusalénya̱'
Emaús sue'da bidte o̱'e̱. Once
kilómetros o̱'u̱y. 14 Huahua'a'
on'batia'pakonhua'po aya'da huaboa'da
on'tiahuayme'nig aya'da on'pe̱e̱me'nig
aya'da Jesústaj o'nogkame'nig
aya'da on'batia'pakonhua'po,
15 e'batia'pakde'te Jesúsa o'bata'dea'po
kenoka' kenomeyere on'hua'epo.
16 Jesústaj on'tiahuaynig'a ken Jesús
o̱'e̱ nopo̱e̱hue' o̱'ne'uy. Kenpa' Diosa
o'paknok o̱ki̱e̱hue'dik o̱'ne'uyate.
17 Botta' huanigpe̱i̱ka'eritaj
—¿Huahua'a' kate'taj
mo'batia'pakonyak? ¿Mena'po sue'
mo'e̱? —Jesúsa o'mana'nok,
18 —Kenda huaboa'da Jesústaj
o'nogkame' Jerusalényo̱ huaboa'da
o'nogkame' aya'ada aratbut on'nopo̱e̱.
O̱'na Jerusalényo̱ i̱'i̱ka'nig'a menpa'
onyo'da nopo̱e̱hue' i̱'e̱. —Nogtiada
Jesústaj ona'uyate. Ke'nen huadik
Cleofas o̱'u̱y.
19 —¿Kate ya̱gkame'? —Jesúsa
o'mana'uyate.
—Kenda Jesús Nazareteritaj
o'nogkame'. Jesús Diosen
huamanbatia'pakeri o̱'e̱po huakka'tada
o'bayarea'uy kenpa'ti i̱ghua'da oa'ika'uy.
Kenda Diosa daka'da o'nopo̱e̱. Konigti
aya' aratbutere Jesúsa huadakda
o'kika' on'nopo̱e̱nig'a 20 oro'omeyen
sacerdote huairia kenpa'ti judío huairia
Romano gobierno huairitaj on'yokme'.
Hue̱ypa cruzte kan'arake'po on'yokme'.
21 Jesúsa Romano gobierno huairitaj
ya'maenapetpi'. Romano sorotatataj
ya'maenapetpi'. Oro'omeyen Israel
aratbuttaj o'batihuapokapo oro'omeya̱
o'nopo̱e̱nig'a. Jesús o'bueyme'nig
bapa' huame'noe o'tipokde. 22 Kenpa'ti
oro'omeyere sue'da ettone' oro'taj
on'mame'puke'po konige̱po sikyoedda
kubarakyo on'hua'. 23 Jesúsenbuey
huahuayhue' o̱'nepo on'kumejdepo
"Diosen huata'moneritaj o'tiahuay.

Jesús o'noe, mona'ne." Ettone'a̱
on'batia'pak. 24 A'timon nogomey
oro'omeyere o̱'nika'po on'hua',
kubarakyo on'hua'. Konigti ettone'a̱
on'batia'pak on'huahuaynig'a Jesústaj
tiahuayhue' o̱'neate. —Jesústaj
o'nona'uyate.
25 —Nopoenkahue'da mo'e̱.
Ijhue'ta'da moknopo̱e̱. Aya'da Diosen
huamanbatia'pakeria e'mana'uytada
ijhue'ta'da moknopo̱e̱. 26 Cristo 'uruda
o̱'e̱. 'Urua'da o'kika'uy. Aya'ada
on'batia'pakapo. Huakkuruda Cristo
pai'da nopo'e̱'dik o̱'e̱. —Jesúsa botta'taj
o'mana'uyate.
27 Moisésenba' Cristotaj o'batia'pak,
konig Cristo o̱'e̱a̱po kenpa'ti kenda
Cristo o'ka'apo o'batia'pakpo
kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri
Cristotaj o'batia'paknok Jesúsa
huakkuru Moisésenba' Cristotaj
e'batia'pakte o'manopo̱e̱a̱'po. Kenpa'ti
Cristotaj e'batia'pakte Diosen
huamanbatia'pakeriomey ona'uyate
Jesúsa o'manopo̱e̱a̱'uyate.
28 Emaús huakka' jakyo onhua'po
o'nokye̱depo, Jesús yapokonapetdapi'
o'hua'nig.
29 —Keje' huahue' ya̱e̱'. Oro'en
jakyo yaksik. Osikde. Sikkire̱ga̱' o̱'e̱de.
—Jesústaj daka'da o'nona'po.
Ken Jesús ke̱yo̱ jaksikya'po
o'kore'uyate. 30 Kutopate botta'taj
Jesús onteteyo' o'bata'huaddepo pan
o'bapadpo "Dakiti, Dios," oa'depo
o'posakea'depo o'bayoke'uyate.
31 Huaboa'da Jesústaj o'noki̱e̱'de. Jesús
o̱'e̱ on'nopoendenok onte'ti Jesústaj
tiahuayhue'dik o̱'nuyate.
32 —Dagte e'tiakte Jesúsere e'tiakte
Jesús Apagba'taj mo'nopoenka'depo
oro'ennopo' diga̱' o'nopo'durugpak.
—Huayahuaya on'batia'pakuyate.
33 Ken ijhuiti ehue' jakya'
o'noro̱konpo Jerusalényo̱
on'kumejpo Jerusalényo̱ once
huanigpe̱i̱ka'eri nogomeyere onteteyo'
on'bahuahuayato'po,
34 —Jesús Huairi o'noyhuadate,
buttida o'ay. Simónakon Huairitaj
o'tiahuayate. —Botta'a on'mana'uyate.
35 Konig dagte on'hua'po Jesúsere
on'batia'pakpo kenpa'ti konig
jakyo kutopata' pan e'posakea'te
Jesústaj huaboa'da o'noki̱e̱'po, kenda
on'batia'pakuyate.

Huanigpe̱i̱ka'eriomeytaj Jesúsa o'manokyon'uyate.
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

36 Kenda botta'a en'batia'pakte
Jesús huaboa'da o'manokyondepo
kenomeyere onteteyo' o'batobopo,
—Yan'manopo'noey'. Mame'pukhue'
yane'. —Jesúsa o'bopo o'mana'uyate.
37 Ken huakka'nada on'me'pukpo
o'mididpo noki̱re̱gtaj o'tiahuay
nama'da on'nopo̱e̱nok.
38 —Me'pukhue' yane'. Do Jesús i̱jje̱y
opuden huanopoya' daka' menoknopo̱e̱'.
39 Do'hued huaba'taj daka' men'tiahuay'.
Do'hued hua'itakon men'tiahuay'. Jesúsda
do i̱jje̱y. Do'taj men'so̱'to̱e̱a̱'. Kenpa'ti
do'taj men'tiahuay'. Noki̱re̱gnayo huaen
huaay' to̱e̱hue' o̱'nika'. Donayo huaen
huaay' ijto̱e̱y konigda do'taj on'tiahuay.
—Jesúsa o'mana'uy.
40 Kenda Jesúsa o'mana'depo ke'nen
huaba' o'batiahuay'ea'po ke'nen hua'i
o'batiahuay'ea'uyate. 41 On'durugpakpo
kenpa'ti on'me'puke'po oknopo̱e̱hued
o̱'nenok.
—¿Aypo menpa' ya̱'e̱? —Jesúsa
huanigpe̱i̱ka'eritaj o'mana'uyate.
42 Ken biig e'tiaya' on'yokpo
ai'moro̱'hue̱kon on'yoknok
43 Jesús o'to̱e̱po o'bape'uyate.
Huanigpe̱i̱ka'eriomey Jesústaj e'bape'te
on'tiahuaya'uyate.
44 —E'mana' beroba'te Apagba'te
aya' Moisés do'taj be'timadoya'uyate.

Aya'da huamanbatia'pakeria do'taj
mentimadoya'uyate. David salmos
Apagba'te do'taj be'timadoya'uyate.
Kenda ka'dik ijika'po ijkika'uy. Kenda
ogka'dik me'nepo me'nogka'uyne.
Bueyhued opudomeyere ijika'uy.
Kenda menogka'apone opudomeytaj
daka' o'nona'ika'uyne. —Jesúsa
huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.
45 Kenoka' o'manopoenka'po kenda
Apagba'te Jesústaj on'timadoya'uyate
Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj
o'manopoenka'po,
46 —Apagba'te on'timadoya'po,
Cristo bueydik o'eapo. Bapa'a'
huame'noete noyhuaddik o'eapo.
Kubarakya' noyhuaddik o'eapo.
47 Huakkuru Jerusalén aratbuttaj
huadak hua'a manbatia'pakdik
yanikati'. Nogok aya'tada aratbuttaj
aya' huadaribayo huadak hua'a
manbatia'pakonhuahua'dik
yanika'. Diosa bekkahue'po
manopo'korea'dik yane'. Mana'dik
mo'eapone. Apagba'te kenpa'
on'timadoya'uyate. 48 Opudomey
aya'da bo'tiahuayikame'ne. Kenda
aya'tada mo'manbatia'pakapone.
49 Eya'. Konig Apag Diosa o'mana'uyate,
opudomeytaj Diosen Nokireg do'hua
o'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg
tiakhued oy Jerusalényo yan'nigika'.
Diosen Nokiregtaj yan'nigikati'. Diosen
Nokiregа opudomeytaj e'nopo'toede'te
konig Diosya' teyda mo'edeapet. Daka'
manbatia'pakika'dik mo'ika'apone.
—Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj
o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.
(Mr. 16.19-20)

50 Ken Jerusalénya' o'orokonpo
Betaniayo o'batohua'po
huanigpeika'eriomeytaj
o'batohua'uyate. O'ba'tepo,
"Do'hued huanigpeika'eriomeytaj
'urua'da yamatoe', Apag Dios."
O'tiona'pakondepo, 51 kurudyo
Diosa o'baktobehuikuyate. 52 Jesús
huadaknanada o'e. 'Urua'da o'kika'.
Diosen Huasi'po o'e. On'batia'pakdepo
durugnanada Jerusalényo
on'kume'uyate. 53 Diosen jakyo
o'nika'po Dios 'urua'da o'e. Dios
huadakda o'e. On'batia'pakika'uyate,
ken.

SAN JUAN

Jesucristoen huadak hua'a Juana o'manigmadoya'uyate.

Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo o'si'poe̱'uyate.

1 [1] A'nennanada huakkuruda katepi' ehue' o̱'u̱yate. Cristo Diosen hua'a huamana'eri o̱'i̱ka'uyate. Cristo Diosda o̱'i̱ka'. [2] A'nennada huakkuruda katepi' ehue' o̱'u̱yate, Cristo Diosen hua'a huamana'eri o̱'i̱ka'uyate. Diosere o̱'i̱ka'uyate. [3] Cristoa aya'tada o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Konig Diosa o'paknok aya'tada o'ka'uyate. Noga̱ sigpi' kahue' o̱'u̱yate. Cristoayo'da aya'tada o'ka'uyate. [4] Cristo Diosen hua'a o'noika'po huamanoea'eri o̱'i̱ka'uyate. Cristokon konig Diosen Huakjey o̱'e̱. Huakjey o'ta'tepo katetapi' tiahuaydik o̱'e̱ne, katetapi' nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. Konigti Cristo konig Diosen huakjey o̱'e̱po Diostaj moknopo̱e̱a̱'ne kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj moknopo̱e̱a̱'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopo̱e̱a̱'ne. [5] In huadariyo aratbut Diostaj pakhue' o̱'nika'. Dakhuea' o̱gkika'. Konig sikki̱re̱gyo̱ o̱'nepo Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'nika' kenpa'ti Diostaj pakhue' o̱'nika'. Cristo Diosen Huakjey in huadari aratbuttaj o'ta'tepo Diostaj moknopo̱e̱a̱'ne. Diosen buttida hua'ataj moknopo̱e̱a̱'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopo̱e̱a̱'ne. Huakka'da Cristotaj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo kenpa'da e̱'enta' on'paknig'a enhue'dik o̱'nuyate. Cristo konig Diosen Huakjey 'urua'da o'bata'teonhuahuika'po o'maknopoeanhuahuika'apo.

[6,7] Diosa aratbuttaj Juan Bautistataj o'mata'mona'uyate. Cristotaj kamanbatia'pakike'po Juantaj o'mata'mona'uyate. Aratbuta Cristotaj kanoknopo̱e̱'po Juana Cristotaj o'manbatia'pakuyate. Diosen Huakjeytaj o'manbatia'pakuyate. [8] Juan Diosen Huakjey ehue' o̱'u̱yate. Cristonayo Huakjey o̱'u̱yate. Cristotaj kamanbatia'pake'po Juantaj o'mata'mona'uyate. [9] Ken Juana Cristotaj o'manbatia'pakonhuahua'depo indariyo hua̱e̱'eriomeytaj Diosen Huakjeytaj o'manoki̱a̱'uyate. Cristo Diosen hueretda Huakjeytaj a'maknopo̱e̱aya'po o'bahuatiakdepo, Juana o'manbatia'pakuyate.

[10] Cristo aya' huadari o'ka'uyate. Huadariyo o̱'i̱ka'nig'a huadari hua̱e̱'eria oknopo̱e̱hue' o̱'nuyate. Huadari huaka'eritaj oknopo̱e̱hue' o̱'nuyate. [11] Diosya' o'tiakdepo ke'nen judío aratbutere o'noika'uynig'a Jesucristotaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nuyate. A'nenda Diosa judío aratbuten adhuea'pane'taj

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

o’baktie’ea’uyatenig’a Cristo Diosen
hua’ataj eknopo̱e̱’ta’ pakhue’ o̱’nuyate.
Judío aratbuta eknopo̱e̱’ta’ pakhue’
o̱’nuyate. 12 Sue’ada Jesucristotaj
e’nigpe̱i̱ka’ta’ on’pakpo o’noknopo̱e̱’uyate.
O’noknopo̱e̱po Diosen on’si’poe̱po
Diosensi’po o̱’ne’uyate. 13 Kena’po ettone’ya’
on’si’popakme’tenok Diosensi’po ehue’
o̱’ne. Kena’po ettone’pi’ huabokerekpi’
e’si’popakta’ on’pakika’nok Diosensi’po
ehue’ o̱’ne. Diosen Cristotaj o’noknopo̱e̱po
Diosen on’si’poe̱po Diosensi’po o̱’nuyate.
14 Ken Diosen hua’a huamana’eri
Jesucristo Diosere o̱’unhuahuika’depo nogok
Diosa o’pakpo o’si’poe̱’uyate. Oro’omeyere
o̱’i̱ka’uy. Jesucristo kenyo’da huadaknanada
o’kika’uy. Huakka’nanada di’ o’maika’uy.
Huakka’nanada o’matinepahuika’po buttida
oa’ika’uy. Diosonig ’urua’nanada o’kika’nok
konigti Dios o̱’e̱po Diosya’ o’tiakpo Diosen
Huasi’po o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne.
15 —A’ti Cristoa o’tiakde. Ke’na oro’en
huairi o̱’e̱. Do huairi ehue’ i̱jje̱y. Do
si’popakhued i̱jje̱po, Jesús Diosere o̱’u̱yate.
Ikkenda kentaj ijmanbatia’pakmey. —Juana
o’manbatia’pakuyate.
16 Jesucristo huakka’da di’
mo’e̱ne. Oro’taj nogda nogda daka’
mo’matinoea’ne. 17 A’nennada Diosen
hua’a Moisésa mo’nigmadoya’uyate.
Jesucristonayo di’nanada bo’huatiakpo
mo’matinepahui’po, oro’omeytaj dakhuea’
e’ka’ a’manopo’yareaya’po bo’huatiakuyate.
18 Be’api’ aratbuta Diostaj tiahuayhue’
o̱’nika’uyate. Cristonayo Diosensi’po
o̱’e̱po di’ o’maunhuahuika’po Diosere
o̱’unhuahuika’po konig Dios o̱’e̱ ’urua’nanada
o’nopo̱e̱po oro’omeytaj ’urua’nanada
moknopo̱e̱a̱’uyne.

Juan bautiza huaka’eria
Jesucristotaj ’uruda
o’manbatia’pakuyate.
(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

19 Judío aratbut huairi Jerusalén
huakka’ jakyo o̱’nuyate. Juante
on’mata’mona’uyate. Sacerdote
Diostaj huanigtiona’pakeritaj
on’mata’mona’uyate. Kenpa’ti levita
aratbuttaj Juante on’mata’mona’uyate.
On’huatiakdepo,
—Nogbokerektida ijta’mona’apoy.
Cristo ijta’mona’apoy. Diosa
o’mana’uyate. ¿Menpa’ Cristoda i̱’e̱?
Kenda mona’. —Juantaj o’nona’uyate.
20 —Ehue’, Cristo ehue’ i̱jje̱y. Diosa
Cristotaj o’ta’mona’apo. Oro’taj
kabatihuapoke’po o’ta’mona’apo.
—Juana buttida o’mana’uy. Dahue’da
oa’uy.
21 —¿Be’a i̱’e̱? ¿Elíaskudak Diosen
huamanbatia’pakeri menpa’ i̱’e̱?
—O’nona’uyate.
—Elíaskudak ehue’ i̱jje̱y. —Juana
o’mana’uyate.
—¿Diosen huamanbatia’pakeritaj
o’maboy, menpa’ Diosen
huamanbatia’pakeri i̱’e̱? —O’nona’po,
—Ehue’ i̱jje̱y. —Juana o’mana’uyate.
22 —Judío huairi oro’taj bo’ta’mona’ne
kenomeytaj batia’pakdik o̱’e̱nok, “¿Be’a
i̱’e̱?” “¿Kenda kamanbatia’pakike’po be’a
meta’monuy?” —Sacerdoteomeya̱ onte’ti
Juantaj o’nona’uy.
23 —Aratbut ehue’ e̱’i̱ka’yo nogtia’da
’utta’da ijmanay, Dios Huairi o’tiakde,
yan’nopo’korea’. Ke’na o’tiakdepo
kentaj a’nigpe̱e̱ya’po, yan’nopo’korea’.
Aknopo̱e̱ya’po yan’nopo’korea’.
Ijmana’ika’po. Konig Isaíaskudak Apag
Diosen hua’a huamanbatia’pakeria
oa’uyate. —Juana o’mana’uyate.
24 Kenomeya̱ Juantaj
on’huatiakpo, fariseo aratbut huairia
on’ta’mona’uyatenok.
25 —¿O̱’na Cristo ehue’ e̱e̱’nayo,
Elíaskudak ehue’ e̱e̱’nayo, Apag Diosen
hua’a huamanbatia’pakeri ehue’ e̱e̱’nayo,
mena’po bautiza imagkika’? —Fariseoa
Juantaj o’nona’uyate. (Diosa Juantaj
o’mata’mona’uyate. Kenda fariseo
huairiomeya̱ oknopo̱e̱hue’ o̱’nika’.)

26 —Do huẽ'ẽyã bautiza ĩjkikay.
Nogtida huabokerek opudenbayo
õ'ẽde, Cristo õ'ẽde. Kentaj õkiãhue'
mo'ẽ. 27 Diosa o'ta'mona'nok a'ti Cristoa
Diosen hua'a o'manmadika'apo. Ke'na
huadakda õ'ẽnok ke'nen huanaba'
ehue'dik ĩjjẽy, ĩjnopõẽy. —Juana
o'mana'uyate.
28 Juan bautiza o'ka'po, Betábara
huakka' jakyo kenpa' on'batia'pakuyate.
Betábara jak Jordánhuẽ akodpen õ'ẽ.

**Jesús konig Diosen ovejasi'ponig
õ'ẽ, Juana o'mana'uyate.**

29 Eme'te Jesús Juantaj o'huahua'nok
Jesús e'tiakte Juana o'tiahuaydepo,
o'mana'pakpo,
—Ken huabokerek konig Apag Diosen
Ovejasi'ponig õ'ẽ. Konig aratbuten
dakhuea' e'ka' kabakkahue'po oveja
'uhuataj on'nigarakika' konigti aratbuten
dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús
konig ovejasi'po 'uhua o'manigbueyapo.
30 Kentaj ijbatia'pakmey, "Jesústaj
Diosa o'ta'mona'nok a'ti Diosen
hua'a o'manmadika'apo. Oro'en
huairi õ'ẽ. Do huairi ehue' ĩhuẽy. Do
si'popakhued ẽẽ'te Jesús Diosere
õ'ũyate." Ijbatia'pakmey. 31 Ikken
Jesústaj do'hua õkiãhued ẽ'ẽãda, Israel
aratbuta Cristotaj kanoknopõẽ'po
huẽ'ẽyã bautiza o'nogka'pone. —Juana
o'mana'uy.
32-34 Juana kenpa'ti o'mana'po,
—Ken huabokerekte Apag Diosen
Nokĩrẽg o'kotpo, õ'ĩka'po, kentaj
bo'tiahuayapone. Ken Huabokereka
Diosen Nokĩrẽg aratbuttaj
o'manopo'tõẽãpo. Diosa mename'ne.
Huẽ'ẽyã bautiza kamagke'po, Diosa
me'ta'mona'uyne. Ken kurudyã' Diosen
Nokĩrẽg konig tukku' o'kotpo, Jesúste
o'kotpo, kẽyõ Diosen Nokĩrẽg õ'ĩka'.
Kenda ijtiahuaymey. Kena'po "Jesús
Diosen Huasi'po õ'ẽ." Ijjay. —Juana
o'mana'uyate.

**Jesúsen huakkuruda
huanigpẽĩka'eria on'tahua'uyate.**

35 Ken onte'ti eme'te Juanere oro'
Juanen botta' huanigpẽĩka'eriere
o'bopo, 36 Jesús e'pokte Juana
o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo,
—Yan'tiahuay'. Ken huabokerek konig
Apag Diosen Ovejasi'ponig õ'ẽ. —Juana
mona'uyne. 37 Oro' Juanen botta'
huanigpẽĩka'eri o'pẽẽdey, Jesústaj
o'tahua'uy. 38 Jesús bo'huakorudpo,
e'ta'tiakte oro'taj bo'tiahuayme'ne.
—¿Kate bo'pak? —Moname'ne.
—Ontaj e'nigpẽĩka'ta' o'paki. ¿Meyõ
ĩ'ĩka', Huamanmadika'eri? —Ona'uy.
39 —Yan'tiak. Yan'tiahuay'. —Jesúsa
moname'ne. Ken o'hua'po, kẽyõ
ẽ'huãĩka'yo o'tiahuay'uy. Kenme'noete
Jesúsere õ'unhua'mey. Baysikmon õ'ẽme'.
40 Doere Andrésere Juantaj
o'nigpẽẽ'uy. Andrés Simón Pedroen
huama'buy õ'ẽpo Jesústaj o'tahua'uy.
41 Ĩdada ke'nen huama'buya Simóntaj
o'ukpo, o'huahuay'uy. Simóntaj
o'huahuaydepo ona'po,
—Cristotaj o'huahuayi, "Cristotaj
ijta'mona'apoy." A'nenda Diosa
oa'uyatenig. —Andrésa ona'uy—. Jesús
Diosen Cristo õ'ẽ.
42 Jesúste o'totiakuyate. Jesúsa
o'tiahuaypo,
—Simón ĩ'ẽ, Jonásensi'po ĩ'ẽ. Õ'nen
huadik Cefas õ'ẽãpo. —Ona'uy. Cefas
konigdik Pedro õ'ẽ. Cefas huiddik õ'ẽ.
Ken konig Cefas Jesústaj huaboa'da
o'nigpẽĩka'uyate.

**Felipe Natanaelere konig
Jesúsen huanigpẽĩka'eri
huaboa'da on'tahua'uyate.**

43 Eme'te Jesús Galilea huadariyo
a'huaya' o'nopõẽpo Felipetaj
o'huahuay'uy. O'huahuaydepo,
—Menigpẽĩka'po beta'huaika'.
—Jesúsa ona'uy.

44 Ken Felipe huakka' jak Betsaidayo
o̱'ika'uyate. Keyoti Andrésere Pedroere
o̱'nika'uyate. 45 Ken Felipe Jesústaj
o'pee̱depo oknopo̱e̱depo Natanaeltaj
o'ukdepo o'huahuay'uy.
—Diosa huabokerek
mo'nigta'mona'apone. Moiséskudak
ken huabokerektaj o'timadoya'uyate.
Konigti Apag Diosen hua'a
huamanbatia'pakeri on'timadoya'uyate.
Ken huabokerek bo'huatiakdenok
o'huahuaydene. Ke'nendik Jesús o̱'e̱.
Joséensi'po o̱'e̱. Nazaret huakka' jak
hua̱e̱'eri o̱'e̱. —Felipea Natanaeltaj
ona'uy.
46 —Nazaret huakka' jakyo huadakda
aratbut ehue' o̱'nika'. —Natanaela
oa'uy.
—Yatiak. Yatiahuay'. —Felipea ona'uy.
47 Natanael e'tiakde'te Jesúsa
Natanaeltaj o'tiahuaypo,
—Yan'tiahuay'. Ke'na o'tiakdepo
hueretda Israel aratbut o̱'e̱. Ke'na
'urunopo'da da ahue' o̱'i̱ka'. Buttida
o'ika'. —Jesúsa o'huaa'uy.
48 Natanael Jesústaj o'pee̱depo,
—¿Menpa'pi' do'taj o̱ki̱e̱'?
—Natanaela ona'uy.
—Felipea ontaj totiakhued higuera
o̱hue̱yta'pote on'taj ijtiahuayi. —Jesúsa
Natanaeltaj ona'uy.
49 Natanaela Jesústaj o'pee̱depo
oknoponpo,
—Diosen Huasi'po i̱'e̱.
Israel aratbuten Huairi i̱'e̱,
Huamanmadika'eri. —Natanaela
ona'uy.
50 —Kena'po higuera o̱hue̱yta'pote on
tiakhued e̱e̱'te ontaj ijtiahuayi. Kenda
ona'nok do'taj oknoponne. Kennayo
sigda ijjay. Do'taj nogi̱ti meknopo̱e̱'po
teynanada ijka'apoy. —Jesúsa
Natanaeltaj ona'po,
51 —Do Huabokerek i̱jje̱po, Diosya'
ijtiakuy, Diosa me'ta'mona'uyne. Kurud
Diosenbaya' ekhuike' do'te Diosen
huata'moneria mentihuarakatupo
menokbehuikonapone, opudomeya̱
bo'tiahuayapone, buttida ijjay.
—Jesúsa o'mana'uyate.

**Galilea huadaribayo huakka'
jakya' e'to̱e̱pak aypo o̱'u̱yate.**

2 1,2 Oro' huanigpe̱i̱ka'eri Jesúsere
Galilea huadaribayo o'hua'uy.
Botta'a' eksik o̱'u̱y. "E'to̱e̱pak aypo
o'batobapeapoy, Caná huakka'
jakya' o'batobapeapoy. O̱'nen
huanigpe̱i̱ka'eriere yatiak." Aypo
huairia Jesústaj ona'nok Jesúsere
o'hua'uy. Jesúsen hua̱ye̱kon o̱'u̱y.
3 Huakka'nada o̱'nepo e'to̱e̱pak aypo
on'bape'po aya'da vino on'mai'depo,
—Vino ehue' o̱'e̱. —Jesúsen hua̱ye̱a
ona', Jesústaj ona'uy.
4 —¿Menapo do'taj ona', nag? Ken
konig 'uruda ijkika'apoy, aratbuttaj
tihuapokhued i̱jje̱y. —Jesúsa ona'uy.
5 —Katepi' Jesúsa ya̱gka' ena'te
ya̱gka'. —Ken Jesúsen hua̱ye̱a vino
hua̱hue̱tohua'eritaj o'mana'uyate.
6 Huaboro' huidkoso judío
aratbut on'to̱i̱ka'po, hue̱'e̱y onjoypo
on'bakoyo'ika'. Kenda eka'nayo Diostaj
'uru'nopo'da o̱'e̱a̱poy o'noknopo̱i̱ka'uy, ken.
Kenteda seis boro'huidkoso o'bahuad'uy.
7 —Huidkosoyo hue̱'e̱y ya'nonjoi'.
—Jesúsa o'mana'uy.
Huakka' hue̱'e̱y on'toegonpo
hueda̱'da o'nonjoy'uyate. On'oydepo,
8 —Huidkosoyo sigpi' yatoegpo.
Aypo huairite yan'tohua'. —Jesúsa
o'mana'uyate. Ken on'tohua'uyate.
9 Hue̱'e̱y e̱e̱'tada huaboa'da vino
o̱'eanuy. Aypo huairi o'mai'depo
'urunanada vino o̱'e̱ o'nopo̱e̱po ke̱yan
on'totiak nopo̱e̱hue' o̱'u̱y. Vino
hua̱hue̱tohua'eriayo'da on'nopo̱e̱'uy.
—Yatiak. —Ken huabokerek
hua̱to̱e̱pakeritaj ona'po,
10 —In vino huadaknanada o̱'e̱. Aya'
huabokerek vino on'matomay'ika'depo

huakkuru huadak vino on'bayokika'.
Kenoka' huakka'a'da on'mamay'depo,
sue'da huadak vino on'bayokika'.
O̱'nanayo huakkuru sue'da huadak
vino i'matomaydenig'a, huaboa'da
huadak vino i'totiakne. —Aypo huairia
ona'uyate. 11 Ken Galileadariyo huakka'
jak Canáte Jesúsa kenda o'ka'uy.
Aratbuta Jesústaj oknopo̱e̱'dik ka'ne'po
Diosa Jesúsere o̱'e̱po o'tihuapokpo
kenda huakkuru 'urua'da o'ka'uy. Vino
o'ka'uy. Konig Diosyo'da 'urua'nanada
ka'dik, konig teyda o'ka'nok oro'omey
ke'nen huanigpe̱i̱ka'eri o'tiahuaypo
Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱ nogi̱ti
oknopo̱e̱'uy.
12 Nogok Jesús Capernaum huakka'
jakyo o'hua'po, hua̱ye̱ere huama'buyere
oro'omey huanigpe̱i̱ka'eriere o'hua'uy.
Capernaum huakka' jakyo o̱'i̱ka'uy.
Sue'da huame'noe o̱'u̱y.

Apag Diosen jakya' Jesúsa
huabahuaya'eritaj o'maoro̱ka'uy.
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18;
Lc. 19.45-46)

13 A'ti judío huakkurueri isi'po
mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue' fiesta
o̱'e̱deapo. Jerusalén huakka' jak
ote'yo Jesúsa o'behuikuy. Oro'omey
ke'nen huanigpe̱i̱ka'eriere o'behuikuy.
14 Diosen jakki̱re̱gyo̱ o'kudonpo,
vaca 'uhua oveja 'uhua tukku' 'uhua
huabahuaya'eritaj o'batiahuayato'uy.
Huakupe huakabia'eritakon
o'batiahuay'uy. Konig engaña huaka'eri
o̱'nepo jakki̱re̱g akbogpete on'bahuad.
15 E'bia o'batinukupo huiokda
huabitbitbia o'kedpo, Jesúsa Apag
Diosen jakya' aya'tada o'maoro̱ka'uy.
Oveja vacakon o'maoro̱ka'uy.
Huakabia'erien huakupe onkuta'tog'uy.
Mesa o'bakkubuka'uy.
16 —Aya'da yan'tohua'. Do'hued
Apagen jak huationa'pak jak o̱'e̱.
Huabahuaya' jak ehue' o̱'e̱. 'Uhuaeretaj
huakupeeretaj yan'bato̱ro̱k. I̱ya̱'
bahuayahue' yane'. —Tukku'
huabahuaya'eritaj o'mana'uy.
17 "O̱'nen jak ijjeretpaki, Dios.
O̱'nen jaktaj ijpaknok huakka'
menhuadiayapone." Apagba'te
a'nennada o'madoya'uyate.
Apagba' o'tiahuay'uy oro' Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eria huaboa'da
o'nopoen'uy. Jesústaj Apagba'a
o'tia'pakuynok o'nokotuy.
18 —"Huakupete huabahuaya'eritaj
yamaoro̱ka'." Diosa ena'nayo oro'omey
kan'tiahuaye'po konig Diosyo'da ka'dik
o̱'e̱ konigti yaka'. —Oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eri judío huairia Jesústaj nama'da
o'nona'uy.
19 —In jak yan'sak. Bapa' huame'noe
onte'ti ijka'apoy. —O'mana'uy Jesúsa.
20 —In jak cuarenta y seis huabayok
on'kadhuahua'uy. Bapa' huame'noe
Diosen jak e'sakte kahue'dik i̱'e̱a̱po.
—Judío huairia o'nona'uy.
21 Jesúsnayo Diosen huid jaktaj
tia'pakhue' o̱'u̱y, Jesúsenso̱'taj
o'tia'pakuy, "Do'taj menarakapone.
Bapa'me'noe ijnoyhuadapoy."
O'tia'pakuy. 22 Nogok Diosa
Jesústaj e'noyhuada̱de'te kenda
Jesúsa o'mana'uy onte'ti kenda
o'nopoen'uy. Kenpa'ti oro'omey
huanigpe̱i̱ka'eri Diosba' Jesústaj
buttida on'nigmadoya'uyate,
oknopo̱e̱'uy. Jesucristo pai'da
o'nopo'e̱a̱po, o'bueyapo, o'noyhuadapo
Diosba' buttida o'batia'pak oknopo̱e̱'uy.
Kenpa'ti Jesúsa buttida oa' oknopo̱e̱'uy.

Jesús aya'tada
huanopoya'da o'maki̱e̱'.

23 Judío huakkurueri isi'po
mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue' fiesta
o̱e̱'uy. Jerusalén huakka' jakyo
huakka'nanada o̱gkupopakpo Jesúskon
o̱'e̱po, konig Diosyo'da ka'dik o̱'e̱ konig
teyda Jesúsa o'ka'uyate. On'tiahuaypo,

huakka'da kentaj o'noknopoe'uyate.
Jesús Diosen Cristo ya'etpi'
o'noknopoe'uyate. 24 Jesúsnayo aya'
aratbuttaj huanopoya'da o'makiie'po
inomey huaboa'da moknopoene, sue'da
moknopoene, hueretda huaknopoe'eri
ehue' o'ne, Jesúsnayo o'makiie'uy.
"Inomey hueretda huaknopoe'eri ehue'
o'ne." Be'api' ahue'dik o'e. 25 Jesúsa
aya'tada huanopoya'da o'makiie'.
Kena'po nogomeytaj, "¿Monig ya'ne
in aratbut?" Ahue'dik o'e. Kena'po
aya'tada aratbut huanopoya'da
o'makiie'uy.

Jesúsere Nicodemo o'batia'pakuyate.

3 1 Huabokerek o'uyate. Ke'na
fariseo Moisésenba' huaknopoe'eri
huairi o'uyate. Fariseonayo Diosen
hua'a e'kika'ta' on'pakika'po kenpa'ti
adhuea'pane'en hua'a e'kika'ta'
on'eretpakuyatenig'a Diostaj 'urunopo'
nigehue' o'nuyate. Ken huabokerek
fariseo huairi o'epo ke'nen huadik
Nicodemo o'uyate. Nicodemo judío
huairi kenpa'ti o'uyate. 2 Sikyo Jesúste
an'batia'pakya'po o'huatiakbed'uyate.
—Huamanmadika'eri i'epo,
oro'omeytaj a'manmadikaya'po
Apag Diosya' i'tiakuy, oro'
o'nopoey. Kenda konig kahued
o'neonhuahuika'uyatenig'a oyda i'kika'.
Kena'po Apag Dios be'tihuapoknok
'urua'da i'kika', Huamanmadika'eri.
—Nicodemoa Jesústaj ona'uy.
3 —Be'api' onte'ti e'si'poe'ta'
e'paknayo Dios Huairitaj oknopoe'dik
o'neapo. Diosensi'po e'dik o'neapo.
Onte'ti si'poehue' ee'nayo Dios
Huairitaj oknopoehue'dik o'neapo.
Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Buttida
ijjay. —Jesúsa ona'uy.
4 —¿Monig huabokerek
ettone'endapoya' si'popakdik ya'et?
Huabokerek huayeendapoyo onte'ti
kudhue'dik o'e. Onte'ti si'poehue'dik
o'e. —Nicodemo nopoenkahue' o'epo
ona'uy.
5 —'Urunopo' a'nopo'toeya'po,
kenpa'ti konig Diosensi'ponig a'eya'po
dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik mo'epo,
hue'eya bautiza ogka'dik mo'epo,
kenpa'ti Diosen Nokiega nopo'toedik
mo'epo. Kena'po nopo'koreahue'
ee'nayo hue'eya bautiza ogkahue'
ee'nayo kenpa'ti Diosen Nokieg
nopo'toehue' ee'nayo Diosensi'po
ehue'dik mo'eapo. Buttida ijjay.
6 Ettone'so'ya' on'si'popakpo, aratbutda
o'ne. Diosen Nokiieg o'manopo'toepo,
'urunanada on'noeonhuahuika'.
7 "Kutaya' Diosen Nokieya' si'poe'dik
i'e." Ijja'denok, me'pukehue' yaee'.
8 Bapoka o'adyak. I'peenig'a, meya'
yatiak, meyon yahua' nopoehue' i'e.
Aya'da Diosen Nokieya' on'si'poe
konigti o'ne. Onte'ti 'urua'nanada
ogkika'. Monig Diosa monigka'
nopoehue' i'e. —Jesúsa Nicodemotaj
ona'uy.
9 —¿Monig Diosen Nokieya'
si'poe'dik ya'e? —Nicodemoa ona'uy.
10 —Israel aratbuten
huamanmadika'eri i'e. ¿Mena'po kenda
ona'dene nopoehue' i'e? 11 Do ijnopoepo,
ijbatia'paki. Ijtiahuaypo, ijbatia'paki.
Do ijmana'nig'a, opud judío huairi
do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'e.
Buttida ijjay. 12 Iyoda konig aratbut
ogkika' do'a on'batia'pakdenig'a
oknopoehue' o'ene. Konig Diosa
mo'nigkika'ne ontaj e'batia'paknayo
dapi' oknopoehue'dik me'ene.
13 Diosenbayo kurudyo opud
behuikhued mo'ene. Diosere ehue'
mo'ika'uyne. Donayo huabokerek
ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne.
Diosere ijika'po Diostaj daka'
ijnopoey. Diosya' ijtiakuy. 14 Aratbut
ehue' e'ika'yo Moiséskudak siro
bihui e'ketka' o'beta'uyate. 'Iddute
kutayo o'beta'uyate. Kenomeynayo

Diostaj o'noknopo̱e̱po, bihuitaj
on'tiahuaynok, Diosa o'bayarea'uyate.
Konigti do'taj o̱gka'apo. Doa
Huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne, do'taj 'iddute kutayo
men'betapone. Cruzte men'betapone.
15 Do'taj cruzte e'beta'deme'te aya'da
do'taj o'noknopo̱e̱po kenpa'da
bueyhue' o̱'neapo onte'ti Diosere
on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa
ona'uyate.

**Dakhuea' huaka'eritaj
a'manopo'yareaya'po Diosa
huakka'nada di' o'mae'uyate.**

16 —Aya' dakhuea' huaka'eritaj
Diosa huakka'da di' o'maepo
ke'nen nogtiyo'da huasi'po
o'manigta'mona'uyatenok,
kamanopo'yare'po
o'manigta'mona'uyatenok. Aya'ada
Diosen Huasi'potaj e'noknopo̱e̱'nayo
kenpa'da bueyhue' o̱'nepo, Diosere
on'noeonhuahuika'apo. 17 Dakhuea'da
bokikate aratbuttaj kamane'po Diosa
ke'nensi'potaj ta'monahue' o̱'u̱yate.
Aratbuttaj kamanopo'yare'po Diosa
o'manigta'mona'uynok.
18 Be'api' Diosen Huasi'potaj
o'noknopo̱e̱de, "Dakhuea' o̱gka'." Diosa
bahuaahue' o̱'e̱. Be'api' Huasi'potaj
oknopo̱e̱hue'da mentae̱nok, "Dakhuea'
o'ka'." Diosa oa'de kena'po Diosen
nogtiyo'da huasi'potaj oknopo̱e̱hue'
o̱'ne. 19 Diosen Huasi'po konig Diosen
huakjey o̱'e̱po Diostaj o'maknopo̱e̱a̱'.
Indariyo aratbuttaj o'bahuatiakuynig'a
aratbuta Diostaj eknopo̱e̱'ta'
pakhue' o̱'nepo dakhuea' o̱gkika'po
sikki̱re̱gyo̱ e̱'i̱ka'ta' o'deretpakika'nok.
Konige̱po "Dakhuea' o̱gkika'." Diosa
o'mana'apo. 20 Aya'ada dakhuea' e̱gka'te
nogomeytaj e'tiahuayata' pakhue'
o̱'ne. Kena'po Diosen huakjeyta'
pakhue' o̱'ne. Do'taj nigpe̱e̱hue' o̱'ne.
21 Hueretda huaknopo̱e̱'erinayo
Diosen buttida hua'a o̱gkika'po
Diosen huakjeytaj on'pakpo Diosen
Huasi'potaj o'noknopo̱e̱nok, Diosa
o'batihuapokdenok aya'ada tiahuaydik
o̱'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

**Onte'ti Juan bautiza huaka'eria
Jesúsen o'manbatia'pakuyate.**

22 Nogok Judea huadariyo Jesús
oro' ke'nen huanigpe̱i̱ka'eriere
o'hua'uy. Jesús oro'ere o̱'i̱ka'po, bautiza
o'magkika'uy. 23 Enón huakka' jakte
kenpa'ti Salim huakka' jak ibodteda
Juan kenpa'ti bautiza o'magka'uyate,
ke̱yo̱ huakka' hue̱'e̱y o̱'e̱nok. Aratbut
huakka' en'tiakte Juana bautiza
o'magka'uyate. 24 Huabakuda̱' jakyo
Juantaj kuda̱hued o̱'nenok, bautiza
o'magkika'uyate.
25 "Be'aen bautiza e'magka' Diostaj
'urunopo' ka'dik ya'mae, Jesúsenpi'
Juanenpi'." Juanen huanigpe̱i̱ka'eri
judío aratbutere on'batia'pakdepo,
26 Juante on'huatiakonpo,
—Jordánhue̱ akodpen Jesús
onere o̱'i̱kame'ne. Jesústaj 'uruda
i'manbatia'pakme'ne. Oy bautiza
megke'po aya'da Jesústaj on'huahua',
huamanmadika'eri. —Juanen
huanigpe̱i̱ka'eria Juantaj o'nona'uyate.
27 —Be' huabokerektapi' aratbuttaj
e'manmadika' Diosa o'pakpo
ta'mona'dik o̱'e̱ kenpa'ti tihuapokika'dik
o̱'e̱. Jesústaj o'ta'mona'uyatepo Jesústaj
o'tihuapokika'. Aratbuta Jesústaj
on'huahua'denok. 28 "Do Cristo ehue'
e̱e̱'tada Cristo tiakhued e̱e̱'te Diosa
do'taj huakkuruda me'ta'mona'uyne."
Opudtaj o'noname'ne. Kenda do'taj
on'pe̱e̱me'ne. 29 Huabokerek huaboa'da
o'to̱e̱pakpo hua̱to̱e̱ o'to̱e̱depo durugda
o̱'e̱. Noga̱ ken huabokerektaj di'
o̱'e̱po, kenpa'ti durugda o̱'e̱. Ken
konig do Jesústaj di' i̱jje̱po durugda
i̱jje̱y. Huakka'ada Jesústaj on'pakpo
huaboa'da on'nigpe̱i̱ka'. Kenda

duruga̱’da ijmati̱pe̱ey. 30 Jesústanayo
huakka’ada nigpe̱i̱ka’dik o̱’nika’apo.
Do’taj huaboa’da sue’da nigpe̱e̱’dik
mo’e̱a̱pone. —Juana o’mana’uyate.

Jesús Diosen Huasi’po o̱’e̱po Diosya’ o’tiakuyate.

31 Ke’na Diosya’ o’tiakme’po
Diosen huairitone’ o̱’e̱. Aya’tada
mata’mona’ika’dik o̱’e̱. Aratbutnayo
indari hua̱e̱’eri o̱’nenig’a indaritaj
on’nopo̱e̱po on’batia’pakika’.
Jesúsnayo Diosen Huasi’po o̱’e̱po
Diosya’ o’tiakpo ’urunopo’da o̱’e̱po
aya’enda huairi o̱’e̱. 32 Katepi’ Diosyo
o’batiahuayonhuahuika’nig, katepi’
o’mapeeonhuahuika’nig, kenda
o’manbatia’pakika’nig’a, suhue’ada
Jesústaj o’noknopo̱i̱ka’. 33 Kenomey
Jesúsen hua’a o’noknopo̱e̱po, Diosa
buttida oa’ika’ o’noknopo̱e̱nok. 34 Diosa
Jesústaj o’ta’mona’uyate. Diosa ke’nen
noki̱re̱gda o’yok. Jesústaj o’yok.
Dakhuapa ke’nen noki̱re̱g o’yoknok.
Diosen hua’a o’mana’ika’. 35 Apag
Huasi’potaj di’ o̱’e̱. Aya’en huairida
ka̱e̱’po o’ta’mona’uy. 36 Kenomey
Diosen Huasi’potaj o’noknopo̱e̱po
onte’ti Diosere on’noeonhuahuika’apo.
Kenomey Huasi’potaj oknopo̱e̱hue’
o̱’nepo onte’ti Diosere noeonhuahuahue’
o̱’neapo. Diosa kenomeytaj castiga
o’magkadhuahuika’apo.

Jesús Samaria huadariyo hua̱e̱’eri ettone’ere on’batia’pakuyate.

4 1,2 Ken, Jesústaj huakka’ada
on’pe̱e̱depo huaboa’da
on’tahua’uyate. Huaboa’da
on’nigpe̱i̱ka’uyate. Bautiza
e’magkade’te Jesústaj on’nigpe̱i̱ka’uy.
Jesúsnayo bautiza kahue’ e̱’e̱a̱da
oro’omeya̱ huanigpe̱i̱ka’eria bautiza
o’magkika’uy. Juantaj sue’ada
o’noknopo̱e̱’uyate. Kenda fariseo
huairia on’tipe̱e̱deme’te, Jesúsa
o’maknokotuy. 3 Ken o’maknokotpo,
Judeaya’ o’bakhua’uy. Galilea
huadariyo o’kume’uy.
4 Ken Galilea huadariyo o’hua’po,
Samaria huadariyo pokdik o̱’u̱y.
5 Samaria huadariyo huakka’ jak
Sicarte o’tiakuy. Sicar Jacobkudaken
ta’bate ibodteda o̱’e̱. Ta’ba
Jacobkudaken huasi’po Josékudaktaj
o’yokuyate. 6 Kenteda Jacobkudaken
hue̱’e̱y sorokkogya̱’ hua’eg o̱’u̱yate.
Jesús bidteda o’hua’epo o̱’a̱ro̱gpo,
o’huaduy. Tokhuada̱’ e’huadte
o’huaduyate. Hue̱’e̱y sorokkogte
o’manighuad’uy. 7,8 Oro’ Jesúsen
huanigpe̱i̱ka’eri aypo a’baetuya’po,
huakka’ jakyo o’hua’demey. Samariaeri
ettone’ hue̱’e̱y a’egatuya’po o’tiakuyate.
—Hue̱’e̱y beyok. —Jesúsa ona’uyate.
9 Judío aratbuta Samaria hua̱e̱’eritaj
batia’pakhue’ o̱’i̱ka’nig’a Jesústaj
ettone’a̱ o’pe̱e̱depo,
—O̱’na judío aratbut i̱’e̱nig’a, Samaria
hua̱e̱’eri do i̱ji̱ey. ¿Menpa’ hue̱’e̱y
beyoka’ do’taj mena’? —Samaria
ettone’a̱ Jesústaj ona’uyate.
10 —Diosa huanounhuahuika’ hue̱’e̱y
e’yokta’ be’tipakne. “Hue̱’e̱y beyok.”
Ontaj ona’nig’a, “Huanounhuahuika’
hue̱’e̱y beyok.” Do’taj meknopo̱e̱po
ena’nayo huanounhuahuika’ hue̱’e̱y
o’yokapone. —Jesúsa ettone’taj ona’uyate.
11 —Hua’eg to̱e̱hue’ i̱’e̱ne. Sorokkog
huabidkogyoda hue̱’e̱y o̱’e̱. ¿Meya̱’
huanoeanhuahuika’ hue̱’e̱y i’egapo,
huairi? 12 Oro’en adhuea’pane’a̱
Jacobkudak in sorokkog bo’yokuyne.
Ke’nada o’mayika’uyatenig. Ke’nen
huasi’po kenpa’ti on’mamay’ika’uyate.
Ke’nen vacakon o’mamay’ika’uyate.
Oro’omeytaj in sorokkog bo’yokon’uyne.
¿Menpa’ Jacobkudakitipi sigda huairi
o̱e̱’uynig’a, o̱’na huahuak huairi i̱’e̱?
—Ettone’a̱ ona’po,
13 —Be’api’ in sorokkog
hue̱’e̱y o’maypo, onte’ti

maymaya̱' o'da'ikanig'a,
14 aya'ada do'taj moknopo̱e̱po
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Konig huanoeanhuahuika' hue̱'e̱y
o'yoknok on'may'po, huanopoyo
o̱'unhuahuika'apo, onte'ti "maymaya̱
i̱jjay" ahue' o̱'neonhuahuika'apo.
Do'taj moknopo̱e̱po Diosere
on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa
ona'uyate.
15 —Ken hue̱'e̱y beyok. Onte'ti
maymaya̱ ahue'dik a̱'e̱ya̱'po, i̱yo̱
sorokkogyo̱ hue̱'e̱y a'egya'po
tiakhue'dik a̱'i̱kaya'po o̱'nen hue̱'e̱y
ijmayapoy, huairi. —Ettone'a̱ ona'po,
Jesúsen hua'ataj nopoenkahue'da
kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱
oknopo̱e̱hued o̱'e̱po kenda Jesústaj
ona'uyate.
16 —Yahuati'. O̱'nen hua̱to̱e̱'taj
yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.
17 —Hua̱to̱e̱ to̱e̱hue' i̱jje̱y. —Ettone'a̱
ona'uyate.
—Hua̱to̱e̱ to̱e̱hue' i̱jje̱y. Buttida ia'.
18 Huabaniga̱' i'ta̱e̱'uynig'a. Oyda kentaj
e'dipakada o̱'nen hua̱to̱e̱ ehue' o̱'e̱.
Kenda buttida ia'. —Jesúsa ona'uyate.
19 —Diosen hua'a huamanbatia'pakeri
o̱'e̱, o'tinopo̱e̱ne, huairi. 20 In o'te'yo
"Huaboro'da i̱'e̱, Apag Dios." Oro'
onaratbutyo' adhuea'pane'kudak
Samaria huadari hua̱e̱'eriomeya̱
on'tiona'pakika'uyate. Jerusalén
huakka' jakyo "Huaboro'da i̱'e̱, Apag
Dios." Tiona'pakdik mo'e̱ne. Opuda̱
judío aratbut on'mana'ika'. —Ettone'a̱
ona'uyate.
21 —Men'pe̱e̱', ettone'. A'ti
meyo̱pi' mo'e̱po Apag Diostaj
tiona'pakdik mo'e̱ne. Apag Diostaj
a'tiona'pakya'po in ote'te tiakhue'dik
mo'e̱a̱pone. Kenpa'ti a'tiona'pakya'po
Jerusalényo̱ huahue'dik mo'e̱a̱pone.
22 Opud Samaria hua̱e̱'eria
Diostaj nopo̱e̱hue'da nama'da
mo'tiona'paknig'a, oro'omeynayo
judío aratbut o̱'e̱po Diostaj oknopo̱e̱po
daka' o'tiona'pakikay. Diosen
huamanopo'korea'eri judío aratbut
o̱'e̱. 23,24 Apag Dios noki̱re̱g o̱'e̱po
buttida oa'ika'. Apag Diosen hua'a
buttida o̱'e̱. Oy kenpa'ti nogokkon
aratbut huadaknopo'da Diosen buttida
hua'ataj o'noknopo̱e̱po Apag Diostaj
on'tiona'pakapo. Diosen Noki̱re̱ga̱
o'manopo'to̱e̱nok Apag Diostaj
on'tiona'pakapo. Kenda Apag Diosa
o'pak. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.
25 —Nogok Diosa Cristotaj
o'ta'mona'apo, yoknopo̱e̱y. E'tiakde'te
aya'da o'manmadika'apo. —Ettone'a̱
ona'uyate.
26 —Cristo do i̱jje̱y. Doa
on'batia'paknig Cristo i̱jje̱y. —Jesúsa
ona'uyate.
27 Jesúsa ettone'taj kenda e'nade'te
oro'omey Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri
Jesúste o'tiakuy. Jesúsa ettone'taj
o'batia'paknok oro'a o'tiahuaypo
o'me'puke'uy. (A'nennada judío
huamanmadika'eri ettone'taj
batia'pakhue' o̱'nika'uy.) "¿Ka'tia'po
ettone'taj ina'pak?" "¿Kate i'pakpo
ia'?" Jesústaj onahue' o̱'u̱y. 28 Ettone'
sorokkoso o'huadanpo okhua'uyate.
Ke'nen huakka' jakyo Sicar okhua'uyate.
Huakka' jakyo o'kudondepo, huakka'
jak hua̱e̱'eritaj o'mana'po,
29 —Sorokkogte huabokereka
behuatiakpo do'taj 'urua'da
menbatia'pakne. Nog huadaribayoeri
o̱'e̱nig'a aya'da nogok nogok
ijkikame'nig kenda mena'ne. Aya'da
o'nopo̱e̱po mena'ne. Ke'na Cristo
ya̱'e̱tpi'. —Ettone'a̱ ke'nen aya' huakka'
jak hua̱e̱'eritaj o'mana'uyate.
30 Ken huakka' jakya' huakka'ada
on'maoro̱konpo, Jesústaj
on'huatiakuyate. 31 Huakka'da aratbut
tiakhued e̱'ne'te,
—Yabape', Huamanmadika'eri. —Oro'
ke'nen huanigpe̱i̱ka'eria ona'uyne.

32—Bapeahue' ij̱je̱y. Nogda aypo
ijto̱e̱nig opud nopo̱e̱hue' mo'e̱ne.
—Mona'uyne.
33—Be'api' kentaj aypo
yanigtotiaketpi', o'nopo̱e̱po oro'omey
huanigpe̱i̱ka'eria huayahuaya
o'batia'pakuy.
34—Diosa do'taj me'ta'mona'uyne.
Katepi' Dios o'pak kenda ijkikay.
Aya'da ke'nen ijkuhuitapoy. Ke'nen
ijjeretpakpo ijkika'po, do'hued aypo
konig o̱'e̱. 35 Opudomey aypotaj
huakka' mo'nopo̱e̱po, "Aypopi'
boyoghued e̱e̱'te a'ti botta' botta'
puug o'boyogaponok jakyo totiakdik
o̱'e̱a̱poy." Mo'batia'pakika'nig. Oy
konig e'boyog a̱'eya̱'po huakka'
aratbut on'batiakdenok, yan'tiahuay'.
Oy huakka'ada e'nopo'korea'ta'
on'pak. Huakka'ada Diostaj
eknopo̱e̱'ta' on'pak. 36,37 "Nogtiada
o'batuke'. Noga̱ aypo o'totiak."
Ken buttida on'batia'pakika'uy.
Konig huabatuke'eri i̱jje̱po konig
huakkuruda Diosen hua'a daka'
ijmanmadikay. Opudomey konig aypo
huatotiakeri mo'e̱po do'hued hua'a
mo'manmadikika'aponok huakka'ada
do'taj mo'nigpe̱i̱ka'apone. Doere
Diosere mo'noeonhuahuika'apone.
Konig dakhuapa opudomeya̱ doere
mo'durugpakonhuahuika'apone.
38 Nogomeya̱ on'manmadikadhua'de'uy.
Aratbut i̱dada oknopo̱e̱hue'
o̱'nuypo kanoknopo̱e̱'po
opudomeya̱ kan'manmadike'po
do'a on'ta'mona'uyne. Opudomey
huakkuru huamanmadika'eriere
mo'manmadika'nok mo'maknopo̱e̱a̱'apo.
—Jesúsa oro'taj mona'uyne.
39 Ken jakte huakka' Samaria
hua̱e̱'eri o̱'nika'po, "Aya' nogok
nogok i̱jkika'uynigda." Mena'ne.
Ettone'a̱ o'manbatia'paknok,
huakka'ada Samariayo hua̱e̱'eria
Jesústaj o'noknopo̱e̱'uy. 40 Samaria
hua̱e̱'eri on'huatiakde. "Oro'omeytaj
bota'huadunhua'." Jesústaj o'nona'uy.
Kente botta' huame'noe o̱'u̱ynok.
41 Jesúsen hua'ataj on'pe̱e̱po nogi̱ti
huakka'ada o'noknopo̱e̱'uy.
42—Ontayo'da on'pe̱e̱po oknopo̱e̱hue'
o̱'e̱'nig'a oy Jesústakon on'pe̱e̱depo
oknopo̱e̱y. Jesús Diosen Cristo o̱'e̱.
Diosa mo'nigta'mona'uyne. Aratbuten
dakhuea' e'ka' kabakkahue'po,
huamanopo'yareadhua' o̱'e̱
monoknopo̱e̱y. —Ettone'taj o'nona'uy.

Jesúsa gobierno huairiensi'potaj o'yarea'uy.

43 Botme'noe Sicar huakka'
jakyo o̱'e̱depo oro'omeyere Jesúsa
o'bakhua'uy. Galilea huadariyo
o'hua'uy. Galilea huadariyo
Jesús o'kerekuyate. 44 Diosen
hua'a huamanbatia'pakerien
jak hua̱e̱'eriomeynayo Diosen
huamanbatia'pakeritaj e'pe̱e̱ta' pakhue'
o̱'nika'. Jesúsa Galilea hua̱e̱'eritaj
o'manbatia'pakuynig'a. 45 Galilea
huadari hua̱e̱'eri Jerusalényo̱ aypo
fiestate o̱'neme'te. Jerusalényo̱
Jesúsa 'urua'nanada konig Dios
ekapa' o'kame'nok on'tiahuay'uyate,
Galilea hua̱e̱'eria. Jesúsa teynanada
o'kame'nok Galileayo e'kumejde'te
durugteda Jesústaj o'de'uy.
46 Ken, Caná huakka' jak Galilea
huadariyo ke̱yo̱ hue̱'e̱ytaj vino o'kame'
onte'ti Jesús o'tiakuy. Capernaum
huakka' jak meyo̱hue'da o̱'e̱po
Capernaum gobierno huairiensi'po
o'digpakuyate. 47 Judea huadariya'
Jesúsa o'tiakdepo, Galilea huadariyo
Jesús o̱'i̱ka'. Kenda Capernaum
huairi o'tipe̱e̱depo Jesústaj
o'huahua'depo, "Capernaum huakka'
jakya' do'huedsi'po o'bueyapo. Bohua'.
Betayarea'." Diga̱'da ona'uy.
48—Opud Galilea hua̱e̱'eri do'hued
hua'a eknopo̱e̱'ta' pakhue' mo'e̱.

’Urua’da eka’nayo konig e’bayarea’nayo
do’hued hua’ataj yanoknopo̱e̱a̱petpi’.
—Jesúsa Capernaum huairitaj ona’uy.
49—Bueyhued e̱e̱’te do’huedsi’pote
bohua’, huairi. —Jesústaj ona’uy.
50—Yahuati’. O̱’nensi’po o’yarede
o’noe. —Jesúsa ona’uy. Jesúsen
hua’ataj buttida oknoponpo jakyo
o’kume’uyate. 51 Jakyo e’kumejte
dagte ke’nen huanaba’a on’huatiakpo,
on’dejpo,
—O̱’nensi’po o’yarede, o’noe.
—Ke’nen huanaba’a o’nona’uyate.
52—¿Menoka’ ya’yarud?
—O’mana’uy.
—’Ikken niokpo tokhuad e’huadte
o’yareme’. —Huanaba’a o’nona’uyate.
53 Kente niokpo e’huadte “O̱’nensi’po
o’yarede o’noe.” Jesúsa mename’ne.
Huasi’poed huaoa o’noponpo. Ke’nen
huabetomeya Jesús Diosen Huasi’po
Diosya’ o’tiakuyate, o’noknopo̱e̱’uyate.
54 Judea huadariya’ Jesús
o’kumejdepo Galilea huadariyo
o’tiakuy. Galilea huadariyo hue̱’e̱ytaj
vino o’ka’uy. Kenpa’ti gobierno
huairiensi’po o’yarea’uy.

**Ken ya̱kote huabokerektaj
dakhue’ o̱’eonhuahua’uyate.
Jesúsa o’yarea’uy.**

5 1 Nogok judío aratbut
onte’ti on’mabape’apo,
Jerusalénya̱’ on’mabape’apo kenpa’ti
on’tiona’pakapo. Jesús Jerusalén
huakka’ jakyo onte’ti o’behuikon’uy.
2 Jerusalén huakka’ jak kurupen huida̱
e’tiokpaka’ akbogpe o̱’e̱. Akbogpedik
o’dikka’uy oveja. Oveja akbogpete ya̱ko
o̱’e̱. Ya̱kodik o’dikka’ Betesda. Betesda
ya̱ko akta’bogpete huabaniga̱’ ba’ak o̱’e̱.
3 Ba’akyo huakka’da o’nonpabahuedika’.
On’digpakpo o’nonpabahuedika’,
ekpobig o’nonpabahuedika’, huakket
o’nonpabahuedika’, e’hue̱tihuarotaj
o’nonmaboika’. 4 Ya̱kote nogok
nogok Diosen huata’moneri
on’huarakatuika’. O’tiakdepo ya̱kotaj
o’tihuaroa’uynok. Ya̱ko karogda
e’tihuaroyo be’api’ huakkuruda
yakudontaj o’bayarea’ika’uyate. Katepi’
dakhue’ e̱’ne’te o’bayarea’ika’uyate.
5 Kente treinta y ocho huabayok
nogbokerektida dakhue’ enpahued
o̱’unhuahua’uyate. 6 Jesús
okmapie̱’ahuaddik huame’noete
ya̱kote o’tiakdepo, enpahuedika’taj
o’tiahuaydepo onpahuedunhuahuika’
oknopo̱e̱po,
—¿E’yarea’ta’ menpa’ i’pak? —Ona’uy.
7—Ya̱ko e’tihuarote be’api’ do’taj
tohuahue’dik me’nene. Do’a daka’da
ijhua’nok, noga̱ huakkuruda o’kudika’,
Huairi. —Jesústaj ona’uy.
8—Yabo’. Colchón ya’udpo, yahuae’.
—Jesúsa ona’uy.
9 Ijhuiti ehue’ o’yaread’uy. Colchón
o’udpo o’hua’ud’uy. Okmapie̱’ahuaddik
huame’noete o’yarea’uy.
10 Okmapie̱’ahuaddik huame’noete
sigpi’ kahue’dik mo’e̱ne. Judíoen
adhuea’pane’ nama’da on’manika’uynok,
—Okmapie̱’ahuaddik huame’noe
o̱’e̱nok colchón tohuahue’dik o̱’e̱ne.
—Judío huairia o’nona’uy.
11—Kenbokereka do’taj be’yarea’ne.
“Colchón ya’udpo yahuae’.” Ke’na
mena’nok ijkay. —Judío huairitaj
o’mana’uy.
12—“Ya’udpo yahuae’.” ¿Be’a on’taj
mena’? —Judío huairia o’nona’uy.
Jesúsa dakhue’da ona’ on’nopo̱e̱po
o’nona’uy.
13 Jesúsendik nopo̱e̱hued o̱’e̱po
kenpa’ti ke’na be’yareadne nopo̱e̱hue’
o̱’u̱y. Kenpa’ti huakka’ada aratbut
o̱’nenok Jesúsa okhua’nok Jesústaj
tiahuayhue’dik o̱’e̱po. 14 Nogok
Jesúsa Diosen jakyo o’huahuay’uy.
Huayareritaj o’huahuay’uy.
—E̱ya̱’, o’yaraddene. Dakhuea’ onte’ti
kahue’ ya̱e̱’. Onte’ti dakhuea’ eka’nayo

nogiti dakhue'da i'eapone. —Jesúsa
ona'uy.
15 Kenoka' judío huairite o'hua'uyate.
"Jesúsa be'yareadne." Huabokereka
o'batia'pakuy. 16 Okmapiie'ahuaddik
huame'noete Jesús kenda o'ka'nok
Judío huairia Jesústaj huaboa'da
diga'da on'huadiaypo dakhuea'
on'huaadhuahuika'po, kenpa'ti e'arakta'
on'tipakonhuahuika'uyate.
17 —Oy kenpa'ti do'hued Apag
Dios o'kika' doakon ijkikay. —Jesúsa
o'mana'uy.
18 Okmapiie'ahuaddik huame'noete
judío aratbut kahue'dik yane',
kenda judío huairien adhuea'pane'a
on'manika'uynig'a. Jesúsa
manigpeehue' o'epo okmapiie'ahuaddik
huame'noete o'yarea'po. Kenpa'ti Dios
do'hued Apag me'taene, oa'po. "Konigti
Dios ijjey." Jesúsa oa'nok, judío huairia
on'nopoepo nogiti diga'da e'arakta'
o'deretpakuyate.

**Katepi' Apag Diosa kenda
o'paknok Diosen Huasi'poa o'ka'.**

19 —Do Diosen Huasi'po ijjepo
do'huedda kahue'dik ijjey. Katepi'
Apaga o'paknok kenda do Diosen
Huasi'po ijjepo ijkikay. Konig do'hued
Apag o'ka' konigti ijkay. Buttida
ijjay. 20 Kenpa'ti Diosen Huasi'po
ijjenok do'taj di' me'ene. Aya'da Diosa
o'kika'po kenda do'takon me'nopoea'ne.
Huabokerektaj ijyarea'dey. Nogiti
'urua'da ijka'apoy. ¡Kenpihuay! A'dik
mo'eapone. 21 Aratbut en'bueyde'te
onte'ti Diosa manoea'dik o'e. Konigti
do Diosen Huasi'po ijjepo e'bueytapi'
e'manoea'ta' ijpakpo ijmanoea'apoy.
22 "Dakhuea' i'ka'." Apagayo'da
aratbuttaj ahue' o'e. Apaga o'paknok,
"Dakhuea' i'ka'." Doa Apagen Huasi'po
ijjepo a'dik ijjeapoy. 23 Kenda Apaga
o'paknok, "Diosen Huasi'po huadakda
o'e." Aya'ada do'taj on'tia'pakapone.
Konig Apagtaj huadak on'tia'pakpo,
konigti do'taj huadak on'tia'pakapone.
"Huasi'po huadakda o'e." Be'api' do'taj
tia'pakhue' ee'nayo konigti "Apag Dios
huadakda o'e," tia'pakhue'da o'ne.
Apaga do'taj me'ta'mona'uyne.
24 Aya'ada do'taj daka' on'peepo
kenpa'ti Apaga me'ta'mona'uyne,
o'noknopoepo doere kurudyo
on'noeonhuahuika'apo. "Dakhuea'
boka'ne." Diosa onahue'
mo'eapone. Konig Diostaj
en'nopo'bueyde on'nige'nig'a Diosa
mo'manoeanhuahuika'apone.
Buttida ijjay. 25 Nogok kenpa'ti
oyda kenomeya konig Diostaj
on'nopo'bueydenig'a Apag Diosen
Huasi'potaj on'peeapo. On'nigpeepo
Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida
ijjay. 26 Apag Dios o'noeonhuahuika'po
onte'ti manoeanhuahuika'dik
mo'ene. Diosa o'paknok do Diosen
Huasi'po kenpa'ti aratbuttaj
onte'ti manoeanhuahuika'dik ijjey.
27 Do huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne. Konigepo, "Dakhuea'
i'ka'ne." Aratbuttaj mana'dik ijjey.
28 Kenda mepu'kehue' yane'. Kena'po
nogok aya' huabueyeri kubarakya'
do'taj on'peeapo. 29 On'maoronka'apo.
Huadak huakika'eri onte'ti
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Dakhuea' huakika'eri pai'nanada
on'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa
o'mana'uy.

**Jesústaj kanoknopoe'po "Jesús
Diosen Huasi'po o'enok Diosa
o'ta'mona'uyate." Juana
o'mana'uy. Kenpa'ti Jesústaj
kanoknopoe'po konig Diosenyo'da
ka'dik o'epo Jesúsa o'ka'uy.**

30 —Do'huada ijnopoepo kahue'dik
ijjey. Konigti Apag Diosa mena'nok
ijjay. Buttida ijja'ikay. Kena'po katepi'
do ijpakpo kahue' ijjikay. Kenda Apag

Dios o'paknok ijkikay. Apag Diosa
me'ta'mona'uynok. 31 Do'a Diosen
Huasi'po ijjey. Do'huayo'da ijnopoepo
ea'nayo kenpa' ahue' ijjeaynig'a konig
buttida do'hued hua'a peehue'dik
o'nene. 32 "Do'hued Huasi'po me'taene."
Diosa be'huaa'ne. Do'taj buttida
be'huaa'nok do'taj peee'dik o'nene
ijnopoey. 33 "Jesús be'ati ya'eta'po."
Juantaj opudomeya mo'ta'moname'.
"Jesús Diosen Huasi'po o'e." Juana
buttida do'taj be'huaame'ne. 34 "Jesús
Diosen Huasi'po o'e." Huabokereka
e'huaa'te donayo peehue'dik ijjey.
Opudomeyanayo Juantaj nigpeedik
mo'epo do'taj oknopoe'dik mo'ene
Diosere a'noeonhuahuikaya'po do'taj
oknopoe'dik o'nene. O'nona'ne. 35 Juan
konig jeyda huakjey 'uruda o'ta'te,
Juana 'uruda o'manmadikikame'po.
Opudomey judío aratbuttaj
mon'madikikame'ne. Opudomey
huakjeytaj mo'durugpakatume'ne.
Juantaj mon'peepo
mo'durugpakatume'ne. 36 Dios do'hued
Apag o'epo do'taj me'ta'mona'uyne.
Kenda Juana buttida behuaame'ne,
opudomeytaj moname'nok do'taj
oknopoe'dik mo'enok. Kenpa'ti
konigepo katepi' 'urua'da Diosayo'da
ka'dik o'e, doakon ijkika'nok Diosa
o'ta'mona'uy oknopoe'dik mo'ene.
37 Kenpa'ti Apaga Apagba'te do'taj
be'tia'pakuynig'a opudomey judío
huairinayo Diostaj tiahuayhue'
mo'ika'po kenpa'ti nigpeehue'
mo'ika'po, 38 ke'nen hua'a e'peeta'
pakhue' mo'e. Diosa o'ta'mona'uy.
Do'taj oknopoehue' mo'ene. 39 Apagba'a
do'taj be'tia'pakne. Opudomeynayo
do'taj oknopoehue' mo'ene. Diosya'
o'tiakuy oknopoehue' mo'epo
Apagba'tayo'da mo'mona'pakika'po,
Diosere o'noeonhuahuika'apoy
nama'da mo'nopoene. Do'taj
oknopoehue' mo'enok Diosere
noeonhuahuikahue' mo'eapone.
40 Aya'ada do'taj o'noknopoepo Diosere
on'noeonhuahuika'apo. Opud judío
huairinayo do'taj eknopoe'ta' pakhue'
mo'ene.
41 "Huadak o'e." Huabokereka do'taj
e'huaa'ta' pakhue' ijjey. 42 Opud judío
huairia Diostaj di' ehue' o'ne doa
on'tinopoene. 43 Apag Diosa do'taj
me'ta'mona'uyne. Opudomeyanayo
do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nene. Nog
huabokerektaj Diosa ta'monahue'
ee'tada opudte e'bahuatiaknayo
kentanayo mo'nigpeeapo. 44 "Huadakda
mo'ene." Aratbuta enata' e'peeta'
bo'pakika'. "Huadakda mo'ene." Diosa
enata' e'peeta' pakhue' mo'ene. Kena'po
Diosya' o'tiakuy oknopoehue'dik
o'nene. 45 Opudtaj, "dakhuea' ogkika'."
Apag Diostaj Jesúsa be'huaa'apone.
Nopoehue' yane'. "Opuda dakhuea'
bokika'uynig." Moisésanayo
kenda bo'huaa'apone. Moiséstaj
nama'da boa'ika'. 46 Moisésa do'taj
o'timadoya'uyate. Opuda Moiséstaj
hueretda oknopoehue' mo'epo kena'po
do'taj oknopoehue' o'nene. 47 Kenda
Moiséskudaka o'madoya'uyate
oknopoehue' ee'nayo, do'hued hua'ataj
kenpa'ti oknopoehue' mo'eapone.
—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uyate.

Jesúsa cinco mil huabokerektaj o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 1 Ken, Galilea e'pog konogda
o'dikka' Tiberias. Nogok Galilea
e'pog Jesús okteg'uy. Oro'omeyere
okteguy. 2 Jesús e'hua'te huakka'ada
aratbut on'tahua'po, kena'po konig
Diosyo'da ka'dik o'e, konigti Jesúsa
nogok nogok o'ka'po, dakhue' e'netaj
o'bayarea'uy. Konigepo huakka'ada
on'tahua'uy. 3 A'ti huakupayo
o'behuikuy. Oro'omey Jesúsen
huanigpeika'eriere mo'batohuaduyne.

4 A'ti judío huakurueri isi'po
mabueyhue' ee' okkahuehue' aypo
fiesta o'eapo. Konigepo huakka'da
aratbut o'nuy. 5 Huakka'da aratbut
ogkupopakdepo en'batiakte Jesúsa
o'batiahuay'uy. Felipetaj
—¿Huakka'da on'batiakde
kan'bape'po meya' pan o'baeyapet?
—Jesúsa Felipetaj ona'uy.
6 Menpa'ti Felipea oa'apo e'nopoe'ta'
o'pakpo ona'uy. Kenda ijka'apoy
soatayo' Jesúsa o'nopoe'uy.
7 —Pan huabae' doscientos denarios
huakupe ee'nayo aya'ada aratbuta
sue'pi' pan bapehue'dik o'ne. —Felipea
ona'uy.
8,9 —Huabokereksi'poa nogmanigtida
cebadaog' pan botta' biigere o'toenig'a
kenniga aratbuta kate bapehue'dik
o'nenok. —Andrésa, Simón Pedroen
huama'buy o'epo ona'uy. Jesústaj ona'uy.
10 —"Yan'bahuad." Yan'mana'.
—Jesúsa oro'taj mona'uyne.
Kenteda huakka'da mire o'uyate.
Ken aya'da on'bahuaduy. Cinco mil
huabokerek o'nuy. 11 Jesúsa pan
o'toepo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy.
Oro'omey ke'nen huanigpeika'eritaj
o'posakea'po bo'yoke'po aratbut
en'bahuadte oro'omeya o'bayoke'uy.
Konigti biig o'manokpukpukpo
bo'yoke'nok oro'omeya o'bayoke'uy.
Noga huakka' enpakok huakka'
o'bayoke'uy. Dapoteya'da on'bape'uy.
12 Kenoka' aya'da dapotey e'nede'te,
—Pan huaboro' huaenmo
boro'ta'sujmonere bapehue' ene'
yan'baea'. Ken sigpi' parahue'dik
kae'po. —Oro'taj mona'uyne.
13 Ken o'baea'uy. Doce kusogyo cebada
pan boro'ta'sujmon hueda'hueda'da
o'kuda'uy. 14 Kenda konig Diosayo'da
ka'dik o'e Jesúsa konigti o'ka'nok
aratbuta on'tiahuaypo,
—Diosen hua'a huamanbatia'pakeri
oro'omeytaj mo'nigtiakapone,
Apag Diosba'a oa'. Kentaj ekpoe'
o'nigunhuahuika'uy. Dapi' Jesús Diosen
hua'a huamanbatia'pakeri o'e. —Judío
aratbuta on'batia'pakuy.
15 Jesústaj mon'tohua'. Oro'omeyen
gobierno huairi kae'. Huakka'
aratbut egkupopakte huanopoya'da
on'nopoe'uy. Jesúsa o'nokotpo,
o'bakhua'po nogtia'da ote'yo
o'bakbehuikuyate.

Jesús huahuetiudte o'huae'uyate.
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

16 Ken osikdenok oro' Jesúsen
huanigpeika'eri e'pogte o'hua'uy.
17 Kusi'peyo o'bakudpo, Capernaum
huakka' jakyo e'pog o'noktegpo ektegte
o'baksikpo, Jesús tiakhued ee'te
18 diga'da o'bapokpo e'pog huakka'da
o'kuta'huaropakuy. 19 Bidteda
e'huade'te, e'pog huahuetiudte Jesús
o'huae'po kusi'peyo Jesúsa e'huatiakte
oro' o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo
o'me'pukon'uy.
20 —Do ihuey. Me'pukhue' yane'.
—Jesúsa mona'uyne.
21 "Kusi'peyo yakud." Durugteda
ona'depo, e'kudde'te ijhuiti ehue'
akodpen o'hua'depo on'betuy.

Aratbuta Jesústaj o'dukuy.

22 Ken eme'te akodpen huakka'da
aratbut o'nuyate. Kente cinco
miltaj o'batobape'uy. 'Ikken
nogkusi'petida o'eme'. Ken kusi'peyo
Jesús kudhue' o'eme'nok Jesúsen
huanigpeika'eriomeynayo on'bakudpo
o'nokbahuame'nok on'batiahuaya'uy.
23 Tiberias huakka' jakya' kusi'pe
o'batiakuyate. Huakka'da aratbut
on'batiakuy. Kente Jesús Huairi
pantaj dakiti o'tiona'pakme'.
Pankon on'bapeme' kente ibodteda
kusi'pe o'batiakuyate. 24 Kente
Jesústaj huahuayhue'da ke'nen
huanigpeika'eritaj huahuayhue'da

huakka'da aratbut kusi'peyo
on'kudonpo Jesústaj o'dukpo
Capernaumyo on'hua'uyate.

Jesús konig aypo huamanoeanhuahuika'eri o̱'e̱.

25 Ken akodpen kusi'pete on'betdepo
Capernaumyo Jesústaj o'dukpo,
onhuahuaydepo,
—¿Menoka' i̱yo̱da i'tiak,
Huamanmadika'eri? —O'nona'uy.
26 —Konig Diosyo'da teyda ka'dik
o̱'e̱, do konigti ijka'deme'nig'a kenda
do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'nene. Pan
ijbiame'nok opudomey dapoteya'da
mo'bapeme'po, kena'po do'taj o'dukne.
Aypoyo'da bo'pakne. Buttida o'nona'ne.
27 Aypo kenpa'ti katetapi' bo'eretpakpi',
a'baeya'po mo'baa'popi', bo'kika'nig'a
aypo kenpa'ti nogda a'ti ehue'
o̱'e̱apo. Konige̱po aypoyo'da kenpa'ti
katetapi' eretpakhue' yane'. Kikahue'
yane'. Aypoanayo mo'manoteypakpo
sue'pi' mo'noea'ne. Doanayo
Diosere manoeanhuahuika'dik
o̱'nene. Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne. Do'taj mederetpakpo
me'noknopo̱e̱'. Diosa be'tihuapoknok
ijbayarea'mey kenpa'ti konig Diosyo'da
teyda ka'dik o̱'e̱, konigti ijkamey.
—Jesúsa o'mana'uy.
28 —Diosen e'ka'ta' o'paki. ¿Diosen
hua'a a'kaya'po kate ka'dik o̱'e̱y oro'?
—Jesústaj nama'da o'nona'uy.
29 —Opudte Diosa me'ta'mona'uyne.
Do'taj me'noknopo̱e̱'. Kenda Diosa
o'pak. —Jesúsa o'mana'uy.
30 —Oro'omeya̱ ontaj
me'noknopo̱e̱'po konig Diosyo'da
o'kika', konigti yaka'. Konig Diosa
'urua'nanada o'kika' o̱'na konigti
eka'nayo oknopo̱e̱a̱poy. Diosya'
o'tiakuyate oknopo̱e̱a̱poy. 31 A'nennada
oro'omeyen adhuea'pane'taj
Moisésa o'batohuae'ika'uyate.
Aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'i̱ka'yo
o'batohua'ika'uyate. "Maná aypo
kurudya̱' o'batobape'ika'uyate." Apagba'
oa'. —Jesústaj o'nona'uy.
32,33 —A'nennada kurudya̱' maná
aypo Moisésa o'bayokika'uyate
nama'da mo'nopo̱e̱nig'a
Moisésa bayokhue' o̱'u̱yate.
Kurudya̱' Diosa maná aypo
o'bayokonhuahua'ika'uyate. Maná
ayponayo manoeanhuahuikahue'dik
o̱'e̱. Kurudya̱' do'hued Apag Dios
me'ta'mona'uyne. Konig aypo
huamanoeanhuahuika'eri i̱jje̱y.
Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po
ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uy.
34 —Kenda aypo bo'yokika'ne,
huairi. —Jesústaj nopoenkahue' e̱'e̱a̱da
o'nona'uy.
35 —Konig aypo
huamanoeanhuahuika'eri i̱jje̱po
aratbuttaj manoeanhuahuika'dik
i̱jje̱y. Aya'ada on'nopo'korepo
do'taj moknopo̱e̱po mo'nigpe̱i̱ka'po
konig noteyda durugnopo'da
o̱'neonhuahuika'apo.
On'nopo'noeyonhuahuika'apo.
36 Opudomeynayo do'taj pakhue'
o̱'nepo do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'nene.
Konig huaboa'da o'nona'po, do'taj
e'tiahuayme'pi' oknopo̱e̱hue'
o̱'nene. 37 Apag Diosa do'te aya'tada
mo'ta'mona'ne do'taj moknopo̱e̱a̱pone
kenpa'ti do'taj mo'nigpe̱i̱ka'apone.
Kenomeya̱ do'taj me'noknopo̱e̱nok
ijbae'apoy, maenhue'dik i̱jje̱a̱poy.
38 Kena'po kurudya̱' ijtiakuy Diosa
me'ta'mona'uynok. Ke'nen e'ka'ta'
ijpakpo ijtiakuy. Do huata'da e'ka'ta'
pakhue' i̱jje̱po ijtiakuy. 39 Huakka'
Diosataj huaknopo̱e̱'eri me'bayokuyne
nogtipi' titikhue' mo'e̱a̱pone.
Kene'hua̱ya̱' huame'noete aya'tada
i̱jmanoyhuada̱'apoy. Kenda o'pakpo
Diosa me'ta'mona'uyne. 40 Diosa
o'pakpo kenomey do'taj o'noknopo̱e̱ne,
do Diosen Huasi'po o̱'e̱ o'noknopo̱e̱po

kenda mo'batia'pakpo Diosere
on'noeonhuahuika'po kene'huayа'
huame'noete onte'ti kenomeytaj
ijmanoea'apoy. —Jesúsa o'mana'uy.
41 "Do konig aypo
huamanoeanhuahuika'eri ijjey.
Kurudyа' do'hued Apag Diosa
me'ta'mona'uyne." Jesúsa oa'nok
judío huairia Jesústaj on'huadiaypo
on'huamahuj'ia'po,
42 —In huabokerek Jesús o'e.
Joséensi'po o'e. Ke'nen huaoj ke'nen
huayekon okiey. "Kurudyа' Diosa
me'ta'mona'uyne." ¿Mena'po kenpa'
a'dik yа'e? —Judío huairia onpapayo'
on'batia'pakuy.
43 —Onpapayo' huaahue' mene'.
44 Apag Diosa me'ta'mona'uyne.
Huakka'tada Diosa o'batihuapokpo,
do'taj huaknoponhua' o'batihuapok.
Kenomey huaknopoe'eritaj
ijmanoyhuadа'apoy. Kene'huayа'
huame'noete ijmanoyhuadа'apoy.
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
45 "Diosa aya'tada o'manopoea'apo."
Diosen hua'a huamanbatia'pakeria
o'madoya'uyate. Konigepo aya'ada
Apagtaj on'peepo o'noknopoepo
do'takon mo'nigpeika'apone.
46 Apag Diosya' ijtiakuy, do'ayo'da
Apagtaj ijtiahuayika'uy. Nogomeynayo
Apagtaj tiahuayhue' o'nikame'te.
47 Kenomey do'taj o'noknopoepo
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Buttida ijjay. 48 Do konig aypo
huamanoeanhuahuika'eri ijjey.
Aratbuttaj ijmanoeanhuahuika'apoy.
49 Aratbut ehue' e'ika'yo opuden
adhuea'pane' o'neonhuahuika'uyate.
Diosa maná aypo e'bayokika'tada
Diosere noeonhuahuikahue' o'nuyate.
On'mabuey'uyate. 50 Nog aypo o'e.
Huamanoeanhuahuika' aypo o'e.
Donayo konig huamanoeanhuahuika'
ayponig ijjey. Kurudyа' ijtiakuypo.
Konig huamanoeanhuahuika'
aypo en'bape'nayo, bueyhue'
on'noeonhuahuika'apo. Kenda
huamanoeanhuahuika' ayponig ijjey.
51 Aypo huamanoeanhuahuika' do
konig aypo ijjey. Kurudyа' Diosenbaya'
ijtiakuypo, aya'ada in aypo e'bape'nayo
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Ken huamanoeanhuahuika'
aypo konig do'hued huasо' o'e.
Aratbut kan'noeonhuahuike'po
ijmanigbueyapoy. Do'taj oknopoe'dik
mo'ene. —O'manbatia'pakpo kenda
Jesúsa o'mana'uy.
52 Huayahuaya judío huairia
on'batia'pakpo,
—Menpa' ke'nen huasо' pe'dik o'enok
yaa'. —On'batia'pakuy.
53 —Do Huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne do'hued huasо'
bapehue' ee'nayo, do'hued mimi
mayhue' ee'nayo onte'ti Diosere
noeonhuahuikahue' mo'eapone.
54 Kenomey do'hued huasо' on'bape'po
kenpa'ti do'hued mimi on'mai'po
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Diostehuapa' kene'huayа' huame'noete
kenomeytaj ijmanoea'apoy.
55,56 Kenda o'nona'nig do'hued huasо'
huamanoeanhuahuika' aypo o'e.
Do'hued mimi buttida huamai' mimi
o'e. Aya'ada do'hued huasо' on'bape'po
do'hued mimi on'mai'po doyoyo'
o'nika'. Do kenpa'ti kenomeyere ijjikay.
57 Do'hued Pagа me'ta'mona'uyne.
Apaga o'noeonhuahuika'po do'takon
me'noeanhuahuika'ne. Aya'ada konig
do'taj mo'bape'po do'taj moknopoepo
doere on'noeonhuahuika'apo. 58 Do
konig aypo huamanoeanhuahuika'eri
kae'po kurudyа' Diosa me'ta'mona'uyne.
A'nennada adhuea'pane'taj Diosa
maná aypo kurudyа' o'bayokika'uyate.
E'bape'ika'ada nogok on'mabuey'uyate.
Aya'da do'taj moknopoepo
konig huamanoeanhuahuika'
aypo on'bape'po Diosere

on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa judío
huairitaj o'mana'uy.
59 Capernaum huakka' jakyo judío
aratbuten huaitake' jakyo Jesúsa
o'manmadika'po kenda o'mana'uy.

**Jesúsen hua'a
o'manoeanhuahuika'apo.**

60 Sue'da huakka'mon Jesúsen
huanigpeikaeria on'peeondepo,
—Jesúsa o'manmadika' kenda
kahue'dik o'ene. Menpa' be'api
nigpeedik ya'net. —Kenomeya
on'batia'pak'uy.
61 Ke'nen huanigpeika'eri kenda
on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoepo,
—¿Do'hued hua'ataj menpa'
nigpeehue'dik mo'e? 62 ¿Do Huabokerek
ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne
keyo kurudyo ijika'uy e'behuikte
opuda on'tiahuaydepo menpa' do'taj
moknopoeapet? 63 Diosen Nokirega
o'manoeanhuahuika'. Aratbuten
huasoanayo manoeanhuahuikahue' o'e.
Do'hued hua'a ijmanay konig Diosen
Nokireg o'manoeanhuahuika'apo.
Do'hued hua'ataj moknopoika'po
mo'nigpeika'po Diosere
mo'noeonhuahuika'apone. 64 Kenda
ijja'denig'a opudomey sue'ada
oknopoehue' o'nene. —Jesúsa
o'mana'uy.
Ken huakkuruda Jesúsa
a'manmadikaya'po tiakhued o'epoed
be'ati do'taj oknopoehue' me'neapone
Jesúsa o'nopoika'uyate. Kenpa'ti Judasa
kadarake'po be'titotiakapone Jesúsa
o'nopoe'uyate.
65 —Do Diosen Huasi'po ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne. Do'taj kanoknopoe'po
Diosa e'tihuapokenayo oknopoe'dik
mo'ene. Do'taj kanoknopoe'po Diosa
tihuapokhue' ee'nayo oknopoehue'dik
mo'ene. —Jesúsa o'mana'uy.
66 Kenda e'manade'te huakka'ada
ke'nen huanigpeika'eriomeya
o'noknopoebatikuy. Onte'ti kenere
ta'huaehue' o'ne'uy.
67 —¿Opud kenpa'ti menpa'
eknopoebatikta' bo'pak? —Jesúsa oro'
doce huamata'mona'eritaj mona'uyne.
68 —Ehue', Huairi, o'na
huanoeonhuahuika' hua'a ona'ika'ne.
69 Cristo i'epo, Diosen Huasi'po i'epo
ontaj Diosa bektie'ea'uyate, Huairi.
—Simón Pedroa ona'uy.
70 —Opud, doce huamata'mona'eri
ijbaktie'ea'uynig'a, opuda nogtatida
toto' huairia mo'nopo'toeapone.
—Jesúsa mona'uyne. 71 Simónensi'po
Judas Iscariotetaj o'batia'pakpo
kena'po ken doce huanigpeika'eriya'
kadarake'po o'batotiakapo Jesúsa
o'nopoe'uy.

**Jesúsen huama'buya Diosen
Huasi'po o'e oknopounkahue' o'nuy.**

7 1 Nogok Galilea
huadaribayo Jesúsa nogiti
o'manmadikadhuahuika'uy.
Nogyo nogyo o'hua'epo
o'manmadikadhuahuika'uy. Kenoka'
Judea huadaribayo nogyo nogyo
e'manmadika'ta' pakhue' o'uy Jesúsa.
Judeayo judío huairia e'arakta'
on'tipaknok. 2 A'timon judíoen baak
fiesta o'eapo, Jerusalénya' o'eapo.
Siete huame'noe fiesta o'eapo. Aya'da
judío huabokerek on'bahua'apo.
3 Kenoka' Jesúsen huama'buy Jesúste
on'huatiakdepo, o'nona'po,
—Iyo Galileayo ikahue' yaee', eg'.
Fiestate Judeayo monhua'. Huakka'da
o'nen huanigpeika'eri Judeayo o'ne,
kenpa'ti 'urua'da Diosen i'kika'nig
kan'tiahuaye'po. Konigepo Judeayo
monhua'. 4 Ontaj huakka'ada
eknopoe'ta' e'paknayo, ontaj
huakka'ada e'nigpeika'ta' e'paknayo
iyo sue'da aratbut e'nahue'yo ehue'dik
i'ene. Keyo huakka'da aratbut
e'nahue'yo hua'dik i'ene. Huairi o'e

aratbuta me'noknopo̱e̱'po huakka'
aratbut e̱gkupopakya' 'urua'nanada
yamanigkika', konig Diosayo'da
ka'dik o̱'e̱ yamanigkika', yabayarea'.
—Jesúsen huama'buya Jesústaj
o'nona'uyate.
5 Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate
kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱
Jesúsen huama'buy oknopo̱e̱hued
e̱'e̱a̱da kenpa' o'nona'uyate. Jesúsere
ehua'ta' on'pakpoda kenpa' o'nona'uy.
6 —Oy huame'noenayo fiesta
Jerusalényo̱ huahue'dik i̱jje̱y.
Opudnayo menokapi' bo'pakpo hua'dik
mo'e̱ne. 7 Huakka' aratbuta do'taj
oknopo̱e̱hue' o̱'ne. Konigti oknopo̱e̱hue'
o̱'nene do'taj. Konige̱po kenomeya̱
opudtaj huadiayhue' mo'e̱ne. "Diostaj
dakhuea' bo'kika'ne. Diostaj nigpe̱e̱hue'
mo'i̱ka'ne." Kenomey oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eritaj ijmanika'nok konige̱po
do'taj diga̱'da menhuadiayika'ne.
8 Fiestayo yan'bahuati'. Donayo
huahued i̱jje̱y. Oy huahue'dik i̱jje̱y.
—Jesúsa huama'buytaj o'mana'uy.
9 Kenda Jesúsa e'nade'te huama'buya
o'nokhua'uy. Jesúsnayo Galileayo
o̱'i̱ka'uy.

Nogok baak fiestayo Jesús o'hua'uy. Judío aratbuttaj o'manmadikanhua'uy.

10 Jesúsen huama'buy kenpa'ti aya'
huabokerekomey fiestate Jerusalényo̱
on'hua'depo dagte aratbutbahue'
o̱'nenok Jesúskon Jerusalényo̱ o'hua'uy.
Aratbut Jesústaj tiahuayhue' o'maepo
Jesús o'hua'uy. 11 Jesús Jerusalényo̱
o̱kye̱hued e̱e̱'te judío huairiomeya̱
Jesústaj o'nonmabopo,
—¿Kenbokerek meyon ya̱'e̱? —Judío
huairia on'huaa'po.
12 Jesústaj huakka'ada on'tia'pakpo,
"Huadakda o̱'e̱." Huakka'ada
on'tia'pakpo, "Dakhue'da o̱'e̱. Nama'da
o'manmadika'. Aratbuttaj engaña
o'magka'." Nogomey huakka'ada
on'tia'pakuy.
13 Huayahuaya utak utaka'
on'batia'pakpo judío huairitaj
on'me'pukpo huakka' aratbuttaj 'utta'
batia'pakhue' o̱'nuy. 'Utta' Jesústaj
batia'pakhue' o̱'nuy.
14 Fiesta bapa'me'noe o̱gka'depo
konig fiesta nopote e̱e̱'te Diosen jakyo
Jesús o'hua'po o̱kye̱depo huaboa'da
o'manmadika'uy. Huakka'da aratbut
e̱gkupopakde'te o'manmadika'uy.
'Urua'nada o'manmadika'uy. 15 Ken
judío huairi Jesústaj on'pe̱e̱depo
on'mepu'kepo on'huadiaypo,
—Oro'en escuelaya' Diosba'
madoyahue' o̱'i̱ka'uy Jesús. Kentaj
onmadikahue' o̱'i̱ka'uy. Konige̱po
sigpi' nopo̱e̱hue' o̱'e̱. Buttida o'nona'ne.
—Judío huairia Jesústaj oknopo̱e̱hue'
o̱'nepo huakka' aratbuttaj nama'da
on'mana'uy.
16 —Do'huedda i̱jpakpo
manmadikahue' i̱jje̱y. Diosa
me'ta'mona'uyne. Kenda Diosa
me'nopo̱e̱a̱'nok ijmanmadikikay.
Diosen buttida hua'a ijmanmadikikay.
17 Do'taj on'pe̱e̱po aya'ada Diostaj
e'nigpe̱i̱ka'ta' on'pakpo kenda Diosa
me'nopo̱e̱a̱'nig ijmanmadikikay
daka' kenda on'nopo̱e̱a̱po. Do'huedda
ijnopo̱e̱po manmadikahue' i̱jje̱y
kenomeya̱ kenpa'ti on'nopo̱e̱a̱po.
18 Nogomey huakka'ada onda
on'nopo̱e̱po on'manmadikika'. "Ke'na
huadakda huamanmadika'eri
o̱'e̱." "Huadakda o̱'e̱." "Huairi o̱'e̱."
Aratbuta e'huaa'te e'pe̱e̱ta' on'pakpo
on'manmadikika'. Do'tanayo Diosa
me'ta'mona'uyne. "Huadaknanada
o̱'e̱ Dios." "Huaboro'nanada huairi o̱'e̱
Dios." Opuda̱ e'huaa'te e'pe̱e̱ta' ijpakpo
buttida hua'ayo'da i̱jmanmadikikay.
Sigpi' da ahue' i̱ji̱kay.
19 Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate.
Diosen hua'a buttida o̱'e̱. Moisésba'

mo'ba'tõika'ne. Kenda e'nopõeãda
aya'ada nigpẽehue' mo'ika'ne.
Moisésba'taj nigpẽehue' mo'ika'ne.
¿Do'taj mena'po e'arakta' on'tipak?
—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
20 —Dakhue' nokirẽgã
me'nopo'tõẽnok huasegda i'ẽpo ia'ne.
Be'api' ontaj e'arakta' pakhue' õ'ne.
—Aratbuta Jesústaj nama'da o'nona'uy.
21 —Huabokerek treinta y
ocho huabayok dakhue'da õ'ẽpo
onpahuedonhuahuika'uyate.
Okmapiẽ'ahuaddik huame'noete
ijyareame'nok huakka' mo'mepu'ke'po
do'taj on'huadiayne. 22 Huabokereksi'potaj
yõbedtaj huasi'dak oktegdik yanikati',
opudomeyen adhuea'pane'ã mona'uyate.
Moisésa konigti mona'uyate. Konigẽpo
Moiséstaj mo'nigpẽẽpo huabokereksi'potaj
ocho huame'noe e'noede'te huasi'dak
boktegika'. Okmapiẽ'ahuaddik huame'noe
ẽẽ'pi' boktegika'ne. 23 Okmapiẽ'ahuaddik
huame'noete kahue'dik mo'ẽ opudomey
mo'mana'ika'nig'a okmapiẽ'ahuaddik
huame'noe ẽẽ'pi' Moiséstaj mo'pẽẽpo
huabokereksi'poensi'dak boktegika'ne.
Huabokerek dakhue'da õ'ẽpo treinta y
ocho huabayok enpahuedonhuahuikade'te
okmapiẽ'ahuaddik huame'noete
ijyareame'nok do'taj onhuadiayme'ne.
¿Mena'po onhuadiayme'? Nama'nanada
onhuadiayme'ne. 24 Do'a e'yarea'te
on'tiahuayme'po dakhuea' o'ka' nama'da
on'tinopõẽpo on'huadiaypo do'taj
e'arakta' on'tipakne. Konigẽpo Dios ken
huabokerektaj o'matinepahui'po di' õ'ẽnok
ijyarea'mey. Opudomey kenda nokotdik
mo'ẽ. Okmapiẽ'ahuaddik huame'noete
e'bayarea' huadakda õ'ẽ yan'nopõẽ'.
—Jesúsa o'mana'uy.

**Diosa buttida oa'ika'. Diosya'
ijtiakuy. Jesúsa oa'uy.**

25 —In huabokerektaj judío huairia
a'arakya'po o'deretpakpo 26 iyõ Diosen
jakyo e'manmadika'te judío huairinayo
tohuahue' õ'ne. Diosa o'ta'mona'uy,
Diosen Cristo õ'ẽ. Dapi' judío huairia
kenda oknopõẽhue' õ'ne. 27 Ke'na Cristo
ehue' õ'ẽ. Konigẽpo Jesús Galileayo
huãẽ'eri õ'ẽ o'nopõẽy. Cristo e'tiakde'te
meyã' ya'tiaket nopõẽhue'dik õ'ẽãpoy.
—Sue'da Jerusalényõ huãẽ'eria
huaboa'da nama'da huayahuaya
on'manbatia'pakuy.
28 Kenda aratbuta nama'da
on'batia'pakpo Jesúsa o'nopõẽpo
huakka' aratbut ẽgkupopakte
o'manmadika'po 'utta'da o'mana'po,
—Do'taj õkiẽhue' õ'nene kenpa'ti
kẽyã' o'tiakuy opudomeyã oknopõẽhue'
õ'nene. Do huata'da ijpakpo tiakhue'
ijjẽ'uy. Dios kurudyõ, hueretda
Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne.
Opudomeynayo hueretda Diostaj
oknopõẽhue' mo'ẽne. 29 Hueretda Diosa
me'ta'mona'uynok Diosya' ijtiakuy.
Konigẽpo Diostaj yoknopõikay. Diostaj
yõkiẽy. Buttida a'dik ijjẽy. —Jesúsa
'utta'da o'mana'uy.
30 Jesústaj judío huairia
on'huadiaypo e'bakudã' jakyo
en'tohua'ta' en'tipaktada Diosa Jesústaj
o'tioka'nok tohuahue'dik õ'nuy. Jesús
kenok huabuey ehued õ'tãẽnok.
31 Nogomey huakka' judío aratbut
õgkupopakpo Jesústaj on'pẽẽpo
Jesústaj o'noknopõẽ'uy.
—Kenyo'da Diosen Cristo 'urua'da
kika'dik õ'ẽãpo. In huabokerek kenda
o'kika'po. In huabokereka aratbuttaj
o'bayarea'. Dapi' Diosen Cristo õ'ẽ
Jesús. —Aratbuta on'batia'pakuy.

**Diosen jakyo kente Jesúsa
e'manmadika'te fariseo huairia
sorotataj on'mata'mona'uyate.
Jesústaj kan'tohue'po
on'mata'mona'uyate.**

32 Jesús Diosen Cristo
õ'ẽ. Aratbuta on'batia'pakpo
fariseo huairi kenpa'ti sacerdote

huamationa'pakika'eri huairiomeya̱
on'tipe̱e̱depo on'huadiaypo Jesústaj
kan'tohue'po kenomeyen sorotataj
on'mata'mona'uyate. 33 Kenoka' huakka'
aratbut e̱gkupopakte Jesúsa o'mana'po,
—Opudomeyere sue'da puug i̱jje̱a̱poy.
Kenoka' Diosyo ijkumejapoy. Diosa
me'ta'mona'uynig ke̱yo̱da ijhua'apoy.
34 Nogok do'taj o'dukaponig'a
huahuayhue'dik o̱'neapone. Do'taj
oknopo̱e̱hue' o̱'nepo konige̱po do'taj
huatiakhue'dik o̱'neapone. —Jesúsa
o'mana'uy.
35 Judío aratbuta on'pe̱e̱depo
huayahuaya on'batia'pakpo,
—¿In huabokerek ka'tia'
yaa'? ¿Meyon yahua'apet oro'
huahuayhue'dik o̱'e̱a̱pone? Nog
huadaribayo ke̱yo̱ judío aratbut
on'mamon'uyate nog aratbuttaj
kamanmadike'po yahua'apetdapi'.
36 "Do'taj o'dukaponig'a
huahuayhue'dik o̱'neapone." "Do'taj
oknopo̱e̱hue' o̱'neapo konige̱po do'taj
huatiakhue'dik o̱'neapone." Jesúsa
o'mana'. ¿Ka'tia' yaa'? —Judío aratbut
huayahuaya on'batia'pakpo.

**Diosen Noki̱rega̱
huaknopo̱e̱'eriennopo'taj
o'manopo'to̱e̱apo. Diosa
o'manoeanhuahuika'apo. Diosere
on'noeonhuahuika'apo.**

37 Fiesta kene'hua̱ya̱' huame'noete
'urua'da o̱gkika'uyate. 'Urume'noe
o̱'i̱ka'uyate. Kenme'noete Jesúsa o'bopo
huakka' aratbuttaj 'utta'da o'mana'po,
—Be'api' durugnopo' e̱e̱'ta' e'paknayo
do'taj kan'noknopo̱e̱' do'taj kan'nigpe̱e̱'
ijmanopo'durugpakika'apoy.
Konigti be'api' maymaya̱' ea'nayo
hue̱'e̱y ijbayoknok on'durugpakapo.
38 Konig Diosba' oa'po, konig
huakka' hue̱'e̱y on'mayika'po
durugda o̱'neonhuahuika'po konigti
kenomey do'taj beknopo̱e̱po
durugnanada on'noeonhuahuika'apo,
Diosere durugteda
on'noeonhuahuika'apo. Nogomeytakon
on'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa
o'mana'uy.
39 Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj Diosen
Noki̱rega̱ o'manopo'to̱e̱a̱po. Diosen
durugteda o̱gkika'apo. Jesúsa kenpa'
o'batia'pakuy. En'batia'pakte Diosa
ke'nen Noki̱re̱g huaknopo̱e̱'eritaj
manigta'monahued o̱'e̱po konige̱po
Jesús bueyhued o̱'e̱po, kurudyo̱
huahued o̱'e̱po, Diosere ehued o̱'e̱po.

**Jesús Diosen huamanbatia'pakeri
o̱'e̱. Huakka' o'noknopo̱e̱po. Diosa
o'ta'mona'uyate, Diosen Cristo
o̱'e̱. Nogomeya̱ o'noknopo̱e̱. Diosa
ta'monahue' o̱'e̱. Konige̱po Cristo
ehue' o̱'e̱. Nogomeya̱ o'noknopo̱e̱po.**

40 Kenda Jesúsa eade'te,
—Kentaj o'nonmabodhuahuika'uy
Diosen huamanbatia'pakeri Jesús o̱'e̱.
—Huakka'ada o'da'uy.
41 —Diosa o'ta'mona'uyate. Cristo o̱'e̱.
—Nogomeya̱ o'da'uy.
—Ehue'. Cristo ehue' o̱'e̱. Galilea
hua̱e̱'eri o̱'e̱. Galileayo hua̱e̱'eria
Cristo ehue'dik o̱'e̱a̱po. 42 Cristo David
huairien adhuea' huayayo o̱'e̱a̱po.
Belényo o'si'poe̱'apo kenteda David
o'si'poe̱'uyate. —Nogomeya̱ o'da'uy.
43 Huakka'ada Jesústaj o'noknopo̱e̱'uy.
Nogomeya̱ oknopo̱e̱hue' o̱'nuy.
44 Huakka'ada kan'kude̱'po e'tohua'ta'
e'pakada tohuahue' o̱'nuy.

**Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenda
judío huairia oknopo̱e̱hue' o̱'nuyate.**

45 Fariseo huairitaj kenpa'ti sacerdote
huairitaj kenomeyen sorotataa
on'kume'uy. Jesústaj totiakhue'ada
on'kume'uy.
—Jesústaj yan'totiak. O'nona'ne.
¿Mena'po totiakhue' mo'e̱? —Huairia
on'mana'uyate.

46—In huabokerek 'urua'nanada
o'mana'. Ken konig manahue'
o̱'i̱ka'uy. 'Urua'nanada o'manmadika'.
—Sorotataa on'mana'uyate.
47—Menpa' Jesúsa opudomeytakon
engaña mogka'de. 48 Oro'omey aya'
huairiada oknopo̱e̱hue' o̱'e̱y. —Fariseo
huairikon oknopo̱e̱hue' o̱'ne. 49 Jesúsen
huaknopo̱e̱'eria Moisésen hua'ataj
nopo̱e̱hue' o̱'ne. Diosa castiga kamagke'.
—Fariseo huairi on'huadiaypo sorotataj
huairitaj on'mana'uyate.
50 Nicodemo fariseo huairi o̱'e̱po
a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po
o'ta'huadbed'uyate. Nicodemoa
nogomey fariseo huairitaj o'mana'po,
51—Betapi', "Dakhuea' o'ka', castiga
ka̱gke'po." Kenpa' ahued kenbokerektaj
pe̱e̱'dik mo'e̱. Katepi' dakhuea'pi' o'ka'
huakkuruda nopo̱e̱'dik mo'e̱. Kenpa'
Moisésen e'mana' o̱'e̱. Kenda opudomey
mo'nopo̱e̱t. —Nicodemoa o'mana'uy.
Nog fariseo huairitaj o'mana'uy.
52—Ka'tia', o̱'nakon Galilea hua̱e̱'eri
i̱'e̱po ia'. Apagba' yatiahuay'. Galilea
hua̱e̱'eri Diosen huamanbatia'pakeri
ehue'dik o̱'e̱a̱po. Cristo Galileaya'
tiakhue'dik o̱'e̱a̱po. Apagba'taj
i'tiahuaypo kenda nopo̱e̱'dik i̱'e̱.
—Judío huairia on'diaypo nama'da
o'nona'uy. Nicodemotaj o'nona'uyate.

Ettone' nogbokerekereda o'bakde'uyate.

8 53 Jak e'tahua̱e̱'yo aya'da
on'bahua'uyate. 1 Jesúsnayo
ote' Olivosyo o'hua'uy. 2 Eme'te
Diosen jakyo o'kume'uy. Huakka'da
en'tikupopakte Jesús o'huadpo
huaboa'da o'manmadika'po. 3 A'timon
sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri
sue'da fariseo huairi hua̱e̱'eriere Jesúste
on'huatiakuy. Ettone'taj on'huatotiakpo,
ken ettone' nogbokerekereda e'bakdejte
be'api' huaboa'da on'huahuaydepo
aratbutnopoyoda on'boa'po,
4—In ettone' nogbokerekereda e'bakdejte
on'huahuayate. 5 Ettone' nogbokerekereda
e'bakdejnayo kabueye'po huida̱ yan'bapa'ika'.
Moisésba'a kenpa' mona'ne, huamanmadika'eri.
¿Menpa' ka'dik o̱'e̱ oro'? ¿Menpa' i'nopo̱e̱ o̱'na?
—Moisésba' huamanmadika'eri fariseoere
Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.
6 Kenda nama'da Jesúsa kae'po nama'da
o'nona'uy. Jesústaj nama'da ena'tadapi'
kae'po o'nona'uy. Kenoka' kenda e'nona'te
Jesús 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia
o'madoya'uy. 7 "¿Menpa' ka'dik o̱'e̱ oro'?"
"¿Menpa' i'nopo̱e̱?" Ontе'ti Jesústaj nama'da
o'nona'po,
—Be'api' dakhuea' kahue' e'hua̱'i̱ka'a
huakkuru huida̱ kapa'e'. —Jesúsa judío
huairitaj o'mana'po.
8 Ontе'ti 'ikutagpite o'huadpo sorokta'
huaba'pia o'madoya'po. 9 Ettone' dakhuea'
o'ka'. Aya'ada kenda enade' nogtia' nogtia'
huaboa'da o'nokbahuuka'po oro'omeykon
Diostaj dakhuea' o'ka'uy on'noponpo
o'nokhua'uy. Huakkuruda huatone'a̱
o'nokbahua'po nogti nogtia' o'nokbahuuka'po
aya'ada o'nokbahua'denok ettone'yo'da
o'yahue'uy. Ettone'ere Jesúsereyo'da o'nun'uy.
10 Jesúsa o'bopo ona'po,
—¿Dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig men
ya̱'ne? Sigpi' castiga o̱gkay huaahue'
mo'e̱ne, ettone'. —Jesúsa ona'uy.
11—Aya' menokbahua'ne. Sigpi'
castiga o̱gkay huaahue' me'nene,
Huairi. —Ettone'a̱ Jesústaj ona'uy.
—Castiga kanogke' dokon huaahue'dik i̱j̱je̱y.
Yahuati'. Ontе'ti dakhuea' kahue' ya̱e̱'. —Jesúsa
ettone'taj ona'uy.

Jesús konig Diosen huakjey o̱'e̱. Diostaj o'maknopo̱e̱a̱'ika'. Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo.

12 Diosen jakyo huakka' aratbut
o̱gkupopakuy. Ontе'ti Jesúsa
o'manmadika'apo,
—Diostaj huamaknopo̱e̱a̱'eri
konig Diosen huakjey i̱j̱je̱y. Konig

Diosen huakjey ijjepo aratbuttaj
ijmaknopoea'ikay. Konig o'e Dios
huanopoe' ijmaknopoea'ikay. Do'taj
aya'ada moknopoepo mo'nigpeika'po
Diostakon o'noknopoeapo.
Huadakda ogkika'po Diosere
on'noeonhuahuika'apo. Huakjeyyo
o'neonhuahuika'apo. Dakhuea'
kikahue'da sikkireegyo ehue'
o'neonhuahuika'apo. —Jesúsa
o'mana'uy.
13 —Onda i'nopoepo huata'
i'tia'pakne noga konigti kenda ia'
tia'pakhue' o'nenok nama'dapi' ia'nok
ontaj nigpeehue'dik o'ey. —Fariseo
huairiomeya Jesústaj o'nona'uy.
14 —Do huata'da ijtia'paknig buttida
o'e. Do'taj nigpeedik mo'e konigepo
Apag Diosere ijjika'uy, Apag Diosya'
ijtiakuy ijnopoey. Onte'ti Diosyo
ijhua'apoy ijnopoenok konigepo
do'hued hua'a buttida o'e oknopoedik
mo'e kenpa'ti do'taj nigpeika'dik
mo'ene. Opudomeynayo keya' o'tiakuy
nopoehue' mo'e. Keyo o'hua'apo
nopoehue' mo'ene. 15 Konig aratbuta
on'nopoika' opuda mo'nopoe. Diosya'
o'tiakuy nopoehue' mo'ene. Da oa'
o'noknopoika'ne. "Dakhuea' bo'kika'po
bueydik mo'ene," kamanike'po Diosa
ta'monahue' me'uyne. 16 Aratbut
oknopoehue' e'ne'nayo nopo'koreahue'
e'ne'nayopi' "Dakhuea' bo'ka'nok Diosa
castiga kamagke'." A'dik ijjeapoy.
Konigepo nogtia'da ahue' ijjey. Apag
Dios doere konigti o'mana'ika'.
Buttida oa' aya'ada nopoe'dik o'ne.
17 A'nennada Diosen hua'a Moisésa
o'manigmadoya'uyate. Opudomey
Moisésba' mo'toene. Huabokerekpi'
dakhuea' eka'nayo dakhuea' o'ka'
botta'bokereka konigti e'huaa'nayo
buttida on'huaa' mo'nopoepo
dakhuea' huaka'eritaj castiga
ogka'dik mo'ene. Moisésa oa'uyate.
18 Ken do konig Diosen huakjey ijjepo
Diostaj huamaknopoea'eri ijjepo
ijtiakuy. Diosa me'ta'mona'uyne.
Kenda huata' ijhua'ikay. Do'hued
Apaga Diosa konigti be'huaa'ika'ne.
Konigepo buttida oa' oknopoe'dik
mo'ene. —Fariseo huairitaj Jesúsa
o'mana'uynig'a Jesús Diosen Huasi'po
o'e oknopoehue'da o'nuy.
19 —Ka'tia' ia', ¿O'nen Apag men itae?
—Fariseoa o'nona'uy.
—Diosen Cristo o'e oknopoehue'
mo'ene. Aratbuten dakhuea' e'ka'
huamanopo'yarea'eri o'e nopoehue'
mo'ene. Kenpa'ti Apag Diostaj konigti
oknopoehue' mo'ene. —Jesúsa
o'mana'uy.
20 Diosen jakyo kenteda Diostaj
huakupe huanigkuda' caja'po
o'huadika', keyo Jesúsa kenoka'
e'manmadika'te Jesús bueyhue' kae'
Diosa o'nopoenok tohuahue'dik o'nuy.

Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone. Jesúsa o'mana'uy.

21 —Kenpa'da o'nokhua'apone.
Do'taj o'dukaponig'a oknopoehue'da
mo'epo kenpa'da mo'bueyapone.
Nopo'koreahue'da dakhuea' e'ka'
mo'toepo mo'bueyapone. Keyo
ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone.
—Judío oknopoehue' huae'eritaj Jesúsa
o'mana'uy.
22 —"Keyo ijhua'apoy huahue'dik
mo'eapone." Jesúsa mona'ne. Menpa'
huata'da arakdikpi' ya'epo ya'et.
—Judíomeya nopoehue' o'nepo
on'batia'pakuy.
23 —Huadariyo huae'eri mo'epo
konig dakhuea' huaka'eri aratbut
mo'epo, konig opudda bo'pakpo
mo'nopoika'po, konigti bo'kika'.
Donayo kurudya' ijhuarakuy. Apag
Diosya' ijtiakuy. Indariyo huaika'eri
ehue' ijjey. 24 Diosen Huasi'po ijjenok
Diosa me'ta'mona'uyne. Do Diosen
Huasi'po ee'tada do'taj oknopoehue'

ee̱’nayo dakhuea’ e’ka’ mo’toe̱po
kenpa’da mo’bueyapone. Diosa castiga
mogka’apone. —Jesúsa judío huairitaj
o’mana’uy.
25 —¿Be’a i̱’e̱ on? —Kenda e’nopoe̱’ta’
pakhue’ o̱’nepo nama’da o’nona’uy.
—Kenda huakkuruda o’nona’uyne.
Mena’po onte’ti ena’ta’ bo’pak.
26 “Inomey huairia dakhue’da o̱gkika’,
ontaj oknopoe̱hue’ mo’e̱ne.” Diostaj
huaa’dik e’ea̱da oynayo huaahue’dik
o̱’nene. Ke’na me’ta’mona’uyne buttida
oa’ika’. Kenda Diosen ijpee̱po aratbuttaj
ijmanikay. —Jesúsa oknopoe̱hue’
huae̱’eri judío huairitaj o’mana’uy.
27 Jesúsa Apag Diostaj o’manmadikika’.
Judío huairianayo nopoenkahue’ o̱’nuy.
Kenpa’ti Apag Diosa o’ta’mona’uyate
judíomey nopoe̱hue’ o̱’nuynok,
28 —Cruzte do’taj en’darakde’te
Diosa o’ta’mona’uyate mo’nopoea̱pone.
Do’huedda sigpi’ kahue’ i̱ji̱kay.
Kenda Diosa me’nopoea̱’ne kenda
ijmanikay. 29 Do’hued Apag Diosa
me’ta’mona’uyne. Nogtia’da ea̱hue’
me’i̱ka’ne. Doere kenpa’da o̱’i̱ka’. Kenda
Diosa o’pak ijkikay. —Jesúsa Judío
huairitaj o’mana’uy. Kenomeya̱ Jesústaj
on’huadiaypo e’arakta’ on’tipakuy.
30 Kenda Jesúsa e’manade’te
huakka’ada Jesústaj o’noknopoe̱’uy.

**Diosensi’pomey Jesústaj di’ o̱’ne.
Aratbut Jesústaj nigpee̱hue’
o̱’nepo konig toto’en huanaba’
o̱’nepo dakhuea’ o̱gkika’.**

31,32 —Aya’ada do’hued hua’a
mo’nigpe̱i̱ka’po do’hued hueretda
huanigpe̱i̱ka’eri mo’e̱ne. Do’hued hua’a
buttida o̱’e̱ moknopoe̱po onte’ti toto’taj
konig huanaba’ nigpee̱hue’ mo’i̱ka’po
onte’ti dakhuea’ kikahue’dik mo’ea̱pone.
—Judío huaknopoe̱’eritaj Jesúsa
o’mana’uy.
33 —Oro’omey Abrahamen adhuea’
huayayo o̱’e̱y. Nog aratbuten huanaba’
ehue’da o̱’i̱kay. Konig dakhuea’
huaka’eri huanaba’ ehue’da o̱’i̱kay.
Onte’ti konig huanaba’ dakhuea’
kikahue’dik o̱’ea̱poy. Nama’da oro’taj
kenpa’ ona’ne. —Jesústaj o’nona’uy.
34 —Aya’ada dakhuea’ o̱gkika’po,
batikhue’da dakhuea’ o̱gkika’po
dakhuea’ huakika’eri huanaba’ o̱’ne.
35 Huabokereken huasi’po huaojyoda
o̱’nika’apo. Huanaba’nayo huairiyoda
i̱kahue’ o̱’neapo. Nogok meyo̱pi’
kenpa’da hua’dik o̱’nika’. 36 Do Diosen
Huasi’po i̱jje̱y. Konig toto’en huanaba’
dakhuea’ bo’kika’ne. Do’hua dakhuea’
e’ka’ e’manopo’yarea’nayo Diostaj
nigpe̱i̱ka’dik mo’ea̱pone. 37 Buttida
boa’ne Abrahamen adhuea’ huayayo
mo’e̱ne ijnopoe̱y. Abrahamen adhuea’
huayayo e’ea̱da do’hued hua’a pakhue’
mo’e̱po do’taj e’arakta’ on’tipakne.
38 Kurudyo̱ do’hued Apagere i̱ji̱ka’uy.
Apagtaj ijtiahuayika’uy. Ijpe̱i̱ka’uy.
Kenda ijtiahuayika’uy ijpe̱i̱ka’po
opudomeytaj o’nona’ne. Do’taj
nigpee̱hue’ mo’e̱ne. O̱’nen huaojtaj
mo’nigpe̱i̱ka’po dakhuea’ bo’kika’ne.
—Judíotaj Jesúsa o’mana’uy.
39 —Ehue’, dakhuea’ huaka’eri ehue’
o̱’e̱y. Huadakda o̱’e̱y. Abraham oro’en
huaoj o̱’e̱. —Jesústaj o’nona’uy.
—Abraham Diostaj o’nigpe̱i̱ka’uyate.
Abrahamen hueretda huasi’po ehue’
mo’e̱ne. Abrahamensi’po ee̱’nayo
Diostaj mo’nigpe̱i̱ka’yet. Kenpa’ti
Diosen hua’a bo’pakika’yet. 40 Diosa
me’ta’nona’uyne. Diosya’ ijtiakuy.
Buttida hua’a Diosa me’nopoea̱’uyne.
Diosen buttida hua’a e’nona’tada
do’taj on’huadiaypo do’taj e’arakta’
on’tipakne. Ken konig Abrahama
kahue’ o̱’u̱y. Abraham Diostaj
oknopoe̱po Diosen huata’moneritaj
o’manigpe̱i̱ka’uyate. 41 Konig
opuden huaoj dakhue’yo’da o’kika’
opudomeykon dakhuea’ bo’kika’.
—Jesúsa judíotaj o’mana’uy.

—Oro’ kate bahueta’ e’si’poe̱’ ehue’
o̱’e̱y. Abrahamen hueretda adhuea’
huayayo o̱’e̱y. Nogtida Apag Dios o’te̱ne.
Diostaj o’nigpe̱i̱kay. —Judíoa Jesústaj
o’nona’uy.
42—Dios opuden huaoj e̱e̱’nayo do’taj
di’ mo’e̱aye̱t konige̱po Diosya’ ijtiakuy.
Doda ijpakpo tiakhue’ i̱jje̱’uy. Diosa
o’pakpo me’ta’mona’uyne. Opudnayo
do’taj di’ ehue’ o̱’nene. 43Dakhue’da
mo’e̱po Diostaj e’nigpe̱e̱ta’ pakhue’
mo’e̱ne. Huadak e’ka’ta’ pakhue’
mo’e̱ne. Konige̱po do’hued hua’a e’pe̱e̱ta’
pakhue’ mo’e̱ne. Kenpa’ti do’hued
hua’a e’nopoenka’ta’ pakhue’ mo’e̱ne.
44Katepi’ opudomeyen huaoj o’paknok
kenda bo’kika’ne. Opudomeyen huaoj
toto’ mo’ta̱e̱ne. Kentayo’da mo’nigpe̱i̱ka’.
Huakkuruda toto’a o’bahuadiayika’po
huakka’tada o’manopo’arakika’po.
Diosen buttida hua’a toto’a e’nopo̱e̱’ta’
pakhue’ o̱’i̱ka’. Buttida hua’a nopo̱e̱hue’
o̱’e̱po ahue’ o̱’i̱ka’. Da oa’ika’. Da
huaa’eri o̱’e̱. Aratbuttaj da huaa’eri
o’maea’ika’. Aratbuttaj engaña huaka’eri
o̱’e̱. 45Konige̱po o̱’nen huaoj toto’ da
hua’ayo’da e’pe̱e̱ta’ bo’pakika’po Diosen
buttida hua’a e’mana’te e’pe̱e̱ta’ pakhue’
mo’i̱ka’ne. Diosen Huasi’po i̱jje̱nok do’taj
eknopo̱e̱’ta’ pakhue’ o̱’nene. 46Nama’da
oame’. Huaahue’dik o̱’nene. Dakhuea’
o’kame’. Huaahue’dik o̱’nene. Buttida
o’ika’. Do’taj oknopo̱e̱hue’ o̱’nene.
47Diostaj oknopo̱e̱hue’ mo’e̱po konige̱po
do’taj oknopo̱e̱hue’ o̱’nene. Diosen
aratbut Diosen huanigpe̱i̱ka’eriomey
Diostaj on’nigpe̱i̱ka’. Opudomeynayo
Diosen huanigpe̱i̱ka’eri ehue’ mo’e̱ne.
Diostaj e’nigpe̱e̱ta’ pakhue’ mo’e̱ne.
—Jesúsa judío aratbuttaj o’mana’uy.

A’nennanada Abraham o’si’poe̱’uyate. Abraham si’poe̱hued e̱e̱’te Cristo o̱’i̱ka’uy.

48—Dapita’ dakhue’nanada
i̱’e̱ne. Samaria hua̱e̱’eri i̱’e̱ne. Toto’a
menopo’to̱e̱ne. Buttida ona’ne. —Judío
huairia huakka’ on’huadiaypo Jesústaj
on’tidi’kepo o’nona’uy.
49—Do’taj toto’a nopo’to̱e̱hue’
me’e̱ne. Diostaj di’nanada i̱ji̱kay.
Ijnigpe̱i̱kay. Dios huadaknanada
o̱’i̱ka’ ijbatia’pakikay. Diostaj
pakhue’ mo’e̱po do’taj on’huadiaypo
dakhuea’da on’huaa’ne. 50“Jesús
huadakda o̱’e̱.” Menhuaika’. Manahue’
i̱ji̱kay. Apag Diosnayo do’taj buttida
be’tinopo̱e̱po, “Huadakda o̱’i̱ka’.”
Be’huaika’ne. 51Do’hued hua’ataj
aya’ada o’noknopo̱e̱po on’nigpe̱i̱ka’po
kenpa’da bueyhue’ o̱’neapo, Diosere
on’noeonhuahuika’apo. —Judío
huairitaj Jesúsa o’mana’uy.
52—Toto’ o’nopo’to̱e̱. Oynayo
buttida o’nopo̱e̱y. Oro’omeyen
adhuea’pane’ Abrahama Diostaj
e’nigpe̱i̱kada o’buey’uyate. Diosen
huamanbatia’pakeriakon Diostaj
e̱’nigpe̱i̱kada on’mabuey’uyate.
“Do’hued hua’ataj aya’ada o’noknopo̱e̱po
on’nigpe̱i̱ka’po kenpa’da bueyhue’
o̱’neapo.” Nama’da ia’. 53Oro’en
huaoj Abraham teyda huairitone’
o̱’u̱y. Abraham o’buey’uyate.
Diosen huamanbatia’pakerikon
on’mabuey’uyate. Menpa’ Abrahamtaj
nogi̱ti hueretda huairitone’ o̱ke̱hue’dik
i̱’e̱ne. Diosen huamanbatia’pakeritaj
o̱’nayo’da teyda huairitone’
make̱hue’dik i̱’e̱ne. “Huairi i̱jje̱y,”
nama’da i’nopo̱e̱po, da ia’, huairi ehue’
i̱’e̱. —Judío huairia oknopo̱e̱hue’da
o̱’nepo Jesústaj o’nona’uy.
54—“Aratbuttaj
manoeanhuahuika’dik i̱jje̱y.”
Doda ijpakpo manahue’ i̱ji̱kay.
“Jesús huadakda o̱’e̱,” aratbuta
men’batia’pake’po manahue’ i̱ji̱kay.
Diosa o’paknok kenda ijmanikay.
“Huairitone’ i̱’e̱ne. Do’hued Huasi’po
i̱’e̱ne.” Diosa mena’ika’ne. “Oro’en Dios
o̱’e̱,” nama’da boa’ika’ne. 55Diostaj

oknopoehue' mo'ene. "Diostaj
yoknopoey." Buttida ijjay. "Diostaj
oknopoehue' ijjey." Doa ea'nayo opud
konigti da huaa'eri ijjeayet. Dapita'
Diostaj yoknopoepo ijnigpeikay.
56 Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj
Diosa ona'uyate. "O'nen huayayo
huaboro' huairitone' o'eapo." Do'taj
o'tia'pakpo Abrahamtaj ona'uyate.
Diostaj Abraham kenda oknopoepo
do ijjeaponok durugnanada o'uyate.
—Judío huairitaj Jesúsa o'nana'uy.
57 —Ehue'. Abraham a'nennanada
o'ika'uyate. Onnayo huatone' ehue'
i'ene. Menpa' Abrahamtaj i'tiahuay'uy.
Ehue'. Abrahamtaj tiahuayhue' ie'uy.
Da ia'ne. —Jesústaj o'nona'uy.
58 —Abraham si'poehued Diosere
ijikay. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.
59 On'peedepo Jesústaj kadarake'po
huid on'bae'eadpo Jesústaj kan'pa'e'po
huid on'bae'eadnig'a. Jesúsa
o'makireegpo Diosen jakya' o'bakhua'uy.

Huabokerek ekpobig o'si'poe'uyate.
Jesúsa kentaj okpoyarea'uyate.

9 1 Nogok okmapiee'ahuaddik
huame'noete Jesús o'hua'epo
Jerusalényo o'hua'epo huabokerek
ekpobigtaj o'tiahuay'uy. Ke'na ekpobig
o'si'poe'uy ekpobig o'e'uy.
2 —¿Mena'po inbokerek ekpobig
yasi'poe'uyate? ¿Be'a dakhuea'
yakuyet? ¿Huaoapi' huayeapi'
ke'nadapi' dakhuea' yakuyetpi'
huamanmadika'eri? —Oro'omey
Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj
ona'uy.
3 —Ehue', ke'na dakhuea' kahue'
o'uy. Ke'nen huaoa huayeerea dakhuea'
kahue' o'nuyate. Konigepo dakhuea'
ogkuypo ekpobig ehue' o'e. Diosa teyda
kika'dik kaae'po bakpoyarea'dik kaae'po
aratbuta kan'tiahuaye'po kan'nopoe'po
konigepo ekpobig o'si'poe'uyate.
4 Kenda Diosa o'pak kakike'po
kenpa'ti Diostaj kanigpeike'po Diosa
me'ta'mona'uyne. Konigepo oyedda
Diosen kika'dik ijjey. Sue'da huame'noe
mekenok oyda Diosen kika'dik ijjey.
A'ti nogok kahue'dik ijjeapoy. Konig
sikyonig o'eapo kahue'dik ijjeapoy.
5 In huadariyo ijjedepo konig Diosen
huakjey ijjepo Diostaj ijmaknopoea'dey,
Diosen hua'a ijmanopoea'dey. —Jesúsa
oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj
mona'uyne.
6 Kenda oa'depo barakte o'supupo
igkusi'hue o'dukuta'po soroka
ekpobigtaj okpodukuta'uy.
7 —Yahuati'. Siloé yakoyo yahuati'.
Yakpokoyoa'. —Ekpobigtaj ona'uy.
(Siloé judíoen huadik e'dikta'mona' o'e.)
Ken, o'hua'po okpokoyodepo
okpoyarud'uy. O'tiakpo daka' o'mabo'uy.
8 Yareahued ekpobig jak eretnopoyoda
o'huadika'po "huakupe men'yok,"
o'mana'ika'uy. Aya'ada kentaj on'nokiee'uy.
Ekpobig o'ika' aya'ada on'tiahuayika'uy.
—Dapi' inbokerek o'huadpo
"huakupe men'yok," o'mana'ika'uynig.
—Sue'ada o'da'uy.
9 —Eee', ke'na o'e. —Nogomeya o'da'uy.
—Ehue', nogda o'e. Konigti o'e.
—Nogomeya o'da'uy.
—Do ekpobig ijika'uynig ijjey.
—Kenbokerek okpoyaredepo o'mana'uy.
10 —¿Monig ikpoyarudme'? ¿Moniga'
i'mabodme'? —O'nona'uy.
11 —Jesúsa barakte o'supupo
o'dukuta'po soroka bekpodukuta'po,
"Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'."
Mena'ne. Ken ijhua'depo yokpokoyodepo
huaboa'da ijmabodi. —O'mana'uy.
12 —¿Men ya'e kenbokerek?
—O'nona'uy.
—Nopoehue' ijjey. —O'mana'uy.

¿Menpa' i'epo ikpoyarud? Fariseo
judío huairia ekpobigtaj o'nona'uy.

13,14 Okmapiee'ahuaddikte
huame'noete Jesúsa soroka o'dukuta'po

okpoyareadnok kenbokerek
ekpoyareadtaj on'tohua'po judío
huaitake' jak huairitaj on'tohua'po
fariseo huairitaj on'tohua'uyate.
15 —Ekpobig i'unhuahuika'uy.
¿Monig oyda huaboa'da i'tiahuay?
—Fariseo huairia o'nona'uy.
—Soroka samibia bekpodukuta'po
yokpokoyopo huaboa'da ijtiahuayoni.
—Fariseo huairitaj o'mana'uy.
16 —Okmapie'ahuaddik huame'noete
aratbut katepi' kahue'dik o'ne.
O'manmadikikay. Inbokerek
nigpeehue'da o'epo okmapie'ahuaddik
huame'noete o'yarea'nok ke'na Diosen
huamanbatia'pakeri ehue'dik o'e,
o'nopoey. —Sue'ada on'batia'pakuy.
—Dakhuea' huaka'eri ee'nayo
bayareahue'dik o'e. Ke'na o'yarea'de
dakhuea' huaka'eri ehue'dik o'e,
o'nopoey. —Noga on'batia'pakuy.

Noga nogpa' nogpa' on'batia'pakpo konigti ahue' o'ne'uyate.

17 —¿On menpa' i'nopoe ken
huabokerek huakpo beyareatenigtaj?
—Huabokerek huakpoyareritaj judío
huairia o'nona'uy.
—Diosen huamanbatia'pakeri o'e,
o'nona'ne. —O'mana'uy.
18 A'nenda ekpobig o'ika'uy. Oyda
okpoyaredepo tiahuaydik o'e. Kenda
Judío huairia oknopoehue'dik o'nepo,
"Ke'nen huaoj huayetere yan'totiak."
On'mana'uy. En'tiakde'te.
19 —¿In huabokerek menpa'
o'nensi'po ya'e? ¿Menpa' ekpobig
o'si'poe'uy, bo'tia'pakika'? ¿Mena'po
oyda tiahuaydik ya'e? —Judío huairia
ke'nen huaojtaj huayetere on'mana'uy.
20 —Ee', ke'na oro'ensi'po o'e.
Ekpobig o'si'poe'uy o'nopoey.
21 Mena'po oyda tiahuaydik o'e
oro'nayo nopoehue' o'ey. Kenpa'ti be'a
yakpoyaret nopoehue' o'ey. "¿Be'a
bekpoyarea'?" Ya'nona'. Huabokerek
o'e. Ke'nada a'dik o'e. —Ke'nen huaoa
huayeerea on'mana'uy.
22 Judío huairitaj on'makme'pukpo
huaojerea huayeerea kenda nama'da
huairitaj on'mana'uy. "Jesús Diosen
Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uyate."
Be'api' ea'nayo Apagba'taj a'peeya'po
judíoen huaitake' jakyo onte'ti
kudhue'dik o'neapo. Judío huairia
onpapayo' onda'po. Konigepo
huabokereken huaojere huayeere
on'me'pukpo, nama'da on'mana'uy.
23 "Huabokerek o'e. Ke'na a'dik
o'e. Kentaj ya'nona'." Judío huairitaj
nama'da on'mana'uy.
24 "Ke'na huabokerek ekpobig
o'si'poe'uy. Kentaj yan'totiak." Judío
huairia on'mana'uy. E'tiakde'te
o'nona'po,
—Buttida yaa'. "Diosa be'yarea'ne."
Yaa'. Jesús dakhuea' huaka'eri o'e,
o'tinopoikay. Bayareahue'dik o'e. Oro'
o'nopoikay. —Judío huairia o'nona'uy.
25 —Dakhuea' huaka'eripi' o'epi'
'uruda huaka'eri o'epi' nopoehue' ijjey.
Nogtida ijnopoey. 'Ikken ekpobig
ijjemey. Oynayo ijtiahuay. —O'mana'uy.
26 —¿Ontaj moniga' megka'? ¿Monig
bekpoyarea'? —Onte'ti judío huairia
o'nona'uy.
27 —Kenda huaboa'da o'nona'dene.
¿Mena'po onte'ti e'peeta' bo'pak?
¿Jesúsen huanigpeika'eri ee'ta' menpa'
bo'pak? —O'mana'uy.
28 —O'na kentaj huanigpeika'eri i'e.
Oro'nayo Moisésen huanigpeika'eri
o'ey. 29 Moiséstaj Diosa ona'ika'uyate
oknopoikay. In huabokereknayo meya'
ya'tiakuyet nopoehue' o'ey. —Fariseo
huairiomeya diga'da on'huadiaypo
ighua'da o'nona'uy.
30 —¡Kenpihuay! Kentaj mena'po
oknopoehue' mo'e. Ken huabokereka
bekpoyarea'ne. Keya' o'tiakuy
nopoehue' mo'ene. 31 Dakhuea'
huaka'eritaj Diosa manigpeehue'

o̱'i̱ka'. Diostaj huanigpe̱i̱ka'eritaj Diosa
o'manigpe̱i̱ka'. Katepi' on'paknok
Diosa o'manigkika'. 32 A'nennanadapi'
huakkuruda ekpobigtaj e'si'poe̱'
okpoyarea'uy tipe̱e̱hue' o̱'i̱kay. 33 Dapita'
Diosya' o'tiakuyate. Diosya' tiakhue'
e̱'u̱ynayo in huabokereka kenda sigpi'
kahue'dik o̱'e̱. Bakpoyareahue'dik o̱'e̱.
—Judío huairitaj o'mana'uy.
34 —Dakhue' e'eretka' i'si'poe̱'uy.
Dakhuea' i'kika'uy. Oro'taj
onmandikahue'dik o̱'e̱ne. —Judío
huairia on'huadiaypo o'nona'uy.
Judío aratbuten hua̱i̱take' jakya'
o'nen'uy.

**Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri
konig ekpobig o̱'ne.**

35 Huabokerek ekpoyare'taj hua̱i̱take'
jakya' o'nende Jesúsa o'nopo̱e̱po
o'deatopo,
—¿Diosen Huasi'po, ken
huabokerektaj Diosa o'ta'mona'uyate
menpa' oknopo̱e̱'? —Jesúsa ona'uy.
36 —¿Be'a ya̱'e̱, huairi? Eknopo̱e̱'ta'
ijpaki. —Jesústaj ona'uy.
37 —Kentaj i'tiahuayne. Diosa
me'ta'mona'uyne. In do i̱jje̱y. Diosen
Huasi'po i̱jje̱po ona'ne. —Jesúsa ona'uy.
38 Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱
oknopo̱e̱po huikudate o'tihuadpo,
—Diosen huata'mona'eri i̱'e̱. Diosen
Huasi'po i̱'e̱. Yoknopo̱e̱y, Huairi.
—Jesústaj ona'uy.
39 —Huakka'ada konig tiahuayhue'dik
o̱'nepo konig ekpobig o̱'nepo
Diostaj oknopo̱e̱hued o̱'nepo
do'taj o'noknopo̱e̱a̱popo Diosere
on'noeonhuahuika'apo. Nogomeya̱
"Ekpobig ehue' o̱'e̱y. Tiahuaydik o̱'e̱y.
Diostaj huadakda oknopo̱i̱kay." Nama'da
on'batia'pakpo hueretda huaknopo̱e̱'eri
ehue' o̱'nepo konig ekpobig
o̱'nenok Diosa castiga magka'dik
o̱'i̱ka'apo. Konige̱po Diosa indariyo
me'ta'mona'uyne. —Jesúsa oa'uy.
40 Ken, sue'ada fariseo huairi kenteda
o̱'nepo Jesústaj on'pe̱e̱depo,
—Dapi' oro'omeynayo Diostaj
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri ehue' o̱'e̱y.
Oro'omey ekpobig ehue' o̱'e̱y. Diostaj
oknopo̱e̱y. —Jesústaj o'nona'uy.
41 —"Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri
o̱'e̱y," ea'nayo o̱'nen dakhuea' e'ka'
Diosa bakkahuea'dik mo'e̱a̱ynig'a
"Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri
ehue' o̱'e̱y," nama'da boa'nok Diosa
bakkahueahue'dik mo'e̱ne. —Jesúsa
fariseo huairitaj o'mana'uy.

**Ovejaen huakpa ekbiriktaj
Jesúsa o'manbatia'pakuy.**

10 1 Diosen huanigpe̱e̱'eriomeytaj
hueretda huamato̱e̱'eri doa
i̱ji̱kay. Jesúsa o'manbatia'pakpo,
—Buttida i̱jjay. Ovejataj kabatioke'po
oveja huamato̱e̱'eria huakpa ekbirikyo
o'bakuda̱'ika'. Bisik o'bakuda̱'ika'.
O'bakuda̱'depo akbogpe huato̱e̱'eria
teya'da okhuikika'. Oveja huabereeri
on'tiakdepo akbogpeya' kudhue'dik
o̱'nika'. Nogya'da o̱gkudika'. Huakpakuya'
on'behuikpo on'kudika', 2,3 Hueretda oveja
huamato̱e̱'eria ovejataj o'matiokika'po
o'mato̱i̱ka'po sikyoedda ovejataj a'baeya'po
akbogpete o'huahua'depo kentaj akbogpe
huato̱e̱'eria o̱ki̱e̱'po o'nigokhuike. Ken
hueretda oveja huamato̱e̱'eri o'kudde
ke'nen ovejaa on'nigpe̱e̱. Aya' ovejaen
huadik o'madikka'depo o'maoro̱ka'po.
4 Aya'tada o'maoro̱kandepo huakkuru
o'manighua'ika'. Oveja hueretda
huamato̱e̱'eritaj on'pe̱e̱po o'noki̱e̱'po
konige̱po on'tahua'ika'. 5 Noga̱da
e'huatiakte oveja o'nokmamonapo.
Ke'na men'tahua' ena'te on'pe̱e̱po
o̱ki̱e̱hue' on'e̱po o'nokmamonapo. —Ken
konig oveja huamato̱e̱'eritaj Jesúsa
o'manbatia'pakuy.
6 Jesúsa kenda o'manbatia'paknig'a
judío aratbuta e'pe̱e̱a̱da nopo̱gkahue'
o̱'ne'uy.

Jesús konig oveja huamatoe'eri
o'epo huanigpeika'eritaj
daka' o'matoika'.

7 Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo,
—Buttida ijjay. Do konig ovejaen
akbogpe ijjey. Do konig oveja
ijbatokudi. Aya'da huaknopoe'eri
do'taj o'noknopoepo doere kuddik o'ne.
8 Huakka'ada konig huamanbatia'pakeri
do tiakhued ee'ted kenomey konig
huabereeri engaña huaka'eri
o'ne'uyate. Hueretda ovejaa ta'huahue'
o'nika'uyate. 9 Do oveja e'tiokpaka'
akbogpe konig ijjey. Aya'ada do'taj
o'noknopoepo konig on'kudpo Diosere
on'noeonhuahuika'apo. Diostaj daka'
kan'nigpeike'po ijbatihuapokikay.
Dakhuea' kahue' ka'ne'po kenomeytaj
ijbatiokika'apoy.
10 Nama'da huamanmadika'eri
konig huabereeri o'ne. On'berika'.
On'barakika'. On'bakbasakika'. Donayo
ijmanoeanhuahuikay. Hueretda
huaknopoe'eritaj ijmanoeanhuahuikay.
Huakka'da ijmatinepahui'po
'urua'nanada ijmanoeanhuahuikay.
11 Do konig oveja huamatoe'eri
ijjey. Huadaka'da huamatoe'eri ijjey.
Huanigpeika'eritaj daka'nanada
ijmatoikay. Ovejataj a'batiokaya'po,
ovejataj a'manoeanhuahuikaya'po
ijmanigbueyapoy. 12,13 Sue'ada
huakupeta' huakka' o'deretpakpo
nogen ovejataj on'matamatoika'.
Nubakuhuaa e'huatiakte
on'matiokmonika'. Oveja
nogen on'taenok huakupeyo'da
o'deretpakpo ovejataj pakhue' o'nepo
on'matiokmonika'. Nubakuhua
on'bahuatiakpo o'maboke'po
o'mamona'ika'.
14,15 Doa konig ovejataj daka'
huamatoe'eri ijjey. Apag Diosa
do'taj mekiene'ne konigti Apag
Diostaj doa yokiey. Kenpa'ti
do'hued huanigpeika'eritaj ijmakiey
konigti do'hued huanigpeika'eria
do'taj me'nokiene'ne. Dakhuea'
e'ka' a'manopo'yareaya'po
huanigpeika'eritaj ijmanigbueyapoy.
16 Nog huanigpeika'eritakon
ijmatoeika'apoy. Judío aratbut
ehue' o'ne. Nog aratbut o'ne. Ken
aratbuttakon manopo'korea'dik ijjey.
Do'taj on'nigpeika'apo. Kenomeyere
judíomeyere konig nogaratbuttida
o'neapo. Kenpa'ti do kenomeytaj
nogtiada huamatoe'eri ijjeapoy.
17,18 Diostaj ijnigpeenok, do'taj
men'tohua' do'taj men'arake'
ijnopoepo. Ken ijbueydeapoy onte'ti
ijnoyhuadapoy onte'ti ijnoeapoy.
Konigepo Apag Diosa di' me'ene.
Huabokereka do'taj e'arakta'
on'pakpo arakhue'dik me'neapone.
Konigepo doada e'nigbueyta' ijpakpo
ijnigbueyapoy. E'nigbueyta' ijpakpo
bueydik ijjeapoy. Onte'ti e'noyhuadta'
ijpakpo noyhuaddik ijjeapoy. Kenda
do'hued Apag Diosa mena'uyne.
—Jesúsa o'mana'uyate.
19 Judíomeya Jesústaj on'peedepo
nogpa' nogpa' on'nopoepo nogpa'
nogpa' on'batia'pakuy.
20 —Toto'a o'nopo'toe'nok Jesús
huasegda o'e Katia'po kentaj
mo'nigpee'. —Huakka'ada kenpa'
on'batia'pak'uy.
21 —'Urua'nanada o'manbatia'pak.
Toto'a nopo'toehue' o'e. Toto'a
e'nopo'toe'nayo 'uruda batia'pakhue'
ya'eayet. Kenpa'ti ekpobigtaj
okpoyareahue'dik o'e toto'a.
—Nogomeya on'batia'pak'uy.

Judío huairia Jesústaj
eknopoe'ta' pakhue' o'nuy.

22 Nogok Jerusalényo Diosen jak
on'to'ka'depo fiesta okkahuehue'
huae' o'uy. Huahui'ok o'uy. 23 Diosen
jak kurute Salomóna dagtaj jaka'

o’tika’uyate. Ken dagte Jesús e’hua’ete
24 judío huairia Jesústaj on’tikupobopo,
—¿Meniga’ puug oro’omey
nigunhuahua’dik o’e? Diosa
e’ta’monuy’nayo buttida oyedda
mona’. Cristo buttida ee’nayo mona’.
—Jesústaj o’nona’uy.
25 —Kenda o’noname’niga do’taj
oknopoehue’ o’nene. Opudomeya do’taj
daka’ kanoknopoe’po konig Diosyo’da
ka’dik o’e ijkikamey. Diosa kenda
be’tihuapoknok ’urua’da ijkikamey.
Konigda e’bayarea’ ijkikamey. Cristo
o’e do’taj daka’ oknopoe’dik ’urua’da
ijkikamey. 26 Konig Dios ’urua’nanada
o’kika’ konigti ijkika’nig’a opuda do’taj
oknopoehue’ o’nika’ne. Do’hued
oveja huanigpeika’eri ehue’ mo’epo,
do’taj eknopoe’ta’ pakhue’ o’nene.
27 Do’hued oveja huanigpeika’eria
do’taj mena’ okia’po on’nigpeika’.
Do’hued huanigpeika’eri do’a
ijmataepo daka’ ijmakikay. Do’taj
o’noknopoepo on’nigpeika’. 28 Diosere
durugnada ijmanoeanhuahuika’apoy.
Kenpa’da bueyhue’dik o’neapo. Daka’
ijbatioka’nok be’api’ sigpi’ okkayhue’dik
me’neapone. 29 Oveja huanigpeika’eri
me’bayokuyne. Do’hued Apag Diosa
me’bayokuyne. Teynanada o’e.
Diosyo’da teynanada o’e. Nogapi’ konig
teyti ehue’ o’nepo okkayhue’dik o’nika’.
30 Apagere doere nogtida o’ey. —Jesúsa
huairitaj o’mana’uy.
31 Judío huairia huida Jesústaj
a’pa’ea’ya’po on’baea’uy.
32 —Opuda on’tiahuayika’ne nogda
nogda ’urua’nanada ijkikay. Apaga
be’tihuapoknok konig Diosayo’da ka’dik
o’e ijkikay. ¿Katea’po menapoata do’taj
onpa’eapo? —Jesúsa o’mana’uy.
33 —Ehue’. Huadakda i’kika’nok
pa’eahue’ o’eapoy. Diostaj
dakhuea’nada ia’nok huida o’pa’ea’apoy.
Huabokerek e’eada Dios ijjey ia’nok
huida o’pa’ea’apoy. —Judíoa o’nona’uy.
34 —“Oy opudomey Diostaj
huanigpeika’eri mo’epo diosdik
mo’toene.” Diosa o’mana’uyate. Kenpa’
opudomeyen Diosba’te o’madoya’uyate.
35 Diosba’nayo nama’da ahue’dik
o’e. Kenpa’da buttida o’ika’. “Oy
opudomey Diostaj huanigpeika’eri
mo’epo diosdik mo’toene.” Apagba’a
buttida o’mana’uyate. 36 Apagtaj
me’nigpeike’po Diosa me’ta’mona’uyne.
Dakhuea’ huaka’erite me’ta’mona’uyne.
Konigepo “Diosen Huasi’po ijjey,” a’dik
ijjikay. Konigepo “Diostaj dakhue’da
o’tia’pak.” Do’taj huaahue’ ya’nika’.
37 Kenda do’hued Apaga menika’nig
ijkikay. Do Diosen kikahue’ ee’nayo
do’taj oknopoehue’dik mo’ene.
38 Do’a Diosen e’kika’tada opudomeya
do’taj oknopoehue’ ee’pi’ kenda do
ijkika’nigeyo kenda yanoknopoe’.
Diosensi’po o’e nopoe’dik mo’e. Konig
Diosa o’nopoe konigti ijnopoey. Konig
do ijjey konigti Dios o’e. Konig do’a
ijnopoey konigti Diosa o’nopoe. Kenda
nopoika’dik mo’eapo. —Jesúsa judío
huairitaj o’mana’uy.
39 Onte’ti Jesústaj kan’kude’po
e’tohua’ta’ en’paktada Jesúsa
o’makmon’uy.
40 Onte’ti Jordánhue akodpen Jesúsa
o’hua’uy. Kenteda Juana huakkuruda
bautiza o’magkadhua’uyatenig.
Kenteda Jesús o’unhuahua’po.
41 Jesúste huakka’ada on’huatiakuy.
—Konig tiahuayhued o’ika’ konig
Diosayo’da ka’dik o’e Juananayo
kahue’ o’uy. Aya’da inbokerektaj
o’tia’pakika’uy, buttida oa’ika’te.
—Aratbuta on’huaa’uy.
42 Keya’ Jesústaj huakka’ada
o’noknopoe’uy.

Lázaro o’buey’uyate.

11 1-3 Lázaro huabokerek o’uy.
Jesúsa Lázarotaj di’da o’ika’uy.
Betania huakka’ jakyo huae’eri o’ika’uy.

Betaniayo huidpo Maríaere Martaere
o̱'nika'uy. Lázaro dakhue'da o̱'e̱nok
María Martaere Jesúste on'ta'mona'uy.
—Lázarotaj di'da i̱'i̱ka'ne. Dakhue'da
o̱'e̱, Huairi. Jesústaj yanati'. —O'nona'uy.
María Jesús huairien hua'itaj huasihuaj
'uru'hui̱e̱a̱da 'itioyhued kenpa'ti
huakuhui'a 'itidukuthued o̱'u̱uy.
4 Jesúsa kenda o'pe̱e̱depo,
—Dakhue'da o̱'e̱nig'a kenpa'da
bueyhue' o̱'e̱a̱po. "Diosa 'urua'da
o'ka'. Huadaknanada o̱'e̱," aratbuta
kan'nopo̱e̱'po ke'na dakhue'
o̱'e̱. Kenpa'ti "Diosen Huasi'poa
huadaknanada o'kika'. 'Urunanada o̱'e̱."
Aratbuta kan'huae'po ke'na dakhue'da
o̱'e̱. —Jesúsa o'pe̱e̱depo o'mana'uy.
5-7 Ken Martataj Martaen
huama'buytaj kenpa'ti Lázarotaj di'da
o'maepo Jesús ke̱ya̱da nog botta'me'noe
o̱'e̱a̱huadpo Lázaro dakhue'da o̱'e̱
e'pe̱e̱deada botta' huame'noe o̱'e̱depo,
—Judea huadaribayo monhua'. —Oro'
huanigpe̱i̱ka'eritaj mona'uy.
8 —Huaboa'da huida̱ on'taj
e'pa'ea'ta' bo'tipakme'ne judío huairia
Judeaya'. ¿Ke̱yo̱ menpa' onte'ti
i'hua'apo, huamanmadika'eri? —Oro'
huanigpe̱i̱ka'eria ona'uy.
9 —Huame'noe jeyda o̱'e̱nok aratbuta
katepi' kahuaddik o̱'nika'. Diostaj
nigpe̱i̱ka'dik o̱'ne. Nogme'noetida doce
horas o'ta'tenok kahuaddik o̱'nika'.
Do'taj huaarak huame'noe ehued o̱'e̱nok
do'taj arakhue'dik me'nene. Nogok ken
horate huabuey Diosa baktie'ea'uyne
aya' Diosen e'kade'te e'kuhuitde'te
do'taj arakdik me'neapone. 10 Sikyo
ta'tehue' o̱'e̱nok katepi' kahue'dik o̱'nika'.
—Jesúsa mona'uyne.
11 —Do'hued huadi' Lázaro o'taynig'a,
monhua', ijmaboa'apoy. —Jesúsa
mona'uyne.
12 —E'taynayo o'yareapo o'nopo̱e̱y,
Huairi. —Oro' huanigpe̱i̱ka'eria
Jesústaj ona'uy.
13 O̱'a̱ro̱gpo o'tay oro'omeya̱
o'nopo̱e̱po Jesústaj oknopo̱e̱gkahue'
o̱'u̱uy. E'bueytada "O'tay," oa'po Jesúsa
o'batia'pakuy. 14 Konige̱po,
—Lázaro o'bueyme'te. 15 Opud nogi̱ti
do'taj menoknopo̱e̱'po Lázarote i̱da
ikken huahuahue' i̱jje̱mey. Konige̱po
durugda i̱jje̱y. Lázarote monhua'.
—Jesúsa mona'uyne.
16 —Oro'omeykon monhua'. Jesúsere
a'bueyya'po monhua'. —Oro'omey
huanigpe̱i̱ka'eritaj Tomása mona'uyne.
Tomás konogda o'dikka' Gemelo.

Jesúsa aratbuttaj huamanoyhuada̱'eri o̱'e̱po aratbuttaj durugteda o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

17 Ken Jesúsere o'hua'uy. Betaniayo
e̱kye̱de'te "Botta' botta' huame'noe
Lázaro kubarakyo o'huedde." Jesústaj
o'nona'uy. 18 Betaniayo Jerusalén
meyo̱hue'da o̱'e̱. Konig dos kilómetros
y medio o̱'e̱nok 19 María Martaeretaj
a'bata'huade̱ya̱'po huakka' judío huairi
Betaniayo on'tiakdepo, Jerusalénya̱'
on'tiakdepo, a'manoeynoeya̱'po
on'tiakuyate. Huidpoa o'bakbueynok
e'manoeynoeyta' on'pakuyate. 20 Jesús
o'tiakde Marta o'peeondepo a'eya'po
o̱'o̱ro̱k'uy. Maríanayo jakyo o̱ro̱khue'
o̱'u̱uy.
21 —A'nen botta' botta' huame'noete
o̱'na i̱yo̱ ehue' i̱'e̱me'ne. On
i̱yo̱ e̱'e̱me'nayo do'hued huidpo
Lázaro bueyhue' o̱'e̱ayme', Huairi.
22 Oy kenpa'ti katepi' i'pakpo Diostaj
e'tiona'paknayo beyokapone, ijnopo̱e̱y.
—Martaa Jesústaj ona'uy.
23 —O̱'nen huidpo o'noyhuadapo.
—Jesúsa ona'uy.
24 —Nogok kene'hua̱ya̱' huame'noete
aya'ada on'noyhuada̱po. Ke'nakon
o'noyhuadapo ijnopo̱e̱y. —Martaa ona'uy.
25,26 —Huamanoyhuada̱'eri
i̱jje̱po aratbut e'buey'uytaj

ijmanoyhuadạ'apoy. Diosere aratbuttaj durugda ijmanoeanhuahuika'apoy. Aya'ada do'taj me'noknopọẹpo en'bueynayo onte'ti kurudyọ Diosere on'noeonhuahuika'apo. Durugda on'noeonhuahuika'apo. Do'taj me'noknopọẹpo on'noeonhuahuika'apo. Onte'ti bueyhue'dik ọ'neapo. ¿Kenda menpa' i'nopọẹ, Marta? —Jesúsa ona'uy.

27 —Ẹẹ', kenda do ijnopọẹy, Huairi. "Aratbuttaj kamanopo'kore'po Cristotaj ijta'mona'apoy. Do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy." A'nennada Diosa o'mana'uyate. Diosya' o'tiakuyate. Ọ'na Cristo ọ'ẹ. Diosen Huasi'po ọ'ẹ, ijnopọẹy, Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uy, ken.

Kubarakyo Lázarobuey e'huedta'da Jesúsa o'huikon'uy.

28 Kenda Martaa ona'depo huama'buy Maríataj atotiakya'po Maríate o'huahua'uyate.

—Huamanmadika'eri o'tiakdepo ontaj katiake' behuaa'ne. —Jutaka' Martaa ona'uyate.

29 María o'peundepo ịda o'bodpo Jesústaj o'huahua'uyate. 30 Huakka' jakyo Jesús kudhued ọ'ụy. Kenteda Martataj o'batia'pakpo kenteda ọ'ẹpo. 31 Ken María ịda o'bodpo ịda ọ'ọrọkonpo. Judío huairi on'bata'huadpo, on'manoeynoeypo Maríataj on'tiahuaydepo kubarakya' a'huikya'po o'hua' on'nopọẹpo on'ta'hua'uyate.

32 Jesústaj o'huatiakdepo Jesúsen hua'ita'pote huikudate o'tihuadpo.

—A'nen botta' botta' huame'noete ọ'na ịyọ ehue' ị'ẹme'ne on ịyọ ẹ'ẹme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' ọ'ẹayme', Huairi. —María Jesústaj ona'uy.

33 Kenda María ona'depo o'huik. Lázarotaj o'huikuy. Judío huairi kenere on'huatiakdepo kenere on'bahuikpo. Maríaomey enhuikte Jesúsa o'batiahuaydepo sue'ẹạda ọ'ẹpo o'mepu'ketu'uy.

34 —¿Lázarotaj meyọ yạgkubarakkame'? —Jesúsa o'mana'uy.

—Yatiak. Yatiahuay', Huairi. —María Martaerea o'nona'uy.

35 Ken Jesúskon o'huikon'uy.

36 —Dapita' Lázarotaj di'nanada ọ'unhuahuika'. —Judíoa on'huaa'uy.

37 —Huabokerek ekpobigtaj okpoyareame'. ¿Lázarotaj bueyhue' kạẹ'po menpa' Jesúsa yareahue'dik ọ'ẹme'te? —Sue'ada judíoa on'batia'pakuy.

Lázaro o'noyhuaduy.

38 Onte'ti Jesúsa huanopoya'da sue'nanada ọ'ẹpo kubarakte o'huatiakonpo Lázarotaj kubarakyo on'huedạme'te. Huaboro'huidạda kubarak on'tinokbeta'uyate.

39 —Huaboro'huid yanokpokorea'. —Jesúsa o'mana'uy.

—A'nenda botta' botta' huame'noe o'bueyme'po oyda pạgda ọ'ẹdeta, Huairi. —E'bueyen huidpoa Martaa ona'uy.

40 —"Eknopọẹ'nayo Diosa 'urua'nanada o'ka'apo. Dios 'urunanada ọ'ẹ aya'ada on'tiahuaypo on'nopọẹạpo," ona'dene. —Jesúsa Martataj ona'uy.

41 Ken huaboro'huid e'tinokbeta' o'nokpokorea'uy. Jesúsa kurudyon o'mabopo,

—Do'taj o'nigpẹẹnok, Apag, dakiti ona'ne. 42,43 Do'taj kirigạyọ' menigpẹẹne, ijnopọẹy. Do'taj o'ta'mona'uyne in aratbuta kanoknopọẹ'po "dakiti, Apag" ona'ne. —Jesúsa o'tiona'pakdepo,

—Yạọrọk, Lázaro. —'Utta'da ona'uy.

44 E'bueyme'ada o'noyhuaddepo ọ'ọrọkpo hua'itaj huaba'taj huakoktakon huabid telaa e'tihuịyịg

o̱'o̱ro̱kon'uy. Ken konig Lázaroa
o̱'o̱ro̱kuy.
—Yan'tikuj, kahua'e'. —Jesúsa
o'mana'uy.

Jesústaj a'arakya'po monig o'ka'apo sacerdote huairiere fariseo huairiomeya̱ on'batia'pakuyate.
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

45 Judíomey Maríataj a'ta'huade̱ya'po
on'huatiakme'tenig'a kenda Jesúsa
o'ka' on'tiahuaydepo huakka'ada
o'noknopo̱e̱'uy. 46 Sue'ada fariseo
huairitaj on'bahuahua'po, kenda
Jesúsa o'ka'de fariseo huairiomeytaj
on'batia'pakuyate. 47 Ken fariseoere
sacerdote huairiere nog judío huairiere
on'kupopakdepo,
—¿Kate o'ka'apo? Ken huabokerek
konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱nig o'ka'.
O'bayarea'. Kenpa'ti o'noyhuada̱'.
48 Kentaj batikahue' e̱e̱'nayo aya'ada
kentaj o'noknopo̱e̱a̱po, kentaj aya'ada
on'nigpe̱i̱ka'apo. Jesús oro'en huairi o̱'e̱.
Aratbuta on'batia'pakapo Roma huairia
kenda on'tipe̱e̱dete bo'huadiayapone,
sorotataj mo'tita'mona'apone. Oro'taj
mogka'apone. Kenpa'ti oro'en Diosen
jak on'saka'apo. —Judío huairi
huayahuaya on'batia'pakuyate.
49,50 —Opudomeya̱ sigpi'
nopo̱e̱hue'da mo'e̱ne. Aratbuttaj
nogtiada e'manigbueynayo oro'tehuapa'
huadakda o̱'e̱a̱po. Aya'da judío
aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada
manigbueydik o̱'e̱a̱po. Kenda nopo̱e̱hue'
mo'e̱ne. —Caifása o'mana'uyate. Caifás
kenbayokte huaboro' sacerdote huairi
o̱'u̱yate.
51,52 Caifásada o'nopo̱e̱po kenda
manahue' o̱'u̱ynig'a kenbayok
sacerdote huairi e̱e̱'te Diosa
o'nopo̱e̱a̱nok "Aya'tada judío aratbuttaj
Jesúsa o'manigbueyapo. Kenpa'ti
Diosen aratbut, judío aratbut kenpa'ti
nog aratbuttaj kamanopo'kore'po
Diostaj konigti kanoknopo̱e̱'po Jesúsa
o'manigbueyapo." Kenda sacerdote
huairia o'batia'pakuy. 53 Caifás
kenda e'manade'te "Jesústaj monig
o'arakapo." Judío huairia huaboa'da
on'batia'pakuyate.
54 Judío huairia e'arakta' on'tipaknok
ke̱yo̱ huakka' judío aratbut
e̱gkupopakyo onte'ti Jesús huahue'
o̱'u̱y. Nogyo̱ o'hua'uy. Efraín huakka'
jakyo o'hua'uy. Oro' huanigpe̱i̱ka'eriere
o'hua'uy. Efraínyo sue'da aratbut
o̱'ne'uy. Kenpa'ti Efraín kurute sue'ada
aratbut o̱'nuy. Oro'omeyere o̱'i̱ka'uy.
55 A'ti judío huakkurueri isi'po
mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue' fiesta
o̱'e̱a̱po. Nogya̱' nogya̱' nog huakka'
jakya' nog huakka' jakya' Jerusalényo̱
huakka'da judío aratbut on'bahua'uy.
Fiesta ehued on'bahua'uyate. Fiestaya'
a'bapeya'po a'maya'po Diostaj 'uru
'uhua e̱'hua̱e̱' on'nigbatiarakuyate
'urunopo'da Diostaj a'nigeyapo.
Konige̱po fiesta kahued konig
huakkuruda on'hua'uyate.
56 Jerusalényo̱ o̱'nedepo on'hua'epo
Jesústaj o'nonmabopo. Diosen jakyo
o̱'nedepo,
—¿Menpa' mo'nopo̱e̱? ¿Menpa'
Jesús fiestate yatiakapet? ¿Tiakhue'
ya̱'e̱a̱petpi'? —Judío aratbuta
huayahuaya onpayo' on'batia'pakuy.
57 "Be'api' Jesústaj e'tiahuaynayo
oro'taj monati'." Sacerdote huairiomey
fariseo huairiere on'mana'uyate.
Jesústaj huabakuda̱' jakyo kan'tohue'po
kenda on'mana'uyate.

Ettone' Jesúsen hua'itaj huasihuaj 'uru'hui̱e̱a̱da o'itioy'uyate.
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 1 A'timon seis huame'noe
e'pokde'te judío aratbuten
huakkurueri isi'po mabueyhue' e̱e̱'
okkahuehue' fiesta o̱'e̱a̱po, Jesús
Betania huakka' jakyo o'tiakuy. Ke̱yo̱

Lázaro o̱'ı̱ka'uy. Jesúsa Lázarotaj
e'bueyme'tada o'noyhuada̱'uy.
2 Jesústaj 'uru aypo on'nigmanhuada̱'uy.
Martaa aypo o'mabayoke'uy.
Jesúsere Lázaro o'bape'uy. 3 Ken
on'bape'depo 'uru'huı̱e̱da huasihuaj
María o'totiakpo, konig medio
litro o'totiakpo nardo huasihuaj
huakka'teda e̱e̱'tada o'totiakpo Jesústaj
huakka' o'pakpo María Jesúsen'itaj
o'itioypo o'ihuekedepo, huakuhui'akon
o'itidukut'uy. Jakya' aya'ada huasihuaj
'uru'huı̱e̱'taj on'huı̱rı̱kuy.
4,5 —¿Mena'po kenda yaka'?
¿Mena'po ken 'urusihua bahuayahue'
ya̱'e̱me'? Pai'da aratbuttaj kan'yoke'po
¿Mena'po bahuayahue' ya̱'u̱y?
Huakka'teda e̱e̱'tada o̱'e̱. Konig
trescientos denarioshuapa huakupe
e̱e̱'tada o̱'e̱. —Judasa o'mana'uy. Judas
Simónensi'po o̱'u̱y. Judas Jesúsen
huanigpe̱ı̱ka'eri e̱'e̱a̱da Judío huairia
kadarake'po Judasa o'bayokapo.
6 Pai'da aratbuttaj
matinepahuihue'ada huabereeri
o̱'e̱po e'bereta' o'pakpo kenda
o'mana'uy. Huabereeri o̱'e̱ kenda
oro'omeya̱ Jesúsen huanigpe̱ı̱ka'eria
nopo̱e̱hue' o̱'u̱y. Judas oro'en huakupe
huamato̱e̱'eri o̱'ı̱ka'nig'a oro'en
huakupe o'berika'uyate.
7 —Keje', dakhue' huaahue' ya̱e̱'
Maríataj. A'ti o'bueyapo María
o'nopo̱e̱po 'uru'huı̱e̱da huasihuaj
me'nigtoeonhuahuika'po be'itihuekene.
'Uruso̱'da kan'kubarakke'po
me'so̱'tihuekene. 8 Pai'da aratbuttanayo
mo'mato̱ı̱ka'apone. Do'tanayo to̱e̱hue'
o̱'nunhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uy.

Judío huairia Lázarotakon e'arakta' on'pakuyate.

9 Jesús Betania huakka' jakyo o̱'e̱a̱',
huakka' judío aratbuta on'tipe̱e̱po
Betaniayo Jerusalénya̱' on'bahua'po.
Jesústayo'da a'tiahuaya'po huahue'
o̱'nuy kenpa'ti Lázarotabeta'
e'tiahuayta' on'pakpo Betaniayo
on'hua'uy. Lázarotaj o'noyhuada̱me'te
Jesúsa. 10,11 Huakka'ada judío aratbuta
onte'ti judío huairitaj e'nigpe̱ı̱ka'ta'
pakhue' o̱'nepo on'bakhua'po
Jesústaj o'noknopo̱e̱'uy. Konige̱po
judío sacerdote huairi Lázarotakon
on'huadiaypo "Lázarotaj mo'darak,"
konigti onpapayo' on'nopo̱e̱'uyate.

Jesúsa konig judío aratbuten gobiernonig huairitone' Jerusalényo̱ o'bahuahua'po o'kud'uy.
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

12 Judío huakkurueri isi'po
mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue'
fiesta a'bapeya'po huakka'ada
aratbut Jerusalényo̱ on'bahua'depo
o'nokye̱depo. Eme'te "Jerusalényo̱
Jesúsa o'tiakonyakde," huakka'ada
on'tipe̱e̱depo 13 huabotod
on'baktegandepo Jesúste on'to̱ro̱konpo
on'nigtohua'po,
—Oro'omeytaj kabatioke'po Diosa
mo'nigta'mona'uyate. Dios huairia
mo'nigta'mona'uyate. Huadaknanada
o̱'e̱. Israel aratbuten gobierno
huairitone' o̱'e̱. Dakiti Dios. —Jesústaj
on'huahua'po 'utta'nanada on'da'uy.
14 Jesúsa burrotaj o'huahuaypo
kenta'pite o'huaduy. Jesús si'poe̱hued
e̱e̱'te Apagba'te kenpa' o̱'e̱a̱po oa'uyate.
15 Jerusalényo̱ hua̱e̱'eria mo'e̱po
opuden huairi e'tiakte
me'pukhue'dik mo'e̱. Burrote
o'huadpo opudomeyen huairi
o'tiakapo.
Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.
16 Jesús burrote e'huadde'te kenda
Apagba'te Jesústaj o'tia'pakuynig
oro'omey Jesúsen huanigpe̱ı̱ka'eria
nopoenkahue' o̱'u̱y. Nogoknayo Jesús
kurudyo̱ o'behuikdepo kenpa'ti Diosen
Nokı̱re̱g mo'nopo'to̱e̱denok kenda
Jesústaj Apagba'te o'timadoya'uyate

konigti Jesúsa kenda o'ka'uynok
huaboa'da o'nopoenka'uy.
17 Kenoka' Jesúsa Lázarotaj e'bueyta'
e'noyhuada̱'te kenpa'ti "Ya̱o̱ro̱k,
Lázaro," ena'te huakka'ada judío
aratbuta on'tiahuay'uy. 'Urua'nanada
Jesúsa o'ka'nok kenda Jerusalényo̱
diga̱'da on'manbatia'pakuyate. 18 Konig
Diosayo'da ka'dik o̱'e̱ Jesúsa o'ka'denok
huakka'ada aratbuta on'nopo̱e̱depo
Jesústaj on'huahua'uyate.
19 —Paj, kentaj batikahue'dik o̱'e̱y
oro'. Yan'tiahuay', aya'ada kentaj
on'pakpo on'nigpe̱i̱ka'. —Fariseo
huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

Sue'da griego hua'a huaa'pakeria Jesústaj o'dukuy.

20 Fiestate Jerusalényo̱
huakka'da on'batiakuyate. Diostaj
a'tiona'pakya'po on'batiakuyate.
Judíoere griego hua'a huaa'pakeri
on'batiakuyate. 21 Felipe Jesúsen
huata'mona'eri o̱'e̱po Betsaida huakka'
jak hua̱e̱'eri kenpa'ti Galilea huadarieri
o̱'e̱nok sue'da griego hua'a huaa'pakeria
Felipetaj on'huatiakpo,
—Jesústaj e'batia'pakta' o'paki,
huairi. —Felipetaj o'nona'uy.
22 Felipe Andréste o'bakhua'po kenda
griego hua'a huaa'pakeria o'nona'de
Andréstaj ona'uy. Felipe Andrésere
onokteyo' Jesúste on'hua'uy. Kenda
griegoa o'nona' Jesústakon o'nona'uy.
23 —A'ti Diosa o'ta'mona'uy
aya'ada on'nopo̱e̱a̱po. Aya'tada
ijmanigbueyapoy. Aya'tada
ijmanignoyhuadapoy. Konig Huairitone'
Apag Diosere i̱jjeunhuahuika'apoy.
24 Do'a aya'tada manigbueyhue' e̱e̱'nayo
kenpa'ti kubarakyo kudhue' e̱e̱'nayo
Diosere noeonhuahuikahue'dik
o̱'neapo. Ken konig toketkid o̱'e̱,
ijmanbatia'paki. Toketkid batukehue'
e̱e̱'nayo konig kidpoaghue' e̱e̱'nayo
tipakbohue' o̱'e̱a̱po, huakka' toket
boyoghue'dik o̱'e̱a̱po. Sorokyo 'urua'da
e'batuke'nayo nogok huakka' toket
o'boyogapo. Huakka'da toket o̱'e̱a̱po.
25 Do'taj kenpa'ti Apag Diostaj pakhue'
o̱'nepo aya'ada hua̱'enda on'eretpakpo,
katetapi' o'deretpakpo, aratbuttaj
o'deretpakpo, huabettaj o'deretpakpo
kenpa'da on'mabueyapo. Nogomeynayo
aya'tada huata'da pakhue' o̱'nepo,
kateta'pi' eretpakhue' o̱'nepo do'tayo'da
on'pakpo do'tayo'da on'nigpe̱i̱ka'po
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
26 Be'api' do'taj e'nigpe̱i̱ka'ta' e'paknayo
konig ijkikay konigti kan'kike', konig
do pai'da ijnopo'i̱kay konigti pai'da
kan'nopo'i̱ke', konig do huata'da
ijpakpo kahue' i̱ji̱kay konigti huata'da
kan'pakpo kahue' ka'nike' kenoka'
doere do'hued Apagere kurudyo̱
o̱'neonhuahuika'apo. Kenomey do'taj
on'nigpe̱i̱ka' kenomeytaj Diosa
o'bakkahuea'apo, "Huadakda mo'e̱ne."
Diosa o'mana'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

"Cruzte men'behuika'apone. Cruzte ijbueyapoy." Jesúsa o'batia'pakuyate.

27 Huakka'tada pai'da
ijmanignopo'e̱a̱poy. Huakka'tada
ijmanigbueyapoy. Huakka'da
e'me'pukeada "Bueyhue' a̱'e̱ya̱'po
be'tioka', Apag" onahue' o̱'e̱ne.
A'manigbueyya'po kurudya̱'
ijtiakuy. 28 Ontaj ijnigpe̱i̱ka'po
ijmanigbueynok "Huadaknanada o̱'e̱
Dios. Huakka' di'da o'maika'. Huakka'
o'matinepahui'ika'." Aya'ada aratbuta
kenda kan'batia'pakike'po. Jesúsa
kenpa' o'tiona'pakuy.
—Do'taj me'nigpe̱i̱ka'nok
"Huadaknanada o̱'e̱ Dios." Aya'
aratbutada kan'nopo̱i̱ke' nogok ona'ti
konigti kan'nopo̱i̱ke'. —Kurudya̱' Diosa
'utta'da ona'nok Jesúsa o'pe̱e̱'uy.
29 Huakka'ada aratbuta o̱gkupobopo
on'pe̱e̱depo, "Kuruda oa',"

on'batia'pakpo. "Diosen huata'moneria
o'da'." Nogomeya̱ on'batia'pakuy.
30 —Do'tayo'da kenda Diosa
onahue' me'e̱ne. Opudomey do'taj
ka'noknopo̱e̱'po kenda mena'ne. 31 Do'taj
eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo do'taj
e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nepo a'ti do'taj
en'arakde'te "Dakhuea'nanada bo'ka'ne.
Do'taj nigpe̱e̱hue' mo'e̱ne. Castiga
o̱gka'dik o̱'neapone." Diosa o'mana'apo.
Kenpa'ti toto'taj Diosa konigti o̱gka'apo
onte'ti huairitone' ehue' o̱'e̱a̱po.
Aya'tada onte'ti nama'da manahue'dik
o̱'e̱a̱po. 32 Do cruzte ijbueyapoy. Cruzte
ijbueydepo ijnoyhuadapoy. Kurudyo̱
Dioste ijhua'apoy. Aya' aratbuta do'taj
e'noknopo̱e̱de' Diosensi'ponig o̱'neapo.
Kurudyo̱ ijbatobehuikapoy. —Jesúsa
o'mana'uy.
33 Cruzte ijbueyapoy Jesúsa daka'
o'manbatia'pakuy.
34 —Oro'en Apagba' e'mona'pakte
o'pe̱e̱po Dios Cristotaj o'ta'mona'aponok
oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone.
Kenpa'da Cristo bueyhue' o̱'e̱po
o'noeonhuahuika'apo. Diosa ontaj
e'ta'mona'nayo, "Cruzte ijbueyapoy."
¿Mena'po ia' kenpa'? Diosa
huabokerektaj o'ta'mona'apo. ¿Be'a
ya̱'e̱a̱po? —Aratbuta o̱gkupopakpo
nogtiada Jesústaj kenpa' ona'uy.
35 —Sue'da huame'noe opudomeyere
i̱jje̱a̱poy. Konig huakjey i̱jje̱po Diostaj
kanoknopo̱e̱'po o'nonmadika'ne. Konig
Diostaj eknopo̱e̱' kenpa'ti e'nigpe̱e̱'
on'tiahuaya'ne. Sue'da huame'noe
opudere i̱jje̱a̱ponok opudere e̱e̱'te do'taj
daka' men'pe̱e̱' kenpa'ti daka' Diostaj
yanoknopo̱e̱'. Do'taj daka' nigpe̱e̱hue'
e̱e̱'nayo konig sikki̱re̱gyo̱da mo'e̱a̱pone.
Diostaj menpa' oknopo̱e̱hue'dik
mo'e̱a̱pone. Diosen dag huahuayhue'dik
mo'e̱a̱pone. 36 Do opudomeyere e̱'e̱de'te
do'taj me'noknopo̱e̱'. Diosen aratbut
a̱'e̱ya̱'po do'taj me'noknopo̱e̱'. —Jesúsa
o'mana'uy.
Kenda o'mana'depo Jesús
o'bakhua'po o'i̱re̱ge̱'uy.

**Mena'po huakka' judío aratbuta
Jesústaj oknopo̱e̱hue' o̱'nika'.
Juana o'batia'pakuyate.**

37 Konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱
aratbut kan'tiahuaye'po Jesúsa
nogda nogda o'kika'uynig'a aratbuta
en'tiahuayte o'bayarea'uy. Nogtaj
o'noyhuada̱'uynig'a Jesústaj
oknopo̱e̱hue' o̱'nuyate. Huakka' judío
aratbuta oknopo̱e̱hue' o̱'nuyate.
38 Konig Diosen huamanigbatia'pakeri
Isaíasa oa'uyate, a'nennanada oa'uyate
konigti o̱gka'uy. Jesústaj oknopo̱e̱hue'
o̱'nuy. Isaías o'madoya'po,

O̱'nen hua'a on'pe̱i̱ka'nig'a konig
huabokereknayo kahue'dik
o̱'nika' konig teyda i'kika'nig
on'tiahuayika'nig'a oknopo̱e̱hue'
o̱'nika'. O̱'nen hua'a o'mana'nig'a
oknopo̱e̱hue' o̱'ne, Dios
Huairi. Isaías a'nennanada
o'manigmadoya'uyate.

39 Mena'po oknopo̱e̱hue'dik o̱'ne onte'ti
Isaías o'madoya'uyate,

40 Diostaj pakhue' o̱'nenok
Diosa o'bakpobiga̱'uy.
Kenpa'ti nopoenkahue'
e̱'hua̱e̱' o'magka'nok onte'ti
'uruda Diosen e'ka' menpa'
tiahuayhue'dik ya̱'neapet. Diosen
hua'a menpa' nopoenkahue'dik
ya̱'neapet. Dakhuea' e'ka'
a'nopo'koreaya'po Diostaj menpa'
nopo'koreahue'dik ya̱'neapet.
Isaíasa o'mana'uyate.

41 Jesús pai'nanada o'manignopo'e̱po
o'manigbueypo o'noyhuadpo Diosyo
o'behuikpo kenda Diosa Isaíastaj
o'nopo̱e̱a̱'uyate. Konige̱po judío
aratbuta Jesús, Diosen Huasi'potaj
eknopo̱e̱'ta' pakhue' ya̱'neapet. Kenpa'ti
e'nigpe̱e̱ta' pakhue' ya̱'neapet. Isaíasa
a'nennanada o'mana'uyate.

42 Huakka'amon judío aratbut
Jesústaj o'noknopoe'uynig'a
sue'da huakka' huairiakon
o'noknopoe'uyatenig'a Jesústaj
yoknopoey aratbuta kan'pee'po
batia'pakhue'da fariseo huairitaj
on'me'pukpo batia'pakhue' o'ne'uyate.
Jesústaj yoknopoey aratbuta
ea'paknayo onte'ti judíoen huaitake'
jakyo kudhue'dik o'neapo. Fariseo
huairia on'mana'uynok. 43 Kenpa'ti
"Huadakda i'ene." "'Uruda huairi i'e."
Aratbuta ea'tada ekpeeta' o'deretpakpo
Diosa kenda ea'ta' ekpeeta' pakhue'
o'nepo Jesústaj yoknopoey ahue' o'nuy.

Jesústaj pakhue' huae'eria dakhuea' ogkika'. Jesúsen hua'a oa'nok Diosa castiga o'magka'apo.

44 —Apag Diosa o'ta'mona'uy.
Aya'ada do'taj eknopoenayo Diostaere
oknoponhua'dik mo'ene. 45 Kenpa'ti
aya'ada do'taj mentiahuaypo Diostakon
on'tiahuay. Ke'na me'ta'mona'uynigtaj.
46 Huadariyo aratbutte ijtiakuy. Konig
huakjey Diostaj a'maknopoeaya'po
ijtiakuy. Do'taj huaknopoe'eria
Diostakon o'noknopoeapo. 'Uruda
kika'dik o'neapo. Konig sikkireegyo
ehue' o'nika'apo. Dakhuea' onte'ti
kikahue' o'neapo. 47 Sue'da huakka'
do'hued hua'ataj nigpeehue' mo'eapone.
"Dakhuea' boka'ne," manahue'dik
ijjeapoy. "Dakhuea' i'ka'ne,"
a'manaya'po tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj
a'manopo'koreaya'po ijtiakuy.
Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po
ijtiakuy. 48 Do'taj pakhue' huae'eritaj
kenpa'ti do'hued hua'ataj nigpeehue'
huae'eritaj "Dakhuea' bo'kika'uyne."
Kene'huaya' huame'noete do'hued
hua'a'a o'mana'apo. Diosa castiga
o'magka'apo. 49 Konig doada ijnopoepo
konig doada ijpakpo manahue' ijjikay.
Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda
Apaga mena'uynig ijmanmadikika'po
o'nona'ne. 50 Diosen hua'a o'nona'ika'nig
ke'na mo'noeanhuahuika'apone.
Do'taj eknopoe'nayo
mo'noeonhuahuika'apone. Apag Diosen
hua'a o'nona'ika'ne. —Jesúsa judío
aratbuttaj 'utta'da o'mana'uy.

Huanigpeika'eritaj hua'i Jesúsa o'ba'ikoyoa'uy.

13 1 A'ti judío huakkurueri
isi'po mabueyhue' ee'
okkahuehue' fiesta ogka'apo. Fiesta
aypo on'bape'apo. Bapehued e'ne'te,
"Indaritaj yokhua'apoy. Do'hued
Apagtaj onte'ti ijkumejapoy."
Jesúsa o'nopoe'uy. Oro'taj ke'nen
huanigpeika'eritaj di' mo'ika'po
oynayo huakka'nada di' mo'epo
mo'nigbueydeapone.
2-4 Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eri
Jesúsere judío huakkurueri isi'po
mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta
aypo huaboa'da o'bape'deapoy. Toto'a
Judas Iscariotetaj engaña ogka'depo,
o'nopo'toepo Jesústaj judío huairitaj
a'bayoki o'nopoea'uy toto'a. Judas
Iscariote Simónensi'po o'uy. Jesúsere
Judas Iscariote o'bape'po. Kenoka'
Diosya' ijtiakuy. Diosyo ijhua'apoy.
Diosen aya'da ijtamatoeapoy. Aya'ada
do'taj nigpeedik o'neapo. Jesúsa
o'nopoe'uy. Ken Jesús oro'ere
o'bape'po o'bopo, huaok o'kiroka'po
o'hueda'po huaso'tidukuta o'teyiga'uy.
5 Hua'ikoyoa' hue'ey kosoyo onoydepo
huaboa'da oro'en hua'i bo'ikoyoa'po
bo'ikoyoa'depo huaso'tidukuta e'teyiga'a
bo'itidukuta'uyne.
6 Simón Pedrotakon e'huatiakte
a'ikoyoya'po
—Huairi i'ene. Do'hued hua'i menpa'
i'ikoyoa'apo, do'hued Huairi. —Simón
Pedroa ona'uy.
7 —Kenda ijkay oyda noponkahue'
i'enig'a nogoknayo i'nopoeapo.
—Jesúsa ona'uy.

8 —Keje'. Menokapi' do'hued'i
'ikoyoahue'dik o̱'e̱ne. —Pedroa ona'uy.
—O̱'nen'i 'ikoyoahue' e̱e̱'nayo
doere Apag Diosere ehue'dik
i̱'unhuahuika'apone. —Jesúsa Pedrotaj
ona'uy.
9 —Kenda mena'ne. Hua̱so̱' aya'da
bekoyo'. Hua'i, huaba', huakukon
bekoyo', Huairi. —Simón Pedroa
ona'uy.
10 —Huaboa'da e̱'o̱o̱'de'te aya'da
e'koyode' onte'ti koyohue'dik
mo'e̱po. Jakyo e'tiakde'te hua'iyo'da
sorokda o̱'e̱nok hua'iyo'da koyoa'dik
mo'e̱ne. Opudomeytaj Diosa
mo'bakkahuea'depo 'urunopo'da
mo'e̱nig'a nogtiada dakhue'da o̱'e̱.
—Jesúsa ona'uy.
11 —Nogtiada dakhue'da o̱'e̱.
—Ona'uy. Nogtiada dakhuea' o'ka'apo.
Judío huairitaj me'bahuaya'apone
Jesúsa o'nopo̱e̱'uy.
12 Oro'en hua'i bo'ikoyoa'depo
o'kuhuitdepo Jesús onte'ti huaok
o'otpo oro'omeyere kutopate o'huad'uy.
O'huaddepo,
—Kenda opudtaj huaboa'da
o'nogka'depo opudtaj e'nopoenka'ta'
ijpaki. 13 "Huamanmadika'eri" do'taj
o'nonika'ne, kenpa'ti "Huairi"
o'nonika'ne. Kenda buttida o'nonika'ne.
Kenda i̱jje̱y. 14 Ken do opueden Huairi
i̱jje̱po opuden Huamanmadika'eri
i̱jje̱po konig huanaba' opuden hua'itaj
on'ikoyoa'denok opudomeya̱kon konigti
huayahuaya ba'ikoyoa'dik yanikati'.
Huayahuaya batihuapokika'dik
yanikati'. 15 Opuden hua'i konig
huanaba'niga̱ on'ikoyoa'ne do'taj
on'tiahuaydene. Konig do ijkay
konigti ya̱g'kika'. Konig huanaba'niga̱
huayahuaya yan'batiahuapokika'.
16 Opud huanaba' e̱'e̱a̱da "Huaboro'
huairi i̱jje̱y." Nopo̱ehue' yane'.
"Do'hued huairinayo sue'da
huairi o̱'e̱." Nopo̱e̱hue' yane'.
Huamata'mona'erinayo huairi
o̱'ne. Huahua'erinayo huairionig
ehue' o̱'ne. Yan'nopo̱e̱'. Buttida
ijjay. 17 Kenda huaboa'da o'nona'nig
opud e'nopo̱e̱'nayo kenpa'ti daka'
menigpe̱i̱ka'nayo durugnanada
mo'e̱a̱pone.
18 Opudomey do'taj mo'pe̱e̱po
durugda mo'e̱a̱ponig'a nogtiada
durugda ehue'dik o̱'e̱a̱po. Opudomeytaj
o'noktie'ea'uynig'a nogtiada dakhuea'
megka'apone. Kentaj Apagba'a
o'huaa'. "Ke'na doere o'bape'ika'
do'taj dakhuea' megka'apone."
Kenpa' Apagba'a oa'. 19 Dakhuea'
megka'apone. Dakhuea' o̱gkahued
e̱e̱'ted o'nona'ne. E̱gkade'te do'taj
o'noknopoeonhuahua'po batikhue'
mo'e̱po Diosa o'ta'mona'uy, kenda
kanoknopoeonhuahuike'po konige̱po
oyda o'nona'ne. Konig huakkuruteda
o'nona'ne. 20 Huadak hua'a
kan'manbatia'pake'po opudomeytaj
on'ta'mona'ne. Nogomeytakon
ijmata'mona'apoy. Opudomeya̱
e'manmadika'te eknopo̱e̱'nayo do'taj
ee'pa'ti unhua'dik o̱'neapo. Kenpa'ti
Diostaj ee'pa'ti unhua'dik o̱'neapo.
Diosa me'ta'mona'uynigtaj. Buttida
ijjay. —Jesúsa mona'uyne.

Judasa do'taj me'bahuayapone.
Jesúsa o'mana'uy.
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21;
Lc. 22.21-23)

21 Jesúsa kenda mona'depo huakka'da
o'nopome'pukatupo,
—Opuda̱ nogtiada me'bahuayapone.
Judío huairitaj men'yokapone.
Buttida o'nona'ne. —Jesúsa oro'
doce huanigpe̱i̱ka'eriomeytaj daka'
mona'uyne.
22 Betaj Jesúsa ya'huaet oro'
nopo̱e̱hue' o̱'e̱po huayahuaya
o'batiahuaye'uy. 23 Jesús di'nanada
me'e̱ne do'taj Jesúsere onokteteyo'

ijbape'nok, 24 do'taj Simón Pedroa ba'ba'
menepo, "¿Be'taj ya'huaet? Kenda
mena'." Simóna mena'uyne. 25 Ken
Jesústaj ijtipebetpo,
—¿Be'a ontaj dakhuea' mogka'apone,
Huairi? —Jesústaj yona'uy.
26 —Pan huẽ'ẽyyõ ijta'butapo
ijyokapoy. Ke'na dakhuea' megka'apone.
—Jesúsa mena'uyne.
Ken pan o'ta'buta'depo Judas
Iscariotetaj o'yokuy. Judas Iscariote
Simónensi'po õ'ũy. 27 Ken Judas pan
onba'pokdepo o'bape'po e'bape'de'
toto'a Judastaj o'nopo'tõẽ'po Jesústaj
dakhuea'da kãgke'po nama'da
o'nopõẽã'uy. Ken Judasa nama'da
o'nopõẽnig kenda Jesús o'nopõẽpo,
—Kenda do'taj megka'aponig ĩda
megkati'. —Jesúsa Judastaj ona'uy.
28 Oro'omey kutopate Jesúsere
Judasere o'bape'po kenda Jesúsa
Judastaj ena'te nopõgkahue' õ'ũy.
29 Judas oro'en huakupe huatõẽ'eri
õ'ẽnok, "Fiesta aypo nogĩti yabae'."
Jesúsa ona'. Sue'ada on'nopõẽ'uy.
"Pai'da aratbuttaj huakupe yayokti'."
Ona'. Nogte on'nopõẽ'uy. 30 Judas pan
o'bapokdepo o'bape'po o'õrõkonpo
o'bakhua'bed'uy.

"Huayahuaya di' yan'mae'."
Jesúsa huaboa'da o'mana'uy.

31 Judas ehuade'te,
—Huabokerek ĩjjẽnok Diosa
me'ta'mona'uyne, Diostaj daka'
ijnigpẽẽpo oyda huakka'da aratbuten
dakhuea' e'ka'taj ijmanigbueyapoy.
Konigẽpo huadaknanada ijka'denok
huakka'ada on'nopõẽpo, "Dakiti, Dios,"
kenpa'ti "Huadaknanada õ'ẽ Dios,"
huakka'ada on'batia'pakapo. 32 Do
Diosen Huasi'po Diostaj ijnigpẽẽpo
huakka'tada ijmanigbueypo Dios
huadaknanada õ'ẽ, huakka'tada
ijmanopõẽãy Diosakon huakka'tada
o'manopõẽã'. Ke'nen Huasi'po
huadaknanada o'kika', huadaknanada
õ'ĩka', o'manopõẽã'. Ĩda
o'manopõẽã'apo. 33 Huadi'nanada
on'tãẽne, do'huedsi'po. Opudere
sue'da hora ĩjjẽãpoy. Onte'ti do'taj
huahuayhue' õ'neapone. E'ukada
huahuayhue' õ'neapone. Ijhua'apoy.
"Kẽyõda ijhua'apoy tiakhue'dik mo'ẽne."
A'nen kenda judío huairitaj ijmana'mey
konigti opudomeytakon o'nona'ne.
34 Konig huabodikda e'manmadika'
e'mana'ta' ijpaki. Huayahuaya di'
yan'maika'. Konig do'a di' õ'nika'ne
konigti huayahuaya di' yan'maika'.
35 Huayahuaya di' e'maika'nayo Jesúsen
huaknopõĩka'eri õ'ne aya'ada aratbuta
on'nopõẽãpo. —Jesúsa oro'omey
huanigpẽĩka'eritaj mona'uyne.

Jesústaj õkiã'huẽ'yaj ĩjjẽy. Ia'apo.
Pedrotaj Jesúsa ona'uy.
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31;
Lc. 22.31-34)

36 —¿Meyon i'hua'apo, Huairi?
—Jesústaj Simón Pedroa ona'uy.
—Kẽyõ ijhua'apoy oyda ta'huahue'dik
õ'ẽne. Nogoknayo do'taj o'tahua'apone.
—Jesúsa ona'uy.
37 —¿Mena'po oy ta'huahue'dik õ'ẽ,
Huairi? Ontaj a'tahuaya'po bueydik
ĩjjẽy. —Pedroa ona'uy.
38 —Onere e'bueyta' ijpaki ia'nig'a.
Huatahuaj sipoghued "Jesústaj
õkiã'huẽ'yaj ĩjjẽy." Bapa'a ia'apone.
Bapa' eade'te huaboa'da huatahuaj
o'sipogapo. Buttida ijjay. —Jesúsa
Pedrotaj ona'uy.

Jesúsa Diosyo huabatohua' dag õ'ẽ.

14 1,2 —Do'hued Apagenbayo
ijhua'apoy. O'nokhua'apone.
Onte'ti opudomeyere ehue' ĩjĩka'apoy.
Do e'huade'te mepu'kehue' yanikati'.
Mididhue' yanikati'. Mepu'kehue'
yã'nepo Diostaj daka' yanoknopõĩka'.
Diosa bo'tihuapokapone.

Do’takon daka’ yanoknopo̱i̱kati’.
On’tihuapokapone. Daka’ huaknopo̱i̱ka’
on’tihuapokika’apone. Diosenbayo
Diosen jakyo huaboro’da o̱’e̱po aya’ada
huaknopo̱e̱’eriomey noeonhuahuika’dik
o̱’neapo. Diosen huakka’ jakyo
ijhua’apoy. Dios e̱’i̱ka’yo kenteda Diosen
huakka’ jakyo opudomeytaj huakka’
jak on’nigka’apone, buttida ijjay.
3 Opudomeytaj aya’da on’nigka’depo
aya’da ijkuhuitdepo opudomeytakon
a’baeya’po ijkumejapoy. Doere
on’batohua’apone. Doere
ka’nunhuahuike’po on’batohua’apone.
4 Kente ijhua’apoy mo’nopo̱e̱. Ken
dagte ijhua’apoy mo’nopo̱e̱. Kenteda
i̱ji̱ka’apoy mo’nopo̱e̱. —Oro’ Jesúsen
huanigpe̱i̱ka’eritaj mona’uyne Jesúsa.
5 —Kenteda i’hua’aponig nopo̱e̱hue’
o̱’e̱y. Ken dag o̱ki̱e̱hue’ o̱’e̱y, Huairi.
—Tomása Jesústaj ona’uy.
6 —Konig buttida huaa’eri do i̱ji̱je̱po
Diosyo huabatohua’ dag i̱ji̱je̱y. Doa
konig huamanoeanhuahuika’eri i̱ji̱je̱po
aratbuttaj ijmanoeanhuahuika’nok
Diosere on’noeonhuahuika’apo. Konig
Apag Diosyo huaodhua’ dago̱nig
i̱ji̱je̱y. Do’tayo’da o’noknopo̱e̱nok Apag
Diosyo hua’dik mo’e̱a̱pone. 7 Do’taj
daka’ e̱’ki̱e̱’nayo do’hued Apagtakon
moki̱e̱’apone. Oyda kenpa’ti nogok
moki̱e̱’onhuahuika’apone. Apag
Diostaj moki̱e̱’onhuahuika’apone.
Oyda kenpa’ti nogok Apagtaj
bo’tiahuayapone. —Jesúsa mona’uyne.
8 —Apag Diostaj e’tiahuayta’
o’paki. Apag Diostaj bo’tiahuay’ea’.
E’tiahuaynayo durugnanada o̱’e̱a̱poy,
Huairi. —Felipea ona’uy.
9 —Ijhue’nanada opudomeyere
i̱ji̱junhuahuika’nig’a menpa’ do’taj
o̱ki̱e̱hued o̱’e̱, Felipe. Be’api’ do’taj
mentiahuaypo, do’taj me’noki̱e̱’po
Apagtakon o’noki̱e̱’de. “Apagtaj
bo’tiahuay’ea’.” ¿Mena’po ona’?
10 Doere Apag Diosere nogtida o̱’e̱y.
Apag Diosyo i̱ji̱kay. Kenpa’ti Apag
Dios doyo o̱’i̱ka’, dapita’ yaknopo̱e̱’.
Diosen hua’ayo’da i̱jmanikay. Do’huada
ijnopo̱e̱po ahue’ i̱ji̱kay. Apag Dios
doyo o̱’i̱ka’po konig Diosa o’paknok
Apag Diosen ijkikay. 11 Do Apag
Diosere nogtida o̱’e̱y. Apag Diosyo
i̱ji̱kay kenpa’ti Apag Dios doyo o̱’i̱ka’,
kenda daka’ yanoknopo̱e̱’. Kenda
oknopo̱e̱hue’dik e̱e̱’nayo Diosen
ijkika’nige̱yo̱ do’taj yanoknopo̱e̱’.
12 Diosen i̱jkikay. Konig Diosayo’da
ka’dik o̱’e̱ konigti ijkikay. Konig
aratbut tiahuayhued o̱’i̱ka’uynig
kenda ijkikay. Teyda ijkikay. Aya’ada
do’taj o’noknopo̱e̱po konig ijkikay
konigti o̱gka’apo. Do’hued Apag
Dioste ijhua’aponok huaknopo̱e̱’eria
nogdakon ’urua’nanada o̱gka’apo.
Buttida ijjay. 13,14 Kenpa’ti katepi’
ijpakika’nig opudomey konigti
yan’pakpo do’taj yan’tiona’pakika’,
do’hueddikte yan’tiona’pakika’. Ken
konig e’tiona’pakte “Apag Dios
huadakda o̱’e̱po ’urua’nanada o’kika’,”
aratbuta kan’batia’pake’po kenda
mentiona’pakika’nig on’nigka’apone.
—Jesúsa mona’uy.

**Diosen Noki̱re̱ga̱ opudtaj
kamanopo’to̱e̱’po
ijmanigta’mona’apoy.
Jesúsa o’mana’uy.**

15 —Do’taj di’ e̱e̱’nayo do’hued
hua’atakon nigpe̱i̱ka’dik
mo’e̱a̱pone. 16 Diosen Noki̱re̱ga̱
kabatihuapokike’po. Do’hued hua’a
huanigpe̱e̱’ kabatihuapokike’po Diosen
Noki̱re̱g opudomeyere ka’nike’po
kenpa’ti kamanopo’to̱i̱ke’po “O̱’nen
Huatihuapokeri yabayokti’, Apag,”
ijnigtiona’pakapoy. 17 Diosen Noki̱re̱ga̱
buttida hua’a mo’nopo̱e̱a̱’apone.
Diostaj monoki̱a̱’apone. Diostaj
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eriomey Diosen
Noki̱re̱ga̱ nopo’to̱e̱hue’dik mo’e̱a̱pone

konigepo Diosen Nokireg taj
okiehue' o'nenok. Diosen Nokireg
opudere o'ika'aponok kenpa'ti
o'nopo'toeaponok opudomeynayo
Diosen Huatihuapokeritaj mokie'apone.
18 Opudomeytaj kenpa'da maenhue'
ijjeapoy. Konig do'hued ayhuayo
ehue' mo'eapone. Opudte nokiregada
ijtiakapoy. 19 A'timon do'taj pakhue'
ijjey huaa'eria tiahuayhue'dik
me'neapone, doere ehue'dik o'neapo.
Opudomeynayo do'taj moknopoika'po
doere mo'ika'apone. Konigepo
ijnoeonhuahuika'aponok doere
mo'noeonhuahuika'apone. 20 A'ti
Diosen Nokiregа e'nopo'toede'te
do'hued Apagere o'ika' mo'nopoeapone.
Do'hued Apag do'ere konig nogtida
o'e mo'nopoeapone. Kenpa'ti do'taj
moknopoepo konig do'huedso' doere
mo'ika'ne kenpa'ti opudere ijjenok
me'nopo'toika'ne mo'nopoeapo.
21 Aya'ada do'hued hua'ataj
on'peika'po do'taj hueretda di'
mo'ene. Aya'ada do'ta di' mo'enok
do'hued Apagakon di' mo'maeapone.
Do'huakon di' o'neapone. Do konig o'e
on'nopoa'apone. —Jesúsa mona'uyne.
22 —¿Mena'po on konig o'e
oro'omeyyo'da on'nopoeapo? ¿Mena'po
nogomey on konig o'e nopoehue'
o'neapo? —Nog Judasa Jesústaj ona'uy.
(Judas Iscariotea ahue' nog Judasa
ona'uy.)
23 —Aya'ada do'taj di' o'nika'niga
do'hued hua'ataj on'nigpeika'apo.
Kenomeytaj do'hued Apaga di'
o'maika'apo. Do'hued Apag doere
kenomeyennopo'yo o'ika'apoy.
24 Aya'ada do'taj di' ehue' mo'epo
do'hued hua'ataj peehue' o'nika'. Ken
hua'a mo'peedenig do'huedda ehue'
o'enok Apaga me'ta'mona'uyne ke'nen
hua'a o'nona'ika'ne. Konigepo aya'da
o'nona'de'uy, aya'da o'nonmadika'de'uy
daka' yan'nigpeika'.
25 Opudomeyere e'ikade'te huakka'da
o'nonmadikanhuahuika'denig'a
suhue'da huadak mo'nopoe. 26 Do
Apagyo ijhua'depo do ijpaknok Diosa
ke'nen Nokireg mo'nigta'mona'apone.
Opudtehuapa' mo'nigta'mona'apone.
Diosen Nokiregа do'hued hua'ataj
daka' mo'nopoeanhua'apone.
Mo'maboroayonhua'apone. Do'hued
hua'a okkahuehue' ka'nike'po
bo'tihuapokika'apone. Do'hued
e'manmadika' ona'ti mo'nopoea'apone.
27 Opudomeytaj on'nopo'noeynoeyonpo
o'nokhua'apone. Do'huayo'da
on'manopo'noeyika'ne. Aratbutnayo
konigti manopo'noeyahue'dik mo'ika'ne.
Do e'huade'te mepu'kehue' ya'nepo
mididhue' ya'nika'. 28 "Do'hued
Apagte kurudyo ijhua'apoy. Nogok
onte'ti ijtiakapoy. Opudere a'ikaya'po
ijkumejapoy." Kenda do'taj opuda e'peete
o'nona'dene. Diosnayo nogiti teynanada
Huairi o'e. Donayo suhue'da tey huairi
ijjey. Konigepo nogiti di' mene'. Nogiti di'
e'ede'te Apagyo o'hua'apo mo'nopoepo
durugnanada mo'eapone. 29 Kenda
ijka'apoy kahued ijjenig o'nona'ne.
Nogok kenda do e'kade'te opudomey
o'tiahuaydepo do'taj daka' moknopoeapo,
konigepo kenda kahued ijjenig o'nona'ne.
30 Toto' huairia bo'huatiakdeaponok
oy nogiti huakka' batia'pakhue' ijjeapoy.
Toto'anayo do'taj dakhuea' ogkahue'dik
ee'tada 31 doda ijpakpo aya'tada
a'manigbueyya'po Apagtaj ijnigpeenok
medarakapone. Kenda e'nogkade'te Apag
Diostaj di' o'ika' aya'ada nopoe'dik o'neapo.
Yanbo', monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

Konig uva huakpi ijjey kenpa'ti huanigpeika'eri konig uva hua'opi o'ne. Jesúsa kenda o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

15 1 Onte'ti oro' ke'nen
huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa

monbatia’pakpo monmadika’uy.
Jesúsen huaknopo̱e̱’eriomey Diosen
’urua’da ka̱gkike’po konig ka’dik yanika’
oro’taj mona’po,
—Diosen aratbuta Diosen ’urua’da
ka̱gkike’po doayo’da tihuapokdik o̱’nene.
Ken Diosen hueretda uva huakpi konig
i̱jje̱po kenpa’ti do’hued aratbut konig
uva hua’opi o̱’nepo do’hued hua’ataj
on’nigpe̱i̱ka’po do’taj o’noknopo̱i̱ka’apo.
Do’hued Apaga̱ta konig uva
huakpi huato̱e̱’eri o̱’i̱ka’. Do’hued
huaknopo̱e̱’eritaj daka’ o’mato̱i̱ka’. 2 Uva
huakpi huato̱e̱’eria huakutataj daka’
o’tiahuayika’. Huakutaa uva huada
onhuadhue’ e̱’i̱ka’nayo ken huakutataj
o’kutege̱po o’en. Ken huakutataj huada
onhuadika’nok daka’ o’to̱e̱po huakka’da
onhuadapo. Ken konigti do’hued
Apaga do’hued huaknopo̱e̱’eritaj
daka’ o’batiahuaypo do’hued hua’ataj
onte’ti pakhue’ e̱’ne’nayo Diosen onte’ti
daka’ kahue’ e̱’nika’nayo o’maenapo.
Nogomeynayo do’hued hua’a
on’nigpe̱i̱ka’po, Diosen daka’ on’kika’po,
Diosa o’manopo’koyoika’nok daka’
o’manopo’to̱i̱ka’nok nogi̱ti ’urua’da
Diosen kika’dik o̱’neapo. 3 Opudomeytaj
o’nonmadikika’nok do’hued hua’a
mo’nigpe̱i̱ka’depo ’urunopo’da mo’e̱depo
Diosen daka’ kika’dik mo’e̱a̱pone.
4 Uva huati’oj ontiokteghue’ e̱e̱’nayo
huada onhuaddik o̱’i̱ka’apo, en’tiokteg
e̱e̱’nayo huada onhuadhue’dik o̱’e̱a̱po.
Konigti do’hued hua’ataj daka’
nigpe̱i̱kahue’ e̱e̱’nayo kenpa’ti do’taj
daka’ oknopo̱i̱kahue’ e̱e̱’nayo Diosen
’uruda kikahue’dik mo’e̱a̱pone. Konige̱po
do’hued hua’ataj daka’ yan’nigpe̱i̱ka’,
do’taj daka’ yanoknopo̱i̱ka’, kenda
bo’kika’nok opudomeyere i̱jika’apoy
on’nopo’to̱i̱ka’apone. Kenoka’ Diosen
’urua’nanada kika’dik mo’e̱a̱pone.
5 Do konig uva huakpi i̱jje̱po
opudomey konig uva huanti’oj mo’e̱ne.
Opudomey Diosen ’urua’nanada
ka̱gkike’po on’tihuapokika’ne. Aya’ada
do’hued hua’ataj on’nigpe̱i̱ka’po
do’taj daka’ moknopo̱i̱ka’ne kenpa’ti
kenomeyere i̱ji̱ka’po ijmanopo’to̱i̱ka’nok
Diosen daka’ kika’dik o̱’neapo. Do’hua
tihuapokhue’ e̱e̱’nayopi’ do’hua
nopo’teypakahue’ e̱e̱’nayo dapita’
Diosen ’uruda kikahue’dik o̱’neapo.
6 Kenomeya̱ do’taj oknopo̱i̱kahue’
o̱’nepo, do’hued hua’ataj nigpe̱i̱kahue’
o̱’nenok kenomeytaj ijmaenapoy.
Castiga ijmagkadhuahuika’aponok
pai’nanada on’nopo’unhuahuika’apo.
Kenomey konig uva huanti’oj
huada onhuadhue’ e̱e̱’te huato̱e̱’eria
o’kutege̱po, o’maenapo, e’baayde’te
ta’akyo o’maenpo o’bakpaka’apo.
7 Do’taj moknopo̱i̱ka’po, do’hued
hua’ataj mo’nigpe̱i̱ka’po katepi’
bo’pakpo mo’tiona’pakika’nok Diosa
mo’nigka’apone.
8 Do’taj daka’ eknopo̱i̱ka’te do’hued
hua’ataj e’nigpe̱i̱ka’te ken konig
Diosen ’urua’nanada bo’kika’nok
do’hued hueretda huanigpe̱i̱ka’eri
mo’e̱nok kenpa’ti aratbut opudomeytaj
bo’tiahuaypo “Dios ’urunanada
o̱’e̱po huadaknanada o’kika’,”
on’batia’pakapo. 9,10 Apaga do’taj
huakka’ di’ me’i̱ka’ne. Konigti doa
di’ o̱’nika’ne. Do’taj o’noknopo̱i̱ka’nok
on’nigpe̱i̱ka’nok opudomeytaj daka’
di’ o̱’nika’ne. Do konigti Apagtaj
ijnigpe̱i̱ka’nok do’taj di’ me’i̱ka’ne.
11 Kenda o’nona’denok do’taj
monigpe̱i̱ka’po durugnanada
mo’i̱ka’apone. 12 Huayahuaya di’
yan’maika’, huayahuaya huakka’
di’ yan’maika’. Konig do’a huakka’
di’ o̱’nika’ne konigti huayahuaya di’
yan’maika’ kenpa’ do’hued e’mana’ o̱’e̱.
13 Do’hued huadi’taj huakka’nanada
di’ ijmaepo ijmanigbueyapoy. Konig
do huakka’ di’ o̱’nika’ne konigti
huayahuaya di’ yan’maika’. 14 Do’hued
hua’ataj e’nigpe̱i̱ka’nayo do’hued

huadi' mo'ika'apone. 15 Do'hued
huanaba' ehue' mo'eapone. Do'hued
huadi' mo'eapone. Kenda ke'nen
huairi o'nopoika' huanaba'nayo
nopoehue' o'nika'. Do'hued
huadi' mo'enok aya'da do'hued
Apaga menanhuahuika'ne kenda
opudomeytakon o'nonanhuahuika'ne.
16 Konig opuden huamanmadika'eri
huairi huatae' do'taj oktie'eahue'
o'ne'uyne. Diosen hua'a 'urunanada
kagkike'po, huadakda kagkike'po
huayahuaya di' kan'maike'po kenpa'ti
huakka'tada Diosen huadak hua'a
kan'manmadikanhuahuike'po
huakka'tada kan'manopo'kore'po
opudomeytaj on'baktie'ea'uyne. Aratbut
Diostaj kanoknopounhuahuike'po
o'nokbatie'ea'uynok. Ken
konig bo'kika'po konig do
ijpaki mo'tiona'pakika'nok
Apaga mo'nigpeika'apone
bo'tihuapokika'apone. 17 Konigepo
huayahuaya di' yan'maika' onte'ti
o'nona'ne, ken. —Jesúsa oro'
huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

**Oknopoehue' huae'eri aratbuta
Jesústaj on'huadiaypo
Jesúsen huanigpeika'eritakon
yan'bahuadiayapet.**

18 —Do'taj moknopoenok do'hued
huanigpeika'eri mo'enok oknopoehue'
huae'eriomeya mo'huadiayapone
me'pukehue' yane'. Do'taj
huakkuruda menhuadiay'uyne kenda
okkahuehue' yanika'. 19 Konig dakhuea'
huaka'eriomey on'nopoepo ogkika'
opudomey nopoehue' mo'epo kikahue'
mo'enok dakhue'da e'nopoe'nayopi'
e'kika'nayopi' dakhuea' huaka'eria
di' mae'dik mo'ene. Opudomeytanayo
Diosa boktie'ea'uyne. Dakhuea'
e'ka'taj mo'nopo'yarea'denok dakhuea'
huakika'eriomeya bo'huadiayne. Oyda
Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok
bo'huadiayne. 20 Huanaba' huata'
huairionig yahue'eahue'dik
o'e. O'nona'nig okkahuehue'
yanika'. Oknopoehue' huae'eria
do'taj on'huadiaypo dakhuea'
me'nogka'apone. Opudomeytakon
bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone.
Do'taj nigpeehue' me'nikame'nig'a
opudomeytakon nigpeehue'dik
mo'eapone. 21 Cristo ijjenok
moknopoepo mo'manbatia'paknok
oknopoehue' huae'eriomeya
bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone.
Do'hued Apaga me'ta'mona'uynigtaj
okiahue' o'nepo bo'huadiayapone. 22 Do
tiakhue' ee'uynayo do'taj oknopoehue'
huae'eria dakhuea' me'nogkame'ne
huaahue'dik o'nene. Do ijtiakde'uypo
ijmanmadika'de'uypo dakhuea'
me'nogkame'ne huaa'dik o'nene. 23 Do
Apag Diosere nogtida o'enok be'api'
do'taj on'huadiaypo konigti Apagtakon
on'huadiay. 24 Konig Diosayo'da
ka'dik o'e do'hua kahue' ee'uynayo
oknopoehue' huae'eria dakhuea'
me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene.
Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua
ijka'de'uynok oknopoehue' huae'eria
kenda e'ka'te mentiahuaydepo
menhuadiaypo Apagtakon on'huadiay.
25 Kenda ogka'apo adhuea'pane'a
huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate
konigti ogka'. "Dakhuea' kahue'da
ee'tada menhuadiayapone." Apagba'a
oa'uyate.

26 Oknopoehue' huae'eriomeya
opudomeytaj e'huadiayte mepu'kehue'
ya'nepo Apag Dios o'paknok Diosen
Nokireg on'nigta'mona'apone.
Diosen Nokireg buttida do'taj
moknopoea'apone. Opudomeya huadak
hua'a kan'batia'pakike'po Diosen
Nokiregа bo'tihuapokika'apone.
27 Huakkurunada doere mo'ika'uyne.
Aya'da ijkikamey bo'tiahuayikame'ne.
Aya'da ijmanmadika'uynig

mo’pei̱ka’uypo do’hued hua’a
mo’batia’pakika’apone.

16 1-4 Do’hued huanigpei̱ka’eri
mo’e̱nok judío huairiomeya̱
dakhue’nanada mogka’apone.
Opudtaj diga̱’ bo’huadiaypo judíoen
hua̱i̱take’ jakya’ mokenapone.
Kenpa’da mo’enapone. Nogokkon
bo’arakapone. Diostaj oknopo̱e̱hue’
o̱’nika’po, do’takon oknopo̱e̱hue’
o̱’nika’po, on’arakpo Diostaj daka’
o’nigpe̱e̱y nama’da on’nopo̱e̱a̱po.
Kenpa’ huaboa’da o’nona’po e̱gkade’te
me’pukehue’ ka’ne’po kenpa’ti daka’
moknopo̱e̱po oknopo̱e̱batikhue’
ka’ne’po kenpa’ o’nona’ne. Kenoka’
opudtaj e’huadiayte diga̱’ e̱gka’te kenda
o’nona’nig mo’noponapet.

**Huaknopo̱e̱’eritaj Diosen Noki̱re̱g
ijta’mona’apoy. Jesúsa o’mana’uyate.**

A’nenda opudere i̱ji̱kame’po kenda
onahue’ o̱’nika’uyne. 5,6 Oynayo do’taj
me’ta’mona’uynigte ijhuahua’deapoy.
Do’hued Apag Diostaj ijhuahua’deapoy.
Kenda mo’pe̱e̱depo suhue’ e̱’e̱a̱da
¿Meyon i’hua’apo? onahue’ o̱’nene.
7 Opudomeytaj huadaknanada
a’kikaya’po e̱’e̱a̱da kenpa’ti
a’tihuapokikaya’po e̱’e̱a̱da do’hued
huaojtaj ijhua’apoy. Do huahue’
e̱e̱’nayo kabatihuapoke’po Diosen
Noki̱re̱gtaj mata’monahue’ o̱’neaynig’a.
Apagtaj ijhua’apopo Diosen Noki̱re̱g
opudomeytaj on’nigta’mona’apone.
8-11 Diosen Noki̱re̱g on’nigta’monapone.
Opudomeytaj o’tiakpo
o’manopo’to̱e̱a̱po. ’Urua’nanada
bo’kika’nok dakhuea’ huaka’eriomey
bo’tiahuaydepo dakhuea’ huakka’eri
o̱’e̱y on’nopo̱a̱po. Kenpa’ti huadak
hua’a mo’manika’nig’a on’pe̱e̱denig’a
do’taj oknopo̱e̱hue’ o̱’nepo dakhuea’
huakka’eri o̱’e̱y on’nopo̱e̱a̱po. Diosen
Noki̱re̱ga̱ o’manopo̱e̱a̱’apo. Kenpa’ti do
Apagyo e’huade’te Diosen ’urua’nanada
o’kika’uy dakhuea’ huaka’eriomeya̱
on’nopo̱e̱a̱po. Diosen Noki̱re̱ga̱
o’manopo̱e̱a̱’apo. Diosyo do e’huade’te
onte’ti tiahuayhue’ o̱’neapone. Toto’
huairi dakhuea’ huaka’eretaj nama’da
on’nigpe̱e̱po do’taj medarakapone.
Dakhuea’ o’nogka’de’uynok Diosa
castiga o’magka’apo. Diosen Noki̱re̱ga̱
kenda o’manopo̱e̱a̱’apo. Konige̱po
toto’ dakhuea’ o’ka’ Diosa oa’depo
castiga o̱gka’apo, kenda on’nopo̱e̱a̱po.
Ken konig Diosen Noki̱re̱ga̱ o’ka’apo.
Buttida i̱jjay.

12 Nogi̱ti huakka’ huadak hua’a
opudomeytaj e’manmadika’ta’
ijpaknig’a oynayo nogi̱ti
manmadikahue’dik o̱’nene konige̱po
oy nogi̱ti menpa’ nopo̱e̱gkahue’dikda
mo’e̱ne. 13 Diosen Noki̱re̱ga̱
opudomeytaj bo’huatiakapone.
Diosen Noki̱re̱g buttida huaa’eri
o̱’i̱ka’. E’huatiakde’te do’taj
huanopo̱e̱’ do’hued hua’a buttida
monmadikika’apone. O̱’nenda
o’nopo̱e̱po onahue’ mo’e̱a̱pone. Kenda
Diosa oa’ mona’apone. Kenda o̱’e̱a̱ponig
o’manopo̱e̱a̱’apo. 14 Do’hued huadak
hua’a opudomeytaj mo’nopo̱e̱a̱’aponok
do huadakda i̱ji̱ka’nig huadakda
ijkika’nig Diosen Noki̱re̱ga̱
o’manopo̱e̱a̱’apo. 15 Aya’da Apaga
o’nopo̱e̱ do’huakon ijnopo̱e̱y. Aya’da
Apaga o’to̱i̱ka’nig do’huakon ijto̱i̱kay.
Aya’da Apaga o’kika’nig do’huakon
ijkikay. Konige̱po Diosen Noki̱re̱ga̱
do’hued e’nopo̱e̱’ mo’nopo̱e̱a̱’apone.
Dios konig o̱’e̱ mo’nopo̱e̱a̱’apone.
—Jesúsa oro’taj mona’po.

**Jesúsen huanigpei̱ka’eri suhue’
e̱’i̱ka’ a’ti mo’madurugpakapo.
Jesúsa o’batia’pakuy.**

16 —Apag Diosyo ijhua’aponok
a’timon do’taj onte’ti tiahuayhue’
o̱’neapone. Nogokda onte’ti
on’tiahuayapone. —Jesúsa mona’uyne.

17 —¿Katia' yaa'. Be'a mo'nopoenka'?
"A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue'
o̱'neapone. Nogokda a'timon
onte'ti on'tiahuayapone, Apag
Diosyo ijhua'aponok." Oro'taj
kenpa' mona'ne. 18 "A'timon do'taj
tiahuayhue' o̱'neapone," mona'ne
kenda nopo̱gkahue' o̱'e̱y. —Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eria suhue'ada
huayahuaya on'batia'pakuy.
19 Kenda oro' huayahuaya
o'batia'pak'uynig Jesúsa moknopo̱e̱po
mona'po,
—A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue'
o̱'neapone. Nogokda a'timon onte'ti
on'tiahuayapone. O'nona'dene. ¿Katia'
yaa'? ¿Be'a mo'nopoenka'? Kenda
e'nopo̱e̱'ta' bo'pakpo huayahuaya
mo'batia'paknig'a. 20 Do e'bueyde'te
suhue'nada mo'e̱a̱pone. Pai'nada
mo'bahuikapone. Oknopo̱e̱hue'
hua̱a̱e̱'erinayo durugda o̱'neapo.
Pai'nanada e̱'e̱a̱da onte'ti durugnanada
mo'e̱a̱pone. E'noyhuadde'te do'taj
on'tiahuaypo durugnanada mo'e̱a̱pone.
21 Ettone' on'si'popakpo pai'nanada
on'nopo'e̱nig'a on'si'popakdepo
pai'nanada e'nopo'ende'
o'nokkahue'apo. Yo̱bed on'to̱e̱depo
on'durugpak. 22 Ken konig mo'e̱ne. A'ti
ijbueyapoy mo'nopo̱e̱depo pai'nanada
mo'e̱a̱ponig'a onte'ti ijnoyhuaddepo
do'taj bo'tiahuayapopo durugnanada
mo'e̱a̱pone. Durugnopo'da mo'e̱a̱pone.
Be'api' durugnopo' e̱'i̱ka' batikahue'dik
mo'e̱a̱pone. Buttida i̱jjay. —Jesúsa
mona'po.
23 —Nogok Diosen Noki̱re̱ga̱
mo'nopo'to̱e̱denok do'hued hua'a
'urunanada mo'nopo̱e̱a̱po. O'nona'nig,
¿katia' ia'? do'taj onahue'dik o̱'neapone
kenoka'. Do'hued huanigpe̱i̱ka'eri
mo'e̱po do'taj moknopo̱e̱po katepi'
bo'pakpo Apagtaj e'tiona'pakde'te
bo'yokika'apone. Buttida i̱jjay.
24 Do'hueddiktaj daka' yanoknopo̱e̱po,
konig do i̱jpaknig Apagtaj
tiona'pakhued mo'e̱depo, do'hueddiktaj
daka' yanoknopo̱e̱po konig i̱jpaknok
Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa
mo'pe̱i̱ka'po mo'nigka'apone.
Durugnanada ka'nike'po Diosa
mo'pe̱i̱ka'po mogka'apone.

Jesucristo toto' huairitaj kenpa'ti oknopo̱e̱hue' hua̱a̱e̱'eritaj nigpe̱e̱hue' o̱'i̱ka'uy. Konig huayakhue' huaka'eri o̱'u̱yate.

25 A'nen konig o̱'e̱ o'nonbatia'pakpo
o'nonmadikikame'ne. A'tinayo onte'ti
ken konig onmadikahue' o̱'neaponig'a
Apagtaj daka'da o'noknopo̱e̱a̱'apone.
26 Nogok do'hueddik daka'
moknopo̱e̱po do konig i̱jpaknok
Apagtaj mo'tiona'pakika'apo. Donayo
Apagtaj nigtiona'pakhue'dik i̱ji̱ka'apoy.
27 Apag Diosada di' mo'e̱po. Do'taj
di' o̱'nenok do'taj o'noknopo̱e̱nok
Apag Diosya' o'tiakuy o'noknopo̱e̱nok
Apaga̱da di' mo'e̱po mo'pe̱i̱ka'apone.
28 Apagere i̱ji̱ka'uy. Apag Diosya'
i̱jjo̱ro̱kpo aratbutte i̱jtiakuy. Aratbutere
i̱jmaunhuahuika'depo onte'ti aratbutya'
i̱jbakhua'apoy. Apagte i̱jhua'apoy.
—Jesúsa mona'uyne.
29 —Oynayo daka'da ona'ne.
Nopoenka'dik o̱'e̱y. A'nen konig o̱'e̱
on'batia'pakikame'nig noponkahue'dik
o̱'i̱ka'uy oro'. Oynayo konig o̱'e̱
onbatia'pakhue' o̱'e̱ne. 30 Aya'da
o'nopo̱e̱ oro'omey oynayo o'nopo̱e̱y.
Huanopoya'da kateapi' o'nopo̱i̱kay
soatayo' o'nopo̱i̱ka'nig aya'da kenda
i'nopo̱i̱ka'nok Diosya' o'tiakuyate
o'nopo̱e̱y. —Oro'omey Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eria ona'uy.
31 —Menpa' oy do'taj hueretda
yoknopo̱e̱ ea'ada 32 oyda nogyon
nogyon o'nokbahua'apone. Aya'ada
o'nokbahua'apone. Opudomeyen
jakyoda o'nokbahua'apone. Nogtia'da
o'nenonaponig'a nogtia'da ehue' i̱jje̱y

do'hued Apagere ijjeapoy. 33 Kenda
o'nona'denok Diostaj 'urunopo'da
mo'ika'apone kenpa'ti Diostaj
mo'nopo'noeyapone. Oknopoehue'
huaae'eriomeya bo'huadiaypo dakhuea'
mogka'aponig'a yan'nopo'teypakpo do'taj
daka' yanoknopoika'. Doa toto' huairitaj
kenpa'ti oknopoehue' huaae'eritaj nigpeehue'
ijjika'uy. Toto'taj huayakhue' huaka'eri ijjey.
—Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

Jesúsa huaknopoe'eritaj o'nigtiona'pakuyate.

17 1 Oro'omeytaj Jesúsa kenda
mona'depo kurudyo o'mabopo
Apag Diostaj o'tiona'pakpo,
—O'nensi'po ijjepo, Apag. Oy o'nensi'poa
kamanigbueye'po, kamanignoyhuade'po,
kurudyo onere kabehuike'po, onere
teyda kamanike'po kenpa'ti "huadakda
o'ka'," aya'ada kan'batia'pakike'. Kenda
do e'kade'te "Dios 'urua'nanada
o'kika'," aya'ada kan'batia'pakike'.
2 O'na o'pakpo aya'tada me'bayokne.
Diosere kamanoeanhuahuike'po.
Teya'da megka'nok aya'tada mana'dik
ijjenok konigepo aya'ada aratbut
nigpeika'dik mo'ika'apone. 3 Hueretda
Dios i'ika', aya'en huairida i'ika'ne,
aya'tada di' i'maika'ne, buttida i'ika'ne,
aya'ada ontaj daka' moknopoepo, do
Jesucristotakon moknopoepo oro'ere
durugda mo'noeonhuahuika'apone.
Do'taj me'ta'mona'uyne. 4 In huadariyo
aratbutere ijjunhuahuika'depo o'nen
hua'a ijkadhuahuika'depo ontaj
ijnigpeunhuahuika'depo aya'da i'paknig
kenda ijkuhuitdenok konigepo "Apag
Dios huadaknanada o'e. 'Urua'nanada
o'kika'," aratbuta on'batia'pakapo. 5 Oyedda
o'nenbayo onte be'tobehuik. Onere
metoika'. Durugtenanada metoika'. Konig
a'nennanada onere ijjika'po teynanada
ijmanika'nig onte'ti konigti megka'.
6 Huakka' huadariyo huaae'eri
me'nigbaktie'ea'uyne, Pag. O'nen
o'nenok "do'hued huadak hua'a daka'
yamanmadikikati'," ona'uyne. O'nen
huadak hua'a ijmanmadikadhuahua'dey,
ontaj ijmaknopoea'denok o'nen huadak
hua'a on'nigpeede. 7 Aya'da ijkika'nig,
be'tihuapokika'nok ijkikay kenpa'ti
be'teypakika'nok 'urua'nanada ijkikay.
O'nen huadak hua'a me'nopoea'ika'nok.
Kenda do'hued huaknopoe'eriomeya
on'nopoede. 8 O'nen
huaktie'ea'eriomeytaj o'nen huadak
hua'a do'hua ijmananhuahuika'denok
on'pakpo on'nigpeika'de.
Me'ta'mona'uyne kenpa'ti Diosya'
o'tiakuy on'nopoe. 9 Do'hued
huaknopoe'eritaj ijmationa'pakpo,
nog aratbuttaj mationa'pakhue'
ijjepo. O'nendation o'nenok daka'
yamatoika' 10 O'nen huaknopoe'eri
do'taj me'bayokuyne. Do'hued
onmaenig o'nenkon i'tamaika'ne.
O'nen daka' mo'nigpeika'nok o'nen
'urua'da ogkika'nok huadakda
o'e kenpa'ti Diosen Huasi'po o'e
aratbuta on'nopoepo 'Dakiti Dios'
on'batia'pakika'. 11 In huadariyo
noikahue' ijjeapopo o'nen
huaknopoe'eritaj ijbakhua'apopo
onte ijbaktiakapoy. O'nen indariyo
o'nika'ponok huadaknanada
i'ika'po teynanada i'ika'po
o'nen huaknopoe'eritaj daka'
yabatihuapokika'. Daka' kagkike'po
yabatihuapokika'. Dakhuea' kahue'
ka'nike'po yabatiokika'. O'nen
huaknopoe'eri daka' kanoknopoike'po
yabatihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya
di' kan'maike'po yabatihuapokika', Pag.
Oro' onpapayo' ondikyo' o'pakikay
kenomeykon konigti kan'pake'po
yabatihuapokika'. 12 Indariyo o'nen
huanigpeika'eriere ijjika'po do'taj teyda
o'yoknok o'nen huabaktie'ea'eritaj
huadakyo' kagkike'po
ijbatihuapokika'po, ijbatiokika'po, daka'
ijmatoika'uy. Okbatikhue'da aya'ada

daka' o'noknopoika'depo nogtia'da
oknopoebatikdepo kenpa'da o'bueyapo.
Diosyo huahue'dik o'eapo. Kenda
Apagba'a oa'uy.
13 Oy onte ijbakbehuikapoy.
O'nen huabaktie'ea'eri huakka'
kan'durugpake'po konig do ontaj
ijnigpeika'po durugnanada ijjikay
kenomey konigti durugnanada
ka'nike'po konigepo ontaj daka'
ijtiona'pakonhua'po, onte huahued
ijtiona'pakonhuay. 14 O'nen hua'a
ijmanmadikadhuahuika'uy. O'nen hua'a
huakka' on'pakpo on'nigpeika'po, konig
oknopoehue' huae'eriomey ogkika'nig
onte'ti kahue' o'nika'po kenpa'ti
do'hua konig oknopoehue' huae'eri
ogkika'nig kahue' ijjikay. Do konig
ijkikay konigti o'nen huaknopoika'eria
ogkika'nok konigepo oknopoehue'
huae'eria diga' on'bahuadiaypo. 15 O'nen
huabaktie'ea'eritaj ijmatoika'po in
huadariyo dakhuea' huakka'eriomeyere
o'nika'. Oknopoehue' huae'eriya'
yamaktorok tiona'pakhue' ijjenok toto'
engaña huaka'eritaj yabatiokika'. Toto'
engaña kahue'dik kamae'po, ijtiona'paki.
16 Konig oknopoehue' huae'eriomey
ogkika'nig konigti kahue' ijjikay. O'nen
huaknopoe'eriomey kenpa'ti dakhuea'
kikahue' o'nika'po. 17 O'nen hua'a
buttida o'ika'. Buttida hua'a on'peenok
'urunopoa'da yamagkika'. O'nen buttida
hua'a kan'nigpeike'po yabatihuapokika'.
Ontayo'da kan'pakike'po
yabatihuapokika'. 18 Oknopoehue'
huae'eriomeyte me'ta'mona'uyne.
Konig do'taj me'ta'mona'uyne konigti
o'nen huabaktie'ea'eritaj oknopoehue'
huae'eriomeyte ijmata'mona'dey.
19 O'nen buttida hua'ayo'da
kan'nigpeike'po, do konig huakkurueria
o'nen hua'ayo'da ijnigpeikay.
20 Inomey o'nen huabaktie'ea'eriomey
do'hued huadak hua'a
o'nonbatia'pakonhuahuika'apone.
Nogok nogok do'taj huakka'ananada
moknopoeapone. Huakka'ananada
do'taj mo'nigpeika'apone.
Kenomeytakon ijmationa'paki.
21 Do'huednopo'yo i'ika'ne. On
konig i'pakika' konigti do ijpakikay.
On konig di' i'maika' konigti do
di' ijmaikay, onpapayo' o'ika'ne.
Konigti aya'ada oro'en huaknopoe'eri
oro'omeytaj konigti kanoknopoike'po,
konig oro' di' o'maikay konigti di'
kan'maike'po, konig oro' konigti
o'pakikay kenomeyakon konigti
kan'pakike'po ijmationa'paki,
Pag. Ken, aya'ada kenomeytaj
on'batiahuaydepo on'peedepo do'taj
Apag Diosa o'ta'mona'uy nopoe'dik
ya'neapet. 22,23 Do'huednopo'yo
i'ika'ne, me'nopo'toika'ne. Konig
nogtida o'ene. Konigyo' o'pakika'ne.
Konigyo' o'nopoika'ne. Oro' konig
nogtida kan'pakike'po, oro' konig
di' kan'maike'po, oro' konig nogtida
ka'nike'po ijmanopo'toikay. Ontaj
konigti kanoknopoike'po, konigti
kan'nigpeike'po do'taj me'ta'mona'uyne,
do'taj di' me'ika'ne, konigti
huaknopoe'eritaj di' mo'ika'ne, aya'
aratbuta nopoe'dik ya'neapetpi'.
24 Aya' do'hued huaknopoe' do'taj
me'bayokuyne, huakkurunada di'
o'enok doere ka'nike'po on huakkuruda
i'paknok do'hua onere huaboro' huairi
ijjika'po, onere 'urunanada ijjika'po,
onere teynanada ijjika'nok tiahuaydik
me'nike'po, Pag. 25 Aya' oknopoehue'
huae'eriomey ontaj okiehue' mo'enig'a
do'huanayo ontaj okiene'ne kenpa'ti do'taj
o'ta'mona'uy do'hued huanigpeika'eria
moknopoene, Pag. Kenpa'da
huadaknanada i'ika'ne, Pag. 26 O'na
konig o'e, do'hued huanigpeika'eritaj
ijmanopoea'demey. Kenpa'ti nogiti
nogiti ijmanopoea'apoy. Do'taj huakka'
di'da o'ika'ne. Kenomeykon konigti
huakka' di' kan'maike' kenpa'ti

do'hua kamanopo'toike'po nogiti
nogiti ijmanopoea'apoy, Pag. —Jesúsa
Apagtaj o'tiona'pakuy.

Jesústaj sorotataj on'tohua'uyate.
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50;
Lc. 22.47-53)

18 1 Jesús kenda o'tiona'pakdepo
o'hua'uy. Oro' ke'nen
huanigpeika'eriere o'hua'uy. O'hua'po
Cedrón huatota'pote o'pokonpo ta'bayo
o'kudon'uy. Jesús huanigpeika'eriere
on'kudon'uy. 2 Judas judío huairitaj
Jesústaj nama'da o'bayokapopo, ken
ta'bayo o'etaj o'nopoe'uy. Nogok nogok
oro' huanigpeika'eriere Jesúsa keyo
o'kupopakika'uypo kena'po Jesús
keyo o'etaj o'nopoe'uy. 3 Ken ta'bayo
Judas o'hua'po, huakka' sorotataj
o'batohua'po, Diosen jak huatoe'eri
sorotatatakon o'batohua'uyate.
Diosen jak huatoe'eri sorotatatakon
fariseo huairia sacerdote huairierea
on'mata'mona'uyate. Siro kenpa'ti
hueypa on'tohua'po. Sikyo o'enok
huakjey on'tohua'bed'uyate. Ta'bayo
Jesúste on'huatiakbed'uyate.
4 O'nokyedepo Jesúsa aya'da kenda
me'nogka'apone e'nopoe'ada o'madejpo,
—¿Be'taj bo'uk? —Jesús o'mana'uy.
5 —Jesús Nazareteritaj o'uki.
—O'nona'uy.
—In do ijjey. —Jesúsa o'mana'uy.
Judas judío huairitaj Jesústaj
nama'da o'bayokpo sorotataere
on'tobo'uy. 6 "In do ijjey." Jesúsa
e'mana'te on'mididonpo on'ta'nionpo
on'huekon'uy.
7 —¿Be'taj bo'uk? —Onte'ti o'mana'uy.
—Jesús Nazareteritaj o'uki.
—O'nona'uy.
8 —In do ijjey. Huaboa'da
o'nona'dene. Do'taj e'uknayo inomey
do'hued huanigpeika'eritaj magkahue'
ya'nepo kentaj batohuahue' yane'.
—Jesúsa o'mana'uy.
9 Kenda huaboa'da oa'me'nig
magkahue' ka'ne'po kenda o'mana'.
"Kenomeytaj Diosa do'taj beyokuyne
nogtipi' ehue' okbatikhue' o'neapone."
Huaboa'da Jesúsa moname'ne.
10 Kenoka' Simón Pedroa siroa e'tae'
o'edpo o'bapadenpo sacerdoteen
huanaba'taj huapesod huada'kopen
o'pesodokhue'uy. Ke'nendik Malco o'uy.
11 —Keje', kahue' yae'. Siro huatoe'yo
yakuda'. Kenda Apag Diosa o'paknok
pai'nanada nopo'edik ijjeapoy. —Jesúsa
Pedrotaj ona'uy.

Sacerdote huairite Jesústaj
on'tohua'uy.
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Ken huakka' sorotataj sorotataj
huairiere, Diosen jak huatoe'eria
sorotataj Jesústaj on'ta'kuypo, huaba'
on'ba'tinuku'uy. 13 Huakkuruda
Anástaj on'huatohua'uy. Anás
Caifásen huahueyhuey o'enok,
on'huatohua'po, Caifás kenbayokte
sacerdote huairi o'uyate. 14 Aya' judío
aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada
e'manigbueynayo oro'taj huadakda
o'eapo. Kenpa' Caifás judío huairitaj
o'batia'pakme'te.

"Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjey."
Pedroa oa'uy.
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68;
Lc. 22.55-57)

15 Simón Pedro doere Jesústaj
o'tahua'uy. Sacerdote huairi do'taj
huadak mekie'nok sacerdote huairien
jak e'tiokpaka'yo Jesúsere ijkudon'uy.
16 E'tiokpaka' kurute akbogpete Pedro
o'boato'nok, do mune'yotaj akbogpe
huatoe'eritaj ijhuahua'po, "Yakuda',"
yona'po Pedrotaj ijtokudon'uy.
17 —¿Ken huabokereken
huanigpeika'eri o'na menpa' i'e?
—Mune'yo akbogpe huatae'eria
Pedrotaj ona'uy.

—Do ehue' ijjey. —Pedroa ona'uy.
18 Juju' o'enok, huanaba'ere Diosen
jak huatoe'eriere ta'ak ogka'uy.
Asoukkaya'po on'timabo'uy. Pedrokon
kenomeyere asoukkaya'po ta'akte
o'bo'uy.

Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64;
Lc. 22.66-71)

19 "¿O'nen huanigpeika'eri meniga'
i'tae? ¿Kate i'manmadikika'?"
Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.
20 —Aya' aratbuta men'peepo
ijmanmadikanhuahua'mey.
Judíoen huaitake' jakyo
ijmanmadikika'mey. Kenpa'ti
Diosen jakyo ijmanmadikika'mey.
Judío ogkupopakika' keya'ti
ijmanmadikika'mey. Iregireg
manmadikahue' ijjika'mey. 21 "¿Kate
i'manmadikika'?" ¿Mena'po do'taj ona'?
Aya'ada do'taj men'peeika'ne, "¿Jesúsa
katea' monmadikame'?" Kenomeytaj
yamana'. Kenda ijmana'mey kenomeya
on'nopoe. —Jesúsa sacerdote huairitaj
ona'uy.
22 Kenda ea'te nogtida Diosen jak
huatoe'eria sorotataj Jesústaj huaba'a
o'pebaspo,
—Sacerdote huairitaj dakhuea' ia'.
—Jesústaj kame'pukone'po ona'uy.
23 —Nama'da onahue' ijjeynig'a,
nama'da doa ena'nayo kenda nama'da
ia'ne mena'. Huadakda doa yona'nig'a
mena'po o'pebas. —Jesús ona'uy.
24 Caifás sacerdote huairite Anása
o'ta'mona'uy. On'tinukupo o'ta'mona'uy.

Onte'ti botta'a'te "Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjey." Pedroa ona'uy.
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72;
Lc. 22.58-62)

25 Kenoka' Pedro ta'akte
asoukkaya'po e'bote,
—¿Jesúsen huanigpeika'eri menpa'
i'e? —O'nona'uy.
—Ehue', Jesúsen huanigpeika'eri
ehue' ijjey. —Pedroa o'mana'uy.
26 Ken, nogtida sacerdote huairien
huanaba' o'epo. Ke'nen huabettaj
Pedroa o'pesod'oktegnig. Ke'nakon
Pedrotaj ona'po,
—¿Jesúsere ta'bayo on'taj
o'tiahuaynig menpa' i'e? —Ona'uy.
27 —Ehue'. —Onte'ti Pedroa ona'uy.
Kenpa' eade'te huatahuaja o'sipog'uy.

Jesústaj Pilatotekon on'tohua'uy.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5;
Lc. 23.1-5)

28 Caifásen jakya' Jesústaj
on'tohua'po, Roma huairien jakyo
on'tohua'. Judío huairi e'arakta'
o'deretpakpo on'tohua'uy. Sikyoednada
o'uy. Roma huairien jakyo judío aratbut
kudhue'dik o'ne'uy. Judío aratbut nog
aratbuten jakyo kudhue'dik o'ne'uynok,
judío huakkurueri isi'po mabueyhue'
o'nuy okkahuehue' fiesta aypo
e'bape'ta' on'pakpo, Roma huairien
jakyo kudhue'dik o'ne, e'kudnayo,
judío huakkurueri isi'po mabueyhue'
o'nuy fiesta aypo bapehue'dik o'ne'uy.
29 Jakyo kudhue'dik o'ne'nok jak kurute
Pilato o'mahuaorokonpo,
—¿In huabokerek kate dakhuea'
yaka'? ¿Katia' bo'huaa'? —Pilatoa judío
huairitaj o'mana'uy.
30 —Dakhuea' huaka'eri o'enok onte
o'totiaki. Dakhuea' kahue' ee'nayo
ontaj yokhue' o'eaynig'a. —Judío
huairia o'nona'uy.
31 —Yan'tohua'. Konig opuden
adhuea'pane' on'mana'uyate castiga
yag'kati'. —Pilatoa o'mana'uy.
—Dakhuea' huaka'eritaj oro'nayo
arakhue'dik o'ey. Opuda Roma jak
huae'eria dakhuea' huaka'eritaj cruzte
arakdik mo'ene. —Judío huairia
o'nona'uy.

32 “Cruz huẽypate nog aratbut
me’darakapone.” Jesúsa oame’nig.
Konigẽpo “Cruzte kabueye’po,” Judío
huairia o’deretpakpo kenpayo’ Pilatotaj
o’nona’uy. 33 Roma huairien jakyo
Pilato o’kudonpo onte’ti. Jesústaj
o’tokudpo ona’po,
—¿Judío aratbuten gobierno huairi
menpa’ ĩ’ẽ? —Jesústaj ona’uyate.
34 —¿Menpa’ onda i’nopõẽpo do’taj
mena’? ¿Menpa’ nogomey kenpa’
mona’nok mena’? —Jesúsa Pilatotaj
ona’uyate.
35 —Ehue’, kenda e’nopõẽ’ta’ pakhue’
ĩjjẽpo judío aratbut ehue’ ĩjjẽy. Õ’nen
aratbuta sacerdote huairierea do’taj
mennigtotiakne. ¿Kate i’kame’?
—Pilatoa ona’uyate.
36 —In huadariyo aratbuten gobierno
huairi ehue’ ĩjjẽy. In huadariyo
gobierno huairi doa ẽẽ’nayo judío
huairia do’taj en’tohua’te do’hued
huanigpẽika’eria do’taj men’tioka’po
yan’magkaymet. In huadariyo gobierno
huairi ehue’ ĩjjẽy. —Jesúsa ona’uyate.
37 —¿Huairi ĩ’ẽ on? —Ken Pilatoa
ona’uyate.
—Ẽẽ’, doa huairi ĩjjẽy. Kenda ia’ne.
Huaknopõẽ’erien huairi ã’ẽyã’po
kurudyã’ ijhuarakpo isi’poẽ’uypo.
Konig Dios õ’ẽ aratbuttaj buttida
a’manopõẽãya’po Diosya’ ijhuarak’uy.
Diostaj buttida hua’a aya’ada e’pẽẽta’
on’pakpo do’taj on’nigpẽika’. Nogomey
buttida hua’a pakhue’ õ’nepo do’taj
pẽẽhue’ me’nika’ne. —Jesúsa ona’uyate.
38 —¿Kate buttida hua’a yã’ẽ?
—Pilatoa ona’uyate.

Jesústaj cruzte yadarakti’ Pilatoa o’mana’uyate.

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Kenda ea’te judío aratbuttaj
o’mahuãõrõkonpo,
—Jesúsa katepi’ dakhuea’ kahue’da
õ’ĩkame’te, yoknopõẽy. 39 Ken konig
opudã bo’kika’ judío huakkurueri isi’po
mabueyhue’ õ’nuy okkahuehue’ fiestate
opud bo’paknok nogtida huabakudã’
jakya’ o’nigõrõka’ika’ne. ¿Judíoen
huairi huãẽ’ menpa’ e’nigõrõka’ta’
bo’pak? —Pilatoa o’mana’uy.
40 —Ehue’, kentaj pakhue’ õ’ẽy.
Barrabástaj mo’nigõrõka’. —Ayada
o’nokoy’uy. Barrabás huabere’eri
õ’ũyate.

19 1 Kenoka’ “Jesústaj yan’tohua’,
yan’bitbitti’.” O’mana’po Pilatoa
sorotatataj o’mata’mona’uy. 2 Sorotataj
on’bitbitdepo e’pidonbij on’kuokka’po
Jesústaj on’kuota’uyate. Okayagda
huaok on’ota’uy. Okayag huaok
gobierno huairiayo’da on’otika’ konig.
3 On’huahua’po,
—¡Yanoeunhuahuikati’, judío
gobierno huairi! —Sorotataa
on’tierikpo o’nona’po, huaba’a
on’pebas’uyate.
4 Onte’ti Pilato o’mahuãõrõkonpo,
—Ẽyã’, opudte Jesústaj ijtõrõkdey.
Dakhuea’ sigpi’ kahue’ õ’ĩka’, yan’nopõẽ’.
—Judío aratbuttaj o’mana’uy.
5 Ken, e’pidonbij huakuok o’kuotdepo
okayag o’otdepo, Jesúsa õ’õrõk’uy.
—¡In huabokerek õ’ẽ! Yan’tiahuay’.
—Pilatoa o’mana’uy.
6 Sacerdote huairiere Diosen jak
huatõẽ’eri Jesústaj on’tiahuaydepo,
o’dokoypo,
—Huẽypa cruzte yadarak. Huẽypa
cruzte yadarak. —’Utta’da o’dokoy’uy.
—Opudã yan’pakpo yan’tohua’.
Huẽypa cruzte yan’pakpo yadarak.
Ke’na dakhuea’ sigpi’ kahue’ õ’ĩka’
ijnopõẽy. —Pilatoa o’mana’uy.
7 —Oro’en huadik e’mana’ o’tõẽy.
Ke’na bueydik õ’ẽ, oa’. “Diosen
Huasi’po ĩjjẽy.” Oa’nok bueydik õ’ẽ.
—Judío huairia o’nona’uy.
8 Kenpa’ o’pẽẽdepo Pilato nogĩti
o’mididpo 9 onte’ti gobierno huairien
jakyo o’kudonpo,

—¿Meyo huae'eri i'e? ¿Be'a i'e?
—Jesústaj ena'tada Jesúsa a'tokhue'da
o'uyate.
10 —¿Menapa' do'taj a'tokhue' oke?
Do gobierno huairi ijjepo, ontaj
oroka'dik me'ene. Kenpa'ti hueypa
cruzte arakdik me'ene. ¿Menpa'
i'nopoe? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.
11 —Diosa o'paknok gobierno
huairi i'epo do'taj hueypa cruzte
arakdik o'ene. Judío huabokereka
on'taj bo'yokne kena'taj dakhuea'da
me'nogka'ne. O'nanayo suhue'da
dakhuea' ogka'ne. —Jesúsa ona'uyate.
12 Kenda Pilato o'peedepo
e'oroka'ta' o'pakpo, monig oroka'dik
ijjey o'nopoepo o'uk'uynig'a, judíoa
o'dokoypo,
—Kentaj orokahue' yae', kentaj
e'orokanayo Roma gobierno huantopa
huairia ontaj onte'ti pakhue' o'epo
o'enapo. César o'nen huantopa o'enok.
Be'api' "Do huairi ijjey," huata'da
e'huaa'nayo Césaren taka' o'enok
arakdik o'e. —Judío huairia 'utta'da
o'dokoy'uy.
13 Kenda Pilato o'peedepo Jesústaj
o'torokonpo huantopa huahuadte
o'huadato'uy. Kenda judíoen hua'a
o'dikka' Gabata. Huid'aytate o'uy. 14 A'ti
tokhuada' o'huadapo kenpa'ti eme'te
judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe
o'eaponok,
—In o'nen huairi mo'taene. —Pilatoa
judío huairitaj o'mana'uy.
15 —Yaarak. Yaarak. Ohueyen cruzte
yabeta'. —Judío huairia o'dokoy'uy.
—¿Opuden huairitaj menpa' ohueyen
cruzte doa e'beta'ta' bo'pak? —Pilatoa
o'mana'uy.
—Roma huantopa César kenyo'da
motaene. —Sacerdote huairiomeya
o'nona'uy.
16 Kenoka' Pilato kenomeytaj
o'manigpeepo ohueyen cruzte
kan'arake'po o'mana'uy.

Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy.
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

17 Ken Jesústaj on'tohua'uy. Ke'nen
hueypa cruz Jesús o'tohua'uy. Ote'
huadik Huakuai'te o'tohua'uy. Ken
ote' judíoen huadik o'e Gólgota.
18 Kente ekyede'te Roma sorotataj
hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po
on'beta'uy. Kenpa'ti nog botta'
huabokerektaj hueypa cruzte
on'mabeta'po, nogkore' nogkore'pen
on'mabeta'uy. Jesústaj nopoyo cruzte
on'beta'uy. 19 "Jesús Nazareteri
judíoen gobierno huairi o'e." Huaente
yan'madoya'po, cruz kutapen yan'beta',
Pilatoa o'mana'nok on'madoya'po
on'beta'uy. 20 Huakka'ada judíoa
e'madoya' on'tiahuay'uy. Ken
hueypa cruzte en'betta'te huakka'
jak Jerusalén 'ibodteda o'enok,
kena'po huakka'ada judíoa e'madoya'
on'tiahuay'uy. Judíoen hua'ate
on'madoya'po, Roma huae'erien hua'ate
on'madoya'po, kenpa'ti griego hua'ate
on'madoya'uy.
21 —"Judíoen huairi o'e," madoyahue'
yae'. "Judíoen huairi ijjey," in
huabokerek oame'te. Kenpa' yamadoya'.
—Judío sacerdote huairia Pilatotaj
o'nona'uy.
22 —Keje', kenda ijmadoyay kenpa'da
ijmadoya'dey. —Pilatoa o'mana'uy.
23 Sorotataj Jesústaj on'beta'depo
botta' botta'a ke'nen yudtaj nogti
nogti on'de'e'uy. Kenpa'ti ke'nen huaok
tiokhuihuihue' nogtida huaok o'enok,
24 —Huishue' mo'ne. Be'a e'dik
a'nopoeya'po huid okmo mo'nen'e.
—Onpapayo' sorotataj o'dadpo, ken
konig Apagba'te oa'uyate, "Do'hued
yudtaj nogti nogti yan'de'eapet.
Do'hued huaoktaj be'a ya'eyapet
a'nopoeya'po huid okmo ya'nen'eapet."

Kenda Apagba' oa'uyatenig kenda
ogka'uy.
25 Onteyo' Jesúsen cruzte o'nepo,
Jesúsen huayę, huama'buyere o'nepo,
kenpa'ti María, Cleofasen huatoę o'ępo
kenpa'ti María Magdalena o'ę'uy.
26 Jesúsen huayę doere o'bonok Jesúsa
bo'tiahuaypo,
—In o'nen huasi'po i'taęne ettone'.
—Huayętaj ona'uy.
27 —In o'nen huayę i'taęne. —Do
Juantaj mena'uyne. Kenoka' Jesúsen
huayętaj do'hued jakyo ijtohua'uy,
do'hued jakyo ijtoiika'uy.

Konig Jesús o'buey'uyate.
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41;
Lc. 23.44-49)

28 Kenda Jesúsa oa'depo, aya'da
Diosen hua'a ijkuhuitdey Jesúsa
o'nopoępo,
—Maymaya ijjay. —Jesúsa oa'uy.
Kenda Apagba'a o'batia'pakuynig
Jesúsa oa'uy.
29 Kosoyo vino pai' hueda'da
onhuad'uy. Apon esponja o'nigoye'epo,
hueypate on'beta'po huakitta'te
o'nigoktea'uy. 30 Vino pai' o'mai'depo,
—Aya'da Diosa o'paknig ijka'depo
ijkuhuiti. —Jesúsa oa'depo,
o'kuta'boypo o'buey'uy.

Siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy.

31 Eme'te okmapię'ahuaddik o'ęapo
kenpa'ti judío huakkurueri isi'po
mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta
o'ęapo, Diostaj 'urume'noe o'ęaponok
kena'po hueypa cruzte huaso' eahue'dik
o'nepo "Hueypa cruzte huabeterien
huabopi yan'mabopiokketekpo
yan'bahuaraka' kenpa'ti yan'batohua'."
Judío huairia Pilatotaj o'nona'uy.
32 O'nona'nok sorotataj on'hua'po
huakkuru huabokerektaj huabopi
o'nokketekpo, nogtakon Jesúsere
cruzte e'beta'taj huabopi o'nokketek'uy.
33 Ken on'bakketekdepo Jesústekon
on'huahua'po e'bueyonde'
on'tiahuayato'po ke'nen huabopi
okketekhue' o'ne'uy. 34 Okketekhue'ada
sorotataj nogtiada ke'nen siro hui'daka
Jesústaj on'pidtuka'uy. Enpidtuka'te
ida mimi hue'eyere o'mimihua'uy. 35 Do
Juan aya'tada ijtiahuay'uy, buttida
ijjay, ijnopoey. Opudomey daka'
Jesústaj oknopoę'dik mo'ika'aponok
buttida ijtimadoyay. 36 "Ke'nen hua'ay
nogay'tipi' okketekhue' o'neapo."
Apagba'a oa'uyatenok Jesúsen
huabopi okketekhue' o'nuy. 37 "Kentaj
on'pidtukapo kenda on'tiahuayapo."
Nogya' Apagba'te on'timadoya'uyate.

Jesústaj ogkubarakka'uy.
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47;
Lc. 23.50-56)

38 Jesústaj enpidtuka'de'te,
—Huaso' kakubarakke'po
beyok. —Pilatotaj José Arimatea
huakka' jakyo huaę'eria ona'uy. José
Jesústaj huaknopoę'eri o'ępo judío
huairitaj o'mididpo soatayo' Jesústaj
huaknopoę'eri o'uyate.
—Yatohua'. —Pilatoa ona'uynok
cruzte o'hua'po, huaso' o'huaraka'po
o'tohua'uy. 39 Nicodemo kenpa'ti
o'hua'uy. Ke'na a'nenda sikyo Jesústaj
a'batia'pakya'po o'huahua'uyate. Ken
mirraere áloesere o'tohua'po, mirra
kenpa'ti áloes konig 'uru'huięda ę'eok
treinta kilos o'tohua'po, 40 Joséere
Nicodemoere Jesúsenso' on'tohua'po
konig mirra áloesere 'uru'huięda
yudta'bia on'tihuiyigonpo. Ken konig
judíoa on'bakubarakkika'nig konigti
Jesústaj on'kubarakka'uy. 41 Kenteda
Jesústaj yaarakteda ta'ba o'uy.
Kenteda ta'bayo huaboda kubarak
huaę' e'kogka' o'ępo keyo sigpi'
bakubarakkahued ęę'yo. 42 Jesústaj
on'kubarakka'uy. Kena'po eme'te
judíoen okmapię'ahuaddik huame'noe

o̱'e̱apo kenpa'ti kubarak e'kogka'
'ibodteda o̱'e̱nok kenteda Jesústaj
on'kubarakka'uy.

Kubarakya' Jesús o'noyhuad'uyate.
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20 1 Domingote e'meunyakte
sikki̱re̱genteda kubarak
e'kogka'yo María Magdalena o'hua'po,
huakogyo̱ huakhuida̱ e'tinokbeta'me'yo
ekpokorea' o'tiahuay'uyate.
2 O'tiahuaydepo o'ketonyakpo Simón
Pedrotaj doeretaj bo'huatiakuyne.
—Kubarak huakogya̱' Huairitaj
on'tohua'te. Ke̱yo̱ on'hueda̱'taj
nopo̱e̱hue' o̱'e̱y. —María mona'uyne.
3,4 Pedroere doere o'hua'po
kubarakyo o'hua'po oro' botta' o'ketpo
donayo i̱da ijketpo huakkuruda
kubarakyo i̱jji̱a̱to'uy. 5 Yonoktoato'po
ijtiahuay'uy. Yudta'bijyo'da e'hued
ijtiahuaypo Jesúsbueytaj tiahuayhue'
i̱jje̱po kudhue' i̱jju̱y. 6 Ta'pota' Simón
Pedro o'tiakatopo kubarakkogyo
o'kudonpo yudta'bijyo'da
e'bahued o'tiahuaypo 7 yudta'bia
on'kutihui̱yi̱g'uynig huata' o'hued'uyate.
8 Doa huakkuru e̱'e̱a̱toada ta'pote
ijkudonpo ijtiahuaypo kenpa'ti
yoknopo̱e̱'uy. Jesús onte'ti o'noyhuadde
yoknopo̱e̱'uy. 9 E'bueyada onte'ti
noyhuaddik o̱'e̱a̱po konig Apagba' oa'
oro' nopo̱e̱hued o̱'e̱'uynig'a huaboa'da
oknopo̱e̱'uy. 10 O'tiahuaydepo oro'en
jakyo o'hua'uy.

María Magdalenataj Jesúsada
o'tiahuay'ea'uyate.
(Mr. 16.9-11)

11 Kubarakkogte kurute
María onte'ti o'tiakdepo o'bopo
o'huikuyate. O'huikpo kubarak
e'kogka'yo o'kubuypo o'noktoato'po
o'tiahuay'uyate. 12 Botta' Diosen
huata'moneritaj o'tiahuay'uyate.
Yereda on'otpo kente Jesúsbuey
o'huedme'te on'huad. Nogtida
huakupen o'huad'uy. Nogtida hua'ipen
o'huad'uy.
13 —¿Mena'po i'huik, ettone'?
—O'nona'uy.
—Do'hued Huairitaj on'tohua'tenok
i̱jjay. Ke̱yon on'hueda̱' nopo̱e̱hue' i̱jje̱y.
—María o'mana'uyate.
14 Kenda o'mana'depo
o'batipekorudpo Jesús e'bote
o'tiahuay'uynig'a, Jesús o̱'e̱ o̱ki̱e̱hue'
o̱'u̱yate.
15 —¿Mena'po i'huik, ettone'? ¿Be'taj
i'uk? —Jesúsa ona'uyate.
—O̱'na e'tohua'nayo ke̱yo̱ ijhueda̱y
mena'. Do'hua ijtohua'apoy. —María
ona'uyate. Ta'ba huato̱e̱'eri ke'na o̱'e̱
nama'da o'nopo̱e̱po kenda Jesústaj
ona'uyate.
16 —¡María! —Jesúsa ona'uyate.
Kentaj o'tikorudpo, o̱ki̱e̱'depo,
—Huamanmadika'eri. —María ona'po
o'dokoato'uyate.
17 —Do'taj so̱'to̱e̱a̱hue' mee'. Apag
Diosyo behuikhued i̱jje̱y. Do'hued
huama'buyte yahuati'. "Do'hued
Apag Dioste kenpa'ti opuden Dioste
ijbehuikapoy," oa', yamana'. —Jesúsa
Maríataj ona'uyate.
18 Ken María Magdalena
oro' huanigpe̱i̱ka'eriomeytaj
bo'huatiakdepo, "Huairitaj ijtiahuay."
Oro'taj mona'po kenda Jesúsa Maríataj
en'batia'pak María monbatia'pakuyne.

Oro'taj huanigpe̱i̱ka'eritaj Jesúsa
hua̱so̱'da bo'tiahuay'ea'uyne.
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18;
Lc. 24.36-49)

19 Kenda huame'noe, domingo
sikyo oro' huanigpe̱i̱ka'eri jakyoda
o'kupopakpo judío huairitaj o'mididpo
akbogpe o'yahueka'po. Jesús ihuiti
ehue' oro' e'kupopaknopoyo o'bopo,
—Me'pukhue' yane'. —Jesúsa
mona'uyne.

20 Kenda eade'te ke'nen huaba'
e'batiogkoa' bo'tiahuay'ea'uyne. Ke'nen
huapid e'pidtuka' bo'tiahuay'ea'uyne.
Huairitaj o'tiahuaypo o'nokia'depo
o'durugpakuy.
21 —Yan'nopo'noey' me'pukhue'
yane'. Konig do'hued Apag do'taj
me'ta'mona'uyne, aya'tada huadak
hua'a kamane'po ijmata'mona'apoy.
—Onte'ti mona'uyne.
22 Kenpa' oa'po oro'taj bo'tipoapo,
—Diosen Nokirega mo'nopo'toe'.
23 Opuda nogen dakhuea' e'ka'
e'bakkahuea'nayo Diosakon kenomeyen
dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'deapo.
Nogen dakhuea' e'ka' opudomeya
okkahueahue' ee'nayo Diosakon
okkahueahue' o'maeapo. —Jesúsa
mona'uyne.

**Tomása Jesús Huairi
e'noyhuadde'te o'tiahuay'uyate.**

24 Tomás, nogtiada doce
huanigpeika'eri o'epo, nogdikda
Gemelo. Jesús huakkuruda oro'ere
e'bote Tomás ehue' o'uy.
25 —Jesús Huairitaj o'tiahuay. —Nog
huanigpeika'eria Tomástaj o'nona'uy.
—Huaba'ta' siropi on'batiogkoame'te
tiahuayhue' ee'nayo kenpa'ti siropia
e'tiogkoa'eyo do'hued huaba'pi' kudhue'
ee'nayo kenpa'ti do'hued huaba' ke'nen
huapidte e'pidtuka'yo bakudhue' ee'nayo
Huairi o'noyhuadme'te oknopoehue'dik
ijjeapoy. —Tomása oro'taj mona'uyne.
26 Ocho huame'noe e'pokde'te
oro' huanigpeika'eri onte'ti jakyo
e'kupopakte Tomásere o'epo akbogpe
okyahue'ka'nig'a Jesúsa o'kudonpo oro'
nopoyo o'boato'uy.
—Me'pukhue' yane',
yan'manopo'noey'. —Mona'uyne.
27 —Inta' menej. Do'hued huaba'
yatiahuay'. Huapidyo mebakud.
Oknopoehue' ee' yabatikpo do'taj
meknopoe'. —Tomástaj ona'uy.
28 —Do'hued Huairi o'taene. Do'hued
Dios o'taene. —Tomása ona'uy.
29 —Do'taj be'tiahuaypo
kena'po do'taj meknopoene. Do
Diosen Huasi'po o'e meknopoene.
Nogomeya do'taj tiahuayhue' e'eada
me'noknopoepo durugda o'neapo.
—Jesúsa ona'uy.

**Juana in o'madoya'nok huakka'ada
Jesucristotaj oknopoe'dik ya'neapet.**

30 Jesúsa huakka'da o'bayarea'uy.
Kenpa'ti konig Diosayo'da ka'dik o'enig
Jesúsa oro'ere huakka' o'kika'uy. In
beroba'te aya' madoyahue' ijjey. In
beroba'te suhue'da ijmadoyay. 31 In
ijmadoya'nok Jesús Diosen Huasi'po
o'e kenpa'ti Cristo o'epo Diosya'
o'tiak'uyate oknopoe'dik mo'ene.
Aya'ada kenda o'noknopoepo onte'ti
Diosere on'noeunhuahuika'apo.

**Jesúsa huaso'da siete
huanigpeika'eritaj o'batiahuay'ea'uy.**

21 1 Nogok onte'ti Jesúsa huaso'da
oro' huanigpeika'eritaj
bo'tiahuay'ea'uyne. E'pog Tiberiaste
Jesúsa huaso'da oro' huanigpeika'eritaj
bo'tiahuay'ea'po. 2 Simón Pedroere
Tomásere, Natanaelere, doere, do'en
huama'buyere, kenpa'ti botta' nog
huanigpeika'eriere onteteyo' o'uy.
(Tomás konogda o'dikka' Gemelo.)
(Natanael Caná Galileaeri o'uy.)
(Doere do'en huama'buyere Zebedeoen
huasi'po o'ey.) Oro' onteteyo' o'uy.
3 —Biig yogka'apoy. —Simón Pedroa
mona'uyne.
—Oro'tion o'hua'apoy. —Ona'uy.
Ken, o'hua'po kusi'peyo o'kudpo,
e'pog nopote oken'ebedpo sigpi' biig
ontotokhue'da o'ebed'uy. 4 Huaboa'da
e'meunyakte akta'bogpete Jesústaj
e'huahuayada Jesús o'e okieehue' o'uy.
5 —¿Menpa' biig bo'kuda', huadi'?
—Jesúsa mona'nok

—Kudahue' o'ey. —Ona'uy oro'a.
6—Nogkorepen huada'kopen
yanoken, huakka'da montotokapone.
—Jesúsa mona'uyne.
Keyon okenpo, huakka'da biig
o'kudpo ontotokhue'dik o'e'uy.
7—¡Huairi o'e! —Do'a Pedrotaj
yona'uynok othue' o'epo biig okenepo,
ken Huairi o'e, Simón Pedro o'peeonpo
o'otonpo huahueyo oa'uy. 8Oro' kusi'pete
o'hua'uy. Akta'bogpeyo o'hua'uy.
Huakene'yo biig hueda'da on'totok'uy.
Akta'bogpe meyohue'da o'uy. 9O'betanpo
ta'ak o'tiahuaypo, biigere panere ta'akte
e'tiaya' oro' o'tiahuayato'uy.
10—Suhue'da biig huaboa'da
huakene'yo montotoknig yan'totiak.
—Jesúsa mona'uyne.
11Simón Pedro kusi'peyo o'hua'po
akta'bogpete huakene' on'totok'uyate.
Hueda'da on'totokpo ciento cincuenta y
tres boro'biig e'eada huakka'da e'eada
huakene' onokpukonhue' o'uyate.
12—Yan'tiak. Yan'bape'. —Jesúsa
mona'uyne.
Huairi o'e e'nopoada. "¿Be'a i'e?"
Anay' e'nopoada oro' o'me'pukpo ahue'
o'uy. 13Ken Jesúsa ta'akyo o'tiakpo
pan o'etupo bo'yoke'uyne. Kenpa'ti biig
o'etupo, bo'yoke'uyne.
14Jesúsa o'noyhuaddepo oro'
huanigpeika'eritaj kenoka' bapa'a'
bohuahuay'uyne.

Simón Pedrotaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

15Ken on'bapuddepo,
—¿Menpa' inomeya do'taj sue'da
di' me'nene. Menpa' o'nanayo do'taj
nogiti huaka'da di' o'ene, Simón,
Jonásensi'po? —Jesúsa ona'uy.
—Ee', Huairi. On'taj di'da ijjey, kenda
i'nopoene. —Simóna ona'nok,
—Do'hued huanigpeika'eri konig
oveja o'nenok daka' yabatiokika'.
—Jesúsa ona'uy.
16—¿Menpa' do'taj di'da o'e, Simón
Jonásensi'po? —Onte'ti Jesúsa ona'uy.
—Ee', Huairi. Ontaj di'da ijjey. Kenda
i'nopoene. —Simóna ona'nok,
—Do'hued huanigpeika'eri daka'
yamatoika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
17—¿Menpa' di' o'e, Simón,
Jonásensi'po? —Bapa'a' Jesúsa ona'uy.
"¿Menpa' di' o'e?" Bapa'a' Jesúsa jenak
Pedro huaboa'da suhue' o'unpo,
—On aya'da i'nopoe, Huairi. On'taj
di'da o'ene i'nopoe. —Simóna ona'uy.
—Do'hued huanigpeika'eritaj daka'
yamatoika'. 18Huabo i'epo konig
i'pakpo i'otika'uy, meyopi' ehua'ta'
i'pakpo i'huae'ika'uy. Nogok tone'da
e'ede'te huaba' bo'osaddaapo noga
mo'tinuku'apet. Keyo ehua'ta' pakhue'
ee'tada bo'tohua'apet. Buttida ijjay.
—Jesúsa ona'uy.
19Ken konig o'bueyapo. Jesúsa
mo'nopoenka'uy. Kenpa'ti Pedro
o'bueydepo Dios 'uruda o'e
o'manopoea'apo. Jesúsa o'batia'pak'uy.
Kenpa'ti ona'po,
—Do'taj menigpeika'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa Juantaj di'da o'uyate.

20Jesúsa do'taj di'nanada
me'ika'uyne. A'nen Jesúsere
o'bape'po Jesústaj ijtipebetpo, "¿Be'a
ontaj judío huairitaj ya'bayokapet,
Huairi?" Do'hua yona'mey. Ken
o'hua'depo do'taj Pedro o'korepo
huata'pipen be'tiahuay'uyne. 21Pedroa
be'tiahuaydepo,
—¿Juanataj monig bueydik ya'e,
Huairi? —Pedroa ona'uy.
22—Do'a kurudyo ijhua'apoy. Do'hua
e'paknayo do'hua nogoknanada onte'ti
e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo
me'pukehue'ada do'taj menigpeika'.
—Jesúsa Pedrotaj ona'uy. 23Juan
bueyhue' o'eapo. Nog huanigpeika'eria
nama'da on'batia'pakuy, "Juan bueyhue'
o'eapo." Jesúsa ahue' o'uynig'a, "Do'a

e’paknayo kurudya̱’ onte’ti e’tiakde’te
Juan bueyhued e’noe’nayo me’pukehue’
ya̱e̱’.” Kenpa’ Jesúsa Pedrotaj ona’uy.
24 Doa Juan aya’da ijtiahuayika’po,
ijpe̱i̱ka’po kenpa’ti ijnopo̱e̱po
on’nigmadoya’ne. Buttida ijmadoyay,
buttida o’nopo̱e̱y.

25 Jesúsa huakka’da
nogda nogda o’ka’uyate.
Kenpa’ti huakka’da
o’manmadikika’uyate. Kenda
aya’da e’madoyadhuahuika’nayo
in huadari aya’ beroba’ dakhuapa
to̱e̱hue’dik o̱’e̱, ijnopo̱e̱y, ken.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

LOS HECHOS

Kenda Jesúsen huamata'moneria o̱gkadhuahuika'uyate.

Diosen Nokire̱g opudtaj ijta'mona'apoy mo'manopo'to̱e̱a̱pone. Jesúsa o'mana'uyate.

1 [1-2]Huadi'da Teófilo, do Lucas a'nenda o'nigmadoya'uyne. Kenda Jesúsa o'kadhuahuika'uynig o'manmadikadhuahuika'uynig aya'da o'nigmadoya'uyne. Kenpa'ti kurudyo̱ huahued e̱e̱'ted ke'nen huamata'moneri e'baktie'ea'uyde'te Diosen Nokire̱gere o'mana'uyate, kenpa'ti kenme'noeteda kurudyo̱ o'hua'uyate, o'nigmadoya'uyne. [3]Jesús o'bueydepo nogok nogok once huamata'moneritaj Jesúsa o'batiahuay'ea'uyate. Cuarenta huame'noe e'pokte nogok nogok o'batiahuay'ea'po kenomeytaj "doada i̱jje̱y" o'mana'nok daka' o'manopo̱e̱a̱'po kenpa'ti Dios Huairitaj yan'nigpe̱i̱ka' kenpa'ti Diosensi'po mo'e̱a̱pone. Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

[4]Kenoka' Jesúsen once huamata'moneri Jesúsere o̱'nepo, nogi̱ti Jesúsa o'mana'po,

—Jerusalénya̱' huahue' yane'ti'. I̱yo̱ yan'nige̱'. Diosen Nokire̱g ijta'monapoy. —Diosa ennak. [5]Juana hue̱'e̱ya̱ bautiza o'kika'uynig'a a'ti Diosen Nokire̱ga̱ bautiza mogka'po opudtaj o'manopo'to̱e̱a̱po. Jesúsa ke'nen once huamata'moneritaj o'mana'uyate.

Jesús kurudyo̱ o'behuikuyate.

[6]Onte'ti Jesúsere o̱'nepo,

—¿Menpa' Romano gobierno huairitaj i'maenapo? ¿Menpa' oy onte'ti judío gobierno huairi to̱e̱dik o̱'e̱a̱pet, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.

[7]—Diosayo'da kurudyo̱ aya'da ka'dik o̱'e̱. Kenoka' o'pakpo, o'ka'apo. Opudtaj kenme'noe nopo̱e̱a̱hue'dik o̱'e̱ Diosa. [8]Diosen Nokire̱g opudtaj o'huatiakpo opudtaj mo'nopo'to̱e̱a̱pone bo'teypaka'apone. Opudtaj 'urua'da montihuapokika'apone. Diosen huaka' montihuapokika'apone. Jerusalén huakka' jak hua̱e̱'eritaj konig ijkikame'nig konig i̱jbueyme'nig ijnoyhuadme'nig manbatia'pakika'dik mo'i̱ka'apone. Judeabayo konigti batia'pakdik mo'i̱ka'apone. Kenpa'ti Samariabayo konigti batia'pakdik mo'i̱ka'apone. Kenpa'ti huehuea'da aya'bayoda aya' aratbuttaj konigti mana'dik mo'i̱ka'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

[9]Kenda eade'te huanigpe̱i̱ka'eria en'tiahuayate Diosa kurudyo̱ Jesústaj o'tobehuikuyate. E̱'si̱hui̱'yo̱ e'kudonte onte'ti Jesústaj tiahuayhue'dik

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

o̱'ne'uyate. 10 Kurudyo̱ e'behuikde'te
Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri kurudyo̱
en'tiahuayate i̱da onteteyo' botta'
huabokerek on'bata'boato'po yudtaj
keregda on'otuyate.
11 —¿Mena'po kurud bo'tiahuaya'?
Jesús kurudyo̱ o'behuikonde, opud
e̱'e̱ya̱' Jesús e'behuikte, bo'tiahuaynig
konigti ya'huarakapet, Galilea
huadarieri. —Diosen huata'moneria
on'mana'uyate.

Jesúsen huaknopo̱e̱'eri
Matíastaj on'de'uyate.

12 Ote' Olivosya' on'bahua'uy.
Jerusalényo̱ meyo̱hue'da
on'bahua'uyate. 13 Huakka' jak
Jerusalényo̱ on'tiakdepo jak ayta
kutayo kente on'tai'ika' on'behuikuy.
Huakka'da o̱'nepo, Pedro, Jacobo,
Juan, Andrés, Felipe, Tomás,
Bartolomé, Mateo, Jacobo, Simón
cananista kenpa'ti Judas o̱'nepo.
Jacobo Alfeoensi'po o̱'u̱yate. Judas
Jacoboen huama'buy o̱'u̱yate.
14 Aya'ada on'pakpo kirige̱ayo̱' Diostaj
on'tiona'pakika'. Sue'da ettone'beta'
on'tiona'pakonhua'uyate. María,
Jesúsen inag kenpa'ti Jesúsen
huama'buy, o̱'nuyate.
15 Kenoka' on'tiona'pakonhua'po
huama'buynopoyo Pedro o'bo'uyate.
Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri huama'buy
o̱'u̱yate. Ciento veinte huama'buy
en'kupopakte:
16 —A'nenda David Apagba'te
oa'po kenda Judas o'kame'nig
oa'uyate. Konig Jesústaj taka'taj
yan'yokapet Davidtaj Diosen
Noki̱re̱ge̱a̱ o'nopo'to̱e̱nok, David
oa'uy. Buttida Apagba'te o'uyate
konigti o̱'e̱me'te. 17 Judas oro'ere
o̱'i̱ka'po, oro'ere o'kikame'nig'a
18 dakhuea' e'ka' huakupe o̱'e̱nok
Sacerdote huairitaj o'batahuame'te
huadarisi'po on'bakeme'te. Huakupen
o'nennok o'dapopotagonpo huamin
aya'da o̱'o̱ro̱kon'uyate. 19 I̱da aya'
Jerusalén hua̱e̱'eria on'tipeen'uyate.
Ken huadarisi'potaj Acéldama
on'dikkame'te. Kendik Acéldama
mimidari o̱'e̱. 20 Ken konig Davida
Judastaj Salmosba'te o'timadoya'uyate:
Konig jak ekhua'nig i̱kahue' o̱'e̱a̱po.
Kenpa'ti:
Nogbokerekda ke'na e'kika' kake'.
David e'batadi'kea'ba'te
o'timadoya'uyate.
21-22 Oy Judas ehue'da o̱'e̱nok
noga̱ oro'ere "Jesús o'noyhuadme'te,"
manbatia'pakika'dik ya̱'e̱a̱pet.
Nogtatida e'dik o̱'e̱y. Ke'na oro'ere
kenpa'ti Jesúsere o̱'i̱ka'uy. Jesústaj
Juan bautiza e̱gka'te o̱'i̱ka'uy, kenpa'ti
Jesúsa e'manmadika'te o̱'i̱ka'uy
kenpa'ti Jesús e'noyhuadde'te oro'ere
o̱'i̱ka'. Nogtatida e'dik o̱'e̱y. —Pedroa
o'mana'uyate.
23 Botta'taj eretnopoyo on'totiakuyate
José Matíaseretaj. Josétaj botta'dik
o'dikka'uy Barsabás Justo. 24-25 Inpa'
on'tiona'pakpo:
—On aya'en huanopo'da
i'maknokotika'ne, Huairi. Judas
dakhuea' o'ka'po nogyoda hua'dik
o̱'e̱po o'huame'. ¿Be'a ke'na e̱e̱'pa'ti
ya̱'e̱a̱po? Botta' huabokerek i̱yo̱ o̱'ne.
¿Be'tataj i'pak? ¿Be'tataj i'eapo?
—On'tiona'pakuyate.
26 Konig huanopo̱e̱' huid okmo
on'en'uyate. O'nendepo on'tiahuaypo,
Matías oro'ere Jesústaj huadak hua'a
o'manbatia'pakapo, on'nopo̱e̱'uy.
Jesúsen huamata'moneri Matíasere
doce onte'ti o̱'u̱yate.

Diosen Noki̱re̱ge̱a̱ o'bahuatiakdepo
Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'manopo'to̱e̱'uyate.

2 1 Pentecostés fiesta kenoka'
o'me'de'uy. Jesús e'bueyte
cincuenta huame'noe o'pokondepo,

Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri e̱gkupopakte
2 i̱da konig huaboro' bapoka eapa'
e'adyakte on'pe̱e̱'uy. Kurudya̱'
e'adyakte on'pe̱e̱po, aya'ada ken jakyo
on'bahuadpo on'pe̱e̱'uyate. 3 Kenoka'
konig ta'ak e'bakpakonig aya'tada
o'bakutikotepo, o'pijboepo. 4 Huabada
Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱po,
nogen nogen aratbuten hua'a nopo̱e̱hue'
e̱'i̱kada huaboa'da on'baa'pakuyate.
Konig Diosen Noki̱re̱ga̱
o'manopo̱e̱a̱'uyate nogen nogen
aratbuten hua'ate on'baa'pakuyate.
5 Ken fiestate Jerusalényo̱ huakka'da
judío aratbut o̱'nuyate. Diosen
e'ka'ta' on'pakpo nog jak nog jakya'
nogbaya' nogbaya' on'batiake'uyate.
6 Kenda e'bapokpa' 'utta'da
o'adyaknigtaj huakka'ada on'pe̱e̱depo
on'kupopakonpo, nogen nogen hua'a
en'baa'pakte aya'da nogda nogda
ke'nenda hua'a on'mape̱e̱po diga̱'da
on'mamepuke'uyate. 7 On'mamepu'kepo,
huayahuaya on'batia'pakpo:
—¿Oro'taj mona'nig menpa' Galilea
hua̱e̱'eri aya'da ya̱'ne? 8 ¿Oro'en
hua'ate menpapi' ya̱'nanopo̱e̱? 9 Partia
huadarieri o̱'e̱y. Media huadarieri
o̱'e̱y. Elam aratbut o̱'e̱y. Mesopotamia
huadarieri o̱'e̱y. Judea hua̱e̱'eri,
Capadocia hua̱e̱'eri, Ponto hua̱e̱'eri,
Asia hua̱e̱'eri, 10 Frigia kenpa'ti Panfilia
hua̱e̱'eri, Egipto hua̱e̱'eri, Africabayo
idbodte Cirene hua̱e̱'eri, kenpa'ti esoeri
Roma hua̱e̱'eri o̱'e̱y. Esoeri Romaya'
judío aratbut o̱'nepo kenpa'ti nog
aratbut e̱'e̱a̱da judío aratbut Diostaj
on'kika'nig konigti on'kika'uyate.
11 Kenpa'ti Creta hua̱e̱'eri, Arabia
hua̱e̱'eri o̱'e̱y. Konig huaboro'da
Dios o̱'e̱. Konig huakka'da o'ka' Dios
e'batia'pakte oro'en hua'ate ona'nok
o'pe̱e̱y. —Huayahuaya on'batia'pake'uy.
12 Aya'ada diga̱'da on'mamepuke'po
huayahuaya on'batia'pakpo:
—¿In kate ya̱'e̱t? —On'batia'pakuyate.
13 Nogomey on'tierikpo,
—O'nokkuda̱'po, onda'.
—On'mana'nig'a ken.

Pedroa o'manbatia'pakuyate.

14 Kenoka' Pedro nog once Jesúsen
huamata'moneriere o'bopo 'utta'da
o'mana'po:
—Daka' do'taj men'pe̱e̱', Judea
huadarieri kenpa'ti Jerusalén huakka'
jak hua̱e̱'eri. 15 Inomey o'nokkuda̱'
nama'da mo'nopo̱e̱ne. Okkuda̱hue'
o̱'ne. Sikyoedda o̱'e̱. Oro' sikyoedda
okkuda̱hue' o̱'i̱ka'ne. 16 Opudomey
o'mape̱e̱denig kenpa'ti oro'taj
o'batiahuaydenig a'nenda Diosenba'
huamanbatia'pakeri Joela oa'uyate:
17 Nogok Diosen kene'hua̱ya̱'
huame'noete do'hued
Noki̱re̱g huakka' aratbuttaj
ijbayo'keapoy. Opuden huasi'po,
huabokerekere ettone'ere Diosen
hua'a on'manmadikika'apo.
Huaboa' e'bayorokte Diostaj
on'tiahuayapo. Huatone'taj
e'bayorokte ijmanopo̱e̱a̱'apoy.
18 Kenoka' do'hued
huakika'eri huabokerekere
ettone'eretaj do'hued Noki̱re̱g
ijbayo'keapoy. Do'hued Noki̱re̱ga̱
o'manopo'to̱e̱nok do'huedyo'da
on'manika'apo. 19 Kurudyo̱ konig
tiahuayhued moeonhuahuika'uy
ijka'apoy. Huadariyo nogda
nogda ijka'aponok aratbut
on'tiahuaypo teyda Dios
o̱'e̱ nopo̱e̱'dik o̱'neapo. Konig
e'barak mimi on'tiahuayapo.
Konig huakka' jak e'mey
on'tiahuayapo. E̱'si̱hui̱'tone'
on'tiahuayapo. 20 Nogok
Cristo oro'en Huairi tiakhued
e̱e̱'ted huakka' on'me'pukapo.
Niokpo yata'sikonapet.
Ta'tehue' ya̱'e̱a̱pet. Puug
konig mimi bedda o̱'e̱a̱po.

Cristo Huairi e'tiakte Dios
huaboro'da o̱'e̱ yan'nopo̱e̱apet.
'Urua'nanada huame'noe
ya'e̱apet. 21 Do'taj meknopo̱e̱po,
"Betioka', me'nopo'yarea',
do'taj me'noeanhuahuika',
Huairi." Aya'ada kenda
mena'nok kennayo bueyhue'
o̱'neonhuahuika'apo.
Kenda Joela Diosenba' huamana'eri
o'madoya'uyate.
22 Onte'ti men'pe̱e̱'. Opuda̱ Israel
aratbut do'taj men'pe̱e̱'. Jesús
Nazaret huakka' jak hua̱e̱'eri o̱'e̱me'te.
Konig huabokerekada kahue'dik
e̱e̱'tada 'uruda Jesúsa o'kikame'te.
Konig kahued o̱'neonhuahuika'uy
Jesúsanayo Diosa o'tiahuapokpo
o'kame'te. Opuda̱da mo'nopo̱e̱ne
Jesúsa o'ka'uynig. 23 Jesústaj
bo'tohua'po cruzte kadarake'po
dakhuea' huaka'eritaj bo'yokme'nig'a.
Kenda o̱gka'apo Diosa a'nennanada
o'nopo̱e̱'uyate. 24 Huabueytaj e'to̱e̱o̱nig
e̱e̱'tada Diosnayo teynananada o̱'e̱po
o'noyhuada̱me'te. Jesústaj huabueyada
ka̱e̱'po kenpa'da to̱e̱hue'dik o̱'e̱me'.
25 Kenpa'ti a'nenda Jesústaj Davida in
konig o'tia'pakpo:
Do'hued Huairi Dios ontaj
ijtiahuayikay. Do'ere o̱'i̱ka'ne.
Do'taj o'tihuapokika'nok
me'pukhue' i̱ji̱kay. 26 Kena'po
huakka'da ijdurugpakpo,
kentaj durugda ijbatadi'kikay.
Konige̱po kenpa'ti
e'bueyde'te kubarakya'
onte'ti ijnoyhuada̱poy daka'
yoknopo̱e̱y. 27 Konige̱po
on Dios do'taj kenpa'da
huabueya'da ka̱e̱'po enhue'
o̱'e̱a̱pone. Ke̱yo̱ e'buey noki̱re̱g
o̱'nika' do'taj enhue' o̱'e̱a̱pone.
Kenpa'ti do'taj o̱'nen huadi'taj
so̱'parahue'dik o̱'i̱a̱'apone.
28 O̱'nen kakadhuahuike'po
i'pakpo a'noeanhuahuikaya'po
do'taj o'nopo̱e̱a̱'nede. Kenpa'ti
doere i̱'i̱ka'po do'taj huakka'
o'durugpaka'ika'apone.
Kenda Davida a'nennada Jesústaj
o'tia'pakpo, o'madoya'uyate.
29 Oro'en adhuea'pane'kudak David
a'nenda e'bueyte on'kubarakka'uyate.
Oy huame'noete kubarak o'tiahuay'ikay
oro'. Buttida ijjay, egomey. 30-31 David
Diosen huamanbatia'pakeri o̱'e̱po
kenpa'ti "O̱'nen adhuea' huayayo
nogok Cristo o̱'e̱a̱po. Cristo Israel
Huairi o̱'e̱a̱po." Diosa buttida
ona'uyate. David kenda o'nopo̱e̱'uyate.
Konige̱po kenda Diosa o'ka'apo
o'nopo̱e̱po, o'batia'pakuyate. Cristo
e'bueyde'te Diosa kenpa'da enhue'
o̱'e̱a̱po, kenpa'ti so̱'parahue' o̱'e̱a̱po.
Kenpa' David o'batia'pakuyatenig
konigda o̱'e̱me'. 32 David Jesústaj
o'batia'pakuyate. Diosa Jesústaj
aya'ada o'tiahuaymey o'noyhuada̱me'te,
kenda oro' opudtaj huaa'dik o̱'e̱ne.
33 Kurudyo̱ Jesúsere a'huadikaya'po
Diosa Jesústaj o'behuikame'te. Kente
e̱e̱'te aya'ada Jesústaj nigpe̱i̱ka'dik
o̱'neapo. Jesústaj Diosen Noki̱re̱g
o'yokuyate. Konig Diosa oa'uyatenigda.
Kenda huaboa'da opuda̱ bo'tiahuaynig
kenpa'ti mo'pe̱e̱nig. Diosen Noki̱re̱ga̱
o'ka'. Jesúsa Diosen Noki̱re̱g
mo'nigta'mona'dene. 34-35 David huata'
tia'pakhue' o̱'e̱po kurudyo̱ huahue'
o̱'u̱yate. Jesús Diosyo o'hua'apo Davida
oa'uyate.
"Diosen huada'kopen yahuad,
Huairi. Taka'taj gana
yo̱gka'deaponok. Nogok aya'da
o̱'nen takaa mo'nigpe̱i̱ka'apone."
Do'hued Huairitaj Diosa oa'uy.
Davida oa'uyate.
36 Opud Israelen adhuea' huayayo
Jesústaj hue̱ypa cruzte mo'beta'po
bo'arakme'nig'a Diosanayo Huairikon
Cristotaj o'yahueame'te. Kenda daka'

yan'nopoikati'. —Pedroa 'utta'da
o'mana'uyate.
37 Pedrotaj Israelen adhuea'
huayayoa on'mapeedepo, kenda
nama'da o'kamey on'nopoedepo, pai'da
on'manopo'uy. Pai'nanada o'nepo,
—¿Kate kika'dik o'e, eg'? —Jesúsen
doce huamata'moneritaj Pedrotakon
on'mana'uy.
38 —Diostaj yan'nopo'korea'. Diostaj
huaboa'da yan'nigpeika'. Jesucristoa
o'paknok bautiza yag'kati'. Jesústaj
moknopoenok Diosa o'nen dakhuea'
e'ka' mo'nopo'tihueke'apone,
bokkahuea'apone. Kenpa'ti Diosen
Nokirega mo'nopo'toeapone. 39 Do'hued
Nokireg ijbayokapoy Diosa oa'uyatepo
opudtaj bo'yokapone, opuden
huasi'potaj, kenpa'ti bidteda huae'erita'
kenpa'ti nogbayo nogbayo huae'erita'
Diosa o'pakpo, ke'nen Nokireg
o'bayoke'apo. —Pedroa o'mana'uy.
40 Kenda o'mana'depo nogiti
nogdakon o'mana'po o'maboroaypo:
—In aratbut oyda o'nika'nig'a
oknopoehue' huae'eri o'nepo dakhuea'
ogkika'. Opudnayo konigti kikahue'ada
yan'nopo'korea'. —Pedroa o'mana'uyate.
41 Ken, huakka'da Pedrotaj on'peedepo,
o'noknopoepo, bautiza ogka'uyate.
Kenme'noeda tres mil Jesústaj huaboa'da
o'noknopoepo, Jesúsa huata'moneriere
on'nigpeika'uyate. Diostaj on'nigpeika'po
on'batadi'kika'uyate. 42 Jesúsen doce
huamata'moneria on'manmadikika'nok
kenomey o'noknopoedepo aya'da
huame'noeda daka' on'mapeika'uyate.
Aya'da ontatayo' on'bapika'uyate.
Jesús e'buey'uy okkahuehue' o'nepo,
on'bapika'uyate. Kenpa'ti Diostaj
ontatayo' on'tiona'pakika'uyate.

Konig huaboa' huaknopoe'eria ogkika'uyate.

43 Jesúsen doce huamata'moneria
kenda tiahuayhued o'neonhuahuika'
on'kika'po, Diosa o'batihuapoknok
huakka'tada on'bayarea'ika'. Aya'
aratbutada on'mamepu'keonhua'uyate.
44 Aya'da kenomey Jesucristotaj
o'noknopoepo, onteteyo' o'nika'po,
huayahuaya on'batihuapokika'uyate.
Kenomey katepi' on'toepo nogtaj
nogtaj on'bayokika'uyate. 45 Kenomey
katepi' on'toepo, ta'ba jakpi' nogda
nogda on'bahuay'ea'uyate. Pai'da
aratbuttaj huakupe on'bayoke'uyate.
46 Aya'da huame'noe Diosen jakyo
on'kupopakika'uyate. Kenomeyen jakya'
huayahuaya on'batobapika'po, durugda
on'bape'po huanopo'ada huadak
o'noknopoepo on'bapika'po, 47 Diostaj
durugda o'nepo, dakiti o'nona'ika'uyate.
Jesústaj huanigpeika'eria huadak
o'ne. Aya'ada huakka' jak huae'eria
on'bahuaa'ika'uyate. Aya'me'noe
Diosa o'batihuapokika'nok
Jesucristotaj nogomeya huaboa'da
o'noknopoepo, huanigpeika'eriere
o'noknopoe'ika'uyate.

E'ketpaktaj Jesucristoa o'paknok Pedroa o'yarea'uyate.

3 1 Nogok terea' e'huadte
Pedroere Juanere Diosen jakyo
on'hua'uyate. Kente niokpo e'huadte
aratbut on'tiona'pakika'uyate.
2 Diosen jak kurute huabokerek
e'ketpak o'ika'po, kenda e'si'poe'
e'ketpak o'ika'uyate. Diosen
akbogpete aya'me'noeda e'ketpaktaj
on'totiakika'uyate. Ken akbogpeta
o'dikka'ika' "'Uruda." Aratbut Diosen
jakyo en'kudde'te "Huakupe beyok,"
kae'po on'totiakika'uyate. 3 Diosen
jakyo huakuddikte ene'te Pedro
Juaneretaj, "Huakupe men'yok,"
o'mana'uy. 4 Pedro Juanere e'ketpaktaj
on'tiahuaypo,
—Oro'taj bo'tiahuai'. —O'nona'uy.
5 Kenda ea'te o'batiahuaypo, o'manige'uy.
Huakupepi' men'yokapone o'nopoepo.

6 —Huakupebayo' ij̱jẹ̱y oropi'
tọẹhue' ij̱jẹ̱y kenda ka'dik ọ̱'ẹpo
o'ka'apoy. Jesucristo Nazaret
huạẹ̱'eria o'paknok yaupakonpo
yabo', yahuae'. —Pedroa e'ketpaktaj
ona'uy. 7 Huada'kopen o'ta'koypo
o'boa'. E'bode'te hua'i huabopiere
o'yareudpo, o'teypakan'uyate.
8 Kenoka' o'kudajpo, o'boato'po
o'hua'e. Diosen jakyo Juan Pedroere
o'kudpo. O'hua'epo, o'kudajpo, "Dakiti,
Dios, huadakda megka'ne," ona'uyate.
9 O'hua'epo Diostaj dakiti ea'te aya'ada
on'tiahuay'uyate. 10 Kentaj on'nokiẹ̱'po.
'Uruda akbogpete "Huakupe beyok"
o'mana'ika'nok, kentaj on'nokiẹ̱'po
on'mepu'kepo, "Kenpihuay Diosa
'urua'da o'ka'," ọ̱da'uyate.

Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kenta' Pedroa o'manmadika'onhua'uyate.

11 Diosen jak kurute o'dikka'uyate
Salomón. Kente Juantaj Pedrotaere
e'dakka'a o'bata'bodhua'po ekhua'ta'
pakhue' o'mae'uy. Aya' aratbuta
e'dakka'taj on'tipẹẹpo on'mepu'kepo
on'baketonyakpo Diosen jak kurute
on'kupopakuyate. 12 Huakka'da
kenomeytaj en'kupopakte Pedroa
o'batiahuaydepo, o'manmadika'po:
—¿Mena'po e'yarea'taj
mo'mamepu'ke? ¿Menapo oro'taj
bo'tiahuaya'? Oro'taj teyda ọ̱'nepo
on'yarea' nama'da mo'nopọẹ̱ne.
Oro' huadakda ọ̱'nepo e'ketpaktaj
on'yarea' nama'da mo'nopọẹ̱ne,
Israel aratbut. 13 Oro'en Diostaj
Abraham o'nigpẹ̱ika'uyate. Isaac
Jacobere on'nigpẹ̱ika'uyate. Ken
Diosa ke'nensi'potaj 'urua'nanada
o'ka'po Jesústaj huaboro' huairia
o'yahueame'te. Opudanayo
kadarake'po Pilatotaj bo'yokme'te.
Pilato e'ọ̱rọ̱ka'ta' e'paktada
o'pudomeyạ̱ "Keje'" moname'ne.
14 Jesús Diosenyo'da, o'pakpo, 'urua'da
Diosenyo'da o'kadhuahuikame'te.
Kenpa'da huadaknanada ọ̱'i̱kame'te.
"Jesústaj pakhue' ọ̱'ẹ̱y. Dakhuea'
huakka'eritaj yạ̱ọ̱rọ̱ka'." Opudomey
Pilatotaj moname'ne. 15 Ken konig
Diosen huamanoeanhuahuika'eritaj
opudạ̱ bo'arakme'nig'a. Huabueyada
ẹẹ̱'tada Diosa o'noyhuadạ̱me'te
oro'ada o'tiahuayme'po oay. 16 Opudạ̱
e'ketpaktaj bo'tiahuayikame'ne daka'
mokiẹ̱'ika'ne. Jesústaj oro' oknopọẹ̱nok
o'yareadde. Kenda bo'tiahuayne.
17 Opuden huairiereada Jesústaj
nopọẹ̱hue' mo'ẹ̱po nama'da
bo'arakme'ne, ijnopọẹ̱y egomey.
18 Cristo pai'da nopo'ẹ̱dik ọ̱'ẹạ̱po
Diosen huamanbatia'pakeria
o'da'uyatenig kenda Diosa ọ̱gkame'.
Jesús pai'da o'nopo'ẹ̱po o'bueyme'.
19 Dakhuea' e'ka' yan'batik
yan'nopo'korea' Diostaj yanoknopọẹ̱'.
E'nopo'korea'nayo Diosa dakhuea'
e'ka' o'nopo'tihueke'apo kenpa'ti
Diosa mo'manopo'durugpaka'apone.
Kenpa'ti mo'manopo'teypaka'apone.
20 Kenpa'ti Dios onte'ti opudte Jesústaj
mo'nigta'mona'apone. Ke'na Cristo
ọ̱'ẹpo opuded huairi ọ̱'ẹ̱. 21 Oy Jesús
kurudyọ̱ ẹ̱'dik ọ̱'i̱ka'. Nogok Diosa
aya'da huaboa'da e'kade'te onte'ti
Jesús o'tiakapo. Kenda Diosa oa'uy.
Ke'nen huadak huamanbatia'pakeria
kenpa' o'da'uyate: 22 "Dios Huairia
huamanbatia'pakeritaj o'ta'mona'apo.
Opudtaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na
onaratbutyo' judío ọ̱'ẹạ̱po. Konigti
do'taj me'nigta'mona'uyne opudtaj
mo'nigta'mona'apone. Aya'da
mo'nika'apetnig yan'nigpẹ̱i̱kati'.
23 Aya'ada Diosba' huamanbatia'pakeritaj
pẹẹhue' ẹẹ̱'nayo Diosa kenpa'da
o'maenapo. Diosen aratbut ehue'dik
ọ̱'neapo." Kenpa' oa'uyate Moisésa.
24 Kenpa' oy oro' o'batiahuayde
aya'da Diosenba' huamanbatia'pakeri

on’batia’pakuyate. Samuela Diosen
huamanbatia’pakeria huakkuruda
kenpa’ oa’uyate. Kenpa’ti nogok
nogok nogda nogda Diosenba’
huamanbatia’pakeri kenpa’
on’da’uyate. 25 Opudomey Diosen
huamanbatia’pakerien adhuea’
huayayo mo’ẹpo aya’ aratbuttaj
huadaknada mo’manigka’apone. Kenda
Diosen huamanbatia’pakeriomeyạ
o’manbatia’pakuyate. “Ọ’nen
adhuea’ huayayoa aya’ aratbuttaj
’urua’nanada ya’manigka’apet.” Diosa
Abrahamtaj ona’uyate. 26 Kena’po
Diosa Huasi’po o’noyhuadạ’depo
opudtakon daka’ kạgkike’po
o’ta’mona’uyate. Opudạ aya’ada
dakhuea’ e’ka’ kan’manopo’kore’po
mo’nigta’mona’uyate. —Pedroa kenda
o’mananhua’uyate.

Pedro Juanere huakka’ judío huairitaj on’batiboa’uyate.

4 1 Pedro Juanere huakka’ aratbut
e’mananhua’te judío sacerdotea
on’huatiakuyate. Sacerdote Diosen
jak huatọẹ’eri sorotataj huairi
on’huatiakuyate. Saduceoa aratbut
on’bueypo noyhuadhue’dik ọ’ne
on’batia’pakika’uyate. 2 Pedro Juanere
aratbuttaj on’manmadika’nok kenpa’ti
Jesús e’bueyada o’noyhuadme’tenok
aratbut e’bueyada noyhuaddik ọ’neapo.
Kenpa’ on’manmadika’nok Saduceomeyạ
on’bahuadiay’uyate. 3 On’mahuadiaypo
Juantaj Pedrotaere on’batohua’po,
o’sikaponok sorotataen huabakudạ’
jakyo on’bakudạ’uyate. 4 Huakka’ada
Pedrotaj Juantaere on’mapẹẹdepo
Huairi Jesústaj o’noknopọẹ’uy. Kenoka’
cinco mil huabokerek Jesústaj
o’noknopọẹ’uy. Kenoka’ cinco mil
huabokerek Jesústaj o’noknopọẹ’uyate.
5 Emede’te judío aratbuten huairi
ọgkupopakpo, huatone’ huairi,
Apagba’ huamadoya’eriere Jerusalényọ
ọgkupopakuyate. 6 Kenpa’ti sacerdote
huairi Anás ọ’ụyate. Kenpa’ti Anás
Caifás huabetere, Juan, kenpa’ti
Alejandroere ọgkupopakuyate.
7 “Pedrotaj Juantaere yan’totiak.
Nopote yan’maboa’.” On’mana’uyate.
On’maboadepo,
—¿Monig bayarea’dik mo’ẹ? ¿Be’ed
hua’ate boka’? Yada’. —On’mana’uy.
8-12 —Huabokerek e’ketpaktaj
huadakda o’ka’mey. ¿Be’a
ya’yareame’? ¿Be’ed hua’ate o’kay?
Kenda e’nopọẹta’ e’paknayo daka’
yan’pẹẹ’. Yan’nopọẹ’. Aya’ Israel
aratbut kanoknopọẹ’. Jesús Nazareteri
o’paknok o’yarudme’ kenbokerek
e’yarede’ huadaksọ’da ịyọda o’bo. Ke’na
e’ketpak ọ’ịka’uyate. Jesucristotaj
huẹypa cruzte opudạ bo’arakme’ne.
Diosa e’bueyde’te o’noyhuadạme’te.
Jesús konig jak huaka’ huid ọ’ẹ.
Huidte jak onhuad. Opud Jesústaj
nigpẹẹhue’ mo’ịkame’po jak huaka’
huid mo’enme’te. Jesúste aya’ jakda
o’bahua’. Aratbutanayo oroen dakhuea’
e’ka’ nopo’tihuekehue’dik mo’ịka’ne.
Aratbutanayo onte’ti Diosere
noeanhuahuikahue’dik mo’ịka’ne.
Jesucristoayo’da nopo’tihueke’dik
mo’ẹne. Jesucristoayo’da onte’ti
Diosere noeanhuahuika’dik mo’ẹne.
Huakka’ jak huairitaj kenpa’ti
huatone’ huairitaj ịjjay. —Diosen
Nokịrẹgạ Pedrotaj o’nopọẹạ’nok Pedroa
o’mana’uyate.
13 Pedro Juanere me’pukhue’ ọ’nepo
’urua’da on’mana’nok huakka’ huairi
on’pẹẹpo, on’batiahuaypo, “Kenpihuay,
¿Menpapi’ ’urua’da yanahua’? Beroba’
nopọẹhue’ kenpa’ti huairi konig ehue’
ọ’ne.” O’nopọẹpo, Jesúsere ọ’nika’uy
on’nokịẹ’uy. 14 Kenpa’ti e’ketpak
on’yareme’te kenteda Pedro Juanere
o’bata’bonok, on’tiahuaypo, “dakhuea’
ọgkame’te,” ahue’dik ọ’nuyate.
15 Pedrotaj Juantaere on’maorọkandepo

huairi huaboa'da huayahuaya
on'batia'pakpo,
16 —Inomey huabokerektaj kate
ka'dik o̱'e̱ oro'. Konig tiahuayhued
o̱'neonhuahuika' o̱gka'deme'te aya'da
Jerusalén hua̱e̱'eri on'nopo̱e̱. Kahue'
o̱'neme', ahue'dik o̱'e̱y oro'. 17 Kenda
e'ketpaktaj onka'deme'te huabada
nogtaj nogtaj batia'pakhue'dik ka'ne'
i̱ghua'da mana'dik mo'ne. "Jesucristotaj
batia'pakhue' yane'." Juantaj
Pedrotaere mo'nona'nok. —Huairia
huayahuaya on'batia'pakuyate.
18 Onte'ti Pedrotaj Juantaere
en'batotiakde'te, "Jesústaj batia'pakhue'
yane'. Kenpa'ti Jesúsen hua'a
manmadikahue' yane'." On'mana'uyate.
19 —¿Kate ya'pak Diosa? ¿Be'taj
nigpe̱e̱'dik opudtaj Diostapi'?
¿Menpa' mo'nopo̱e̱ opud? 20 Kenda
o'tiahuayikamey. Kenda oro'
o'pe̱i̱kamey manika'dik o̱'e̱y. —Pedro
Juanerea huairitaj on'mana'uy.
21 Onte'ti yan'batik i̱ghua'da huairia
on'mana'depo, Juantaj Pedrotaere
on'maoro̱ka'uyate. Aratbuttaj
on'makme'pukpo mabitbithue'ada
on'maoro̱ka'uyate. E'ketpaktaj
o'yarea'nok "Dios huadakda o̱'e̱."
Aya'ada aratbuta ona'nok. 22 Ken
e'ketpaktaj Diosa o'yareame'
cuarenta huabayok yareahued
o'noeonhuahuika'uyate.

**Teynopo'da me'pukhue'ada
Diosen huadak hua'a a'manaya'po
Diostaj on'tiona'pakuyate.**

23 Kenoka' Pedrotaj Juantaere
e'noro̱ka'dete Pedro Juanere Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eritaj on'bahuahua'uyate.
Sacerdoteere huatone' huairiere
aya' on'mana'nig on'batia'pakuyate.
24 Aya'ada huanigpe̱i̱ka'eria on'pe̱e̱depo,
onteteyo' Diostaj on'tiona'pakpo:
—Dios Huairi i̱'e̱ne. Kurud i'ka'uy.
Ote' huadari i'ka'uy. Hua̱hue̱ huaboro'
e̱'po̱g i'ka'uy. Kenpa'ti aya'da kurudyo̱
hua̱e̱'eri i'ka'uy. Aya'da ote'yo hua̱e̱'eri
aya'da huadariyo, hua̱hue̱yo̱, e̱'po̱gyo̱
hua̱e̱'eri i'ka'uyate. Oro'en Huairi Dios
aya'da ika'uyate. 25 O̱'nenba'te Davida
o̱'nen huanaba'a oa'uy. O̱'nen Noki̱re̱g,
Dios Noki̱re̱g Davidtaj o'nopo̱e̱a̱'nok,
o'madoya'uyate:

¿Nog aratbut mena'po Diostaj
yan'huadiayika'po yan'maboyika'.
Mena'po Israel aratbut nama'da
huadik yan'nopo̱i̱ka'? 26 Nogbaya'
nogbaya' huairi on'tiakpo
on'kupopakpo, nogda nogda
jak huairiere on'kupopakpo,
Dios Huairitaj kenpa'ti Diosen
Cristotaj dakhuea'da e'magka'ta'
on'eretpakpo.

Kenda Davida o'madoya'uyate. 27 In
huakka' jakyo konig Davida oa'uyatenigda
Jesucristotaj a'magkaya'po o̱gkupopakme'.
O̱'nen huadakda huasi'po Jesús, kentaj
Cristo i'yahuea'po i'ta'mona'uyate.
Herodes Huairi, Poncio Pilato Huairiere,
nog aratbut, Israel aratbut Jesústaj
a'arakya'po o̱gkupopakme'. 28 Kenda
o̱gkame'nig kenda o̱gka'apo a'nenda
i'nopo̱e̱'uyate. 29 Oy huiyokda orotaj
mona'dene, yamape̱e̱', Dios Huairi.
Oro' o̱'nen huanaba'taj bo'tihuapok,
mo'nopo'teypaka', o̱'nen huadak hua'a
me'pukhue'ada o'mana'apoy. 30 Jesús o̱'nen
Huasi'poa 'urua'da kabayere', nogda nogda
'urua'da kake'po aratbut on'tiahuaypo
teyda o̱'e̱ Dios o'noknopo̱e̱a̱po, oro'en
Huairi Dios. —Huanigpe̱i̱ka'eria
on'tiona'pakuyate.
31 En'tiona'pakde'te ken jakyo
e̱gkupopakte o̱'i̱yi̱g'uy. Aya'tada Diosen
Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱'uyate. Aya'ada
me'pukhue' o̱'nepo Diosen huadak
hua'a on'manika'uy.

Katepi' enta̱e̱' ayedda on'ta̱i̱ka'uyate.

32 Aya'da Jesústaj huaknopo̱e̱'eri
konig katepi' nogtiada aratbut konigti

on’pakika’uy, konigti on’nopoika’uy,
konigti ogkika’uy. “In do’hued me’taene.”
Ahue’ o’nepo katepi’ entae’ ayedda
on’taika’uyate. 33 Jesúsen huata’moneria
me’pukhue’ada Huairi Jesús e’bueyada
o’noyhuadme’te on’batia’pakika’uyate.
Diosa o’batihuapoknok nogiti
o’noknopoepo huayahuaya nogitinada di’
on’maika’uyate. 34 Pai’da huaknopoe’eri
ehue’ o’nuy ta’ba huatoe’eria
on’bahuaya’po noga jak on’bahuaya’po
huakupe on’totiakpo 35 Jesúsen
doce huamata’moneritaj huakupe
on’bayoknok huakupe on’baedepo pai’da
huae’eritaj on’bayoke’ika’uynok nogtiapi’
pai’da ehue’ o’nika’uyate. 36 Kenpa’ José
o’ka’uyate. Josétaj nogdikkon o’dikka’
Bernabé. (Bernabé e’batihuapok
huadik o’e.) José levita aratbut o’uy.
Chipre huagkuta’mejyo huae’eri o’uy.
37 Ta’ba o’bahuaya’uy. Jesúsen doce
huamata’moneritaj huakupe o’tohua’po,
o’bayokuyate.

**Ananías Safiraere
dakhuea’ ogka’uyate.**

5 1 Nog huabokereknayo o’uyate.
Ke’nendik Ananías o’uy. Ke’nen
huatoe o’tauyate huadik Safira.
Huatoeere ta’ba on’bahuaya’po,
2 huatoeereada on’nopoepo sue’da
huakupe nogte o’iregapo o’tiokhueypo
“In aya’ huakupe o’e,” da oa’po Jesúsen
doce huamata’moneritaj o’bayokuyate.
3 —¿Toto’taj mena’po i’nigpeepo
Diosen Nokiregtaj da ina’ne? Ta’ba
e’bahuaya’ huakupe i’posaka’po
i’iregapo i’tiokhueyne. 4 Bahuayahued
o’nen ta’ba i’taikame’. E’bahuaya’de
huakupe o’nen o’e. ¿Mena’po kenpa’
nama’da i’nopoe? “Ken aya’da huakupe
ijyoki,” nama’da ia’. Huabokerektaj da
onahue’ i’ene. Diostaj da ina’ne, Ananías.
—Pedroa ona’uy.
5 Ananías Pedrotaj kenda
o’peeondepo o’bueyonpo o’hue’kuy.
Aya’ada kenda huaboa’da on’nokotdepo
huakka’da on’mame’puke’uy.
6 Ken huabo on’huatiakpo asuk
o’nogkuta’doka’po, on’tohua’po,
on’kubarakka’uyate.
7 Bapa’ hora e’pokde’te ke’nen huatoe
o’kudon’uy. Huatoe bekbueydene
nopoehue’ o’epo o’kudon’uyate.
8 —¿Ta’bataj meniga’ huakupete
mo’bahuaya’? ¿O’nen huatoe oa’de
menpa’ kenniga’teda huakupete
mo’bahuaya’? —Pedroa ona’nok,
—Ee’, konig do’hued huatoe menetnig
kenda oro’taj bo’yokne. —Ettone’a
ona’uy.
9 —Huatoeere Diosen Nokiregtaj
da mena’po onpapayo’ mo’nopoepo,
mona’. Yapee’. Kenomey o’nen
huatoe’taj on’kubarakkadpo akbogpete
o’nokye’depo ontakon on’tohua’apo.
—Pedroa ona’uy. 10 Ida ettone’ Pedroen
hua’ite o’bueyonpo o’hue’kuy. Huabo
on’kudpo e’bueytaj on’tiahuaypo,
on’bueytohua’po, huatoeere ontatayo’
on’kubarakka’uyate. 11 Kenda aya’
Jesústaj huaknopoe’eria on’peedepo,
huakka’ on’mididuyate. Aya’ada
aratbut on’peedepo, huakka’da
on’mame’pukuyate.

**Konig tiahuayhued
o’neonhuahuika’uyate
Pedromey ogka’po dakhue’taj
on’bayarea’uyate.**

12 Ken Jesúsen huata’moneritaj Diosa
o’tihuapokpo o’bateypaka’nok ’urua’da
ogkika’uyate. Konig tiahuayhued
o’neonhuahuika’uyate ogkika’uyate.
Kenpa’ti dakhue’taj on’bayarea’ika’uyate.
Aya’ huaknopoe’eri Diosen jak
kurute Salomónte ogkupopakika’.
13 Nogomeynayo oknopoehue’ huae’eria
on’me’pukpo huaknopoe’eriere
kupopakhue’ e’eada Jesúsen
huanigpeika’eri huadakda o’ne
on’nopoika’uyate. 14 Huakka’

huabokerek huakka' ettone'ere Jesús
Huairitaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.
15 Ken, 'urua'da Jesúsen huata'moneria
ogkika'nok dagte e'digpak e'ketpak
nogda nogda on'batohua'po, asukte
on'bahueda'uy. Pedro huapokdikte
ke'nen huanokirega e'tipokte
yan'yareapet. 16 Huakka' jakya'
Jerusalén huakka' jak ibodte
Jerusalényo on'batiakpo, nogda nogda
huakka' jakya' on'batiakpo, aratbut
e'digpaktaj on'totiakpo, aratbut toto'a
huamanopo'toe'eritaj on'totiakuyate.
Diosa aya'tada on'bayarea'uyate.
Kenpa'ti toto'taj on'maen'uyate.

**Pedrotaj Juantaere diga'
on'magka'uyate.**

17 Kenoka' sacerdote huairi kenpa'ti
saduceo huaknopoe'eri aya'ada
digda on'bahuahuaypo, Jesúsen
doce huamata'moneritaj digda
on'bahuahuaypo, 18 huabakuda' jakyo
on'bakuda'uyate. 19 Sikyonayo Diosen
huamata'moneria huabakuda' akbogpe
okhuikepo o'maoroka'po Jesúsen
huamata'moneritaj o'maoroka'po.
20 —Yan'huati'. Diosen jakyo
yan'huati'. Ayoda yan'bopo, huaboda
huadikkon huanoeanhuahuika'
yan'manmadikika'. —Diosen
huata'moneria o'mana'uyate.
21 On'peedepo Diosen jakyo on'kudpo,
sikyoedda eme'te on'kudpo, huaboa'da
on'manmadika'uyate. Egkupopakya'
on'manmadika'uyate.
Nog jakyo kenteda huairi
ogkupopakika' nogomeyere sacerdote
huairi on'tiakdepo, aya'da Israel
huairitaj kenpa'ti Israel huatone'
huairitaj ogkupopakdepo, huabakuda'
jakya' Jesúsen huamata'moneritaj
kan'batotiake'po on'mata'mona'uynig'a,
22 sorotataj onhua'nig'a, Jesúsen
huamata'moneri huabakuda' jakyo
bahuahuayhue' o'nedepo, on'tiakuyate.
23 —Huabakuda' jakyo o'tiakdepo
huakiregya' e'tiokkasa' e'ika'. Jak
huatoe'eria sorotataj on'tibopo,
akbogpe on'tioka'. Akbogpe
ekhuike'te ehue' o'ne jakyo. Jesúsen
huamata'moneri ehue'da o'ne.
—Sorotataj on'mana'uyate.
24 Diosen jak sorotataj huairi kenpa'ti
sacerdote huairi sorotatataj on'peedepo,
"monig ya'eapet" on'batia'pakuy.
25 Kenda en'batia'pakte nogtida
huabokerek o'tiakato'po,
—Kenomeytaj huabakuda' jakyo
mo'bakudame'ne Diosen jakyo on'bopo,
onte'ti aratbuttaj on'manmadika'.
—Ken huabokereka o'mana'uyate.
26 Sorotataj huairi kenda o'peedepo
ke'nen sorotataj o'batohua'. Jesúsen
huamata'moneritaj o'batotiakuyate.
Daka'da on'batotiakpo dakhue'da
egka'nayo aratbut huida menpa'jiput,
on'nopoepo. 27 Israel huairi
egkupopakyo on'bahuatotiakpo,
eretnopoyo on'maboa'uyate. Sacerdote
huairi o'mana'nok:
28 —Jesúsen hua'a manmadikahue'
yane'. Ighua'da oame'nig'a nigpeehue'
mo'epo, huabada Jerusalén huaee'eritaj
mo'manmadika'deme'ne kenpa'ti oro'taj
Jesústaj bo'arakme' mo'batia'pakme'.
—Sacerdote huairia on'mana'uy.
29 —Diostayo'da nigpeika'dik
o'ey oro'. Huabokereka nogda
eda' manigpeehue'dik o'ey.
30 Opuda Jesústaj hueypa cruzte
mo'beta'po bo'arakme'nig'a, oro'en
huapane'kudaken Diosa e'bueytada
o'noyhuadame'te. 31 Kenpa'ti Diosa
kurudyo o'tobehuikpo huada'kopen
o'huadame'te. Jesústaj huaboro'
huairi o'yahueame'te. Jesús huaboro'
huairi o'enok aya'ada kentayo'da
nigpeika'dik o'ne. Jesúsa Diosere
onteteyo' huamanopo'yarea'eri
o'epo huabokereken dakhuea'
e'ka' nopo'tihueke'dik o'ika'apo.

Konigepo Israel aratbut dakhuea'
e'ka' nopo'korea'dik ya'nepo
kenpa'ti Diosa nopo'tihueke'dik
ya'maeapet. 32 Aya'da Jesúsa e'ka'te
o'tiahuayikamey. Buttida o'ay Diosen
Nokirega kenpa'ti Jesústaj buttida
o'huaa'. Ke'na Jesústaj on'nigpeika'
Diosa ke'nen Nokireg o'bayoke'. —Nog
Jesúsen huamata'moneri Pedroerea
on'mana'uyate.
33 Huakka' huairi on'kupopakpo
Pedromeytaj on'peedepo, huakka'da
on'huadiaypo, e'barakta' on'paknig'a.
34 Nogtida fariseo huairi nog
huairiomeyere o'uy. Ke'nen huadik
o'uy Gamaliel. Gamaliel Moisés
e'mana'ba' huamanmadika'eri o'uyate.
Ken huadakda o'e aya'ada aratbut
on'tinopoe'uy. Ke'na o'bodpo jak
kurute Jesúsen huamata'moneritaj
o'maoroka'uyate. Judío huairitaj
o'mana'po:
35 —Daka' yan'nopoepo, Jesúsen
huamata'moneritaj kate o'nogka'apet,
Israel aratbut, o'nona'ne. 36 A'nenda
Teudas o'epo "Huaboro' huairi ijjey,"
nama'da o'mana'nok huakka'ada
kentaj on'nigpeikame'. Cuatrocientosa
on'nigpeikame'nig'a nogok Teudastaj
o'darakdeme'nok aya'da ke'nen
huanigpeika'eri on'bahuame'te. Kenpa'da
on'batikuyate. 37 Nogok gobierno huairi
aratbuttaj e'madika'te Judas Galileayo
huae'eri o'uyate. Huakka'ada on'nigpeika'
kenpa'ti Judastaj o'darakdenok aya'
ke'nen huanigpeika'eri on'bahua'uyate.
38 Kena'po in huabokerektaj magkahue'
yane'. Yan'maoroka'. Huabokerekada
on'pakpo egka'nayo ehue'dik o'neapo.
Batikdik o'neapo. 39 Diosen en'mana'nayo
mabatikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti
opudomeya Diostaj dakhue'da
mogka'apet. —Gamaliela judío huairitaj
o'mana'uyate.
40 Kentaj daka'da on'nigpeedepo
jakyo onte'ti Jesúsen doce
huamata'moneritaj on'batokuddepo,
on'mabitbitdepo, ona'ti Jesúsa
o'kika'nig tia'pakhue' yane' ighua'da
on'mana'depo, on'maoroka'uyate.
41 Jesúsen doce huata'moneri judío
huairi egkupopakya' durugteda
on'bakhua'po "oro' Jesústaj o'huaa'nok
huairia mo'bitbitne Diosa o'paknok."
Durugda on'batia'pakuyate. 42 Diosen
jakyo aratbuten jakyokon Jesucristotaj
on'batia'pakonhuahuika'po,
on'manmadika'onhuahuika'uyate.

Aypo ayhuataj kan'bayokike'po sietea kan'batihuapokike'po on'baktie'ea'uyate.

6 1 Kenoka' Jesústaj huaknopoe'eri
o'nitakpo griego huaknopoe'eria
hebreo huaknopoe'eritaj on'bahuaa'po
"Aypo e'bayokete oro'omeyen ayhua
sue'da aypo on'bae'ika' hebreo
ayhuanayo huakka'da on'bae'ika'."
griego huaknopoe'eria on'bahuaa'uyate.
2 Kena'po doce Jesúsen huata'moneria
aya' huaknopoe'eritaj on'kupopaka'po,
—Apagba' oro' manmadikika'dik
o'epo aypo ayhuataj kirigayo'
bayokikahue'dik o'ene. 3 Siete
huama'buy huaknopoe'eritaj
yan'baktie'ea'. Kenomey huadak
huaka'eri o'ne aya'ada on'matinopoe
kenpa'ti kenomeytaj Diosen Nokireega
'urua'da o'manopo'toika' kenpa'ti
kenomey huadakda Diosen hua'a
on'nopoe, kenomeytaj yan'baktie'ea'
ayhuataj aypo kan'bayokike'po. 4 Ayhua
aypo kan'bayokike'po, opuda sietetaj
e'baktie'ea'nayo oroataj Diostaj
o'tiona'pakika'apoy kenpa'ti Diosba'
o'manmadikika'apoy. —Jesúsen
huamata'moneria on'mana'uy.
5 Kenda Jesúsen huamata'moneria
on'mana'nok aya'da on'pakpo
Estebantaj on'depo, Esteban Diosen
Nokireg huakka'da o'nopo'toe'uy
kenpa'ti Diostaj huakka'da

oknopo̱e̱'uyate. Kenpa'ti Felipetaj
on'de'uyate. Prócorotaj Nicanortaj,
Timóntaj, Parmenastaj Nicolástaj
on'bae'uyate. Nicolás nogbaya'
Antioquíaya' o'tiakuyate. A'nenda
judíoen e'manmadika' o'nigpe̱i̱ka'uyate.
6 A'ti Jesúsen huamata'moneriyo
on'batotiaknok, on'bakutibata'tepo
daka' Diosa kabatihuapoke'po
on'tiona'pakuyate.
7 Nogi̱ti huakka'da Jesús Huairitaj
on'manmadika'uyate. Huaknopo̱e̱'eri
Jerusalényo̱ huakka'da on'nitakuyate.
Huakka'da sacerdote kenpa'ti Jesústaj
o'noknopo̱e̱po, on'nigpe̱i̱ka'uyate.

Estebantaj dakhue' a'huaaya'po judío huairi e̱gkupopakte on'tohua'uyate.

8 Konig Diosayo'da ka'dik
kake'po Diosa Estebantaj 'urua'da
o'nopo'to̱e̱po o'teypaka'nok Esteban
teyda o'kika'uyate. Kenda aratbut
tiahuayhued on'neonhuahuika'
o'kika'uyate. Aratbut en'tiahuayte
o'bayarika'uyate. 9 Esteban nama'da
i'manmadikika'ne sue'ada huabokerek
on'boypo o'nona'uy. Judíoen
hua̱i̱take' jakya', o'dikka'uy Esclavos
Libertadosyo on'bahuatiakdepo,
Cirenebayo hua̱e̱'eri Alejandríabayo
hua̱e̱'eri Ciliciabayo hua̱e̱'eri kenpa'ti
Asiabayo hua̱e̱'eri Estebantaj
on'boy'uyate. 10 Diosen Noki̱rega̱
Estebantaj o'nopo'to̱e̱nok huakka'da
o'nopo̱e̱'po 'urua'da o'manbatia'paknok
nogbayo hua̱e̱'eria onte'ti katia'
onahue'dik o̱'ne. 11 Konige̱po da
huaa'eretaj da kadepo huakupe
on'bayokpo, "Moiséskudaktaj
dakhue'da o'batia'pak Estebana. Diostaj
dakhue'ada o'huaa'me'. O'pe̱e̱mey."
Kenpa' yanhuaa' da huaa'eritaj judío
esoeria on'mana'uy. 12 Ken konig
nama'da Estebantaj da huaa'eria
on'mahui̱a̱'nok, huabada Estebantaj
on'huadiaypo judío huatone'ere
Diosba' huamanmadika'eriere
on'huadiaypo, Estebantaj on'huahua'po,
on'to̱e̱po, judío huairi e̱gkupopakyo
on'tohua'uyate. 13 Estebantaj
da kan'huaa'e'po da huaa'eritaj
on'batotiak. Nama'da on'mana'po:
—Esteban Diosen jaktaj
dakhue'da o'huaa'ika'. Diosba'
Moiséskudak e'madoya'taj dakhue'da
o'huaa'ika'. 14 Diosen jak o'sakapo
Jesús Nazareteria. Ke'na ea'te
o'pe̱e̱mey. Kenpa'ti konig Moisésa
o'manmadikadhuahuika'uynig oro'
o'kika'nig kenda Jesúsa kenpa'da
o'maenapo. Moisésen e'manmadika'
o'enapo. Kenpa' Esteban e'batia'pakte
oro' o'pe̱e̱mey. —Da huaa'eria
on'huaa'uy.
15 Aya'da huairi e̱gkupopakya'
Estebantaj on'tiahuaypo,
Diosen huata'monerienkokonig
on'tiahuay'uyate.

Estebana o'mana'onhua'uyate.

7 1 —¿Buttida menpa' yada'?
—Sacerdote huairia Estebantaj
ona'uynok,
2 —Men'pe̱e̱', eg', men'pe̱e̱',
huairitone'. Oro'en Dios teyda
o'kika'. Diosa oro'en onaratbutyo'
adhuea'pane'kudak Abrahamtaj
o'batia'pakuyate. Abraham Haránbayo
huahued Mesopotamiabayo e̱'i̱ka'te
Diosa Abrahamtaj o'batia'pakuyate.
3 "O̱'nen huadaribaya' o̱'nen
huabetya' yabakhua' nogbayo
yahuati' ijtohua'apopo huadari
o'tiahuaya'apone." Diosa Abrahamtaj
ona'uyate. 4 Ken, Caldea aratbutenbaya'
Abrahamomey on'bakhua'uy. Harán
huakka' jakyo Abraham o̱'i̱ka'uyate.
Nogok ke'nen apag e'bueyde'te
inbayo oro' o̱'i̱kay Diosa Abrahamtaj
o'totiakuyate. 5 I̱yo̱ konig ke'nen
huadari ka̱ta̱e̱'po yokhued o̱'u̱y Diosa.

Ta'basi'popi' yokhued o̱'e̱po, "Huadari
ka̱ta̱e̱'po ijyokapoy. On e'bueyte
o̱'nen huasi'potaj o̱'nen huayayotaj
huayayoen huayayotaj huadari
ijyokapoy." Diosa ea'te Abraham ke'nen
huasi'po to̱e̱hued o̱'e̱'uyate. 6 "O̱'nen
adhuea' huayayo nogaratbutenbayo
on'maeonhuahuika'apo. Nogaratbuta
dakhue'da on'magkadhuahuika'apet.
Nog aratbuten huanaba' ya̱'neapet."
Dios Abrahamtaj ona'uyate.
Cuatrocientos huabayok dakhue'da
on'magkadhuahuika'uyate.
7 "Kenomeytakon castiga
ijmagka'apoy. Castiga e̱gkade'te onte'ti
on'maoro̱ka'apo. I̱yo̱ on'batiakdepo
do'hued o̱gkika'apo." Diosa
Abrahamtaj ona'uyate. 8 Kenda ona'nig
eknopo̱e̱'nayo huabokereksi'daktaj
yabaktega'ika'. Abrahamtaj
ona'uynok Abrahamensi'potaj Isaac
e'si'poe̱'de ocho huame'noe e̱e̱'te
osi'dakokteg'uyate. Isaac kenpa'ti
ke'nensi'po Jacobtaj osi'dakokteg'uyate.
Jacoben doce huasi'potaj
o'basi'dakoktega̱'uyate, Kenomey oro'en
Israel aratbut adhuea'pane' o̱'nuyate.
9 Kenomey Jacobensi'po
oro'en adhuea'pane' o̱'nepo
kenomeyen huama'buy huasuedtaj
on'huadiay'uyate. Josétaj
on'huadiaypo Egiptobayo kan'tohue'po
huabahuayaeritaj huakupete
on'bayokuyate. A̱yo̱ huanaba' e̱e̱'te
huadakda Diosa Joséere o̱'i̱ka'uyate.
10 José pai'da e'nopo'e̱te Diosa
o'tihuapokpo o̱'o̱ro̱ka'uyate. Diosa
daka' o'tihuapokika'nok kenpa'ti 'uruda
o'nopo̱e̱a̱'nok Faraón Egipto huairia
Josétaj o'pakpo Egiptobayo huairi
o'yahuea'uy. Kenpa'ti ke'nen jak huairi
o'yahuea'uyate.
11 Nogoknada Egiptobayoere
Canaánbayoere ta'ba tibohue'
o̱'e̱nok aypobayo' o̱'nepo huabada
diga̱'da on'kusitokuyate. Oro'en
adhuea'pane'kon aypobayo' o̱'nedepo.
12 Egiptoyo aypo on'mato̱e̱ Jacob
o'pe̱e̱depo oro'en adhuea'pane' o̱'e̱po
huasi'potaj o'mata'mona'uyate. Ken
huakkuruda aypote on'hua'uyate.
13 Nogok onte'ti aypote Egiptoyo
on'hua'uyate. José huama'buytaj
o'maki̱e̱'po, "Do opuden huama'buy
i̱jje̱y." O'mana'uyate. Kenoka' Faraón
Egipto huairi Joséen onaratbutyo'
huaboa'da o'maki̱e̱'uyate. 14 Jacob
ke'nen apagtaj kenpa'ti aya'da ke'nen
onaratbutyo', "Yan'tiak," Joséa
o'mana'uy. Ke'nen onaratbutyo' setenta
y cinco aratbut o̱'nuyate. 15 Ken
Egiptoyo Jacobomey on'hua'uyate.
Ke̱yo̱ ke'naere ke'nensi'poere
on'matone'pakdepo on'mabuey'uyate.
16 Nogoknanada e'bueyen huaaytaj
adtenanada on'totiakonhuahua'depo
Siquemyo̱ on'baaybukuyate. Ken
kubarakkog a'nennada Abrahama
Hamorensi'potaj huakupete
o'bake'uyate.
17 Huakka' huabayok
o̱'neonhuahuika'po Jacobkudaken
aratbut huakka'da o'nitakpo,
huakka'nada o̱'ne'uyate. E'nitakde'te
Abrahamtaj Diosa ona'uyatenigda a'ti
o'ka'apo. 18 Kenoka' nog huabokerek
Egipto huairi o̱'e̱'uyate. Huaboa'da
huairi o̱'e̱po Josékudak 'uruda
o'kika'uyate nopo̱e̱hue' o̱'u̱y. 19 Oro'en
onaratbutkudaktaj nama' o'magka'po,
dakhue'da o'magka'depo, kenomeyen
huabokereksi'po yo̱bed kabueye'po
en'dik mo'e̱ne. Ken konig o'mana'uyate.
Dakhuea'da o'magka'uyate
huabo huairia. 20 Kenoka' Moisés
o'si'poe̱'uyate. 'Urusi'poda Diosa
o'tiahuay'uyate. Apagere inagere
huasi'po on'to̱i̱ka'po, bapa' puug
on'to̱e̱'uyate. 21 Kenoka' en'dik
e̱e̱'te on'eandepo Faraón huairien
hua̱yo̱bua o'huahuaydepo, o'tohua'po
ke'nen jakyo o'toeonhuahuika'uyate.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

Konig ke'nen huasi'ponig
o'toeonhuahuika'uyate. 22 Aya'
Egipto aratbuten e'nopoe' Moiséstaj
on'manmadika'uyate. Moisés 'urua'da
o'manbatia'pakika'po kenpa'ti 'urua'da
o'kika'uyate.
23 Moisés cuarenta huabayok
o'toedepo ke'nen onaratbutyo' Israel
aratbuttaj e'batiahuayta' o'pakpo,
o'bahuahua'uyate. 24 Egiptoeri
huabokereka Israel huabokerektaj
dakhuea' egka'te Moisésa o'tiahuaypo
Egiptoeritaj o'tihuapokpo o'arakuyate.
25 Egiptobaya' ka'batohue'po Diosa
o'ta'mona'uy. Do'hued onaratbutyo'
yan'nopoeapet. Moisésa nama'da
o'nopoenig'a ke'nen onaratbutyo'
nopoehue' o'nuyate. 26 Eme'te botta'
ke'nen onaratbutyo' o'tiahuaypo,
en'batuktukte o'batiahuay'uy.
Moisésa e'manoeya'ta' o'pakpo,
"Opud huama'buy mo'ene,
mo'batuktukapete," o'mana'uyate.
27 Ke'na nog huabokerektaj
dakhuea'da ogka'po Moiséstakon
ondajpo, "¿Oro'en huairi kenpa'ti
oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a
mena'uy bokapetea' huamananhua'?
28 ¿Konig 'ikken Egiptoeritaj
i'arakme'te do'takon e'arakta' i'pak?"
Moiséstaj ona'uy. 29 Kenda Moisés
o'peedepo, nogbayo o'hua'uyate. Nog
aratbutenbayo Madiánbayo esoeri
o'eonhuahuika'uyate. Keya' botsi'poa'
o'si'popakuyate.
30 Nogoknanada cuarenta huabayok
e'pokde'te aratbut ehue' e'ika'yo
Moisés o'eonhuahuika'depo ote' Sinaí
'ibodte Moisés Diosen huata'moneritaj
o'tiahuay'uyate. Mahuai'huia
o'bakpakuyate. Mahuai'hui e'bakpakyo
Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate.
31 Moisés o'tiahuaypo, o'mepuke'uy.
'Uruda a'tiahuaya'po adte o'huahua'po
Huairi Diostaj o'peee'uyate. 32 "Dios
ijjey. O'nen adhuea'pane'en Dios ijjey.
Abrahamkudak do'taj menigpeika'uyne
Isaackudak Jacobkudakere
men'nigpeika'uyne." Diosa oa'nok
Moisés o'me'pukonpo huakpisi'potaj
tiahuayhue'dik o'uyate. 33 "Iyoda do
Dios ijjey. In do'eddari o'enok o'nen
hua'iot yakiroka'. 34 Do'hued aratbut
Egiptoyo o'nepo, huadigda dakhuea'
on'magka'nok Egipto aratbuta
on'magka'nok e'bahuikonhuahua'te
ijmapeey. A'baktohua'ya'po ijhuaraki.
Yatiakpo Egiptobayo o'ta'monapone."
Dios Huairia Moiséstaj ona'uyate.
35 Moisésta' pakhue' o'nepo
"¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en
huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy
bokapetea' huamananhua'?" Ona'uyate.
Moisés kenomeyen huairi huae'
Diosanayo o'ta'mona'uy. Moisésa
ka'bakbatohue'po o'ta'mona'uy.
Diosen huata'moneria huakpisi'po
e'bakpakya' o'ta'mona'uyate.
36 Egiptoyo kenpa'ti e'pogte o'dikkika'
e'pog huabed konig Diosyo'da
ka'dik o'enig konig tiahuayhued
o'neonhuahuika'nig Moisésa
o'kika'uyate. O'kika'depo Egiptoya'
oro'en aratbut o'bakbatohua'uyate.
Aratbut ehue' e'ika'yo cuarenta
huabayok o'matounhuahuika'uyate.
Keya'kon konig Diosyo'da ka'dik
o'enig o'kika'uyate. 37 "Konig
Diosa be'ta'mona'uyne konigti
opud e'huaikaya' nogtatida Diosa
o'ta'mona'apo. Kentaj yan'nigpeikati'."
Kenda Moisésa Israel aratbuttaj
o'mana'uyate. 38 Aratbut ehue' e'ika'yo
Israel aratbutere Moisés o'ika'uyate.
Ote' Sinaíte Diosen huata'moneria
kentaj o'batia'pakonhuahua'nig,
kenda Moisésa o'nigpeedepo oro'en
adhuea'pane'takon o'mana'uyate.
Diosen huanounhuahuika' hua'a oro'en
adhuea'pane'taj o'mana'uyate.
39 Oro'en adhuea'pane'kudaknayo
Moiséstaj e'nigpeeta' pakhue' e'ne'tada

Egiptoyo e'kumejta' on'pakuyate.
40 Moisés ote'te o̱'unhuahuika'nok
Moisésen huama'buy Aaróntaj
o'nona'po: "Moisés meyon ya̱'e̱
nopo̱e̱hue' o̱'e̱y oro'. Moisésa
mo'batotiakme'ne Egiptobaya'. Oro'taj
siro e'ketka' dios monigka', huakkuru
oro'taj bo'tohue'po." Aaróntaj
o'nona'uy oro'en adhuea'pane'.
41 Kenoka' oro vacapa' diostaj e'ketka'
o̱gka'uyate. O̱gka'depo kenomeyen
'uhua konig oveja on'nigbatiaraka'po
oro e'ketka' vacataj on'bayokuyate.
'Uruda o'kay nama'da on'nopo̱e̱po
on'durugpakuyate. 42 Siokpo oro'en dios
mo'ta̱e̱' on'da'nok kenpa'ti siokpotaj
o'deretpaknok Diosa o'bakhua'uyate.
Diosen huamanbatia'pakeria
o'madoya'uyatenig bo'tiahuayika':

A'nenda aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo
bohua'epo, cuarenta huabayok
mo'unhuahuika'uy. Huakka'
'uhua mo'batiaraka'po
mo'bakpakika'uynig'a. ¿Be'taj
monigkiket? Kenda do'taj
kahue' mo'i̱ka'ne. 43 Konig
nog aratbuten e'ketka' dios
boka'uyate. Ke'nendik Moloc.
Kentaj a'tiona'pakikaya'po
boka'uyate. Kenpa'ti
nog siokpo e'ketka' dios
boka'uyate. Ke'nendik Renfán.
Kentaj a'tiona'pakikaya'po
boka'uyate. E'ketka' dios
Molocen jaksi'poyo opuda̱
bo'tohua'ika'uynig'a. Kenpa'ti
siokpo e'ketka' dios Renfántaj
opuda̱ bo'tohua'ika'uynig'a.
Oro'en dios i̱'e̱ne o'eretpaki
mona'ika'po kena'po Diostaj
kurudyo̱ nigpe̱e̱hue'da nama'da
bo'kika'uyate. Konige̱po opuden
jakya' Babilonia huakka' jakyo
adteda opudtaj ijmata'mona'apoy.
Opudtaj Babiloniayo
on'batohua'apo.

Opud Israel aratbuttaj Apagba'
huamanbatia'pakeria kenpa'
o'madoya'uyate.
44 Aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo oro'en
adhuea'pane' o̱'neonhuahuika'po
huasi'dak jak Diostaj
on'nigto̱e̱'ika'uyate. Diosa huidte
o'manigmadoya'uyate. Jakyo ken
huid on'tounhuahuika'uyate. Konig
Diosa o'nopo̱e̱a̱'uynig Moisésa jak
o'ka'uyate. Huasi'dak jakya' sacerdote
Diostaj on'tiona'pakika'uyate. 45 Nogok
Moisés e'bueyde'te adhuea'pane'en
huabatohua' huairi Josué o̱'u̱yate.
Diosen huasi'dak jak on'tohua'po,
kenda huadari Diosa o'bayoknok
on'bahua'uyate. Diosa nog aratbutaj
Israel aratbut ehue'taj o'maen'uyate.
Indariya' on'hua'po huasi'dak jak
on'tohuae'ika'uyate. Nogok nogok
on'toeonhuahua'uyate. David huairi
hua̱e̱o̱k huasidak jak on'to̱e̱'ika'uyate.
46 David Diostaj o'nigpe̱i̱ka'nok Davidtaj
o'pakuy Diosa. Huaboro' jak Diostaj
e'nigkata' o'pakuy. David Jacoben
Diostaj e'nigkata' e'pakada, 47 kahue'
o̱'u̱yate. Davidensi'poa Salomón Diosen
jak o'ka'uyate. 48 Dios Huairi kurudyo̱
hua̱e̱'eri huabokerekada huaboro' jak
e'ka'yo, i̱kahue' o̱'i̱ka'. Kenpa' Diosba'
huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

49 Kurudyo̱ huairien huahuadte
ijhuadikay. Huadariyo
do'hued hua'ibo o̱'e̱. Jak
do'taj nigkahue'dik mo'e̱ne.
Jakyo tayhue' i̱ji̱kay. 50 Aya'da
ijka'uynig. ¿Menpa' mo'nopo̱e̱?

Kenpa' oa'uyate. Diosba'te
o'madoya'uyate.
51 Diosen e'ka'ta' pakhue' mo'i̱ka'
opudomey. Konig aratbut Diostaj
oknopo̱e̱hue'da o̱'nika' konig opuden
huanopo' mo'i̱ka'ne. Diosenba'taj
pe̱e̱hue'dik mo'i̱ka'ne. Diosen
Noki̱re̱gtaj e'pe̱e̱ta' pakhue' mo'i̱ka'ne.
Konig opuden adhuea'pane'

o̱’nuyate konigti opuda̱ mo’i̱ka’ne.
52 Opuden adhuea’pane’ aya’tada
Diosenba’ huamanbatia’pakeritaj
dakhuea’da on’magkika’uyate.
“Diosen ’urunanada o’tiakde,”
en’mana’tada huamanbatia’pakeritaj
on’barakika’uyate. Oykon Diosen
’urunanada huairi e’tiakdetada
bo’kupopakpo da bo’huaa’po
bo’titohua’po bo’arakme’ne opuda̱.
53 Diosen huata’moneria Diosba’
mo’ba’yokuyatenig’a Diosenba’ opuda̱
mo’bae’de’uynig’a nigpe̱e̱hue’ mo’i̱ka’ne.
—Estebana judío huairiomeytaj
o’mana’uyate.

Esteban o’buey’uyate.

54 Kenomey judío huairi Estebantaj
on’pe̱e̱depo huakka’nada on’huadiaypo
Estebantaj diga̱’da on’huadiay’uyate.
55 Estebannayo Diosen Noki̱re̱g
o’nopo’to̱e̱nok kurudyo̱ o’tiahuaypo
Dios ’urueyda o’tiahuaypo Jesús Diosere
onteteyo’ e’bote o’tiahuay’uyate.
56 —Men’pe̱e̱’, kurud ekhuike’ o̱’e̱.
Ken Huabokerek Diosa o’ta’mona’uyate,
Diosen Huasi’po o̱’e̱po Diosere e’bote
ijtiahuay. —Estebana o’mana’uyate.
57 ’Utta’da on’basagkea’udpo
on’peokba’tepo, on’huakupopakonpo,
58 huakka’ jakya’ Estebantaj
on’to̱o̱ro̱kdepo, on’pa’ea’uyate.
Huida̱ huapa’ea’eria huaok Saulotaj
me’ta̱to̱e̱po on’bayoka’uyate. Saulo
tone’bokerek o̱’u̱y.
59 En’pa’ea’te Estebana o’tiona’pakpo:
—Do’hued noki̱re̱gtaj bee’, Huairi
Jesús. —Ona’uyate. 60 O’ikudata’tepo,
—I̱ne dakhuea’ me’nogka’nigtaj
yabakkahuea’, Huairi. —’Utta’da
o’tiona’pakdepo o’bueyon’uyate.

Saulo Jesúsen huanigpe̱i̱ka’eritaj o’magkadhuahua’.

8 1 Saulokon kan’arake’
o’nopo̱e̱’uyate. Kenme’noeteda
huaboa’da Jesúsen huanigpe̱i̱ka’eritaj
diga̱’da on’magkadhuahua’uyate
Jerusalényo̱. Huanigpe̱i̱ka’eri nogyon
nogyon on’mamon’uyate. Judea
huadaribayo kenpa’ti Samaria
huadaribayo on’mamon’uyate.
Jesúsen doce huamata’moneriyo’da
mamonhue’ o̱’ne’uyate. 2 Diostaj
huapakeria Estebantaj
on’kubarakka’uyate. Huakka’da
on’bahuikpo on’kubarakka’uy.
3 Jesúsen huanigpe̱i̱ka’eritaj dakhuea’da
o’magka’po Sauloa, nog jakyo nog
jakyo o’kudpo, huabokerek ettone’ere
huanigpe̱i̱ka’eritaj o’batohua’ika’uyate.
Huabakuda̱’ jakyo o’bakuda̱’ika’uyate.

Samaria huakka’ jakyo Jesucristotaj huadak hua’a on’manbatia’pakonhua’uyate.

4 Jerusalénya̱’ on’bakmonpo,
nogyon nogyon on’bahua’po,
Jesucristoen huadak hua’a
on’manbatia’pakonhua’uyate. 5 Samaria
huakka’ jakyo Felipe o’hua’uyate.
Konig Cristo o’ka’onhuahua’uyate
kenda o’manbatia’pakpo,
6 aratbut o̱gkupopakpo daka’da
on’mapeeonhua’uyate. Konig aratbut
tiahuayhued o̱’neonhuahuika’
Felipe o’ka’nok on’tiahuay’uyate.
7 Huakka’tada toto’a aratbuttaj
e’manopo’to̱e̱tada Felipe toto’taj
o’maoro̱ka’po o’manopo’yarea’nok
’utta’da on’baokoyonpo on’mamon’uyate.
E’ketpaktaj kenpa’ti huakkettaj
o’bayarea’onhua’uyate. 8 Ke̱ya̱’ huakka’
jakyo huakka’da on’durugpakuyate.
9 Kenda huakka’ jakte huabokerek
o̱’u̱yate. O’dikka’ Simón. A’nenda
tidig o’kika’nok aya’ada
on’tomepuke’ika’uyate Samaria
hua̱e̱’eri. “Huairi i̱jje̱y,” nama’da oa’nok,
10 aya’ada huanaba’ huairierea on’pe̱e̱po,
—Kenbokerek konigti Dios, teyda o̱’e̱.
—Aya’ada on’batia’pakika’uyate.

11 Simón tidig ogkika'po
nama'da o'manopoea'nok kentaj
on'nigpeunhuahuika'uynig'a.
12 Aya'da Dios Huairitaj e'peede'te
kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a
Felipe e'manbatia'pakte aratbut
o'noknopoedepo huabokerekere
ettone'ere bautiza ogka'uyate.
13 Simón kenpa'ti oknopoe'uyate.
Simóntaj bautiza egkade'te Felipeere
o'huae'ika'uy. Konig kahued
o'eonhuahuika'uyate Felipe e'kika'te
o'tihuaypo, o'mepuke'uyate.
14 Samaria huae'eri Diosen huadak
hua'a e'nigpeede'te Jerusalényo
Jesúsen doce huamata'moneri
on'matipeedepo Pedrotaj Juantaere
Samariayo on'mata'mona'uyate.
15 Samaria huakka' jakyo Samariaeri
huanigpeika'eritaj on'mationa'pakpo
"Diosen Nokireega yamanopo'toe'."
On'mationa'pakuyate. 16 Kenomeytaj
Diosen Nokireega nopo'toehued
bautiza ogka'de'uyatenig'a. 17 Ken
on'tiona'pakdepo Pedro Juanere
on'batibata'tepo Samariaeritaj Diosen
Nokireega o'manopo'toe'uyate.
18-19 Jesúsen doce huamata'moneria
e'tiba'ta'tete Diosen Nokireega
e'manopo'toete, Simóna kenda
o'tiahuaydepo,
—Doa e'tiba'ta'te betapi' Diosen
Nokireega huamanopo'toeanhua' kenda
do'taj e'yoknayo huakupe on'yokapone.
—Simóna o'mana'nok.
20 —Nama'da i'nopoenig o'nen
huakupeere on'ere ehue'dikda
i'ene. Diosen Nokireg huakupete
yokdik me'ene nama'da i'nopoe.
21 Diostehuapa' o'nennopo' dakhue'da
i'epo oro'ere in o'kikay kikahue'dik
i'ene. 22 Dakhuea' e'ka' yanopo'korea',
Diostaj daka' yationa'pak,
"Do'huednopoa dakhuea'da ijnopoikay.
Menopo'tihueke'. Bekkahuea'."
Yationa'pakti'. 23 Konig huahui'
pai'onignanada i'ene. Dakhuea'
i'kika'po batikhue'dik i'ene. Ijnopoey.
—Pedroa ona'uyate.
24 —Dakhue' Diosa megka'apone
o'nona'ne. Diosa kenda kahue' kae'po.
Diostaj me'tiona'pak. —Simóna
ona'uyate.
25 Ken, Juan Pedroere
konig Jesucristo o'kikuyatenig
on'manbatia'pakonhua'depo kenpa'ti
Diosba' on'mananhua'depo Jerusalényo
huaboa'da on'hua'uy. On'hua'po nog
huakka' jakyo nog huakka' jakyo
Samariabayo on'mata'unhua'po kenda
Jesucristoa o'ka'onhua'uyatenig
on'manbatia'pakonhua'uyate.

Huabokerek Etiopía huadari huae'eri Felipetaj o'peedepo Jesucristotaj o'nopo'korea'uyate.

26 Nogok Felipetaj Diosen
huata'moneria ona'po,
—Yabodpo Gaza huakka' jakyon
yahuati'. Jerusalénya' Gaza huakka' jak
dagte yahuati'. —Diosen huata'moneria
ona'uy. Ken dagte sue'da aratbut
e'nahue'yo. 27 Ken Felipe o'bodpo o'hua'.
Ken dagte o'hua' Etiopía huadari
huae'eri huabokerek ode'uy. Ke'na
bakdejhue'dik o'uy. Ke'na Etiopía
ettone' huairien huakupe huatoe'eri
o'uyate. Diostaj a'tiona'pakya'po
Jerusalényo o'hua'udhuahua'uyate.
28 O'kumejdepo dagte 'uru carro
caballoa huatohua'te o'huadpo
Isaíasa o'madoya'uyatenig Diosba'
o'bona'pakuyate.
29 —'Uru carro caballoa huatohua'te
yahuahua'. Carrote yahua'. —Diosen
Nokireega Felipetaj ona'uy. 30 Ken
Etiopíataj o'huaketdepo Isaíasba'
e'bona'pakte Felipea o'peedepo,
—Beroba' i'tiahuaynig menpa'
i'nopoenka'. —Felipea ona'uyate.
31 —Ehue', noponkahue' ijjey.
Do'taj konig o'e onahue' ee'nayo

nopoenkahue'dik ijjey. Doere carroyo
yahuad. —Felipetaj ona'uy.
32 In Diosba'te o'bona'pakpo,
Konig ovejataj a'arakya'po
on'tohua'ika' konigti kentaj
a'arakya'po yan'tohua'apet.
Konig oveja e'kupie'te sagkiahue'
o'e. In huabokerek konigti oveja
konig soata'da ya'eapet. 33 Ke'na
dakhuea' kahue' ee'pi' kentaj
yan'tierekapet yan'tisupu'eapet
kenpa'ti yanarakapet. Kentaj
huakka'ananada o'noknopoeapo,
be'a sigpi' ya'nopoeapet. Kentaj
yan'arakapet.
Kenda Diosba' o'bona'pakuyate.
34 —¿Betaj o'tia'pakuyate Isaías
Diosen huamanbatia'pakeria?
¿Huata'dapi' ya'tia'pakuyet?
¿Nogtadapi' yaa'uyetpi'? —Kenpa'
Etiopía huairia Felipetaj ona'uy.
35 Kenda Diosba'te huaboa'da
e'bonapakde'te Felipea o'nopoea'po
kenda Jesúsa o'kika'uynig daka'
onmadika'po 36 dagte on'hua'po
mayakote on'edepo,
—In hue'ey o'e. ¿Do'taj bautiza
ogkahue'dik o'e? —Etiopía huakupe
huairia ona'uy Felipetaj.
37 —Jesucristotaj daka' eknopoe'nayo
bautiza ogka'dik o'ene. —Felipea
ona'nok,
—Jesucristo Diosen Huasi'po o'e,
yoknopoey. —Huairia ona'uy.
38 Carrotaj yabatika'. Huairia ona'po,
mayakoyo Felipeere huairiere on'kotpo.
Felipea huairitaj bautiza ogka'uyate.
39 Ken en'behuikde'te Diosen Nokireega
Felipetaj o'tohua'uyate. Diosen Nokireg
o'tohua'nok huairi Felipetaj onte'ti
tiahuayhue'da o'e'uy. Durugnada
o'hua'uyate. 40 Huakka' jakyo Azoto
Felipetaj o'enuyate. Felipe nogyo
nogyo huakka' jakyo o'hua'epo
kenda Jesucristo o'kikuyate kenda
huadak hua'a o'manmadika'uyate.
Cesarea huakka' jak dagte o'hua'depo
nog jakyo nog jakyo huadak hua'a
o'manmadikanhua'uyate. Nogok
Cesarea huakka' jakyo o'tiakuyate.

Saulo huaboa'da o'nopo'korea'uyate.
(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 1 Saulonayo Jesúsen
huanigpeika'eritaj o'bahuadiaypo,
"Oknopoebatiakhue' ee'nayo
ijbaarakapoy," o'ika'po sacerdote
huairitaj o'hua'po, 2 "Damasco
huakka' jakyo ijhua'apoy Damasco
huaitake' jak huairitaj menigmadoya',
Jesúsen huanigpeika'eritaj
kabae'po be'tihuapoke' Jerusalényo
ka'batohue'po." Sacerdote huairitaj
Sauloa ona'uyate. 3 Ken, Damascoyo
o'hua'depo, Damasco meyohue'da
e'ede'te kurudya' Saulotaj huakjey
idada huabada o'ta'teon'uyate.
4 Barakte o'koton'uyate.
—Saulo, Saulo, dakhuea'
megkadhua'ne. —Saulo o'peepo,
5 —¿Be'a i'e Huairi? —Sauloa
ona'uyate.
—Jesús ijjey. Do'taj dakhuea'da
megkadhua'ne. Huata'da pai'da
i'nopo'ea'ne.
6 Saulo o'me'pukpo o'iriga'po,
—¿Do kate kake' i'nopoe, Huairi?
—Yabo'. Huakka' jakyo yakudpo keyoda
yanige'. Kenda ka'dik i'eapo mona'apone.
—Jesús Huairia Saulotaj ona'uyate.
7 Sauloere huabokerek on'hua'uynig'a
diga'da on'me'pukuy. Hua'anayo
e'peeada Jesúsen huaso' tiahuayhue'
o'nuyate. 8 Ken Saulo o'bodepo
ekpoeada o'mabopo tiahuayhue'dik
o'uyate. On'ta'koypoda Damascoyo
on'tohua'uyate. 9 Bapa' huame'noe o'uy
keyo. Mayhue' bapehue' o'eonhua'uyate.
10 Ken Damascoyo huabokerek
o'ika'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri
o'epo ke'nen huadik Ananías o'uy.
E'yorokya' Jesús Huairia ona'po,

—Ananías. —Ona'uy.
—In ijjey, Huairi. —Ananías ona'uy.
11 —Yabo'. Ken dag on'dikkika'
Butukda yahuati'. Keyo, Judasen
jakyo, "¿Meyon ya'e Saulo, Tarsoyo
huae'eri?" Yanati'. Keya' Saulo Diostaj
o'tiona'pakonhua'. 12 Ananías o'kudonpo
kakpoyare'po be'tibata'tepo, Sauloa
ontaj o'bayorokpo be'tiahuaydene.
—Jesús Huairia Ananíastaj ona'uyate.
13 —Jerusalényo Saulo o'nen
'urunanada huanigpeika'eritaj
dakhuea'da o'magkadhuahuame'te.
Huakka'ada kenda monbatia'pakme'ne,
Huairi. 14 Kenpa'ti iyo sacerdote huairien
beroba' ya'totiakmetpo aya'da Jesústaj
huanigpeika'eritaj batohua'dik o'e.
—Ananíasa ona'uyate Jesús Huairitaj.
15 —Yahuahuati'. Nog huadaribayo
nog aratbuttaj nog huadari
huairitaj kenpa'ti Israel aratbuttaj
kenda ijkadhuahuika'mey
ka'manbatia'pakonhuahue'po kentaj
ijjemey. 16 Kenda aratbut Saulotaj
dakhuea'da o'nogkadhuahua'aponig
Saulotaj ijnopoeea'apoy. Konigepo
yahuahuati'. —Jesúsa ona'uyate.
17 Ken Ananías o'peedepo Saulotaj
o'huahua'uyate. Ken jakyo Saulo ee'te
o'kuddepo Saulotaj o'tibata'tepo,
—Saulo huama'buy, dagte e'tiakte
Huairi Jesús behuatiakme'te ke'na on'taj
kakpoyare'po me'ta'mona'ne kenpa'ti
Diosen Nokireg on'taj kanopo'toe'po
me'ta'mona'ne. —Ananíasa ona'uyate.
18 Ananías kenda enade'te idada
onte'ti tiahuaydik o'un'uyate. O'bodpo
o'hua'po bautiza ogka'uyate. 19 Ken
o'bape'depo onte'ti notey o'uy. Kenteda
Damascoyo huanigpeika'eriere sue'da
huame'noe o'ika'uyate.

Damascoya' Sauloa o'manbatia'pakonhua'uyate.

20 Ken judíoen huaitake'
jakya' Jesucristotaj
o'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús
Diosen Huasi'po o'e. O'mana'ika'uyate.
21 Aya'da kentaj on'peedepo
on'mepu'kepo,
—¡Kenpihuay! ¿Menpa'
Jerusalényo in huabokerek
Jesúsen huanigpeika'eritaj diga'da
o'magka'ikame'te? ¿Menpa' in
huabokerek kenpa'ti iyokon
ya'tiakme'te Jesúsen huanigpeika'eritaj
a'batohuaya'po Jerusalényo sacerdote
huairitaj a'bayokya'po huabakuda'
jakyo a'kuda'yapo? —On'huaa'uyate.
22 Saulonayo nogiti nogiti 'urua'da
o'manbatia'pakpo judío aratbuttaj
daka' o'manopoea'po, Diosa
Jesústaj o'ta'mona'uyate daka'da
o'manopoea'uyate. Saulo 'urua'da
Jesústaj o'manbatia'paknok judío
Damascoya' onte'ti kateapi' ena'
nopoehue'da o'nuyate.

Judío aratbuta e'arakta' e'tipaktada Saulo o'bakmon'uyate.

23 Huakka' huame'noe e'pokde'te,
"Saulotaj mon'arak." Judío aratbuta
soatayo' on'batia'pakuy. 24 Judío
aratbut Saulotaj e'arakta' on'paknig
be'api' Saulotaj o'nona'uyate.
A'arakya'po huame'noe kenpa'ti sikyo
huakka' jakta e'tiokbirik akbogpete
judíomey o'nokboika'nig'a. 25 Ken
sikyo Jesúsen huanigpeika'eria
jak e'tiokbirikyo on'tohua'po Saulo
oktigtone'yo jak e'tiokbirik kurute
ojkuya' o'nonhuaraka'po kamone'po
o'nonhuaraka'uyate. Ken konig Saulo
Damascoya' o'makmon'uyate.

Saulo Jerusalényo o'unhuahua'uyate.

26 Ken, Saulo Jerusalényo okyedepo
Jesúsen huanigpeika'eriere ee'ta'
e'paktada aya'da on'mididpo
Jesúsen huanigpeika'eri ehue' o'e
o'noknopoe'uy. 27 Bernabénayo

Saulotaj me'pukhue' o̱'e̱po Jesúsen
huata'moneritaj o'tohua'uyate.
Damasco dagte Saulo o'hua'po Jesús
Huairitaj o'tiahuayme'te. Kenpa'ti
konig Jesúsa Saulotaj o'batia'pakme'te.
Kenpa'ti konig Damascoyo 'urua'da
Jesústaj o'manbatia'pakonhuame'te.
Kenda daka'da Bernabéa
o'manbatia'pakuy. 28 Ken, Saulo
Jesúsen huata'moneriere o̱'i̱ka'po.
Jerusalényo̱ on'hua'epo 'urua'da
Jesústaj o'manbatia'pakonhua'uyate.
29 Kenpa'ti judío aratbut o̱'nepo griego
hua'a huaa'eri o̱'nenok kenomeytaj
kenpa'ti Sauloa Jesúsen huadak hua'a
o'manbatia'pakuynok Saulotaj e'arakta'
on'pakuynig'a. 30 Kenda huaknopo̱e̱'eri
huama'buy on'pe̱e̱depo Cesarea huakka'
jakyo on'tohua'uyate. Ke̱ya̱' Tarso
huakka' jakyo Saulotaj on'ta'mona'uyate.
31 Kenoka' huabada Judea
huadaribayo Galilea huadaribayo
Samaria huadaribayo Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eritaj onte'ti
dakhuea' magkikahue' o̱'nuyate.
Nogi̱tinada 'urua'da Jesústaj
o'noknopoeonhuahua'uyate. Dios
Huairitaj on'pakpo daka'da Diosen
o̱gkika'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱
o'batihuapoknok huakka'da Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eri o'nitakuyate.

Jesucristo Eneastaj o'yarea'uyate.

32 Kenoka' nogyo̱ nogyo̱ Pedro
o'bata'huade'onhua'uyate. Jesústaj
huaknopo̱e̱'eri huama'buyte
o'hua'uyate. Kenpa'ti Lida huakka'
jakyo o'hua'uy. Lidayo huaknopo̱e̱'eri
huama'buytaj o'mata̱'e̱'uyate.
33 Ke̱yo̱ Eneastaj o'huahuay'uyate.
Eneas huabokerek e'ketpak
o̱'unhuahua'uyate. Ocho huabayok
aytate onpahuedonhuahuika'uyate.
34 —Jesucristoa be'yarea'ne. Yabodpo,
asuk yaudpo yahua', Eneas. —Pedroa
ona'uyate.

Eneas kenda o'pe̱e̱depo i̱dada
o'bodu̱yate. 35 Ken aya'da Lida
hua̱e̱'eri kenpa'ti aya'da Sarón huakka'
jak hua̱e̱'eri e'ketpak e'yarea'te
on'tiahuaypo Jesústaj on'nopo'korea'po
toto'taj hua̱hue̱ritaj kenpa'ti
tidigtaj kenpa'da o'nenonpo Jesús
Huairitayo'da on'nigpe̱i̱ka'uyate.

Pedroa o'tiona'paknok Dorcas e'buey e̱'e̱a̱da o'noyhuaduyate.

36 Kenoka' Jope huakka' jakyo
ettone' o̱'u̱yate. Huanigpe̱i̱ka'eri o̱'e̱po
ke'nen huadik Tabita o̱'u̱y. Griego hua'a
on'dikkika' Dorcas. Ke'na kenpa'da
huadakda o'kika'po nog aratbuttaj
o'tihuapokika'uyate. 37 Kenoka'
Dorcas dakhue' o̱'e̱po o'buey'uyate.
On'so̱'koyoa'depo jak kutahueta'
e'bakariyo on'so̱hueda̱'uyate. 38 Lidaya'
Jope meyo̱hue'mon o̱'u̱y. Pedro
Lidayo o̱'e̱ Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria
on'tipe̱e̱depo botta' huabokerek
on'ta'mona'po:
—I̱da Jopeyo yatiak. —O'nona'uyate.
39 Ken Pedro kenomeyere o'tiakpo
o̱kye̱depo jak kutahueta' e'bakariyo
on'tobehuikuyate. Kenteda e'buey
e'huedyo on'tohua'uyate. Aya'da ayhua
on'bahuikpo o̱gkupopakpo ettone'en
huaok Dorcasa o'manigkika'nig
Pedrotaj on'tiahuaya'po kenpa'ti
ettone' opiot o'manigkika'nig Pedrotaj
on'tiahuaya'po. Dorcas bueyhued o̱'e̱po
huakka' yudtaj o'nigkikame'te. 40 Pedro
aya'tada jak kurute o'maoro̱ka'depo
huikudate o'huadpo o'tiona'pakuyate.
Ettone'bueytaj o'tiahuaypo,
—Yabo', Tabita. —Pedroa ona'uyate.
Ken Tabita o'mabodpo, Pedrotaj
o'tiahuaypo o'upakon'uyate. 41 Huabata'
o'ta'kuypo o'boa'uyate. "Yan'bakud."
Ayhuataj Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eritakon
Pedroa o'mana'nok, on'bakuddepo
ettone' e'noe'kon o'batiahuaya'uyate.
42 Jope huakka' jakya' aya'ada huabada

kenda on'pee̱depo huakka'ada Jesús
Huairitaj o'noknopoe̱'uyate. 43 Simón
si'dak jabukka' huakka'eriere Pedro
o̱'i̱ka'po sue'da huame'noe o̱'i̱ka'uyate
Jope huakka' jakyo.

**Cornelio nog aratbut e̱e̱'pi'
Jesucristoen huadak hua'a Pedroa
e'manbatia'pakde'te Diosen
Noki̱rega̱ o'manopo'to̱e̱'uyate.**

10 1 Ken Cesarea huakka' jakyo
Cornelio o̱'i̱ka'po sorotataj
huairi o̱'u̱yate. Cornelio huakka'
sorotataj o'mata'mona'ika'uyate.
Ke'nen sorotata'a on'dikkika' Italiano.
2 Ken Diosta' o'pakika'po Diostaj
o'nigpe̱i̱ka'po kenere ke'nen hua̱to̱e̱ere
ke'nen huama'buyere ke'nen huatioere
ke'nen huaidpoere ke'nen inagere
Diostaj on'nigpe̱i̱ka'uyate. Pai'da
judío aratbuttaj o'bayokika'uy. Diostaj
o'tiona'pakika'uyate. Kenda Cornelioa
o'kika'uyate. 3 Huame'noe huadukyo
e'huadte konig e'yorokyanig Diosen
huata'moneria e'huakudte Cornelioa
e'tiahuayde'te.
—Cornelio. —Diosen huata'moneria
ona'uyate.
4 Cornelio Diosen huata'moneritaj
okpo̱e̱po huakka' o'me'pukpo,
—¿Kate, Huairi? —Cornelioa
ona'uyate.
—Daka'da Diostaj i'tiona'pakika'.
Pai'da aratbuttaj i'bayokika'nok
Diosa on'taj okkahuehue' meene.
5 Jope huakka' jakyo o̱'nen huanaba'
yamata'mona'. Simón Pedrotaj
kan'totiake'. 6 Nog Simón huasi'dak
jabukka' huaka'eriere o̱'i̱ka'. Ke'nen jak
e̱'po̱g ope o̱'i̱ka'. Kenda ka'dik i̱'e̱a̱po
Simón Pedroa mena'apone. —Diosen
huata'moneria ona'uyate.
7 Kenoka' Diosen huata'moneri
e'huade'te botta' ke'nen huanaba'taj
nogtida ke'nen huadi'da sorotatataj
"Yan'tiak," o'mana'uyate. Ken sorotataj
Diostaj huaknopoe̱'eri o̱'u̱y. 8 Ken
aya'da o'tiahuaydenig o'pee̱denig
o'mana'depo huakka' jakyo Jopeyo
o'mata'mona'uyate.
9 Eme'te dagte on'hua'po Jopeyo
on'huatiakpo sue'da bidtemon
ene'te Pedro jak o̱jkute o'behuikpo
tokhuad e'huadte a'tiona'pakya'po
o'behuikuyate. 10 Ke̱ya̱' aypota'
o̱'e̱po e'bape'ta' e'pakte noga̱
e'nigmanhuada̱nig 11 kurudya̱'
cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e'
huabite on'huarakuyate Pedroa
o'tiahuay'uyate. 12 Cuperinatone'yo
dubayo hua̱e̱'eri huadariyo hua̱e̱'eri
botta' botta' hua'i huato̱e̱'eri o̱'nepo
barakyo hua̱e̱'eri o̱'nepo bihuibeta'
o̱'nepo bakoy kenpa'ti o̱'nepo, kenomey
judío aratbut bapehue'dik o̱'nuyate.
13 —Yabo', Pedro, yaarak, yaarakpo
yape'. Kurudya̱' ena'te o'pee̱'uy.
14 —Keje', Huairi, ken huaen
bapehue'dik i̱jje̱y. Moisésa
o'mana'uyatenok, bapehue' i̱ji̱kamey.
—Pedroa ona'uyate.
15 —"Ken huaen bape'dik mo'e̱ne."
Diosa huaboa'da oa'nig "Bapehue'dik
i̱jje̱y." Ahue' ya̱e̱'. Onte'ti kurudya̱'
ena'te Pedroa o'pee̱'uyate. 16 Bapa'a'
konigti Pedro e'pee̱de'te cuperina
onte'ti kurudyo̱ on'behuikuyate.
17 Ken en'tobehuikonde'te, mena'po
cuperinataj Diosa be'tiahuaya'ne,
Pedroa e'nopo̱e̱te Cornelioen huanaba'
o'mata'moname'tenig o'nokye̱depo,
Simónen jakyo o'nokye̱depo, "¿Meyon
ya̱'e̱ Simónen jak?" Simónen jak kurute
on'bopo on'mana'uyate. 18 Huanaba'
o'nokye̱depo "¿Menpa' in jakyo ya̱'i̱ka'
Simón Pedro?" 'utta'da onda'uyate.
19 Kenda Pedro e'yorokyanig
o'tiahuayde o'nopo̱e̱depo Diosen
Noki̱rega̱ ona'po,
—Yapee̱', bapa' huabokereka bo'ukne.
20 Yabodpo, yahuarak, me'pukhue'
ya̱'e̱po kenomeyere yahuati' on'te

ijbatotiakmey. —Diosen Nokirega
Pedrotaj ona'uyate.
21 Ken Pedro huabokerek e'nahue'yo
o'huarakonpo,
—Do'taj on'ukne. ¿Mena'po bo'tiak?
—Pedroa o'mana'uyate.
22 —Cornelio capitána
mo'ta'moname'ne. Ke'na huadakda o'e.
Diostaj o'nigpeika'. Ke'na huadakda o'e
aya'ada judío aratbuta o'noknopoe'ika'.
"Pedrotaj o'nen jakyo yatotiak kenda
e'manmadika' a'peeya'po yatotiak."
Diosen huata'moneria Corneliotaj
oname'te. —Cornelioen huanaba'a
o'nona'uyate.
23 Pedro huanaba'taj o'batokudnok
keyo on'tay'uyate. Eme'te kenomeyere
Pedro o'hua'po kenpa'ti Jopeyo huaee'eri
huama'buy kenere onhua'uyate.
24 Eme'te Cesarea huakka' jakyo
on'tiakuyate. Keya' Cornelioere
Cornelioen onaratbutyo ke'nen huabet
kenpa'ti ke'nen huadi' ogkupopakpo
Pedrotaj o'nonmabopo. 25 Kenoka'
Pedro Cornelioen jakyo ekye'te
Cornelio o'huaorokpo Pedrotaj
o'ikudata'tepo konig Diostaj
on'ikudata'tika'nig konig o'ka'uyate.
26 Pedroa ona'po:
—Yabo'. Dios ehue' ijjey. Huabokerek
on onigti ijjey. —Pedroa ona'uyate.
27 Ken o'boddepo on'batia'pakondepo
jakyo o'kudpo huakka' aratbut
egkupopakte o'bahuahuay'uyate.
28 O'bahuahuaydepo Pedro o'mana'po:
—Do judío aratbut ijjey. Judío
aratbuttaj Moisésa mona'nok nog
aratbutere kupopakhue'dik mo'ene.
Kenomeyen jakyo kudhue'dik mo'ene.
Nog aratbutere kupopakdik mo'ene.
Ikken Diosa e'yorokyanig huaboa'da
me'nopoeame'ne. 29 Kena'po o'nen
huanaba' "Yatiak," menoname'nok
sigpi' mana'pakhue'ada ijtiakmey.
Mena'po men'totiak, mena'. —Pedroa
Corneliotaj ona'uyate.

30 —Nog adikken terea' e'huadte
konig oy terea' e'huadte konig Diostaj
ijtiona'pakikay ijtiona'pakmey. Idada
huabokereka be'tibome'ne. Senogda
o'otpo, 31 "Cornelio Diosa e'tiona'pak
me'peika'ne. Kenpa'ti pai'da aratbuttaj
i'bayokikame'tenok Diosa okkahuehue'
o'epo. 32 Jopeyo huanaba' yamata'mona',
Simón Pedrotaj kan'duke'po Simón
si'dak jabukka' huaka'erien jakyo o'ika'.
Ke'nen jak e'pogtone'te o'e." Senogda
yudtaj o'otpo huabokereka ennak 33 ida
on'taj kan'totiake'po ijmata'mona'mey.
'Urua'da kenda i'nigpeepo on
i'tiakdenok oy iyoda oro' o'ene. Diosa
e'tiahuayte aya'da Diosa menuyetnig
e'peeta' o'paki. —Cornelioa Pedrotaj
ona'uyate.

**Cornelioen jakya' Pedroa
o'manbatia'pakonhua'uyate.**

34 —Aya'da aratbuttaj konigti Diosa
o'pakika'po e'bae'ta' o'pakika'. Judío
aratbuttaj nog aratbuteretaj o'pak
huaboa'da ijnopoey. 35 Nogbayo
nogbayo aratbut Diostaj e'nigpeenayo
kenpa'ti huadakda ogkika'nok
Diosa kenomeytaj o'pakpo bae'dik
o'e. 36 Jesucristotaj huadak hua'a
Diosa Israelen adhuea' huayayotaj
o'manopoea'uyate. Jesucristotaj
huaknopoe'eritaj o'manopo'noeya'ika'.
Jesucristo aya'enda Huairi o'ika'.
37 Juana yan'nopo'korea', bautiza
yagka' e'manbatia'pakika'de'te
Jesucristoen huadak hua'akon
huakkuruda Galilea huadaribaya'
on'topakonpo nogok aya' Judeabayo
on'manbatia'pakika'uyate. Opudomeya
kenda daka' mo'nopoene. 38 Jesús
Nazareteria aya'da kakike'po Diosen
Nokireg Jesústaj o'yokuy Diosa, Diosen
Nokireg Jesústaj o'teypaka'uyate.
Opuda mo'nopoene. Jesús huadakda
o'kika'po o'bayarea'ika'po kenomeytaj
toto'a o'manopo'toenok toto'taj

o'maenika', Diosa o'tihuapoknok Jesúsa
o'kadhuahuika'nig opudạ mo'nopọẹne.
39 Judeabaya' kenpa'ti Jerusalénya'
aya'da Jesúsa o'kikame'nig oro'a
o'tiahuayikamey kenpa'ti judío
aratbuta Jesústaj huẹypa cruzte
on'beta'po on'darakme'nig'a 40 bapa'
huame'noe eme'te Diosa Jesústaj
o'noyhuadạme'te. Oro'taj Jesús
bo'tiahuay'eame'ne. 41 Jesúsa aya'
aratbuttaj batiahuay'eahue' ọ'ẹme'.
Oro'tayo'da bo'tiahuay'eame'ne. Oro'taj
Jesúsen a'manbatia'pakaya'po Diosa
boktie'ea'uyne. Jesúsa e'noyhuadde'te
kenere oro' o'bape'mey kenpa'ti huẹ'ẹy
o'mai'mey. 42 Huabueyeria huanoe'eria
huadak dakhue'pi' ọgkika'uyate.
Dakhuea' huaka'eritaj castiga
kamagke'po, huadak huaka'eritaj
Diosere kamanoeanhuahuike'po
Diosa Jesústaj oe'uyate. Kenda
yan'manbatia'pakonhuahuikati' Diosa
mona'uyne oro'taj. 43 Aya'tada Jesústaj
o'noknopọẹpo on'nigpẹika'nok Diosa
dakhuea' e'ka' ya'bakkahuea'apet.
Kenpa' aya'ada Diosen
huamanbatia'pakeria on'batia'pakuyate.
—Pedroa Corneliomeytaj
o'manbatia'pakuyate.

Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosen Nokịregạ o'manopo'tọẹ'uyate.

44 Pedroa aratbuttaj e'manbatia'pakte
Pedrotaj daka' huapẹẹ'eritaj Diosen
Nokịregạ ịda o'manopo'tọẹ'uyate.
45-46 Nog aratbut judío ehue'taj Diosen
Nokịregạ o'manopo'tọẹnok kenpa'ti
nogda nogda hua'a o'da'pakpo
'urua'da ọ'ẹ Dios, huaboro'da ọ'ẹ Dios,
huadakda o'kika' Dios on'batia'paknok
judío huanigpẹika'eri Pedroere
on'tiakdenig'a kenda on'pẹẹpo
on'mepuke'uyate.
47 —Konig oro'taj Diosen
Nokịregạ mo'manopo'tọẹ'po inomey
nog aratbuttaj Diosen Nokịregạ
o'manopo'tọẹdenok. Inomeytaj bautiza
ọgkahue' yạẹ', ahue'dik mo'ẹne.
—Pedroa o'mana'depo.
48 —Jesucristoa o'paknok bautiza
mogke'. —Pedroa o'mana'uyate.
Bautiza e'magkade'te "Ịyọ sue'da
huame'noe yạẹ'ika'." Pedrotaj
Corneliomeyạ o'nona'nok kenteda
Pedro ọ'unhua'uyate.

Nog aratbuta Jesucristotaj huaboa'da o'noknopọẹme' Jerusalényọ judío huaknopọẹ'eritaj Pedroa o'manbatia'pakuyate.

11 1 Judío aratbutnayo Apagba'taj
o'nigpeeonhuahuikame'te.
Oyda nog aratbutada Diosen huadak
hua'a huaboa'da o'noknopọẹpo
on'nigpẹẹdeme'te. Kenda Jesúsen doce
huamata'moneria aya'da huama'buyere
Judeaya' on'matịpẹẹ'uyate. 2 Jerusalényọ
onte'ti Pedro ẹkyẹde'te sue'ada judío
aratbut Pedrotaj kenda dakhue'dikda
o'nona'uyate. Nog aratbuttaj huasi'dak
oktegdik ọ'nika' huanopọẹ'eria.
3 —¿Mena'po nog aratbuttaj
i'bahuahuame' i'matạ'unhuame'
kenpa'ti nog aratbutere i'bapudhuame'?
—Dakhuea'da i'kame'te Pedrotaj
o'nona'uyate.
4 Kenomeytaj aya'da konig ọ'ẹme'
Pedroa o'manbatia'pakpo:
5 —Jope huakka' jakyo ịjjẹpo
e'tiona'pakte konig e'bayorokonig
ijtiahuaymey kurudyạ' cuperinatone'
huakubogpita' e'tinuku'e' huabite
on'huarakme'. Do ehuạẹte meyọhue'da
on'huarakame'. Ken konig e'yorokọnig
ijtiahuaymey. 6 Daka' ijtiahuaypo
dubayo huạẹ'eri botta' botta' hua'i
ọ'neme' barakyo huạẹ'eri ọ'neme'
bakoy ọ'neme' bihuibeta' ọ'neme'
ijbatiahuaymey. 7 "Yabo' Pedro, yaarakpo
yabape'." Kurudyạ' ena'te ijpẹẹmey.
8 "Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik
ọ'ẹne. Pehue'da ịjịkamey." Yona'mey.

9 Onte'ti kurudya' Jesúsa mena'po:
Ken huaen "bape'dik mo'ene." Diosa
huaboa'da oa'nok "bapehue'dik o'ene,"
ahue' yae'. Kurudya' mename'ne.
10 Ona'ti ona'ti bapa'a' kurudya' konigti
ijpeemey. Ijpeedepo kurudyo onte'ti
aya'da on'behuikonme'te. 11 Aya'da
en'behuikonde'te ken jakte ijjunhua'uy
bapa' huabokerek o'nokyedeme'. Cesarea
huakka' jakya' huairia o'mata'moname'te.
12 "Me'pukhue'ada yahuati'.
Kenomeyere yahuati'." Diosen Nokirega
me'ta'moname'ne. In seis huama'buy
Jesúsen huanigpeika'eri doere o'huamey.
Huairien jakyo o'kudmey. 13 Ken huairia
ke'nen jakya' Diosen huata'moneritaj
o'tiahuayme'te. "Jopeyo yamata'mona'.
Simón Pedrotaj kan'totiake'. 14 Ontaj
o'nen huabeteretaj o'batia'pakapo. Opud
dakhuea' e'ka'taj Diosa nopo'tihueke'dik
mo'epo o'manopo'yarea'po onte'ti
Diosere mo'noeanhuahuika'apone.
Pedroa opudtaj o'batia'pakapo." Diosen
huata'moneria huairitaj o'bopo
oname'te. 15 Ken, do'hua huaboa'da
e'manbatia'pakde'te Diosen Nokireega
o'batikotepo o'manopo'toeme' konigti
oro'taj huakkuruda mo'nopo'toe'uyne.
16 "Hue'eya' Juan bautiza egkapi'
opudtanayo Diosen Nokireega
mo'nopo'toeapone." Kenda Jesús
Huairia moname'ne, kenda ona'ti
ijnopounmey. 17 Kenoka' Jesús Huairitaj
oro' o'nigpeika'demey Dios Diosen
Nokireg bo'yokdeme'ne. Konigti Diosa
o'pakpo nog aratbuttaj Diosen Nokireg
o'bayokme'te, "O'nen Nokireg bayokhue'
yae', Dios." Ahue'dik ijjemey. —Pedroa
o'mana'uyate.

18 Kenda judío aratbut on'peedepo
dakhue' hua'a o'nokbatikon'uy.
—Huadakda i'e, Dios. Nog aratbut
kenpa'ti Diostaj nopo'korea'dik
o'ne kenpa'ti Diosere onte'ti
noeonhuahuika'dik o'neapo. —Judío
huaknopoe'eri huama'buya oda'uyate.

Antioquía huakka' jakya' nog aratbut huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

19 Kenoka' judío aratbuta
Estebantaj on'arakdepo huaboa'da
Jesúsen nog huanigpeika'eritakon
on'magka'nok on'mamon'uyate.
Jesústaj huaknopoe'eri nogyon
nogyon on'bahua'uyate. Fenicia
huadariyo on'hua'uyate. Chipre
huagkuta'mejyo on'hua'uyate.
Antioquía huakka' jakyo on'hua'uyate.
Keyo aya'da Jesúsa o'kadhuahua'uyate.
Kenda on'manbatia'pakika'uyate.
Judío aratbuttayo'da
on'manbatia'pakika'uyate. 20 Jesúsen
huaknopoe'eri Chipre huagkuta'mej
huae'eri kenpa'ti Cirene huakka'
jak huaknopoe'eriere Antioquía
jakyo on'hua'uyate. Kenda
Jesús o'kadhuahua'uy kenda
on'manbatia'pakonhua'uyate. Aya'tada
on'manbatia'pakonhua'uyate.
Judío aratbuttaj nog aratbuttakon
kenda Jesúsa o'kadhuahua'uy
on'manbatia'pakonhua'uyate.
Kan'nopo'yare'po
on'manbatia'pakika'uyate.
21 Huaknopoe'eria
on'manbatia'pakonhua'nok Diosa
teyda o'batihuapoknok huakka'ada
Jesústaj huaboa'da on'nopo'korea'depo
o'noknopoe'uyate. Nog aratbutadakon
Jesústaj on'nigpee'uyate.
Huabokereken eknopoika'nayo
o'nenonpo Jesús Huairienkon
o'noknopoika'uy.

22 Kenda Jerusalénya' huanigpeika'eri
on'peedepo Antioquíayo Bernabétaj
on'ta'mona'uyate. 23 Ken okyedepo
Diosa 'urua'da o'manopo'tihuekea'depo
o'manopo'durugpakame'te. Kenda
Bernabé o'tiahuaydepo durugnada
o'epo "Jesús Huairitaj daka'da
yan'nigpeeunhuahuikati'," Antioquía

huaknopo̱e̱’eritaj o’mana’uyate.
24 Bernabé huadakda o̱’e̱po Diosen
Noki̱rega̱ huakka’da o’nopo’to̱e̱nok
Jesústaj daka’da o’nigpe̱i̱ka’po
o’manbatia’pakonhuahua’nok
huakka’ada Jesústaj huaboa’da
o’noknopo̱e̱’uyate.
25 Nogok Bernabé Saulotaj a’ukya’po
Tarso jakyo o’hua’uyate. O’huahuaypo
Antioquíayo o’tohua’uyate. 26 Jesúsen
huanigpe̱i̱ka’eriere o̱’neonhuahua’po
huakka’ huaknopo̱e̱’eritaj
on’manmadika’onhuahua’uyate,
nogbayoktida
on’manmadika’onhuahua’po.
Ke̱ya̱’ Antioquíaya’ huakkuruda
Jesúsen huaknopo̱e̱’eritaj cristianos
on’madikka’uyate.
27 Kenoka’ Jerusalénya̱’ Antioquíayo
sue’ada Diosen huamanbatia’pakeri
on’hua’uyate. 28 Agabo o’bodpo,
o’manbatia’pakpo, “Aya’ huadariya’da
aypo o̱jpai’ere ehue’da o̱’e̱a̱po.”
Diosen Noki̱re̱ga̱ o’nopo̱e̱a̱’nok
Agaboa o’manbatia’pakuyate.
Kenoka’ Claudio Roma huairi
e̱e̱’te huabada aypo o̱jpai’ere ehue’
o̱’u̱yate. 29 Judea huama’buytaj
huakupe mon’manigta’mona’
Antioquía huaknopo̱e̱’eri o’da’po
ke’na sue’da o’to̱e̱po sue’da
kata’mone’, ke’na huakka’ o’to̱e̱po
huakka’ kata’mone’. 30 Huakupe
on’hueḏe̱a̱’depo kan’tohue’po Saulotaj
Bernabétaj on’mata’mona’po, Judea
huanigpe̱i̱ka’eri huairitaj kan’bayoke’po
huakupe on’ta’mona’uyate.

Jacobotaj on’arakuyate kenpa’ti Pedrotaj o̱gkuda̱’uyate.

12 1 Kenoka’ Antioquía
huanigpe̱i̱ka’eria
Judea huama’buytaj huakupe
on’ta’mona’uyate. Kenoka’ Herodes
Roma huairi Jerusalényo̱ o̱’e̱po ke’nen
sorotataj Jesúsen huanigpe̱i̱ka’eritaj
huaboa’da dakhuea’da on’magka’po,
sue’tada on’magka’uyate.
2 Jacobotaj kan’arake’po sorotatataj
o’mata’mona’nok siroa Jacobotaj
on’arakuyate. Jacobo Juanen
huama’buy o̱’u̱yate. 3 Jacobotaj
en’arakte judío huairi durugda o̱’nenok
Herodes kenda o’pe̱e̱depo Pedrotakon
o’kuda̱’uyate. Biahue’ pan huape’
fiesta e̱e̱’te Pedrotaj o̱gkuda̱’uyate.
4 Pedrotaj en’kuda̱de’te meya̱huedda
botta’ botta’ sorotataj on’tiokika’po,
sikyoed nog kupoada on’tiokika’po,
bisik nog kupoakon on’tiokika’po,
sikyo nog kupoakon on’tiokika’po.
Judíoen fiesta e’pokde’te a’arakya’po
aratbutpoya’ ijto̱o̱ro̱kapoy Herodesa
o’nopo̱e̱’uy. 5 Huabakuda̱’ jakyo
sorotataj Pedrotaj daka’da en’tiokikapi’
Jesúsen huanigpe̱i̱ka’erianayo
on’pakpo on’tiona’pakonhua’po.
Pedrotaj ka’tihuapoke’po Diostaj
on’tiona’pakonhua’uyate.

Huabakuda̱’ jakya’ Diosa o̱’o̱ro̱ka’uyate Pedrotaj.

6 Ken sikyo o̱’e̱po, eme’te aratbut
kan’tiahuaye’po Herodes Pedrotaj
o̱ro̱ka’dik e̱e̱’tada botta’ sorotataa
Pedrotaj nopoyo onhueda̱’po on’totay.
Botta’ sirobia on’ba’tidukupo Pedrotaj.
Kenpa’ti akbogpete nogomey sorotataj
huatioka’eri o̱’nepo. 7 Jakyo i̱jhuiti ehue’
Diosen huata’moneri o’bo. Huabakuda̱’
jakyo jeyda o̱’e̱po Diosen huata’moneri
Pedrotaj huapidta’ o’deydeypo
o’maboa’po,
—I̱dada yabo’. —Ona’nok.
Ken sirobia e’ba’tiduku’
oktikuonka’uy.
8 —Baka’bia teya’ yatagpotinuku’,
hua’iot yaoton. —Diosen huata’moneria
ona’uyate.
Pedroa e’otde’te,
—Huaot yaotonpo, do’taj betahua’.
—Diosen huata’moneria ona’uyate.

9 Ken Diosen huata'moneritaj
o'tahua'po huabakuda̱' jakya' Pedro
o̱'o̱ro̱kpo. Diosen huata'moneria
me'o̱ro̱ketpi' buttidapi' i̱jje̱t nopo̱e̱hue'
o̱'e̱po ijyorokidapi' Pedro o'nopo̱e̱po.
10 Huakkuru sorotataj huatioka'eritaj
o'timononpo nogta'kon o'matimononpo
siro jakhui'kayte o̱'neato'uy. Siro
jakhui'kay adpen huakka' jak o̱'e̱.
Onda ekhuike'te o'noro̱kuyate.
Kurute o'tohua'po adta'mon Diosen
huata'moneria Pedrotaj okhua'uyate.
11 —Huabakuda̱' jakya' Diosen
huata'moneria do'taj me'o̱ro̱ka'dene,
huaboa'da Pedroa o'nokotdepo,
Herodes Huairitaj kenpa'ti judío
aratbuta do'taj menarakapeya'po do'taj
katioke'po Diosa ke'nen huata'moneri
menigta'mona'dene, buttida o̱'e̱.
—Pedroa huanopoya'da o'nopo̱e̱'uyate.
12 Kenda Pedro o'noponhua'po
Maríaen jakyo o'hua'uyate. María
Juan Marcosen hua̱ye̱ o̱'u̱y. Maríaen
jakyo huakka'da on'kupopak Diostaj
on'tiona'pakonhua'po. 13 Akbogpeta'
Pedroa o'mana'po Rode mune'yo̱a̱
akbogpete o'huatiakpo beati
yaetapo o'huatiakuy. 14 Pedroa oa'
o̱ki̱a̱'po huakka'da o'durugpakonpo
okhuikehue'ada o'korudpo o'ketpo,
"Kurute Pedro o̱'e̱," o'mana'uyate.
15 —Nama'da ia'. —E'nona'te "buttida
i̱jjay," Rode o'mana'uyate.
—Pedro ehue' o̱'e̱. Ke'nen
huata'moneri o̱'e̱ta. —Ona'ti o'nona'uy.
16 Ken konig en'batia'pakte Pedroa
menigokhuike' o'mananhua'uy. Kenoka'
o'nokhuike'depo Pedrotaj on'tiahuaypo
on'mame'pukeonuyate. 17 Pedroa
o'batepo yan'batik o'mana'po. Diosa
huabakuda̱' jakya' me'o̱ro̱ka'ne, Pedroa
o'manbatia'pakpo,
—Jacobotaj kenpa'ti huama'buytaj
konig ijmanbatia'paki kenda
yan'manbatia'pakti'. —Pedroa
o'mana'depo nogyon o'bakhua'uyate.
18 Emede'te, "¿Pedro men ya̱'e̱? ¿Be'a
yatikuj?" Huayahuaya huabakuda̱'
jakya' sorotataj on'me'pukpo diga̱'da
on'batia'pakuyate. 19 "Pedrotaj
yan'ukpo yan'totiak." Herodesa
e'mana'te huahuayhue' o̱'nenok,
"¿Menpa' ya'monate?" Sorotatataj
o'mana'po, "Sorotatataj yan'arak."
Herodesa o'mana'uyate. Nogok
Herodes Judea huadariya' o'hua'uyate.
Cesarea huakka' jakyo a̱'i̱kaya'po
o'hua'uyate.

Herodestaj i̱da o'bueya'uyate.

20 Kenoka' Tiro huakka' jak
aratbuttaj kenpa'ti Sidón huakka' jak
aratbuttaj Herodes o'mahua̱diay'uyate.
Herodes huairien huadariya'
Sidón aratbuttaj Tiro aratbuttere
aypo o'bayokika'uyatenok. Sidón
aratbutere Tiro aratbutere Herodeste
on'bahuahua'nig'a, huairitaj
kudhued Blastotaj on'huahuaypo
on'batia'pakuyate. Blasto huairien
jak huato̱e̱'eri o̱'u̱yate "Oro'taj
mo'tinoeye̱'." Huairitaj monigbatia'pak.
Tiro aratbutere Sidón aratbutere
o'nona'uyate. 21 Ken huame'noete
mene'batia'pak. Herodesa oa'me'po ken
huame'noete Herodes huairien 'uruda
huaok o'otpo huairien huahuadte
o'huaddepo. Tiro aratbuttaj Sidón
aratbuttere o'manbatia'pakuyate.
22 —Ke'na o'manbatia'paknig
"Huabokerek ehue' o̱'e̱. Ke'na Dios
Huairi o̱'e̱." —'Utta'da on'mana'uyate.
23 "Diosyo'da huadakda o̱'i̱ka'."
Herodesa ahue' o̱'e̱nok ijhuiti ehue'
Diosen huata'moneria dakhue' o̱'ean'uy.
Moro̱kdu'ada o'pe'po o'bueya'uyate.
24 Nogya̱' nogya̱' Jesús Huairitaj
on'manbatia'pakonhua'nok huakka'ada
huaboa'da on'nigpe̱e̱'uyate.
25 Ken, Bernabé Sauloere
Jerusalényo̱ pai'da aratbuttaj huakupe
on'bayoke'depo dakhuapa o̱gkaddepo

Juantaj on'tohua'po Jerusalénya̱'
on'kumejdepo. Antioquíayo
onhua'uyate. Juan on'dikka'uyate
Marcos.

**Bernabé Sauloere nogbayo
nogbayo Jesúsen huadak
hua'a a'manbatia'pakikaya'po
huaboa'da on'bahuae'uyate.**

13 [1]Ken Antioquíayo
Jesústaj huaknopo̱e̱'eri
o̱gkupopakika'po Diosen
huamanbatia'pakeri o̱'nuyate. Kenpa'ti
huamanmadika'eri o̱'nuyate, Bernabé
o̱'e̱po, Simón o̱'e̱po, Lucio o̱'e̱po,
Manaénere Sauloere o̱'nepo. Simón
on'dikka'uyate Negro. Lucio Cirene
huakka' jak hua̱e̱'eri o̱'u̱y. Herodes
Galilea huadaribayo huairiere
Manaénere on'kerekuyate. [2]Diostaj
on'batadi'kea'po Diosa e'tiona'pakte
me'pe̱e̱'po bapehue' o̱'nunhua'nok,
—Bernabé Saulotaere yan'mata'mona'.
Nogya̱' nogya̱' Jesucristoen huadak
hua'a kan'manbatia'pakonhuahuike'po
yan'mata'mona'. —Diosen Noki̱re̱ga̱
o'mana'uyate.
[3]Diostaj aya' on'tiona'pakdepo
kenpa'ti bapehue' e̱e̱' on'batikdepo
Bernabétaj Saulotaere
on'batibata'tepo Jesucristoen huadak
hua'a kan'manbatia'pakike'po
on'mata'mona'uyate.

**Chipre hua̱gkuta'mejya̱' Bernabé
Sauloere Jesúsen huadak hua'a
on'manbatia'pakuyate.**

[4]Ken Diosen Noki̱re̱ga̱ Bernabétaj
Saulotere o'mata'mona'denok Seleucia
huakka' jak e̱'po̱gte o'nokye̱'uyate.
Ke̱ya̱' Chipreyokon hua̱gkuta'mejyo
kusi'pete o'nokteg'uyate. [5]Salamina
huakka' jakyo e̱'po̱g dagkotte
on'betdepo judíoen hua̱i̱take'
jakyo Jesucristoen huadak hua'a
on'manbatia'pakato'uyate. Juana
huatihuapokonhua' on'tohua'uyate.
[6]Huaboro' hua̱gkuta'mejyo huabada
on'huae'depo Pafos huakka' jakyo
o'nokye̱'uyate. Ke̱ya̱' Barjesús
judío aratbuttaj on'huahuay'uyate.
Barjesús tidig huakika'eri o̱'e̱po
da huamanbatia'pakeri o̱'e̱po
Diosen huamanbatia'pakeri i̱jje̱y
nama'da oa'ika'uyate. [7]Barjesús
gobernador huairiere o̱'i̱ka'po
gobernador huairi Sergio Paulo
huakka'da o'nopo̱i̱ka'uyate. Apagba'
e'pe̱e̱ta' o'pakpo "Bernabé Saulotere
yan'totiak." O'mana'uyate. [8]Tidig
huaka'eritaj on'dikka'uyate Elimas.
Saulotaj Bernabétaere manigpe̱e̱hue'
ya̱e̱'. Nama'da on'mana'. Gobernador
huairitaj ona'uyate. Kenda oknopo̱e̱hue'
ya̱e̱'. Ona'uy. [9]Ken Saulotaj
on'dikka'uyate Pablo Diosen Noki̱re̱ga̱
huakka'da o'nopo'to̱e̱nok Barjesústaj
buttida daka'da o'tiahuaypo,
[10]—Nama'da huaa'eri i̱'e̱ne. Dakhuea'
i'kika'ne. Toto'ensi'po i̱'e̱ne. Huadak
e'kika' eretpakhue' i̱'i̱ka'ne. "Diostaj
e'nigpe̱e̱' dakhue'da o̱'e̱." Nama'da
i'ika'ne. [11]Oy Dios Huairia ontaj
sue'pi' dakhuea' megka'apone. Ekpobig
i̱'e̱a̱pone. Sue'da huame'noe niokpo
tiahuayhue'dik i̱'e̱tuapone. —Pablo
Barjesústaj ena'te kenokda okpobig
o̱'unpo sikki̱re̱gda o'mabodpo
tiahuayhue'dikda o̱'unpo be'api'
men'ta'koypo men'tohue'po o'baukuy.
[12]Kenda gobierno huairi o'tiahuaydepo,
Dios Huairied e'manmadika'taj
o'me'pukepo Dios Huairitaj huaboa'da
oknopo̱e̱'uyate.

**Pablo Bernabéere Pisidia huadariyo
Antioquía jakyo o̱'nunhua'uyate.**

[13]Pablo Pafos jakyo kusi'petone'yo
on'bakudpo huaboro' e̱'po̱g o'noktegpo
Perge jakyo o'nokye̱'uyate. Perge
Panfilia huadariyo o̱'e̱. Juannayo
Pergeya' o'bakkorepo Jerusalényo̱

o'hua'uyate. 14 Nogok Perge jakya'
o'norokpo, Pisidia huadariyo
on'hua'po. Pisidia huadariyo nog
Antioquía jakyo o'nokye'uyate. Keyo
okmapie'ahuaddikte judío aratbuten
huaitake' jakyo on'kudpo on'huaduyate.
15 Ken Moisésba' o'bona'pakdepo
kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakba'
o'bona'pakdepo huaitake' jak huairia
Pablotaj Bernabétere on'mana'po:
—Aratbut egkupopakte
e'manmadika'ta' e'paknayo
monmadika', eg'. —Huaitake' jak
huairia on'mana'uyate.
16 Ken Pablo o'bodpo eda'te yan'batik
o'batepo,
—Yan'pee', Israel aratbut. Kenpa'ti
yan'pee' nog aratbutada Diostaj
huanigpeika'eri. 17 Israel aratbuten Dios
oro'en adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyate.
Egipto huadaribayo nog aratbutenbayo
oro'en adhuea'pane' e'neonhuahuikaya'
Diosa o'maitaka'uyate. Kenpa'ti Egipto
aratbuten huadariya' Diosa teynanada
o'epo o'maoroka'uyate. 18 Nog
huadariyo on'bahuae'onhuahua'uyate.
Sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta
huabayok on'bahuae'onhuahua'po
keyoda Diosa daka'da
o'matoe'unhuahua'uyate. 19 Ken,
Canaán huadariyo nogda nogda aratbut
o'neonhuahua'ika'po, ken huadariyo
siete gobierno en'matoe'ika'te Diosa
oro'en adhuea'pane'taj Canaán huadari
a'bayokya'po Canaán huadarieri
aratbuttaj Diosa o'tihuapoknok
oro'en adhuea'pane'a on'baarakpo
aya'tada on'baarak'uyate. 20 Ken
cuatrocientos cincuenta huabayok
ee'ted noga noga huamanoeya'eri
huairi on'kudika'po Israel aratbuttaj
on'matoeonhuahuika'uyate. Ta'pote
Samuel Diosen huamanbatia'pakeri
huairi o'uyate. 21 Kenoka' oro'en
adhuea'pane'a gobierno huairi
on'eretpakpo "Beyok." Diostaj
o'nona'uyatenok. Diosa Saúl, Israel
huairi o'manigyahuea'uyate. Saúl
Cisensi'po o'uyate. Benjamín aratbut
o'uyate. Cuarenta huabayok Saúl Israel
aratbuten huairi o'unhuahuika'uyate.
22 Nogok Diosa Saúl huairi ee'
okkaypo o'enpo Davidtaj Israelen
huairi o'yahuea'uyate. "David
Isaíensi'po huadakda o'kika'. Do'taj
be'nopo'durugpaka'ne. Aya'da
ijpakika'nig o'kika'apo." Diosa
Davidtaj o'tia'pakuyate. 23 Nogtiada
David adhuea' huasi'poed huayayo
huasi'poed huayayoa Israel aratbuttaj
o'manopo'yarea'apo onte'ti Diosere
o'manoeanhuahuika'apo. Diosa
o'mana'uyate. Jesús kenda huabokerek
o'e. 24 Jesúsa manmadikahued
ee'ted Juana aya'da Israel aratbuttaj
o'mana'po: "Yan'nopo'korea'
yan'nopo'korea'po bautiza yagka'."
Juana o'mana'uyate. 25 Juana
o'mananhuahuika'depo, o'kuhuitdeapo
nogiti o'mana'po: "Diosen Cristo o'e.
Do'taj moknopoenig'a Cristo ehue' ijjey.
A'ti o'eapo a'ti bo'huatiakapone. Ke'na
huadaknanada o'e. Donayo dakhue'da
ijjey."
26 Opudtaj o'nona'ne, egomey.
Opud Abrahamen adhuea' huasi'poed
huayayo huasi'poed huayayo
mo'ene. Kenpa'ti opudomey Diostaj
huame'pukeriomeytaj o'nona'ne.
Diosa mo'nopo'yarea'apone onte'ti
kurudyo mo'noeanhuahuika'apone,
opudtehuapa' yanoknopoikati'. 27 Ken
Jerusalén jak huaee'eri kenpa'ti
kenomeyen huairi Jesústaj oknopoehue'
o'neonhuahuika'uyate. Dios Jesústaj
o'ta'mona'uyate oknopoehue' o'ne'uyate.
Okmapie'ahuaddik huame'noete
Diosen huamanbatia'pakerienba'
on'mona'pakpo oro'en judío huairia
on'peika'nig'a nopoenkahue'da
o'nika'uyate. Konig Diosen
huamanbatia'pakeria onda'ika'uyatenig

konigda Jerusalén jak huae̱'eria
huairiere dakhuea' o'nogka'uyate.
Kan'arake'po Jesústaj on'bayokuyate.
28 Jesús kenpa'da huadaknada
o̱'i̱ka'po sigpi' dakhuea' kahue'
o̱'i̱ka'nok "dakhuea' o'kika'," huahuaa'
nopo̱e̱hue' e̱e̱'pi' "Yaarak, yaarak."
Pilatotaj o'nona'uyate. 29 Jesústaj
aya'da yagkapetnigtaj Apagba'te
on'timadoya'uyate. Aya'da kenda
o̱gka'depo e'bueyde'te hue̱ypa
cruzya' on'huaraka'po on'tohua'po
kubarakyo on'hueda̱'uynig'a 30 Diosa
e'bueytada o'noyhuada̱'uyate.
31 Galileaya' Jerusalén jakyo
Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria
Jesúsere on'huae'ika'uyate. Jesús
e'noyhuadde'te kenomeytaj Jesús
o'bahuahuayonhua'uyate. Nog
huame'noe nog huame'noe Jesúsa
men'tiahuayde'po o'bahuahua'uyate.
Oy Jesústaj aratbuttaj
on'manmadikika'.
32 Opuda̱ kan'nopo'durugpake'po
oro'a on'nigbatia'pakne. "Do'hued
Huasi'potaj ijnoyhuada̱'apoy."
Diosa oro'en adhuea'pane'taj
o'mana'uynok oro'a o'nonbatia'pakne.
33 Kenda Diosa o'mana'uyatenig oy
oro'taj mo'nigka'deme'te Jesústaj
o'noyhuada̱me'te. Oro' kenomeyen
a'neneriensi'po o̱'e̱ne. "On do'hued
Huasi'po me'tae̱ne. Oy o'noyhuada̱'ne."
Apagba' salmo botta'a'te kenda
o'madoya'uyate. 34 "Konig 'urunanada
o'ka'apone" Jesústaj e'huaada
Davidtaj Diosa ona'uyate. Kenda
oa'uypo Jesúsbuey parahue'dik kae̱'po
o'noyhuada̱me'te. 35 Kenpa'tion nog
salmote oa'po: "O̱'nen 'urusi'poda
huadi'nanada o̱'e̱nok so̱'parahue'dik
kae̱', Apag Dios." Apagba'te kenpa'
oa'. 36 Ken a'nennada David Diostaj
o'nigpe̱i̱ka'po Israel aratbuten gobierno
huairi o̱'unhuahuika'uyate. Nogok
o'buey'uyate. Ke'nen apagkudakere
ontayo' o̱gkubarakka'uyate.
Kubarakya' David o'para'uyate.
37 Jesústanayo Diosa o'noyhuada̱'nok
parahue' o̱'e̱me'te. 38 Jesústaj
opudomeya̱ eknopo̱e̱'nayo Diosa
dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'e̱ne
yan'nopo̱i̱kati', egomey. 39 Moiséstaj
opuda̱ mo'nigpe̱i̱ka'nok Diosa
nopo'tihuekehue' mo'i̱ka'ne. Oynayo
aya'ada be'api' Jesústaj o'noknopo̱e̱nok
Diosa kenomeyen dakhuea' e'ka'
o'manopo'tihueke'apo.
40-41 Diostaj huatierikeria yan'tiahuay'.
Diga̱'da mo'mame'pukpo
mo'mabueyapone. Opud
e'manoete konig tiahuayhued
o̱'neonhuahuika'uyate 'urua'da
ijka'apoy. Kenda opuda̱
oknopo̱e̱hue' mo'e̱a̱pone.
Kenda e'manbatia'pakika'tada
oknopo̱e̱hue' mo'e̱a̱pone.
Kenda Apagba' huamanbatia'pakeria
a'nenda o'mana'po, keyoj, daka'da
yan'nopo̱e̱po konigti kahue' yane'.
—Kenda Pabloa o'mana'uyate.
42 Ken Pablomey judíoen
hua̱i̱take' jakya' e'noro̱kde'te "Nog
okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete
i̱yo̱ onte'ti yan'kumej nogi̱ti konigti
Jesústaj monbatia'pak." Pablotaj
o'nona'uyate. Judío ehue' nog aratbuta
kenpa' o'nona'uyate. 43 Ken judíoen
hua̱i̱take' jakya' aratbut o'noro̱kdepo
huakka'mon Pablotaj Bernabétaere
on'batahua'po, judío aratbut
o̱'nepo kenpa'ti nog aratbut konigti
judío aratbut e̱'dik o̱'nepo Diostaj
on'nigpe̱i̱ka'po on'tiona'pakika'po.
"Dios huadi'da mo'e̱nok daka'da
yan'nigpe̱i̱ka'. Jesústaj yanoknopo̱e̱po
batikhue' yanika'." Pablo Bernabéere
on'mana'uyate.
44 Nog semanakon okmapi̱e̱'ahuaddik
e̱e̱'te aya' huakka' jakyo hua̱e̱'eria
o̱gkupopakuyate. Diosen huadak
hua'a Jesústaj e'pe̱e̱ta' on'pakpo

on'kupopakuyate. 45 Kenoka'
huakka' aratbut Pablotaj a'pe̱e̱ya'po
e̱gkupopakte judío aratbuta
on'tiahuaydepo, digda on'bahuahuaypo,
"Nama'da o'mana'." Pablotaj on'huaa'po,
Pablotaj dakhuea'da on'bahuaa'uyate.
46 Pablo Bernabéere me'pukhue'ada
'urua'da on'mana'po:
—Opud judío aratbuttaj huakkuru
Diosen huadak hua'a Jesústaj
manmadika'dik o̱'nenig'a opudnayo
e'pe̱e̱ta' pakhue' mo'e̱po onte'ti Diosere
e'noeonhuahuika'ta' pakhue' mo'e̱nok
nog aratbuttaj Jesúsen huadak hua'a
o'manmadika'apoy. 47 In konig Dios
Huairia oro'taj mo'ta'mona'uyne:
Judío aratbut ehue' hua̱e̱'erite
on'ta'monapone. Konig
huakjey onyahuea'dene
mona'po. Aya' aratbuttaj
aya' huadariyo huadak hua'a
kan'manopo̱e̱a̱'e̱'po onte'ti
Diosere manoeanhuahuika'dik
kan'manopo̱e̱a̱'e̱'po
on'ta'monapone.
—Pabloa o'mana'uyate.
48 Kenda nog aratbuta on'pe̱e̱po
on'durugpakpo kenda Diosen
e'manmadika' 'uruda o̱'e̱.
On'batia'pakuy. Kenomeytaj onte'ti
Diosere o'manoeanhuahuika'apopo
Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesústakon
o'noknopo̱e̱'uyate. 49 Ken huadaribayo
huabada Diosen huadak hua'a Jesústaj
on'manbatia'pakonhua'uyate. 50 Kenoka'
judío aratbut Pablotaj Bernabéeretaj
diga̱'da on'mahuadiaypo ettone' huairi
Diostaj huationa'pakika'eritaj kenpa'ti
huakka' jak huabokerek huairitaj
judíomey on'huamahui̱'i̱a̱'uyate.
Pablo Bernabéere dakhue'da o̱gka'
on'bahuaa'nok aratbut Pablotaj
Bernabéeretaj on'magka'po
kenomeyenbaya' on'maen'uyate.
51 Pablo Bernabéere on'bakhua'depo
hua'i sorok on'nonokbitbitan'uyate.
Aratbut huakka' jakya' dakhuea'da
o̱gka'denok kan'nokote'po
on'nonokbitbitan'uyate. Huakka' jakyo
Iconioyo on'hua'uyate. 52 Ken, Jesústaj
huaknopo̱e̱'eri Antioquíaya' Diosen
Noki̱re̱ga̱ huakka'da o'manopo'to̱e̱nok
durugda o̱'nika'uyate.

**Pablo Bernabéere Iconio huakka'
jakya' Jesústaj huadak hua'a
on'manbatia'pakonhua'uyate.**

14 1 Ken Iconio huakka' jakyo
Pablo Bernabéere o̱'nepo
judíoen hua̱i̱take' jakyo onokteyo'
on'kudonpo Jesúsen huadak hua'a
'urua'da on'manbatia'paknok huakka'da
Jesústaj huaboa'da o'noknopoenka'po,
o'noknopo̱e̱'uyate. Huakka'da judío
aratbut kenpa'ti huakka'da nog
aratbutada Jesústaj o'noknopo̱e̱'uyate.
2 Judío oknopo̱e̱hue'da o̱'nepo nog
aratbuttaj nama'da on'manmahui̱a̱'po
dakhue'dikda a'manopo̱e̱aya'po.
3 Konige̱po Pablo Bernabéere
ke̱yo̱ o̱'neonhuahua'po Dios di'da
o̱'e̱po Jesústaj mo'nigta'mona'uyate.
Kenda me'pukhue'ada
on'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús
Huairia o'paknok aratbuttaj Pablomeya̱
on'bayarea'onhua'uyate. E'bayarea'te
on'tiahuaypo buttida on'batia'pak
aratbuta on'nopo̱e̱'uyate. 4 Iconioya̱'
sue'da huakka' Pablotaj Bernabétaere
on'pakuy. Nog sue'da huakka'mon
aratbut kenomeytaj pakhue' o̱'nepo
judío huairitaj on'pakuyate. 5 Kenoka'
judío aratbutere nog aratbutere huakka'
jak huairiomeya̱ Pablotaj Bernabétere
mon'batidi'ke kenpa'ti mon'bapa'ea'
soatayo' on'bahuaa'uyate. 6 Kenda
Pablo Bernabéere huaboa'da on'pe̱e̱po
on'mon'uyate. Licaonia huadaribayo
on'mon'uyate. Ke̱yo̱ Listra huakka'
jakyo kenpa'ti Derbe huakka' jakyo
on'mon'uyate, 7 Ke̱ya̱' Jesúsen huadak
hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

Listra huakka' jakya'
Pablotaj on'pa'ea'uyate.

8 Listra huakka' jakyo huabokerek
huakket o'huadika'po hua'ehue'dik
o̱'u̱yate. Kenda e'si'poe̱' o'e̱po kenteda
o'huadonhuahuikame'te. Hua'ehue'da
o̱'i̱ka'uyate. 9 Pablo e'mana'te
huabokerek huakket o'pe̱e̱depo
oknopo̱e̱po. Diosa yarea'dik me'e̱ne
oknopo̱e̱denig Pabloa oknokotpo Diosa
o'yarea'apo o'nopo̱e̱po 10 'utta'da ona'po,
—Yabo'. Huada'kobopipen butuka'
yabo'. —Pabloa ona'uyate. Ken
huabokerek e'yareadte i̱dada o'bodpo
huaboa'da o'hua'uduyate. 11 Pabloa
huakkettaj o'yarea'nok Licaonia aratbut
on'tiahuaydepo kenomeyen hua'ate
'utta'da on'basagkia'udpo:
—Kenomey dios o̱'ne. Aratbuten
hua̱so̱' o̱'nunpo kurudya̱' oro'omeytaj
mo'nighuarakdene. —Licaonia aratbut
'utta'da on'basagkia'uyate.
12 Licaonia aratbuten dios Júpiter
kenpa'ti Mercurio. Bernabé dios
Júpiter o̱'e̱, on'batia'pakuy. Pabloa
huamana'eri o̱'e̱po dios Mercurio o̱'e̱.
On'batia'pakuyate. 13 Listra huakka' jak
huakudte eatiokye̱'da dios Júpiteren
jak o̱'u̱yate. Júpiter jak sacerdote
vaca huakhuenere o'batotiakdepo
Pablotaj Bernabétaere a'yokya'po
e'nigarakta' e'pakada. 14 Jesúsen
huata'moneri Bernabé Pabloere kenoka'
kenda sacerdote nama'da yaka'apet
on'nopo̱e̱po kena'po opiot on'huis'uyate.
Aratbut e̱gkupopakyo on'kudonpo
'utta'da o'mana'po:
15 —¿Mena'po opuda̱ kenpa'
boka'? Huabokerek opudonigti o̱'e̱y.
Dios ehue' o̱'e̱y. Kenda bokika'nig
dakhue'nanada o̱'e̱. Batikdik mo'e̱ne.
Dios Huanoeonhuahuikeritayo'da
yan'nopo'korea'po yan'nigpe̱i̱ka'. Diosa
kurud o'ka'uyate. Ote' huadariere e̱'po̱g
o'ka'uyate. Aya'da kurudyo̱ hua̱e̱'eri,
aya'da huadariyo o̱'i̱ka'nig aya'da
huakupayo hua̱e̱'eri hua̱hue̱yo̱ hua̱e̱'eri
e̱'po̱g hua̱e̱'eri oka'uyate. 16 A'nenda
aya'da a'neneria katepi' on'pakpo
o̱gkika'uyate. Diosa "Kahue'dik yanika'."
manahue' o̱'u̱yate. 17 Dios huadakda o̱'e̱.
Aratbuta kan'nopo̱i̱ke'po 'urua'da Diosa
oro'taj bo'tihuapokonhuahuika'ne.
Oro'taj ehui' mo'nigta'mona'ika'ne
aypo mo'nigkereka'ika'ne, aypo
bo'yokika'ne kenpa'ti oro'taj
mo'nopo'durugpaka'ika'ne. —Pabloa
Bernabéerea 'utta'da on'mana'uyate.
18 Kenpa' en'mana'pi' kenomey
dios o̱'ne Listra aratbuta nama'da
on'nopo̱e̱po vaca e'nigarakta'
o'deretpakpo o'darakay'uynig'a.
19 Ken Antioquía huakka' jakya'
kenpa'ti Iconio huakka' jakya' sue'da
judío aratbut on'batiakdepo nama'da
huaa'eri o̱'e̱po Pablotaj yan'darak
on'mana'nok huakka' aratbuta
Pablotaj huida̱ on'pa'ea'depo o'bueyde
on'nopo̱e̱po huakka' jak kurute
on'totokuyate. Kenteda o̱'nen'uyate.
20 Jesústaj huaknopo̱e̱'eria Pablote
en'tikupopakte Pablo o'bodpo onte'ti
huakka' jakyo o'kuduyate. Eme'te
Bernabéere on'bakhua'po Derbe
huakka' jakyo on'hua'uyate.
21 Derbe huakka' jakyo, "Jesúsa
nopo'tihueke'dik mo'e̱ne, onte'ti
kurudyo̱ noeanhuahuika'dik mo'e̱ne,"
on'manbatia'paknok huakka'da
huaboa'da Jesucristotaj o'noknopo̱e̱'po
on'nigpe̱e̱'uyate. Nogok Listra Iconio
kenpa'ti Antioquíayo on'kume'uyate.
22 Listra Iconio Antioquíayo Pablo
Bernabéere huanigpe̱i̱ka'eritaj daka'da
yan'nigpe̱i̱ka' on'mana'po. "Jesústaj
daka'da yan'nigpeeonhuahuika'.
Batikhue' yanika'. Nogi̱ti nogi̱ti
opudtaj Jesústaj oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eria dakhuea' o'magka'aponok
pai'nanada mo'nopo'unhuahua'po
Dios Huairiensi'po mo'e̱a̱pone. Diosere

mo'ika'apone." On'manmadika'uyate.
23 Nogyo nogyo Jesúsen
huanigpeika'eriyo' ogkupopakpo
huanigpeika'eritaj huamatoe'
huairi on'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti
Dios ka'pee'po bapehue' o'nepo
on'manigtiona'pakpo: "Inomey
huanigpeika'eritaj huamatoe'eri
huairitaj daka' yamatoe', Dios Huairi."
On'manigtiona'pakuyate.

Antioquía Siriabayo ona'ti Pablo Bernabéere on'kume'uyate.

24 Nogok Pisidia huadaribayo
onpokonhua'po Panfilia
huadaribayo o'nokyepo. 25 Perge
huakka' jakyo Jesúsen huadak
hua'a on'manbatia'pakdepo Atalia
huakka' jakyo on'hua'uyate.
26 Keya' kusi'petone'yo on'kuddepo
onte'ti Siriabayo Antioquíayo
o'noktegpo. Keya' a'nenda Jesúsen
huaknopoe'eria Pablotaj Bernabéeretaj
on'mata'mona'uyate. On'mata'mona'po,
"Jesúsen huadak hua'a aratbuttaj
on'manbatia'pakapo. Kenomeytaj daka'
yamatoika', Dios." on'tiona'pakuyate.
Pablo Bernabéere aya'da on'kuhuitdepo
ona'ti on'kume'uyate. 27 Antioquía
huakka' jakyo o'nokyedepo Jesúsen
huanigpeika'eritaj on'kupopaka'depo,
"Oro' nog jak nog jakyo Jesúsen
huadak hua'a o'manbatia'pakika'po
Diosa 'urua'da bo'tihuapokika'ne.
Diosa nog aratbut Jesústaj
huaknopoe' o'batihuapokikame'."
Pablo Bernabéerea kenda
on'manbatia'pakuyate. 28 Pablo
Bernabéere huanigpeika'eriere huakka'
puug o'nunhua'uyate.

Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eri huairi ogkupopakuyate.

15 1 Kenoka' Judea huadari
huae'eri Judeaya' Antioquía
jakyo on'batiakuyate. Huama'buy
huanigpeika'eritaj huaboa'da
on'manmadika'po, konig Moisésa
o'mana'uyate huabokereken huasi'dak
oktegdik mo'ene. Okteghue' ee'nayo
Diosa nopo'koreahue' mo'eapone.
Huaboa'da on'manmadika'uyate.
2 Kenda on'manmadika'nok
Pablo Bernabéere Judea
huamanmadika'eriere huayahuaya
nogpa' nogpa' e'ka'taj ighua'da
on'mana'uyate. Be'a buttida yaa'
nopoehue' o'nenok Jerusalén huakka'
jakyo Jesúsen huata'moneritaj
kenpa'ti huanigpeika'eri huairitaj
kenda kan'batia'pake'po Pablotaj
Bernabéeretaj kenpa'ti sue'da
Antioquía huanigpeika'eritaj
on'mata'mona'uyate.
3 Ken Antioquía huanigpeika'eri
on'mata'mona'nok on'hua'uyate.
Fenicia huadaribayo kenpa'ti Samaria
huadaribayo on'pokonhua'depo
on'manbatia'pakonhua'uyate.
Nog aratbuta konig kenomeyen
adhuea'pane' nama'da ogkika'uynig
konigti ogkika'po, Diostakon
a'nigpeikaya'po kenpa'da
on'batikuyate. Kenda 'urua'da
on'manbatia'pakonhua'nok
huama'buya on'peedepo huakka'da
on'durugpakuyate.
4 Pablo Bernabéere Jerusalényo
e'nokyede'te aya' huaknopoe'eri
Jesúsen doce huamata'moneri
huanigpeika'eri huairiere durugda
on'matoepo on'madokoe'uyate.
Ken nog huakka' jakyo nog
huakka' jakyo Diosa o'tihuapoknok
Jesústaj on'manmadika'onhua'nok
huakka'da on'nigpeeme'. Pablomeya
on'batia'paknig'a, 5 sue'da fariseo
aratbut Jesústaj o'noknopoeme'po
on'bodpo on'mana'po:
—Nog aratbutada huanigpeika'eritaj
huabokereken huasi'dak oktegdik

o̱’nika’. Kenpa’ti Moisésenba’
nigpe̱ika’dik o̱’ne. —Fariseo aratbut
huanigpe̱ika’eria on’mana’uyate.
6 ¿Diostaj kan’nopo’kore’po menpa’
nog aratbuta Moisésen e’mana’taj
nigpe̱ika’dik ya̱’ne? Jesúsen doce
huamata’moneri huanigpe̱ika’eri
huairierea o̱gkupopakpo huayahuaya
on’mananhua’po. 7 Ken huakka’da
en’batia’pakonhuade’te Pedro o’bodpo
o’mana’po:
—Nog aratbut judío ehue’taj Jesústaj
kanoknopo̱e̱’po “Jesústaj huadak
hua’a nog aratbuttaj yamanbatia’pak,”
a’nenda Diosa do’taj bektie’eapo
mename’ne. Kenda mo’nopo̱e̱ne,
egomey. 8 Diosa aya’ aratbuten huanopo’
o’maki̱e̱’ika’. Nog aratbuttaj o’bae’po
oro’taj o’manopo̱e̱a̱’uyne. Konig oro’taj
a’nenda Diosen Noki̱re̱g boyo’keme’ne
konigti nog aratbuttakon o’bayokeme’.
9 Konig Diosa oro’taj di’ mo’e̱ne
konigti nog aratbuttaj di’ o’maepo.
Nogomey Diostaj o’noknopo̱e̱nok
Diosa o’manopo’tihuekeme’. 10 Diosa
nog aratbuttaj o’manopo’tihuekeme’,
mena’po opuda̱ta oknopo̱e̱hue’dik
mo’i̱ka’. Ken Moisésa o’mana’po
o’madoya’uyate. Kenda oro’en
adhuea’pane’ kikahue’dik o̱’nika’uyate.
Oro’kon kikahue’dik o̱’e̱ne. Konige̱po
kenda Moisésa o’mana’uyate nog
aratbuttaj manikahue’ yanika’. 11 Dios
oro’taj di’ mo’e̱po, katetehue’da
mo’nopo’tihuekepo onte’ti kurudyo̱
mo’noeanhuahuika’apone konigti Dios
nog aratbuttaj di’ o’maepo katetehue’da
o’manopo’tihuekepo, onte’ti kurudyo̱
o’manoeanhuahuika’apo. —Pedroa
o’mana’uyate.
12 Ken aya’da e̱gkupopakada
on’tia’pakbatikon’uy. Bernabétaj
Pablotaere on’mape̱e̱’uyate. Konig
tiahuayhued o̱’neonhuahuika’nig
Diosa oro’taj o’tihuapokpo nog
aratbuttaj o’kadhuahua’po kenpa’ti
o’bayareamey. Pablo Bernabéerea
on’manbatia’pakonhua’uyate. 13 Kenoka’
en’manbatia’pakbatikde’te Jacoboa
o’mana’po:
—Do’taj men’pe̱e̱’ egomey. 14 Diosa
nog aratbuttaj judío ehue’taj huaboa’da
o’manopo’tihuekedeme’te Diostaj
men’nigpe̱i̱ke’po Diosa o’baeme’te.
Simón Pedroa kenda monbatia’pakdene.
15 Ken konig ya̱’e̱a̱pet Diosen
huamanbatia’pakeria on’mana’uyate:
16 A’nenda David huairien
aratbut Diostaj daka’da
on’nigpe̱i̱ka’uyate. Nogok
Daviden adhuea’ huayayoa
Diostaj nigpe̱e̱hue’da o̱’nuyate.
Nogok ijkumejapoy, Diosa
o’mana’po, Daviden aratbuttaj
ijmanopo’korea’aponok. Onte’ti
Diostaj on’nigpe̱i̱ka’apo.
17 Aya’ada nog aratbuta Diostaj
ukdik ka’nike’po Daviden
aratbuttaj ijmanopo’korea’apoy.
Nog aratbuta do’taj
oknopo̱i̱ka’dik menika’.
18 Ken konig Dios Huairia
o’manopo̱e̱a̱’uyate.
Kenda Diosba’te o’madoya’uyate.
19 Inomey nog aratbut Diostaj
on’nopo’korea’depo Diostaj
on’nigpe̱i̱ka’nok, “Moisés Diosba’ e’mana’
nigpe̱i̱ka’dik mo’e̱.” Oro’ ahue’dik
o̱’e̱y. Ijjay. 20 “E’ketka’ diostaj pakhue’
yanika’po kenpa’ti vacaen e’ketka’
diostaj e’yokde’ ken huaen bapehue’
yane’. Nogen hua̱to̱e̱’taj bakdejhue’
yanika’. Kenpa’ti e’huerenonuku’po
e’buey huaen bapehue’ yanika’po
hua̱hue̱ya̱’ e’ta’kot huaen bapehue’
yanika’. Huamimipi’ bapehue’ yanika’.”
Kenyo’da nog aratbut huaknopo̱e̱’eritaj
monigmadoya’. 21 A’nenda kenpa’ti
oyda nogya̱’ nogya̱’ huakka’ jakya’
Moisésenba’ on’bonapakika’
okmapi̱e̱’ahuaddikte hua̱i̱take’ jakya’.
—Jacoboa o’mana’uyate.

22 Ken Jesúsen doce huamata'moneri
huanigpe̱e̱'eri huairiere aya'da
huanigpe̱i̱ka'eriere 'urua'da Jacobo
oa' on'nopo̱e̱po, "sue'da oro'en
huanigpe̱i̱ka'eritaj mon'mata'mona'.
Antioquíayo Pablo Bernabéere
botta' mon'mata'mona'." O̱'nuyate.
Judas Barsabástaj on'ta'mona'uyate.
Silastaj kenpa'ti on'ta'mona'uyate.
Silas Barsabásere huairi
o̱'ne'uyate. 23 Ken beroba' e'madoya'
on'manigta'mona'uyate.
"Oro' Jesúsen doce huamata'moneri
huanigpe̱i̱ka'eri huairiere
kenpa'ti huama'buyere opudtaj
on'dikta'mona'ne, on'nigmadoya'ne.
Opud nog aratbut Judío ehue'
huama'buy mo'e̱ne. Antioquía huakka'
jak hua̱i̱ka'eri mo'e̱ne. Kenpa'ti Siria
huadaribayo hua̱i̱ka'eri mo'e̱ne.
Kenpa'ti Cilicia huadaribayo hua̱i̱ka'eri
mo'e̱ne. 24 Sue'da oroen huama'buy
huabokereka bo'huahuame'te opudtaj
nama'da huadik monmadikame'te.
Huabokerekensi'dak oktegdik
mo'e̱ne. Konig Moisés o'mana'uyate
nigpe̱i̱ka'dik mo'e̱ne. Kenpa'
yan'manmadika' manahue' o̱'emey
oro'. 25 Botta' oro'en huaknopo̱e̱'eri
huadi'da huama'buytaj Bernabéere
Pabloere opudomeytaj e'ta'mona'ta'
o'pakpo onokteteyo' Silastaj Judastere
o'baktie'ea'de. 26 Pablo Bernabéere
Jesucristotaj on'nigpe̱e̱po nog
huakka' jakya' nog huakka' jakya'
ke̱ya̱' aratbut on'huadiaypo e'barakta'
on'pakpo Jesúsen huadak hua'a
on'manmadikame'te. 27 Ken, Judas
Silaseretaj o'mata'monay. Kenda
opudtaj o'nigmadoya'ne konigti
kenomey 'urua'da mona'apone.
28 Aya'da Moisésa o'mana'uyate
oro'nayo manahue' o̱'nene. Kenda
opud kika'dik mo'e̱ne oro'ere Diosen
Noki̱re̱gere o'nopo̱e̱po oro'a o'nona'ne.
29 Huaen e'ketka' diostaj e'yokde'
ken huaen bapehue' yanika'. Konigti
mimi bapehue' yanikati'. Kenpa'ti
e'huerenonuku'po e'buey huaen
bapehue' yanika'. Nogen hua̱to̱e̱'taj
bakdejhue' yanika'. Kenpa'da o'nona'ne.
Kenda e'nigpe̱i̱ka'nayo huadakda
bo'kika'po. Kenpa'da o'nigmadoya'ne."
30 Antioquíayo
on'mata'mona'denok on'hua'uyate.
Aya'tada huanigpe̱i̱ka'eritaj
on'bakupopakandepo beroba'
e'nigmadoya' on'bayokuyate. 31 Kenoka'
huama'buy beroba' on'tiahuaypo
on'bona'pakdepo beroba'te 'urua'da
on'maboroayme'tenok huakka'da
on'madurugpakuyate. 32 Judas Silasere
Diosen huamanbatia'pakeri o̱'nepo
huama'buytaj 'urua'da on'maboroaypo
on'manmadika'onhua'nok ken
huama'buya Diosen daka'da
o̱gkika'uyate. 33 Ijhue'mon
ke̱yo̱da o̱'neonhuahua'depo
Antioquía huama'buya. Jerusalén
huaknopo̱e̱'eritaj on'mata'mona'uyate.
34 Silasnayo ehua'ta' pakhue'
o̱'e̱po huahue' o̱'u̱yate. 35 Pablo
Bernabékon huahue'da Antioquía
huakka' jakyo o̱'nepo nogomeyere
Jesús Huairien huadak hua'a
on'manbatia'pakonhuahua'po
on'manmadika'onhua'uyate.

**Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj
a'maboroaya'po Pablomey onte'ti
huaboa'da on'hua'uyate.**

36 Nogok Pabloa Bernabétaj ona'po:
—Nog huakka' jakyo nog
huakka' jakyo aya' jakya' oro'
o'manmadika'uynig ke̱yo̱ bohua'.
Mobata'huade. Jesúsen huadak hua'a
menpa'ti daka' yan'nigpe̱i̱ket kenda
monopo̱e̱. —Pabloa ona'uyate.
37 Juan Marcostaj Bernabéa
e'tohua'ta' e'paktada 38 Pablonayo
e'tohua'ta' pakhue' o̱'e̱po. Panfilia
huakka' jakya' o'bakkumejme'nok

Juana Pablomeyere nogyo̱
nogyo̱ Jesúsen huadak hua'a
a'manbatia'pakya'po huahue'
o̱'eme'nok Pabloa e'tohua'ta' pakhue'
o̱'u̱y. 39 Huakka'da huayahuaya
on'mahuadiayudpo konigti pakhue'
o̱'nepo nogyon nogyon on'bakhua'uyate.
Bernabé Marcostaj o'tohua'po huaboro'
kusi'peyo Chipre hua̱gkuta'mejyo
o'nokteg'uyate. 40 Pablonayo Silastaj
oe'uyate. Diosa kabatihuapoke'
huama'buya on'tiona'pakdepo
on'mata'mona'denok on'bakhua'uyate.
41 Pablo Siria huadaribayo ohua'epo
Cilicia huadaribayokon o'hua'epo,
"Jesucristotaj daka'da yan'nigpe̱i̱ka'."
Nogya̱' nogya̱' huanigpe̱i̱ka'eritaj
on'maboroay'uyate.

Pabloere Silasere Timoteo o'huae'uyate.

16 1 Pablo Silasere huakkuru
Derbe huakka' jakyo
on'hua'depo konogyonda Listra
huakka' jakyo on'hua'uyate. Timoteo
Jesústaj huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱po
Listrayo o̱'i̱ka'uyate. Ke'nen inag
Jesústaj oknopo̱e̱po judío aratbut
o̱'u̱yate. Timoteoen apag judío
aratbut ehue' o̱'u̱yate. 2 Listra huakka'
jakyo huanigpe̱i̱ka'eria kenpa'ti
Iconio huanigpe̱i̱ka'eria Timoteo
huadakda o̱'e̱ on'batia'pakika'uyate.
3 Pablo Timoteotaj nogyon nogyon
e'tohua'ta' o'pakpo ke̱yo̱ Timoteoen
apag nog aratbutda o̱'e̱ judío aratbut
on'nopo̱e̱nok huadiayhue' me'nepo
Pabloa Timoteotaj huasi'dak
okteg'uyate. 4 Nog huakka' jakyo
nog huakka' jakyo on'hua'epo kenda
Jerusalén huaknopo̱e̱'eri huairi Jesúsen
huata'moneriere on'maname'nigda
Pablomeya̱ on'mananhua'uyate. 5 Ken
huanigpe̱i̱ka'eri o̱gkupopakika'po
nogi̱ti nogi̱ti Jesústaj daka'da
on'nigpe̱e̱po aya'da huame'noeda
noga̱kon Jesústaj huaboa'da
o'noknopounhua'uyate.

Pabloa Macedoniabayo hua̱e̱'eritaj konig e'yorokea'nig o'tiahuay'uyate.

6 Asia huadaribayo Jesúsen
huadak hua'a manbatia'pakhue'
yane'. Diosen Noki̱re̱ga̱ Pablotaj
ona'nok Frigia huadaribayo kenpa'ti
Galacia huadaribayo on'hua'epo
7 Misia huadaribayo o̱'nedepo Bitinia
huadaribayo ehuata' on'pakuynig'a
"Huahue'dik mo'e̱ne." Jesúsen
Noki̱re̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'uyate.
8 Konige̱po Misia on'pokonpo
huaboro' e̱'po̱gte Troas huakka' jakyo
on'huarakuyate. 9 Ke̱ya̱'da sikyo Pablo
konig e'yorokyanig huabokerektaj
o'tiahuaynig, ken huabokerek
Macedonia huadaribayo hua̱e̱'eri
o'bopo, ona'po:
"Oro'edbayo Macedoniayo yatiak.
Oro'taj bo'tihuapok." Ona'uyate.
10 Konige̱po Macedoniayo aktegya'po
oro' o'bahuede̱a̱'uy. Jesúsen huadak
hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa
mo'ta'mona'ne oro' o'nopo̱e̱'uy.

Filipos huakka' jakyo Pablo Silasere o̱'nika'uyate.

11 Troas huakka' jakyo
kusi'petone'yo o'kudondepo
Samotracia hua̱gkuta'mejyo o'hua'uy.
Eme'te Neápolis huakka' jakyo
oktegdepo o̱kye̱'uy. 12 Ke̱ya̱' Filipos
huakka' jakyo o'hua'uy. Kenteda
huakka' Roma aratbut o̱'nika'uy.
Kenteyo Macedonia huadaribayo
Filipos hueretda huakka'da jak
o̱'u̱yate. Ke̱yo̱da sue'da huame'noe
o̱'unhua'uy. 13 Okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noete huakka' jak kurute
o̱'o̱ro̱kpo, hua̱hue̱kubog aratbut
ke̱yo̱da on'tiona'pakika' ke̱yo̱ o'hua'uy.
Ettone'ere e̱gkupopakte oro' o'huadpo
ettone'taj Jesúsen huadak hua'a

o’manbatia’pakonhua’uy. 14 Nogtida
ettone’ Lidia o̱’u̱yate. Lidia huakka’
jak Tiatirayo huae̱’eri o̱’u̱yate.
Ke’na tela huabed huabahuaya’eri
o̱’i̱ka’uyate. Kenpa’ti Diostaj o’pakpo
o’tiona’pakika’uyate. Pablo Jesúsen
huadak hua’a o’manbatia’paknok Diosa
Lidiataj o’nopo̱e̱a̱’nok Lidia huaboa’da
Jesústaj oknopo̱e̱’uy. 15 Lidiataj kenpa’ti
aya’da Lidiaen jak huae̱’eritaj bautiza
o’magka’uy. Bautiza e̱gkade’te oro’taj
mona’po:
—Do Jesús Huairien huanigpe̱i̱ka’eri
o̱’e̱ o̱’na daka’ e’nopo̱e̱’nayo do’hued
jakyo yan’tiakpo yanika’. —Lidia
moname’ne. Konige̱po ke’nen jakyo
o̱’i̱ka’uy.
16 Nogok kenteyo huakka’ jak kurute
hua̱hue̱te en’tiona’pakika’yo o’hua’po
mune’yo̱taj o’dejmey. Mune’yo̱ nog
aratbuten huanaba’ o̱’u̱yate. Toto’a
mune’yo̱taj o’nopo’to̱e̱’nok mune’yo̱
huanopoada o’nokotika’uy. Konig
o̱’e̱a̱po mune’yo̱a̱ e’batia’paknayo
mune’yo̱ huairien hua̱ta̱to̱e̱’taj
aratbut huakupe on’yokika’po konig
o̱’neapo e’nopo̱e̱ta’ on’pakpo huakupe
on’yokika’uy. 17 Pablotaj oro’eretaj
bo’tahua’po,
—Inomey huabokerek Dios
kuruderien huanaba’ o̱’nepo onte’ti
kurudyo̱ noeonhuahuika’dik mo’e̱ne
on’manbatia’pak. —Mune’yo̱a̱ ’utta’da
o’mana’uyate.
18 Huakka’ huame’noe konigti ’utta’da
o’manika’nok nogok Pabloa o’diayatupo
o’huakorudpo,
—Jesucristo o’paknok mune’yo̱ya’
yako̱ro̱k, toto’, yonay. —Pabloa ona’nok
toto’ o̱’o̱ro̱kuy.
19 Huakka’ huakupe onte’ti ehue’dik
me’ta̱e̱a̱pone mune’yoen huairi
on’nopo̱e̱depo Pablotaj Silastaere
on’bata’kuypo huakka’ jak eretnopoyo
Roma huairite on’batohua’uy. 20 Huakka’
jakyo huairitaj on’totiakdepo,
—Oro’en huakka’ jakyo hua̱e̱’eritaj
inomey judío huabokerek
dakhuea’da on’magka’po 21 kenda
on’manmadika’nig oro’ Roma aratbut
o̱’e̱po pe̱e̱hue’dik kenpa’ti kikahue’dik
o̱’e̱y. —Mune’yoen huairia nama’da
on’mana’uy.
22 Ken huakka’ aratbut e̱gkupopakya’
on’pe̱e̱depo Pablotaj Silaseretaj
i̱ghua’da on’bahuaa’po “Huaot
yan’bakkiroka’. Hue̱ypia yan’mabitbit.”
Huairia on’mana’uy. 23 Ken, diga̱’da
on’mabitbitdepo huabakuda̱’ jakyo
on’bakuda̱’depo, “Daka’ yan’mato̱e̱ti’.”
Huabakuda̱’ jak huato̱e̱’eri huairitaj
o’nona’uy. 24 Kenda huabakuda̱’
jak huairi o’pe̱e̱depo adyonda
o’bakuda̱’uyate. Monhue’dika’
hue̱ymeyente o’baibeta’uyate.
25 Nopote sikyo Pablo
Silasere on’tiona’pakonhua’po
en’batadi’keadhua’te nog e’bakuda̱’
on’mape̱e̱’uyate. 26 Ijhuiti ehue’
huakka’da o̱’i̱ye̱gpo. Huabakuda̱’ jak
diga̱’da o̱’i̱ye̱gpo aya’da o’bakhuikea’uy.
Aya’da sirobia huabakuderitaj
e’tiduku’ o’bakkujuyate. 27 Huabakuda̱’
jak huairi o’mabodepo aya’da jak
e’bakhuikea’ o’tiahuaypo aya’da
ebakuda̱’ on’mamonate o’nopo̱e̱po
huata’ a’arakya’po siro o’utukon’uy.
28 —Keje’ huata’ arakhue’ ya̱e̱’. Aya’da
i̱yo̱da o̱’e̱y. —Pabloa ’utta’da ona’uyate.
29 Ken huabakuda̱’ jak huairia
“huakjey e’beta’ menigtotiak,”
o’mana’po, i̱da o’kudonpo. Huakka’
o’me’pukepo o’iriga̱’po Pablotaj
Silastere huikudate o’batihuaduyate.
30 Kenoka’ Pablotaj Silaseretaj
o’mato̱ro̱kpo,
—Dakhuea’ ijkamey,
a’nopo’yareaya’po kate ka’dik i̱jje̱,
huairiomey. —Huabakuda̱’ jak huairia
o’mana’uyate.
31 —Jesucristo Huairitaj yaknopo̱e̱’.
Onere o̱’nen huabetere on’nigpe̱e̱nok

Diosa o'manopo'yarea'apo. —Pablo
Silaserea o'nona'uy.
32 Jesucristo Huairien huadak
hua'a huairitaj ke'nen huabetterekon
o'manbatia'pakbed'uy. 33 Sikyo o̱'e̱po
huabakuda̱' jak huairi hue̱ypia mimia
e'mabitbitme' o'batihuekea'uy. Pablo
Silasere huairitaj ke'nen huabettaj
ken sikyoda bautiza o'magka'uyate.
34 Bautiza e'magkade'te jakyo huairia
o'batokudpo Pablotaj Silastaere aypo
o'batobape'uyate. Huairi ke'nen
huabetere Diostaj on'nigpe̱e̱depo
durugda o̱'ne'uyate.
35 Sikyoedda huakka' jak huairi
sorotatataj huabakuda̱' jakyo
on'mata'mona'po, "Pablotaj Silastere
yan'maoro̱ka'." Huabakuda̱' jak
huairitaj ya̱'nona'. 36 Kenda e'nona'te
huabakuda̱' jak huairi o'pe̱e̱depo
Pablotaj o'mona'po,
—Opudtaj kan'o̱ro̱ke'. Huakka' jak
huairia mena'ne. Konige̱po opuda̱
dakteda hua'dik mo'e̱ne. E'mana'tada.
37 —Romano hua̱e̱'eri e̱e̱'tada huairia
oro'taj pe̱e̱hued huakka' aratbut bakpote
sorotataj hue̱ypia mo'bitbitme'ne.
Huabakuda̱' jakyo bo'kuda̱me'ne. Oyda
i̱re̱g i̱re̱g e'o̱ro̱ka'ta' mena'po bo'tipak.
Keje', ke'nada kan'tiakpo aratbut
bakpote mo'o̱ro̱ke'. —Pabloa huakka' jak
huairien sorotatataj o'mana'uyate.
38 Konig Pablo sorotatataj o'mana'nig
sorotataj huakka' jak huairitaj
on'hua'depo konigda on'mana'uy.
Pablo Silasere Roma hua̱e̱'eri o̱'nenok
huakka' jak huairi kenda on'pe̱e̱depo
on'me'pukpo 39 huabakuda̱' jakyo
on'hua'uy. "Nama'da o̱gkame'ne,
motinoey' oro'taj." Pablotaj Silastaere
on'mana'po on'mato̱o̱ro̱konpo, "Huakka'
jakya' yanhuati'." On'mana'uyate.
40 Huabakuda̱' jakya' o'noro̱kdepo
Lidiaen jakyo on'hua'uy. Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eritaj on'manbatia'pakpo
on'maboroaydepo on'bakhua'uyate.

Tesalónica huakka' jakyo huakka'da dakhuea' huaka'eria e̱gkupopakya' Pablotaj Silastere dakhuea' on'huaa'po i̱ghua'da on'bahuaa'uy.

17 1 Ken Pablo Silasere on'hua'po,
Anfípolis huakka' jakyo
on'pokonpo kenpa'ti Apolonia
huakka' jakyo on'pokonpo on'hua'po
Tesalónica huakka' jakyo o'nokye̱'uyate.
Tesalónicayo judíoen hua̱i̱take' jak
o̱'u̱yate. 2 Konig Pablo o'kika'nig
judíoen hua̱i̱take' jakyo o'kuduyate.
Okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete
bapaa'tea' Apagba' o'manmadika'uyate.
Judío aratbuttataj nog aratbuttaere
o'manmadika'uyate. 3 Pablo Apagba'
o'bona'pakpo, Cristo buey'dik o̱'e̱po
kenpa'ti nogok noyhuaddik o̱'e̱a̱po
o'manmadika'po,
—Jesústaj kenda o'tia'pak. Jesústaj
on'arakuyate. Diosa o'noyhuada̱'uyate.
Jesús Diosen Cristo o̱'e̱nok Diosa
kurudya̱' o'ta'mona'uyate. —Pabloa
o'mana'uyate.
4 Ken, huakka'amon judío aratbut
on'pe̱e̱depo huaboa'da Jesucristotaj
o'noknopo̱e̱po Pablomeyere
o̱'nika'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada
huakka'ada Diostaj huapakeri
on'pe̱e̱depo Jesústaj huaboa'da
on'nigpe̱i̱ka'po Pabloere o̱'nika'uyate.
Kenpa'ti huakka' ettone' konig huairi
on'nopo̱e̱po huaboa'da Jesústaj
on'nigpe̱i̱ka'po Pabloere o̱'nika'uyate.
5 Nog judío aratbut Jesucristotaj
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erinayo Jesúsen
huanigpe̱i̱ka'eritaj dig on'bahuahuaypo
dakhuea' huaka'eri dagte baahue'
hua̱e̱'eritaj on'batotiakdepo
on'kupopaka'depo "Pablotaj Silaseretaj
i̱ghua'da yan'bahuaa'po dakhuea'da
o̱gkika' 'utta'da yan'dokoy'." Digda
on'bahuahuaypo on'bahua'uyate.
Kenda ondadhua'po huakka'da
aratbuta on'pe̱e̱depo on'bahua'po.

Huakka' aratbuttaj a'bayokya'po
Pablotaj Silaseretaj o'dukpo
Jasónen jakyo on'kudon'nig'a. 6 Keyo
bahuahuayhue' o'nepo Jasóntaj nog
huanigpeika'erieretaj on'bata'koypo
huakka' jakyo huairitaj on'batohua'uy.
'Utta'da o'nona'po:
—Nogbayo nogbayo Pablo Silasere
aya' aratbuttada on'manmadika'nok
nogded on'maknopoea'. Kenpa'ti
iyodakon on'tiakme'. 7 Jasón ke'nen
jakyo o'matoeme'te. Roma huairi
e'mana' kenomey pakhue' o'nepo, nog
gobierno huairitone' o'e on'batia'pakpo
ke'nen huadik Jesús o'e on'batia'pakpo.
—Judío aratbuta digda on'bahuahuaypo
'utta'da oda'uyate.
8 Huakka' aratbut huakka' jak
huairiere kenda on'mapeeedepo diga'da
on'mahuadiay'uyate. 9 Jasónere
nog aratbutere huairitaj huakupe
on'bayoknok huakka' jak huairia
Jasónomeytaj on'maenon'uyate.

**Pablo Silasere Berea huakka'
jakyo Jesúsen huadak hua'a
on'manbatia'pakuyate.**

10 Sikyo Jesústaj huanigpeika'eria
Pablotaj Silaseretaj idada
on'mata'mona'po Berea huakka' jakyo
on'mata'mana'uyate. O'nokyedepo daka'
a'manbatia'pakya'po judíoen huaitake'
jakyo on'hua'uyate. 11 Bereaya'
judío aratbut huadaknopo'da
o'nepo huadak hua'ataj e'peeta'
on'pakuyate. Tesalónica aratbutnayo
huadak hua'ataj e'peeta' pakhue'da
o'nuyate. Pablotaj Silastaere
daka'da on'mapeeonhuahua'po
aya' huame'noeda kenda
on'manmadikika'nig menpa'ti
buttida hua'a ya'etapo a'nopoeya'po
Apagba' e'madoya' on'bonapakika'uy.
12 Konigda o'enok huakka'da
Jesústaj o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti
nog aratbutada griego Jesústaj
o'noknopoe'uyate. Huakka'ada
on'nigpeepo huakka' konig huairi
ettone'akon Jesústaj on'nigpee'uy.
Kenpa'ti huakka' huabokereka
on'nigpee'uyate. 13 Ken judío aratbut
Tesalónica huakka' jakyo on'tipeepo,
Bereayo Pablo Diosen huadak hua'a
o'manbatia'pak on'tipeedepo keyoda
on'tiakuyate. On'tiakdepo Pablotaj
Silaseretaj dakhuea'da ighua'da
on'bahuaa'po huakka' aratbuttaj
on'mamame'pukea'uy. 14 Ken idada
Jesústaj huanigpeika'eria Pablotaj
e'pogyo on'ta'mona'uyate. Berea
huakka' jakyo Silas Timoteoere
on'yahue'uyate. 15 Nog huabokerek
huama'buya Pablotaj Atenas huakka'
jakyo on'tohua'po o'nokyedepo onte'ti
Berea huakka' jakyo on'kume'uyate.
Silastaj Timoteoeretaj ida kan'tiake'.
Pabloa o'manigdikta'monen'uyate.

**Atenas huakka' jakyo Pabloa
Jesúsen huadak hua'a
o'manbatia'pakonhua'uyate.**

16 Kenoka' Pabloa Silastaj
Timoteoeretaj o'manigunhuahua'po
Atenas huakka' jakyo. Keyo huakka'da
e'ketka' dios on'toenok o'tiahuaypo,
o'mepuke'uy. 17 Konigepo judíoen
huaitake' jakyo o'manbatia'pakpo,
judío aratbut nog aratbutere Diostaj
on'paknok kenomeytaj Pabloa huadak
hua'a o'manbatia'pakuyate. Huakka'
jak eretnopoya' aratbut e'ne'ya' Pabloa
o'manbatia'pakuyate. 18 Epicúreos
huamanmadika'erien huanigpeika'eri
o'nepo kenpa'ti estoicos
huamanmadika'erien huanigpeika'eri
o'nepo Pablotaj huaboa'da on'huaa'po,
—In huabokerek katea' monet.
—Sue'ada on'huaa'uy.
—Nog aratbuten diostaj o'batatia'pak
o'nopoey. —Nogomeya on'batia'pakuy.
Pabloa Jesústaj o'manbatia'pak
kenpa'ti Diosa aratbuttaj onte'ti

kurudyo̱ o’manoeanhuahuika’apo.
Pabloa o’manbatia’paknok kenda
on’batia’pakuy. 19 Ote’ Areópagote
Pablotaj on’tohua’uy. Kenteda huairi
on’kupopakika’po Pablotaj o’nona’po:
—¿Kate huabodik onmadika’ oro’taj?
¿Menpa’ oro’ kenda nopo̱e̱’dik o̱’e̱?
20 Nogpa’da on’batia’pakne. Konig
o̱’e̱ oro’tehuapa’ e’nopo̱e̱’ta’ o’paki.
—Pablotaj o’nona’uyate.
21 Aya’da Atenas huakka’ jakyo
hua̱e̱’eri kenpa’ti nog aratbutabeta’
ke̱yo̱da o̱’nika’uy. Katepi’ huabodik
e’batia’pakte diga̱’da e’mape̱e̱ta’
on’eretpakika’po kenda o’nona’nok.
22 Ote’ Areópagoyo huakka’
huabokerek e̱gkupopaknopoyo Pablo
o’bopo o’mana’po:
—Opuden dios e’ketka’taj huakka’
bo’pakne ijnopo̱e̱y, Atenas huairiomey.
23 Kenoka’ ijhua’epo nogyo̱ nogyo̱
opuden e’ketka’ dios ijtiahuayikay.
Opud e’ketka’ diostaj bo’pakpo
bo’huahua’ika’. Nogyon dios e’ketka’
huanhuada̱’ ijtiahuaymey, “dios
o̱ki̱a̱hue’ya o̱’enigta huanhuada̱’.” Ken
huanhuada̱’te e’madoya’ ijhuahuaymey.
Kenda Diostaj opuda̱ bo’paknig
o̱ki̱a̱hue’ mo’e̱nok ka’noknopo̱e̱’po
ijbatia’pakapoy.
24 Dios aya’da huadari ote’ere
o’kuyate. Aya’da huadarite hua̱e̱’,
aya’da ote’yo hua̱e̱’, hua̱hue̱yo̱ hua̱e̱’
Diosa o’kuyate. Dios kurud huairi o̱’e̱.
Dios huadari huairi o̱’e̱. Dios aratbuta
jak e’nigka’yo i̱kahue’ o̱’i̱ka’. 25 Diosa
aya’da o’to̱e̱nok Diostaj oro’a sigpi’
tihuapokhue’dik o̱’e̱ne. Diosanayo
aya’tada aratbuttaj o’manoea’ika’.
Aya’tada o’mahue̱kpoa’ika’. Kenpa’ti
aya’tada katepi’ o’bayokika’. Kenda
Diosayo’da o’kika’.
26 Huakkuruda Dios nogtida
huabokerek o’ka’uyate. Nogok
Diosa o̱’i̱taka’depo aya’da aratbut
nogtiedda mimi o̱’ne. Nogyon nogyon
o’mata’mona’uyate. Kendariyoda
hua̱i̱ka’ o’mata’monea’uyate. Ken
huabayok aratbut yan’noeapet a’nenda
Diosa o’mana’uyate. 27 Aratbut
Diostaj kadukike’po kenpa’ti Diostaj
kanoknopo̱i̱ke’po Diosa aya’tada
mogkuyate. Dios oro’taj ibodteda
o̱’i̱ka’. 28 Diosa oro’taj mo’noea’ika’ne.
Diosa oro’taj bo’tihuapoknok
o’hua’e’ikay. Diosa oro’taj mo’to̱e̱nok
o̱’i̱kay. “Oro’ Diosensi’po o̱’e̱y.”
Opuden huanopo̱e̱’eria o̱da’uyate.
29 Oro’ Diosensi’po, e̱e̱’nayo oro’en
Dios dios e’ketka’ ehue’dik o̱’e̱. Oro
huaba’a e’ketka’ dios Dios ehue’dikda
o̱’e̱. Siro e’ketka’ huid e’ketka’ dios
Dios ehue’dikda o̱’e̱. Huabokerekada
konig on’nopo̱e̱po on’pakpo dios
e’ketka’ o̱gkika’. 30 A’nenda aratbut
Diostaj nopo̱ehue’da o̱’nepo nama’da
o̱gkika’uyate. Diosa diga̱’ castiga
o̱gkahue’ o’maika’uy. Oynayo
aya’tada nogya̱’ nogya̱’ dakhuea’ e’ka’
nopo’korea’dik yane’. Diosa o’mana’de.
31 Diosayo’da ken huame’noe
ya̱’e̱a̱petnigtaj oknopo̱e̱’uyate.
Kenme’noete aya’tada Cristoa daka’
o’mape̱e̱depo castiga o’magka’apo.
Nogtida huabokerek Cristotaj Diosa
oktie’uyate. Diosen Huasi’po buttida o̱’e̱
a’nopo̱e̱ya’po Diosa o’noyhuada̱’uyate.
—Pabloa o’mana’uyate.
32 Huabokerek e’bueyte Diosa
o’noyhuada̱’uyate Pabloa e’manade’te
kenda on’pe̱e̱depo, sue’ada
en’tierektada nogomeya̱ o’nona’po:
—Kenda i’manbatia’paknig e’pe̱e̱ta’
nogok o’paki. —Noga̱ Pablotaj
o’nona’uyate.
33 Ken Pablo o’bakhua’uy. 34 Sue’ada
Pablotaj on’pe̱e̱depo Jesústaj
o’noknopo̱e̱po Pablotaj on’tahua’uy.
Nogtia’da ken huadika Dionisio
Pablotaj o’tahua’uy. Dionisio Areópago
hua̱e̱’eri o̱’u̱y. Kenpa’ti ettone’ ken
huadik Dámaris Pablotaj o’tahua’uy.

Kenpa’ti nogomeya̱ Pablotaj
on’tahua’uy.

Pablo Corinto huakka’ jakyo o̱’i̱ka’onhua’po Jesucristoen huadak hua’a o’manbatia’pakonhua’uyate.

18 1 Nogok Atenas huakka’
jakya’ Pablo o’bakhua’uyate.
Corinto huakka’ jakyo o’hua’uyate.
2 O̱kye̱depo judío huabokerek
o’huahuay’uyate. Ke’nen huadik Aquila
o̱’u̱y. Nogbayo Ponto huadaribayo
Aquila o’si’poe̱’uyate. Huaboa’da
hua̱to̱e̱ere Italia huadaribaya’
on’tiakme’te. Ke’nen hua̱to̱e̱ huadik
Priscila o̱’u̱yate. Roma Huairia Romaya’
o’maoro̱kame’te. Judío aratbuttaj
o’maoro̱kame’tenok Aquila Priscilaere
Romaya’ on’tiakdeme’te. Ken
a’tahuade̱ya’po Pablo o’huahua’uyate.
3 Aquila hua̱to̱e̱ere jaka huaka’
huasi’dak huaka’eri o̱’nuyate. Pablo
konigti jaka huaka’ huasi’dak huaka’eri
o̱’e̱po kenomeyere onya̱yo̱’ o̱gkika’uyate.
4 Aya’da okmapi̱i̱’ahuaddik
huame’noete judíoen hua̱i̱take’
jakyo Pablo o’hua’ika’uyate. Ke̱yo̱
judío aratbuttaj nog aratbuteretaj
huadak hua’a o’manbatia’pakpo
o’manmadikika’uyate. Jesucristo
buttida o̱’e̱ o’maknopo̱e̱a̱’uyate.
5 Macedonia huadaribaya’ Silas
Timoteoere en’tiakde’te Pablo huasi’dak
jaka e’ka’ kenpa’da o’batikuy. Aya’
huame’noeda Pabloa Jesúsen huadak
hua’a kenpa’da o’manmadikika’uyate.
“Jesús o̱’e̱ Cristo, Diosa kurudya̱’
o’ta’mona’uyate.” Pablo judío
aratbuttaj daka’dakon o’mana’ika’uyate.
6 Kenoka’ judío aratbuta huaboa’da
Pablotaj e’batikata’ on’pakpo
dakhue’dikda on’huaa’nok Pablo huaok
on’todtodon’uyate kenpa’da o’hua’apo
a’manopo̱e̱a̱ya’po,
—Kenda opuda̱ bo’kika’po kenpa’da
mo’bueyapet. Do nama’da ahue’
e̱’i̱ka’tada pe̱e̱hue’ mo’i̱ka’po kenpa’da
mo’bueyapet. Oyda nog aratbutteda
ijhua’apoy. —Pabloa judío aratbuttaj
o’mana’uyate.
7 Hua̱i̱take’ jakya’ o’o̱ro̱kdepo Justoen
jakyo o’hua’uyate. Huabokerek nog
aratbutda o̱’e̱po Diostaj di’da o̱’i̱ka’uy.
Justoen jak judíoen hua̱i̱take’ jak
onteteyo’ o̱’ta̱i̱ka’uyate. 8 Kenpa’ti
Crispo judíoen hua̱i̱take’ jak huairia
Jesústaj huaboa’da oknopo̱e̱’uyate.
Ke’nen huabeta aya’ada Jesústaj
o’noknopo̱e̱’uyate. Kenpa’ti huakka’da
Corinto huakka’ jak hua̱e̱’eri Jesúsen
huadak hua’a on’pe̱e̱po huaboa’da
Jesústaj o’noknopo̱e̱depo bautiza
on’magka’uyate. 9 Ken sikyo e’yorokte
Jesús Huairia Pablotaj ona’po:
—Mididhue’ ya̱e̱’. Batikhue’da
nogi̱ti huadak hua’a
yamanbatia’pakonhuahuika’. 10 Onere
i̱jje̱nok, aratbut ontaj dakhuea’
o̱gkahue’dik mo’e̱ne kenpa’ti huakka’da
in huakka’ jakya’ do’taj o’noknopo̱e̱a̱po.
—Jesús Huairia on’u̱yate.
11 Ken Corintoyo nogbayoktida o̱’e̱po
seis puugkon Pablo o̱’unhuahuika’po
Corinto aratbuttaj Diosen hua’a
o’manmadika’onhuahua’uyate.
12 Kenoka’ Acaya huadaribayo Galión
gobierno huairi o̱’u̱yate. Corinto jak
Acaya huadaribayo o̱’u̱yate. Judío
aratbuta o̱gkupopakdepo Pablotaj
digda onhuahuaypo huairite
on’tohua’uyate.
13 —Konig Moisésa o’mana’uyatenig
opudomey judío Diostaj
nigpe̱i̱kahue’dik mo’e̱ne. Nogda Diostaj
nigpe̱i̱ka’dik mo’e̱ne. Pabloa nama’da
o’mana’ika’. —Judío aratbuta gobierno
huairitaj nama’da on’huaa’uyate.
14 Pabloa batia’pakhued Galión
huairia o’mana’po:
—Yan’pe̱e̱’, opud judío aratbut. In
huabokerek o’bere o’barakpi’ do’taj
ena’nayo nigpe̱e̱’dik o̱’nene. 15 O̱’nen

huadik o̱'nen e'manmadika' e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'nene. Opuda̱da yan'nopo̱e̱po ya̱gka'. Doa kahue'dik i̱jje̱y. —Galión huairia o'mana'uyate.

16 Huairien jakya' huairia o'maen'uyate. 17 Roma huairien jak kurute Sóstenes judíoen hua̱i̱take' jak huairitaj nog aratbuta on'bitbituyate. Galión Roma gobierno huairia e'tiahuayada sohuata' o̱'u̱yate.

Antioquía huakka' jakyo Pablo onte'ti o'kumejdepo, onte'ti a'manmadikaya'po o'hua'uyate.

18 Corinto huakka' jakyo Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eriere Pablo o̱'i̱ka'po, sue'da huakka' huame'noe o̱'i̱ka'depo, huanigpe̱i̱ka'eritaj ijhuaya' o'mana'depo Priscila Aquilaere o'bakhua'po Siria huadaribayo kusi'petone'te on'bakhua'uyate. Cencrea huakka' jakyo e'hua'te kusi'petone'yo huahued o̱'nepo, "Diostaj ijnigka'apoy," oa'po kuse̱rena'da Pablo o'kupiud'uyate. 19 Efeso huakka' jakyo o'nokye̱depo Priscila Aquilaere ke̱yo̱ o'maenondepo. Judío hua̱i̱take' jakyo Pablo o'kudpo judío aratbuttaj 'uruda o'manmadika'nok, 20 "Huahue' ya̱e̱'. Oro'ere huakka' huame'noe yaunhua'." Enna'tada Pabloanayo, "ehue', hua'dik i̱jje̱y," o'mana'uy. 21 A'hua'deya'po o'mana'po:

—Jerusalényo̱ Apag Diostaj fiesta on'nigka'apo. Ke̱yo̱ fiestayo e̱'dik i̱jje̱y. Diosa e'paknayo opudtaj kumejdik i̱jje̱a̱poy. —Pabloa Efeso aratbuttaj o'mana'uyate.

Ken kusi'petone'yo o'kuddepo Efeso huakka' jakya' okhua'uyate. 22 Cesarea huakka' jakyo o'betdepo Pablo Jerusalényo̱ dagte o'hua'uyate. Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj e̱gkupopakte o'mabaaka'epo Antioquía huakka' jakyo o'hua'uyate. 23 Antioquía sue'da huakka' huame'noe o̱'e̱depo onte'ti o'hua'uyate. Onte'ti Galacia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po kenpa'ti Frigia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po, Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj daka' o'manopoeanhua'uyate. O'maboroaypo nogi̱ti nogi̱ti eknopo̱e̱' o'batihuapokuyate.

Efeso huakka' jakyo Apolos Apagba' o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

24 Kenoka' Efeso huakka' jakyo judío huabokerek o̱kye̱'uyate. Ke'nen huadik Apolos o̱'u̱y. Alejandría huakka' jak hua̱e̱'eri o̱'u̱y. Apagba' 'urua'da huamanbatia'pakeri o̱'u̱yate kenpa'ti Apagba'taj huadakda o'nopo̱i̱ka'uyate. 25 Apolosa Jesús Huairitaj ya'tipe̱e̱teda oknopo̱e̱po o'eretpakpo Jesústaj durugteda o'manbatia'pakonhua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'uyate daka'da o'manmadika'uyate. Aya'da nopo̱e̱hue' o̱'u̱ynig'a kenyo'da Juana kenda Jesústaj o'manmadika'uyate kenpa'ti konig Juan bautiza o̱gka'uyatenig kenyo'da o'nopo̱e̱'uy. 26 Apolos judíoen hua̱i̱take' jakyo me'pukhue' o̱'e̱po huaboa'da o'manbatia'pakpo Jesústaj sue'da e'nopo̱a̱da o'manmadika'uyate. Kenoka' Aquila Priscilaere on'pe̱e̱depo bebahue'yo huata' on'tohua'po. Aya'da Jesúsa o'kika'uyatenig daka'da Apolostaj o'nonmadika'uyate. 27 Nogok Acaya huadaribayo Apolos e'huata' o'paknok Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria e'tihuapokta' on'pakpo beroba' on'manigmadoya'uyate. Acaya huadari huaknopo̱e̱'eri Apolostaj huadakda kan'nigpe̱e̱'po beroba' on'manigmadoya'po kenbate beroba' on'ta'mona'uyate. O̱kye̱depo Jesústaj huanigpe̱i̱ka'eritaj o'manmadika'po huakka'da huaknopo̱e̱'eritaj o'batihuapokuyate. 28 Judío

aratbut oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj
Jesúsen huadak hua'a 'urunanada
o'manbatia'pakonhua'po Jesús
Diosen Cristo o̱'e̱'uyate. Kurudya̱'
o'ta'mona'uyate. Apagba' o'bona'pakpo
Jesús hueretda Diosen Cristo o̱'u̱yate
o'manopo̱e̱a̱'nok judíoa nama'da ia'
onahue'dik o̱'nepo atokhue'da o̱'nuyate.

Efeso huakka' jakyo Pablo o̱'e̱po Jesúsen o'manbatia'pakonhuahua'po o'manmadika'uyate.

19 [1] Kenoka' Apolos Corinto
huakka' jakyo e̱'unhuahuika'te
Pablo Efeso dagte ote'te o'pokonpo
Efesoyo o̱kye̱'uyate. Ke̱yo̱ Jesústaj
huaknopo̱e̱'eritaj o'bahuahuay'uyate.
[2] O'mana'po:
—¿Jesústaj huaboa'da moknopo̱e̱depo,
Diosen Noki̱re̱g menpa' mo'nopo'to̱e̱'?
—Pabloa o'mana'uyate.
—Diosen Noki̱re̱gtaj sigpi' pe̱e̱hue'da
o̱'i̱kay. —Efeso huaknopo̱e̱'eria
o'nona'uyate.
[3] —¿Kateta' moknopo̱e̱po bautiza
boka'uy? —Pabloa o'mana'nok,
—Juanen e'manmadika' oknopo̱e̱nok
bautiza mogka'uyne. —Huaknopo̱e̱'eria
o'nona'uyate.
[4] —Aratbut e'nopo'koreade'te
Juananayo bautiza o'magkika'uyate.
Bautiza o'magka'depo "Noga̱ o'tiakde
Diosa kentaj kurudya̱' o'ta'mona'uyate.
Kentaj yanoknopo̱e̱'." O'manika'uyate.
—Kenda Pabloa huaknopo̱e̱'eritaj
o'mana'uyate.
[5] Pablotaj daka'da on'pe̱e̱denok
kenpa'ti Jesús Huairi o'paknok
bautiza o'magka'uyate. [6] Kenoka'
Pabloa e'batiba'ta'tete Diosen
Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱nok nogen
hua'ate on'baapakuyate. Kenda Diosen
Noki̱re̱ga̱ huaboa'da o'manopo̱e̱a̱'denok
on'manbatia'pakuyate. [7] Doce
huabokerek Jesucristotaj
o'noknopo̱e̱'uyate.
[8] Bapa' puuga' Pablo judíoen
hua̱i̱take' jakyo aya' okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noete o'kudika'po Jesús
Huairitaj oknopo̱e̱'dik mo'e̱
o'manbatia'pakika'po mididhue'ada
o'manika'po daka' o'manopo̱e̱a̱'uyate.
[9] Sue'ada Jesústaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue'
o̱'nepo Jesústaj e'manmadika'
huakka'da e̱gkupopakya' dakhuea'da
on'batia'pakonhua'uyatenok.
Konige̱po Pablo o'bakhua'po
Tirannoen huamanmadika' jakyo
huaknopo̱e̱'eritaj o'batohua'uyate.
Aya'da huame'noe Jesús Huairien
hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'uyate.
[10] Ken botta' huabayok Jesús Huairien
hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'nok
aya'da Asia huadaribayo hua̱e̱'eri Jesús
Huairitaj e'manmadika' on'pe̱e̱'uyate.
Judío hua̱e̱'eri nog aratbutere
on'pe̱e̱'uyate. [11] Diosa Pablotaj teyda
o̱'e̱a̱'nok konig Diosyo'da ka'dik o̱'e̱nig
o'kika'po dakhue'taj o'bayarea'po.
[12] Kena'po yudtata' on'nejpo kenpa'ti
yudtaj joktega̱ on'nejdepo on'tohua'po,
aratbut e'digpaktaj kenpa'ti
dakhue' e̱e̱'taj ke'na on'manejpo
on'bayarea'uyate. Kenpa'ti dakhue' toto'
noki̱re̱gtaj on'makmaoro̱ka'uyate.
[13] Sue'da judío nogyo̱ nogyo̱
huahuae'eri toto'taj huamakmaoro̱ka'eri
o̱'nepo, toto' a'makmaoro̱ka'po
Jesúsendik dikka'dik o̱'e̱ne on'nopo̱e̱po,
—Yanoro̱k. Jesústaj Pabloa
o'manbatia'pakika'. Jesúsa o'paknok
yanoro̱k. —Kenomeya̱ toto'taj
on'mana'uyate.
[14] Ken konig Escevaen huasi'poa
on'da'uyate. Esceva judío sacerdote
huairi o̱'u̱yate. Ke'nen sietesi'poa kenda
on'da'uyate. [15] Kenpa' e'manade'te,
—Jesústaj o̱ki̱e̱y. Pablotaj o̱ki̱e̱y.
Opudtaj o̱ki̱e̱hue' o̱'e̱y. ¿Be mo'e̱t?
—Toto'a o'mana'uyate.
[16] Kenda o'mana'depo kenbokereka
Escevaensi'potaj aya'tada teynanada

o'magka'nok jakya' on'mamonpo,
jura'bayo' kenpa'ti dakhuea' huasoo'
egka' on'mamon'uyate. 17 Kenda
aya'ada Efeso huakka' jak huaee'eri
judío nog aratbutere huakka'
on'me'pukpo. Huadakda Jesús Huairi
o'e o'noknopondepo on'batia'pakuyate.
18 Kenpa'ti huakka'da Jesústaj
huaknopoee'eriomey on'kupopakuyate.
Aratbut men'peee'po nogda nogda
nama'da ijkikamey on'mana'uyate.
19 Huakka'mona tidig ogkikame'te.
Tidig huaka' huanopoee' beroba'
en'batotiakde'te huakka'ada
on'tiahuaypo on'mama'huiga'uyate.
Ken beroba' e'bae'nayo quinientos
gramos de oro yokdik o'e. 20 Ken
konig nogya' nogya' huakka'ada Jesús
Huairien huadak hua'a huaboa'da
o'noknopoee'uyate. Kenpa'ti 'urua'da
on'nigpeika'po Diosen on'nigkika'uyate.
21 Nogok Pablo Jerusalényo e'huata'
o'pakpo, "huakkuru Macedonia
huadaribayo ijbata'huadunhua'apoy
kenpa'ti Acaya huadaribayokon
ijbata'huadunhua'apoy. Jerusalénya'
Romayo ijhua'apoy." Pabloa oa'uyate.
22 Macedoniayo Timoteo Erastoere
huatihuapokeritaj o'mata'mona'depo
nogiti Asiayo Pablo o'un'uyate.

Efeso aratbut ogkupopakpo digda on'huadiaypo diga'da o'dokoyonhua'uyate.

23 Kenoka' Efesoyo Jesúsen
huadak hua'a on'manmadikika'nok
huakka' aratbut ogkupopakpo
diga'da on'mahuadiaypo diga'da
o'dokoyonhua'uyate. 24 Demetrio
huabokerek siro jaksi'po diosen
jakonig huaka'eri o'uy. Efeso aratbut
aya'ada dios Dianataj o'noknopoee'uyate.
Ettone' diostaj o'dikka'uyate Diana.
Demetrio huakka' nog huabokerekere
Dianataj huakka' siro e'ketka' jaksi'po
ogkika'uyate. On'bahuaya'po huakka'
huakupe on'bae'ika'uyate. 25 Huakka'
siro jaksi'po huaka'eri nog siro
e'ketka' huaka'eriere Demetrioa
o'bakupopaka'po,
—Huairiomey, Dianataj siro
jaksi'po huakka'da o'kika'ne
kenpa'ti siro e'ketka' dios o'kika'ne.
Huakka' huakupe o'bae'ikay opuda
mo'nopoeene. 26 "Huabokerekada e'ka'
siro e'ketka' dios hueretda Dios ehue'
o'e." Pabloa nogyo nogyo Asiayo
iyo Efesoyokon o'hua'epo kenda
huakka'tada o'mana'nok Cristotayo'da
huakka'ananada o'noknopoee.
Kenda mo'batiahuaydene kenpa'ti
mo'matipeedene. 27 Kenda oro'tehuapa'
dakhue'da o'e. Onte'ti oro'en siro
e'ketka' jaksi'po kenpa'ti oro'en siro
e'ketka' aratbut pakhue'dik o'neapo.
Bahuayahue'dikda mo'eapone. Kenpa'ti
aratbuta 'uru dios Dianaen jaktone'ta'
pakhue' o'neapo. Oy dios Dianataj
huakka'ada Asiaya' on'pak kenpa'ti
nogbaya' nogbaya' on'pak. Kenomeya
ona'ti dios Dianata' pakhue' o'neapo.
—Demetrioa o'mana'uyate.
28 Kenda on'peedepo diga'da
on'mahuadiayonpo,
—Efeso aratbuten dios Diana
huadakdapita' huairi o'ika'. —Efeso
aratbuta 'utta'da o'dokoy'uyate.
29 Efeso huakka' jakyo
huabada aratbut konig o'ka'apoy
nopoehue'ada o'nepo diga'da
o'dokoypo Gayotaj Aristarcoeretaj
on'bata'koyonpo Efeso aratbuten
huaitake' jakyo on'batotokonhua'po
nopoyo on'maboa'uyate. Ken
Gayo Aristarcotere Pabloa nogyo
nogyo o'batohua'ika'uyate. Gayo
Aristarcoere Macedonia huadaribayo
huaee'eri o'nuyate. 30 Huakka' aratbut
egkupopakyo Pablo e'kudta' e'paktada
Jesúsen huaknopoika'eria Pablotaj
on'toenok kudhue'dik o'uyate.
31 Kenpa'ti sue'ada Asia huadaribayo

huairi Pabloen huadi' o̱'nepo Pablotaj
ka'none'po o'mata'mona'nok, "Huai̱take'
jakyo kudhue' yae̱'." O'nona'uyate.
32 Huai̱take' jakya' nogda huadik nogda
huadik 'utta'da o̱'dapo nopo̱e̱hueda̱da
'utta'da o̱da'po mena'po o̱gkupopak
nopo̱e̱hue' o̱'nuy. 33 Alejandro judío
huabokerek o̱'u̱y. Ken aratbuta
o̱gkupopaknig Alejandrotaj
on'nopo̱a̱'depo aratbut nopoyo judío
aratbuta Alejandrotaj on'tohua'nok
e'manbatia'pakta' o'pakpo Alejandroa
apakhue' ka'ne'po o'manigba'tenig'a.
34 Ke'na judío aratbut o̱'e̱ on'nokotpo
dos horas 'utta'da on'basagkia'epo,
—Efeso aratbuten dios Diana
huadakdapita' huairi o̱'e̱. —'Utta'da
on'basagkia'e'uyate.
35 Ken gobierno huairien
huamadoya'eri o'bodpo aratbuttaj
o'baa'batika'depo o'mana'po:
—Huairiomey Efeso hua̱e̱'eri 'uru
jak dios Dianaen oro' on'tioka'ika'
aya'baya'da aratbut on'nopo̱e̱. Kenpa'ti
Diana e'ketka' dios kurudya̱' o'kotuynig.
Oro'a on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut
on'nopo̱e̱. 36 Kenda buttida o̱'e̱ aya'ada
huaa'dik o̱'ne yan'batik, basagkia
ehue' yane'. Nopo̱e̱hue'ada ahue'
yane'. Daka'da yan'nopo̱e̱po ya̱gka'.
37 Kenomey huabokerek bo'totiakdenig
dakhuea' kahue' o̱'ne. Kenpa'ti
opudomeyen diostaj dakhuea' huaahue'
o̱'ne. 38 Demetrioere huabaa'eria
betapi' e'huaa'ta' e'paknayo daka'
huanopo̱i̱ka'eri huairitaj hua'dik o̱'nika'.
Huanopo̱i̱ka'eri huairia me'pe̱e̱'po
huayahuaya batia'pakdik o̱'ne. 39 Nogda
e'ka'ta' e'paknayo huakka' jak gobierno
huairi e̱gkupopakya' batia'pakdik
mo'e̱a̱pet. 40 E'kupopakya' 'utta'da
o'da'paknok kenpa'ti on'bake'tenok,
"Dakhuea'da bo'kame'te." Roma
huakhuairi a'dik o̱'e̱. Kateapi'
a'tokhue'dik o̱'e̱a̱pet oro'a. —Huairien
huamadoya'eria o'mana'uyate.
41 Kenda o'mana'depo, "yan'bahuati'."
o'manan'uyate.

Macedonia huadaribayo kenpa'ti
Grecia huadaribayo Pablo o'hua'uyate.

20 1 'Utta'da ea'pak en'batikde'te
Pabloa huanigpe̱i̱ka'eritaj
a'maboroayonya'po o'bakupopaka'uyate.
O'manmadika'depo, "ijhua'dey,"
o'mana'depo Macedonia huadaribayo
o'bakhua'uyate. 2 Macedonia huadaribayo
nog huakka' jakyo nog huakka'
jakyo o'bata'huadunhua'po Jesústaj
huanigpe̱i̱ka'eritaj daka'da o'maboroaypo
o'manmadikanhua'uyate. Nogoka' Grecia
huadaribayo o̱kye̱'uyate. 3 Ke̱yo̱ bapa' puug
o'mata'unhuahua'po Siria huadaribayo
hua'dikda e̱'e̱a̱da kusi'petone'yo
huakuddik e̱'e̱a̱da judío aratbut Pablotaj
a'arakenya'po onokkupobonok Pablo
o'nopo̱e̱depo kusi'petone'yo huahue'
o̱'u̱yate. Konige̱po hua'ite onte'ti
Macedonia huadaribayo ijhua'apoy,
huaboa'da o'nopo̱e̱'uyate. 4 Nogda huakka'
jakeri kenpa'ti nogda huadaribayo hua̱e̱'eri
Pabloere on'hua'uyate. Sópater Berea jak
hua̱e̱'eri o'hua'uy. Tesalónica jak hua̱e̱'eri,
Aristarco kenpa'ti Segundo on'bahua'po,
Derbe jak hua̱e̱'eri Gayo kenpa'ti Timoteo
on'bahua'po Asia huadaribayo hua̱e̱'eri
Tíquico Trófimoere on'tahua'uyate.
5 Dagte huakkuru kenomey on'hua'depo
huakka' jak Troasyo oro'taj monige̱'uyate.
6 Filipos huakka' jakyo judíoen fiestate
oro' o'bape'uy. Kenda fiestate judío
aratbut biahue' pan bape'dik o̱'nika'. Fiesta
o'pokandepo kusi'petone'yo o'hua'uy.
Cinco huame'noe e̱'po̱gte o'hua'unhua'po
Troas huakka' jakyo o̱kye̱'depo Troasyo
siete huame'noe o̱'un'uy.

Troas huakka' jakyo
Pablo o̱'ta̱'un'uyate.

7 Domingote pan a'bapeya'po konig
Jesúsen huata'moneri o̱gkika'uyatenig
oro' o̱gkupopakpo, Pabloa oro'

huanigpeika'eritaj monmadikanhua'po.
Eme'te ijhua'apoy o'nopoepo ijhue'da
monbatia'pakonhua'po nopote sikyoda
monbatia'pakbeduyne. 8 Jak kutaya'nada
e'bakariya' o'kupopakuy. Keyoda huakka'
huakjeysi'po o'bakpaknok. 9 Huabo o'epo
huaboendik Eutico ventanate o'huadpo
ijhue'da Pablo o'manbatia'pakbednok
ken huabo diga'da taytaya' oa'po
o'tayonpo jak kutaya' o'kotuy. E'bueyon'
o'dupaka'po jakyo on'hueda'uy. 10 Ken
Pablo o'huarakdepo huabotaj huikudate
o'tihuadato'po o'doko'epo,
—Me'pukhue' yane', huabo o'noe.
—Huama'buy huaknopoe'eritaj o'mana'uy.
11 Ken ona'ti jak kutayo o'behuikonpo
pan o'pohuesea'po o'batobape'depo
onte'ti o'manbatia'pakpo o'tokme'uy.
O'batikdepo o'bakhua'uy. 12 Huabotaj
e'noe' on'tohua'nok aya'ada
durugnanada on'mae'uy.

Troasya' Mileto huakka' jakyo Pablomey on'hua'uy.

13 Oro' huakkuruda o'hua'uy. Asón
huakka' jakyo Pablotaj a'eya'po
kusi'petone'te o'hua'uy. Pablonayo hua'ite
e'hua'ta' o'pakuyate. 14 Asón jakyo Pablotaj
o'huahuaydepo kusi'petone'yo o'bakudonpo
Mitilene huakka' jakyo o'hua'uy. 15 Keya'
o'hua'uy. Eme'te Quío huagkuta'mejte
o'pokonhua'po adme'ta' Samos huakka'
jakyo o'tiakuy. Trogilioyo okmapiahuaduy.
Eme'te Mileto huakka' jakyo o'tiakuy.
16 Efeso huakka' jak Asia huadaribayo o'e.
Jerusalényo Pablo ida e'hua'ta' o'pakpo
judío aratbuten fiesta Pentecostéste
e'bape'ta' o'pakpo. Konigepo ida e'hua'ta'
o'pakpo Asiayo ijhue'da ee'ta' pakhue' o'epo
Efesoyo e'hua'ta' pakhue' o'uy.

Pabloa Efeso huaknopoe'eri huairitone'taj o'manbatia'pakonhua'uy.

17 Miletoyo Pablo o'epo, Efeso
huanigpeika'eri huairitaj kan'totiake'po
o'mata'mona'uy. 18 Ken huairi
en'batiakde'te
—Asiayo yokye'depo huakkurutedda
huame'noeyte huadakda ijkika'uy.
Ta'pota'tion huadakda ijkikamey. Opuda
kenda daka' mo'nopoene. 19 Botbayoka'
opudere ijikamey. Huadaknopo'da
Diostaj ijnigpeika'po Diosen ijkika'uy.
Opud Diostaj daka' kan'nigpeike'po
huakka' yonhuikonhua'uy. Judío
aratbut do'taj e'arakta' on'pakpo
dakhuea'da me'nogkika'uyne
opuda Efeso huairi kenda mo'nopoe.
20 Daka'da e'manmadika' opudtaj
a'tihuapokya'po o'nonmadikika'uyne.
Jak kurute huakka' aratbuta e'peete
o'nonmadikika'uyne kenpa'ti
opuden jakya' o'nonmadikika'uyne.
21 Dakhuea' e'ka' yan'batik Diostaj
yan'nopo'korea', Jesucristo Huairitaj
yanoknopoe'. Judíotaj kenpa'ti nog
aratbuttaj o'nona'ika'uyne. 22 Oy
Jerusalényo ijhua'apoy. Diosen
Nokirega be'ta'mona'nok ijhua'apoy.
Keya' menpapi' me'nogka'apone
nopoehue'da ijhua'apoy. 23 Keya'
huabakuda' jakyo bo'kuda'apone.
Pai'da ijnopo'eapone. Diosen Nokirega
mena'ne. 24 Kenda menogka'apone
ijnopoepo mepu'kehue'dikda ijjey.
Do'huedda huabidda e'noeta' pakhue'
ijjepo kenyo'da durugda Diostaj
ijpeepo ke'nenyo'da huadakhuapa
a'kaya'po kika'dik ijjey. Diosen
kakike'po me'ta'mona'uynok kenpa'da
e'dakea'ta' ijpaki. Diosa di'nanada
o'epo Jesúsa mo'nigbuey'uynok aya'ada
nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti
dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apet.
Kenda nogyo nogyo durugteda
ijmanbatia'pakonhuahuika'poda
e'kuhuitta' ijpaki, ken.
25 Ken Dios huairitaj nigpeika'dik
mo'e. Kenpa'ti Jesústaj huadak hua'a
opudere ijmanbatia'pakika'mey.
Opudomey do'taj onte'ti tiahuayhue'dik

o̱'neapone. 26-27 Aya' Diosba' daka'da
o'nonmadikikame'ne. Be'api'
oknopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo "Pabloa
Diosba' daka' onmadikahue'
mo'i̱ka'ne'," ahue'dik o̱'ne. 28 Opuda̱da
huadaknopo'da yan'toi̱ka'. Opuda̱da
daka' yan'nopo̱e̱po yan'nigpei̱ka'.
Huata'da yan'tioka'ika'. Aya'da
huaknopo̱e̱'eritaj Jesucristo
o'manigbuey'uyatenok konige̱po
Jesúsenyo' o'tamae. Aya'da
Cristoen huanigpei̱ka'eritaj
daka'da yan'manigto̱i̱ka'. Diosen
Noki̱rega̱ kenda mona'uyne
opudtaj. 29 Do'hua o'nokhua'apone.
Do'hua e'nokhuade'te nama'da
huamanmadika'erikon opudere
a̱'e̱ya̱'po Jesúsen huanigpei̱ka'eritaj
Diostaj eknopo̱e̱batika'ta'
on'eretpakpo yan'batiakapet. Konig
dubakuhua ovejataj e'barakta'
on'pakpo o̱'nika' konigti nama'da
huamanmadika'eria opudtaj Diostaj
e'maknopo̱e̱batika'ta' yan'eretpakapet.
30 Sue'da huanigpei̱ka'eria
opud e̱'hua̱i̱kaya'da huaboa'da
nama'da huadik monmadika'apet.
Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj kenda
kan'nigpe̱e̱'po kan'kike'po. 31 Nama'da
huamanmadika'eritaj keyoj, ijjay. Bapa'
huabayok huame'noe kenpa'ti sikyo
batikhue'da opudtehuapa' Diostaj
yonhuikpo Jesúsen huadak hua'a
on'maboroayonhuahuika'ne. Aya'tada
opudtaj o'nonmadikikame'ne. Kenda
okkahuehue' yanikati'.
32 Ken, opudtehuapa' Diosa daka'
kabatiokike'po Diosen di'da hua'a
kamanopo'to̱e̱'po ken hua'ataj
mo'nigpei̱ka'po teyda moknopo̱e̱po,
Diosen huanigpei̱ka'eriere
mo'noeonhuahuika'apo. 33 A'nenda
opudere i̱jjunhuahuika'uy.
Do'tehuapa' opuden huakupe
opuden yudtapi' pakhue' i̱ji̱kamey.
34 Do'tehuapa' kenpa'ti doere
huamanmadika'eritehuapa' ijbaikamey.
Opuda̱ kenda daka' mo'nopo̱e̱ne.
35 Kenda ijbaika'po pai'da aratbuttaj
ijbayokikamey opud konigti yan'baapo
pai'da e'nahue̱'taj yan'bayokikati'.
"Katetehue' huabayokeria durugnanada
o̱'nika'. Eyokte huabae'erinayo
sue'da durugda o̱'ne." Kenda Jesús
Huairia oa'uyate. —Pabloa Efeso
huanigpei̱ka'eri huairitaj o'mana'uyate.
36 Kenda oa'depo Pabloa
huikudate on'bahuadpo aya'da
Efeso huanigpei̱ka'eri huairiere
o'tiona'pakuyate. 37 Pablotaj aya'ada
on'ta'bahuikpo on'doko'epo kenpa'ti
konig kenomey o̱gkika'uynig konigti
on'buyuke'uyate. 38 "Onte'ti do'taj
tiahuayhue' o̱'neapone," Pabloa
o'mana'denok suhue'nanada
on'mae'uyate. Kenoka' kusi'petone'te
on'tahua'uyate.

Jerusalényo̱ Pablo o'hua'onhuahua'uyate.

21 1 Huama'buytaj o'bakhua'depo
kusi'petone'yo o'kuduy. Cos
hua̱gkuta'mejyo meyo̱pi' bethue'da
butukda o'hua'uy. Eme'te huakka'
jak Rodasyo o'hua'uy. Ke̱ya̱'
huakka' jakyo Pátarayo o'hua'uy.
2 Pátara nog kusi'petone' Fenicia
huadaribayo huahua' o'huahuay'uy.
O'kudpo o'hua'uy. 3 E'hua'te
hua̱gkuta'mej Chipre o'tiahuay'po
opetopen o'hua'po Siria huadariyo
o'hua'uy. Tiro huakka' jakyo katepi'
o'batatohua'po batabakotandik
o̱'e̱po o'betuy. 4 Tiro huakka'
jakyo Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj
o'bahuahuaydepo kenomeyere
siete huame'noe o̱'unhua'uy. Diosen
Noki̱rega̱ huaknopo̱e̱'eritaj kenda
o'manopo̱e̱a̱'nok "Jerusalényo̱
huahue'dik ya̱e̱', Pablo."
Huaknopo̱e̱'eria o'nona'uy. 5 Ken
siete huame'noe o̱'e̱depo a'huaya'po

o̱'oro̱k'uy. Huakka' jak kurute
aya'ada Jesúsen huaknopo̱e̱'eri
ettone'ere huasi'poere bo'ta'tiakuyne.
Kuhuadte huikudate o'bahuadpo
Diostaj o'tiona'pakuy. 6 "Yanhuati',"
e'mabajbajte mona'uyne. "Yan'maeti',"
o'mana'depo kusi'petone'yo o'kuduy.
Kenomey ke'nen jakyo on'bahua'uyate.
7 Ken huakka' jak Tiroya'
o'bakhua'uy. E̱'po̱gyo̱ kusi'petone'yo
o'hua'uy. Tolemaida huakka' jakyo
o'betuy. Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj
o'bahuahuaypo nogme'noetida
kenomeyere o'mata̱'e̱ahuaduy. 8 Eme'te
Pablo oro'ere o'hua'uy. Cesarea huakka'
jakyo o̱kye̱'uy. Cesareayo Felipeen
jakyo o'hua'uy. Felipe Jesúsen huadak
hua'a o'manbatia'pakika'po nogya̱'
nogya̱' o'manbatia'pakika'uyate.
A'nenda siete'a huabatihuapokika'
on'baktie'ea'uy. Ke'na nogtida o̱'u̱y.
Kenere o̱'eonhua'uy. 9 Felipeen
botta' botta' hua̱yo̱bu o'ta̱u̱y.
To̱e̱pakhuedyo' o'ta̱u̱yate. Kenomeytaj
Diosa o'manopo̱e̱a̱'nok kenda
on'manika'uyate. 10 Huakka' huame'noe
e̱'e̱de'te Diosenba' huamanbatia'pakeri
Judeabaya' o̱kye̱'uy. Ke'nendik
Agabo o̱'u̱y. 11 Oro'taj a'ta'huadya'po
o'tiakuy. Agabo maka'bij Pablotada
jokbijjeato'po huata' o'itinukupo
kenpa'ti o'ba'tinukupo o'batia'pakpo,
—Jerusalényo̱ judío huairia Pablotaj
in konig o'nogka'apo. Kenpa'ti Roma
aratbuttaj on'bayokapo. Diosen
Noki̱rega̱ mename'ne. —Agaboa oro'taj
mona'uyne.
12 Kenda o'pe̱e̱depo oro' kenpa'ti
Cesarea huaknopo̱e̱'eria Pablotaj
ona'po, "Jerusalényo̱ huahue' ya̱e̱'."
Diga̱'da ona'uynig'a. 13 Pablonayo
mona'po,
—¿Mena'po dota' mo'bahuik?
¿Mena'po pai'da on'nopo'e̱a̱'? Do'taj
kuda̱'dik me'nene kenpa'ti Jerusalén
huakka' jakyo Jesús Huairien hua'a
ijmanbatia'pakika'nok bueydik i̱jje̱po
bueydik i̱jje̱y. —Pabloa mona'uyne.
14 Pablo oro'taj nigpe̱e̱hue' mo'e̱nok,
—Kate Jesús Huairia e'kata' o'pak
megke'. —Ona'depo okbatikon'uy oro'.
15 Ken katepi' e̱'ta̱e̱' kutamayo
o'bahue'udpo Jerusalényo̱ o'hua'uy.
16 Sue'ada Jesústaj huaknopo̱e̱'eria
Jerusalényo̱ bo'tahua'uy. Mnasónere
o'hua'po ke'na Chipreyo hua̱e̱'eri o̱'u̱y.
Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri o̱'i̱ka'uyate.
Mnasónen jakyo Jerusalényo̱
bo'tohua'uyne. Ke̱yo̱da o̱'i̱ka'uy.

Pablo Jacobotaj on'ta'huade̱'uyate.

17 Jerusalényo̱ e'tiakde'te
Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri
huama'buya durugteda bo'eduyne
oro'taj. 18 Jacobotaj a'ta'huadya'po
eme'te oro'ere Pablo o'hua'uy.
Jacoboere aya'da Jesucristoen
huaknopo̱e̱'eri huairitone' on'mauy.
19 "Ijtiaki," Pabloa o'manato'depo,
Diosa daka' be'tihuapoknok Jesúsen
huadak hua'a o'manbatia'paknok
huakka'nada nog aratbut huaboa'da
on'nopo'korea'po Jesús Huairitaj
o'noknopo̱e̱me'. Kenda Pabloa
o'manbatia'pakuy. 20 Kenda
on'pe̱e̱depo, huadakda o̱'e̱ Dios,
'urua'da o'kadhuahuame'te Diosa,
on'batia'pakdepo, Pablotaj o'nona'po:
—Huadakda huama'buy. Huakka'nada
miles judío huaknopo̱e̱'eri i̱yo̱da
e̱'e̱a̱da Moisésenkon aya'ada
nigpe̱i̱ka'dik o̱da'ika'. 21 Judío
aratbuttaj nog aratbutenbaya' nama'da
Pabloa o'manmadikika'. Kenda
Moisésa o'mana'uyate kahue'dik
o̱'ne. Kenpa'ti huabokereksi'po
huasi'dak oktegi̱kahue'dik o̱'ne.
Kenpa'ti konig judío aratbut
o̱gkika'uyatenig kikahue'dik o̱'ne.
Kenda i'manmadikika'nig ontaj
judío huaknopo̱e̱'eria mo'tipe̱e̱me'te.
22 ¿Konige̱po oro' kate ka'dik o̱'e̱?

Kenomey judío huaknopo̱e̱'eri Pablo
o'tiakde on'pe̱e̱depo kupopakdik
o̱'neapo. 23 Konig ya̱g'kati' o'nonapone:
Oro'en botta' botta' huabokerek mo'e̱ne.
Ken konig o'ka'apoy buttida Diostaj
o'noname'tenigda. Kenda ka'dik o̱'ne.
24 Yan'batohuati'. Kenomeyere Diosen
jakte konig Moisésa o'mana'uyatenigda
Diostaj yan'bayokti'. Kenomeytaj oveja
'uhua ka'de'po huakupe yabayokti'.
Oveja 'uhua Diostaj e'batiarakade'te
kuse̱rena'da kupie'dik mo'maeapet.
Kenda eka'nayo judío aratbut
huaknopo̱e̱'eri opudtaj bo'tiahuaypo
noga̱ nama'da on'huaa'me'te
on'nopo̱a̱po kenpa'ti Moisésenba' o'kika',
on'nopo̱a̱po, ken. 25 Kenpa'ti nog aratbut
huaknopo̱e̱'eritaj o'manigmadoya'uy.
Kenda ka'dik e̱'hua̱e̱' o'manigmadoya'uy
oroa. Konig judíomey o̱gkika'nigtaj
kikahue'dik e̱e̱'tada ken huaen dios
e'ketka'taj e'yokde' bapehue'dik
yanika'. Kenpa'ti mimipi' bapehue'dik
yanika'. Kenpa'ti e'huerenpitiduku'te
e'buey bapehue' yanika'. Kenpa'ti
nogen hua̱to̱e̱'taj bakdejhue'dik
yanika'. Kenyo'da o'manigmadoya'uy.
—Jacoboomeya̱ Pablotaj o'nona'uy.

**Diosen huamanmadika' jakya'
Pablotaj on'to̱ro̱kuy.**

26 Ken Pabloa botta' botta'
huabokerektaj o'batohua'po eme'te
kenomeyere onokteyo' Diostaj
'uru'dikyo' o̱gka'uyate. Siete huame'noe
nige̱'dik o̱'nepo kenoka' Diostaj
ovejapi' vacapi' o'nigarakapet kenda
sacerdotetaj a'na'ya'po Diosen
huamanmadika' jakyo on'kudonme'te.
27 Ken siete huame'noe huapokdikte
e̱e̱'te sue'da judío aratbut Asia
huadaribaya' Diosen jakyo Pablotaj
on'tiahuaydepo huakka'da aratbut
e̱gkupopakte Pablotaj dakhuea'
on'batia'pakdenok Pablotaj on'epo.
On'to̱e̱'uy. 'Utta'da on'mana'po:
28 —Bo'tihuapok Israel huabokerek. In
huabokerek nogbayo nogbayo o'huae'ika'po,
oroen e'manmadika' dakhue'da o̱'e̱
o'manmadikika'po, Moisésenba'taj
pe̱e̱hue'dik yanika' o'manmadikika', kenpa'ti
in Diosen jaktaj dakhuea'da o'huaa'po
kenpa'ti nog aratbuttada Diosen jakyo
o'bakuda̱'nok Diostaj ta̱hui̱ri̱ga̱'da o̱gkika'po.
—Nogbayo judío huabokereka 'utta'da
on'mana'uyate. Nama'da on'mana'uynig'a.
29 Jerusalényo̱ 'ikken Pablo Trófimoere
judíoa on'tiahuayme'te. Diosen jakyo Pablo
Trófimo Efeso hua̱e̱'eritaj o'tokudtaj judíomey
nama'da on'nopo̱e̱po nama'da on'huaa'uynig'a.
30 Aya'da Jerusalén jak hua̱e̱'eri on'pe̱e̱depo,
on'diayonpo, on'huaketonyakpo
on'kupopakpo. Pablotaj on'to̱e̱po Diosen jak
kurute on'to̱ro̱konpo. Diosen huamanmadika'
jak i̱dada o'nokhuikuy. 31 Kenoka' Pablotaj
e'arakta' on'pakpo, aya'da jak hua̱e̱'eri
'utta'da on'maboya'. Kenda Roma sorotataj
huairi o'matipeundepo, 32 i̱dada sorotataj
sorotataj huairiere o̱gkupopakonpo aratbut
e̱gkupopakyo on'baketonyakuy. Aratbuta
huairitaj sorotatatere on'batiahuaydepo
Pablotaj e'tuktukada on'batikon'uy.
33 Sorotataj huairia Pablotaj ibodteda
o'huatiakdepo o'to̱e̱a̱to'po, "Botta' sirobia
yan'tinuku'," o'mana'po, Kenta' o'mana'po:
"¿Be'a ya̱'e̱?" "¿Kate yaka'?" o'mana'nig'a.
34 Huairitaj pe̱e̱hue'ada huakka'da
nogda nogda huadik on'mana'po huairia
nopo̱gkahue' o̱'e̱po kenigda o'mana'uy.
"Oro'en jakyo yan'tohua'." O'mana'uy.
35 Sorotataen jak huabehuikyo e̱'e̱de'te aratbuta
Pablotaj dakhuea'da e̱gkata' on'paknok
sorotataj Pablotaj kutayo huabagkutope'te
baktohua'dik o̱'nuy. 36 Kenpa'ti
—Yanarak ke'na kabueye'.
—Huakka'ada ta'poyen o'dadyakuy.

**Huakka' aratbuttaj Pabloa
huata' o'mantia'pak'uyate.**

37 Huakpayo huakuda̱'dikte e̱e̱'te
huairitaj Pabloa ona'po: "¿Menpa'
on'ere batia'pakdik i̱jje̱?" Pabloa ona'uy.

—¿Griegoen hua'ate menpa'
i'nopoe? 38 A'nenda Egiptoyo huae'eri
huabokerek Roma huairitaj e'enta'
o'pakpo kente aratbut ehue' e'ika'yo
cuatro mil huabarakeri o'batohua'uyate.
¿Ke'na ehue' i'e? —Sorotataj huairia
Pablotaj ona'uy.
39 —Do judío aratbut ijjey. Cilicia
huadaribaya' huaboro'mon Tarso
huakka' jak huae'eri ijjey. Aratbuttaj
e'mana'ta' ijpaki. —Pabloa ona'uy.
40 "Mana'dik i'ene." Sorotataj huairia
ona'nok Pablo huabehuikte o'bopo,
o'manigba'tepo. Ken soata' e'ne'te
en'batikde'te kenomeyen hua'a hebreo
hua'a o'mana'po:

22 1 —Kenda ijkadhuahuikamey
o'nontia'pakapone. Daka'
men'pee', egomey pogomey. —Pabloa
huaboa'da o'mana'denok 2 hebreo hua'a
kenomeyen hua'ate Pabloa o'mana'nok
aratbut on'peedepo nogitinada soata'da
o'nenok,
3 —Judío aratbut ijjey. Cilicia
huadaribayo Tarso huakka' jakyo
ijsi'poe'uy. Iyo Jerusalényo ijkerekuy.
Huamanmadika'eri Gamaliela
me'nonmadika'onhua'ika'uyne.
Aya'da adhuea'pane'en e'mana'
ogkika'nok daka'da yoknopoika'uy.
Kenpa'ti Diosen e'kata' ijjeretpakpo
ijkika'uy konig opud oy bo'kika'nig.
4 A'nen Cristoen huaknopoe'eritaj
ijbaukikamey. E'barakta' ijpakpo,
ijbaepo ijbakudikamey. Huabokerektaj
ettone'tabeta' ijkika'uy. 5 Sacerdote
huairi kenpa'ti aya'ada huatone'
huairi huakupopakeria do'taj
mentiahuayika'uyne konigti
onbatia'pakdik mo'ene. Kenpa'ti
Damasco huakka' jakyo judío
huama'buytaj kan'batotiake'po
men'nigmadoya'uy. Ken beroba' do'taj
men'yokuyne. Kenda ijtohua'uy. Ayo
Cristoen huaknopoe'eritaj a'baukya'po
ijhua'uy. Jerusalényo a'batotiakya'po
kan'mabitbite'po kan'bakude'po
ijhua'uy.

**Konig Jesús Huairitaj
ijnopo'korea'uy, Pabloa
o'batia'pakuy.**
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

6 Ken dagte ijhua'po Damasco
huakka' jakyo meyohue'da e'ede'te
tokhuad e'huadte idada kurudya'
huakjeytone' do'taj be'tita'tenok
7 sorokte ijhuekon'uy. "¿Mena'po diga'
megka'ne, Saulo?" Ijpee'uy. 8 "¿Be'a i'e,
Huairi?" Yona'uy. "Jesús Nazareteri
ijjey. Kentaj diga' igka'ne." Jesús
Huairia mena'uyne. 9 Kenomey doere
on'hua'uynig'a huakjey on'tiahuaypo
on'me'pukonpo Jesústaj 'uruda
peehue' o'ne'uy. 10 "¿Kate ka'dik ijjey,
Huairi?" Yona'uy. "Yabo', Damascoyo
yahua'. Keya' kenda ka'dik i'eaponig
noga mona'apone." Jesús Huairia
mena'uyne. 11 Huaboro' huakjeya
bekpohuiukan'uynok. Kenomey doere
on'hua'uynig'a do'taj men'ta'koypo
men'tohua'uyne. Ken Damascoyo
men'tokye'uy.
12 Ken Damascoyo nogbokerektida
o'epo huadik Ananías o'uy. Ke'na
Apagba' Moisés e'madoya'ba' daka'da
o'nigpeika'uyate. Aya'da judío
Damasco huae'eria Ananías huadakda
o'e on'huaa'ika'uyate. 13 Ananías
do'taj behuatiakuyate. "Huaboa'da
ona'ti tiahuaydik yae'." Mena'uyne.
Kenpa' ena'te ona'ti huadakda
ijtiahuay'uy. Kentaj ijtiahuay'uy.
14 Kenpa' mena'po: "Oro'en Apag Dios
a'nennada ontaj bektie'ea'uy. Konig
Apag Diosa o'paknig kaknopoe'po,
Cristo kenpa'da huadak huakika'eritaj
on be'tiahuay'epo kenpa'ti Jesús
Huairitaj hua'ada me'pee'po Diosa
oktie'ea'uyate. 15 Nogbaya' nogbaya'
aya'da i'tiahuaymetnig aya'da
i'peemetnig i'batia'pakonhuahuika'apo,

Jesucristoen
i'manbatia'pakonhuahuika'apo. 16 ¿Oy
mena'po ijhue'da i'huad? Yabo'. Bautiza
yaka'. Jesucristotaj yaknopo̱e̱po
e'tiona'pakte Diosa o̱'nen dakhuea'
e'ka'taj menopo'tihueke'apone.
Bekkahuea'apone," Ananíasa
mena'uyne.

Konig nog aratbutyoda do'taj Diosa me'ta'mona'uy. Pabloa o'batia'pakuy.

17 Ken, Jerusalényo̱ ijkumejdepo
Diosen jakyo ijtiona'pakpo konig
e'yorokpa' ijtiahuay'uy. 18 Huairitaj
ijtiahuay'uy. Mename'ne: "Jerusalénya̱'
i̱dada yabakhua' kenda do'taj
i'manbatia'paknig i̱yo̱ aratbut e'pe̱e̱ta'
pakhue'da mo'e̱apone." 19 "Aya'da
huaknopo̱e̱'erien hua̱i̱take' jakyo
ijbahuahua'uy. O̱'nen huaknopo̱e̱'eritaj
huabakuda̱' jakyo ijbatohua'po,
ijmabitbitdepo ijbakuda̱'uy. In
aratbut kenda on'nopo̱e̱. 20 O̱'nen
huamanbatia'pakeri Esteban
kenoka' en'arakte do kenteda ijbopo
Estebantaj huaarakeri huadakda o̱gka'
ijnopo̱e̱'uy kenpa'ti huaarakerien
yudtaj ijmata̱to̱e̱po i̱jje̱'uy." Jesús
Huairitaj yona'uy. 21 "Judío ehue'taj nog
aratbutte o'ta'mona'apone. Yahuati'."
Jesús Huairia mena'uyne. —Kenda
Pabloa huakka' judío e̱gkupopakte
o'mana'uy.

Pablotaj sorotataj huairia o'mekto̱e̱'uy.

22 Kenda ea'te judío aratbuta
Pablotaj on'pe̱e̱nig'a huaboa'da 'utta'da
on'basagkia'uy.
—In huabokerek kabueye'.
Noikahue'dik ka̱e̱'. —'Utta'da
on'basagkia'uy.
23 Batikhue' on'basagkia'udhua'po
kenpa'ti on'huadiaypo yudtaj
o'nokhuinhuinpo soroko̱g' kurudyo̱
o̱'nene'po 24 "Sorotataen jakyo
yan'kuda̱'," kenpa'ti "mena'po judío
aratbut kentaj 'utta'da on'basagkia'enok
kenda e'nopo̱e̱'ta' ijpaki Pablotaj
yan'bitbit." Sorotataj huairia o'mana'uy.
25 A'bitbitya'po en'tinuku'ete,
—Roma hua̱e̱'eritaj huairia Roma
gobiernoen aratbuttaj pe̱e̱hued e̱'e̱ada
mabitbithue'dik o̱'e̱. Roma huadariyo
hua̱e̱'eri i̱jje̱y do. —Ken capitántaj
Pabloa ona'uy.
26 Kenda enade'te capitán sorotataj
huairitaj o'hua'po onato'po:
—Keyoj, katea' i'mana'. In
huabokerek Roma huadariyo hua̱e̱'eri
o̱'e̱. —Capitána ona'uy.
27 Huairi Pablotaj o'huatiakonpo,
ona'po,
—¿Buttida Roma huadariyo hua̱e̱'eri
i̱'e̱? —Sorotataj huairia ona'nok,
—E̱e̱'. —Pabloa ona'uy.
28 —Romayo hua̱e̱'eri a̱'e̱ya̱'po
huakka' huakupe ijbayokuy. —Huairia
ona'nok,
—Roma huadariyo donayo ijsi'poe̱'uy.
—Pabloa ona'uy.
29 Kenomeya̱ Pablotaj on'bitbitaynig
o'nokbahua'uy. Kenpa'ti huairia Pablo
Romayo hua̱e̱'eri o̱'e̱ o'nopo̱e̱depo
o'me'pukpo okhua'uy.

Judío Sacerdote Huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj Pabloa o'mana'uy.

30 Eme'te kate Pabloa yakame'te
judío huairia kenda kan'huae'po
sorotataj huairia e'nopo̱e̱'ta' o'pakpo
Pabloen sirobij e'tinuku' o'kujpo
kenpa'ti judío sacerdote huairitaj
kenpa'ti judío huairitone'taj
ka̱gkupopake' o'bahuaa'po. Ken
on'kupopakdepo kenomey
e̱gkupopakyo Pablotaj o'tohua'uy.

23 1 Ken sacerdote huairitaj
kenpa'ti judío huatone'
huairitaj Pabloa o'batiahuaypo
o'mana'po:

—Huadakda ijkika'mey oyda kenpa'ti.
Diostaj huadakda ijjepo durugnopo'da
ijikay. —Pabloa o'mana'uy.
2 Pablo kenda ea'te, "Huakittata'
yan'bogbas." Sacerdote Huairia
Ananíasa o'mana'uy. Pablotaj
meyohue'da huata'boeritaj e'mana'tada,
3 —Diosa ontaj o'bogbasapo. On
nama'da huanopoe'eri i'epo konig
Moisésenba'te o'uyatenig do'taj peee'dik
o'ene. On'nayo konig Moisésenba'
o'mana'ika'nig kenda nigpeehue'ada
do'taj yan'bogbas nama'da i'mana'ne.
—Pabloa ona'nok.
4 —Kenpa' Diosen Sacerdote Huairitaj
dakhuea' ina'. —Kente meyohue'da
huaboeria Pablotaj o'nona'nok.
5 —Ke'na Sacerdote Huairi
o'e nopoehue' ijjepo ijjay, egomey.
Apagba'te oa'po, "Opuden huairitaj
dakhuea' ahue'dik mo'ene." Apagba'a
kenpa' oa'. —Pabloa o'mana'uy.
6-8 Aratbut on'bueydepo ona'ti
noyhuadhue' o'neapo kenpa'ti Diosen
huata'moneri ehue' o'ne kenpa'ti
nokireegpi' ehue' o'e. Kenda saduceo
aratbut oda'ika'. Aratbut on'bueydepo
ona'ti on'noyhuadapo, Diosen
huata'moneri o'ne, kenpa'ti nokireg o'e.
Kenda fariseomeynayo oda'ika'.
Sue'da huakka' judío huairitone'
saduceo o'nuy. Nogomey sue'da huakka'
judío huairitone' fariseo o'nuy. Pablo
kenda o'nopondepo 'utta'da o'mana'po:
—Fariseo ijjey. Do'hued
huabetkudakente fariseo o'ne. Aratbut
on'bueyika'nig ona'ti on'noyhuadapo
yoknopoika'nok iyoda opud huairia
on'totiakne, do'hued egomey. —Pabloa
o'mana'uy.
Kenda eade'te fariseo noyhuaddik
o'ne oda'nok saduceoata
noyhuadhue'dik o'ne oda'nok
huayahuaya on'maboy'uy. Kenomeya
huayahuaya kenda e'manpeeta'
pakhue' o'nuy. 9 Kena'po huayahuaya
'utta'da on'maboydepo sue'da Apagba'
e'mana' huamanmadika'eri fariseo
huaknopoe'eria on'mana'po:
—In huabokerek dakhuea'
kahue' o'ika'. Kentaj nokiregapi'
ya'batia'pakuyetpi' kentaj Diosen
huata'moneria ya'batia'pakuyetpi'.
Diostaj dakhuea' ogkahue' mo'ne.
—Fariseo huaknopoe'eria on'mana'uy.
10 Huiyoka'da huayahuaya
on'maboynok Pablotaj dakhue'da
yanogka'apet sorotataj huairia
o'noponpo diga'da o'tome'pukpo,
"Judío huairi nopoyo yanhua'. Pablotaj
yan'toroko sorotataen jakyo
yan'tohua'." Sorotatataj o'mata'mona'uy.
11 Eme'te esikde'te Pablotaj Jesús
Huairi o'tibopo,
—Teyda yaika'po me'pukhue' yaika'.
Iyo Jerusalénye do'taj 'urua'da
i'manbatia'pakme'ne huakka' jak
Romayakon konigti manbatia'pakdik
i'eapone. —Jesús Huairia Pablotaj
ona'uyate.

Pablotaj mon'arak. Sue'ada judíoa huayahuaya on'batia'pakuyate.

12 Eme'te sue'ada judío aratbuta
"Pablotaj mon'arak." Aya'ada
on'nopoepo oda'po:
—Pablotaj arakhued oro'
bapehue'dik o'eapone kenpa'ti
mayhue'dikda o'eapone. E'pe'nayo
e'mai'nayo oro' dakhue'da mae'dik
o'eapone. Nogpa'dakon adhue'dik
o'ene. —Aya'ada onpayo' oda'uyate.
13 Ken konig Pablotaj o'arakapoy
nogiti cuarenta e'pok huabokereka
on'batia'pakuyate. 14 Sacerdote
huairitaj judío huatone' huairitere
on'bahuahua'po on'mana'po:
—Pablotaj arakhued oro'
e'bapudhua'nayo oro'taj Diosa
dakhuea'da ogka'dik mo'ene, oro'
aya'ada kenpa' oa'mey. 15 Sorotataj
huairite yan'mata'mona'. Pablotaj

nogiti e'peeta' o'paki. Eme'te oro'taj
monigtotiak. Nama'da yanati'.
Oro'nayo dagte en'totiakte iyo tiakhued
dagta' a'arakya'po o'nigeapoy.
16 Pablotaj on'arakapo judío
huabokereka kenda Pabloen huatoa'yo
o'mapeepo Pablotaj a'batia'pakya'po
sorotataen jakyo o'huahua'uyate. 17 Pablo
kenda o'peepo sorotataj Capitántaj ona'po:
—In huabotaj sorotataj huairite
yatohua'. Huairitaj e'batia'pakta' o'pak.
—Pabloa sorotataj capitántaj ona'uyate.
18 Sorotataj capitána Pabloen
huatoa'yotaj sorotataj huairite
o'tohua'depo,
—In huabo ontaj ka'batia'pake'po
sorotataj huairitaj yatohua'. Pabloa
mena'ne. —Sorotataj capitána ona'uy.
19 Sorotataj huairia huabotaj
o'ta'koyonpo sue'da adyon o'tohua'depo,
—¿Katea' do'taj e'batia'pakta' i'pak?
—Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.
20 —Judío aratbuta konigyo' on'pakpo,
"Eme'te judío sacerdote huairitaj judío
huatone' huairieretaj Pablotaj monigtotiak.
Nogiti daka'da Pablotaj e'peeta' o'paki."
Nama'da ontaj mona'apone. 21 Kenomeytaj
manigpeehue' yae'. Cuarenta e'pok
huabokereka o'nokmairegireganpo
Pablotaj a'arakya'po on'nigeapo "Pablotaj
arakhued oro' e'bape'nayo Diosa oro'taj
dakhuea'da ogka'dik mo'ene." Aya'ada
kenpa' odame'te. Kenpa'ti oyeddapi'
eme'tepi' ijta'mona'apoy o'na ea'te
on'peepo ekpoe' mo'nigeapone. —Pabloen
huatoa'yoa sorotataj huairitaj ona'nok.
22 "Do'taj kenda huaboda ona'nig
be'tapi' manahue' yae'. Kenigda
yahuati'." Sorotataj huairia Pabloen
huatoa'yotaj ona'uyate.

**Gobierno huairi Félixte
Cesareayo sorotataj huairia
Pablotaj o'ta'mona'uyate.**

23 Ken huabo e'huade'te sorotataj
huairi botta' capitántaj o'manokoypo.
E'tiakde'te, "Bisik nuevete Cesarea
huakka' jakyo a'huaya'po doscientos
sorotataj yan'kupopak. Kenpa'ti
setenta sorotataj caballote huahua'
yan'kupopak kenpa'ti doscientos
sorotataj huabarak sirohui'dakbet
yan'kupopak. 24 Kenpa'ti Pablo huahuad
caballo yan'nigtotiak. Gobierno
huairi Félixte dakda yan'tohuati'.
Daka' yan'tiokadhua'po yan'tohuati'."
Sorotataj capitántaj o'mana'uyate.
25 Sorotataere o'nigta'mona'po beroba'
o'nigmadoya'po,
26 "Judea Gobierno huairi Félix
huadakda i'ene. Saludos o'huaa'ne.
Do Claudio Lisias o'nigmadoya'ne.
27 Judío aratbut in huabokerektaj
on'ta'koypo a'arakya'po. Roma
huae'eri o'e huaboa'da ijnopoedepo
do'hued sorotataere ijbahuahua'po
ijbaktiparatmey. 28 ¿Kate Pabloa o'ka'?
¿Katea'ti yan'huaapet? e'nopoe'ta'
ijpakpo sacerdote huairitaj judío
huatone' huairi egkupopakyo
ijtohua'mey. 29 Judío aratbuten
beroba' e'mana'taj Pabloa dakhuea'da
o'ka' on'huaame'. Oro'en gobierno
beroba' e'mana'taj dakhuea' kahue'
o'enok arakhue'dik o'ne. Kenpa'ti
huabakuda' jakyopi' kudahue'dik o'e.
30 Pablotaj mon'arak. Judío aratbuta
oda' huaboa'da ijmatipeepo ontaj
ijnigta'monay. Kenpa'ti Pablo dakhuea'
o'ka'. Judío huairi kan'huaa'e'po nogok
onte ijmata'mona'apoy katepi' Pabloa
dakhuea' o'ka' ontaj huaa'dik ya'neapet.
Kenpa'da ijjay." Beroba'te sorotataj
huairia o'nigmadoya'uyate.
31 Ken sorotataj on'nigpeepo Pablotaj
on'toepo sikyo on'tohua'beduyate.
Sikyo Antípatrisyo o'nokye'uyate.
32 Eme'te sorotataj hua'ite huahua'eri
jakyo on'kume'uyate. Sorotataj
caballote huahua'eri Pabloere
on'hua'uyate. 33 Cesareayo o'nokyedepo
gobierno huairitaj beroba' on'yokato'po

kenpa'ti sorotataj huairitaj Pablotaj
on'yokuyate. 34 Beroba' huairia
o'tiahuaydepo, "¿Meya̱ i'si'poe̱'po
i'kerekuy?" Pablotaj ona'uy.
"Cilicia hua̱e̱'eri i̱jje̱y." Pablo jenak
huairia o'pe̱e̱depo, 35 Ona'po,
—On'tiakdepo Judíoa ontaj dakhuea'
enhuaa'te ijmape̱e̱a̱poy. —Gobierno
huairia Pablotaj ona'uy. "Herodes
huairien jakyo yan'tohua'. Ke̱yo̱
sorotataj kan'to̱e̱'." O'mana'uyate.

Pabloa Félix huairitaj kenda ijkadhuahua'uy on'batia'pakuyate.

24 1 Ken cinco huame'noe
e'pokde'te sacerdote
huairi Ananíasere huatone' huairi
kenpa'ti aratbuttaj huairitaj
huamanigbatia'pakeri huadik
Tértuloere Cesareayo o'nokye̱po
gobierno huairitaj on'huahua'uy. Pablo
dakhuea'da o'kika' e'huaa'ta' on'pakpo.
2 Pablotaj en'totiakde'te Pabloa
dakhuea'da o'kika' Tértuloa huaboa'da
Félixtaj o'huaa'po:
—Oro'omey daka' o'noikay,
me'pukhue' o̱'e̱po o'noey. Huakka'da
i'nopo̱e̱po 'urua'da i'manika'. Ontaj
gobierno huairi dakiti o'ay. 3 Kenda
'urua'da oro'taj o'nigkika'ne. Huadakda
i̱'e̱ne, Félix huairi. Nogi̱tinada
dakiti huairi. 4 Sue'da e'batia'pakta'
ijpaki. Daka' mepe̱e̱ti'. 5 Pablo
dakhuea' huakka'eri o̱'e̱. Nogbayo
nogbayo o'hua'epo judío aratbuttaj
o'bapoespakea'po nogpa'da
o'manmadikika'nok nogded judíotaj
o'maknopo̱e̱a̱'. Kenpa'ti Jesús
Nazareterien huaknopo̱e̱'eri huairi
o̱'e̱. 6 Diosen jakyo nog aratbuttada
e'batokudta' o'pakpo, Diosen
huamanmadika' jaktaj dakhuea'da
konig ta̱hui̱ri̱gda e'kata' o'pakme'te.
Konige̱po oro'a Pablotaj o'to̱e̱mey.
Konig Moisésenba' o'ika'nigda menpa'
dakhuea' yakiketpi' e'nopo̱e̱'ta' o'pakpo
o'to̱e̱me'nig'a 7 sorotataj huairi Lisias
o'kudonpo huiyokda o̱'e̱po bokayonpo
boktohuame'ne. 8 "Pablo dakhuea' o'ka'
huaa'eri Félixte yanhuati'." Lisiasa
moname'ne. O̱'nadakon Pablotaj
yabatia'pak. Ke'na dakhuea' o'ka'
buttida on'batia'pak i'nopo̱a̱pone.
—Kenpa' Tértuloa Félixtaj ona'uy.
9 Nog judío huairi kenteda on'maepo,
"Aya'da Tértulo oa'nig buttida oa'."
O'nona'uy. 10 Pablotaj yabatia'paka'
huairia ba'ba' o̱'nenok,
—Kenda ijkikame'nig durugteda
ontaj ijbatia'pakapoy. Indaribayo
aratbuttaj huairi i̱'unhuahuika'nok.
11 O̱'nada yamana'. Jerusalényo̱
yo̱kye̱me'nig doce días be'tipokdene.
Diostaj 'urua'da akaya'po ijhua'mey.
12 Diosen jakya' hua̱i̱take' jakya'
kenpa'ti nogya̱' nogya̱' e'maboyte
be'api' huahuayhue' me'nikame'ne.
Huakka' aratbuttaj dakhue' e'bahuaa'te
be'api' tiahuayhue' me'nikame'ne.
13 Huadakda ijkika'nok dakhuea'
o'ka' be'api' huaahue'dik me'nene.
14 Diostaj ijnigpe̱i̱kay. Diostaj oro'en
huapane'kudak on'nigpe̱i̱ka'uyate.
Diostaj huanigmanopo'yarea' huaboda
e'manmadika' ijnigpe̱i̱kay. Kenpa'ti
Diosenba' Moisésa o'madoya'uyate
kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeriba'
yoknopo̱e̱po ijnigpe̱i̱kay. 15 Aya'ada
onte'ti on'noeapo. Aya' huadak
huaka'eria kenpa'ti dakhuea' huaka'eria
on'noyhuadpo onte'ti on'noika'apo.
Kenda yoknopo̱i̱kay konigti judío
huairia kenda on'nopo̱i̱ka'. 16 Konige̱po
huadakda e'kika'ta' huanopoya'
ijjeretpakpo ijkikay. Dioserea
huabokereka kenda tiahuaydik
me'nika'ne.
17 Nogbayo nogbayo nog huakka'
jakyo nog huakka' jakyo huakka'
huabayok ijhua'eonhuahuika'depo
huaboa'da ona'ti do'huedbayo
ijkumejdepo pai'da huama'buytaj nog

huaknopo̱e̱'eri nog huaknopo̱e̱'eri
huama'buyen huakupe a'bayokya'po
kenpa'ti Diostaj a'yokya'po ijkumejmey.
18 Kenda e'kade'te sue'ada judío
aratbut Asiabaya' Diosen jakyo do'taj
menhuahuayme'ne. Dakhuea' e'ka'
e'nighueda̱de'te Diostaj konig oveja
'uhua e'arakde' menhuahuayme'ne.
Huakka' aratbut kupopakhue' e̱e̱'te
kenpa'ti be'api' dakhuea' oka' huaahue'
ene'tada. 19 Ke'na Diosen jakyo, do'taj
men'huahuayme'ne dakhuea' do'taj
e'batia'pakta' e'paknayo i̱yo̱ kan'tiake'
i̱ya̱' gobierno huairitaj kan'batia'pake'.
20 Kenomey tiakhue' e̱e̱'nayo judío
huairitone' o̱gkupopakya' do e̱e̱'teda
nama'da do e'ika'nayo ontada
mone'. 21 "Aratbut e'bueyada ona'ti
on'noyhuada̱po yoknopo̱i̱ka'nok i̱yo̱da
opud huairia on'totiakne." Kenyo'da
huairitone'taj 'utta'da ijmana'mey.
—Pabloa Félixtaj ona'uy.
22 Kenda o'pe̱e̱depo Félix
kenda Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria
o'noknopo̱i̱ka'nigtaj huadakda
o'nopo̱e̱po nogda Pablotaj e'kata'
pakhue' o̱'e̱po,
—Lisias sorotataj huairi o'tiakdepo
nogi̱ti menbatia'pakapone. Pablotaj
nogiti yoknokotapoy. —Félixa
o'mana'uyate.
23 "Pablotaj jakyo yato̱e̱'
o̱ro̱khue'dikda yato̱e̱'. Tinukuhue'
ya̱e̱'. Jakya' katepi' e'kata' o'pakpo
ka'dik ka̱'e̱ kenpa'ti ke'nen huadi'a
on'pakpo ta'huade̱'dik ka'ne' kenpa'ti
aypo bayokika'dik ka'ne'." Capitántaj
ona'uyate Félix huairia.
24 Sue'da huame'noe e'pokde'te
Cesarea huakka' jakyo onte'ti
Félix huairi o̱kye̱'uyate hua̱to̱e̱ere.
Hua̱to̱e̱ o'dikka' Drusila. Drusila
judío aratbut o̱'u̱y. "Jesucristotaj
menbatia'pake' Pablotaj monigtotiak."
Félixa o'mana'uyate. 25 Aratbut
huadaknopo'da o̱'nepo Diosenyo'da
kika'dik o̱'ne. Hua̱so̱'a̱ katepi'
o'pakika' kahue' yanika'. Kene'hua̱ya̱'
huame'noete oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj
dakhuea' o̱gkika'uynok Diosa castiga
o'magka'apo. Kenda Félix o'pe̱e̱po
o'me'pukudpo,
—Oyedda kenpa'da ijpe̱e̱dey. Yahuati'.
Nogok katepi' kahue' e̱'hua̱e̱'oka'
o'nokoypo on'taj o'pe̱e̱a̱pone. —Félixa
ona'uyate.
26 Kenpa'ti e'o̱ro̱ka'huayak
huakupe hua̱o̱ro̱ka' Pabloa beyokapet
Félix o'nopo̱e̱po nogok nogok
a'batia'pakya'po Pablotaj o'nokoyika'uy.
27 Ken konig o'adhuahuika'po botta'
huabayok o'pokpo Félix kenpa'da
o̱'o̱ro̱kuyate. Porcio Festo huabo
gobierno huairi o̱'u̱yate. Félix judío
huairitaj huadi'da e̱e̱'ta' o'pakpo konig
jakyo Pablotaj o̱ro̱kahueda̱da Félix
okhua'uyate.

**Huairi Porcio Festoa
Pablotaj o'boa'uyate.**

25 1 Cesareayokon gobierno huairi
a̱'e̱ya̱'po Festo o̱kye̱'uyate.
Bapa' huame'noe o̱'undepo Jerusalényo̱
o'hua'uyate. 2 Jerusalényo̱ sacerdote
huairiere judío huairiere Festotaj:
"Pablo dakhuea' o'kika'uyate," nama'da
o'nona'po. 3 Dagta' Pablotaj mon'arak.
Huakkuruda judío huairi soatayo'
on'batia'pakdepo, "Oro' o'paknok
Cesarea huakka' jakya' yata'mona'. I̱yo̱
Jerusalényo̱ Pablotaj mo'nigtotiake'."
Festotaj judío huairia o̱'nona'nig'a.
4 "Keje'." Festoa o'mana'po,
—Pablotaj Cesareayo ijto̱e̱y a'ti a̱yo̱
ijhua'apoy. 5 Opuden huairi Cesareayo
doere hua'dik mo'e̱ne. Pablo dakhuea'
eka'nayo a̱ya̱' huaa'dik mo'e̱a̱pone.
—Festoa judío aratbuttaj o'mana'uyate.
6 Jerusalényo̱ ocho diezpi'
huame'noe Festo o̱'e̱depo ona'ti
Cesareayo o'kume'uyate. Eme'te
kente e̱gkupopakte gobierno huairi

ạpon huahuadte o'huadpo, "Pablotaj yan'totiak." O'mana'uyate. 7 Pablo e'kudde'te judío huairi Jerusalényạ' on'tiakdepo Pablotaj on'huahua'po, Pablo nogda nogda dakhuea' o'ka'uyate nama'da on'huaa'nig'a buttida huaahue' ọ'ne huairi o'nopọẹ'uyate.

8 —Dakhuea' kahue' ịjjẹ'uy. Judíoen e'mana' e'madoya'taj dakhuea' kahue' ịjjẹ'uy. Diosen jaktaj dakhuea' kahue' ịjjẹ'uy. Kenpa'ti Roma gobierno huakhuairitaj dakhuea' kahue' ịjjẹ'uy. —Pabloa ona'uyate.

9 Festo huadakda ọ'ẹ. Judíomeyạ e'huaa'ta' o'pakpo,

—¿Ontaj daka'da me'tipẹẹ'po menpa' Jerusalényọ e'hua'ta' i'pak? —Festoa Pablotaj ona'uy.

10 —Roma huakhuairien huairitaj ijtibopo ịyọ kenda menhuaa'nig pẹẹ'dik ọ'ẹne. Judíomeytaj dakhuea' kahue' ịjjẹ'uy. Sigpi' dakhuea' kahue' ịjjẹ'uy. Kenda daka' i'nopọẹ. 11 Doa dakhuea' eka'nayo bueydik ịjjẹạyetnig'a, kenda judío menhuaa'ne buttida ehue' ẹẹ'nayo be'api' kenomeytaj bayokhue'dik me'nene. Roma huakhuairi do'taj pẹẹ'dik me'ẹạpone. —Pabloa Festotaj ona'uyate.

12 Festoen huanopọẹ'eritaj Festoa o'batia'pakdepo,

—Roma huakhuairi do'taj pẹẹ'dik me'ẹạpone, ia'nok kentaj i'hua'apo. —Festoa Pablotaj ona'uyate.

Agripa nog gobierno huairitaj Pabloa o'tibo'uyate.

13 Nogok sue'da huame'noe gobierno huairi Agripaen huaidpo Berenice Agripaere Festotaj a'batia'pakya'po Cesareayo on'hua'uyate. 14 Sue'da huakka' huame'noe kenteda ọ'nunhua'nok Pablotaj Festoa o'tia'pakpo:

—Pablo huabakudạ' jakyo Félix huairia okhuame'. Pablo ịyọda ọ'ẹ.

15 Jerusalényọ do Festo ịjjẹdenok, "Pablo dakhuea' o'kadhuahua'uyate. Kentaj kadarake'." Judío sacerdote huairi judío huatone' huairierea do'taj moname'ne. 16 "Be'api' Roma gobierno huairi ịda arakhue'dik ọ'ne. Dakhuea' o'ka' huạsọ'teda huaa'dik yane'. Ke'na huạsọ'teda kenda kahue' ịjjẹmey a'dik ọ'ẹ. Kenda huakkuruda gobierno huairia daka' pẹẹ'dik ọ'ẹ." Judío huairitaj ijmana'mey. 17 Kena'po judío huairi ịyọ en'tiakde'te ịda eme'te gobierno jakte enkupopakte ijhuadpo huairien ạpon huahuadte ijhuadmey. "Pablotaj yan'totiak." Ijmana'mey. 18 O'tiakdenok Pablo dakhuea'da o'kadhuahuame'te judío huairia yanhuaa'apetpi' ijnopọẹpi' kenda huaahue' ọ'neme'. 19 "Konig oro'en adhuea'pane' on'kika'uyatenig Pablo kikahue' ọ'ụyate. Nogpa'da o'kika'uyate. Kenpa'ti Jesús o'buey'uyate onte'ti o'noe'uy. Pabloa o'manmadika'onhuahuika'uyate." Judío huairia me'noname'ne. 20 Pablotaj kate ijka'apet nopọẹhue' ịjjẹpo, "¿Judío huairia ontaj dakhuea' bo'huaa'nok do gobierno huairia ontaj me'tipẹẹ'po menpa' Jerusalényọ e'huata' i'pak?" Pablotaj yona'mey. 21 "Roma huakhuairi Augustote kahue'po ke'na men'pẹẹ'." Pabloa mename'ne. Kena'po Pablotaj ijtọẹpo nogok Roma huakhuairitaj ta'mona'dik ịjjẹpo ijta'mona'apoy. —Festo huairia Agripataj ona'uy.

22 —Do kenpa'ti Pablotaj e'pẹẹta' ijpaki. —Agripa Festotaj ona'uy.

—Eme'te i'pẹẹạpo. —Festoa ona'uy.

23 Eme'te huairi Agripa Bereniceere 'urua'da yudtaj huairied yudtaj on'otpo enkupopakyo on'kudnok 'urua'da on'bae'uy kenpa'ti on'kudpo sue'da huakka' sorotataj huairi kenpa'ti Cesarea jak huairiere on'kudpo. On'kuddepo, "Pablotaj yan'tokud." Festoa o'mana'uy. 24 En'tokudde'te Festoa Agripaomeytaj o'mana'po:

—In huabokerektaj yan'tiahuay',
Agripaomey. Huakka' judío aratbut
kentaj dakhuea'ada on'huaa'po
ḭyo̱ Cesareayo kenpa'ti Jerusalényo̱
"Kabueye'" mona'ika'nig'a. 25 Kenda
Pabloa o'ka'uyate dakhue' ehue' o̱'e̱nok
arakhue'dik mo'e̱t ijnopo̱e̱po, "Roma
huakhuairite e'huata' ijpaki." Pabloa
oa'nok kente ijta'mona'apoy. 26 Roma
huakhuairitaj beroba' e'ta'mona'ta'
ḭjpaknig'a katepi' e'timadoya' nopo̱e̱hue'
ḭjje̱po opudtaj ḭjtotiaki kenpa'ti
huairi Agripa ontaj ijtotiaki. Kentaj
yan'batia'pakpo kenpa'ti yan'pe̱e̱'.
Kenda Pabloa dakhuea' yakuyetpi'
a'ta'monaya'po timadoya'dik ḭjje̱a̱poy.
27 Roma huairite Pablotaj e'ta'mona'te
dakhue' ya'kiketnig beroba'te
ta'monahue' e̱e̱'nayo dakhue'da e̱'dik
o̱'e̱ ijnopo̱e̱y. —Festoa Agripaomeytaj
o'mana'uyate.

Pabloa huairi Agripataj kenda o'kika'uyate on'batia'pakuyate.

26 1 —Kenda i'kiketnig
e'batia'pakta' e'paknayo mona'.
—Huairi Agripa Pablotaj ona'uyate.
Pablo huairi Agripataj
o'manigba'tepo,
2 —Dakhuea' o'kadhuahua'uy
Judíomeya̱ men'huaa'nok ontaj, huairi
Agripa, durugda o'nonbatia'pakapone.
3 Kenda judío aratbut o'noknopo̱e̱po
on'kika'. Kenpa'ti kenda kenomeya̱
on'batia'pakika'nig o̱'na huadakda
i'nopo̱e̱nok do'taj daka' men'pe̱e̱'.

Pabloa Cristotaj nopo'koreahued o̱'e̱po kenda konig o'kika'uyatenig on'batia'pakuy.

4 Huakka' jak kente ijsi'poe̱'uy
aya'da ijkika'uynig kenpa'ti
Jerusalényo̱ isi'poted aya'da
ijkika'uynig aya'da judío aratbuta
on'nopo̱e̱. 5 Huasi'poted fariseoen
huaknopo̱e̱'eri ḭjjunhuahuika'uy.
Judío aratbut fariseonayo Apagba'
e'mana' on'deretpakpo o̱gkika'.
Kenda judío on'nopo̱e̱ kenpa'ti ea'ta'
e'paknayo a'dik mo'e̱ne. 6 "Aratbut
e'bueytaj onte'ti ijmanoyhuada̱'apoy."
Oro'en adhuea'pane'taj Apag Diosa
o'mana'uyate. Kenda yoknopo̱e̱nok
gobierno huairia do'taj kan'pe̱e̱'po
men'totiakne. 7 Oro'en Israel doce
onaratbutyo' kenda o'noknopo̱e̱.
Aratbut e'bueytaj onte'ti Diosa
o'manoyhuada̱'apo. Kenda oro' judío
o'nopo̱e̱ kena'po huame'noe kenpa'ti
sikyo Diosen o̱gkika'po. Kenda
do'huakon yoknopo̱e̱nok sue'da judío
aratbuta dakhuea'da Pablo o'kika'
nama'da men'huaa'po, huairi Agripa.
8 ¿E'bueytada Diosa noyhuada̱'dik o̱'e̱
mena'po opudomeya̱ oknopo̱e̱hue'dik
mo'e̱?

Konig Pabloa a'nenda Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj o'magkika'uyate.

9 Jesús Nazareteritaj
huaknopo̱e̱'eritaj a'nenda dakhuea'da
magkika'dik ḭjje̱y ijnopo̱e̱depo
10 Jerusalénya̱' ijkika'uy. Judío
sacerdote huairia kenda huaka'
o'madoya'po be'yoknok huabakuda̱'
jakyo huakka'tada ijbakudika'uy.
Jesústaj huaknopo̱e̱'eritaj ijbakudika'uy.
Kenoka' en'barakde'te 'urua'da
o̱gka' do kenpa'ti ijnopo̱e̱'ika'uy.
11 Jesucristotaj kanoknopo̱e̱batike'po
huakka' kenomeytaj ijmabitbitika'uy.
Nogda nogda judíoen hua̱ḭtake'
jakya' ijmabitbitika'uy. Huakka'
ijbahuadiaypo nog aratbuten jakyo
a'mabitbitya'po ijbahuahuika'uy.

Pablo Cristotaj o'nopo'korea'uyatenigkon o'manbatia'pakuy.
(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

12 Kena'po huaknopo̱e̱'eritaj
bakuda̱'dik beroba' judío sacerdote

huairia bo'yokuynok Damasco huakka'
jakyo ijhua'depo. 13 Dagte e'hua'ete,
huairi Agripa, tokhuad e'huadte
niokpo huaboro'mon huakjey kurudya' do'taj be'tita'tepo. Kenpa'ti doere
nogomeytaere bo'tita'tepo. 14 Ken
oro' aya'da sorokte okmahue'kuy.
Hebreoen hua'ate ijpeepo, "¿Do'hued
aratbuttaj mena'po i'magka', Saulo?
O'na huata'da dakhuea' igka'ne. Diga'da
igka'ne." Kenpa' ijpee'uy. 15 "¿Be'a i'e,
Huairi?" Yona'uy. "Jesús ijjey. Do'taj
digda megka'ne. 16 Yabo', o'na do'hued
kakike'po o'tiahuayea'ne kenpa'ti
onte'ti do'taj i'tiahuayaponigkon
kenda yamanbatia'pakika'. 17 Ontaj
judío aratbut nog aratbutkon egkataj
o'tioka'apone kenpa'ti nog aratbutte
o'ta'mona'ne. 18 Kenomeya do'taj
konig okpohue'a kanoknopoenke'po,
dakhuea' e'kika'ada kan'nopo'kore'po
konig Diosen huakjeyyo kan'hua'epo,
onte'ti toto'taj nigpeehue' ka'nike'po,
Diostaj kan'nigpeike'po, do'takon
kanoknopoe'po, Diosa dakhuea'
e'ka' o'bakkahuea'po kenpa'ti
Diosen 'uru aratbutere Diosere
kan'noeonhuahuike'po kenomeyte
o'ta'mona'ne." Jesúsa kurudya'
mena'uyne.

Kenda Pabloa o'tiahuay'uynig huaboa'da o'nigpeika'uyate.

19 Ken konig Jesúsa mena'uyne
ijpee'uy huaboa'da ijkika'uy, huairi
Agripa. 20 Huakkuruda Damasco
huakka' jak huae'eritaj ijmanmadika'po
nogok Jerusalén huae'eritakon kenpa'ti
aya' Judea huadaribayo kenpa'ti nog
aratbuttaj ijmanmadika'po, Diostaj
yan'nopo'korea' onte'ti dakhuea' kahue'
yane' onte'ti huadakda yag'kika'.
Huadakda boka'nok aratbut opudtaj
on'tiahuaypo on'nopo'korea'de
on'nopoeapo. Ken konig
ijmanmadikika'uy. 21 Kena'po Diosen
jakyo judío aratbuta men'toe'uyne
kenpa'ti do'taj e'arakta' men'pakpo.
22 Diosanayo do'taj mentihuapoknok
oyda kenpa'ti daka'da ijmanmadikikay
aya'tada huairitaj pai'da aratbuttabeta'.
Kenpa'da kenda o'eapo Moiséskudak
Diosen huamanbatia'pakeriere
on'timadoya'uyate kenda
ijmanmadika'ikay. 23 Cristo pai'da
nopoe'dik o'eapo kenpa'ti nogok
bueydik o'eapo kenpa'ti huakkuruda
Diosa e'bueytada o'noyhuada'apo.
O'noyhuaddepo, oro'en judío
aratbuttaj nog aratbuttaere
Diosa o'manopo'tihueke'apo
kenpa'ti onte'ti kurudyo
o'manoeanhuahuika'apo, kenda Cristoa
o'manbatia'pakapo. Kenda Moisésere
Apagba' huamanbatia'pakeria
on'timadoya'uyate. Kenda
ijmanmadika'onhuahua'uy. —Pabloa
huairi Agripaomeytaj o'mana'uy.

Jesucristotaj oknopoe'dik yae' huairi Agripa. Pabloa o'pakpo ona'uyate.

24 Pablo huata'da e'tia'pakte Festoa
o'okoypo:
—Konig huaseg i'epo nama'da ia',
Pablo. Huakka'da i'madoya'ika'uyatepo
nama'da ia'. —Festoa 'utta'da ona'uy.
25 —Huasegda ehue'ada nama'da
ahue' ijjey, 'uru huairi Festo. Huadakda
ijmanay. Buttida ijmanay. 26 Agripa
huairi iyo o'e. Aya'da ijmanbatia'paknig
ke'na huadakda o'nopoe. Kentaj
daka'da ijmanbatia'pakpo me'pukhue'
ijjepo ijmanbatia'paknok iregireg
kahue'ada kena'po huairi Agripa
aya'da o'nopoe daka' ijnopoey.
27 ¿Kenda Diosen huamanbatia'pakeria
on'mana'uyate menpa' i'nopoe, Agripa
huairi? O'nopoe ijnopoey. —Pabloa
o'mana'uyate.
28 —'Urua'da enapi' oknopoehued
ijjey. —Agripa Pablotaj ona'nok.

29—Idamonpi' konig Cristotaj
yoknopoika'nig o'nakon kenpa'ti
nogomey men'peenig yanoknopoika'
huabakuda' jakyo ehue'ada. —Pabloa
o'mana'uy.
30 Pablo kenda e'manade'te
Agripa huairi, Festoere Bereniceere
kenpa'ti aya'da kente on'bahuadpo
on'bopo 31 nogyon o'nokbahua'uyate.
A'batia'pakya'po o'nokbahua'uyate.
Huayahuaya on'batia'pakpo:
—In huabokerek dakhuea' kahue'
o'e'uy, bueyahue'dik o'ene. Kenpa'ti
kudahue'dik o'ene. —On'batia'pakuy.
32—"Roma huairia do'taj me'pee'po
ijhua'apoy." Pabloa ahue' e'eme'nayo
kenpa'da oroka'dik ijjeayyet. —Agripa
Festotaj ona'uy.

Romayo Pablotaj o'ta'mona'uy.

27 1 Italia huadaribayo
do Lucastaj Pablotere
nogomeyeretaj oy mon'mata'mona'
huaboa'da on'nopoedepo sorotataj
huairitaj oro'taj bo'yokuyne. Sorotataj
huairien huadik Julio. Kenomey
sorotataj Augusto sorotataj o'nuy.
2 Huaboro' kusi'pe o'epo huakka'
jak Adramitio huae'eried o'uyate.
Huahua'dikteda ee'te o'tiakatodepo
o'kuduy. Oro' Aristarcoere o'kuddepo
o'hua'uy. Aristarco Tesalónica huakka'
jakyo huae'eri o'uy. Tesalónica
Macedoniabayo o'e. Asia huadaribayo
hua'dik o'uy. 3 Eme'te huakka' jak
Sidón huaboro' e'pogte o'betuy.
Pablotaj huadi'da Julioa o'enok Pablo
huadi'enbayo Pablo huahua'dik o'uy.
Pablotaj katepi' o'paknok aratbuta
yokdik o'ne'uy. 4 Nogok Sidónya'
o'hua'uy kusi'petone'te o'hua'uy. Bapoka
bo'huatiakpo Chipre huagkuta'mej
ope'topen okpokuy. 5 Huadariba Cilicia
kenpa'ti Pamfilia o'pokonhua'po, Mira
huakka' jakyo o'tiakuy. Mira Liciabayo
o'e. Mirayo o'betuy.
6 Ayo sorotataj huairia nog
kusi'petone' o'huahuay'uy. Ken
Alejandría kusi'pe Italia huadaribayo
o'hua'apopo. Italia huadaribayo
a'huaya'po ken kusi'peyo oro'taj
bo'kuda'uy. 7 Sue'da huame'noe ijhue'da
o'hua'uy. Ida huahue'dikda nogok
Gnido huakka' jak o'pokuy. Huakka'
o'bapoknok konig o'huatiaknok nogyon
okhua'dik o'epo Creta huagkuta'mej
huadariba adpen o'hua'po Salmón
huakka' jak o'pokuy. 8 Creta
huagkuta'mejte kusi'peyo o'hua'po,
huakka' o'bapoknok daka'da o'hua'po
kente o'dikkika' Buenos Puertos
o'betuy. Huakka' jak Lasea ibodte o'uy.
9 E'hua'onhuahuade'te huakka'
huame'noe e'pokonhuade'te kenme'noe
judío aratbut bapehue'dik fiesta
ogkika' e'pokde'te kenok e'pogte
diga'da bapokdik o'enok kusi'petone'te
huiyokda o'e. Ta'kotdik o'e. Pabloa
o'nopoepo 'uruda o'manopoea'po:
10—Oro' e'pogte o'hua'po dakhue'da
o'eapo ijnopoey huairi. Kusi'pe ehue'
o'eapo, kenda kusi'peyo o'batohua'nig
ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro' ta'kotdik
o'eapoy. —Pabloa sorotataj huairitaj
ona'uynig'a.
11 Sorotataj huairia kusi'petone'
huataee'eritanayo o'nigpee'uy. Kenpa'ti
kusi'pe huatohua' huairitaj o'nigpee'uy
Pablotanayo sigpi' peehue' o'nuy.
12 Kenpa'ti huahuiok kusi'pe kente
huabeta' dakhue'da o'uy. Hua'dik
ee'nayo Fenice huakka' jak Creta
huadariyo e'pogte kente sue'da bapoka
o'enok Feniceyo huakka'ada e'hua'ta'
on'pakuy.

**E'pogte diga'nanada
o'bapokonhuahua'uy.**

13 Ken e'pogya' daka'da o'bapokpo
ona'ti hua'dik o'ene on'nopoe'uy.
Ken o'hua'po meyohue'da Creta
huagkuta'mejyo o'hua'uy. 14 Ijhuiti ehue'

e̱’po̱gte e’hua’te huiyokda o’bapokuy.
Diga̱’da o’bapokuy. Ken bapokataj
on’dikka’uy Nordeste. Hua̱gkuta’mejyan’
o’tiakuy. 15 Oro’taj teyda monbapoknok
e’bapokte huahue’dik o̱’e̱po
o̱gkumeonnok bapokada oro’taj
montohua’uy. 16 Hua̱gkuta’mej
Clauda adpente e’pokonde’te bapoka
sue’pi’ o’batikuy. Kusi’pesi’po
e’tohuika’ diga̱’da on’baa’po hue̱’e̱yya̱’
on’behuika’po huaboro’ kusi’peyo
on’hueda̱’uy. 17 On’behuika’depo
e’bijtone’ kusi’petone’taj on’tihui̱yi̱gepo
teyya’da o̱gka’uy. Kuhuadte e̱’po̱g
burujda o̱’i̱ka’ kentaj o’dikkika’ Sirte.
Kusi’petone’ kuhuadte o’beta’apo
on’mame’pukpo cuperinatone’
hue̱ypate e’betika’ bapoka’ kusi’pe
huatohua’ on’huaraka’uy. Kenpa’da
bapoka kusi’pe o’tohua’uyate. 18 Eme’te
bapoka sue’pi’ batikhue’ o̱’e̱nok
teyda o’bapokpo kenda kusi’petone’
o’tohua’nok katepi’ huaboa’da e̱’po̱gyo̱
on’maenapo, 19 adme’ta’ kusi’petone’en
kuperina e’bijtone’ere nogda nogda
e̱’po̱gyo̱ o’maena’uy, oro’en huaba’a
o’maenapo. 20 Huakka’ huame’noe
niokpo kenpa’ti siokpo tiahuayhue’da
kenpa’ti diga̱’da o’bapoknok oro’ aya’da
o’bata’kotapoy o’nopo̱e̱’uy.
21 Huakka’da huame’noe bapehue’
o̱’e̱nok Pabloa o’bopo, o’mana’po:
—¿Mena’po do’taj nigpe̱e̱hue’
mo’e̱me’? ¿Mena’po Creta huakka’
jakya’ bo’tiakme’? Nama’da
o̱’o̱ro̱kme’ne. Oro’ ’ikken Creta
o̱ro̱khue’ e̱e̱’nayo oro’taj keypoda ehue’
o̱’e̱a̱ynig’a kenpa’ti aya’da o’maena’nig
maenahue’ o̱’e̱a̱yyetnig’a. 22 Oynayo
me’pukhue’ mo’e̱ne. Kusi’petone’nayo
ehue’da o̱’e̱a̱ponig’a opudanayo
sigpi’ bueyhue’ mo’e̱a̱pone. 23 Do
Diosensi’po i̱jje̱po Diosen ijkikay.
Bisik Diosen huata’moneri do’te
o’tiakpo, 24 “Me’pukhue’, Pablo. Roma
huairitaj hua’dik i̱’e̱ kenpa’ti tibo’dik
i̱’e̱. Ontaj Diosa daka’da bo’tioka’nok
aya’da in kusi’peyo onere o̱’nenig
mabueyhue’ o̱’neapo.” Diosen
huata’moneria mename’ne. 25 Kena’po
yan’manopo’noey’. Dios buttida oa’,
daka’da ijnopo̱e̱po. Kenda oa’nig kenda
o̱’e̱a̱po. 26 Hua̱gkuta’mejyo bapoka
bo’tohua’apo kusi’pe o’betpo o’sakapo.
—Pabloa o’mana’uy.
27 Botta’ semana oro’ e̱’po̱gte
o’hua’po Adria e̱’po̱gte o’hua’po bapoka
nogyon nogyon oro’taj mon’tohua’uy.
Nopote sikyo kusi’pe huatohua’eria
huadari akta’bogpe meyo̱hue’da
o̱’e̱de on’nopo̱e̱’uy. 28 E̱’po̱g odda
huanigdikaj on’nigdika’depo treinta
y seis metros odda o̱’u̱uy. Nog adyon
onte’ti on’nigdikapo veintisiete metros
odda o̱’u̱y. 29 Sipana’tone’a̱ e̱’po̱gya̱’
kusi’petone’ ya’sakapet on’nopo̱e̱po
’uru siro kusi’pe huabeta’ e’bijtone’
e’tinuku’tada huata’pakta’ e̱’po̱gyo̱
on’maena’uy. Huata’pakte on’tinukupo
on’maena’uy. Botta’ botta’ on’maena’po
onmame’puke’po eme’ o’nonmabo’uy.
30 Kenoka’ mehued o̱’e̱po kusi’pe
huatohua’eria kusi’pesi’pote e’monta’
on’pakpo huaboa’da kusi’pesi’po
on’huaraka’po konig kusi’pe hua̱o̱jpate
siro kusi’pe huabeta’ e̱’enapa’ nama’
o̱gka’po.
31 —Kusi’pe huatohua’eri
kusi’petone’yoda ehue’ e̱e̱’nayo e’hue̱pa’
menpa’ ehue’dik mo’e̱ne. —Pabloa
sorotataj huairitaj sorotataeretaj
o’mana’uy.
32 Ken sorotataj kusi’pesi’po
huato̱e̱’bij o’noktegpo kusi’pesi’po
o’kotnok o’tohua’uy.
33 Sikyoedda aya’da bape’dik mo’e̱ne.
Pabloa o’mana’po:
—Botta’ semana mo’eonhuahua’po
bapehue’ kenpa’ti tayhue’
mo’eonhuahua’po. 34 Sue’pi’ yan’bape’
o’nona’ne. Hua̱gkuta’mejyo madopi’dik
mo’e̱ne nogtatipi’ dakhuea’ o̱gkahue’

mo'ẽapone. Nogtipi' bueyhue' o̱'ẽapone.
—Pabloa o'mana'uy.
35 Kenda o'mana'depo pan
o'bapadpo dakiti Diostaj o'tiona'pakpo.
Aya'ada kenteda en'tiahuayte dakiti
o'tiona'pakdepo o'posakea'depo
huaboa'da pan o'bape'uy. 36 Kenda
on'tiahuaydepo aya'ada on'durugpakpo
on'bape'uy. 37 Kusi'petone'yo huakka'da
o̱'ne'uy. Doscientos setenta y seis
o̱'ne'uy. 38 Dapoteya' on'bape'depo
aypo bapehued ẽ'po̱gyo̱ on'maena'uy.
Kusi'petone' pogkajda kaẽ'po
on'maena'uy.

Kusi'petone' o'sakdepo o'ta'kotuy.

39 Ome'depo kusi'pe huato̱e'eria
huagkuta'mejtaj o̱kiãhue'ya ẽ'ẽada
konig iãko huakud kenpa'ti kuhuadba'
on'tiahuaypo menpa' ayo̱ hua'dik
o̱'ẽy on'nopo̱ẽpo kuhuad iãkoyo
a'betya'po monhua', on'batia'pakpo.
40 E'bijtone' o'noktegã'po kusi'pe
siro huato̱e' ẽ'po̱gyo̱ on'maeanpo
kusi'pe huabutuka remo on'kuj
huaba'te on'to̱ẽpo kenpa'ti kuperina
huão̱jpayon huẽypate on'betpo
huaboa'da bapoka kuhuadbayon
kusi'petaj o'tohua'depo. 41 O'hua'po
kente bothuẽpura e'pirukpak ẽ'po̱g
burujda o̱'ẽpo iãkoyed kuhuadte
kusi'petone' o̱jpa o'huadato'po. Kenteda
o̱'ũy. Menpa' tohuahue'dik o̱'ne'uy.
Huata'pakte huãhuẽã asakya'po
huaboa'da o'saka'depo huata'pakpen.
42 Titikonhue'dik ka'ne'po sorotataj
huabakudã' jakyo huãẽ'eritaj
e'barakta' on'paknig'a 43 Pablotapi'
e'arakta' pakhue' o̱'ẽpo sorotataj
huairia, "barakhue' yane'," o'mana'po
"kenpa'ti kenomey e'dopie' mo'nopo̱ẽ
huakkuruda yãg'kot ẽ'po̱gyo̱ kuhuadte
kan'hua'epo 44 nogomey ta'pote kusi'pe
huaentej kenpa'ti kusi'pe huẽypate
yan'betpo kuhuadte ya'nonhua'."
Sorotataj huairia o'mana'uy. Ken
ta'kothue' o̱'nepo huãgkuta'mejyo
aya'da on'bahua'uy.

Huãgkuta'mej Maltayo Pablo o̱'unhua'uy.

28 1 Oro' sue'pi' ta'kothue' o̱'ẽpo
kuhuadte o̱'ẽpo huãgkuta'mej
o'dikkika' Malta huaboa'da o'nopo̱ẽ'uy.
2 Nog aratbut kenteda o̱'nika'po oro'taj
'urua'da mo'to̱ẽ'uyne. Ehui' kenpa'ti
juju'da o̱'ẽnok huaboro ta'ak o̱gka'depo
"ibodte yan'tibo'," mona'uyne. 3 Ken
sue'da ito'pi e'ay o'be'eadpo ta'akyo
o'tibahuedapo Pabloa. Ta'ak jukda
o̱'ẽnok bihui o̱'o̱ro̱kpo Pabloen
huabata' o'bokpo o'tidteyye'uy.
4 Huãgkuta'mejyo aratbut huãẽ'eria
Pabloen huaba'taj bihui o'tidteyyepo
o'tioronok on'tiahuaydepo,
—Ke'na aratbuttaj huabarakeri
yã'ẽtpi' ẽ'po̱gyo̱ ta'kothue' ẽẽ'tada
dakhuea' o̱gka'nok bueydik o̱'ẽ.
—Huayahuaya on'batia'pakuy.
5 Pablonayo huaba'a onhuinoka'po
bihui ta'akyo o'kotuy. Pablo menpa'pi'
ehue'da o̱'ẽ'uy. 6 O'iyokapo, o'bueyapopi'
on'nopo̱ẽpo on'nigunhua'po ijhue'da
on'nigunhua'po iyokhue'da kenpa'ti
bueyhue'da on'tiahuaypo konogpa'da
on'nopo̱ẽpo, "ke'na nogtida oro'en dios
o̱'ẽ," huaboa'da on'batia'pakuy.
7 Huãgkuta'mej huairien ta'ba
ibodteda o̱'ũy. Huairien huadik
Publio o̱'ẽ. Ke'nen jakyo oro'taj
bo'tohua'uyne. Kẽyo̱ bapa' huame'noe
o̱'ĩka'po aypo bo'tobapudhua'uyne.
8 Publioen apag dakhue'da o̱'ẽpo
o'digpakpo kenpa'ti o'me'surukpo
onpahueduy. A'tiahuaya'po Pablo
o'huahua'po. O'tiona'pakdepo
o'tibata'tedepo o'yaread'uy.
9 Pabloa e'yareadde'te aratbut
on'tiahuaydepo nogda huãgkuta'mej
huãẽ'eri dakhue'da o̱'nepo Pablotaj
on'huatiakdenok kenomeytakon
o'bayaread'uy. 10 Katetehue'da

huakka'da mo'bayokuyne oro'taj.
O'hua'po kusi'petone'yo o'kudpo oro'
aya'da katepi' e'tohua'ta' o'paknok
mo'bayokuyne.

Romayo Pablo o̱kye̱'uy.

11 Ken hua̱gkuta'mejyo bapa'
puug o̱'i̱ka'depo kusi'petone'yo
o'kuduy. Ken kusi'petone' juju'ok
kenteda o̱'eonhuahua'uy Alejandría
huakka' jakya' o'tiakuy. Kusi'petone'
hua̱o̱jpate e'ketka' dios Cástor kenpa'ti
e'ketka' dios Pólux o̱'u̱y. 12 Siracusa
huakka' jakyo o'tiakuy. Siracusa
kusi'pe huabeta' o̱'u̱y. Kenteda bapa'
huame'noe o̱'u̱y. 13 Ona'ti o'hua'po
kubogte meyo̱hue'da o'hua'po Regio
huakka' jakyo o'tiakuy. Eme'te
huata'pakyan o'bapoknok i̱da o'hua'po
eme'te Puteoli huakka' jakyo o̱kye̱'uy.
14 Ke̱yo̱da sue'da huama'buy Cristo
huaknopo̱e̱'eritaj o'huahuaynok.
"Oro'eri nogtida semana yanika'."
Mona'uyne. Nogok Romayo dagte oro'
o'hua'uy. 15 Pablomey dagte on'tiakpo
huaknopo̱e̱'eri huama'buya Romaya'
on'tipe̱e̱depo oro'taj dagte a'dejya'po
Romaya' o'noro̱kpo Foro Apio huakka'
jakyo sue'da huakka'mon on'tiakuyate.
Noga̱ Tres Tabernasyo on'tiakuyate.
O'batiahuaydepo Diostaj dakiti oa'uy
Pabloa kenpa'ti Diostaj o'durugpakuy.
16 Romayo o'tiakdepo sorotataj huairia
huamato̱i̱ka'eritaj guardia huairitaj
o'bayokuy. Pablotanayo bayokhue'
o̱'u̱y. Nog aratbuten jakyo Pablo i̱ka'dik
ya̱e̱' huairia ona'nok nogtida sorotataj
o'to̱i̱ka'uy.

Romaya' Pabloa o'manmadika'uy.

17 E'tiakde'te bapa' huame'noe
e'pokde'te, "judío huairitaj
yan'batotiak." Pabloa o'mana'uy.
On'kupopakondepo,
—Judío aratbuttaj dakhuea' kahue'
e̱e̱'tada kenpa'ti kenda oro'en
adhuea'pane' o̱gkika'uyate dakhue'
huaahue' e̱e̱'tada judíomey do'taj
teyda men'to̱e̱po Roma huairitaj
Jerusalényo̱ men'yokuy, egomey.
18 Roma gobiernoen huairi do'taj
o'batia'pakdepo do'a dakhuea' kahue'
i̱jje̱nok bueyhue'dik i̱jje̱nok do'taj
e'o̱ro̱ka'ta' e'pakada 19 Roma gobierno
huairitaj "keje', o̱ro̱kahue' yane'."
judíoa o'nona'nok, "Huakhuairitaj
Romayo be'ta'mona'. Ke'na do'taj
me'pe̱e̱'," yona'uy. Judío aratbuttaj
katepi' dakhuea' o̱gka' ahue' e̱e̱'pi'
kenpa' yona'uy. 20 Konige̱po opudtaj
kan'tiake' onhuaa'ne. Opudtaj
a'batiahuayya'po a'manbatia'pakya'po
kan'tiake' onhuaa'ne. Konig oro'
judío aratbut oknopo̱e̱po o'bueydepo
nogok onte'ti o'noeapoy, oknopo̱e̱y,
do'huakon kenda yoknopo̱e̱nok i̱ya̱'kon
do'taj sirobia on'tinuku'ika'. —Pabloa
o'mana'uy.
21 —Judea huadaribaya' ontaj
e'timadoya' beroba' ba'ehue' o̱'emey
kenpa'ti judío aratbut Judeaya'
on'tiakme', "Pabloa dakhuea' o'ka'."
noga̱tipi' huaahue' mo'e̱me'ne.
22 Nogyon nogyon nog huakka'
jakyo nog huakka' jakyo huabada
Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj
dakhue'da o̱'ne on'bahuaa'nok kena'po
kenda iknopo̱e̱nig oro' e'pe̱e̱ta' o'paki.
—Judío huairia Pablotaj o'nona'uy.
23 Nog huame'noete o'tiakapoy,
o'nona'po. Ken huame'noe emede'te
Pablo e̱'hua̱e̱'yo judío on'batiakuy.
Sikyoedda huaboa'da o'manbatia'pakpo
bisik o'batikuy. Aratbuta Jesús Huairitaj
yan'nigpe̱i̱ka'apet. Moiséskudaka kenpa'ti
Apagba' huamanbatia'pakeria Jesústaj
on'timadoya'uyate. Pabloa o'mana'uy.
24 Noga̱ buttida oa' o'noknopo̱e̱'uy.
Nogomeyanayo buttida oa' oknopo̱e̱hue'
o̱'nuy. 25 Onpapayo' nopo̱e̱hue' o̱'nepo
huaboa'da yan'bahua'apet, Pabloa
o'nopo̱e̱po nogi̱timon o'mana'po:

—'Urua'da Isaías oro'en
adhuea'pane'taj o'mana'uyate, Isaías
Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosen
Nokirega o'nopoea'nok Isaíasa
o'mana'po:
26 Judío aratbutte yahuati' in konig
yamanati': Ona'ti ona'ti do'hued
hua'a mo'peunhuahuika'aponig'a
noponkahue'
mo'ika'apone. Ona'ti ona'ti
bo'tiahuayonhuahua'aponig'a
nopogkahue' mo'ika'apone.
27 Opud eknopoe'ta' pakhue'
mo'ene. Nigpeehue' mo'ene.
Diosen hua'a e'tiahuayta'
pakhue' mo'ene. Kena'po
tiahuayhue'dik mo'ene,
peehue'dik mo'ene
nopoenkahue'da mo'ene.
O'nen dakhuea' e'ka'
me'nopo'tihueke'po Diostaj
nopo'koreahue' mo'ene.
Isaíasa o'mana'uyate. 28 Oy
judío ehue' nog aratbuttaj
Diosa o'manopo'korea'apo
o'manopo'tihueke'apo onte'ti kurudyo
o'manoeanhuahuika'apo. Kenomeynayo
on'nigpeika'apo. Kenda yan'nopoika'.
—Pabloa judío huairitaj o'mana'uy.
29 Pablo kenda eade'te judío
huayahuaya on'batia'pakonpo
on'bahua'uy.
30 Ken jakyo e'tayhuayyak ke'nen
huakupe o'yokika'po o'ika'uy.
Botta' huabayok o'ika'uy. Kenomey
a'ta'huadeya'po en'tiakte yan'kud
o'mana'ika'uyate. 31 Me'pukhue'da
o'epo Jesús Huairitaj yan'nigpeika'.
O'mana'ika'uyate. Kenpa'ti
daka'da Jesucristo Huairitaj
huadak hua'a o'manmadikika'uy,
'urua'da o'manmadika'po. "Kenda
manmadikahue'dik yae'." Be'api'
onahue' o'nuyate, ken.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

ROMANOS

Roma huakka’ jakya’ huaknopo̱e̱’eriomeytaj Pabloa o’manigmadoya’uyate.

Roma huaknopo̱e̱’eriomeytaj Pabloa o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Do Pabloa on’nigmadoya’ne. Jesucristoen huanaba’ ijnigpe̱i̱kay. Diosen huadak hua’a, Jesucristoen huadak hua’a kamanbatia’pakike’po Diosa do’taj bektie’po me’ta’mona’uyne.

[2] Huadak hua’a Jesucristotaj a’nennanada Diosa o’manbatia’pakuyate. Jesucristo tiakhued Apag Diosba’te on’nigmadoya’uyate. [3] Diosen huadak hua’a Jesucristo Huairi Diosen Huasi’po aratbuten hua̱so̱’nigda o’si’poe̱’uyate. David huairien adhuea’ huayayo o̱’u̱yate. David Israel aratbuten huairi o̱’u̱yate. [4] Dios teyda o̱’e̱po Jesucristotaj kubarakya’ o’noyhuada̱’uyate. Konige̱po Diosen Huasi’po o̱’e̱po teyda o̱’e̱po Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’manopo̱e̱a̱’ika’ne. [5] Jesucristo oro’en Huairia me’tinepahui’po do’taj huakka’da bo’tihuapokika’ne. Aratbut nogbaya’ nogbaya’ Jesucristotaj kamaknopo̱i̱ke’po kenpa’ti Diostaj kan’nigpe̱i̱ke’po do’taj Diosa bektie’ea’uyne kenpa’ti me’ta’mona’uyne. [6] Konige̱po nogbaya’ nogbaya’ Jesucristotaj huakka’nanada o’noknopo̱e̱denok. Opudomey Romano hua̱e̱’erikon Jesucristoen mo’e̱ne.

[7] Opudomey Roma huaknopo̱e̱’eritaj Diosa di’ mo’maepo “Do’huedyo’ yanikati’ ya̱g’kikati’.” Diosa mona’de’uyne. Oro’omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere opudomeytaj kamatinepahui’po daka’ kabatihuapokike’po kenpa’ti kamanoeyike’po ken konig on’nigtiona’pakika’nig on’nigmadoya’ne.

Pabloa Romayo huaknopo̱e̱’eritaj e’bata’huade̱’deta’ o’pakuyate.

[8] Huakkuruda o’nona’ne. Opudomey Romaya’ huaknopo̱e̱’eri Diostaj Jesucristotaere daka’ moknopo̱i̱ka’nok kenpa’ti mo’nigpe̱i̱ka’nok nogbaya’ nog huadaribaya’ nogya̱’ nogya̱’ aratbut opudomeytaj mo’tipe̱e̱denok konig daka’ moknopo̱i̱ka’ mo’tinopo̱e̱denok. Konige̱po Jesucristo kenda o’paknok dakiti Diostaj yonay. [9] Opudomeytaj ijtiona’pakika’nig Diosapi’ kenda buttida me’tinopo̱e̱ne. Diostaj diga̱’da ijnigpe̱i̱ka’po Diosen Huasi’potaj Jesucristoen huadak hua’a ijmanbatia’pakikay. [10] Opudomey Romayo huaknopo̱e̱’eritaj e’bata’huade̱’ta’ ijpakika’nig’a huahue’dik iji̱kay. Diosa kahuea’ e’tinopo̱e̱’nayo ijhua’apoy. Konige̱po ijtiona’pakikay. [11] Opudtaj eta’huade̱ta’ ijpaki. Kenpa’ti opudtaj e’tiahuayta’ ijpakpo Jesucristoen huadak hua’a

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

nogiti nogiti kanoknopoike'po
opudomeytaj e'tihuapokta' ijpaki.
12 Huayahuaya nogiti nogiti daka'
huaknopoika' a'batihuapokeya'po
opudtaj e'bata'huade'ta' ijpakikay.
13 Konig nog aratbuttaj Jesucristoen
huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'nok
huakka'nada on'manopo'korea'uypo
on'maknopoe'uy. Opudomey
konigti Romayo huae'eri
sue'da oknopoehue' huae'eritaj
a'manopo'koreaya'po Jesucristotaj
huaboa'da a'maknopoeaya'po kenpa'ti
opudomey huaknopoe'eritaj nogiti
daka' huaknopoe' kenpa'ti nogiti
huanigpee' a'batihuapokikaya'po
nogok nogok opudte ijhua'apoy
ijnopoe'ika'nig'a huahue'dik ijjika'uy.
Oydapi' huahue'dikda ijjey. Kenda
e'manopoea'ta' ijpaki, egomey.
14 Aya' aratbuttada kenpa'ti aratbut
huakka'da en'nopoe'tadapi' kenpa'ti
aratbut sue'da en'nopoe'tada Diosa
me'ta'mona'uynok Jesucristoen
huadak hua'a manbatia'pakdik ijjikay.
15 Konigepo opudomey Romayo
huae'eritakon Jesucristoen huadak
hua'a e'manbatia'pakta' ijjeretpaki.

Jesucristoen huadak hua'a aratbut eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'e.

16 Jesucristoen huadak hua'a
e'manbatia'pakte aya'da aratbuta
eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'kika'
manopo'yarea'dik o'e. Huakkuruda
judío huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'.
Onte'ti nog aratbuttaj o'manopo'yarea'.
Konigepo Jesucristoen huadak
hua'ataj e'manbatia'pak tobirahue'
ijjey. 17 Jesucristotaj eknopoeyo'da
oro'omeytaj huadaknopo'da
e'huae'taj Diosa bo'tinopoepo kenere
mo'noeanhuahuika'apone. Kenda
Diosen huadak hua'a o'manmadikika'.
"Jesucristotaj huaknopoe'eri
huadaknopo'da e'huae'taj Diosa
o'matinopoepo kurudyo kenere
o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a
oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da dakhuea'nada ogkika'.

18 Aya'ada Diostaj e'nigpeeta'
pakhue' huae'eri kenpa'ti buttida hua'a
e'nopoe'ta' pakhue' huae'eria dakhuea'
ogkika'nok Diosa huiyoknanada
dakhuea'da castiga magka'dik o'eapo
o'nopoene. 19 Kenomeytaj Diosa buttida
o'e Diosa e'manopoea'tada Diostaj
daka' oknopoe'dik e'eada, 20 oro'en
huakpoa Diostaj tiahuayhue'dik ee'pi'
kenda a'nennanada Diosa o'ka'uyatenig
o'tiahuaypo oknopoika'dik o'ene.
A'nennanada siokpo niokpo puug
huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate.
A'nennada kenpa'ti oyda kenda Diosa
o'ka'uyatenig tiahuaydik o'nepo Dios
teynanada o'e kenpa'ti Dios Huairida
o'ika' oknopoe'dik o'nenig'a. "Diostaj
oknopoehue'dik ijjey," ahue'dikda o'ne
dakhuea' huaka'eria. 21 Kenda Diosa
o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria
on'tiahuaypo Diostaj o'noknopoenig'a.
"Dios Huairi i'e. Aya'nada i'ka'uyate.
Huadakda i'ene. Dakiti Dios." Ken
konig onikahue' o'nika'uyate. Konig
huasegda dakhuea'da on'nopoika'po
buttida e'nopoe' nopoehue'da
o'nika'uyate. 22 "Huakka'da
o'nopoey. Daka' o'nopoey."
On'batia'pakuyatenig'a huasegda
o'nuyate. 23 'Urunanada o'ika' Dios.
Kurudyo o'ika'. Teynanada o'ika'po
bueyhue'dikda o'noeonhuahuika'apo.
Diostaj o'noknopoebatikpo huaboa'da
noehue' e'ketka' dios ogkika'uyate. Ken
konig huabokerekada ogkika'uyate.
Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', ojpai'
botta' botta' hua'itakpi' e'ketka'
ogkika'uyate. Oro'en dios o'e nama'da
on'nopoika'uyate.

24 Konigẽpo dakhuea'da kan'nopõike'
nama'da kan'eretpakike' huayahuaya
dakhuea' kãgkike' Diosa o'nopõẽ'uyate.
25 Dios Huairitaj onte'ti eknopõẽ'ta'
pakhue' õ'nepo e'ketka' diostaj
huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda
Diosa o'ka'uyate on'tiahuayika'nig
on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da
o'ka'uyatenigyõ'da Diostanayo sigpi'
pakhue' õ'nika'uyate. Dios aya'da
huaka'eritayo'da "'Urua'nanada
õ'ẽ, dakiti Dios." Aya'ada
kan'batadi'kea'ike'.
26 Konigẽpo kenpa'da dakhuea'
kãgkike' Diosa o'nopõẽpo
dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da
o'maenon'uyate. Konig birae'dik
õgkika'po ettone'ã huãtõẽ'taj pakhue'
õ'nepo o'nenpo huabot ettone'ã
huayahuaya on'eretpakpo dakhuea'da
õgkika'uyate. 27 Huabokerekakon
huãtõẽ'taj o'nenpo huabotbokereka'
on'eretpakpo dakhuea'da õgkika'uyate.
Ken konig õgkikapo birae'dik
õ'ne. Dakhuea'nanada õgkika'nok
konig Diosen castiga huãsõ'ãda
dakhue'nanada õ'nepo pai'nanada
on'nopo'unhuahuika'apo.
28 Ken hueretda Diostaj eknopõẽ'ta'
pakhue' õ'nenok dakhuea'da
kan'nopõike'po dakhuea' kãgkike'
Diosa o'maknopõẽpo kenpa'da
o'maenon'uyate. 29 Kenomey kenpa'da
dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'.
Huabokerek ettone'ere huayahuaya
dakhuea'nanada õgkika'. Kenda
on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da
õgkika'. Huakka'nada e'tamaeta'
o'deretpakika'. Dakhuea'nada
on'nopõika'. Digda on'bahuahuayika'.
On'mahuadiaypo on'barakika'.
Huayahuaya on'maboyika'. Nama'da
huamana'eri õ'nika'. Digã'da
on'mahuadiayika'po dakhuea' õgkika'.
Digã'da on'mahuĩ'ĩka'. 30 Nogomeytaj
dakhuea'da on'bahuaa'ika'. Diostaj
on'huadiayika'. Huabatidike'eri õ'nika'.
Huata'da huapakeri õ'nika'. Nogda
nogda dakhue'dikda on'nopõika'.
Apagtaj huãyẽtapi' nigpẽẽhue'dik
õ'nika'. 31 Katepi' Diosenpi'
nopũgkahue'da õ'nika'. "Do kenda
ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda
õgkika'apo. Nogomeytaj huadi'da
maehue' õ'nika'. E'manoeynoeyta'
pakhue' õ'nika'. Pai'da aratbuttaj
matinepahuihue'da õ'nika'. 32 Ken
konig dakhuea' huaka'eritaj castiga
ijmagka'apoy. Kenpa'da bueydik
õ'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey
kenda daka' e'nopõẽãda nogĩti
nogĩti dakhuea'da õgkika'po kenpa'ti
nogomeyã konigti ẽgkika'nayo durugda
õ'nika'apo.

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuaa'.

2 1 Konigẽpo õ'na be'api' mo'ẽpo
"Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj
e'huaa'nayo "kenda donayo kahue'
ĩjjẽmey." Diostaj onahue'dik mo'ẽne.
Konigti dakhuea' i'kikame'ne Diosa
mo'tinopõẽpo castiga õgka'dik
mo'ẽãpone. 2 Dakhuea' huaka'eritaj
"dakhuea'da õgka'uy," Diosa buttida
o'matinopõẽpo castiga o'magka'apo.
3 "Nogomeyã dakhuea'da õgkika'."
Õ'napi' e'bahuaa'ada konigti dakhuea'
e'kika'ada Diosa do'taj castiga õgkahue'
me'ẽãpone nopõẽhue' mo'ẽ. Dapi' Diosa
castiga mogka'apone. 4 Diosa di'nanada
mo'ĩka'po ijhue'nanada castiga
õgkahue' mo'ẽdenok castiga õgkahue'
mo'ẽãpetpi' kenda nama'da nopõẽhue'
yane'. Diosa di'nanada mo'ẽpo
mo'tinepahui'nok nopo'korea'dik õ'ẽne.
Kenpataj yan'nopõẽ'. 5 Opudomeypi'
Diostaj eknopõẽ'ta' pakhue' mo'ẽnok
Diosa mo'tinepahui'ne mo'pẽẽdenig'a
nopo'koreahue' mo'ẽpo nogĩti
nogĩti dakhuea' bo'kika'nok nogĩti
nogĩti Diosa castiga õgka'dik

mo’ea̱pone. Kene’huaya̱’ huame’noete
castiga o’magka’apo. 6 Be’api’ sigda
dakhuea’ e’kuynayo sigda castiga
o’magka’apo. Noga̱pi’ huakka’mon
dakhuea’ e’kuynayo huakka’mon
castiga o’magka’apo Diosa. Kenpa’ti
be’api’ o’nopo’korea’depo huadakda
e’kika’nayo Diosa huadakda
o’manigka’apo. 7 Kenomeya̱ kiriga̱yo̱’
Diostaj on’nigpe̱ika’po huadakda
o̱gkika’po Diosere kurudyo̱
’urunanada e’noeonhuahuika’ta’
on’pakpo “Huadakda bo’kika’,” Diosa
ena’te e’pe̱e̱ta’ on’pakpo Diosere
kurudyo̱ on’noeonhuahuika’apo.
8,9 Nogomeynayo huata’da
huaeretpakeri Diosen buttida
hua’a nigpe̱e̱hue’ hua̱e̱’eri
dakhuea’ huaka’eritaj Diosa
diga̱’da o’mahuadiaypo diga̱’da
castiga o’magka’apo. Pai’nanada
on’manopo’unhuahuika’apo. Judío
dakhuea’ huaka’eri huakkuru
pai’da on’manopo’unhuahuika’apo.
Nog aratbutakon pai’da
on’manopo’unhuahuika’apo.
10 Huadakda huakika’eri Diostaj
huanigpe̱ika’eritanayo Diosa
o’manoyhuada̱’apo. Diosere
’urunanada on’noeonhuahuika’apo.
“Huadakda o̱’ne.” Diosa o’bahuaa’apo.
Durugnopo’da o̱’neonhuahuika’apo.
Judío huadak huaka’eritaj huakkuru
Diosa ’urua’da o’manigka’apo. Kenpa’ti
nog aratbuttaj ’urua’da o’manigka’apo.
11 Diosa aya’ aratbuttada
konigti o’batiahuayika’ konigti
o’manopoki̱e̱’ika’. Judíotaj kenpa’ti
nog aratbuttaj castiga o’magka’apo.
12 Moisésenba’taj nog aratbut pe̱e̱hued
o̱’nika’po dakhuea’ e̱gkika’nayo
“Moisésenba’taj nigpe̱e̱hue’
mo’i̱ka’uynok castiga magka’dik i̱jje̱y,”
Diosa kenomeytaj manahue’ e̱e̱’pi’
kenpa’da mabueydik o̱’neapo. Judío
aratbutnayo Moisésenba’ e’pe̱e̱deada
dakhuea’ e̱gkika’nayo “Moisésenba’
nigpe̱e̱hue’ mo’i̱ka’uynok diga̱’da
castiga magka’dik i̱jje̱y,” Diosa
o’mana’apo. 13 Kenpa’ti Moisésenba’taj
e’pe̱e̱yo’da hua̱e̱’eritaj “huadakda o̱’ne”
Diosa bahuaahue’ o̱’ea̱po kentada
huanigpe̱ika’eritanayo “huadakda
o̱’ne” Diosa o’bahuaa’apo. 14,15 Nog
aratbuta Moisésenba’ ba’to̱e̱hue’ e̱’ea̱da
huanopoya’da on’nopo̱e̱po konig Diosa
o’paknig e̱gkika’nayo Diosen hua’a
huanopoya’da on’nopo̱e̱. Huadak
o̱gka’po on’nopo̱e̱a̱po. Dakhuea’
o̱gka’po on’nopo̱e̱a̱po. 16 Jesucristoen
huadak hua’a ijmanmadikika’nigda
nogok kene’hua̱ya̱’ huame’noete
i̱re̱gi̱re̱gte aya’da aratbuten dakhuea’
e’kika’ Dios Jesucristoerea kenda
on’manopo̱e̱a̱’po castiga on’magka’apo.

**Judío aratbut Moisésenba’
e’manmadikika’ada
nigpe̱e̱hue’da o̱’nika’.**

17 “Judío aratbut o̱’e̱y. Moisésenba’
o’nopo̱e̱y. Oro’omeyen Dios kurudyo̱
o̱’i̱ka’.” Opudomey judíomey
mo’batia’pakika’nig’a 18 Moisésenba’
daka’ mo’nopo̱e̱po kenda Diosa
o’pak mo’nopo̱e̱po huadakda o̱’e̱
mo’nopo̱e̱nig’a. 19 Kenpa’ti nog aratbut
Diostaj oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eri o̱’ne.
Konig ekpobig hua̱e̱’eri o̱’nika’. “Kentaj
Dioste o’batohua’apet.” Opudomey
judío aratbuta daka’ mo’nopo̱i̱ka’nig’a.
Kenpa’ti nog aratbut konig sikki̱re̱gyo̱
hua̱e̱’eritaj “Diostaj o’maknopo̱e̱a̱’apoy.
Konig Diosen huakjey o̱’e̱y.” Kenda
daka’ mo’nopo̱i̱ka’nig’a. 20 Apagba’
buttida hua’a o̱’e̱. Buttida huanopo̱e̱’
o̱’e̱. Opud judío aratbut Apagba’
mo’nopo̱e̱po nopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eritaj
kenpa’ti huasi’potaj manmadika’dik
o̱’e̱y mo’nopo̱e̱nig’a. 21 Nog aratbuttaj
mo’manmadikika’nig’a mena’po
huata’da onmadikahue’ mo’e̱. “Berehue’
yane’.” Mo’mana’ika’nig’a opuda̱ded

mo'berika'ne. 22 "Nogen huatoe'taj
bakdejhue' yanika'." Mo'manika'nig'a
opudaded nogen huatoe'taj
mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj
o'huadiayi boa'ika'nig'a huakupe
katepi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya'
mo'berika'ne. 23 Moisésenba' huakka'da
o'paki. Huadakda o'e. Nigpeika'dik
mo'ene. E'batia'pakika'ada nigpeehue'
mo'ika'nok Dios dakhue'da o'e aratbuta
o'noknopoe. 24 Opud judío aratbuta
Apagba'taj nigpeehue' mo'ika'nok
"Dios dakhue'da o'e." Nog aratbuta
on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.
25 Opudomey judío aratbut
Moisésenba' e'nigpeika'nayo
huabokereksi'dak mo'nigoktegika'ne.
Diostaj kenda huadakda o'e. Diosen
aratbut o'ne aratbuta nopoika'dik
o'neapo. Moisésenba' nigpeehue'
e'ika'nayo konig okteghue'onig
huaee'eri mo'ene, konig nog aratbutda
mo'ene, konig Diosen aratbut ehue'
mo'ene. 26 Nog aratbut judío ehue'
huaee'eri huasi'dak nigokteghue'
eee'pi' Moisésenba' e'nigpeika'nayo
konig judío huanigoktegerionig o'ne.
Diosensi'po o'ne. Diosa o'matinopoe.
27 Opud judío huanigsi'dakoktegeri
mo'epo Moisésenba' e'toeada
nigpeehue' e'nika'nayo nog aratbut
huasi'dak okteghue' huaee'eri
Moisésenba' huanigpeika'eria
"Judío huanigoktegerianayo Diostaj
dakhuea'da ogkika'," on'huaa'apo.
28 Judío e'si'poe'nayo kenpa'ti huasi'dak
ektegnayo hueretda judío o'epo,
Diosensi'po o'e. Diosa nopoehue'dik
o'e. 29 Huanopoya'da on'eretpakpo
Diostaj huanigpeika'erinayo hueretda
judío aratbut o'ne. Diosen aratbut o'ne.
Diosa o'matinopoe. "Huadakda o'ne."
Aratbutanayo ahue'dik o'ne.

3 1,2 Judío aratbut eee' huadakda
o'e. Kenpa'ti huabokereksi'dak
e'nigokteg huadakda o'e. Diosa judío
aratbuttanayo Apagba' kan'toe'po
o'bayokuyate. Apagba' kan'nigpeike'po
o'bayokuyate. 3,4 Huakka'mon oro'
judío aratbuta Diostaj oknopoehue'
eee'nayo nigpeehue' eee'nayopi' Diosnayo
kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de
o'kika'. Aratbut aya'ada da huaa'eri
ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida
kenda o'manigmadoya'uyate. Oa'po:

Diosen hua'a buttida o'ika'. Aya'ada
a'dik o'nika'apo. Kenpa'ti
aya'da Diosa o'kika' huadakda
o'e. Aya'ada a'dik o'nika'apo.
Apagba'te Davida oa'uyate.

5 Oro'omey judío aratbut dakhuea'
e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po
huadakyo'da o'kika' aratbuta
on'tinopoika'po konigepo Diosa
oro'omeytaj castiga ogkahue'dik
mo'eapetpi'. Huakka'mona nama'da
mo'nopoetpi'. 6 Diosnayo huadakyo'
o'kika'po judío aratbuttaj castiga
magka'dik o'eapo. Kenpa'ti huadakyo'
o'kika'po kene'huaya' huame'noete
aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj
castiga magka'dik o'eapo. 7 Oro' da
e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po
huadaknanada o'ika' aratbuta
tinopoe'dik ya'neapet. Oro'taj Diosa
castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Kenda
huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'.
8 Konigepo "Oro' dakhuea' o'kika'nok
Dios huadakda o'e. Aratbuta
on'nopoepo dakhuea' mogkika'." Pabloa
o'manmadika'. Sue'ada judíoa nama'da
men'huaa'nok kenomeytaj Diosa
castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'ene.

9 Oro' judío aratbut huadakda o'ey.
Nog aratbut dakhue'da o'ne. Kenpa'
Diosa tinopoehue' mo'ene. Aya'ada
dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi'
nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri
o'ne. Kenda ijja'demey. 10 Kenpa'ti
Diosba'te:

Huadakda aratbut ehue'da
o̱'ne. Aratbut huadak nogtipi'
ehue' o̱'ne. 11 Aya'ada Diostaj
oknopo̱gkahue'da o̱'nika'.
Aya'ada Diostaj pakhue' o̱'nika'.
12 Aya'ada o'noknopo̱e̱batikde
onte'ti Diosen kikahue' o̱'nika'.
Dakhuea'nada o̱gkika'. Huadakda
e'kika' sigpi' ehue'da o̱'e̱. Aya'ada
Diostaj nigpe̱e̱hue'ada dakhuea'
o̱gkika'. 13 Kenpa'da dakhue'da
hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'.
On'batidike'ika'. Hua̱so̱kpa konig
kubarak o'nokbetahue'onig konig
pa̱gnada o̱'nika'. Konig bihui
e'buey'urua dakhuea' o̱gkika'nig
ken konig ia' on'mahui̱a̱'ika'po
dakhuea'nanada on'magkika'.
14 Dakhue'dikda on'bahuaa'ika'.
Kenpa'ti on'mahuadiaypo
on'maboy'ika'. 15 Diga̱'da
on'bahuahuaypo i̱dada
on'barakika'. 16 Nog aratbuttaj
dakhuea' on'magkika'po pai'nada
on'manopo'e̱a̱'ika'. 17 Huayahuaya
manoeynoeyhue' o̱'nika'. 18 Diosa
castiga e̱gka'taj okme'pukhue'
o̱'nika'. Diosba'a oa'.
19 "Diostaj nigpe̱e̱hue' i̱ji̱kamey.
Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga
o̱gka'dik me'e̱a̱pone." Judío aya'daribayo
hua̱e̱'eriere kan'nopo̱e̱'po Diosa
Diosba'te judío aratbuttaj o'mana'ika'.
Kenda o'nopo̱e̱ne. 20 Moisésenba'
o'nigpe̱i̱ka'nok "huadak mo'e̱ne."
Diosa nogtitapi' onahue' mo'e̱a̱pone.
Moisésenba' nigpe̱i̱kahue'dik o̱'e̱po
dakhuea' huaka'eri o̱'e̱ne. Moisésenba'a
mo'nopo̱e̱a̱'ne.

**"Okkahuea'depo huadakda mo'e̱ne."
Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritayo'da
Diosa mana'dik o̱'e̱.**

21,22 Jesucristotaj aya' Diosen
huamanbatia'pakeri Moiséserea
on'timadoya'uyate. Jesucristo oro'en
dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po
mo'nigbuey'uyate. Aya' Moisésenba'
nigpe̱i̱kahue' e̱e̱'pi' "Okkahuea'depo
huadakda mo'e̱ne," aya' Jesucristoen
huaknopo̱e̱'eriomeytaj Diosa ona'dik
mo'e̱ne. Judíomeytaj kenpa'ti nog
aratbuttaj konigti ona'dik mo'e̱ne.
23 Nog aratbut oro' judío aratbutpi'
aya'ada dakhuea' o̱gkika'. Konig
Diosa bo'tipaknig kahue'da o̱'e̱nok
Diosa kabakkahue'po Jesucristotaj
oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. 24,25 Diosa oro'
dakhuea' huaka'eritaj huakka' di'
mo'e̱po mo'tinepahui'po Jesucristotaj
mo'nigta'mona'uyate. Aratbuta
dakhuea' e̱gkikak kamanigbueye'po
mo'nigta'mona'uyate. Oro'omeytaj
kamanopo'yare'po Diosa o'paknok
Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Jesúsa
mo'nigbuey'uynok oro'omey
huaknopo̱e̱'eritaj katetehue'da
bokkahuea'ika'ne kenpa'ti "huadakda
mo'e̱ne," Diosa monika'ne. Kenpa'ti
Jesucristo dakhuea' huaka'eritaj
mo'nigbuey'uynok Diosa huadakda
o̱'e̱po a'neneritaj o'bakkahuea'ika'uy
o'nopo̱e̱ne. 26 Konigti Jesucristoa
mo'nigbuey'uyatenok oy Jesucristoen
huaknopo̱e̱'eritaj Diosa huadakyo'
e̱'hua̱e̱' mo'e̱a̱'po "bokkahuea'depo
huadakda mo'e̱ne," ona'dik mo'e̱ne.
27,28 "Moisésenba' o'nigpe̱i̱ka'nok
Diosa mo'manopo'yarea'ne,"
oro'a ahue'dik o̱'e̱ne. Jesúsa
mo'nigbuey'uyate oknopo̱i̱ka'nok Diosa
bokkahuea'po "huadakda mo'e̱ne,"
monika'ne daka' o'nopo̱e̱ne.
29 Judío aratbuttayo'da Diosa
o'manopo'yarea' sue'ada nama'da
yan'nopo̱e̱tpi'. Kenpa' nopo̱e̱hue'
yane'. Nog aratbut judío aratbuttere
Diosa o'manopo'yarea'ika'. 30 Dios
nogtida o̱'e̱po judío huaknopo̱e̱'eritaj
o'bakkahuea'po "huadakda
mo'e̱ne," o'manika'po nog aratbut
huaknopo̱e̱'eritakon o'bakkahuea'po

“huadakda mo’ene,” o’manika’.
31 Jesucristotaj oknopoepo
Moisésenba’taj nigpeikahue’dik o’ene.
Sue’ada nama’da yan’nopoetpi’. Jesústaj
oknopoepo Moisésenbapi’ huadak o’e
o’nopoepo Diostaj o’nigpeikay.

Abrahama Diostaj oknopoika’uyatenok “Abraham huadakda me’taeene.” Diosa oa’uyate.

4 1 Abraham Israel aratbuten
adhuea’pane’taj mon’diknopoatu.
2 Abraham huadak o’kika’nok
“huadakda o’e,” Diosa ahue’dik
o’e. “Huadakda ijkay,” a’dik ee’pi’
Diostanayo kenpa’ ahue’dik o’uyate.
3 Diostaj Abraham oknopoika’uyatenok
“huadakda o’e,” Diosa ona’uyate.
Apagba’te kenpa’ oa’. 4 Be’api’ huairien
e’baa’nayo huairia huakupepi’
bayokdik o’nika’. Katetehue’ o’yokne
ahue’dik o’e. En’baa’te huakupepi’
bayokdik o’e. 5 Moisésenba’ oro’omey
o’kika’nok “huadakda mo’ene,”
Diosa onahue’dik ee’tada oro’omey
dakhuea’ huaka’eri e’eada Jesucristotaj
oknopoenok Diosa bokkahuea’po
“huadakda mo’ene,” mona’ne. 6 Aya’ada
Moisésenba’ ogkika’nok “huadakda
mo’ene,” Diosa ahue’dik o’ika’. Diostaj
o’noknopoika’nok dakhuea’ e’ka’
bokkahuea’po “huadakda mo’ene,”
Diosa o’manika’nok durugnanada
o’nika’. A’nennada Davida Apagba’te
o’batia’pakuyate:

7 Aratbuten dakhuea’ e’ka’ Diosa
e’bakkahueade’te durugnanada
o’ne. 8 “Yokkahuea’dey,
castiga magkahue’ ijjeapoy.”
Kenomeytaj Diosa e’manade’te
durugnanada o’ne. Kenda
Diosba’te Davida oa’uyate.

9 Judío aratbut huabokereksi’dak
ektegtaj Diosa dakhuea’ e’ka’
o’bakkahuea’po “huadakda
mo’ene,” o’mana’nok durugda
o’ne. Nog aratbut judío ehue’taj
huabokereksi’dak okteghue’ huae’eritaj
Diosa o’bakkahuea’po “huadakda
mo’ene,” o’mana’nok durugda o’ne.
Abraham Diostaj oknopoika’nok
Diosa okkahuea’po “huadakda i’ene,”
Abrahamtaj ona’uyate o’nona’dene.
10 Abraham huabokereksi’dak
okteghued ee’ted Diosa Abrahamen
dakhuea’ e’ka’ okkahuea’uy. “Huadakda
i’ene,” Diosa ona’uyate. 11 Huakkuruda
Diostaj Abraham oknopoika’nok
“huadakda i’ene,” Diosa ona’uyate.
Kenyo’ aratbut kan’nopoike’po
huasi’dak yakteg Abrahamtaj Diosa
ona’uyate. Konigepo aya’ aratbutda
huabokereksi’dak okteghue’ e’eadapi’
Diostaj o’noknopoenok “huadakda
mo’ene,” Diosa manika’dik o’e.
Abraham kenomeyen apag konig
mo’taene. 12 Judío huabokerek
on’si’dakoktegdepo konig Abraham
huasi’dak okteghued o’epo Diostaj
daka’ oknopoika’uyatenig konigti
o’noknopoika’po Abraham kenomeyen
Apag konig on’tae.

Abraham do’taj oknopoika’nok “aya’ huadari ontaj o’nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham,” Diosa ona’uyate.

13 Abraham Moisésenba’
o’nigpeika’uynok “aya’ huadari on’taj
o’nen huayayotaere ijbayokapoy,
Abraham,” Diosa onahue’ e’uyada
Abraham Diostaj daka’ oknopoika’nok
“huadakda i’ene,” kenpa’ti “aya’
huadari ijbayokapoy,” Diosa ona’uyate.
14 “Huadakda mo’ene,” Diosa
mone’po aratbuta Moisésenba’taj
on’nigpeika’nok “huadakda mo’ene,”
Diosa onahue’ o’maeapo kenpa’ti
huadari bayokhue’ o’maeapo.
Huaknopoe’eritayo’da o’bayokapo.
15 Moisésenba’ en’nigpeika’nayo
“huadakda mo’ene,” Diosa mona’apet

huakka'mona nama'da on'nopo̱e̱nig'a
Moisésenba' nigpe̱i̱kahue'dik o̱'nenok
Diosa castiga magka'dik o'maeapo.
Nogomey Moisésenba'taj pe̱e̱huedda
o̱'nepo Moisésenba'taj dakhuea'
kahue'dik o̱'nika'.
16 Diosen kahued e̱e̱'ted Dios o'pakpo
"huadakda mo'e̱ne," Abrahamen adhuea'
huayayo huaknopo̱e̱'eri aya'tada Diosa
o'mana'. Moisésenba' huanigpe̱i̱ka'eritaj
kenpa'ti Abrahamonig
huaknopo̱e̱'eritaj "huadakda mo'e̱ne,"
Diosa o'mana'. Konig Abraham
oknopo̱i̱ka'uyatenig aya'da oro'omey
oknopo̱i̱ka'po Abraham konig oro'en
apag o̱'i̱ka'. 17 "Huakka' huadaribayo
hua̱e̱'eria do'taj me'noknopo̱e̱a̱pone.
O̱'na meknopo̱i̱ka'nig konigti
me'noknopo̱e̱a̱pone. Do'huedsi'po
o̱'neapo." Diosada Abrahamtaj
ona'uyate. Abraham Diostaj
oknopo̱i̱ka'uyate. Aratbut
huakudaka'da en'bueytada Diosa
o'manoyhuada̱'ika'apo kenpa'ti kenda
oy ehue' e̱e̱'tada Diosayo'da ka'dik o̱'e̱.
18 Abraham hua̱to̱e̱ere
huatone'nanada e̱'ne'te "huasi'po
i'to̱e̱a̱pone, huakka'nanada o̱'nen
adhuea' huayayo o̱'neapo," Diosa
ona'uynok Diostaj daka' oknopo̱e̱po
huakka'nanada adhuea' huayayo
o'mato̱e̱'uyate. 19 Abraham a'ti
cien años o'to̱e̱a̱ponig'a hua̱to̱e̱
Sarakon huatone'nada o̱'e̱po konig
si'popakhue'dikda o̱'i̱ka'uyatenigtaj
Abrahama e'nopo̱e̱pi' kenda Diosa
ona'uynig daka' oknopo̱e̱'po huasi'po
ijto̱e̱a̱poy o'nopo̱e̱'uyate. 20,21 Huasi'po
Diosa yokhue'dik mo'e̱a̱pone,
Abrahama oknopo̱e̱hue' o̱'u̱yate. "Dios
buttida oa'ika'. Teynanada o̱'i̱ka'po
huasi'po yokdik mo'e̱a̱pone," daka'
oknopo̱e̱po o'tia'pakonhua'uyate.
22 Konige̱po Diosa dakhuea' e'ka'
okkahuea'depo "huadakda i̱'e̱ne,"
Abrahamtaj ona'uyate.
23-25 "Huadakda i̱'e̱ne," Diosa
Abrahamtayo'da onahue' o̱'u̱yate.
Oro'omey Diostaj huaknopo̱e̱'eritabeta'
Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda
mo'e̱ne," oro'omeytakon Diosa mona'ne.
Oro'omey Diostaj nigpe̱e̱hue'da
dakhuea'da o'kika'uynok Dios o'paknok
sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate.
Oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate.
Oro'omeyen dakhuea' e'ka'
akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda
mo'e̱ne," a'manaya'po Diosa kubarakya'
Jesústaj o'noyhuada̱'uyate.

**Diosa mo'tinepahui'po
oro'omey huaknopo̱e̱'eritaj
dakhuea' e'ka' bokkahuea'po
"huadakda mo'e̱ne," mona'po
mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda
nogda huadakda mogkika'ne.**

5 1 Diostaj oknopo̱e̱nok
oro'omeyen dakhuea' e'ka'
Diosa bokkahuea'depo "huadakda
mo'e̱ne," mona'ne. Kenpa'ti Jesucristo
Huairi oro'omeyen dakhuea'
e'ka'taj mo'nigbuey'uypo oro'taj
mo'nopo'noeya̱'ne. 2 Jesucristo
oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa
oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po
"huadakda mo'e̱ne," mona'ne.
Kenda daka' oknopo̱i̱ka'po Diosere
'urunananada o̱'e̱a̱pone o'nopo̱e̱po
durugnanada o̱'i̱ka'ne. 3 Jesucristotaj
oknopo̱i̱ka'po pai'da o'nopo'e̱a̱pet.
Pai'da o'nopo'e̱po batikhue'ada Diostaj
oknopoeonhuahuika'apone. Kenda
o'nopo̱e̱po pai'da e'nopo'e̱a̱da durugda
o̱'i̱ka'ne. 4 Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj
oknopoeonhuahuika'nok huadakda
mo'i̱ka'ne Diosa moknopo̱e̱ne. Diosere
durugnanada o̱'unhuahuika'apoy
o'nopo̱e̱ne. 5 Diosen Noki̱rega̱
mo'nopo'to̱e̱po Dios di'nanada mo'e̱ne
mo'nopo̱e̱a̱'ne. Konige̱po o'durugpakpo
nama'da oknopo̱i̱ka'uy ahue'dik
o̱'e̱a̱pone.

6 A’nenda oro’omey dakhuea’
o’kika’po batikhue’dik o̱’ı̱ka’uyne.
Kenpa’ti huata’da dakhuea’ e’ka’
nopo’yareahue’dik o̱’ı̱ka’uyne.
Kenoka’ Dios o’paknok dakhuea’
huaka’eritaj Cristoa o’manigbuey’uyate.
7 Nogbokereka bueyhue’ ka̱e̱’po
a’nigbueyi’ sigpi’ be’api’ ahue’da
o̱’nika’. Nogtaj huadaktada nogtiadapi’
me’pukhue’ada nigbueydikpi’ o̱’e̱.
8 Diosanayo di’ mo’e̱po oro’omey
dakhuea’ huakika’eri e̱’ı̱tipi’ Cristo
mo’nigbuey’uyatenok Dios di’ mo’e̱ne
nopo̱e̱’dik o̱’ı̱ka’ne. 9 Cristo oro’omeyen
dakhuea’ e’ka’ a’bakkahueaya’po
mo’nigbuey’uynok “huadakda
mo’e̱ne,” oy Diosa mona’ne. Kenpa’ti
Cristo oro’omey huaknopo̱e̱’eritaj
mo’nigbuey’uynok kene’hua̱ya̱’
huame’noete Diosa castiga o̱gkahue’
mo’e̱a̱pone. 10 A’nenda Diostaj
nigpe̱e̱hue’ e̱’ı̱kame’pi’ Diosen
Huasi’po mo’nigbuey’uynok Diosa
mo’nopo’korea’uyne. Dakhuea’ e’ka’
o’batikpo Diostaj o’pakpo o’nigpe̱ı̱ka’ne.
Oynayo Jesús o’noyhuaduynok
kenere o’noeonhuahuika’apone.
Diosa castiga o̱gkahue’ mo’e̱a̱pone
o’nopo̱e̱ne. 11 Kenpa’ti Jesucristo
Huairia mo’nigbuey’uypo Diosa
mo’nopo’korea’uyne. Diostaj
oknopo̱e̱po durugnanada o̱’e̱po Diostaj
o’nigpe̱ı̱ka’ne.

Adán huakkuruda Diostaj nigpe̱e̱hue’ o̱’u̱yate. Jesucristoanayo Diostaj o’nigpe̱e̱po mo’nopo’yarika’ne.

12 Huadariya’ nogbokerektida
huakkuruerea Diostaj nigpe̱e̱hue’
o̱’e̱po dakhuea’ o’ka’uyate. Konige̱po
o’buey’uyate. Adán nigpe̱e̱hue’
o̱’e̱po dakhuea’ o’ka’uynok
ke’nensi’po huayayo aya’ada
aratbut konigti dakhuea’ o̱gkika’po
on’mabueyika’uyate. 13 Moisésa Diosen
hua’a manahued e̱e̱’ted huadariya’
aya’ aratbuta dakhuea’ o̱gkika’uynig’a
Moisésenba’taj nigpe̱e̱hue’ mo’e̱nok
castiga o̱gka’dik o̱’nene Diosa manahue’
o̱’u̱yate. 14 Adánen huasi’po huayayo
adhuea’ huayayo konig Adán dakhuea’
o’ka’uyatenig konigti kahue’ e̱’ne’pi’
aya’da on’mabuey’uyate. Moisés
si’poe̱hued e̱e̱’ted nogok nogok
on’mabueyika’uyate. Adán nigpe̱e̱hue’
o̱’u̱ynok aya’da on’mabuey’uyate.
Cristonayo o’nigpe̱ı̱ka’nok
aya’da huaknopo̱e̱’eri Diosere
on’noeonhuahuika’apo. Nogokda
Cristotaj Diosa o’ta’mona’uyate.
15 Adán Diostaj nigpe̱e̱hue’ o̱’e̱po
dakhuea’da e’ka’tada Diosanayo
o’matinepahui’po oro’en dakhuea’
e’ka’ bokkahuea’ne. Adán Diostaj
nigpe̱e̱hue’ o̱’u̱yatenok huakka’nanada
on’mabueyika’uyate. Diosanayo
aratbuttaj di’ mo’e̱po mo’tinepahui’po
konig katetehue’ Dios o’pakpo
oro’omeytaj nogbokerektida
mo’nigta’mona’uyate. Huakka’tada
dakhuea’ e’ka’ a’manopo’yarea’po
oro’tehuapa’ Jesucristo
mo’nigbuey’uyate. 16 Nogbokerekatida
Adán Diostaj nigpe̱e̱hue’ o̱’u̱yatenok
“aya’da mabueyika’dik o̱’neapo,” Diosa
oa’uyate. Jesucristo mo’nigbuey’uynok
oro’omeyen dakhuea’ e’ka’ Diosa
katetehue’ mo’nopo’yarea’nok
“huadakda mo’e̱ne,” mona’ne.
17 Nogbokerekatida Diostaj nigpe̱e̱hue’
o̱’u̱ynok aya’da mabueyika’dik e̱e̱’pi’
oro’omey Jesústaj huaknopo̱e̱’eritaj
Diosa di’ mo’e̱po mo’tinepahui’po
katetehue’ bokkahuea’po “huadakda
mo’e̱ne,” mona’nok nogbokerekeretida
Jesucristoere kurudyo̱ durugnanada
o’noeonhuahuika’apone.
18 Adán nogatida do’taj nigpe̱e̱hue’
me’u̱ynok aya’da mabueydik
o̱’nika’apo Diosa oa’uyate.
Kenpa’ti Jesucristo nogtida o̱’e̱po

aya'tada mo'nigbuey'uynok Diosa
bokkahuea'po "huadakda mo'ẽne,"
mona'po mo'noeanhuahuika'ne.
19 Nogbokerekatida Diostaj nigpẽẽhue'
õ'ũynok aya'ada dakhuea' õgkika'uyate.
Kenpa'ti nogbokerekatida Diostaj
o'nigpẽĩka'nok "huadakda mo'ẽne,"
Diosa aya' oro huaknopõẽ'eritaj
monika'ne.
20 Adán e'bueyde'te nogoknanada
judío aratbuttaj Moisésa Diosen hua'a
o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea'
õgkika'nig daka' kan'nopõẽ'po
o'mana'uyate. Diosen hua'a
on'nopõẽpo nogĩti nogĩti nigpẽẽhue'
õ'nika'uyate. Diosanayo nogĩti
nogĩti o'matinepahui'po nogĩti
nogĩti o'bakkahuea'ika'uyate. 21 Ken
konig aratbut dakhuea' õgkika'po
mabueydik ẽ'nika'pi' Dios di'da
mo'ẽpo mo'tinepahui'po oro'omey
huaknopõẽ'eritaj dakhuea' e'ka'
bokkahuea'po "huadakda mo'ẽne,"
mona'uy. Jesucristo Huairitaj
oknopõẽpo Diosere durugnanada
o'noeonhuahuika'apone.

Oro'omey Jesucristotaj huaknopõẽ'eri konig e'bueyonig dakhuea' kahue'dik õ'ĩka'ne. Jesucristoere o'noika'po huadakyo' o'kika'ne.

6 1 "Diosa nogĩti nogĩti oro'taj
mo'tinepahuie'po kenpa'ti oro'taj
huakka' dakhuea' e'ka' bokkahue'po
onte'ti nogda nogda dakhuea'
ka'dik õ'ĩka'ne. Katepi' o'pakpo
ka'dik õ'ĩka'ne." Sue'ada opudomey
nama'da mo'nopõẽtpi'. Kenpa'nayo
nopõẽhue' yanika'. Ken konig ahue'
ĩjĩkay. 2 Onte'ti dakhuea' kikahue'
mo'nika'. Aratbut on'bueydepo onte'ti
dakhuea' kikahue'dik õ'ne. Oro'omey
huaknopõẽ'eri Cristoere e'bueyonig
dakhuea' kikahue'dik õ'ẽne. Ken
konig oro'omey huaknopõẽ'eri
o'nopo'korea'depo onte'ti dakhuea'
e'ka'ta' pakhue' õ'ĩka'ne. 3 Onte'ti
dakhuea' kikahue' ka'nike'po
oro'omeytaj Jesús mo'nigbuey'uyate.
Kenda oknopõẽpo bautiza
ẽgka'de'te onte'ti dakhuea' e'ka'ta'
pakhue' õ'ĩka'ne. 4 Cristo e'bueyte
ẽgkubarakka'tada Diosa teyda õ'ẽpo
o'noyhuadã'uyate. Kenda oknopõẽ'depo
bautiza ẽgka'de'te dakhuea' e'kika'
o'batikuyne. Konig Jesústaj teynanada
õ'ẽpo o'noyhuadã'uyatenig oro'takon
mo'nopo'noyhuadã'nok Diosenyo'da
'urua'nanada o'kika'ne.
5 Cristo e'buey'uypi' onte'ti
o'noyhuaduyate. Konigti
oro'omey e'nopo'korea'de'te Diosa
mo'nopo'noyhuadã'ne. Jesucristotaj
daka' o'nigpẽĩka'ne. 6 A'nenda
Jesucristotaj oknopõẽhued õ'ẽpo
kenpa'da o'eretpakika'po dakhuea'
o'kika'uyne. Oro'taj a'nopo'koreaya'po
Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate.
Kenda oknopõẽpo dakhuea' e'kika'
batikdik õ'ẽne. 7,8 Huabokerek
e'bueya onte'ti dakhuea' kahue'dik
õ'ne. Konigti oro'en dakhuea'
e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo
mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopõẽpo
e'bueyonig õ'ẽpo onte'ti dakhuea'
e'ka'ta' pakhue'dik õ'ẽãpone. Jesúsere
durugda o'noeonhuahuika'apone daka'
oknopõĩka'ne. 9 Kubarakya' Cristotaj
Diosa o'noyhuadã'uyate. Onte'ti
bueyhue'dik õ'ẽãpo. Dapita' bueyhue'dik
õ'ẽãpo o'nopõẽne. 10 Oro'omeyen
dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po
Cristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate.
Oy Diostayo'da a'nigpẽĩkaya'po Cristo
o'noeonhuahuika'. 11 Konigẽpo oro'omey
onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'.
Diosenyo'da mogkika'. Jesucristo
oro'omeyen Huairitaj mo'noknopõẽpo
Diostaj mon'nigpẽĩka'.
12 Konig oro'enda dakhuea' e'ka'ta'
o'pakika'nig'a dakhuea' kikahue'

mo'nika'. 13 Mune'bohue' mo'nika'.
Bokerekbohue' mo'nika'. Da ahue'
mo'nika'. Huadiayhue' mo'nika'. Nogda
nogda dakhuea' kikahue' mo'nika'.
Diosa mo'nopo'noyhuada̱'denok
mo'nopo'yarea'denok Diostayo'da
huadakda mogkika'. 14 Oro'omeya̱
Moisésenba'taj nigpe̱ikahue'dik e̱e̱'pi'
Diosa mo'tinepahuika'po huadaka'
e'kika' bo'tihuapokika'nok Jesústaj
oknopo̱e̱po onte'ti dakhuea' kikahue'
mo'nika'.

**A'nen kenpa'da dakhuea'
o'kika'uynig'a huadaka' kikahue'dik
e̱'e̱a̱da oynayo Jesucristotaj
oknopo̱e̱po dakhuea' kikahue'
o̱'e̱po Jesucristotaj o'nigpe̱ika'ne.**

15 Diosere kurudyo̱
a'noeonhuahuikaya'po Moisésen
e'mana'taj nigpe̱ikahue'dik o̱'e̱po
Diosayo'da mo'tinepahui'nok Diosere
o'noeonhuahuika'apone. Konige̱po
katepi' dakhuea' kika'dik o̱'e̱y
nopo̱e̱hue' mo'nika'. 16 E'paknayo
dakhuea' ka'dik o̱'e̱ne. E'paknayo
Diostaj nigpe̱ika'dik o̱'e̱ne. Dakhuea'
e'kika'ta' e'paknayo kenpa'da bueydik
o̱'e̱a̱pone. Diosa castiga mogkika'apone.
E'paknayo Diostaj nigpe̱ika'dik o̱'e̱ne.
Diosa bokkahuea'depo "Huadakda
mo'e̱ne," mona'apone. 17,18 A'nen
kenpa'da dakhuea'da o'kikame'po
huadak kikahue'dik o̱'i̱ka'uyne. Oynayo
"Dakiti Dios" oa'po Jesucristoen hua'a
oknopo̱e̱po dakhuea' kikahue'dik o̱'e̱po
o'pakpo Jesucristotaj o'nigpe̱ika'po
huadakyo' o'kika'ne. 19 Opudomey
daka' kan'nopo̱e̱gke'po konig aratbut
on'nopo̱ika'nig o'nona'ne. A'nenda
nogiti nogiti dakhuea' o'kika'uynig'a
oynayo nogiti nogiti Diosen mogkika'.
Huadakyo'da mogkika'po Diosenyo'da
mogkika'.

20,21 A'nenda dakhuea' o'kika'po
huadak kikahue'dik o̱'i̱ka'uyne.
Dakhuea' o'kikame'po durugda
ehue' kenpa'da bira'dik kenpa'ti
bueydik o̱'i̱ka'ne. 22 Oynayo
Jesucristotaj oknopo̱e̱po dakhuea'
kikahue' o̱'e̱po Diosen o'kika'ne.
Diosen o'kika'po durugda o̱'e̱po
Diosenyo'da o̱'e̱po Diosere durugda
o'noeonhuahuika'apone. 23 Diostaj
nopo'koreahue'da batikhue'da dakhuea'
o̱gkika'po kenpa'da on'mabueyapo.
Diosa castiga magka'dik o̱'e̱a̱po.
Oro'omey Huairi Jesucristotaj
huaknopo̱e̱'eritanayo Diosa
mo'tinepahui'po katetehue' kurudyo̱
Jesúsere mo'noeanhuahuika'apone.

**Ettone'en hua̱to̱e̱ e'bueyde'te
nogtaj to̱e̱pakdik o̱'e̱po huabo
hua̱to̱e̱'taj nigpe̱ika'dik o̱'e̱. Ken
konig Jesucristotaj oknopo̱e̱depo
onte'ti Moisésenba'taj
nigpe̱ikahue'dik o̱'e̱po
Jesucristotayo'da o'nigpe̱ika'ne.**

7 1 O'noepo Moisésenba'taj
nigpe̱ika'dik o̱'e̱ne. O'bueydepo
nigpe̱e̱hue'dik o̱'e̱a̱pone. Kenda daka'
mo'nopo̱e̱ne do'hued judío egomey.
2 Ettone'en hua̱to̱e̱ e'noe'ted kenpa'da
'enhue'dik yanika'. Moisésenba'a
oa'. Hua̱to̱e̱ ekbueynayo nogtaj
to̱e̱pakdik yane'. 3 Hua̱to̱e̱ e'tanoe'ted
ettone' nogbokerekere ekbakdejnayo
Moisésenba'taj nigpe̱e̱hue' o̱'e̱po
dakhuea' o'ka'. Hua̱to̱e̱ ekbueyde'te
nogtaj to̱e̱pakdik o̱'e̱. Onte'ti
e'to̱e̱paknayo dakhuea' kahue' o̱'e̱.
4 Cristotaj huaknopo̱e̱'eri mo'e̱po,
egomey, Diosa oro'omeyen dakhuea'
e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'e̱ne,"
mone'. A'nen Moisésenba' nigpe̱ika'dik
o̱'u̱ynig'a oro'tehuapa' Cristo cruzte
mo'nigbuey'uyate oy oknopo̱e̱po onte'ti
Moisésenba'taj nigpe̱ikahue'dik o̱'e̱ne.
Diosa Cristotaj o'noyhuada̱'uyatenok
Cristoen o̱'e̱po 'urua'da Diosen
kika'dik o̱'i̱ka'ne. 5 A'nenda katepi'

o’pakpo o’kika’uyne. Moisésenba’taj
o’pee̱depo nigpee̱hue’ada nogi̱ti
dakhuea’da o’kika’uynok bueydik
mo’e̱ne Diosa oa’uyate. 6 A’nenda
Diosa bokkahue’po “huadakda
mo’e̱ne,” mone’po Moisésenba’ kika’dik
o̱’i̱ka’ne o’nopo̱i̱ka’uynig’a oynayo
Jesucristotaj oknopo̱i̱ka’po Diosen
Noki̱re̱ga̱ bo’tihuapokika’nok Diosen
’urua’nanada o’kika’ne.

**Moisésenba’ nigpe̱i̱kahue’dik
o̱’e̱po dakhuea’ huaka’eri o̱’e̱ne
Moisésenba’a mo’nopo̱e̱a̱’uyne.**

7 “Moisésenba’ dakhue’ o̱’e̱,” ahue’dik
o̱’e̱ne. Moisésenba’ e’pee̱deada dakhuea’
o’kika’uyne kenpa’ti dakhuea’ huaka’eri
o̱’e̱ne huaboa’da o’nopo̱e̱’uyne. “Nogen
katepi’ entamae’ eretpakhue’ yane’,”
Moisésenba’ e’pee̱a̱da dakhuea’ o’ka’po
nogen entamae’ o’eretpakuyne.
8 Moisésenba’ e’pee̱deada dakhuea’da
o̱’e̱depo huaboa’da o’nopo̱e̱po
nogda nogda dakhuea’ e’kika’ta’
o’eretpakika’uyne. Aratbut Moisésenba’
to̱e̱hue’ o̱’nepo nigpee̱hue’dik o̱’ne.
9 A’nenda nogomeyere Moisésenba’
nopo̱e̱hued o̱’e̱po dakhuea’ o’kikame’nig.
Dakhuea’ o’ka’ne nopo̱e̱hue’ o̱’i̱kame’ne.
“Huadak o’kikay,” o’nopo̱i̱ka’uyne.
“Nogen katepi’ en’tamae’ eretpakhue’
yane’,” e’pee̱deada Diostaj
nigpee̱hue’ o̱’e̱po dakhuea’ o’kika’ne
huaboa’da o’nopo̱e̱’uyne. Diosere
noeonhuahuikahue’dik o̱’e̱ne
o’nopo̱e̱’uyne. 10 Diostaj huadaka’da
ka̱gkike’po kenpa’ti kan’durugpakike’po
Moisésa ena’tada oro’omeynayo
nigpe̱i̱kahue’dik o̱’e̱nok “bueydik
mo’e̱a̱po,” Diosa mona’de’uyne.
11 Moisésenba’ e’pee̱deada daka’
nigpe̱i̱kahue’dik o̱’e̱po Diostaj dakhuea’
o’ka’uy. Dakhuea’ o’ka’nok “castiga
o̱gka’dik mo’e̱a̱pone,” Diosa mona’uyne.
12 Moisésba’ Diosenba’ o̱’e̱. Kenpa’da
huadak o̱’e̱. Kenpa’da buttida
o̱’e̱. 13 Moisésenba’ huadakda o̱’e̱.
Moisésenba’taj e’nigpe̱i̱ka’nayo Diosa
castiga o̱gkahue’ mo’e̱a̱pone. Moisésen
huadak hua’ataj nigpe̱i̱kahue’dik
o̱’u̱ynok “castiga o̱gka’dik o̱’nene,”
Diosa mona’uyne. Moisésen
huadak hua’a o’pee̱depo dakhue’da
o̱’e̱y, dakhuea’da huaka’eri o̱’i̱kay
o’nopo̱e̱’uyne.
14 Moisésenba’ huadakda o̱’i̱ka’. Diosen
Noki̱re̱ga̱ Moiséstaj o’nopo̱e̱a̱’uyate.
Donayo dakhuea’ huaka’eri i̱jje̱po
dakhuea’ i̱jkika’uy. 15 Huadak e’kika’ta’
e’pakada kahue’dik i̱ji̱kay. Dakhuea’
e’ka’ta’ pakhue’ e̱’e̱a̱da dakhuea’ ijkikay.
Kenda ijkika’nignayo nopo̱e̱hue’da i̱jje̱y.
16 Ken dakhuea’ e’ka’ta’ pakhue’ e̱’e̱a̱da
dakhuea’ ijkika’po konige̱po Moisésenba’
oyda huadak o̱’e̱ ijnopo̱e̱y. 17 Do’ada
dakhuea’ e’ka’ta’ pakhue’ e̱’e̱a̱da ijkikay.
Do’hued huanopoya’da dakhuea’
be’kika’ne. 18,19 Do’huada dakhue’da
kahue’ i̱jje̱y. Huadak e’kika’ta’ e’pakpi’
kahue’dikda i̱jje̱y. Dakhuea’ e’kika’ta’
pakhue’ e̱’e̱a̱da dakhuea’ ijkikay.
20 Kenda dakhuea’ e’ka’ta’ pakhue’
e̱’e̱a̱da eka’nayo do’hued huanopo’api’
nama’da me’nopo̱e̱a̱’nok dakhuea’ ijkay.
21 Doere konigti huadak e’ka’ta’
e’pakada dakhuea’ o’kikay. 22,23 Diosen
hua’a huadaknanada o̱’e̱ o’nopo̱e̱po
huakka’ e’nigpe̱i̱ka’ta’ e’pakada
huanopo’anayo e’nigpee̱ta’ pakhue’
o̱’e̱po kenpa’da dakhuea’ kika’dik o̱’e̱y,
o’nopo̱e̱ne.
24 Nopo’durugpakhue’da i̱ji̱kay.
Huata’da dakhuea’ e’ka’ batikahue’dik
o̱’e̱ne. Be’a tihuapokdik mo’e̱. Be’a
nopo’yarea’dik mo’e̱. Batikhue’
ee̱’nayo kenpa’da o’bueyapoy.
25 Diostaj e’nigpe̱i̱ka’ta’ e’pakada
oro’en huanopo’a dakhuea’ e’kika’ta’
o’pak. Diosanayo dakhuea’ e’kika’
mo’nopo’yarea’ne. Jesucristo
Huairitaj mo’nigta’mona’uyatenok
mo’nopo’yarea’ne. “Dakiti Dios” ona’ne.

Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok
Diosen 'urua'da kika'dik oikа'apet.

8 1 Aya' Jesucristoen huaknopoe'eri
Diosen o'nepo konig huanopo'a
o'pakika'nig dakhuea' kikahue' o'nepo
kenda Diosen Nokiregą o'paknig
ogkika'nok "dakhuea' boka'po
kenpa'da bueydik mo'eąpo," Diosa
onahue' mo'eąpone. 2 Dakhuea'
o'kikame'nok "bueydik mo'eąpo," Diosa
ena'tada Jesucristotaj oknopondenok
Diosen Nokiregą huadakyo' e'kika'
bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik
mo'eąpo," Diosa onahue' mo'eąpone.
3,4 Moisésenba'taj nigpeikahue'dik
o'uyne. Moisésenba' nopo'yareahue'dik
mo'enok kenpa'ti noeanhuahuikahue'dik
mo'uyne. Konigepo Diosa oro'omeytaj
e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen
Huasi'poda o'ta'mona'uyate.
Oro'omeyen huąso'nigda o'si'poe'uyate.
Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da
o'ika'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok
kenpa'da mabueydik mo'eąpone
Moisésenba'te ea'tada oro'omey
kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesúsa
oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.
5 Huakka'ada konig huanopoya'da
on'pakika'nig on'nopoika'po
dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey
huaknopoe'erinayo kenda Diosen
Nokiregą o'pakika'nigyo'da
o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne.
6-8 Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a
o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo
Diostaj pakhue' o'epo Diosen hua'a
nigpeehue'dikda o'ene. Konig
oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig
e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig
kahue'dik o'ene. Konigepo konig oro'en
huanopo'a o'pakika'nig e'nopoika'nayo
kenpa'da o'bueyapone. Kennayo
Diosen Nokiregą o'pakika'nig oro'omey
e'nopoika'nayo durugnopo'da Diosere
o'noeonhuahuika'apone.
9 Diosen Nokiregą opudomeytaj
e'nopo'toe'nayo konig huanopo'a
o'pakika'nig kikahue' mo'ika'po
kenda Diosen Nokiregą o'pakika'nig
mo'nopoika'po bo'kika'ne. Diosen
Nokiregą nopo'toehue' ee'nayo Cristoen
ehue'da mo'ene. 10 Cristo opudomeytaj
e'nopo'toe'nayo Diosa dakhuea'
e'ka' bokkahuea'depo "huadakda
mo'ene," mona'denok dakhuea'
kikahue' mo'ika'po Diosenyo'da
bo'kika'ne. 11 E'bueytada kubarakya'
Diosen Nokiregą Jesucristotaj
o'noyhuadą'uyate. Diosen Nokiregąda
oro'omeytaj mo'nopo'toenok
Diosenyo'da o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti
Diosen Nokiregąda mo'nopo'toepo
oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon
mo'noeika'apone.
12 Konigepo oro'omeyen huanopo'a
dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig
kahue'dik o'ika'ne. Diosennayo
kika'dik o'ika'apone. 13 Kenda
oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig
e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone.
Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok
dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere
o'noeonhuahuika'apone, egomey.
14 Aya'tada Diosen Nokiregą
e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ene.
15 Oro'omeytaj Diosen Nokiregą
mo'nopo'toepo Diosen huanaba'
ehue'ada Diosensi'po mo'eą'dene.
Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok
Moisésenba'taj me'pukhue' o'ika'apone.
Diosensi'po o'epo, "oro'en pag, oro'en
pag," Diostaj ona'ika'ne. 16 Oro'
Diosensi'po o'ene Diosen Nokiregą
oro'omeytaj mo'nopoeą'ika'ne. 17 Cristo
pai'da o'nopo'e'uyatenig oro'omey
konigti pai'da e'nopo'enayo Cristoere
Diosensi'po o'epo Cristoere Diosen
o'taeąpone, Cristoere durugnanada
o'noeonhuahuika'apone.
18 Oyda suigda pai'da
o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere

durugnanada o̱’unhuahuika’apone.
’Urua’da o̱’unhuahuika’apone.
19 Nogok aya’da Diosensi’potaj Diosa
o’manoyhuada̱’apo. Diosere ’urunanada
o̱’unhuahuika’apone. Aya’ Diosa
o’ka’uyatenig aya’ on’tiahuayika’niga
a’batiahuayya’po on’nigonhuahuika’po
Diosensi’potaj e’batiahuayta’ on’pakika’.
20,21 Diosa ’urua’nanada e’ka’tada
Adán Diostaj nigpe̱e̱hue’ o̱’e̱nok
“huadari sue’bada o̱’unhuahuika’apo,
aratbutkon dakhue’da o̱’neapo,
on’mabueyapo,” Diosa oa’uyatenig’a.
Nogoknayo oro’omey Diosensi’po
o’noyhuaddepo ’urunanada o̱’e̱a̱pone.
Huadariyo hua̱e̱’erikon onte’ti parahue’
ya̱’e̱a̱pet, mabueyhue’ ya̱’neapet.
Huadakyo’kon ya’bakerekapet.
’Urubada ya̱’e̱a̱pet. 22 Oyda
kenpa’ti aya’ Diosa o’ka’uyateniga
konig ettone’ on’si’popakpo
on’tiripo pai’nanada on’nopo’i̱ka’.
23 Oro’omeykon pai’nanada
o’nopo’i̱ka’ne. Diosen Noki̱re̱ga̱
oro’omeytaj e’nopo’to̱e̱pi’ Diosensi’po
huayahuea’ kenpa’ti huabosо̱’ e̱’hua̱e̱’
o’nigunhuahuika’po pai’nanada
o’nopo’i̱ka’ne. 24 Kurudyo̱ Diosere
Diosensi’po o̱’unhuahuika’apone
tiahuayhued e̱’e̱a̱ded oknopo̱e̱nok
Diosa mo’nopo’yarea’ne. Tiahuayhue’
e̱e̱’pi’. Diosere o̱’unhuahuika’apone
o’nopo̱i̱ka’ne. 25 Diosere Diosensi’po
o̱’unhuahuika’nig’a oynayo tiahuayhue’
e̱’i̱ka’pi’ daka’ o̱’nigunhuahuika’ne.
26 Daka’ o’nigunhuahuika’po
pai’da e’nopo’e̱te Diosen Noki̱re̱ga̱
bo’tihuapokika’ne. Konig Diosa
o’pakika’nig nopo̱e̱hue’da e̱e̱’tada
Diosen Noki̱re̱ga̱ oro’tehuapa’ Diostaj
’urua’nanada mo’nigtiona’pakika’ne.
27 Konig Dios o’paknig oro’omey
huaknopo̱e̱’eritaj Diosen Noki̱re̱ga̱
mo’nigtiona’pakika’ne. Diosa
huanopoya’da oro’omeytaj daka’
moknopo̱i̱ka’po, katepi’ o’pakika’nig
o’nopo̱i̱ka’po Diosen Noki̱re̱g
e’tiona’pakte Diosadakon o’nopo̱i̱ka’.

**Pai’nanada e’nopo’unhuahua’pi’
Cristoa bo’tihuapokaponok
bo’teyya’aponok oknopo̱e̱po
batikhue’da Diosen
’urua’da o’kika’apone.**

28 Huakka’tada Dios o’pakpo
o’baktie’ea’uyate. Diostaj di’nanada
o̱’nepo pai’da en’nopo’e̱’nayo Diosa
daka’ o’batihuapokika’po huadak
ka̱gkike’po huadakda ka’nike’po
Diosere kan’noeonhuahuike’po
Diosa o’batihuapokika’. Kenda
o’nopo̱e̱ne. 29 Kenomeya̱ Cristotaj
o’noknopo̱e̱a̱po huakkuruda Diosa
o’maknopo̱e̱’uyate. Cristo Diosen
Huasi’po huaknopo̱e̱’eried Huairi
ka̱i̱ke’po, “konig do’hued Huasi’po
kan’yahue’,” Diosa huakkuruda
oa’uyate. 30 Huakkuruda Diosa
o’baktie’ea’uyate. Kenomeytaj
“yan’nopo’korea’ Jesucristotaj
yanoknopo̱i̱ka’,” o’mana’po dakhuea’
e’ka’ o’bakkahuea’po “huadakda
mo’e̱ne,” o’mana’po kenpa’ti “do’hued
huasi’poere mo’noeonhuahuika’apone,”
Diosa o’mana’uyate.
31 Dios oro’omeyere o̱’i̱ka’po
bo’tihuapokika’nok be’api’ oro’omeytaj
dakhuea’ o̱gkahue’dik mo’e̱ne.
Me’pukhue’ada Diosen o’kika’ne
daka’ oknopo̱i̱ka’ne. 32 Diosa Huasi’po
Jesústaj bueyhue’ ka̱e̱’po tiokahue’
o̱’u̱yate. Oro’omeyen dakhuea’ e’ka’taj
kamanigbueye’po mo’nigta’mona’uyate.
Kenpa’ti Diostaj a’nigpe̱e̱a̱’i̱kaya’po
Diosa bo’tihuapokika’apone. Pai’da
e’nopo’e̱te bo’tihuapokika’apone.
Mo’noeanhuahuika’apone. O’nopo̱e̱ne.
33 Diosa oro’omeyen dakhuea’ e’ka’
bokkahuea’depo “huadakda mo’e̱ne,”
mona’de’uynok “dakhuea’ o̱gka’,” be’apі’
oro’omey huaknopo̱e̱’eritaj huaahue’dik
mo’i̱ka’apone. 34 Oro’omeytaj

Cristo mo'nigbuey'uyatenok Diosa
huakudaka'da ee'tada o'noyhuada'uyate.
Diosere o'epo mo'nigtiona'pakika'nok
oro'omey huaknopoe'eritaj "dakhuea'
ogkika'po kenpa'da bueydik o'ne,"
be'api' toto'api' huaahue'dik mo'ene.
35 Oro'omey pai'da e'nopo'epi', ke'poda
e'mepu'kepi', oro'omeytaj e'tierikpi',
e'tidike'pi', e'huadiaypi', egkapi', aypo
toehue' ee'pi', yudtaj toehue' ee'pi',
taka'a a'arakya'po e'huatiakpi' e'bueypi'
Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da
mo'ika'ne. 36 Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopoe'eri o'enok
oro'omeytaj bo'huadiaypo
e'arakta' bo'tipakika'ne.
Konig oveja huakka'tehue'
on'batiarakika'nig
oro'omeytakon matinepahuihue'
mo'epo e'arakta' bo'tipakika'ne.
Apagba'a oa'.

37 Ken konig e'ika'pi' Cristo huakka'
di' mo'ika'nok batikhue'ada nogiti
nogiti Cristotaj oknopoika'ne. Diostaj
nogiti nogiti daka' o'nigpeika'ne.
38,39 Diosa di'nanada mo'epo Jesucristo
Huairi oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.
Okbatikhue'da di'nanada mo'ika'ne.
E'bueypi', e'noepi', Diosen
huata'moneria ee'pi', kuruderia egka'pi',
toto' huairia e'magkapi' oy nogokpi'
pai'da e'nopo'epi', Diosa okbatikhue'da
di'nanada mo'ika'nok oro'omeyakon
batikhue'da oknopoika'apone.
Kenpa'ti be'api' huairi nokiregapi'
kutayapi' soroktoyapi' dubayapi'
huahueyapi' Diosya' oktiparathue'dik
mo'eapone. Diosa okbatikhue'da
di'nanada mo'ika'nok batikhue'da
oknopoika'apone. Do daka' ijnopoey.

**Israel aratbuttaj Diosa
o'baktie'ea'uyate.**

9 1-3 Ken do'hued aratbut, Israel
aratbut do'hued aratbut e'eada
huakka'ada Diostaj nopo'koreahued
o'nepo Cristotaj oknopoehued
o'nenok kenomeytaj suhue'nanada
ijmakunhuahuikay. Kan'nopo'kore'
huakka'da ijmatinopoikay. Cristotaj
kanoknopoe' huakka'da ijpakikay.
Dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare' kenda
huakka'da ijpakikay. Do'hued
aratbut kan'nopo'kore'po do'hua
Cristotaj ekhueytudta' castiga do'taj
e'nigogkata' ijpakikay. Do Cristotaj
huaknopoe'eri ijjepo buttida ijjay
Diosen Nokiregea me'nopoea'nok da
ahue' ijjey. 4 Israelen adhuea' huayayo
Israel aratbut o'ne. Diosa huakka'da
o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo
kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po
'urua'nanada o'epo o'matoika'uyate.
Kenda do'a on'nigka'apone Diosa nogok
nogok o'mana'uyate. Moisésenba'
o'bayokuyate. Diosen jakyo konig
kika'dik mo'ene o'mana'uyate.
Cristo huamanopo'yarea'eri
on'nigta'mona'apone o'mana'uyate.
5 Abraham Isaac Jacobere Israel
aratbuten adhuea'pane' o'nuyate.
Jesucristokon Israel aratbut
osi'poe'uyate. Cristo Dios o'epo
aya'enda Huairi o'e. "Cristo
'urunanada Huairi o'ika'," aya'ada
mon'batadi'kea'ika'.
6-8 "Huasi'po i'toeapone, Abraham,"
Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'poe'uyate.
Kenpa'ti "Isaacensi'po o'nen hueretda
huayayo o'eapo, huayayoensi'po o'nen
hueretda adhuea' huayayo o'neapo,
Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen
huayayo Israel aratbut hueretda ehue'
o'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po
i'matoeapone Diosa enak hueretda
huasi'po Diosensi'po o'ne, o'nopoene.
9 Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda
ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo.
Huabokereksi'po o'si'poe'apo,"
Abrahamtaj Diosa ona'uyate.
10 Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po
kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a

Rebecataj o'tọẹpakuyate. Nogtiedda
apag ẹ'ẹada botsi'poa' huadapoyo
ọ'nuyate. 11-13 Isaacensi'po si'poẹhued
ẹ'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued
ẹ'ne'ted huadakpi' kahued ẹ'ne'ted,
"huasuedtaj huatone'ma'buya
nigpẹịka'dik ọ'ịka'apo," Rebecataj
Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj
di'nanada ịjjụy. Esaútaj sue'da di' ịjjụy."
Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo
Jacobtaj oktie'uyate. Si'poẹhued ẹẹ'ted
dakhuea' huadakpi' kahued ẹẹ'ted
Diosa o'pakpo oktie'uyate.
14 Esaútaj Diosa dakhuea' ọgka'uyate
ahue'dik ọ'ẹne. Dakhuea' kahue' ọ'ịka'
Diosa. 15 "Be'tapi' di' ẹẹ'ta' ijpakpo
di' ịjjẹapoy. Be'tapi' e'tinepahui'ta'
ijpakpo ijtinepahuika'apoy," Moiséstaj
Diosa ona'uyate. 16 Oro'omey
aratbut huata'da o'paknok Diosa
tinepahuihue' mo'ẹne. Oro'omey
digạ'da o'baa'nok tinepahuihue'
mo'ẹne. Diosayo'da o'pakpo
mo'tinepahuika'ne. 17 Apagba'te
"Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi'
do teynanada aya'tada ka'dik ịjịkay
aya' aratbut aya' huadaribaya'da
kanoknopọịke'po, do'hued aratbut
ọ'nendariya' ijmakọrọka'apoy." Diosa
Egipto huairitaj ona'uyate. 18 Egipto
huairi nopo'koreahue' kạẹ' Diosa
o'pakpo o'nopọẹ'uyate. Be'api'
kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa
o'pakpo o'maknopọịka'. Nogomeytaj
kan'nopo'kore' o'pakpo o'maknopọịka'.
19 "Diosa o'paknok nopo'koreahue'dik
ọ'ẹạpoy. Nopo'koreahue'dik ẹẹ'nayo
Diosa castiga menpa' ọgkahue'dik
mo'ẹne." Be'api' yadapetpi'. 20 Kenda
Diostaj dakhuea' onahue'dik
ọ'ẹne. Sorokkoso konig ọ'ẹne. Dios
konig sorokkoso huaka'erionig
ọ'ẹ. Oro konig suhuigkosonig
ẹẹ'pi' "¿suhuigkosoda mena'po
o'nigkame'?" Diostaj onahue'dik
ọ'ẹne. 21 Sorokkoso huaka'eri konigti
sorok mamasot o'tọẹpo 'urua'nanada
koso ka'dik ọ'ẹ. Kenpa'ti e'paknayo
huamanhuadạ' koso ka'dik ọ'ẹ.
Konigti Dios katepi' kenda e'ka'ta'
o'pakpo ka'dik ọ'ịka'. Ekkahuea'ta'
e'paknayo o'bakkahuea'apo. Castiga
e'ka'ta' e'paknayo nogomeytaj castiga
o'magka'apo. Ken konig ọ'ịka' Dios.
22 Diosanayo aya'ada en'tiahuayte
dakhuea' huakika'eritaj castiga
e'magkata' e'pakada kenpa'ti Dios teyda
ọ'ịka' e'maknopọẹạ'ta' o'pakika'po
ijhue'nanada o'manigunhuahuika'uyate.
Ịdada castiga magkahue' ọ'ụyate.
23 Onokteteyo' di'nanada o'maika'nig
kenpa'ti o'matinepahuika'nig
e'manopọẹạ'ta' o'pakpo oro'omeytaj
kurudyọ mo'noeanhuahuike'
moknopọẹạ'ne. 24 Diosa o'pakpo judío
aratbuttaj kenpa'ti nog aratbuttaj
o'baktie'ea'po o'manopo'yarea'.
25 Kenda Oseasa Diosen
huamanbatia'pakeria a'nennada
o'manigmadoya'uyate:

> Do'hued aratbut ehue'
> ọ'nunhuahuika'uynig "do'hued
> aratbut ọ'ne," ijja'apoy. Di'
> maehue' ịjjunhuahuika'uynig'a
> di'da ijmaeapoy. Diosa
> oa'uyate. 26 Kendariyo
> "Diosen aratbut ehue'
> ọ'nika'," ọda'ika'nigtaj "Dios
> huanoeonhuahuika'eriensi'po
> ọ'ne." Yan'bahuaa'apet. Oseasa
> oa'uyate.

27,28 Isaíasa Israel aratbuttaj
o'bahuaa'uyate: "Israel huayayoen
aratbut huakka'nanada ọ'neapo.
Konig kuhuad ẹ'pọgte huakka'nanada
kuhuad ọ'ịka'nig Israel aratbut konigti
huakka'nanada ẹ'ne'pi' konig Diosa
oa'uyatenig ịdada aratbuttaj castiga
o'magka'aponok sue'da huakka'mon
mabueyhue' ọ'neapo. Diosere
on'noeonhuahuika'apo." Isaíasa
oa'uyate. 29 Kenpa'ti oa'po:

Sodoma aratbut kenpa'ti
Gomorra aratbut dakhuea'
huakika'eri o̱'nenok Dios
Huairi teynanada o̱'e̱po
castiga o'magka'po aya'tada
o'mahui̱guyate. Oro'omey Israel
aratbuttanayo mo'tinepahui'po
aya'tada batiarakahue'
mo'e̱a̱pone. Huakka'mon
o'noeonhuahuika'apone. Isaíasa
o'mana'uyate.

Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbuta Jesucristotaj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nika'.

30 Nogdakon e'manopo̱e̱a̱'taj ijpaki.
Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'
nog aratbut pakhue' e̱'nikapi'
Jesucristotaj o'noknopo̱e̱nok Diosa
o'bakkahuea'depo "huadakda mo'e̱ne,"
o'mana'uy. 31,32 Diosa dakhuea' e'ka'
bokkahue'po Israel aratbutnayo
Jesucristotaj eknopo̱e̱'ta' pakhue'
e̱'e̱a̱da Diosa bokkahue'po "huadaka'
mo'e̱ne," mone'po Moisésenba' e'kika'ta'
on'paknig'a nigpe̱i̱kahue'dik o̱'nenok
Diosa manopo'yareahue' o̱'u̱yate. Cristo
konig e'ituka' huido̱nig e'bahuedatoka'
huido̱nig o̱'e̱nok kentaj huakka' judío
aratbuta diga̱' okbira'po oknopo̱e̱hue'
o̱'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo.
33 Apagba' kenda oa'po:

Jerusalényo̱ nogtatida
ijta'mona'apoy. Ke'na konig
e'ituka' huido̱nig o̱'e̱nok
huakka'ada oknopo̱e̱hue'dik
o̱'nika'apo. Kentaj
huaknopo̱e̱'erinayo nama'da
yoknopo̱i̱kay ahue'dik o̱'neapo.

10 1 Israel aratbuta Cristotaj
kanoknopo̱e̱'po kenpa'ti Diosa
dakhuea' e'ka' kamanopoyare'po
do'hued huanopoya'da huakka'nanada
ijpakpo on'nigtiona'pakika'ne, egomey
pogomey. 2 Israel aratbuta Diostaj
huakka' e'pakada kenda Diosa
o'paknigtaj nopo̱e̱hue'da o̱'ne. Kenda
e'manopo̱e̱a̱'ta' ijpaki. 3 Diosa dakhuea'
e'ka' a'bakkahueaya'po "huadakda
mo'e̱ne," Diosa a'manaya'po Israel
aratbuta Cristotaj oknopo̱e̱'dik e̱'e̱a̱da
nopo̱gkahue' o̱'nika'. Oro'omey
huadakda o̱'e̱ne. Moisésenba' daka'
o'nigpe̱i̱ka'nok "huadakda mo'e̱ne,"
Diosa mona'apone. Israel aratbuta
nama'da on'nopo̱i̱ka'po Diosen
Cristotaj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nika'.
4 Moisésen e'mana' hua'a Cristoa aya'da
o'nigpe̱i̱ka'uyate. Aratbuten dakhuea'
e'ka'taj o'manigbuey'uyate. Moisésenba'
konig dakhuapada o'ka'uyatenok
oy Cristotaj huaknopo̱e̱'eritaj Diosa
dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po
"huadakda mo'e̱ne," o'mana'ika'.
5 "Huadakda mo'e̱ne," Diosa
kamane'po "Moisésenba' aya'da
hua'a nigpe̱i̱ka'dik yanika'. Sigpi'
dakhuea' kahue'dik yanika'."
Moisésa e'madoya'uyate'tada kenda
kikahue'dik o̱'e̱ne. 6 Diosa dakhuea'
e'ka' kabakkahue'po "huadakda
mo'e̱ne," kamane'po Cristotaj
oknopo̱e̱po "Cristotaj atotiakya'po
kurudyo̱ be'api' behuikdik o̱'e̱a̱po"
nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. 7 Kenpa'ti, "Soroktoya'
Cristotaj a'noyhuada̱ya'po be'api'
hua'dik o̱'e̱a̱po," nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne.
Cristo huakudaka'da e̱e̱'tada Diosa
o'noyhuada̱'uyate. 8 "Huadak hua'a
mo'pe̱e̱depo mo'batia'pakpo huanopoya'
mo'nopo̱e̱de." Apagba'a oa'. Aratbut
kanoknopo̱e̱'po kenda huadak hua'a
o'manmadikikay 9 "Jesús oro'en
Huairi o̱'e̱," aratbuttaj e'mana'nayo
kenpa'ti Diosa huakudaka'da
e̱e̱'tada Jesústaj o'noyhuada̱'uyate
huanopoya'da eknopo̱e̱'nayo
Diosa oro'en dakhuea' e'ka'
bokkahuea'po mo'nopo'yarea'apone.
Diosere o'noeonhuahuika'apone.
10 Huanopoya'da Cristotaj oknopo̱e̱nok
Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone.

Kenpa’ti Jesucristotaj yoknopo̱e̱y
o’mana’nok Diosa mo’nopo’yarea’apone.
11 “Aya’tada Cristotaj
huaknopo̱e̱’eritaj Diosa dakhuea’ e’ka’
o’bakkahuea’po ‘huadakda mo’e̱ne,’
o’mana’aponok huaknopo̱e̱’eria
nama’da yoknopo̱i̱kay nopo̱e̱hue’dik
o̱’neapo.” Apagba’te kenpa’ oa’.
12 Aya’ Cristotaj huaknopo̱e̱’eri
judío ehue’ huaknopo̱e̱’eritaj judío
huaknopo̱e̱’erieretaj Diosa dakhuea’
e’ka’ o’bakkahuea’po “Huadakda
mo’e̱ne,” o’mana’aponok Diostehuapa’
konigti o̱’ne. Judío huaknopo̱e̱’eri
kenpa’ti judío ehue’ huaknopo̱e̱’eri
konigti o̱’ne. Dios kenomeyen Huairi
o̱’e̱. Metinepahui’ e’tiona’pakika’nayo
Diosa o’matinepahui’po
o’bakkahuea’apo. 13 Kenpa’ti inpa’
Apagba’a oa’: “Menopo’yarea’,
dakhuea’ e’ka’ bekkahuea’, Cristo
Huairi.” Aya’ada e’tiona’pakte Diosa
o’mape̱e̱depo o’bakkahuea’apo
o’manoeanhuahuika’apo. Apagba’a
oa’. 14 Aratbuta Huairi Cristotaj
oknopo̱e̱hue’ e̱e̱’nayo “metinepahui’,
Cristo Huairi,” onahue’dikda o̱’nika’.
Kenpa’ti Jesucristoen huadak hua’a
pe̱e̱huedda e̱e̱’nayo Jesucristotaj
oknopo̱e̱hue’dik o̱’nika’. Jesucristoen
huadak hua’a huamanbatia’pakeri ehue’
e̱e̱’nayo Jesucristoen pe̱e̱hue’dikda
o̱’nika’. 15 Huamanbatia’pakeritaj
Diosa ta’monahue’ e̱e̱’nayo Cristoen
manbatia’pakhue’dik o̱’ne. Konige̱po
huadak hua’a kan’manbatia’pake’po
Diosa mo’ta’mona’ika’ne. “Jesucristoen
huadak hua’a on’diktotiakpo
huamanbatia’pakeri ’urunanada o̱’ne.”
Apagba’a oa’.
16 Jesucristoen huadak hua’a
huakka’ananada e’pe̱e̱ada eknopo̱e̱’ta’
pakhue’da o̱’nika’. “Diosen hua’a
o’manbatia’pakika’nig sue’ada
o’noknopo̱e̱, Huairi.” A’nennanada
Isaíasa oa’uyate. 17 Kenpa’ e̱’i̱ka’ada
Jesucristoen huadak hua’a
e’manbatia’pakte aratbut on’pe̱e̱depo
oknopo̱e̱’dik ya̱’neapetpi’.
18 Jesucristoen huadak hua’a Israel
aratbut aya’ada on’pe̱e̱de o’nona’ne.
Apagba’a inpa’ oa’uyate:

Huadariyo adtenanada meyo̱pi’
aratbut o̱’nika’po Diosen hua’a
on’pe̱e̱de’uyate.

19 Diosa nog aratbuttaj
o’manopo’yarea’apo. Kenda dapita’
Israel aratbuta on’nopo̱e̱’uyate,
o’nona’ne.

Opudomey Israel aratbuta
do’taj eknopo̱e̱’ta’ pakhue’
mo’e̱nok nog aratbuttaj
ijmatinepahui’apoy. Nog
aratbut nopo̱e̱hue’da
hua̱e̱’eri o̱’ne opudomey
nama’da mo’nopo̱e̱nig’a
nog aratbutnayo huadakda
do’taj me’noknopo̱e̱a̱ponok
diga̱’ mo’mahuadiayapet.
Moisésa kenpa’ Diosen
hua’a o’mana’uyate. 20 Nog
aratbuta do’taj ukhue’ e̱e̱’pi’
me’noknopo̱e̱a̱pone. Dios konig
o̱’e̱ moknopo̱e̱a̱’ Diostaj onahued
e̱e̱’pi’ Diosa o’maknopo̱e̱a̱’apo.
Isaíasa kenda me’pukhue’ada
Diosen hua’a o’mana’uyate.

21 Israel aratbuttaj o’tia’pakpo: “In
aratbuta do’taj nigpe̱e̱hue’da
mo’i̱ka’ne. Do’taj moknopo̱e̱batikuyne.
Aya’me’noeda yan’nopo’korea’, onte’ti
do’taj menigpe̱i̱ka’ o’manika’uynig’a.”
Kenda Isaíasa Diosen hua’a oa’uyate.

**Suhue’tada Israel aratbuttaj
a’manopo’yareaya’po
a’manoeanhuahuikaya’po Diosa
di’ o’maepo o’matinepahui’po
o’baktie’ea’uyate.**

11 1 Diosa ke’nen Israel
aratbuttaj kenpa’da maenhue’
o̱’u̱yate, o’nona’ne. Dokon Israel

aratbutda ijjey. Abraham o'uyate
do'hued adhuea'pane'. Abrahamen
huayayo Benjamín aratbutkon
ijjey. Diosa do'taj enhue' me'uyne.
2 A'nennada Diosa Israel aratbuttaj
o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut
me'taene Diosa o'maknopoika'po
maenhue'da o'ika'. A'nennada
Elíasa Diostaj o'tiona'pakpo Israel
aratbuttaj dakhuea' o'bahuaa'uyate,
Apagba'a oa'uyatenigtaj kenda
mo'nopoene. 3 "Israel aratbuta aya'da
o'nen huamanbatia'pakeriomeytaj
on'batiaraka'uyate, Huairi.
O'nen huid kutopakon kente
Diostaj 'uhua on'nigarakika'po
on'nigmahuigika'nig ken kutopataj
Israel aratbuta o'nenme'te. Diosen
huamanbatia'pakeri doyo'da ijnoey.
Do'takon e'arakta' mentipak." Kenpa'
Elíasa e'tiona'pakte, 4 "Ehue', onyo'da
noehue' i'ene. O'nayo'da do'taj di'
ehue' o'ene. Siete mil huabokereka
do'taj di' me'nene. Huata' ijmaktoenok
e'ketka' dios Baaltaj pakhue' o'nepo
Baaltaj huikudate tihuadhue' o'ne."
Diosa Elíastaj oatokuyate. 5 Oy
kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona
Diostaj di' o'nepo Jesucristotaj
o'noknopoenok. Kenomeytaj Diosa
di' o'maepo o'matinepahui'po
Diosere kan'noeonhuahuike'po
o'baktie'ea'uyate. 6 Diosa o'pakpo
huaknopoe'eritaj o'matinepahui'po
dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'baepo
kurudya' o'manoeanhuahuika'apo.
Aratbutada huadaknanada egkikak
Diosa okkahueahue' o'maepo di'
ehue' o'maepo baehue' o'mae. Oro'
huadak o'kika'nok konigepo Diosa
okkahueahue'dik mo'ene kenpa'ti
ehue'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo
okkahuea'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo
e'dik mo'ene.
7 Diosa dakhuea' e'ka'
bokkahue'po "huadakda mo'ene,"
Diosa mone'po Israel aratbuta
on'pakonhuahuika'uynig'a
kenda Diosa o'paknig nopoehue'
o'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj
Diosa o'baktie'ea'po dakhuea' e'ka'
o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene,"
o'mana'uyate. Nogomey Israel aratbuta
oknopoehue'ya ka'nike'. 8 "Israel
aratbuttaj Diosa oknopoehue'ya'taj
o'maene'uynok Diostaj oknoponkahue'
o'nunhuahuika'uyate. Oydakon
oknoponkahue'da o'nika'. Diostaj konig
ekpobigonig o'nika'po kenpa'ti Diostaj
peehue'dik o'nika'apo." Apagba'a
oa'. 9 Davidakon Israel aratbuttaj
o'batia'pakpo:

> Kirigayo' fiestate huakka'nanada
> aypo on'toepo on'bapika'po
> on'mamay'ika'po Diostehuapa'
> huadakda o'ene huata'da
> nama'da on'tinopoika'po idada
> on'mabueyapo. Huakka'nanada
> on'tamaika'nok Diosa di'
> mo'ene nama'da on'nopoenig'a
> Diosa castiga o'magka'apo.
> 10 Konig ekpobig o'nepo
> Diostaj oknopoehue'dik
> o'nika'po. Konig nog aratbuten
> huanaba'nig huata'pite orogda
> o'nonbahuika'po pai'nanada
> on'nopo'unhuahuika'apo. Davida
> Diosen hua'ate oa'uyate.

**Nog aratbuttaj Diosa dakhuea'
e'ka' o'bakkahuea'po
o'manoeanhuahuika'apo.**

11 Judíomey Jesucristotaj
oknopoehue' ene'pi' Diosa kenpa'da
maenhue' o'maeapo, o'nona'ne.
Nogokpi' ya'noknopoeapet. Oyda judío
huae'eriomey Jesústaj oknopoehue'
o'nenok nog aratbutataj oknopoe'dik
o'ne. Nog aratbut huaknopoe'eritaj
Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po
"huadakda mo'ene," o'mana'po
o'manoeanhuahuika'apo. Judío

aratbuta nog aratbuttaj on'batiahuaypo
konigti Cristotaj eknopoe'ta'
yan'pakapetpi'. 12 Judío aratbuta
Cristotaj oknopoehue' o'nenok nog
aratbutataj huaknopoe'eri Diosere
durugnanada o'neonhuahuika'apo.
Nogok aya' judíomeya Diostaj
e'nopo'korea'de'te onte'ti Diosensi'po
o'nedepo nogiti huakka'nanada
on'madurugpakonhuahuika'apo.
13 Opud judío ehue' huae'eriomeytaj
o'nona'ne. Opudomeytaj
ka'maboroayike'po Diosa
me'ta'mona'uynok huakka'nanada
ijpakpo opudomeytaj diga'nada
on'boroayika'ne. 14 Opudomey
'urua'nanada Jesucristoen
bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued
judío aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti
kan'nopo'kore'po opudomeytaj
diga'da on'boroayika'ne. 15 Diosa judío
aratbut oknopoehue' huae'eriomeytaj
o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut
on'nopo'korea'po Diosensi'po e'dik o'ne.
Nogok judíomey on'nopo'korea'depo
kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopoedepo
huadaknanada o'eapo. Konig e'buey
e'manoyhuadonig ken konig o'neapo.
16 Abrahamomey judío aratbuten
adhuea'pane' Diosen aratbutda
o'nepo Diosenyo'da ogkika'uyatenok
kenomeyen adhuea' huayayo
Diosen aratbut o'nepo Diosenyo'da
yag'kika'apet. Kenda konig pan o'ne.
O'nonbatia'pakapone. Judíomey pan
Diostaj ogka'po huakkuru pan ogka'po
Diostaj e'yokde'te huadakyo' Diosen o'e.
Aya' kendation pansot nog pan e'kade'te
konigti aya'da huadakyo' o'e. Diosen
o'e. Ken konig judío aratbut Diosen
'uruyo' ya'neapet. Kenpa'ti hueymey
hua'ihuit huadakda ee'nayo aya'
hua'opipi' huadakda o'neapo. Konigti
Israel adhuea'pane' huadakda o'nuynok
adhuea' huayayokon huadakda
ya'neapet. Diosenyo'da ya'neapet.

17 Diosen judío aratbut konig olivo
hueymey o'ne. Olivo huatoe'eria
hua'opi e'ay o'baktega'po o'maenpo
nog ohuey hua'opiada e'bakkuda'k
o'noe. Ken konig huakka' judío
aratbut hua'opi ekteg konig
o'ne. Opudomey nog aratbut
huaknopoe'eri konig Diosen
aratbutyo e'bakkudeanig mo'ea'po
Diosa mo'nopo'noeanhuahuika'ne.
18 "Oro'omey huaknopoe'eri
huadakda o'ene. Judío oknopoehue'
huae'eri konig hua'opi e'baktegaanig
dakhue'da o'ne." Kenpa' nopoehue'
yanikati'. Opudomey nog aratbuta
Abrahamomeytaj oknopoeahue'
e'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka'
o'noknopoika'uynok kenomeyere
opudomeyakon moknopoika'po kenda
daka' yan'nopoe'.
19 "Hueretda olivo huatiote oro'omey
nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po
judío hua'opitaj Diosa o'baktega'uyate."
Opudomey nog aratbuta yadapetpi'.
20 Dakamon mo'nopoe. Cristotaj
oknopoehue' o'nenok Diosa
judíomeytaj o'maen'uy. Opudomey
judío ehue' e'eada kenyo'da Cristotaj
moknopoika'nok Diosen mo'ika'.
Huadakda o'ey, huata'da tinopoehue'
yanika'. Daka' yan'nopoika'. 21 Judío
oknopoehue' huae'eritaj Diosa
matinepahuihue' eee'nayo oro'omeynayo
huadakda o'ey opudomey nog aratbuta
huata'da e'tinopoika'nayo kenpa'ti
eknopoebatiknayo opudomeytakon
matinepahuihue' mo'eapone.
22 Diosa di'nanada o'maika'po
o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi'
oknopoehue' huae'eritaj ke'ponada
castiga o'magka'apo. Oknopoehue'
judío huae'eriomeytaj o'maen'uy.
Opudomey huaknopoe'eritanayo
o'matinepahui'ika'de. Huadakda
o'ey huata'da tinopoehue' e'ika'nayo
kenpa'ti Jesústaj eknopoika'nayo

Diosa mo'tinepahui'ika'apone.
Diostaj eknopo̱e̱batiknayo Diosa
castiga mogka'apone. Kenda daka'
yan'nopo̱i̱ka'. 23 Diosen judío aratbut
en'nopo'korea'nayo huaboa'da
Cristotaj e'noknopo̱e̱'nayo Diosa
o'matinepahui'apo. Teyda o̱'e̱po
hueretda olivotaj o'bakkude̱a̱'apo.
Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo.
24 Opudomey Cristotaj huaknopo̱e̱'eri
nog aratbutda mo'e̱po konig dubayo
olivo hua'opi e̱e̱'pi' hueretda ta'ba
olivoyo Diosa mo'bakkude̱a̱'uyne.
Opudtapi' e'bakkude̱a̱'nayo judío
aratbut Diosen hueretda aratbuttaj
dapita' Diosa o'bakkude̱a̱'apo.

Israel aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'po o'manoeanhuahuika'apo.

25,26 "Konig judío aratbuttaj
Diosa o'magka'apo oro'omeya̱ daka'
o'nopo̱e̱ne." Opud nog aratbut
nama'da nopo̱e̱hue' yanika'. Huakka'da
judíomey Jesústaj oy eknopo̱e̱'ta'
pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo
aya' huadik nog aratbuta Jesústaj
o'noknopo̱e̱denok kenoknayo aya'
judíomeya̱ o'noknopo̱e̱a̱po, kenda
huaboa'da e'manopo̱e̱a̱'ta' o'pakne,
egomey. Apagba'a oa'po:

Jerusalénya̱' Israel adhuea'
huayayo huamanopo'yarea'eri
o̱'e̱deapo. Judío aratbuttaj
o'manopo'korea'apo. Dakhuea'
e'ka' o'bakkahuea'apo. 27 Kenda
ijmana'uynig ijmanigka'apoy.
Kenomeyen dakhuea' e'ka'
ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel
aratbuttaj o'mana'uyate.

28 Huakka'nanada judío aratbuta
Jesucristoen huadak hua'a eknopo̱e̱'ta'
pakhue' o̱'nuynok opudomey nog
aratbuta Jesústaj oknopo̱e̱'dik
mo'i̱ka'po Diosensi'po mae'dik mo'e̱ne.
Diosanayo judíoen adhuea'pane'taj
o'baktie'ea'uyatenok judíotaj
di'nanada o'maika'. 29 Abrahamen
adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo
ijmatinepahui'apoy. Diosa ona'uyate.
Nogpa'dakon ahue' o̱'e̱a̱po.
30 Opudomey nog aratbutda a'nenda
Diostaj nigpe̱e̱hue' e̱'nika'uytada
oydakon judíomey nigpe̱e̱hue'
o̱'nika'nok Diosa opudomeytaj
mo'tinepahui'ika'ne. 31 Judíomey
oyda Diostaj nigpe̱e̱hue' e̱'nika'tada
konig Diosa mo'tinepahuika'ne
nogok judíotakon o'matinepahui'apo.
32 Aya'tada konigti matinepahui'dik
ka̱e̱'po "aya'ada konigti dakhuea'
o̱gkika' aya'ada konigti nigpe̱i̱kahue'
o̱'nika'," Diosa o'bahuaa'uyate.

33 Diosnayo huakka'nanada
o'nopo̱i̱ka'. Huakka'nanada e'ka'
o'nopo̱i̱ka'. Konig Diosa o'pakpo
castiga o'magkadhuahuika'apo,
konig Diosa nogomeytaj
o'matinepahui'onhuahuika'apo,
Diosa o'kika'nig, nopo̱e̱hue'dik
o̱'i̱ka'ne oro'omey. 34 "Kenda Diosa
o'nopo̱i̱ka'nig nopo̱e̱hue'da o̱'e̱ne. Diosa
aya'da o'nopo̱e̱nok aratbuta Diostaj
onmadikahue'dik o̱'e̱ne. 35 Diosa onte'ti
mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi'
Diostaj yokhue'dikda o̱'e̱ne." Diosba'a
kenpa' oa'. 36 Diosa aya'nanada
o'ka'uyate, aya'da o'tamaika'. Diosen
aya'da o̱'nika'. "Dios 'urunanada o̱'i̱ka',
huaboro'nanada o̱'i̱ka', huadaknanada
o̱'i̱ka'." Aya'ada kadike'.

Diostayo'da mon'nigpe̱i̱ka'po mogkika'.

12 1 Daka'nanada o'nona'ne,
egomey pogomey.
Diosa di'nanada mo'i̱ka'po
mo'tinepahuika'nok okkahuehue'
mo'nika'po "Diosenyo'da
i̱jjeonhuahuika'apoy. Diostayo'da
ijnigpe̱i̱ka'apoy. Diosenyo'da

ijkika'apoy." Huanopoya'da
mon'nopoika'. Kenda Diosa o'pak.
2 Konig oknopoehue' huae'eria
on'nopoika'nig ogkika'nig konigti
kikahue' mo'nika'. Nogpa'da
mon'nopoika'. Diosa o'pakika'nig
mon'nopoika'po mogkika'. Kenda
huadakyo'da, kenda Diosa o'paknig
mogkika'.
3 Jesucristoen huamanmadika'eri
ijjepo daka' on'boroayi': Huairi ehue'
e'eada huairi ijjey nama'da nopoehue'
yanikati'. Huadakda ehue' e'eada
huadakda ijjey nama'da nopoehue'
yanika'. Opudada daka' yan'nopoika'.
Diostaj 'urua'da oknopoika'po Diosen
huadakda kika'dik o'ene, daka'
nopoika'dik o'ene. 4 Huaso' nogtida
ee'pi' huaba' hua'i huabopi hua'opi
huakpo hua'oj huakitta' nogda nogda
huaso'a o'toepo nogso'tida e'eada
huaba'a o'baa', hua'ia o'hua'ika'ne,
huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a
oa'pakika'ne. 5 Ken konig oro'omey
huaknopoe'eri huakka'nanada
ee'pi' Cristotaj oknopoepo Cristoen
nogso'tida o'ika'ne. Huayahuaya
o'baotika'ne. Huayahuaya nogso'tida
o'maika'ne.
6 Diosen Nokirega mo'nopo'toenok
kenpa'ti Diosa mo'nopoea'nok nogda
nogda Diosen kika'dik o'ika'ne.
Nog huaknopoe'eri huama'buytaj
a'batihuapokya'po nogda nogda
nigkika'dik o'ika'ne. Diosen hua'a
Diosa oro'taj e'manopoea'nayo
Diostaj daka' oknopoepo daka'
mon'manbatia'pakonhuahuika'.
7 Kan'mantihuapoke'po Diosen
Nokirega e'tihuapoknayo nog
aratbuttaj daka' mon'mantihuapokika'.
Apagba' kan'manmadikike'po Diosen
Nokirega oro'taj e'tihuapoknayo daka'
mon'manmadikika'. 8 "Yan'nopo'korea',
Diostaj yan'nigpeika'." Aratbuttaj
kan'maboroayike'po Diosen
Nokirega e'tihuapoknayo 'urua'da
mon'maboroayika'. Huakupepi'
e'tae'nayo durugteda pai'da huae'eritaj
mon'bayokika'. Huaknopoe'eritaj
huabatioka'eri ee'nayo daka'
yan'batiokika'. Pai'da aratbuttaj
e'batihuapoknayo durugteda
mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopoepo Diosen 'urua'nanada mogkika'.

9 Daknopo'da mo'nepo huayahuaya
di' mon'maika'. Dakhuea' e'ka'
mon'tinosikpo huadakyo'da mogkika'.
10 Konig huama'buytanig konig
huidpotanig di' o'maika'ne konigti
nog huaknopoe'eritaj huayahuaya
di'da mon'maika'. Noganayo huadak
oa' huadak o'kika' huayahuaya
mon'matinopoika'po mon'bahuaa'ika'.
11 Batikhue'ada Diosen diga'da
mogkika'. Diga'da Diostaj
mon'eretpakpo mogkika'.
12 Durugnanada Diosere
o'noeonhuahuika'apone durugteda
mon'nopoika'. Pai'da e'nopo'enayo
batikhue'da mo'noknopoeonhuahuika'.
Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.
13 Pai'da e'eada huaknopoe'eri
huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi'
mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy
e'tiaknayo mon'baedpo kan'taye'po
aypo a'batobapeya'po mon'baika'.
14 Oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri
o'enok huakka'mona bo'huadiaypo
dakhuea' mogkika'apone. "Diosa
kamatinepahuie'po," mon'mationa'pakika'.
Kenomeytaj dakhuea' bahuaahue'ada
mon'mationa'pakika'.
15 Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy
durugda o'nenok kenomeyere
mon'durugpakika'. Huama'buy
en'huikte a'manopo'noeyaya'po
kenomeytaj mon'manoeynoeyonhua'.
16 Huayahuaya dig bahuahuayhue'
mo'nika'. Huayahuaya daka'

mon'matoika'. "Donayo huadakda
ijikay," huata'da tinopoehue' mo'nika'.
Pai'da huae'eri huama'buytaj
mon'bapakika'. "Donayo huakka'da
ijnopoey," nopoehue' mo'nika'.
17 Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo
kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue'
mo'nika'. Aya' bakpoteda huadakyo'
mogkika'. 18 Nogtaj nogtaj maboyhue'
mo'nika'. Manoeya'dik ee'nayo
huayahuaya yan'manoeynoeyika'.
19 Be'api' dakhuea' egka'nayo
kenpa'ti dakhuea' magkahue'
mo'nika', huadi' egomey pogomey.
Diosa castiga kamagke'. "Aratbuta
dakhuea' egka'nayo do'huataj
castiga ijmagka'apoy," Dios
Huairia oa'uyate. 20 Kenpa'ti "Ontaj
dakhuea' huaka'eria aypota' ee'nayo
yan'bayokikati'. Maymaya' ea'nayo
huee'ey yan'mamaya'ikati'. Ken
konig egkika'nayo nama'da dakhuea'
yogkamey on'nopoepo kokbeda'da
on'pakpo on'bira'apo," Apagba'a
oa'uyate. 21 Noga dakhuea'da egka'nayo
kentaj mahuadiayhue' mo'nepo
huadakda mogkika'.

13 1 Dios Huaboro' Huairi
o'ika'po gobierno huairitaj
o'baktie'ea'ika'nok gobierno huairitaj
nigpeika'dik mo'nika'. 2 Gobierno
huairitaj nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti
Diostaj nigpeehue' ee'onigti o'ene.
Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia
castiga mogka'apone. 3,4 Huadakda
e'kika'nayo gobiernoen sorotatataj
me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea'
eka'nayo huairitaj nigpeehue'
ee'nayopi' gobierno huairien
sorotatataj me'pukdik o'eapone.
Gobierno huairia oro'omeytaj
kan'batiokike'po kan'batihuapokike'po
Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda
mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj
me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda
boka'ne," huairia monika'apone.
Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea'
huaka'eritaj castiga kan'magkike'po
Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea'
eka'nayo me'pukdik o'ika'apone.
5 Konigepo castiga ogkahue' mo'epo
gobierno huairitaj mon'nigpeika'.
Kenpa'ti gobierno huairitaj e'nigpeika'
huadakda o'e mon'nopoepo
mon'nigpeika'. 6 Gobierno huairi
konig Diosen huanaba' Diosa
o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'.
Konigepo gobierno huairitaj huakupe
bayokika'dik o'ene.
7 Gobierno huairitaj dehuea'
eee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen
huakupe huataee'eria huakupe
beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi
huadakda egkika'nayo huadakda
o'e mon'tinopoepo huadak o'kika'
mon'huaa'ika'. 8 Nogtaj ijhue'da
dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya
di' mon'maika'. Huayahuaya di'
e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a
o'nigpeika'ne. 9 "Nogen huatoe'taj
bakdejhue' yanika'. Nogtaj barakhue'
yanika'. Berehue' yanika'. Nogtaj da
bahuaahue' yanika'. Nogen katepi'
en'taee' eretpakhue' yanika'." Diosen
hua'a o'enok "Huakka' huata'da di'
mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da
yan'maika'," ken konig e'kika'nayo
aya' Diosen hua'a o'kika'pone.
10 Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo
nogomeytaj dakhuea' magkahue'
o'eapone. Ken konig nogomeytaj
di' e'maika'nayo aya' Diosen
hua'a o'nigpeika'po dakhuapada
o'kuhuitika'ne.
11 A'ti Cristoa bo'huahuarakdeaponok
huayahuaya di'da mon'maika'.
O'tiakdeaponok konig e'tayonig
e'ikada mon'maboato'po onte'ti
Cristoen diga' mogkika'. Cristoa
oro'omeytaj a'batobehuikya'po
ida bo'huahuarakdeapone. 12 Oy
iyo huadariyo aratbut on'maika'po

konig sikkiregya' huakka'nanada
dakhuea' egkadhuahuikade'te a'ti
Cristo o'huarakapopo huame'nonig
o'eapo. Konig aratbut sikkiregya'
dakhuea' ogkika'nig mon'batik. Konig
huame'noete huadakda huakika'erionig
huadakda mogkika'. Huadak e'kika'
konig oro'en huatioka'pegonig onte'ti
dakhuea' kikahue' o'eapone. 13 Konig
huame'noete aya'ada etiahuayika'te
oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri
huadaka'da mogkika'. Fiesta ee'te diga'
bapehue' mo'nika', huakka' huamai'hue
mayhue' mo'nika', okkudahue' mo'nika'.
Nogtaj nogtaj bakdejhue' mo'nika'.
Dakhuea' kikahue' mo'nika'. Maboyhue'
mo'nika'. Kenpa'ti dig mahuanopoehue'
mo'nika'. 14 Huairi Jesucristoa
opudomeyen huanopo' mo'nopo'toenok
kenda Jesucristo o'pakika'nig mogkika'.
Konig oro'en huanopo'a dakhuea'
e'ka'ta' o'eretpakika'nig nopoehue'
mo'nika'po kikahue' mo'nika'.

Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o'ne e'matinopoe'ada dakhue' ogkika' bahuaahue' mo'nika'.

14 1 Opudomeyere huakka'da
huama'buy huaknopoe'eri
o'nika'. Huakka'mon aya' Jesucristoen
huadak hua'a nopoehue' o'nepo
nogpa'da Diosen ogkika'. "Nama'da
mo'nopoepo," maboyhue' yanika'.
2 Huakka'da huaknopoe'eri aya' aypo
huaenpi' bape'dik o'ene on'nopoika'.
Nogomeyanayo aya' Cristoen hua'a
daka' nopoehued o'nepo aypoyo'da
bape'dik o'ene on'nopoika'. 3 Opudomey
huaknopoe'eri aypo huaenere
bapika'dik o'ene huanopoe'eria
aypoyo'da huabape'eritaj batibiraehue'
yanika'. Kenpa'ti opudomey aypoyo'da
huabape'eria aypo huaenere
huabape'eritaj "dakhuea' ogka'."
bahuaahue' yanika'. Aypo huaenere
huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. Kenpa'ti
aypoyo'da huabape'eritaj Diosa
o'bae'ika'. 4 Oro'omey huaknopoe'eri
konig Diosen huanaba' o'maepo
"dakhuea' ogka'," nog Diosen
huanaba'taj bahuaahue' mo'nika'.
"Dakhuea' ogkika'," "huadakda
ogkika'," Diosayo'da bahuaa'dik o'epo
kenpa'ti huadak kagkike'po Diosa
batihuapokika'dik o'mae.

5 Kenpa'ti sábadote baahue' o'epo
tiona'pakika'dik o'ene huakka'mona
on'nopoika'. Nogomeynayo judíoen
fiesta huame'noete e'tiona'pakta'
pakhue' o'nika'. Aya'me'noeda konigti
o'enok aya'me'noeteda Diostaj
tiona'pakdik o'ene on'nopoika'. Sábado
baahue'da e'tiona'pakta' e'paknayo
kenda yag'kika'. Sábadopi' nog
judíoen fiesta huame'noete e'baa'ta'
e'paknayo kenda yag'kikati'. 6 Dios
Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada
kanoknopoe'po huakka'mona
sábadote baahue' o'nika'po
on'tiona'pakahuadika'. Kenpa'ti Dios
Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada
kanoknopoe'po nogomeynayo
sábadotepi' on'baa'po aya'me'noeteda
on'tiona'pakika'. Kenpa'ti Dios Huairi
'urunanada o'ika' kanoknopoe'po
huakka'mona dakiti Dios
on'tiona'pakdepo aypo huaenere
on'bape'ika'. Dios Huairi 'urunanada
o'ika' kanoknopoe'po nog huakka'mona
dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypoyo'da
on'bape'ika'.

7 Diostehuapa' aya'da kika'dik o'ene.
Katepi' Diosa o'pakika'nig kika'dik
o'ika'ne. Katepi' oro'omey huata'da
o'pakika'nig kikahue'dik o'ika'ne.
Kenpa'ti Diosa o'paknok o'bueyapone.
8 Kenpa'ti oro'omey o'noepo Jesucristo
Huairitaj o'nigpeika'ne. Jesucristo
Huairi o'paknok o'bueyapone. O'noepo
Diosen o'ene. E'bueypi' Diosen o'ene
o'nopoene. 9 Oro'omey e'manoete
oro'en Huairi a'ikaya'po kenpa'ti

e'mabueyte oro'en Huairi a̱'i̱kaya'po
Cristoa mo'nigbuey'uyate. Onpa'ti
Diosa o'noyhuada̱'uyate.
10 Dakhuea' o'ka' huama'buytaj
huaahue' mo'nika'. Huama'buytaj
batibiraehue' mo'nika'. Nogok aya'ada
Cristotaj tikupobo'dik o̱'e̱apone.
Dakhuea' e'kika'nayo Cristoa kenda
mona'apone. 11 Apagba'a inpa' oa':

Ijnoeonhuahuikay, buttida ijjay.
Do'taj aya'ada huikudate
mentibahuadpo "Cristoyo'da
Dios Huairi o̱'e̱," me'nona'apone.
Kendation buttida ijjay. Dios
Huairia oa'.

12 Nogok Dios Huairitaj o'tikupobopo
huama'buytaj e'batibirae'uy'nayo
"dakhuea' o'kika'," huama'buytaj
e'bahuauy'nayo kenda Dios Huairitaj
ona'dik o̱'e̱apone.

**Huama'buytaj dakhuea' tokahue'
a̱'e̱ya̱'po daka' mon'nopo̱e̱po
huadakyo' mogkika'.**

13 Konige̱po "dakhuea' o'ka'."
Cristotaj huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj
huidpotapi' huayahuaya bahuaahue'
mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea'
batokahue' a̱'e̱ya̱'po huadakyo'
mogkika'. 14 Konig Jesucristo Huairitaj
huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱po aya'da huaen
aypopi' huadak o̱'e̱nok bapika'dik
o̱'e̱ne doa e'nopo̱e̱'tada "huaen
huakyaripi' donayo bapehue'dik
i̱jje̱y," noga̱pi' en'nopo̱e̱'tada do
e'bape'nayo kentehuapa' dakhue'da
o̱'e̱. 15 Kenda huaenpi' huama'buya
bapehue'dik i̱jje̱y on'nopo̱i̱ka'nig
oro'omeya̱ e'bapika'nayo huama'buytaj
dakhuea' e'batoka'nayo ke'nakon
e'bape'nayo dakhuea' o̱gka'apo.
Konige̱po huama'buytaj di' maehue'dik
o̱'e̱a̱pone. Kenomey huaknopo̱e̱'eri
huama'buytakon a'manopo'yareaya'po
Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Ken
huaen huama'buy bapehue'dik o̱'e̱po
oknopo̱e̱batikhue' ka'ne'po ken huaen
bapehue' mo'nika'. 16 Dakhuea'da o̱gka'
huaahue' mo'i̱ke'po konig kika'dik
o̱'e̱ne e'nopo̱a̱da kikahue'dik o̱'i̱ka'ne.
17 Diosensi'po o̱'e̱po Jesucristo Huairitaj
oknopo̱i̱ka'po "in huaen bape'dik
o̱'e̱ne," "nog huaen bapehue'dik o̱'e̱ne,"
kirige̱ya̱o̱' nopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'ne kenpa'ti
"in huamai' mai'dik o̱'e̱ne," "nog
huamai' mayhue'dik o̱'e̱ne," kirige̱ya̱o̱'
nopo̱i̱kahue' o̱'i̱ka'ne. Diosensi'po o̱'e̱po
Jesucristo Huairitaj oknopo̱i̱ka'po
Diosen 'urua'da e'kika', huadakyo'da
e'kika' kirige̱ya̱o̱' mon'nopo̱i̱ka'po
mogkika'. Kenpa'ti Jesucristo
Huairitaj oknopo̱e̱po o'eretdi'pakpo
huayahuaya di' mo'maepo
mo'manoeyika'. Kenpa'ti Jesucristo
Huairitaj oknopo̱e̱nok Diosen Noki̱re̱ga̱
mo'nopo'durugpakika'ne. 18 Ken
konig Cristotaj o'nigpe̱i̱kapo Diostaj
o'durugpakika'ne. Kenpa'ti "huadakda
o̱gkika'," aratbuta bo'huaikapone.
19 Huama'buy huayahuaya
di' a'maikaya'po huayahuaya
a'manoeya'ikaya'po huadakyo' e'kika'
mon'eretpakika'. Kenpa'ti huama'buy
nogi̱ti nogi̱ti Jesucristo Huairitaj
kanoknopo̱i̱ke'po 'urua'nanada e'kikata'
mon'pakika'. 20 Nog huaknopo̱e̱'eri
huama'buy huaenpi' bapehue'dik o̱'e̱ne
yan'nopo̱e̱tpi' oro'omeykon bapehue'
mo'nika'. Oro' e'pe'nayo oro'taj
on'tiahuaypo yan'bapeapetpi' konige̱po
onte'ti Cristotaj ya'noknopo̱e̱batikapetpi'.
Konige̱po huaen huadakda
bape'dik e̱e̱'pi' bapehue' mo'nika'.
Huama'buytaj dakhuea' batokahue'
mo'nika'. 21 Oro'omey huaen o'pe'nok
huamai'hue̱ o'mai'nok katepi' o'ka'nok
huama'buyakon dakhuea' eka'nayo
eknopo̱e̱batiknayopi' dakhue'da
o̱'e̱. Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'.
Huamai'hue̱ mayhue' mo'nika'. Nogded
manigkahue' mo'nika'. 22 Aya' huaenda
bape'dik o̱'e̱ne o'nopo̱e̱tpi'. Katinig mai'dik

o̱'e̱ne o'nopo̱e̱tpi'. Oro'anayo Diostayo'da
daka' mo'noknopo̱ika'. Dakhuea' kikahue'
o̱'e̱ne o'nopo̱e̱depo durugda o̱'e̱apone.
23 Ken huaen bapehue'dik o̱'e̱ne e'nopo̱ada
e'bape'nayo dakhuea' o'kay o'nopo̱e̱apone.
Katepi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o̱'e̱
e'nopo̱ada eka'nayo Diostaj dakhuea'
o'ka'ne.

Huama'buy nogi̱ti kanoknopo̱i̱ke'po mon'batihuapokika'. Oro'enda o'pakpo kikahue' mo'nika'.

15 1 Huakka'mona huama'buy
kenda huaen bapehue'dik
o̱'e̱ne on'nopo̱i̱ka'. Oro'omey huaen
bape'dik o̱'e̱ne daka' o'nopo̱e̱po kenomey
nogi̱ti Diostaj kanoknopo̱i̱ke'po
mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da
kikahue' mo'nika'. 2 Kenomey kenda huaen
bapehue' o̱'nika'nigtaj nogi̱ti huadak
ka̱gkike'po, nogi̱ti Cristotaj kan'nigpe̱i̱ke'po,
kanoknopo̱i̱ke'po mon'batihuapokika'.
3 Cristo huata'da a'durugpakaya'po kahue'
o̱'i̱ka'uyate. Diosenyo'da e'kika'tada
"Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj
bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa'
oa'. 4 Oro'omeytaj kan'manmadikike'po
Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti
Apagba'taj o'pe̱i̱ka'po pai'da o'nopo'e̱po
oknopo̱e̱batikhue' o̱'i̱ka'ne. O'nopo'noeypo
Cristo e'tiakte e̱kpo̱e̱' o'nigunhuahuika'ne.
5,6 Oro'omey pai'da e'nopo'e̱te Diosa
moknopo̱e̱a'i̱ka'ne, mo'nopo'noeya̱'ika'ne,
kenpa'ti Jesucristoa o'paknok
huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne.
Konige̱po Jesucristoen Diostaj Jesucristo
Huairien Apagtaj oro'omeya̱ onokteteyo'
"huadaknanada i̱'e̱ne," "'urunanada i̱'e̱ne,"
"dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̱e̱'." Pablo Cristoen huata'moneria judío ehue' hua̱e̱'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

7 Konig Jesucristoa oro'omeytaj
di'da mo'e̱po mo'bae'uyne konigti
huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj
huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'.
"Dios 'uruda o̱'e̱. Dios huadakda
o̱'e̱," huakka'ada kanoknopo̱e̱'po
huayahuaya di'nada mon'bae'ika'.
8 "Opudomeytaj kabatihuapokike'po
Cristotaj ijmanigta'mona'apoy."
Diosa judío adhuea'pane'taj
o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o̱'e̱
kamanopo̱i̱ke'po kenpa'ti Diosen hua'a
a'kaya'po judíotaj a'batihuapokikaya'po
Cristo o'tiakuyate. 9 Kenpa'ti "Dios
huakka'da mo'matinepahui'po
Cristotaj oknopo̱e̱denok Diosa oro'en
dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne.
Dios huadaknanada o̱'i̱ka'." Judío
ehue' hua̱e̱'eri aratbutakon
kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate.
Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Judío ehue' hua̱e̱'eri en'maete
"Dios huadakda o̱'i̱ka'. Diosa
o'matinepahuika'," ijja'apoy.
Diostaj ijbatadi'kea'apoy. Diostaj
dakiti ijja'apoy. Apagba'te kenpa'
Cristoa oa'uyate.

10 Nog Apagba'te inpa' oa':

Judío aratbutere yan'durugpakika'
Diosa nog aratbuttaj
o'mana'uyate.

11 Nogyo̱ Apagba'te inpa' oa':

"Dios 'urua'nanada o̱'i̱ka'," "'Uruda
Huairitone' o̱'i̱ka'," Aya'
nog aratbuta aya'baya'da
yan'tia'pakikati'.

12 Isaíasakon inpa' o'madoya'uyate:

Isaíen adhuea' huayayo huakka'da
o̱'neapo. Nogtiada Huakhuairi
o̱'e̱apo. Nog aratbutenbeta'
Huairi o̱'e̱a̱po. Nog aratbut
ken'taj huakka' on'pakapo.
Kentaj o'noknopo̱i̱ka'apo.
Apagba'te kenpa' oa'uyate.

13 Diosa 'urua'nanada
mogkadhuahuika'apo buttida
o'ika'nok Diostaj daka'nanada
moknopo̱i̱ke', Cristotaj moknopo̱e̱po

mo’durugpakike’ kenpa’ti mo’noeyike’.
Diosen Nokirega teyda monopo’toenok
Diosa ’urua’nanada bokadhuahuike’,
nogiti nogiti daka’ kanoknopoike’po.
Ijtiona’pakikay.
14 Opudomey Cristotaj huaknopoe’eri
konig do’hued huama’buy konig
do’hued huidpo mo’epo huadaknanada
mo’epo, huayahuaya di’ mo’maika’ne.
Huakka’ Cristotaj moknopoepo
huayahuaya manmadikika’dik
mo’ika’ne. Do kenda daka’ e’nopoepi’
15 Diosa me’ta’mona’nok in beroba’te
okkahuehue’da ka’ne’po daka’
on’boroaypo on’nigmadoya’ne. 16 Nog
aratbuttaj Jesucristoen huadak
hua’a kamanbatia’pakike’po Diosa
me’tinepahui’po me’ta’mona’uyne. Nog
aratbuta Jesucristotaj o’noknopoenok
Diosen Nokirega o’manopo’toepo Diosa
bae’dik mo’maeapone.
17 Jesucristotaj yoknopoepo Diosen
’urua’nanada ijmanmadikika’nok
huakka’ada judío ehue’ huae’eria
on’nopo’korea’depo Diostaj on’nigpeika’.
Konigepo durugda ijjikay. 18 Cristoa
me’nopo’toeonhuahuika’nok
Jesúsen huadak hua’a
ijmanbatia’pakonhuahuika’uy. Konig
Diosayo’da kika’dik o’enig ’urua’nanada
ijkika’uynok huakka’ada nog aratbuta
Cristotaj o’noknopoika’po Diostaj
on’nigpeika’. 19 Diosen Nokirega
be’teypaka’nok Diosonig ’urua’nanada
ijkika’uy. Ijbayarea’ika’uy. Ken
konig Jesucristoen huadak hua’a
huabada ijmanbatia’pakonhuahua’po
Jerusalénya’kon huaboa’da
ijmanbatia’pakonhuahua’po nogbaya’
nogbaya’ bidteda Ilírico huadaribayo
Jesucristoen huadak hua’a daka’
ijmanbatia’pakonhuahuika’uy.
20 Keya’ nogomey Cristoen huadak
hua’a on’manbatia’pakdenok
on’nopo’korea’depo Jesucristotaj
o’noknopoedenok, keya’
do’hua Cristoen huadak hua’a
manbatia’pakhue’ ijjemey. Keya’
aratbut Cristoen huadak hua’a peehued
ee’ted ijpakpo ijmanmadikikay.
21 Kenda Apagba’te oa’nig ijkikay.

Aratbuta Cristotaj tipeehued
o’neonhuahuika’depo
on’tipeeapo. Cristotaj
o’noknopoenka’apo. Apagba’te
kenpa’ oa’uyate.

Romayo ijhua’apoy, Pabloa o’nopoe’uyate.

22 Romayo opudomeytaj
e’mata’unhua’ta’ ijpakika’nig’a nog
aratbutte huakkuru hua’dik ijje’uy.
Jesucristoen huadak hua’a peehued
huae’eritaj huakkuru hua’dik ijje’uy.
Konigepo opudomey Roma huae’eritaj
huahuahue’dik ijjuy. 23 Oynayo nogbaya’
nogbaya’ ijmanmadikadhuahuika’depo
aya’ ijka’depo huakka’ huabayok
ijhue’da opudomeyere e’mata’unhua’ta’
ijpakonhuahuika’depo 24 Españayo
ijtiakonhuahua’po opudomeytaj
ijmata’ika’apoy, ijnopoey. Opudomeyere
e’durugpakonhuahua’de’te do’taj
men’tihuapokpo Españayo
menta’mona’. 25 Oyednayo Jerusalényo
ijhua’apoy. Pai’da e’eada huama’buy
huaknopoe’eritaj huakupe ijtohua’apoy.
26 Macedonia huaknopoe’eria kenpa’ti
Acaya huaknopoe’eria Jerusalényo
pai’da huae’eri huama’buytaj huakka’
huakupe a’manigta’monaya’po
on’eretpakpo on’bayokikame’te.
27 Jerusalénya’ judío huama’buya
huakkuruda Jesucristoen huadak hua’a
Macedonia huae’eritaj on’manbatia’pak
onhuahuika’uyatenok Macedonia judío
ehue’ huaknopoe’eria konig dehuea’
on’maepo Jerusalényo huama’buytaj
on’pakpo huakupe on’bayokikame’te.
28 Kenda ijkuhuitonpo huakupe
Jerusalényo pai’da huama’buytaj
ijbayokuddepo Españayo ijhua’po

opudomey Roma huaẽ'eritaj
ontã'unapet. 29 Opudomeyenbayo
e'tiakde'te Cristoa me'nopo'tõẽnok
on'madurugpaka'apone.
30 Jesucristo Huairitaj moknopõẽpo
Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo
Diostaj digã' men'tiona'pakika', egomey.
Kenpa'ti Diosen Nokĩrẽgã di'da
mo'ẽã'nok digã'da men'tiona'pakika'.
Daka' o'nona'ne, egomey. 31 Judeaya'
oknopõẽhue' huaẽ'eritaj Pablotaj
yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'.
Ken huakupe ijtohua'po ijbayoke'apoy.
Huama'buy Jerusalénya' durugteda
ka'de'po men'tiona'pakonhua'.
32 Dios e'paknayo opudomeyenbayo
durugteda yõkyẽãpoy. Durugtenanada
opudomeytaj on'tiahuayapone.
Opudomeyere ijnopo'noeyapoy. 33 Diosa
a'manopo'noeyaya'po opudomeyere
kãĩke'.

Saludos o'manigdikta'mona'uyate.

16 1 Oro'omeyen huidpo, Febe,
huadakda õ'ĩka'po Cristoen
huaknopõẽ'eritaj o'tihuapokika'po
Cencrea huakka' jakya'
o'batihuapokika'. 2 Konig Huairi Cristoa
o'paknok Febetaj daka' yade'ika', konig
huama'buy huaknopõẽ'eritaj 'urua'da
on'bae'ika'nig konigti kentakon yade'ti'.
Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da
bo'tihuapokuynok katepi' Febe e'ka'te
yan'tihuapokikati'.
3 Priscila Aquilaere
doere Jesucristoen huadak
hua'a o'manbatia'pakika'po
o'manmadikika'uy. Priscilataj
Aquilataere do'hua saludos
ijmanigdikta'monay. 4 Do'taj
on'tioka'po mo'bueyay'uyne. Konigẽpo
kenomeytaj dakitia' ijmanikay.
Kenpa'ti aya' judío ehue' huaẽ'eri
huama'buya dakiti on'manika'.
5 Huaknopõẽ'eri huama'buy huidpoere
Priscila Aquilaereen jakyo Apagba'
a'pẽẽya'po õgkupopakika'po kenomey
huama'buytaj huidpotaere saludos
ijmadikta'monay. Epeneto huabokerek
õ'ẽpo, Acaya huadaribayo huaẽ'eri
õ'ẽpo huakkuruda Jesucristotaj
o'nopo'korea'po oknopõẽ'uyate.
Huadi'da Epenetotakon saludos
ijdikta'monay. 6 María opudomeytaj
huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy.
Kentakon saludos ijdikta'monay.
7 Do'hued aratbut Andrónico
Juniastaere saludos ijmadikta'monay.
Doere huabakudã' jakyo õ'ne'uy.
'Urunanada huaknopõẽ'eri õ'ne.
Cristoen huamata'mona'eria daka'
o'matinopõẽy. Do'hua Jesucristotaj
oknopõẽhued ẽẽ'ted huakkuruda
Jesucristotaj o'noknopõẽ'uyate.
8 Ampliastaj saludos ijdikta'monay.
Amplias Cristoen huaknopõẽ'eritaj
di'da me'tãẽne. 9 Urbanotaj
saludos ijdikta'monay. Urbano
oro'ere Jesucristotaj o'nigpẽĩka'po
o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da
Estaquistaj saludos ijdikta'monay.
10 Apelestaj saludos ijdikta'monay.
Apeles huaknopõẽ'eri õ'ẽpo pai'da
e'nopo'ẽãda Cristotaj oknopõẽbatikhue'
õ'ũy. Kenpa'ti Aristóbuloen huabettaj
saludos ijmadikta'monay. 11 Herodión
do'hued aratbut õ'ẽ. Herodióntaj
saludos ijdikta'monay. Kenpa'ti
Narciso ke'nen huabettaere saludos
ijmadikta'monay. Huairi Jesucristoen
huaknopõẽ'eri õ'ne. 12 Ettone'
huidpo Trifena Trifosataere saludos
ijmadikta'monay. Kenomeyã Huairi
Jesucristotaj on'nigkika'. Kenpa'ti
huadi'da huidpo Pérsidataj saludos
ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi
Jesucristoen o'nigkika'uyate. 13 Rufo
huabokerektaj saludos ijdikta'monay.
'Urua'da huaknopõẽ'eri õ'ẽ. Aya'ada
on'tinopõĩka'. Rufoen huãyẽtaj
saludos ijdikta'monay. Ke'na konig
do'hued huãyẽonigti me'tãĩka'uy.

14 Asíncritotaj saludos ijdikta'monay.
Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj
Hermestakon saludos ijmadikta'monay.
Kenomeyere huaknopo̱e̱'eritaj saludos
ijmadikta'monay. 15 Filólogotaj, Juliataj,
Nereotaj Nereoen huama'buytaj,
Olimpastaj huaknopo̱e̱'eri
kenomeyeretaj saludos ijdikta'monay.
16 Huayahuaya di'da yan'mae'po
huayahuaya yan'batodurugpakika'.
Aya'da huaknopo̱e̱'ere nog
huakka' jak nog huakka' jak
hua̱e̱'eri huaknopo̱e̱'eria saludos
on'madikta'mona'.
17 Keyoj ijjay. Nama'da
huamanmadika'eria opudomeytaj
nama'da e'manmadika'ta' on'pakika'.
Onte'ti hueretta'da oknopo̱e̱hue'dik
mo'e̱a̱petpi', nama'da bokika'apetpi'.
Buttida e'manmadika' moknopo̱e̱de'uy.
Kenomey nama'da on'manmadika'nok
yan'bakhua'. Kenomeytaj pe̱e̱hue'
yanika'. 18 Kenomey nama'da
huamanmadika'eri oro'omeyen Huairi
Jesucristotaj nigpe̱e̱hue'da o̱'nika'po
kenpa'da huata'da o'deretpakpo
o̱gkika'. Nama'da konig 'uruda huadik
on'batia'pakpo on'manmadika'po
Cristoen 'uruda huaknopo̱e̱'eritaj
nama'da mona'nok kenomey nama'da
huamanmadika'eritaj pe̱e̱hue'
yanika'. 19 Opudomeya̱ Huairi
Jesucristotaj 'urua'da on'nigpe̱i̱ka'
aya' huaknopo̱e̱'eriada nogya̱' nogya̱'
mo'tinopo̱e̱ne. Konige̱po ijdurugpaki.
Opudomey huadakyo' a'kikay'
daka' mo'nopo̱i̱ka'nok kenda ijpaki.
Kenpa'ti dakhuea' a'kay' nopo̱e̱hue'
mo'i̱ka'nok kenda ijjeretpaki. 20 Dios
Huamanoeya̱'eria bo'tihuapoknok
i̱da toto' nama'da huaa'eria onte'ti
engaña o̱gkahue'dik mo'e̱a̱pone.
Huairi Jesucristoa daka' opudomeytaj
mogkike'.
21 Timoteoa doere huabaa'eri saludos
mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued
aratbut Lucio Jasónere Sosípatererea
saludos mo'dikta'mona'ne.
22 Do Tercio in Pabloen beroba'te
ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok
do'huakon saludos on'dikta'mona'ne.
23 Gayoen jakyo do Pablo i̱ji̱kay.
Gayoen jakyo huaknopo̱e̱'eria
a'batadi'keaya'po on'bakudika'po,
Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto
huakka' jakyo huakupe huato̱e̱'eria
saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti
huama'buy Cuartoa saludos bo'huaa'ne.
24 Aya' opudomey huaknopo̱e̱'eritaj
Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

Diostaj Jesucristotaere dakiti mo'da'ika' Pabloa oa'uyate.

25 Dios 'urunanada o̱'e̱. Teynanada
o̱'e̱. Konig teyda kanoknopo̱i̱ke'po
opudomeytaj Diosa bo'tihuapokike'.
Jesucristoen huadak hua'a oknopo̱e̱'dik
yanika' kenpa'ti nopo'korea'dik yane'
ijmana'ika'uy. Kenpa'ti Jesucristoen
huadik ijmanmadikika'uy. Dios huadari
kahueda̱ded Cristotaj ijta'mona'apoy
Diosayo'da huanopoya'da
o'nopo̱i̱ka'uyate. 26 Jesucristoen huadak
hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria
on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa
mo'nopo̱e̱a̱'dene. Oy aya'baya'da
aratbut nogya̱' nogya̱' on'mape̱e̱depo
o'noknopo̱e̱de. Kenda yan'manopo̱e̱'
Diosa o'mana'uyate. Diosnayo
o'noeonhuahuika'. Aya'da aratbut
nogbaya' nogbaya' kanoknopo̱i̱ke'
kanigpe̱i̱ke' Diosa Jesucristoen huadak
hua'a o'manopo̱e̱a̱'de.
27 Dios nogtida Huairi o̱'e̱. Diosayo'da
aya'nanada o'nopo̱e̱. Jesucristotaj
oknopo̱e̱po "Dios 'uruda o̱'e̱. Kenpa'da
huadaknanada o̱'e̱." Mon'batia'pakika'.
"Dakiti, Dios," mo'nonika'.

1 CORINTIOS

Pabloa huakkuruda Corinto huakka’ jakyo huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate.

Pabloa Corinto huakka’ jakyo huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Do Pablo i̱jje̱y.
Jesucristoen huadak hua’a ka’manbatia’pakike’po Diosa me’ta’mona’uyne. Opudtaj o’nigmadoya’ne. Do huama’buy Sósteneserea on’nigmadoya’ne. [2] Opud Corinto huakka’ jakyo hua̱e̱’eri mo’e̱ne. Diosensi’po ka’ne’po Diosa opudtaj boktie’ea’uyate. Jesucristotaj moknopo̱e̱po Diosen mo’e̱ne. Opudtaj on’nigmadoya’ne. Nogyon nogyon aya’tada Huairi Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eritaj on’nigmadoya’ne. Jesucristo oro’omeyen kenomeyenere Huairi o̱’e̱. [3] Apag Dios oro’en o̱’e̱. Dios, Huairi Jesucristoerea opudtaj huadakda montihuapokike’ kenpa’ti opudtaj huadaknopoa’da mogkike’. Mo’nopo’noeyike’.

Jesucristotaj moknopo̱e̱nok Diosa opudtaj daka’ mogkika’po bo’tihuapokika’ne.

[4-9] Kenda Diosa o’ika’nig kenda o’kika’apo. Diosen huasi’poere mo’noeonhuahuike’po Diosa opudtaj mo’baktie’ea’uyate. Cristo Jesústaj moknopo̱i̱ka’nok Diosa huakka’ bo’tihuapokika’ne. Diostaj mo’nigpe̱e̱nok ’urunanada e̱’hua̱e̱’ huakka’ bo’tihuapokika’ne. Jesucristotaj moknopo̱e̱nok aya’ opuda̱ Diosen daka’ ka̱gkike’po Diosa huakka’ bo’tihuapokika’ne. ’Urudayo’ kan’batia’pakike’po Diosa bo’tihuapokika’ne. Diosen opuda̱ kan’nopo̱i̱ke’po Diosa bo’tihuapokika’ne. Jesucristoen e’manmadika’te kan’pe̱e̱’po Diosa e’tihuapokok daka’da moknopo̱i̱ka’po mo’nigpe̱i̱ka’. Konige̱po Jesucristo onte’ti e’tiakapo’te mo’nigunhuahuika’nok Diosa aya’ daka’ ka̱gkike’po bo’tihuapokika’ne. Kenpa’ti Jesucristo e’tiakapo’te kene’hua̱ya̱’ huame’noetedakon Diosa mo’nopo’teypaka’ika’apet. Kene’hua̱ya̱’ huame’noete “Dakhuea’ o̱gka’,” be’api’ huaahue’dik o̱’neapo. Konige̱po Diostaj dakiti yonikay.

Opud bokupopakpo Jesucristoen huaknopo̱e̱’eri o̱’e̱ne, kenpayo’da yan’nopo̱i̱ka’. Nogpa’ nogpa’ nopo̱e̱hue’ yanika’.

[10] Opud huakka’da mo’e̱po konigyo’ aya’ada yan’nopo̱i̱ka’. Konigyo’ yan’batia’pakika’. Nogpa’ nogpa’

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

batia'pakhue' yanika'. Konigyo'
yan'nopoika'. Konig Dios o'pakika'nig
yan'nopoika', egomey pogomey.
Jesucristo Huairi kenda o'paknok
digada o'nona'ne. 11 Huayahuaya nogpa'
nogpa' huadik on'batia'pakika'. Cloéen
jak huaee'eri kenda mename'ne, egomey
pogomey. 12 "Pabloen huaknopoee'eri
ijjey." Sue'ada o'da'ika'. "Apolosen
huaknopoee'eri ijjey." Nogomeya o'da'ika'.
"Pedroen huaknopoee'eri ijjey." Nogomeya
o'da'ika'. "Cristoen huaknopoee'eri ijjey."
Nogomeya o'da'ika'. Ken konig nogpa'
nogpa' opuda boa'ika'ne. 13 Cristotaj
po'sakeahue' o'nuy. Hueypa cruzte
do Pabloa nigbueyhue' o'ne'uyne.
Konig do'hued huaknopoee'eri
ka'ne'po bautiza ogkahue' o'nuyne.
14 Botta'tayo'da bautiza ijmagka'uy.
Crispotaj Gayotaere bautiza ijmagka'uy.
Nogtanayo bautiza magkahue'da
ijjee'uy. 15 Pabloen huaknopoee'eri
kaee'po bautiza mogka'uyne be'api'
ahue'dik o'ne. 16 ...Aa' yokkahueate
nogtaj bautiza yogka'uy. Estéfanas
huabeteretaj bautiza yogka'uy.
Nogtanayo bautiza magkahue'da
ijjee'uy ijnopoey. 17 Bautiza kamagke'po
Cristoa ta'monahue' me'uyne. Jesúsen
huadak hua'a kamanbatia'pakike'po
Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj
Jesúsa o'manigbuey'uyate. Oro'en
dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po
o'manigbuey'uyate. Jesús
onte'ti o'noepo aratbuttaj
o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa' Jesúsa
o'ka'uyate kamanbatia'pakike'po
me'ta'mona'uyne. Do'huedda 'urua'da
huadik kamanbatia'pakike'po
ta'monahue' me'uyne. 'Urua'da
huadik aratbuten huadikda
e'manbatia'pakika'nayo Cristotaj
oknopoehue'dikda ya'neapet. Kenpa'ti
Diosa dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik
ya'eapet. Kenpa'ti Cristoere
noeonhuahuahue'dik ya'neapet.

Onte'ti kan'manounhuahuike'po Jesús o'manigbuey'uyate. Kenda Diosa o'manigka'uyate. Kenda huadak hua'a huakka'da o'noknopoedenok Diosa o'manopo'yarea'de.

18 Hueypa cruzte Cristo o'buey'uyate
o'manmadika'ikay. Kenda hua'a
nama'da o'e oknopoehue' huaee'eria
on'nopoika'po kenpa'da bueydik
o'nika'apo. Oro'nayo Cristoen huadak
hua'a oknopoika'po onte'ti Cristoere
o'noeonhuahuika'apone. Teyda huadika
Dios oro'taj mo'noeanhuahuika'apone.
19 Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:
Oknopoehue' huaee'eria huakka'
katetapi' on'nopoika'nig'a.
Nogok nopoehue'da o'neapo.
Aratbut huakka' on'nopoenig'a
kenda nama'da on'nopoe
ijhuaa'apoy. A'nennada Diosa
oa'uyate.
20 Huakka' huanopoee'eri 'urua'da
huanopoee'eri nama'da on'nopoika'nig'a
Diosa o'manopoeea'de. Diosyo'da
huadaknada o'nopoe. 21 Dios
o'paknok aratbut hua'enda daka'
on'nopunhuahuika'po Diostaj
oknopoehue'dik o'nika'. Diosa daka'
o'nopoepo Jesúsen huadak hua'a
huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'ika'.
Ken huadak hua'ataj oknopoehue'
huaee'erianayo on'tierikika'.
22 Judío aratbuta aknopoeya'po konig
Diosayo'da ka'dik o'enig eaktiahuayenta'
on'pakika'. Nogda nogda e'nopoee'ta'
nog aratbutada on'pakika'. 23 Hueypa
cruzte Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyate.
Oro'a o'manbatia'pakikay. Kenda judío
aratbut on'peepo huakka' o'nokbira'po
oknopoehue'dik o'nika'. Jesús hueypa
cruzte aratbuttaj o'manigbuey'uyate
nog aratbutada on'peepo nama'da
hua'a o'e on'nopoika'. 24 Judío aratbut
huaknopoee'eri kenpa'ti nog aratbut

huaknopo̱e̱'eri Jesucristotaj on'nigpe̱e̱nok
kenomeytanayo Diosa o'bakkahuea'po
onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo.
Kenda Dios o'nopo̱e̱po 'urua'da
o'kika'. 25 Kamanigbueye'po Diosa
kurudya̱' Jesústaj o'ta'mona'uyate. Dios
nopo̱e̱hue'ada o'ka' teyhue'ada o'ka'uy
aratbutada en'nopo̱e̱'tada Diosa kenda
o'ka'po huakka'nanada o'nopo̱e̱po
o'ka'uyate. Teynanada o'ka'uyate.
26 Opudomey huaknopo̱e̱'eri sue'ada
huakka' huanopo̱e̱'eri e̱e̱'pi' sue'ada
teyda huairi e̱e̱'pi' sue'ada huairi
huairiensi'po e̱e̱'pi' Diosa boktie'ea'uyne.
Kenda nopo̱e̱'dik mo'e̱ne, egomey.
27 Diosa o'pakpo sue'da huanopo̱e̱'eritaj
o'baktie'ea'uyate. Huakka' huanopo̱e̱'eria
kan'bira'e'po Diosa nopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj
o'baktie'ea'uyate. Teyda aratbut
kan'bira'e'po aratbut sue'da teytaj Diosa
o'pakpo o'baktie'ea'uyate. 28 Aratbuttaj
huairi ehue'kon kan'bayahue'po
Diosa huairi ehue'takon huanaba'taj
pai'da aratbuttaj huatibirae'eritaj
o'baktie'ea'uyate. 29 "Huadakda i̱jje̱y. Huairi
i̱jje̱y. Huakka'da ijnopo̱e̱y." Dios e'pe̱e̱te
ahue'dikda ka'nike'po kenda Diosa o'ka'uy.
30 Diosa o'paknok oro'omey Jesucristotaj
oknopo̱i̱ka'ne. Jesucristotaj oknopo̱e̱po
Diosa 'urua'da e'kika' mo'nopo̱i̱ka'ne.
Jesucristotaj oknopo̱e̱po Diostaj huadakyo'
o̱'i̱ka'ne. Jesucristotaj oknopo̱e̱po
Diosenyo'da e'kikata' o'pakika'ne.
Jesucristotaj oknopo̱e̱nok Diosa
mo'nopo't o̱e̱po mo'noeanhuahuika'apone.
31 Konige̱po, "Huaboro'da Dios. Huadakda
o̱'e̱ Dios. Huamatinepahui'eri Dios o̱'e̱.
Huakka'da o'ka'uyate. Kenpa' aratbuta
kan'manbatia'pakike'." Ken konig Apagba'a
oa'.

Jesucristo hue̱ypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda huadak hua'a Pabloa o'manbatia'pakika'uy.

2 1 A'nenda opudomeytaj
ata'huadeya'po on'huahua'uy,
egomey. Jesucristoa mo'nigka'uyatenig
ijmanbatia'pakika'uy. Diga̱'da
huanopo̱e̱'erien hua'a onikahue'
o̱'nika'uyne. 2 A'nenda opudomeyere
i̱jjunhua'po opudtaj Jesucristotayo'da
e'tia'pakika'ta' ijpakuy. Kenpa'ti
Cristo hue̱ypa cruzte o'buey'uyate
kendayo'da e'manbatia'pakta'
ijpakika'uy. 3 Jesucristoen huadak
hua'a ijmanmadika'po konig
teyhue'da i̱ji̱ka'po kenpa'ti i̱jjiriga̱'po
ijme'pukika'uy. 4 Jesucristoen huadak
hua'a ijmanbatia'pakpo konig
huakka' huamanopo̱e̱'eria 'urunanada
on'manmadika'nig manmadikahue'
i̱ji̱ka'uy. Diosen Noki̱re̱ga̱nayo
teyda be'tihuapokika'nok daka'
Jesucristoen huadak hua'ayo'da
ijmanbatia'pakika'uy. 5 Huabokereken
'uruda hua'a mo'pe̱e̱depo Diostaj
moknopo̱e̱nig'a Dios kenda pakhue'
o̱'e̱. Diosen teyda hua'a mo'pe̱e̱depo
moknopo̱i̱ka'. Kenda Dios o'pak.

Diosen e'nopo̱e̱' Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo̱e̱a̱'ika'

6 Huaknopo̱e̱'eri daka'da
o'noknopoeonhuahuika'nigtaj Diosen
'urua'da huanopo̱e̱' o'manmadikikay.
Kenda oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri
on'nopo̱i̱ka'nig manmadikahue' o̱'i̱kay.
Oy gobierno huairi o̱'nika'nignayo
on'bueyapo kenpa'ti kenomeyen e'nopo̱e̱'
ehue'da o̱'e̱a̱po. Kenomeyen hua'a
manmadikahue' o̱'i̱kay. 7 A'nennanada
Dios soatayo' o'nopo̱i̱ka'uyatenig
aratbuttaj ijmanbatia'pakikay. Huadari
kahued oro'taj kurudyo̱ ijbatohua'apoy
Diosa soatayo' o'nopo̱e̱'uyate. Kenda
ijmanbatia'pakikay. 8 Kenda nogbayo
nogbayo huairi nopoenkahue'
o̱'ne'uyate. E'nopoenka'nayo Jesús
oro'en 'uruda huairitaj hue̱ypa cruzte
arakhue' ya̱'neay'u̱ye̱t. 9 Apagba'a oa'po:
Diostaj di'da hua̱e̱'eritaj 'urua'da
Diosa mo'nigkika'apone.

Kenda Dios ’urua’da
mo’nigkikaponig aratbuten
huakpoa tiahuayhue’dikda
o̱’nika’uy. Kenda pe̱e̱hue’da
o̱’nika’uy. Kenpa’ti kenda Diosa
mo’nigkikaponig nopo̱e̱hue’da
o̱’nika’uy.

10 Kenda Diosa mo’nigkika’aponig
oro’taj a’manopoenkaya’po Diosen
Nokire̱ga̱ bo’tihuapokuyne. Aya’da
Diosa o’nopo̱e̱ Diosen Nokire̱g kenpa’ti
o’nopo̱e̱po oro’taj mo’nopo̱e̱a̱’uyne.
11 Konig nog aratbuta on’nopo̱ika’nig
oro’omeynayo nopo̱e̱hue’dik o̱’ika’ne.
Ke’nen nokire̱ga̱yo’da kenda on’nopo̱e̱.
Konigti kenda Dios o’nopo̱ika’nig
Diosen Nokire̱ga̱yo’da o’nopo̱e̱.
12 Konigti kenda Diosa katetehue’
mo’nigkika’aponig a’nopoenkaya’po
Diosen Nokire̱g oe’uy. Aratbuten
nokire̱g baehue’ o̱’u̱yne. 13 Kenda
Diosa oro’taj mo’nigkika’apone Diosen
Nokire̱ga̱ mo’nopo̱e̱a̱’uyne. Kenda
o’manmadikikay. Konig huabokerekada
on’nopo̱ika’nig manmadikahue’ o̱’ika̱y.
Diosen Nokire̱ga̱ mo’nopo’to̱e̱nok
Diosen hua’a oro’a o’manmadikikay.
14 Aratbuta Diosen Nokire̱g to̱e̱hue’
o̱’nepo kenda Diosen Nokire̱ga̱
o’manmadikika’nig pe̱e̱hue’dik o̱’nika’.
Diosen e’manmadika’ nama’da o̱’e̱
on’nopo̱e̱po. Diosen e’manmadika’
nopounkahue’ o̱’nika’. Kenomeynayo
Diosen Nokire̱ga̱ o’manopo’to̱e̱nok
on’nopoenkika’. 15 Aratbut Diosen
Nokire̱g on’nopo’to̱e̱po aya’da nopo̱e̱’dik
o̱’ne. Huadak ya̱’e̱tpi’ dakhue’ ya̱’e̱tpi’
nopo̱e̱’dik o̱’ne. Nogomey Diosen
Nokire̱g to̱e̱hue’ o̱’nepo “dakhuea’ o̱gka’,”
oro’omey huaknopo̱e̱’eritaj huaahue’dik
o̱’nika’. 16 “Kenda Dios Huairi
o’nopo̱ika’nig be’api’ nopo̱e̱hue’dik o̱’ne.
Diostaj onmadikahue’dik o̱’ne.” Apagba’a
kenpa’ oa’. Oro’nayo Diosen Nokire̱g
o’nopo’to̱e̱ne o’nopo̱e̱y. Konige̱po
Cristoen e’nopo̱e̱’ oro’akon o’nopo̱e̱ne.

Oro’ Diosenyo’da huabaa’eri o̱’e̱ne.

3 1 Ken konig huabokerek Diosen
Nokire̱ga̱ nopo’to̱e̱hue’da
mo’e̱nok opudtaj onbatia’pakdik
ijika’uy, egomey, pogomey. Konig
huasi’po huaboa’da Cristotaj
o’noknopo̱e̱denigtaj onbatia’pakdik
ijika’uy. 2 Konig huasi’potaj on’hue̱
on’yokika’ konig sigda sigda daka’da
opudtaj o’nonmadikika’uyne. Konig
huabokerektaj ijmanmadikikay
opudtaj onmadikahue’ o̱’nika’uyne.
Huabokerektaj e’manmadika’
pe̱e̱hue’dikda mo’ika’uyne oyda
kenpa’ti pe̱e̱hue’dik mo’ika’ne.
3 Aratbutada on’pakpo o̱gkika’nig
opudomeya̱kon Diosen Nokire̱ga̱
o’pakika’nig kikahue’ mo’ika’ne.
Nogtaj nogtaj dig mo’bahuahuaypo
kenpa’ti nogtaj nogtaj mo’maboyika’ne.
Konig Diostaj oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eri
o̱gkika’nig opudomey bokika’ne Diosen
Nokire̱gtaj nigpe̱e̱hue’da mo’ika’ne.
4 “Pabloen huaknopo̱e̱’eri ijje̱y.” Noga̱
boa’ne. “Apolosen huaknopo̱e̱’eri ijje̱y.”
Noga̱ boika’ne. Konig huabokerek
Diosen Nokire̱g nopo’to̱e̱hue’nanada
hua̱e̱’eri mo’ika’.
5 Do Pablo Apolosere Diosen huanaba’
o̱’e̱po Diosen o’kikay. Jesucristoen
huadak hua’a o’nonmadika’uynok
opudomey Jesústaj moknopo̱e̱’uy.
Konig Diosa mena’uynigda
ijmanmadikika’uy. Konig Diosa
Apolostaj ona’uynigda o’kika’uy.
6 Do Jesucristoen huadak hua’a
o’nonbatia’pakonhuahuika’uyne. Diosa
opudtaj huaboa’da moknopo̱e̱a̱’uyne.
Apolosa opudtaj monmadikika’uyne.
Diosa o’tihuapoknok nogiti
nogiti Cristotaj moknopo̱e̱’uyate.
7 Be’api’ Cristoen huadak hua’a
huamanbatia’pakeri hueretda ehue’da
o̱’ne. Be’api’ huamanmadika’eri
hueretda ehue’da o̱’ne. Diosayo’da

nogiti nogiti yaknopoe'taj
o'batihuapokika'. 8 Jesucristoen huadak
hua'a huamanbatia'pakeri kenpa'ti
Diosen huamanmadika'eri konigti
huadaknada ogkika'. Kenda noga noga
ogkika' Diosa o'nopoepo dakhuapa
o'bayokapo. 9 Oro' Diosenyo'da
huanigka'eri o'ene. Opudnayo
konig Diosen ta'ba mo'ene. Opudtaj
'urua'nanada Diosa mogkika'ne.

Opudomey Jesucristotaj
moknopoenok konig Diosen jak
mo'ene Diosa o'ka'. 10 Do konig
'uru jak huaka'eri ijjepo Diosa
be'teya'nok jak huanhuad konig 'iddu
ijka'uy. Jesucristoen huadak hua'a
ijmanbatia'pakikay. Ijmanmadikikay.
Diosa be'tihuapokonhuahua'uyne.
Jak 'iddu aya' jak huanhuad o'e.
Jesucristotaj eknopoe' konig jak iddu
o'e. Huaknopoe'eritaj noga Diosen
hua'a on'manmadikika'. Jesucristotaj
huaknopoe'eritaj kan'manmadikike'po
daka' kan'manmadikike'. 11 Jesucristo
konig Diosen jak 'iddu Diosa
onhuada' noga jak 'iddu ehue'dikda
o'ne. 12 Jesucristoen huaknopoe'eritaj
nogte huamanmadika'eria 'urua'da
on'manmadika'apo. Nogomeya
sue'da huadakdik huaknopoe'eritaj
on'manmadika'apo. 13 Jesús e'tiakte
Diosen kene'huaya' huame'noe
o'eapo. Kenoka' aya'da Diosen
dakhuapa on'baa'de'ika'nig'a
aya'ada on'tiahuayapo. Diosa
o'batiahuay'ea'apo. Dios konig
ta'ak o'bakpaka'apo. Sue'da huadak
en'baa'nayo o'bakpakapo. Sue'da
huadak e'manmadika' o'bakpaka'apo.
Huadakda e'manmadikika'
bakpakahue' o'eapo. 14 Konig 'iddute
jak ogkadhua'po Diosen huadak hua'a
on'manmadikika'uy. Huaknopoe'eritaj
daka' on'manmadikika'uy.
Huaknopoe'eri daka'da
eknopounhuahuika'nayo batikhue'da
e'ika'nayo huamanmadika'eritaj
dakhuapa ya'bayokapet Diosa.
15 Sue'da huadak huamanmadika'erien
huaknopoe'eri eknopoe'ada e'batiknayo
Diosen hua'a huamanmadika'eria
sue'da huadakamon
on'manmadikika'nok ehue'da o'eapo.
Huamanmadika'eriyo'da konig jak
e'bakpakya' o'noroko Cristoere onte'ti
on'noeonhuahuika'apo.

16 Opud Cristoen huaknopoe'eri
mo'ene. Opud konig Diosen jak mo'epo
Diosen Nokireg opudennopo'yo
o'ika'. 17 Diosen jak kenpa'da 'urua'da
o'ika'. Diostaj 'urua'da o'e. Kenpa'ti
opud Diosen jak konig mo'ene.
'Urua'da Diostaj mo'ika'nok. Diosen
huaknopoe'eritaj be'api' dakhuea'
e'batoka'nayo Diosa kentaj ke'poda
castiga o'magka'apo.

18 Huata'da nama'da onahue'
yanika'. "Donayo huakka' ijnopoey."
Ahue' yanika'. Aratbutenda e'nopoe'
huakka'da ijnopoey bepi' e'nopoe'nayo
hueretda e'nopoe' a'nopoeya'po
"nopoehue'da ijjey," kan'nopoike'. 19 In
huadariya' huabokerek huakka'da
on'nopoika'. Aratbutada e'nopoe' Diosa
pakhue'da o'ika'. "Huakka'da ijnopoey
aratbuta ea'ada nama'da ogkika'nok
Diosa o'nopoepo ehue'da o'maea'."
Apagba' kenpa' oa'. 20 "Huakka'
huanopoe'erien e'nopoika'taj
Diosanayo o'nopoe. Kenomey nama'da
on'nopoika'nig Diosa o'nopoe."
Kendakon Apagba' oa'. 21 Konigepo,
"Oro'en huamanmadika'erinayo
'urua'da monmadikika'ne," ken konig
batia'pakhue' yanika'. Diosanayo
opudtaj aya'da bo'yokdeme'ne.
22 Kan'manmadikike'po
opudtaj Diosa Pablo Apolosere
Pedrotaere bo'yokuyne. Huadari
bo'yokuyne. E'noe' kenpa'ti e'buey
bo'yokuyne. Oyda kenpa'ti nogok
mo'noeonhuahuika'apone. Kenda

aya’da o’puden mo’tae̱ne. 23 Opud
Cristoen mo’e̱ne kenpa’ti Cristo Diosen
o̱’e̱.

**Cristoen huata’moneria
konig o̱gkika’.**

4 1 Apolos doere Cristoen huanaba’
o̱’e̱po Jesucristoen buttida
hua’a daka’ kan’manmadike’po
Diosa mo’nopo̱e̱a̱’uyne kenpa’ti
mo’ta’mona’uyne. Ken konigda opuda̱
oro’taj mokie̱’ne. 2 Huanaba’a huairien
o’tamato̱e̱po daka’da tamato̱e̱dik
o̱’nika’po kenpa’ti ke’nen huairitaj
daka’da kan’nigpeeonhuahuike’.
3 Pablo huadakda huanaba’ Diosen
o’kika’ do’taj opudomey mo’nopo̱e̱tpi’.
Pablo sue’da huadak huanaba’ o’kika’
mo’nopo̱e̱tpi’. Kenda mepu’kehue’dik
i̱jje̱y. Kenda ijkika’uy huadakpi’
dakhue’pi’ do kenpa’ti huata’da
tome’pukhue’dik i̱jje̱y. 4 Opudomeyere
dakhue’ huamanmadika’eri huanaba’
ehue’ i̱ji̱ka’uy donayo ijnopo̱e̱y.
Konige̱po Diostaj huadakda i̱jje̱y
ahue’dik i̱jje̱y. Diosayo’da kenda
huaa’dik me’e̱ne. 5 Kurudya̱’ Cristo
tiakhued e̱e̱’ted. “Cristoen huanaba’
huadak o’ka’ dakhuea’ o’ka’,” ahue’
yanika’. Cristo e’tiakte katepi’
huanaba’ huanopoya’da o’nopo̱i̱ka’nig
kenpa’ti katepi’ o’kika’nig konig
i̱re̱g i̱re̱g o’kika’nig kenda Cristoa
o’batiahuay’ea’apo. Aya’ Cristoa kenda
o’manopo̱e̱a̱’apo. Huabokerek ’urua’da
e’kika’nayo, “Huadakda i’kikame’ne.”
Cristoa o’mana’apo.
6 Kenda huaboa’da o’nona’dene,
egomey, kenda opudtehuapa’
on’nigbatia’pakne. Konig Apolos
doere Apagba’ o’kika’nig opudtaj
o’nonmadika’ne. Apagba’tayo’da
nigpe̱i̱ka’dik mo’e̱ne. Diosen
huamanmadika’eri noga̱ “Huadakda o̱’e̱.
Kentaj ijpaki. Noga̱ huamanmadika’eri
dakhue’da o̱’e̱.” Ken konig
ahue’ yanika’. Aya’tada konigti
yan’bapakika’. 7 “Oro’nayo huadakda
o̱’e̱y. Nogomey sue’da huadak o̱’ne.”
Kenpa’ nopo̱e̱hue’dik mo’e̱ne. Aya’da
mo’mato̱i̱ka’nig kenpa’ti aya’da
mo’nopo̱i̱ka’nig Diosa mo’bayokuyne.
Konige̱po do’huada aya’da ijbae’ika’uy
nopo̱e̱hue’ yanika’.
8 Huakka’da Diostaj oknopo̱i̱kay.
Aya’da katepi’ o’paknig o’mato̱e̱y.
Opud oy mo’nopo̱e̱nig’a. Oro’ huairi
o̱’e̱y, Pablo Sósteneseretaj pakhue’ o̱’e̱y
opuda̱ mo’nopo̱e̱nig’a. Opudomey
huairi ka’ne’ ijjeretpaki. Opud huairi
e̱e̱’nayo oro’ opudere huairi yahue’dik
o̱’e̱a̱pet. 9 Jesucristoen huadak hua’a
kan’manbatia’pake’po oro’taj Diosa
mo’ta’mona’uyne. Diosa o’paknok
oro’ huairi ehue’ o̱’e̱y. Huanaba’onig
o̱’e̱y. Kenda aya’ada bo’tiahuayika’nig
bueydik o̱’ne. Aratbuta on’batia’pakika’.
10 Cristoen o’kika’nok huasegda o̱’nepo
o̱gkika’ aratbuta oro’taj mo’tinopo̱e̱po.
Oro’nayo Jesucristotaj daka’ oknopo̱i̱kay
huata’da mo’tinopo̱i̱ka’ne. Oro’nayo
teyhue’da o̱’e̱y. Opudnayo teyda
mo’e̱ne. Nopo̱e̱hue’da o̱’ne. Oro’taj
aratbuta mo’tinopo̱i̱ka’nok opudomey
huadakda o̱’ne aratbuta mo’tinopo̱i̱ke’po.
11 A’nenda oydakon aypota’ o̱’i̱kay
kenpa’ti maymaya̱’ o̱’i̱kay. Kenpa’ti
yudtata’ pai’da o̱’i̱kay. Aratbuta oro’taj
dakhuea’da mogkika’ne. Oro’ konig
nogyon nogyon o’hua’udhuahuikay.
Oro’en jak sigpi’ ehue’da o̱’i̱ka’.
12 Aypotehuapa’ yudtatehuapa’ huakka’da
o’baa’ika’po o̱’a̱ro̱gikay. Aratbuta oro’taj
e’tidi’ke’tada oro’nayo kenomeytaj
huadakda hua’a o’baa’tokikay. Kenoka’
oro’taj dakhuea’ e̱gka’te bahuadiayhue’
o̱’i̱kay. 13 Dakhuea’da oro’taj en’huaa’tada
oroa kenomeytaj huadakda hua’a
o’maboroayikay. A’nenda oydakon oro’
konig tajpo o̱’e̱nok, oro’ konig pakhue’
o̱’nika’nig o̱’e̱nok oro’taj pakhue’ mo’e̱po
mo’enne.

14 Kan'bire'po opudtaj nigmadoyahue'
o̱'nene. Opud konig do'hued huasi'po
mo'e̱nok daka'da on'boroaypo
on'nigmadoya'ne. 15 Jesucristoen
huadak hua'a huamanmadika'eria
huakka'da e'to̱e̱'pi' huaknopo̱e̱'eri
nogtida huaoj mo'to̱e̱ne. Do'taj
mo'to̱e̱ne. Konig opuden
huaoj i̱jje̱y. Jesucristo Diosen
huamanoeanhuahuika'eri o̱'e̱ opudtaj
o'nonbatia'pakika'uynok opud
moknopo̱e̱'uyne. 16 Konig do 'urua'da
ijkika'nig konigti ya̱g'kika'. Kenda
huakka'da ijpakpo o'nona'ne.
17 Konige̱po opudtaj Timoteotaj
on'nigta'moname'ne. Timoteo
Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱po
konig do'hued huasi'po huadi'nanada
o̱'e̱. Ke'na Diostaj daka' o'nigpe̱i̱ka'.
Konig Jesucristotaj ijnigpe̱i̱ka'nig
kenda monbatia'pakapone. Nog huakka'
jakyo nog huakka' jakyo Jesústaj
huaknopo̱e̱'eritaj ijmanmadikika'uynig
kenda Timoteoa monbatia'pakapone.
18 Pablo ome'pukpo oro'te tiakhue'
ya̱'e̱a̱pet sue'ada do huadakda i̱jje̱y
huanopo̱e̱'eria e'nopo̱e̱'tada, 19 a'ti
opudte ijtiakapoy ijnopo̱e̱y Diosa
e'paknayo. Kenoka' do e'tiakte
huadakda i̱jje̱y huaa'eri menpa'
huadak ka'dik o̱'neapo ijnopo̱e̱a̱poy.
Oy kenda ondapakika'nig buttida
o̱'e̱ ijnopo̱a̱poy. 20 Dios Huairitaj
e'nigpe̱i̱ka' huakka'dik huapa ehue'
o̱'e̱ Dios Huairitaj e'nigpe̱i̱ka'te Diosa
oro'taj mo'nopo'to̱e̱po Diosen e'ka'
montihuapokika'ne. 21 ¿Kateataj
bo'pak opud? A'ti do e'tiakte opudtaj
dakhuea'da e'magkapi' di' e'maepi'
daka'da e'mato̱e̱'pi'. ¿Kateataj bo'pak?

**Huaknopo̱e̱'eri e̱'e̱a̱da dakhuea'
o'ka'nok yan'maoro̱ka'.
Pabloa o'mana'uyate.**

5 1 Opudomeyere nogtida
huaknopo̱e̱'eria ke'nen huaoen
hua̱to̱e̱'taj okto̱e̱, o'tipe̱e̱y. Kenda
dakhuea'nanada o̱'e̱. Ken konig
Cristotaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritipi'
kahue' o̱'nika'. 2 Oro'omey huadakda
o̱'e̱y. ¿Mena'po kenpa' opud huata'da
mo'tinopo̱i̱ka'? Ke'na dakhuea'da
o'kika'po suhue'nanada e̱'dik mo'i̱ka'ne.
Opud e'kupopakya' maoro̱ka'dik
yanika'. 3 Do'hued hua̱so̱' opudere
ehue' e̱e̱'pi' do'hued noki̱re̱gnayo
opudere o̱'i̱ka'. Ken huabokerek
dakhuea'da o'kika' ijhuaa'dey. 4 Huairi
Jesucristo o'paknok yan'kupopak.
Do'hued noki̱re̱g opudere mo'e̱a̱pone.
Kenpa'ti Jesús Huairia opudtaj
bo'tihuapokapone. Diosen ka'dik
mo'e̱a̱pone. 5 Ken dakhue' huabokerek
ke'nen hua̱so̱'taj castiga ka̱gke'po
toto'taj yan'yokti'. Nogok Jesús Huairi
e'tiakte ke'nen noki̱re̱g onte'ti Diosere
ka'noeanhuahuike'po toto'taj yan'yokti'.
6 Dakhuea' huaka'eritaj, "Dakhuea'
i'kika'ne. Kenpa'da ya̱o̱ro̱kti'." Onahued
mo'e̱ne. "Huadakda o'kikay." Opuda̱
nama'da boa'ika'ne. Nogtiada opudya̱'
dakhuea' e'kika'nayo kenpa'ti kentaj
o̱ro̱kahue' e̱e̱'nayo a'ti aya'adakon
dakhuea'da bo'kika'apone. 7 Opud
dakhuea' kahue' mo'e̱a̱petpi' kenpa'ti
huadak bo'kika'apetpi' kenpa'ti
Cristotaj daka' mo'nigpe̱i̱ka'apetpi' ken
huabokerek dakhuea' e'ka'taj yanenti'.
'Urunopo'da ka'nike'po Cristo cruzte
oro'taj mo'nigbuey'uyate. 8 Konige̱po
huadaknopo'da mo'to̱i̱ka'po kenpa'ti
buttidayo' mo'nopo̱i̱ka'po nogi̱ti
Cristotaj yanoknopo̱i̱ka' nogi̱ti Cristotaj
yan'nigpe̱i̱ka' kenpa'ti nogomeytaj
bahuadiayhue' yanika', kenpa'ti
nogomeytaj batuktukhue' yanika'.
9 Huabokerek to̱e̱pakhued
e̱'e̱a̱da ettone'taj en'bakde'ika'nayo
dakhue'nanada o̱'e̱. Kenomeyere
i̱kahue'dik mo'e̱ne. Kenda a'nenda
o'nigmadoya'uyate. 10 Oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eria nogtaj nogtaj on'bakde'ika',

kenpa’ti nogạ e’eretmatọẹạda nogịti
nogịti huakka’da on’pakika’, kenpa’ti
nogạ on’berika’, kenpa’ti nogạ e’ketka’
diostaj on’deretpakika’. Kenomeyere
ịkahue’dik yanika’ opudtaj onahue’
ọ’nuyne. Kenomeytaj kenpa’da
bakhuahue’dik mo’ẹne. 11 Aratbut
Cristotaj huaknopọẹ’eri huama’buy
ịjjẹy ea’ada nogta nogta ettone’taj
on’bakde’ikapi’, e’matọẹạda nogda
nogda on’eretpakikapi’, e’ketka’ diostaj
on’pakikapi’, nogeria on’tierikikapi’,
borrachoa’ ọ’ịkapi’, huabere’eri
ọ’nepi’, Kenomeyere ịkahue’ yanika’.
Kemomeyere bapehue’ yanika’. Kenda
e’mana’ta’ ijpaki. 12-13 Oknopọẹhue’
huạẹ’eritaj dakhuea’da bo’ka’ne.
Manahue’dik ịjịkay. Diosayo’da
kenda mana’dik ọ’ẹ. Opudomey
huaknopọẹ’eri bo’kupopakika’ne.
Be’api dakhuea’ e’kika’nayo opudạda
maorọka’dik mo’ịka’ne. Konigẹpo
ke’na huaknopọẹ’eri ke’nen huaoen
huạtọẹ’taj oktọịka’, kentaj yanen’.

Oknopọẹhue’ huạẹ’eri huairite huama’buytaj batohuahue’ yanika’.

6 1 Menokapi’ ọ’nen huama’buy
huaknopọẹ’eri opudtaj dakhuea’
o’ka’ mo’nopọẹpo gobierno huairitaj
mo’batohua’ika’nig’a. Gobierno huairi
Cristotaj oknopọẹhue’ huạẹ’eri ọ’ẹ.
¿Mena’po Cristotaj huaknopọẹ’eried
huairite batohuahue’ mo’ịka’?
Huadakpi’ dakhuea’pi’ o’ka’ opuden
huairia ona’dik mo’ẹne. 2 Nogok
kene’huạyạ’ huame’noete aya’ aratbut
katepi’ ọgkadhuahuika’uyate Jesúsen
huaknopọẹ’eria on’mapẹẹdepo,
“Dakhuea’ on’magkadhuahuika’uyate.”
On’bahuaa’apo. Kenda mo’nopọẹne.
Opudere huaknopọẹ’eri huama’buya
sue’da nama’da dakhuea’ eka’nayo
opuden huairianayo manoeyika’dik
mo’ẹne. 3 Diosen huata’moneria
nama’da ẹgka’nayo nama’da ọgka’ oro’a
bahuaa’dik ọ’ẹạpone. Kenda mo’nopọẹ.
Konigẹpo oro’en huaknopọẹ’eritaj
daka’ o’pẹẹpo dakhuea’ o’ka’ huaa’dik
ọ’ẹạpone. Yan’manoeynoeypo
yan’bakkahuea’. 4 Huama’buy nog
huama’buytaj dakhuea’ eka’nayo
oknopọẹhue’ huạẹ’eri huairite
batohuahue’ yanika’. 5 Kenda mona’nig
opud bira’dik mo’ẹne. Opudere nogtida
huaknopọẹ’eriapi’ nog huaknopọẹ’eritaj
dakhuea’da ẹgka’nayo opudere nogtida
huama’buy huadakda huanopọẹ’eria
menpa’ yạ’ẹ. Ke’na manoeynoeyika’dik
ọ’ẹ. 6 Huama’buya dakhuea’ ẹgka’nayo
oknopọẹhue’ huạẹ’eri huairite
kan’manoeyẹ’po batohuahue’ yanika’.
7 Kenoka’ nog huaknopọẹ’eria
opudtaj dakhuea’da mogka’nok
kan’manoeyẹ’po oknopọẹhue’ huạẹ’eri
huairite mo’batohua’ika’ne. Kenpa’
bo’kika’po dakhue’nanada bo’kika’ne.
Nog huaknopọẹ’eria ontaj dakhuea’
ẹgka’te sohuata’da ịka’dik ị’ẹt kenda
huadakda ọ’ẹ. Nog huaknopọẹ’eri ontaj
ekbere’nayo kenpa’da kake’ nopọẹtdik
ị’ẹt kenda huadakda ọ’ẹ. 8 Opud
huaknopọẹ’eria nog huaknopọẹ’eri
huama’buytaj huayahuaya dakhuea’da
bo’kika’ne. Kenpa’ti mo’berika’ne.
Dakhuea’da bo’kika’ne.
9-10 Nama’da huaa’eritaj manpẹẹhue’
yanika’. Nogok aya’ada Diostaj
nigpẹịka’dik ọ’neapo. Dakhuea’
huaka’eri Diosere ịkahue’ ọ’neapo.
Kenpa’ti huạtọẹere ehue’ada nogtaj
nogtaj ettone’taj huabakdejeri Diosere
ịkahue’dikda ọ’neapo. Kenpa’ti
e’ketka’ Diosta’ huaeretpakeri Diosere
ịkahue’dikda ọ’neapo. Kenpa’ti nogen
huạtọẹ’taj huabakdejeri Diosere
ịkahue’dikda ọ’neapo. Kenpa’ti
huabotbokereka’ huabakdejeri Diosere
ịkahue’dikda ọ’neapo. Kenpa’ti
huabereeri Diosere ịkahue’dikda
ọ’neapo. Kenpa’ti nogen en’tamae’
huaeretpakeri Diosere ịkahue’dikda

o̱’neapo. Kenpa’ti borrachoa’
huakika’eri. Diosere i̱kahue’dikda
o̱’neapo. Kenpa’ti huamahui̱a’eri
Diosere i̱kahue’dikda o̱’neapo
Kenpa’ti nama’da ia’po huabakbere’eri
Diosere i̱kahue’dikda o̱’neapo.
11 Nogte huakka’mona opud kenpa’
bo’kika’uynig’a Diosa bokkahuea’uyne
kenpa’ti Diosa mo’nopo’to̱e̱nok
Diosenyo’da bo’kika’ne. Jesús Huairi
o’paknok Diosen Noki̱re̱ga̱ o’paknok
“huadakda mo’e̱ne,” Diosa mona’uyne.

Oro’en hua̱so̱’ Diosen o̱’e̱.

12 “Katepi’ e’ka’ta’ ijpakpo ka’dik i̱jje̱y.”
Aratbuta on’batia’pakika’. Katepi’ kahue’
yanika’ Diosa manahue’ e̱e̱’nayo kenda
ka’dik e̱e̱’pi’ kenda kika’dik e̱’e̱a̱da
tihuapokhue’dik mo’i̱ka’ne. Katepi’
oro’omey kika’dik e̱’e̱a̱da batikhue’dik
o̱’e̱a̱petpi’ o’nopo̱e̱po kenda kikahue’
mo’nika’. 13 Huaaypotehuapa Diosa
aypo mo’nigka’uyate. Aypotehuapa’
Diosa huaaypo bo’ka’uyate. Nogok
aypo ehue’ o̱’e̱a̱po kenpa’ti huaaypo
ehue’da o̱’e̱a̱pone Diosa kenpa’ oa’nok.
Nogen hua̱to̱e̱’taj kan’bakde’ike’po
Diosa oro’en hua̱so̱’ kahue’ o̱’u̱yate.
Cristotaj huadakdayo’ ka̱gkike’po
Diosa oro’en hua̱so̱’ o’kuyate. Kenpa’ti
Cristoa daka’ mogkika’ne. 14 Diosa
Jesús Huairitaj huakudaka’da e̱e̱’tada
o’noyhuada̱’uyatenig konigti kubarakya’
Diosa teyda o̱’e̱po mo’noyhuada̱’apone
oro’taj.
15 Oro’en hua̱so̱’ Cristoen o̱’ta̱e̱ne. Do
Cristoenso̱’ i̱jje̱po huabakdejeritaj sigpi’
bakdejhue’dikda i̱ji̱kay. 16 Huabokerek
huabakdejeritaj e’bakdejnayo botta’
e̱’e̱a̱da konig nogtida o̱’ne. Kenda
opud mo’nopo̱e̱tpi’. “Botta’ e’bakdeada
konig nogtida o̱’ne.” Apagba’a kenpa’
oa’. 17 Aya’da huaknopo̱e̱’eri Cristotaj
o’noknopo̱e̱po Cristoere konig nogtida
hua̱so̱’ o̱’ne. Konig Cristo o’pakika’nig
kenomey konigti on’pakika’.

18 Nogen hua̱to̱e̱a̱ e’bakdejta’
e’paknayo yan’makmonikati’. Kenpa’ti
nogen hua̱to̱e̱’taj on e’bakdejta’
e’paknayo ka̱e̱’ yan’nopo̱e̱po
yan’monikati’. Nog ettone’taj hua̱tino
e’mati̱e̱’nayo o̱’nen hua̱so̱’tada
dakhuea’da i’ka’ne. Nogda katepi’
dakhuea’ eka’nayo o̱’nen hua̱so̱’taj
dakhue’ o̱gkahue’ i̱’e̱ne. 19 Oro’en
hua̱so̱’ Diosen jak o̱’e̱ne. Oro’omeytaj
Diosa ke’nen Noki̱re̱g bo’yokuyne.
Oro’en hua̱so̱’yo o̱’i̱ka’. Oro’en
hua̱so̱’ Diosen o̱’ta̱e̱. 20 Huakka’teda
e̱e̱’tada Diosa mo’nigbae’uyne.
Diosa oro’taj a’nigbaeya’po Jesústaj
mo’nigbueya’uyate. Konige̱po oro’en
hua̱so̱’ ’urua’da mogkika’nok aratbut
oro’omeytaj bo’tiahuaypo, Dios
huadaknanada o̱’e̱. On’huaa’ika’apo.

**E’to̱e̱paktaj Pabloa
o’manmadika’uyate.**

7 1-2 E’to̱e̱pak menpa’ huadak
ya̱’e̱ do’taj on’nigmadoya’uyate.
Kenda e’nopo̱e̱’ta’ bo’pakpo
on’nigmadoya’uyate. Huabokerek
to̱e̱pakhue’ e̱e̱’ huadakda o̱’e̱nig’a nogta’
nogta’ e’eretpaknayo kan’to̱e̱pakike’.
Kenpa’ti ettone’ konigti hua̱to̱e̱yo’da
to̱e̱’dik o̱’ne. 3 Ettone’ e’bakdejta’
e’paknayo hua̱to̱e̱ereda bakdejdik
o̱’e̱. Konigti huabokerek e’bakdejta’
e’paknayo hua̱to̱e̱ereda bakdejdik
o̱’e̱. 4 Huabokerek e’to̱e̱pakde’
hua̱toeen hua̱so̱’ on’ta̱i̱ka’. Kenpa’ti
ettone’a̱ hua̱toeen hua̱so̱’ on’to̱i̱ka’.
5 Hua̱to̱e̱ e’paktada “Bakdeahue’ i̱jje̱y,”
ahue’ yanikati’. Kenoka’ onpapayo’
bo’pakpo sue’da huame’noe bakdejhue’
ya’nunhuati’. A’tiona’pakya’po sue’da
huame’noe bakdejhue’ ya’nunhuati’.
Ken ona’ti hua̱to̱e̱ere yan’huedikati’.
I̱dada onte’ti hua̱to̱e̱ere e’huednayo
konig huanopoada nama’da o’paknok
kenpa’ti kenda toto’ o’paknok kahue’
mo’e̱a̱pone.

6 “Yan’tọẹpak.” Manahue’ ịjjẹy.
E’tọẹpakta’ e’paknayo tọẹpakdik
mo’ẹne. 7 Do huạtọẹ tọẹhue’ ịjjẹy. Do
ịjjẹnig konig aya’ada ẹẹ’nayo kenda do
e’paktada nogte kan’tọẹpake’po Diosa
o’batihuapokika’ kenpa’ti nogte tọẹhue’
ka’ne’po Diosa o’batihuapokika’.
8 Konig do opud tọẹpakhue’
ẹ’ịka’nayo huadakda ọ’ẹ. Opud
tọẹpakhued huạẹ’eritaj kenpa’ti
ayhuataj o’nona’ne. 9 Huakka’da
huạtino e’matịẹ’ta’ e’paknayo kenpa’ti
bakdejdikda mo’ẹpo, yan’tọẹpakti’.
E’tọẹpaknayo huadakda ọ’ẹ.
Huạtọẹ tọẹhue’ ẹ’ẹạda e’bakdejta’
e’eretpakika’nayo dakhue’da ọ’ẹ.
10 Huạtọẹ’taj enhue’ yanika’. Ettone’
e’tọẹpakde’taj ijmanay. Kenda Jesús
Huairia huakkuruda o’mana’uyate.
11 Ettone’ạ huạtọẹ’taj ẹ’ennayo
nogdakon tọẹpakhue’ ka’nike’. Onte’ti
huạtọẹ’taj kan’noeyike’. Konigti
huabokereka huạtọẹ’taj kenpa’ti
enhue’dik ka’nike’.
12 Huabokerek huaknopọẹ’eri ọ’ẹpo
ke’nen huạtọẹ oknopọẹhue’ huạẹ’eri
ẹ’ẹạda ke’nen huạtọẹ’taj ẹ’enta’
pakhue’ ọ’nika’nok huabokereka
huạtọẹ’taj enhue’ yanika’. 13 Kenpa’ti
ettone’ huaknopọẹ’eri ọ’ẹpo huạtọẹ
oknopọẹhue’ huạẹ’eri ẹ’ẹạda
huạtọẹ’taj ẹ’enta’ pakhue’ ọ’ẹnok
ettone’ạ huạtọẹ’taj enhue’ yanika’.
14 Cristotaj oknopọẹhue’ huạẹ’eri huạtọẹ
ẹ’tạẹ’pi’ enhue’ ẹ’nika’nayo ettone’
huaknopọẹ’erien huạtọẹ Diostaj ’uruda
ẹ’dik ọ’nika’apo. Kenpa’ti huabokerek
huaknopọẹ’erien huạtọẹ Diostaj
’uruda ẹ’dik ọ’nika’apo. Huạtọẹ’taj
ẹ’ennayo huasi’po konig oknopọẹhue’
huạẹ’eriensi’ponig yạ’neapet.
Dakhue’da yạ’neapet. Huạtọẹ enhue’
ẹẹ’nayo huasi’po huadakda ọ’nika’apo.
15 Huabokerektapi’ ettone’tapi’ huạtọẹ
oknopọẹhue’ huạẹ’eria pakhue’
ọ’ẹpo ẹ’enta’ e’paknayo ka’nene’.
Ẹ’ennayo huabokerekapi’ ettoneapi’
huaknopọẹ’eria hua’dik ọ’ne. Oro’taj
e’nopo’noeya’ta’ o’pakika’ Diosa.
16 Ettone’ ọ’nen huạtọẹ oknopọẹhue’
huạẹ’eritaj enhue’ ẹẹ’nayo huạtọẹ
i’nopo’korea’nok Jesústaj oknopọẹ’dikpi’
ọ’ne. Kenda nopọẹ’dik mo’ẹne.
Huabokerek ọ’nen huạtọẹ oknopọẹhue’
huạẹ’eritaj enhue’ ẹẹ’nayo huạtọẹ
i’nopo’korea’nok oknopọẹ’dikpi’ ọ’ne.
Kenda nopọẹ’dik mo’ẹne. Kenda Cristoa
onahue’ mo’ụynig’a do’huada ijnopọẹpo
o’nona’ne.
17 Konig Diosa mona’uyne, konig
Diosa o’pakika’nig yạg’kika’.
Kenpa’ti nopo’koreahued mo’ẹpo
mo’ịka’nig konigti yanikati’.
18 Cristotaj yanopo’korea’ kenpa’ti
yanoknopọẹ’ Diosa ena’te
kenoka’ huabokerekensi’dak
ektegnayo kenpa’da yanikati’.
Cristotaj yan’nopo’korea’ kenpa’ti
yanoknopọẹ’ Diosa ena’te
kenoka’ huabokerekensi’dak
okteghue’ ẹẹ’nayo kenpa’da
yanikati’. 19 Huabokerekensi’dak
ektegde’ ẹẹ’nayo Diostaj huadakda
ọ’ẹ. Kenpa’ti huabokerekensi’dak
okteghue’ ẹẹ’pi’ konigti Diostaj
huadakda ọ’ẹ. Oro’omeyạ Diostaj
’urua’da e’nigpẹịka’ta’ bo’erettipakne
Diosa. 20 Yan’nopo’korea’ Cristotaj
yanoknopọẹ’ Diosa mona’uyne.
Kenoka’ konig bo’kika’uynig konigti
yạg’kikati’. 21 Yan’nopo’korea’ Cristotaj
yanoknopọẹ’ Diosa mona’uyne. Kenoka’
on nogen huanaba’ ẹẹ’nayo huanaba’
ẹẹ’pi’ mepu’kehue’ yanikati’. “Kenpa’da
yahuati’.” Ọ’nen huairia ena’nayo
yahuati’. 22 Yan’nopo’korea’ Cristotaj
yanoknopọẹ’ Diosa mona’uyne.
Kenoka’ opud nogen huanaba’ ẹẹ’pi’
oyda Diosention ’uruda kika’dik
mo’ịka’apone. Kenoka’ yan’nopo’korea’
Cristotaj yanoknopọẹ’ Diosa mona’uyne
nogen huanaba’ ehue’ ẹẹ’nayo opud

konig Cristoen huanaba'onig katepi'
Diosa o'pakika'nig yag'kikati'. 23 Oro'taj
a'manopo'yareaya'po huakka'teda
ee'tada bo'yokuyate. Diosa Cristotaj
cruzte mo'nigbueya'uyate. Konigepo
konig oknopoehue' huae'eria nama'da
on'nopoika'nig konigti nopoikahue'
yanika' kenpa'ti konig oknopoehue'
huae'eria ogkika'nig kikahue'
yanika'. 24 Yan'nopo'korea' Cristotaj
yanoknopoe' Diosa mona'uyne. Kenoka'
ken konig mo'ika'uynig huanaba'pi'
konigti yanika'. Jesúsa kenpa' onahue'
mo'uynig'a do'huada o'nona'ne egomey
pogomey.
25 Ettone' toepakhued huae'eria kate
ka'dik ya'ne. Cristoa do'taj onahue'
me'uynig'a doada ijnopoepo o'nona'ne.
Diosa do'taj me'tinepahui'uynok
konigepo opuda do'taj men'pee'.
26 Oyda oknopoehue' huae'eria
oro'omeytaj dakhuea'da mogkika'nok
opudomey huaknopoe'eri oyda
konig mo'ika'nig konigda yanika'.
27 Ettone' huatoe e'toe'nayo enhue'
yanika'. Huatoe toehue' e'ika'nayo
ettone' a'toepakya'po 'ukhue' yanika'.
28 E'toepaknayo Diostaj dakhuea'
kahue' mo'e. Mune'yo e'toepaknayo
Diostaj dakhuea' kahue' o'enig'a
mo'toepakdepo oyda pai'da nopoe'dik
mo'etpi' ijnopoey.
29 Idamon Cristo o'tiakaponok
tiona'pakonhuahua'dik yanika' kenpa'ti
huayahuaya batihuapokika'dik
yanikati'. E'toepakde' konig
toepakhued huae'erionig yan'noikati'.
30 Kenpa'ti on suhue'nada i'epo
pai'da ee'nayo ida yabatikpo Diosen
yakati' kenpa'ti fiesta ogka'po
en'durugpaknayo konig kenomeyere
durugpakhue' ee'pi' daka' Diosen
yag'kikati'. Kenpa'ti opudomey
huakupete e'baikapi' konig toehue'
huae'erionig ee'pi' Diosention daka'
yag'kikati'. 31 Indariyo mo'ika'po
bo'kika'po katetapi' eretpakhue'
ya'nepo daka' yag'kika'. Katetapi'
indariyo diga' durugpakhue' yanika'.
Ken konig ijpakpo o'nona'ne, egomey.
32 Katetapi' mepu'kehue' ya'nepo
Diosen yag'kikati'. Kenda ijpaki.
Huabokerek toepakhued o'epo Diostaj
huakka' pakdik o'ika'. Kenpa'ti
Diostaj e'durugpaka'ta' o'pak.
33 Huabokerek e'toepakde' katetapi'
mepuke'dik o'nika'. Kenpa'ti huatoe'taj
tihuapokika'dik o'nika'apo. 34 Mune'yo
toehue' o'nepo Diosenyo'da e'kata'
pakdik o'nika'. Ke'nen huaso' kenpa'ti
ke'nennopo' 'urunanada o'nepo
kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' on'pak.
Ettone' e'toepakde' nogta' nogta' o'pak.
Jakta' manhuada'dik ijjey on'nopoika'.
Kenpa'ti huatoe'ta' durugpaka'dik o'ika'.
35 Opudtehuapa' kenda 'uruda
o'nona'ne. Toepakhue'dikda mo'ene.
Nogda nogda kahue'dik mo'ene,
onahue' o'nene. Huadak e'ka' kenpa'ti
butukda e'ka' kenpa'ti kenda Dios
o'pakika'nig yag'kikati'. Yan'eretpakpo
Diosen yag'kikati'.
36 Huabokereken huayobu
toepakhueda'ded o'tone'paknok
toepakdik o'ede apag on'tanopoenok
kan'toepakike'. Kenda dakhuea'
e'ka' ehue' o'e. 37 Nogen huayobu
toepakhued e'taeted toepakhue'dik o'e
huaoa daka' oknopoenok toepakhue'dik
o'ne. Kenda huadak o'e. 38 Konigepo
huaoa ke'nen huayobu e'toepaka'nayo
sue'da huadak o'ka'. Toepakahue'
ee'nayo huadakda ogka'.
39 Ettone'en huatoe e'noe'nayo
monhue'dik o'enig'a huatoe
ekbueynayo nogtaj be'erepi' o'pakpo
Cristotaj huaknopoe'eritation
toepakdik o'ne. 40 Ona'ti e'toepaknayo
sue'da durugmon o'nika'apo.
Toepakhue' ee'nayo durugnada
o'nika'apo. Ken buttida ijnopoey. Kenda
Diosen Nokirega me'nopoea'ne.

E'ketka' diostaj huaen
e'yokika' o'timadoya'uyate.

8 [1] E'ketka' diostaj huaen e'yokde'
menpa' bape'dik o̱'i̱ka'apo oy
ijtimadoya'apoy. Kenda huakka'da
mo'nopo̱i̱ka'po huadakda i̱jje̱y
huadakda nopo̱i̱ka'dik mo'e̱ne.
Nogomeytaj oro' di' e'maika'nayo
huadakda o̱'e̱po nogi̱ti nogi̱ti Diostaj
oknopo̱i̱ka'apone. [2] Aratbut be'api'
huakka'da ijnopo̱e̱y e'nopo̱e̱'nayo
konig daka' nopo̱e̱hued e̱'e̱a̱da sue'da
on'nopo̱e̱nig'a [3] oro'omey Diostaj di'
e̱e̱'nayo do'huedsi'po o̱'nea' Diosa
mo'tinopo̱i̱ka'ne.
[4] ¿Aypo e'ketka' diostaj e'yokde'taj
menpa' oro' bape'dik o̱'e̱? Kenda
on'nopo̱e̱a̱'dene. E'ketka' dios noehue'
o̱'ne. Oro'omey o'nopo̱e̱ne. Kenpa'ti
nogtida Dios o̱'e̱. [5] Kurudyo̱ kenpa'ti
huadariyo nogda nogda dios o̱'nepo
dios o'dikka' aratbuta. Huakka' dios
kenpa'ti huakka' huairi e̱e̱'tada
[6] nogtida Apag Dios oro'nayo o'to̱e̱ne.
Apag Diosa aya'nada o'ka'uyate.
Kenpa'ti kentayo'da o'nignoika'ne.
Kenpa'ti nogtida Jesucristo Huairi o̱'e̱.
Ke'na katetapi' aya'tada o'mato̱i̱ka'.
Kenpa'ti oro'omeytaj mo't o̱i̱ka'ne.
[7] Aya'ada kenda nopo̱e̱hue' o̱'ne.
Nogte a'nenda e'ketka' diostaj
on'pakika'po huaen e'ketka' diostaj
e'yokada o̱'nada on'bapika'. Cristoen
huaknopo̱e̱'eri e̱'e̱a̱da kenda huaen
on'bape'po nama'da ijkay on'nopo̱i̱ka'.
[8] Huaen e'bape'nayo nogi̱ti Diostaj
huadak i̱kahue' o̱'e̱a̱pone. Huaen
bapehue' e̱e̱'pi' nogi̱ti Diostaj huadak
i̱kahue' o̱'e̱a̱pone. Huaen e'pe'pi'
pehue' e̱e̱'pi' Diosa oro'taj konigti di'
mo'i̱ka'ne. [9] Ken huaen bape'dik e̱'e̱a̱da
huama'buy teyda Diostaj oknopo̱e̱hue'
o̱'nepo on kenda huaen e'pe'te
on'tiahuaypo ke'nakon e'bape'nayo
dakhuea' ijkay yan'nopo̱e̱a̱pet.
[10] Huaen e'ketka' diostaj e'yokde'taj
bape'dik o̱'e̱ o̱'napi' i'nopo̱e̱po e'ketka'
diosen jakyo e'bape'nayo huama'buy
teyda oknopo̱e̱hue' o̱'e̱po ken huaen
bapehue'dik o̱'e̱ o'nopo̱e̱nig'a on'taj
be'tiahuaypo ke'nakon ya'bapeapetpi'.
Nama'da ijkay e'nopo̱e̱'ada o'bape'.
Ken dakhue'da o̱'e̱. [11] Huaen
e'ketka' diostaj e'yokde' bape'dik o̱'e̱
i'nopo̱e̱po on e'pe'nayo huama'buy
teyda oknopo̱e̱hue' o̱'e̱po on'taj
be'tiahuaypo e'pe'nayo nama'da ijkay
e'nopo̱a̱da oknopo̱e̱batikpo kenpa'da
bueydik o̱'e̱a̱po. Kentabeta' Cristo
o'nigbuey'uynig'a. [12] Kenda bo'pakpo
huaen mo'bape'nok huama'buy
teyda oknopo̱e̱hue' o̱'nepo opudtaj
bo'tiahuaypo nama'da ijkay o'nopo̱e̱po
e'pe'nayo opud kenda nama'da
mo'nigka'nok Cristotaj dakhuea'da
bo'kika'ne. [13] Huama'buytaj dakhuea'
e'manigka'ta' pakhue' i̱jje̱y. Ken huaen
do e'pe'nayo do'hued huama'buykon
be'tiahuaypo konig pehue'dik i̱jje̱y
e'nopo̱i̱ka'ada ya'bapeapetpi' kenda
ijtinopo̱e̱po ke'na dakhuea' kahue'
ka'ne'po ken huaen bapehue'da
i̱ji̱ka'apoy.

Jesucristoen huadak hua'a
huamanmadika'eritaj
Diosa o'mata'mona'uyate.
Huamanmadika'eria nogda
nogda kika'dik o̱'nika'.

9 [1] Jesucristoen huadak
hua'a kamanmadike'po
Diosa me'ta'mona'uyne. Jesúsen
huata'moneri i̱jje̱po nogda nogda
kika'dik i̱jje̱y. Jesús Huairitaj
ijtiahuay'uy. Jesucristoen huadak hua'a
opudtaj o'nonmadika'uynok Diostaj
opud mo'nopo'korea'uyne kenpa'ti
Diosen bo'kika'ne. [2] Do Jesucristoen
huata'moneri o̱'e̱ nogte aratbut
oknopo̱e̱hue' me'nene. Do Jesucristoen
huata'moneri o̱'e̱ opudnayo

mo'nopo̱e̱ne. Do Jesucristoen huadak
hua'a e'manbatia'pakte opud Jesús
Huairitaj moknopo̱e̱'uyate.
3 Nogda nogda Pabloa kikahue'dik
o̱'i̱ka'. Sue'ada on'huaa'ika'ne.
Kenomeytaj ijbaa'toki. 4 Aypo hue̱'e̱yere
aratbuta e'yokpi' ba'pokika'dik i̱jje̱y.
5 Aya'ada Jesucristoen huata'moneria
hua̱to̱e̱ on'tohua'ika'. Kenpa'ti konig
Jesús Huairien huama'buy kenpa'ti
konig Pedro huaknopo̱e̱'eri hua̱to̱e̱
on'tohua'ika' dokon e'paknayo
huaknopo̱e̱'eri hua̱to̱e̱ tohua'ika'dik
i̱jje̱y. Nog huakka' jakyo nog huakka'
jakyo e'hua'te Jesucristoen huadak
hua'a a'manmadikaya'po hua̱to̱e̱
tohua'ika'dik i̱jje̱y. 6 Jesucristoen
huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po
Bernabé doereyo'da e'baa' batikhue'dik
o̱'ne. Kenpa' nama'da mo'nopo̱e̱tpi'.
7 Sorotataj ta'ba kahue'dik o̱'nika'.
Nog aratbutanayo ta'ba eka'nayo
ta'bayo aypo bape'dik o̱'nika'.
Oveja huamato̱e̱'eria oveja on'hue̱
mai'dik o̱'nika'. 8 Konig aratbutada
on'batia'pakika' kenpa'ti o̱gkika'nig
kenda onahue' i̱jje̱y. Moisésenba'
konigti oa': 9 "Vaca 'uhua huakidtaj
o'ti̱o̱gkubere'epo e'tikaa'te
o̱jpatidokahue'dik ka̱i̱ke'. Vaca
sue'pi' bape'dik ka̱i̱ke'." Moisésa
Apagba'te o'mana'uyate. Diosa vacata'
o'mepu'kenig'a 10 oro'ta'kon o'mepu'kika'.
Kenda oro'tehuapa' Diosa mo'niga'uyate.
Konige̱po kenomey on'burupo
kenpa'ti o'nogkupaea'po ijbape'deapoy
on'nopo̱i̱ka'. 11 Diosen hua'a Jesúsen
huadak hua'akon opudomeytaj
o'manmadika'onhuahua'uynok oro'taj
dakhuapa yokdik mo'e̱ne, oro'a
huaa'dik o̱'e̱y. 12 Nog huamanmadika'eri
dakhuapa beyok a'dik e̱'nepi' dakhuapa
nogi̱ti beyok oro'ataj ona'dik e̱'e̱a̱da
ahue'dik o̱'i̱kay.
"Pablomey huakupeta' on'pakpo
Jesucristoen huadak hua'a
on'manmadikika'nok oro'omey
oknopo̱e̱hue'dik o̱'e̱y." Noga̱
nopo̱e̱'dikpi' o̱'nenok o'baa'ika'po
huakupe aypopi' menyok ahue'
o̱'i̱kay. 13 Judío aratbuta aypo
Diostaj on'nigbatotiakika'. Diosen
jakyo o'nigbatotiakika'. Diosen
jakya' huabaa'eria ken aypo
on'bape'ika'. Kenomeyen aypo
o̱'e̱. 'Uhua Diostaj on'nigarakpo
Diostaj on'nigmahui̱gika'. Ken e'mey
okta'pe on'bape'ika'. Kenda opud
mo'nopo̱e̱ne. 14 Konigti Jesucristoen
huadak hua'a huamanmadika'eria
on'manbatia'pakonhuahuika'nok
dakhuapa aypo huakupepi' bae'dik
o̱'nika'. Kenda Jesús Huairia
o'mana'uyate. 15 Huakupete
yudtapopi' manmadikahue' i̱ji̱kay. In
beroba'te dakhuapa beyok kenpa'ti
nigmadoyahue' o̱'nika'ne. Katetehue'
e'manmadika'ta' huakka' ijpakikay.
16 Jesucristoen huadak hua'a
manmadika'dik i̱jje̱po ijmanmadika'po
"Do huadakda ijkay." Do huata' huaahue'
i̱ji̱kay. Cristotaj manmadikahue'
e̱e̱'nayo do'tehuapa' dakhue'da e̱'dik
o̱'e̱. 17 Do ijpakpo Jesucristoen huadak
hua'a e'manmadikika'nayo Diosa
dakhuapa bayokdik me'e̱a̱pone. Diosa
mena'uynok Jesucristoen huadak
hua'a ijmanmadikikay. 18 Ken Cristoen
huadak hua'a ijmanmadikika'po
huakupe baehue' i̱ji̱ka'po
ijdurugpaki. Cristoen huadak hua'a
ijmanmadikika'po dakhuapa bae'dik
e̱'e̱a̱da baehue' i̱ji̱kay.
19 Do huanaba' ehue' e̱'e̱a̱da
konig aya'enda huanaba' ijyahuepo
huakka'tada a'manopo'koreaya'po.
20 Judío aratbut Cristotaj
a'nopo'koreaya'po kenoka' judío
aratbutere i̱jje̱po konig judío
o̱gkika'nig konigti ijkikay.
Moisésenba' huanigpe̱i̱ka'eri Cristotaj
a'nopo'koreaya'po kenomeyere

ijmatai̱ka'po Moisésenba'taj
nigpei̱kahue'dik ee̱'pi' ijnigpei̱kay.
21 Nog aratbut Moisésenba' toe̱hue'
huae̱'eritaj a'manopo'koreaya'po
kenomeyere i̱ji̱ka'po Moisésenba' kahue'
o̱'nika'nig dokon nigpee̱hue'dikda
i̱jje̱po Cristotaj Dioseretaj
ijnigpei̱kay. 22 Diosere onte'ti
kan'noeonhuahuike'po a'tihuapokya'po
teyda oknopoe̱hue'da huaknopoe̱'eriere
i̱ji̱ka'po kenomeyonigti ijyahuikay.
Ken nogte a'manopo'yareaya'po
konig aratbut o̱'nika'nig konigti
ijbatayahuikay. 23 Kenpa' ijkika'po
aratbut Jesucristotaj kan'pee̱'po
kan'nopo'kore'po Diosere onte'ti
kan'noeonhuahuike'po do kenomeyere
onte'ti a'noeonhuahuikaya'po.
24 On'bake'tepo nogda nogda
on'bake'tenig'a nogtiada a̱roghue'da
o̱'e̱po huakkuruda o̱kye̱dik o̱'ne. Opud
kenda mo'nopoe̱t. Cristoen e'ka'
konig e'bake'te'ikanig o̱'e̱nok Diosyo
kurudyo̱ a̱kye̱ya'po diga̱'da Cristoen
mogkika'. 25 Bola huaka'eri a̱roghue'
a̱'i̱kaya'po daka'da huata' tiokika'dik
o̱'nika'. 'Uru e'ba e'bijkiok gana
huaka'eritaj on'bayokika'. Ken e'ba
huakiok i̱dada o'ayika'. Oro'nayo konig
gana huaka'erionig mo'nepo kurudyo̱
Diosere a'noeonhuahuikaya'po Cristotaj
daka' mon'nigpei̱ka'. 26-27 Cristoere
e'noeonhuahuika'ta' ijjeretpakpo
e'ke'tepa' kethue' i̱ji̱ka'po nama'da
e'batuktukpa' kikahue' i̱ji̱ka'po
konig huanopoa ijpaknig kikahue'
i̱jje̱po konig Cristo o'paknig ijkikay.
Nogomeytaj e'manmadikikade'te
"kurudyo̱ huahue'dik i̱'e̱ne," nogok
Diosa do'taj onahue'dik me'e̱ne.

E'ketka' Diosta' pakhue' yanika'.
Pabloa o'manmadika'uyate.

10 1 In ijmanmadika'apoy
yan'nopoe̱', egomey, pogomey.
Oro'en judío adhuea'pane'omey
Diosen e̱'si̱hui̱'taj on'tahua'ika'uyate.
E̱'po̱g huabed huanopoda
aya'ada Diosa kanoktege'po
o'manigokparatuyate. 2 Ken Moiséstaj
kan'nigpei̱ke'po e̱'si̱hui̱'yo̱ kenpa'ti
e̱'po̱gyo̱ konig bautiza e̱gka'nigti
o'nokteguyate. 3 Kenpa'ti ken aypo
Diosa o'bayokika'uyatenig aya'ada
on'bapika'uyate. 4 Ken hue̱'e̱y
Cristoada o'bayokika'uyatenig aya'ada
on'mai'ika'uyate. Sipanaya̱'da hue̱'e̱y
o'manigo̱ro̱kika'uyate. Cristo konig ken
sipananig kenomeyere o'hua'ika'po
o'batihuapokika'uyate. 5 Kenomeynayo
aya'damon Diostaj e'nigpee̱ta' pakhue'
o̱'nuyatenok Diosa o'bahuadiay'uyate.
Konige̱po aratbut ehue' e̱'i̱ka'ya'
huakka'nada on'mabuey'uyate.
6 Konig kenomey dakhuea'
o̱gkika'uyatenig oro'omey konigti
dakhuea' kikahue' ka'nike'po
Diosa judío adhuea'pane'taj castiga
o'magka'uyate. 7 Konige̱po e'ketka'
diosta' pakhue' yanika'. Kenomeya̱
e'ketka' diospa' o̱gka'uyate.
O̱gka'depo "A'bapeya'po kenpa'ti
a'mamayya'po on'bahuadpo baile
a̱'e̱ya̱'po on'boduyate." Apagba'te
kenda o'madoya'uyate. 8 Kenomey
adhuea'pane'a̱ hua̱to̱e̱ ehue'tada
on'bakde'uyate. Kenme'noe veintitrés
mil on'mabuey'uyate. Konig kenomeya̱
dakhuea' o̱gka'uyate oro'nayo kikahue'
mo'nika'. 9 Huakka'ada Diostaj
on'dikdikuyatenok bihuia o'mabokenok
huakka'nada on'mabuey'uyate. Konig
kenomey o̱gka'uyatenig konigti
kahue' mo'nika'. 10 "Dakhuea'da
Diosa mogkika'ne." Sue'ada Diostaj
on'huaa'nok Diosen huata'moneri
huabarakeria kenomeytaj o'barakuyate.
Konig kenomeya̱ dakhuea'da
o̱gka'uyatenig kahue' mo'nika'.
11 Oro'en adhuea'pane'taj ken
konig Diosa castiga o'magka'uyate.
Kenda Apagba'te oro'tehuapa'

mo'nigmadoya'uyate. Oro'
o'ba'tiahuaypo in kene'huayа'
huame'noete kate 'urua'da nigkika'dik
o̱'e̱apo nopoe̱'dik o̱'e̱ne. 12 Huadakda
Diostaj o'kika'po oknopoikay
batikhue'dik o̱'e̱apoy. Kenpapi'
mo'nopoiket. Keyoj, oknopoebatikdikpi'
mo'et daka' yanoknopoika'.
13 Toto'a aya'tada me'nigpee'po
dakhuea' kagke'po o'madikdikika'.
Opudomeytakon konigti
mo'dikdikika'. Opudomeytanayo Diosa
bo'tihuapokika'nok dakhuea' kahue'dik
mo'ika'. Toto'a e'dikdikte Diostaj
moknopoepo dakhuea' kahue'dik
o̱'e̱apoy daka' yan'nopoe'.
14 Kena'po e'ketka' diostaj
eretpakhue' yanika', di'da egomey
pogomey. 15 Opudomey daka'
mo'nopoika'po kenda ijjay menpa'
buttida ya'et opudada daka' nopoe'dik
yane'. 16 Cristotaj a'batadi'keya'po
o'kupopakpo vino o'mai'uyatenig
Jesúsen mimi okkahuehue' ee' vino
o'mai'ika'apoy Diostaj dakiti ona'po
mai'dik o̱'ika'apoy. Cristo oro'taj
mo'nigbuey'uyatenig okkahuehue'
o̱'epo pan e'posakea' o'bape'ikay.
17 Huakka'nada ee'pi' Cristotaj
oknopoika'po nogso̱'tida o̱'e̱ne. Konigti
ken pan o'bape'po nogso̱'tida Cristoen
huaso̱' o̱'e̱ne.
18 Israel aratbuttaj yan'nopoepo.
Diosen jak huabaa'eria 'uhua
e'nigarakde' Diostaj on'yokdepo
on'bape'ika'. 19 E'ketka' dios ehue'
o̱'e̱. Noehue'da o̱'e̱nok huaen
e'ketka' diostaj eyokde' dakiti ehue'
o̱'e̱. Kenda ea'ta' ijpaki. 20 Diostaj
oknopoehue' huaee'eri huaen e'ketka'
diostaj on'nokyokpo dakhue' toto'ted
on'nokyokika'. Dios kuruderitaj
yokhue' o̱'nika'. Kenda ea'ta' ijpaki.
Huaen toto'taj e'yokde' toto'en
huaknopoe'eriere bapehue' yanika'.
21 Jesús Huairien mimi okkahuehue'
ee' vino nogme'noetekon yan'mai'depo
toto'en vinokon mayhue'dikda
yanika'. Jesús Huairien okkahuehue'
ee' aypo yan'bape'depo nogme'noete
toto'en aypokon bapehue'dikda
yanika'. 22 Toto'taj aypo e'yokde'
e'pe'nayo Jesús Huairia ya'diayapet.
Konigepo ken aypo bapehue' mo'nika'.
Jesús Huairinayo teyda o̱'e̱nok
okmonhue'dikda o̱'e̱ne.

Cristoen huaknopoe'eri Diostaj huadak kika'dik o̱'ne kenpa'ti di' maika'dik o̱'ne. Pabloa oa'uyate.

23 Katepi' o'pakpo ka'dik o̱'e̱ne.
Aratbuta e'da'ika'tada nogomeytaj
tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'.
Katepi' o'paki kika'dik ee'tada
nogomey Diostaj nogiti di' e'ika'taj
tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'.
24 Oro'tehuapayo'da eretpakhue'ada
nogomeytakon huadak mon'nigkika'.
25-26 Huadari ojpai' 'uhua, aya'da
aypo Diosa o'ka'uyatenok dakhuea'da
ijkay nopoehue'ada aypo jakya' huaen
mon'baika'po mon'bape'ika'.
27 Opudtaj "Mon'bape'," nogomey
oknopoehue' huaee'eria ena'nayo opud
e'bape'ta' e'paknayo yan'bapikati'.
Aya'da katepi' yan'bapikati'. Huaen
bapehue'dikpi' ya'et e'nopoe'ta'
i'pakpo. "Menpa' e'ketka' diostaj
eyokde' ya'e," manahue' mo'nika'.
28-29 "In huaen e'ketka' diostaj e'yokde'
o̱'e̱." Be'api' eda'nayo bapehue'
yanika'. E'pe'nayo ke'na oa'nig'a
nama'da o'bape' mo'tinopoapet.
Nama'da o'ka' noga e'tinopoepi'
mena'po kenda kahue'dik ijjey. Be'api'
do'taj mena'apetpi'. 30 Do aypotaj
Diostaj dakiti ea'nayo "Dakhuea'
o'ka'," huaahue' menika'. 31 Opud
e'bape'nayo e'mai'nayo katepi' boka'po
'urua'da Diosen yag'kika'. Aratbut
opudomeytaj bo'tiahuaypo 'urua'da
Dios o̱'e̱ on'batia'pakapo. 32 Daka'da

Diosen yag̲'kikati'. Judío aratbut, nog
aratbutda Diosen huabaktie'ea'eria
oro'taj bo'tiahuaypo nama'da dakhue'
kahue' ya̲'neapetpi' oknopo̲e̲batikhue'
ya̲'neapetpi'. 33 Aya'ada Jesucristotaj
kan'nopo'kore'po aya'tada
e'madurugpakata' ijpakpo daka' ijkikay.
Do'tehuapa' e'kika'ta' pakhue' i̲jje̲po
nogtehuapa' huadaka' ijkikay.

11 1 Konig Jesucristo o'kika'uyate
konigti ijkikay. Konig do ijkikay
konigti ya̲g'kikati'.

**Diosen e'manmadikaya'
ettone' kate kika'dik o̲'ne.**

2 Do'taj okkahuehue' mo'i̲ka'
kenpa'ti do'hued e'manmadika'
mo'nigpe̲i̲ka'nok huadakda o̲'ne
opudtaj ijtia'pakpo ijmana'ikay. 3 In
o'nona'ne yan'nopoenka'. Cristo aya'da
huabokereken huairi o̲'e̲. Ettone'en
hua̲to̲e̲ ke'nen huairi o̲'ne. Ken
konigti Dios Cristoen huairi o̲'e̲.
4 Huaknopo̲e̲'eri Diostaj o̲gkupopakpo
on'batadi'kea'po huabokerek
o'kumootpo e'tiona'paknayo
Diosen e'manmadika'nayo birae'dik
o̲'ne. 5 Kumoothue' e̲e̲'nayo ettone'
o'tiona'pakpopi' Diosen e'nopo̲e̲'
o'manmadika'po kubirae'dik o̲'e̲. Konig
kuse̲rena'da e'kupi'unig o̲'e̲. Dakhue'da
e̲'dik o̲'e̲. 6 Huaknopo̲e̲'eri e̲gkupopakyo
ettone' e'kumootta' pakhue' e̲e̲'nayo
aya'da huakuhuij ka̲g'kupi'e'. Aya'da
e̲g'kupi'ete e'kubira'nayo kumootdik
ka'nike'. 7 Dios onigda huabokerektaj
o'ka'uyate. Huabokerektaj
on'tiahuaypo Dios 'uruda o̲'e̲, aya'ada
aratbut nopo̲e̲'dik o̲'nika'. Konige̲po
Diostaj o̲gkupopakpo huabokerek
kumoothue'dik o̲'nika'. Huabokerek
'uruda o̲'nenok ettone'takon 'uruda
aya'ada tiahuaydik o̲'ne. 8 Huakkuru
huabokerektaj Diosa o'ka'uyate. Diosa
huabokerekenpid ettone'taj o'ka'uyate.
9 Huabokerektehuapa' ettone'taj
o'ka'uyate Diosa. Ettone'tehuapa'
huabokerektanayo kahue' o̲'uyate
Diosa. 10 Konige̲po ettone' kumootdik
yanika'. O̲gkumootpo huabokerektaj
huanigpe̲e̲'eri o̲'nika' aya'ada nopo̲e̲'dik
o̲'ne. Kenpa'ti Diosen huata'moneria
bo'tiahuayika'nok ettone' kumootdik
yanika'. Hua̲to̲e̲'taj nigpe̲e̲'dik yanika'.
11 Huabokerek ettone'ere Jesucristotaj
o'noknopo̲e̲po onpayo' huadakda
o̲'ne. Diostaj huabokerek huadak o̲'e̲.
Ettone'kon Diostaj huadak o̲'e̲. Onpayo'
Diosen o̲gkika'po. 12 Huabokerekenpid
ettone' o'ka'uyate. Kenpa'ti huabokerek
ettone'endapoya' on'si'popakika'.
Huabokerek ettone'eretaj Diosa
o'ka'uyate.
13 Menpa' ettone' kumoothue'ada
Diostaj tiona'pakdik ya̲'ne. Opud
Corintoya' huaknopo̲e̲'eri nopo̲i̲ka'dik
mo'e̲ne. 14 Huabokerek huabidkuhuijda
o̲'e̲po bira'dik o̲'e̲. Kenda opuda̲
mo'nopo̲i̲ka'ne. 15 Ettone'nayo
huabidkuhuijda huakka' on'pak.
Huakuhuij konig ettone'en akumoot
o̲'e̲. Diosa kenda bo'yokuyate.
16 Jesucristoen huaknopo̲e̲'eri
a'batadi'keaya'po e̲gkupopakyo
"Ettone' kumoothue'dik mo'e̲ne,"
be'api' e'mana'ta' e'paknayo oro' nog
huaknopo̲e̲'eriere kenda manahue'dik
o̲'e̲ne kan'nopo̲e̲'.

**Jesús e'buey okkahuehue' e̲e̲'
aypo a'bapeya'po e'kupopakada
dakhuea' o̲gkika'.**

17 In on'nigmadoya'nig huadakda
bo'kika' opudtaj ahue'dik i̲jje̲y. Opud
Diostaj bo'kupopakpo dakhuea'
bo'kika'ne. 18 A'batadi'keaya'po
bo'kupopakpo onyo' eknopo̲e̲'ta'
pakhue' mo'i̲ka'ne. Kenda huakkuruda
on'tipe̲e̲me'ne buttida onda' ijnopo̲e̲y.
19 Buttida Jesústaj huaknopo̲e̲'eritaj
aki̲e̲ya'po ondikyo' nopo̲e̲hue'ada
mo'e̲po mo'i̲ka'. 20 Ondikyo' nopo̲i̲kahue'

mo’ẽpo bo’kupopakpo ken aypo
mo’bape’po hueretda Jesús e’buey
okkahuehue’ ẽẽ’ aypo bapehue’
mo’ẽne. 21 Aypo en’batoka’de’te nogã
huakkuruda huakka’ on’bakbape’po.
Nogte bapehue’ õ’nepo aypota’ õ’nika.
Nogã huakka’da borrachoa’ õ’nika’.
Dakhuea’ bo’kika’. 22 Mena’po kenpa’
bo’kika’. Jakbet mo’ẽne. Huakka’
e’kusitoknayo opuden jakya’da
bape’dik mayĩka’dik mo’ẽne. Kenpa’
bo’kika’po Diosen huabaktie’ea’eritaj
dakhuea’da mo’manigkika’ne. Kenda
opud bo’kika’po pai’da aratbuttaj
mo’mabira’ika’ne. Opud e’kupopakte
huadakda bo’kika’ne ahue’dik ĩjjẽy.

Jesús e’buey okkahuehue’ huaunhuahuika’ aypo on’bape’uyate.
(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

23-24 Kenda Jesúsa menmadika’uynig
o’nonmadika’ne: Ken sikyo Jesústaj
taka’taj bahuayahued ẽẽ’ted Jesús
pan huaba’te o’tõẽpo dakiti, Apag
Dios, oa’depo o’posakea’uyate. “In
do’hued huãsõ’ õ’ẽ. Opudtehuapa’ Diosa
mo’bayokne. Yan’bape’. Kenoka’ Diostaj
yan’kupopakika’po pan e’posakea’
mo’bape’po do’taj okkahuehue’ huãẽ’
yãg’kikati’.” Jesúsa o’mana’uyate.
25 On’bape’depo konigti vino huamai’pu’
huaba’te o’tõẽpo, “In vino huamai’pu’
konig do’hued mimi ĩjmanigjoy opuden
dakhuea’ e’ka’ yokkahuea’apoy. Menokapi’
yan’mayĩka’po do’taj okkahuehue’
yanikati’.” Jesúsa o’mana’uyate. 26 Jesús
onte’ti tiakhued ẽẽ’ted menokapi’ in pan
mo’bape’ika’ kenpa’ti in vino mo’mai’ika’
Jesús Huairi mo’nigbuey’uyne opudã
mo’manopõẽã’ika’ne.

Monig Jesústaj okkahuehue’ huãẽ’ aypo bape’dik õ’ĩka’.

27 Huama’buytaj di’ ehue’ada kenpa’ti
daka’ oknopõẽhue’ada be’api’ Jesústaj
okkahuehue’ huãẽ’ pan e’pe’nayo
Jesúsen huãsõ’taj dakhuea’da o’ka’.
Huama’buytaj di’ ehue’ada kenpa’ti
daka’ oknopõẽhue’ada be’api’ Jesústaj
okkahuehue’ huãẽ’ vino adte nama’da
e’mai’nayo Jesúsen mimitaj dakhuea’da
o’ka’. 28 Bapehuedãded menpa’ Diostaj
daka’ ijnigpẽĩkay huakkuruda
yan’nopõẽ’. Diostaj huadakda
e’kika’nayo ken pan kan’bapike’ ken
vino kan’mayike’. 29 Jesús huãsõ’da
mo’nigbuey’uyate okkahuepo be’api’
adte nama’da e’pe’nayo kenpa’ti adte
nama’da e’mai’nayo Diosa kentaj
castiga o’magka’apo. 30 Konigẽpo
opud huakka’da dakhue’da mo’ẽne,
huakka’da teyhue’da mo’ẽne, kenpa’ti
sue’da on’bueydeme’. 31 “Menpa’ do
huadakda ijkika’,” oro’ada daka’da
e’nopõĩka’nayo Dios oro’taj dakhuea’
õgkahue’dik mo’ẽãpone. 32 Diosa
oro’taj e’nopo’korea’ta’ bo’tipakpo
sigpi’ castiga mogka’ene. Oknopõẽhue’
huãẽ’eritaj Diosa kenpa’da castiga
o’magka’apo. Oro’ huaknopõẽ’eritanayo
kenpa’da castiga ẽgka’ta’ tipakhue’
mo’ĩka’ne.

33 Ken Jesústaj okkahuehue’ ẽẽ’ aypo
a’bapeya’po bo’kupopakpo adte pehue’
yã’nepo yan’manigẽ’ika’, egomey
pogomey. 34 Diosa castiga kahue’dik
kãẽ’po be’api’ huakka’ aypotaj ẽẽ’nayo
õ’nen jakya’da yan’bapikati’. Do
ijtiakdepo nogda o’nonmadika’apone.

Diosen Nokĩrẽgã o’manopo’tõẽnok nogã nogã nogda nogda Diosen kika’dik õ’ne Diosen huaknopõẽ’eria.

12 1 Diosen Nokĩrẽgã
o’manopo’tõẽnok nogã nogã
nogda nogda Diosen kika’dik õ’ne
Diosen huaknopõẽ’eria. Kenda
e’manopõẽã’ta’ ijpaki, egomey,
pogomey.

2 A’nenda huaknopõẽ’eri ehued ẽẽ’ted
e’ketka’ dios apakhue’dikda ẽẽ’tada

opudạ bo'pakika'uy. 3 Diosen Nokịrẹgạ
o'nopo'tọenok "Jesús dakhue'da ọ'ẹ,"
be'api' ahue'dikda ọ'ne. Kenpa'ti Diosen
Nokịrẹgạ nopo'tọehue' ọ'ẹnok "Jesús
Huairi ọ'ẹ," be'api' ahue'dik ọ'ne. Kenda
e'manopọẹạ'ta' ijpaki.
4 Diosa o'pakpo nogda nogda e'kika'
Diosen Nokịrẹgyo'da nogtida ẹ'ẹạda
bo'tihuapokika'ne. 5 Dios Huairitayo'da
o'nigpẹịkapo nogpa' nogpa' e'ka' oro'
aratbuttaj o'batihuapokikay. 6 Nogạ
nogda nogda Diosen kika'dik ka'nike'po
Diosada aya'tada o'batihuapokika'.
7 Aya' huaknopọẹ'eritada
a'tihuapokikaya'po nogta'ti nogta'ti
aya'tada huaknopọẹ'eritaj Diosen
Nokịrẹgạ mo'nopo'tọịka'po. 8 Nogte
Diosen Nokịrẹgạ o'batihuapoknok
'urua'da e'ka' e'nopọẹ' manmadika'dik
ọ'nika'. Nogte Diosen Nokịrẹgạ
o'batihuapoknok Diostaj 'urua'da
e'nopọẹ' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti
e'manmadika' Diosa o'batihuapokika'.
9 Nogomeytaj Jesústaj huakka'
huaknopọẹ' o'batihuapokika'.
Kenpa'ti nogomeytaj konigti Diosen
Nokịrẹg o'batihuapoknok dakhue'taj
bayarea'dik ọ'nika'apo. 10 Nogomeytaj
Diosen Nokịrẹgạ o'batihuapoknok
konig Diosayo'da ka'dik ọ'ịka'nig
ka'dik ọ'nika'apo. Nogomeytaj
Diosen Nokịrẹgạ o'manopọẹạ'nok
Diosen manbatia'pakika'dik
ọ'nika'apo. Kenpa'ti nogomeytaj
huamakịẹ' Diosa o'tihuapokika'.
Buttida huamanmadika'eria e'tiakpi'
nama'da huamanmadika'eri e'tiakpi'
makịẹ'dik ọ'nika'apo. Nogomeytaj
Diosen Nokịrẹgạ o'batihuapoknok
nogen hua'ate manbatia'pakika'dik
ọ'nika'apo. Kenpa'ti nogomey Diosen
Nokịrẹgạ o'nopọẹạ'nok nogen hua'ate
o'manpẹẹdepo opuden hua'ate konigti
oa'. 11 Ken konigạ' ijja'dey nogda
nogda ka'dik ọ'ẹne Diosen Nokịrẹgạ
o'batihuapokika'nok. Nogtiada Diosen
Nokịrẹgạyo'da o'batihuapokika'. Diosen
Huanokịrẹgạda o'pakpo nogda nogda
e'ka' nogtaj nogtaj o'batihuapokika'.

Aya' huaknopọẹ'eri konig nogsọ'tida ọ'nika'.

12 Oro'en huạsọ'ạ hua'i huaku huaba'
nogda nogda e'tọẹạda nogsọ'tida
ọ'ẹne. Konigti Cristoen huạsọ' huakka'
ẹ'ẹạda konig nogsọ'tida ọ'ẹne. Oro'
huaknopọẹ'eri konig Cristoen
nogsọ'tida ọ'ẹne. 13 Ken, oro' aya'da
nogda nogda aratbutda ọ'ẹpo judío
aratbutpi' griego aratbutpi' huanaba'pi'
huanaba' ehue'pi' bautiza ẹgka'de'te
Diosen Nokịrẹgạyo'da nogtiada
mo'nopo'tọẹnok nogtida huạsọ' ọ'ẹne.
14 Nogtida huạsọ' nogda nogda
o'tọẹ. Huaku o'tọẹ. Hua'i o'tọẹ. Huaba'
o'tọẹ. 15 "Huaba' huạsọ'en ehue' ịjjẹy,"
hua'iapi' ea'pi' aya'enda huạsọ' ọ'ẹ.
16 "Huakpo huạsọ'en ehue' ịjjẹy,"
huapeokapi' ea'pi' aya'enda huạsọ'en
ọ'ẹ. 17 Aya'da huạsọ' huakpoyo'da
ẹẹ'nayo sigpi' pẹẹhue'dik ọ'ẹne. Aya'da
huạsọ' huapeokyo'da ẹẹ'nayo sigpi'
huịrịkhue'dikda ọ'ẹne. 18 Konig Diosa
o'pakpo huạsọ' o'ka'uyate. Kente akay'
o'nopọẹpo huakpo huapeok hua'i
huaba' huaku o'ka'uyate. 19 Huạsọ'
ọ'ẹpo hua'i huaku nogda nogda tọẹ'dik
ọ'ẹ. 20 Kenpa'ti nogda nogda ẹẹ'pi'
nogtida huạsọ' ọ'ẹ.
21 "Ontaj pakhue' ọ'ẹne," a'dik ẹ'ẹạda
huaba'taj huakpoa ahue'dik, ọ'ẹ. "Ontaj
pakhue' ọ'ẹne," a'dik ẹ'ẹạda hua'itaj
huakua ahue'dik ọ'ẹ. 22 Ken huạsọ'en
katepi' sue'da huadak ẹẹ'pi' kentaj
huakka' o'paki. 23 Ken huạsọ'en katepi'
sue'da 'uruda ọ'ẹ e'nopọẹpi' 'uruda
o'otika'ne. Kenpa'ti nog huạsọ'en katepi'
tiahuayahue'dik ọ'ẹ o'nopọẹpo daka'da
o'otika'ne. 24 Nogta' huạsọ'ta' othue'dik
ọ'ịka'ne. Ken konig kika'dik ka'ne'po
oro'en huạsọ'taj nogda nogda Diosa
o'ka'uyate. Katepi' huạsọ'en dakhue'

ee̱’pi’ o’nopoe̱po daka’da toe̱’dik o̱’e̱ne.
Ken konig huae̱’ Diosa o’ka’uyate.
25 Huakpopi’ huaba’pi’ hua’ipi’
Diosa ’urua’da o’ka’uyatenok aya’da
nogtiada o’kika’ne. Aya’ huaso̱’en
tihuapokika’dik o̱’e̱ne. 26 Nogta’tipi’
huakpopi’ hua’ipi’ huaba’pi’ kateta’pi’
dakhue’da ee̱’nayo aya’da huaso̱’ pai’da
nopoe̱’dik o̱’e̱. Nogtiada huaba’a
huakpoapi’ ’urua’da eka’nayo aya’da
huaso̱’ durugda e̱’dik o̱’e̱ne.
27 Ken oro’omey Cristoen
huaknopoe̱’eri o̱’e̱po Cristoen
huaso̱’ o̱’e̱ne. Nogda nogda
huakka’da ee̱’pi’ Cristoen huaso̱’
o̱’e̱ne. 28 Cristoen huaknopoe̱’eritaj
kan’batihuapokike’po sue’tada Diosa
o’baktie’ea’uyate. Huakkuruda
Cristoen huamata’moneritaj
o’mata’mona’uyate. Botta’taj Diosen
e’nopoe̱’ huamanbatia’pakerikon
o’baktie’ea’uyate. Bapa’takon
huamanmadika’eritaj o’baktie’ea’uyate.
Noga̱ konig tiahuayhued
o’neunhuahuika’nig huaka’erikon
o’baktie’ea’uyate. Noga̱ dakhue’ ee̱’
huabayarea’eri o’baktie’ea’uyate.
Huatihuapokeri konig yagka’
huamana’erikon o’baktie’ea’uyate.
Nogen hua’ate huaapakkon
o’baktie’ea’uyate. 29 Cristoen
huaknopoe̱’eri huakka’da o̱’ne. Aya’da
Cristoen huaknopoe̱’eri suigda Cristoen
huamata’moneri o̱’ne. Sue’da Diosen
e’nopoe̱’ huamanbatia’pakeri o̱’ne.
Sue’da huamanmadika’eri o̱’ne. Konig
tiahuayhued o’neunhuahuika’nig
huaka’eri sue’da o̱’ne. 30 Dakhue’ ee̱’
Diosen huabayarea’eri sue’da o̱’ne.
Nogen hua’ate sue’ada batia’pakdik
o̱’ne. Sue’ada nogen hua’ate
on’mapee̱edepo opuden hua’ate konigti
a’dik o̱’ne. 31 ’Urua’da Diosen ogkika’nig
yan’pakika’. Kenda huadak ee̱’pi’ nogiti
nogiti ’uruda e’kika’ on’nigmadoya’ne.
Kention aya’ada kika’dik mo’e̱ne.

Di’ yan’maika’.

13 1 Di’ e’maika’taj daknanada
o̱’e̱. Aratbuttaj di’ maehue’
e̱’ika’nayo nogda nogda nogen
nogen hua’a do ’urua’nanada
e’batia’pakika’nayo kenpa’ti konig
Diosen huata’monerien hua’anig
e’batia’pakika’nayo Diostehuapa’ konig
tambor e’pobitbitpa’ kenpayo’da e’anig
e̱’dik ijje̱y. Kenpa’ti konig siroenpa
e’bitbitte kenpayo’da e’anig e̱’dik ijje̱y.
2 Do Diosen hua’a e’manbatia’pakpi’
aya’da Diosen ireg̱ireg̱ e’nopoe̱’ do
e’nopoe̱pi’ kenpa’ti aya’da aratbuten
e’nopoe̱’ do e’nopoe̱pi’ kenpa’ti do
huakka’ yoknopoe̱po huakupa’taj
ta’mona’dik ee̱’pi’ do di’ maehue’
e̱’ika’nayo dakhuea’da e̱’dik ijje̱y.
3 Aya’da do’hued katepi’ ijmatoe̱po
pai’da huae̱’eritaj i’bayokika’po
kenpa’ti Cristotaj do’hued huaso̱’
kan’nigbakpake’ do’hua ena’nayo di’
maehue’ e̱’ea̱da ken konig ea’nayo
do’tehuapa’ dakhue’da e̱’dik o̱’e̱.
4 Di’ e’maika’ konig o̱’e̱
o’nonmadika’apone. Be’tapi’ o’maepo
ida bahuadiayhue’ monika’po. Be’tapi’
di’ o’maepo matinepahui’ika’dik
o̱’ika’apone. Be’tapi’ di’ o’maepo dig
huahuayhue’ mon’maika’. Di’ o’maepo
huairi ijje̱y ahue’ monika’. 5 Di’ o’maepo
oroayo’da huakka’ o’nopoika’ne
ahue’ monika’. Di’ e’maeada dakhuea’
bahuaahue’ monika’. Di’ e’maeada
oro’enda pakhue’ monika’. Di’
o’maepo diayhue’ mo’ika’. Dakhue’
e’kuyte di’ o’maepo bakkahuehue’
ehue’ monika’. 6 Noga̱ dakhuea’da
eka’nayo di’ huamae’eria durugda
ehue’ o̱’nika’. Noga̱ buttida e’ika’nayo
di’ huamae’eria durugda o̱’nika’. 7 Di’
o’maepo nogomeytaj dakhuea’da
ogka’ e’bahuaa’ta’ pakhue’ o̱’e̱po
di’ huamae’eria huadak ogka’niga̱
oa’ maknopoe̱’dik o̱’e̱ne. Kenpa’ti

nogomey a'ti huadaka'da ogkaapopi'
di' huamae'eri o'maknopoika'ne.
Di' o'maepo katepi' dakhue'da ee'pi'
kenpa'da di' o'maepo batikhue' monika'.
8 Di' e'maika' kenpa'da
o'unhuahuika'apo. Nogok Diosen
hua'a manbatia'pakikahue'dikda
o'neapo. Nogok nogda nogda aratbuten
hua'ate batia'pakhue'dikda o'neapo.
Kenpa'ti nogok huakka' e'nopoe'ta'
mepu'kehue'dik o'neapo. 9 Ken oyda
suhuigda Diosen o'nopoene. Suhuigda
Diosen hua'a o'manbatia'pakika'ne.
10 Jesús e'tiakte Diostaj aya'
dakhuapada o'nopoeapone. Kenpa'ti
konig oy suhuigda o'nopoepo o'kika'nig
ona'ti konigti kahue'dikda o'eapone.
11 Do huasi'po e'huae'oka' huasi'poa
menpinig ijbatia'pakika'uy. Huasi'poa
on'nopoika'nig ijnopoika'uy. Huasi'poa
on'pakika'nig ijpakika'uy. Huabokerek
ijjedepo huasi'poa ijkika'uynig
ijbatikuy. 12 Konigti oyda Diosen
sue'pi' huadak o'nopoika'ne oro'.
Konig huakoktiahuaytone'te sigda
huadak o'tiahuayika'nig konig oyda
Diosen sue'pi' huadak o'tiahuayika'ne.
Nogoknayo Diosen 'urua'da
o'tiahuayika'apone. Oyda suigda
ijnopoey nogok aya'da ijnopoeapoy.
Dios do'taj aya'da meknopoea'aponok
aya'da Diosen ijnopoeapoy. 13 Diostaj
oknopoeonhuahuika'po. Kenpa'ti
konig Diosa oro'tehuapa' o'kika'aponig
batikhue' oknopounhuahuika'po.
Kenpa'ti batikhue' di'
o'maunhuahuika'po. Kenpa'da di'
e'maunhuahuika' huakka' Dios o'pak.

Diosa mo'nopo'toenok nogen hua'ate tiona'pakdik ee'nayo egkupopakya' kenoka' nogen hua'ate tiona'pakdik mo'et.

14 1 Di' e'maeta' yaderetpakika'.
Diosen Nokirega
mo'nopo'toenok nogda nogda
Diosenyo'da kika'dik e'huae' yan'pak.
Diosen Nokirega o'manopoea'nok
Diosen e'nopoe' manbatia'pakdik
mo'ene yan'nopoepo yan'pakika'.
2 Kenomey nogen hua'ate ena'nayo
Diostaj on'tiona'pakpo aratbuttehuapa'
manigahue' o'e. Aratbuten hua'ate
ahue' o'nenok manpeehue'da o'nika'.
Diosen nokiregayo'da nogen hua'ate
o'manopoea'nok on'batia'pak.
Kenda Diosyo'da o'nopoika'nig
on'batia'pak. 3 Nogen hua'ate ea'nayo
huaknopoe'eria nopoenkahue'
o'nepo kenomeyen hua'ateda Diosen
e'nopoe' e'manbatia'paknayo
aratbut on'nopoenka'po nogiti
Diostaj o'noknopoeapo nogiti
Diosta' on'pakapo kenpa'ti
Diostaj on'nopo'durugpakapo.
4 Be'api' nogen hua'ateda Diostaj
on'tiona'pakikapi' ke'nayo'da
nogiti nogiti o'noknopoika'apo.
Noganayo daka' Diosen e'nopoe'
on'manbatia'pakika'nok Diosen
huabaktie'ea'eri Diosaj nogiti nogiti
daka' o'noknopoika'apo.
5 Aya'ada opud nogen hua'ate
a'dik ka'ne' kenda sue'da ijpaki.
Opudomey aya'ada Diosen e'nopoe'
o'nen hua'ateda manbatia'pakika'dik
ka'ne' kenda huakka'da ijpaki. Diosen
e'nopoe' e'manbatia'pakika'nayo
nogiti on'maknopoea'ika'. Nogen
hua'ate ea'nayo sue'da huadak o'e.
Nogen hua'ate e'manmadika'te noga
kenpa' oa' oro'en hua'ate e'ika'nayo
huadakda o'e. Diosen huabaktie'ea'eri
nogiti Diostaj daka' oknopoika'dik
o'neapo. 6 Konigepo do nogen hua'ate
opudtaj e'manika'nayo Diosen e'kika'
nopoeahue'dik o'nene. O'nen hua'ate
Diosen e'nopoe' e'manmadikika'nayo
Diosen huakika' nopoea'dik o'nene.
Diosenba' e'manmadikika'nayo Diosen
huakika' nopoea'dik o'nene, egomey
pogomey.

7 Huatoka’pu’a kenpa’ti guitarra
daka’da batadi’keahue’ e̱e̱’nayo katea’
ya̱’e̱t nopo̱e̱’dik o̱’e̱ne. Huatoka’pu’
guitarraere noehue’ o̱’nika’. 8 Sorotataa
a’barakya’po yan’huati’ huatoka’pu’te
’urua’da ea’nayo onokteteyo’ aya’da
hua’dik o̱’ne. Huatoka’pu’a nogpa’da
ea’nayo a’barakya’po be’api’
huahue’dikda o̱’ne. 9 Konigti opud
nogen hua’ate e’manmadika’nayo
huaknopo̱e̱’eri pe̱e̱hue’da o̱’nepo
peunkahue’ o̱’nepo. Nogen hua’ate
boa’po kenda bapokatayo’da mona’ne.
10 Indariyo huakka’nada hua’a o̱’ne.
Aya’ aratbutada hua̱’en hua’ada pe̱e̱’dik
o̱’ne. 11 Nogen hua’ata do nopo̱e̱hue’
e̱e̱’tada be’api do’taj batia’pakdik
mo’i̱ka’ne. Konig esoerida mo’e̱po.
12 Konige̱po nogda nogda Diosen
’urunanada a’kikaya’po Diosen
Noki̱re̱g e’nopo’to̱e̱ta’ bo’pakika’po
Diosen huabaktie’ea’eri nogi̱ti nogi̱ti
kanoknopo̱i̱ke’po Diosen Noki̱re̱gtaj
yan’eretpakika’.
13 Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱e̱nok
nogen hua’ate e’manmadika’nayo
ken hua’a nopo̱e̱hue’ e̱’e̱a̱da
“Huaknopo̱e̱’eritaj kenpa’ ijjay
huamana’kon be’tihuapok Dios,”
yan’tiona’pakika’. 14 Do’hua
nogen hua’ate nopo̱e̱hue’ e̱’e̱a̱da
e’tiona’paknayo do’hued noki̱re̱ga̱
o’tiona’pak. Kenda huadik
i̱jtiona’paknig nopo̱e̱hue’ i̱jje̱y. 15 Diosen
Noki̱re̱ga̱ me’nopo’to̱e̱nok nogen
hua’ate ijtiona’pakika’apoy. Kenpa’ti
oro’en hua’ate ijtiona’pakika’apoy.
Kennayo nopoenka’dik o̱’nika’apo.
Diosen Noki̱re̱ga̱ me’nopo’to̱e̱nok nogen
hua’ate ijbatadi’kika’apoy. Kenpa’ti
oro’en hua’atekon ijbatadi’kika’apoy.
Aratbuta kennayo nopoenka’dik
o̱’nika’apo. 16 Opuda̱da huakka’mona
Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱e̱nok
nogen hua’ate bo’tiona’pakika’nig’a
opudomeyen hua’atekon manahue’
e̱e̱’nayo nog huaknopo̱e̱’eri
e’pe̱e̱a̱da opudere, “Dakiti Dios,”
tiona’pakhue’dik o̱’neapo. Opudtaj
nopo̱gkahue’dikda o̱’neapo. 17 Nogen
hua’ate ’urua’da mo’tiona’pakika’nig’a
nogomey nopoenkahue’ o̱’nika’po
nogi̱ti Diostaj oknopo̱e̱hue’ o̱’neapo.
18 Nogen hua’ate donayo huakka’da
tiona’pakika’dik i̱jje̱y. Opudomeynayo
nogen hua’ate sue’da tiona’pakdik
mo’i̱ka’ne. Konige̱po Diostaj dakiti
i̱jikay. 19 Diostaj a’batadi’keaya’po
Diosen huabaktie’ea’eri e̱gkupopakya’
huaknopo̱e̱’eritaj ijmanmadika’po
kan’nopo̱e̱gke’po aratbuten hua’ate
huabaniga̱’ huadikyo’da ea’ta’ ijpaki.
Nog hua’ada aratbut nopoenkahue’dik
o̱’nenok huakka’ huadik ea’ta’ pakhue’
i̱jje̱y.
20 Huasi’po sue’da huadak
o’nopo̱i̱ka’ konig huasi’po nopo̱e̱hue’
yanika’. Huasi’po dakhuea’ e’kika’
nopo̱e̱hue’ o̱’ne. Ken konigyo’
yan’nopo̱i̱ka’. Konig huatone’
on’nopo̱i̱ka’nig daka’ yan’nopo̱i̱ka’,
egomey pogomey. 21 “In aratbuttaj
nogen hua’ate ijmanbatia’pakapoy.
Nog aratbut nogbaya’ do ijpaknok
on’manbatia’pakaponig’a do’hued
aratbuta pe̱e̱hue’da me’neapone.”
Dios Huairia oa’. Kenpa’ Diosba’te
o’madoya’uyate. 22 Diosen Noki̱re̱ga̱
huakka’montaj mo’nopo’to̱e̱nok nogen
hua’ate e’mana’nayo huaknopo̱e̱’eritaj
nogi̱ti tihuapokhue’ mo’i̱ka’apone.
Diosa ke’poda castiga magka’dik
o̱’e̱a̱po. Oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria
nopo̱e̱’dik o̱’neapo. Diosen Noki̱re̱ga̱
mo’nopo’to̱e̱nok Diosen e’nopo̱e̱’ opud
huaknopo̱e̱’eri en’manbatia’paknayo
opud nogi̱ti oknopo̱e̱’dik mo’e̱a̱pone.
Oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’erinayo e’pe̱e̱a̱da
Diosa ke’poda castiga magka’dik
o̱’e̱a̱po oknopo̱e̱hue’da o̱’nika’.
23 Ken aya’ Diosen huabaktie’ea’eri
e̱gkupopakyo nogen hua’ate aya’ada

e’tiona’paknayo esoeripi’ oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eripi’ e’kudnayo, opudtaj
“huaseg o̱’ne,” huaa’dik mo’e̱a̱pone.
24 Diosen Nokı̱re̱ga̱ huaknopo̱e̱’eritaj
mo’nopo̱e̱a̱’nok Diosen e’nopo̱e̱’
aya’ada e’manbatia’paknayo esoeripi’
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eripi’ on’kudpo
mo’pe̱e̱po nama’da dakhuea’ ijkika’mey
on’nopo̱e̱a̱po. Aya’da on’tiahuaydepo
Apagba’kon on’pe̱e̱po nama’da dakhuea’
ijkika’mey on’nopo̱e̱a̱po. 25 Kenomey
dakhuea’da ı̱jkika’mey huanopoya’da
on’nopo̱e̱po ’urua’da Dios o̱’e̱
on’batia’pakapo. Kenpa’ti opudere Dios
o̱’ı̱ka’ on’da’apo.

**Huaknopo̱e̱’eri Diostaj
ya̱gkupopakpo ’urua’da ya̱g’kikati’.**

26 In konig bo’kika’ne ijja’apoy,
egomey. Bo’kupopakdepo opud
sue’ada mo’batadi’kika’ne, noga̱
on’manmadikika’, noga̱ Diosen
e’nopo̱e̱’ on’manbatia’pakika’, noga̱
nogen hua’ate on’manbatia’pakika’
noga̱ koniga̱’ oa’ on’mana’ika’. Kenda
aya’da bo’kika’po huaknopo̱e̱’eria
nogı̱ti moknopo̱ı̱ka’apone ’urua’da
Diosen bo’kika’apone. 27 Nogen
hua’ate e’manbatia’paknayo kenigada
botta’ bapa’api’ a’dik ka’ne’.
Nogti nogtiada kan’batia’pake’
kenpa’ti noga̱ be’api’ koniga̱’ oa’
kan’mana’ike’. 28 E̱gkupopakya’ nogen
hua’ate ea’nayo koniga̱’ oa’ be’api’
mationtaahue’dik e̱e̱’nayo nogen
hua’ate ahue’ yanika’. Nogen hua’ate
soatayo’ yan’batia’pakika’ kenpa’ti
Diostaj soatayo’ yan’tiona’pakika’.
29 Diosen Nokı̱re̱ga̱ e’manopo̱e̱a̱’nayo
botta’a bapa’api’ kan’dapake’. Menpa’
buttida yadet. Nama’dapi’ yadet.
Noga̱ daka’da yan’mape̱e̱depo
yanda’. 30 Nog huabokerektaj Diosa
huaboa’da e’manopo̱e̱a̱’nayo ke’na
o’manbatia’pakdenig’a kan’batike’.
31 Aya’da opudomey Diosen
Nokı̱re̱ga̱ mo’manopo̱e̱a̱’denok
yan’manbatia’pakti’. Nogti nogtiada
yan’manbatia’pakika’. Aya’da
huaknopo̱e̱’eri kan’manopo̱e̱’po
kenpa’ti Diosen kan’eretpake’po
yan’manbatia’pakika’. 32 Kenomey
Diosen Nokı̱re̱ga̱ e’manopo̱e̱a̱de’te
manbatia’pakdik o̱’nepo e’paknayo
kenpa’ti noga̱ e’manbatia’pakte
daka’da nigı̱ka’dik o̱’neapo.
33 Konige̱po e’kupopakya’ onokteyo’
yan’batia’pakika’ Diosanayo manahue’
o̱’e̱. Nogti nogtiada e’niga’pakta’ Diosa
o’pak.

Nogya̱’ nogya̱’ Diosen
huabaktie’ea’eri Diostaj o̱gkupopakpo
ettone’omey batia’pakhue’ ka’nike’.
34 En’batadi’kea’te mogkupopakpo
ettone’ soatayopi’ batia’pakhue’ ka’nike’.
Konig Apagba’a o’mana’ika’nigda
hua̱to̱e̱’taj nigpe̱ı̱ka’dik o̱’ne.
35 On’batadi’kea’po e̱gkupopakya’
ettone’ e’batia’paknayo dakhue’da
o̱’e̱. Konige̱po ettone’ hua̱to̱e̱’taj katea’
yaa’ enatuta’ e’paknayo hua̱’en jakyo
yan’tiakdepo katea’ yaa’ ka’nonike’.

36 Oro’omey Jesucristoen huadak
hua’a huakkuruda o’pe̱e̱’uy nopo̱e̱hue’
yanika’. Oroyo’da huadak hua’a
o’nigpe̱ı̱kay nopo̱e̱hue’ yanika’.
Nogomey kenpa’ti Diosen hua’a
on’e’uyate. Yan’nopo̱ı̱ka’. 37 Diosenba’
manmadika’dik ı̱jje̱y kenpa’ti
Diosen Nokı̱re̱ga̱ me’nopo̱e̱ne kenda
be’api’ e’nopo̱ı̱ka’nayo kenda do
Pabloa on’nigmadoya’nig Jesúsen
hua’a o̱’e̱, kan’nopo̱ı̱ke’. 38 Konig
do on’nigmadoya’nig kenomey
huamanmadika’eria e’nopo̱e̱’ta’ pakhue’
e̱e̱’nayo ke’nen hua’a pe̱e̱hue’dik
yanikati’.

39 Diosen e’nopo̱e̱’ a’manopo̱e̱a̱ya’po
yaderetpakika’. Noga̱ nogen hua’ate
ea’ta’ en’paknayo kee’ manahue’dik
yanika’, egomey. 40 Nogen hua’ate a’dik
e̱e̱’pi’ onokteteyo’ ahue’ yanika’. Ona’ti

ona’ti nogda nogda ’urua’da kika’dik
mo’ẹne. Aya’da huadakayo’ kika’dik
mo’ẹạpone.

Cristo e’bueyada o’noyhuaduyate.

15 [1] Kenda yan’diknopọịka’
oydakon ona’ti o’nona’ne,
egomey, pogomey. Opudtaj
a’manoeanhuahuikaya’po
Jesucristoa mo’nigbuey’uyate.
O’nona’uynok opudạ moknopọẹ’uy.
Kenpa’ti daka’da moknopọịka’ne.
[2] Moknopọịka’nok Diosa dakhuea’
e’ka’ bokkahuea’uyne kenpa’ti
onte’ti mo’noeanhuahuika’apone
daka’da eknopọịka’nayo. Daka’da
oknopọịkahue’ ẹẹ’nayo onte’ti
noeanhuahuikahue’dik mo’ẹạpone.
[3] Kenda Diosa me’nopọẹạ’uynig
huakkuruda opudtaj
o’nonmadika’uyne. Konig Apagba’te
Cristotaj o’timadoya’uyatenig
konigti oro’ dakhuea’ o’kika’nok
Cristo mo’nigbuey’uyatenig
o’nonmadika’uyne. [4] Ẹgkubarakka’de’te
bapa’ huame’noe e’tipokde’te konig
Apagba’ oa’uyatenigda konigda Diosa
Cristotaj o’noyhuadạ’uyate. [5] Cristo
o’noyhuaddepo Pedrotaj o’huahua’po
o’huahuay’ea’uyate. Nogok doce
Cristoen huamata’moneritaj Jesúsa
o’bahuahuay’ea’uyate. [6] Nogok onteteyo’
quinientos huama’buya Jesústaj
on’tiahuay’uyate. Onen’ kenomey
huakka’mon bueyhued ọ’ne. Nogte
on’mabuey’uyate. [7] Nogok Jacobotaj
Jesúsa o’huahuay’ea’uyate kenpa’ti
aya’da Cristoen huata’moneritaj
o’bahuahuay’ea’uyate.
[8] Jesús do’taj kenpa’ti ta’pota’da
be’huahuay’uyne. Do nogpa’da
ta’pota’da ijnopo’korea’uy. [9] Nog
Cristoen huata’moneri huadakda
ọ’ne. Donayo dakhue’mon ịjjẹy.
Kenpa’ti Cristotaj huaknopọẹ’eritaj
dakhuea’da ijmagkika’uynok do’taj
Cristoen huata’moneri dikkahue’dik
ọ’nene. [10] Diosa me’tinepahui’po
bekkahuea’uynok Cristoen
huata’moneri ịjjẹ’uy. Nama’da
okkahueahue’ me’ụyne. Nogomey
Diosen sue’da ọgkika’uy. Donayo
huakka’mon Diosen ijkikay. Do’huada
kikahue’ ịjjẹpo Diosa do’taj
me’nopo’tọẹnok ijkikay. [11] Nog Cristoen
huata’moneria doapi’ Cristoen huadak
hua’a o’nonbatia’pakuynok opudomey
moknopọẹde’uy.

**Cristotaj huaknopọẹ’eri
en’bueyika’tada nogok Diosa
o’manoyhuadạ’apo.**

[12] Cristo huakudaka’da ẹ’ẹạda
o’noyhuaduy. Oro’a o’manbatia’pakikay.
“On’bueypo noyhuadhue’ ọ’nika’apo.”
Mena’po sue’ada kenpa’ boa’ika’.
[13] On’bueydepo noyhuadhue’dik
ẹẹ’nayo Cristokon noyhuadhue’
yạ’ẹạy’uyet. [14] Cristo noyhuadhue’
ẹ’ụynayo oro’ huadak hua’a
nama’da o’manbatia’pakikayet
kenpa’ti opud Cristotaj nama’da
moknopọịkayet. [15] Cristo noyhuadhue’
ẹ’ụynayo oro’ Diosen nama’da
huamanbatia’pakeri ọ’ịka’yet. Dios
Cristotaj o’noyhuadạ’uyatenig oro’a
o’nonbatia’pakika’uy. Ken en’bueyada
noyhuadhue’dik buttida ẹẹ’nayo
Cristokon noyhuadhue’ yạ’ẹạy’uyet.
[16] E’buey noyhuadhue’dik ẹẹ’nayo
Cristokon noyhuadhue’ yạ’ẹạy’uyet.
[17] Cristo noyhuadhue’ ẹẹ’nayo
nama’da Cristotaj moknopọẹayetnig’a
kenpa’ti dakhuea’ e’ka’
mo’tọẹạyetnig’a. [18] Kenpa’ti Cristotaj
huaknopọẹ’eri on’bueydepo kenpa’da
yan’buey’ayetnig’a. [19] Oyda o’noepoed
oro’ Cristotaj nogok noyhuadhue’dikda
ẹẹ’nayo pai’nanada ọ’ẹạyetnig’a.
[20] Cristo e’bueyada o’noyhuaduyate.
Buttida ijjay. Cristotaj huaknopọẹ’eri
e’mabueyada on’manoyhuadạpo. Cristo

huakkuruda o'noyhuaduyate. [21] Nogtida
huabokerek Diostaj nigpe̱e̱hue'
o̱'e̱po huakkuruda o'buey'uyatenok
oy aya'da on'mabueyika'. Konigti
nogtida huabokerek huakkuruda
o'noyhuaduyatenok aya'da noyhuaddik
ya̱'neapet. [22] Aya'da aratbut
Adánen adhuea' huasi'poen o̱'nepo
on'mabueyika'apo. Kenpa'ti aya'da
Cristoen huanigpe̱i̱ka'eri onte'ti Diosere
on'noeonhuahuika'apo. [23] Huakkuruda
Cristoa o'noyhuaduyate. Nogok Cristo
e'tiakte aya'ada Cristoen huaknopo̱e̱'eri
on'noyhuada̱po. [24] Kenoka' kene'hua̱ya̱'
huame'noe o̱'e̱deaponok gobierno
huairitaj, huantopataj, kurud huairitaj
Cristoa kenpa'da o'mabatika'deapo.
Apag Diostaj aya'da huaknopo̱e̱'eritaj
Cristoa o'bayokapo. [25] Cristoen taka'taj
aya'tada maenhued e̱e̱'ted Cristoa
huairi e̱'dik o̱'i̱ka'apo. [26] E'bueyika'
Cristoen kene'hua̱ya̱' taka' o̱'e̱.
Ta'pota'da e'bueyika' o'batika'apo
onte'ti aratbut bueyhue'dik o̱'nika'apo.
On'noeonhuahuika'apo. [27] Aya'ada
Cristotaj nigpe̱i̱ka'dik o̱'nika'apo.
Diosa o'mana'uyate. Aya'ada Cristotaj
nigpe̱i̱ka'dik o̱'nenig'a Diosayo'da
nigpe̱e̱hue'dik o̱'e̱. Diosa o'mana'po
Diosayo'da Cristotaj nigpe̱e̱hue'dik
o̱'e̱. [28] Do'hued Huasi'poa aya'tada
manika'dik o̱'e̱. Diosa o'mana'uyate.
Kenoka' aya'ada Cristotaj
on'nigpe̱e̱depo Cristo Diosen Huasi'po
o̱'e̱po Diostaj o'nigpe̱i̱ka'apo. Ayedda
huairi Dios o̱'i̱ka'apo.

[29] Nogi̱ti in yan'nopo̱e̱': Sue'ada
aratbut e'bueytaj bautiza on'magkika'.
¿Mena'po kenpa' ya̱g'kika'? ¿E'buey
noyhuadhue' e̱e̱'nayo mena'po nogomey
e'bueytaj bautiza yan'magkika'?

[30] ¿E'buey noyhuadhue'dik
ene'nayo mena'po oro'taj kirigayo̱'
e'arakta' bo'tipakika'ne? [31] Aya'da
huame'noe kirigayo̱' do'taj e'arakta'
men'tipakika'ne. Buttida i̱jjay.
Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka'da
moknopo̱i̱ka'nok, durugda i̱jje̱y,
egomey pogomey. [32] Do Jesúsen
huadak hua'a ijmanmadikika'nok
Efeso oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria konig
o̱jpai' toyahuehue'dik hua̱e̱'eria
diga̱' me'nogkika'uyne. En'buey
noyhuadhue'dik ene'nayo nama'da
pai'da ijnopo'e̱ayetnig'a konig o'da'ika'
mon'bape' mon'mamai' mon'durugpak
eme'te o'bueyapone.

[33] Nog aratbuta nama'da e'da'nayo
pe̱e̱hue' yanika'. "Huadakda huaka'eri
dakhuea' huaka'eriere e̱'i̱ka'nayo
huadak huaka'eri onte'ti dakhuea'da
o̱gkika'apo." [34] Yan'nopo'yarea'.
Dakhuea' e'ka' yan'batik. 'Urua'da
Diostaj ya̱g'kika'. Opud sue'ada
Diostaj oknopo̱e̱hue' mo'i̱ka'ne. Opud
me'pukdik ka'nike'po kenda ijjay.

¿Monig e'bueyomey yan'noyhuada̱pet?

[35] ¿Monig e'buey yan'noyhuada̱pet?
¿Monigso̱' ya̱'neapet? Be'api'
yan'da'apet. [36] Konig a'ay' nopo̱e̱hue'
e̱'e̱a̱da yan'da'apet. Huakid
e'batuke'onig aratbut huakudaka'da
o̱'nika'. Huakid e'batuke'te huakpi
o'tibodepo huakidnayo para'dik
o̱'e̱. [37] Ken e'batuke' huakidyo'da
o̱'e̱, toketkidpi' katekidpi'. Huakpi
e'kerekte huakid konigti ehue' o̱'i̱ka'.
[38] Konig Dios o'pakpo nogti nogti
huakidtaj huakiden nogso̱'dakon
o'ka'uyate. [39] Nogda nogda hua̱so̱'
Diosa
o'ka'uyate. Aya'da hua̱so̱' konigti ehue'
o̱'ne. Aratbuten hua̱so̱' o̱'e̱. O̱jpai' nog
hua̱so̱'da o̱'ne. Bakoy nog hua̱so̱'da
o̱'ne. Biig nog hua̱so̱'da o̱'ne. [40] Kurudyo̱
hua̱e̱'erien hua̱so̱' on'to̱i̱ka'. Huadariyo
hua̱e̱'erien hua̱so̱' on'to̱i̱ka'. Kurudyo̱
hua̱e̱'eri 'urunanada o̱'ne. Huadariyo
hua̱e̱'eri 'uruda o̱'nepo nogpa'da o̱'ne.
[41] Niokpo jeyda o̱'i̱ka'. Puugnayo sigda
jey o̱'i̱ka'. Siokpo suhuigda jey o̱'i̱ka'.

Nog siokpoa jeymon o̱'nika'. Nogda
nogda siokpo nogpa' nogpa' jeymon
o̱'nika'. 42 Konigti huasō' on'bueydepo
e'kubarakka'de'te para'dik o̱'ne.
Nogpa'da on'noyhuada̱po. Onte'ti
bueyhue'dik o̱'nika'apo. 43 Kenpa'ti
huasō' kubarakya' dakhue'da o̱'ne.
'Urua'nanada Diosa o'manoyhuada̱'apo.
Huasō' kubarakya' teyhue'da o̱'nika'.
E'noyhuada̱de'te teyda o̱'neapo.
44 Aratbuten huasō'da on'kubarakka'po
nokīreg huasō'da on'noyhuada̱po.
Aratbuten huasō'da o̱'nika'. Kenpa'ti
nokīreg huasō'dation o̱'nika'.
45 "Adán huakkuruda huabokerek
o̱'ṵyate. Diosa o'noea'nok o'noe'uyate."
Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.
Cristonayo konig nog Adán
huata'poeri o̱'ẹpo o'manoea'po kenpa'ti
onte'ti o'manoeanhuahuika'apo.
46 Huakkuruda oro'en huasō'
o'tọẹne. Nogok nokīrẹgda huasō'kon
o'tọīka'apone. 47 Huakkuruda
huabokerek soroktaj e'ka' o̱'ṵyate.
Sorokte huaīka' o̱'ṵyate. Nogokda Jesús
Huairi kurudya̱' o'tiakuyate. 48 Aya'da
huabokerek huadarieri konigti Adán
o̱'nika'. Soroktaj e'ka' o̱'ẹne. Aya'da
Cristoen huaknopọẹ'eria konig Cristoen
huasō' on'tọẹa̱po. Konig kurudyọ
huaẹ'erien huasō' on'tọīka'apo. 49 Diosa
soroktaj Adántaj o'ka'uyate. Oro'
Adánonigti o̱'ẹne. Cristo kuruderi o̱'ẹpo
mo'nigtiakuyate. Cristonigti o̱'ẹa̱pone.
50 Aratbut huadarieri huasō'
huaay'ere īdada on'bueyapo.
Konigẹpo Dios Huairiere ehue'dik
o̱'neonhuahuika'apo, ijjay, egomey,
pogomey. 51 Kenda Diosayo'da
sohuatayo' o'nopọīka'nig kenda
ijmanopọẹa̱'apoy. Oro' aya'da
bueyhued ẹẹ'pi' aya'da nogpa'da
o̱'ẹa̱pone. 52 Nogok Diosen huatoka'pu'
ta'pota'da en'toka'te a'timon konig
ekposikatupa' īdada o'manoyhuada̱'apo.
Nogpa'da o̱'ẹa̱pone. E'buey'uy
kenpa'da o'manounhuahuika'apone.
Ona'ti bueyhue'dikda o̱'ẹa̱pone. Oro'
aya'da nogpa'da o̱'ẹa̱pone. 53 Oro'en
huasō'nayo bueydik o̱'īka'ne. Nogda
huasō' tọẹdik o̱'ẹa̱pone. Konig
parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dik
ẹ'dik o̱'ẹa̱pone. 54 Oro'en huasō'nayo
bueydik o̱'īka'ne. Nogok nogda
huasō' o'tọẹdeapone. Parahue'dik
kenpa'ti bueyhue'dikda o̱'ẹa̱pone.
"'Urua'da Diosa o'manoea'nok ona'ti
bueyhue'dikda o̱'ẹa̱pone," Diosba'a
kenpa' oa'. Nogok ken konigda o̱'ẹa̱po.
55 Oro' Cristoere o'noeonhuehuika'po
pai'da nopo'ẹhue'dik o̱'ẹa̱pone. Onte'ti
bueyhue'dik o̱'ẹa̱poy. 56 Dakhuea'
o'ka'po bueydik o̱'ẹnig'a, Moisésenba'
nigpẹīkahue'dik o̱'ẹpo dakhuea'
o'kika'uynig'a, 57 Jesucristo Huairi
oro'taj mo'nigbuey'uyatenok 'urua'da
kika'dik o̱'īka'ne kenpa'ti kenpa'da
bueyhue'dik o̱'ẹa̱pone. Konigẹpo
"Dakiti Dios," ona'ika'ne.
58 Konigẹpo Jesús Huairienyo'da
daka' mogkika'. Kirigayo̱' daka'
mogkika'. Nogīti nogīti daka' mogkika'.
Batikhueada mogkika'. Jesústaj
moknopọẹpo Diosen bokika'po
nama'da kikahue'dik mo'ẹne.

**Pai'da huama'buy
huaknopọẹ'eritaj huakupe
a'bayokya'po yan'manigīka'.**

16 1 Jerusalényo̱ pai'da huama'buy
huaknopọẹ'eritaj huakupe
a'bayokya'po yan'manigīka'. Konig
Galacia huadaribayo huaknopọẹ'eritaj
ijmana'uynig opud konigti
yan'manigya̱'ika'. 2 Aya' huame'noe
ibaa'po huakupe e'ika' domingote suepi'
yan'manigya̱'ika'. Huakka' e'tọẹ'nayo
sue'da huakka' yan'manigya̱'ika'.
Do e'tiakte dakhuapa huakupe
e'manigya̱'de' ya̱'ẹa̱pet. Onte'ti onte'ti
"beyok" manahue'dik mo'īka'apet. 3 Do
e'tiakde'te huakupe kan'tohue'po sue'da

huabokerektaj opudạ e'baktie'ea'de'te
Jerusalényọ ijmata'mona'apoy.
Opuden huakupe mo'manigyạ'ika'nig
on'tohua'apo. Kenpa'ti beroba'te kenda
ijmanigmadoya'aponig on'tohua'apo.
4 Do hua'dik ẹẹ'nayo kenomeyere
ijhua'apoy.

Nogyon nogyon ijhua'eapoy,
Pabloa oa'uyate.

5 Ijhua'udhuahua'po Macedoniabayo
do a'bata'huadunya'po pokdik
ịjjẹạpoy. Nogok Corintoyo huakka'
jakyo ijhua'apoy. 6 Opudere ịjhue'da
ịjịka'apetpi'. Uua' huaka'ok ịjịka'apetpi'.
Opudere ịjjundepo meyọpi' ehua'te
tihuapokdik ọ'neapone. 7 Huapokateda
e'tiahuayta' pakhue' ọ'nene. Diosa
e'paknayo opudere ijhue'da ịjịka'apoy
ijnopọẹy. 8-9 Ịyọ Cristoen huadak hua'a
manmadikika'dik ịjjẹy. Huakka'ada
e'nopo'korea'ta' on'paknok kenpa'ti
huakka'ada Cristoen huadak hua'a
pakhue' ọ'nika'nok . Ịyọda Efesoyo
Pentecostés fiestate ijpokanapoy.
10 Timoteo opudte e'tiaknayo
'urua'da yan'tọẹti'. Do e'kapa'ti
Diosen o'kika'nok 'urua'da yan'tọẹti'.
11 "Timoteo dakhue'da ọ'ẹ." Huaahue'
yaneti'. Do'te Timoteo ehua'te
yan'tihuapokti'. Nogma'buyere ọ'nigẹy.
12 "Corinto huaknopọẹ'eritaj
a'bata'huadẹyạ'po nogma'buyere
yahuati'." Apolostaj digạ'da ena'tada
oynayo huahue'dik ọ'ẹpo. Nogok
hua'dik ọ'ẹpo o'hua'apo.

Ta'pote kene'huạyạ' saludo
Pabloa o'madikta'mona'uyate.

13 Cristo o'tiakaponok daka'
ya'nonmabo'ika'. Diostaj daka'da
yanoknopọịka'. Oknopọẹbatikhue'
yanika'. Huabokerekonig me'pukhue'
yanika'po. Diosen teyda yạg'kika'.
14 Aya'da yạg'kika'po di'da yan'maepo
yạg'kika'.
15 Estéfanas huạtọẹere huasi'poere
Acaya huadaribaya' huakkuruda
Cristotaj o'noknopọẹ'uyate.
Cristoen huaknopọẹ'eritaj kenpa'da
on'batihuapokika'. Oy opudtion kenpa'
mo'nopọẹne. 16 Estéfanasomeytaj
yan'nigpẹịkati'. Kenpa'ti Estéfanasen
huatihuapokeritaj yan'nigpẹịka'.
17 Estéfanas Fortunato Acaicoere
on'tiakme'nok ijdurugpaki. Opud
aya'da tiakhue'dik mo'ẹnok
kenomeynayo e'tiakte ijdurugpaki.
18 Diostaj nogịti eknopọẹ'
montihuapokme'ne. Opudtaj konigti
bo'tihuapokme'ne. Kenomey huadakda
ọgkika' yan'maknopọịka'.
19 Asia huadaribaya' Diosen
huabaktie'ea'eri huakupopakeria
saludos on'dikta'mona'. Aguila
Priscilaere kenpa'ti kenomeyen
jakyo huakupopakeriere saludos
on'dikta'mona'. Jesús Huairia o'paknok
saludos on'dikta'mona'. 20 Aya'
huama'buyada saludos on'dikta'mona'.
Huayahuaya di'da yan'maepo
yan'mabajbajti'.
21 In saludo hua'a huadik
ijdikta'monay. Do Pabloa do'huedba'ada
ijmadoyay.
22 Be'api' Jesucristo Huairitaj di'
ehue' ẹẹ'nayo Diosa kenpa'da castiga
kamagkike'. "Oro'en Huairi katiake'."
Ịjjay.
23 Jesucristo Huairia opudtaj
daka' mo'tọịke'. 24 Cristo Jesús
me'nopo'tọẹnok opudtaj di'da ọ'nika'ne.

2 CORINTIOS

Pabloa onte’ti botta’a’ Corinto huakka’ jakyo huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate.

Pablo Corinto huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Do Pablo i̱jje̱y.
Jesucristoen huadak hua’a
kamanbatia’pakike’po Diosa
me’ta’mona’uyne. Huama’buy
Timoteoere i̱jje̱po on’nigmadoya’ne.
Corinto huakka’ jakyo Cristoen
huaknopo̱e̱’eri kenpa’ti Acaya
huadaribayo Jesucristoen
huaknopo̱e̱’eri mo’e̱ne. Diosa
boktie’ea’uyatenok Diosen mo’e̱ne.
Opudomeytaj on’nigmadoya’ne. [2] Dios
oro’en Apag o̱’e̱po Jesucristo Huairiere
opudomeytaj daka’ montihuapokike’
kenpa’ti opudtaj daknopoa’da
mo’nopo’noeyi̱ke’.

Pablo pai’da o’nopo’unhuahua’uy.

[3] ’Urua’da o̱’e̱ Dios. Apag Dios
oro’en Huairi Jesucristoen huaoj
o̱’e̱. Oro’omey huaknopo̱e̱’eritaj
mo’tinepahuika’po oro’omey
huaknopo̱e̱’eritaj mo’noeynoeyike’.
[4] Menokapi’ oro’ pai’da e’nopo’e̱te
Diosa mo’nopo’durugpaka’ika’ne.
Ken nogomey pai’da e’nopo’e̱nayo
nogomeytaj nopo’durugpaka’dik
a̱’e̱ya̱’po oro’ pai’da e’nopo’e̱te Diosa
oro’taj mo’nopo’durugpakika’ne
nogomeytakon konigti
manopo’durugpaka’dik
o̱’i̱ka’apone. [5] Cristo huakka’ pai’da
mo’nignopo’u̱ynok oro’kon konigti
Jesucristotaj oknopo̱i̱ka’po pai’nanada
o’nopo’unhuahuika’ne. Jesucristotaj
oknopo̱i̱ka’nok Cristoa mo’nopo’to̱e̱po
huakka’ mo’nopo’durugpaka’ika’ne.
[6] Diosa opudomeytaj
kamanopo’durugpaka’ike’po
kenpa’ti opudomeytaj Diosere
kamanoeanhuahuike’po oro’a
pai’da on’nignopo’i̱ka’ne. Oro’a
pai’da e’nopo’e̱te Diosa oro’taj
mo’nopo’durugpaka’ika’ne.
Konige̱po opudomey konigti
pai’da e’nopo’e̱nayo konigti
Diosa mo’nopo’durugpaka’apone,
mo’noeanhuahuika’apone. Diostaj
moknopo̱e̱po mo’nigpe̱i̱ka’po
oknopo̱e̱batikhue’dik mo’i̱ka’apone.
[7] Konig oro’ pai’da o’nopo’i̱kay
opudkon konigti pai’da mo’nopo’e̱nok
Diosa opudomeytakon daka’
mo’nopo’durugpakika’apone. Oro’a
kenpa’ daka’ o’nopo̱e̱y.
[8] Asia huadaribaya’ diga̱’ pai’da
o’nopo’unhuahuamey. Kenda
yan’nopo̱e̱’, egomey pogomey. Cristotaj
oknopo̱e̱nok diga̱’da mogkame’ne.
Ehue’da o̱’e̱a̱poy o’nopo̱e̱mey. [9] Oro’taj

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

bo’arakapet nama’da o’nopo̱e̱me’nig’a.
Diostaj nogi̱ti oknopo̱e̱’dik a̱’e̱ya̱’po
diga̱da pai’da o’nopo’e̱mey. Diosanayo
e’bueytaj noyhuada̱’dik o̱’e̱. Oro’nayo
huata’da noyhuada̱hue’dik o̱’e̱ne.
10 E’bueyaytada Diosa bo’tiokame’nok
bueyhue’ o̱’emey. Oydation Diosa
bo’tioka’ne kenpa’ti bo’tioka’apone.
Oro’taj bo’tiokadhuahuika’apone daka’
o’nopo̱e̱y. 11 Pablotaj yabatioka’, Dios,
yan’tiona’pakika’. Kenda opudomey
e’nigtiona’pakika’nayo Diosa oro’taj
daka’ bo’tiokika’apone kenpa’ti ’urua’da
mogkika’apone. Kenpa’ti huakka’ada
Diostaj dakiti o’nona’apo.

**Corintoyo Pablo ehuata’
e’pakada huahue’dik o̱’u̱yate.**

12 Nog aratbutere huadakda
ijkika’mey. Opuderenayo nogi̱ti
huadakda o’kikame’ne. Kenpa’ti
sigpi’ engaña magkahue’da i̱jje̱po
’urua’da o’nigkikame’ne. Kenda
do’huednopoya’da i̱jnopo̱e̱po
durugda i̱ji̱kay. Diosen Noki̱re̱ga̱
be’tihuapokika’nok daka’ ijkikay.
Do’ada i̱jnopo̱e̱po kahue’ i̱ji̱kay. Konig
Diosa me’nopo̱a̱’nok daka’ ijkikay.
13,14 Huakka’ huadikda opudtaj
on’nigmadoya’uyne. Kenda opudomeya̱
aya’da huadik tiahuaydik ka’ne’po
kenpa’ti nopoenka’dik ka’ne’po
opud Corinto huaknopo̱e̱’eritaj
on’nigmadoya’uyne suhue’ada
mo’nopoenkame’ne. Opuda̱ aya’da
huadik e’nopoenka’ta’ do Pabloa
on’tipakne. Ken huame’noe oro’en
Huairi Jesús e’tiakapote Pabloa
daka’ monmadikikame’ne opuda̱
durugteda mo’nopo̱e̱a̱pet kenpa’ti
opud ’urua’da Jesústaj moknopo̱i̱ka’po
mo’nopo’yare’uy, konige̱po do
opudomeytaj durugda on’to̱e̱a̱pone.
15,16 Kenda daka’ i̱jnopo̱e̱y.
A’madurugpakaya’po opudtaj botta’a’
e’bata’huade̱’ta’ e’pakada Macedoniayo
i̱jhua’po Corintoyo i̱jpokpo opudtaj
i̱jbata’huadunapoya’ i̱jnopo̱e̱me’nig’a
kenpa’ti nogok Macedoniaya’ i̱jtiakpo
onte’ti opudtaj i̱jbata’huadunapoya’.
Onte’ti i̱jbata’huade̱po e’ta’huadunde’te
Judea huadaribayo do’taj ta’mona’dik
o̱’neapet. Nama’da i̱jnopo̱e̱’uy.
17 Kenda buttida i̱jnopo̱e̱’uynig’a.
Huahueda̱ded i̱jnopo̱e̱po nama’da
nopo̱e̱hue’ a̱’e̱y’ i̱jnopo̱e̱’uynig’a.
Konig oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria nogpa’
nogpa’ o̱da’ika’ donayo nogpa’
nogpa’ ahue’dik i̱ji̱kay. 18 Diosa do’taj
daka’ o’nopo̱i̱ka’. Do nogpa’ nogpa’
ahue’dik i̱ji̱kay. 19 Kenpa’ti Jesucristo
Diosen Huasi’po nogpa’ nogpa’ ahue’
o̱’i̱ka’. Buttida oa’ika’. Jesucristoen
huadak hua’a Silvano Timoteoere
opudtaj o’nonmadikikame’ne. 20 Ken
kenpa’ Cristoa o’ka’apo kahued
e̱e̱’ted Diosa huakkuruda Cristotaj
buttida o’huaa’uyate. Konig Diosa
buttida o’huaa’uyatenig Cristo
o’tiakdepo o’kadhuahuika’uyate.
Aya’da Diosen hua’a buttida o̱’i̱ka’
Cristoa o’manopo̱e̱a̱’ika’uyate.
Konige̱po “Dios ’urunanada o̱’e̱,”
Jesucristotaj oknopo̱e̱po buttida
oa’ikay. 21,22 Oro’omeya̱ Diostaj daka’
eknopo̱e̱’ oknopo̱e̱batikhue’da ka’ne’po
Diosa oro’taj bo’tihuapokika’ne. Diosa
bo’tihuapokika’nok daka’ Cristotaj
oknopo̱i̱ka’ne. Okbatikhue’da
oknopo̱i̱ka’ne opudomeyere. Opudtaere
Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱i̱ka’ne.
Diosa oro’taj mo’baktie’ea’uyne. Kenda
Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo̱e̱a̱’ne oro’taj.
Kenpa’ti Diosen o̱’e̱y, kenda Diosen
Noki̱re̱ga̱kon mo’nopo̱e̱a̱’ne. Diosen
Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱e̱nok Diosere
Diosensi’po oro’ o̱’e̱po durugnanada
o̱’unhuahuika’apone daka’ o’nopo̱i̱ka’ne.
23 Opud Corinto huaknopo̱e̱’eriere
dakhuea’ huakika’eri o̱’nepo
Diostaj nopo’koreahued o̱’nika’nok
i̱ghua’nanada e’manata’ pakhue’

ijjepo opudenbayo huahue' ijje'uy.
Buttida o'nona'ne. Diosapi' buttida
meknopoene. 24 Opuda Diostaj
daka' moknopoenok konig opud
oknopoe'dik mo'ene e'manata'
pakhue' o'nene. Diostaj opuda
nogiti kamadurugpake'po opudtaj
e'mantihuapokikata' o'paki.

2 1 Onte'ti opudtaj
e'ta'huadenhuahua'ta' e'pakada
onte'ti opud pai'da e'dik mo'enok
onte'ti opudenbayo huahue' ijjeapoy
ijnopoe'uy. 2 Doa opudomeytaj
e'huatiaknayo huiyokada e'mana'nayo
pai'da e'dik mo'enok. Pai'da mo'epo
do'taj durugpakahue'dik o'nenok.
3 A'nenda o'nigmadoyame'ne.
Dakhuea' huaka'eritaj yanoroka'de'
on'nigmadoyame'nok do ijtiakdepo
huiyokada manahue'dik ijjeapet.
Kenpa'ti opud pai'da ehue'dik mo'eapet.
Opudanayo do'taj durugda me'nea'.
Opud Diostaj e'nigpee'nayo durugda
ijjeapoy. Do durugda ee'nayo opudkon
durugda mo'ika'apone. 4 Opudomeytaj
pai'da nopo'eahue' a'maeya'po
on'nigmadoyame'ne. Opudtaj
huakka'da di'da mo'ene e'manopoea'taj
ijpakpo pai'nanada o'noknopo'epo
opudtaj on'nigmadoyame'ne.

**Dakhuea' huaka'eritaj
yanokkahueati' Pabloa
o'mana'uyate.**

5 Opudomey huaknopoe'eria
nogtiada dakhuea' o'ka'uynok opud
suhue' moke'uynok. Do'takon suhue'da
me'ea'uyne. Aya'tada opudtanayo
suhue' mo'ea'uyne. Ke'na dakhuea'
huaka'eria suigpi' pai'da mo'ea'uyne.
6 Ken dakhuea' huaka'eritaj opud
huaknopoe'eriomeya castiga
mogka'deme'ne. Kenpa'da moname'ne.
Nogiti dakhuea' onahue' yane'. 7 Ke'na
o'nopo'korea'denok oy yanokkahueati'
kenpa'ti yan'noeynoeyti'. Kentaj
okkahueahue' ee'nayo kenpa'da
suhue'da o'unhuahuika'apo.
8 Konigepo "Di'da o'ene," kentaj
onte'ti ya'nonati'. Kenda diga'da
o'nona'ne. 9 Do'taj menpa' e'nigpeikata'
yanpakikaapet a'nopoeya'po
opudtaj on'nigmadoya'uyne.
10 Be'tapi' opudomeya bokkahuea'de
do'huakon ijbakkahueay. Be'api'
do'taj dakhuea' egka'nayo kentaj
yokkahueay. Opudomey daka' Diostaj
kan'nigpeike'po kentaj yokkahueay.
Cristoen huakpoteda yokkahueay.
11 Toto' huairia oro'omeytaj engaña
e'magkikata' diga' o'eretpakika'
o'nopoene. Nama'da kahue' ka'nike'po
ken huabokerektaj yokkahuea'demey.

**Pablo Troas huakka' jakyo
o'unhua'po o'mepu'kudhua'uyate.**

12 Cristoen huadak hua'a
a'manmadikanhuaya'po Troasyo
huakka' jakyo yokyemey. Ikyedepo
Cristoen e'manbatia'pakte huakka'ada
e'peeta' on'pakme'. Huairi Cristoen
huadak hua'a huakka' manbatia'pakdik
e'eada 13 oro'omeyen huama'buy Titotaj
huahuayhue' ijjepo ijmepu'kudhua'po,
"ijhua'apoy," ijmananpo ijbakhua'mey.
Macedonia huadaribayo ijhua'mey.

**Cristotaj oknopoika'po toto'
huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne.**

14 'Urua'da Cristoa mo'nigkika'uyate
oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'nok
Diosa bo'tihuapokika'nok toto'
huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne.
Jesucristotaj oknopoepo kenpa'ti
o'nigpeika'po meyopi' ohua'ika'po
Jesucristo 'uruda o'e o'manopoea'ikay.
Konig e'huirikonig o'nepo huabada
Cristo 'uruda o'e on'nopoika'.
'Uru'huieda Diosa bo'tihuapokika'nok
konigepo "Dakiti Dios" ona'ikay.
15,16 Cristotaj huaknopoe'eri
Diosere on'noeonhuahuika'apo.

Cristotaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erinayo
kenpa'da on'mabueyapo. Diosere
noeonhuahuikahue' o̱'neapo. Diosa
o'paknok aya'tada Cristo Diosen
'urunanada huamanopo'yarea'eri
o̱'e̱nig oro' e'manbatia'pakika'tada
sue'da huakka' oknopo̱e̱hue' o̱'nepo
kenpa'da on'mabueyapo. Diosere
noeonhuahuikahue' o̱'neapo. 17 Huakka'
huakupeta' on'pakpo huakka' nogyo̱
nogyo̱ on'hua'epo Jesucristoen huadak
hua'a on'manbatia'pakika'. Oro'nayo
ken konig kahue' o̱'i̱kay. Diosa oro'taj
mo'ta'mona'uynok Jesucristotaj
o'nigpe̱i̱ka'po daknopoada Jesucristoen
huadak hua'a o'manbatia'pakikay.

O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpe̱e̱po oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da o'manopo̱e̱a̱'de'uy.

3 1 Kenda o'nona'denig donayo
huadakda i̱jje̱y onahue'
o̱'nene. Kenpa'ti "Pablo huadakda
o̱'e̱. Buttida o'manmadikika'."
Be'api' e'nigmadoyaba' opudtaj
nigta'monahue'dik mo'e̱ne.
Kenpa'ti "Pablo huadakda
o̱'e̱. Buttida o'manmadikika'."
Opuda̱ men'nigmadoya' do'a
onahue'dik o̱'nene. Sue'ada ken
konig e'nigmadoyaba' beroba'
on'pakika'. 2 Do daka' Jesucristoen
huadak hua'a opudomeytaj
o'nonbatia'pakonhuahua'uynok
opudomeya̱ Diostaj mo'nopo'korea'depo
huaboa'da Jesucristotaj mo'nigpe̱i̱ka'po
'urua'da bo'kika'uy. Aya'ada nogya̱'
nogya̱' opud Corinto huaknopo̱e̱'eritaj
bo'tiahuaydepo Jesucristoen
huaknopo̱e̱'eri o̱'ne mo'tinopo̱e̱po
Pabloa buttida o'manmadikika'
on'nopo̱e̱a̱po. 3 Oro'a Cristoen huadak
hua'a o'manmadika'uynok opuda̱
Cristotaj mo'nopo'korea'uyne. Diosen
Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱nok 'urua'nada
Cristoen bo'kika'nig aya'ada tiahuaydik
o̱'nika'apo.
4 Opudtaj daka' ijmanmadikika'mey
a'dik ijnopo̱e̱y. Jesucristoa do'taj
be'tihuapokika'nok Diostaj daka'
yoknopo̱i̱kay. 5 Katepi' doada
ijnopo̱e̱po kahue'dik e̱'e̱a̱da Diosa
be'teypaka'nok aratbuttaj Jesucristoen
huadak hua'a manmadika'dik i̱jje̱po
Diostaj manopo'korea'dik i̱jje̱y.
6 O'matinepahui'po Jesucristoa
Diostaj o'nigpe̱e̱po oro'en
dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po
mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa
huaboa'da o'manopo̱e̱a̱'de'uy. Ken
Diosa bo'tihuapokika'nok kenda
manbatia'pakika'dik i̱jj̱i̱kay. Diosere
a'nounhuahuikaya'po Moisésenba'
e'nigpe̱i̱ka'ada mo'e̱po kenpa'da
bueydik o̱'e̱a̱pone. Diosere
a'nounhuahuikaya'po Diosen Noki̱re̱ga̱
mo'nopo'to̱e̱po bo'tihuapokika'apone.
Moisésenba' noeanhuahuikahue'dik
mo'e̱ne. Diosen Noki̱re̱ga̱nayo
mo'noeanhuahuika'apone.
7 Moisésenba' huakkuruda
huidpentate Diosa
o'manigmadoya'uyate. Moiséstaj Diosa
hua'a e'yokde'te Dios senognanada
'urunanada o̱'e̱nok Moisés oteya'
o'bahuahuarakpo ke'nenkok
senognanada o̱'e̱po israel aratbuta
Moisésenkoktaj okpodejhue'dik
o̱'nuyate. Koksenognanada e̱'e̱a̱da
sig sig okta'bitonyakuyate. Ken
Moisésenba' huidpentate Diosa
o'madoya'uyatenig 'urunanada e̱'e̱a̱da
kenpa'da mo'mabueya'ika'ne. 8 Kenda
Diosen Noki̱re̱ga̱nayo mona'ika'nig
'urua'nananada o̱'e̱. Noeanhuahuika'dik
mo'i̱ka'apone. 9 Ken Moisésenba'
'urunanada o̱'e̱po oro' e'pe̱e̱deada
dakhuea' o'kika'nig o'nopo̱e̱depo
kenpa'da bueydik o̱'e̱a̱poy o'nopo̱e̱ne.
Diosa mo'tinepahui'po oro'en dakhuea'

e'ka' bokkahuea'po, huadakda mo'ẹne,
Diosen Nokịregạ mo'nopọẹạ'ne.
Diosen Nokịreg hua'a 'urunananada
ọ'ẹ. 10 Konigti Moisésenba' 'uruda
ọ'ụynig'a oynayo konig 'uruda
ehue' ọ'ẹ. Oynayo Diosen Nokịregạ
'urua'nananada huanopo' mo'ẹạ'ne.
11 Moisésenba' huamame'puka'
senogda on'ba'e'uyatenig'a ịda
Moisésenba' ehue'da ọ'ẹạpo. Diosen
Nokịregạnayo 'urua'da Jesucristoen
huadak hua'a mo'nopọẹạ'ne kenpa'da
ọ'eonhuahuika'apone.
12 Diosen Nokịregạ Diosere
mo'noeanhuahuika'apone daka'
oknopọẹy. Jesucristoen huadak
hua'a buttida ọ'ẹ daka' oknopọẹpo
me'pukhue'da o'manmadikikay.
13 Konig Moisésa o'ka'uyatenig konigti
kahue' ọ'ịkay. Moisésenkok senogda
ọ'ẹpo daka'da okbatitikpo israel
aratbuta okpodejhue'dik ọ'nenok
Moisésa huata' o'koktidoka'uyate.
14 Kenpa'ti israel aratbut Moiséstaj
e'pẹẹạda nopoenkahue'da ọ'nuyate.
Oyda kenpa'ti Moisésenba' e'pẹẹạda
israel aratbut nopoenkahue'dik
ọ'nika'. Cristotaj o'noknopọẹdepo
Moisésenba' nopoenka'dik ọ'nika'apo.
15 Kenpa'ti oy Moisésenba' e'pẹẹạda
israel aratbut nopoenkahue' ọ'nepo
konig e'koktidoka'nig ọ'nepo
nopoenkahue' ọ'ne. 16 Jesucristo
Huairitaj on'nopo'korea'depo konig
e'koktidoka'nig ẹ'ẹạda oktikujdepo
huaboa'da Diosen hua'a nopoenka'dik
ọ'ne. 17 Huairi Jesucristoen Nokịreg
ọ'ẹpo Diosere mo'noeanhuahuika'pone.
Jesucristoen Nokịregạ oro'omeytaj
mo'nopo'tọẹnok huanopoada Diostaj
e'nigpẹịka'ta' o'pakika'ne kenpa'ti
Diostaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne.
Diostaj dakhuea' e'nigkikata' pakhue'
ọ'ẹne. 18 Konigẹpo oro'omey Cristoen
huaknopọẹ'erinayo koktidokahue'
ọ'ẹpo Jesucristotaj nogịti nogịti
oknopoenka'po, nogịti nogịti
o'nigpẹẹpo nogịti nogịti konig
Cristonig 'urunanada ọ'ẹạpone.
Jesucristo Huairi Nokịreg ọ'ẹpo
oro'omeytaj 'urua'nanada mogkika'ne.
Diosa oro'taj Cristonigti 'urua'nanada
mogkika'apone.

4 1 Konigẹpo Diosa me'tinepahui'po
me'ta'mona'uynok Jesucristoen
huadak hua'a ijmanbatia'pakika'po
batikhue'da ịjịkay. 2 Kan'manopo'kore'po
nama'da huadik manbatia'pakhue'
ịjjẹạpoy ijja'uy. Nama'da Jesucristoen
huadak hua'a manmadikahue' ịjjẹpo
Diostaj kenpa'ti aratbuttaj birahue'
ịjjẹpo buttida Jesucristoen huadak
hua'a ijmanmadikikay. 3 Jesucristotaj
oknopọẹhue' huạẹ'eriomey
kenpa'da Diosbayoa' on'mabueyapo.
Kenomeynayo Jesucristoen huadak
hua'a nopoenkahue'dik ọ'nika'.
4 Jesucristo Diosonigtion ọ'ịka'.
Jesucristoen huadak hua'a konig
huakjeytone' 'urunanada ẹẹ'tada
oknopọẹhue' huạẹ'eri tiahuayhue'
ka'ne'po nopoenkahue' ka'ne'po toto'a
nama'da o'mana'ika'. 5 Ijmanbatia'pakpo
huata'da huaahue' ịjịkay. Jesucristo
Dios Huairi ọ'ẹ ijmanmadikikay.
Jesús o'paknok donayo opudomeyen
huanaba'nig ịjịkay. 6 Sikkịregyạ'
"Huakjey kata'te'," Dios oa'uyate.
Kenpa'ti oro'en huanopoya' konig
jeyda Diosa nopo'eyda mo'ẹạ'ne. Dios
'urunanada ọ'ẹ a'nopọẹạya'po Diosa
huanopoya' jeyda mo'ẹạ'ne. Jesucristo
'urua'nananada ọ'ẹnok Dios 'urunanada
ọ'ẹ oro'omey oknopọẹ'dik ọ'ịka'ne.

Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po pai'da ijnopo'ịka'po Jesucristo 'urunanada ọ'ẹ ijmanopọẹạ'ikay. Pabloa o'manigmadoya'uyate.

7 Diosensi'po Jesucristo 'urunanada
ọ'ẹ huanopo'ada daka' ijnopọịkay.

Jesucristo Huairi o̱'e̱po oro'omeytaj
mo'nigbuey'uyate huanopo'ada
ijnopo̱i̱kay. Oro'enso̱'nayo konig
sorokkosonig i̱da sakdik o̱'e̱aponok
Dios teyda o̱'e̱, donayo teyhue'da
i̱jje̱y aratbuta nopo̱i̱ka'dik o̱'nika'.
8 Aratbuta do'taj dakhuea'da
me'nogkadhuahuika'ne. Nogpa' nogpa'
dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a
Cristotaj oknopo̱e̱batikhue' i̱ji̱kay.
Katia'ta ijka'apet e'nopo̱i̱kada
oknopo̱e̱batikhue' i̱ji̱kay. 9 Dakhuea'da
me'nogkadhuahuika'nig'a Diosanayo
do'taj 'enhue' me'i̱ka'ne. Sorokte
do'taj be'api' e̱'enpi' huabueya'da
ehue'dik i̱ji̱kay. 10 Konig aratbut
Cristotaj dakhuea'da o'nogka'po
o'darakuy. Konigti do'takon dakhuea'da
me'nogkika'ne. Aratbuta kan'tiahuaypo
kan'nopoenke'po meyo̱pi'
ijhua'ika'nig Jesúsa me'nopo'to̱i̱ka'ne.
11 Jesús donopoyo o̱'e̱po me'to̱i̱ka'nok
aratbuta kenda kan'tiahuayike'po
do Jesucristoen huadak hua'a
huamanmadika'eri ijnoepo bueyhued
e̱e̱'ted do'taj nogok nogok e'arakta'
men'tipakika'ne. 12 Donayo pai'da
ijnopo'e̱po ijbueyayikay. Opud
Jesucristotaj moknopo̱e̱nok Diosa
daka'da mo'noeanhuahuika'ne.
13 "Diostaj yoknopo̱e̱po Diosen
huadik ijbatia'pakmey." Apagba'te
kenpa' o'manigmadoya'uyate.
Do kenpa'ti Diostaj
yoknopo̱e̱po Jesucristoen hua'a
ijmanbatia'pakikay. 14 Jesús
e'bueytada Jesús Huairitaj Diosa
o'noyhuada̱'uyate. Kenda oro'omey
o'nopo̱i̱ka'nok Diosa oro'takon
Jesúseretaj mo'noyhuada̱'apone.
Oro'taj opudomeytere Diosyo
bo'tohua'apone. Kenpa'da Jesúsere
o'noeonhuahuika'apone. Kenda daka'
o'nopo̱i̱ka'ne. 15 Opudomey Cristotaj
daka' kanoknopo̱e̱' kenpa'ti Diostaj
daka' kan'nigpe̱i̱ke' huakka' pai'da
ijnopo'enhuahuikay. Kenpa'ti Diosa
mo'matinepahui'nok opudomeyere
huakka'ada daka' o'noknopo̱e̱po
"Dakiti Dios" huakka'ada o'nona'ika'apo
. Kenpa'ti Dios 'urunanada o̱'e̱
o'noknopo̱e̱po o'nona'ika'apo.
16 Konige̱po Diosen hua'ataj
ijmanbatia'pakpo batikhue'dik i̱ji̱kay.
Do'huedso̱' nogok nogoka' ijtone'pakpo
e'a̱ro̱gpi' aya'me'noeda Diosa
be'teypaka'ika'ne. Do'hued noki̱re̱ga̱
nogi̱ti nogi̱ti Diostaj yoknopo̱i̱kay.
17 Oknopo̱e̱hue hua̱e̱'eria Cristotaj
on'huadiaypo oro'taj dakhuea'da
mogkadhuahuika'nig'a oro' konig
sigda huakka' pai'da o'nopo'e̱po a'ti
onte'ti pai'da nopo'i̱kahue'dik o̱'e̱a̱poy.
Jesucristoere Diosere 'urua'nanada
o'noeonhuahuika'apone. Durugnanada
o'noeonhuahuika'apone. 18 Katetapi'
oyda o'tiahuayika'nignayo ona'ti
tiahuayhue' o̱'i̱ka'apone. Kennayo
o'tiahuayika'nig o̱'e̱a̱po. Katetapi' oyda
o'tiahuayika'nig pakhue' o̱'i̱ka'apone.
Katepi' Diosen kurudyo̱ tiahuayhue'
o̱'unhuahuika'nignayo kenpa'da
o̱'nunhuahuika'apo.

5 1 Oro'omey e'bueyde'te huaboso̱'
oro'en o̱'e̱a̱po. Huabokerekada
kahue' e̱e̱'tada Diosa o'ka'depo
kurudyo̱ Diosere o̱'unhuahuika'apone.
2 Oro'omey huaknopo̱e̱'eri oro'en
hua̱so̱'taj o'tinosikdepo kurudyo̱
Diosere ehua'ta' o'pakika'ne. Diosa
huaboso̱' e̱gka'deta' o'pakika'ne.
3 O'bueydepo hua̱so̱' ehue'da e̱'e̱a̱da
huaboso̱' oro'omeyen o̱'e̱a̱po. 4 Oro'enso̱'
o'noepo pai'da o'nopo'unhuahuika'po
e'bueyta' pakhue' e̱'e̱a̱da Diosa
huaboso̱a̱' e̱gka'deta' o'pakpoe̱yo̱po
Diosere e'noeonhuahuika'ta'
o'pakika'ne. 5 Diosa huaboso̱' daka'
monigka'denok nogok Diosere
o'noeonhuahuika'apone. Kenda oro'
daka' kan'nopo̱i̱ke'po Diosa ke'nen
Noki̱re̱g bo'yokuyne.

6 Konigepo Diostaj daka' oknopoepo
kirigayo' durugda o'ikay. Oro'omey
huaknopoe'eri kenigapi' huabayok in
huadariyo o'noika'po Jesús Huairiyo
huahued o'epo kurudyo Jesús
Huairiere ehued o'ene. 7 Kurudyo
Diosere monig o'eapet nopoehued o'epo
Jesucristotaj oknopoepo o'nigpeika'po
o'noika'ne. 8 Daka' Diostaj oknopoepo
oro'en huaso' e'endeta' o'pakpo Jesús
Huairiere e'ika'ta' o'pakne. Kenerenayo
huadaknanada o'ika'apone o'nopoene.
9 Oro' e'noepi' e'bueypi' Jesús Huairitaj
e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. 10 Aya'ada
huaknopoe'eria Cristotaj kurudyo
huahua'dik o'eapone. Cristote e'koka'
nigmabodik o'eapone. Aya'da katepi'
oro'omey o'kadhuahua'uy huadak
e'ka' dakhuea' e'kapi'. Kenda Cristoa
mo'tinopoeapone. In o'noika'nig'a oro'
huadak e'kika'uynayo Diosa katepi'
huadak ee' mo'nigkadhuahuika'apone.
Oro'taj mo'durugpakika'apone. In
o'noika'nig'a oro' daka' kahue'
e'kika'uynayo Diosa katepi' huadak
ee' nigkahue'dik mo'ika'apone. Oro'taj
durugpakahue' mo'ika'pone. Konigepo
oy Jesús Huairitaj mon'durugpaka'ika'.

Diosa oro' huaknopoe'eriomeytaj mo'nopo'noeya'uyate. Pabloa o'manbatia'pakuyate.

11 Do Diostaj yokme'pukpo
nigpeika'dik ijika'po Diostaj
nopo'korea'dik yane' aratbuttaj
ijmanikay. Kenpa'ti Diostaj
ijmaknopoeay. Konig daknopo'da ijikay.
Buttida ijmanikay. Diosa me'tinopoene.
Daknopo'da ijika'po buttida
o'nonika'po opudtaj e'manopoea'ta'
ijpakikay. 12 Do'huada ijpakpo huata'
doda huadak ijikay. Ahue' e'ika'tada
do'taj daka' mentinopoe' o'nona'nok
huamanmadika'eri opudere "Judío
ijjey." "Bokerekensi'dak ekteg ijjey."
"'Urua'da ijtiona'pakikay." "Huaitake'
jakyo ijkudikay," on'batia'pakika'nig'a
huanopoya' dakhuea'da on'nopoika'nig
kenomeytaj Pabloa buttida
o'batia'pakika' huaa'dik mo'eapet. 13 Do
ijjeretpakpo Diostaj ijnigpeika'nok
"Pablo huasegda o'ika'," aratbuta
huaa'dik me'nene. Opudomeytaj
a'batihuapokya'po Diostaj ijjeretpakpo
ijnigpeikay. 14 Cristoa oro'taj di'da
mo'enok oknopoepo kenpa'da Diostaj
e'nigpeika'ta' pakika'dik o'ene.
Aya'ada oknopoika'dik me'nike'po
Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Oro'en
dakhuea' e'kika'te Jesucristoa
mo'nigbuey'uyate. 15 Aya'ada on'noepo
Cristotaj o'noknopoepo kenomey
kenpa'da ontehuapa'da nignoikahue'
ka'nike'po Cristotayo'da nignoika'dik
ka'nike'po aya'tada Cristoa
mo'nigbuey'uyate. Huaknopoe'erien
dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po
Cristoa mo'nigbuey'uyate kenpa'ti
oro'taj 'urunopo'da a'magkaya'po
Diosa huakudaka'da e'bueytada
mo'nignoyhuada'uyate. 16 Oro'mey
aratbuttaj o'batiahuaypo konig
o'ne, konig huadakpi' dakhue'pi'
oynayo matinopoehue' o'ene. ¿Be'a
ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya'e?
¿Kate yakiket? Ken konig oyda
matinopoehue' o'ika'ne. A'nennayo be
ya'et Cristotaj o'tinopoe'ika'uynig'a
, ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut
ya'e? ¿Kate yakika'? Ken konig
o'tinopoe'uynig'a oynayo kenda konig
Cristotaj tinopoehue' o'ika'ne. Diosen
Huasi'po o'e o'nopoika'ne. 17 Oro'omey
Cristotaj oknopoepo Diostaj
o'nopo'korea'depo Cristoenyo'da
o'edepo huabonopo'dakon o'ene. Konig
a'nenda oknopoehue' o'ikame'ne
ona'ti nopoehue' o'ene. Konig a'nenda
katetapi' diga'da o'eretpakikame'nig'a
ona'ti pakhue' o'epo a'nenda nama'da
o'kikame'nig'a onte'ti kikahue' o'ene.
Konig Diosa o'paknok huaboa'da

o’nopo̱e̱po, o’pakpo, o’kika’po. Oynayo
huabonopo’da o̱’e̱po o’noika’ne.
18,19 Kenda aya’da Diosa mo’nigka’po
Cristoa Diosensi’po hue̱ypa cruzte
mo’nigbuey’uyatenok oro’taj
mo’noeya̱’ne, oro’en dakhuea’ e’ka’
bokkahueame’ne. Dios Cristoere
o̱’e̱po aratbuten dakhuea’ e’ka’
o’bakkahuea’po onte’ti “dakhuea’
boka’ne,” onahue’ mo’e̱a̱pone. Kenpa’da
bokkahuea’uyne. Kenda Cristo
mo’nigka’uynok, Diosa aratbuttaj
o’manoeya̱’ kenpa’ti o’bakkahuea’
kamanbatia’pakike’po Diosa do’taj
me’ta’mona’uyne. 20 Konige̱po Cristoa
be’ta’mona’nok nogbayo nogbayo
ijhuaudhuahuika’po Jesucristoen
huadak hua’a ijmanbatia’pakikay.
Diostaj nopo’koreahued e̱e̱’nayopi’
Diosen eretpakhue’ e̱e̱’nayopi’,
“yan’nopo’korea’ Diostaj yan’noeya̱’.”
Jesucristoere i̱ghua’da o’nonika’ne.
21 Jesucristoa aya’ Diosa e’huapak
o’nigpe̱e̱po o’kika’uyate. Dakhuea’
kahue’da o̱’i̱ka’uyate. Cristotaj konig
dakhuea’ huaka’erinigtaj Diosa pai’da
mo’nignopo’e̱a̱’po mo’nigbueya’uyate.
Cristo oro’taj mo’nigbuey’uynok
Diosa oro’ huaknopo̱e̱’eritaj konig
’urunopo’da ka’nike’ tinopo̱e̱’dik
mo’i̱ka’ne.

6 1 Ken Timoteo doere Diostaj
o’nigpe̱i̱ka’po Jesucristoen
huadak hua’a o’manbatia’pakika’po
kenpa’ti o’manmadikika’po opud
Corinto huaknopo̱e̱’eritaj i̱ghua’da
o’nona’ne. Konig Dios opudtaj di’
o’maepo opuden dakhuea’ e’ka’taj
a’bakkahueaya’po Jesucristoa
mo’nigbuey’uyate. Kenda okkahuehue’
yanika’. Daka’ yan’nigpe̱i̱ka’. I̱ghua’da
o’nona’ne.
2 Kenoka’ opudtaj doa
on’tinepahui’po “Dakhuea’
e’ka’ menopo’yarea’.” Opuda̱
e’nona’te on’nigpe̱e̱’uy. Enade’te
on’tihuapokpo dakhuea’ e’ka’
on’nopo’yarea’uyne. Kenda
Diosa oa’uyate.
Yan’pe̱e̱’. Oyda yan’nopo’korea’.
Diosa mo’tinepahui’po opudtaj
e’manopo’yarea’ta’ o’pak. 3 “Pablomey
huadak kikahue’ o̱’nenok Jesucristotaj
oknopo̱e̱hue’ i̱jje̱a̱poy.” Aratbuta
kenda ahue’ ka’ne’po sigpi’ dakhuea’
kikahue’ o̱’i̱kay. 4 Oro’ pai’da
o’nopo’unhuahuikay oro’taj aratbut
dakhuea’da mogkika’pone, pai’da
o̱’i̱ka’pone, oknopo̱e̱batikhue’
o̱’e̱po. Diosen daka’ o’kika’nok
opudomeytakon mo’nopo̱e̱a̱’ika’ne.
5 Huabokereka menhuadiaypo ke’poda
do’taj menbitbituyne, huabakuda̱’ jakyo
nogok nogok megkudi̱ika’ne, huakka’
aratbut o̱gkupopakpo huiyokda
men’huadiaypo men’boy’uyne, huakka’
ijbaika’po, sikyoereda ijbaa’bedika’po
sue’da ijtay’ikay. Nogok nogok bapehue’
i̱ji̱ka’po sigda i̱jbapikay. 6 Diosen
huadak hua’a huamanbatia’pakeri
i̱jje̱y. Kenda opudtaj a’manopo̱e̱a̱ya’po
huadakyo’ ijkikay. Dakhuea’
kahue’ i̱ji̱ka’po. Diosen buttida
hua’a huakka’da ijnopo̱i̱kay.
Jesucristo o’manigbuey’uyate
kenpa’ti o’noyhuaduyate daka’da
ijnopo̱i̱kay. Aratbuta be’api’ do’taj
dakhuea’da e̱gka’tada diayhue’
i̱ji̱kay. Huadaknopo’da di’da i̱jje̱po
huadakda ijkikay. Diosen Noki̱re̱ga̱
me’nopo’to̱e̱po be’tihuapokika’ne.
Daka’da di’da ijmaikay. 7 Buttida
huadik ijmanikay. Kenpa’ti Dios teyda
o̱’e̱po be’tihuapokika’nok Diosen
ijkikay. Diostaj daka’ i̱jnigpe̱i̱ka’po
toto’ huairitaj yo̱gkikay. Kenpa’ti
Diosa be’tihuapokika’po toto’taj
be’tiokika’ne. 8 “Pablo ’uruda o’kika’.”
Aratbuta on’da’ika’. Nogok “Pablo
dakhuea’da o’ka’.” Nog aratbuta
on’batia’pakika’. “Nama’da huaa’eri
i̱’e̱ne,” me’nonika’ne. Kenpa’ti

nogomeya̱ “buttida huaa’eri i̱’e̱ne,”
me’nonika’ne. 9 “Pablotaj nigpe̱e̱hue’dik
o̱’e̱y.” Sue’ada do’taj men’tinopo̱i̱ka’ne.
“Pablotaj nigpe̱e̱dik o̱’e̱y.” Nogomeya̱
men’tinopo̱i̱ka’ne. “Pablo o’bueydeapo.”
Nogomeya̱ nama’da on’nopo̱i̱ka’.
Do’taj dakhuea’ huaka’eria castiga
e̱gkika’ada huabueyya’da arakhue’
me’neme’ne. 10 Huakka’mon Jesústaj
oknopo̱e̱hue’ o̱’nenok suhue’da e̱’e̱a̱da
Diostaj yoknopo̱e̱po durugda i̱ji̱kay.
Pai’da i̱jmanige̱po katepi’ to̱e̱hue’ i̱jje̱po
Diostaj kanoknopo̱e̱’po huakka’tada
i̱jbatihuapokikay. Katepi’ sigpi’ to̱e̱hue’
e̱e̱’pi’ Diosa aya’da beyokika’ne. Ken
konig i̱ji̱ka’po Diosen huadakda
huakika’eri i̱ji̱ka’nig kenda aya’ada
nopo̱e̱’dik o̱’ne.
11 Opud Corinto huaknopo̱e̱’eritaj
daka’ e’manbatia’pakta’ i̱jpakpo daka’
o’nona’ika’ne. Opudomeytaj di’nanada
o̱’nene, egomey pogomey. 12 Do’taj
sigda di’ o̱’nika’nig’a opudtanayo
di’nanada o̱’nika’ne. 13 Opudtaj konig
do’huedsi’potanig ’urua’da o’nonika’ne.
“Konig opudtaj di’nanada o̱’nika’ne.
Do’taj konigti di’da menika’.” Daka’
o’nona’ne.

**Dios o’noeonhuahuika’. Oro’enso̱’
konig Diosen jakonig o̱’e̱nok Diosen
Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱i̱ka’ne.**

14 Oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eriere ehue’
yanika’. Huadak huaka’eriere dakhuea’
huaka’eriere ehue’dik o̱’i̱ka’. Konig
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eritaj to̱e̱pakhue’
yanika’. Kenere e’to̱e̱paknayo
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eri huadak
huaka’eriere ehue’dik o̱’nepo nogpa’da
e’kika’ta’ on’pakika’. Huakjeyere
sikki̱re̱g ehue’dik o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne.
15 Konigti Cristoere toto’ huairiere
onyo’ nopo̱e̱hue’dik o̱’nika’. Oro’omey
o’nopo̱e̱ne. Kenpa’ti huaknopo̱e̱’eriere
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eri konigti pakhue’
o̱’nika’apo. 16 E’ketka’ dios hueretda
Dios ehue’ o̱’e̱. Diosen jakyo e’ketka’
dios ehue’dik o̱’i̱ka’ o’nopo̱e̱ne. Diosen
Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱i̱ka’po oro’omey
huaknopo̱e̱’eri konig Diosen jakonig
o̱’i̱ka’ne.

“Kenomeyere i̱ji̱ka’apoy.
Kenomeyere ijhua’ika’apoy.
Kenomeyen Dios
ijmanigi̱ka’apoy. Kenomey
do’hued aratbut o̱’nika’apo.”
Diosa oa’uyate. 17 Kenpa’ti Diosa
inpa’ oa’uyate: “Oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eriere mo’i̱ka’uyne.
Kenomeytaj yan’bakhua’po
kenomeyere i̱kahue’ yanika’.
Kenomeytaj to̱e̱pakhue’ yanika’.
Konig dakhuea’ o̱gkika’ konigti
sigpi’ kahue’ yanika’. Kenda
e̱gkika’te opudtaj durugteda
e̱’dik o̱’neapone. 18 Opuden huaoj
i̱jje̱a̱poy. Opud do’huedsi’po
mo’e̱a̱pone.” Diosa o’mana’uyate.
Dios Huairi teynanada o̱’e̱po
o’mana’uyate.

7 1 Kenda Diosa on’nigka’apone
o’mana’uyate, huadi’da egomey
pogomey. Konige̱po oro’en dakhuea’
e’ka’ mo’nopo’korea’po onte’ti
’urua’da mogkika’. Kenpa’ti Diostaj
mo’nokme’pukpo Diosen hua’ayo’da
mon’pakpo Diostayo’da mon’nigpe̱i̱ka’.

**Corinto huaknopo̱e̱’eriomeya̱
nama’da dakhuea’ o’kikay
on’nopo̱e̱depo on’nopo’korea’uyate.**

2 Do’taj Pablotaj di’ menika’.
Opudomeytaj do’hua be’tapi’ dakhuea’
o̱gkahue’ o̱’ne’uyne. Opudomeytapi’
do’hua nogtatipi’ nama’da onahue’
o̱’ne’uyne. 3 “Dakhuea’ bokame’ne,”
onahue’ o̱’nene. Kenda konig
o’nona’depo, “di’da o̱’nene.” Oy
di’da o̱’nene. Nogoktion di’da
o̱’nika’apone. 4 Huadak bo’kika’nok
daka’ o’noknopo̱e̱ne. Opudomey
Jesucristotaj daka’ moknopo̱e̱po

Diostaj mo'nigpeika'nok durugda ijjey.
Do pai'da e'nopo'ika'pi' opudomeytaj
huakka' ijdurugpaki. Opudomey
Diostaj daka' moknopoenok huakka'
ijdurugpaki.
5 Macedonia huadaribayo
ijtiakdeme'po do pai'da
ijnopo'eunhuahuika'po batikhue'da
pai'da ijnopo'eunhuahuikay
Meyopi' ijhua'ika'mey do'taj
ke'poda digaa'da o'nogkikame'ne.
Huaknopoe'eritaj kenpa'ti Cristoen
huadak hua'a e'manbatia'pakte
dakhuea' on'bahua'aika'po kenpa'ti
huaknopoe'eritaj on'magkika'nok
huaknopoe'eri daka' yanoknopoikapet
onte'ti oknopoebatikhue' yaneapet
ijnopoepo ijme'puke'ika'uy.
6 Suhue'da o'nepo pai'da ene'te
Diosa o'madurugpaka'ika'. Diosada
do'takon me'durugpakame'ne.
Do'taj Titotaj Diosa me'nigtotiakpo
do'taj me'durugpakanme'ne. 7 Titoa
be'huatiakme'nok ijdurugpakmey
kenpa'ti opudomeyaa Titotaj
mo'durugpakame'nok doakon
on'tipeepo durugnanada ijjemey. Do'taj
huakka' eta'huadeta' bo'pakika'ne.
Do'taj suhue'da mo'ika'po kenpa'ti
do'taj mo'mepu'kudhuahuame'te
Titoa kenda mename'nok nogitinada
huakka'da ijdurugpakmey.
8 Beroba' on'nigmadoya'uyne.
Bo'tiahuaydepo sue'me'noeda suhue'
e'uypi' nogpa'da ijmanigmadoya'uy
nopoehue' ijje'uy. 9 Oyda durugda
ijjey. Suhue' moe'unok do kenpa'ti
durugda ehue' ijje'uy. Suhue' mo'epo
Diostaj mo'nopo'korea'uyne. Diosa
o'pakpo mo'nopo'korea'uyne. Konigepo
ijdurugpaki on'nigmadoya'uyne
dakhuea'da nigkahue' o'ne'uyne.
10 Suhue' mo'epo dakhuea' e'kika'
Diostaj mo'nopo'korea'po onte'ti
Diostaj mo'nigpeika'nok Dios durugda
o'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po
Diosere mo'noeanhuahuika'apone.
Onte'ti suhue' ikahue' mo'eapone.
Oknopoehue' huae'erinayo suhue'
e'eada nopo'koreahue' o'nika'po
kenpa'de on'mabueyapo. 11 Opud suhue'
mo'unhua'uyne. Suhue' mo'ika'depo
Diostaj digaa'da e'nigpeeta' bo'pakuynok.
Kenbokerektaj castiga ogkahued
Diostaj bo'eretpakpo mo'en'uy. Onte'ti
dakyo'da e'kikata' be'pakika'uy. Nogok
do'taj eta'huadeta' bo'pakuyne. Castiga
mogka'uynok dakhuea' ogka'uy opudtaj
be'api' huaahue'dik mo'eene. 12 A'nenda
opudtaj on'nigmadoya'po kenbokerek
dakhuea' huakika'eritaj kenpa'ti ke'na
o'birae'uynigtaj kenomeytaj sue'pi'
ijmepu'kepo on'nigmadoya'ne. Diosa
bo'tiahuayika'po oro'taj huakka'
di' mo'ene kenpa'ti oro'taj huakka'
mo'timepu'kepo opudada kenda
kan'nopoe'po on'nigmadoya'uyne.
13 Oro'taj huakka' di' mo'enok onte'ti
mepu'kehue' o'edepo durugda o'ey.
Durugda o'edepo Tito opudenbaya'
behuatiakdepo durugnanada o'enok
oro'omeykon nogiti durugnanada o'ey.
Tito opudere ee'te daka' bo'kika'nok
durugda o'ika'uy. 14 Opud Corinto
huae'erienbayo Tito huahued ee'ted
"huadakda huaknopoe'eri o'nepo Diostaj
on'nigpeika'." Titotaj buttida yona'mey.
Nama'da onahue' ijjepo birahue'dik ijjey.
Tito opudere o'edepo aya'da opudtaj
onhuaa'po buttida onhuaa'uynok kenda
bo'tiahuay'uy. 15 Titotaj konig huairitanig
bo'eme'po mokme'pukme'ne kenpa'ti
kentaj mo'nigpeikame'ne. Kenda oy
Tito okkahuehue' o'ika'po nogiti nogiti
di' mo'ika'ne. 16 Diostaj kenpa'ti do'taj
mo'nigpeika'nok do Pabloa daka'da
on'tinopoepo durugnada ijikay.

Huaknopoe'eri pai'da huae'eritaj huakka'da on'bayokuyate.

8 1 Macedonia huadaribayo
huaknopoe'eritaj 'uru'nopoa'da

o'magkame'te Diosa. Oy kenda
opudtaj e'manbatia'pakta' ijpaki,
do'hued egomey pogomey.
2 Macedonia huaknopo̱e̱'eri
pai'nanada en'nopo'eonhuahuapi'
oknopo̱e̱batikhue'ada huanopo'ada
durugda o̱'nika'po. Kenpa'ti pai'da
e̱e̱'pi' sonnopo'da Jerusalén pai'da
huaknopo̱e̱'eritaj huakka'mon
on'bayokuyate. 3 Huakka' e'yokta'
on'pakpo on'bayokika'uy. Kenda
bahuaa'dik i̱jje̱y. Konigda bayokdik
o̱'nika'po huakupe on'bayokika'uy.
Kenpa'ti on'pakpo nogi̱tida huakka'da
on'bayokika'uy. 4 Jesucristotaj
huaknopo̱e̱'eritaj durugteda
e'bayokta' on'pakpo, "Jerusalényo̱
huaknopo̱e̱'eritaj oro'en huakupe
yan'manigtohua'." Oro'taj i̱ghua'da
mona'uyne. 5 Huakupeyo'da
on'manigta'mona'apo ijnopo̱e̱'uynig'a
huakkuru Diostaj a'nigpe̱i̱kaya'po
ke'nen hua̱so̱'kon on'yokuy, nogok
Diosa o'paknok oro'takon nigpe̱i̱ka'dik
o̱'nuy. 6 A'nenda e'manige'ika'uyada
Titotaj opuden huakupe katetehue'
bo'yokika'uy kenda e'manige'ika'da aya'
manige'hued o̱'e̱po. Konige̱po
huaknopo̱e̱'eritaj onte'ti yabahuahuati'.
Jerusalényo̱ huaknopo̱e̱'eritaj
dakhuapa huakupe a'manigbaeya'po
yahuati'." Titotaj yona'uy. 7 Ken opud
Corinto huaknopo̱e̱'eri Diostehuapa'
katepi' huakka'da nogda nogda
'urudayo' bo'kika'ne. Jesucristotaj
daka' diga̱' moknopo̱i̱ka'ne. Diosen
eknopo̱e̱' daka' mo'manmadikika'ne.
Diosen huakka' mo'nopo̱e̱ne. Diostaj
e'nigpe̱i̱ka'ta' huakka' bo'pakika'ne.
Kenpa'ti oro'taj huakka' di'da mo'i̱ka'ne.
Konige̱po kenpa'ti huakka'da bo'pakpo
pai'da huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj
yan'bayokikati'.
8 Yan'bayokika' onahue' o̱'nene.
Nog huaknopo̱e̱'eria huakka'da
on'pakpo on'bayokikame'tenig
opudomeytaj e'manopo̱e̱a̱'ta' ijpaknok
opudomeya̱ di'nada on'maika'
nogomeya̱ kan'nopo̱e̱'po daka'
yan'bayokikati'. 9 Huairi Jesucristoa
huakka' mo'tinepahui'po di'da mo'e̱ne.
Mo'nopo̱e̱ne. Diosere Jesucristo
o̱'i̱ka'po aya'tada o'mato̱e̱'ika'uyate.
Opudomeytaj huakka' di' mo'e̱po
kurudyo̱ aya'da o'maeandepo
pai'da o'manigyahue'uyate.
Opudomey Diosere durugnanada
kan'manoeonhuahuike'po Jesúsa
pai'da o'manigyahue'uyate. Konige̱po
Jesucristonig di'da yan'maepo
nogomeytaj yan'bayokika'.
10 Opudtehuapa' dakda ka'nike'po
on'boroayne. Do'taj daka' yan'pe̱e̱'.
A'nen nogbayok pai'da huaknopo̱e̱'eri
Jerusalényo̱ huakupe a'ta'monaya'po
opudomey huaboa'da bo'yokika'uy.
Kenda huakka' bo'pakpo bo'yokika'uy.
11 Oydakon huakupe nogda
yan'bayokonhuahua'po kenpa'ti aya'da
yan'dakeati'. Konig a'nen huakka'
e'bayokta' bo'pakuy oydakon konigti
huakka' yan'pakpo yan'bayokikati'.
Huakka' e̱'ta̱hua̱e̱a̱ huakka'
yan'bayokikati' Sue'da e̱'ta̱hua̱e̱a̱ sue'da
yan'bayokikati'. 12 Be'api' e'yokta'
e'paknayo suepi' e̱'ta̱hua̱e̱a̱ sue'da
e'yoknayo Diosa durugda o̱'e̱a̱po.
Huakka'mon e̱'ta̱hua̱e̱a̱ huakka'mon
e'yoknayo Diosa durugda o̱'e̱a̱po.
Sue'da e̱'ta̱hua̱e̱a̱ huakka' yan'bayokti'.
Diosa ahue'dik o̱'e̱.
13 Ken Jerusalén huaknopo̱e̱'eri
huakka'da huakupe kan'mato̱e̱'
opudomeynayo pai'da e̱'dik ka'ne'
kenda doa pakhue' e̱'e̱a̱da 14 opud
kenomeyere onigonigayo̱' huakupe
yan'to̱i̱kati'. Oyda Jerusalénya̱'
huaknopo̱e̱'eri pai'da o̱'nenok
opudomey Corinto huaknopo̱e̱'eria
bayokdik mo'i̱ka'ne. Nogok Jerusalén
huaknopo̱e̱'eri huakka' huakupe
en'to̱e̱'nayo opud pai'da e̱e̱'nayo

opudtaj huakupe bayokika'dik
mo'ẽapone. Ken konigti opudomey
kenpa'ti kenomey ke'nigãti tõika'dik
mo'ẽne. 15 "Ke'na huakka' aypo
e'tõika'ada huakkiti tõehue' õ'ika'.
Ke'na sue'da e'tõika'ada pai'da ehue'
õ'ika'." Diosenba'a oa'. Huayahuaya
on'bayokika'po aya'ada dakhuapa aypo
on'tõika'apo.

Titoere botta' nog huaknopõẽ'eriere huakupe kan'bae'po Corinto huaknopõẽ'eritaj Pabloa o'mata'mona'apo.

16 Doa opudtaj huakka' di'da õ'nepo
huakka' ijmepu'kikay. Diosa Titotaj
o'nopo'tõẽnok konigti Tito opudtaj
huakka' di'nada mo'ẽpo o'mepu'kika'.
Opudtaj huakka'nada e'tihuapokta'
o'pakika'. Konigẽpo dakiti Dios,
yonikay. 17 "Corinto huaknopõẽ'erite
yahuati'," Titotaj ena'te "Doada
ijpakpo ijhua'apoy," do'taj mena'po
opudtaj huakka'da o'pak kenpa'ti
e'batihuapokta' o'pakika' Titoa.
18 Titoere nog huaknopõẽ'eri
huama'buyere ijmata'mona'apoy.
"Ke'na Cristotaj huaknopõẽ'eri õ'ẽpo
Cristoen huadak hua'a 'urua'da
o'manbatia'pakika'." Nogyã' nogyã'
Jesucristoen huabaktie'ea'eria
on'huaa'ika'. 19 Kenpa'ti ke'na oro'ere
kahua'ike' oro'omeyere Jerusalényõ
pai'da huaknopõẽ'eritaj huakupe
o'bae'ika'po ke'na boktihuapokike'po
Cristoen huaknopõẽ'eri kentaj
boktie'ea'uyate. Huairi Jesús huadakda
õ'ẽ aratbuta kan'nopõẽ'po kenpa'ti
pai'da huaknopõẽ'eritaj opud Corinto
huaknopõẽ'eri e'bayokta' huakka'
bo'eretpaknig oro'a aratbuttaj
o'maknopõẽã'ikay. 20 Jerusalényõ
huaknopõẽ'eritaj huakupe a'bayokya'po
huakka' huakupe o'bae'ikay.
Onokteteyo' o'hua'ika'po daka'
o'manigtõika'nok Pablomeyã on'berika'
aratbuta huaahue'dikda mo'ẽne.
21 Diosa aratbutereada e'tiahuayte
daknopo'da 'urua'dayo' e'kika'ta'
o'pakikay.
22 Titomeyere nog huama'buytaj
o'ta'mona'apoy. Ke'na Diostaj huakka'
e'nigpẽika'ta' o'pakika'po kenpa'ti nog
aratbuttaj e'batihuapokta' o'eretpakika'.
O'tiahuaymey. Oynayo opud
Jerusalényõ pai'da huaknopõẽ'eritaj
e'bayokta' bo'paknok kenda daka'
o'nopõẽpo Titoere opudtaj e'hua'ta'
huakka' o'eretpak. 23 Titonayo
doere huãẽ'eri õ'ika' doere opudtaj
o'batihuapokikay. Nog botta'akon
opudte on'hua'apo. Nog Cristotaj
huaknopõẽ'eriomeyã opudtaj
mo'nigta'moname'te. Huadakda
õgkika'nok kenomeytaj aratbuta
on'batiahuaydepo "Dios 'urunanada
õ'ẽ," on'batia'pakika'apo. 24 Di'nanada
mo'nika'ne kenpa'ti huadaknanada
õgkika'nig ijbahuaa'ika'nok konigẽpo
huaknopõẽ'eri huakupopakeria
tinopõika'dik ka'ne'po Titomaytaj daka'
yan'baepo di'nanada yan'maika'.

Jerusalényõ pai'da huaknopõẽ'eritaj huakupe bayokdik õ'neapo.

9 1,2 Jerusalényõ pai'da
huaknopõẽ'eritaj huakupe
e'bayokta' huakka' bo'pakika'nig kenda
ijnopõẽpo Macedonia huaknopõẽ'eritaj
durugteda ijmanbatia'pakmey.
Huabayok o'pokme'nig kenoka'da
opud Acaya huaknopõẽ'eria
huakupe en'bayokta' on'pakuynig
ijmanbatia'pakme'nok, "oro'omeykon
e'bayokta' o'paki." Macedonia
huaknopõẽ'eria mona'uyne. 3 Opudã
huakka' huakupe e'yokta' on'pakika'
kenda ijmanbatia'pakme'nok
opuden huakupe yan'tounhuahua'po
Titomeytaj a'bayokya'po opudte
nog huama'buy Titomeytere
ijta'mona'apoy. Huakupe en'yokde'te

Pabloa nama'da oa'ika' be'api'
ahue'dik ka'nike'. 4 Sue'da Macedonia
huabokerek doere opudenbayo nogok
e'tiakde'te opudạ huakupe Jerusalén
huaknopọẹ'eritehuapa' bayokhue'dik
ẹẹ'nayo oro' huakka'da birae'dik
ọ'ẹạpoy. Huakka' huakupe on'bayokapo
a'nen daka' ijnopọẹmey. Yokhue'
ẹẹ'nayo huakka'da birae'dik ịjjẹạpoy.
Opudạkon birae'dik mo'ẹne. 5 Konigẹpo
huakkuruda Titoere nog botta'
huama'buyere opudte mata'mona'dik
ịjjẹạpoy ijnopọẹy. A'nenda "Huakka'
huakupe o'bayokika'apoy." Boa'uyne.
Titomeyạ huakupe e'bae' opudomeytaj
bo'tihuapokapone. Ken opuden
huakupe opudạda e'bayokta' bo'paknok
on'manigbae'apo. Doa yan'bayokti'
enakda bayokhue'dik mo'ẹne.
6 Konig ta'ba huabatuke'eri sue'da
huakid e'batuke'nayo sue'da o'kerekpo.
Sue'da aypo ọ'ẹạpo. Nogạ ta'ba
ọgka'depo huakka' e'batuke'nayo
huakka'da o'kerekpo huakka'da aypo
ọ'ẹạpo. Konigti sue'da huakupepi'
pai'da aratbuttaj e'bayoknayo
sue'dation mo'matọẹạpo. Huakka'
e'bayoknayo huakka'nada mo'matọẹạpo.
7 Durugteda huabayokeritaj Diosa di'
mo'maika'ne. Huanopoya'da e'bayokta'
yan'eretpakpo yan'bayokikati'.
Pakhue' ẹẹ'nayo yokhue' yan'maika'.
Be'api' yayok enapi' yokhue'dik
yanika'. 8 Opudtaj katepi' huakka'da
bayokika'dik mo'ẹne Diosa. Nogda
nogda huakka'da bayokika'dik mo'ẹne.
Aya'da bo'pakika'nig bayokdik mo'ẹne.
Ken aya'da bo'pakika'nig tọẹdik
mo'ẹne kenpa'ti opud nogomeytaj
batihuapokika'dik mo'ẹpo kenpa'ti
bayokika'dik mo'ịka'apo. 9 Apagba'te
Pai'da huạẹ'eri aratbuttaj be'api'
huakka' e'bayokika'nayo
aratbuta kentaj okkahuehue'
ọ'neonhuahuika'apo. Apagba'a
kenpa' oa'.
Opudomey sonnopo'da mo'ẹpo
e'bayokika'nayo Diosa okkahuehue'
mo'ẹạpo. 10 Batuke'dik ka'nike'po Diosa
huakid o'bayokika'. Kenpa'ti aypo
o'bakereka'ika'po o'bayokika'. Huakka'
o'bayokika'nok ken nogtaj nogtaj
bayokika'dik mo'ẹpo kenpa'ti nogtehuapa'
huadaka'da manigkika'dik mo'ẹne. Pai'da
huạẹ'eri aratbuttaj huakka' bayokika'dik
mo'ịka'ne. 11 Huakka' a'bayokikaya'po
huakka'da mo'matọịka'apone. Huakka'
huakupe mo'bayokaponok pai'da
Jerusalényọ huạẹ'eria ọ'nen huakupe
on'baedepo durugda ọ'nepo Diostaj
dakiti o'nona'apo. 12 Konigẹpo Jerusalényọ
huạẹ'eri huama'buytaj huakupe
e'bayokde'te aypobayo' ọ'nepopi' bae'dik
ọ'neapo kenpa'ti nogịti nogịti nogda nogda
Diostaj dakitia' o'nona'onhuahua'apo.
13 Jerusalényọ huạẹ'eritaj kenpa'ti
nogomeytaj opudomey huakka'
e'bayokde'te aya'ada on'tiahuaydepo
Jesucristoen huadak hua'a opudạ
moknopọẹpo Diostaj daka' mo'nigpẹịka'nig
mo'tinopọẹạpone. Dios huaboro'da ọ'ẹpo
aya'da ka'dik ọ'ịka'. Dios 'urunanada ọ'ẹ.
Kenomeyạ huakka'ada on'batia'pakapo.
14 Kenpa'ti opudomeytaj Diosa di'nanada
mo'ẹpo 'urua'nanada mogkika'ne,
kenpa'ti Diosa mo'tinepahui'po huadak
e'kika' bo'tihuapokika'ne. Jerusalén
huaknopọẹ'eria kenda on'nopọẹdepo
opudtaj di'nanada mo'ẹạpone. Opudtaj
kenpa'ti mo'tiona'pakika'apone. 15 Diosa
ke'nen di'nanada ẹ'tạẹ'tada nogsi'potida
bo'yokuyate. 'Urunanada bo'yokuyate.
Konigẹpo "dakiti Dios," mo'nona'ika'.

Pablo Jesúsen huata'moneri ọ'ẹpo Diosen hua'a daka' o'manmadikika'nok huaknopọẹ'eria nigpẹịka'dik ọ'nika'.

10 1 Cristoa aratbuttaj daka'
o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti
huiyoka manahue' ọ'ịka'uyate. Cristo
o'matinepahui'po o'mana'ika'uy. Do

konig Cristonig ijjepo o'nona'ne.
Huakka' opudtaj ijpakpo o'nona'ne.
Do Pablo opudere ijika'po huiyoka'
onahue' o'nika'ne. Bidteda o'epoa'ta
Pablo huiyoka' beroba'te oa'ika'.
Sue'ada kenpa' on'huaa'ika'. 2 Do
huabokerekyo'da ijjepo Diosen Nokireg
toehue' ijjepo ijkika'nig ijmana'ika'nig
sue'ada huabokereka do'taj nama'da
menhuaa'po. Opudte e'tiakde'te
do'taj dakhuea' huahuaa'eritaj
huiyokada manahue'dik kaae'po
huiokda onenhue'dik me'ne'po do'taj
mentihuapok. 3 Huabokerektion ijjepo
indariyo nogbokerekere ijika'po do'taj
nama'da huaa'eritaj makme'pukhue'
ijika'po toto'taj kenpa'ti toto'en
huanaba'taj yogka'ikay. 4 Aratbut piya'a
kumejte taka'taj on'barakika' ken konig
donayo kahue' ijikay. Diosen teyda
hua'a ijmanbatia'pakika'po huakka'tada
Diostehuapa' ijmanopo'korea'ikay.
5 Ken be'api' huabokereka
nama'da e'batia'paknayo "Diostaj
oknopoehue'dik yanika'. Cristotaj
oknopoehue'dik yanika'." Kenpa'
e'mana'nayo Diosa be'tihuapokne
nama'da on'mana'ika'nig aya'tada
ijmanopoea'apoy. Aratbuta nama'da
Diostaj o'noknopoepo kan'nopo'kore'po
onte'ti Diostaj 'urua'da kanoknopoe'po
kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeike'po
Diosa be'tihuapokika'nok
ijmana'ika'apoy. 6 Noga Cristotaj daka'
bo'pakpo dakhuapada mo'nigpeika'
opudomey noga nopo'korehue'
ee'nayopi' kan'nopo'kore'po castiga
ijmagka'apoy.
7 Daka' yan'tiahuaypo kenpa'ti
daka' yan'nopoepo. Cristoen
huamanbatia'pakeri ijjey huakka'mona
mo'nopoika'. Dokon Cristoen
huamanbatia'pakeri o'e yan'nopoika'.
8 Opudomey nogiti nogiti Diostaj
yanoknopoika' nogiti daka'
yan'nigpeika' kamanmadikike'po
Cristoa me'ta'mona'uyne. Diosen hua'a
o'nonika'ne. Do'taj nigpeedik me'nika'
nogiti nogiti diga'da o'nonika'ne.
Kenda kirigayo' o'nonika'po birahue'
ijikay. 9 Huiyokda huadik do'hua
opudtaj on'nigmadoya'nok opudtaj
e'mamepu'keadta' pakhue' ijjey.
10 "Pabloa nogya' o'madoya'poa'ta
huakka'dikda o'madoya'ika'. Huiyoka'
o'madoya'ika'nig'a iyo oro'ere o'epo
huiyokda ehue' o'epo kenpa'ti oro'ere
o'epo sue'da huadak mona'ika'ne."
Sue'ada opudomeya do'taj
on'huaa'ika'ne. 11 Bidteda o'nokepo
konigda ijnigmadoya'ika'po opudte
ijtiakdepo konigti ijmanmadikikay.
Kenpa' huaa'eritaj yan'manopoea'.
12 Opudomeya noga huata'da
huadak ihuey on'tinopoika'. Kenomey
huadak o'ne do konigti huadak
ahue' ijikay. Kenomeya nogta nogta
on'batiahuayika'po, "Ken sue'da
huadak o'e, donayo huadaknada ijjey."
Kenda nama'da on'batia'pakika'. Konig
huasegda o'nepo sigpi' nopoehue'da
o'nepo o'dika'. 13 Nogda nogda
huadakda ijkikamey nama'da ahue'
ijjeapoy. Kenyo'da kenda menigkika'
Diosa mena'uynig ijkikay. Opudte
Corintoyo yahuati' Diosa mena'uyne.
14 Keyo yahuati' Diosa mena'uynok
ijhua'ika'uy. Jesucristoen huadak
hua'a a'manbatia'pakya'po ijhua'ika'uy.
Opudte Corintoyo Jesucristoen
huadak hua'a opudtaj huakkuruda
o'non'batia'pakuyne. Do tiakhued
ee'ted noga onbatia'pakhue' mo'uy.
15 Keyo Diosa ta'monahue' me'uyne
kenpa'ti keyo nogbokerekomey
on'manmadikika'deme'te. Keyoti
huadakda ijkika'mey. Donayo
ahue' ijikay. Opud nogiti daka'
Jesucristotaj kanoknopoike'po
opudtaj nogiti nogiti e'manmadika'ta'
ijpaki. 16 Opudtaj nogiti nogiti
o'nonmadikanhuahua'depo nogbayo

opudenba adpen bahuahua'dik ijjeapoy.
Kenteda nogomeya Cristoen huadak
hua'a manbatia'pakhued e'nahuey'yo
keyo e'hua'ta' ijpaki. Keya' noga
on'manmadikame'te doakon e'hua'nayo
keya' doyo'da Cristoen huadak hua'a
ijmanmadika'mey ahue'dik ihuey.
17 "Huadakda ijjey." Kenpa'ti
"Huadak ijkikay." Huata'da tinopoehue'
yanika'. "Dios Huairiyo'da huadakda
o'ika'." Kenpa'ti "Dios Huairi
huadakda o'kika'." Yan'nopoika'po
yada'ikati'. 18 "Huadakda ijjey." Kenpa'ti
"Huadakda ijkikay," be'api' huata'da
e'huaika'nayo e'tinopoika'nayopi'.
Kennayo Diostehuapa' dakhue'da o'epi'.
"Huadakda o'e." "Huadakda o'kika'."
Be'tapi' Diosada e'huaa'nayo kennayo
huadak o'e.

**Corinto huaknopoe'eria
nama'da huamanmadika'eritaj
on'bae'po on'peika'nig'a Pabloa
Corinto huaknopoe'eriere
'urua'nanada o'kika'nok
ke'nen e'mamadika'teyo'da
nigpeika'dik o'nika'apo.**

11 1 Sue'da konig huaseg eapa'
e'nonbatia'pakpi' do'taj
daka' men'pee'. 2 Diosa o'paknok
opudomeytaj huakka'nada
ijpakikay. Huakka'da di'da o'nika'ne.
Opudomeytaj Cristotaj on'yokapone.
Konig mune'yo toepakhued dakhuea'
kikahuedonig nogbokerektida
e'toepakonig opudomey Corinto
huaknopoe'eri Cristotaj e'yokta'
ijpakikay. Opudomeya dakhuea'
kikahue' mo'epo kenpa'ti Diostaj
mo'nigpeika'nok Cristotaj e'yokta'
ijpaki. 3 Konig bihuia Evataj
nama'da ona'uyatenok Eva Diostaj
nigpeehue' o'uyate. Konigti opudomeya
nama'da huamanmadika'eritaj
mo'nigpeeapetpi' onte'ti Cristotaj
daka' di' ehue' mo'eapet kenpa'ti
'urunopohue'ada nigpeehue'
mo'eapet. Kenda on'time'pukene.
4 Opud huaknopoe'erite nama'da
huamanmadika'eriomeya
enhuatiakde'te Jesucristoen huadak
hua'a nogpa'da on'nopoepo nama'da
monmadikapet. Jesucristoen
huadak hua'a oro'omeynayo buttida
o'manmadikikay konig oro' kenomeya
buttida manmadikahue' o'nepo.
Kenomeya en'tiakde'te opuda bo'pakpo
mo'manigpeeapetpi' ijnopoepo
ijme'pukey. Kenpa'ti nog nokireg
Diosen Nokireg ehue'ta' bo'pakapet
ijnopoepo ijme'pukey. Konig
dakhuea' e'ka' kan'manopo'yare'po
o'nonmadikikame'ne on'peenede
nogpa'da e'manmadika' e'nigpeeta'
bo'pakapet ijnopoepo on'tome'pukne.
5 Kenomey huabokerek Jesucristoen
huata'mona'eri o'ey nama'da
on'nopoepo 'urunanada o'ey huata'da
on'tinopoepo. Huadakda o'nepi'.
Dokonpi' huadak ijjey. 6 Do sue'da
huadak huamanbatia'pakeri ijjenig'a
kenda ijmanmadikikay daka' ijnopoey.
Diosen hua'a daka' ijnopoey. Kenda
opudnayo daka'da mo'nopoene. Onte'ti
onte'ti kenda opudtaj on'nopoea'uyne.
7 Jesucristoa oro'taj
a'manopo'yareaya'po
mo'nigbuey'uyne. Kenda ijhue'da
o'nonbatia'pakonhuahua'uyne
kenpa'ti o'nonmadika'onhuahua'uyne.
Katetehue' opudtaj
o'nonmadika'onhuahua'uyne. Kenda
ogkika'po nama'da nigkahue' o'nuyne.
Opudomey Diostaj daka' eknopoikata'
on'tipakuyne. Opudte huadakda mo'e
on'nopoea'uyne. Do sue'da ijjepo
on'nopoea'ika'uyne. 8 Opudomeytaj
katetehue' a'manmadikikaya'po
nog huaknopoe'eria huakupe
menyokika'uyne. Opudtehuapa'
kenomeytaj konig e'baktiparatpa'
o'nokika'uyne. 9 Do opudere o'ikame'ne

kenpa'ti menokapi' aypobayo' huakupebayo' i̱jje̱depo "Beyok," opudomeytaj onahue' o̱'nikame'ne. Macedonia huaknopo̱e̱'eri huama'buy e'tiakde'te aypoere huakupeere do'taj beyokika'uynok. Aypopi' huakupepi' opudomeytaj beyok onahue' o̱'nikame'ne. Kenpa'ti beyok onahue' o̱'nika'apone. 10 Jesucristoen hua'a buttida o̱'e̱ ijnopo̱e̱po Cristoen huadak hua'a opudtaj o'nonbatia'pakika'po huakupepi' aypopi' beyok onahue' o̱'nika'ne. Aya'da huabada Acaya huadaribayo aypo huakupepi' beyok onahue'dik o̱'nika'apone. Konige̱po durugda i̱ji̱kay. 11 Opudtaj huakka' di' o̱'nepo opuden huakupe bakbaehue' o̱'nikame'po "Pabloa oro'taj di' ehue' mo'e̱ne," ahue' yane'. Huakka'da do'a di' o̱'nene. Diospi' o'nopo̱e̱.

12 "Konig Pabloa o'kika' oro' konigti o'kikay." Kenomeya̱ nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'batia'paknig'a kenpa'tion kahue'dik o̱'nika'. Onte'ti nama'da manbatia'pakhue'dik ka'ne'po huakupe menyok ahue' i̱ji̱ka'apoy. 13 "Jesucristoen huamata'mona'eri o̱'e̱y." Kenomeya̱ huabokerek nama'da o̱da'nig'a Jesucristoen huamata'mona'eri ehue' o̱'ne. Nama'da huamanmadika'eri o̱'nika'po "Oro' Jesucristoen huamata'mona'eri o̱'e̱y," nama'da e'manopo̱e̱a̱'ta' on'pakika'. 14 Kenomeya̱ nama'da huamanmadika'eria nama'da on'manika'nigtaj do'taj okme'pukehue' me'nene. Konigti toto' huairi huadaknanada i̱jje̱y nama'da o'mana'ika'. Konig Diosen jeyda huata'mona'eri i̱jje̱y toto'a nama'da o'mana'ika'. 15 Konige̱po oro' huadakda o̱'e̱y kenpa'ti huadakda o'kikay. Nama'da huamanmadika'eriomeya̱ toto' huairien huanaba' o̱'nepo nama'da e'manopo̱e̱a̱'ikata' on'pakika'. Nama'da huamanopo̱e̱a̱'eri o̱'nenok Diosa castiga o'magka'apo.

Pablo Jesucristoen huata'mona'eri o̱'e̱po pai'da o'nopo'unhuahua'uyate.

16 Onte'ti o'nona'pone. Pablo huasegda o̱'e̱ opuda̱ oknopo̱e̱hue' mene'. Huaseg o̱'e̱pi' eknopo̱e̱pi' huata'da ijtia'pakapoy kenda do'taj me'nigpe̱e̱'. Konig huasego̱nig i̱jje̱po do huata'da ijtia'pakapoy. Huadakda i̱jje̱po huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. Opudomeya̱ me'noknopo̱e̱'po kenpa' sue'pi' huata' ijtia'pakapoy. 17 Cristoa onahue'tada ijjay. Konig huaseg e̱'e̱e̱a̱dapi' huadakda i̱jje̱po huadaka' ijkikay huata'da ijtia'paki. 18 Huakka' nogomey huadakda i̱jje̱po huadaka' ijkikay opudtaj bo'huaa'ika'. Dokon konigti huadak i̱jje̱y huata' ijtia'pakapoy. Huadakda i̱jje̱po huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. 19 Oro' huakka'da o'nopo̱e̱y opud huata'da mo'tinopo̱e̱po huasegtataj durugteda mo'mape̱i̱ka'. 20 "Do'taj mentihuapokika'." Nama'da huamanmadika'eria opudtaj mona'ika'. Beyok huakupe nama'da huamanmadika'eria mona'ika'. Opudtaj nama'da o̱gkika'. Dakhue'da mo'e̱. Opudtaj mona'ika'ne. Opudtaj bo'pebasika'. "O̱gkika'nig kenpa'da yan'batik." Nama'da huamanmadika'eritaj opuda̱ manahue' mo'e̱. 21 Ijme'pukpo ken konig opudtaj o̱gkahue' i̱ji̱kamey. Ijbira'po opudtaj o'nona'ne.

Huadakda i̱jje̱y kenomey nama'da huamanmadika'eria huata'da on'tia'pakika'. Dokon konigti huadak i̱jje̱y a'dik i̱jje̱nig'a konig huasego̱nig i̱jje̱po o'nona'apone. 22 Kenomey nama'da huamanmadika'eri hebreo hua'ate huaa'pakeri ya̱'nepi'. Do kenpa'ti hebreo hua'ate huaa'pakeri i̱jje̱y. Israel aratbut ya̱'nepi'. Do kenpa'ti Israel aratbut i̱jje̱y. Abrahamen

huayayo ya̱'nepi'. Dokon Abrahamen
huayayo i̱jje̱y. [23]Kenomey Cristoen
huanaba' ya̱'nepi'. Sue'da huadak
huanaba' o̱'nenig'a donayo Cristoen
huanaba' i̱jje̱po huadakda i̱jje̱y. In
ijja'po konig huaseg eapa' ijjay.
Nama'da huamanmadika'erinayo
sue'da o̱gkadhuahuame', donayo
huakka'da ijkadhuahua'mey.
Kenomeytaj suhuigdapi'
e'pidbianig on'mabitbitonhuame'te.
Do'taj huakka'da e'pidbianig
mo'bitbitonhuame'ne. Huabakuda̱'
jakyo sue'da on'bakuda̱me'. Do'tanayo
huakka'da megkudi̱kame'ne.
Nogok nogok donayo huakka'da
huabueydikte i̱ji̱ka'uy. [24]Nogok
nogok huabanigaa̱' judío aratbuta
me'bitbitme'ne. Treinta y nueve'a'
me'bitbitme'ne. [25]Bapaa' hue̱ypa'a
menbitbitme'ne. Nogme'noetida
huida̱ menpaea'uyne. E̱'po̱gte
kusi'petone'te ehua'te kusi'petone'a̱
menta'kotuyne. Bapaa' menta'kotuyne.
E̱'po̱gtone'yo̱ ijta'kotaymey. Nogtia'
eksik nogtia' huame'noe kusi'pe
e'ta'kotde'te kusi'peente ijbetonhuamey.
Ijkubodhuamey. [26]Cristotaj
ijnigpeonhuahua'ika'po nogda nogda
huakka' jakyo ijhua'udhuahuikamey.
Ke̱ya̱' ta'kotdikda nogda nogda
huiyokhue̱da hua̱hue̱ yoktegonhuamey.
Dagte ke̱yo̱ huabereeri e̱'nika'yo do'taj
okberediktada ijhua'udhuahuikamey.
Nogyo̱ nogyo̱ huiyokda judío aratbutyo
do'hued aratbutyo i̱jjunhuahuikamey.
Ke̱yo̱kon nog aratbut huiyokda
e̱'ne'tada i̱jjunhuahuikamey. Huakka'
jakyo aratbutpi' do'taj dakhuea'
o̱gka'dikpi' e̱'ne'tada i̱jjunhuahuikamey,
kenteda jakbahue'yo do'taj huiyokda
o̱gka'dikpi' e̱'ne'tada i̱jjunhuahuikamey,
huiyokda e̱'po̱g ta'kotdik e̱e̱'tada
yoktegikamey, kenpa'ti huama'buy
hueretda ehue' do'taj o̱gka'dikpi'
e̱'ne'tada i̱jjunhuahuika'mey.
[27]Cristotaj ijnigpe̱i̱ka'po huakka'a'da
ijnigbaadhuahuamey. Kenpa'ti
sikyotion ijkadhuahuikamey.
Sue'pi' ijtay'ikamey. Nogya̱' nogya̱'
ijkusitokonhuahuamey kenpa'ti
maymayta' ijjadhuahuamey.
Nogok nogok a'tiona'pakya'po
bapehue' i̱ji̱kamey. Nogok nogok
ijjuju'pakonhuahuamey. Sue'da yudtaj
ijto̱i̱kamey.
[28]Kenda kenpa'ti nogda nogda
pai'da ijnopo'unhuahua'po kenpa'ti
aya'da Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj
ijmatimepu'kikay. Menpa'ti daka'
Jesucristotaj yan'nigpe̱i̱kapet
aya'me'noeteda ijnopo̱e̱po
ijmatimepu'kikay. [29]Opud be'api' sue'da
eknopo̱e̱'nayo nama'da eka'nayopi'
kenomeytaj ijmatinepahui'po. Kenoka'
be'api' opud huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea'
e'toka'nayo ijhuadiaypo kenpa'ti
ijtibira'apoy. [30]Do huadakda i̱jje̱y huata'da
tinopo̱e̱'dik e̱e̱'nayo tey ehue' i̱jje̱po,
Diostaj pai'da ijnignopo'e̱po ijtia'pakapoy.
[31]Dios Huairi Jesucristoen huaoj huadakda
o̱'e̱po kenpa'da huadakda o'kika'. Aratbuta
kenpa' tia'pakika'dik o̱'ne. Diosa buttida oa'
me'tinopo̱e̱ne. [32]Damasco huakka' jakyo
do e̱'u̱yte sorotataj do'taj huabakuda̱' jakyo
a'tohuaya'po huairi Aretasen gobernador
huairia sorotatataj do'taj Pablotaj
ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Huakka'
jak kuru huid jekbirik huakbogpete
Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate.
Pablo a'monya'po jekbirik huakbogpete
e'o̱ro̱knayo sorotataa tohua'dik o̱'nenig'a
[33]huakka' jakya' jekbirik ventanaya'
kusogtone'te do'taj jekbirik kurupen
me'nonhuaraka'uyne. Huakka' jak jekbirik
kurupen e'nonhuaraka'de'te ijmakmon'uy.

Kurudyo̱ Diosenbayo Pabloa o'tiahuay'uyate. Diosa Pablotaj 'urunanada o'nopo̱e̱a̱'uyate.

12 [1]Huadakda i̱jje̱y be'api'
huata'da e'tia'paknayo huadak

ehue’ e̱’e̱ada huadakda i̱jje̱y donayo
huata’da tia’pakdik i̱jje̱y. Kurudyo̱ Dios
o̱’i̱ka’po be’tiahuaya’uyne kenpa’ti Dios
Huairia ’urunanada me’nopo̱e̱a̱’uyne.
2,3 A’nenda catorce huabayok
kurudyo̱ kente Dios o̱’i̱ka’po Diosen
Noki̱re̱ga̱ be’tobehuikuyne. Cristotaj
yoknopo̱i̱ka’uynok be’tobehuikuyne.
Hua̱so̱’dapi’ noki̱re̱gpi’ kurudyo̱
be’tobehuikuyet nopo̱e̱hue’ i̱jje̱y.
Diosanayo o’nopo̱e̱. 4 Paraíso ’urubayo
kurudyo̱ kenteda Diosere aya’da
Diosen huabaktie’ea’eria durugnanada
o̱’neonhuahuika’apo. Ke̱yo̱ Diosa
be’tobehuikuyne. Ke̱ya̱’da Diosen
hua’a ijmape̱e̱’uy. Kendikti nogomeytaj
manahue’ yanikati’. 5 Paraíso
ijhua’uypo huadakda i̱jje̱y tia’pakdik
e̱’e̱ada huadakda i̱jje̱y tia’pakhue’
i̱jje̱po tey ehue’ i̱jje̱nigtaj ijtia’pakapoy.
6 Huadakda i̱jje̱y kenpa’ti daka’ ijkikay
huata’da e’tia’pakta’ e’paknayo huata’
tia’pakdik i̱jje̱y. Nama’da tia’pakhue’
i̱jje̱po huata’da buttida ijtia’pakikay.
Huadakda i̱jje̱y. Daka’ ijkikay
tia’pakdik e̱’e̱ada kenpa’ tia’pakhue’
i̱jje̱y. Huadakda i̱jje̱y. Huadakda
ijkikay. Aratbuta tinopo̱e̱hue’ me’ne’po
manahue’ i̱jje̱y. Kenyo’da kenda do’taj
men’tiahuaypo kenpa’ti men’pe̱e̱po
kenda men’tinopo̱e̱’.
7 Kurudyo̱ kenda ijtiahuay’uynigtaj
kenpa’ti ijpe̱e̱’uynigtaj ’urunanada
o̱’u̱ynok huadakda do i̱jje̱y do huata’da
tinopo̱e̱hue’ a̱’e̱ya̱’po pai’da nopo̱e̱’dik
i̱ji̱kay. Konig e’pida e’tiokhuedpa’
huanopoya’ i̱ji̱kay. Kenda kake’po Diosa
o’pakme’nok toto’en huata’mona’eria
behuatiakme’ne. 8 “Huakka’ pai’da
ijnopo’unhuahuika’po do’taj be’yare’po
toto’en huata’mona’eritaj mekmaena’.”
Jesús Huairitaj bapaa’ huata’da
ijnigtiona’pakme’nig’a 9 “Ontaj di’
o̱’i̱ke’ne. Kenpa’da di’ o̱’e̱po nog
pakhue’dik o̱’e̱nok aratbut tey ehue’
e̱e̱’nayo doa teyda i̱jje̱po batiahuaya’dik
i̱ji̱kay.” Jesús Huairia mena’uynok
ken tey ehue’ i̱jje̱po durugda i̱jje̱po
Dios teynanada o̱’i̱ka’ batiahuaya’dik
i̱ji̱kay. 10 Konige̱po tey ehue’ i̱jje̱po
durugda i̱jje̱y. Aratbuta dakhuea’ do’taj
en’tidike’te durugda i̱jje̱y. Sue’da aypo
ijto̱e̱po e’kusitokpi’ durugda i̱jje̱y.
Jesucristotaj ijnigpe̱i̱ka’nok aratbuta
dakhuea’da menogka’nok durugda
i̱jje̱y. Jesucristotaj yoknopo̱e̱po pai’da
ijnignopo’e̱po durugda i̱jje̱y. Konige̱po
kenoka’ tey ehue’ i̱jje̱nok Diosa
be’teypaka’ne kenpa’ti be’tihuapokne.

Corinto Jesucristoen huabaktie’ea’eritaj Pabloa o’matimepu’ke’uy

11 Do’taj huadakda tia’pakdik
e̱’ne’tada konig tia’pakhue’ o̱’neme’nok
konig opudere huadakda ijkika’uy
huasego̱nig huata’da opudtaj
madoya’dik i̱jje̱y. Dopi’ sigda
huadak e̱e̱’pi’ inomey ’urunanada
huamanmadika’eri huadak o̱’ne
mo’tinopo̱e̱pi’ dokon huadak i̱jje̱y
yan’nopo̱e̱’. 12 Diosa be’teya’nok opudere
’urua’da on’nigkadhuahuika’uyne.
Konig Diosayo’da ka’dik o̱’e̱nok
ijkika’uy. Ijbayarea’uy. Konig
aratbuta tiahuayhued o̱’nika’nig doa
on’nigka’uyne. E’ka’te, “ka’tihuay”
opudomeya̱ on’da’uy. Do Jesucristoen
huamata’mona’eri i̱jje̱y. Kenda
opudomey kan’nopo̱e̱’po konig Dios
e’ka’pa’ ’urua’da o’nigkika’uyne. Opud
Corinto huaknopo̱e̱’eriere i̱jje̱po kenda
on’nigkadhuahuika’uyne. 13 Nog
huakka’ jakyo nog Jesucristoen
huaknopo̱e̱’eritaj Jesucristoen
huadak hua’a daka’ ijmanmadikika’uy.
Opudtakon konigti daka’
on’manmadikika’uyne. Kenomeya̱
huakupe bo’yokika’uy. Opudtanayo
“Huakupe yokhue’ mene’,” o’nona’uyne.
Opudomeytaj nama’da ena’nayo do’taj
bekkahuea’.

14 Onte’ti opudtaj
a’bata’huadunhuahuaya’po
ijhuahua’apoy. Bapaa’ ijhuahua’apoy.
En’mandikayo’da huakupepi’ beyok
onahue’ada o’nokeapone. Opuden
huakupe pakhue’ ijjepo Jesucristotaj
opuda daka’ eknopoe’ kenpa’ti
do’taj daka’ e’peeta’ kenyo’da ijpaki.
Doa huakkuruda Jesucristoen
huadak hua’a o’nonbatia’pakpo
o’noknopoea’uyne. Konigepo
do konig opud huaknopoe’erien
huaojonig on’taene. “Huakupe beyok,
do’huedsi’po,” onahue’ o’nika’ne
konigepo huaojomeyapi’ huasi’potaj
on’bayokika’. Huasi’poanayo
huaojomeytaj bayokhue’dik o’nika’.
15 Do konig opudomeyen huaojonig
ijjepo opudomeytaj huakka’nanada
on’pakne. Ijpakpo opudtaj katetehue’
on’manmadikanhuahua’apone kenpa’ti
on’tihuapokonhuahua’apone. Nogiti
nogiti Jesucristotaj kanoknopoe’po
Diosere kan’noeonhuahuike’po
on’tihuapokonhuahua’apone. Opudtaj
nogiti nogiti di’ o’nika’nig’a do’taj di’
o’nenok nogiti nogiti di’ ehue’ menika’,
ijnopoepo.
16 “Pabloa oro’en huakupe
okbaehue’ mo’uyne.” Opudomey
be’api’ yan’batia’pakapetnig’a
“Pabloa nogpa’da oro’taj dakhuea’
mogka’po konig nama’da
mogka’uyne.” Yan’batia’pakapetpi’.
17 Kan’manmadike’po huabokerektaj
opudte ijnigmata’mona’uy. Opudomeytaj
nama’da kamagke’po bata’monahue’
o’nuyne. Opuden huakupe pakhue’
o’nepo okbaehue’ o’nuy. 18 “Corintoyo
huaknopoe’eritaj yan’bahuahuati’.”
Titotaj nog huaknopoe’erieretaj
ijmana’uy. Titoa nama’da magkahue’
mo’mae’uy. Tito doere konigti
o’nopoikay kenpa’ti konigti o’kikay.
19 “Pablo huadakda o’e.” Opudomeya
do’taj kan’tia’pake’po huata’da daka’
o’batia’pak opudomeya nama’da
on’tinopoetpi’. Kenpa’ tinopoehue’ mene’.
Diosa be’tiahuayika’ne Jesucristotaj
yoknopoepo opudtaj on’nigmadoya’ne
kenpa’ti’ konigepo opudomey Diostaj
nogiti nogiti kanoknopoe’po Jesucristotaj
yoknopoepo on’nigmadoya’ne,
huadi’da egomey pogomey. 20 Opudtaj
ijhuahua’apoy. On’huatiakdepo
kenda opudomeya bo’kika’nok do’hua
pakhue’dikpi’ o’neapet ijme’puki.
Kenpa’ti do’hua on’huatiakdepo
kenda do’hua o’nogka’apetnig
opudomeykon kenda pakhue’ mo’eapet.
Kenda on’tomepu’kene Do’hua
en’huatiakatode’te opuda nogtaj
nogtaj ighua’da mo’mana’pakapetnok
on’tomepu’kene. Do’hua
en’huatiakatode’te opuda nogtaj
nogtaj dig mo’bahuahuayapetnok
on’tomepu’kene. En’huatiakatode’te
opuda dig mo’mahuanopoeapetnok
on’tomepu’kene. En’huatiakatode’te
huata’da huakka’ bo’eretpakikapetnok
on’tomepu’kene. Do’hua
en’huatiakatode’te aya’da
on’peepo huayahuaya dakhuea’da
mo’bahuaa’apetnokpi’ on’tomepu’kene.
En’huatiakatode’te nogtaj nogtaj
mo’manmahui’iapetnok on’tomepu’kene.
Do’hua en’huatiakatode’te opudomeya
huata’da huakka’ di’nanada ijjey
mo’nopoeapet on’tomepu’kene.
En’huatiakatode’te aratbuta onteteyo’
dakhuea’da yan’magka’apet ijnopoepo
opudtaj on’tomepu’kene. 21 Kenpa’ti
opudomeyte onte’ti en’huatiakatode’te
opuda sue’da a’nen dakhuea’da
bo’kika’depo nopo’koreahued mo’epo
kenpa’ti nogomeya e’bokerekbo
ogka’po e’mune’bo’ ogka’po nogtaj
nogtaj on’bakdejpo Diostaj dakhuea’da
ogkika’po do en’huatiakde’te
opudomeytaj diga’da okbira’dik
ijjeapetpi’, huakka’da huikdik ijjeapetpi’.
Kenda ijme’puki.

Daka’ yag’kikati’ Pabloa o’maboroaypo kenpa’ti saludos o’manigdikta’mona’uyate.

13 [1] Onte’ti opudtaj ijhuahua’apoy. Bapaa’ ijbahuahua’apoy. A’bata’huadunhuayapo ijbahuahua’apoy. Huaknopoe’eri dakhuea’ eka’nayo castiga ijmagka’apoy. Huaknopoe’eri dakhuea’ e’ka’de’te kentaj castiga kagke’po dakhuea’ o’ka’ bapapi’ bottapi’ bahuaa’dik o’ne. [2] Opudomeya nogte dakhuea’da boka’uy. Diostaj nigpeehue’ada dakhuea’da boka’uy. “Yan’nopo’korea’, dakhuea’ e’ka’ yan’batik,” o’nona’uy. Bottaa’ opudtaj on’ta’huadunhuahua’po “Yan’nopo’korea’ dakhuea’ e’ka’ yan’batik,” o’nona’uyne. Oy opudtaj ta’huadehued ijjepo onte’ti konigti o’nona’ne. Do onte’ti en’huatiakde’te kenomeyerea nogomeyerea nopo’koreahue’ eee’nayo kenpa’ti dakhuea’ e’ka’ batikhue’ eee’nayo castiga o’nogka’apone. [3] Cristoa mena’nok ijmaboroayikay kenda e’nopoe’ta’ bo’paknok dakhuea’ huaka’eritaj Diosa castiga egkade’te mo’nopoeapo. Cristoa opudtaj egka’te teynanada o’epo mo’nopo’toika’. [4] Huabokereka Cristotaj hueypa cruzte e’arakte konig teyhue’ eee’tada oynayo Dios teynanada o’epo Cristotaj o’noeanhuahuika’. Konig Cristo teyhue’ o’uyate. Oro’ kenpa’ti teyhue’da o’ikay. Opudtaj a’tihuapokya’po kenpa’ti a’manmadikaya’po Cristotaj daka’ oknopoenok Diosa mo’nopo’toepo mo’nopo’teypaka’nok ’urunanada o’noikay.

[5] “¿Menpa’ do daka’ Jesucristotaj yoknopoe?” Daka’ o’nada yan’nopoe’. “¿Menpa’ Cristota’ daka’ ijnigpeika’?” Daka’ onda yan’nopoe’. “¿Menpa’ hueretda Diosen huabaktie’ea’eri ijje?” Daka’ onda yan’nopoe’. Daka’ eknopoe’nayo Cristoa opudennopo’ o’nopo’toepo hueretda Cristoen o’ey nopoe’dik mo’e. [6] Cristotaj yoknopoikay kenpa’ti Cristoa me’nopo’toika’ne. Buttida ijjay. Kenda opudomeya eknokotta’ ijpaki. [7] Opudomey dakhuea’ kahue’ ka’nike’po ijmanigtiona’pakikay. Cristotaj yoknopoepo buttida ijjay kan’nopoe’po konigepo kenpa’ nigtiona’pakhue’ ijjey. Opud dakhuea’ kahue’ e’nika’ta’ ijpaki. Pabloa ’uruda oknopoika’po kenpa’ti huadakda o’ika’ do’taj kan’batia’pake’po manigtiona’pakikahue’ ijjey. [8] Cristotaj mo’nigpeika’po buttida e’huaa’nayo castiga ogkahue’dik ijjey. Cristotaj nigpeehue’ mo’epo buttida e’huaa’nayo castiga ogka’dik ijjey. [9] Castiga ogkahue’dikonig ijjepo konig huiyok ehue’ ijjey kenpa’ti opudomey Diostaj daka’ mo’nigpeika’po konig Diostaj teyda mo’enok menokiti durugda ijika’apoy. Opudomey nogiti nogiti ’urua’nanada ka’nigpeike’po ijmanigtiona’pakikay. [10] Dakhuea’ huaka’eritaj huiyoka’ maboroaydik i’e, castiga ogka’dik i’e Jesús Huairia mena’uyne. Do yokyedepo huiyoka’ maboroayhue’ a’eya’po huahued ijjepoed daka’ ijmanigmadoyay. Opuda nogiti nogiti kanoknopoe’po kenpa’ti okbatikhue’ ka’ne’po Jesús Huairia mena’uyne.

[11] Kenyo’da on’nigmadoya’ne, egomey, pogomey. Yan’durugpak, dakhuea’ eka’nayo yan’nopo’korea’, nogiti nogiti Jesucristotaj yan’nigpeika’. Do’takon mennigpeika’. Nogtaj nogtaj bahuadiayhue’ yanika’. Nogtaj nogtaj yan’manopo’noeya’. Dios di’ o’maika’po huamanoeya’ika’eri o’epo opudere ka’nike’. [12] Nogtaj nogtaj di’da yan’maepo huayahuaya yan’mabajbaj. [13] Aya’ huaknopoe’eri huama’buya saludos on’manigdikta’mona’.

[14] Jesucristo Huairia opudtaj daka’ bo’tihuapokike’. Diosa di’ mo’maike’. Diosen Nokiega opudtaj kamanopo’toike’.

GÁLATAS

Galacia huaknopo̱e̱’eritaj Pabloa o’manigmadoya’uyate.

Galacia huadaribayo huaknopo̱e̱’eritaj Pabloa o’manigmadoya’uyate.

1 1,2 Do Pablo i̱jje̱y. Opud Galacia
huadaribayo huaknopo̱e̱’eri
mo’e̱po Diostaj a’tiona’pakya’po
bo’kupopakika’nok opudomeytaj
on’nigmadoya’ne. Aya’da
huaknopo̱e̱’eri huama’buy doere o̱’nepo
on’nigmadoya’ne. Jesucristoen huadak
hua’a kamanbatia’pakike’po Jesucristoa
Apag Dioserea men’ta’mona’uyne.
Diosa Jesucristotaj kubarakya’
o’noyhuada̱’uyate. Huakudaka’da
e’bueytada o’noyhuada̱’uyate.
Huabokereka do’taj ta’monahue’
me’nuyne. 3 Apag Diosa oro’en Huairi
Jesucristoerea opudomeytaj daka’
mo’matinepahui’po montihuapokike’
mo’madurugpakike’ kenpa’ti
mo’manoike’. 4 Aya’ huadaribaya’ aya’
aratbut dakhuea’da o̱gkika’. Konigti
dakhuea’ kikahue’ ka’nike’po Jesucristoa
o’pakpo oro’en dakhuea’ e’ka’taj
mo’nigbuey’uyate. Oro’en Apag Diosa
o’paknok Jesúsa mo’nigbuey’uyate.
5 “Dios huadaknada o̱’e̱.” “’Urunanada
o̱’e̱ Dios.” Oro’ kirige̱ayo̱’ okbatikhue’ada
mon’batia’pakika’. Dios huadaknada
o̱’i̱ka’nok mon’batia’pakika’.

Kan’nopo’kore’po nogda e’manmadika’ hua’a ehue’ o̱’e̱.

6 Diosa di’ me’e̱’po,
“yan’nopo’korea’po me’noknopo̱e̱po
do’taj men’nigpe̱i̱kati’,” mona’uyne.
Opudomey moknopo̱e̱po
mo’nigpe̱e̱’uynig’a oy i̱da Jesucristoen
hueretda e’manmadika’ mo’dikendepo
nog e’manmadika’kon moknopo̱e̱depo.
Konig nog e’noeanhuahuika’
e’manmadika’ moknopo̱e̱’denig’a.
Kenda nog e’manmadika’nayo
noeanhuahuikahue’dik mo’e̱ne.
Konige̱po diga̱’da ijmepu’key.
7 Nog e’manmadika’ Diosere
e’manoeanhuahuika’ hua’a ehue’
e̱e̱’tada suhue’ada huabokereka
nama’da opudomeytaj monmadika’nig’a
nogpa’ded e’noeanhuahuika’
hua’a nama’da monmadikika’ne.
8 A’nounhuahuikaya’po kate
ka’dik mo’e̱. O’nona’uyne do’a.
A’nounhuahuikaya’po Jesucristotaj
oknopo̱e̱’dik mo’e̱ne. Hueretda
huadik o’nona’uyne. Be’api’ do’api’
Diosen huata’moneriapi’ nogded
e’noeanhuahuika’ hua’a nama’da
e’manmadika’nayo Diosa kentaj
castiga diga̱’da o̱gka’dik o̱’e̱a̱po.
9 Konig huaboa’da o’nona’ne

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

on’nigmadoya’po ona’ti o’nona’ne.
Jesucristoen e’noeanhuahuika’
hua’a o’nonmadika’uyne opudomeya̱
mo’pe̱e̱depo moknopo̱e̱’uyne. Nogded
e’nounhuahuika hua’a be’api’
e’manmadika’nayo Diosa castiga
diga̱’da o̱gka’dik o’maeapo, ijjay.
10 Kenpa’ ijmana’po aratbuttaj
e’madurugpaka’ta’ pakhue’ i̱jje̱y.
Kenpa’ti “Pablotaj ijpaki,” aratbuta
e’huaa’ta’ pakhue’ i̱jje̱y. Diostayo’da
e’durugpakata’ ijpakpo Cristoenyo’da
ijkika’po kenda huaboa’da ijjay.

**Cristotaj huadak hua’a nogyo̱
nogyo̱ kamanmadikike’po Diosa
Pablotaj o’manigta’mona’uyate.**

11,12 Huanounhuahuika’ hua’a
Cristoen huadak hua’a nogyo̱ nogyo̱
aratbuttaj ijmanmadikika’uy.
Huanounhuahuika’ hua’a Cristoen
huadak hua’a huabokerekapi’ onahue’
me’nuyne kenpa’ti onmadikahue’
me’nuyne. Jesucristoayo’da
me’nopo̱e̱a̱’uyne. Huanounhuahuika’
hua’a Cristoen huadak hua’a
me’nopo̱e̱a̱’uyne. Kenda yan’nopo̱i̱ka’,
egomey, pogomey.
13 Konig judío aratbut
o’noknopo̱i̱ka’po o̱gkika’nig
do’huakon konigti ijkika’uy.
Cristoen huaknopo̱e̱’eritaj diga̱’da
ijmagkika’uy. Huabakuda̱’ jakyo
ijbakudika’uy kenpa’ti kan’barake’
ijja’po ijmata’monika’uy. Kenda opud
Galacia huaknopo̱e̱’eri on’tipe̱i̱ka’uyne.
14 Konig oro’en judío adhuea’pane’
Diostaj o̱gkika’uyatenig kenpa’ti
o’noknopo̱i̱ka’uyatenig dokon huakka’
ijjeretpakpo daka’ ijkika’uy. Judío
huabokerek do konigok o̱’nepo
suhue’da on’nopo̱e̱po suhue’da
o̱gkika’uy. Donayo huakka’da ijnopo̱e̱po
huakka’ ijkika’uy. 15 Do si’poe̱hued
e̱e̱’ted Diosa bektie’ea’uyate. Huakka’
di’ me’e̱po “Saulo, Saulo, do’taj oyda
menigpe̱i̱kati’,” mena’uyne. Ken Diosa
o’pakpo 16 Jesucristo ke’nensi’potaj
meknopo̱e̱a̱’uyne. Judío aratbut
ehue’ e̱’hua̱e̱’taj Jesucristoen huadak
hua’a kamanbatia’pake’po kenpa’ti
yan’nopo’korea’ yanoknopo̱e̱’ kenpa’ti
yan’nounhuahuika’ kamanike’po Diosa
Jesucristotaj meknopo̱e̱a̱’uyne. Kenoka’
kenda Diosa meknopo̱e̱a̱’de’uyne
aratbuttaj batia’pakhue’ i̱jje̱’uy.
Jesucristotayo’da yoknopo̱e̱po be’tapi’
batia’pakhue’dik i̱jje̱’uy. 17 Kenpa’ti
Jerusalénye̱o̱ huakkurueri Jesúsen
huamata’moneritaj a’mape̱e̱a̱ya’po
kenoka’ huahue’ i̱jje̱po aratbut ehue’
e̱’i̱ka’yo Arabia huadaribayo ijhua’uy.
Diosayo’da buttida hua’a Jesucristotaj
meknopo̱e̱a̱’uyne. Nogok Damasco
huakka’ jakyo ijkume’uy.
18 Bapa’ huabayok e’pokde’te
Pedrotaj a’ta̱’e̱ya̱’po Jerusalénye̱o̱
ijhua’uy. Botta’ semana i̱jta̱e̱’uy
Pedrotaj. 19 Nog Jesúsen
huamata’moneritaj tiahuayhue’
i̱jje̱’uynig’a Jacobotayo’da ijtiahuay’uy.
Jacobo Jesús Huairien huama’buy o̱’e̱.
20 In on’nigmadoya’nig buttida ijjay.
Diosa buttida meknopo̱e̱tane.
21 Nogok Siria huadaribayo
kenpa’ti Cilicia huadaribayo Cristoen
huadak hua’a ijmanbatia’pakika’uy.
22 Huama’buy Cristotaj huaknopo̱e̱’eri
Judea huadaribayo nogyo̱ nogyo̱
o̱gkupopakika’ do’taj o̱ki̱e̱hued o̱’nuy.
23 Kenyo’da do’taj on’tipe̱e̱po, “A’nenda
Pablo diga̱’da mogkika’uyne oro’taj.
Oy nogyo̱ nogyo̱ o’hua’po, Cristoen
huadak hua’a o’manbatia’pakpo
Cristotaj oknopo̱e̱’dik mo’e̱.
O’mana’ika’. A’nenda Cristoen
huaknopo̱e̱’eritaj e’madakea’ta’
o’pakika’uyate.” On’tipe̱e̱’uyate.
24 Pablo o’nopo’korea’po Cristotayo’da
oknopo̱e̱’uy. Konige̱po “Dakiti
Dios, huadakda i̱’e̱ne.” Cristoen
huaknopo̱e̱’eria o’nona’onhuahua’uyate.

Nog Jesúsen huamata'moneria Pablotaj o'de'uy. Pablo Jesúsen huamata'moneri o̱'e̱de'uyatenok o'de'uy.

2 [1] Catorce huabayok e'pokde'te Jerusalényo̱ onte'ti ijhua'uy. Bernabéere Titotaj o'tohua'uy. [2] Jerusalényo̱ hua'dik i̱'e̱. Diosa me'nopo̱e̱a'uynok ijhua'uy. "Pablo Jesúsen huamata'moneri ehue' o̱'e̱. Nama'da o'manmadika'." Judío huaknopo̱e̱'eri huairia onahue' me'ne'po. Jerusalényo̱ Cristotaj huaknopo̱e̱'eri huairitayo'da ijmanbatia'pakuy. Jesucristo Diosen Huasi'po o̱'e̱po mo'nigbuey'uyate. O'noyhuad'uyate. Kentaj aya'ada oknopo̱e̱'dik kenpa'ti nigpe̱i̱ka'dik ya̱'ne. O'noknopo̱e̱po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj ijmanmadika'ikay. Kenda judío huairitaj ijmanbatia'pakuy. [3] Kenpa'ti Tito doere o̱'e̱po Tito judío aratbut ehue' e̱e̱'pi' "Huabokerek i̱'e̱po huasi'dak oktegdik i̱'e̱." Huaknopo̱e̱'eri huairia Titotaj onahue' o̱'nuy. [4] "Titoensi'dak oktegdik o̱'e̱." Nama'da huaknopo̱e̱'eria huama'buya ona'uynig'a. I̱re̱gi̱re̱g oro'omeyere o̱gkupopakpo kenpa'ti "Jesústaj o'noknopo̱e̱po huabokereksi'dak okteghue'dik o̱'ne." Oro'a ea'te a'pe̱e̱ya'po o̱gkupopakuy. Pablo nama'da oa' enata' onpakpo kenpa'ti, "Judío ehue' hua̱e̱'eri huabokereksi'dak oktegdik o̱'ne yan'manmadika' kenpa'ti Moisésen e'mana' nigpe̱i̱ka'dik ka'ne', yan'manmadika'." Nama'da huaknopo̱e̱'eria oro'taj enata' on'pakuynig'a. [5] Nama'da huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj sigpi' manpe̱e̱hue' o̱'u̱y. Jesucristotaj moknopo̱e̱nok Diosere mo'noeanhuahuika'apo buttida hua'a o̱'e̱ yan'nopo̱e̱' kenpa'ti Diosere a'nounhuahuaya'po huasi'dak bakteghue'dik mo'e̱po kenpa'ti Moisésen e'mana' hua'ataj nigpe̱i̱kahue'dik mo'e̱ne. Ken buttida o̱'e̱ oknopo̱e̱'dik mo'i̱ka'ne.

[6] Jesucristoen huadak hua'a daka' ijnopo̱e̱po ijmanmadikika'denok Jerusalényo̱ Cristotaj huaknopo̱e̱'erien huairia do'taj nog e'manmadika' manmadika'dik ya̱'e̱ onahue' me'nuyne. Huairi e̱e̱'pi' huairi ehuepi' Dios e'nopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'i̱ka'. Do'huakon kenpa' e'nopo̱e̱'ta' pakhue' i̱ji̱e̱y. [7] Nogdikda yamanmadika' hueretda judío huaknopo̱e̱'eri huairia onahue' me'nuyne. Judío aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'taj Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pake'po Diosa do Pablotaj o'ta'mona'uyate on'nokotuyate. Konigti judío aratbuttaj Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa Pedrotaj o'ta'mona'uyate. Judío huaknopo̱e̱'eri huairia on'nopo̱e̱'uyate. [8] Ken Diosa judío aratbuttaj o'ta'mona'uyate Pedrotaj. Konigti kenda Dios judío aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'taj do'taj me'ta'mona'uyne. Jesúsen huadak hua'a huakka' aratbuttaj kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne.

[9] Konige̱po Jacobo Pedroere Juanere huaknopo̱e̱'erien hueretda huairi o̱'nepo Diosa Pablotaj o'ta'mona'uy kenpa'ti huakka'tada kamanopo'kore'po Diosa be'tihuapokuyne Jacoboomey on'nopoenka'depo "Jesucristotaj oknopo̱e̱po, huama'buy o̱'e̱y kenpa'ti oro'takon Diosa mo'ta'mona'uyne." Do'taj Bernabétere mona'po kenpa'ti "Nog aratbuttaj judío ehue' e̱'hua̱e̱'taj Jesucristotaj yanoknopo̱e̱' kenpa'ti yan'nopo'korea' yan'mana'. Oro'omey judío aratbuttaj konigti o'mana'apoy." Oro'taj mona'po, [10] "Aratbut pai'da e̱'i̱ka'taj bayokika'dik yane'. Kenpa'ti nog aratbuttaj yan'mana'." Jacoboomeya̱ mona'uyne. Kenda huakka' e'kika'ta' ijpakikay.

Antioquía huakka' jakya' "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Pabloa ona'uy.

11 Nogok Antioquíayo Pedro o'tiakdepo
dakhuea'da o'ka'uynok, "Nama'da
i'kame'ne, Pedro." Huakpoteda
ona'uyne. 12 Sue'da judío huabokerektaj
Jacoboa Pedrote o'mata'mona'uyate.
Huabokerek tiakhued o̱'nepo Pedro
judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere
o'bape'ika'uyate. Enhuatiakde'te judío
ehue' huaknopo̱e̱'eriere Pedro sigda
sigda e'bape'ada o'bakbatikonhua'po.
Judío huabokerek onhuatiakdepo
huabokereksi'dak baktega̱'dik o̱'ne
on'manopo̱i̱ka'uy. Kenomeytaj
Pedro o'makme'pukpo judío ehue'
huaknopo̱e̱'eriere e'bape'ada o'bakbatikuy.
13 Pedroa huadakda ijkikay nama'da
huata'da o'tinopo̱e̱po nama'da o'ka'uy.
Antioquíaya' nog judío huaknopo̱e̱'eri
Pedrotaj on'tiahuayonhua'po konigti
o̱gka'po huadak o'kikay nama'da huata'da
on'tinopo̱e̱nig'a kenomeya̱ konigti nama'da
o̱gka'uy. Bernabékon o'tiahuayonhua'po
kenpa'ti nama'da o'nopoenig'a judío
ehue' huaknopo̱e̱'eriere o'bape'po
o'bakbatikuy. 14 Jesucristoen buttida hua'a
Pedroomey o'noknopo̱e̱nig'a nama'da
o̱gkikame'nigtaj do'hua yoknokotdepo
aya' huaknopo̱e̱'eritaj "Judío e̱'e̱a̱da
konig judío ehue' hua̱e̱'eri i'kikame'.
Konig Diosere a'noeanhuahuikaya'po
Moisésen hua'a kikahue' i̱'e̱me'. Diosere
a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a
kika'dik mo'e̱. ¿Judío ehue' aratbuttaj
mena'po i'maname'? Nama'da i'kame'."
Pedrotaj yona'uy.

Judío konigti nog aratbut Jesucristotaj oknopo̱e̱'dik o̱'ne. Jesucristotaj eknopo̱e̱'nayo Diosa dakhuea' e'ka'taj o'bakkahuea'po Diosere o'manoeanhuahuika'apo.

15 Oro'omey judío hua̱e̱'eri o̱'e̱po
judío e̱'hua̱e̱ya' o'si'poe̱'uy. Huadakda
o'kika'po Moisésen hua'a kikahue'
o̱'nepo dakhuea'da o̱gkika' o'nopo̱e̱ne.
16 Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea'
nigkahue' me'nene ijnopo̱e̱po." Kenda
Diosa onahue' mo'e̱a̱pone. Kenyo'da
Jesucristotaj e'noknopo̱e̱'nayo
"Dakhuea' nigkahue' me'nene,
ijnopo̱e̱po." Diosa mona'apone.
Konige̱po "Dakhuea' nigkahue'
me'nene ijnopo̱e̱po." Diosa mone'po oro'
judío hua̱e̱'eri kenpa'ti Jesucristotaj
oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. Moisésen hua'ataj
o'kika'nok "Dakhuea' nigkahue'
me'nene, ijnopo̱e̱po." Diosa onahue'dik
mo'e̱a̱pone. Konige̱po be'api' Moisésen
hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue'
me'nene ijnopo̱e̱po," Diosa onahue'dik
o̱'e̱a̱po.

17 Ken "Dakhuea' nigkahue'
me'nene, ijnopo̱e̱po." Diosa mone'
oro' Cristotaj oknopo̱e̱denok konig
judío ehue' hua̱e̱'eri Moisésen hua'ataj
nigpe̱e̱hue' o̱'nika'po oro'omey dakhue'
huaka'erionig Cristoa mogka'ne be'api'
sigpi' ahue'dik o̱'ne. 18 Konig dakhuea'
nigkahue' me'nene, Diosa ka'nopo̱e̱'po
Moisésen hua'ataj nigpe̱e̱hue'dik
mo'i̱ka'ne, do'a e'mana'nayo kenpa'ti
nogok konig dakhuea' nigkahue'
me'nene, Dios ka'nopo̱e̱'po Moisésen
hua'ataj nigpe̱e̱dik mo'i̱ka'apone
doa nogpa'dakon e'mana'nayo
dakhuea' i'ka'ne Diosa ona'dik me'e̱ne.
19 "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene,
me'tinopo̱e̱po." Diosa mene'po
Moisésen hua'ataj nigpe̱i̱kahue'dik
i̱ji̱ka'po konig Moisésen hua'ataj konig
e'bueyonig i̱jje̱po Moisésen hua'ataj
menpa' nigpe̱i̱kahue'dik i̱jje̱'uynig'a
Jesucristotayo'da yoknopo̱i̱ka'po Diosen
'uru'nanada kika'dik i̱jje̱y. 20 Jesucristo
hue̱ypa cruzte o'buey'uyate. Do Diostaj
e'nopo'koreade'te konig Jesúsere
cruzte e'bueyonig i̱jje̱po onte'ti
dakhuea' kikahue' i̱jjeonhuahuikay.
Do'huada katepi' ijpakpo kikahue'

ijika'po Jesucristoen Nokirega
me'nopo'toenok Diosenyo'da ijkikay.
Huasoada ijnoepo Diosensi'potaj
yoknopoepo ijnigpeika'po Diosen
ijkikay. Diosensi'po do'taj huakka'
di'nada me'epo me'nigbuey'uyate.
21 Diosa huakka' di'nanada
mo'epo oro'tehuapa' Jesucristoa
mo'nigbuey'uyne, Diosere 'urunanada
a'noeonhuahuikaya'po Jesústayo'da
oknopoe'dik o'ene. "Dakhuea'
nigkahue' o'ene me'tinopoepo."
Diosa menayet Moisésen hua'ataj do
nigpeika'dik ee'nayo Cristo nama'da
mo'nigbueya'uyet. Konigepo Moisésen
hua'ataj nigpeikahue' ijika'apoy.
Jesucristotayo'da yoknopoika'apoy.

Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Kennayo Diosa onahue'dik mo'eapone. Cristotaj eknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Kennayo Diosa mona'apone.

3 1 Opud Galacia huaknopoe'eri
konig nopoenkahue' huae'eri
mo'ene. Nogomeya nama'da
mon'mandika'nok opudomey ida
mo'peedeme'nig'a, Jesústaj buttida
e'manmadika' nigpeehue'dik
yane', nama'da mo'nopoeame'ne.
Jesucristoa oro'taj hueypa cruzte
mo'nigbuey'uyate opudtaj huakpoteda
daka' o'nonbatia'pak'uynok opuda
daka' mo'peepo moknopoenka'uyne.
2 Moisésen hua'a mo'nigpeika'uynok
Diosen Nokirega opudtaj
nopo'toehue' mo'uyne. Cristo
cruzte mo'nigbuey'uyate onte'ti
o'noyhuad'uypo kurudyo Diosere
o'noeonhuahuika'. Kenda
mo'peedepo moknopoe'uynok Diosen
Nokirega opudtaj mo'nopo'toika'ne.
3 A'nenmon huaboa'da Jesucristotaj
moknopoede'uynok Diosen Nokirega
mo'nopo'toika'ne Diostaj daka'
mo'nigpeika'uyne. Oy 'uru'nopoa'da
megke'po nogda nogda ka'dik o'ene,
konig huabokereksi'dak oktegdik o'ene
kenpa'nayo nama'da mo'nopoika'nig'a
Diosennayo nopounkahue'da mo'ika'ne.
4 Jesucristotaj moknopoepo huakka'da
pai'da mo'nopo'eonhuahua'deme'ne.
Nama'da pai'da nopo'ehue'
mo'unhuahuame'ne ijnopoey
do'hua. Jesucristotaj buttia'da
moknopoene, oknopoebatikhue'
mo'eapone ijnopoey. 5 Moisésen hua'a
mo'nigpeika'nok Diosen Nokirega
nopo'toehue' mo'ika'ne kenpa'ti
opudomeytaj bayareahue' mo'ika'ne.
Jesucristotaj huadak hua'a mo'peedepo
moknopoe'uynok Diosen Nokirega
mo'nopo'toika'ne kenpa'ti opudomeytaj
mo'bayarika'ne.
6 Ken, a'nennada Diosen hua'ataj
Abrahama oknopoe'uynok "Konig
dakhuea' nigkahue' me'ene,
o'tinopoepo." Diosa Abrahamtaj
ona'uyate. 7 Konigepo huabokerek
Diosen hua'ataj daka' o'noknopoepo
konigti Abrahamen hueretda
huayayonig o'nepo kenda nopoenka'dik
mo'ene. 8 "Konig dakhuea' nigkahue'
me'nene, mo'tinopoepo." Judío
ehue' huae'eri huaknopoe'eritaj
ijmana'apoy, Diosa a'nennada
o'nopoepo Abrahamtaj "Meknopoenok
kenpa'ti menigpeika'nok, konigepo
huakka' judío ehue' huae'eria konigti
e'noknopoede'te 'Konig dakhuea'
nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'po,'
kenomeytaj ijmana'apoy." A'nenda
Diosa Abrahamtaj ona'uyate.
Apagba'te kenda oa'uynig Moisésa
o'timadoya'uyate. 9 Ken Diosen hua'ataj
Abraham oknopoe'uyate. Aya'da
huabokerek konigti o'noknopoenok
kenomeytaj Abrahamtaere "Dakhuea'
nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo."
Diosa o'mana'ika'apo.

10 “Aya’ huadik Moisésa
o’nigmadoya’uyate aya’ada nigpeika’dik
o’nepo nogdiktida nigpeehue’
ee’nayo ‘Dakhuea’ boka’ne.’ Diosa
o’mana’po castiga o’magka’apo.”
Apagba’a oa’uyatenok. Moisésen
hua’a do e’nigpeika’nayo “Dakhuea’
nigkahue’ me’nene, me’tinopoepo.”
Diosa mena’apet. Aya’ada kenpa’
en’nopoika’nayo “Dakhuea’ boka’ne.”
Diosa mona’po castiga mogka’apone.
11 “Diostehuapa’ huadak huakika’eri
Jesucristotaj o’noknopoepo Diosere
on’noeonhuahuika’apo.” Diosa oa’uynok
Moisésenba’ huakika’eritaj “dakhuea’
nigkahue’ men’ene,” Diosa onahue’dik
o’eapo. 12 “Dakhuea’ nigkahue’ me’ene,
me’tinopoepo.” Diosa mone’po
Diostaj oknopoe’dik mo’ene. Moisésen
hua’anayo kenpa’ onahue’ mo’ene.
“Diosere a’nounhuahuikaya’po aya’nada
Moisésen hua’a nigpeika’dik mo’e.”
Kenpa’ Moisésen hua’a ena’tada
aya’nada nigpeikahue’dik mo’ika’ne.
13 “Pai’nanada kan’nopo’unhue’po
dakhuea’nanada huakika’eritaj
hueypa cruzte on’betika’.” Apagba’a
kenpa’ oa’. Oro’tehuapa’ Cristo hueypa
cruzte mo’nigbuey’uyatenok oro’omey
Cristoen huaknopoe’eritaj castiga
ogkahue’dik mo’eapone. Kenpa’da
bueyhue’dik o’eapone. 14 “O’nen
adhuea’si’potaj ijmanopo’toeapoy.”
Diosa Abrahamtaj ona’uyate. Nog
aratbut huaknopoe’eritakon Diosen
Nokirega kamatoike’po Jesucristo
mo’nigbuey’uyate.

**Moisésen hua’a konig o’e
kenpa’ti kenda Abrahamtaj
ijnigka’apoy Diosa ona’uyate.**

15 Konig o’kika’nig
ijmanbatia’pakapoy, egomey,
pogomey. “A’ti o’nigka’apone.”
Be’api’ o’madoya’depo ke’nen huadik
o’madoya’depo nogda kahue’dik o’eapo
kenpa’ti kenda oktihuekehue’dik
o’eapo. 16 O’nigka’apone Diosa
Abrahamtaj nogok nogok
ona’ika’uyate. O’nen huayayotaj
ijnigka’apoy Diosa ona’uyate.
Kenda Abrahamen aya’ huayayotaj
ijmanigka’apoy onahue’ o’uyate.
Kenda Abrahamen noghuayayotatida
ijnigka’apoy, ona’uyate. Kenda
Cristotaj o’tia’pakuyate. 17 Onte’ti
daka’ o’nonapone. Huakkuruda
Diosa Abrahamtaj ona’uyate. O’nen
huayayotaj ’uruda ijnigka’apoy Diosa
ona’uyate. Diosa kenda enade’te
cuatrocientos treinta huabayok
e’pokde’te judío aratbuttaj Diosen
hua’a Moisésa o’mana’uyate. Kenda
Diosa huakkuruda Abrahamtaj
ona’uyatenigda kenpa’da
Diosa o’ka’apo. Kenda Moisésa
o’mana’uyatenig Abrahamtaj Diosa
ena’ dikenhue’dik o’epo kenda
o’ka’apo. 18 Moisésen hua’a o’nen
adhuea’ huayayo en’nigpeika’nayo
ijmanoeanhuahuika’apoy Diosa
Abrahamtaj onahue’ o’uyate.
“Ijnoeanhuahuika’apoy,” Abrahamtaj
Diosa ona’uyatepo katetehue’
manoeanhuahuika’dik o’maika’apone.
19 Moisésenba’taj aratbuta
nigpeikahue’dik o’nepo dakhuea’da
ogkika’nig kamanopoegkike’po judío
aratbuttaj Diosen hua’a Moisésa
o’mana’uyate. Konig Diosa Abrahamtaj
ona’uyatenig adhuea’ huayayo
Jesucristo o’tiakapo. Tiakhued ee’ted
Moisésen hua’a aratbut nigpeika’dik
yane’ o’mana’uyate. Cristo e’tiakde’uyte
onte’ti Moisésenba’taj nigpeikahue’dik
o’neapo. Diosen huata’moneria Moiséstaj
o’nopoea’uyate. Diosa kenda o’paknok
Moisésa aratbuttaj o’mana’uyate.
20 Diosen huata’moneri Moisésere judío
aratbuttaj on’mana’uyate. Diosayo’da
huayayo i’taeapone Abrahamtaj ona’po,
Jesucristotaj o’ta’mona’uyate.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri
o'ẹdene, Moisésenba' mo'nopoẹạ'ne.
Kenpa'ti Cristo tiakhued ẹẹ'ted
Moisésen hua'a oro'omeytaj konig
huamatoẹ'erioniga mo'toịka'uyne.

21 Diosa Abrahamtaj huayayo
o'yokapone ona'uyate. Moisésenba'
Abrahamtaj hua'a en'hue'dik
o'ẹ. Abrahamtaj hua'a kenpa'ti
Moisésen hua'a huadaknada
ẹ'ẹạda Moisésenba'nayo
manoeanhuahuikahue'dik o'ẹpo
kenpa'ti 'urunopo' kahue'dik o'ịka'.
22 Aya'ada dakhuea'da ọgkika'depo
batikhue'da dakhuea'da ọgkika'apo.
Kenpa' Diosba'a oa'uyatenig'a konig
Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig
Jesucristotaj huaknopoẹ'eriomeytaj
Diosa mo'manopo'korea'po
mo'noeanhuahuika'apone.
23 Cristoen huadak hua'a pẹẹhued
o'ẹpo Jesucristotaj oknopoẹhued
o'ẹpo oro' kenyo'da Moisésenba'taj
nigpẹịka'dik o'ụynig'a. Cristo
e'tiakde'te Diosa dakhuea'
e'ka' mo'nopo'yare'po Cristotaj
oknopoẹ'uy oroa. 24 Cristo tiakhued
ẹẹ'ted Moisésenbaa konig oro'en
huamatoẹ'erionig mo'toịka'uyne.
Jesucristo e'tiakde'te kentaj
oknopoẹdenok "dakhuea' nigkahue'
me'nene, mo'tinopoẹdepo," Diosa
mona'uyne. 25 Cristo o'tiakdeuynok
oynayo kentaj oknopoịka'nok
Moisésenbaa oro'taj toẹhue' o'ịka'.
Oynayo Moisésenba'taj nigpẹịkahue'dik
o'ịka'ne.
26 Oyda Jesucristotaj moknopoẹpo
Diosensi'po mo'ẹne. Aya'ada
moknopoẹpo Jesucristoere
Diosensi'poda mo'ẹne. 27 Opudomey
Jesucristotaj moknopoẹdenok
bautiza mogka'de'uyne. Cristoa
mo'nopo'toịka'nok Jesucristonig
mo'ịka'po Diosensi'po mo'ịka'ne.
28 Oro' Jesucristotaj huaknopoẹ'eri
o'ẹpo Diostaj konig nogaratbuttida
o'ẹne. Judío aratbut ẹẹ'pi', griego
aratbut ẹẹ'pi', huanaba' ẹẹ'pi',
huanaba' ehue' ẹẹ'pi', huabokerek
ẹẹ'pi', ettone' ẹẹ'pi', oro'omey
huaknopoẹ'eri Diostaj nogaratbuttida
o'ẹne. 29 Abrahamtehuapa' ijnigka'apoy
Diosa ona'uyatenig konigti
opudomey huaknopoẹ'eritakon Diosa
mogka'apopo mo'noeanhuahuika'apone.

4 1,2 Nogịti daka'da o'nona'apone.
Huasi'po kerekhued ẹẹ'ted huaoen
e'tamae' huabae'eri ẹẹ'pi' konig huanaba'
o'ẹpo huaoen huatamatoẹ'eritaj nigpẹịka'dik
o'ne. Kenoka' bae'dik huaoa o'dikka'uyatenok
aya'da huaojkudaken o'tabaeapo. 3 Oro'
konigti o'ịka'uy. Cristo tiakhued ẹẹ'ted oro'
konig huasi'po o'ẹpo konig huabokerek ehued
o'ụy. Oro'en adhuea'pane'en e'manmadika'taj
konig huanaba' o'nigpẹịka'uyne.
4 Kenme'noete Diosa o'pakpo ke'nen huasi'po
o'ta'mona'uyate. Ettone'ạ Diosen Huasi'po
o'si'popakuyate. Huasi'po judío aratbutda
o'si'poẹpo Moisésenba'taj nigpẹịka'dik
o'ịka'uyate. 5 Oro' judío huạẹ'eriomey
huanaba'onig o'ẹpo Moisésenba'taj
nigpẹịka'dik o'ịka'uyate. Moisésenba'taj
a'bakkayya'po osi'poẹ'uyate. Kenpa'ti
oro'omey Diosensi'po ka'nike'po osi'poẹ'uyate.
6 Oro'omey huaknopoẹ'eri Diosensi'po
o'ẹdenok Diosa oro'omeytaj Huasi'poen
Nokịrega mo'nopo'toẹne, "Do'hued Apag"
Diostaj Cristoen Nokịrega oro'ennopoya'
o'okuy. 7 Ken Diosensi'po o'ẹdepo
Moisésenba'taj nigpẹịka'dik huạẹ'eri
huanaba' ehue' o'ẹdepo Jesucristotaj
moknopoẹnok. "Konig dakhuea' nigkahue'
me'nene, mo'tinopoẹpo," Diosa mona'po
mo'noeanhuahuika'apone.

Galacia huaknopoẹ'eritaj
Pabloa o'matinepahui'po
o'matimepu'ke'uyate.

8 A'nenda hueretta'da Diostaj
oknopoẹhued ẹẹ'ted toto'taj

mo’me’pukika’uyate. 9 Oynayo Diostaj
moknopo̱e̱dene kenpa’ti Diosa
mo’baktie’ea’de’uyne. Konig judío
adhuea’pane’ o̱gkika’uynig mena’po
konig huanaba’ onte’ti e’kika’ta’
bo’paknig’a. Ken konig e’kika’nayo
nopo’yareahue’dik mo’i̱ka’apone.
10 Diosa mo’nopo’yare’po mena’po
aya’ Moisésenba’ fiesta bo’kika’nig’a
huame’noe fiesta, sábado fiesta,
puug fiesta huabayok fiesta kenpa’
bo’kika’nig’a, Diosa me’nopo’yare’po
nama’da bo’kika’ne. 11 Konige̱po
opudtaj on’matinepahui’po
on’tomepu’kene, huakka’a’da nama’da
opudtaj o’nonmadika’onhuahua’uyne.
12 Ken “Dakhuea’ nigkahue’
me’nene, mo’tinopo̱e̱po.” Diosa
mone’po Moisésenba’ nigpe̱i̱ka’dik
mo’e̱ne. Judío aratbuta nama’da
mona’ika’nig’a. Konig judíomey
o̱gkika’nig opud konig kikahue’
mo’u̱yne. Opudonigti i̱jje̱po oy kenda
judíomey on’mana’ika’ kahue’ i̱jikay.
Konig do ijkika’nig konigti ya̱g’kikati’.
Kenda i̱jjeretpakpo o’nona’ne, egomey
pogomey. A’nenda opudere e̱e̱’te do’taj
di’nada o̱’nepo daka’ on’to̱e̱’uyne.
13 A’nenda opudere dakhue’da
i̱jje̱po Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eri
Diosere on’noeonhuahuika’apo
kenda huakkuruda opudtaj
o’nonbatia’pakonhua’uyne. 14 Do
dakhue’da e̱e̱’pi’ konig pai’da
e’nopo’e̱tepi’ do’taj dig huahuayhue’
o̱’nuyne kenpa’ti tibiraehue’ o̱’nuyne.
Konig Diosen huata’moneritaj
e̱gkapa’ do’taj o’de’uyne. Konig
Jesucristotanig do’taj o’de’uyne.
15 A’nenda Jesucristoen huadak hua’a
o’nonmadika’onhuahua’uyne. Do’hua
e’nonmadika’onhuahua’te durugnada
mo’u̱yne. Do’taj durugnada mo’u̱yne.
Oy mena’po do’taj durugda ehue’
mo’e̱. A’nenda katepi’ ijpakika’uynok
on’yokika’uyne. Do’a opuden huakpo
e’pakuynayo opuda̱ okpotokdik e̱e̱’nayo
opuden huakpo on’yokay’uyyet. Oyda
menpa’ do’taj e’nigpe̱e̱ta’ pakhue’
mo’e̱ne. 16 Oy buttida o’nonmadika’po
opudomeytaj me’huadiayne, menpa’
mo’nopo̱e̱.
17 Judío nama’da
huamanmadika’eriomey konig judío
aratbut Moisésenba’ o̱gkika’nig
opudomey konigti ka̱gkike’po
nama’da bo’pakne. Kenpa’ti kenomey
opudtaj huakka’ on’eretpakpo
opudomeya̱ onte’ti do’taj nigpe̱e̱hue’
ka’nike’po kenda on’pak. 18 Be’api’
opudtaj huadak e’kika’ta’ e’paknayo
opudtaj e’tihuapokta’ e’paknayopi’
kenda huadakda o̱’e̱. Do opudere
e̱e̱’te opudere ehue’ e̱e̱’tepi’
huadak e’kika’ta’ e’paknayo
kenda huadakda o̱’e̱. 19 Do’hua
Jesucristoen huadak hua’a opudtaj
a’nen e’manmadika’onhuahua’de’te
moknopo̱e̱’uynok do’hued
huasi’ponig mo’e̱ne. Oy onte’ti
opudtaj diga̱’ on’tinepahui’po
on’tomepu’kene. Cristoa onte’ti daka’
mo’manopo’to̱e̱deapet opudtaj huakka’
on’tinepahuika’ne. 20 Huakka’ opudtaj
on’tinepahui’po a̱yo̱ opudere huakka’
e̱e̱’ta’ ijpaki. Nogpa’da ’urua’dakon
opudtaj e’manata’ ijpaki. Monig moet
opudomeytaj tinopo̱e̱hue’ i̱jje̱y.

**Agarkudak konig o’kika’uyate
kenpa’ti Sarakudak
konig o’kika’uyate
Pabloa o’manbatia’pakpo,
o’manmadika’uyate.**

21 “Dakhuea’ nigkahue’ mo’e̱ne
mo’tinopo̱e̱po.” Diosa mone’.
Opudomeya̱ sue’ada Moisésenba’taj
e’nigpe̱i̱kata’ bo’pakika’nig’a
Moisésenba’taj nopoenkahue’da mo’e̱ne.
22 Moisésenba’ sigpi’ e’manopo̱e̱a̱’ta’
ijpaki. Abraham botta’si’po o’to̱e̱’uyate.
Agarkudak ettone’ huanaba’ o̱’e̱po

nogsi'potida Abrahamensi'po
o'si'popakuyate. Abrahamen
hueretda huatoe Sarakudak o'epo
huanaba' ehue' o'epo nogsi'potida
o'si'popakuyate. Apagba'te kenpa'
o'madoya'uyate. 23 Saraen huanaba'
ettone'a o'si'popakuyate. Konig aya'
ettone' on'si'popakika'nig Agar konigti
o'si'popakuyate. "Huasi'po i'toeapone."
Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok
Abrahamen hueretda huatoenayo konig
huanaba' ehue' e'eada o'si'popakuyate.
"Huasi'po i'toeapone." Diosa ona'nok
o'si'popakuy. 24,25 Abrahamen botta'
huatoe konig botta' Diosen hua'a
o'ne. Ote' Sinaíte Arabia huadaribayo
Diosa Moiséstaj ona'uyate. Konig Agar
huasi'poere huanaba' o'nika'nig aya'
Moisésenba' huanigpeika'eri konigti
huanaba' o'nika'. Kenpa'ti Jerusalényo
huaika'eri a'noeonhuahuikaya'po
Moisésenba' on'nigpeika'nig'a
huanaba'nig o'nika'.
26 Oro'omey huaknopoe'erinayo
Diosen jak kurudyo huae'eri
o'ika'po Diosensi'po o'ene.
A'nounhuahuikaya'po Jesucristotayo'da
oknopoika'ne. Moisésenba'taj
nigpeikahue'dik o'ika'ne.
27 Si'popakhue'dik i'epo huasi'po
toehue' i'epo yadurugpak,
ettone'. Si'popakhue' i'epo
diga' noehue' i'epo nogok
huakka' huasi'po i'taeapo.
Huakka' huaknopoe'eri
huasi'po i'matoeapone. Nog
ettone' huatoebet e'eada sue'da
huasi'po o'toeapo. Apagba'a
kenpa' oa'. Saraen huakka'nada
adhuea'si'po o'tae. Agaren sue'da
o'toe.
28 Ken oro'omey Jesucristoen
huaknopoe'eri konig Diosensi'po
o'ene. "Huasi'po i'taeapo." Diosa
Abrahamtaj ona'uyatenok, Abraham
Isaacsi'po o'tae'uyate. Oro'omey
konig Saraensi'po Isaac o'ene. Ken
Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok
oro'kon huaknopoe'eri Diosensi'po
o'ene egomey pogomey. 29 Ken konig
aya'da isi'po on'si'popakika'nig konigti
a'nennada Ishmael Agarensi'po
o'si'popakuyate. Abrahamen Saraenere
nogsi'potida Isaactaj Ishmaela dakhuea'
o'kika'uyate. "Huasi'po i'taeapo."
Diosen Nokireega Abrahamtaj o'nuynok
Isaac o'si'poe'uyate. Oy konigti o'e.
Cristotaj oknopoehue' huae'eriomeya
oro'taj dakhuea' mogkika'ne. Oro'
huaknopoe'eri Diosensi'po o'enok
dakhuea' mogkika'ne. 30 "Ettone'
huanaba'ensi'potaj pakhue' ijjepo
noeanhuahuikahue' ijmaeapoy." Diosa
oa'uynok Apagba'te, "Do'hued ettone'
huanaba' yaen. Do'huedsi'poere
Diosere noeonhuahuikahue'dik
o'neapo." Sara Abrahamtaj ona'uyate.
31 Oro'omey huaknopoe'eri konig
Saraensi'po o'ene. Huanaba'ensi'po
ehue' o'epo a'nopo'koreaya'po
Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene.

Oro'omey onte'ti konig huanaba'nig ehue' o'epo "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'po onte'ti Moisésenba'taj kikahue'dik o'ene.

5 1 Jesucristotaj oknopoenok
Diosa dakhuea' e'ka'
mo'nopo'yarea'ne. A'nopo'yareaya'po
Moisésenba' onte'ti nigpeikahue'dik
o'ene. A'nopo'yareaya'po Moisésenba'
nigpeikahue' yanika'.
2 Men'pee'. Do Pabloa opudtaj
o'nona'ne men'nigpee'. "Dakhuea'
nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo."
Diosa mone'. "Do'hued bokereksi'dak
bekteg." Opuda ena'nayo
opudtehuapa' Cristoa hueypa cruzte
mo'nigbuey'uyatenig'a opudtaj
dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik
mo'eapone. 3 "Dakhuea' nigkahue'

me’nene mo’tinopo̱e̱po.” Diosa
mone’po aya’da huabokereka
bokereksi’dak e’noktegnayo aya’
Moisésenba’taj kenpa’da nigpe̱i̱ka’dik
o̱’neonhuahuika’apo. Onte’ti opudtaj
o’nona’ne. 4 “Dakhuea’ nigkahue’
me’nene, mo’tinopo̱e̱po.” Diosa
mone’po opudomeypi’ Moisésenba’taj
mo’nigpe̱i̱ka’nok konig onte’ti
Diosensi’po ehue’ mo’e̱depo
Cristoen ehue’ mo’e̱depo Diosa
opudomeytaj matinepahuihue’
mo’e̱deapone. “Dakhuea’ nigkahue’
me’e̱ne mo’tinopo̱e̱po.” Diosa
onahue’dik mo’e̱a̱pone. 5 Oro’tanayo
Diosensi’potaj kan’nigi̱ke’po Diosen
Noki̱re̱ga̱ bo’tihuapokika’ne. Kenpa’ti
daka’ Jesucristotaj oknopo̱e̱nok
“Dakhuea’ nigkahue’ me’nene
mo’tinopo̱e̱po.” Diosa mona’apone.
Kenda oroa oknopo̱i̱ka’po Diostaj
o’nigi̱ka’ne. 6 Oro’omey Cristotaj
daka’ e’maknopo̱e̱de’te Cristoen
o̱’e̱dene. Huabokereksi’dak e’noktegpi’
huabokereksi’dak okteghue’ e̱e̱’pi’
Diostaj konigti huadak o̱’nige̱ne.
Oroa Jesucristotaj eknopo̱i̱kata’
Diosa huakka’ o’pak. Cristotaj oro’
oknopo̱e̱po aya’tada di’ o’maika’ne.
7 Daka’ Cristotaj moknopo̱i̱ka’uyne
kenpa’ti Jesucristoen buttida hua’a
daka’ mo’nigpe̱i̱ka’uynig’a menpa’
nama’da huamanmadika’eritaj
mo’pe̱e̱po Cristoen buttida hua’ataj
eknopo̱e̱’ bokkahue’deme’ne.
8 “Moisésenba’taj nigpe̱i̱ka’dik
mo’e̱.” Diosa oro’taj onahue’
mo’u̱yne. “Cristotaj oknopo̱e̱’dik
mo’e̱ne.” Diosa mona’uyne. 9 Sue’ada
nama’da huamanmadika’eria
e’manmadika’nayo i̱da huakka’da
nama’da o’noknopo̱e̱a̱po, nama’da
o̱gkika’apo. Kenda okkahuehue’
yanika’. 10 Opud Galacia huaknopo̱e̱’eri
nogpa’da oknopo̱e̱hue’ mo’e̱a̱pone do
Jesucristo Huairitaj yoknopo̱e̱po kenda
on’tinopo̱e̱ne. Kenpa’ti be’api’ nama’da
monmadikika’ne kentaj Diosa castiga
kamagke’.
11 O̱’nen judío aratbuta dakhuea’
mogkika’ne. “Diosa dakhuea’ e’ka’
mo’nopo’yare’po huabokereksi’dak
oktegdik mo’e̱.” Pabloa o’manmadikika’.
Sue’ada nama’da do’taj men’huaa’ne.
Kenpa’ do manmadikahue’ i̱ji̱kay.
Kenpa’ Jesucristoen huadak hua’aere
e’manmadika’nayo do’taj dakhuea’
o̱gkikahue’ ya̱’neayet. 12 Opud
Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eritaj
eknopo̱e̱batika’ta’ o’deretpakpo opudtaj
nama’da monmadikika’. Kenpa’da
kan’bahue’ onte’ti opudere kupopakhue’
ka’nike’. Kenda ijpaki.
13 Diosa mo’baktie’ea’uynok
Moisésenba’taj konig huanaba’ ehue’
mo’e̱po nigpe̱i̱kahue’dik mo’e̱ne.
Kenpa’ti konig judío o̱gkika’nig konigti
kikahue’dik mo’e̱ne. Cristotayo’da
yanoknopo̱i̱ka’. Diosa o’mana’uyate.
Konige̱po “Moisésba’taj konig
huanaba’ ehue’ i̱ji̱je̱po katepi’ ijpakpo
kika’dik i̱ji̱je̱y,” nopo̱e̱hue’ yanika’.
Diosa di’ mo’e̱nok huayahuaya
yan’batihuapokikati’. 14 “Konig opud
huata’da di’da mo’i̱ka’nig konigti
nog aratbuttakon huakka’da di’da
yan’maika’.” Diosba’a o’mana’nok kenda
o’nigpe̱i̱ka’po konigti aya’ Diosen
hua’ataj o’nigpe̱i̱ka’ne. 15 Opudomey
huayahuaya dig e’bahuadiayika’nayo,
dig e’bahuahuaynayo, huayahuaya
e’mamahui̱’i̱a̱’nayopi’, keyoj,
o’nona’ne. Ken konig kikahue’ yanika’.
E’kika’nayo Cristoen huaknopo̱e̱’eri
ehue’ mo’e̱a̱pone.

**Konig dakhuea’ e’ka’ta’
o’eretpakika’uynig konigti
kikahue’ o̱’e̱po konig Diosen
Noki̱re̱ga̱ o’paknigda mogkika’.**

16 Diosen Noki̱re̱ga̱ o’paknigda
mogkika’. Kenda oro’ nama’da

o'eretpakika'nig ken konig kikahue'
mo'ne. 17 Oro'ennopoada dakhuea'
e'ka'ta' o'eretpakika' konigti Diosen
Nokiregą konig e'nigkata' pakhue'
o'ika'. Kenda Diosen Nokiregą o'pak
konig oro'ennopoada e'ka'ta' pakhue'
o'ika'ne. Konigepo kenda o'pakika'nig
menpa' kikahue'dik o'ene. 18 Diosen
Nokiregą e'nopo'toe'nayo Moisésenba'
nigpeikahue'dik o'ika'ne. Ken konig
o'nona'ne, egomey, pogomey.
19 Diosen Nokiregą nopo'toehue'
ee'nayo konig oro'nopoada
o'pakpo dakhuea' kika'dik o'ene,
daka' o'nopoene. Kenpa'ti Diosen
Nokiregą nopo'toehue'da ee'nayo
oro'ada o'pakpo nogen huątoe'taj
on'bakde'ika', huabokerekere nog
ettone'ere dakhuea'da ka'dik o'ika'ne.
Kenpa'ti nogen huątoe'taj e'bokerekbo'
nogen huątoe'taj ettone'ąkon
e'mune'bo'. 20 Kenpa'ti Diosen Nokiregą
nopo'toehue'da ee'nayo e'ketka' diostaj
eretpakdik o'ika'ne. Kenpa'ti tidig
eretpakdik o'ene. Kenpa'ti huayahuaya
maboyika'dik o'ene. Nogtaj nogtaj
dig bahuahuaydik o'ene. Nogomeytaj
bahuadiaydik o'ene. Kenpa'ti Diosen
Nokiregą nopo'toehue' ee'nayo huata'da
o'eretpakika'ne. Nogpa'da o'pakpo
o'kika'po maundik o'ene. 21 Kenpa'ti
Diosen Nokiregą nopo'toehue'da
ee'nayo o'pakpo nogen katepi' en'taę'
batihuadiaye'dik o'ene. Kenpa'ti
nogomeytaj o'huadiaypo, barakdik
o'ene, kenpa'ti fiestate digą'da borracho
e'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokiregą
nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogda
nogda dakhuea' kika'dik o'ene. Ken
konig e'kika'nayo Dios oro'en huairi
toehue' o'eąpone. Kenpa'ti Diosensi'po
ehue'dik o'eąpone. Diosere ehue'dik
o'eąpone. Kenda a'nenda on'boroay'uyne
konigti onte'ti on'boroayne.
22 Diosen Nokiregą mo'nopo'toedenok
nog aratbuttaj di' o'maika'apone,
durugnada o'unhuahuika'apone,
o'nopo'noeyne, oynayo nog aratbuttaj
huadiayhue' o'maene, nogomeyą
oro'omeytaj dakhuea' ena'te ida
bahuadiayhue' o'ene, nogomeytaj
daka' o'batihuapokika'ne, huadak
katepi' nogomeytaj o'bayokika'ne,
katepi' "Ijka'apoy," ena'nayo
kenda o'ka'apoy. 23 Diosen
Nokiregą mo'nopo'toedenok oro'taj
dakhuea' egka'nayo bahuadiayhue'
o'ika'apone. Oro'ennopo'a dakhuea'
e'kata' e'paknayo kikahue' o'eąpone.
Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok
huadakyo'nada kika'dik o'ika'apone.
Ken konig o'kika'po Diosen hua'a
aya' o'kika'ne. 24 Kenpa'ti oro'omey
Jesucristotaj oknopoepo Diosen
Nokiregą mo'nopo'toenok onte'ti konig
oro'omeyennopo' dakhuea' e'ka'ta'
o'eretpakika'uynig'a konig cruzte
Jesúsere o'buey'uy onte'ti kenda oro'
o'eretpakika'uynig kahue' o'ika'apone.
25 Ken Diosen Nokiregą oro'taj Diosen
e'kika' bo'tihuapokika'ne. Diostaj
eknopoika'taj bo'tihuapokika'ne.
Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok
aya'da Diosa o'paknig mogkika'.
26 Ken, "Donayo huadaknada
ijjey," nopoehue'dik mo'nika'.
Huata'da eretpakhue' mo'nika'.
Huata'da e'eretpaknayo huayahuaya
dig o'bahuahuayapetpi' kenpa'ti
huayahuaya dig o'mahuanopoeąpetpi'.

Diostaj daka' yan'nigpeika'po huayahuaya yan'batihuapokikati'.

6 1 Opudere Cristoen huaknopoe'eri
nogtiada nama'da dakhuea'
eka'nayo Diostaj nigpeehue'
ee'nayo, egomey, Diosen Nokiregą
mo'nopo'toenok opudomey kenda
Diosa o'paknig bo'kika'po dakhuea'
huaka'eri kanopo'kore'po daka'
yan'tihuapokti'. Onte'ti Diostaj
kanigpeike'po yan'tihuapokikati',

yan’tinepahui’po daka’ ya̱’nonati’.
Opudnayo daka’ ya̱g’kikati’. Keyoj
konigti dakhuea’ kahue’ yaneti’.
2 Diostaj kan’nigpe̱i̱ke’po huayahuaya
yan’batihuapokikati’. Kenpa’ti dakhuea’
kahue’ ka’nike’po yan’batihuapokikati’.
Ken konig mo’batihuapokika’po
di’nada yan’maikati’. Kenda Cristoa
o’mana’uyate.
3 “Huadakda ijkikay, dakhuea’
kahue’ a̱’e̱ya̱’po men’tihuapok ahue’dik
i̱jje̱y.” Be’api’ kenda e’nopo̱e̱’nayo
nama’da o’nopo̱e̱nig’a nama’dapi’
kika’dik o̱’neapo. Huata’da nama’da
kenpa’ on’tinopo̱e̱po. 4 Kenda ijkika’nig
menpa’ huadak ya̱’e̱tpi’ dakhue’
ya̱’e̱tpi’ oro’a aya’ada nogti nogtiada
nopo̱e̱’dik o̱’e̱ne. Huadaka’ e’kika’nayo
Cristotaj e’nigpe̱i̱ka’nayo durugda
e̱’dik o̱’e̱ne. “Nogomeya̱ dakhuea’
o̱gkika’nig’a donayo huadak ijkikay.”
Nopo̱e̱hue’dik o̱’e̱ne. 5 Ken oro’enyo’da
dakhuea’ e’ka’taj aya’ nogti nogtiada
nopo’korea’dik o̱’e̱ne kenpa’ti “do’taj
dakhuea’ e’ka’ bekkahuea’, Dios,”
tiona’pakika’dik o̱’e̱ne.
6 Opudomeyen huadak hua’a
huamanmadika’eritaj katepi’ aypo
huakupepi’ yan’bayokikati’.
7 Huata’da nama’da tinopo̱e̱hue’
yanika’. Kenpa’ti Diostaj da
huaahue’dik o̱’e̱ne. Oro’ huadak
e’kika’nayo huamanmadika’eritaj
e’bayokika’nayo Diosa oro’taj huadakda
mo’nigka’apone. Dakhuea’ e’kika’nayo
bayokhue’ e̱e̱’nayo Dios konigti
huadaka’ o̱gkahue’ mo’e̱a̱pone.
8 Kenpa’ti konig oro’ennopo’
o’pakpo e’kika’nayo nogok
ke’poda o̱’e̱a̱po, kenpa’da bueydik
o̱’e̱a̱pone. Oy kenda Diosen Noki̱re̱ga̱
o’paknig e’kika’nayo nogok Diosen
Noki̱re̱ga̱ mo’noeanhuahuika’apone.
9 Ken nogomeytaj
mon’batihuapokonhuahuika’
huadaka’da
mon’batihuapokonhuahuika’.
A̱ro̱ghue’ada huadaka’da
mon’nigkadhuahuika’. Batikhue’da
huadak e’kika’nayo Diosa oro’taj
huadakda mo’nigkika’apone durugda
o̱’unhuahuika’apone. 10 Konige̱po
menokapi’ ka’dik o̱’e̱depo aya’
aratbuttaj be’tapi’ huadakda
mon’batihuapokika’. Huakkuruda
huaknopo̱e̱’eri huama’buytaj daka’
mon’batihuapokika’po huadaknada
mogkika’.

Ta’pota’ Pabloa o’maboroaypo saludos o’dikta’mona’uyate.

11 Huaboa’da do’hued huaba’a
on’nigmadoya’ne. Do’hued huaba’a
huaboro’dika’da on’nigmadoya’ne.
Yan’tiahuayti’. 12 Huabokereksi’dak
oktegdik mo’e̱ne, huamanmadika’eria
on’mana’ika’nok judíomeya̱ diga̱’
o̱gkahue’ mo’e̱a̱pone on’nopo̱e̱po
kenpa’ti “Huamanmadika’eri
huadakda o̱’ne.” Kenpa’ aratbuta
e’huaa’ta’ on’pakika’. “Kamanopo’yare’
kamanoeanhuahuike’ Jesucristo
hue̱ypa cruzte mo’nigbuey’uyate.”
Kenyo’da e’manmadika’nayo judío
aratbuta oro’taj diga̱’ mogka’apet
on’nopo̱e̱po. 13 Kenomey huabokereka
huabokereksi’dak ektega̱da aya’
Moisésen hua’ataj nigpe̱e̱hue’ e̱’e̱a̱da
opuden huabokereksi’dak ektegta’
huakka’ o’deretpakika’. Opuden
huabokereksi’dak o’noktegde
e’manbatia’pakta’ on’eretpak.
14 Oro’en Huairia Jesucristo hue̱ypa
cruzte pai’da mo’nignopo’e̱po
mo’nigbuey’uyate. Oro’en
dakhuea’ e’ka’ a’bakkahueaya’po
mo’nigbuey’uyate. Donayo kenyo’da
yoknopo̱e̱po e’manbatia’pakika’ta’
i̱jpaki. Konige̱po Jesucristo cruzte
mo’nigbuey’uyate yoknopo̱e̱po ken
konigti indariyo aratbut dakhuea’
o̱gkika’nig, o’deretpakika’nig, kenpa’ti

on’batia’pakika’nig donayo onte’ti
e’kika’ta’ pakhue’ ijikay. Cristoenyo’da
ijkikay. 15 Huabokereksi’dak ekteg
ee’pi’ okteghue’ ee’pi’ konigti huadak
o’e. Konigti Diosa o’pakika’. Diosen
Nokirega oro’taj mo’nopo’toenok
kenpa’da Diostaj e’nigpeika’ta’ o’paki.
Kenpa’da huadaka’da e’kika’ta’ o’paki.
16 Jesucristotaj moknopoika’nok Diosen
Nokirega mo’nopo’toepo daka’ Diostaj
mo’nigpeika’nigtaj Diosa opudomeytaj
kenpa’ti aya’ Diosen aratbuttaj
kamanopo’noeyanhuahuike’po kenpa’ti
kamatinepahuionhuahuike’.

17 Jesucristoen hueretda
huata’moneri ehue’ o’e oyda
kenpa’ti nogok be’api’ huaahue’
menikati’. Jesucristoen huadak hua’a
ijmanmadikika’po huakka’ pai’da
ijnopo’eonhuahua’depo, do’huedso’ta’
konig e’tipaybahued. Jesúsen hueretda
huanaba’ ijjey aya’ada tiahuaydik
me’nene.

18 Opud huaknopoe’eritaj
Huairi Jesucristoa
kamatinepahuionhuahuike’ di’da
kamaike’ ijtiona’pakikay, egomey,
pogomey.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

EFESIOS

Efeso huaknopo̱e̱’eritaj Pabloa o’manigmadoya’uyate.

Efeso huaknopo̱e̱’eritaj Pabloa o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Do Pablo i̱jje̱y. Jesucristoen kamanbatia’pakike’po Diosa o’pakpo me’ta’mona’uyne. Opudomey Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eri mo’e̱ne. Diosen mo’e̱ne. Opudomey Efeso huakka’ jak hua̱e̱’eritaj on’nigmadoya’ne. [2] Oro’omeyen Apag Dios, Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka’ mogkika’po mo’nopo’noeyike’.

Cristotaj moknopo̱i̱ka’nok Diosa nogda nogda daka’ mogkika’ne.

[3] Dios Jesucristo Huairien Apag ’urua’nanada o̱’i̱ka’. Oro’omeya̱ mo’da’ika’. Cristotaj oknopo̱e̱nok Diosa kurudya̱’ oro’omeyen huanopo’taj daka’ mogkika’ne. Mo’nopo’yarea’ika’ne, mo’nopo’noeya̱’ika’ne kenpa’ti mo’noeanhuahuika’apone. [4] A’nennada huadari kuruderetaj Diosa kahued o̱’e̱poed aratbut Jesucristotaj o’noknopo̱e̱a̱po Diosa o’nopo̱e̱po oro’omeytaj mo’baktie’ea’uyate. Oro’ kenpa’da Diosen a̱’e̱aya̱’po kentayo’da men’nigpe̱i̱ke’po kenpa’ti oro’omey huadaknopo’da a̱’e̱aya̱’po Diosa oro’omeytaj mo’baktie’ea’uyate. [5] Oro’omeytaj diga̱’da di’nada mo’e̱po, do’huedsi’po o̱’neapo konig do’huedsi’po oro’omeytaj ijbae’apoy Diosa o’nopo̱e̱’uyate. Kenda Diosa a’kaya’po hua̱’ensi’poda Jesucristoa kamanigbueye’po o’ta’mona’uyate. Diosa o’pakpo o’ka’uyate. [6] Oro’ Diosen huadi’da Huasi’potaj huaknopo̱e̱’eritaj Diosa di’nanada mo’e̱po boe’uynok “Dios ’urunanada o̱’i̱ka’,” o’huaa’ika’ne. [7] Diosa di’nada mo’e̱po oro’taj a’manopo’yareaya’po oro’omeyen dakhuea’ e’ka’ a’bakkahueaya’po hua̱’ensi’poda mo’nigbueya’uyate. Ke’nen mimi mo’nigmimihua’uyate. Ken konig Diosa di’nada mo’e̱po dakhuea’ e’ka’ mo’nopo’yarea’uyne. Oro’omeyen dakhuea’ e’ka’ bokkahuea’uyne. [8] Diosa di’nanada mo’e̱po huakka’ mo’matinepahui’po oro’omeytaj mo’manopo̱e̱a̱’uyne. Nogi̱ti nogi̱ti mo’manopo̱e̱a̱’ika’ne. [9] Oro’omeytaj dakhuea’ e’ka’ a’manopo’yareaya’po a’bakkahueaya’po do’hued Huasi’po ijta’mona’apoy Diosa kenda soatayo’ o’nopo̱e̱’uyate. Kenda Diosa e’ka’ta’ o’pakpo o’nopo̱e̱’uyate. Kenda mo’nopo̱e̱a̱’uyne. [10] Kenda Diosa e’ka’ta’ o’pakpo o’nopo̱e̱’uyate. Nogok kenme’noe Diosa o’pakpo aya’tada o’bakupopaka’apo. Aya’tada kurudyo̱ hua̱e̱’eritaj aya’tada huadariyo

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

huaẹ'eritaj o'bakupopaka'apo. Cristoere
ka'nike'po o'bakupopaka'apo. Aya'enda
huairi Cristo o̱'ẹa̱po. Cristotaj aya'ada
on'nigpẹika'apo.
11 Diosa o'pakpo a'nennada oro'omey
huaknopo̱ẹ'eritaj mo'baktie'ea'uyate.
Katepi' Diosen Huasi'poa o'bae'aponig
oro'omeya̱ Cristotaj huaknopo̱ẹ'eriakon
o'baeapone. Aya'da huadakda o̱'ẹ
Diosa o'nopo̱ẹpo kenda o'pakpo
o'kika'. 12 Konigẹpo oro' judío aratbut
huakkuruda Cristotaj oknopo̱ẹde'uy
'urua'da o'noepo 'urua'da o'kika'nok
aratbut oro'taj bo'tiahuaypo
Dios 'uruda o̱'ẹ, on'huaa'ika'apo.
13 Jesucristoen buttida hua'a
nopo'yarea'dik hua'a opudomeykon
mo'pẹẹdepo moknopo̱ẹ'uyne. Kenpa'ti
Diosensi'po o̱'ẹy Diosen Nokiṛega̱
daka' mo'nopo̱ẹa̱'uyne. "Do'hued
Nokiṛeg on'yokapone." A'nennada
Diosa oa'uyate. 14 Diosen Nokiṛega̱
oro'omeytaj mo'nopo'to̱ẹpo Diosere
durugnanada o̱'ẹa̱pone 'urunanada
Diosa mogkika'apone Diosen Nokiṛega
mo'nopo̱ẹa̱'ika'ne. Kenoka' aya'da
Diosen aratbut e'manopo'koreade'te
Diosa kenda mo'nigkika'apone. Kenda
Diosen Nokiṛega̱ oro'omeytaj daka'
mo'nopo̱ẹa̱'ika'ne. "Dios 'urua'da
o̱'ẹ. Dios huairitone' o̱'ẹ." Aya'ada
on'huaa'ika'apo.

"Huaknopo̱ẹ'eritaj daka' e'ka' yamanopo̱ẹa̱', Dios." Pabloa o'mationa'pakuyate.

15 Jesús Huairitaj moknopo̱ika'uy
kenpa'ti Diosen aratbuttaj aya'tada
di' mo'ika'nok on'tipẹika'po 16 Diostaj
okkahuehue'da dakiti kirigạyo̱' ịjika'po
opudomeytaj ijmanigtiona'pakikay.
17 Dios Jesucristo Huairien Apagtaj
ijmanigtiona'pakikay. Ken 'urua'nanada
Apag Diostaj ijmanigtiona'pakikay.
Jesucristotaj 'urua'da kanoknopo̱ike'
kenpa'ti Cristoen e'manmadika'
kanoknopo̱ike' Diosa kamanopẹ'po
kenpa' ijtiona'pakikay. Diosen
Huasi'po Jesucristotaj nogiti nogiti
kanoknopoenke' kenpa'ti Diostaj
nogiti nogiti kanoknopoenkike'.
Opudtehuapa' ijtiona'pakikay.
18 Kurudya̱' kenda Diosa on'nigka'apone,
Diosa mona'uyne. Opudomey daka'
kanoknopo̱ike', ijtiona'paki. Opudomey
Diosen mo'ẹnok Diosa dakhuea' e'ka'
mo'nopo'yarea'po kenpa'ti Jesús
'urua'da o̱'ẹdenig 'urua'da bo'kika'apone
kenpa'ti kenere kurudyo̱ durugda
mo'noeanhuahuika'apone. Kenda
kanoknopo̱ike' on'nigtiona'pakika'ne.
19 Diosnayo teynanada o̱'ika'. Kentaj
oknopo̱ika'nok oro'omeytaj teynanada
bo'teypakika'ne. Oro'omey teyda
o̱'ẹdepo Diostaj nigpẹika'dik o̱'ẹa̱pone
huadakda kika'dik o̱'ẹa̱pone. Kenpa'
kanoknopo̱ike'po ijtiona'pakikay.
Ken teynanada Diosa o'ka'uyatenig
aratbuttaj o'batiahuay'ea'uy. 20 Diosa
teynanada o̱'ẹpo kubarakya'
Cristotaj o'noyhuada̱'po kurudyo̱
o'tobehuikuyate. Ke'nen huada'kopen
o'huada̱'uyate. Kente Cristotaj aya'ada
nigpẹika'dik o̱'neapo. 21 Kurudyo̱
Cristo huakkuruda huaẹ'eri huairi
kenpa'ti huadariyo huakkurueri
huairi o̱'ẹ. Aya'ada gobierno huairi
Cristotaj nigpẹika'dik o̱'nika'apo.
Oy nigpẹika'dik o̱'ne. Nogokkon
nigpẹika'dik o̱'neapo. 22 Aya'da
Diosa o'ka'uyatenig aya'ada Cristotaj
nigpẹika'dik o̱'ne. Aya'ada kuruderia
aya'ada huadarieria Cristotaj
nigpẹika'dik o̱'ne. Apag Diosa oa'uyate.
Konig huaso̱'a̱ huanopo'taj o'nigpẹika',
Cristo aya' huaknopo̱ẹ'erien
huanopo' o̱'ẹnok aya'ada Cristotaj
nigpẹika'dik o̱'ne. Diosa oa'uyate.
23 Aya' huaknopo̱ẹ'eria konig
Cristoenso̱' o̱'ne. Cristo oro'omeytaj
mo'manopo'to̱ika'nok oro'omey
huaknopo̱ẹ'eri aya'ada Cristoen nogtida

huasoʼ oʼene. Cristo ayaʼbayoda oʼikaʼpo
ayaʼtada dakaʼ oʼmatoika'.

**Dios diʼ moʼepo oroʼomeytaj
moʼnopoʼkoreaʼne.**

2 [1] Dios Cristoere moʼnopoʼkoreaʼpo
moʼnopoʼnoeaʼuyne. Aʼnenda
Diostaj nigpeikahueʼ moʼikaʼuyne.
Dakhueaʼ boʼkikaʼuyne. Diostaj
eʼbueyonig moʼikaʼuyne. [2] Kenpaʼda
dakhueaʼ boʼkikaʼpo Diostaj
nigpeehueʼda moʼikaʼuyne. Konig
nogaʼ ogkikaʼnig opudomey
konigti boʼkikaʼuyne. Konig
nogaʼ onʼnopoikaʼnig konigti
moʼnopoikaʼuyne. Totoʼ huairitaj
moʼnigpeikaʼuyne. Totoʼ kurudyo
huaeʼeri oʼepo namaʼda ayaʼtada
oʼmanaʼikaʼpo Diostaj nigpeehueʼ
huaikaʼeritaj oʼmanaʼikaʼ. [3] Oroʼomey
judío huaeʼeri judío ehueʼ huaeʼeriere
aʼnenda Diostaj nigpeehueʼ oʼikaʼuyne.
Ken oroʼen huasoʼa katepiʼ oʼeretpakpo
oʼkikaʼuyne. Katepiʼ oroʼen
huanopoʼ oʼpakpo, katepiʼ oroʼada
oʼpakpo, dakhueapiʼ oʼpakpo kenda
oʼkikaʼuyne. Konigti nogomeytaj
Diosa castiga ogkaʼdik oʼmaeapo
kenpaʼti Diosa oroʼomeytaj castiga
ogkaʼdik moʼeayetnigʼa. [4,5] Diosnayo
huakkaʼda moʼtinepahuiʼpo oroʼomey
Diostaj nigpeehueʼ eʼikaʼte ken konig
Diostaj noehueʼ oʼepo Diostehuapaʼ
konig eʼbueyonig oʼmauyne kenokaʼ
Diosa moʼtinepahuiʼpo huakkaʼda
diʼ moeʼuyne. Diosa diʼ moʼepo
Cristo eʼbueydeʼte kubarakyaʼ
moʼnignoyhuadaʼuyate. Oroʼomeytakon
moʼnoeaʼuyne. Diosa diʼ moʼepo
kenpaʼti oʼpakpo opudomeyen
dakhueaʼ eʼkaʼ bokkahueaʼuyne
kenpaʼti moʼnoeaʼuyne kenpaʼti
moʼnopoʼkoreaʼuyne. [6] Kenpaʼti Cristotaj
moknopoenok Diosa moʼnoeaʼne.
Huaboaʼda Diostaj oʼnigpeikaʼpo
Cristoere Diostaj oʼnoikaʼne. Cristoere
kurudyo oʼnoikaʼne. Cristoere ʼurudaʼ
oʼikaʼne kenpaʼti durugda oʼikaʼne.
[7] Jesucristotaj moʼnigtaʼmonaʼuyne
Diosa oroʼomeytaj huakkaʼda diʼ
moʼmaepo oroʼomeytaj moʼnoeaʼuyne.
Huakkaʼ moʼtinepahuiʼpo
moʼnoeaʼuyne. Ken nogok ayaʼtada
aʼmanopoikayaʼpo Diosa kenda
moʼnigkaʼuyne. [8] Oroʼomey dakhueaʼ
huakaʼeritaj Diosa moʼtinepahuiʼpo
diʼ moʼepo moʼnopoʼkoreaʼuyne.
Oroʼomey Cristotaj oʼnopoʼkoreaʼpo
oknopoenok Diosa dakhueaʼ eʼkaʼ
moʼnopoʼyareaʼuyne. Huataʼda
dakhueaʼ eʼkaʼ nopoʼyareahueʼdikda
oʼikaʼne. Diosa katetehueʼ dakhueaʼ
eʼkaʼ moʼnopoʼyareaʼuyne. [9] Oroʼ
huadakaʼda oʼnigkikaʼnok oroʼomeytaj
Diosa nopoʼyareahueʼdik moʼikaʼapone.
"ʼUruaʼda ijkikaʼnok Diosa
meʼnopoʼyareaʼne." Oroʼomeyaʼ ahueʼdik
oʼene. [10] Oroʼomey huaknopoeʼeritaj
Diosa ʼuruaʼda moʼnopoʼkaʼuyne.
Huadaknanada kanʼnopoikeʼpo
huadakda huaʼa kanʼbatiaʼpakikeʼpo,
huadakda kanʼkikeʼpo, Diostaj
kanʼnigpeikeʼpo, nogomeytaj diʼ
kanʼmaikeʼpo Diosa aʼnennada oʼpakpo
ʼuruaʼda moʼnopoʼkaʼuyne. Cristo
Jesústaj oknopoenok Diosa ʼuruaʼda
moʼnopoeaʼikaʼne.

**Cristotaj moknopoenok
Cristoa moʼmanopoʼnoeyaʼne.
Diostaj moʼmanoeyaʼuyne.**

[11] Opudomey judío aratbut
eheueʼ moʼikaʼuy. Judío aratbut
huabokerekensiʼdak oʼnoktegikaʼ. Judío
aratbuttaj huaktegeri onʼbahuaaʼikaʼ.
Opudomey okteghueʼ huaeʼeri
boʼhuaaʼikaʼne. Kenda okkahuehueʼ
yanikaʼ. [12] Aʼnenda Cristotaj
oknopoehueʼ moʼikaʼuyne. Cristoere
eheueʼ moʼikaʼuyne. Diosen aratbut eheueʼ
moʼikaʼuyne. Israel aratbut eheueʼda
moʼikaʼuyne. Israel aratbutyoʼda

Diosen aratbut o̱’nika’uy. Israel
aratbuttaj ’urua’da ijmanigkika’apoy
Diosa o’mana’uyate. Opudomey
kenda nopo̱e̱hue’ mo’i̱ka’uyne. Diosa
nopo’korea’dik kenpa’ti Diosere
nounhuahuika’dik o̱’e̱y oknopo̱e̱hue’
mo’i̱ka’uyne. In huadariyo
mo’noika’nig’a Diostaj oknopo̱e̱hue’
mo’i̱ka’uyne. 13 A’nen Diostaj konig
bidteda e̱’u̱o̱nig mo’i̱ka’uyne. Oynayo
Jesucristotaj moknopo̱e̱depo
Diosen aratbut mo’i̱ka’ne. Cristo
mo’nigbuey’uynok judío aratbutere
Diosen aratbut mo’e̱dene. 14 Oro’
judío aratbuttaj kenpa’ti judío ehue’
aratbuttaj mo’manoeynoey’uyne
Cristoa. A’nen huayahuaya
o’bahuadiayika’uy. Konig taka’
o̱’i̱ka’uy. Jesucristoa mo’manoeya̱’depo
nogaratbuttida bo’ka’uyate.
15 Jesús cruzte o’manigbueypo
Moisésenba’ e’nigpe̱i̱ka’ o’dakea’uyate.
O’manigbueypo nogtida huaboa’
aratbuta’ o’ka’uyate. Judío aratbut nog
aratbut e̱’e̱a̱da nogtida huabo aratbuta’
o’ka’uyate. Ken konig o’ka’po judío nog
aratbuttakon o’manoeya̱’uyate. 16 Ken
Cristo cruzte mo’nigbuey’uynok judío
aratbut judío aratbut ehue’ e̱’hua̱e̱’taj
huayahuaya e’bahuadiayika’tada
Jesúsa kenpa’da o’mabatika’uyate,
kenpa’ti o’manoeya̱’uyate.
Diostehuapakon o’manoeya̱’uyate.
Kenpa’ti botta’ aratbut e̱e̱’tada konig
nogtida aratbut o’ka’uyate.
17 Cristo o’tiakdepo, Diostaj
yanoknopo̱e̱po yan’nopo’noey’, Cristoa
o’mana’ika’uyate. Judío aratbut
ehue’ hua̱e̱’eritaj o’mana’ika’uyate.
Kenpa’ti judío aratbuttaj konigti
o’mana’ika’uyate. 18 Cristoa
mo’nigbuey’uyatenok Apag Diostaj
huahua’dik o̱’i̱ka’ne. Oro’ aya’ada
judío kenpa’ti judío ehue’ hua̱e̱’eri
Apag Diostaj huahua’dik o̱’i̱ka’ne.
Diosen Noki̱re̱ga̱ bo’tihuapokika’nok
Diostaj huahua’dik o̱’i̱ka’ne.
19 Konige̱po opudomey judío ehue’
hua̱e̱’eri konig nog aratbutenbayo
hua̱e̱’eri ehue’ mo’i̱ka’ne. Diosen
aratbutere opudomeykon Diosenbayo
hua̱e̱’eri mo’e̱po Diosen aratbut
mo’i̱ka’ne. 20 Opudomey Jesucristotaj
huaknopo̱e̱’eri konig huaboro’ jakonig
mo’i̱ka’ne. Jesúsen huamanbatia’pakeri
kenpa’ti Diosen huamanbatia’pakeri
opudomeytaj monmadikika’po
konig jak huaka’erionig one’uy.
Kenpa’ti Jesucristotaj moknopo̱e̱po
Jesucristo konig huidtone’teonig
aya’ huaboro’ jaktone’o̱nig daka’
o’huadika’. 21 Cristotaj moknopo̱e̱po
konig jak hue̱ypa nogtaj nogtaj daka’
on’tinukuika’nig konig onteteyo’
moknopo̱e̱po konig jak Diosa
o’dakea’depo konig Diosen jak mo’e̱po
konig onpapayo’ Diosenyo’da nogi̱ti
nogi̱ti o’kika’ne. 22 Ken opudomeykon
Jesucristotaj moknopo̱i̱ka’po nog
huaknopo̱e̱’eriere moknopo̱i̱ka’ne
Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱i̱ka’nok
konig Diosen jak mo’i̱ka’ne.

Nog aratbuttada Jesucristoen huadak hua’a kamanbatia’pakike’po Pablotaj Diosa o’ta’mona’uyate.

3 1 Konige̱po do Pabloa
opudomeytehuapa’
on’nigtiona’pakika’ne. Jesucristotaj
ijnigpe̱i̱ka’po kenpa’ti opudomey judío
ehue’ hua̱e̱’eritaj Jesucristoen huadak
hua’a o’nonbatia’pakika’nok konige̱po
huabakuda̱’ jakyo i̱jjeunhuahuikay.
2 Opudtehuapa’ Jesucristoen huadak
hua’a kamanmadikike’po Diosa
mo’tinepahui’po o’ta’mona’uy. Kenda
mo’nopo̱e̱ne ijnopo̱e̱y. 3 Jesucristotaj
eknokot soatayo’ Diosayo’da
o’nopo̱i̱ka’uyate. Kenda Diosa do’takon
me’nopo̱e̱a̱’uyne. Kenda suhuigda

on’nigmadoya’uyne. 4 Cristotaj konig
ïregïregte eknopoë’ ijnopoëy. In
beroba’ o’nigmadoya’nok opudomey
bo’tiahuaydepo mo’nokotapet. 5,6 Nog
aratbut a’nenda Diosen aratbut ehue’
ë’eäada oyda nog aratbut huaknopoë’eri
Diosen aratbut ö’ne. Judío aratbutere
konig nogtida aratbut ö’nika’. Kenda
judíomeytaj ijka’apoy Diosa oa’uyatenig
konigti nog aratbut huaknopoë’eritaj
o’manigka’apo. Jesucristoen huadak
hua’a on’pëëdepo o’noknopoë. A’nenda
kenda nopoëhue’ ö’nika’uyate. Oynayo
Jesucristoen huadakda huata’moneritaj
kenpa’ti huamanbatia’pakeritaj Diosen
Nokïregä o’manopoëä’ika’uyate.
7 Doda huadakda ijkika’nok
Diosa ta’monahue’ me’üyne. Diosa
o’pakpo Cristoen huadak hua’a
kamanbatia’pakike’po Diosa teyda
ö’ëpo me’ta’mona’uyne. 8 Nog
huaknopoë’eriata huadaknada
ö’nepo huadaknada ögkika’nig
donayo dakhuea’da e’kika’tada Diosa
me’tinepahui’po bekkahuea’po nog
aratbuttaj Cristoen huadak hua’a
kamanbatia’pakike’po me’tamona’uyne.
9 Diosa ijka’apoy o’nopoë’uynigda
kenda Diosa a’nennada aya’da
o’ka’uyate. Judío ehue’ huäë’eri aratbut
Cristotaj o’noknopoëäpo kenpa’ti
judío ehue’ huäë’eri aratbuttaj Diosa
o’manopo’korea’apo. Kenda Diosa
a’nennada soatayo’ o’nopoïka’uyate.
Kenda aratbuttaj kamanopoïke’po
Diosa do’taj bee’uyne. 10 Judío ehue’
huäë’eri aratbut judío aratbutere
Jesucristotaj o’noknopoëpo konig
nogaratbuttida ö’nika’. Kenda
Kuruderi Huairi kenpa’ti Kuruderi
Huata’mona’eria kan’nopoë’po kenpa’ti
Diosa ’urua’da o’nopoëpo kenpa’da
huadaknada o’kika’ kan’nopoë’po,
aya’ada Jesucristotaj huaknopoë’eria
kenda o’manopoëä’dene. 11 Dios
kenda e’ka’ta’ o’pakonhuahuika’uyate.
Jesucristo oro’omeyen Huairitaj
o’ta’mona’depo Diosa huadakda
o’kika’nig kenpa’ti ’urua’da
o’nopoïka’nig o’manopoëä’uyate.
12 Jesucristotaj oknopoëpo, me’pukhue’
ö’ëpo, Diostaj tiona’pakdik ö’ïkay, daka’
o’nopoëne. 13 Do Pabloa opudtehuapa’
pai’da on’nignopo’ëpo huabakudä’
jakyo ïjjëpo kenda e’tipëëpi’ Cristotaj
oknopoëbatikhue’ yanikati’. Pabloa
opudomeytaj pai’da on’nignopo’ënok
opudomey huadakda ö’ne aratbut
nopoë’dik ö’neapo.

Cristoa aratbuttaj huakka’da di’nada mo’ëpo.

14 Konigëpo Huairi Jesucristoen
Apag Diostaj huikudate ijtihuadpo
opudtehuapa’ on’nigtiona’pakne.
15 Kurudyö huäë’eri kenpa’ti huadari
huäë’eri Apag Diosen huabet
ö’ne. 16 Apag Dios huadaknanada
ö’ë. Huakka’da o’matinepahui’ika’.
Opudomeyen huanopo’taj daka’
yamanopo’teypakika’. Diosen
Nokïregä opud huaknopoë’eritaj
teya’nada kamanopo’teypakike’.
Kenda on’nigtiona’pakne. 17 Diostaj
moknopoënok Cristoa opudtaj
huanopo’yo kamatä’ïke’po,
on’nigtiona’pakne. Diostaj kenpa’ti nog
aratbuttaj batikhue’da di’ kan’maike’.
Kenpakon on’nigtiona’pakne.
18,19 Jesucristoa huakka’da di’
o’maeonhuahuika’. Huakka’nanada
di’ o’maenok Cristoa di’ huakka’da
o’maika’nig oro’omey nopoenkahue’dik
ö’ëne. Konig Cristo huakka’nanada
di’ o’maika’nig opudomey aya’da
huaknopoë’eriere nogïti nogïti
kan’nopoenkike’ kenpa’ti konig Cristo
huakka’nanada di’ o’mae nogïti nogïti
kanoknopoïke’ on’tiona’pakne. Konig
Dios ö’ïka’nig opudomey huanopo’yo
kan’nopoïke’. Diosayo’da opudomeytaj
kamanopo’toïke’. Diosa ’urua’da

o’noika’po opudomeytaj kenpa’da
kamanopo’tōike’. Konig Diosen
e’noe’ kan’nopo’tōike’. Kendakon
on’tiona’pakne.
20 Oyda “’Urua’da ō’ē Dios.
Dakiti Dios,” a’dik ō’īka’ne.
Diosnayo teynanada ō’ēnok katepi’
o’tiona’pakika’ne nogda nogda
huakka’nanada oro’tehuapa’ ōgkika’dik
mo’īka’ne. Ken konig oro’nayo
nopōēhue’dikda ō’ēne. Dios teynanada
ō’ēpo huakka’nanada tihuapokika’dik
mo’ēne. 21 “Dios ’urua’da ō’ē.” “Dakiti
Dios.” Jesucristo Jesucristoen
huaknopōē’eriere kada’onhuahuike’ oy
kenpa’ti nogok kada’onhuahuike’.

Aya’ Cristoen huaknopōē’eritaj Diosen Nokīrēgā o’manopo’tōēnok onpapayo’ on’pakpo Diostaj e’nigpēīka’ta’ on’pakika’.

4 1 Konigēpo Jesucristotaj
ijnigpēīka’po Jesucristoen
huadak hua’a ijmanbatia’pakikame’nok
huabakudā’ jakyo do ijīkay. Do
Pabloa opudomeytaj daka’ o’nona’ne.
Opudomey daka’ kan’nopo’kore’po
’urua’da kan’nigpēīke’po Diosa
opudomeytaj mo’baktie’ea’uyne.
Konigēpo Diosen ’urua’da yāg’kika’,
kenpa’ti Diostaj yan’nigpēīka’.
2 “Huadakda ijīkay.” “Kenpa’da huadak
ijkikay.” “Huairi ijjēy,” nopōēhue’
mo’nika’. “Nogomeynayo huadakda
ō’ne,” mon’nopōīka’. Pai’da aratbuttaj
daka’ mon’matōīka’. Nogtaj nogtaj di’
mon’maika’. Nog aratbuttaj huadiayhue’
mo’nika’. Nogomey dakhuea’ ēgkapi’
konigti pakhue’ mo’nika’po di’
mon’maika’. Dig mahuanopōēhue’
mo’nika’. 3 Opudomey huaknopōē’eri
Diosen Nokīrēgā huatihuapokeriere
onpapayo’ batikhue’ada Diostaj
di’nanada mo’īka’po yan’nigpēīka’.
Kenpa’ti huayahuaya yan’manoeyā’ika’.
4 Oro’omey Jesucristotaj konigti
oknopōēpo konig nogsō’tida
ō’ēne. Konig Jesucristo nogsō’tida
ō’ēnig oro’ huaknopōē’eri konigti
nogsō’tida ō’ēne. Diosen Nokīrēgkon
nogtida ō’ē. “Kurudyō Diosere
mo’noeonhuahuika’apone.” Diosa
mona’uyne. Kenda onpapayo’
oknopōīka’ne. 5 Nogtida Dios
Huairi ō’ē. Oro’omeyā konigdayo’
Diostaj oknopōīka’ne. Nogtiedda
Cristoen huadikte huaknopōē’eritaj
bautiza o’magkika’ne. 6 Oro’omey
huaknopōē’eri nogtida Apag Dios
mo’tāēne. Kentayo’da aya’ada
o’nigpēīka’ne. Apag Diosa aya’
oro’omeytaj bo’tihuapokpo o’kika’.
Kenpa’ti oro’omeyere ō’īka’.
7 Cristonayo aya’da o’nopōē aya’da
ka’dik ō’ēpo nogta nogta oro’omeytaj
huaknopōē’eritaj nogda nogda kika’dik
mo’nopōēā’ne. 8 Konigēpo kenpa’
Diosba’a Cristotaj o’tia’pakuyate:

> O’noyhuaddepo ke’nen taka’taj
> kenpa’da huayakhue’
> o’magka’depo kurudyō
> o’tobehuikuyate. Aratbuttaj
> katetehue’ konig nogda
> nogda kika’dik nogta nogta
> o’manopōēā’uyate. Kenda
> Apagba’a oa’uyate.

9 “Kurudyō o’behuikuyate.”
Apagba’te Diosa oa’uy. In kenpa’
oa’nigda: Huakkuruda Cristo
kurudyā’ o’huarakuyate. 10 Ke’na
o’huarakuyate onte’ti o’behuikuyate.
Kurudyō kutayonanada o’behuikuyate.
Aya’bayoda ā’īkaya’po o’behuikuyate.
11 Konig nogda nogda e’ka’
huanopōēte o’manopōēā’uyate. Doce
huamata’moneritaj doeretakon konig
Cristo ō’ē kenpa’ti kenda Jesúsa
o’ka’uyate, huamanbatia’pakika’te
mo’manopōēā’uyne Cristoa. Diosen
hua’a ’urua’da mana’dik ka’nike’po
Cristoa nogomeytaj o’manopōēā’uy.
Nogomeykon nogbayo nogbayo

hua'dik o̱'nepo, "Cristotaj
yan'noknopo̱e̱po yan'nopo'korea'."
'Urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa
nogomeytakon o'manopo̱e̱a'uy.
Cristotaj manmadika'dik ka'nike'po
nogomeytakon o'manopo̱e̱a'uy Cristoa.
Huaknopo̱e̱'eri e̱gkupopakika'te
huamato̱e̱'eritaj Cristoa o'manopo̱e̱a'uy.
12 Cristoa ken konig o'manopo̱e̱a'uynok
aya' huaknopo̱e̱'eri Diostaj nigpe̱ika'dik
o̱'nika'po kenpa'ti nogi̱ti nogi̱ti
teyda yan'noknopo̱ika'apet. 13 Kenda
on'manmadika'onhuahua'nok
kenpa'ti Jesucristoen
on'mabatia'pakonhuahua'nok
kenpa'ti huaknopo̱e̱'eritaj
on'mantihuapokonhuahua'nok aya'da
oro'omey huaknopo̱e̱'eria konigti
Cristotaj kaknopo̱ike'po. Oro'omey
huaknopo̱e̱'eri konigti oknopo̱e̱po
konig nogi̱ti nogi̱ti oknopo̱ika'apone,
nogi̱ti nogi̱ti o'nigpe̱ika'apone. Kenda
Diosa o'paknok o'kika'apone. Ken
nogi̱ti nogi̱ti konig Cristo o̱'i̱ka'nig
oro'omeykon konigti o̱'i̱ka'apone.
Kenpa'ti nogi̱ti nogi̱ti konig Cristo
o'kika'uyatenig oro'omeya̱kon
konigti o'kika'apone. 14 Konig isi'po
e̱'i̱kapa' ehue' mo'nika'. Isi'po nogda
nogda e'manmadika'taj on'mape̱ika'.
Kenpa'ti nama'da e'manmadika'tada
on'manigpeunkika'. Ken konig isi'po
e̱e̱'pa' ehue' mo'nika'. Oro'nayo
nogded e'manmadika' oknopo̱e̱hue'
o̱'i̱ka'ne. Sue'ada huamanmadika'eria
nama'da on'manmadika'apo.
Kenomeytaj pe̱e̱hue'dik o̱'e̱ne. 15 Di'
mon'maepo Diosen buttida hua'a
mon'batia'pakika'. Cristotaj nogi̱ti
nogi̱ti mo'noknopo̱ika'. Konig Cristoa
o'kika'uyatenig konigti nogi̱ti nogi̱ti
mogkika'. Oro'omey huaknopo̱e̱'eri
konig Cristoen hua̱so̱' o̱'e̱ne. Cristo
konig oro'omeyen huanopo' o̱'e̱.
16 Cristo oro'omeyen huanopo'
o̱'e̱nok aya'ada onpapayo' Cristotaj
o'nigpe̱ika'ne. Huayahuaya Cristotaj
aknopo̱ikaya'po o'batihuapokika'ne.
Konig Cristoenso̱' Cristotaj nogi̱ti nogi̱ti
oknopo̱e̱po konig e'kerekonig o̱'i̱ka'ne.
Onpapayo' Cristoen daka' o'kika'ne.
Kenpa'ti nogi̱ti nogi̱ti, huayahuaya di'
o'maika'apone.

Cristotaj oknopo̱e̱po konig huabonopo'da Diosen 'urua'da mogkika'.

17 Kenda Cristo Huairia mena'uynig
opudomeytaj o'nona'ne. Konig
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱gkika' konigti
opudomey bo'kika'uy. Oynayo
konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri
o̱gkika'nig konigti kikahue' yanika'.
Kenomeynayo nama'da on'nopo̱ika'po
nama'da o̱gkika'po 18 oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eri Cristotaj eknopo̱e̱'ta'
pakhue' o̱'nika'. Konig ekpobig
o̱'nepo Diostaj oknoponkahue'da
o̱'nika'. Huadak e'ka' noponkahue'
o̱'nepo konig sikki̱regyo̱nig o̱'nepo
Diostaj oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'.
Konig Dios o'kika'nig kenomey
kikahue'dik o̱'nika'. Konige̱po Diostaj
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj 'urua'da
manoeanhuahuikahue'dik o'maika'apo.
19 Dakhuea' e'kika'ada oynayo dakhuea'
kahue' i̱ji̱e̱y nama'da on'nopo̱e̱po
birahue'da o̱'nika'. "Katepi' ijpakpo
ijka'apoy." On'nopo̱ika'po. Nogtaj
nogtaj ettone'pi' huabokerekapi'
e'bakdejta' on'eretpakika'. Nogda nogda
dakhuea' e'kika'ta' en'eretpakika'tada.
20 Ken konig huakika' Cristoanayo
onmadikahue' moe'uyne.
21,22 Jesucristoen huadak hua'a
e'pe̱e̱nayo kenpa'ti Jesústaj buttida
e'manmadika'taj e'nigpe̱e̱'nayo konig
a'nen huanopoya'da dakhuea'nanada
mo'nopo̱ika'po dakhuea'da e'kika'ta'
bo'eretpakika'po konig dakhuea'
bokika'nig kenpa'da yan'batikti'.
23 Nogpa'da konig huabonopo'da

huaboa'da yan'nopoika'po
yan'eretpakpo huadakyo'nanada
yag'kikati'. 24Konig Dios o'paknig
huabonopo'da 'uruda yan'nopo'toika'.
Konig Diosennopo' yan'nopo'toika'.
Diosa e'tihuapokte daka' yan'nigpeika'.
Diosenyo'da daka' yag'kika'. Konig
Diosa huadakda o'kika'nig konigti
yag'kikati'.
25Konigepo da ahue' yanika'.
Oro'omey Cristotaj oknopoepo konig
nogso'tida o'enok huayahuaya buttida
moda'ika'.
26E'huadiaynayo dakhuea' kahue'
yane'. Dakhuea' onahue' yane'. Ida
e'diay yan'batik. Kenme'noeteda
yan'batik. 27Opuda kan'diaye' kenpa'ti
dakhuea' kagke' toto' huairia o'pakika'.
Kentaj nigpeehue' yanika'. Ida e'diay
yan'batikika'. Dakhuea' kahue' yanika'.
28Opudomey sue'ada huabereeri
mo'ika'uy. Kenpa'da yan'batik onte'ti
berehue' yanika'. Berehue'ada
huadakda yan'baa'ika'. Daka'
yan'baa'po katepi' pai'da aratbuttaj
bayokika'dik mo'eapone.
29Hua'a dakhue'dik ahue' yanika'.
Hua'a huadakdik e'huae' yan'mana'ika'.
Ken hua'a huadakdik aratbuttaj nogiti
nogiti yan'maknopoea'ika' kenda
yan'mana'ikati'. Ken hua'a huadakdik
aratbuttaj yan'madurugpaka' kenda
yan'mana'ika'. 30Dakhue'dik hua'a
e'mana'nayo Diosen Nokireegtaj
suhue' o'ea'nok dakhue'dik
hua'a ahue' yanika'. Diosen o'ey
Diosen Nokireega oro'omeytaj
mo'nopoea'ika'ne. Ken huame'noe
nogok Cristo e'tiakde'te kurudyo
Diosere ka'nike'po a'tohuaya'po
kenoka' Diosen o'ey Diosen Nokireega
mo'nopoeanhuahua'apone.
31Dig nopoehue' yanika'. Sigpi'
bahuadiayhue' yanika'. Yan'diaypo
'utta'da maboyhue' yanika'.
Matidi'kehue' yanika'. Kenpa'ti
nogomeytaj dakhuea' kahue' yanika'.
32Nogpa'dakon 'urua'da yag'kika'.
Huayahuaya di'da yan'maika'po
huadakda yag'kika'. Huadakda
yan'batia'pakika'. Huayahuaya
yan'matinepahui'po. Huayahuaya
yan'bakkahuea'ika' Cristotaj
moknopoenok Diosa opudomeytaj
bokkahuea'uyne konigti noga nama'da
egka'nayo ya'nokkahuea'ika'.

**Diosensi'po mo'epo sigpi' dakhuea'
kahue' ya'nepo huadakyo' yanikati'.**

5 1Opudomey Diosensi'po mo'enok
Diosa huakka' di' mo'ika'ne.
Konig Dios o'ika'nig konigti opud a'eya'
yan'nopoika'po konig Diosa o'kika'nig
konigti yag'kikati'. 2Huayahuaya di'
yan'maika'. Konig Cristoa di' mo'ika'ne
konigti huayahuaya di' yan'maika'.
Cristoa di' mo'maepo oro'taj o'paknok
huabokereka on'tohua'po oro'omeyen
dakhuea' e'ka' o'toenok Cristotaj
mo'nigarakuyate. Konig 'uru ovejataj
on'arakika'po Diostaj on'yokika'po, ken
konig ogka'po konig 'uru'huieda Diosa
durugda o'huiriikuy. Ken konig Cristoa
di' mo'maepo mo'nigbuey'uyatenok
huayahuaya di' yan'mae'ika'.
3Diostaj moknopoepo Diosensi'po
mo'edepo nogen huatoe'taj bakdejhue'
yanika'. Kenpa'ti toepakhueda da nogtaj
nogtaj bakdejhue' yanika'. Nogda
katepi' dakhue'da ee'nayo kahue'
yanika'. Katetapi' nogenpi' eretpakhue'
yanika'. Opudomeytaj dakhuea'
o'ka' huaahue'dik ka'nike'. 4Konig
dakhue'dik manahue' yanika'. Konig
nama'da huasegeapa' batia'pakhue'
yanika'. Kan'erike'po dakhue'dik
manbatia'pakhue' yanika'. Ken
konig e'ika'nayo dakhue'da o'e. Dios
huadakda o'e yan'huaa'ika'. Kentaj
dakiti ya'nona'ika'. 5Aratbut nogen
huatoe'taj en'batohuedika'nayo, nogtaj
nogtaj dakhuea'da e'kika'nayo aratbut

nogenta' e'eretpakika'nayo Cristoere
kenpa'ti Diosere noeonhuahuikahue'
o̱'neapo. Kenomey konig Diosensi'po
ehue' o̱'neapo. Kenda opudomey
daka' mo'nopo̱e̱ne. Nogenta' e'eretpak
konigti e'ketka' diostaj e'eretpakonig
o̱'e̱. 6 "Katepi' bo'pakpo ka'dik mo'e̱ne
dakhuea' e'ka' ehue' o̱'e̱." Sue'ada
nama'da mona'apetpi'. Ken nama'da
e'mana' o̱'e̱. Pe̱e̱hue' yanikati'. Aratbut
ken konig dakhuea' o̱gkika'po
Diostaj nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj
Diosa o'bahuadiaypo diga̱' castiga
o'magka'apo. 7 Kenomey Diostaj
nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eriere dakhuea' kahue'
yanika'.
8,9 A'nenda Diostaj oknopo̱e̱hue'
mo'i̱ka'uy. Konig sikki̱re̱gya̱'
dakhuea' bokika'uynig'a oyda
Jesucristo Huairitaj moknopo̱e̱po
huakjeyyo mo'i̱ka'ne. Aratbut
Cristotaj o'noknopo̱e̱po huakjeyyo
on'noika'po huadakda o̱'nika', Diostaj
on'nigpe̱i̱ka'. Buttida hua'a on'pe̱i̱ka'.
Buttida on'batia'pakika'. Oyda Jesús
Huairitaj moknopo̱e̱po. Huakjeyyo
yanika'po, huadakda yan'kika'po,
Diostaj yan'nigpe̱i̱ka'. Kenpa'ti buttida
yan'batia'pakika'. 10 Kenda Jesús Huairi
o'pakika'nig a'nopo̱e̱ya'po nogi̱ti nogi̱ti
yan'pakpo yan'nopo̱i̱ka'. 11 Diostaj
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri konig sikki̱re̱gyo̱
o̱'nika'po dakhuea'da o̱gkika'po
nama'da o̱gkika'nig. Kenomeyere
konig o̱gkika' konigti kikahue' yanika'.
Opudomeynayo Cristotaj moknopo̱e̱po,
mo'nigpe̱i̱ka'po huadakda bo'kika'nok
kenomey dakhuea' huakika'eri
i̱jje̱ya̱' huata' ya'noknopo̱a̱petpi'.
12 Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomey
konig sikki̱re̱gyo̱ o̱'nika'po konig
i̱re̱gi̱re̱g dakhuea'nanada o̱gkika'.
Kenda o̱gkika'nig batia'pakhue'dik,
o̱'e̱ne. Kenda e'batia'paknayo
bira'dik o̱'e̱a̱pone. Kenda
o̱gkika'nig dakhue'nanada o̱'e̱nok.
13 Opudomeynayo huadakda bo'kika'po
Cristo Huairitaj mo'nigpe̱i̱ka'po konig
huakjey mo'e̱ne. Huakjeyya' katinig
tiahuaydik o̱'neaponok, opudomeytaj
on'tiahuaydepo dakhuea'da o'kikay
huata' yan'tinopo̱a̱pet. 14 Konige̱po,

Dakhuea'da bo'kika'po e'bueyonig
konig e'tai'onig mo'e̱ne.
Yan'mabo' yan'nopo'korea'.
Cristoa o̱'nen huakjey o̱'e̱a̱po.
Kenpa' on'batadi'kea'ika'.

15 Daka' yan'nopo̱e̱po ya̱g'kika'. Konig
Diosenba'taj nopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱gkika'
konigti kikahue' yanika'. Konig aratbut
Diosen buttida hua'a on'nopo̱e̱po 'urua'da
o̱gkika' konigti 'urua'da ya̱g'kikati'. 16 Aya'
huame'noete menokapi' huadak ka'dik
ya̱'nepo huadakda ya̱g'kikati'. Be'tapi'
daka' yan'batihuapokikati'. 17 Huasego̱nig
ehue' yanika'po kenda Jesús Huairia
o'pakika'nig daka' yanoknopo̱e̱po
ya̱g'kika'. 18 Borracho kikahue' yanika'.
Be'ap̱i' borracho e'kika'nayo dakhuea'nada̱
kika'dik ya̱'neapet. Dakhuea'
mana'pakdik yanika'apet kenpa'ti
Diostaj Jesucristotere oknopo̱i̱kahue'
ya̱'neapet. Konige̱po borracho opud
ehue' mo'e̱nok opudomeyennopo'taj
Diosa kamanopo'to̱i̱ke'. Diosen Noki̱re̱ga̱
mo'nopo'durugpakika'apone. 19 Diosa
mo'nopo'to̱e̱nok, "Dios huadakda
o̱'e̱." "Jesucristo Huairi 'urua'da o̱'e̱."
Huayahuaya yan'manbatia'pakika'po
yan'batadi'kika'. Jesucristo Huairitaj
yan'batadi'kika'. Huanopoya'da durugda
ya̱'nepo yan'batadi'kika'. 20 Apag
Diostaj dakiti ya̱'nona'ika'. Aya'da
katepi' huadakpi' dakhue' e̱e̱'pi' dakiti
ya̱'nona'ika'. Oro'omeyen Jesucristo
Huairi kenda o'paknok dakiti ya̱'nona'ika'.

Huabokereka hua̱to̱e̱'taj di' e̱'dik yanika'. Ettone'a̱ hua̱to̱e̱'taj nigpe̱i̱ka'dik yanika'.

21 Diostaj yan'nigpe̱i̱ka'po
huayahuaya di' yan'maika'.

Huayahuaya yan'manigpeika'.
Yan'batihuapokika'.
22 Opudomey ettone' konig
Jesús Huairitaj mo'nigpeika'
konigti huatoe'taj yan'nigpeika'.
23 Konigepo ettone'en huatoe ke'nen
huairi o'e. Huabokerek huatoe'taj
di' o'epo, o'tiokika'po, kenpa'ti
o'tihuapokika'. Konigti Cristoen
huaknopoe'erien huairi o'e.
Huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po,
o'manoeanhuahuika'po, o'batiokika'.
Huaknopoe'eri konig Cristoen huaso'
o'ne. Cristo konig huaknopoe'erien
huanopo' o'e. 24 Konig aya'
huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoepo
on'nigpeika'. Konigti ettone'a huatoe'taj
nigpeika'dik yanika'.
25 Konig Cristo aya' huaknopoe'eritaj
di' mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigti
opudomey huabokereka huatoe'taj
di'nada yanika'. 26 Huaknopoe'eritaj
'uruda huanopo' ka'nike'po kenpa'ti
Diosenyo'da ka'nike'po Cristo di'da
mo'epo mo'nigbuey'uyate. Aya'
huaknopoe'eritaj di'da mo'epo
mo'nigbuey'uyate. Konig hue'eya
bautiza egka' kenpa'ti Cristotaj
huadak hua'a on'nigpeika'po
Cristoa huaknopoe'eritaj
mo'manopo'tihuekea'uyate.
27 'Urua'da huaknopoe'eritaj kurudyo
Cristote e'batohuata' Diosa o'pak.
Huaknopoe'eri 'urunopo'da on'toenok
dakhuea' kahue'da diayhue'da ken
konig huaknopoe'eritaj Cristote
e'batohuata' Diosa o'pak. Kurudya'
e'baeta' o'pak. Cristo kenda
o'pakpo oro'omey huaknopoe'eritaj
mo'nigbuey'uyate. 28 Ken huabokerekpi'
konig huata'da di'da o'ika'nig konigti
huatoe'taj di'nada yanika'. Konigepo
huabokerek huatoeere konig nogtida
o'epo huatoe'taj di' o'epo konigti
huata'da di' eee'onigti o'e. 29,30 Be'api'
huata' huadiayhue' o'nika'. Huata'
on'pakpo on'bape'ika', daka' on'oo'ika',
kenpa'ti yudtaj on'otika'. Kenpa'ti
konig Jesucristo aya' huaknopoe'eritaj
di' o'maepo daka' mo'matoe'ika'ne.
Huaknopoe'eri ke'nen huaso'
konig o'nenok. 31 "A'toepakya'po
huabokerekpi' huaojtaj huayetere
o'makkeypo o'toepakdepo, botta'
e'eada konig nogso'tida o'ne."
Kenda Apagba'a oa'. 32 Konigti
Cristo oro'omeyere o'e. Oro'omey
aya'ada huaknopoe'eri oknopoepo
o'nigpeika'po konig Cristoenso o'ene.
Kenere nogso'tida o'ene. Kenda iregireg
o'ika'uyniga oynayo o'nopoene. Ijjay.
33 Onte'ti o'nonapone. Opudomey
huabokerek aya'ada o'nen huatoe'taj
di'da ika'dik mo'ene. Konig huata'
di'da mo'ika' konigti huatoe'taj di'da
yanika'. Opudomey ettone' o'nen huatoe
huadakda me'tene yan'nopoika'po
yan'nigpeika'.

6 1 Huasi'po Jesús Huairitaj
moknopoepo opuden huaojtaj
huayetere yan'nigpeika'. Kenda
huadakda o'enok kenda kika'dik
mo'ene. 2,3 Opuden huaoj huayeere
huadakda me'taene yan'nopoika'po
yan'manigpeika'. "Apag huayetere
huadakda me'taene e'nopoika'nayo
kenpa'ti e'manigpeika'nayo
Diosa mo'durugpakika'apone
kenpa'ti huakka'da huabayok
mo'noeanhuahuika'apone in huadariyo."
Ken konigyo'da huakkuruteda
Apagba'te Diosa oa'uyate.
4 Opud huaoa o'nensi'potaj
yan'mahuadiaypo diga'da mabitbithue'
yanika'. Diga'da e'mabitbitnayo huasi'poa
bo'huadiayapone. Huasi'po nigpeehue'
ee'nayo sue'dapi' castiga yan'magkika'.
Huasi'potaj yan'manmadikika'po Jesús
Huairitaj daka' eknopoe' nogiti nogiti
eknopoe' yan'manmadikika'. Jesús
Huairitaj nogiti nogiti e'nigpeika' daka'
yan'manmadikika'.

5 Opudomey huanaba'a o̱'nen
huairitaj yan'nigpe̱i̱ka'. Daka'
yan'nopo̱e̱po yan'nigpe̱i̱ka'.
Yan'makme'pukpo yan'nigpe̱i̱ka'. Konig
Cristotaj mo'nigpe̱i̱ka' konigti o̱'nen
huairitaj daka' yan'nigpe̱i̱ka'.
6 O̱'nen huairia e'tiahuayteyo'da
daka' kahue' yanika'. Huairia
tiahuayhue' e̱e̱'pi' huadaka'da
ya̱g'kika'. Konig Cristoen huanaba'
Diostaj a'durugpakaya'po yan'pakpo
daka' ya̱g'kika'. 7 Huabokerek
huairitaj mo'baa'po mo'nigpe̱e̱po,
"Huabokerektayo'da ijnigkay."
Nopo̱e̱hue' ya̱'nepo, "Dios Huairitakon
ijnigbaay." Yan'nopo̱e̱po durugnopo'da
huadakda yan'baa'ika'. 8 Huanaba'pi'
huanaba' ehuepi' noga'ti katepi' huadak
e'kika'nayo Jesús Huairiakon konigti
huadak mo'nigkika'apone. Kenda
mo'nopo̱e̱ne.
9 Opudomey huairi mo'e̱po
huanaba' mo'to̱e̱po daknopo'da
huanaba'taj yan'mato̱i̱ka'. "Huakka'da
baahue' e̱e̱'nayo castiga o̱gka'apone."
Huanaba'taj i̱ghua'da manahue'
yanika'. Opudomey huairi huanaba'ere
Jesucristo Huairien huanaba' mo'e̱ne.
Okkahuehue' yanika'. Jesucristo
kurudyo̱ o̱'i̱ka'. Jesucristo Huairi aya'
huabokerektaj konigti o'pak. Huairitaj
konigti o'pak. Huanaba'taj konigti
o'pak.

Oro'omeya̱ Cristotaj oknopo̱e̱nok toto' huairia oro'taj e'batikata' bo'tipakika'ne. Toto'taj daka' yan'tioka'ika'. Pabloa monmadika'uyne.

10 Oydakon o'nonapone, egomey.
Jesucristo Huairi teynanada o̱'e̱.
Kentaj oknopo̱i̱ka'nok teyda toto'taj
mo'noki̱ka'. 11 Taka'taj huatioka'
Romano sorotataj siro akumoot
on'otika'po, baka'bijtone' on'otika'po
sirope̱g huaka̱gkate on'beta'po teyda
hua'iot on'otpo sirope̱g huatioka'
on'bapadpo, kenpa'ti huabid siro
on'bapadika'. Hua̱so̱' aya'da ke'na
be'tioke'po on'otpo. Opudomeyen
taka' toto' huairi o̱'ne. Opudomey
dakhuea' ka̱gkike'po toto'a nama'da
monika'ne. Diostaj eknopo̱i̱ka'
e'batikata' huakka' bo'tipakika'nok
Diostaj daka' aknopo̱i̱kaya'po
oknopo̱e̱batikhue' a̱'e̱ya̱'po
Diosen huatioka' yan'otika'. Diosa
opudomeytaj kabatiokike'. 12 Konige̱po
oro'omeyen taka' aratbuten hua̱so̱'nig
ehue' o̱'ne. Oro'omeyen taka'taj
tiahuayhue'dik o̱'e̱ne. Ken oro'omeyen
taka' toto' huairi o̱'ne. Huiyokda
o̱'ne. Teyda o̱'ne. Huakka'nanada
aratbuta toto'taj on'nigpe̱i̱ka'po
dakhuea'da o̱gkika'. Sikki̱re̱gya̱' toto'
dakhuea' huaka'eri o̱'ne. Aya'yoda
huabada toto'a dakhuea' on'mana'ika'.
13 Kenoka' toto' huiyoknanada
e'manata' o'eretpakika'nok, kenoka' da
e'manata' o'eretpakika'nok nama'da
kahue' a̱'e̱ya̱'po oknopo̱e̱batikhue'
a̱'e̱ya̱'po Diosen teyda huatioka'
daka' mon'otika'. 14 Diostaj buttida
e'manmadika' o'nigpe̱i̱ka'po konig
bo'tioka'nok toto'taj pe̱e̱hue' mo'nika'.
Suigpi' dakhuea' kahue' mo'nika'.
Suigpi' da ahue' mo'nika'. Kenpa'ti
buttida mo'da'ika'. Kenda buttida
huamanmadikika' konig baka'bijtone'
bo'tioke'po mon'otika'. Huadakda
mogkika'. Diostaj mon'nigpe̱i̱ka'.
Ken konig o'kika'po konig Romano
sorotataj sironokbeta huaka̱gkata'
on'tioka'ika'nig. Ken konig Diostaj
mon'nigpe̱i̱ka'po toto' huairitaj
mon'nopo'tiokika'. 15 Jesucristoen
huadak hua'a a'manbatia'pakya'po
nogi̱ti nogi̱ti Cristotaj yanoknopo̱i̱ka'.
Konig Romano sorotataj a'huaya'po
hua'i teyda on'iotika'. Ken konig
yan'otika'. 16 Oro'omeyen huanopo'
huanopo'korea'eritaj Jesucristotaj

daka' mo'noknopoika'. Ken konig
oknopoika'po konig Romano sorotataen
siropeg huatioka' on'toika'po taka'en
piya'taj on'tioka'ika'. Toto' oro'omeyen
taka' oro'omeytaj engaña egkika'ta'
o'eretpakpo konig piya' e'bakpaka
oro'omeytaj e'tinajdajonig o'e. Cristotaj
daka' oknopoika'po konig huatioka' o'e.
Totoen piya' e'bakpaka huekhue'dik
mo'ene. Dakhuea' kikahue' o'eapone.
17 Diosa oro'omeytaj mo'nopo'kore'po
Jesucristotaj daka' mo'noknopoika'
ken konig Romano sorotataen
siro akumoot on'taepo huakuta'
be'tioke'po on'kumootika'. Apagba'
mon'tiahueyika'po mon'mana'ika'.
Apagba' mon'nopoika'po
mo'noknopoika'. Apagba' konig Diosen
Nokiregen huabid sironig toto'taj
huatioka' o'ika'. 18 Kenda mogkika'po
Diostaj mon'tiona'pakika'. Kenda
Diosa o'paknok mon'tiona'pakika'.
Diosen Nokirega bo'tihuapoknok
mon'tiona'pakika'. Taytaya' ahue'ada
mon'tiona'pakika'. Batikhue'ada
mon'tiona'pakika'. Aya' Cristotaj
huaknopoe'eritaj mon'mationa'pakika'.
19 Do'takon men'tiona'pakika'. Do
e'manmadika'te Dios do'taj ke'nen
hua'a me'nopoenke'po Cristoen
huamanopo'korea' hua'a do'hua
me'pukhue'ada kamanbatia'pakike'po
men'tiona'pakika'. A'nenda Cristoen
huamanopo'korea' hua'a Diosayo'da
o'nopoika'uyate. 20 Cristoen huadak
hua'a nog aratbuttaj judío ehue'
e'huae'taj kamanbatia'pake'po Dios
huairia me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a
ijmanbatia'pakikame'po huabakuda'
jakyo ijjikay. Me'pukhue'da Cristoen
huadak hua'a manbatia'pakdik ijjika'nok
do'taj men'tiona'pakika'.

Kene'huea' Pabloa saludos o'dikta'mona'uy.

21 Tíquico huaknopoe'eri huama'buy
huadi'da mo'taene. Jesús Huairien
huadak hua'a doere batikhue'ada
o'manbatia'pakika'. Do konig
ijjika'nig opudtaj monbatia'pakapet.
Kenda ijkika'nig monbatia'pakapet.
22 Konigepo opudomeyte Tíquicotaj
on'nigta'mona'ne. Iyo konig o'maika'nig
monbatia'pakpo opudomeytaj
mo'manopo'durugpake'.
23 Apag Dios Jesucristoerea
huama'buy huaknopoe'eritaj
mo'manoeyike', huayahuaya
di' mo'maike', kenpa'ti daka'
yanoknopoikati'. 24 Aya'da Jesucristo
Huairitaj batikhue'da di' o'nenok
kenomeytaj Diosa mo'madurugpakike'
kenpa'ti mo'matinepahuike'. Kenegda
ijjay.

FILIPENSES

Pabloa Filipos huakka’ jakya’ huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate.

Pabloa huabakuda̱’ jakya’da Filipos huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Pablo i̱jje̱po Timoteoere Jesucristoen huakika’eri o̱’e̱po opud Filipos huaknopo̱e̱’eritaj on’nigmadoy’ne. Huaknopo̱e̱’eritaj huamato̱e̱’eri huairi kenpa’ti huaknopo̱e̱’eritaj huatihuapokeri huairitaj on’nigmadoya’ne. Opudomey Jesucristotaj moknopo̱i̱ka’po Diostaj ’uruda mo’nigpe̱i̱ka’ne. [2] Apag Dios Jesucristo Huairierea di’da mo’e̱po daka’ bo’tihuapokonhue’ mo’matinepahuionhue’ mo’nopo’noeyanhue’.

Pabloa Filipos huaknopo̱e̱’eritaj o’mationa’pakuyate.

[3,4] Kirigay̱o̱’ kenda opudtaj ijdiknopo̱e̱po durugda Diostaj ijtiona’pakika’po do’hued Diostaj dakiti yonikay. Opud aya’tada dakiti yonikay. [5] Jesucristoa dakhuea’ e’ka’taj o’manopo’yarea’ ijmanbatia’pakika’uy. Opudomey huakkuruda moknopo̱e̱’uypo nogok nogokkon oy kenpa’ti do’taj on’tihuapokika’ne. Doere huadak hua’a mo’batia’pakika’. Konige̱po Diostaj dakiti yonikay. [6] Kenpa’ti a’nenda Diosa opudtaj mo’matinepahui’uypo huaboa’da mo’nopo’korea’uyne. Oy kenpa’ti nogok nogok Jesús e’tiakte Jesucristotaj mo’nigpe̱i̱ka’po Diosa mo’tihuapokika’nok nogi̱ti nogi̱ti ’urunopo’da mo’i̱ka’apone. Jesús e’tiakte ’urunanada Diosen bo’kika’apone daka’ ijnopo̱e̱y. [7] Cristotaj daka’ yoknopo̱e̱po di’da o̱’nene. Konige̱po kenda daka’ ijnopo̱e̱y. Do huabakuda̱’ jakya’ pai’da e’nopo’e̱te do’taj Apag Diosa be’tihuapokika’ne. Kenpa’ti huadak hua’a ijmana’nok buttida hua’a o̱’e̱ oknopo̱e̱’dik mo’e̱ne. Diosa di’nanada me’e̱po be’tinepahui’po me’nopoteypaka’ne. Diosa opuderetaj doeretaj mo’tinepahui’po bo’tihuapokika’ne. [8] Konig Jesucristo di’nanada mo’e̱ne konigti do’huakon aya’ opudomeytaj di’nanada o̱’nene. Kenda Diosapi’ o’nopo̱e̱. [9] Opudtehuapa’ Apag Diostaj ijtiona’paknok nogi̱ti nogi̱ti di’ mo’maeapone opud kenpa’ti huayahuaya di’ mo’maeapone. ’Urunanada mo’nopo̱e̱a̱pone kenpa’ti Diosen huakika’ daka’ mo’nopo̱e̱a̱pone. [10] Opudomey huadak e’ka’ kan’nopo̱i̱ke’po Cristo e’tiakte Diostaj ’urunopo’da huadakyo’da ka̱gkike’po huakka’ i̱jpakpo ijtiona’pakikay. [11] Ken

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

Jesucristoa bo'tihuapokika'nok 'urua'da
bo'kika'apo. 'Urua'nada bo'kika'nok
Dios 'uruda o̱'e̱ aya'ada on'nopo̱e̱apo
kenpa'ti dakiti Dios aya'ada o̱dika'apo.
Kenda ijpakpo ijtiona'pakikay.

Do Cristoen ijnoenok aratbut oknopo̱i̱ka'dik ya̱'neapet.

12 Do'taj huabakuda̱' jakyo
megkuda̱'uynok Jesucristo cruzte
aya'tada mo'nigbuey'uyate huakka'ada
on'pe̱e̱de. 13 Ken Cristotaj yoknopo̱e̱po
huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok
huabakuda̱' jakyo megkuda̱'uyne.
Kenda aya' gobierno huairien jak
sorotataa nogomeypi' on'nopo̱e̱. 14 Ken
do huabakuda̱' jakyo i̱ji̱ka'nok konige̱po
huakka'da huaknopo̱e̱'eria on'nopo̱e̱po
Jesucristoen huadak hua'a e'mana'ta'
on'eretpakika'. Me'pukhue'ada
e'mana'ta' on'pakika'. Kenpa'ti 'urua'da
Jesús Huairitaj o'noknopo̱i̱ka'. Kenda
opudomeytakon e'nopo̱e̱a̱'ta' ijpaki,
egomey.
15-17 Nogomeya̱ menhuadiaypo
Cristoen huadak hua'a
on'manbatia'pakika' kenpa'ti 'uruda
huamanbatia'pakeri o̱'ne e'huaa'ta'
on'pakpo Cristoen huadak hua'a
on'manbatia'pakika'. Hua̱'enda
on'pakpo Cristoen huadak hua'a
e'manbatia'pakada daknopo' ehueada
on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti do nogi̱ti
pai'da ka'nopo'e̱po on'pakpo Cristoen
on'manbatia'pakika'. Nogomeynayo
daknopo'da do'taj on'pakpo Diostakon
on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a
on'manbatia'pakika'.
Jesucristoen huadak hua'a
kenpa'da buttida hua'a o̱'e̱. Aya'ada
oknopo̱e̱'dik o̱'ne. Kenda kenpa'da
yamanmadikika', Dios Huairia
Pablotaj ona'uyate on'nopo̱e̱. 18 Kenda
'urunopo' ehueadapi' Cristoen
huadak hua'a on'manbatia'pakika'.
Daknopoada Cristoen huadak hua'a
on'manbatia'pakika'. Konige̱po
ijdurugpaki.
Nogi̱ti nogi̱ti ijdurugpakapoy.
19 Do'tehuapa' opuda̱
on'tiona'pakika'nok. Kenpa'ti
Jesucristoen Noki̱re̱ga̱
be'tihuapokika'nok do pai'da ijnopo'e̱po
kenda do'tehuapa' huadakda o̱'e̱a̱po
ijnopo̱e̱y. 20 Ken Diosen Jesucristoenere
'urua'da e'kika'ta' ijjeretpaki.
'Urunanada e'manbatiapakika'ta'
huakka' ijpaki. Okbirahue'dik i̱jje̱a̱poy.
Okbirahue'da Jesucristoen huadak
hua'a e'manbatia'pakika'ta' ijjeretpaki.
Oy konigti nogok nogok aratbut do'taj
bo'tiahuaypo mo'pe̱e̱po Jesucristo
'urua'nanada o̱'e̱ on'nopo̱e̱a̱po. Do
e'noe'pi' e'bueypi' Cristo 'urunanada
o̱'e̱ on'nopo̱e̱a̱po. Kenda ijpaki huakka'.
21 Cristo 'urunanada o̱'e̱ aya'ada
kanoknopo̱e̱'po Cristo me'nopo'to̱e̱nok
kenyo'da Cristoenyo'da i̱jkikay.
Kenpa'ti ijbueydepo do'tehuapa'
huadakda o̱'e̱ kurudyo̱ Diosere
durugnanada i̱ji̱ka'apoy. 22 Do
e'noenayo Jesucristoen huadak hua'a
ijmanmadikadhua'apoy huakka'ada
on'nopo'korea'po, huakka' nogi̱ti
nogi̱ti daka' on'nigpe̱i̱ka'apo. E'bueypi'
e'noepi' katea'ta ijpaki nopo̱e̱hue' i̱jje̱y.
23 ¿Kate ijka'apet? E'bueyta' ijpakpo
Cristoere e̱'i̱ka'ta' ijpakpo durugnanada
i̱jjunhuahuika'apoy. 24 Opudtehuapa'
a'manmadikikaya'po noedik i̱jje̱a̱poy.
25 Bueyhue' i̱jje̱po ijnoeika'apoy
daka' ijnopo̱e̱y. Opudomey nogi̱ti
nogi̱ti kanoknopo̱e̱'po durugda
ka'ne'po a'tihuapokya'po ijnoeapoy.
26 Ken onte'ti opudere i̱ji̱ka'aponok
Jesucristotaj moknopo̱e̱po
durugnanada mo'i̱ka'apone.
27,28 Kenyo'da Jesucristoenyo'da
huadak hua'a 'urua'nanada ya̱g'kikati'.
Opudte ijhua'apetpi' huahue'pi'
i̱jje̱a̱pet opudomeya̱ aya'da onpayo'
Jesucristotaj daka' o'noknopo̱e̱ e'tipe̱e̱ta'

ijpaki. Onpapayo' Jesucristoen huadak
hua'a on'batia'pakika'po oknopo̱e̱hue'
huahuadiayeritaj mididhue'ada
on'batia'pakika' e'tipe̱e̱ta' ijpaki.
Me'pukhue' mo'e̱po huadaknada
bo'kika'nok oknopo̱e̱hue'ada
huadiayeria "kenpa'da o'mabueyapoy,"
nopo̱e̱'dik ya̱'neapet. Kenpa'ti
opudomey huaknopo̱e̱'eri Jesucristoere
durugda o'noeonhuahuika'apoy
nopo̱e̱a̱'dik mo'e̱a̱pone Diosa. 29 Diosa
o'paknok Cristotaj moknopo̱e̱po
kenpa'ti Cristotehuapa' pai'da
nopo'e̱'dik mo'e̱ne. 30 Jesucristotaj
ijmanbatia'pakika'nok do'taj diga̱'da
menogkika'ne. Konigti opudomeytaj
diga̱' mogkika'ne. Do'taj diga̱'da
menogka'uyne opuda̱ on'tiahuay'uyne
kenpa'ti oydakon diga̱'da menogka'ne
on'tipe̱e̱ne.

Diosere Cristo dakteyda 'urunanada Huairi e̱'e̱a̱da indariyo o'si'poe̱po oro'tehuapa' cruzte o'manigbuey'uy. Oy onte'ti Diosere dakteyda 'uru Huairitone' o̱'i̱ka'.

2 1,2 Cristoa mo'nopo'yarea'po
mo'nopo'durugpaka'po kenpa'ti
Cristoen noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱nok
konige̱po huayahuaya di' e'mae'nayo
e'matinepahui'nayo opudomey
aya'ada konigti yan'nopo̱e̱po konigti
huayahuaya di' yan'maika'po
kenpa'da Diosenyo'da e'nigpe̱i̱ka'ta'
yan'pakpo ken konig bo'kika'nok do'taj
durugnanada o̱'nika'apone. 3 Hua̱'enda
e'pakada sigpi' kahue' yanika'.
"Huadakda o̱'ne." Aratbuta mo'tinopo̱e̱'
nopo̱e̱hue' yanika'. Donayo dakteyda
ehue' i̱jje̱y huata'da yan'tinopo̱e̱po
yan'kika'. Nogomey hudaknada o̱'ne,
donayo sue'da huadak i̱jje̱y, yan'nopo̱i̱ka'.
4 Kenpa'da hua̱'enda pakhue' yanika'po
nogomeyen e̱'hua̱e̱'taj yan'pakika'.
5 Kenpa'da dakteyda huairi i̱jje̱y
Cristo Jesús nopo̱e̱hue' o̱'u̱ynig konigti
opuda̱da yan'nopo̱i̱ka'. 6 Cristo Jesús
ke'na Dios o̱'i̱ka'uyate. Dios e̱'e̱a̱da
kenpa'da Dios Huairida e̱'i̱ka'ta' pakhue'
o̱'u̱yate. 7 Ke'na 'Uru Huairi e̱e̱' Diosyo
o̱'e̱a̱'uy konig huabokerek huanaba'nig
o'si'poe̱'uyate. 8 Huabokerek o̱'e̱depopi'
nogi̱ti huairi ehue'da o̱'unhua'uy.
Apag Diostaj o'nigpe̱e̱po o'buey'uyate.
Konig dakhuea' huaka'erionig hue̱ypa
cruzte o'buey'uyate. 9-11 Konige̱po
Diosa o'noyhuada̱'po o'tobehuikuyate.
Jesústaj o'tobehuikuyate kurudyo̱.
Dios Huairi huadik 'uru'diknada
o'dikka'uyate Diosa. Aya'ada Jesústaj
nigpe̱e̱'dik o̱'nika'apo. "Jesús Diosen
huakhuairi o̱'e̱. 'Urunanada o̱'i̱ka'.
Kenpa'da Apag Dios 'urunanada o̱'i̱ka'."
Kenpa' aya'ada kurudyo̱ hua̱e̱'eria,
aya'ada huadariyo hua̱e̱'eria, aya'ada
kubarakyo hua̱e̱'eria huikudate
on'tibahuadpo o'nona'apo. Apag Dios
'urunanada o̱'e̱. Aya'ada on'nopo̱e̱a̱po.

Cristotaj huanigpe̱i̱ka'eri konig huakjey 'urunanada o̱'nika'nok nogomey on'tiahuaypo onpe̱e̱po oknopo̱e̱'dik ya̱'neapet.

12,13 Diosa mo'manopo'to̱e̱nok
Diosen e'ka'ta' bo'eretpakpo kenpa'ti
Diosen e'ka' bo'tihuapokika'nok Diosta'
yan'me'puke'ika'po oknopo̱e̱batikhue'da
konig kurudyo̱ huahua'eri 'urunopo'da
Diosen huadaka'da ya̱g'kikati'. Opudere
do e̱e̱'te do'taj on'nigpe̱i̱ka'uyne,
oy huey'yoda e̱e̱'pi' nogi̱ti nogi̱ti
men'nigpe̱i̱ka', huadi'da egomey,
huadi'da pogomey.
14 Maboyhue'ada ayada Diostaj
daka' ya̱g'kika'. 15,16 Nogi̱ti nogi̱ti
'urua'da Diosen bo'kika'nok nog
aratbuta dakhuea' huaahue'dik mo'e̱ne.
Diosensi'po 'urua'da mo'noika'po
nog aratbutere da huaa'eriere
dakhuea' huaka'eriere mo'noika'po
huadak hua'a e'noeanhuahuika'
hua'a mo'manbatia'pakika'po konig

’urunanada huakjey bo’eypakika’.
Jesucristo castiga a’magkaya’po
e’tiakde’te opudomeytaj durugda
ịjjẹạpoy. Opudtaj nama’da
manbatia’pakonhuahuahue’
ịjịkamey ịjnopọẹạpoy. 17 Diostaj
daka’ yan’durugpakpo huadak
moknopọịka’po mo’nigpẹịka’po huakka’
bo’yokika’po opudtehuapa’ dokon
Diostaj bueydik ẹẹ’pi’ opudere durugda
ịjjẹy. 18 Opud daka’ kanoknopọịke’po do
bueydik ẹẹ’pi’ doere mon’durugpak.

**Timoteo Epafroditoeretaj
o’batia’pak.**

19 Jesús Huairia e’paknayo
opudomeyte Timoteotaj ịdada
ịjta’mona’apoy, bo’tahuadẹ’po
ịjta’mona’apoy. Onte’ti e’tiakde’te
opudtaj kenda ịjtipẹẹdepo e’durugpakta’
ịjpaki. 20 Doere Timoteoereyo’da
opudomeytaj huakka’ o’pakpo
o’me’puke’po nogomeynayo konigti
ehue’ ọ’ne. 21 Nogomey huạ’enda
on’pakpo Jesucristoen pakhue’ ọ’nepo
kahue’ ọ’ne. 22 Timoteonayo doere
’urua’nada Jesucristoen huadak hua’a
o’manmadikika’uy mo’nopọẹde. Konig
huasi’poa huaojtaj o’tihuapokika’
konigti be’tihuapokika’po doere
huadak hua’a o’manmadikika’uy.
23 Kenda huairia menogka’apone
ịjnopọẹdepo opudte Timoteotaj
ịjta’mona’apoy. 24 Jesús Huairia
me’ọrọka’apone ịjnopọẹpo opudte
doadakon ịda ịjhua’apoy.

25 Kenpa’ti opudte Epafroditotaj
ta’mona’dik ịjjẹy ịjnopọẹy. A’nen do’taj
katihuapoke’po on’nigta’mona’uyne.
Doere Jesucristoen huadak hua’a
o’manbatia’pakonhuahua’uy. Doere
Diosen digạ’da teyda ẹẹ’tada o’kika’uy.
26 Opudomeyte e’huata’ o’pakpo
hua’dik ọ’ẹ. Iyọ dakhue’da ọ’ẹme’
bo’tipẹẹme’nok mo’me’pukeme’nok.
27 Dapita’ ke’poda ọ’ẹpo huabueydikte
ọ’ẹme’. Buttida ịjjay. Diosanayo
o’tinepahui’po o’yareame’. Do’takon
o’tinepahui’nok nogịti pai’da
ehue’dik ịjjẹy. 28 Konigẹpo oy
huakka’ e’ta’mona’ta’ ịjpaki. Onte’ti
bo’tiahuaydepo opud kan’durugpake’po
do kenpa’ti nogịti mepukehue’dik
ịjjẹạpoy. 29 Dakiti Jesús Huairi
yan’nopọẹpo konig huama’buy
durugteda yadeti’ Epafroditotaj. Konig
Epafrodito nog huaknopọẹ’eria huadak
ẹgkika’nayo “Huadakda ọ’nika’,”
yan’maknopọịka’. 30 Ke’na Cristoen
o’ka’po be’tihuapokpo o’bueyayme’.
Opudomeynayo bidteda ẹ’ẹọk do’taj
tihuapokhue’dik ẹẹ’tada ke’na ịyọda
ọ’ẹpo be’tihuapokikame’ne.

Huereta’da huaknopọẹ’eri.

3 1 Nogịti o’nona’ne, egomey
pogomey, Jesús Huairitaj
moknopọẹpo yan’durugpakika’.
A’nen o’nonmadikame’ne. Kenda
e’batihuapok ịjnopọẹpo ạrọghue’ada
onte’ti o’nigmadoya’ne. 2 Nama’da
huamanmadika’eri ọ’ne. Dakhuea’da
huaka’eri ọ’ne. ¡Keyoj! Pẹẹhue’ yaneti’.
A’nopo’yareaya’po huabokerek
si’dakoktegdik mo’ẹne. Nama’da
on’manmadika’ika’. 3 Oro’omeynayo
huereta’da huaknopọẹ’eri ọ’ẹne.
Diosensi’po ọ’ẹne o’nopọẹpo Diosen
Nokịrẹgạ mo’nopo’tọẹpo Diostaj durugda
ọ’ẹpo “dakiti Dios” o’tiona’pakika’ne.
Do’taj on’si’dakoktegdenok huadakda
ịjjẹy nopọẹhue’dik ọ’ẹne. 4 Huadakda
ịjkika’po Diosensi’po ịjjẹy nopọẹhue’dik
ịjjẹy. Huadakda ịjkika’po Diosensi’po
ịjjẹy huakka’mona nama’da on’nopọẹpi’
donayo huadaknanada ịjjẹy
nopọẹhue’dik ịjjẹy. 5 Do e’si’poẹ’ ocho
huame’noe ẹ’ẹde’te men’si’dakokteg’uyne.
Israel aratbut ịjsi’poẹ’uy. Benjamín
aratbut ịjjẹy. Do’hued huaoj huạyẹere
hebreo hua’a hua’aeri ọ’nuy. Hebreo
aratbut ịjjẹy. Konig fariseo huạẹ’eri

Moisésen hua'a on'manmadika'ika'
dokon konigti yoknopoika'uy. 6 Kenpa'ti
Moisésen hua'a digada ijjeretpakpo
Jesucristoen huaknopoe'eritaj
dakhuea'da ijmagkika'uy. Moisésen
hua'a aya'da ijkika'uy. Pablo dakhuea'
o'ka' be'api' huaahue'dik menika'uyne.
7 A'nenda ken konig ijkika'uy,
huadakda ijkikay ijnopoepo nama'da
ijnopoika'uyate. Oynayo Jesucristotaj
yoknopoepo kenyo'da huadak oe
ijnopoey. 8 Jesucristo do'hued Huairitaj
eknopoe' huadaknanada ee'tada
kenda ijje'uy kenpa'ti kenda ijkika'uy
do'tehuapa' konig tajpo o'e ijnopoey.
Cristotaj yoknopoepo kenda ijkika'uy
tajponig ijmaen'uy. Do ijkika'uy konig
tajpo ee'tada Cristotaj eknopoe'nayo
'urunanada o'enok kendayo'da ijpaki.
9 Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoenok
ke'nen ijjepo Diostaj huadakda ijjey.
Moisésenba' ijnigpeika'nok "Huadakda
o'e," Diosa do'taj onahue' ee'tada
Jesucristotaj eknopoataj "Huadakda o'e,"
Diosa mena'po Jesucristo Diosensi'potaj
huaknopoe'eritaj "Huadakda o'ne,"
Diosa oa'ika'. 10 Kentayo'da Cristotaj
eknopoe'ta' ijjeretpakikay. Konig Dios
teyda o'epo Jesucristotaj e'bueytada
o'noyhuada'uyate konigti teyda o'epo
huanigpeika' do'takon be'tihuapokike'po
kenpa'ti huadakyo e'kika' do'takon teyda
be'tihuapokike'. Konig Cristo Diostaj
o'nigpeika'po pai'da o'nopo'epo o'bueypo
o'noyhuaduyate. Konig Jesús do'huakon
Diostaj e'nigpeika'te pai'da ijnopo'epo
ijbueyapoy. 11 Cristoen huaknopoe'eri
huabueyere ijnoyhuadapoy ijnopoikay.

Nogiti nogiti Diostaj
a'durugpakaya'po katepi'
oro' o'ka'ne nogiti nogiti
daka' mon'nigpeika'.

12 Kenda ee'ta' ijpaki kenpa'ti kenda
e'ka'ta' ijpaki kahued ijjey. Kenpa'ti
'urunanada e'huae' Diosa o'pakika'nig
donayo ehuedda ijjey. Jesucristo
me'nopo'toenok konig 'urunanada
konig Diosa o'pakika'nig huakka'
ee'ta' ijpaki kenpa'ti e'kika'ta' ijpaki.
13 Kenyo'da 'urunanada konig Dios
o'pakika'nig ehuedda ijjey ijnopoepo
kenda ijkadhuahuika'uy kenpa'da
yokkahuuddey. Cristoenyo'da e'kika'ta'
ijjeretpaki. 14 Apag Dios kenda
o'pakika'nig kenyo'da huakka' e'kika'ta'
ijpaki. Jesucristotaj yoknopoepo
ijnigpeika'po Diosa huadak be'toene
kenpa'ti Cristo Dioste be'tohua'apone.
15 Opudpi' aya'da daka' Jesucristotaj
moknopounhuahua'depo konig
do ijkikame'nig yokkahuuddey
Cristoenyo'da ijpakpo ijkikay
ken konig yan'pakpo yag'kikati'.
Nogded e'nopoe'nayo kanopoe'po
Diosa mo'nopoea'apone. 16 Ken
konigda moknopoedepo dakhuapa
yag'kadhuahuikati'.
17 Do'taj mentiahuayika'po konig
daka' ijkikay kenpa'ti konigti
yag'kikati'. Kenpa'ti nogomey oro'taj
on'tiahuaypo huadakda ogkika'.
Kenomeytakon yan'batiahuaypo
konigti yag'kikati', egomey pogomey.
18 Huakka'mona Cristoen huaknopoe'eri
ijjey ea'ada huadakda kikahue' o'ne.
Konig Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate
oknopoehue' huae'eri ogkika'
kenomeyakon konigti ogkika'. Kenda
a'nenda kirigayo' o'nona'ikame'ne.
Onte'ti suhue'nada ijjepo o'nona'ne.
19 Kene'huaya' huame'noete Diosa
castiga o'magka'apo, ehue'da o'neapo.
Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da aypo
huamai'huepi' o'deretpakika'. Nama'da
ogkika'po huadakda ijkay e'nopoada
bira'dik o'ne. Kenpa'ti katetapi'
on'tiahuayika'nig on'eretpakika'.
20 Oro'omeynayo kurudyo huae'eri
o'ene. Oro'en Jesucristo Huairi,
oro'en huamanopo'yarea'eri oro'taj
mo'nigtiakaponok o'nigika'ne.

21 Oro'omeyen pai'da huasõ'taj
o'masõ'tõepo huabosõa' mogka'apone.
Konig Cristoen 'urua'nanada huasõ'
konigti mogka'apone. Konig Cristo
teynanada õ'epo aya'tada o'matõepo,
ken konig teyda õ'epo huabosõa'
mogka'apone.

**Jesús Huairitaj yanoknopõepo
kirigayõ' yan'durugpakika'.**

4 1 Konigepo Jesús Huairitaj
daka'da yanoknopõika'po
batikhue'da yanoknopõika', huadi'da
egomey pogomey. Jesústaj daka'
mo'nigpeika'nok durugda ijjepo
konig do'hued gana huaka'eri mo'ene.
Opudomeytaj huakka'da ijpakpo
e'tiahuayta' ijpaki, huadi'da egomey
pogomey.
2 Evodia kenpa'ti Síntique
huaknopõe'eri huaidpo mo'enok
yan'nopo'noeypo konigti yan'nopõika',
ijjay. 3 Õ'nakon hueretda huaknopõe'eri
huama'buy o'manmadikika'uy, inomey
botta' ettone'taj kan'nopo'noey'epo
yabatihuapok. Kenomey doere
Clementeere nogomeyere huadak hua'a
on'manbatia'pakika'uy. Kenomeyen
huadik Diosen huanoeonhuahuika'
beroba'te Diosa o'timadoya'depo
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
4 Jesús Huairitaj yanoknopõepo
kirigayõ' yan'durugpakika'. Onte'ti
ijjay. 5 Jesús Huairi o'tiakdeaponok
opud huadakda õ'nepo huayahuaya
bahuadiayhue' huae'eri õ'ne aya'ada
kan'nopõike'.
6 Katetapi' mepukehue' ya'nepo
Diostaj yan'tiona'pakika'. Menpa'
egkapi' yan'tiona'pakpo dakiti
yada'ika'. Katepi' bopakpo
yan'tiona'pakika'. 7 Diosa 'urua'nada
mo'nopo'noeya'apone. Oro'omeynayo
huata'da nopo'noeyahue'dik õ'ene.
Jesucristotaj moknopõenok Diosa daka'
mo'nopo'noeya'ika'apone.

**Katepi' huadakda e'huae', katepi'
'uruda e'kika' yan'nopõika'.**

8 Kene'huaya' o'nona'ne egomey,
pogomey, buttida hua'a, buttida
e'nopõeyo'da yan'nopõika'po, huadakda
huakika' yan'nopõika'po, nogomeytaj
butukdikyo' yamaknopõika'po,
'uru'nopoyo' e'kika' yan'nopõika'po,
di' e'maika' yan'nopõika'po, katetapi'
huadakda õ'e on'batia'pakika'nig
yan'nopõikati'.
9 Opudomeytaj
ijmanmadikadhuahuika'uy daka'
on'peonhuahuika'uyne kenda
yag'kikati'. Kenpa'ti aya'da ijkika'uynig
bo'tiahuayonhuahua'uy, kenda
yag'kikati'. Ken konig bo'kika'po Apag
Dios huamanopo'noeya'eri opudere
mo'ika'apone.

**Pablotehuapa' huakupe
Diostaj on'yokika'uyate
Filipos huaknopõe'eria.**

10 Do'taj onte'ti okkahuehue'
õ'nika'nok Jesús Huairitaj huakka'
ijdurugpaki. Do'taj e'tihuapokta'
e'pakada kahue'dik moe'uyne. 11 Pai'da
ijjey ahue' ijjikay. Konig ijjika'po katepi'
tõehue' ee'pi' kenda Diosa o'paknig
ijnopõepo durugda ijjikay. 12 Nogok
pai'da ijje'uy. A'nenda huakka' ijtõe'uy.
Pai'da ijjepo durugda e'dik ijjey
ijnopõedey oyda kenpa'ti huakka'da
ijtõepo durugda e'dik ijjey ijnopõedey
oyda. 13 Jesucristo be'teypaka'nok
katepi' Diosa o'pak kenda ka'dik ijjey.
14 Kenpa' ea'pi' do pai'da e'nopo'ete
on'tinepahui'po on'tihuapokuyne.
Huadaka'da bo'ka'uyne ijnopõey.
15 Opudenbayo huaboa'da
Jesucristoen huadak hua'a
e'manbatia'pakonhuahua'te
Macedonia huadaribaya' e'huade'te
opud Filipenses huaknopõe'eriayo'da
huakupe on'yokuyne. Huadak

hua'a mo'pe̱e̱depo durugda mo'e̱po
on'yokuyne. 16 Kenpa'ti Tesalónica
huakka' jakyo e̱e̱'te huahued e̱e̱'te
do'taj a'tihuapokya'po nogok nogok
huakupe on'nigta'monika'uyne.
17 Huakupe do'tehuapa' Diostaj
bo'yokika'nignayo sue'da ijpaki.
Do'tehuapa' bo'yokpo Diostaj
huakka' mo'durugpaka'nok Diosa
'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone.
Kenda huakka' ijpaki. 18 Epafrodito
opuden huakupe me'nigtotiakme'ne.
Dakhuapa kenpa'ti nogi̱tida
ijbaedemey. Huakka'da ijto̱e̱y.
Kenda do'taj on'yokme'ne konig
Diostaj e'yok 'uru'hui̱e̱o̱nigda
durugda o'bae'. 19 Dios Jesucristoere
huakka'nanada on'to̱e̱po di'nanada
mo'e̱po opudomeytaj daka'
tihuapokdik mo'e̱ne. Katetapi' pai'da
e̱e̱'nayo Diosa bo'yokapone. 20 Apag
Dios 'urua'nanada o̱'unhuahuika',
'Urua'nanada Dios, mon'tiona'pakika'.

Nogi̱ti kene'hua̱ya̱'
Pabloa huaknopo̱e̱'eritaj
o'madikta'mona'po
o'manigmadoya'uyate.

21 Aya' Jesucristoen
huabaktie'ea'eritaj yan'madikta'mona'.
Ken huama'buy doere o̱'nepo
mo'dikta'mona'ne. 22 Aya'da
Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eria
mo'dikta'mona'ne. Roma huairien
jakyo huaknopo̱e̱'eriakon huakka'
on'pakpo mo'dikta'mona'ne.
23 Jesucristo oro'omeyen Huairia
opudomeytaj mo'tinepahui'po
bo'tihuapokike'. Kenpa' ijtiona'pakikay,
do Pablo.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

COLOSENSES

Pabloa Colosas huakka’ jak huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate.

Pabloa Colosas huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Do Pablo i̱jje̱y.
Jesucristoen huadak hua’a
kamanbatia’pakike’po Diosa
me’ta’mona’uyne. Huama’buy
Timoteoere o̱’e̱po [2] Cristoen
huaknopo̱e̱’eri huama’buy mo’e̱ne.
Diosensi’po mo’e̱ne. Huakka’ jak
Colosasyo mo’i̱ka’ne. Do Pabloa
on’nigmadoya’ne. Opudomeytaj Apag
Diosa kamatinepahuie’po di’ kamae’
kamanopo’noeye̱’.

Pabloa huaknopo̱e̱’eritaj o’mationa’pakika’uyate.

[3-5] Jesucristotaj daka’ moknopo̱i̱ka’po
mo’nigpe̱i̱ka’po aya’ nog Jesústaj
huaknopo̱e̱’eriomeytaj di’ mo’maika’ne.
Kenpa’ti kurudyo̱ Diosere
durugnanada o̱’unhuahuika’apoy
mo’nopo̱e̱po mo’nigi̱ka’. Kenda
on’tipe̱e̱depo o’tiona’pakpo Apag
Diostaj Jesucristoen Apagtaj dakiti
ona’ikay. Jesucristoen huadak
hua’a, buttida hua’a Diosere
durugda huanoeanhuahuika’ hua’a
mo’pe̱e̱depo Diosere durugnanada
o̱’unhuahuika’apoy mo’nopo̱i̱ka’ne.
[6] Nogbayo nogbayo huabada meyo̱pi’
aratbut o̱’nika’nig Jesucristoen
huadak hua’a on’manbatia’paknok
huakka’amon huaboa’da o’noknopo̱e̱po
on’nopo’korea’po Diostaj on’nigpe̱i̱ka’.
Kenpa’ti buttida hua’a Dios
di’nanada mo’e̱po mo’tinepahui’po
konigti opudomeya̱ mo’pe̱e̱depo
buttida hua’a o̱’e̱ mo’nopo̱e̱po
mo’nigpe̱i̱ka’uyne. [7] Jesucristoen
huadak hua’a Epafrasa opudomey
Colosenses aratbuttaj monmadika’uyne.
Ke’na oro’ere Cristoen huadak
hua’a o’manmadikanhuamey. Oro’
o’pakuynok opudomeytaj daka’
monmadikika’uy. [8] Opudomeytaj
Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱i̱ka’nok di’
mo’maika’ne. Kenda Epafrasa oro’taj
monbatia’pakme’ne.
[9,10] Jesús Huairitaj moknopo̱e̱po
kenpa’ti nog huaknopo̱e̱’eritaj di’
mo’maika’. Kenme’noete kenda
on’tipe̱e̱depo huaboa’da opudomeytaj
on’nigtiona’pakika’po, konig
Dios Huairien Huasi’po ’urua’da
o’kika’uyate opudomey konigti
ya̱g’kikati’ kenpa’ti konig Diosa
o’paknig nogi̱ti nogi̱ti ya̱g’kikati’,
kenpa’ti nog aratbut pai’dapi’ ene’nayo
yan’bayokikati’, yan’tihuapokikati’
kenpa’ti nogi̱ti nogi̱ti Diostaj
yanoknopo̱e̱’. Kenda Diosa o’paknig

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

opudomeytaj Diosa kamanopo̱e̱'.
Kenda on'nigtiona'pakika'ne. Kenpa'ti
huadak dakhueapi' e'ka' kan'nopo̱e̱'
kenpa'ti 'urua'da kan'nopoenke' Diosen
Nokı̱re̱ga̱ opudtaj kabatihuapokike'.
Kenpa' on'nigtiona'pakika'ne. 11 Dios
'urua'da o̱'e̱po konig huakjey o̱'e̱po
teynanada o̱'e̱po opudennopo'taj
mo'manopo'teypakike' teynanada
mo'maike'. Kenpa' opudomeytaj
on'tiona'pakika'ne. Ken
e'manopo'teypakde'te aratbut
opudomeytaj dakhuea' e̱gka'te
pai'da e'nopo'e̱a̱da batikhue'ada
moknopo̱e̱po huadiayhue'ada durugda
mo'ı̱ka'apone. On'tiona'pakika'ne.
12 Kenpa'ti Apag Diostaj dakiti
ka'nona'ike' on'tiona'pakika'ne.
Oro'omey huakjeyyo Diosere
nog huaknopo̱e̱'eriere
a'noeanhuahuikaya'po oro'en dakhuea'
e'ka' Apag Diosa bokkahuea'uyne
kenpa'ti oro'taj dakhuea' e'ka'
mo'manopo'yarea'uyne. Konige̱po,
dakiti Dios, ona'ika'dik o̱'e̱ne.
13 Oro'omey Diostaj nigpe̱e̱hue'
o̱'ı̱ka'uyne. Konig huanaba' o̱'e̱po
toto' huairitaj o'nigpe̱ı̱ka'uyne. Konig
sikkı̱re̱gyo̱ o'noika'po, oroada dakhuea'
e'kika' batikahue'dik o̱'ı̱ka'uyne. Apag
Diosa bo'tihuapokuynok dakhuea'
e'ka' o'mabatikuyne. Diosa huasi'potaj
di'nanada o̱'ı̱ka'po oro'omeytakon
ke'nensi'po bo'yahuea'dene. 14 Jesús
Diosen Huasi'poa mo'nigbuey'uypo
oro'omeytaj e'manopo'koreade'te
oro'omeyen dakhuea' e'ka'
bokkahuea'po mo'nopo'yarea'uyne.

**Opudomey Diostaj nigpe̱e̱hue'
o̱'ı̱ka'po dakhuea'da o'kika'po
konig Diosen taka' o̱'ı̱ka'uyne.
Cristoa mo'nigbuey'uypo Diostaj
mo'manopo'noeya̱'uyne.**

15 Apag Diostaj tiahuayhue'dik o̱'e̱ne.
Diosen Huasi'po Jesucristo Diosonigti'
o̱'e̱po o'tiakuypo Dios konig o̱'e̱nig
oro'taj mo'manopo̱e̱a̱'uyne. Diosen
Huasi'po Cristo Diosere huakkuruda
o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig
konig huadari, huadariyo hua̱e̱'eri,
siokpo, niokpo, puug, aratbut, aya'da
hua̱e̱'eri kahued Cristo o'noika'uyate.
Cristo huakkuruda o̱'ı̱ka'uyate. 16 Dios
o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da
o'ka'uyate. Katepi' o̱'ı̱ka'nig kurudyo̱
aya'da o'ka'uyate. Katepi' huadariyo
aya'da o'ka'uyate. Katepi' tiahuaydik
o̱'ı̱ka'nig aya'da o'ka'uyate. Kenpa'ti
aya'da katepi' tiahuayhue'dik
o̱'ı̱ka'nig o'ka'uyate. Diosen Huasi'poa
kurudyo̱ nokı̱re̱g huairi hua̱e̱'diktaj
o'ka'uyate. Diosen huata'moneri
huairi hua̱e̱'diktakon o'ka'uyate.
Huata'da o'nigka'uyate. 17 Indari,
kurudyo̱ hua̱e̱'erikon katepi' ehued
e̱e̱'ted Cristonayo o'noe'ika'uyate.
Aya'da katepi' kahued e̱e̱'ted kennayo
o'noe'ika'uyate. Ke'na teynananada
o̱'e̱po aya'da o'mato̱ı̱ka'nok aya'da
o'maunhuahuika'apo. 18 Aya'
huaknopo̱e̱'erien huairi Cristo o̱'e̱.
Huaknopo̱e̱'eria Cristotaj on'nigpe̱ı̱ka',
Cristoa aya'tada o'manoea'ika'.
Cristo huakkuruda kubarakya'
o'noyhuaduyate. Huakkurueri o̱'e̱po
aya'enda huairi o̱'e̱. 19 Konig Dios
o̱'e̱nig Diosa o'pakpo konigti Cristo o̱'e̱.
Cristo konig Dios o̱'e̱. 20 Diosa aya'tada
kamanoeye̱'po cruzte Cristo o'buey'uy.
Huadariyo hua̱e̱'eritaj kenpa'ti kurudyo̱
hua̱e̱'eritaj aya'tada Diosa e'manoeya'ta'
o'pakpo, Cristo cruzte o'buey'uy.
21 Opudomey a'nenda nog
aratbutda Diosen ehue' mo'ı̱ka'uyne.
Konig Diosen taka' mo'e̱po Diostaj
nigpe̱ı̱kahue' mo'e̱po dakhuea'
bo'kika'uynig'a oynayo Diosa opudtaj
mo'manopo'noeya̱'dene. Oy Diosen
huadi' mo'ı̱ka'ne. 22 Cristo hua̱so̱'a̱da
pai'da o'nopo'e̱po mo'nigbueypo
Diostaj mo'manopo'noeya̱'uyne.

Daknopo'da kenpa'da Diosenyo'da
mo'ika'po kentayo'da mo'nigpeika'ne.
Konig dakhuea' da ahue' mo'ënig,
"Dakhuea' ogka'." Huaahue'dik
mo'eapet. Ken konig opudomeytaj
Diostaj kabayoke'po Cristo pai'da
mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyne.
23 Konigepo daka' Jesucristotaj
yanoknopoeonhuahuika'.
Oknopoebatikhue'ada
yanoknopoeonhuahuika'.
Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo
mo'nigbuey'uyne. Oro'taj
a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne
kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo.
Kenda mo'peedeika'nig,
moknopoeonhuahuika'po
batikhue' yane', "Oro'en dakhuea'
e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne.
Oro'taj a'manopo'yareaya'po
mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere
mo'noeonhuahuika'apo." Aya'
huadariyo huae'eri aratbuttaj
on'manbatia'pakuyate. Doa Pabloakon
konigti ijmanbatia'pakikay.

Cristoen huaknopoe'eritaj yamanmadikikati'. Diosa Pablotaj ona'uyate.

24 Oy durugda ijjepo
opudomeytehuapa' pai'da
on'nignopo'ene. Aya' Cristoen
huaknopoe'eritaj Cristo pai'da
o'manignopo'e'uy. Opud
huaknopoe'eritehuapa' Jesucristoen
aya' a'dakeaya'po do'huakon huaso'da
pai'da on'nignopo'unhuahuika'ne.
Aya' huaknopoe'eriomey Cristoen
huaso' konigti o'ne. 25 Opudtehuapa'
nog huaknopoe'eritere aya'da Diosen
hua'a kamanmadikadhuahue'po
Diosa me'ta'mona'uyne. 26,27 Opud
judío ehue' huae'eritaj 'urunanada
o'magkika'po Cristoen Nokireega
mo'nopo'toika'. Diosere durugnanada
mo'noeonhuahuika'apo Diosa
mo'nopoea'dene. A'nennada kenda
ijka'apoy Dios e'nopoika'ada judío
aratbuttaj manopoeahue' o'ika'uyate.
Judío ehue' huae'eritaj 'urunanada
ijmagka'apoy manopoeahue'
o'ika'uyate. Oynayo ke'nen
huaknopoe'eritaj o'manopoea'de.
28 Aya' huaknopoe'eri Cristotaj daka'
kanoknopoike' kenpa'ti Cristotaj daka'
kan'nigpeike', konig huaknopoe'eri
nogiti nogiti kanoknopoike'po Cristoen
huadak hua'a o'manmadikikay.
"Diostaj yan'pee'." "Diostaj
yan'nigpee'." "Diostaj yan'nopo'korea'."
Aya'tada o'maboroayikay. Daka'
kan'nopoenke'po aya'tada daka'
o'manmadikikay. 29 Kenda diga'da
ijkikay. Teyda ijkikay. Kenda kakike'po
Diosa be'teypakika'ne.

2 1 Opudomeya Laodiceaomeya
nogomeyakon do'taj tiahuayhued
o'nene. Opudomeytaj kenomey
huaknopoe'eritere huakka'da
ijmepu'ke'ika'po on'nigtiona'pakika'ne.
2 Opudomey nogiti nogiti Diostaj
yan'pakika'apet kenpa'ti huayahuaya
di'da yan'maika'apet, Cristotaj
huakka'da yanoknopoika'apet.
Cristotaj moknopoepo Diostaj
daka'da yanoknopoenka'apet.
Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe' Diosa
o'ireganhuahuika'uynig kendakon
kanoknopoe'po, do'hua diga'
on'tiona'pakika'ne. 3 Cristo Diosen aya'da
o'nopoika'. Cristotaj daka' eknopoe'nayo
'urua'da e'ka' mo'nopoika'apone kenpa'ti
huakka'nada mo'nopoenkika'apone.
Cristo Diostere moknopoenka'apone.
4 Nog aratbuta 'urua'da e'manmadika'te
engaña ogkahue'dik ya'neapet. Kenda
opudomeytaj o'nona'ne. 5 Opudenbayo
opudere ehue' e'eada opudomeytaj
huakka'da ijpaki. Opudomey Cristotaj
daka' moknopoika'nok kenpa'ti
oknopoebatikhue' mo'ika'nok do'a
durugda ijjikay.

6 Huairi Jesucristotaj konig
huaboa'da moknopo̱ede'uynig
kenpa'ti huaboa'da durugda
mo'nopo'korea'de'uynig konigti
daka' yanoknopo̱ika'po yan'nigpe̱ika'.
7 Konig hue̱ymey hua'ihuit sorokyo
o̱'e̱po o'kerekpo o'meybia'po,
teyda o̱'e̱po. Konigti kenpa'da
Cristoen yan'pakika'po daka'
yanoknopo̱ika'po, nogiti nogiti
yanoknopo̱ika'. Cristotaj a'nenda
monmadika'onhuahuika'uynigtaj nogiti
nogiti yanoknopo̱ika'po Diostaj dakiti
ya̱'nonikati'.

**Cristotaj oknopo̱e̱nok Cristotere
Diosa mo'noeanhuahuika'ne.**

8 Keyoj o'nona'ne. Opudomeyere
nama'da huamanmadika'eri o̱'nepo
engaña e̱gkata' on'pakpo konig
aratbutada nama'da on'nopo̱ika'nig
opudomeytaj enmadikata'
bo'tipakne. Daka' Cristotayo'da
yanoknopo̱e̱po kenomeytanayo
manigpe̱e̱hue' yanikati'. Konig
adhuea'pane' o̱gkika'uyatenig
kenpa'ti on'nopo̱ikuyatenig
nama'da monmadikapetnig
manigpe̱e̱hue' yanikati'. Kenda Cristo
o'manmadika'uyatenig ken konig
onmadikahue' mo'e̱a̱pet.
9 Aya'tehuapa'da Dios o̱'e̱ konigti
Cristodation o̱'e̱. 10 Opudomey
Cristotaj moknopo̱e̱po Diosen
Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱po, opudomeytaj
mo'noea'ika'ne. Cristo aya' huairien
huairi o̱'e̱. Cristoa aya'tada kuruderi
huairitaj mata'mona'dik o'maika'.
Aya'ada Cristotaj nigpe̱ika'dik
o̱'nika'. 11 Judío huabokerektaj
on'si'dakoktegika'po. Opudomeynayo
Cristotayo'da moknopo̱e̱po
Diosensi'po hueretda mo'e̱ne.
Konig bo'eretpakika'po dakhuea'
e'kikameada onte'ti kikahue' mo'e̱ne.
12 Kenpa'ti Jesucristo e'bueyde'te
e̱gkubarakka'uytada Diosa teyda o̱'e̱po
o'noyhuada̱'uyate. Opudomey kenda
moknopo̱e̱po bautiza mogka'po konigti
Cristoere e'kubarakka'nig Cristoere
Diosa mo'nopo'noea'uyne. 13 A'nen
Diostaj o̱kie̱hued mo'e̱po dakhuea'da
bo'kika'po Diostaj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'uy.
Huabokereksi'dak okteghue' hua̱e̱'eri
mo'e̱po Diosensi'po ehue' mo'u̱yne.
Diostaj oknopo̱e̱hue'da mo'u̱yne.
Oynayo aya' dakhuea' bo'ka'uyatenigtaj
Diosa bokkahuea'depo Cristoere
mo'noeanhuahuika'ne. 14 Diosen
hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate.
Opudomey kenda nigpe̱e̱hue'ada
dakhuea' bo'kika'uyne. Moisésenba'taj
nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj castiga
magka'dik o̱'e̱. Oro'omeya̱ dakhuea'
o'kika'nok Cristotaj hue̱ypa
cruzte mo'nigbeta'uyne siropia
mo'nigbeta'uynok mo'bakkahuea'uyne.
15 Aratbuta en'tiahuaya'te Cristo cruzte
o'bueydepo toto' huairitaj okbiraepo
o'teyhue'paka'uyatenok. Konige̱po
oro'omey huaknopo̱e̱'eri dakhuea'
o̱gka' toto' huairia onte'ti huaahue'dik
mo'e̱a̱pone.

**Kenda Cristo kurudyo̱
o'pakika'nigtaj yan'pakpo ya̱g'kika'.**

16 Oynayo Cristotaj moknopo̱e̱po
"Ken aypo mo'bape'po pehue'dik
mo'e̱ne." Be'api' ena'nayo
manigpe̱e̱hue' yanikati'. "Ken huamai'
mayhue'dik mo'ne." Be'api' ena'nayo
manigpe̱e̱hue' yanikati'. Huabayok
judíoen Diostaj e'durugpak fiestate
huahue' e̱e̱'nayo, huabo puug judíoen
Diostaj e'durugpak fiestate huahue'
e̱e̱'nayo judíoen Diostaj e'durugpak
okmapie̱'ahuaddik fiestate huahue'
e̱e̱'nayo "Hua'dik mo'ne." Be'api'
e'na'nayo manigpe̱e̱hue' yanikati'.
17 Kenda fiestate aypote huamai'takon
judíoa on'mana'ika'po o̱gkika'uynig'a
Cristo cruzte e'bueyde'te onte'ti

kikahue'dik mo'ẹne. Cristoen
hueretda hua'a o̱'ẹnok Cristotayo'da
yan'nigpẹi̱kati'. 18 Hua'ikudate
yan'huadpo Diosen huata'moneritaj
tiona'pakdik yanikati'. Sue'ada nama'da
huamanmadika'eria on'mana'nig'a
tiahuayhuedạda nama'da on'nopo̱ẹpo
on'mana'nig'a. "Kenda o'nona'nig
nigpẹẹhue' ẹẹ'nayo nama'da boka'.
Diosensi'po ehue' mo'ẹne." Kenomeyạ
ena'nayo pẹẹhue'dik yanikati'. Konig
aratbut Diostaj oknopo̱ẹhue' huạẹ'eri
o̱'nepo nama'da on'nopo̱i̱ka'po.
Huadakda i̱jjẹy, huadaknada ijkikay
nama'da on'nopo̱i̱ka'po. 19 Cristotaj
daka' oknopo̱ẹhue' o̱'nika'. Cristo
konig huaknopo̱ẹ'erien huanopo' o̱'ẹ.
Huaknopo̱ẹ'eri konig Cristoen huạso̱'
o̱'ne. Huaknopo̱ẹ'erinayo Cristotayo'da
on'nigpẹi̱ka'. Nama'da huaa'eri
Cristotaj nigpẹẹhue' o̱'nika'. Oro'omey
huaknopo̱ẹ'eri konig Cristoen
huạso̱' o̱'ẹne. Konig nogso̱'tida o̱'ẹpo
nogi̱ti nogi̱ti moknopo̱ẹạ'ne Cristoa.
Nogi̱ti nogi̱ti o'nigpẹi̱ka'ne. Kenpa'ti
konig nogso̱'tida konigti Cristotaj
moknopo̱ẹạ'ne Diosa.

20 Cristoa oro'omeytaj
mo'nigbuey'uyatenok opudomey
a'nopo'yareaya'po moknopo̱ẹdepo
konig Cristoere mo'bueydepo konig
oknopo̱ẹhue' huạẹ'eria nama'da
on'nopo̱i̱ka'nig onte'ti nopo̱ẹhue'
yanikati'. Konig oknopo̱ẹhue'
huạẹ'eria nama'da on'nopo̱ẹpo
on'mana'ika'nig manigpẹẹhue' yanika'.
A'nopo'yareaya'po kenda pẹẹhue'dik
yane'. Konig oknopo̱ẹhue' huạẹ'eriomey
nogen e'manmadika' o̱gkika' kenda
kahue' yanika'. 21 "In nejhue' yanikati'."
"Ken aypo pehue' yanikati'." "Kentaj
huaba'api' to̱ẹạhue' yanika'." Ken konig
on'mana'ika'nig manigpẹẹhue'dik
yanikati'. 22 Nejhue'dik, pehue'dik,
bapadhue'dik huabokerekayo'da
on'mana'ika'nig kenda on'mana'ika'nig
ehue' o̱'ẹạpo. 23 Kenda on'manika'nig
'urua'da e'nopo̱ẹ'o̱nig aratbuta
nama'da on'nopo̱ẹpo. Aratbuta
on'manigpẹi̱ka'po nama'da
hua'ikudate onhuadpo Diosen
huata'moneritaj on'tiona'pakika'po,
Diostaj on'tiona'pakika'po, sue'da
i̱jjẹy huairihue' i̱jjẹy nama'da
on'nopo̱i̱ka'po, kenpa'ti nama'da Diosta'
pai'da on'nopo'ẹpo. Kenda o̱gkika'po
huadakda o̱'ẹy aratbuta nama'da
on'nopo̱ẹpo kenpa'da dakhuea' e'ka'ta'
on'eretpakika'. Kenda huabokereka
nama'da on'mana'ika'nig kenpa'ti
nama'da on'kika'nig'a dakhuea'
bo'kika'nigtaj batikhue'dik o̱'nika'.

3 1 Ken, Cristo e'bueytada
kubarakya' Diosa o'noyhuadạ'po
onte'ti o'noea'uyate. Cristoere Diosa
opudomeytaj mo'noea'uyne. Konig
Diosen 'urunanada huaknopo̱ẹ'eri
mo'noea'uyne. Konigẹpo kenda Cristo
kurudyạ' o'pakika'nig mon'pakpo
mogkika'. Cristo kurudyo̱ Diosere
teynanada 'urunanada o̱'i̱ka'nok
ke'nenyo'da moderetpakika'.
2 Kurudyo̱ Dios o'noika'po Cristoere
o'noika'. Kenda Cristo o'paknig
konigti mon'pakika'. Konig Cristo
o̱'ẹpo o'kika'nig mon'nopo̱i̱ka'.
Katepi' indariyo o̱'i̱ka'nig kenpa'ti
katepi' aratbuta o̱gkika'nig
nopo̱i̱kahue' mo'nika'. 3 Cristo
oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate
oro'omeyạ o'nopo̱ẹdepo konig
aratbut kubarakya' katetapi'
onte'ti dakhuea' kahue' o̱'nenig,
oro'omeyạkon onte'ti dakhuea' kahue'
mo'nika'. Oy huaboa'da oknopo̱ẹpo
Cristoere Diosyo o'noika'ne. Diosa
daka' mo'nopo'to̱ẹnok Cristoere
o'noeonhuahuika'apone. 4 Ken Cristo
oro'en huamanoeanhuahuika'eri o̱'ẹ.
Ke'na onte'ti kurudyạ' e'tiakte kenoka'
oro'omey huaknopo̱ẹ'eri Cristoere
'urunanada o̱'eonhuahuika'apone.

A'nenda Cristotaj oknopo̱e̱hued mo'e̱po dakhuea'da bo'kikame'nig'a. Oynayo Cristotaj moknopo̱e̱depo huadakda ya̱g'kika'. Diosenyo'da ya̱g'kika'.

5 Katepi' dakhuea'da e'ka'ta' e'paknayo Jesucristotaj yoknopo̱e̱po Cristoere do'huedso̱' o'bueyde, do'hued e'nopo̱e̱' o'bueyde, onte'ti dakhuea' kahuea'dik i̱jje̱y, yan'nopo̱i̱kati'. Ken konig mo'nopo̱e̱po, nogen hua̱to̱e̱'taj bakdejhue' yanika'. Huabokerek nogtaj nogtaj ettone'taj bakdejhue' yanika'. Ettone' nogtaj nogtaj huabokerekta' bakdejhue' yanikati'. Katepi' dakhuea'da konig oro'enso̱' o'pakika', onte'ti pakhue' yanika' kenpa'ti kahue' yanika'. Kenpa'ti katetapi' e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Katetapi' e'eretpaknayo konig e'ketka' diostaj e'pak o̱'e̱. Dakhue'da o̱'e̱. 6 Aratbut ken konig dakhuea'da o̱gkika'po Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'nok Diosa diga̱'nada castiga o'magka'apo. 7 Kenda dakhuea'da o̱gkika'nig opudomeya̱ bo'kika'uynig'a konig Cristotaj oknopo̱e̱hued mo'e̱po bo'kika'uynig'a. 8 Oy Cristoere mo'noedepo aya' in konig onte'ti kahue' yanika': Nogomeytaj bahuadiayhue' yanika'. Maboyhue' yanika'. Mahui'i̱a̱hue' yanika'. Batidi'kehue' yanika'. Dakhuea'da bahuaa'pakhue' yanika'. 9 Huayahuaya da bahuaahue' yanika'. A'nenda Cristotaj oknopo̱e̱hued mo'e̱po nama'da mo'nopo̱i̱ka'po dakhuea'da bo'kika'uyate. Oynayo Cristotaj moknopo̱e̱depo onte'ti konigti dakhuea' kikahue' mo'i̱ka'ne. 10 Oy konig huabonopo' mo'e̱depo konig Diosa o'nopo̱i̱ka'nig huaboa'da mo'nopo̱i̱ka'po. Konig Diosa o'paknig nogi̱ti nogi̱ti bo'pakpo mo'nopo̱i̱ka'ne. Diosa aratbuttaj huamatimea'eri o̱'e̱nok nogi̱ti nogi̱ti daka' moknopo̱e̱a̱pone. 11 Ken konig Cristoere o'noepo huaboa'da o'nopo̱e̱po ken konig huaboa'da o'kikay, "Judío ehue' i̱jje̱y." Ahue' o̱'e̱ne. "Judío i̱jje̱y." Ahue' o̱'e̱ne. "Do'huedsi'dak okteg'uy." Ahue' o̱'e̱ne. "Do'huedsi'dak okteghue' o̱'u̱y." Ahue' o̱'e̱ne. "Nog aratbut i̱jje̱y." Ahue' o̱'e̱ne. "Esoeri i̱jje̱y." Ahue' o̱'e̱ne. "Huanaba' i̱jje̱y." Ahue' o̱'e̱ne. "Huanaba' ehue' i̱jje̱y." Ahue' o̱'e̱ne. "Kenyo'da Cristoen i̱jje̱y. Kenyo'da Cristotaj i̱jpaki. Kenyo'da Cristotaj e'nigpe̱i̱ka'ta' i̱jpaki." Kenda aya'ada a'dik o̱'e̱ne.

12 Diosa opudomeytaj di' mo'e̱po mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da mo'e̱ne. Konige̱po aya'tada yan'matinepahuika'po. Daknopo'da huadaka'da yan'manigkika'. Donayo huairi ehue' i̱jje̱y, yan'nopo̱i̱ka'. Nogomeytaj daka' yan'manigpe̱i̱ka'. Nogomeya̱ dakhuea' e̱gka'nayo bahuadiayhue' yanika'. 13 Nogomeytaj dig mahuanopo̱e̱hue' yanika'. Noga̱ dakhuea' e̱gka'nayo kentaj yan'bakkahuea'po huadiayhue' yanika'. Konig Cristo Huairi oro'taj bokkahuea'uynig konigti nogomeytaj yan'bakkahuea'ika'. 14 Huakka' di' yan'maika'. Huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Di'nada e'maika'nayo konig onpapayo' mo'i̱ka'po konigti Diostaj bo'pakika'po aya'da 'urunanada bo'kika'apone. 15 Opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'noeye̱'. Kenda Diosa o'pak. Aya'ada konigti yan'nopo̱i̱ka'. Konigti yan'pakika'. Konigti ya̱g'kikati'. Ken konig nogso̱'tida ka'ne'po Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Diostaj dakiti ya̱'nonika'.

16 Aya'da Cristo o'manmadika'uyatenigtaj yan'nopo̱i̱ka'po, huanopoya'da yan'dikto̱i̱kati'. Kenda nogtaj nogtaj yan'manmadikika'. Kenpa'ti Cristoen e'manmadika'taj

yan'nigpeika'. Nogomeyere
huayahuaya yan'manikati'. Diosen
e'manmadika' 'urua'da yan'nopoepo
huayahuaya yan'mandikika'. Diostaj
dakiti mona'po daknopo'da Diostaj
yan'batadi'kea'ika'. Huanopoya'da
dakiti ya'nona'po yan'batadi'kea'ikati'.
Dios Jesucristoere 'urua'da mo'toika'ne
yan'batadi'kika'. 17 Katepi' bo'kika'nig
katia'pi' boa' kenda Huairi Jesús
o'pakika'nig yadika'po yag'kika'.
Jesústaj moknopoepo Diostaj dakitia'
yan'tiona'pakikati'.

Konig Cristoen huaknopoe'eria huayahuaya Cristotaj 'urua'da nigka'dik o'ne.

18 Ettone'a Jesús Huairitaj
eknopoe'nayo Huairi Jesúsen
mo'epo, Jesús o'pakika'nigda
opuden huatoe'taj yan'nigpeika'.
19 Huabokereka opuden huatoe'taj
di'da yanika'. Huatoe'taj huadiayhue'
yanika'. Kenpa'ti huiyoka'da onahue'
yanika'. 20 Apag Diosa o'paknok
huasi'poa opudomeyen huaojtaj
huayetere yan'manigpeika'. Huaojtaj
huayetere e'nigpeika'nayo Diosa
durugda o'ika'apo. 21 Huaoa huasi'potaj
diga'da barakhue' yanika'. Huasi'potaj
diga'da e'bitbitnayo huasi'po pai'da
ya'neapetpi'. Onte'ti daka' nigpeehue'
ya'neapetpi'. 22 Opudomey huanaba'
mo'epo opuden huairitaj yan'nigpeika'.
Huairia e'tiahuayteyo'da daka'
nigpeehue' yane'. Huairia e'tiahuayte
kenpa'ti huairia tiahuayhue' ee'tepi'
daka' yan'nigpeika'. 'Urunopo'da
Diostaj daka' yanoknopoepo daka'
yan'nigpeika'. 23 Katepi' bo'kika'nig
daka' yag'kika'. Jesústehuapa' ijkay
yan'nopoepo 'urua'nanada yag'kika'.
Huabokerektayo'da ijmanigkay
nopoehue' yanika'. 24 Cristo
opuden Huairi o'enok kentayo'da
yan'nigpeika'. Diosen Huasi'poere
mo'noeonhuahuika'apo. Kenda
mo'nopoene. 25 Be'api' dakhuea'
egka'nayo pai'da on'nopo'eapo. Be'api'
huairi huanaba'pi' dakhuea' egka'nayo
Diosa castiga diga'da ya'magka'apet.

4 1 Huairia huanaba'taj
mo'matoika'po daka' yan'matoika'.
Dakhuapa yan'bayokika'. Huairi
mo'taika'nok okkahuehue' yanika'.
2 Kirigayo' yan'tiona'pakika'.
Tayhue'ada daka' yan'tiona'pakika'.
Dakiti Dios, yan'tiona'pakika'.
3 Kenpa'ti oro'taj motiona'pakika'.
Cristoen huadak hua'a a'nenda Diosa
soatayo' e'nopoeada manopoeahue'
o'uyate. Oy Cristoen huadak hua'a
oro'a e'manbatia'pakta' o'paki.
Oroa kan'manbatia'pake'po Jesús
Huairia oro'taj bo'tihuapokike'po
yan'tiona'pakika'. Cristoen huadak
hua'a ijmanbatia'pakikame'nok
huabakuda' jakyo megkudame'ne.
Huabakuda' jakyo ijjey. 4 Pabloa
Cristoen huadak hua'a aratbuttaj
'urua'da kamanopoea'ike'po do'taj
men'tiona'pakikati'.
5 Daka' yan'nopoika'po yag'kika'.
Ken oknopoehue' huaee'eri
opudomeyere o'nika'po opudomeytaj
bo'tiahuayika'nok daka' yan'nopoepo
yag'kikati'. Nogomeytaj kirigayo'
yan'mantihuapokika'. 6 'Urua'da
yan'batia'pakika'. Nogomeytaj
a'batihuapokya'po huadakda
yan'batia'pakika'. Daka' yan'nopoepo
dakteynopoada nogomeytaj daka'
yan'manbatia'pakatokika'.

Saludos on'manigdikta'mona'uyate.

7 Tíquico oro'omeyen huadi'da
huama'buy o'e. Do'taj daka'
be'tihuapokika'uyne. Doere Jesús
Huairitaj o'nigpeika'uy. Do konig o'ea'
montia'pakapone. 8 Konigepo Tíquicotaj
opudomeytaj on'nigta'mona'ne. Konig
o'ea' do'taj be'huae'po kenpa'ti nogiti

nogi̱ti Cristotaj kanoknopo̱e̱'po
on'nigta'mona'ne. 9 Kenere
Onésimoeretaj on'nigta'mona'ne.
Onésimo oro'omeyen huama'buytion
o̱'e̱. Di'da mo'ta̱e̱ne. Diostayo'da
o'nigpe̱i̱ka'. Opudomeyen aratbut o̱'e̱.
Ke'na Tíquicoere monbatia'pakapone.
I̱yo̱da aya'da huaknopo̱e̱'eria
o̱gkika'nig kenda opudomeytaj
monbatia'pakapone.
10 Aristarco doere huabakuda̱'
jakyo o̱'e̱po, opudomeytaj saludos
mo'nigdikta'mona'ne. Marcosakon
saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcos
Bernabéen huama'buy o̱'e̱. Marcos
huadaktion huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱nok
kenpa'ti opudomeyte ehua'te daka'
yadeti'. 11 Kenpa'ti Jesús Justoa
saludos mo'nigdikta'mona'ne.
Aristarco Marcosere Jesús
Justoere judío huaknopo̱e̱'eri o̱'ne.
Kenomeyyo'da judío huaknopo̱e̱'eri
doerea on'manmadikika'po,
"Yan'nopo'korea'po Jesucristo Huairitaj
yan'noknopo̱e̱po yan'nigpe̱i̱ka'."
Doerea on'mana'ika'nok do'taj
on'durugpakanhuame'ne. 12 Epafras
saludos mo'nigdikta'mona'ne. Konig
Cristoen huanaba' Cristoenyo'da
o'kika'po opudomeyen aratbut
o̱'e̱. Opudomeytaj huakka'da
mo'tiona'pakika'ne. Opudomey
Diostaj daka' moknopo̱i̱ka'po
batikhue'da yanoknopo̱i̱ka'. Aya'da
Diosa o'pak daka'da moknopo̱i̱ka'po
aya'da bo'kika'apo. Kenda Epafrasa
mo'tiona'pakika'ne. 13 Epafras
opudomeytaj mo'timepukepo diga̱'da
mo'tiona'pakika'ne. Kenpa'ti Laodicea
huaknopo̱e̱'eritaj kenpa'ti Hierápolis
huaknopo̱e̱'eritaj o'matimepukepo
o'manigtiona'pakika'. Kenda
ijtiahuayika'po opudomeytaj o'nona'ne.
14 Lucas huamadakka'eri o̱'e̱. Di'da
mo'e̱ne. Opudomeytaj saludos
mo'nigdikta'mona'ne. Demasakon
saludos mo'nigdikta'mona'ne.
15 Laodicea huama'buytaj saludos
ijmanigdikta'monay. Ninfastakon
saludos ijmanigdikta'monay.
Kenpa'ti Cristoen huaknopo̱e̱'eri
Ninfasen jakyo o̱gkupopakika'nigtaj
saludos ijmanigdikta'monay. 16 In
beroba' ijnigmadoya'dey opuda̱
yan'mona'pakdepo Laodicea
huaknopo̱e̱'eritaj yan'bata'mona'.
Nogda beroba' Laodicea
huaknopo̱e̱'eritaj ijnigmadoya'po
ijta'mona'mey e'mokye̱de'te
yan'mona'pakti'. 17 "Huairi Jesús aya'da
ona'uyate, Arquipo, 'uruda yanopo̱e̱po
daka' yakadhuahuika'." Kenda
Arquipotaj ya'nonati'.
18 In saludo huadik on'nigta'mona'ne
do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne.
Huabakuda̱' jakyo i̱jjeonhuahuikay.
Do'taj okkahuehue' menika'. Dios
opudomeytaj daka' mo'to̱i̱ke', ken.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

1 TESALONICENSES

Tesalónicaya’ huaknopo̱e̱’eritaj Pabloa huakkuruda o’manigmadoya’uyate.

Tesalónicaya’ Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eri huakupopakika’eritaj Pabloa nogerea o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Huadi’da huama’buy huadi’da huidpo o’maene. Apag Diostaj Jesucristo Huairitaere moknopo̱e̱po. Tesalónica jakyo bokupopakika’. A’batadi’keaya’po bo’kupopakika’. Do Pabloa on’nigmadoya’ne. Doere Silvano kenpa’ti Timoteoere o̱’e̱y. Apag Diosa Jesucristo Huairierea daka’ ’urua’da mo’tounhue’, bo’tihuapokonhue’ mo’nopo’noeyanhue’po ijtiona’paki.

Tesalónica jak huaknopo̱e̱’eriomey Jesucristotaj daka’ o’noknopo̱e̱po ’urua’nanada o̱gkika’. Pabloa ona’ti o’matinopo̱e̱po Diostaj dakiti ona’uyate.

[2,3] Jesucristotaj daka’ moknopo̱e̱po nogomeytaj huadakda bokika’. Kenpa’ti Diostaj di’ mo’e̱po nogomeytakon daka’ mo’matihuapokika’ne. Kenpa’ti moknopo̱e̱po batikhue’da Jesucristo Huairi e’tiaktaj mon’maboika’. Kenda durugda on’tinopo̱e̱po Apag Diostaj “Tesalónica huaknopo̱e̱’eritaj dakiti Dios,” kirigayo̱’ o’tiona’pakikay. [4] Diosa di’nanada mo’e̱ne. Ke’nensi’po huae̱’ mo’baktie’ea’uyne o’nopo̱e̱ne, egomey, pogomey. [5] A’nenda opudomeyere o̱’i̱ka’po Jesucristoen huadak hua’a o’nonbatia’pakonhuahuame’ne. Ijja’poda onbatia’pakhue’ o̱’neme’ne. Diosen hua’a o’nonbatia’pakikame’ne. Kenda huadak hua’a buttida o̱’e̱ Diosen Noki̱rega̱ mo’nopo̱e̱ame’ne. Diostaj eknopo̱e̱’ a’tihuapokya’po Diostaj o’nigpe̱i̱kay. Huadakda opudere o̱’i̱ka’mey opud kenda mo’nopo̱e̱t.

[6] Jesucristoa Diostaj o’nigpe̱i̱ka’po pai’nanada o’nopo’e̱’uyate. Oro’akon Diostaj o’nigpe̱i̱ka’po pai’nanada o’nopo’i̱kay. Opud konigti Jesucristoen huadak hua’a durugnanada mo’pe̱e̱’uy. Diosen Noki̱rega̱ mo’durugpaka’uyne. Moknopo̱i̱ka’nok pai’nanada mo’nopo’e̱’ika’. [7] Macedoniabayo Acayabayo aya’ada Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eria kenda mo’tipe̱e̱depo opudomeyo̱nig Jesucristotaj eknopo̱e̱’ta’ on’pakika’. [8] Huakka’ aratbuttaj nogyon nogyon Jesucristoen huadak hua’a mo’manbatia’pakonhuame’ne. Macedonia huadaribayo huae̱’eria Acaya huadaribayo huae̱’eria nogbaya’ nogbaya’ huae̱’eria huadak hua’a on’pe̱e̱depo kenpa’ti Diostaj daka’ moknopo̱e̱ on’tipe̱e̱de. Konige̱po Diostaj moknopo̱e̱nok kenda nogya̱’

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

nogya̱' batia'pakhue'dik o̱'e̱y. 9 Opud
Tesalónica huaknopo̱e̱'eria Jesucristotaj
daka' o'noknopo̱i̱ka'. Kenda nogya̱'
nogya̱' bo'huaika'ne. "Tesalónica
huaknopo̱e̱'eria Pablomeytaj durugteda
on'baedpo on'manigpe̱e̱'uyate. Kenpa'ti
on'nopo'korea'depo ke'nen e'ketka'
diostaj on'maenondepo huaboa'da
hueretda Diostaj o'noknopo̱i̱ka'." Kenda
nogya̱' nogya̱' bo'huaika'ne. 10 Kenpa'ti
Diosensi'po Jesústaj e'bueytada Diosa
o'noyhuada̱'uyate. Kenpa'ti Diosa
ke'ponananada castiga o'magka'apo.
Jesúsa oro'tanayo huaknopo̱e̱'eritaj
daka' bo'tioka'apone. Ken Jesucristo
kurudya̱' o'tiakapo. Jesucristotaj daka'
o'noknopo̱e̱po o'nonmabo'ika'. Kenda
nogba nogbaya' bo'huaika'ne.

Tesalónica aratbuttaj Diosen Jesucristoenere 'urua'da o'manmadika'uyate Pabloa.

2 1 A'nenda opudtaj ijmata̱'unhua'po
Jesucristoen huadak hua'a
o'nonbatia'pakonhua'po daknopoada
o'nonbatia'pakonhua'nok
mo'nopo'korea'po daka' Jesucristotaj
moknopo̱e̱'uy. Nama'da i̱jje̱po
ta̱'unhuahuahue' o̱'ne'uy, kenda
mo'nopo̱e̱t egomey. 2 A'nenda
Filipos huakka' jakyo i̱jjeonhua'po
Jesucristoen huadak hua'a
ijmanbatia'pakonhua'depo diga̱' do'taj
mentidi'kudhua'po kenpa'ti dakhuea'
menogkadhua'uyne. A'ti o̱'nen
jakyokon opudtaj ijtiakpo huadak hua'a
e'manbatia'pakte huakka'mona pakhue'
e̱'ne'tada kenda nopo̱e̱hue'ada kenpa'ti
me'pukhue'ada Diosa be'tihuapoknok
teynopo'da Jesucristoen huadak
hua'a o'nonbatia'pakonhua'uyne.
Kenda mo'nopo̱e̱t. 3 Huadak
hua'a nama'da manbatia'pakhue'
i̱jjunhua'po aratbuttaj nama'da
huaknopo̱e̱' nama'da e'mana'
manmadikahue' i̱ji̱kay. Aratbuttaj
buttida huaknopo̱e̱' daknopo'da buttida
hua'a ijmanmadikikay. 4 Huadak
hua'a Pablo daka' o'manbatia'pakika'
Diosa o'nopo̱e̱nok "Aya'tada huadak
hua'a yamanbatia'pakika'," Diosa
mena'uyne. Konige̱po huadak hua'a
'uruda ijmanbatia'pakikay. "Huadakda
o'manbatia'pakika'." Kenpa' aratbuta
e'huaa'taj pakhue' e̱'e̱ada "Huadakda
o'manmadika'ika', do'huedyo'da
o'kika'," Diosayo'da e'huaa'ta' ijpakpo.
Diosa oro'en e'nopo̱e̱' o'nopo̱e̱'ika'.
5 Do'taj me'nonpe̱i̱ke'po "Huadakda
mo'e̱ne, huadakda bo'kika'," kenda
nama'da onahue' o̱'nika'uyne. O̱'nen
huakupe a'bakaya'po nama'da
onahue' o̱'nika'uyne. 6 "Pablomey
huadakda o̱'e̱ne." Yan'batia'pakonhua'.
Oro'anayo onahue' o̱'nika'uyne. "Oro'
Cristoen huata'moneri o̱'e̱y. Oro'taj
nigpe̱i̱ka'dik mo'e̱ne." Kenda ona'dik
o̱'nenig'a onahue' o̱'nika'uyne. 7 Daka'
on'to̱i̱ka'ne. Do'tayo'da me'nigpe̱i̱ke'po
i̱ghua' onahue' o̱'nika'ne. Konig hua̱ye̱
yo̱bedtaj di' o̱'nika' daka' on'to̱i̱ka', ken
konigti opudtaj di' o̱'nika'ne. 8 Huakka'
di' o̱'nepo Jesucristoen huadak
hua'a e'manmadikika'ta' ijpakpo
kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopo̱e̱'po
kenpa'ti kan'nigpe̱i̱ke'po opudomeytaj
o'tihuapokta' ijpakika'uy. 9 "Diosen
hua'a o'nonmadikika'nig kente
huakupe men'yok." E'mana'ta'
pakhue' i̱jje̱po huadak hua'ayo'da
kenpa'da e'manmadikika'ta' ijpakpo
o'nonmadikika'ne. Huadak hua'a
o'nonmadikendepo do'hueddakon
aypotehuapa' diga̱' ijbaa'ika'uy.
Huame'noe sikyoere diga̱' ijbaa'ika'uy.
Kenda mo'nopo̱e̱t.
10 Opud huaknopo̱e̱'eriere
i̱ji̱ka'uy. Do'taj bo'tiahuayikame'ne
on'pe̱i̱kame'ne. Diostaj daka'
yoknopo̱i̱ka'uy, kenpa'ti huadakda
ijkika'uy kenda on'tinopo̱e̱ne kenpa'ti
Diosa me'tinopo̱e̱ne. Dakhuea'

o'ka'uy be'api' huaahue'dik me'nene.
11,12 Konig be'api' huaoa huasi'potaj
daka' o'manmadikika' ken konig
Diostaj daka' yan'nigpeika' daka'
o'nonmadikikame'ne opudtaj.
Diosen mo'ene. Konig Diosensi'po
mo'ene. Diosere 'urunanada
mo'noeonhuahuika'apone. Diosensi'po
ya'nepo huadak yag'kika'. Kenda
aya'tada o'nona'ika'ne.
13 Diosen hua'a
o'nonbatia'pakonhua'uynig
mo'nigpeepo moknopoe'uyne.
Konig huabokereken e'manmadika'
o'e nopoehue'ada mo'peepo,
moknopoe'uyne. Diosen buttida
e'manmadika' o'e mo'nopoepo
mo'nigpee'uy. Konigepo opud
Tesalónica huaknopoe'eritaj "dakiti
Dios," yona'ikay. 14 Jesucristotaj
moknopoika'nok onyoyo' huae'eria
bo'tierikonhuame'ne. Dakhuea'nanada
mogkadhuahuame'ne, egomey
pogomey. Konigti Judea huadaribayo
judío huaknopoe'erien onyoyo'
huae'eria dakhuea' on'magka'ika'.
Judío huaknopoe'eritaj
on'magka'ika'. 15 A'nennada
judío aratbuten adhuea'pane'
Diosen huamanbatia'pakeritaj
on'batiarakikame'te. Kenpa'ti
judíoa Jesús Huairitaj on'arakuyate.
Do'takon dakhuea' mogkika'po do'taj
me'nen'uyne. Kenpa'da dakhuea'
ogkika'po Diostaj durugpakahue'
o'nika'. Aratbuta huadak hua'a
peehue'dik ka'nike'po dakhuea'da
on'kadhuahuika'. 16 Dios judío ehue'taj
dakhuea' e'ka' kamanopo'kore'po
Jesucristoen huadak hua'a
ijmanbatia'pakika'uy. Judío aratbuta
mo'manmadika'batika'uyne. Ken
konig ogkika'nig'a Diostaj nogiti nogiti
dakhuea'da ogkika'. Oynayo Diosa diga'
o'bahuadiaydepo ke'ponanada castiga
o'magka'apo.

**Tesalónica jak huaknopoe'eritaj
onte'ti e'bata'huadunhua'ta'
o'pak Pabloa.**

17 Opudtaj o'nokhua'depo nogyoda
adteda o'nokika'po opudtaj huakka'
ijnopoikay. Kenpa'ti e'ta'huadunhua'ta'
huakka' ijpakikamey. 18 Opudtaj
a'bata'huadey e'nopoika'tada
huahue'dik o'ikamey. Donayo nogok
nogok a'bata'huadey e'nopoika'tada
toto' huairia menokboe'ikame'ne.
19,20 A'timon Jesucristo Huairia onte'ti
bo'huatiakapone. E'huatiakde'te
do'hua e'manmadika' Jesucristoen
daka' moknopounhua'po 'urua'da
mo'nigpeunhua'nok Jesucristo Huairia
e'bahuahuayde'te durugnanada
ijdurugpakapoy. Kenpa'ti huadakda
moknopounhua'nok kenpa'ti Jesucristo
Huairitaj daka' monigpeika'nok "dakiti
Dios" yona'ika'apoy, egomey.
3 1 Konigepo Atenas jakyo
ijjika'po opudomeytaj tipeehued
ijjepo "Tesalónica huaknopoe'eri
monig yanoknopoet monig Diostaj
yan'nigpeiket," ijnopoepo, "Iyo Atenas
jakyo Silvanoere botta'yo'da a'ikaya'po.
2 Timoteotaj oro'en huama'buy
opudtaj a'manigta'monay'." Ijnopoe'uy.
Diosa Timoteotaj oktie'ea'uy,
huadak hua'a kamanbatia'pakike'po
kamanmadikike'po oktie'ea'uy.
Doere huadak hua'a daka'
o'manbatia'pakika'uy. Opudomeytaj
nogiti nogiti eknopounhuahuika'
kabatihuapoke'po on'nigta'mona'uyne.
Kenpa'ti nogiti nogiti e'nigpeika'
kabatihuapoke'po on'nigta'mona'uyne
Timoteotaj. 3 Kenpa'ti aratbuta
opudtaj en'tieriktada kenpa'ti
dakhuea' egka'tada moknopoepo
batikhue' ka'ne'po on'nigta'mona'uyne.
Jesucristo moknopoenok
aratbuta bo'tierekonhua'apone,
bo'tidi'kudhua'apone, dakhuea'

mogkadhua'apone mo'nopo̱e̱t.
4 Kenpa'ti opudtaj on'ta'huadunhua'po,
"Jesústaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria oro'
huaknopo̱e̱'eritaj mo'batierikapone
kenpa'ti dakhuea' mogka'apone."
Kenda o'nona'uyne. Kenda opudtaj
mogka'depo kenpa'ti oro'takon
mogka'uy mo'nopo̱e̱t. 5 Konige̱po
"Menpa' opudtaj toto' huairia kenda
yanoknopo̱e̱batik nama'da ya'manetpi'.
Kenpa'ti yanoknopo̱e̱batikdetpi'.
Huadak hua'a o'nonmadika'uynig'a."
Ijnopo̱e̱po ijmepu'kuy.
Kenpa' ijnopo̱e̱po Timoteotaj
on'nigta'mona'uyne. "Jesucristotaj
monig moknopo̱i̱ka'. Monig
monigpe̱i̱ka'." Yamanati'. Timoteotaj
yona'uy, ken.
6 Oynayo Timoteo
bo'ta'huadunhua'depo do'tekon
o'kumejdeme'. Huadakda
Diostaj o'noknopo̱i̱ka'te kenpa'ti
huayahuaya di'da on'maika'te
menbatia'pakato'me'ne. Oro'taj di'da
moknopo̱i̱ka'po kenpa'ti e'tiakta'
on'tipaknok konigti opudtaj e'tatiakta'
o'paki. 7 Jesucristoen huadak
hua'a ijmanmadikika'nok aratbuta
menhuadiayika'ne kenpa'ti dakhuea'
me'nogkika'ne. Opudomeynayo
Jesucristotaj daka' moknopo̱i̱ka'tenok
on'tipe̱e̱depo durugnanada o̱'nea'ne
do'taj. 8 Oy opudomey Jesucristotaj
oknopo̱e̱batikhue'da moknopo̱i̱ka'po
daka' mo'nigpe̱i̱ka'po oro'omeya̱
kenda o'nopo̱e̱po durugnanada
o'noeonhuahuikay. 9 Kenpa'ti opuda̱
daka' moknopo̱i̱ka'nok durugnanada
o̱'e̱po dakiti Dios ona'ikay.
10 "Tesalónica huaknopo̱e̱'eritaj
Jesucristoen nogi̱ti nogi̱ti
kan'manmadike'po, nogi̱ti nogi̱ti
eknopo̱e̱' nogi̱ti nogi̱ti e'nigpe̱i̱ka'
kan'mantihuapoke'po mota'mona'."
Sikyo huame'noeere Diostaj
o'tiona'pakikay.
11 "Tesalónica huaknopo̱e̱'eriedbayo
betohua', Apag Dios, Jesús Huairi.
12 Konig Tesalónica huaknopo̱e̱'eritaj
oro'a di'nanada o'maikay. Konigti
Tesalónica huaknopo̱e̱'eria huayahuaya
di' e'maika' kenpa'ti aya'tada di'
e'maika' yabatihuapokika', Jesús
Huairi. 13 Kenpa'ti huaknopo̱i̱ka'
yamanopo'teypaka', Dios. Kenpa'da
huadaknada huamae', dakhuea' kahue'
kan'maike'po Diosa yabatihuapokika'.
Jesús Huairiere huaknopo̱e̱'eriyo'
en'tiakte 'uruda e'noknopo̱i̱ka'te,
kenpa'da huadakda en'maika'te
yabahuahuayti'." Kenpa' Diostaj
o'tiona'pakikay.

Kenda Diosa o'pakika' nogi̱ti nogi̱ti ya̱g'kikati'.

4 1 Oyedda, egomey pogomey, Jesús
Huairia kenda o'paknok i̱ghua'da
ona'ne. Daka' men'pe̱e̱' do'taj. Diostaj
a'durugpakaya'po monig kika'dik o̱'e̱y
a'nenda o'nonmadika'uyne. Kenda
nogi̱ti nogi̱ti ya̱g'kikati'.
2 Jesús Huairia kenda o'paknok
kika'dik mo'e̱ne o'nona'uyne. Kenda
o'nona'uynig mo'nopo̱e̱t. 3 Huadakda
yanika'. Diosenyo'da daka' ya̱g'kika'.
Kenda Diosa huakka' o'pak. Nog
huabokerekere bakdejhue' yanika'.
O̱'nen hua̱to̱e̱ ehue'tada bakdejhue'
yanika'. 4 Hua̱to̱e̱'taj daka' yan'mato̱i̱ka'.
Konig Diosa o'pak daka'da yan'manika'.
5 Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria
on'to̱e̱pakpo daka' mato̱e̱hue' o̱'nepo
hua̱to̱e̱da o'deretpakpo kenpa'da
on'bakdejika'. Kenomey o̱gkika' konigti
kahue' yanika'. 6 Dakhuea' kahue' yane'.
Huaknopo̱e̱'eri huama'buyen hua̱to̱e̱'taj
bakdejhue' yane'. Kenpa' huaka'eritaj
Jesús Huairia castiga o'magka'apo.
Kenpa' daka' a'nenda o'nona'uyne.
7 Huadaknanada ka̱gkike'po kenpa'ti
Diostayo'da kan'durugpakike'po Diosa
bo'baea'uyne. Dakhuea' ka̱gke'po

Diosa baehue' mo'uyne. 8 Be'api' oro'taj
e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj peehue'
o'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toene.
Oro'omey Diostayo'da o'nigpeikay.
9 Kenda Diosa mon'madika'uynok
huayahuaya di' yan'maika'. Nogiti
do'akon ahue' o'nene egomey.
10 Huabada nogyon nogyon Macedonia
huadaribayo huaknopoe'eri
huama'buytaj di' mo'maika'. Nogiti
nogiti di'nada yan'maika', o'nona'ne.
11 Huakka' bo'pakpo daka' yanika'.
Nogtaj dakhue'da bahuaahue'
yanika'po o'nenda yag'kika'. Kenda
a'nenda o'nona'uyne. 12 Ken konig
bo'kika'nok oknopoehue' huaeria
daka' moknokotdepo mana'dik
mo'ene. Konig aya'da e'toeonigti e'dik
mo'eapone. Kusitokhue'dik mo'eapone.

Jesucristo o'tiakpo huaknopoe'eritaj o'batobehuikapo.

13 Oknopoehue' huaeri
on'bueydepo onte'ti noyhuadhue'
o'neaponok kenomeyen
huabeta diga'da on'tabahuikika'.
Huaknopoe'eria ekbueyde'te
suhue' ehue'dik o'ene kenpa'ti
oro'nayo huikhue'dik o'ene, egomey.
Huaknopoe'erinayo noyhuaddik
o'neapo. Kenda e'manopoea'ta' o'paki.
14 Jesús o'buey'uyate. E'bueyada
o'noyhuaduyate o'nopoene. Kenpa'ti
aya' huaknopoe'eri e'buey'uytaj
Jesús kenoka' e'tiakte Diosa
o'manoyhuada'apo. Jesúsere kurudyo
o'batobehuikapo o'nopoene.
15 Kenda Jesús Huairia
mo'nopoea'uynig kenda
o'nonmadika'apone. Jesús Huairi
e'huatiakte Jesúsen huaknopoe'eri
on'mabueyde'uy ke'na noyhuadhued
oro'omeytaj huakkuru tohuahue'dik
mo'eapone. Onokteteyo' bo'tohua'apone
e'buey'uytaere huanoe'eriere
mo'batobehuikapone. 16 Ken kurudya'
Jesús Huairi o'huarakapo. 'Utta'da
o'okoypo o'huarakapo. Konig Diosen
huata'moneri huairi 'utta'da o'okoyapo,
Diosen huatoka' trompeta 'utta'nada
ea'te Jesús Huairi o'huarakapo.
Huaknopoe'eri e'buey'uytaj
huakkuruda o'manoyhuadapo. 17 Kenta'
oro'omey bueyhued huae'eritaj
kenomeyere kurudyo e'sihui'yo Diosa
bo'tobehuikapone. Kurudyo onokteyo'
Jesús Huairitaj o'huahuayapone.
Jesús Huairiere kenpa'da
o'manoeonhuahuika'apone. 18 Konigepo
kenda mon'batia'pakika'po huayahuaya
mon'madurugpakika', ken.

5 1 Keniga huabayok Jesús Huairi
o'tiakapo kenpa'ti kenoka' Jesús
Huairi o'tiakapo nigmadoyahue'dik
o'nene, egomey. 2 Castiga a'magkaya'po
Jesús Huairi o'tiakapo. Kenme'noete
kenoka' onmabohue' ee'te idapi'
o'tiakapo. Konig sikyopi' nopoehue'
ee'te huabereeri on'tiakika'. Ken
konig nopoehue' ee'te Jesús Huairi
ida o'tiakapo. Castiga a'magkaya'po
ida o'tiakapo. Kenda oyda mo'nopoet.
3 "Daka'da o'maene. Be'api' oro'taj
ogkahue'dik mo'eapone." Oknopoehue'
huaeria kenpa' e'batia'pakte
idada Diosa castiga o'magka'apo.
Konig ettone' bogdakhue' o'nepo
asi'popakya'po idada diga' on'tiri'ika'.
Ken konig idada castiga o'magka'apo.
Be'api' monhue'dik o'neapo.
4,5 Opudnayo Diosen mo'epo konig
huakjeyyo mo'ika'po huadakda
bo'kika'. Huadak bo'kika'po konig
huame'noeteda mo'ika'. Konig
sikkiregyo huaeri dakhuea' ogkika'
ken konig, dakhuea' kahue' yanika'.
Konig huabereeria aratbuttaj pai'da
o'manopo'eanika', ken konig Jesús
Huairi o'tiakpo opudomeytaj pai'da
nopo'eanhue' mo'eapone, egomey.
6 Nogomey sue'da on'nigpeepo
Jesús Huairitaj onmabohue' o'nika'.

Konig kenomey o̱gka' kahue' yanet
opud. Ya'nonmabo'ika'. Jesús
Huairitaj ya'nonmabo'ika'. Daka'da
mo'nopo̱e̱po huadakda bo'kika'po
Jesús e'tiakte ya'nonmabo'ika'. 7 Sikyo
on'batayika'. Kenpa'ti sikyokon
on'mamayika'. O'nokkudika'.
8 Oro'omeynayo Diosensi'po o̱'e̱po
konig huame'noete hua̱e̱'eri o̱'e̱po,
huadakda o'kika'ne. Okkuda̱hue'
mo'nepo daka' mon'nopo̱i̱ka'. Toto'
huairia oro'taj nama'da ena'ta'
bo'tipakika'ne. Kentaj mo'noktioka'.
Sorotataj hua̱so̱'taj on'tioka'ika'.
Huakutaj on'tioka'ika'. Ken konig
daka' Diostaj mo'noknopo̱i̱ka'po
kenpa'ti di' huayahuaya
mon'maika'po mo'noktioka'ika'.
Konig huakutaj e'tioka'nig a̱'e̱ya̱'po
Diosa mo'nopo'yare'po oknopo̱i̱kay.
9 Diosa castiga e'magka'ta' pakhue'
o̱'e̱po e'manopo'yarea'ta' o'pakika'.
Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po
oro'en Jesucristo Huairia
mo'nigbuey'uyate. 10 Jesucristoa
a'manoeanhuahuikaya'po
mo'nigbuey'uyne. Jesús
e'tiakapotada oro' e'buey'uynayopi'
e'noenayopi' konigti Jesúsere
o'manoeonhuahuika'apone.
11 Konige̱po huayahuaya daka'
yan'batiakpakika'. 'Uruda yanoknopo̱e̱'.
Daka' yan'nigpe̱i̱ka'. Huayahuaya
yan'batia'pakika'. Konig oy Diosen
daka' bo'kika' konigti nogi̱ti nogi̱ti
daka' ya̱g'kikati'.

Pabloa huaknopo̱e̱'eritaj o'maboroay.

12,13 Opuden huaknopo̱e̱'eri
huairi o̱'nepo Jesucristoen
mo'manmadikika'ne kenpa'ti Diostaj
daka' yan'nigpe̱i̱ka' mona'ika'ne.
Kenomeytaj daka' yan'matinopo̱i̱ka'po,
yan'manigpe̱i̱ka'po, kenpa'ti di'
yan'maika'. Kenda ijpakpo konig
i̱ghua'da o'nona'ne, egomey pogomey.
Kenpa'ti huayahuaya bahuadiayikahue'
yanikati'.
14 Huakka'ahuiti baahue'
o̱'nika'. "Yan'baa'." Yan'manika'.
Nogomeypi' nopo'durugpakhue'
o̱'nika'. "Yan'nopo'korea'po
yan'nopo'durugpak." Yan'manati'.
Nogomeypi' sue'da on'nigpe̱i̱ka'.
"Nogi̱ti nogi̱ti yan'noknopo̱e̱po
yan'nigpe̱i̱ka'." Yan'manikati'. Aya'tada
bahuadiayhue'da ya̱'neonhuahuika'.
15 Be'api' dakhuea' e̱gka'nayo
kenpa'ti o̱gkahue' yane'. Huayahuaya
'urunanada yan'mato̱i̱ka'. Aya'tada
huadakda yanika'. 16 Diostaj daka'
yanoknopo̱i̱ka'po yan'durugpakikati'.
17 Kenpa'da yan'tiona'pakonhuahuikati'
Diostaj. 18 Ke'poda e̱'e̱a̱dapi' dakhue'da
e̱'e̱a̱dapi' huadakda e̱'e̱a̱dapi' kenpa'da
Diostaj dakiti ya̱'nona'ika'. Jesucristoen
huaknopo̱e̱'eri mo'e̱nok kenpa'ti Dios
o'paknok dakiti yan'tiona'pakikati'.
19 Diosen Noki̱re̱ga̱ opudtaj
mon'madikika'ne mo'nopo'to̱i̱ka'ne
kenpa'ti bo'tihuapokika'ne. Diosen
Noki̱re̱ga̱ kenda e̱gkika'te "keje'"
ahue' yane'. Diosen Noki̱re̱gtaj "keje'"
ahue'dik yane'. 20 Huamanmadika'eritaj
Diosa daka' o'manopo̱e̱a̱'nok
kenomeytaj yan'manigpe̱i̱ka'. 21 Sue'ada
huamanmadika'eri buttida on'nopo̱e̱po
buttida hua'a on'manmadikika'.
Nogomeynayo nama'da on'manmadika'.
Daka' yan'maknopo̱e̱po, menpa'
buttida onda', nama'dapi' e'manmadika'
o̱'e̱, daka' yan'maknopo̱e̱po buttida
huadik en'manmadika'nayo daka'
yan'maknopo̱e̱po yan'manigpe̱i̱ka'.
22 Dakhuea' e'ka' yan'maenonpo onte'ti
dakhue' e'ka'ta' pakhue' yanikati'.
23 Diosa 'urunopoa'da
mo'manopo'eanhue', huadak
e'nopo̱i̱ka' bo'tihuapokonhue', dakhuea'
e'nopo̱i̱ka'te bo'tihuapokonhue', Diostaj
huadak huakika' mo'tihuapokonhue'.
Jesucristo onte'ti e'tiakde'te opuda̱da

huadakda kagkike'po kan'nopoike'po
kenpa' on'tiona'pakika'ne.
24 Diosa boktie'ea'uyne. Da onahue'
moika'ne. Aya'tada huadak e'kika'
bo'tihuapokika'apone.

**Ta'pota' e'tiona'pak
o'manigdikta'mona'.**

25 Oro'takon motiona'pakika' egomey.
26 Huama'buytaj keyoda
yan'manigdikta'mona'.
27 In beroba' o'nigmadoya'nig aya'
huama'buytaj yan'manati'. Jesús
Huairierea doereada o'nona'ne.
28 Jesucristo Huairia di' yamaika'.
Kenpa'ti yamatinepahui'ika',
opudomeytaj ijmationapakikay,
ken.

2 TESALONICENSES

Tesalónica huaknopo̱e̱’eritaj Pabloa bottaa’ o’manigmadoya’uyate.

Tesalónicaya’ Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eri huakupopakika’eritaj Pabloa nogerea o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Tesalónica hua̱e̱’eri huama’buey huidpoere huadi’da on’ta̱e̱ne. Jesucristo Huairitaj kenpa’ti Apag Diostaj huaknopo̱e̱’eri mo’e̱po bo’kupopakika’. Do Pabloa on’nigmadoya’ne. Do Silvano Timoteomeya̱ on’nigmadoya’ne. [2] Oro’omeyen Apag Dios Jesucristo Huairierea ’urua’da motounhuahuike’ bo’tihuapokonhuahuike’ mo’manopo’noeyike’ opudomeytaj.

Jesucristo e’tiakte Diosa castiga o’magka’apo. Dakhuea’ huaka’eritaj castiga o’magka’apo.

[3] Nogi̱ti nogi̱ti Diostaj ’urunanada moknopo̱e̱nok kenpa’ti huayahuaya nogi̱ti nogi̱ti di’ mo’maika’nok opudomeytaj on’tinopo̱e̱po dakiti, Dios o’tiona’pakikay. Kenpa’ ea’ huadakda o̱’e̱nok, egomey pogomey. [4] Oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria bo’tierikika’ne. Dakhuea’ mogkika’ne. Pai’da e’nopo’unhuada Jesucristotaj oknopo̱e̱batikhue’ mo’unhua’po daka’ moknopounhuahuika’nok kenda durugteda Jesucristoen huaknopo̱e̱’eritaj nogyo̱ nogyo̱ e̱gkupopakika’te o’manbatia’pakonhua’po daka’ o’noknopounhuahuika’ oro’ada o’manbatia’pakonhuay. [5] Konige̱po kenoka’ opudtaj diga̱’ mo’huanopo̱e̱po kenpa’ti diga̱’ mogka’nig’a opuda̱ daka’ moknopo̱e̱ batikhue’da moknopoeonhuahuika’nok Diosa opudtaj daka’ me’noknopo̱i̱ka’ne. Buttida Diosa o’batia’pakapo. Jesucristo kurudya̱’ e’tiakte, “Konige̱po opud daka’ moknopo̱i̱ka’nok opudtaj diga̱’ mogkika’ne. Do’huedsi’po mo’e̱ne.” Diosa mona’apone.

[6] Opudtaj pai’da huamanopo’e̱a̱’eritaj Diosa daka’ o’matinopo̱e̱po kenomaytataj pai’nanada o’manopo’e̱a̱’apo. [7] Nogok Jesús Huairi kurudya̱’ e’tiakte castiga a’magkaya’po e’tiakte oro’omey pai’da huanopo’unhuahuika’eritaj durugda mo’manopo’tounhuahua’apone, Diosere durugda monopo’unhuahuika’apone. Jesús Huairi Diosya’ kurudya̱’ o’huarakpo e’bakpaknopoya’ teyda Diosen huata’moneriere o’huarakapo. [8] Diostaj oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eritaj kenpa’ti Jesucristoen huadak hua’ataj nigpe̱e̱hue’ hua̱e̱’eritaj

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

Jesucristoa o'tiakdepo castiga
o'magka'apo. 9 Jesús Huairia castiga
o'magkadhuahuika'apo. Jesús Huairi
jeynananada kenpa'ti teynanada
o̱'i̱ka'po kenpa'nada ke̱yo̱da Diosa
o'maenapo. 10 Jesús Huairi e'tiakte
aya'ada huaknopo̱e̱'eria opudomeyere
on'me'puke'po 'urua'nanada o̱'e̱ aya'ada
konigti o'huaa'apone. Jesucristoen
huadak hua'a opudomeya̱ oro'taj
mo'pe̱e̱'uynok Jesucristo e'tiakte
kenere mo'unhuahuika'apone.
11 Opudomeytaj o'nigtiona'pakika'po
ke'nen 'urusi'ponig e'mae'
opudtaj mo'bayahue', opudtaj
mo'madurugpake', huadak e'kika'
bo'paknok bo'tihuapokike', teyda o̱'e̱po
bo'tihuapokike' kenpa'ti huaknopo̱i̱ka'
huanigpe̱i̱ka' teyda bo'tihuapokike',
kenpa' o'nigtiona'pakika'ne. 12 Kenpa'
o'nigtiona'pakika'nok 'urunanada
bo'kika', daka' moknopo̱i̱ka', kenda
nogomeya̱ bo'tiahuayika'po Jesús
Huairi 'urunanada o̱'e̱ o'noknopo̱e̱po
on'batia'pakika'apo. Opudomeykon
Jesús Huairien mo'e̱nok huadakda
o̱'nika' aya'ada moknopo̱e̱a̱po. Diosere
Jesucristo Huairiere di' mo'maepo
mo'matinepahui'po 'urunanada
monigkika'apone.

Dakhuea'da huaka'eri huairi o̱'e̱a̱po.

2 1 Oro'en Huairi Jesucristo
o'tiakapo. Kenere
o'kupopakapoy. Jesúsere Diosa
oro'taj bo'kupopaka'apone. Kenda
e'batia'pakta' o'paki, egomey pogomey.
2 Sue'ada nama'da on'batia'pakpo
nama'da mo'nigmadoya'po, do'a
Pabloa on'nigmadoya'ne nama'da
on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi
onte'ti o'tiakdeme' nama'da
on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi
onte'ti o'tiakdeme' e'pe̱e̱'ada i̱da
me'pu'kudhue' yane'. 3 "Jesucristo
Huairi o'tiakdeme'." Nama'da
mona'apone. Kenda manpe̱e̱hue'
yane'. Nogok Jesús Huairi o'tiakapo.
Tiakhued e̱e̱'ted huakkuru aratbut
Diostaj on'huadiayapo kenpa'ti
huabokerek dakhuea'da huaka'eri
huairi o̱'e̱a̱po. Kentaj Diosa castiga
o̱gkadhuahuika'apo. 4 Ke'na dakhuea'
huaka'eria Diostaj diga̱' o'huadiayapo.
Dios e'ketka'takon o'bahuadiayapo.
Donayo huadaknada i̱jje̱y
o'batia'pakapo. Diosen jakyo o'huadpo
"Dios i̱jje̱y," "Do'taj men'nigpe̱i̱ka'," nama'da oa'ika'apo.
5 Kenda opudomeyere i̱jje̱poed
o'nonbatia'pakuyne. Menpa' bokkahuepi'.
6 Oy nogtiada o'paknok dakhuea' huaka'eri
huairi tiakhueddik o̱'e̱. Nogok o'paknok
tiakdik o̱'e̱a̱po. Kenda mo'nopo̱e̱t.
7 Konig i̱re̱gi̱re̱g dakhuea' o'ka'depo oy
dakhuea' huaka'eritaj Diosa o'to̱e̱po
a'ti nogok o'enonapo. 8-11 Kenoka'
dakhuea' huaka'eri huairi o'tiakapo.
Toto' huairia o'tihuapoknok teyda o̱'e̱po
o'tiakapo. Nama'de a'maknopo̱e̱a̱ya'po
'urua'nanada o'kika'apo. Konig tiahuayhue'
o̱'nunhuahuika' kenda o'ka'apo. Nama'da
o'mana'apo. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj
kenpa'da huabueyeritaj dakhuea'da
o'nopo̱e̱po nama'da o'manopo̱e̱a̱'apo.
Kenpa'da on'mabueyapo a'nopo'yareaya'po
Jesucristoen buttida hua'a pakhue' o̱'nenok.
Konige̱po "Nama'da kanoknopo̱e̱'," Diosa
oa'. Kenpa'ti ke'na dakhuea' huaka'eritaj
Jesús Huairia o'tipojpo o'arakapo. Kenpa'ti
Jesús Huairi 'urunanada jeynanada
o'tiakpo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da
o'batikanapo. 12 Ken konig o'ka'po aya'
buttida hua'a oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj
aya' dakhuea' e'ka' huapakeritaj kenpa'da
castiga o'magka'apo.

Tesalónica huaknopo̱e̱'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa o'baktie'ea'uyate.

13 Diosa a'manopo'yareaya'po
huakkuruednanada mo'bae'ea'uyatenok

"Dakiti Dios" tiona'pakika'dik o̱'e̱ne,
egomey pogomey. Jesús Huairied
huadi' mo'e̱ne. Diosen Nokire̱ga̱
mo'nopo'to̱e̱po 'urunopoa'da
mogkika'ne kenpa'ti Jesucristoen
buttida hua'a moknopo̱e̱nok Diosa
mo'nopo'yarea'ika'ne. 14 Diosa
o'paknok Jesucristoen huadak
hua'a o'nonmabatia'pakuynok
moknopo̱e̱'uyne. Jesucristo Huairiere
'urunanada kan'manounhuahuike'po.
15 Opudtaj on'ta̱'unhua'po
daka' o'nonmadikadhuahua'po
kenpa'ti huamanmadika' beroba'te
on'nigmadoyadhua'uyne. Kenda
okbatikhue'da okkahuehue' ya̱'nepo
daka' yanoknopounhuahuika', egomey.
16 Oro'en Jesucristo Huairi kenpa'ti
oro'en Apag Dios o'pakpo oro'omeytaj
di' mo'e̱po mo'nopo'durugpakanhu
ahuika'apone kenpa'ti 'urua'nanada
mogkadhuahuika'apone oro'taj
mo'nopo̱e̱a̱'ne. 17 Ken Diosa 'uruda
huanopo̱e̱yo' mo'nopo'toeonhuahuike'
kenpa'ti huadakda huamanbatia'pakika'
huadak huakika' mon'tihuapokonhue',
ken.

Oro'taj motiona'pakika'.

3 1 Kene'hua̱ya̱' o'nona'pone egomey
pogomey oro'taj yan'tiona'pakika'.
Jesús Huairien e'manmadika' ijhuiti ehue'
manbatia'pakdik i̱jje̱a̱poypi'. Nogyo̱ nogyo̱
manbatia'pakdik i̱jje̱a̱poy. Kenpa'ti konig
opudomey daka' mo'pe̱e̱'uy. Konigti
huakka'ada kan'nigpe̱e̱'po ken konig
yan'tiona'pakika'. 2 Aya'da huaknopo̱e̱'eri
ehue' o̱'nepo huakka'ahuiti dakhuea'
huaka'eri oro'taj dakhuea' e'magka'ta'
on'pakika'nigta daka' yabatioka' Diostaj
motiona'pakikati'. 3 Jesucristo Huairia
kenda ijka'apoy oa'po kenda o'kika'.
Kentayo'da daka' oknopo̱i̱ka'dik o̱'e̱ne.
Opudomeya̱ daka' Diostaj huaknopo̱i̱ka'
daka' huanigpe̱i̱ka' bo'tihuapokapone.
Kenpa'ti toto'en nama'da huanopo̱e̱'taj
bo'tioka'ika'apone. 4 Kenpa'ti kenda
o'noname'ne bo'kika' kenpa'ti
bo'kadhuahuika'apo Jesucristo Huairitaj
oknopo̱e̱po daka' o'tinopo̱e̱y. 5 Diosa
di' o'maika'. Diostaj nogi̱ti di' hua̱i̱ka'
Jesús Huairia bo'tihuapokike'. Kenpa'ti
konig Jesucristo pai'da e'nopo'u̱yada
batikhue'ada daka' o'nigpe̱i̱ka'. Konigti
opudomeykon batikhue'ada daka'
huaknopo̱i̱ka' Jesucristo Huairia
bo'tihuapokike'.

Aypo huabae' yan'baa'ika'.

6 Sue'ada huama'buy aypo
huabae' e'baa'ta' pakhue' o̱'ne.
Kenda o'nonmadika'uynig
nigpe̱i̱kahue' o̱'nika'. Kenomeytaj
huata' yan'maki̱kati'. Jesucristo
Huairi kenda o'paknok o'nona'ne,
egomey. 7 Opudere o̱'i̱ka'po bakahue'
hua̱e̱'eri ehue' o̱'i̱ka'ne. Aypo huabae'
o'baa'ika'ne. Konigti kika'dik o̱'e̱ne
mo'nopo̱e̱t. 8 Be'tapi' aypote huakupe
o'bayokika'ne. Aypo katetehue'
be'api' yokhue'dik mo'e̱nok sikyoeta'
o'baa'ika'ne kenpa'ti huame'noe
o'baa'ika'ne. Huakupe aypotehuapa'
o'bae'ika'ne. 9 Jesucristoen huadak
hua'a o'nonmadikanhua'po katetehue'
aypo boyok ona'dik o̱'neay'uynig'a
kenpa' onahue' o̱'nika'ne. Aypotehuapa'
o'baa'ika'po opuda̱ on'tiahuaypo
kenpa'ti e'baa'ta' bo'pakapet.
10 Opudere e̱'hua̱e̱'oka' "be'api' baahue'
e̱'nika'nayo bapehue'dik ka'ne'."
o'nona'uyne. 11 Opudere sue'ada sigpi'
baahue' o̱'nika'po on'manmahui̱'i̱ka'
o'pe̱e̱y. 12 Baahue' hua̱e̱'eritaj ijmanay,
"Soata'da aypote yan'baa'ika'." Oro'en
Jesucristo Huairi kenda o'paknok
o'nona'ne.
13 Nogomey sue'da huadak
e̱gkika'nayo opudomeynayo
'urunanada ya̱g'kika', batikhue'da
huadaknada ya̱g'kika', egomey
pogomey. 14 In beroba' on'nigmadoya'ne

be'api' e'nigpe̱e̱ta' pakhue' e̱e̱'nayo
kentaj daka' yanoki̱a̱'. Kabire'po
kentaj tiahuayahue'dik yanika'.
15 Takanig oknopo̱e̱hue' ya̱'nepo konig
huama'buytaj enapa' "yanopo'korea'," daka' yan'manikati'.

Ta'pote kene'hua̱ya̱' Pabloa o'mationa'pakuyate.

16 Jesucristo Huairi
huamanopo'noeya̱'eri o̱'e̱po
opudomeytaj kamanopo'noeyike',
menokapi' kamanopo'noeyike',
opudere ka̱i̱ke',
on'tiona'pakika'ne.
17 Do Pablo i̱jje̱po
ijdikta'mona'po do'hued huaba'a
ijmadoya'po konigti aya'
beroba'te ijmadoya'ikay. 18 Oro'en
Jesucristo huairi opudomey
aya'tada daka' kamanigkike'po
ijtiona'pakikay, ken.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

1 TIMOTEO

Huakkuruda Pabloa Timoteotaj o’nigmadoya’uyate.

Pabloa Timoteotaj o’nigmadoya’uyate.

1 1,2 Do Pabloa o’nigmadoya’ne, huadi’da Timoteo. Diosa Jesucristoerea me’ta’mona’uyne. Huadak hua’a kamanbatia’pake’po me’ta’mona’uyne. Diosa oro’omeytaj o’manoeanhuahuika’. Jesucristotaj oro’omey e̱kpo̱e̱’ o’nigi̱ka’ne. Jesucristoen huata’mona’eri i̱jje̱nok, Jesucristotaj iknopo̱e̱denok konig do’hued hueretda huaknopo̱e̱’eri huasi’po o̱’ta̱e̱ne, Timoteo. Oro’en Apag Dios Jesucristo Huairierea ’urunanada megkadhuahuike’ metinepahuiodhue’ menopo’noeyanhue’.

Nama’da en’manmadika’taj yan’batik yamana’, Pabloa ona’uyate.

3,4 Macedonia huadaribayo huaboa’da akhua’deya’po nogi̱ti daka’ o’boroayonpo Efeso huakka’ jakyo ya̱i̱ka’po. Efeso huaknopo̱e̱’eriere sue’da huakka’ahuiti nama’da on’manmadika’ika’ kenpa’ti adhuea’pane’endik batikhue’ada on’batia’pakonhuahuika’. Kenda manmadikahue’ yane’, yamana’. Daka’da oname’ne. Adhuea’pane’endik e’batia’pakonhuahuika’nayo onpapayo’ maboi’dik o̱’e̱ne. Kenda ea’nayo Diostaj eknopo̱e̱’ Diostaj e’nigpe̱i̱ka’ tihuapokhue’dik mo’e̱ne. Akhua’deya’po o’boroayon’uyne.

5 Kenda o’boroayon’uynok ona’po ’urunopo’da kenpa’ti buttida mon’nopo̱i̱ka’po daka’ Diostaj mo’noknopo̱i̱ka’po aratbuttaj di’nanada mon’maika’. 6 Huakkitihue’ huamanmadika’eri huadakda e’mandika’ nopoenkahue’ o̱’nepo nama’da on’batia’pakika’po on’maboi’ika’. 7 Moisésen e’mana’ e’manmadika’ta’ e’pakada Moisésen e’mana’ nopo̱e̱hue’ada o̱’nepo kenomeyen e’manmadika’kon nopoenkahue’da o̱’nepo.

8 Ken Moisésen e’manmadika’ huadakda o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne. Oro’nayo dakhuea’ o’kikay nopo̱e̱’dik o̱’e̱ne. 9,10 Huanigpe̱i̱ka’eritaj kenpa’ti huadak huakika’eritaj Moisésa manahue’ o̱’u̱yate. Dakhuea’ huaka’eritaj manigpe̱e̱hue’ huaka’eritaj Diosa o’paknok Moisésa o’mana’uyate. Dakhuea’ e’ka’ kan’nokote’po kenpa’ti kan’nopo’kore’po o’mana’uyate. Diostaj pakhue’ hua̱e̱’eritaj Diosen hua’a huanigpe̱e̱hue’ hua̱e̱’eritaj dakhuea’ huaka’eritaj Diostaj oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eritaj Diostaj tiona’pakhue’

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

huaẹ'eritaj huaojtaj huayẹtapi'
huarakeritaj idiaypo huabarakeritaj
nogen huatọẹ huabakdejeritaj nog
huabotbokereka' huabakdejeritaj
huabakbereeritaj da huaa'eritaj
buttida ijjay nama'da huaa'eritaj
Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate.
Kenpa'ti nogomey huadak
e'manmadika'taj nigpẹẹhue' ẹẹ'nayo
kan'nopo'kore'po Moisésa o'mana'uyate.
11 Kenda Jesucristoen huadak hua'a
daka' o'manmadika'ikay. Jesucristoen
huadak hua'a kamanmadike'po Diosa
huadak hua'a yamanmadika' mena'po
me'ta'mona'uyne do'taj.

Jesucristoa di' ọ'ẹpo Pablotaj o'tinepahui'uynok konigẹpo dakiti Jesucristotaj ona'uyate.

12 Diostaj do'a daka'
o'nigpẹika'apo Jesucristo Huairia
meknopọẹnok huadak hua'a
huamanbatia'pakonhuahuika'
Jesucristoa bektie'ea'uyne kenpa'ti
teynanada kamanmadike'po
be'tihuapokika'ne. Konigẹpo
"dakiti" yona'ikay. 13 A'nenda
Jesucristoendiktaj ijtidike'ika'uy.
Jesucristoen huaknopọẹ'eritaj
dakhuea'nada ijmagkika'uy kenpa'ti
ijbatidike'ika'uy. Kenda e'kika'tada
Diosa me'tinepahui'po dakhuea'
e'ka' bekkahuea'uyne. Diosensi'po
Jesucristotaj oknopọẹhued ijjẹpo
kenpa'ti nopọẹhue' ijjẹpo dakhuea'
ijkika'uynok Diosa bekkahuea'uyne.
14 Kenpa'ti oro'omeyen Huairia
'urua'nanada megka'nok Jesucristotaj
yoknopọẹpo di' o'maey.
15 Dakhuea' huaka'eritaj
a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po
Jesucristo Diosya' kurudya'
bo'huatiakuyate. Kenda buttida
o'da'ika'. Daka' oknopọẹ'dik
ọ'ẹne. Nogomey sue'da dakhuea'
ẹgkika'tada donayo dakhuea'nanada
ijkadhuahuika'uy. 16 Dakhuea'nanada
e'kika'tada Diosa di' me'ẹpo
me'tinepahui'po me'nopo'korea'uyne.
Aratbuttaj diga'nanada
o'matinepahui'udhuahuika'po Diosa.
Kenda kamanopoeanhuahuike'po
bekkahuea'uyne. Do'taj
dakhuea'nanada huaka'eri ẹẹ'tada
bekkahuea'uyne. Aratbut on'tipẹẹpo
Diosere noeonhuahuika'dik
kanoknopọẹ'po Diosa
menopo'yarea'uyne. 17 Konigẹpo "Dios
Huairia aya'tada o'mananhuahuika',
bueyhue' ọ'ika', kentaj tiahuayhue'dik
ọ'ẹy, kenyo'da hueretda Dios ọ'ẹ,
aya'nanada o'nopọẹ, huadaknanada
'urua'nanada ọ'ika'." Mon'batia'pakika'.
18 Konig do'huedsi'po ọ'taẹne,
Timoteo. "Diosa be'tihuapokika'apone,
yaknopọika'po yanigpẹika'po Diosen
hua'a yamanmadika'," Diosen
huamanbatia'pakeria mona'uyne.
Okkahuehue' yaẹ'. Yanopuenka'po daka'
yaknopọẹpo, 'urunopo'da yanopọẹpo
huadakda yakika'po, me'pukhue'da
buttida hua'a yamanmadikika'.
Nama'da huamanmadika'eritaj
"nama'da manmadikahue' yane'."
yamana'. Ona'ne, sion. 19 Huakka'ahuiti
huadak ijkay nama'da e'nopọẹada
dakhuea' ọgka'uy. Onte'ti
Jesucristotaj oknopọẹhue' ọ'nepo
nama'da o'noknopọẹ'uy. 20 Himeneo
Alejandroere huabokerek ọ'nepo
ken konig ọgka'uyate. Huadak ijkay
e'nopọẹada dakhuea' ọgka'uy. Diostaj
dakhuea' onahue'dik huaboa'da
kanopọẹtpake'po castiga kamagke'po
toto' huairitaj ijbayok'uy.

Konig e'tiona'pak Pabloa o'manmadika'uyate.

2 1 Huakkuru huakka'
ijpakpo ijmanay.
Yan'mationa'pakika' ijmanay. Aya'
aratbuttaj "yamatinepahui'po,"

"yabatihuapokika', Dios" "dakiti,
Dios" mon'mationa'pakika'.
2 Gobierno huairia oro'omeytaj
huadiayhue' mo'ẹ'po, kenpa'ti
oro'omey 'uruda a̱'ẹya̱'po,
oro'omeya̱ a'manopo'noeyaya'po,
Diosenyo'da a'kikaya'po, huadak
a'kikaya'po, gobierno huakhuairitaj
mon'mationa'pakika' kenpa'ti aya'
huairitada mon'mationa'pakika'. 3 Ken
konig e'mationa'pakika' huadakda
o̱'ẹ. Diosa kenda o'pak. Diosa oro'en
huamanopo'yarea'eri o̱'ẹpo kenda
o'pak. 4 Aya'tada e'manopo'yarea'ta'
o'pak kenpa'ti buttida hua'a
Jesucristotaj aya'da eknopo̱ẹ'ta'
bo'tipakika'ne. 5 Diosyo'da huadakda
o̱'i̱ka'. Jesucristo nogbokerektida o̱'ẹpo,
huamanopo'noeya̱'eri o̱'ẹpo ke'nayo'da
Diostaj manopo'noeya'dik mo'ẹne. 6 Ken
Jesucristo huabokerek o̱'ẹpo aya'tada
dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po
kenpa'ti castiga e'ka'taj a'batiokaya'po
o'pakpo mo'nigbuey'uyate. Kenoka'
Diosa o'pakdepo kenda moknopo̱ẹa̱'uy.
7 Kenda a'manbatia'pakya'po
Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti
me'ta'mona'uyne. Nog aratbutte
Diosa me'ta'mona'uyne. Nog aratbut
kanoknopo̱ẹ'po Jesucristotaj buttida
hua'a yamanmadika' mena'uyne.
Jesucristotaj yoknopo̱ẹpo buttida ijjay.
Da ahue' i̱jjẹy.
8 Konigẹpo meyo̱pi' aratbut
o̱gkupopakpo Diostaj a'batadi'keaya'po
o̱gkupopakpo huabokerek
yan'tiona'pakika'. 'Urunopo'da
konig dakhuea' kikahue' ya̱'nepo
yan'tiona'pakika'. Kenpa'ti huadiayhue'
ya̱'nepo, maboyhue' ya̱'nepo Diostaj
yan'tiona'pakika', kenda ijpakpo ijjay.
9,10 Kenpa'ti ettone' huaknopo̱ẹ'eriere
ẹgkupopakya' daka' kanotike'po, sue'da
huadak yudtaj kanotike'po. 'Uru yudtaj
huabokereka me'nontiahuayye'po
othue' ka'nike'. Diosen o̱'nenok
huadaknanada kan'kike'po.
'Urua'nanada huakuhuij a̱'ẹya̱'po
ijhue'da kumorẹtkadhuahuikahue'
ka'ne'. Kenpa'ti siro oro huaka' kenpa'ti
sakbij huakka'tenanada ẹẹ'tada
kenpa'ti yudtaj huakka'tenanada
ẹẹ'tada othue' ka'nike'po i̱jjay.
11 O̱gkupopakpo ettone' soata' ka'ne'po
huadak hua'ataj daka' kan'pẹẹ'po
huaknopo̱ẹ'eri huairitaj kan'nigpẹẹ'.
12 Ẹgkupopakte ettone'a̱ huabokerektaj
manmadikahue' ka'ne'. Konig huairia
manahue' ka'ne'. Utaka' ka'ne'. Ijjay.
13 Konigẹpo huakkuruda Adántaj
o'ka'uyate Diosa. Ta'pota' Evataj
o'ka'uyate. 14 Toto'a da ena'te Adán
dakhuea' kahue' o̱'u̱yate. Toto'a
da ena'te ettone'nayo o'nigpẹẹpo
dakhuea' o'ka'uyate. Diostaj nigpẹẹhue'
o̱'ẹpo dakhuea' o'ka'uyate. 15 Ettone'
Diostaj o'noknopo̱ẹpo onsi'popakpo
Diosen durugda o̱'neonhuahuika'apo.
Nogomeytaj di' o̱'nepo, Diosen
daka' o̱gkika'po, daka' on'nopo̱ẹpo
daka' o̱gkika'po, Diostaj daka'
o'noknoponhuahuika'po Diosere
durugda o̱'neonhuahuika'apo.

Huaknopo̱ẹ'eritaj huamato̱ẹ'eri huairi konig ẹ'dik o̱'ne.

3 1 Huaknopo̱ẹ'eritaj huamato̱ẹ'eri
huairi ẹẹ'ta' e'paknayo be'api'
huadak ẹ'dik o̱'ẹ. Huaknopo̱ẹ'eritaj
huamato̱ẹ'eri huairi huadik o̱'ne
obispo. Huaknopo̱ẹ'eritaj huamato̱ẹ'eri
huairi 'urunanada o̱gkika' o'nopo̱ẹy.
Kenda buttida o̱'ẹ. 2 Konigẹpo
huaknopo̱ẹ'eritaj huamato̱ẹ'eri huairi
huadakda ẹ'dik o̱'ne. Huadak o̱'nenok
huaknopo̱ẹ'eria dakhuea' huaahue'dik
o̱'nika'. Nogtida ettone' hua̱to̱ẹ to̱ẹ'dik
o̱'ne. Sue'da katetapi' huapakeri ẹ'dik
o̱'ne. Huakka' huamai'hu̱ẹ mayhue'dik
o̱'ne kenpa'ti katepi' o'ka'po daka'
o'nopo̱ẹpo kadhua'dik o̱'ne. 'Uruda
kika'dik o̱'ne. Huadakda o̱'ne nogomeya̱

on’maknopoika’. Huaknopoe’eritaj
huamatoe’eri huairi esoeri
huaknopoe’eritaj batokudika’dik o’ne
jakyo. Apagba’ ’uruda manmadika’dik
o’ne. 3 Huamai’hue okkudahue’
ika’dik o’ne. Huabatuktukeri ehue’dik
o’ne. Huamanoeynoeyeri e’dik
o’ne. Huakupe engaña e’magka’ta’
eretpakhue’dik o’ne. Sonnopo’da
e’dik o’ne. 4 Huaknopoe’eritaj
huamatoe’eri huairi ke’nen huabettaj
ke’nen huatoe’taj huasi’poeretaj daka’
matoika’dik o’ne. Daka’ manika’dik
o’ne. Ke’nensi’poa daka’ nigpeika’dik
o’nepo huaojtaj daka’ oknopoepo
onika’dik o’ne. 5 Huabokerekpi’
huatoe’taj huasi’poeretaj daka’
matoehue’dik ee’nayo kenpa’ti
huaknopoe’eritaj daka’ matoehue’dik
ya’neapet. 6 Jesucristotaj huaboa’da
eknopoe’nayo ke’na hueretda
huaknopoe’eritaj huamatoe’eri huairi
ehue’dik o’ne. Konig a’nennanada
toto’ huiri nama’da o’nopoe’uyate.
’Urunanada ijjey nama’da o’nopoe’uyate,
konigepo Diosa castiga o’magka’po
tototaj o’maen’uyate. Kenpa’ti hueretda
huaknopoe’eri huamatoe’eri huairi
huaboa’da eknopoeada nama’da
huadakda ijjey nopoe’dik o’neapo.
Dakhue’api’ ka’dikpi’ o’neapo. 7 Kenpa’ti
huadakda o’kika’ oknopoehue’
huae’eria oknopoe’dik o’ne. Kenpa’
oknopoehue’ ee’nayo huairitaj dakhuea’
hua’adik o’ne. Kenpa’ti toto’ huairia
engaña ka’dik o’maeapo.

Huaknopoe’erien huatihuapokeri huairi konig e’dik o’ne.

8 Jesucristotaj huaknopoe’erien
huatihuapokeri huairi, diáconos
o’nepo ’uruda kika’dik o’ne. ’Uruda
daka’ nopoika’dik o’ne. Nogpa’ nogpa’
huaa’eri ehue’dik o’ne. Huakka’
huamai’hue mayhue’ o’nika’. Huakupe
engaña e’magka’ eretpakhue’dik o’ne.
9 Jesucristotaj buttida hua’a Diosa
mo’nopoea’uyne. Oro’a oknopoey
huaknopoe’erien huatihuapokeri
huairikon daka’ oknopoe’dik o’ne.
’Urunopo’ada oknopoe’dik o’ne.
10 Diáconostaj oktie’ea’hued kenomeytaj
daka’ yan’batiahuayonhua’po
yan’matinopoepo huadakda e’ne’nayo
huaknopoe’erien huatihuapokeri
ka’ne’po. 11 Kenomeyen huatoekon
’uruda kika’dik o’ne. Ettone’en
huanopo’a daka’da o’noknopoepo
kika’dik o’ne. Huamahuia’eri
ehue’dik o’ne. Huamai’hue huapakeri
ehue’dik o’ne. Daka’ huanopoe’eri
e’dik o’ne. Nama’da ahue’da ke’nen
hua’a kenda huakika’eri e’dik o’ne.
12 Huaknopoe’erien huatihuapokeri
huairi nogtida ettone’ huatoe toe’dik
o’ne. Huatoe huasi’poeretaj daka’
matoika’dik o’ne. 13 Jesucristoen
huaknopoe’erien huatihuapokeri huairi
’uruda en’tihuapokika’nayo huadakda
o’ne aratbuta on’tinopoeapo. Kenpa’ti
nogiti daka’ on’nopoepo Jesucristoen
huadak hua’a on’manbatia’pakapo.

Buttida hua’a Diosa moknopoea’uyne ’urunanada o’e.

14 Onte ida ijhuahua’apetdapi’
Timoteo. In o’nigmadoya’nig
15 ijhue’tada e’huahua’nayopi’
Jesucristotaj huaknopoe’eri huairi
be’a ya’neapet huabaktie’ea’ kenda
a’nopoeaya’po ontaj o’nigmadoya’ne.
Oro’omey Diosen aratbut o’ey. Ken Dios
o’noeonhuahuika’po kenpa’ti buttida
hua’a daka’ mo’tounhuahuike’. Kenpa’ti
buttida hua’a’a daka’ bo’tioka’ika’ne.
16 Buttida Jesucristoen hua’a Diosa
moknopoea’uyne ’urua’nanada o’e.
A’nenda nopoehue’ o’ika’uyne.

Kurudya’ Dios o’si’poe’uyate
aratbutenso’nigda. Jesucristo
kenpa’da huadak o’ika’po
kenyo’da buttida oa’ika’. Diosen

Nokirega mo'nopoea'uyne.
Diosen huata'moneria
on'tiahuayika'po daka'
on'tihuapokonhuahuika'uyate.
Jesucristoen huadak hua'a aya'
aratbuttaj aya' huadaribaya'
on'manbatia'pakonhuahua'de.
Nogbaya' nogbaya' nogdari
nogdaribaya' aratbut Jesucristotaj
o'noknopounhuahuika'de. Kurudyo
onte'ti o'hua'uyate.

Nogok huaknopoe'eri hueretda eknopoe' o'noknopoebatikapo. Nama'da eknopoe'kon on'pakapo.

4 [1]Nogok Jesucristotaj hueretda
eknopoe' huakka'ahuiti
o'noknopoedenig'a o'noknopoebatikapo.
Onte'ti Jesucristotaj oknopoehue' o'neapo.
Da huaa'eri toto' nokiregtaj on'peika'apo.
Toto'en nama'da huamanmadika'eritaj
on'nigpeonhuahuika'apo. Diosen Nokirega
kenda daka' mona'uyne. [2]Da huaa'ika'eri
da ijjaya' nopoehue' o'epo nama'da
on'manmadika'apo. Huakka'ahuiti
on'manigpeonhuahuika'apo.
[3]"Toepakhue'dik yane'." Nama'da
on'mana'ika'. Kenpa'ti "nogda nogda ojpai'
aypopi' bapehue' yanika'," on'mana'apo.
Kenda nama'da on'mana'apo. Diosa ken
ojpai' aypoere o'ka'uyatenok Jesucristotaj
huaknopoe'eri buttida huaknopoe'eri
o'nepo Diostaj dakiti o'nona'depo aypo
ojpai'eritaj kan'bape'ike'. [4,5]Kena'po Diosa
aya'tada o'ka'uyatenok aya'da huadakda
o'e. "Huadak o'e." Diosa oa'uyate.
Kenpa'ti dakiti Dios mon'tiona'pakdepo
mon'bape'. Bapokhue' ehue'dik o'ene.

Jesucristoen huamanmadika'eri daka' nopoika'dik o'ne. Huadak oknopoika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne.

[6]Efeso jak huaknopoe'eri
huama'buytaj kenda daka'
yamanmadika'. I'manmadika'po
Jesucristoen 'uruda i'nigpeepo
huadak hua'a iknopoepo Diostaj
nogiti teynopo'da i'eapo. Kenpa'ti
buttida eknopoe' daka' iknopoepo
Diostaj 'urunopo'da i'ika'apo.
[7]Sue'da huamanmadika'eriomey
nama'da on'manbatia'pakonhuahua'.
Konig judío adhuea'pane'
on'manbatia'pakonhuahua'.
Kenomeytaj manigpeehue' yae'. Diostaj
yamationa'pakika'. Diosenyo'da
yakikati'. [8]Huaso' a'teypakya'po
e'kete'nayo sue'da huadak mo'ea'ne.
Diostaj o'nigpeika'po huadaknanada
mo'ea'ne. Diostaj o'nigpeika'nok oy
Diosa bo'tihuapokne. Durugda o'ikay
kenpa'ti nogok Diosere durugnanada
o'noeonhuahuika'apoy. [9]Kenda
buttida o'e. Aya'ada oknopoe'dik
mo'ene. [10]Konigepo Diosen diga'da
o'kikay kenpa'ti oro'taj e'tidi'kudhua'te
diayhue' o'epo daka' o'nigikay.
Kena'po Dios huanoeonhuahuika'eri
o'e daka' oknopoey. Aya'
hueretda huaknopoe'eritaj Diosa
o'manopo'toeonhuahuika'po
o'nopo'noeanhuahuika'apo.
[11]Kenda yamana'ika' kenpa'ti
yamanmadikika'. [12]'Urudikyo'
yabatia'pakika'. Huaknopoe'eria ontaj
bo'tiahuaypo konigti huadakdikyo'
batia'pakdik o'neapo. Huadakyo'
yakika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti
huadakyo' kika'dik o'neapo. Diostaj
aratbuttere di' yamaika'. Ontaj
bo'tiahuaypo konigti di' on'maeapo.
Cristoen nokirega 'urunopo'da yaika'
kenpa'ti daka' yaknopoika'. Ontaj
bo'tiahuaypo 'urunopo'da o'nika'apo
kenpa'ti daka' o'noknopoika'apo. Sue'da
huatone'mon ee'pi' ontaj nigpeedik
o'neapo. [13]A'ti ijhuahua'apoy. Ontaj
huatiakhued ee'te huaknopoe'eri
egkupopakte Apag Diosba' yamanika',
yamaboroay'ika', yamanmadikika'.
[14]Diosen Nokirega huaknopoe'eri

huairitaj o'manopo̱e̱a̱'nok "Diosa be'tihuapokika'apone, e'maboroay', e'manmadika', e'mato̱e̱' kenda be'tihuapokapone." Huairia bo'tibata'te'po mona'uyne. Kenda okkahuehue' ya̱e̱po mepu'kehue' i̱'e̱po daka' yamaboroay'ika'.

15 Kenda huairia mona'uyne kenda yanopo̱i̱ka'po daka' yakika'. Nogi̱ti nogi̱ti 'uruda Diosen i'kika'nok aya'ada tiahuaydik me'ne'po.
16 Dakhuea'pi' i̱jkay huata' yatinopo̱i̱ka'. Menpa' nama'dapi' ijmanmadikay huata'da yatinopo̱i̱kati'. Daka' yanopo̱e̱po 'urunanada Diosen hua'a yamanmadikika'. Kenda e'kika'nayo Diosere durugda i'noeonhuahuika'apo. Ontaj huanigpe̱i̱ka'erikon Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

Huaknopo̱e̱'eritaj monig magka'dik o̱'e̱ne.

5 1 Huaknopo̱e̱'eritone'taj i̱ghua' onahue' ya̱e̱po konig huadi' huaojtaj enapa' daka' yamaboroay. Huabokerek sue'da huatone'mon hua̱e̱'eri konig huama'buytaj enapa' 'uruda yamaboroay'ika'. 2 Ettone'tone'taj konig o̱'nen hua̱ye̱taj enapa' daka' yamaboroay'ika'. Kenpa'ti mune'yo̱taj konig huaidpotaj bokerekbohue' ya̱e̱po daka' yamaboroay.

3 Ayhuatone'en huabet ehue'da o̱'ta̱e̱'nok konig pai'da e̱e̱'o̱k ayhuatone'taj katepi' kan'bayokike' huaknopo̱e̱'eria. 4 Bepi' ayhuaen huasi'po e'kerekde' hua̱yo̱bupi' e'kerekde' e'tamaenayo huasi'po hua̱yo̱bupi' huaojen hua̱ye̱ereen a'nen mo'nigbae'ika'uynig huakka'da dehuea' o̱'ne. Huaojtone'taj hua̱ye̱tone'tapi' kan'tihuapokike' Diosa kenda o'paknok kan'bayokike'. 5 Ken ayhua huabet to̱e̱hue'da konig pai'da o̱'nepo Diosa be'tihuapokapone on'nopo̱e̱po, kenpa'ti huame'noe sikyoere Diostaj on'tiona'pakika'. Kenomey hueretda ayhua o̱'ne. Kenomeytaj huaknopo̱e̱'eria kan'batihuapokike'.
6 Nog ayhuanayo hua̱'enda diga̱'da o'deretpakika', huakka'da o'deretpakika', kenomeynayo konig nopo'noeyhue' o̱'ne. Hueretda ayhua ehue' o̱'nenok batihuapokhue' ka'nike'.
7 Kenda huaknopo̱e̱'eritaj yamana'. Ayhuaensi'poapi' huayayoapi' katepi' aypopi' yan'bayokika'. Yamana'. E'bayokika'nayo be'api' dakhuea' bahuaahue'dik o̱'neapo. 8 Huabet konig pai'da huapane'tone'pi' huamamatone'pi' kenpa'ti hua̱ye̱ ayhuapi' pai'da e̱'ta̱e̱tada be'api' daka' mato̱e̱hue' e̱e̱'nayo kennayo dakhue'nanada o̱'e̱. Kenomey nama'da Diostaj o'noknopo̱e̱nig'a konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri nogi̱tinada dakhuea'nada o̱'ne.

9,10 ¿Huaknopo̱e̱'eria be' ayhuatataj aypo yudtapi' bayokika'dik ya̱'ne? Pai'da ayhua huatone'nada konig sesenta nogi̱tipi' huabayok e̱e̱'nayo, nogtida hua̱to̱e̱ e'to̱e̱'uynayo, "huadakda o'kika'," aratbuta en'batia'paknayo, ke'nensi'potaj daka' e'mato̱e̱'ika'uynayo, esoeri huaknopo̱e̱'eritaj jakyo e'batokudika'nayo, pai'da huaknopo̱e̱'eritaj e'tihuapokika'nayo, dakhue'taj e'matinoikame'nayo, kenpa'ti katepi' nogda nogda huadak e'kikame'nayo kenomey ayhuataj aypo yudtapi' huaknopo̱e̱'eria kan'bayokike'.

11 Ayhua sesenta huabayok ehued e̱e̱'taj aypopi' katetapi' bayokhue' kan'maike' huaknopo̱e̱'eria. "Onte'ti to̱e̱pakhue' i̱jje̱po Jesucristotayo'da ijnigpe̱i̱ka'apoy," ea'ada huabokerektaj e'mune'bo' o̱'nepo Cristotaj o'nendepo onte'ti e'to̱e̱pakta' yan'pakapetpi'.
12 Ke'nada on'dikjenonpo dakhuea'da o̱gka'. Aya'ada on'tipe̱e̱a̱po dakhuea'da o'ka', bahuaa'dik o̱'neapo. 13 Kenpa'ti

kenomey ayhuataj e'bayokika'nayo
katepi' kahue'dikda o̱'neapo. Nog jak
nog jakyo on'hua'epo, on'mahui̱'ia̱'po
nogtaj nogtaj nama'da on'bahuaa'apo.
14 Konige̱po ayhua huatone' ehued
e̱e̱'ted kan'to̱e̱pakpo kansi'popakpo
ta'ba jakeretaj daka' kan'mato̱e̱'.
Huadakda o̱gkika'nok oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eriomeya̱ sigpi' dakhuea'
bahuaahue'dik o̱'neapo ijnopo̱e̱y.
15 Toto' engaña e̱gkak huakka'ahuiti
ayhua Jesucristotaj e̱'nigpe̱e̱i̱ka'ada
o̱'nokbatikpo toto'takon on'nigpe̱e̱depo.
Cristotaj o'noknopo̱e̱batikme'te.

16 Huabokerek ettone'pi'
huaknopo̱e̱'eri o̱'nepo pai'da ayhua
huabeta en'ta̱e̱'nayo yudtaj kenpa'ti
aypo kan'bayokike', huaknopo̱e̱'eri
huakupopakerianayo aya'ada
bayokhue'dik ka'nike'. Nog
huerettayo'da ayhuataj bayokika'dik
ka'ne'.

17 Huaknopo̱e̱'erien huairi
huadakda huaknopo̱e̱'eritaj huadak
hua'a e'mana'ika'nayo dakhuapa
kan'bayokike'po huaknopo̱e̱'eria
kenpa'ti huadak o̱'ne kan'matinopo̱i̱ke'.
E'manbatia'pakika'nayo kenpa'ti
e'manmadikika'nayo nogi̱ti dakhuapa
kan'bayokike'. 18 "Vacapi' huakidtaj
trigokidpi' on'ti̱o̱gkubere'epo
on'tikaa'ika', hua̱o̱jpataj tinukuhue'dik
ka'ne'. Vacaa sue'pi' huakid bapika'dik
ka'ne'." Kenpa'ti "Huanaba'taj
dakhuapa bayokika'dik ka'ne'."
Kenda Apagba'a o'mana'nok konigti
huairitaj dakhuapa kan'bayokike'po
huaknopo̱e̱'eria.

19 Huaknopo̱e̱'erien huairitaj
"Dakhuea' o'ka'," nogtiadapi'
e'huaa'nayo pe̱e̱hue'dik ka'ne'.
"Dakhuea' o'ka'," botta'a bapa'api'
en'huaakda pe̱e̱'dik ka'ne'. 20 Huairia
dakhuea' o̱gka'nok batikhue'da
o̱gka'nok aya' huaknopo̱e̱'eria
onpe̱e̱depo "Nama'da boka'.
Yan'nopo'korea'po onte'ti huadakda
ya̱g'kika'." O̱'na i̱ghua' yamana'.
Aya'ada mo'pe̱e̱po onme'pukpo
dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o̱'neapo.
21 Diosa men'tiahuayne, Jesucristoa
men'tiahuayne. Diosen huata'moneria
kurudya̱' bo'tiahuayne, i̱ghua'da yonay.
Kenda huaboa'da o'nigmadoya'ne
huadakda yanopo̱e̱po, yakikati'.
Hua̱'enda yapakpo kikahue' ya̱e̱'. O̱'nen
huadi'taj matinepahuihue' ya̱e̱po yaka'.
Aya'tada konigti yakikati'. 22 Daka'
ya̱'nako̱kienpo huaknopo̱e̱'erien
huairi hua̱e̱' bae'dik ya̱e̱'ika'. I̱da
maki̱e̱a̱hueda̱da baehue' ya̱i̱ka'. I̱dada
maki̱e̱a̱hue'ada e'bae'nayo dakhuea'
ka'dikpi' ya̱'net kenpa'ti nama'da o'baey
nogomeya̱ mo'tinopo̱e̱a̱pet. Huadakda
o̱'e̱ yatinopoeonhuahuika'po nama'da
kikahue' ya̱e̱'. Dakhue'en kikahue' ya̱e̱'.
Huadakyo' yakika'.

23 Nogok nogok o̱'nen huadapo
dakhue' i̱'i̱ka'nok kenpa' i̱'i̱ka'nok
hue̱'e̱y sue'da vinoere yakmayikati'.

24 Aratbuta en'tiahuaytada sue'da
huakka'a dakhuea' o̱gkika'. Dakhuea'
o̱gkika' aya'ada on'matinopo̱e̱.
Dakhue'da o̱gkika' e'tinopo̱e̱'nayo
konig huaknopo̱e̱'erien huairi hua̱e̱'
baehue'dik ya̱e̱'. Aratbuta tiahuayhue'
e̱e̱'te nogomey konig i̱re̱gi̱re̱g dakhuea'
o̱gkika'nok menpa' dakhuea' o̱gkikapi'
menpa' huadak o̱gkikapi' daka'
yamaknopo̱e̱po. Daka' yabatiahuayika'.
Dakhuea' o̱gkika' e'matinopo̱e̱'nayo
kentaj huairi hua̱e̱' baehue' ya̱e̱'.
25 Kenpa'ti aratbuta en'tiahuaytada
huabokerekpi' huadakda o̱gkika'.
Kenda aya'da on'tinopo̱e̱po huairi
hua̱e̱' bae'dik ya̱e̱'. Soatayo' huadakda
e̱gkikapi' nogok huadakda o̱gkika' aya'
on'matinokotdepo huaknopo̱e̱'erien
huairi hua̱e̱' bae'dik ya̱e̱'.

6 1 Huakka'ahuiti huairien
huanaba' huaknopo̱e̱'eri
o̱'ne. Aya'ada huanaba' huairitaj

’uruda kan’manigkike’. Huairi
oknopoehue’ huae’eri o’epi’ daka’
kan’tinopoike’ huadiayhue’ ka’nike’,
daka’ kan’nigpeike’. Ken konig
egkika’nayo aratbuta huanaba’taj
on’batiahuaypo Diosendiktaj
tidikehue’ o’neapo kenpa’ti Jesústaj
huadak hua’a tierikikahue’ o’neapo.
2 Huairi huaknopoe’eri ee’nayo “Do’ed
huama’buy huairi sue’da huadak
tinopoe’dik ijjepo kenpa’ti sue’da
nigpeedik ijjey,” huanaba’a ahue’ ka’ne’.
Diosa huairitaj di’ o’taenok kenpa’ti
huairi huaknopoe’eri huama’buy o’enok
nogiti nogiti huadak kan’tihuapokike’
kan’nigpeike’. Kenda yamanmadika’
kenpa’ti yamana’. Huaknopoe’eritaj
yamana’.

Diostaj e’nigpeika’ huadakda o’enok durugnopo’da o’neonhuahuika’apo.

3 Sue’mon huamanmadika’eri
Jesucristo Huairitaj buttida
e’manmadika’taj e’nigpeeta’
pakhue’ o’nepi’ kenpa’ti Diosen
huamanmadika’ pakhue’ o’nepi’
nogpa’da e’manmadika’ta’ e’paknayo
kenomey konig o’ne on’batia’pakapone.
4 Kenomey huakka’da ijnopoey
nama’da on’nopoenig’a nopoehue’
o’ne. Dakhue’nopoada nogpa’
nogpa’ nama’da e’batia’pakta’
o’deretpak. Huadiktaj e’batia’pakta’
o’deretpaknok kenomeytaj on’peepo
on’bahuadiayogka’apo, huayahuaya
dakhuea’ on’mana’apo, on’mahui’ia’apo
nama’da huayahuaya on’matinopoeapo.
5 Kenpa’ti nama’da huamanmadika’eria
huayahuaya on’maboyika’apo.
Nama’da huanopoe’eritaj kenpa’ti
buttida hua’a nopoehue’ huae’eritaj
on’maboyika’apo. Diosen eka’nayo
huakka’da katepi’ ijmatoeapoy nama’da
on’nopoe. Kenomeytaj yabakhuati’.
6 Huakka’ katepi’ e’matoe’ta’
pakhue’ o’epo Diosen e’kika’nayo
durugnanada o’unhuahuika’apone.
7 Ken e’si’poe’te katepi’ matoehue’da
o’uyne kenpa’ti o’bueydepo sigpi’
tohuahue’dik o’eapone. 8 Huakka’da
katepi’ matoehue’ e’eada aypo
yudtaereyo’da o’toepo durugnada e’dik
o’eapone. 9 Nogomeynayo huakka’nada
e’matoe’ta’ o’deretpaknig’a nama’da
nogda nogda bae’dik ya’neapet.
Toto’taj nama’da yan’nigpeeapetpi’.
Kenpa’ti nogta’ nogta’ yan’deretpakpo
dakhuea’ yagka’apetpi’. Diosa castiga
o’magka’po kenpa’da o’maenapo.
10 Be’api’ huakupeta’ on’eretpakpo
nogda nogda dakhuea’ ogkika’apo.
Huakka’ahuiti huakupe o’deretpakpo
nama’da ogka’depo Jesucristotaj
o’noknopoedenig’a o’nokbatikdepo
pai’nanada on’nopo’unhuahua’.

Jesucristotaj daka’ yanigpeika’po yaknopoika’.

11 Onnayo Diosen huanigpeika’eri
i’enok, Timoteo, kenda huaboa’da
ona’ne kahue’ yae’, dakhuea’
kahue’ yaika’. Huakka’ yapakpo
huadakda yakika’, Diostaj di’ yaepo
daka’ yanigpeika’, Diostaj daka’
yaknopounhuahuika’, aya’tada
di’ yamaika’, huaknopoe’eriapi’
dakhuea’ egka’nayo huadiayhue’
yaepo daka’ yaknopoepo yamana’.
12 Oknopoehue’ huae’eria e’tieriknayo,
batikhue’ yae’. Dakhuea’ e’ka’ta’
e’paknayo kahue’ yae’. Jesucristotaj
daka’ yaknopounhuahuika’po
Diostaj yanigpeika’. Diosere
durugda ijnoeonhuahuika’apoy diga’
yaknopoika’. Huakka’ aratbut on’peepo
“Ijnopo’kore’uypo Jesucristotaj
yoknopoikay,” o’na daka’ e’mana’te
“Doere yanoeonhuahuika’.” Kenpa’
Diosa menuyne. 13,14 Diosa aya’tada
o’manoea’ika’. Poncio Pilatotaj
Jesucristoa me’pukhue’ada “Judíoen
Huairi ijjey,” buttida ona’ne. Diosen

hua'a yanigpe̱i̱ka'. Aya'da ona'denig
daka' yakika'. "Dakhuea' i'ka'," be'api'
onahue'dik mo'e̱ne. Jesucristo Huairi
tiakhued e̱e̱'ted huadaknada yakika'.
15 Nogok Diosa o'pakdepo o'ta'mona'apo
Jesucristotaj o'batiahuay'ea'apo.
Dios huamadurugpaka'eri o̱'e̱po
kenyo'da huamananhua' huairitone'
o̱'i̱ka'nok. Kenpa'ti teynanada
o̱'i̱ka'. Aya' gobiernoen huairi
o̱'e̱. Huamata'mona'erien huairi
o̱'e̱. Diosnayo huaboro' huairida
o̱'i̱ka'. 16 Diosyo'da bueyhue'dik
o̱'e̱po o'noeonhuahuika'. Huakjeyyo
o'noeonhuahuika'. Ke̱yo̱ be'api'
huahuahue'dik o̱'e̱ne. Kenpa'ti Diostaj
nogtiapi' aratbuta tiahuayhue'da
o̱'nika'. Oydapi' tiahuayhue'dik
o̱'nika'. Ke'nayo'da huadaknanada
o̱'i̱ka' aya'ada kan'batia'pakike'.
Kentaj kan'nigpe̱i̱ke' aya'tada Diosa
kamananhuahuike'po.

17 Huakka'da huamato̱e̱'eri huairitaj
yamanati'. "Huakka' ijmato̱e̱y,
huairi i̱jje̱y, huadak i̱jje̱y." Huata'da
tinopo̱e̱hue' yane', yamanati'.
"Huakka' ijmato̱e̱y katetapi'
me'pukehue'dik i̱jje̱y," nopo̱e̱hue'
yane', yamanikati'. Menokapi' kenda
mato̱e̱hue'dikda ya̱'neapet. "Oro'taj
bo'tihuapokika'po Diosa dakhuapa
bo'yokika'ne. Diosa dakhuapa
beyokika'apone," yanoknopo̱i̱ka'.
Yamana'. 18 "Nogomeytaj huadakda
ya̱g'kika', yan'batihuapokikati',
daknopo'da ya̱'nepo yan'bayokikati'."
Kenda yamanika'. 19 Ken konig
e̱gkika'nayo Diosa 'urua'nanada
o'mato̱i̱ka'apo kenpa'ti Diosere
durugnanada on'noeonhuahuika'apo.

Ta'pote kenpa'da
Timoteotaj ona'uyate.

20 Diosa 'urudikda huakka'
me'nopo̱e̱a̱'uyne. Daka' yadikto̱i̱ka'.
Daka' yanigpe̱i̱ka'. Daka'
yamanmadikika'. Nogomey
nama'da en'manbatia'pakonhua'te
pe̱e̱hue' yamaika'. 'Urunanada
o'nopo̱e̱y nama'da on'batia'pakika'.
21 Kenomey 'urunanada ijnopo̱e̱y
on'nopo̱e̱nig'a onte'ti Diosen
hueretda eknopo̱e̱' oknopo̱e̱hue'
o̱'ne. Kenomeytaj pe̱e̱hue' yamaika',
Timoteo.

Ontaj Diosa daka' me'tounhue'.

2 TIMOTEO

Onte’ti Pabloa Timoteotaj o’nigmadoya’uyate.

Pabloa Timoteotaj o’nigmadoya’uyate.

1 1,2 Huadi’da Timoteo, do Pablo o’nigmadoya’ne, sion. Ontaj Jesucristoen huadak hua’a o’nigbatia’pakme’ne. Iknopo̱e̱po o’nigpe̱e̱me’nok konig do’huedsi’po o̱’ta̱e̱ne. “Jesucristotaj aya’ada o’noknopo̱e̱po aya’ada on’nigpe̱e̱po Diosere on’noeonhuahuika’apo.” Diosa be’pakpo do’taj bektie’ea’uyne, “Jesucristo huadak hua’a aya’tada yamanbatia’pakika’.” Mena’po nogbayo nogbayo nog aratbuttaj Diosa me’ta’mona’uyne. Ontaj sion ijtiona’pakikay. “Apag Dios Huairia Jesucristoere ’urunanada katiokike’po, katinepahuike’po, kenpa’ti kanopo’noeyike’po,” o’tiona’pakika’ne, sion.

Jesucristoen huadak hua’a yamanbatia’pakika’.

3 Diostaj do’hued adhuea’pane’ on’nigpe̱i̱ka’uyate. Konigti Diostaj ijnigpe̱i̱ka’po daknopo’da i̱jje̱po ijnigpe̱i̱kay. Diostaj o’tiona’pakika’ne. “Timoteo daka’ oknopo̱e̱po o’nigpe̱i̱ka’, dakiti Dios. Daka’ yatihuapokika’ yanopo’teypakika,” o’tiona’pakika’ne. 4 Kenpa’ti a’nenda ontaj yokhua’denok suhue’ i̱’e̱po i’huikon’uy. I’huikuynok kenda oknopo̱i̱ka’ne. Konige̱po ontaj e’huahua’ta’ ijpaki. E’ta’huadunhua’ta’ ijpaki. A’durugpakya’po e’ta’huadunhua’ta’ ijpaki. 5 Diostaj daka’ iknopo̱i̱ka’ yoknopoenkikay O̱’nen huamama Loida hua̱ye̱ Euniceere huakkuruda Jesucristotaj o’noknopo̱e̱’uyate. Oy o̱’nakon Jesucristotaj iknopo̱i̱ka’ daka’ ijnopo̱e̱y.

6 Konige̱po Diosen Noki̱re̱ga̱ nogi̱ti nogi̱ti ontaj menopo’teypake’po betihuapokike’. Nogi̱ti nogiti Diosen yakika’. Jesucristoen huadak hua’a yamanbatia’pakika’. Huakka’ yamanmadika’. “Yan’nopo’korea’, Jesucristotaj yanoknopo̱e̱’.” Yamana’ika’. A’nennada o’tibata’tepo kenpa’ti o’tiona’pakuy. E’tiona’pakde’te Diosa menopo’to̱e̱’uyne. Huaboa’da o’tihuapokpo o’nopo’teypakuy. Huadak hua’a e’manbatia’pak kenpa’ti e’manmadika’ Diosen Noki̱re̱ga̱ betihuapokika’ne. Konige̱po nogi̱ti nogi̱ti Diosen huadak hua’a yamanbatia’pakika’po yamanmadikika’. 7 Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱e̱nok me’pukhue’ o̱’e̱po teynopo’da Diostaj nigpe̱i̱ka’dik o̱’e̱ne, Huayahuaya di’ o’maika’ne, kenpa’ti huadakyo’ huaka’ o’nopo̱e̱po o’kika’ne. 8 Konige̱po me’pukhue’ada Huairi Jesucristoen yamanbatia’pakika’. Kenpa’ti Jesucristoen huadak hua’a

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

ijmanbatia'pakika'nok huabakuda̱'
jakyo ijia̱kay. Huabakuda̱' jakyo e̱e̱'pi'
do'taj okbirahue' o̱'e̱ne. Jesucristoen
huadak hua'a e'manbatia'pakonhua'te
mo'huadiayapone bo'tidi'keapone
dakhuea'da mogka'apone. Pai'da
e'nopo'e̱a̱da okbatikhue'ada
nogi̱ti nogi̱ti huadak hua'a
yamanbatia'pakika'. Diosa
menopo'teypakapone. 9 Oro' dakhuea'
huaka'eritaj Diosa mo'manopo'korea'po
mo'nopo'yare'uynok kenpa'da
bueyhue'dik o̱'e̱a̱pone. "Huadak
ya̱g'kika' kenpa'ti do'huedyo'da
ya̱g'kika'. On'tihuapokika'apone."
Diosa mona'ne. Diosere
o'noeonhuahuika'apoy. Oro'ada
huadaknanada o'kika'nok Diosa
nopo'yareahue' mo'e̱ne. Diosada
di'nanada mo'e̱po kenpa'ti bo'pakpo
oro'en dakhuea' e'ka bokkahuea'po
mo'nopo'yarea'ne. A'nennanada
huadari kahued siokpoere kahued
Diosa oa'po, "Aratbut dakhuea'
huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po
do'huedsi'po ijmanigta'mona'apoy."
Diosa a'nennanada oa'uyate.
10 Ken oynayo Diosa di' mo'e̱ne
oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. Kena'po
oro'en huamanopo'yarea'eri
Jesucristo o'si'poe̱po, o'kerekdepo
o'manmadika'po, o'batihuapokika'po,
aya'tada o'manigbuey'uyate.
E'bueytada Diosa o'noyhuada̱'po
kurudyo̱ o'tohua'uyate. Dios di'
mo'e̱po kenda mo'nigka'uyne oro'taj.
Kenda huadak hua'a o̱'e̱, oknopo̱e̱y.
Oknopo̱e̱po kenpa'da bueyhue'dik o̱'e̱po
Diosere o'noeonhuahuika'apoy.
11 Huadak hua'a kamanbatia'pake'po,
Jesucristoen huadak hua'a
kamanmadike'po. Diosa
me'ta'mona'uyne. "Judío ehue'
e̱'hua̱e̱'taj yamanmadika'." Diosa
mena'uyne. 12 Jesucristoen huadak
hua'a ijmanbatia'pakika'nok aratbuta
dakhuea' me'nogkika'ne. Huabakuda̱'
jakyo e'kuda̱'tada birahue' i̱jje̱y. Pai'da
e'nopo'e̱a̱da birahue' i̱jje̱y. Huadakda
o̱'e̱ Dios. Teynanada o̱'e̱. "Huadak hua'a
yamanbatia'pakika'." Mena'uynok
Jesús nogok e'tiakde'te do'taj
be'tihuapokika'apone be'to̱e̱i̱ka'ne daka'
yoknopo̱e̱y.
13 Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj
buttida hua'a on'madikika'ne.
O'peonhuahuika'ne, Timoteo.
Do'hua buttida e'manmadika'taj
yanopoeonhuahua'. Okkahuehue' ya̱e̱'.
Jesucristotaj daka' yaknopo̱i̱ka'po,
Diostaj di' ya̱i̱ka', kenpa'ti aya'
Jesucristoen huaknopo̱e̱'eriomeytaj
di' yamaika'. 14 Diosen Noki̱re̱ga̱
mo'nopo'to̱e̱ne. Diosen Noki̱re̱ga̱
be'tihuapokpo Diosen buttida hua'a
me'nopo̱e̱a̱'ne daka' yaknopo̱i̱ka'po
daka' yamanmadika'. Batikhue'da
yaknopo̱i̱ka'po yamanmadikika'.
15 Huakka' Asia huadaribayo
huaknopo̱e̱'eria do'taj me'nokhuame'ne.
Kenda i'nopo̱e̱. Figelo Hermógenesere
me'nokhuame'ne. 16-18 Onesíforonayo
kirige̱ayo̱' be'ta'huadikame'ne.
Me'nopo'noeya̱gkikame'ne. Do'te
huabakuda̱' jakyo behuatiakikame'ne.
Do'taj o'tiahuaypo okbirahue'
me'i̱ka'uyne. Roma huakka' jakyo
huaboa'da o'tiakdepo be'ukonhua'po
be'ukpo be'huahuayme'ne. Kenpa'ti
a'nenda Efesoyo oro'omeytaj huakka'
bo'tihuapokika'uyne i'nopo̱e̱t.
"Onesíforotaj yatinepahui'po dakhuea'
e'ka' yakkahuea'. Ke'nen huabettaj
yamatinepahui'po yabakkahuea'.
Jesucristo onte'ti e'tiakte Onesíforotaj
katinepahuie'po," ijtiona'paki.

Jesucristoen huadak sorotataj ya̱i̱ka'.

2 1 Konig do'huedsi'po o̱'ta̱e̱ne, sion.
Jesucristotaj daka' iknopo̱i̱ka'nok
Diosa daka' menopo'teypakike'.
Huadak hua'a kamanbatia'pakike' Dios

be'tihuapoke'po. 2 A'nenda Jesucristoen
huadak hua'a ijmanmadikanhua'po
huakka'tada ijmanmadikika'uy.
Do'hua e'manmadika' me'peika'uyne.
Do'hua e'manmadika' nogomey
huaknopoe'eritakon daka'
yamanmadika'. Ken huabokerekomey
daka' Jesucristotaj yan'nigpeika'apet
okbatikhue' ya'neapet kenpa'ti
nogomeytaj manmadikika'dik
ya'neapet, kenomeytaj
yamanmadikanhuati'.
3 Sorotataj menokanig pai'da
o'nopo'ika'. Huadak sorotatanayo
pai'nanada e'nopo'ika'ada monhue'
o'ne. Konig huadak sorotataj yaika',
Timoteo. Jesucristotaj iknopoenok
kenpa'ti i'nigpeika'nok aratbuta
dakhuea' egka'te kenpa'ti pai'da
e'nopo'epi' oknopoebatikhue' yae'.
Monhue' yae'. 4 Kenpa'ti sorotatanayo
huakupete bahuayikahue'dik o'ne,
huakupete katepi' sigpi' kikahue'dik
o'ne, ta'bapi' kikahue'dik o'ne.
Sorotataj ke'nen huairitayo'da
nigpeika'dik o'ne. Oro'omeykon
konig sorotataj o'epo oro'en huairi
Jesucristotaj mon'nigpeika'. 5 Kenpa'ti
huake'te'eri nog huake'te'eriere
o'ketpo huakkuruda jakokyeya'po
ida okketpo. Gana agkaya'po e'ke'te'
huairitaj nigpeika'dik o'e. Oro' konigti
Diosen 'urua'da e'kika'ta' e'paknayo
daka' Jesucristotaj nigpeika'dik
o'ene. "Huadakda i'kika'uy. Doere
i'noeonhuahuika'apone." Diosa
mona'apone. 6 Kenpa'ti oro' Cristoen
huamanmadika'eri konig ta'ba
huaka'eri o'ene. Huairitaj ta'ba
huanigka'eri ogkika'po huakkuru aypo
e'boyogte bape'dik o'nika'. Oro' konig
ta'ba huaka'eri ee'nayo Diosa oro'takon
huakkuruda 'urua'nanada mo'ea'apone.
7 Kenda huaboa'da ona'ne daka'
yanoponhua'. Jesucristo Huairia aya'da
menopoenka'apone.

8 Jesucristotaj yanopoepo Jesucristo
David Huairien adhuea' huayayo o'epo
e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda
huadak hua'a aya'tada ijmanbatia'pakikay.
Aratbuta Jesucristotaj o'noknopoepo
on'nopo'korenok Diosa o'manopo'yarea'ika'.
9 Jesucristoen huadak hua'a
ijmanbatia'pakika'nok huakka'mon do'taj
menhuadiayne. Dakhuea' menogkika'ne,
huabakuda' jakyo megkudika'ne.
Dakhuea' huaka'erionig pai'da ijnopo'ey.
Donayo huabakuda' jakyo ee'pi' nogya'
nogya' huabada nog huaknopoe'eria
Jesucristoen huadak hua'anayo
on'manbatia'pakika'. 10 Huakka'tada
Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesucristotaj
huaknopoe' kenpa'ti huanopo'korea'
huanopo'yare' o'baktie'ea'uyate.
Huakka' Jesucristotaj kanoknopoe'po
kan'nopo'kore'po kan'nopo'yare'po
Diosere kan'noeonhuahuike'po pai'nada
e'nopo'unhuahua'ada Diostaj batikhue'
yoknopoepo batikhue' ijikay.
11 In buttida huadik o'da'ika' aratbuta:
Oro' Jesucristotaj oknopoika'po
pai'da o'nopo'epo e'bueynayo
kenere o'noeonhuahuika'apoy.
12 Cristotaj oknopoepo pai'da
o'manopo'epo batikhue' ee'nayo
Cristoere huairi o'eapoy.
"Jesucristotaj oknopoehue'
ijjey." Oro' ea'nayo Cristotaj
oknopoehue'da huae'eritaj
"Do'huedsi'po ehue'da mo'ene."
Oro'taj mona'apone Diosa.
13 Jesucristotaj eknopoebatikpi'
kenda Cristoa mona'uynig o'ka'apo.
Kenda oa'uypo o'ka'apo. Nogpa'da
adhue'dik o'epo o'ka'apo.

**Huaknopoe'eritaj daka' yamana'ika'.
Diostaj daka' yanigpeika'.
Daka' e'nigpeika'te, "Daka'
o'nigpeika'ne." Diosa mena'apone.**

14 Jesucristotaj huaknopoe'eria
o'noknopoepo on'bueydepo Cristoere

on’noeonhuahuika’apo. Cristotaj
mo’noknopo̱e̱po batikhue’ mo’ne.
“Cristotaj oknopo̱e̱hue’ ijje̱y,” ahue’dik
o̱’e̱ne. Kenda Cristo oa’uy o’ka’apo.
Kention huaknopo̱e̱’eritaj onte’ti onte’ti
yamanika’. Kenpa’ti adhuea’pane’en
hua’a maboyikahue’dik mo’ne.
Kenda hua’a e’maboi’ika’ ’urunopoa’
o̱gkikahue’dik mo’e̱ne. Kenda hua’a
be’api’ on’pe̱i̱ka’po Jesucristotaj
eknopo̱i̱ka’ada batikdikpi’ onte’ti
dakhuea’ kika’dikpi’ o̱’neapo.
Huaknopo̱e̱’eria ’urua’nanada
kan’batia’pakike’po Diosa o’pak.
15 Diostaj daka’ yanigpe̱i̱ka’po
Diosen buttida hua’a butuknanada
yamanmadikika’. Diosen daka’
i’manmadikika’po “Huadakda
i’manmadikika’uy.” Diosa
mena’apone okbirahue’ i̱’e̱a̱po Diostaj.
16 Ke̱yo̱da i̱’i̱ka’nig ke̱ya̱’ nama’da
huamanmadika’eri o̱’nika’po dakhue’da
on’batia’pakika’. Manigpe̱e̱hue’ada
konigti batia’pakhue’ ya̱e̱’. Nama’da
huamanmadika’eria nama’da
on’batia’paknok Jesústaj huaknopo̱e̱’eri
sig sig o’noknopo̱e̱batikonhua’apo
nogi̱ti nogi̱ti dakhuea’ o̱gkika’apo.
17 Nama’da on’manmadika’nok
nogya̱’ nogya̱’ huakka’ada
on’nigpe̱e̱po Jesústaj eknopo̱e̱’ sig sig
o’noknopo̱e̱batikonhua’apo. Himeneo
Filetoere nama’da huamanmadika’eri
o̱’nepo 18 Jesucristotaj buttida
huadik o’noknopo̱e̱batikdepo
huaboa’da nama’da on’manmadika’de.
“Jesucristoen huaknopo̱e̱’eri e’bueyde’
kurudyo̱ Diosyo on’mabehuikde’uyate
kenpa’da o̱’e̱ne.” Kenda nama’da
on’manmadikika’. Huakka’ada
on’pe̱e̱depo onte’ti Jesústaj
oknopo̱e̱hue’ o̱’ne. 19 Diosen
buttida hua’a o̱’unhuahuika’apo.
Batikhue’dik o̱’e̱a̱po. Kenpa’ti hueretda
huaknopo̱e̱’eri okbatikhue’ada
o’noknopounhuahuika’apo. “Diosen
hueretda huaknopo̱e̱’eritaj Diosa
o’maki̱e̱’.” Diosba’ kenpa’ oa’. “Aya’ada
Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eri dakhuea’
onte’ti kahue’ ka’ne’po,” Diosa oa’.
20 Huakka’mon Jesúsen
huaknopo̱e̱’eri e’nopo’korede’te
’urunopo’da Apag Diostaj
daka’ on’nigpe̱i̱ka’po Diostaj
on’durugpaka’ika’. Kenomey konig
huairien ’uru plato’ o̱’ne. Konig
huairien oro huakupe plato’ konig o̱’ne.
Nog huairi en’batiakte on’batobape’po
’uru oro plato’ hua̱e̱’te on’bape’ika’.
Nog huaknopo̱e̱’eria Jesúsen sue’da
o’noknopo̱e̱ dakiti nigpe̱e̱hue’ o̱’nenok
Diosa batodurugpakhue’ o’mae. Konig
sorok koso o̱’nepo konig huakka’tehue’
o̱’nepo konig oktig tajpo konig huaena’
o̱’ne, be’api’ pakhue’dik o̱’ne. 21 Diosen
’urunada e’ka’ta’ e’paknayo ’urunopo’da
i̱ka’dik o̱’e̱ne huadaknada nopo̱i̱ka’dik
o̱’e̱ne, huadakda kika’dik o̱’e̱ne, “Do’taj
bekkahuea’,” tiona’pakika’dik o̱’e̱ne,
kenyo’da huadakda o’kika’po ’urua’da
Diostaj o’nigpe̱i̱ka’po Diosenyo’da o̱’e̱po,
Diosa oro’taj durugnanada mo’e̱a̱pone.
22 Huaboa dakhuea’ e’ka’ta’
huakka’ on’nopo̱i̱ka’po dakhuea’ e’ka’
o’deretpakika’. Ken konig pakhue’ ya̱e̱.
Dakhuea’ e’ka’ nopo̱e̱hue’ ya̱e̱’. Huadak
e’ka kenpa’ti kenda Diosa o’pak
kenyo’da yanopo̱e̱po yaeretpakika’.
Huakka’ yapakpo Diostaj daka’
yaknopo̱i̱ka’po yanigpe̱i̱ka’. Huakka’
yapakpo aratbuttaj di’ yamaika’.
Huakka’ ya’pakpo huaknopo̱e̱’eri
aya’tada yamanoeynoeyika’.
Nog huaknopo̱e̱’eri ’urunopo’da
Diostaj daka’ on’nigpe̱i̱ka’ daka’
on’tiona’pakika’ kenomeyere ’urua’da
ya̱g’kika’. 23 Sue’da huaknopo̱e̱’eri
o̱’nika’ kenteda i̱’i̱ka’ne. Huakka’dikda
on’batia’pakika’nig’a nama’da
on’batia’pakika’. I̱da huayahuaya
on’bahuadiaypo on’batoare’ika’.
Kenomeytaj manpe̱e̱hue’ ya̱e̱’.

24 Oro' Jesucristoen huanigpeika'eri
o'epo Diosen huadak hua'a
huamanmadika'eri e'eada o'diaypo
batoare'ikahue'dik o'epo aya'tada
daka'da manbatia'pakdik o'ika'po
daka' manmadika'dik o'ene. Nogomey
dakhuea' egka'te bahuadiayonhue'dik
o'ene. 25 Hueretda huaknopoe'eriere
sue'ada nama'da o'noknopoepo
Diosen buttida hua'a e'peeta' pakhue'
o'nika'. Nopoenkahue' o'nepo
toto'taj on'nigpeika'. Dakteynopo'da
yaepo buttida hua'ayo' daka'
yamanmadika'. Daka' i'manmadika'po
kirigayo' yamationa'pakpo Diosa
kamanopo'kore'po buttida hua'a
ka'noknopoe'po. 26 E'nopo'korede'te
onte'ti toto'taj nigpeikahue' o'nepo
Diostaj huaboa'da on'nigpeika'apo.

Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued eee'te aratbut dakhue'yo' on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'apo.

3 1 Nogok kene'huaya' huame'noete
Jesucristo tiakhued eee'te
aratbut dakhuea'nanada ogkika'apo.
Ke'poda o'eaapo. Kenoka' aya'ada
Diostaj oknopounhuahuahue'dik
o'neapo. 2 Huata'da di'nanada o'neapo.
Huakupe huakka' o'deretpakika'apo.
'Uruda ijjey kenpa'da on'nopoika'apo.
Huadaknanada ijkikay nama'da
on'nopoika'apo. Huadaknanada
ijkikay nama'da on'nopoika'apo.
Diostaj on'tibirae'ika'apo. Huaojtaj
huayeeretaj manigpeikahue' o'neapo.
Nogomeya huadak on'manigkika'nig'a
"Dakiti" manahue' o'nika'apo. Diostaj
pakhue' o'neapo. 3 Nogomeytaj di'
maehue' o'neapo. Matinepahuihue'da
o'neapo. Manoeynoeyhue'
o'neapo. Bakkahueahue' o'neapo.
Dakhuea' on'mahuiiaapo. Katetapi'
o'deretpakika'apo. Matinepahuihue'da
dakhuea' on'magka'apo. Huadak
huaka'eriomeytaj on'bahuadiayapo
4 Huadi'da on'taene e'mana'ada
dakhuea' on'magka'apo. Daka'
oknopoehue'ada dakhuea'
on'magka'apo. "Huairi
ijjey." "Huadaknanada ijjey."
"Huakka' ijnopoey." Nama'da
on'manbatia'pakapo. Diostaj
pakhue'da o'nepo huamai'hue
e'mamayika'ta' o'deretpakapo,
baile o'deretpakika'apo, kenpa'da
e'durugpakta' o'deretpakika'apo.
5 Onere yan'batadi'kea'apetpi'.
Onere yan'tiona'pakapetpi'. Ontaj
mon'madika'apetpi', kenda
e'ka'ada "Dios teyhue' o'e.
Aratbuttaj batihuapokhue'dik o'e.
Dakhue'taj yareahue'dik, e'bueytaj
noyhuadahue'dik o'e Dios." Aratbuttaj
mana'dik o'neapo.

Kenomeytaj yamakika'. 6 Sue'damon
nama'da huamanmadika'eri o'nepo
Diostaj nama'da e'manmadika'
on'manmadikika'. Nama'da
on'manika'po nogen jakyo
on'kudika'po ettone'taj nama'da
on'batia'pakpo engaña ogkika'.
Kenomey ettone'a ida nama'da
e'manmadika' o'noknopoika'po
nama'da on'nopoika'po dakhuea'da
ogkika'. 7 Kenpa'ti inomey ettone'
huabodik e'manmadika'taj
en'peika'ada Jesucristoen buttida hua'a
nopoenkahue'dik o'nika'. 8 A'nennanada
botta' tidig huaka'eri o'nika'uyate.
Janes Jambresere o'nika'uyate. Egipto
gobierno huairia Moiséstaj nigpeehue'
kae'po tidig ogka'uyate. Ken konig
nama'da huamanmadika'eri ogkika'po.
Jesucristoen buttida hua'a oknopoehue'
yane' nama'da on'manika'apo.
Nama'dayo' on'nopoika'po buttida hua'a
o'manmadikikay e'mana'ada Diosen
nama'nada on'manmadika'apo. 9 Sue'da
huakka'mona on'manigpeeapo. Idada
nama'da on'manmadikanhua' aya'ada

on’maknokotpo on’manigpe̱e̱batikapo.
Konigti a’nennanada Janes Jambresere
nama’da on’batia’pak’uyate.
Aratbuta i̱da on’maknokotpo
on’manigpe̱e̱batik’uyate.

**Kene’hua̱ya̱’ Timoteotaj
ona’uyate Pabloa.**

10 Diosen Jesucristoenere
buttida hua’a o’manmadikika’
daka’ o’tinopo̱e̱ne, sion. Diostaj
o’nigpe̱i̱ka’ o’tinopo̱e̱ne. Kenda Diosa
o’pak o’kika’ o’tinopo̱e̱ne. Diostaj
o’durugpakika’ o’tinopo̱e̱ne. Diostaj
Jesucristoeretaj daka’ oknopo̱i̱ka’
o’tinopo̱e̱ne. Be’api’ oknopo̱e̱hue’
o̱’neonhuahuika’ kenomeytaj i̱dada
bahuadiayonhue’ o̱’i̱ka’ o’tinopo̱e̱ne.
Do’taj dakhuea’ e’nogka’tada diayhue’
o̱’i̱ka’ o’tinopo̱e̱ne. Aratbuttaj
di’ o’maika’ o’tinopo̱e̱ne. Pai’da
e’nopo’unhuahuada oknopo̱e̱batikhue’
o̱’i̱ka’ o’tinopo̱e̱ne. 11 Huabokereka
dakhuea’da me’nogkame’ne. Pai’nanada
ijnopo’enhuahua’mey. Antioquía
huakka’ jakyo kenpa’ti Iconio
huakka’ jakyo kenpa’ti Listra huakka’
jakyo huabokereka dakhuea’nada
menogkame’ne. Huakka’ pai’nanada
en’nopo’eanhuahua’tada Diosa
be’tihuapokonhuahuame’ne. Kenda aya’
o’tinopo̱e̱ne, sion. 12 Kenpa’ti aya’da
Jesucristotayo’da huanigpe̱i̱ka’eritaj
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eriomeya̱ dakhuea’
on’magka’apo kenpa’ti pai’da
on’manopo’e̱a̱’apo. 13 Huabokerekomey
eknopo̱e̱’ta’ pakhue’ o̱’nepo dakhue’da
o̱’nepo da huaa’eri o̱’nepo nogi̱ti nogi̱ti
dakhue’ada on’nopo̱e̱a̱po. Nogi̱ti
nogi̱ti dakhuea’ on’magka’apo. Da
on’mana’ika’apo kenpa’ti nogtakon
nama’da on’maknopo̱e̱a̱po.
14 Kiriga̱yo̱’ dakhuea’ e̱gkika’tada
do’a on’mandikanhuame’ne kenda
batikhue’da yaknopo̱i̱ka’. Jesucristoen
buttida hua’a on’madikanhuame’nok
kenda daka’ yaknopoeonhuahuika’.
15 On huasi’poeda̱da Diosen hua’ataj
i’pe̱i̱ka’uy. Diosen hua’a i’pe̱e̱po
Diostaj Jesucristoeretaj iknopo̱e̱’uy.
Jesucristotaj iknopo̱e̱nok Diosa
o’nopo’korea’po o’nopo’yarea’
kenpa’ti Diostaj kiriga̱yo̱’
e’nigpe̱i̱ka’ huadak huakika’ Diosa
betihuapokika’ne. 16 A’nennanada
Diosen huamanbatia’pakeria
mo’nigmadoya’uyate. Nogok nogok
Diosenba’ mo’nigmadoya’uyate. Diosa
o’manopo̱e̱a̱’nok mo’nigmadoya’uyate.
Nogomeytaj Diosen buttida hua’a
huamanmadika’ Diosenba’a
bo’tihuapokika’ne. Diosen hua’a
boktibutukea’ika’ne. Dakhuea’
o’kika’nig ke’na mo’nopo̱e̱a̱’ne. Huadak
e’kika’ kenpa’ti Diostaj e’nigpe̱i̱ka’
Diosenba’a mo’manopo̱e̱a̱’ika’ne.
17 Ken aya’ada Diosen huakadhua’
Diosenba’a daka’ mo’nopo̱e̱a̱’ika’ne.
Aya’ huadak huakadhua’ Diosenba’a
bo’tihuapokika’ne.

4 1 Onte’ti Jesucristo Huairi
o’tiakapo. Aya’tehuapa’da
huakhuairi o̱’e̱po o’tiakapo. Aya’ada
on’nigpe̱i̱ka’apo. Aratbut e’noetaj
e’bueytakon dakhuea’ e’kika’nayo
Jesucristoa kenpa’da dakhuea’
mogka’apone. Ken Jesucristo Dioserea
me’pe̱e̱’po ’urua’da ona’ne, sion.
2 Menokapi’ aratbut e̱gkupopakte
Diosen huadak hua’a yamanmadikika’.
E’pe̱e̱ta’ en’paknayo e’pe̱e̱ta’ pakhue’
e̱’ne’tadapi’ Diosen huadak hua’a
yamanmadikika’. Batikhue’da kiriga̱yo̱’
yamana’ika’. “Dakhuea’ bo’kika’nig
nopo’korea’dik mo’e̱ne. Jesucristotaj
oknopo̱e̱’dik mo’e̱ne.” Kiriga̱yo̱’
yamana’ika’. “Dakhuea’ bo’kika’nig
yan’batik yan’nopo’korea’ huadakyo’da
ya̱g’kika’po Diostayo’da yan’nigpe̱i̱ka’.”
Huaknopo̱e̱’eritaj kiriga̱yo̱’ yamana’ika’.
Kiriga̱yo̱’ yamanmadikika’.
3 Nogok huakka’ huaknopo̱e̱’eri

buttida e'manmadika'taj pakhue'
o̱'neapo. Huamanoeanhua'diktaj
pakhue' o̱'neapo. Huadakda huaka'
e'manmadika' pakhue' o̱'neapo.
Nama'da huamanmadika'yo'da
on'eretpakapo. 4 Buttida
e'manmadika'taj onte'ti pe̱e̱hue'
o̱'neapo. Adhuea'pane'en
en'batia'paktaj huakka' on'pe̱i̱ka'apo.
5 Onnayo, daka' yanopo̱i̱ka'po
huadakyo' yakika'. Pai'da e'nopo'e̱pi'
daka' Jesucristotaj yaknopo̱i̱ka'.
Jesucristoen huadak hua'a batikhue'ada
yamanbatia'pakika'. Katepi' ka'dik i̱'e̱po
kenda yakikati'. Ken daka'da ona'ne,
Timoteo.
6 Diostaj daka' yoknopo̱i̱ka'nok
i̱da huabokerekomeya̱ do'taj
men'arakaponok i̱da bueydik i̱jje̱a̱poy.
7 Batikhue'ada 'urua'da Diostaj
ijnigpeonhuahuikay. Diosen hua'a
batikhue'da ijmanmadikanhuahuikay.
Toto'taj nigpe̱e̱hue' i̱ji̱kay. Aya' Diosa
mena'uynig kenda ijkadhuahuikay.
8 Konige̱po konig "premio" kurudya̱'
Diosa me'noeanhuahuika'apone.
Jesucristo Huairi e'tiakde'te kurudya̱'
me'noeanhuahuika'apone. Oro'
huadakda e'kika'nayo Jesucristoa
huadaknanada mogkika'apone
oro'taj. Konig "premio" e'yok Jesús
Huairi huadakda huamanoeynoeyeria
huakka'tada o'manoeanhuahuika'apo
kurudya̱'. Aya' Jesucristotaj
on'maboika'po aya'tada
o'manoeanhuahuika'apo kurudya̱'
Diosere.

**Timoteotehuapa'yo'da
o'batia'pak Pabloa.**

9 I̱damon behuatiak, sion.
10 Demas doere o̱'i̱ka'nig'a do'taj
e'tihuapokika'ada katetapi'
o'batiahuayika'nig kenda huakka'
o'pakpo bekhuame'ne Tesalónica
huakka' jakyo. Kenpa'ti Crescente
Titoere doere o̱'nika'nig'a
e'tihuapokika'da Crescente Galacia
huadaribayo bekhuame'ne kenpa'ti
Titoa bekhua'po Dalmacia huadaribayo
o'huame'. 11 Lucasyo'da doere o̱'i̱ka'.
Marcostaj yaukpo yahuahuaypo
i̱yo̱da onere yan'tiak. Ke'nanayo
e'manmadika'te tihuapokdik
me'e̱a̱pone. 12 Efeso huakka' jakyo
Tíquicotaj ijta'mona'mey. 13 Kenoka'
yatiakpo do'hued yudtaj be'tatotiak.
Troas huakka' jak Carpoen jakyo
i̱jjeanmey. Kenpa'ti do'hued beroba'
be'tatotiak.
14 Alejandro sirosot huaka'eri
o̱'e̱. Do'taj ke'na dakhuea'
megkame'ne. Dakhuea' o'kame'nok
oro'en Jesús Huairia castiga
o̱gka'apo. 15 Keyoj ontakon dakhuea'
megka'apetpi'. Jesúsen huadak
hua'a o'manmadikika'nig kennayo
pakhue'nanada o̱'e̱.
16 A'nennada huakkuruda
Romayo huakka' jakyo huairitaj
ijbahuahua'po dakhuea' kahue'
i̱ji̱kay. Ijmana'po Jesucristoen
huadak hua'ayo'da ijmanmadikikay.
Kenda huadak hua'ayo'da nogyo̱
nogyo̱ ijmanmadikikay. Roma
huairitaj ijmana'mey. Roma huairitaj
e'mana'te nogtiapi' ehue' doere
men'tobome'ne. Be'api' tihuapokhue'
me'neme'ne. Aya'da me'nokhuame'ne.
Diosa kabakkahue'po castiga
magkahue' kamae'po. Kenda ijpaki.
17 Roma huairitaj e'mana'pakte
Jesús Huairia be'tihuapokme'ne.
Diosa be'tihuapokika'nok aya'
judío ehue' aratbuta kan'mape̱e̱'po
Jesucristoen huadak hua'a
ijmanmadikanhuamey. Sue'ada do'taj
diga̱' men'huadiayme'ne. E'arakta'
en'tipaktada Diosa be'tiokame'nok
arakhue' me'neme'ne. 18 Dakhuea'
e̱gka'ta' Diosa be'tiokika'apone.
Diosere kanoeonhuahuike'po

me’to̱i̱ka’ne “Dios ’uruda o̱’i̱ka’.”
Mon’batia’pakonhuahuika’.

Pabloa o’kuhuitdepo
kene’hua̱ya̱’ o’dikta’mona’po.

19 Priscataj Aquilataj
kenpa’ti Onesíforoen huabettaj
ijmanigdikta’monay. 20 Erasto
Corintoyo o’yahueme’. Trófimo
dakhue’ o̱’eme’nok Melito huakka’
jakyo i̱jjeanmey. 21 Hua̱hui̱o̱k
tiakhued e̱e̱’te tiakdik e̱e̱’nayo
do’taj yatiakti’. Huakka’a
mo’dikta’mona’ne, Eubulo,
Pudente, Lino, Claudia, aya’
huaknopo̱e̱’eri huama’buya
mo’nigdikta’mona’ne.
22 Ontaj Jesucristo Huairia
kanopo’teypakike’po kenpa’ti aya’
Efeso huaknopo̱e̱’eriomeytaj daka’
kamato̱i̱ke’po ijtiona’paki. Kenda do
Pabloa ona’ne, ken.

TITO

Pabloa Titotaj o’nigmadoya’uyate.

Pabloa Titotaj o’nigmadoya’uyate.

1 1,2 Pablo do ij̱je̱y. Diosen ij̱je̱po Diosen huanaba’ Diosenyo’da ijkikay. Jesucristoa me’ta’mona’uyne. Diosen huabaktie’ea’eritaj buttida hua’a kamaknopo̱e̱’po nogi̱ti nogi̱ti buttida hua’a kamaknopo̱e̱’po kenpa’ti ka̱gkike’po Jesucristoa me’ta’mona’uyne. Diosen huabaktie’ea’eri Diosere kurudyo̱ on’noeonhuahuika’apo. Kenda Diosen huabaktie’ea’eritaj daka’ kamanopo̱e̱’po Jesucristoa me’ta’mona’uyne. Diosere huaknopo̱e̱’eri on’noeonhuahuika’apo Diosa oa’uyate. Huadari kuruderetaj kahued Diosa kenda oa’uyate. Diosnayo da ahue’dik o̱’e̱.
3 Oyda Diosa e’manoeanhuahuika’ hua’a e’manopo̱e̱a’ta’ o’pakpo, Diosen buttida hua’a yamanbatia’pak. Diosa mena’uyne. Dios oro’omeyen dakhuea’ e’ka’ huanopo’yarea’eri mo’ta̱e̱ne. 4 In beroba’ o’nigmadoya’ne, Tito. Do’a Jesucristoen huadak hua’a e’manbatia’pakte iknopo̱e̱’uypo do’huedsi’po konig i̱’e̱ne. Onere Jesucristotaj oknopo̱e̱ne. Apag Dios kenpa’ti Huairi Jesucristoere on’taj metinepahuie’ menopo’durugpake’. Jesucristo oro’omeyen dakhuea’ e’ka’ huanopo’yarea’eri mo’ta̱e̱ne.

Creta hua̱gkuta’mejyo huaknopo̱e̱’eritaj yamaboroayti’ yabatihuapok. Pabloa Titotaj ona’uyate.

5 Creta hua̱gkuta’mejyo nogyo̱ nogyo̱ huaknopo̱e̱’eri o̱gkupopakika’po a’tiona’pakya’po a’batadi’keaya’po Apagba’ a’pe̱e̱ya’po o̱gkupopakika’. Kenda do’hua kahue’ i̱jje̱’uynig yadakeati’ kenpa’ti Cretayo huaknopo̱e̱’eritaj aya’ huairitone’taj oktie’ea’hued o̱’nenok nog huakka’ jakyo nog huakka’ jakyo nogbaya’ nogbaya’ Cristotaj huaknopo̱e̱’eri huatone’ huairi huamanmadika’eri yabaktie’eati’ konige̱po Cretayo ontaj o̱’ean’uyne. 6 Be’api’ huatone’ huairi huamanmadika’eri a̱’e̱ya̱’po dakyo’ kika’dik ka’nike’. Huadakda o̱’e̱ aratbuta tinopo̱i̱ka’dik o̱’nika’. Dakhuea’ o̱gka’. Be’api’ kenomeytaj bahuaahue’dik o̱’ne. Nogtida hua̱to̱e̱ to̱i̱ka’dik ka’ne’. Kenomeyensi’pokon Cristotaj huaknopo̱e̱’ ka’nike’. Huatone’ huairiensi’po huadakda o̱gkika’nok dakhuea’ o̱gka’, aratbuta bahuaahue’dik o̱’ne. Kenpa’ti huasi’poa huaojtaj hua̱ye̱tere on’nigpe̱i̱ka’nig onig. 7 Huaknopo̱e̱’erien huatioka’eri huairi Diosen o̱’nepo Diosen kika’dik o̱’ne. Huadakda kika’dik o̱’ne. Hua̱’enda e’nopo̱e̱’ta’ pakhue’ o̱’nika’. Kenomeynayo diayhue’ o̱’nika’. Borracho ehue’ o̱’nika’. Huabatuktukeri ehue’ o̱’nika’. Huakupe huapakeri konig engaña huaka’eri ehue’ o̱’nika’.
8 Esoeritaj jakyo kan’taye’po e’bae’ta’ on’pakika’. Kenpa’ti huadak e̱e̱’ta’ on’pakika’. Huadakda e’kika’ta’

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

on’pakika’. Daka’ on’nopo̱e̱po daka’
o̱gkika’. Diosenba’taj on’nigpe̱ika’.
Daka’ on’nopo̱ika’po huadakyo’
o̱gkika’. 9 Buttida e’manmadika’
daka’ on’pe̱e̱depo oknopo̱ika’dik o̱’ne.
O’noknopo̱e̱po okbatikhue’dik o̱’ne.
Nog huaknopo̱e̱’eri daka’ ka̱gkike’
’urudikda manmadikika’dik o̱’ne.
Nogte nama’da o’noknopo̱ika’nigtaj
huatioka’ huairia on’manmadika’po
nopo’korea’dik ya̱’neapetpi’. Ken konig
huaknopo̱e̱’erien huatioka’ huairi
e̱’hua̱e̱’ yabaktie’ea’.
10 Huakka’da huamanmadika’eri
o̱’nepo huakka’mon judío aratbuttion
huamanmadika’eri o̱’nenig’a buttida
e’manmadika’ e’nigpe̱e̱ta’ pakhue’
o̱’nika’. Nama’da on’batia’pakika’.
Aratbuttaj nama’da engaña
on’magka’po on’manmadikika’.
11 Onte’ti nama’da manmadikahue’
ka’nike’po i̱ghua’da yamana’. Huakka’
huakupe men’yoke’po nama’da
e’manmadikapa’ on’manmadikika’po
huaoj hua̱ye̱ huasi’popi’ Cristotaj
jeknopo̱e̱’ on’batikdeme’te.
12 Creta hua̱gkuta’mejyo
hua̱e̱’eri huabokerek o̱’u̱yate.
Huamanbatia’pakeri o̱’e̱po, “Creta
aratbut da huaa’eri o̱’nika’. Dakhuea’
magkika’dik o̱’nepo dakhuea’ huaka’eri
o̱’ne. Kenpa’da eretbapeta’ on’pakpo
e’baa’ta’ pakhue’ o̱’nika’.” Oa’uyate.
13 Buttida oa’uyate. Konige̱po Cristotaj
huaknopo̱e̱’eritaj i̱ghua’da yamanika’.
Onte’ti daka’ Cristotaj kanoknopo̱ike’po
i̱ghua’da yamanikati’. 14 Judío
aratbuten adhuea’pane’taj nama’da
e’tia’pakonhuahua’ kentaj nigpe̱e̱hue’
ka’ne’po oknopo̱e̱hue’ ka’nike’. Kenpa’ti
Diosen buttida hua’ataj pakhue’
hua̱e̱’eritaj nigpe̱e̱a̱hue’ ka’nike’.
15 Keneri aratbuttaj Diosa
o’bakkahuea’nok daknopo’
on’nopo’to̱e̱po, ’urunopo’ on’to̱e̱po,
katepi’ on’nopo̱e̱po huadakda
on’nopo̱e̱po, huadakda o̱gkika’apo.
Katepi’ aypo huaenpi’ bape’dik
o̱’nepo, aya’da e’bape’ huadakda
o̱’e̱. Nogomeynayo dakhue’da
o̱’nepo oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eri o̱’nepo,
dakhue’da o̱gkika’ dakhue’da
on’nopo̱ika’ kenpa’ti katepi’ huadak
dakhue’pi’ o̱’e̱a̱’ nopoenkahue’da o̱’nika’.
16 “Diostaj yoknopo̱e̱y.” Nama’da
o’nona’nig’a dakhuea’ o̱gkika’po Diostaj
oknopo̱e̱hue’ o̱’nenigtaj aratbuta
matinopo̱e̱’dik o̱’nika’. Konig dakhue’da
ta̱hui̱rigda on’make̱po dakhue’da o̱’nika’
nog aratbuta matinopo̱e̱’dik o̱’nika’.
Diosba’taj nigpe̱e̱hue’da o̱’nika’po
katepi’ huadak kahue’dik o̱’nika’.

Buttida e’manmadika’ daka’ oknopo̱e̱’dik o̱’nika’.

2 1 Huaknopo̱e̱’eri huadakda ka̱gkike’
Diostaj durugpaka’dik ka’ne’
Diosen buttida hua’a yamanmadikika’.
2 Tone’bokerek huakka’ huamai’hue̱
mayhue’ yanika’. Daka’ ya̱g’kika’.
Huadakda ya̱g’kika’, daka’ yannopo̱ika’,
’urua’da ya̱g’kika’, Cristotaj daka’
yanoknopo̱ika’, Diostaj di’ yanika’.
Aya’tada di’ yanika’. Aratbuta
dakhuea’ e̱gka’nayo i̱da diayhue’
yane’. Tone’bokerektaj yamaboroay.
3-5 Ettone’ hua̱to̱e̱’taj di’ kan’maike’po,
huasi’potaj di’ kan’maike’po, daka’
kan’nopo̱ike’po, huakka’da eretpakhue’
ka’nike’po, ’urunopo’ kan’nopoto̱ike’po,
jak huasi’poere daka’ kan’to̱ike̱’po,
hua̱to̱e̱’taj kan’nigpe̱ike’po ettone’tone’a
konigda Diosa o’paknok daka’ kika’dik
o̱’ne, mahui̱a̱hue’dik o̱’ne, huakka’
huamai’hue̱ mayhue’dik o̱’ne. Ken
konig ettone’taj daka’ yamaboroay. Ken
konig ettone’ e’kika’nayo Diosba’taj
dakhue’ huaahue’dik o̱’neapo, kenpa’ti
Diosen Huasi’po Jesucristotaj dakhue’
huaahue’dik o̱’neapo.
6 Tone’huabo dakteynopo’da yana’.
Katetapi’ e’to̱e̱ta’ eretpakhue’ yanika’.

Daka' yan'nopoika', yamaboroay'ika'.
7 Aya' ika'po, huadakda yakika'.
Daka' i'kika'nok huabokerek ontaj
on'tiahuayika'po konigti huadakda
ogkika'apo. Yamanmadika'po
buttida yamanmadika', huadakda
yamanmadika', daka' yamanmadika'.
8 Ontaj dakhuea' huaahue'dik me'ne'po
daka' yamanmadika', aya'da i'mana',
huadakda yamana'. Ken kenomey ontaj
pakhue' o'nepo, ontaj on'tibira'apo
dakhuea' huaahue'dik mo'eapone.
Aya'da huadakda i'manmadika'nok
dakhuea' huaahue'dik mo'eapone.
9 Huanaba'a huairitaj yan'nigpeika'
yamana'. Huairia aya'da ena'te
kenda yag'kika', yamana'. Kenda
huairi o'paknig kagkike'. Huairitaj
keje' onahue'ada yan'nigpeika',
yamana'. 10 Huairitaj okberehue'
yanika' yamana'. Huanaba' katepi'
huairien on'tamatoepo daka'nada
yan'tamatoika' yamana'. Huanaba'
huaknopoe'eri huairien daka'
egkika'nayo Dios oro'omeyen
huamanoeanhuahuika'erien
e'manmadika' hua'a huadakda o'e
aya'ada on'nopoeapo.
11 Aya'tada Diosa o'matinepahui'po
dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'po
Diosa oro'omeytaj mo'nopoea'uyne.
12 Kenda o'nopoepo dakhuea' kahue'dik
o'ey o'nopoene. Kenpa'ti nogta'
nogta' katepi' eretpakikahue'dik o'ey
o'nopoene. Oy huadakda noika'dik
o'ey o'nopoene Diostaj o'pakpo
nigpeika'dik o'ey o'nopoene. 13 Diostaj
o'nigpeepo oro'omeyen huaboro'
Diostaj oro'en huamanopo'yarea'eri
Jesucristotaj oro'omeya ekpoe'
o'nigika'po. E'tiakte durugda
o'eapone. Diosa bo'huatiakapone
mona'uyne. 14 Aya' oro'omeyen
dakhuea' e'ka' abakkahueaya'po
a'manopo'yareaya'po Jesucristo
oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate.
Oro'omey Diosen huabetonig
a'matoeya'po Jesucristo oro'omeytaj
mo'nigbuey'uyate. Huadakda e'ka'
kan'eretpake'po Jesucristo oro'omeytaj
mo'nigbuey'uyate.
15 Kenda yamanmadikika'.
Huaknopoe'eri huadak kagkike'
ighua'da yamanika'. Jesucristo
o'paknok ighua'da yamanika'. Kenomey
nama'da egka'nayo "Yan'nopo'korea'
Diostaj yan'nigpee'," 'utta'da yamana'.
Daka' 'uruda e'huae' yamanmadikika'
yamana'. Be'api' dakhuea' oa'
tinopoehue'dik mo'eapone.

Kenda Creta huaknopoe'eri kika'dik yanika'.

3 1 Gobierno huairitaj
yan'nigpeika'po okkahuehue'
yane', yamana'. Huakka' jakyo huae'eri
huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue'
yane', yamana'. Katepi' huadakda
e'huae' yag'kika'po okkahuehue'
yane', yamana'. 2 Be'tapi' gobierno
huairitapi' dakhuea' bahuaa'pakhue'
ya'nepo okkahuehue' yane', yamana'.
Yan'manoeya'ika'po okkahuehue' yane',
yamana'. Huayahuaya di' yan'maika'po
okkahuehue' yane', yamana'. Aya'tada
daka'nada yan'matinopoe'. Creta
huaknopoe'eritaj bakkahuehue' yane',
yamana'.
3 Konigepo a'nenda Cristotaj
oknopoehued eee'ted oro'omey konig
Diostaj nopoenkahue' huae'eri o'uyne.
Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Nama'da
huamanmadika'eritaj nama'da
o'nigpeika'uyne. Konig katetapi'
o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne.
Nogomeytaj dig o'bahuahuayika'uyne.
Huayahuaya o'bahuadiayika'uyne.
A'nenda dakhuea'da o'kika'uyne.
4,5 Nogoknayo Dios huadakda o'epo
oro'omeyen huatioka'eri oro'omeyen
dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri
o'epo di' mo'ene. Konig huakka'

di’ mo’ẹ̱ne. Mo’nopọ̱ẹ̱a̱’po
mo’nopo’yarea’uyne. Oro’omeyen
dakhuea’ e’ka’ bokkahuea’uyne. “Konig
huadak mo’ẹ̱ne,” Diosa mona’uyne.
Katepi’ huadak o’kika’nok Diosa
nopo’yareahue’ ẹ̱’ẹ̱a̱da mo’tinepahui’po
dakhuea’ e’ka’ mo’nopo’yarea’uyne.
Oro’omeyennopo’ mo’nopo’koyoa’uyne.
Konig onte’ti huaboa’da e’si’poẹ̱’
Diosa ke’nen Nokị̱rẹ̱g boyo’ke’uynok
oro’omeytaj kamanopo’tọ̱ị̱ke’po
boyo’ke’uyne. Ken konig huabonopo’
ọ̱’ẹ̱po Diostaj noeonhuahuika’dik
ọ̱’ẹ̱a̱pone. 6 Oro’omeyen dakhuea’
e’ka’ Huamanopo’yarea’eri Jesucristo
mo’nigbuey’uynok kenpa’ti
mo’nigtiona’pakika’nok Diosa
oro’omeytaj mo’nopo’yarea’uyne.
Oro’omeytaj ke’nen Nokị̱rẹ̱g
dakhuapa boyo’ke’uyne.
7 Dakhuea’ e’ka’ bokkahuea’po
“Huadak mo’ẹ̱ne,” mone’po Diosa
huakka’ di’ mo’ụ̱yne. Huakka’
mo’matinepahui’uyne. Konigẹ̱po
Diosere o’noeonhuahuika’apone
oro’omey ẹ̱kpọ̱ẹ̱’ o’nigị̱ka’ne.
8 Kenda ona’nig buttida ọ̱’ẹ̱. Buttida
ọ̱’ẹ̱ daka’ yanopọ̱ẹ̱po huaknopọ̱ẹ̱’eritaj
daka’ yamanika’. Huaknopọ̱ẹ̱’eri daka’
o’noknopọ̱ẹ̱po huadaknanada ka̱gkike’
ị̱ghua’da yamanika’. Kenda huadakda
ọ̱gkika’po aya’tada huadakda ọ̱’neapo
kenpa’ti aya’tada on’batihuapokapo.
9 Nama’da batia’pakhue’ ka’nike’,
konig huasegada eapa’ batia’pakhue’
ka’nike’, adhuea’pane’taj
batia’pakonhuahuikahue’ ka’nike’,
Moisésen hua’ataj dakhuea’ tia’pakhue’
ka’nike’. Kennayo dakhue’nada ọ̱’ẹ̱.
10 Be’api’ nama’da e’manmadika’nayo
huaknopọ̱ẹ̱’eritaj ya’bapoespaka’po
“Onte’ti nama’da manmadikahue’
ya̱ẹ̱’. Huaknopọ̱ẹ̱’eritaj poespakahue’
yae’,” yana’. Batikhue’ ẹ̱ẹ̱’nayo
onte’ti “Yabatik,” yana’. Batikhue’
ẹ̱ẹ̱’nayo kentaj yaenpo ke’na onte’ti
huaknopọ̱ẹ̱’eriere kupopakhue’ ka̱ẹ̱’.
11 Konigẹ̱po nama’da oknopọ̱ẹ̱po Diostaj
dakhuea’ o’ka’ i’tinopọ̱ẹ̱.

Pabloa Titotayo’da ona’uyate.

12 Onte Artemastaj Tíquicotapi’
ijta’mona’apoy. Ẹ̱kyẹ̱de’te Nicópolis
huakka’ jakyo yatiakti’, do’te yatiakti’.
A̱yọ̱ Nicópolis juju’ hua̱ẹ̱’ọ̱k ịj̱ị̱ka’apoy.
13 Apolostaj kenpa’ti gobiernoen
hua’a huanopọ̱ẹ̱’eri Zenastaj huakka’
yabatihuapok. Kanhua’udhuahue’po
kenomeytaj aypopi’ huakupepi’
katepi’ on’pak yabayokti’. 14 Nog
huaknopọ̱ẹ̱’erien katepi’ aypopi’
ta̱ẹ̱hue’ ẹ̱ẹ̱’nayo huaknopọ̱ẹ̱’eri
huama’buy huadak kanigkike’ kenpa’ti
kan’bayokike’. Daka’ yamanopọ̱ẹ̱a̱’ika’.

Saludos o’manigta’mona’uy Diosa daka’ kamagkike’ ona’uyate.

15 Ayada ị̱yọ̱ doere ọ̱’nepo saludos
o’manigdikta’mona’ne. Oro’omeyen
huadi’da huaknopọ̱ẹ̱’eritaj saludos
yamana’. Diosa aya’ opudomeytaj daka’
kamagkike’, ken.

FILEMÓN

Filemóntaj Pabloa o’nigmadoya’uyate.

Filemóntaj Pabloa o’nigmadoya’uyate.

1 Do Pablo ijjey. Cristo Jesústaj
ijnigpeika’po Roma aratbuten
huabakuda’ jakyo ijjikay. Do’hued
huama’buy Timoteoere ijjepo
o’nigmadoya’ne. O’na Filemón huadi’da
o’ene, oro’omeyere huadak hua’a
huamanbatia’pakeri i’ene. 2 Kenpa’ti
Cristotaj huaknopoe’eri o’nen jakyo
ogkupopakika’, kenomeytaere
o’nigmadoya’ne. Kenpa’ti oro’omeyen
huaidpo Apiataj Arquipotakon
o’nigmadoya’ne. Arquipo konig
Cristoen huanaba’ oro’ere huadak
hua’a o’manbatia’pakika’. 3 Oro’omeyen
Apag Diosere Huairi Jesucristoerea
opudomeytaj o’matinepahui’po
mo’nopo’durugpake’po
mo’nopo’noeye’po.

Huaknopoe’eritaj Filemóna di’ o’maika’po Huairi Jesústaj daka’ oknopoika’ne.

4,5 Diostaj huaknopoe’eri aya’tada
on Filemón di’ i’maika’ kenpa’ti Huairi
Jesústaj daka’ iknopoika’ o’tipee’uypo
Diostaj ijtiona’pakpo do’hued Diostaj
dakiti yona’ikay. 6 Huairi Jesústaj daka’
iknopoika’nok aratbuta ’urua’nanada
o’noknopoika’ kenpa’ti Cristotaj
on’eretpakpo daka’ on’nigpeika’.
Cristo Jesústaj o’noknopoepo durugda
o’neonhuahuika’apo kenpa’ti Diosa
daka’ mo’nigkika’apone kan’nopoe’po
ijmanigtiona’pakikay. 7 Huakka’
huaknopoe’eritaj di’ i’maepo
i’batihuapokika’nok nogiti nogiti daka’
Diostaj o’noknopoe. Kenda ijtipeedepo
Diostaj nogiti durugda ijjey kenpa’ti
nogiti Diosen e’kika’ta’ ijpaki.

Konig do’taj oe’uynig, konigti o’nen huanaba’ Onésimotaj daka’ yae’ti’ Pabloa Filemóntaj ona’uyate.

8 Cristoen huata’mona’eri ijjepo
“Onésimotaj daka’ yae’,” ona’dik
ee’pi’ o’enig’a 9 di’ i’maika’nok
“E’paknayo Onésimotaj daka’ yae’,”
ona’ne. Do Pablo ijjey. Tone’bokerek
ijjepo Jesucristotaj huadak hua’a
ijmanmadikika’po oyda huabakuda’
jakyo ijjikay. 10 “Onésimotaj ’urua’da
yae’.” Kenda huakka’ ijpakpo ona’ne. Iyo
huabakuda’ jakyo ijjepo Jesucristotaj
do’hua e’manmadika’te oknopoe’uynok
Onésimo konig do’huedsiponig o’e
konig ke’nen huaojonig ijnig’uynok.
11 A’nenda Onésimo o’nen huanaba’a
ontaj nigpeehue’ e’eada oynayo ontaj
kenpa’ti do’taj e’nigpeeta’ o’pakika’.
Oy Cristotaj huaknopoe’eri o’epo
ontaj e’nigpeeta’ o’pak. 12 Onte
kahue’po ijta’monay. Onésimotaj
’uruteda yaeti’. Konig do’huednopo’

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

o’nigta’mona’nigtaj di’nanada
Onésimotaj yae’. 13 Jesucristoen
huadak hua’a ijmanbatia’pakika’uynok
bokudame’nok huabakuda’ jakyo
ijjunhuay. On iyo ee’nayo do’taj
o’tihuapokika’ayetnig’a iyo ehue’
i’enok ontehuapa’ o’nen huanaba’
Onésimo do’taj be’tihuapokike’
do’hua e’pakada 14 “Katihuapoke’po
me’tatoe’,” onahue’ o’uynok kenpa’ti
kenta’ i’paketpi’ onte ijnigta’mona’apoy.
Katepi’ do’taj nigka’dik me’ene ena’ta’
pakhue’ o’ene. 15 Diosa o’paknok
oy kenpa’ti nogok nogok onere
onte’ti Onésimo o’unhuahuika’apo
konigepopi’ ontaj sue’da huapuugte
o’bakhua’uyate. 16 O’nen huanaba’
i’taeonhuahuika’aponig’a
huanaba’yo’da ehue’dik i’taeeapo. Konig
o’nen huadi’nanada huama’bueykon
i’taeapo. Do’hued huama’buy konig
ijtaepo huakka’ di’ ijjey. O’nanayo
Onésimotaj nogiti di’ yaee’. Ken o’nen
huanaba’ i’taee nogiti di’ yaee’. Ken
Huairi Jesucristotaj huaknopoe’eri
huama’buy o’enok nogiti di’ yaee’.
17 Ken Jesucristotaj oro’ onokteyo’
oknopoepo konig do’taj daka’ be’ika’nig
konigti Onésimotaj daka’ yae’. 18 Ontaj
a’nenda Onésimo dakhuea’ eka’nayo
dehuea’ eee’nayopi’ do’hua o’yokapone.
19 Do Pabloa huaba’a o’nigmadoya’ne.
Kenda Onésimo dehuea’ o’epo ontaj
o’yokapone. Jesucristoen huadak hua’a
ontaj ona’uynok iknopoepo Diosere
i’noeonhuahuika’apo. Konigepo
do’taj dehuea’ o’ene. Kenda on
i’nopoika’nok onahue’dik o’ene. 20 Eee’,
eg’ do Huairi Jesústaj yoknopoepo do
kanopo’durugpake’po huaknopoe’eri
huama’buy i’epo Onésimotaj daka’
yade’ti’.
21 Kenda ona’nig i’nigpeeapone
daka’ ijnopoepo o’nigmadoya’ne.
Kenpa’ti nogiti menigka’ ena’nayo
o’nigka’apone daka’ ijnopoey.
22 Onésimotaj ee’te kenpa’ti do’taj
o’nen jakyo adkorepen huatay
daka’ menigkati’. Do’tehuapa’
on’tiona’pakika’nok Diosa
me’orokapetpi’. Ijjorokpo opudomeytaj
huahua’dik ijjeapetpi’.

Saludos on’manigdikta’mona’po kenpa’ti Huairi Jesucristo daka’ kan’maike’po.

23 Epafras Cristo Jesústaj
oknopoenok kenpa’ti o’nigpeika’nok
doere huabakuda’ jakyo
o’epo opudomeytaj saludos
o’manigdikta’mona’. 24 Marcos
Aristarcoere Demasere Lucasere doere
huadak hua’a on’manbatia’pakika’
saludos o’manigdikta’mona’.
25 Oro’omeyen Huairi Jesucristoa
opudomeytaj daka’ kamanike’, ken.

LA CARTA A LOS HEBREOS

Hebreo aratbut huaknopo̱e̱'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Diosa Huasi'potaj mo'mata'mona'po oro'omeytaj mona'uyne.

1 [1] A'nennada oro'omey Israel aratbuten adhuea'pane' o̱'nuyate. Diosen huamanbatia'pakeri Israel aratbut o̱'nepo adhuea'pane'taj on'manbatia'pakika'po onte'ti onte'ti Diosen hua'a on'manbatia'pakika'uyate. Huamanbatia'pakeritaj Diosa o'manopo̱e̱a̱'po nogda nogda o'manopo̱e̱a̱'po konig e'bayorokte o'manopo̱e̱a̱'po Diosen huata'moneria o'manopo̱e̱a̱'po Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'uyate. [2] Oynayo kene'hua̱ya̱' huame'noe o̱'e̱. Oro'omeytaj Diosen Huasi'poa Diosen hua'a Diosa o'paknok mo'nigbatia'pakuyne. Diosa o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'po huadari, niokpo, siokpo, puug, aratbutkon aya'da o'ka'uyate. Huasi'potaj kamato̱i̱ke'po aya'da Diosa o'yokuyate. [3] Dios huakjeytone'onig o̱'e̱po 'urua'nanada o̱'e̱. Diosen Huasi'po konig Dios eynanada senognanada o̱'e̱po, konig Dios o̱'i̱ka' o'manopo̱e̱a̱'ika'. Diosen Huasi'po aya'tada o'manika'nok aya'ada niokpo siokpo puug aratbut nigpe̱i̱ka'dik o̱'ne. Teya'da o'mato̱i̱ka. Ken Diosen Huasi'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po hue̱ypa cruzte o'manigbueydepo kurudyo̱ Diosere Dios huahuadte o'huadika'po, Diosere aya'tada o'mana'ika'.

Diosen huata'moneritaj sue'da o'pakika'. Ke'nen huasi'potanayo diga̱'nanada o'pakika'.

[4] Ke'nen Huasi'potaj Diosa diga̱'nanada di' o̱'i̱ka'. Diosere o'huadika'. Do'hued Huasi'po 'uru'dikda o̱'i̱ka' Diosa oa'uyate. Diosen huata'moneritanayo digi̱ti pakhue' o̱'e̱. [5] Do'hued Huasi'po i̱'e̱nok e'bueyte oyda ijnoyhuaday. Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' manahue' o̱'u̱yate. Diosen Huasi'potanayo kenda ona'uyate.

Ke'nen Apag i̱jje̱y. Ken do'hued Huasi'po o̱'e̱.

Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' tia'pakhue' o̱'u̱yate. Diosen Huasi'potanayo kenda Diosa o'tia'pakuyate. [6] Nogok Diosen Huasi'potaj in huadariyo aratbutte e'totiakuyte

Diosen Huakkuruerisi'po huadakda o̱'e̱. 'Urunanada o̱'e̱. Kenda aya' Diosen huata'moneria kan'batia'pakike'. Diosa o'mana'uyate.

[7] Diosen huata'moneritaj Diosa o'tia'pakpo:

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

Do'hued huata'moneri ida
huahua'eri o'ne. Konig bapoka
ida o'hua'ika'nig konigti
ida on'hua'ika'. Konig ojbed
ida o'kotika'nig konigti
huata'moneri huanaba' idada
on'hua'ika'. Diosa oa'uy.
8 Diosen Huasi'potanayo o'tia'pakpo:
Konig gobierno huairia
i'mata'mona'ika'apo, Dios.
Huairi i'unhuahuika'po
batikhue'da i'unhuahuika'apone.
Gobierno huairi i'ika'po buttida
i'manika'. 9 Huadak e'kikata'
ijpakika'nig kenpa'ti huadakda
ijika'nig huakka'da i'pak.
Dakhuea' e'ka' pakhue' ijika'nig
o'nakon pakhue' i'ika'. Konigepo
ontaj huakka'da ijdurugpakay.
O'nen huadi'taj sue'pi' durugda
ijmadurugpakay. Kenda
Huasi'potaj Diosa ona'uyate.
10 Onte'ti Huasi'potaj Diosa ona'po:
O'na Huairi i'ika'po, huadari
i'ka'uyate. A'nennanada
huakkuru huadari i'ka'uyate.
Kurud huae'erikon i'ka'uyate.
Puug, niokpo siokpo aya'da
i'ka'uyate. 11 Huadari, puug,
niokpo, siokpo ehue'da o'eapo.
O'na do'hued Huasi'ponayo
kenpa'da bueyhue' i'epo
i'noeonhuahuika'apo. Huadari,
puug, niokpo, siokpo
o'tone'pakapo. Konig yudtaj
o'tone'pak. Konigti huadari
kurudyo huae'eri o'tone'pakapo.
12 Konig yudta'tone' o'maenika'po
huabo yudtaj o'bae'ika'. Konigti
huadari kurudere e'tone'pakde'te
o'maenapo. Huabo o'baeapo.
Onnayo tone'pakhue' i'epo
kenpa'da bueyhue' i'epo
i'noeonhuahuika'apo.
Diosa Huasi'potaj ona'po, a'nennada
Apagba'te ona'uyate.
13 Doere da'kopen be'huad. Doere
mo'manika'. Ontaj oknopoehue'
huae'eri kenpa'ti dakhuea'
huaka'eri konig o'nen taka'
huamagkika'eri onte'ti on'taj
nigpeika'dik o'neapo.
Diosen huata'moneritaj kenpa'
Diosa manahue' o'e'uynig'a ke'nen
Huasi'potayo'da ona'uyate. 14 Diosen
huata'moneri aya'ada Diosen huanaba'
o'ne. Konig nokireg o'ne. Katepi'
Diosa o'paknok o'nigkika'. Cristoen
huaknopoe'eritaj huabatihuapokika'eri
o'ne. Kan'batihuapokike'po
Diosa o'mata'mona'ika'.
Cristoen huaknopoe'eritaj
Diosa o'manopo'yarea'ika'po
o'manoeanhuahuika'nok
huaknopoe'eriomeytaj Diosen
huata'moneria on'batihuapokika'.
Ken Diosen huata'moneria sue'da tey
o'nepo, sue'da huadak o'ne. Diosen
Huasi'ponayo teynanada aya'da
o'matoika'po 'urunanada o'ika'.

**Aya'tada kamanopo'yare'po
kamanoeanhuahuike'po
Diosen Huasi'poa kurudya'
mo'nighuarakuyate,
mo'nigbuey'uyate,
mo'nignoyhuaduyate. Konigepo
batikhue'ada daka' mo'noknopoika'
daka' mon'nigpeika'.**

2 1 Cristo Diosen Huasi'po o'enok
huaboro' huairitone' o'enok teyda
huairitone' o'enok konigepo Cristoen
huadak hua'a daka' peika'dik o'ene.
Oro'omey huaknopoe'eri nogiti nogiti
nigpeika'dik o'ene. Daka' oknopoika'dik
o'ene. Huakka'da nogiti nogiti
oknopoika'dik o'ene. Jesucristotaj
moknopoepo sigda sigpi' okbatikhue'
mo'ne. Kenpa'ti mo'nigpeika'po sigda
sigda okbatikhue' mo'ne. Mo'deretpakpo
Cristoen huadak hua'a nogiti nogiti
mon'nigpeika'. 2 Diosen huata'moneria

Diosen buttida hua'a on'manika'uyate.
Aya' aratbuta bepi' nigpe̱e̱hue'
o̱'nenok castiga o'magkika'uyate
Diosa. Nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Diosa
castiga o̱gka'dik o̱'e̱po o'magkika'uyate.
3 Oro'omeytaj Diosa castiga o̱gkahue'
moke̱'po Diosen Huasi'po pai'da
o'nopo'e̱po mo'nigbuey'uyate. Konige̱po
oro'omeyen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik
mo'e̱po, nopo'yarea'dik mo'e̱po,
Diosere noeanhuahuika'dik mo'e̱ne.
Huairi Jesucristo huakkuru kenda
huadak hua'a o'mana'uyate. Nogomey
on'pe̱e̱depo buttida oa' daka' on'nopo̱e̱po
buttida hua'a oro'omeytaj mona'uyne.
Konige̱po kenda Diosa mo'nigka'uyate,
okkahuehue'dik mo'e̱po, Jesucristotaj
oknopo̱e̱po okbatikhue'dik mo'nika'.
4 Jesucristoa a'manopo'yareaya'po
mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate
kurudyo̱ Diosere o'noeonhuahuika'apo.
Diosa o'pakpo o'manopo̱e̱a̱'uyate. Kenda
huadak hua'a Jesucristotaj buttida
hua'a e'manopo̱e̱a̱'ta' o'pakpo Diosa
'urua'da o'kika'uyate, konig Diosayo'da
ka'tepi' ka'dik o̱'e̱po o'ka'uyate. Kenpa'ti
buttida hua'a o̱'e̱ kan'manopo̱e̱'po Diosa
dakhue'taj o'bayarea'uyate. E'bueytakon
o'manoyhuada̱'uyate. Kenpa'ti buttida
hua'a o̱'e̱ kan'manopo̱e̱'po, Diosa o'pakpo
huaknopo̱e̱'eritaj o'manopo'to̱e̱po Diosen
Nokire̱ga̱ o'manopo'to̱e̱'uyate. Konige̱po
ken huadak hua'a buttida hua'a o̱'e̱a̱'
oro'omey huaknopo̱e̱'eri o'nopo̱e̱ne.
Konige̱po kenda Diosa mo'nigka'po,
huadak hua'ataj okkahuehue'dik
oro'omey o̱'e̱po, huakka' bo'pakpo Huairi
Jesucristotaj moknopo̱e̱po mon'nigpe̱ika'.

Diosen Huasi'po kurudyo̱
o̱'ika'po nogok huabokerek
Diosa o'si'poka'uyate Jesús.

5 Nogok monig o̱'e̱a̱po o'nona'apoy.
Huabokerek konig huairia aya'tada
on'mana'ika'apo. In huadariyo Diosen
huata'monerinayo konig huairia
manahue' o̱'neapo. 6 Huabokereka
aya'tada on'mana'apo, konig huairia
aya'tada on'mana'apo. Kenda Apagba'te
Davida Diostaj ona'po:

Oro'omey aratbut suhuigda
e̱e̱'pi' konig ehue'da e̱e̱'pi'
oro'taj Dios mo'tinopo̱ika'po,
bo'tihuapokika'ne.
Oro'omeynayo bueydik e̱e̱'pi'
oro'omeytaj mo'timepu'kepo
'urua'da mogkika'ne. 7 Sue'da
huabayok e̱'unhuahuika'te
huabokereka toteda huadariyo
o̱'nedepo, kenoka' Diosen
huata'monerinayo bueyhue'dik
o̱'nepo, kurudyo̱ Diosere
o̱'nika'. Nogok aratbuttaj
'urua'da mogka'apo, Diosa.
Aratbut Diosere 'urunanada
o̱'neonhuahuika'apo. 8 O̱'na Dios
i'paknok aratbut huairi o̱'neapo.
Aya'tada on'mana'apo. Diostaj
Davida ona'uyate. Diosbate
ona'uyate.

Dapita' aya'ada nigpe̱ika'dik o̱'neapo.
Huabokerektaj aya'ada manigpe̱ika'dik
o̱'neapo. Oynayo huabokerektaj
aya'ada nigpe̱ikahued o̱'ne. 9 Sue'da
huabayoktemon huabokerek Diosa
o'si'poe̱a̱'uyate. Kuruderi e̱'e̱a̱da
aratbutada Jesús o'si'poe̱'uyate. Diosa
o'paknok sue'da huabayoktemon
hua̱so̱'da Jesús o'noikame'po kenoka'
sue'pi' huairimon o̱'unhuahua'po
Diosen huata'monerinayo teymon
o̱'nuyate. Apag Dios aya' aratbuttaj di'
mo'maepo mo'matinepahui'po Diosa
o'paknok Jesús pai'da o'nopo'e̱po
aya'tada aratbuttaj o'manigbuey'uyate.
Konige̱po konig 'urunanada Huairi
Diosa Jesústaj kurudyo̱ o'tobehuikpo
Diosyo o'tobehuikuyate. 'Urunanada
Dios Huairi o̱'e̱a̱'.
10 Diosa aya'da o'ka'uyate. Aya'ada
Diostehuapa' o̱'nigunhuahuika'apo.
Aya'tada Diosa o'matoeonhuahuika'po.

Huakka' aratbuttaj kamanopo'yare'po
Jesús pai'da nignopoe̱'dik o̱'e̱apo,
Diosa o'nopo̱e̱'uyate. Konige̱po Jesús
aya'tada pai'da o'manignopo'e̱depo
aya' Diosa ena' o'ka'depo o'kuhuituy.
Konige̱po Jesús huakkurueri
huamanopo'yarea'eri huakka'tada
dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'nok
Diosensi'po o̱'nepo Diosere
on'noeonhuahuika'apo. 11 Oro'omeyen
Huairi Jesucristoa pai'da
o'manignopo'e̱po o'manigbuey'uypo
oro'omeyen dakhuea' e'ka'
bokkahuea'ne. Kenpa'ti huadak e'kika'
bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da
e'nigpe̱i̱kataj bo'tihuapokika'ne.
Konige̱po "Do'hued huama'buy
mo'ta̱e̱ne." "Do'hued huaidpo
mo'ta̱e̱ne." Huairi Jesucristoa
birahue'ada ona'dik mo'e̱ne. 12 Diosba'te
Jesucristoa oa'po:

Ontaj Dios do'hued huama'buytaj
i̱jbaknopo̱e̱a̱'apoy.
Huaknopo̱e̱'eri e̱gkupopakte
do'hued huama'buyere
o'batadi'keapoy. Dios 'uruda
o̱'e̱ o'batadi'keapoy. Jesucristoa
ona'uyate.

13 Kenpa'ti oa'po:

Diostaj daka' yoknopo̱e̱y.
Jesucristoa huama'buyere oa'.

Onte'ti oa'po:

Diosensi'po huaknopo̱e̱'eri
kamato̱e̱'po Diosa me'bayokuyne.
I̱jmato̱i̱ka'po huama'buyere i̱jje̱y.
Jesucristoa oa'uyate.

Ken "Huaknopo̱e̱'eri do'hued
huama'buy me'ta̱e̱ne." Jesúsa
birahue'ada ona'dik mo'e̱ne. O'nopo̱e̱ne.
14 Oro'omey huaknopo̱e̱'eri
Diosensi'poda huaenere mimiere
o'to̱e̱ne. Jesús konigti hua̱so̱'da
o̱'e̱po huaenere mimiere
o̱'to̱u̱yate. A'manigbueyya'po
hua̱so̱'da o'si'po̱e̱'uyate. Jesúsa
o'manigbuey'uypo huabueyada toto'
huabatiarakeritaj o̱gka'nok onte'ti
barakhue'dik o̱'e̱apo. 15-16 Be'ap̱i' aratbut
e'bueytaj o'nokme'pukonhuahuika'.
Jesúsa o'manigbuey'uynok aya'ada
e'bueytaj okme'pukhue'dik
o̱'neapo. Abrahamkudaken huayayo
huaknopo̱e̱'eriomeya̱ e'bueytaj
okme'pukhue'dik o̱'neapo. Abrahamen
huayayo huaknopo̱e̱'eriomeytaj
dakhuea' e'ka' kamanopo'yare'po
Jesucristo kurudya̱' o'tiakuyate. Diosen
huata'moneritaj kabatihuapoke'po
Jesucristo tiakhue' o̱'u̱yate.
17 Abrahamen huayayo Israel aratbut
o̱'nika'po Jesúskon Israel aratbuten
'uru sacerdote huanigtiona'pakika'eri
a̱'e̱aya̱'po konigso̱'ti o̱'u̱yate. Konig
Diostaj 'urua'da huanigpe̱i̱ka'eri
sacerdote huairi o̱'e̱a̱'uyate. Konig
aratbuttaj 'urua'da huamatinepahui'eri
sacerdote huairi o̱'e̱a̱'uyate.
Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka
a'bakkahueaya'po Jesús konigti
Israel aratbut e̱'dik o̱'u̱yate. 18 Diostaj
nigpe̱e̱hue' ya̱e̱' toto'a nama'da enae'ted
Jesús pai'da o'nopoe̱'uyate. Diostaj
Jesúsa o'nigpe̱i̱ka'uyate. Konige̱po
oy aya' oro'omeytaj huadak e'kika'
tihuapokdik mo'i̱ka'ne. "Dakhuea'
yaka'. Diostaj oknopo̱e̱hue' ya̱e̱'.
Nigpe̱e̱hue' ya̱e̱'." Toto'a oro'omeytaj
nama'da ena'te Jesúsa dakhuea' kahue'
ka'ne'po bo'tihuapokapone. Onte'ti
Diostaj nigpe̱e̱'dik o̱'e̱a̱pone.

Jesús 'urunanada o̱'e̱. Huakhuairi o̱'e̱. Diosa Jesústaj huakka'da o'pakika'. Moisésnayo sue'da huairi o̱'u̱yate. Moiséstaj sue'da o'pak Diosa.

3 1 Kurudya̱' Apag Diosa
Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate.
Jesús oro'omeyen sacerdote huairi
huamanigtiona'pakika'eritaj
mo'nigta'mona'uyate. Kenda
mo'nopo̱e̱po Jesústaj daka'

yanoknopoika', egomey. Opudomeytaj
Diosa mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da
mo'ika'po Diostayo'da mo'nigpeika'.
2 Jesús Diostaj daka' o'nigpeika'uyate.
Konig Diosen huamanigtiona'pakika'eri
huairi Diosa oktie'ea'uyatenok Diostaj
o'nigpeika'uyate Jesúsa. Moisésakon
Diostaj o'nigpeika'po Diosen
aratbuttaj daka' o'manmadikika'uyate.
3-4 Apag Diosa aya'tada o'ka'uyate.
Jesucristoerea aya'tada o'ka'uyate.
Jesúsnayo 'urunanada o'e. Diosen
aya'tada o'ka'uyate. Huakhuairida
o'e. 'Urunanada o'e, tia'pakdik
o'ika'ne. Moisésnayo sue'da huairi
o'uyate oknopoika'ne. Jesúsen
huaknopoe'eritaj Jesúsa dakhuea'
e'ka' o'manopo'yarea'ika'po aratbut
Diosensi'po o'kika'. Moisésnayo
aratbutda o'epo Diosen huanaba'da
o'uyate. 5 Moisés Diosen huanaba'
o'uyate. Diosen aratbuttaj daka'
o'mana'ika'uyate. Kenda Diosa
aratbuttaj ya'manapet Moisésa
o'mana'ika'uyate. 6 Jesucristonayo
Diosen Huasi'po o'epo aya'tada
Diosen aratbuttaj huamatoe'eri o'epo,
daka' o'manika'. Oro'omey hueretda
Diosensi'po o'epo daka' Jesucristotaj
oknopoika'po oknopoebatikhue'da
oknopoika'ne. Diosyo kurudyo ahuay'
o'nopoepo o'durugpaki.

**Diosen aratbut Diostaj
daka' e'noknopoika'nayo
akma'pieonhuahuaya'po
Diosenbayo kuddik o'neapo.
Diosa o'mana'uyate.**

7 In Apagba'te Diosen Nokiregaa oa'po:
Oyda Diostaj daka' yan'peika'.
8 A'nenda sue'da aratbut
e'ika'yo judío aratbuta
onte'ti e'nigpeikata' pakhue'
o'nuyate. Huanopoya'da
Diostaj pakhue' o'nuyate. Diosa
castiga ogkahue' mo'eapone
nama'da on'nopoe'uyate.
Konig ogkika'uynig kahue'
yanika'. 9 Huadaribatone'yo
aratbut bahue'yo cuarenta
huabayok e'unhuahuika'te
opudomeyen adhuea'pane'
o'nunhuahuika'uyate.
Kenomeytaj ijbatohua'ika'uy.
Ijbatihuapokika'uy. Aypo
ijbayokonhuahuika'uy.
Kenda ijkadhuahuika'uy
adhuea'pane' nama'da
en'tiahuayonhuahuika'uypi'
do'taj nigpeehue'
o'nunhuahuika'uyate. Diosa
castiga ogkahue' mo'eapet
nama'da on'nopoika'po dakhuea'
mogkika'uyate. 10 Konigepo
adhuea'pane'taj diga'da
ijbahuadiay'uy. Kenomeytaj
"Nama'da mo'nopoika'ne.
Do'taj oknopoehue'
mo'unhuahuika'ne. Do'taj
e'nigpeeta' pakhue' mo'ika'ne."
A'nennada ijmana'uy. 11 "Doere
akma'pieonhuahuikaya'po
do'hued huadaribayo bakudhue'
ya'neapet." Opudomeyen
adhuea'pane'taj ijbahuadiaypo
buttida ijjay ijmana'uy.
Apagba'te Diosen Nokiregaa
oa'uyate.
12 Keyoj keyoj, egomey pogomey.
Huanopoada dakhuea' nopoehue'
yanika'. Dios o'noika'. Diostaj
moknopoepo batikhue'da yanika'.
Daka' yanoknopoeonhuahuika'.
13 Aya'me'noeda huayahuaya
yan'maboroay. "Dios huadakda o'enok
daka' yanoknopoika'. Huadakada
yag'kika'po yan'nigpeonhuaahuika'."
Huayahuaya yan'maboroayikati'.
Be'api' dakhuea' kahue' ka'ne'. Be'api'
o'noknopoika'nig okbatikhue' ka'ne'.
Huayahuaya daka' yan'maboroayikati'.
14 Jesucristotaj huakkurudamon'

oknopo̱e̱’uypo daka’ oknopo̱i̱ka’uy.
Kene’hua̱ya̱’ huame’noete Jesucristotaj
daka’ oknopoeonhuahuika’po
Jesucristoere durugda
o’noeonhuahuika’apoy.
15 Ken Apagba’ oa’po:
Oyda Diostaj yan’pe̱e̱’. “Ontaj
nigpe̱e̱hue’ i̱jje̱a̱poy, Dios.”
Onahue’ yanika’. “Diostaj
oknopo̱e̱hue’ i̱jje̱a̱poy.”
Huanopoya’ nopo̱e̱hue’ yanika’.
Opudomeyen adhuea’pane’
Israel aratbutda o̱’nepo do’taj
Diostaj moknopo̱e̱batikuyate.
Onte’ti onte’ti adhuea’pane’
do’taj Diostaj nigpe̱e̱hue’
o̱’nika’po dakhue’ o̱gkika’uyate.
Konig kenomey o̱gkika’uynig
konigti kikahue’ yanika’. Diosa
oa’uyate.
16 Huakka’ada adhuea’pane’a̱
nama’da Diostaj on’pe̱e̱’uyate.
O’noknopo̱e̱batikuyate. Diostaj
nigpe̱e̱hue’ o̱’nika’uyate. Israel aratbut
o̱’nuyate. A’nenda Egipto huadaribayo
Egipto aratbuten huanaba’ o̱’nika’uyate.
Pai’nanada o̱’nika’uyate. Moisésa
Diostaj o’nigpe̱e̱po o’makmato̱ro̱kuyate.
Aya’tada o’bakbatohua’uyate.
17 Kenomey Israel aratbut cuarenta
huabayok huadaribayo o̱hue̱ybahue’yo
o̱’neonhuahuika’po, Diostaj nigpe̱e̱hue’
o̱’neonhuahuika’po, dakhuea’
o̱gkadhuahuika’uynok Diosa cuarenta
huabayok o’bahuadiayika’po kenomey
Israel aratbuttaj o’bahuadiayika’uynok
huadariba se̱renya̱’da on’mabuey’uyate.
18 Huanigpe̱e̱hue’ hua̱i̱ka’eritaj “Do’hued
huadaribayo Canán huadaribayo
bahuahue’ mo’i̱kapone.” Diosa buttida
i̱jjay o’mana’uyate. Konige̱po huadariba
se̱renya̱’da on’mabuey’uyate. 19 Israel
aratbut Diostaj oknopo̱e̱hue’ o̱’nika’uypo
Canán huadaribayo huahue’dik o̱’nuyate.
Canányo akma’pi̱e̱’unhuahuikaya’po
huahue’dik o̱’nuyate.

4 1 Ken “Do’hued aratbut do’taj
huaknopo̱e̱’eri o̱’nepo doere
o’nokma’pi̱e̱’anhuahuika’apone.
Doere on’noeonhuahuika’apone.”
Diosa mona’uynig oytion konigti
mona’ne. Sue’da huaknopo̱e̱’eripi’
nama’da ya̱gka’apetpi’ Diostaj
o’noknopo̱e̱batikapetpi’ Diosyo huahue’
o̱’neapo. Oro’omey aya’ada Diosere
akma’pi̱e̱’unhuahuikaya’po kenpa’ti
a’noeonhuahuikaya’po ’urua’da
mo’noknopo̱i̱ka’. Daka’ mon’nigpe̱i̱ka’.
Oknopo̱i̱ka’po okbatikhue’dik mo’ne.
2 Huadak hua’a Diosere kurudyo̱
mo’noeonhuahuika’apone. Durugda
mo’eonhuahuika’apone. Oro’omeytakon
Diosa mona’uyne. Israel aratbutnayo
huadak hua’ataj e’pe̱e̱a̱da nigpe̱e̱hue’
o̱’nika’uyate. Konige̱po on’mabueypo
Diosenbayo Canányo huahue’ o̱’nuyate.
3-6 Oro’omey huaknopo̱e̱’eri kurudyo̱
Diosere durugda o̱’eonhuahuika’apoy.
Adhuea’pane’nayo oknopo̱e̱hue’ o̱’nepo
Diosyo huahue’dik o̱’neapo.
Do’hued huadaribayo
Canán huadaribayo doere
jakmapi̱e̱’onhuahuikaya’po
huahue’ mo’i̱ka’apone. Buttida
i̱jjay. Diosa o’bahuadiaypo
o’mana’uyate. Adhuea’pane’
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eritaj
o’mana’uyate.
Diosanayo a’nennada aya’da
o’ka’uydepo huadari kurudere
o’ka’uydepo onte’ti kahue’ o̱’e̱po
durugnanada okmapi̱e̱’onhuahua’uyate.
Aya’da o’ka’depo siete huame’noete
okmapi̱e̱’uyate. Diosba’a oa’po,
kenpa’ti nogkorepen doere
okmapi̱e̱’onhuahuikahue’
o̱’neapo. Diosa oa’uyate.
Israel adhuea’pane’ a’nennada Diosen
huadak hua’a on’pe̱e̱nig’a, nogok
nogok on’pe̱e̱batikpo nigpe̱e̱hue’
o̱’nika’uyate. Konige̱po Diosere
okmapi̱e̱hue’ o̱’nuyate. Oro’omeytanayo

kenpa’ti nogomeytanayo Diosere
ekmapiunhuahuika’ta’ Diosa
o’pak. 7 Konigepo, oyme’noete
men’peede’: Oyme’noete men’nigpee’,
ekmapiunhuahuikata’ ijpaki. Diosa
oro’taj mona’ne:

Oyme’noe Diosen hua’ataj
e’peee’nayo “Diostaj nigpeehue’
ijjeapoy. Diostaj oknopoehue’
ijjeapoy,” huanopoada ahue’
yane’.

Nogok huakka’ huabayok
o’pokonhuahuika’po Davida Apagba’te
oa’uyate. 8 Josué a’nennada o’epo
David si’poehued o’uy. Huairi
o’epo Israel aratbuttaj Diosenbayo
Canánbayo o’batohua’uynig’a Israel
aratbut Diostaj nigpeehue’ o’nika’po
okmapiunhuahuahue’ o’nuyate.
Konigepo “nogok doere do’hued aratbut
durugteda o’nokmapiunhuahuika’apo.”
Diosa nogomeytaj o’mana’uyate.
9 Konigepo Diosere Diosen aratbut
durugteda o’nokmapiunhuahuika’apo.
10 Diosa aya’da o’ka’depo durugteda
okmapieonhuahuika’. Konigti Diostaj
huaknopoe’eri on’nigpeepo Diosen
ogkika’depo Diosere durugteda
o’nokma’piunhuahuika’apo.
11 Konigepo Diosere durugteda
akmapiunhuahuikaya’po huakka’
mo’deretpakpo Diosenba’taj
daka’ mo’noknopoika’po
mon’nigpeonhuahuika’. Batikhue’da
daka’ mon’nigpeonhuahuika’. Konig
Israel aratbut oknopoehue’ o’nika’uynig
konigti kikahue’ mo’ne.
12 Dios teynanada o’epo o’noika’po
Diosen hua’akon teynanada o’epo
manoeanhuahuika’dik o’e. Oy Diosa
ighua’da mona’nok nigpeika’dik mo’ne.
Diosen hua’a konig siro igku’etnanada
o’epo oktegdik mo’ene. Diosen hua’a
konig siro igku’etnanada huanopoya’da
a’dik mo’ika’po nama’da e’nopoe’nayo
Diosen hua’a mo’nopoea’ika’ne.
Nama’da e’eretpaknayo
mo’nopoea’ika’ne. 13 Diosere durugda
a’noeonhuahuikaya’po Diostaj
mo’deretpakika’ mon’nigpeika’ Diostaj
engaña ka’dik o’ey, nopoehue’ mo’nika’.
Oro’omey huanopoya’da o’nopoika’nig
aya’da Diosa moknokotika’ne.
Oro’omey katetapi’ e’eretpaknayopi’
Diosa moknopoene. Diosa
huamanoea’eri o’epo aya’da o’nopoika’.
Konigepo Diostaj mo’deretpakpo daka’
mon’nigpeika’.

**Sacerdote Huairitone’
Huamanigtiona’pakika’eri Jesús o’e.**

14 Jesús Diosen Huasi’po o’e.
Oro’omeyen sacerdote huairitone’
huamanigtiona’pakika’eri Jesús o’e.
Huairitone’ oro’omeyen o’e. Diosyo
o’hua’uyate. Diosere o’ika’. Konigepo
Jesústaj daka’ mo’noknopoika’.
Batikhue’ada ’urua’da mo’noknopoika’.
15 Oro’omey huaso’ o’epo dakhue’ e’dik
o’ene. Kenpa’ti dakhuea’ ka’dik o’ene.
Jesús oro’omeyen sacerdote huairitone’
konigti huaso o’epo toto’a dakhuea’
yaka’ enika’tada dakhuea’ kahue’
o’ika’uyate. Konigepo Jesús oro’omeytaj
mo’tinepahuika’po dakhuea’ kikahue’
ka’nike’po bo’tihuapokika’ne.
16 Jesúsa mo’tinepahuika’nok
kenpa’ti e’tihuapokta’ bo’pakika’nok
me’pukhue’ mo’nepo Dios Huairitaj
daka’ mon’tiona’pakika’. Oro’taj
mo’tinepahui’po oro’ e’tiona’pakte
Diosa bo’tihuapokapone.

5 1 Aya’da sacerdote huairi
huamanigtiona’pakeritaj
Diosa o’baktie’ea’ika’uyate.
Huabokerektayo’ o’baktie’ea’uyate.
Aratbuttaj kan’manigtiona’pake’po
o’baktie’ea’uyate. Kenpa’ti aratbuten
dakhuea’ e’ka’ castiga magkahue’
kamae’po ’uhua kan’nigbatiarakike’po
sacerdote huairitaj Diosa
o’baktie’ea’ika’uyate. 2 Konig aratbut

dakhuea' o̱gkika' sacerdote kenpa'ti
dakhuea' kika'dik o̱'nika'uy. Konige̱po
nopo̱e̱hue' dakhuea' huaka'eritaj
'uhua nigbatiarakika'dik o̱'nika'uy.
3 Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa
castiga magkahue' kamae'po 'uhuataj
manigbatiarakika'dik o̱'nika'uyate.
Sacerdote kenpa'ti dakhuea' o̱gkika'po
huata'da dakhuea' e'ka' 'uhuataj
nigarakdik o̱'nika'uyate.
4 Be'api' sacerdote huairi e'yahueta'
e'pakada yahuehue'dik o̱'ne. Diosa
ektie'ea'nayo sacerdote huairi e̱'dik
o̱'nika'. Aarón Israel aratbuten
huakkuruda sacerdote huairi o̱'u̱yate.
Konigti Diosa Aaróntaj oktie'ea'uyate.
5 Kenpa'ti Jesucristo huata'da e'pakada
sacerdote huairi yahuehue'da o̱'u̱yate.
Diosa o'pakpo Jesucristo sacerdote
huairi oktie'ea'uyate.

Do'hued Huasi'po i̱'e̱ne. Oyda
i̱jnoyhuada̱'po. Doere Huairitone'
o'yahueapone.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. 6 Nogyo̱
Apagba'te,

A'nennada Melquisedec huairi
o̱'u̱yate. Diosa sacerdote
o'yahuea'uynok Melquisedec
Diosen sacerdote o̱'eonhuahuika'.
Ontaj konigti sacerdote
ka̱e̱'po oktie'ea'ne. Sacerdote
i̱'eonhuahuika'apo, sion.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate.
Apagba'te ona'uyate. 7 Jesucristo
indariyo o'noika'po Diostaj
o'tiona'pakpo, "Pai'da i'nopo'e̱po
bueyhue'dik ya̱e̱ti', sion. Do'taj
e'paknayo menati', Dios. Do konig
ijpaknignayo kahue' i̱jje̱a̱poy. Konig
on i'paknig ijka'apoy, pag." Jesúsa
'utta'da o'okoypo o'tiona'pakuyate.
Huakka'da o'huikpo o'tiona'pakuyate.
Diostaj o'nigpe̱i̱ka'nok Diosa Jesústaj
o'pe̱e̱'uyate. 8 Hueretda Diosen
Huasi'po e̱'e̱a̱da pai'nanada o'nopo'e̱po
nogi̱ti nogi̱ti Diostaj o'nigpe̱i̱ka'uyate.
9 Diostaj aya'da o'nigpe̱i̱ka'depo kurudyo̱
o'hua'depo huanigpe̱i̱ka'erien dakhuea'
e'ka' huamanopo'yarea'eri o'yahuepo
o̱'eonhuahuika'apo. Huanigpe̱i̱ka'eritaj
o'manopo'yarika'apo.
10 Huamanopo'yarea'eri o̱'e̱nok
Jesús sacerdote huairi ka̱e̱'po
oktie'ea'uyate Diosa. Konig
Melquisedec Diosen sacerdote
huairi huamanigtiona'pakika'eri
o̱'eonhuahuika'uynig. Jesucristo
sacerdote huamanigtiona'pakika'eri
huairi konigti o̱'eonhuahuika'apo.

Jesucristotaj eknopo̱e̱batiknayo pai'da mo'e̱a̱pone.

11 Jesucristo Diostaj
huamanigtiona'pakika'eri konig o̱'i̱ka'
huakka' e'manmadika'ta' ijpaknig'a
opudomeynayo ijhue'ta'nada
mo'nopoenka'nok daka'nanada
manmadika'dik i̱jje̱y. 12-13 A'nennada
huaboa'da mo'nopo'koreapo
Jesucristotaj moknopo̱e̱'uyate. Huakka'
huabayok Jesúsen huadak hua'a
mo'peunhuahua'de'uynig'a sigdamon
mo'nopo̱e̱ne. Konig huamanmadika'eri
e̱'dik e̱'e̱a̱da ehue' mo'e̱ne. Sigdamon
mo'nopo̱e̱ne. Opudomeytaj konig
huakkuru Jesucristoen huadak hua'a
huamanmadika' onte'ti manmadika'dik
o̱'e̱y. Nog Diosen 'urua'da
e'manmadika' oknopoenkahue'dik
mo'e̱ne. Opudomey konig yo̱bed
huaknopo̱e̱'eri mo'e̱ne. Yo̱bed aypo
bapehue'dik o̱'i̱ka'. On'hue̱yo'da
on'minogika'. Opudomey konig yo̱bed
huaminogonhuahuika'eri mo'e̱ne.
On'hue̱ konig Jesucristoen huadak
hua'a huakkuru huamanmadika'
o̱'e̱. Kenyo'da moknopo̱e̱dene. Sigda
moknopo̱e̱dene. Konig yo̱bedo̱nig
huaknopo̱e̱'eri mo'i̱ka'. Nogda nogda
Cristoen huamanmadika' nopo̱e̱hue'
mo'e̱ne. Huadakda e'kika' nopo̱e̱hue'
mo'e̱ne. 14 Aratbut o̱g'kerekdepo aypo

kenpa'ti huaen on'bapika'. Konigti
Cristotaj huaknopoe'eri nogiti nogiti
eknopoika'nayo, nogiti nogiti huadak
e'kika'nayo, kenpa'ti nogiti nogiti
dakhuea' kikahue' ee'nayo nogiti
nogiti huadak huamanmadika' daka'
nopoenka'dik o'nika'apo.

6 [1]Konigepo Jesucristotaj
nogiti nogiti e'manmadika'ta'
on'tipakne. Opudomey nogiti
nogiti eknopoeata' on'tipakne.
Nogiti nogiti Diostaj e'nigpeea'ikata'
on'tipakne. Huakkuruda e'manmadika'
mo'nopoedepo, "Dakhuea' e'kika'taj
Diostaj nopo'korea'dik mo'ene."
"Jesústaj oknopoika'dik mo'ene."
Kenda moknopoedenok onte'ti
manmadikahue'dik o'neapone.
[2]Kenpa'ti "Jesucristotaj moknopoedepo
bautiza ogka'dik mo'ene."
"Huaknopoe'erien huairi kaae'po
yan'tibata'tepo yan'tiona'pak." "Nogok
aya' e'bueyte Diosa o'manoyhuada'apo."
"Dakhuea' huaka'eritaj castiga
o'magkadhuahuika'apo." Kenda
e'manmadika' moknopoedenok onte'ti
konigti manmadikahue'dik o'neapone.
[3]Konigepo Jesucristoen huadak hua'a
nogiti nogiti e'manmadika'ta' o'pakne.
Opudomey nogiti nogiti Jesucristotaj
e'nigoknopoe'ta' on'tipakne. Kenpa'ti
opudomeya nogiti nogiti e'nigpeikata'
on'tipakne.

[4-6]Be'omeyapi' Jesucristoen huadak
hua'a daka' o'noknopoepo durugteda
o'noknopoenkadhuahua'depo,
kenpa'ti Diosen Nokirega
o'manopo'toeonhuahua'depo,
Diosen buttida hua'a 'uruda
o'e o'noknopounhuahuika'depo,
kenpa'ti konig Dios teyda o'epo
'urua'nanada o'kadhuahuika'nigtaj
o'noknopoeonhuahuika'depo, nogokpi'
Diosen hua'a kenpa'da e'ennayo
onte'ti menpa' nopo'korehue'dik
o'neapo. Jesucristotaj kenpa'da
eknopoebatiknayo konigti
Diosen Huasi'potaj onte'ti cruzte
o'darak. Diosen hua'a kenpa'da
eknopoebatiknayo Diosen huasi'potaj
tierikdik ya'neapet. Aya'ada
on'tiahuaypo yan'tierikapetpi'. Kena'po
onte'ti menpa' nopo'korehue'dik
o'neapo. [7]Diosen 'uruda huaknopoe'eri
o'nenig konigti ijbatia'pakapoy.
Konig dakdarionig o'ne. Nogok
nogok ehui' sorokyo o'huekud.
Huadakbua'da o'tipakboa'po,
Diosa 'urua'da mo'nigtipakboa'ne.
Konigti 'uruda huaknopoe'eritaj
Diosa o'batihuapokika'nok 'urua'da
ogkika'. [8]Diosen hua'a kenpa'da
eknopoebatiknayo konig o'ne
ijbatia'pakapoy. Konig dakhue'darionig
o'ne. Nogok nogok dakhue'dariya'
e'pidbada o'tipakboika'. Huadari
huatoe'eria o'mahuigapo. Konigti
Diosen hua'a huaknopoebatikeritaj
castiga o'magka'apo. Konigepo Diosen
hua'a oknopoebatikhue'ada daka'
yan'nigpeonhuahuika'.

**Diosere mo'noeonhuahuika'apone
Diosa buttida mona'uynok daka'
mo'noknopounhuahuika'.**

[9]Huiyokdika' edapi' opudomeytaj
Diosa 'urua'da mo'manopo'yarea'nok
nogiti nogiti huadakda bo'kika'apone,
daka' ijnopoey, huadi'da egomey
pogomey. [10]Diostaj daka'
moknopoepo Cristotaj huaknopoe'eri
huama'buytaj 'uruda okbatikhue'da
bo'tihuapokikame'ne. Di' mo'epo
bo'tihuapokikame'ne. Nogiti nogiti
bo'tihuapokikame'ne. Diosa kenda
okkahuehue'dik mo'eapone. Dios
buttida huanopoe'eri o'epo huadak
bo'kika'nok okkahuehue'dik
mo'eapone. [11]Opudomey bo'eretpakpo
'urua'da bo'kadhuahuika'depo,
Diosen bo'kadhuahuika'depo,
Jesucristo onte'ti e'tiakde'te konigti

bo’eretpakpo Diosen aratbuttaj di’
mo’ẹpo yan’batihuapokika’. Ken
konig e’kika’nayo Diosere durugda
mo’noeonhuahuika’apo. 12 Jesústaj
oknopọẹpo tinosikhue’ mo’nepo,
oknopọẹpo sigda sigda okbatikhue’
mo’ne. E’pẹẹta’ pakhue’ ịhuẹy
nopọẹhue’ yane’. Huakka’mon
a’neneri aratbuta Diostaj ’urua’da
o’noknopoeonhuahuika’po
daka’ on’nigonhuahuika’uy.
Diosere on’noeonhuahuika’apo.
Konigti yạg’kika’. ’Urua’da
yanoknopoeonhuahuika’. Daka’
yan’nigonhuahuika’. Kenda ijpakpo
o’nona’ne.
13-14 “Ontaj huakka’ o’tihuapokapone.
Huasi’po kenpa’ti huakka’ huayayo
o’bayokapone. Buttida ịjjay. Dios
ịjjẹpo da ahue’dik ịjjẹy.” Abrahamtaj
ona’uyate. 15 Ken Abraham Diostaj
oknopọẹpo o’nigonhuahua’depo
huasi’po huayayokon o’matọẹ’uyate.
16 “Buttida ijjay Diosa me’pẹẹne.” Judío
aratbuta ena’nayo e’maboy batikdik
ọ’ne. Buttida oa’ aya’ada on’nopọẹ.
Da ea’nayo Diosa castiga megka’apet
on’nopọẹ. 17 “Diosere durugnanada
mo’noeonhuahuika’apone.” Israel
adhuea’pane’ huanigpẹịka’eritaj
kenpa’ti aya’ huaknopọẹ’eritaj
Diosa o’mana’uyate. Kenda Diosa
o’mana’uyate, dapita’ o’ka’apo.
Nogpa’da kahue’ ọ’ẹạpo. Kenpa’ti
nogpa’da manahue’ ọ’ẹạpo. Kenda
oro’omey huaknopọẹ’eri daka’
aknopọẹya’po “Dios ịjjẹpo da
ahue’dik ịjịkay.” Diosa mona’uyate.
18 “Diosere durugnanada
mo’noeonhuahuika’apone.” Diosa
kenda mona’uyate. Kenpa’ti “Dios
ịjjẹpo da ahue’ ịjịkay.” Diosa kendakon
mona’uyate. Kenpa’ti Diosa nama’da
ahue’dik ọ’ịka’nok oro’omey oknopọẹpo
o’nopo’durugpakika’ne. Jesucristoa
oro’omeytaj bokkahuea’nok daka’
oknopọịka’ne. Kenpa’ti Jesucristo
oro’omeytaj mo’nopo’yarea’dene
oknopọẹdene. Diosen buttida hua’a
batikhue’da ọ’ẹạpo oknopọẹne. Diosere
durugnanada o’noeonhuahuika’apone
daka’ oknopọịka’ne. 19-20 Diosere
durugda o’noeonhuahuika’apone.
Okbatikhue’da oknopọẹne. Diosere
kurudyọ konig oro’omeyen
huamanigtiona’pakeri huakkuruda
Jesús o’behuikuyate. Daka’
oknopọẹne. Oro’omeytehuapa’
mo’nigbehuikuyate. Kurudyọ
Diosere Sacerdote Huairi ọ’ẹdepo
mo’nigbehuikdepo ọ’eonhuahuika’apo.
Konig Melquisedec Sacerdote
Huairi ọ’eonhuahuika’uyatenig
Jesucristo konigti Sacerdote
Huairi huamanigtiona’pakika’eri
mo’nigonhuahuika’apone.

Melquisedec konig sacerdote huairi huamanigtiona’pakika’eri ọ’eonhuahuika’uyate. Jesús konigti sacerdote huairi ọ’eonhuahuika’apo.

7 1 A’nennada Melquisedec
Salem huakka’ jak huairi
ọ’ụyate. Teyda Diosen sacerdote
Melquisedec huamanigtiona’pakika’eri
ọ’eonhuahuika’uyate. Kenoka’ cinco
huakka’ jak huairitaj Abrahamomeyạ
huayakhue’ on’magka’uyate
Abraham e’kumejde’te Melquisedeca
Abrahamtaj o’dejpakpo Diosa
Abrahamtaj daka’ me’tọịke’po
o’nigtiona’pakuyate. 2 Abrahamomey
cinco huakka’ jak huairitaj huayakhue’
on’magka’po huairien en’tamae’
huakka’tada on’bakbatiparatpo
on’batotiakuyate. Melquisedec Diosen
sacerdote ọ’ẹnok Melquisedectaj
sue’da huakka’ o’yokuyate. Konig
diezkupoa’ o’posakposakpo
Melquisedectaj nogkupotida
o’yokuyate. Melquisedecdika ’uruda
huakika’eri huairi ọ’ẹ. Kenpa’ti

Melquisedec Salem huakka' jak
huairi o̱'e̱po huamanoeya̱'eri huairi
o̱'u̱yate. 3 Melquisedecen huaojdik
nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Hua̱ye̱'dik nopo̱e̱hue'
o̱'e̱ne. Adhuea'pane'endik nopo̱e̱hue'
o̱'e̱ne. Kenok osi'poe̱'uyate nopo̱e̱hue'
o̱'e̱ne. Kenok o'buey'uyate nopo̱e̱hue'
o̱'e̱ne. Cristo Diosen Huasi'po o̱'e̱po
o'manigtiona'pakonhuahuika'apo
konigti Melquisedec
o'noeonhuahuika'po
o'manigtiona'pakonhuahuika'apo.
4 Melquisedec huairitone' o̱'u̱yate,
yanoknopo̱e̱'. Abraham oro'omeyen
adhuea'pane' cinco huakka' jak
huairitaj huayakhue' on'magka'po
o'bakbatiparatpo Melquisedectaj
sue'da huakka'mon o'yokuyate.
Konig diezkupoa' o'posakposakpo
nogkupotida o'yokuyate.
Melquisedectaj o'yokuyate. Konige̱po
Melquisedec huakhuairi o̱'i̱ka'uynig
o'nopo̱e̱ne. 5 Abrahamen huayayo
huakka'nada o̱'nepo sue'da huayayo
Leví aratbut o̱'ne. Sue'da Leví
hua̱e̱'eri sacerdote o̱'nepo Diostaj
on'manigtiona'pakika'. Moisés Diosen
hua'a o'mana'nok aratbut on'baa'po
on'baika' konig diezkupoa' o'posaka'po
nogkupotida Leví hua̱e̱'eri sacerdotetaj
bayokdik o̱'nika'. Aratbut Abrahamen
huayayo e̱e̱'pi' Leví hua̱e̱'eri
sacerdotetaj bayokdiktion o̱'nika'.
6-7 Melquisedec Levíen huayayo
ehue' e̱e̱'pi' Abrahamen diezkupoa'
on'posakposakpo nogkupotida
Melquisedeca o'bae'uyate. Melquisedec
huairitone' o̱'e̱po "Abrahamtaj
daka' yatihuapokika'. Daka' yakika',
Dios." Diostaj o'nigtiona'pakuyate.
Abrahamtaj daka' o'ka'nok Melquisadec
huaboro' huairi o̱'i̱ka'uynig o'nopo̱e̱ne.
Abraham sue'da huairi o̱'i̱ka'uy
o'nopo̱e̱ne. Abrahamtaj "O̱'nen
huayayo huakka'da o'nitakapo." Diosa
ona'uyate. 8 Abrahamen huayayo
Leví aratbut sacerdote o̱'nepo
sue'damon on'bae'ika'. Leví aratbut
bueydik o̱'nepo sue'damon on'bae'ika'.
Melquisedecnayo bueyhue'dik o̱'e̱po
o'noeonhuahuika'apo. 9-10 Leví
hua̱e̱'eri sacerdote o̱'nepo sue'damon
on'bae'ika'nig'a Abrahamen huayayo
Leví si'poe̱hued e̱'e̱a̱da Abrahamere
Melquisedectaj huakka'mon o'yokuyate.
Konige̱po Melquisedec huaboro' huairi
o̱'i̱ka'uynig o'nopo̱e̱ne. Abrahamnayo
sue'da huairi o̱'u̱yatenig o'nopo̱e̱ne.
11 Abrahamen huayayo sue'da
Leví hua̱e̱'eri o̱'nepo, Aarón Leví
aratbut kenpa'ti o̱'e̱po huakkuru
Levíeri sacerdote huairi o̱'u̱yate.
Aarónen huayayo nogok nogok
sacerdote huamanigtiona'pakeri
o̱'nepo Moisésenba' Diosen hua'a
Israel aratbuttaj on'mana'ika'nig'a
'urunopo'da kahue'dik o̱'nika'uyate.
Nopo'yareahue'dik o̱'nika'uyate.
Konige̱po Diosa nog sacerdote
konig Melquisedec ta'mona'dik
o̱'u̱yate. Jesucristotaj o'ta'mona'uyate.
12 Leví hua̱e̱'eri sacerdote
huamanigtiona'pakeri o̱'nika'po
Moisésenba' on'mana'ika'uyate. Nog
huabokerek Leví hua̱e̱'eri ehue'
e̱'hua̱e̱'taj sacerdote o'yahuea'depo
Diosa nog hua'ada mana'dik o̱'u̱y.
13 Jesucristo Leví hua̱e̱'eri ehue'
e̱'i̱ka'pi' sacerdote kayahue'po
Diosa o'ta'mona'uyate. Jesús nog
aratbut o̱'e̱po Judá aratbut o̱'e̱po
Judáeri sacerdote ehue' o̱'nika'uyate.
14 Oro'omeyen Huairi Jesucristo Judá
aratbut o̱'u̱yate. Daka' o'nopo̱e̱ne. Judá
aratbut sacerdote o̱'nika'. Moisésa
manahue' o̱'i̱ka'uyate.
15 Diosa nogda o'pakpo Jesucristo
sacerdote o'yahuea'uyate.
Melquisedec sacerdote batikhue'da
o̱'eonhuahuika'uyate. Konigti
Melquisedec Jesucristo
sacerdote o̱'e̱depo batikhue'da

o̱’eonhuahuika’apo. 16 Moisésa
o’mana’uynok Leví huae̱’eri sacerdote
huamanigtiona’pakeri o̱’nika’uy. Diosa
Jesústaj o’noyhuada̱’uynok Jesúsa
sacerdote huamanigtiona’pakeri
o̱’eonhuahuika’apo. Jesús onte’ti
bueyhue’dik o̱’eonhuahuika’apo.
Konige̱po oro’omeytaj sacerdote
mo’eonhuahuika’apone.
17 Do ijpaknok Melquisedec
huamanigtiona’pakeri
huairi o̱’unhuahuika’uyate.
Melquisedeconigti o̱’nakon,
sion, huamanigtiona’pakeri
huairi i̱’unhuahuika’apo. Diosa
huasi’potaj ona’uyate. Apagba’te
ona’uyate.
18-19 Ken a’nennada Leví huae̱’eri
sacerdote huamanigtiona’pakeri
ka’nike’po Moisésa o’mana’uyate.
Moisésen e’mana’taj on’nigpe̱i̱ka’uynig’a
’urunopo’ ehue’dik o̱’nika’uyate. Kenpa’ti
dakhuea’ e’ka’ bakkahueahue’dik
o̱’nika’uyate. Kenpa’ti dakhuea’ e’ka’
nopo’yareahue’dik o̱’nika’uyate.
Konige̱po Leví aratbut sacerdote
ka’nike’po Diosa onte’ti manahue’ o̱’e̱.
Jesucristo oro’omeyen sacerdote Diosere
o̱’eonhuahuika’apo daka’ oknopo̱e̱ne.
Jesucristoanayo ’urunopo’ mo’i̱ka’nok
Diostaj tiona’pakdik o̱’i̱ka’apone.
20-21 Leví aratbut sacerdote
huamanigtiona’pakeri o’nuynok
konige̱po huasi’poakon sacerdote
on’yahue’ika’uyate. Sacerdote i̱’e̱,
buttida ijjay, Diosa onahue’tada
huasi’po sacerdote on’yahuea’ika’uyate.
Sacerdote i̱’unhuahuika’apo. Konig
Melquisedec i̱’unhuahuika’apo.
Buttida yonay. Jesucristotayo’da
Diosa ona’uyate. Nogpa’da
onahue’ o̱’e̱a̱po Diosa. Apagba’te
oa’uyate.
22 Diosa kenpa’ ona’nok Jesúsnayo
oro’tehuapa’ ’urunanada sacerdote
huairi mo’unhuahuika’apone. (Kentaj
oknopo̱e̱’dik o̱’unhuahuika’apone.)
23 Leví bueydik aratbut o̱’nepo
sacerdote ehue’ o̱’neonhuahuika’apo.
Konige̱po nogok nogok
huakka’da o̱’neonhuahuika’uyate.
24 Jesucristonayo onte’ti bueyhue’
o̱’e̱po o’noeonhuahuika’apo konige̱po
sacerdote o̱’unhuahuika’apo. Nogda
sacerdote ehue’dik o̱’neapo. 25 Jesús
o’noeonhuahuika’po sacerdote o̱’e̱po
o’manigtiona’pakonhuahuika’po,
ke’nen huaknopo̱e̱’eritaj Jesúsa
dakhuea’ e’ka’ manopo’yarea’dik
o’maepo o’manoeanhuahuika’apo.
26 Ken Jesús ’urua’nanada
sacerdote huamanigtiona’pakeri
huairi o̱’unhuahuika’aponok
kenta’ oknopo̱i̱ka’dik mo’nika’.
Diosen hua’ayo’da Jesúsa o’kika’.
Huadakda o̱’i̱ka’. Kenpa’da huadakda
o’kika’. Dakhuea’ e’ka’ nopo̱e̱hue’
o̱’i̱ka’. Kenpa’ti dakhuea’ kahue’
o̱’i̱ka’. Konig dakhuea’ huaka’eri
o̱gkika’ konigti Jesúsnayo kahue’
o̱’i̱ka’. Diosa Jesústaj ’urua’nanada
o̱’ta̱e̱nok kurudyo̱ hua̱’enbayoda
o’tobehuikuyate. 27 Aya’me’noeteda
Leví huae̱’eri sacerdote huairi
Diostaj ’uhua on’nigbatiarakika’uyate.
Diosa castiga o̱gkahue’ kamae’po
on’nigbatiarakika’uyate. Diostaj
on’nighui̱gika’uyate. Kenomeyen
dakhuea’ e’ka’taj kenpa’ti
aratbuten dakhuea’ e’ka’taj
on’manigbatiarakika’uy. Ken konig
Jesúsnayo kikahue’ o̱’u̱yate. Aratbuten
dakhuea’ e’ka’taj aya’tada nogti’a’da
o’manigbuey’uyate. Aratbuttehuapa’
Jesús o’pakpo o’manigbuey’uyate.
28 Leví aratbut dakhuea’
huakka’eri o̱’nenig’a sacerdote
huamanigtiona’pakeri huairi ka’ne’po
Moisésa Diosen hua’ate o’mana’uyate.
Nogok “Do’hued Huasi’po sacerdote
huairi o̱’unhuahuika’apo. Dios i̱jje̱po
buttida ijjay.” Diosa oa’uyate. Diosen

Huasi'po Jesúsnayo huadakda
sacerdote huairi o̱'unhuahuika'apo.

**Judío aratbuttaj Diosen huabo
hua'a Diosa o'mana'uyate.**

8 1-2 Ken konig 'urua'da sacerdote
huairi mo'ta̱e̱ne. 'Urua'nanada
huamanigtiona'pakeri mo'ta̱e̱ne.
Jesucristo o̱'e̱. Judío aratbutere Diosen
hua'a huehuea' o'ka'depo, o'kuhuitdepo
kurudyo̱ o'hua'depo Diosere
o̱'eonhuahuika'apo. Dios Huairitone'
o̱'e̱po Diosere o̱'eonhuahuika'apo
Diosen jakyo Diosere kurudyo̱
mo'nigtiona'pakonhuahuika'ne. Kenda
Diosa o'pakuyate. Aratbutanayo
konigjak kahue'dik o̱'nuyate. Kenda
ea'ta' ijpakpo o'nona'ne. 3 Aratbut
dakhuea' o̱gkika'nok sacerdote Diostaj
'uhua kan'nigbatiarakike' aya' sacerdote
huairitaj Moisésen hua'a o'mana'uyate.
Konige̱po aratbuten dakhuea' e'ka'taj
kabakkahue'po cruzte Jesucristoa
o'manigbuey'uyate. 4 Jesucristo kurudyo̱
Diosere sacerdote huairi e̱'dik o̱'i̱ka'.
Huadariyo Leví sacerdote huairi o̱'nepo
Moisésen e'mana'taj on'nigpe̱i̱ka'po
'uhua on'nigbatiarakika'nok. Jesús
huadariyo sacerdote huairi ehue'dik
o̱'i̱ka'. 5 Kurudyo̱ Diosen hueretda
jak o̱'ta̱e̱. Konig Jesucristo kurudyo̱
Diosen jakyo o'kika'nig huadariyo
Diosen carpa huasi'dakakyo sacerdote
huairi sue'da konig Diosen o̱gkika'.
Moisésa jak ka'dikte Moiséstaj "Ote'te
konig o'tiahuay'eame'ne huasi'daka
e'akka' konigti yakati'." Moiséstaj
Diosa ona'uyate. 6 Huaboa'da Diosa
'urua'da mona'uyne. E'nopo'korea'nayo
Jesústaj eknopo̱e̱'nayo dakhuea'
e'ka' on'bakkahuea'apone.
On'manopo'yarea'apone. Diosa
'urua'da mona'uyne Jesúsa
kurudya̱' orotehuapa' 'urua'da
mo'nigkika'po mo'nigtiona'pakika'ne.
Mo'nignopo'yarea'ika'ne.
Moisésenba'taj e'nigpe̱i̱ka'nayo
nopo'yareahue' mo'e̱ne.
7 Diosen hua'a a'nennada Moisésa
o'mana'uyate. Israel aratbut
nigpe̱e̱hue'dik o̱'nika'uyate. Kena'po
konig huaboa'da Diosa 'urua'da
hua'a mona'uyne. Konig huaboa'da
moknopo̱e̱a̱'uyne. 8 Do'hued Israel
aratbuta nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'uyne
Diosa o'nopo̱e̱po kenpa' huaojba'te
o'tia'pakpo:

Nogok Israel aratbuttaj kenpa'ti
Judá aratbuttaj huabo hua'a
ijmana'apoy. Dios Huairia
o'mana'uyate. 9 A'nennada
Israel adhuea'pane'taj
ijbakbatotiakuy. Egiptodaribayo
huanaba' pai'da o̱'nenok
Egiptodaribaya' ijbatihuapokpo
ijbakbatotiakuy. Do konig
ke'nen huaojonig ijmanige̱po
huasi'potemagkapa' huabata'
e'otakui' ijbakbatotiakuy.
Egiptoya' on'tiakdepo
do'hued hua'a nigpe̱e̱hue'da
o̱'nika'uyate. Nigpe̱e̱hue' o̱'nenok
kena'po kenomeytaj onte'ti
batihuapokhue' ijmae'uy. Dios
Huairia oa'uyate. 10 Nogok
huakka' huabayok Israel
aratbuttaj nogda huabo hua'a
ijmanopo̱e̱a̱'po ijmana'apoy.
Do'hued hua'a huanopoya'da
on'nopo̱e̱a̱po. Huanopoya'da
e'nigpe̱e̱ta' on'pakika'apo. Do
kenomeyen Huairi i̱jje̱a̱poy.
Do'huedsi'po o̱'neapo. 11 Aya'ada
do'taj moknopo̱e̱a̱pone.
Huairiomeya̱ huanaba'omeyerea
moknopo̱e̱a̱pone. Do'taj
moknopo̱e̱depo do'taj Dios
Huairitaj kanoknopo̱e̱'po nogtaj
nogtaj manmadikahue'dik
o̱'neapo. Kenpa'ti huama'buytaj
manmadikahue'dik o̱'neapo.
Aya'ada do'taj moknopo̱e̱a̱ponok.

12 Kenomeytaj di' ijmaepo
kenomeyen dakhuea' e'ka'
castiga magkahue' ijjeapoy.
Dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy.
Diosa o'mana'uyate.
13 Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate.
Do'hued aratbuta nigpeehue'
mo'ikame'ne. Huatone' hua'anayo
'urunopoa'da mayahue'dik o'uyate,
Diosa o'maknopoe'po huabo hua'akon
ijmana'apoy. Diosa oa'uyate. Moisésen
hua'a konig yudta'tone' e'enonig o'eapo.

Huasi'dakakyo huakka'ada Levíeri sacerdote en'nigkika'uytada Jesucristo mo'nigbueydepo Diosyo o'hua'uyate. Diostaj mo'nigtiona'pakika'ne.

9 1 Ken konig sacerdote Diostaj
nigkika'dik o'ne. Diosen hua'a
Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti
huasi'dakak menigka'ne. Diosa
o'mana'uyate. Huasi'dakakya' sacerdote
huanigka'eri Diostaj on'nigkika'uyate.
2 Huasi'dakak e'nigka'de'te
huasi'dakakkiregya' ibodpen sacerdote
Diostaj on'nigkika'po kenteda oro
siropate huakjey huakpaka' o'taika'uy.
Kenpa'ti kenteda oro e'tihuit kutopate
pan on'nighueda'ika'uy. Diosa
katiahuaye'po on'nighueda'ika'uy.
3 Nopoya' yudta'tone'a e'tiokpaka'
adyonda Diosa ata'huadeya'po
o'tiakika'uyate. 4 Yakudpen
nogkutopasi'po o'huadika'uy. Oroa
e'tihuit kutopasi'po e'huadikaya'
ken kutapen huasihuaj 'uru'huieda
o'bakpakika'. Adpen 'uru huajen
manpotone' o'huedika'uy. Nogpen
nogpen oroa e'tihuit o'uyate.
Manpotone' Diosen hua'a e'mana'
huatoika' o'uy. Manpotone'kiregyo
oropu' o'tapu'huadika'uyate.
Oropu'kiregyo maná aypo
o'taika'uyate. Judío aratbut Egipto
huadaribaya' e'bakhuade'te bahuayte
en'hua'udhuahuika'te Diosa maná
aypo o'bayokonhuahuika'uyate.
Kenpa'ti manpotone'kiregyo Aarónen
hueypa o'teypa o'tahuedika'uyate.
Aarónen hueypa o'tipakboe'uyate.
Huidpentate Diosen e'mana'
hua'a Diosa o'madoya'uyate.
Manpotone'kiregyo o'tahuedika'uyate.
5 Manpotone'ojkute botta' querubines
Diosen huata'monerionig oroso'ada
e'ketka' on'bo'ika'uyate. E'kok e'koka'
on'bo'ika'uyate. Diosonig eynanada
o'ika'uyate. Manpotone' huanokbeta'
'uhuamimia' o'tibahuidhuidika'uyate.
Diosa aratbuten dakhuea' e'ka'taj
o'matinepahui'ika'uyate. Diosen
huata'moneri oroso'da e'ketka'
e'okajpebakde. Ken konig Diosen
huasi'dakak o'uyate. Oyda
huasi'dakaktaj nogiti manbatia'pakhue'
ijjey.
6 Diosen huasi'dakak ibodyonkorepen
sacerdote huanigkika'eri
on'kudika'uyate. Diostaj a'nigkikaya'po
on'kudika'. 7 Adkorepen Diosa
ata'huadya'po o'tiakika', adkorepen
sacerdote huairiyo'da o'kudika'.
Nogbayoktida nogme'noetida o'kudika'.
Ke'nenda dakhuea' e'ka' 'uhua mimi
adkorepen o'tokudika'. Adkorepen
manpotone' huanokbette mimia
onhuikhuikika'. Aratbuten dakhuea'
e'ka'taj mimia o'manigonhuikhuikika'.
8 Huasi'dakak men'nigka'. Jakya'da
men'nigkika'. Diosa o'mana'uyate.
Diostaj on'nigpeika'depo
huasi'dakakya' sacerdote on'nigkika'po,
adkorepennayo kirigayo' kudhue'dik
o'nuy. Dios e'huae'yo kudhue'dik o'nuy.
Diosen Nokiregga mo'manopoea'ne.
9 Huasi'dak jakya' Diostaj sacerdote
on'nigkika'nig'a. Huasi'dak jakya'
Diostaj on'bayokika'po kenpa'ti
jakkurute 'uhua on'batiarakika'nig'a
'urunopoa'da kahue'dik o'nika'.
Nopo'yareahue'dik o'nika'. 10 Kena'po

Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po nogda
nogda 'uhua huaen bapehue'dik o'nika'.
Nogda nogda huamai'hue mayhue'dik
o'nika'. Kenpa'ti ationa'pakya'po
ba'koyo'dik o'nika'. Moisésa
o'mana'uyate. Ken konig ogkika'po
'urunopo'da kahue'dik o'ika'. Jesucristo
e'tiakde'te kenda ogkika'nig'a batikdik
o'nede.

11 Ken Jesucristo o'tiakde'uyate,
oynayo oknopoene. Oy oro'omeyen
sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi
Jesucristo mo'taene. Oro'omeytaj
'urua'nanada bo'tihuapokika'ne.
Kurudyo Diosere konig jak o'taepo
keyo oro'omeyen sacerdote huairi
mo'taika'po mo'nigtiona'pakika'ne.
Ke'nen jak kurudyo hueretda o'taepo
kurudya' Jesucristoa oro'omeytaj
'urunopoa' mogkika'ne. Ke'nen jak
kurudyo aratbuta kahue' o'nuyate.
Diosanayo o'ka'uyate. Diosen jak
kurudyo kenpa'da o'unhuahuika'apo.
12 Jesucristo adkorepen nogtia'ada
o'kudpo kurudyo Dioste o'kuduyate.
Konig Leví sacerdote huairi
ogkika'po 'uhuataj on'nigarakpo mimi
huasi'dakakyo on'tokudika' konigti
Jesúsnayo 'uhua mimi tohuahue'ada
kurudyo o'kuduyate. Jesucristonayo
ke'nen mimiada o'tita'huarakondepo
nogtia'ada kurudyo o'hua'po
oro'omeytaj mo'manopo'yarea'po
mo'noeanhuahuika'apone. 13 Be'api'
judío aratbut dakhue' ee'nayo Diosen
jak kurute a'tiona'pakya'po kudhue'dik
ya'nika'. Moisésa o'mana'uyate.
Kenomey dakhue' ee'nayo sacerdote
'uhua toropi' nigarakdik o'nepo mimia
dakhue' ene'te tionhuikhuika'dik
o'ne. 'Uhua cabritopi' nigarakdik
o'nepo mimia dakhue' ene'te
tionhuikhuika'dik o'ne. Kenpa'ti
'uhua becerra huaso' bakpaka'dik
o'nepo ken parokupoa hue'eyere
dakhue' ene'te tionhuikhuika'dik
o'ne. Kenda ogka'depo Diosen
jak kurute kuddik o'ne. Moisésa
o'mana'uyate. 14 Jesucristo 'urua'da
o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'uyate.
Dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Aratbuten
dakhuea' e'ka' Diosa castiga
magkahue' kamae'po Jesucristoa
o'manigbuey'uyate. Dios o'paknok
mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokiega
o'tihuapoknok mo'nigbuey'uyate.
Cristo Diosen Huasi'po o'epo mimikon
o'tita'huarakpo oro'omeyen dakhuea'
e'ka' Diosa nopo'tihueke'dik mo'ene.
'Urua'nanada okkahuea'dik mo'ene.
Diosa 'urunopo'da e'magka'de'te
Diostaj durugnopo'da nigpeika'dik
o'eonhuahuika'apone.

15 Cristoa oro'omeyen dakhuea'
e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Moisésen
hua'ataj nigpeehue' o'epo oro'omey
dakhuea' o'kika'uyne. Oro'omeyen
dakhuea' e'ka'taj Cristoa
mo'nigbuey'uyate. Konigepo Diosen
huabo hua'a Cristo oro'omeytaj
konig huanigtiona'pakeri
mo'nigika'ne. Huabaktie'ea'eri Diosere
kan'manoeonhuahuike'po Diosen
huabo hua'a Cristo huanigtiona'pakeri
mo'nigika'ne. 16-17 "Do e'bueyde'te
huasi'potaj men'tabayoketi'." Judío
aratbuta on'madoya'ika'. Huaoj
e'tanoe'tednayo bayokhue'dik
o'nika'. E'bueyde'teataj huasi'poa
huaojen matoe'dik o'neapo. Kena'po
Jesucristoa mo'nigbueyde'uynok
ke'nen huabo hua'a nigpee'dik
o'epo. Cristotaj oknopoepo Diosere
o'noeonhuahuika'apone. 18 Konigepo
a'nennada Moisésen hua'a nigpee'dik
ka'ne'po huakkuru 'uhua on'nigarakpo
mimi o'tasurukuyate. 19 A'nennada
aya' judío aratbut egkupopakte
Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate.
Moisésenba' hua'a o'manmadika'po
o'mana'uyate. 'Uhuataj on'darakdepo
mimiere hue'eyere kosoyo

on’tioktaoy’uyate. Ken Moisésa hisopo
huakpitaj ovejahuij kutajbibedada
o’tidukupo mimiere huẽ’ẽyyõ
o’ta’buta’depo Diosenba’ hua’ataj
o’tionhuĩkhuĩka’uyate. Kenpa’ti aya’
aratbuttaj o’mationhuĩkhuĩka’uyate.
20 Moisésen hua’ataj mimia
o’tionhuĩkhuĩka’depo, “Diosen
hua’ataj mimia ijtionhuĩkhuĩka’denok
oy aya’ada nigpẽẽ’dik mo’ĩka’apo.”
Moisésa o’mana’uyate. 21 Moisésa
Diosen huasi’dakaktaj mimia
o’tionhuĩkhuĩka’uyate. Kenpa’ti
huakjey huabakpaka’taj pan huadope
kutopataj ’uru’huĩẽda huabakpaka’
kutopataj manpotone’takon mimia
o’tionhuĩkhuĩka’uyate. 22 Aya’da
Diostehuapa’ ’uruda kamanigke’po
Diostaj ’uhua nigarakdik mo’ẽpo
mimihua’dik yã’ẽãpet. ’Uhuabueymimi
mimihuahue’ ẽẽ’nayo dakhuea’ e’ka’taj
Diosa okkahueahue’dik mo’ẽãpone.
E’mimihua’nayo okkahuea’dik
mo’ẽãpone. Ken konig Moisésenba’a
o’mana’uyate.

**Jesúsa oro’en dakhuea’ e’ka’taj
mo’nigbuey’uynok Diosa
bakkahuea’dik mo’ẽne.**

23 Moisésa carpa si’dakak
o’nigka’uyate. Jakyo aya’da
e’tamae’kon o’nigka’uyate. Konig
Diosenbayo õ’ĩka’nig o’nigka’uyate.
Jakyo aya’da e’tamaetaj mimia
onhuĩkhuĩka’uyate. ’Uhua mimia
onhuĩkhuĩkika’uy Diostehuapa’ sue’da
huadak õ’ũyate. Diosen ’urusi’poda
Jesucristoanayo ’urua’nanada
mo’nigka’uyate. Dakhuea’ e’ka’taj
a’manopo’yareaya’po cruzte
mo’nigbuey’uyate. Ke’nen ’urumimi
mo’nigtita’huarakuyate. 24 Diostaj
huasi’dakaka’ yan’nigka’ Moisésa
o’mana’uyate. Judío aratbuta
on’nigka’uyate. Konigtimon Diosen
jak kurudyõ õ’ũyate. Leví huãẽ’eri
sacerdote huamanigtiona’pakeri Diostaj
huasi’dakakyo on’nigkudika’uyate.
Jesucristonayo huasi’dakakyo
kudhue’ õ’ũyate. Dios ẽ’ĩka’yo kurudyõ
o’hua’uyate. Oro’omeyen sacerdote
huairi a’nigĩkaya’po o’behuikuyate.
Oro’tehuapa’ a’manigtiona’pakhuaya’po
o’hua’uyate. A’batihuapokhuaya’po
o’behuikuyate. 25 Leví sacerdote
huairi aya’ huabayok noga’tida
’uru’uhua o’nigbatiaraka’depo ’uhua
mimi huasi’dakakyo o’tokudika’po
adkorepen manpotone’ õjkute
o’tionhuĩkhuĩka’uy. Cristonayo
onte’ti onte’ti oro’omeyen dakhuea’
e’ka’taj cruzte nigbueyhue’ mo’ũyate.
Noga’tida cruzte mo’nigbueypo
kurudyõ Diosyo o’behuikuyate.
26 Cristoa huadari o’ka’uyate.
A’nennada e’ka’de’te Jesucristo nogok
nogok aratbuten dakhuea’ e’ka’taj
kirigãyõ’ nigbueyhue’dik mo’ĩka’uyate.
Oynayo kene’huãyã’ huame’noete
Jesucristo Diosya’ noga’tida
o’tiakuyate. Aratbuten dakhuea’
e’ka’taj a’bakkahueaya’po noga’tida
mo’nigbuey’uyate. 27 Ken konig
aya’ada noga’tida bueydik õ’neapo,
kenpa’ti Diosen castigataj pai’da
nopoẽ’dik õ’neapo. Huaknopõẽ’erinayo
Diosere on’noeonhuahuika’apo.
28 Diosa o’paknok Jesucristo
o’manigbuey’uyate. Cruzte pai’da
mo’nignopo’ẽpo o’manigbuey’uyate.
Huakka’ aratbuten dakhuea’ e’ka’taj
noga’tida o’manigbuey’uyate.
A’bakkahueaya’po o’manigbuey’uyate.
Onte’ti bo’huatiakapone. Onte’ti
dakhuea’ e’ka’taj nigbueyhue’ o’maeapo.
Cristotaj ẽkpõẽ’ huanigẽ’eritaj
Diosyo o’batohua’apo. Durugnanada
mo’noeanhuahuika’apone.

10 1 Ken konig judío aratbuttaj
Diosa o’manigkika’apo
Moisésen hua’a sue’da huadakmon
õ’ẽpo sue’da o’manopõẽã’uyate.

Nogbayok nogbayok ’uru’uhuataj
sacerdote on’nigbatiarakika’po
Moisésen hua’ataj on’nigpeika’po
on’nigbatiarakika’po
huamationa’pakeritaj ’urunopo’
magkahue’dik o’maika’. 2 Moisésen
hua’ataj on’nigpeepo ’urunopo’
eka’nayo onte’ti Diostaj ’urunopo’da
ijjey on’nopoepo ’uru’uhua
nigbatiarakahue’dik ya’nika’apet.
3-4 Moiséstaj on’nigpeika’po nogbayok
nogbayokok Leví sacerdote ’uru’uhuataj
e’nigbatiaraka’de’te dakhuea’ huaka’eri
ijjey onte’ti onte’ti okkahuehue’ o’nika’.
’Uhuataj on’nigbatiaraka’po ’urunopo’da
ehue’ e’neada ’uhua’en mimianayo
dakhuea’ e’ka’taj bakkahueahue’dik
o’nika’.
5 Jesucristoa huadariyo e’tiakte
Diostaj ona’po:

Aratbutomeya ontaj mo’nigpeike’
kenyo’da i’pakika’ne. ’Uhuataj
e’nigbatiarakika’ta’ pakhue’
i’ene. Ontaj kanigpeike’po do’taj
o’si’poea’uyne. 6 Judío aratbuta
ontaj ’uru’uhua on’nigmahuigika’
kenpa’ti dakhuea’ e’ka’taj
kabakkahue’po ’uru’uhuataj
on’batiarakika’. Ken konig
pakhue’ i’ene, Dios. Cristoa
ona’uyate. 7 Onte’ti, “On’taj
a’nigpeikaya’po ijbahuatiakuy.
Aratbuttaj ijbahuatiakuy,
Dios. Konig o’nen hua’ate
mentimadoya’uy, konigti
a’nigpeikaya’po ijbahuatiakuy,
Dios.” Cristoa ona’uyate.

8 Judío aratbuta dakhuea’ ogkika’nok
’uhua batiaraka’dik mo’ika’. Kenpa’ti
nigmahuigdik mo’ika’. Moisésa
e’manapi’ Diosnayo ken konig
pakhue’ o’e. Kenpa’ Cristoa ona’uyate.
9 Onte’ti “Ontaj a’nigpeikaya’po
huadariyo ijbahuatiakuy, Dios.”
Cristoa ona’uyate. Oynayo Jesucristoa
oro’omeytehuapa’ mo’nigbuey’uyate
moknopoenok oro’omeyen dakhuea’
e’ka’taj Diosa kabakkahue’po onte’ti
’uru’uhua batiarakahue’dik o’ene.
10 Kenpa’ti Diosa o’paknok Jesúsa
o’nigpeepo cruzte mo’nigbuey’uyate.
Noga’tida mo’nigbuey’uyate.
Mo’nigbuey’uynok oro’en dakhuea’
e’ka’taj mo’nopo’yarea’po ’urunopoa’
mogkika’ne. Onte’ti Diosenyo’da
’urua’da o’kika’apone.
11 Ken aya’ judío sacerdotea
’uru’uhua on’nigbatiarakika’. Aya’
huame’noeda on’nigbatiarakika’.
Batikhue’da en’nigbatiarakika’tada
dakhuea’ e’ka’ bakkahueahue’dikda o’e.
12-14 Jesucristonayo aya’enda dakhuea’
e’ka’taj noga’tida mo’nigbuey’uyate.
Dakhuapada o’dakea’uy. Noga’tida
mo’nigbuey’uypo aya’ huaknopoe’eritaj
dakhuea’ e’ka’ o’bakkahuea’po
’urunopoa’da o’magkika’. O’ka’depo
Dioste kurudyo o’hua’uyate.
Kurudyo Diosere o’ika’. Diosere
o’nigunhuahua’apo. Jesucristotaj
pakhue’ huae’eri Diosen taka’ o’nepo
Diosa o’paknok Diosensi’po Jesucristo
Huairitone’taj nigpeika’dik o’neapo.
Kenokayo’ Jesucristo Diosere
o’nigunhuahua’apo. 15 Aya’enda
dakhuea’ e’ka’ kabakkahue’po
Jesucristoa noga’tida mo’nigbuey’uyate.
Diosen Nokireega kon konigti mona’po:

16 Nogok Israel aratbuttaj huabo
hua’a ijmanopoea’po ijmana’apoy.
Do’hued hua’a huanopoya’da
on’nopoeapo. Huanopoya’da
e’nigpeikata’ on’pakika’apo.
Diosen Nokireega o’mana’uyate.

17 Nogbayokkon mona’po:

Kenomeyen dakhuea’ ogkika’uynig
ijbakkahuea’apoy onte’ti castiga
magkahue’ ijjeapoy. Diosen
Nokireega o’mana’uyate.

18 Oro’omeyen dakhuea’ e’kika’ Diosa
bokkahuea’denok dakhuea’ e’ka’ onte’ti
’uru’uhua batiarakahue’dik o’eapone.

’Urunopo’da Diostaj
daka’ mo’noknopoika’po
mon’tiona’pakika’.

19 Konigepo Jesucristo oro’omeytaj
a’bakkahueaya’po mo’nigbuey’uynok
’urunopo’ada daka’ oknopoepo
kurudyo Diostaj tiona’pakika’dik
o’ene, egomey, pogomey. 20 A’nennada
Leví sacerdote huairiyo’da huabayok
noga’tida huasidakakyon yudtaj
e’tiokpaka’ adkorepen o’kudika’uy.
Adkorepen Diosa o’huatiakika’
oro’omeyanayo kudhue’dik o’ika’uyne.
Oyedda Jesucristo mo’nigbueydepo,
o’noyhuaddepo, kurudyo Dioste
o’hua’denok oro’omeyakon Diostaj
nigpeika’dik o’epo tiona’pakdik o’ene.
21-22 Aya’ huanigpeika’erien sacerdote
huairi Jesucristo o’epo oro’omeyen
sacerdote huamanigtiona’pakeri
huairi o’enok ’urunopo’da Diostaj
mo’noknopoika’, daka’ oknopoika’po
Diostaj mon’tiona’pakika’. Jesucristo
mo’nigbuey’uypo, bokkahuea’po,
oro’omeytaj ’urunopoa’
mogka’uyne. Kenpa’ti hue’eyya’
bautiza mogka’nok ’urunopo’da
o’ene. 23 Do’taj e’nopo’korea’nayo
eknopoeonhuahuika’nayo kurudyo
doere mo’nounhuahuika’apone.
Diosa buttida o’mana’po dapita’
mo’nigka’aponok sigpi’ okbatikhue’da
Diostaj daka’ mo’noknopounhuahuika’.
24 Oro’omeyen huaknopoe’eri
huama’buy huidpoere
huayahuaya di’da kan’maike’po
kenpa’ti huayahuaya daka’
kan’batihuapokike’po oro’omey
huakka’ huayahuaya di’ mon’maika’
kenpa’ti huayahuaya daka’
mon’mantihuapokika’. Kenpa’ti
huayahuaya mon’maboroayika’.
25 Sue’da huaknopoe’eri
a’batadi’keaya’po kupopakhue’
e’nika’tada oro’omeynayo
a’batadi’keaya’po mon’kupopakika’.
Kenpa’ti huayahuaya di’ kan’mae’po
daka’ kan’batihuapokike’po Diostaj
kan’nigpeike’po huayahuaya
mon’maboroay. A’ti onte’ti Jesús
o’tiakdeaponok nogiti nogiti
di’ mon’maika’. Nogiti nogiti
mon’mantihuapokika’. Huayahuaya
mon’maboroayika’.
26 Cristoen huadak hua’a
oknopoedepo do’hued dakhuea’ e’ka’
Diosa bekkahuea’dene o’nopoedepo
oro’ o’pakpo dakhuea’ e’kika’nayo
oro’tehuapa’ Cristo mo’nigbuey’uynig’a
Diosa okkahuehue’ mo’eapone.
27 Kenpa’da Diosa huiyoknanada castiga
mogkadhuahuika’apone. Kenpa’ti
Diosen taka’taj ta’akyo o’mahuigapo.
Oro’omeytere mo’mahuigapone.
Cristotaj kenpa’da eknopoebatiknayo
mo’mahuigapone, ken. 28 A’nennada
Moisésenba’taj be’api’ nigpeehue’
o’epo dakhuea’ eka’nayo botta’
bapapi’ on’tiahuaypo “dakhuea’ o’ka’,”
en’huaa’nayo matinepahuihue’ada
castiga ogka’po arakdik o’nika’uyate.
29 Be’api’ Diosen Huasi’potaj daka’
eknopoedeada kenpa’da e’nennayo
Jesucristotaj onte’ti oknopoehue’
eee’nayo dakhuea’da ogka’. Kenomeytaj
Diosa diga’da castiga o’magka’apo.
Jesucristoen mimia o’bakkahuea’depo,
’urunopo’ o’magka’deme’. Kenomeya
Jesúsen mimitaj e’tidike’nayo
dakhuea’da ogka’po kenpa’ti
Diosen Nokireg huatinepahui’eritaj
dakhuea’ on’huaa’. Diosa nogiti
diga’da castiga o’magka’apo. 30 “Do
castiga huamagka’eri ijjepo dakhuea’
huaka’eritaj castiga ijmagka’apoy.”
Dios Huairia o’mana’uyate.
Kenda o’nopoene. “Diosa ke’nen
aratbuttaj castiga o’magka’apo.
Dakhuea’ egka’nayo castiga
o’magka’apo.” Diosba’a oa’. 31 Dios
o’noeonhuahuika’apo. Jesucristoen

huadak hua'a huaknopo̱e̱'eri onte'ti
huadak hua'a kenpa'da e̱'nennayo
Diosa diga̱'nanada castiga o'magka'apo.
Diga̱'nanada me'pukdik o̱'e̱ne.
Konige̱po 'urua'da Diosensi'potaj
mo'noknopo̱i̱ka'. Enhue'da daka'
mo'noknopo̱i̱ka'.
32 A'nenda Jesucristoen huadak
hua'ataj huaboa'da mo'pe̱e̱depo
o'pudomey mo'pe̱e̱depo moknopo̱e̱'uy.
Moknopo̱e̱denok oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eriomeya̱ dakhuea'da opudomeytaj
mogkika'uyne. Jesucristotaj
moknopo̱e̱po oknopo̱e̱batikhue'
mo'i̱ka'uyne. Nogi̱ti dakhuea'da
e̱gkika'uyte pai'da mo'nopo'i̱ka'po
Jesucristotaj oknopo̱e̱batikhue'
mo'i̱ka'uy. 33 Aratbutokpoteda opudomey
huaknopo̱e̱'eritaj mo'tidi'kikame'ne
kenpa'ti diga̱'da mogkikame'ne.
Nogok nogomey huaknopo̱e̱'eritaj
e'batidike'de'te e'magka'de'te
mo'tinepahui'uy. Opudomeynayo
moknopo̱e̱depo oknopo̱e̱batikhue'
mo'i̱ka'uyne. 34 Kenpa'ti nog
huaknopo̱e̱'eritaj on'bahuadiaypo
huabakuda̱' jakyo en'bakuda̱de'te
me'pukhue'ada bo'ta'huade̱me'ne.
Mo'tinepahui'po bo'ta'huade̱me'ne.
Kenpa'ti moknopo̱e̱nok katepi' e'tamae'
e'bakbakayde'te mo'durugpakonme'po,
kurudyo̱ Diosere durugda
o̱'unhuahuika'apoy mo'nopounme'ne.
35 Okbatikhue'da Jesucristotaj
daka' yanoknopounhuahuika'.
Moknopounhuahuika'depo Diosere
durugda mo'eunhuahuika'apone.
36 Jesucristotaj daka'
yanoknopounhuahuika'.
Moknopounhuahuika'po Diostaj
mo'nigpeonhuahuika'apone. Kenpa'ti
kenda Diosa mona'uyate konigti
mo'nigka'apone. 37-38 Kenpa'ti Apagba'a
oa'po:

A'ti Cristo onte'ti o'tiakapo. I̱dada
o'tiakaponok daka' do'taj
yanoknopounhuahuika'po
yan'nigpeonhuahuika'. Daka'
eknopo̱i̱ka'nayo "huadakda
mo'e̱ne," o'nona'apone. Do'taj
eknopo̱e̱batiknayo pakhue'
o̱'neapone. Diosa o'mana'uyate.

39 Sue'da Jesucristotaj
e'noknopoeonhuahuika'ada pai'da
on'nopo'e̱depo on'me'pukpo
Jesucristoen hua'ataj o'nokbatiknok
Diosa kenpa'da o'maenapo.
Oro'omeynayo Jesucristoen hua'ataj
huakka' o'pakika'ne. Okbatikhue' o̱'e̱po
daka' moknopounhuahuika'po Diosere
durugda o̱'unhuahuika'apone.

**Diosen buttida hua'ataj
moknopounhuahuika'po daka'
Diostaj mo'nigpeunhuahuika'ne.**

11 1 Diostaj tiahuayhue'dik
e̱e̱'pi' kennayo kenpa'da
o'noika'. Diosa buttida mo'nika'uyne
daka' mo'noknopounhuahuika'.
"Opudomeytaj daka' on'tihuapokapone.
On'manopo'yarea'apone. Kurudyo̱
do'te mo'behuikapone." Diosa
buttida mona'uyne daka'
mo'noknopounhuahuika'. Konig Diosa
mona'uyne konigti mogka'apone.
Mo'noknopounhuahuika'po
o̱'nigunhuahuika'apone.
2-3 A'nennanada katepi' ehue' o'u̱yate.
Diosyo'da o̱'i̱ka'uyate. Huadari ka̱e̱'.
Niokpo puug siokpo duba hua̱hue̱
ka̱e̱'. Diosa o'mana'uyate. Kenpa'
o'mana'depo kenokda o'maea'uyate.
Aya'da Diosa o'ka'uyate oknopo̱e̱ne.
Diosa buttida mona'uyne oro'omeyen
adhuea'pane' huaknopo̱e̱'eriomey
daka' o'noknopo̱i̱ka'uyate. "Do'taj daka'
me'noknopounhuahuika'nok, konige̱po
ijbatidurugpaki." Diosa oa'uyate.
4 A'nennada Abela 'uru'uhuatada
Diostaj o'nigpe̱e̱po o'arakuyate.
Oknopo̱e̱po o'arakpo o'yokuyate. Diosa
oe'uyate. Caínnayo oknopo̱e̱hue'ada

aypo e'yoktada Diosa onba'pokhue'
o̱'u̱yate. "Abel huadakda menigpe̱e̱ne.
Meknopo̱e̱po 'uru'uhuatada
menigarakne." Diosa oa'uyate. Abel
a'nennada o'buey'uyate. Diostaj
'urua' oknopo̱e̱'uyate oro'omeya̱kon
o'tipe̱e̱depo konigti 'urua'da
mo'noknopo̱i̱ka'.
5 Enoc judío adhuea'pane' o̱'e̱po
Diostaj 'urua'da oknopo̱i̱ka'uyate.
'Urua'da o'nigpe̱i̱ka'po Diostaj
o'durugpaka'uyate. Apagba'a oa'.
Diostaj o'durugpaka'nok bueyhued
e̱e̱'ted kurudyo̱ Diosa o'tohua'uyate.
Onte'ti Enoctaj huahuayhue' o̱'nuyate.
6 Kenpa'ti Diostaj oknopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo
Diostaj durugpakahue'dik o̱'e̱ne.
Kena'po Diostaj a'tiona'pakya'po Dios
o'noika' nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne kenpa'ti
Diostaj huaeretpakeritaj Diosa
o'matinepahui'po dakhuea' e'ka'
o'manopo'yarea'apo nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne.
7 Noe' adhuea'pane'kon
nogoknada o̱'u̱yate. Diostaj 'urua'da
oknopo̱i̱ka'uyate. "Dakhuea'
huaka'eritaj castiga a'magkaya'po
hue̱kurutone' ijta'monapoy. Aya'
huakupa ijtiokma'hua̱ya̱poy. Aya'da
dakhuea' huaka'eri on'bata'kotapo.
Onere huabetere huabatokud
kusi'petone' yakati'." A'nennanada
Noétaj Diosa ona'uyate. Noé hue̱kuru
tiahuayhued e̱'e̱a̱da o'nigpe̱e̱po
huaboro'nanada kusi'petone' o'ka'uyate.
O'kuhuitdepo Noéere huabetere
on'bakuduyate. Hue̱kurutone' o'tiakpo
aya'da on'bata'kotuyate. Noénayo
huabetere ta'kothue' o̱'nuyate. Konige̱po
Diostaj oknopo̱i̱ka'po ta'kothue'
o̱'nuyate. Dakhuea' huaka'eriomeynayo
oknopo̱e̱hue' o̱'nepo on'mabuey'uyate.
Kena'po Noé Diostaj daka'
oknopo̱i̱ka'nok "Huadakda o̱'e̱." Noétaj
Diosa o'huaa'uyate.
8 Nogoknanada Abrahamkon
adhuea'pane' o̱'e̱po Diostaj 'uruda
oknopo̱i̱ka'uyate. "Nogda huadari
o'yokapone. Kendariyo yahuati'."
Diosa Abrahamtaj ona'uyate.
Abraham Diosen hua'ataj oknopo̱e̱po
o'nigpe̱e̱'uyate. O'nigpe̱e̱depo
kendariyo o'hua'uyate. Kendari
tiahuayhued e̱'e̱a̱da o'nigpe̱e̱po
o'hua'uyate. 9 Diosa bo'yokaponok
Abraham kendariyo Diosen hua'ataj
oknopo̱e̱po o̱'i̱ka'uyate. Abraham
esoerionig nog aratbuten huadariyo
o̱'i̱ka'uyate. Yudtaj ba'akyo o̱'i̱ka'uyate.
Konigti ke'nensi'po Isaac yudtaj
ba'akyo o̱'i̱ka'uyate. Kenpa'ti ke'nen
huayayo Jacob yudtaj ba'akyo
o̱'i̱ka'uyate. "Isaactere Jacobtere
kenpa'ti indariba bo'yokapone." Diosa
ona'uyne. 10 Diosen jakyo i̱ji̱je̱a̱poy
Abraham o'nopo̱e̱po huadak huid
jak kahue' o̱'u̱yate. Diosen jak Diosa
o'ka'po o̱'unhuahuika'apo.
11 Sara Abrahamen hua̱to̱e̱ o̱'u̱yate.
Abrahamereda Sara huatone'da
o̱'nepo Sara si'popakhue'dik e̱e̱'pi'
Diosen hua'ataj oknopo̱e̱nok Sara
kasi'popake'po Diosa o'tihuapokuyate.
Sara isi'popakapo Diosa mename'nok
ijsi'popakapoy Saraa oknopo̱e̱po
Abrahamensi'po o'si'popakuyate.
12 Abrahamkon huatone'nanada o̱'e̱po
Sarataj onsi'pokahue'dik e̱e̱'pi' Diosa
o'tihuapokuynok huasi'po o'to̱e̱'uyate.
Isaacsi'potaj o'to̱e̱'uyate. Kenpa'ti
huayayo'en huayayo huakka'nanada
o̱'nuyate. Konig siokpo huakka'nanada
o̱'i̱ka' konigti Abrahamen huayayo
huakka'nanada o̱'ne'uyate. Konig
kuhuad huakka'nanada o̱'i̱ka' konigti
Abrahamen huayayo huakka'nanada
o̱'nuyate. Be'a dikkahue'dikda o̱'nuyate.
13 Abrahamomey, huasi'po, huayayo
huayayo'ensi'po o̱'nepo Diosen
buttida hua'ataj o'noknopo̱e̱po
on'mabuey'uyate. Huadari on'yokapone,
Diosa o'mana'uyate. Huadari to̱e̱hue'
o̱'nepo on'mabuey'uyate. Kenda Diosa

bo'yokapone o'tọẹạpoy huanopoya'da
on'nopọẹpo on'durugpakuyate.
Esoerionig ọ'ịka'ne Abrahamen
huayayomeyạ on'batia'pakika'uyate.
14 Esoerionig ọ'ịka'ne on'batia'pakpo
Diosere kurudyọ huạẹ'eri ọ'ịka'apoy
on'nopọẹ'uyate. 15 Abrahamomey
Abrahamen huaoen jakya'
o'norọkon'uyate. Onte'ti e'kumejta'
pakhue' ọ'nuyate. 16 'Uruda huadari
on'pakuyate. 'Uruda jak on'pakuyate.
Diosere e'noeunhuahuikata'
on'pakuyate. "Doere ẹ'ịkata' on'paknok
ịjdurugpaki. Kenomeyen Dios
ịjjẹy." Birahue'ada Diosa o'mana'po
'urua'nanada huakka' jaka'da
o'nigka'nede.
17-18 "Ọ'nen huasi'po Isaac
ọ'ẹpo Isaacen huasi'poen adhuea'
huayayomey huakka'nanada
o'nitakapo." Diosa Abrahamtaj
enapi' nogok, menpa' Abrahama
do'taj buttia'da meknopọẹ' Diosa
o'nopọẹpo. "Ọ'nensi'po Isaactaj
yaarak." Diosa Abrahamtaj
ona'uyate. Ken Abraham buttia'da
oknopounpo Diostaj o'nigpeunpo
a'nigarakya'po Isaacsi'potaj ote'yo
o'tobehuikuyate. 19 Dios teyda
ọ'ẹpo huakudaka'da e'bueytada
manoyhuadạ'dik ọ'ẹ. Abrahama buttia'
oknopounpo Isaacsi'potaj a'arakya'po
o'tobehuikuyate. Abrahama
o'arakaynig'a konig e'arakayada onte'ti
huasi'potaj oe'uyate.
20 "Isaacen huasi'poen adhuea'
huayayomey huakka'nanada
o'nitakapo." Diosa ona'uyate.
Isaaca daka' oknopọẹpo, "Diosa
bo'tihuapokapone. Mo'ịtakapone."
Ke'nen huasi'potaj Jacoberetaj
Esaúeretaj ona'uyate. Diostaj daka'
oknopọẹpo Isaaca ona'uyate. 21 Diosen
hua'a daka' oknopọẹpo Jacob
huabueydikte oteypate onta'deypo,
"Diosa daka' megka'apone." Diostaj
huakka' o'pakpo, ke'nen huayayo
Joséensi'potaj nogti nogtitaj Jacoba
o'nigtiona'pakuyate. 22 Diosen
hua'a daka' oknopọẹpo Josékon
huabueydikte ọ'ẹpo o'mana'po:
"Egipto huadaribaya' opudomeyen
adhuea' huayayo o'norọkapo. Kendari
Abrahamtaj Diosa o'yokuy kẹyọ
do'hueday kan'nigtohue'po." José
Israelen huayayotaj o'mana'uyate.
23 Nogoknanada Jacobed adhuea'
huayayo huakka' o'nitakdepo Israel
aratbut Egiptodaribayo ọ'nepo
pai'nanada on'nopo'unhuahuika'po
huabokerekyọbedtaj arakdik
ọ'nika'uyate. Kenda Egipto gobierno
huairia o'mana'uyate. Kenoka' Moisés
o'si'poẹ'uyate. Moisésen huaoj huạyẹere
Diostaj daka' o'noknopọẹ'uyate.
'Uruda huasi'po ọ'ẹ, on'nopọẹpo
Diostaj o'noknopọẹpo gobierno
huairitaj me'pukhue' ọ'nepo jakyo
bapa' puug o'nirẹganhuahua'uyate.
Ken konig Moisésen huaoj
huạyẹere Diostaj o'noknopọẹ'uyate.
24 Moisés o'kerekdepo Diostaj daka'
oknopọẹ'uyate. Israel aratbuttaj
Egiptodaribaya' e'batọrọkta'
Diosa do'taj be'tipakne. Moisésa
oknopọẹ'uyate. Huasi'poteda
Egipto huairien huạyọbu Moiséstaj
e'tounhuahua'ika'uytada "Huairien
huạyọbu'ensi'po ehue' ịjjẹy." Oa'uyate.
25 "Egipto huairi ẹẹ'ta' pakhue' ịjjẹy.
Egiptoeri ettone' pakhue' ịjjẹy. Egipto
huairien 'uru aypota' pakhue' ịjjẹy.
Do'hued aratbutere Israel aratbutere
pai'da e'nopo'ịkata' ijpaki," Moisésa
Diostaj oknopọẹpo oa'uyate. 26 "Diosen
Cristo o'tiakapo yoknopọẹpo pai'da
nopo'unhuahuika'dik ẹẹ'nayo kenpa'ti
aratbuta do'taj tidike'dik ẹ'ne'nayo
Diosa me'durugpakanhuahuika'apone,
yoknopọẹy. Do Egipto huadaribayo
huairitone' ẹẹ'nayo sue'da durugda
ịjjẹạpet." Moisésa o'nopọẹ'uyate.

27 Egipto huadaribaya' Moisésa
o'hua'uyate. Diostaj oknopo̱e̱po
o'hua'uyate. Diostaj oknopo̱e̱po Egipto
huairia e'huadiayte okme'pukhue'
o̱'e̱po okhua'uyate. Diostaj tiahuayhue'
e̱'e̱ada oknopo̱e̱po nogdaribayo
o'hua'uyate.
28 Okkahuehue' o̱'nepo fiesta
a'kaya'po "'Uru'uhua yabatiaraka', 'uhua
mimia akbogpeta' yan'tionhui̱khui̱kati'.
Diosa mona'nok yan'nigpe̱e̱'."
Moisésa buttida oknopo̱e̱po Israel
aratbutomeytaj o'mana'uyate. Kenoka'
Diosen huata'moneria Egipto aratbuten
huakkuru huabokereksi'potaj
o'mabueya'uyate. Israel aratbuten
huakkuru huabokereksi'potaj
mabueyahue' ka'ne'po Israel aratbuta
Moiséstaj on'nigpe̱e̱po, 'uru'uhuataj
on'batiarakanpo mimia akbogpete
on'tionhui̱khui̱ka'uyate. 29 Moisésere
Israel aratbutere Diostaj o'noknopo̱e̱po
e̱po̱g huabed Diosa e̱a̱'itandagte
o'nokteg'uyate. Dag sorokjayda o̱'u̱yate.
Egipto huairien sorotataj e'batahuada
on'bata'kotuyate.
30 Nogoknanada Diosen
buttida hua'ataj Israel aratbuta
o'noknopo̱e̱po Jericó huakka' jak
huida̱ ekbirik kurute huationpia'
on'hua'epo on'pijkubere'uyate. Siete
huame'noeyo̱'da on'pijkubere'uyate.
O'noknopo̱e̱nok e'pijkuberede'te Diosa
huida̱ ekbirik o'saka'uyate. E'sakde'te
a'barakya'po on'kuduyate. 31 Jericó
aratbut Israel aratbuten Diostaj
pakhue' o̱'nepo nigpe̱e̱hue' o̱'nika'uyate.
Rahab ettone' Jericóyo huae̱'eri o̱'e̱po
huamune'boeri o̱'u̱yate. Rahabnayo
Israel aratbuten Diostaj oknopo̱e̱po
botta' Israel huabatiahuayeritaj
o'batioka'po o'maki̱re̱ga̱'uyate.
Nogok Jericóyo Diostaj nigpe̱e̱hue'
huae̱'eriomeytaj Israel sorotataj
on'barakpo Rahabtanayo arakhue'
o̱'nuyate.
32 Katea' nogda o'nonapet.
Huaknopo̱e̱'eritaj aya'tada nogi̱ti
nigmadoyahue'dik i̱jje̱a̱poy.
Gedeón Diostaj huadakda
oknopo̱i̱ka'uyate. Barac Sansón
Jefté David Samuel Diosen
huamanbatia'pakerikon huadakda
o'noknopo̱i̱ka'uyate. Kenomeytaj
aya'tada nigmadoyahue'dik i̱jje̱a̱poy.
33 Kenomey huaknopo̱e̱'eri huairia
Diostaj o'noknopo̱e̱po sorotataere
nogbayo hua̱e̱'eri sorotatataj
on'barakonhua'po nogdari huairitaj
gana o̱gka'uyate. Nogbayo hua̱e̱'eritaj
'urua'da on'manika'uyate. "Do'hua
on'ta'ka'apone," Diosa o'mana'uynok
o'noknopo̱e̱nok Diosa o'bata'ka'uyate.
Diostaj huadakda o'noknopo̱e̱nok
leóna mabokhue'da o̱'u̱yate. 34 Bapa'
'urunanada huaknopo̱e̱'eritaj
huaboro' ta'akyo juknananada e̱e̱'yo̱
on'ma'en'uynig'a bueyhue' o̱'nuyate.
Diostaj o'noknopo̱e̱po meyhue'
o̱'nuyate. Nogomeytaj oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'aria siroenpia e'barakta' e'pakada
Diosa o'batihuapoknok on'mon'uyate.
Nogomey huaknopo̱e̱'eritaj
so̱'a̱ro̱gtada o'maso̱'teypaka'uyate.
O'maso̱'teypaka'denok kenomeyen
taka'taj on'barakuyate. Diostaj
o'noknopo̱i̱ka'po gana on'magka'uyate.
35 Botta' ettone'a̱ Diostaj daka'
o'noknopo̱i̱ka'nok kenomeyensi'po
e'bueyde'te Diosa o'matinepahui'po
o'manignoyhuada̱'uyate.
Nogomey Diostaj daka'
o'noknopo̱i̱ka'nok Diostaj eknopo̱e̱'
kan'batike'po pai'da e̱e̱'tada huakupen
on'tidukupo kenpa'ti hua'itakpipen
on'tidukupo on'batotoke'po, pai'da
e̱e̱'tada on'mabitbituyate. Kenomey
huaknopo̱e̱'eri o'noknopo̱e̱po
okbatikhue' o̱'nuyate. Diosere
durugnanada e'noeonhuahuika'ta'
on'pakpo o'noknopo̱e̱po okbatikhue'
o̱'nuyate. Pai'da on'nopo'e̱po

on’buey’uyate. 36 Nogomey
Diostaj huaknopo̱e̱’eritaj
on’tibirae’uyate. Kenpa’ti huiyokbiada
o’batibitbita’uyate. Kenpa’ti sirobia
huamata’koypita’ o’batiduku’uyate.
Kenpa’ti hua’ita’pota’ o’batiduku’uyate.
Kenpa’ti huabakuda̱’ jakyo
on’bakuda̱’uyate. 37 Kenpa’ti
huaknopo̱e̱’eritaj on’bapa’ea’uyate.
Kenpa’ti huanopota’ on’bakteg’uyate.
Menpa’ yanokbatikapetpi’ a’nopo̱e̱ya’po
siroenpia on’barakuyate. Konig pai’da
hua̱e̱’eri yudtabayo’ o̱’nepo ’uhuasi’dak
on’otika’po nogyo̱ nogyo̱ on’huae’uyate.
Pai’da on’nopo’e̱po on’huae’uyate.
Kenpa’ti huaknopo̱e̱’eritaj
dakhuea’da on’magka’uyate.
38 Kenomey huaknopo̱e̱’eri ’urua’da
o̱gkika’uynok oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eri huaknopo̱e̱’eritaj dakhuea’
on’bahuaa’ika’uyate. Diosanayo
huadakda o̱’ne o’maknopo̱i̱ka’. Diostaj
o’noknopo̱i̱ka’po aratbut ehue’ e̱’i̱ka’yo
huae’dik o̱’nika’uyate. Ote’ huakupate
on’huae’ika’uyate. Sorokje̱yyo̱
on’tayika’uyate. 39 “Doere durugnanada
mo’noeonhuahuika’apone.” Kenomeyen
adhuea’pane’taj Diosa o’mana’uyate.
Kenomey aya’ada Diostaj buttida
o’noknopo̱i̱ka’uyate. Kenomeynayo
Diosyo huahued on’mabuey’uyate.
40 Kenomeytere oro’omeytere
Diosa ’urua’nanada mogka’apone
o’nopo̱e̱’uyate. Oro’omeytaj
kenomeytere ’urunopo’da mogka’apone.
Onokteteyo’ dakhuea’ e’ka’taj
mo’nopo’yareapone.

**Jesústayo’da daka’
mo’noknopoeonhuahuika’.**

12 1 Ken a’nennanada nogok nogok
noga̱ noga̱ Diostaj buttida
o’noknopo̱e̱po on’nigpe̱i̱ka’uyate.
Kenomey ’urua’da o’noknopo̱i̱ka’uyate
mon’matinopo̱e̱. Oro’omey konigti
huadakda aknopo̱i̱kaya’po huakka’da
kateta’pi’ eretpakhue’ mo’nika’.
Diostaj huadakda aknopo̱i̱kaya’po
kateta’pi’ mepu’kehue’ mo’nika’.
Dakhuea’ e’ka’ta’ pakhue’ mo’nika’.
Diostaj huadakda aknopo̱i̱kaya’po
dakhuea’ e’ka’ mon’batik. Diostaj
huakka’ mon’deretpakpo huadakda
mo’noknopo̱i̱ka’. Nogok nogok
mo’noknopo̱i̱ka’. Batikhue’ada
mo’noknopo̱i̱ka’. 2 Jesúsa huakkuru
huamaknopo̱e̱a̱’eri oro’omeytaj
mo’manopo̱e̱a̱’uyne. Kenpa’ti Jesúsa
huamaknopo̱e̱a̱’ nogi̱ti nogi̱ti dakhuapa
mo’manopo̱e̱a̱’ika’ne. Dakhuea’da
huaka’eritaj cruzte konig castiga
o̱gka’po gobiernoen sorotataa
o’darakika’uyate. Diosa o’paknok
Jesús cruzte pai’da o’nopo’e̱po, cruzte
o’betpo bira’dik e̱e̱’pi’ mepu’kehue’
o̱’u̱yate. Diosere durugda i̱ji̱je̱apoy
Jesúsa o’nopo̱e̱’uyate. O’bueydepo
kurudyo̱ Diosyo o’behuikuyate. Diosere
Huairitone’ o̱’e̱po o’mata’mona’ika’.
3 Opudomey Jesucristotaj
moknopo̱e̱po suhue’da pai’da
mo’nopo’i̱ka’. Jesúsnayo diga̱’nanada
pai’nananada o’nopo’u̱yate.
Dakhuea’ huaka’eriomeya̱ diga̱’da
on’huadiaypo cruzte on’beta’uyate.
Kenda mo’tinopo̱i̱ka’po Jesústaj
oknopo̱e̱batikhue’ ya̱’nika’. Pai’da
mo’nopo’e̱po oknopo̱e̱batikhue’
ya̱’nika’. Jesústaj daka’ yanoknopo̱i̱ka’.
4 Jesús Diostaj oknopo̱e̱po
pai’nanada o’nopo’e̱po o’buey’uyate.
Opudomeynayo Diostaj moknopo̱i̱ka’po
bueyhued mo’e̱ne. 5 Oro’omey konig
ke’nensi’potanig Diosa ’urua’da
mo’boroay’uyne. Menpa’ okkahuehue’
moet.

Opudomey huaknopo̱e̱’eri konig
do’huedsi’po on’ta̱e̱ne. Do’taj
men’nigpe̱i̱ke’po nama’da
eka’nayo konig isi’potaj
e̱gkapa’ castiga o̱gka’apone.
Do’taj men’nigpe̱i̱ke’po castiga

ogkika'apone. Kenpa'ti do'hua
castiga egka'de'te do'taj
oknopoebatikhue' ya̱nika'.
6 Kena'po Huairi Dios di'
mo'epo oro' nama'da e'ka'te
'urua'da mo'manmadikegka'ne.
Oro'omeytaj konig ke'nensi'po
mo'taene. Dakhue' e'ka'te konig
isi'potaj castiga mogka'ne.
Apagba'a oa'.
7 Opud kan'nigpeike'po Diosa castiga
egka'nayo okbatikhue'da Diostaj
yanoknopoika'. Konig huaoa isi'potaj
'urua'da o'manmadikika', konigti
Apag Diosa opudomeytaj 'urua'da
mo'manmadikegkika'ne. Isi'po huaojtaj
kanigpeike'po huaoa daka' castiga
o'magkika'. Konigti Diosa opudomeytaj
mo'manmadikegkika'po daka' castiga
o'magkika'. 8 Aya'tada Diosen isi'potaj
Diosa 'urua'da o'manmadikegkika'po
suhue'da castiga o'magkika'.
Opudomeytaj Diosa castiga ogkahue'
eee'nayo Diosensi'po hueretda ehue'
mo'ene. 9 Kenpa'ti a'nennada oro'omey
huasi'poted oro'omeyen huaoen jakyo
o'ika'uyne. Huaoen hua'a ka'nigpee'po
oro'omeyen huaoa suhue'da castiga
mogkika'uyne. Oro'omeytaj castiga
e'magka'de'te onte'ti daka' o'kika'uyne.
Huaojtaj huadiayhue' o'uyne. Apag
Diostanayo bo'eretpakpo nogiti
nogiti mon'nigpeika'. Oro'omeytaj
suhue'da castiga egka'nayo ida
mon'nopo'korea'. Ida onte'ti Apag
Diostaj mon'nigpeika'po Diosere
mon'noeonhuahuika'. 10 Oro'omey
huasi'poted, "Do'huedsi'potaj huadakda
ijmanmadikay." Oro'omeyen huaoa
konig on'pakpo a'manigpeeaya'po
suhue'da castiga mogkika'uyne.
Suhue'da huabayok oro' e'kerekde'te
castiga mogkika'uyne. Oro'omey
huadaknanada kagkike'po Diosanayo
huadaknanada bota'ka'ne. Konig Dios
huadaknanada o'e, oro'omey konigti
ka'nike'po Diosa suhue'da castiga
mogkika'nok Diosen 'urua'nanada
kika'dik o'ika'apone. 11 Oro'omeytaj
Diosa a'manmadikegkikaya'po suhue'da
castiga e'magka'te oro'omey pakhue'
o'epo pai'nanada o'nopo'etuypo
nogokda Diosa oro'omeytaj
suhue'da castiga egka'de'te kirigayo'
huadaknanada o'kika'apone, onte'ti
Diostaj kirigayo' o'nigpeika'apone.
Kenpa'ti Diostaj o'nopo'durugpakonhua
huika'apone.

**Diosa ena'te kaeya' onahue' yanika'.
Yanoknopoepo, yan'nigpeikati'.**

12 Kenpa'ti Diostaj
mo'nigpeonhuahuika'depo onte'ti
huadakda kikahue'dik moet, suhue'da
oknopoe'dik moetpi', Diostaj
nogiti nogiti yan'nigpee'. Onte'ti
daka' yanoknopoika'. Diostaj daka'
yan'nigpeika'. 13 Jesucristoen butukdag
yan'dukpo yan'huati'. Jesucristoen
hua'a daka' yag'kikati'. Opud Diosen
hua'a 'urunanada bo'kika'nok
nogomeya sigda eknopoeada opudtaj
on'tiahuaydepo okbatikhue' o'nepo
nogiti daka' o'noknopoeapo. Nogiti
daka' on'nigpeika'apo.
14 Aya'tada bahuadiayhue' yanika'.
Aya'tada e'maboyta' pakhue'
yanika'. Aya'tada e'manoeya'ta'
yan'pakika'. Diostayo'da e'nigpeikata'
yan'deretpakikati' Diosenyo'da
huadaknananada e'kikata'
yan'deretpakikati'. Diosenyo'da
huadaknanada kikahue' ee'nayo Huairi
Jesucristoere noeonhuahuikahue'
mo'eapone. 15 Opudomey
huaknopoe'eritaj aya'tada Diosa
e'tihuapokta' bo'tipakika'ne. Aya'tada
'urunopoa' egkata' bo'tipakika'ne.
Opudomeyere sue'da huaknopoe'eri
ekbatikta' on'pakpo nama'da
ogkika'. Diostaj yan'nopo'korea'
yan'maboroayika'. Kenpa'ti nogtipi'

huaknopo̱e̱'eri nama'da e'kika'nayo
nama'da e'manmadika'nayopi' ke'na
konig pai'nada hue̱ymei'hue̱ o̱'e̱.
Nog huaknopo̱e̱'eri on'tiahuaypo
on'pe̱e̱po onte'ti Diostaj
oknopo̱e̱hue'dik yanikapet. Nama'da
huamanmadika'eritaj yan'boroay.
Onte'ti Diostaj ya'nigpe̱i̱ka'. Nama'da
manmadikahue' ya̱e̱' yan'maboroay.
16 Be'api' nogen hua̱to̱e̱'taj bakdejhue'
yanika' huayahuaya yan'maboroayti'.
Kenpa'ti be'api' Diosen hua'ataj
pakhue' e̱e̱'nayo nogi̱ti nogi̱ti Diosen
hua'ataj yan'pakti', huayahuaya
yan'manikati'. Konig Esaú Isaacen
huakkuru huasi'po o'ka'uyate konigti
kahue' yane'. Huayahuaya yan'manati'.
Huakkurueri isi'potaj Diosa 'urua'da
o'ta'kika'uyate. Esaú huama'buyen
aypota' o'pakpo, Diosen e'ta'kika'ta'
pakhue' o̱'e̱po huama'buytaj
o'yokuyate. Aypotehuapa' o'yokuyate.
Huama'buyen aypo o'bape'uyate.
17 Nogok Esaúen huama'buytaj
Diosa huaboa'da huadaknanada
o'ta'kika'uyate. Esaútanayo ta'kahue'da
o̱'u̱yate. Diosa huadaknanada
be'ta'ke'po e'eretpaktada ta'kahue'
o̱'e̱nok o'huikuynig'a, Esaú diga̱'da
o'huikuyate.
18 Konig opudomeyen adhuea'pane'taj
Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate.
Konigti opudomeytaj manahue'
mo'e̱ne. A'nennada Egipto huadaribaya'
o'noro̱kondepo nog huadaribayo
o̱'nedepo Dioste ote'yo on'huahua'uyate.
Moisésayo'da Diosen hua'ataj a'eya'po
ote'yo o'huabehuik'uyate. Dios
o'te'te o̱'e̱po huiyoknanada o̱'u̱yate.
Diga̱'nanada e'bakpak on'tiahuay'uyate.
Sikki̱re̱gnanada e̱e̱' on'tiahuay'uyate,
konig e'si̱hui̱ sikyo on'tiahuay'uyate.
Huiyoknanada o̱'e̱po, diga̱'nanada
e'bapok on'tiahuay'uyate. 19 Trompeta
'utta'nanada ea'te on'pe̱e̱'uyate. Kenoka'
Diosen hua'a huiyoka'nanada o̱'u̱ynok
adhuea'pane'a̱ on'pe̱e̱depo, "Onte'ti
onahue' moe'." Diostaj o'nona'uyate.
20 "Aratbut 'uhuapi' huatota'poya'
ote'te e'behuiknayo kabueye'po huida̱
yan'pa'ea'ti'." Diosa o'mana'uyatenok.
Diosen hua'ataj nigpe̱e̱hue'dik o̱'nuyate.
21 Diostaj o'tiahuaypo, "Ijme'pukpo
ijjirega̱mey." Moisésada oa'uyate.
22 Oro'omeynayo Jesucristotaj
oknopo̱e̱po Diosen ote' Siónyo
o'huahua'depo, kenpa'ti Dios
huanoeonhuahuika'erien jakyo
o'huahua'depo Diosen jak
Jerusalén kurudyo̱ o'huahua'depo.
Diosen huata'moneri Diostaj
a'batadi'keya'po e̱gkupopakyo
o'huahua'depo. 23 Kenpa'ti huakka'da
huaknopo̱e̱'eri Diosensi'po o̱'nepo
o̱gkupopakpo kenomeyendik Diosa
kurudya̱' o'manigmadoya'uyate.
Kurudyo̱ on'hua'apo. Diosere
on'noeonhuahuika'apo. Kenomey
Diosen 'uru huaknopo̱e̱'eritaj
oro'omey konig o'bahuahua'depo.
Kenpa'ti Diostaj oknopo̱e̱po konig
o'huahua'depo. Dios huairi o̱'e̱po
dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da
castiga o'magka'apo. Huaknopo̱e̱'eritaj
o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa'ti
huaknopo̱e̱'erikudak kurudyo̱ Diosere
huadakda o̱'ne Diosa 'urunopoa'da
o'magka'depo. Kenomeytaj
oro'omey o'bahuahua'depo. 24 Jesúsa
a'manopo'yareaya'po mo'nigbueypo
mimia mo'nigtita'huarakuyate. Jesúsa
huabo hua'a konig dakhuea' e'ka'
huamanopo'yarea' hua'a o'mana'uyate.
Jesústaj kenpa'ti Jesúsen mimitaj
oknopo̱e̱po Jesúsen mimia oro'en
dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik o̱'e̱
oknopo̱e̱ne. A'neneri Abel Diostaj
'uhua o'nigarakpo o'mimihua'uyate.
Ken mimianayo dakhuea' e'ka'
okkahueahue'dik o̱'e̱ o'nopo̱e̱ne. Ken
konig oknopo̱e̱po Diostaj meyo̱hue'da
o'ti̱i̱kay.

25 Konigepo Diosen e'mana' hua'ataj
oknopoepo nigpee'dik o'ika'ne.
A'nennada ote'kupata' Israel aratbuttaj
Diosa o'mana'uyate. Israel aratbutnayo
e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. Diosa
castiga egka'te okmonhue'dik o'nuyate.
Castiga o'magka'uyate. Oynayo
kurudya' Diosa mona'ne. Oknopoepo
nigpeedik o'ika'ne. Buttida o'nona'ne.
Nigpeehue' ee'nayo dapita' castiga
mogka'apone. Okmonhue'dik o'eapone.
26 A'nennada ote'kupata' Diosa
o'mana'uyate. Diosa e'mana'te huadari
o'iyeg'uyate. "A'ti onte'ti huadaritaj
ijjiyega'apoy. Kurudtakon ijjiyega'apoy."
Oynayo Diosa o'manade'uyate.
27 "Onte'ti ijjiyega'apoy." Diosa oa'uyate.
Konigepo aya'da Diosa o'ka'uyatenig
o'iyega'apo. Nogtipi' yahuehue'da
o'eapo. Dios, Jesucristoere, Diosen
aratbutere Diosen huata'moneriere
batikhue'da on'noeonhuahuika'apo
o'nopoene. 28 Dios oro'omeyen
huairia moknopoea'uyne. Oro'omey
Diosensi'po o'mauyne. Diosere
o'noeonhuahuika'apone. Kenpa'da
bueyhue'dik o'eonhuahuika'apone.
Konigepo "Huadakda i'kika'. Huadakda
i'ika'." Diostaj mo'nona'ika'. Diostaj
mon'mepu'kepo mo'noknopoepo
mo'nigpeika'apo 29 Dios konig
huamahuig ta'akonig huiyokda o'epo
oknopoehue' huaee'eriomeytaj castiga
o'magkadhuahuika'apo.

Diostaj a'durugpakaya'po 'urua'da nigkika'dik o'ene.

13 1 Ken bakbatikhue'ada
huayahuaya di' yan'maika'.
Konig huama'buytaj di' mo'maika'nig
konigti huayahuaya di' mon'maika'.
2 Bepi' en'tiaknayo di' yan'maepo
jakyo yan'bakuda'ti'. Bakkahuehue'
ya'nepo yan'bakuda'ti'. Suhue'ada
Diosen huata'moneritaj okiehue' e'eada
on'bakuda'po on'tobape'uyate.
3 Jesucristotaj huaknopoe'eri
huabakuda' jakyo e'ne'te
kenomeytaj bakkahuehue' ya'nepo
yan'matinepahui'po yan'tahuadepo
aypopi' yan'bayokikati'. Nog
huaknopoe'eritaj dakhuea'
e'magka'nayo pai'da en'nopoe'nayo
pai'da huaee'eritaj yan'matinepahui'po
kenpa'ti opudpi' pai'da nopoe'dik
mo'eapet.
4 E'toepakde' ee'nayo daka' yan'toika'.
Kenpa'ti nogen huatoe'taj bakdejhue'
yanika'. Nogen huatoe'taj e'bakdejnayo
dakhuea'da boka'nok Diosa castiga
mogka'apone. Huatoebet e'eanayo
huaboerepi' mune'yoerepi' bakdejhue'
yanika'. Nogtaj e'bakdejnayo
dakhuea'da boka'nok Diosa castiga
mogka'apone.
5 Huakupeta' eretpakhue' yanika'.
Katepi' mo'tamaenigyo'da kentaj
yan'todurugpak. Huakka' e'tamaeta'
pakhue' yanika'. Kena'po "Opudtaj
on'matounhuahuika'apone. Opudere
o'ika'apone. Okeyahue'dik o'ika'apone."
Apag Diosa mona'uyate.
6 Be'api' huabokereka do'taj
dakhueapi' ogka'dikpi' menet.
Do me'pukhue' ijika'y. Dios
Huairia mentihuapokika'nok
ijnopoey. Kenda daka' o'nopoepo
a'dik o'ika'ne.
7 Opudomeyen huakkuru
huairikudak Jesucristotaj 'urua'nanada
o'noknopoika'uy. Opudomeytaj Diosen
hua'a mon'madikika'uyne. Diosen
'urua'da on'kika'uy. Konig kenomey
ogkika'uy daka' yan'nopoika'po konigti
yag'kikati'.
8 A'nennada Jesucristo Diosen
Huasi'po o'epo 'urua'nanada
o'ikame'uyate. Oytion Diosen
Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ika'.
Nogok nogok Jesucristo Diosen
Huasi'po o'epo konigti 'urua'nanada
o'eonhuahuika'apo. 9 Jesucristo

’urua’nanada o̱’i̱ka’nok Jesústaj
’urua’da e’manmadika’ mo’pe̱e̱’uyne
konigti daka’ yanoknopo̱i̱ka’.
Nogda nogda huamanmadika’eri
opudomeyere en’tiaknayo nogpa’da
en’manmadika’nayo kenomeytaj
nigpe̱e̱hue’ yanika’. Nogda aypo
bape’dik mo’e̱ne. Nogdanayo
bapehue’dik mo’e̱ne. Nogda
huaen bape’dik mo’e̱ne. Nogda
huaennayo bapehue’dik mo’e̱ne.
Suhue’ada huamanmadika’eri
nama’da mona’apetpi’. Kenomeytaj
e’nigpe̱e̱’nayo Diostaj ’urunopo’da
nige̱hue’dik mo’e̱a̱pone. Diostanayo
Jesucristoeretanayo oknopo̱e̱nok
Diosa mo’tinepahui’po ’urunopoa’
mogkika’apone.
10 Jesucristoa cruzte
mo’nigbuey’uyate. Oro’omeytaj
huamanopo’yarea’ cruzte
mo’nigbuey’uyate. Cruzte
mo’nigbuey’uyate oknopo̱i̱ka’nok
Diosa mo’nopo’yareadhuahuika’ne.
Judío sacerdote huasi’dakak
huakudika’erianayo ’uhua
on’batiarakika’po on’mahui̱gika’. Aya’
kenpayo’da o’noknopo̱e̱po Jesús cruzte
mo’nigbuey’uyate oknopo̱e̱hue’ o̱’nenok
Diosa dakhuea’ e’ka’ manopo’yareahue’
o’maeapo. 11 Judío sacerdote huairi
Moisésen hua’ataj on’pe̱e̱po o̱gkika’.
Jesucristotaj oknopo̱e̱hued o̱’nepo
’uhuataj on’batiarakika’. Diosa
dakhuea’ e’ka’ kabakkahue’po
’uhuataj on’batiarakika’po
Diosen ’uru huid jakyo adkorepen
mimi on’tohua’ika’. Diosen
manpotone’taj on’tionhui̱khui̱ka’ika’.
On’tionhui̱khui̱ka’depo huakka’ jakya’
adteda ’uhua hua̱so̱’ on’tohua’po
adyo̱da on’mahui̱gika’. 12 Jesústaj
kenpa’ti huakka’ jakya’ adyonda
on’tohua’depo o’darakuyate.
Jesúsen mimianayo konig
dakhuea’ e’ka’ kabakkahue’po
Diostaj ’urunopoa’ kamagke’po
Jesúsa pai’da mo’nignopo’e̱po
o’manigbuey’uyate. Huakka’ jakya’
adyenda o’manigbuey’uyate. 13 Konig
judío aratbut nama’da o̱gkika’po
Diosen kahue’ o̱’nika’. Konig
o̱gkika’nig’a konigti kahue’ mo’ne.
Jesucristotayo’da mo’noknopo̱i̱ka’.
Jesústaj oknopo̱i̱ka’nok oro’omeytaj
bo’tierikapet, bo’huadiaypo dakhuea’
bo’huaa’apetpi’. Konig Jesústaj dakhuea’
on’huaa’uyate konigti oro’omeytaj
dakhuea’ bo’huaa’apetpi’. Moisésen
hua’a huakika’erite mo’nokhua’.
Jesucristoen huaknopo̱e̱’eri i̱jje̱y
huaa’eriere mo’nika’. 14 Indariyo
aratbut noeonhuahuikahue’ o̱’neapo.
Diosen aratbutnayo kurudyo̱
on’noeonhuahuika’apo. Kurudyo̱
Diosen aratbutere e’noeonhuahuika’ta’
o’pakne. Oro’omeytaj e’tieriknayo
dakhuea’ e’huaa’nayopi’ kenpa’da
kade’. 15 Jesucristotaj oknopo̱e̱po,
o’nigpe̱e̱po, “Dakiti Dios, ’urua’nanada
mo’nigka’uyate, huadakda
mogkika’ne. ’Uruda i̱’i̱ka’ne Apag Dios,”
mon’tiona’pakika’. “Dios ’uruda o̱’i̱ka’.
Huadakda megkika’ne.” Nogomeytaj
mon’manbatia’pakika’. 16 Okkahuehue’
ya̱’nepo huadakda yan’mantihuapokika’
kenpa’ti okkahuehue’ ya̱’nepo katepi’
mo’tamaenig yan’mabayokika’. Pai’da
hua̱e̱’eritaj yan’mabayokika’. Kenda
e’kika’nayo Dios durugda o̱’ea̱po.
17 Opudomeyere suhue’ada
Jesucristotaj o’noknopo̱e̱po Diosen
’urua’da o̱gkika’po huaknopo̱e̱’eritaj
huamato̱e̱’eri huairi o̱’ne. Kenomeytaj
yan’nigpe̱i̱ka’. Opudomeyen
huabatihuapokeri o̱’nepo daka’
moknopo̱i̱ke’po tihuapokika’dik
mo’e̱ne. Cristo onte’ti e’tiakte
“Huaknopo̱e̱’eritaj huadakda
ijbatihuapokikamey.” A’dik o̱’neapo.
Opudomeytaj e’batihuapokte huadakda
e’nigpe̱e̱’nayo durugda o̱’neapo. Daka’

nigpe̱e̱hue' e̱e̱'nayo suhue' o̱'neapo
kenpa'ti pai'da o̱'neapo.
18 Do'taj men'nigtiona'pakika'.
Huadakada ijkikaya', ijnopo̱e̱y. Aya'da
katepi' 'urua'da e'kikata' ijpaki.
19 Opudomeytaj e'nigkumejta' e'pakada
menpa' kumejhue'dik i̱jje̱dey. I̱da
kumejdikada i̱jje̱a̱pet mentiona'pakti'.

**Huaknopo̱e̱'eritaj Diosa daka'
kamagkike'po o'manigtiona'pakpo
huadik on'manigdikta'mona'uyate.**

20 Opudomeytaj ijmanigtiona'pakpo,
"Diosa huamanoeya̱'eria mo'mato̱e̱ne.
Huabueya'da e̱e̱'tada Huairi
Jesucristotaj i'noyhuada̱'uyate,
Dios. Oro'omey huaknopo̱e̱'eri
konig Jesúsen oveja o̱'e̱ne. Jesús
oro'omeyen huamato̱e̱'eri o̱'e̱.
Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po
kenpa'ti a'manoeanhuahuikaya'po
mo'nigbuey'uyate. Jesúsa
mo'nigbuey'uyatenok oro'omeytaj
mo'nopo'yarea'apone daka'
oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. 21 Ontaj
kan'nigpe̱i̱ke'po 'urunopoa'
Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj
yamagkikati'. Konig o̱'na
yapakpo yamagkikati'.
Jesucristo o̱'nen Huasi'potaj
o'noknopo̱e̱po 'urua'nanada
kika'dik o̱'neonhuahuika'apo.
Cristo 'urua'nanada o̱'i̱ka'." Diostaj
ijmanigtiona'paki.
22 Sue'da ijnigmadoya'depo
opudomeytaj mo'maboroayne. Daka'
yan'nigpe̱i̱ka', egomey, pogomey.
23 Timoteo oro'omeyen huama'buytaj
huabakuda̱' jakya' o'noro̱ka̱'deme'te,
yan'nopo̱e̱'. I̱da e'tiaknayo opudyo̱
ijtohua'apoy.
24 Aya' huaknopo̱e̱'eri huairitaj
oro'en huadik yan'madikta'mona'.
Aya' huaknopo̱e̱'eri huama'buyeretaj
huaidpoeretaj huadik
yan'madikta'mona'. Italiayo
hua̱e̱'eriomey huama'buyakon huadik
on'madikta'mona'.
25 Opudomey huaknopo̱e̱'eritaj Diosa
daka' mo'nigkike'.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

SANTIAGO

Santiagoa o’manigmadoya’uyate.

Judío huaknopo̱e̱’eritaj o’manigmadoya’uyate Santiagoa.

1 [1] Do Santiago i̱jje̱y. Diosen Huairi Jesucristoenere huanaba’ i̱jje̱y. Opud Israel huaknopo̱e̱’eritaj o’nigmadoya’ne. Nog aratbutenbayo nogbayo nogbayo mo’i̱ka’ne. Saludos on’dikta’mona’ne.

Diosa daka’ mo’nopo̱e̱a̱’nok huadakda kika’dik o̱’e̱ne.

[2] Kenoka’ pai’da e’nopo’e̱pi’ dakhue’ e̱e̱’pi’ pai’da e̱e̱’pi’ mon’durugpakika’. [3] Oro’ oknopo̱e̱batikdikpi’ ka’ne’po e’dikdikpi’ nogi̱ti nogi̱ti Diostaj daka’ mo’noknopo̱i̱ka’ Diostaj mo’noknopoeonhuahuika’po batikhue’ mo’nika’. [4] Nogi̱ti nogi̱ti eknopo̱i̱ka’nayo dakhuea’ e’ka’ kikahue’dik o̱’e̱ne kenpa’ti kenda Diosa o’pakika’nig nogi̱ti nogi̱ti kika’dik o̱’eonhuahuika’apone. Dakhuapa Dios Huairitaj moknopoeonhuahuika’apone.

[5] Opudomeytaj nogda nogda dakhuea’ ka̱gke’po e’dikdikpi’ katepi’ e’ka’ nopo̱e̱hue’da e̱e̱’nayo Diostaj yan’tiona’pakikati’. Do’taj konigyo’da daka’ e’kika’ menopo̱e̱a̱’, yan’tiona’pakikati’. Diosa bo’tihuapokpo daka’ e’kika’ mo’nopo̱e̱a̱’apone. Diosa sue’nopo ehue’ o̱’e̱po e’tihuapokta’ o’pakpo daka’ e’kika’ mo’nopo̱e̱a̱’ika’apone. [6] “Daka’ e’ka’ menopo̱e̱a̱’, Dios.” Yan’tiona’pak. Diosa mo’nopo̱e̱a̱’apone. Daka’ yan’nopo̱i̱ka’. Diostaj daka’ oknopo̱e̱hue’ e̱e̱’nayo tihuapokhue’dik mo’i̱ka’apone. [7,8] Be’api’ nogpa’ nogpa’ o’nopo̱e̱ konig oy Diostaj oknopo̱e̱po eme’te oknopo̱e̱hue’ o̱’e̱po kentaj Diosa tihuapokhue’ o̱’i̱ka’apo. Daka’ huakika’ nopo̱e̱a̱hue’ o̱’e̱a̱po.

[9] On pai’da hua̱e̱’eri e̱e̱’pi’, eg’, Cristotaj iknopo̱e̱po yan’durugpakika’po Diosensi’po i̱’e̱ne. [10] Konig huakhuen i̱da o’aypo okhuenkahua’ika’ konigti huakka’da huamato̱e̱’eri a’ti on’mabueyikaponok konige̱po Diostaj kanoknopo̱e̱’po kan’durugpakike’. [11] Kenoka’ niokpo o’behuikdepo diga̱’da o’ta’tepo huakhuen i̱da okhuenaya’ika’ huehuea’da o’kotika’. Ona’ti ’uruda ehue’ o̱’e̱a̱po. Huabokerek huakka’ on’mato̱i̱ka’ konig huakhuen o̱’nepo, e’baa’ika’pi’ i̱da on’buey.

Kenoka’ dakhuea’ ka̱gke’po e’dikdikte dakhuea’ kahue’ yanika’.

[12] Opuda̱ dakhuea’da ka̱gke’po e’dikdiktada dakhuea’ kahue’ e̱’i̱ka’nayo durugda mo’i̱ka’apone. Nogok nogok dakhuea’ ka̱gkike’po e’dikdikte kahue’ e̱’i̱ka’nayo:

—“Huadakda bo’kika’po dakhuea’ ka̱gkike’po e’dikdikte dakhuea’ kikahue’

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

mo’ika’nok huairi mo’epo do’hued
jakyo doere yan’noeonhuahuika’.”
Do’hua o’nona’apone. —Kenda Diosa
huadi’ huae’eritaj o’mana’uyate.
13 Kenokapi’ dakhuea’ kake’po Diosa
medikdikne nopoehue’dik yanika’.
Dios kenpa’da huadaknopo’da
o’ika’. Dakhuea’ kake’po Diosa
madikdikhue’dik o’e kenpa’ti dakhuea’
kagke’po Diosa oro’taj dikdikhue’dik
mo’ika’ne. 14 Huakkuru oro’en
e’pakika’a dakhuea’ e’ka’ huanopoya’da
o’eretpakpo 15 nogok diga’da
o’eretpakpo huaboa’da dakhuea’nada
o’kika’ne. Ken dakhuea’da e’kika’nayo
kenpa’da o’bueyapone. Diosere
ehue’dikda o’ika’apone.
16 Huata’da nama’da nopoeahue’
mo’nika’, huadi’da egomey pogomey.
17 Katepi’ Diosa mo’nigkika’ne kenpa’ti
bo’tihuapokika’ne kenpa’da huadakda
o’ika’. Diosya’ kurudya’ kenpa’da
huadakyo’da bo’yokika’ne. Niokpo
puugere aya’da siokpoere Diosa
o’kuyate. Niokpo sikyo ta’tehue’
o’ika’. Siokpo puugere huame’noe
ta’tehue’ o’ika’. Diosnayo huakjey
huaka’eri huadak o’ika’. Diosnayo
nogok nogok konigti huadak o’ika’
kenpa’ti nogok nogok konigti huadak
o’kika’. Nogpa’ nogpa’ manahue’dik
o’ika’. 18 Dios o’pakpo ke’nen buttida
hua’aa mo’nopo’noika’ne. Konig
Diosen huakkurueri huasi’po
konig ’urusi’po Diosa e’bae’po
mo’nopo’noeanhuahuika’ne.

**Nama’da Diostaj kikahue’ mo’nepo
’urunopoada ’urua’da mogkika’.**

19 Konigepo do’hued huadi’da
egomey pogomey Diosbata’
e’peeta’ yaderetpakika’. Daka’
yan’nigpeika’. Daka’ nopoehue’ada
ida e’manmadika’ta’ pakhue’ yane’.
Daka’da e’peepi’ diayhue’ yanika’.
20 Kena’po oro’ o’diaypo kenda Diosa
o’paknig kikahue’dik o’ene. O’diaypo
Diostaj durugpakahue’dik o’ene.
21 Kenpa’ti aya’da dakhuea’ e’nopoe’ aya’
dakhuea’ e’kika’ kenpa’da mon’batik.
Apagba’ o’peedeme’ne kenpa’ti
huaboa’da o’peepo huanopoya’da
daka’da mon’nigpeika’. Apagba’
’urua’da ogka’dik mo’ene. Oro’taj
Diosere onte’ti noeanhuahuika’dik
mo’eapone.
22 Diosenba’taj daka’da
mon’nigpeika’po mogkika’. E’peeada
kikahue’ ee’nayo nama’da on’pee.
23,24 Be’api’ huabokerek Apagba’taj
o’peepo kate kika’dik ijjey huaboa’da
o’nopoenig’a kikahue’ ee’nayo
ken konig huabokerekpi’ sigda
o’koktiahuayatupo konig huakok
o’enig huaboa’da o’nopoenig’a ida
okkahue’ika’. 25 Diosen huadak hua’a
’urunanada o’enok e’nigpeikata’
o’pakpo Diosen huadak hua’a
okkahuehue’ mo’nepo mon’nigpeika’po
mogkika’. Diosen huadak hua’a
o’nigpeika’po durugnanada o’ika’apone.
26 Be’api’ Diosen ijkikay e’nopoeada
dakhue’ o’adhuahuika’po batikhue’dik
e’eada Diosen ijkikay nama’da
o’nopoenig’a Diosen kahue’dik o’ika’.
27 Diostaj e’batadi’kea’ta’ e’paknayo
Diosen e’kika’ta’ e’paknayo kenpa’ti
Apag Diostaj e’durugpaka’ta’ e’paknayo
pai’da ayhuayotaj ayhuaeretaj di’
yan’maepo yan’tihuapokika’. Konig nog
aratbut dakhuea’da on’kika’nig konig
kikahue’ yanika’. Kenda Diosa o’pakika’.

**Huakka’ huatamae’eritaj
e’pakada pai’da huae’eritaj
pakhue’ ee’ nopoehue’ mo’nika’.**

2 1 Do’hued huaknopoe’eri egomey
pogomey, Jesucristo Huairitaj
daka’ mo’noknopoika’po be’edpi’
huakka’da o’tamaenok huadakda
o’e nopoehue’dik mo’nika’. Noga
pai’da ee’te kennayo dakhue’da

o̱'e̱ nopo̱e̱hue'dik mo'nika'. [2]Opud
e'kupopakya' Diostaj e'batadi'kea'yo
huairi e'kudnayo oro huabapiokot
o'mato̱e̱po 'urua'da yudtaj o'otpo
kenpa'ti pai'da hua̱e̱'eri e'kudnayo
yudtatone'da o'otpo. [3]'Urua'da yudtaj
e'huaottaj bo'tihuapokpo, "In 'uru
huahuadte yahuad." Ea'ada pai'da
hua̱e̱'eritaj "A̱yo̱pi' yabo'. Sorokte
yahuad," ena'nayo [4]dakhuea'da ka'dik
mo'e̱ne. Opudpi' aya'da konigti huadak
mo'e̱ne. Huairinayo huadak o̱'ne. Pai'da
hua̱e̱'eri dakhue'da o̱'ne. Nama'da
mo'nopo̱e̱nig'a dakhuea'da mo'nopo̱e̱ne.
Ken konig dakhue' o̱'e̱.
[5]Yan'pe̱e̱', huadi'da egomey pogomey.
Diosa huakka' pai'da hua̱e̱'eritaj
o'bae'ika'. Kenomeya̱ Jesucristotaj
daka'da o'noknopo̱i̱ka'po Diosere
Jesucristo huairiere durugda
on'noeonhuahuika'apo. Aya'ada
Diostaj huadi'da o̱'nepo Diosere
o̱'neonhuahuika'apo. Diosa kenpa'
oa'uyate. [6]Pai'da aratbuttaj dakhuea'da
mo'manika'nok on'bira'ika'. Huairitaj
huadakda bo'kika'nig'a huakka'da
huamato̱e̱'eria opudtaj dakhuea'da
mo'nika'ne kenpa'ti opudtaj dakhuea'
a'huaaya'po gobierno huairite
bo'tohua'ika'ne. [7]Huairi huakka'
huamato̱e̱'eria Jesucristoen huadiktaj
dakhuea'da on'huaa'ika'. Ke'nen 'uru
huadik opud mo'dikto̱i̱ka'ne.
[8]Konig o̱'na huata'da huakka'
i'pakika'nig nog aratbuttakon konigti
huakka' di' yan'maika'. Kenda Dios
Huairia Apagba'te o'mana'ika'.
Kenda e'kika'nayo huadaknada
bo'kika'ne. [9]Huakka' huamato̱e̱'eritaj
di'da e'maika'ada pai'da aratbuttaj
dakhuea'da e'kika'nayo Diosen
e'mana'taj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'po
dakhuea'da bo'kika'. [10]Diosa
huakka'da huadik oro'taj mona'uyate.
Moisésenba'taj aya'da nigpe̱i̱ka'dik
o̱'e̱ne. Oro' nog aya'da e'nigpe̱e̱a̱da
nogdiktida nigpe̱e̱hue' e̱e̱'nayo
Diostaj dakhue'da o̱'e̱. Konigti Diostaj
nigpe̱e̱hue' e̱e̱' o̱'e̱. Dakhuea'da
o̱'e̱. [11]"Nogen hua̱to̱e̱'taj bakdejhue'
yanika'." Diosa o'mana'uyate. "Nogtaj
yadiaypo arakhue' yanika'." Kenpa'ti
nogdakon Diosa o'mana'uyate. Nogen
hua̱to̱e̱'taj bakdejhue' e̱'i̱ka'ada nogtaj
e'araknayo aya' Moisésenba'taj
nigpe̱e̱hue'da i̱'e̱ne. Dakhuea'da i'ka'ne.
[12]Jesúsen huadak hua'a o'pakpo
o'nigpe̱i̱ka'ne. Oro' e'nigpe̱i̱ka'nayo
Diosa di' mo'e̱po, "Huadakda
bo'kika'uy." Mona'apone. Konige̱po
nogomeytaj di' mon'maepo 'urua'da
mo'da'ika' kenpa'ti huadakda
mogkika'. [13]Oro'a pai'da hua̱e̱'eritaj
kan'matinepahuike' Diosa kenda o'pak.
Oro' nogomeytaj matinepahuihue'
e̱e̱'nayo Diosa oro'taj tinepahuihue'
mo'e̱a̱pone. Oro' pai'da hua̱e̱'eritaj
e'matinepahui'nayo Diosa bo'tiahuaypo
oro'taj mo'tinepahui'po dakhuea'
bo'kika'ne onahue' mo'e̱a̱pone.

Diostaj eknopo̱e̱'nayo 'urudayo' ya̱g'kikati'.

[14]Diostaj Jesúseretaj yoknopo̱e̱y.
Opuda̱ ea'ada pai'da aratbuttaj
tihuapokhue' e̱'i̱ka'nayo "Diostaj
yoknopo̱e̱y," nama'da boa'nig'a Diostaj
nama'da moknopo̱e̱nig'a Diosa dakhuea'
e'ka' nopo'yareahue' mo'e̱a̱pone.
[15]Huaknopo̱e̱'eri huama'buy huidpopi'
pai'da e̱e̱'nayo yudtaj to̱e̱hue' e̱e̱'nayo
aypopi' to̱e̱hue' e̱e̱'tada [16]"'Urua'da
yahuati', yudtaj yato̱e̱', Diosa mebayoke'.
Aypo yabape', Diosa mebayoke'." Opud
Jesúsen huaknopo̱e̱'eria ea'ada yudtaj
yokhue' e̱e̱'nayo aypo yokhue' e̱e̱'nayo
kenda nama'da ea' dakhue'da o̱'e̱.
[17]O̱'na Cristotaj yoknopo̱e̱ ea'nayo
nogomeytaj daka'da tihuapokika'dik
i̱'e̱ne. Tihuapokhue' e̱e̱'nayo nama'da
Cristotaj iknopo̱e̱ne, do'hued
huama'buy.

18 Sue’dada Diostaj yoknopo̱e̱y
kenpa’da o̱da’ika’. Noga̱ kenpa’da
huadak o̱gkika’. Huadak kikahue’
e̱e̱’nayo Cristoen huaknopo̱e̱’eri o̱’e̱ do
oknopo̱e̱hue’dik o̱’e̱ne. Nogomeytaj
doa e’tihuapokika’nayo Cristoen
huaknopo̱e̱’eri o̱’e̱ nopo̱e̱’dik
mo’e̱ne. 19 Nogtida Dios o̱’i̱ka’
mo’nopo̱i̱ka’ne. Kenda huadak e̱e̱’pi’
huadak kikahue’ e̱e̱’nayo onte’ti
Diosere noehue’ mo’i̱ka’apone. Toto’
kenpa’ti Diosen huadik eknopo̱a̱da
diga̱’ o’nokme’pukika’. 20 Diostaj
ijnopo̱e̱poyo’da dakhuapa o̱’e̱
mo’nopo̱e̱po huadak kikahue’ e̱e̱’nayo
kenda Diostaj eknopo̱e̱’ dakhuapa
ehue’ o̱’e̱. 21 Menpa’ bokkahue’de.
A’nennada Diosa oro’en adhuea’pane’
Abrahamkudaktaj “O̱’nensi’po
menigarak,” ona’uyatenig. Kenoka’
Diosa Abrahamtaj ena’te Abraham
Diostaj o’nigpe̱i̱ka’po huasi’po Isaactaj
a’nigarakya’po ote’yo o’tohua’uyate.
“Huadakda i̱’e̱ne.” Diosa Abrahamtaj
ona’uyate. 22 Ken Abraham Diostaj
oknopo̱e̱po Diostaj konig dakhuapa
o’nigpe̱e̱’uyate nopo̱e̱’dik mo’e̱ne.
Diostaj eknopo̱i̱ka’ e’nigpe̱i̱ka’ere Diosa
o’pakika’. 23 Apagba’ oa’uyatenigda
Abraham o’nigka’uyate. Do’taj
meknopo̱i̱ka’nok “Huadakda i̱’e̱ne,
Abraham.” Diosa ona’uyate. Kenpa’ti
Dios Abrahamtaj huadi’nada
o̱’ta̱i̱ka’uyate.
24 Diostaj moknopo̱e̱nok kenpa’ti
mo’nigpe̱i̱ka’nok “Huadakda
mo’e̱ne.” Diosa ona’dik mo’e̱a̱pone.
Eknopo̱e̱yo’da dakhuapa ehue’
o̱’e̱. 25 Konigti Rahab huakupete
huabakdejeri e̱’e̱a̱da botta’ Diosen
aratbuttaj o’batihuapoknok,
“Huadakda i̱’e̱ne.” Diosa ona’uyate.
Judío aratbut huata’mona’eritaj
Rahab ke’nen jakyo sorotatataj
a’batihuapokya’po o’bakuda̱’uy kenpa’ti
nogdagpen o’mata’mona’uyate. 26 Konig
aratbut e’bueyde’ hua̱so̱’yo̱ huanoki̱re̱g
to̱e̱hue’ o̱’nika’. Konigti be’api’ Diostaj
eknopo̱e̱a̱da Diostaj daka’ nigpe̱e̱hue’
o̱’nepo Diostaj oknopoenig’a konig
e’bueyonig oknopo̱i̱ka’.

Huakitta’a konig oa’ika’.

3 1 Huakka’da Diostaj
huamanmadika’eri yahuehue’
yanika’, do’hued egomey. Diosa
aya’ huamanmadika’eritaj daka’da
o’mape̱i̱ka’. Nama’da e’manmadika’nayo
diga̱’ castiga mogka’apone. 2 Oro’omey
huakka’da nama’da o’kika’ne. Be’api’
o’batia’pakpo nama’da ahue’ e̱’i̱ka’nayo
huadaknada o̱’e̱po aya’da katepi’
o’ka’po huadakda kika’dik o̱’i̱ka’apo.
3 Caballo oro’taj me’nigpe̱e̱’po
tioroe’dik caballo huakitta’yo
siropasi’po o’kudika’ne. Meyo̱pi’ ehuata’
o’paknok bo’tohua’ika’. Huakittaya’
siropasi’po caballo hua̱so̱’eta’
tioroika’dik o̱’e̱ne. 4 Kenpa’ti huaboro’
barcotone’ o̱’nepo kuperinatone’ e’oroa’
bapoka’ o’tohua’ika’. Huata’pobeta’eri
huanokhuayaga̱’si’po o’bapadpo
o’tionbahue’epo ke̱yo̱da ehuata’
o’pakpo o̱jpaendik o̱’i̱ka’. 5 Kenpa’ti
oro’en hua̱so̱’ huaboro’da e̱e̱’pi’ huakitta’
suhuigda o̱’e̱po huiyokda ika’dik o̱’e̱.
Huakitta’a a’dik o̱’e̱. Kenpa’ti oro’en
huakitta’ konig pai’pasi’ponig e̱e̱’pi’
huaboroa’da bakpakdik o̱’e̱. Konigti oro’
nama’da ea’nayo huakka’da dakhuea’
ka’dik o̱’i̱ka’ne. 6 Oro’en huakitta’
konig ta’ak e’bakpakonig dakhuea’da
ka’dik o̱’e̱. Oro’ huata’da dakhuea’
o̱gka’dik o̱’e̱ne. Toto’a on’paknok
aratbut dakhuea’da o̱da’pakika’.
O’noepo oro’en huakitta’ konig ta’ak
e’bakpakonig o̱’e̱po dakhuea’da kika’dik
o̱’eonhuahuika’ne. 7 Aya’da dubayo
hua̱e̱’eri toyahue’dik o̱’ne. Aya’da bakoy,
barakte hua̱e̱’eri, hua̱hue̱yo̱ hua̱e̱’eri
toyahue’dik o̱’e̱. 8 Aratbutnayo huakitta’
toyahuehue’dik o̱’ne. Daka’ to̱e̱hue’dik

o̱'nika'. Konig bihui e'buey'uru huakitta'
o'to̱e̱po mabueya'dikonig o̱'e̱po. Oro'en
huakitta' dakhuea'da kika'dik o̱'e̱.
9 Oro'en Apag Diostaj "Huadakda i̱'e̱ne,"
ona'ika'ne oro'en huakitta'a. Dios konig
o̱'enigda huabokerektaj o'ka'uyate.
Huabokerektaj dakhuea'da e'huaa'nayo
oro'en huakitta'a, "Dios dakhue'da
o̱'e̱," o'huaika'ne. 10 Nogtia'da
huakitta' o'to̱e̱po Diostaj "Huadakda
i̱'e̱ne," oa'po kenpa'ti huabokerektaj
dakhuea'da o'huaa'ne. Ken konig
o'ika'ne dakhue'da o̱'e̱, do'hued egomey
pogomey. 11 'Uruda hue̱'e̱y pai'ere
nogtida jenhui̱po' onya̱yo̱' o̱ro̱khue'dik
o̱'e̱. 12 Menpa' mangote kumehui'
dapakdik ya̱'e̱. Ehue' dapakhue'dik
o̱'e̱. Apoarete menpa' jo dapakdik
ya̱'e̱. Ehue' dapakhue'dik o̱'e̱. Kenpa'ti
hue̱'e̱ypai' jenhui̱po' 'uruda hue̱'e̱yere
o̱ro̱khue'dik o̱'e̱. Huadakdikyo'da
moda'ika'.

Diosa 'uruda e'kika' mo'nopo̱e̱a̱'ne.

13 Opudomeyere huakka'mon
'uruda e'kika' daka' mo'nopo̱e̱.
'Urua'da ijkikay nopo̱e̱hue'ada
huaknopo̱e̱'eri kan'tiahuaye'po
huadakda ka̱gkike'. 14 On dig
e'matioknoponka'nayo kenpa'ti
huakka'da huata' e'eretpaknayo
"Huakka' i̱jnopo̱e̱po huadakyo' ijkikay."
Ahue' ya̱e̱'. Dapi' a'dik i̱'e̱t. 15 Dig
e'matioknoponka' kenpa'ti huata'da
e'eretpak Diosa kenda nopo̱e̱a̱hue'
mo'e̱ne. Ken konig eka'nayo nama'da
bo'kika'apone. Dakhue'nopo'da
mo'e̱nok kenda ka'dik mo'e̱ne. Toto'
huairia mo'nopo̱e̱a̱'nok kenda
bo'kika'apet. 16 Dig e'huahuayika'nayo
kenpa'ti huata'da e'eretpakika'nayo
diga̱'da e'maboyika'nayo nogtaj
nogtaj dakhuea' on'mana'pakika'apo
kenpa'ti nogda nogda dakhuea'da
on'magkika'apo. 17 Diosa oro'tanayo
'urua'da e'ka' mo'nopo̱e̱a̱'nok onte'ti
dakhuea' kikahue' mo'ne. Diostaj
'urua'nada mogkika'. Nogomeytaj
mon'noeynoeyika'. Huadiayhue'
mo'nika'. Daka'da mon'nopo̱e̱po nog
aratbuttaj daka' mon'batia'pakika'.
Nogomeytaj huadakda mon'mape̱i̱ka'.
Nog aratbuttaj mon'matinepahui'po
mon'tihuapokika'. Nogtaj nogtaj
huadakda mogkika'. Daka'
mon'nopo̱e̱po mon'batihuapokika'.
18 Oro'nayo o'manoeya'po kenpa'ti
nogomeytakon o'manoeynoeyika'nok
nogomeykon huadakda ya̱g'kika'apet.

**Indariyo nogta' nogta'
e'eretpakada mon'nopo'korea'po
Diosenyo'da mon'eretpakika'.**

4 1 Nogte opuda̱ huayahuaya
diga̱'da mo'bahuadiayika'ne
kenpa'ti mo'magkika'ne. Huakka'da
bo'eretpakika'ne. Nogpa' nogpa'
dakhue'dikyo bo'eretpakika'. 2 Katetapi'
huakka'da bo'eretpakpo to̱e̱hue' mo'e̱po
noga̱ o'to̱e̱nok akto̱e̱ya̱'po kentaj
bo'arakika'. "Beyok, Dios," onahue'
mo'i̱ka'po to̱e̱hue' mo'i̱ka'ne. 3 "Beyok,"
Diostaj ena'tada Dios ontaj yokhue'
mo'e̱nok Diostaj nama'da i'pakpo
ina'nig'a o̱'nada i'pakpo nama'da
Diostaj i'tiona'paknig'a konig Diosa
o'paknig tiona'pakhue' mo'e̱nok Diosa
yokhue' mo'i̱ka'ne. 4 Hua̱to̱e̱ e'to̱e̱a̱da
nogtaj nogtaj o'pakika'nig konig
mo'i̱ka'ne. Huakka'da bo'pakika'.
Kenpa'da katetapi' e'eretpakika'nayo
Diosen taka'onig mo'e̱ne. 5 "Diosen
Noki̱re̱g oro'taj mo'nopo'to̱e̱po
huakka'nada bo'pakika'ne." Menpa'
Apagba' kenpa' nama'da yaa'.
6 Diostaj men'nigpe̱i̱ke'po Diosa
mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne.
"Huata'tada huapakeritaj Diosa pakhue'
e̱'e̱a̱da pai'da i̱jje̱y huanopo̱e̱'eritaj
o'matinepahui'po o'manopo'korea'ika."
Apagba'te kenpa' oa'ika'. 7 "Ontaj
me'nigpe̱i̱ke'po be'tihuapok, Dios,"

yan'tiona'pakika'po toto'taj nigpe̱e̱hue' yanika'. Toto'taj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'nok bokhua'apone. [8] Diostaj nogi̱ti nogi̱ti yan'pakika'po yan'tiona'pakika'. Diostaj e'tiona'pakika'te Dios oro'ere meyo̱hue' o̱'e̱po bo'tihuapokika'apone. Nama'da e'kika'nayo Diostaj yan'nopo'korea'. Dioseretaj katetapi' e'eretpakika'nayo yan'nopo'korea'po Diostayo'da onte'ti yan'pakika'. [9] Diostaj dakhuea'da bo'kika'po pai'da ya̱'nepo yan'huik. Diostaj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'po yan'erikbatik. Yan'durugpakbatikpo yan'huik. Nama'da ijkikamey yan'nopo̱e̱po yan'huik. Huadaritaj durugpakikahue' yanika'. [10] Dakhuea' ijkikame'po Diosensi'po ehue'dik i̱jje̱a̱pet, Huairi. Yan'tiona'pakika'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosensi'po mo'yahuea'apone.

Cristotaj huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj dakhuea' huaahue' yanika'.

[11] Huayahuaya dakhuea' bahuaahue' yanika', egomey pogomey. Huama'buytaj dakhuea' e'huaa'nayo di' ehue' mo'e̱po Cristoen hua'atakon dakhuea' bo'huaa'. Huanigpe̱e̱'eri ehue' mo'e̱po dakhuea' huaa'eri mo'e̱ne. [12] Diosayo'da huadak huakika' hua'a o'mana'uyate kenpa'ti Diosayo'da aratbuttaj dakhuea'da o̱gka' huaa'dik o̱'e̱. Diosa oro'taj noeanhuahuika'dik mo'e̱a̱pet kenpa'ti Dios oro'taj e̱'po̱gtone' ta'akyo en'dik mo'e̱a̱pet.

Eme'te kate o'ka'apetnig Diosayo'da o'nopo̱e̱.

[13] "Oy eme'tepi' adyonda huakka' jakyo oro' o'hua'apone. Nogbayoktida o̱'i̱ka'apone. Kenteda o'baadhuahuapone. Huakka' huakupe o'baeyapone." Opud kenda boa'nig e'batia'pakta' ijpaki. [14] Inpa' ia'nig'a monig eme'te o̱'e̱a̱petnig nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Eme'te menpa' noe'dik o̱'e̱t nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Menokpi' oro' bueydik o̱'e̱ne. [15] "Dios oro'en Huairi e'paknayo oro' o'noeapone. Dios Huairi e'paknayo inpapi' nogpa'dapi' o'ka'apoy." Kenpa' ika'dik o̱'e̱ne. [16] Opudnayo do'huada ijpakpo ijka'apoy boa'ika'nig'a kenda dakhue'da o̱'e̱. [17] Kenda Diosa o'pakika' mo'nopo̱e̱ne. Opuda̱ kenda kahue' e̱'i̱ka'nayo dakhuea'da mo'e̱ne.

Huakka'da huamato̱e̱'eritaj, ¡Keyoj! Santiagoa o'maboroay'uyate.

5 [1] Yan'pe̱e̱', opud huakka'da e'mato̱e̱'nayo huakka'da e'eretpaknayo pai'nada mo'nopo'e̱po huakka' bo'huikapone. Huakka'da basagkeae'dik mo'e̱a̱pone. Opud dakhuea'da mo'eonhuahua'apone. [2] Huakka'da mo'mato̱e̱nig'a o'bapara'de. Huithuit o̱'nen 'uru yudtataj o'bape'de. Dakhue'da o̱'e̱de. [3] O̱'nen oro huakupe o̱'nen plata huakupe huakka'da e'mato̱i̱ka'pi' ehue' mo'e̱a̱pone. Huakka'da e't o̱e̱a̱da pai'da aratbuttaj bayokhue' mo'i̱ka'nok dakhuea' o̱gka' on'huaa'aponok kene'hua̱ya̱' huame'noete Diosa castiga mogka'apone. [4] O̱'nen ta'bate huakka'da aratbut on'baadhuahua'uyate. Huakka'da e̱'ta̱e̱tada dakhuapa bayokhue' mo'mae'uynok "Oyda huakupe beyok," 'utta'da beyok e'nona'te Dios kurudyo̱ sorotataj huairia o'mape̱e̱depo castiga mogka'apone. [5] Indariyo mo'noepo huakka'da mo'mato̱i̱ka'po huakka'da mo'durugpakika'po konig 'uhua huasihuada arakdik mo'i̱ka'nig konigti huaboa'da kenpa'da bueydik mo'e̱a̱pone. [6] Huadak e̱e̱'pi' "Bueydik o̱'e̱ne," mona'ika'ne. Opud huakka' huamato̱e̱'eria mo'mana'po kenomeytaj mo'barakika'ne. Opudtaj be'a tiokahue'dik mo'e̱nok bo'arakika'ne.

Cristo e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Dakhue' e̱e̱'taj yan'tiona'pakunhuahuikati'.

[7] Konige̱po Jesús Huairitaj e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Ta'ba

huaka'eria daka'da on'nigepo
on'batukepo e'takerekte
on'nigunhuahua'. E'boyogtaj daka'da
on'nigika'. Nogok nogok e'hui'te
on'nigunhuahuika'. E'taboyogde'te
'uruda aypo jakyo on'totiakika'. 8 Konig
ta'ba huaka'eri daka'da o'nigika'
konigti Jesús Huairitaj daka'da
yan'nigikati'. Daka'da yanoknopoika'
Diostaj. Jesús Huairi ida o'tiakaponok
batikhue' yanika'. 9 Huama'buytaj
huayahuaya dakhuea'da huaahue'
yanika', egomey pogomey. Kenpa'
e'huaa'ika'nayo "Dakhuea'da boka'ne."
Diosakon a'dik yaeapet. Jesús
'ibodteda oede a'timon o'tiakapo.
10 Sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri
Dios Huairien hua'a
on'manbatia'pakika'uynok dakhuea'
huakeri kenomeytaj dakhuea'da
on'magkika'uyate. On'bahuadiaypo
dakhuea'da on'magkika'uynig'a
kenomey Diosen huamanbatia'pakeri
batikhue'da onte'ti Dios Huairien
hua'a o'manika'uyate. Kenda huadak
ogkika'uyatenig yan'nopoepo konigti
yag'kika'. Diosen yag'kika'po batikhue'
yanika', egomey pogomey. 11 Kenomey
Diosen huamanbatia'pakeri pai'da
e'nopo'epi' Diosen e'ka' batikhue'da
ogkika'uyate. Diosen ogkika'po
durugda o'nika'uyate, oro' o'nopoene.
Job o'basetpo dakhue'da ee'pi' Diostaj
daka'da oknopoeonhuahua'po
oknopoebatikhue' o'uyate. Nogok
Diosa Jobtaj ona'ti huadakda o'eea'uyate.
Diosa o'tinepahui'uyate. Konigti
Jesúsen huaknopoe'eritakon di'da
o'maepo o'matinepahui'ika'.
12 Daka' o'nonay. Daka' men'pee',
egomey pogomey. Kenpa'da buttida
yada'ika'. Diosa castiga kahue' kae'po
"ee', ijka'apoy," ea'nayo kenda yakati'.
"Keje'," ea'nayo kahue' yaeti'. "Ijka'apoy
Diosapi' kurudya' be'tiahuayne."
Ahue' yanika'. "Ijka'apoy huadariapi'
kenda me'tinopoene." Ken konig ahue'
yanika'.
13 Be'api' pai'da e'nopo'ete
Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa
be'tihuapokikapone. On durugda be'api'
ya'nepo Diostaj yan'batadi'kea'ika'.
14 Be'api' dakhue' ee'nayo Diostaj
huaknopoe'eri huamatoe'eri
huairitone'taj kan'tiake'po
yan'mata'monika'. Kenomey
on'tiakdepo sue'da huasihuaj
e'kutioyde'te Diosa kayare'po
kan'nigtiona'pakike'. 15 Diostaj daka'
o'noknopoika'po on'tiona'paknok
dakhue'taj Diosa o'yarea'apo. Ona'ti
huadakda o'eapo. Dakhuea' eka'nayo
Diosa bekkahuea'apone. 16 Konigepo
nogtaj dakhuea'da eka'nayo kentaj
yahuahua'po, "Nama'da ogka'ne,
bekkahuea'," ya'dika'. Ken konig
huayahuaya ya'dika'. Kenpa'ti nogda
dakhue' e'huae'taj nog dakhue'
e'huae'taj yan'mationa'pakika'.
Diosa ya'bayarea'apet Diosa
o'peepo o'yarea'apo. 17 Diosen
huamanbatia'pakeri Elías oronigtion
o'uyate. "Huihue' kaunhuahue'."
Kenoka' Diostaj diga'da enade'te bapa'
huabayok seis puug e'pok huihue'
o'unhuahua'uyate. 18 "Kahuie'." Nogok
Elías enade'te ona'ti o'hui'ika'uyate.
Ta'bayo aypo o'bakerekuyate.
19 Opud nogtiada Diosen buttida
e'manmadika'taj eknopoika'ada
dakhuea' eka'nayo nog huaknopoe'eria
o'tihuapokpo onte'ti Diostaj
e'nopo'korea'nayo huadakda
o'ka'apo. 20 Ke'na Diosen buttida
e'manmadikataj ona'ti nigpeehue'
o'edepo dakhuea'da o'ka'nok. Be'api'
kentaj Diosba'te o'boroaypo dakhuea'
e'ka'taj o'nopo'korea'po ona'ti dakhuea'
kahue' o'eapo. Kenpa'da Diosa enhue'
o'eapo. Diosere o'noeonhuahuika'apo.
Huakka' dakhuea' e'kika'ta' Diosa
o'bakkahuea'apo. Kenda yan'nopoika'.

1 PEDRO

Pedroa huakkuruda o’manigmadoya’ate.

Pedroa huaknopo̱e̱’eritaj nogyon nogyon o’manigmadoya’uyate.

1 [1] Do Pedro i̱jje̱po on’nigmadoya’ne. Jesucristotaj a’manbatia’pakikaya’po Dios Jesucristoere me’ta’mona’uyne. Jesucristoen huanigpe̱i̱ka’eri mo’e̱nok o̱’nenbaya’ mo’bakmon’uyate. Nogenbayo mo’i̱ka’po Ponto huadaribayo Galacia huadaribayo Capadocia huadaribayo Asia huadaribayo Bitinia huadaribayo mo’i̱ka’ne. [2] A’nenda Apag Dios o’pakpo opudtaj bokbatie’ea’uyate. Oy Jesucristotaj moknopo̱e̱ kenda Dios o’nopo̱i̱ka’uyate. ’Urunopo’ yan’nopo’to̱i̱ka’po Jesucristoenyo’da yan’nigpe̱i̱ka’po Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱i̱ka’ne. Kenpa’ti opudomeytaj bokkahue’po Jesús mo’nigbueypo mimia mo’nopo’tihueke’po. Ken Dios ’urua’da botihuapokike’ kenpa’ti mo’nopo’noeyike’po, ijtiona’paki ken.

Diosere ’uruda o’noeonhuahuika’apoy kenda oknopo̱i̱kay.

[3] Dios Jesucristoen Apag ’urunanada o̱’e̱ mon’batia’pakika’. Oro’omeytaj mo’matinepahuie’po Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱e̱depo Diosensi’poa’ o’yahuedepo kenpa’ti Dios Jesucristo e’bueytada o’noyhuada̱’uynok oro’takon mo’manoyhuada̱’apone Diosere o’noeonhuahuika’apone oknopounhuahuika’ne. [4] Kurudyo̱ Dios ’urunanada mo’nigkadhuahuika’depo daka’ mo’matounhuahuika’po kenda Dios o’ka’ huadakda o̱’unhuahuika’apo batitikhue’dik o̱’e̱a̱ponok durugda o̱’unhuahuika’apone. [5] Diostaj oknopo̱e̱nok teyda bo’tiokika’po mo’tounhuahuika’po nogok kene’hua̱ya̱’ huame’noete kurudyo̱ bo’tohua’apone.

[6] Konige̱po durugnanada mo’e̱ne. Oypi’ ijhue’ ehue’ pai’da e’nopo’e̱pi’ sue’da dakhuea’ e’ka’ta’ e’pakpi’ daka’ moknopo̱e̱po durugnanada mo’e̱ne. [7] Diostaj opuden eknopo̱e̱’ Diosa huakka’ o’pak. Eknopo̱e̱’ konig huakka’teda o̱’unhuahuika’. Oro sirokupenayo huakka’teda e̱e̱’tada nogok ehue’da o̱’e̱a̱po. Kenpa’ti oro menpa’ti oroyo’ ya̱e̱t a’nopo̱e̱ya’po huatihue’ ta’aka e̱’i̱ka’yo on’tihuepo. Opudomeynayo hueretda moknopounhuahuika’ Diosa mo’tinopo̱e̱’po pai’da mo’nopo’e̱po batikhue’ moknopounhuahuika’po nogok Jesucristo e’tiakte “’Uruda mo’e̱ne.” “Huadakda o̱gkika’.” Diosa bo’huaa’apone. ’Uruda o̱’ne aya’ada mo’tinopo̱e̱a̱pone.

[8] Jesucristotaj tiahuayhue’pi’ e̱’i̱ka’da di’ mo’e̱ne. Kenpa’ti oy

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

tiahuayhue' e'ẹ̱ada moknopọ̱ẹ̱po
diga̱'da mo'madurugpak.
9 Moknopoeonhuahuika'nok dakhuea'
e'ka' Diosa bokkahuea'apopo
mo'manopo'yarea'apopo konig
Diosensi'po Jesúsere kurudyọ̱
mo'noeanhuahuika'apone.
10 "Opudomeytaj
mo'matinepahui'apone Diosa kenpa'ti
dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone, onte'ti
mo'noeanhuahuika'apone." A'nennada
Diosen huamanbatia'pakeria kenda
o'mana'uyate. "Monig kenda Diosa
mo'nigka'apone." E'nopọ̱ẹ̱'ta' onpakpo
on'batia'pakuyate. 11 Cristo pai'da
o'nopo'ẹ̱po o'bueyapo o'noyhuadapo
huairi ọ̱'ẹ̱po Diosere onte'ti o'mana'apo,
onte'ti huiyokda o'mana'apo. Ken
Diosen huamanbatia'pakeria
a'nennada on'manigmadoya'uyate.
Cristoen Nokị̱rẹ̱ga̱ o'manopọ̱ẹ̱a̱'nok
kenda on'manigmadoya'uyate. Jesús
si'poẹ̱hued on'manigmadoya'uyate.
Nopoenkahue'ada on'manigmadoya'po
be'a pai'da o'nopo'ẹ̱a̱po mo'nigbueyapo
kenpa'ti menoka' o'manigbueyapo
diga̱' e'nopọ̱ẹ̱'ta' on'pakuynig'a.
12 Ontehuapa'da madoyahue' ẹ̱'ẹ̱a̱da
oro'omeytaj mo'nigmadoya'uyate.
Kenda Diosa o'manopọ̱ẹ̱a̱'uyate
mo'nigmadoya'uyate. Oy huabokerek
Diosen Nokị̱rẹ̱ga̱ o'manopo'tọ̱ẹ̱nok
huadak hua'a mon'batia'pakdepo
oro'omeytaj dakhuea' e'ka'
kan'nopo'yare'po Jesús o'si'poẹ̱'po
pai'da o'nopo'ẹ̱po mo'nigbueypo
mo'nignoyhuadpo kenda
on'manbatia'pakuyate. Kenda Diosen
huata'moneriakon kurudya̱' e'nopọ̱ẹ̱'ta'
on'pak.

Dios kenyo'da huadaknanada ọ̱'ị̱ka'. Oro'omey konigti huadaknanada mogkika'ne.

13 Konigẹ̱po katepi' mogka'po daka'
mon'nopọ̱ẹ̱po mogkika'. Jesucristo
e'tiakte Diosa mo'matinepahui'apone.
'Urua'nanada mogka'apone. Daka'
mo'nonmaboika'po huadak mogkika'.
14 A'nenda Diostaj oknopọ̱ẹ̱hue' ẹ̱ẹ̱'te
nogtaj nogtaj o'eretpakika'uyne.
Dakhuea' e'ka' o'eretpakika'uyne.
Oynayo Diosensi'po ọ̱'ẹ̱po dakhuea'
e'ka' pakhue' mo'ne. 15 Dios kenyo'da
huadakda ọ̱'ị̱ka'po kenpa'da
'urua'nanada o'kika'nok oro'omeykon
Diosensi'po ọ̱'ẹ̱po 'urua'nanada
mogkika'. 16 Apagba' o'mana'po,
"Dios kenpa'da huadak o'kika'nok.
Diosenyo'da 'urua'da ya̱g'kika'."
Apagba'te kenpa' mo'nigmadoya'uyate.
17 Kenda katepi' o'kika'nok Apag
Diosa aya'tada konigti diga̱' magka'dik
mo'ẹ̱a̱pone. Dakhuea' eka'nayo
diga̱' ọgka'dik mo'ẹ̱a̱pone. Diostaj
"Pag" be'api' ena'nayo okme'pukdik
ọ̱'ị̱ka'pone. 18,19 Oro'omeyen
adhuea'pane' Diostaj nigpẹ̱ẹ̱hue'ada
nama'da ọgkika'uyate. A'nen oro'
konigti nama'da o'kika'uynig'a
mo'nopo'yarepo Diosere
mo'noeanhuahuike'po Jesucristoa
mo'nigbuey'uyate. Jesús konig oveja
'urusọ̱'da ọ̱'ẹ̱po mo'nigbueypo mimi
o'hua'uyate. Orokupe sirokupepi'
oro'omeytaj kan'nopo'yare'po Diosa
yokhue' ọ̱'ụ̱yate. 20 Huadari niokpo
siokpo aya' o'tiahuayika'nig Diosa
kahued "Aratbuttaj kamanigbueye'po
huadariyo i'si'poẹ̱'apo." Diosa
ona'uyate. Huaboa'da o'si'poẹ̱depo
bo'huahuaya'uyne oro'omeytaj. 21 Jesús
e'bueytada Diosa o'noyhuada̱'po
kurudyọ̱ o'tobehuikpo 'urunanada
o'yahue'uyate. Jesucristotaj oknopọ̱ẹ̱po
Diostakon oknopọ̱ẹ̱ne. Diosa'
mo'noeanhuahuika'apone oknopọ̱ẹ̱ne.
22 Kenpa'ti oy Diosen Nokị̱rẹ̱ga̱
mo'nopo'tọ̱ẹ̱nok Diosen buttida
hua'a o'nigpeeonhua'depo 'urunopo'
o'nopo'tọ̱ẹ̱depo huama'buy huidpoeretaj di'
mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'po

huanopoabeta' mon'eretpakpo di'
mon'maika'. Diga' di' mon'maika'. 23 Huaoj
huayeere on'mabueyika'nig ke'nanayo oro'taj
noeanhuahuikahue'dik e'eada Diosba'taj
oknopoenok Diosa mo'si'poea'uyne.
Diosba'a mo'noeanhuahuika'nok oro'omeya
oknopoepo o'noeonhuahuika'apone.
24 Kenpa' Apagba'te o'manigmadoya'uyate
oa'po,

Toket huakpi ida o'ay. Aratbut
konigti ida o'tone'pakpo o'buey.
Kenpa'ti huakhuen 'urunanada
e'eada ida o'kot. E'hue'da o'eapo.
Aratbut konigti 'urunanada
e'eada on'bueyapo. 'Urunanada
katepi' e'ka'ada ehue'da o'neapo
25 Dios Huairien hua'anayo
o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik
o'eapo. Kenpa'da o'unhuahuika'apo.
Kenda Apagba' oa'uyate.

Ken hua'a Jesucristoen huadak
hua'a Cristoen huamata'mona'eria
mon'batia'pakonhua'uyne opudomeytaj.

2 1 Konigepo dakhuea' e'ka' kenpa'da
ya'nenpo yan'batik. Onte'ti
dakhuea' kahue' yane'. Nama'da onahue'
yane'. Dakhue'da e'eada "huadakda
ijjey," batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti dig
bahuahuayhue' yane'. Kenpa'ti bahua'ehue'
yane'. 2 A'kerekya'po yobed diga'da
e'mi'nogta on'pak. Opud huaboa'da
huaknopoe'eri mo'epo konig Diosen yobed
mo'epo Diosensi'po mo'epo Diosen hua'a
yaderetpakika'. Diostaj daka' aknopoikaya'po
Diosen hua'a yan'nopoika'po yan'nigpeika'.
Nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. 3 Jesús
Huairia mo'matinepahui'nok nogiti
bo'eretpakpo nogiti yanoknopoe'.

Jesucristo konig jak huaka' huid o'e. Oro' huaknopoe'eri konig jak huaka' huidsi'po o'ene. Konig Diosen jak o'epo Jesucristo mo'noeanhuahuika'ne.

4 Jesucristo Huairi konig jak iddu
enta'poeda' huid o'epo aya' jak huid
onta'tihuedika'nig. Aratbutanayo Jesús
Huairita' pakhue' ee'tada Diosnayo
huakka' o'pakpo konig huamanoea'
huid oktie'ea'uyate. Jesucristo Huairi
huamanoeanhuahuika'eritaj daka'
yanoknopoe'. 5 Opudnayo konig Diosen
huid huakpa mo'epo mo'nigpeika'po
Diosen Nokireega mo'nopo'toepo
Diostaj mo'noeonhuahuika'po
Diostayo'da yan'nigpeika'. Nogomey
nogomeytaj yan'maknopoepo
Diosa kamanopo'yare'po
yan'manigtiona'pakika'. Kenpa'ti
Jesucristotaj moknopoepo huadakyo'
yag'kikati'. Huayahuaya di' yan'maika'.
Dakiti Dios ya'nona'ika'. Kenda Diosa
o'pak. 6 Kenpa'ti a'nenda Apagba' oa'po,
Jesucristotaj o'batia'pakpo,

Keyo Jerusalén jakyo, ken judío
aratbutenbayo ijta'mona'apopo
ke'na konig do'hued jak
enta'poeda' huid ijhuada'apoy.
Kentaj yoktie'ea'po huakka' ijpaki.
Aya'ada kentaj o'noknopoepo
durugda o'neapo. Birahue' o'neapo.

7 Opudomey Jesucristotaj moknopoepo
huakka'da bo'pakika'ne. Oknopoehue'
huaee'eritaj Apagba' o'batia'pakpo,

Jak huaka'eriomey 'uru jak
enta'poeda' huid on'tiahuaypo
pakhue' e'ne'tada ke'na konig
Diosen 'uru jak enta'poeda' huid
o'e. Apagba' oa'.

8 Kenpa'ti

Ke'na konig dagte huid e'huedte o'epo
aratbut on'pakpo konig tiahuayhue'
o'nepo on'tikudepo on'huedato'.

Kenda Cristotaj o'batia'pakuy, aratbut
huadak hua'a Jesucristotaj e'nigpeeta'
pakhue' o'nepo dakhuea' ogka'po
kenpa'da ehue'da o'neapo. Kenda
a'nenda Diosa o'nopoe'uyate.

Diosen aratbut o'maene.

9 Oro'omeynayo Jesucristotaj
o'pakpo oknopoenok Diosa

mo’baktie’ea’uyne. Kenpa’ti Dios
Huairien huamanigtiona’pakeri o̱’e̱ne.
’Urunopo’ monopo’ka’po Diosenyo’da
’urua’nada kika’dik o̱’e̱ne. Diosen
aratbut o’maene. A’nenda oknopo̱e̱hue’
o̱’e̱po dakhuea’ o’kika’uyne konig
sikki̱re̱gyo̱ o̱’i̱ka’uyne oro’omey. Diosa
mo’tinepahui’po mo’nopo’yarea’po
konig Diosen huakjeyyo
mo’bakuda̱’uyne. “’Urua’nanada Diosa
mogka’ne. ’Urunanada Dios o̱’e̱po
o’kika’. Dakiti Dios.” Oy batia’pakdik
o̱’e̱ne. Kenda Diosa o’pak. 10 A’nennayo
Diosen aratbut ehue’ e̱’e̱a̱da oynayo
Diosen aratbut o̱’e̱ne. A’nenda Dios
mo’tinepahui’uyne oknopo̱e̱hued
o̱’u̱ynig’a oynayo mo’tinepahui’ne
oknopo̱e̱po Diosensi’po o̱’e̱ne oro’omey.

**Diosenyo’da ya̱g’kika’po
’urua’nanada ya̱g’kikati’.**

11 Nogda e’mana’ta’ ijjeretpaki,
huadi’da egomey. Jesucristo
huaknopo̱e̱’eri mo’e̱po Diosensi’po
mo’e̱po i̱yo̱ indariyo konig esoeri
mo’e̱nok konig huanopo’a nama’da
o’eretpakika’ kahue’ yanika’. Dakhuea’
kikahue’ yane’. Toto’ Diostaj
e’baktiparatta’ bo’eretpakika’ne.
12 Huakka’ada Diostaj oknopo̱e̱hue’
o̱’ne. “Dakhue’da mo’e̱ne,” nama’da
opudomeytaj e’huaa’pi’ ’urunanada
ya̱g’kika’. Huadakda ya̱g’kika’. Kenda
bo’tiahuayapone. Kenme’noe Dios
e’tiakte “Dakiti Dios.” “Dios ’uruda
o’ka’.” On’huaa’pakapo.
13 Jesús Huairi o’paknok aya’ada
gobierno huairitaj yan’nigpe̱i̱ka’.
Presidente huairitaj yan’nigpe̱i̱ka’.
14 Kenpa’ti Presidenteen huairi
ka’yahue’ teniente gobernadortaj
sorotatataj yan’nigpe̱i̱ka’. Ken
huairi dakhuea’ huaka’eritaj castiga
on’magka’ika’. Huadak huaka’eritaj
“Huadak o̱gkika’,” on’bahuaa’ika’.
15 Huadakda e’kika’te oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eri nama’da bahuaahue’dik o̱’ne.
Kenda Diosa o’pak.
16 Jesucristotaj moknopo̱e̱po oy
toto’en huanaba’ ehue’da mo’e̱po katepi’
bo’pakpo kika’dik mo’e̱. Katepi’ huadak
e̱’hua̱e̱’ kika’dik mo’e̱. “Katepi’ ijpakpo
ka’dik i̱jje̱y. Dakhuea’ ka’dik i̱jje̱y.”
Nopo̱e̱hue’ada Diostaj yan’nigpe̱i̱ka’.
17 Aya’tada huadakda yan’maknopo̱i̱ka’.
Jesucristoen huaknopo̱e̱’eritaj di’
yan’maika’. Diosa dakhuea’ huaka’eritaj
huiyoknanada o’magka’apo kenpa’ti
huadaknanada o̱’i̱ka’. Diostaj daka’
yanoknopo̱i̱ka’. Gobierno huakhuairitaj
huadakda yan’maknopo̱i̱ka’.

**Jesucristo o’bueypo pai’da
o’nopo’e̱po bahuadiayhue’ada
o’buey’uyate. Oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eria dakhuea’ e̱gka’te pai’da
yan’nopo’e̱po Jesucristonig
bahuadiayhue’ yanika’.**

18 Huanaba’ e̱e̱’nayo o̱’nen
huairitaj huadakda yanoknopo̱i̱ka’po
yan’nigpe̱i̱ka’. Huadak e̱’hua̱e̱’taj
yan’nigpe̱i̱ka’. Dakhuea’ huaa’eri
huairitakon yan’nigpe̱i̱ka’. 19 Diostaj
mo’nigpe̱i̱ka’po huadakda e’kika’te
ontaj noga̱ nama’da dakhuea’ e̱gkayo̱
bahuadiayhue’ yane’. Bahuadiayhue’
e̱e̱’nayo Diosa durugda mo’to̱e̱a̱pone.
20 Opud dakhuea’ eka’nayo kena’po
castiga e̱gka’te diayhue’ e̱e̱’nayo
“Huadak i̱’e̱,” Diosa onahue’dik
e̱e̱’tada huadak e’ka’tada huairia
castiga e̱gka’nayo, huadiayhue’
e̱e̱’nayo “Huadak i̱’e̱,” Diosa ona’apo.
21 Huadak e’kika’te dakhue’ e̱gka’nayo
huadiayhue’ yane’. Kenda Diosa
o’pak. Jesucristoa mo’nigbuey’uyate.
Pai’da mo’nignopo’e̱’uyate. Kentaj
monoknopo̱e̱po pai’da mon’nopo’e̱po
huadiayhue’ mo’neunhua’. 22 Jesúsnayo
dakhuea’ kahue’ o̱’i̱ka’uyate. Sigpi’
nama’da ahue’ o̱’i̱ka’uyate. 23 Dakhuea’
ena’tepi’ madeahue’ o̱’u̱yate. Pai’da

e'nopo'ea'te bahuadiayhue' o'uyate.
Apag Diosa daka' me'toika'ne
oknopoika'po Dios buttida o'nopoika'po
daka' o'matinopoepo castiga
o'magka'apo Jesúsa oknopoe'uyate.
24 Oro'en dakhuea' e'ka' a'batikaya'po
onte'ti huadakdakon akikaya'po huaso'
oro'en dakhuea' e'ka' o'toepo hueypa
cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'taj
mo'nopo'yarea'po mo'nigenhuaduyate.
25 Oro' konig oveja o'ika'uyne.
Ovejaomey ida o'yoyahue'. Dag meyon
ya'e nopoehue' o'ne. Oro' konigti
Diosendagya' diga'da o'yoyahue'ika'po
dakhuea' e'kika'tada oynayo Jesucristo
oro'en huairitaj o'kumejdene.
Oro'omeytaj bo'tiokika'ne.

In konig huatoe'taj kika'dik mo'ne.

3 1,2 Ettone' huatoe'taj yan'nigpeika'.
Huakka'iti Jesucristoen
huadak hua'a oknopoehued
ee'nayo kanoknopoe'popi' daka'
yan'nigpeika'. Daka' yan'baa'ika'. Daka'
yan'manhuada'ika'. Nogbokerektaj
mune'bohue' yane'. Madi'pakhue'
yane'. Kenpa'da Diostaj yan'pakpo
huadak yag'kika'. Huatoea
bo'tiahuaypo apakhue'da Diostaj
yanoknopoeapetpi'. 3 Sue'ada ettone'
hua'enda kenpa'da 'urunanada ee'ta'
o'deretpakika'. Huakuhuij 'urunanada
e'kika'ta' o'deretpak. Huakka' oro
sakbij e'matihuakta' o'deretpakika'.
Huakka'teda e'huae' huaok e'baotta'
o'deretpakika'. Ken konig pakhue'
yane'. Ken konigti me'pukehue' yane'.
4 Kenyo'da 'urunopo'da yan'pakika'.
'Urunopo'da o'unhuahuika'apo.
Batikhue' o'eapo. Daka' o'nopoika'po
diayhue' o'e. Kenpa'ti yan'nopo'noey'.
Kenda Diosa o'pak. 5 Konigti a'nenda
a'neneri ettone' Diostaj huaknopoe'eri
ogkika'uyate. 'Urunopo'da Diosen
huadakda ogkika'po huatoe'taj
on'nigpeika'uyate. 6 Sarakon
Abrahamen huatoe o'nigpeika'uyate.
"Do'hued huairi" ona'po
o'nigpeika'uyate. Konigti huadak
e'kika'nayo kenpa'ti me'pukhue'da
huatoe'taj e'nigpeika'nayo konig Sara
i'eapo. Diosa daka' bo'kika'apone.
7 Huabokerekkon huatoeere daka'
yanikati'. Daka' yan'tinopoepo yan'toika'.
Ettone' sue'da tey o'enok daka' yan'toika'.
Huatoeere moknopoepo Diosere
mo'noeonhuahuika'apo. E'tiona'pakte Diosa
mo'pee'po huatoe'taj 'urua'da yan'toika'.
8 Kenpa'ti opudomeytaj ijmana'apoy.
Konigti noga noga yan'nopoika'.
Huayahuaya yan'matinepahuika'po
huaknopoe'eri huayahuaya di' yan'maika'.
Huayahuaya daka' yan'matoika'. "Donayo
huadakda ijjey," huata'da tinopoehue'
yane'. 9 Be'api' dakhuea' egka'nayo konigti
e'ka'tino ehue' yane'. Kentaj dakhuea' kahue'
yane'. Noga e'tidike'nayo kentaj dakhuea'
huaahue' yaepo huadaka'da yanati'.
Kenpa'ti kentaj daka' yationa'pakikati'.
Diosa daka' yagka' yationa'pakikati'.
Kenda Dios o'pakpo oro'takon huadak
mogka'apone. 10 Konigti Apagba' oa'po,
Durugda e'noika'ta' e'paknayo
dakhuea' ahue' yane' kenpa'ti
da ahue' yane'. 11 Dakhuea'
e'ka' yan'nopo'korea'po
huadakda yag'kikati'. Aya'tada
yan'manoeynoeypo huadiayhue'
yane'. 12 Jesús Huairi huadak
huaka'eritaj daka' o'matoika'nok
huadak huaka'erien
e'tiona'paktaj o'peika'. Dakhuea'
huaka'eritaj mapeehue' o'ika'.
Kenda Apagba'a oa'.

Huadak ogkika'depo huaknopoe'eri o'nenok pai'da on'nopo'eapo. Oknopoehue' huae'eria on'huadiaypo dakhuea' o'magka'po pai'da on'manopo'ea'apo.

13 Huadakda e'kika'nayo dakhuea'
ogkahue' mo'eapetpi'. 14 Huadak

i'ka'po Jesucristotaj iknopo̱e̱nok
be'api' dakhuea' e̱gka'nayo pai'da
e'nopo'e̱a̱'nayopi' durugda yane'.
Mididhue' yane' kenpa'ti me'pukhue'
yane'. [15] Jesucristo Huairitaj daka'
yanoknopo̱e̱po konig do'hued
huakhuairi mo'ta̱e̱ne huanopoya'da
daka' yanoknopo̱i̱ka'. "¿Mena'po
Jesucristotaj moknopo̱e̱?" Be'api'
ena'te daka' yan'nopo̱e̱po buttida
huadik yan'madea'. Diostaj daka'
yanoknopo̱e̱po 'uruda yan'madea'
kenpa'ti huata'da 'huadakda i̱jjey'
tinopo̱e̱hue'ada yan'madea'. [16] Diayhue'
mo'e̱po huadak yan'madea'po
huadakyo' ya̱g'kika'po birahue'dik
mo'e̱a̱po. Jesucristotaj moknopo̱e̱nok
en'tidike'nayo nama'da i̱jjay on'nopo̱e̱po
yan'bira'apetpi'. [17] Huadaknada e'ka'ada.
Diosa e'paknayo pai'da nopo'e̱'dikpi'
kenda huadakda o̱'e̱. Dakhue'
i'ka'po pai'da e'nopo'e̱nayo kennayo
dakhue'nanada o̱'e̱.
[18] Jesucristo kenpa'da huadakda
e̱'i̱ka'tada oro'nayo dakhuea'nanada
o'kika'po Diostaj nigpe̱e̱hue'
o̱'i̱ka'uynig'a oro'en dakhuea' e'ka'
a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uy.
Diosere a'manoeanhuahuikaya'po
mo'nigbuey'uyate. Noga'tida
o'buey'uyate. Hua̱so̱'nayo e'bueyada
Jesúsen Noki̱re̱g o'noeonhuahuika'apo.
[19,20] A'nenda Noé e'noe'oka'
kusi'petone' e'kadhuahuika'te Diosa
o'manigunhuahuika'po huakka'da
Diosen hua'ataj en'peunhuahua'tada
nigpe̱e̱hue'da on'ba'takotpo
on'mabuey'uyate. Noki̱re̱gomey
huanoki̱re̱g huakudbayo e̱'nika'yo
Jesús Noki̱re̱g o'hua'depo huadak
hua'a o'manbatia'pokonhua'uyate.
Huanoki̱re̱gtaj
o'manbatia'pakonhua'uyate.
Kusi'petone'yo Noéere ocho aratbut
bata'kothue' o̱'nepo. Diosa o'mato̱e̱nok
hue̱'e̱yya̱' bueyhue' o̱'nuyate. [21] Konigti
oy Diosa oro'omeytaj mo'nopoto̱e̱po
mo'nopo'yarea'ne. Hue̱'e̱ya̱ bautiza
e̱gka'te Diosa 'urunopo' mogka'ne.
Bautiza e̱gka' so̱'koyoahue' e̱'e̱a̱da konig
e'nopo'tihueke' o̱'e̱. Oro'en dakhuea'
e'ka' mo'nopo'yareaya'po Jesucristo
o'noyhuaduyate. [22] Kurudyo̱ o'hua'depo
Diosere o̱'i̱ka'. Diosa Jesucristo
huairi o'yahuea'nok aya'tada huiyoka
o'mana'ika'. Aya'ada Jesucristotaj
nigpe̱i̱ka'dik o̱'ne Diosen huata'moneri,
nog huairiomey. Aya'da on'nigpe̱i̱ka'
Jesucristotaj.

Konig Diosa mo'nopo̱e̱a̱'ne
Diosen ya̱g'kadhuahuikati'.

4 [1] Hue̱ypa cruzte Jesucristo
pai'da o'nopo'e̱'uyatenok Dios
e'paknayo oro'omeykon pai'da
nopo'e̱'dik o̱'e̱ne. Pai'da e'nopo'e̱de'
onte'ti dakhuea' kahue' o̱'e̱a̱pone.
[2] In huadariyo e'noeonhuahuikade'te
kenyo'da katepi' hua̱'enda
bo'eretpakika'nig nopo̱e̱hue'ada kenda
Dios o'pak yan'nopo̱i̱ka'po ya̱g'kikati'.
[3] Konig Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri
o'deretpakpo o̱gkika'po dakhuea'
o̱gkika'nig opudomeykon konigti
bo'kika'uy a'nenda. Nogen hua̱to̱e̱'taj
nogtaj nogtaj mo'baktohuedika'po
sinea mo'bakkuda̱'ika'po,
mo'batuktukika'po kenpa'ti e'ketka'
diostaj nama'de bo'eretpakika'uyate.
Kenpa'da konig bo'kika'uyate. [4] Oynayo
Diosen bo'kika'nok "Kenpihuay,
mena'po inomey huaknopo̱e̱'eri
oro'ere mayhue' o̱'ne, mena'po oro'ere
bokerekbohue' o̱'ne. Dakhue'da o̱'ne."
Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria on'huaa'po
opudtaj mo'batidike'po. [5] Kenomeytaj
pe̱e̱hue' yane'. Nogok Diosa castiga
o'magka'apo. Huanoe'eri e'bueytaeri
katepi' dakhuea' o̱gka'uy. Nogda
nogda o̱gka'uy. Buttida o'bahuaa'depo
Diosa castiga o'magka'apo. [6] Konige̱po
kan'manopo'kore'po Jesucristo huadak

hua'a aya'tada on'manbatia'pakuyate.
A'nen aratbutkudaktakon huadak hua'a
o'manbatia'pakuyate Jesúsa. E'bueya
o'noknopo̱e̱depo nokı̱re̱gyo'da Diosere
durugda on'noeonhuahuika'apo.
7 Indariyo aya' Diosa katepi' e'ka'ta'
o'pakpo o'kaynig'a a'ti o'dakea'apo.
A'ti kene'hua̱ya̱' huame'noe o̱'e̱apo.
Konige̱po daka' yan'nopo̱e̱po nogta
nogta eretpakhue' ya̱'nika'po
daka' Diostayo'da yan'tiona'pakika'.
8 Diga̱'da yan'pakpo huayahuaya
di' yan'maika'. Kenda Diosa o'pak.
Di' e'maika'nayo nogomeytaj
mo'manoeya̱'apo. Nogen dakhuea'
e'ka' okkahuea'dik mo'ı̱ka'apone.
9 Durugda huanopoya'da ya̱'nepo
esoeri huaknopo̱e̱'eritaj huayahuaya
o̱'nen jakyo yan'batokudika'po aypo
yan'batobapika'. 10 Nogpa' nogpa' ka'dik
ka'ne'po Diosa bo'tihuapokika'ne.
Diostaj moknopo̱ı̱ka'po konig Diosen
huadak huamanigtihuapokeri
mo'matinepahui'po huayahuaya
yan'batihuapoke'. 11 Huaknopo̱e̱'eritaj
be'api' e'manmadika'nayo
konig Apagba' o'ika'nig konigda
kan'manmadikike'. Huaknopo̱e̱'eritaj
e'tihuapoknayo Diosa bo'teypaka'nok
mon'batiahuapokika'. Ken konig
'urunanada bo'kika'nok huakka'ada
Jesucristotaj o'noknopo̱e̱a̱po
on'batia'pakpo, "'Urua'da o̱'e̱
Dios." "Diga̱'da bo'tihuapokika'."
"Teynanada Huairi o̱'e̱." Huakka'ada
on'batia'pakika'apo.

Jesucristotaj moknopo̱e̱nok konig Jesucristo pai'da o'nopo'e̱'uy konigti pai'da mo'nopo'e̱a̱po.

12 Ken, diga̱'da mogka'aponig'a
me'pukehue' mo'ne. Menpa'ti
Jesucristotaj hueretda huaknopo̱e̱'eri
ya̱'neta'po diga̱' mogka'apone, huadi'da
egomey. 13 Pai'da mo'nopo'e̱depo
mepu'kehue' ya̱'nepo yan'durugpakti'.
Jesucristo cruzte pai'nanada
o'nopo'e̱'uyate. Ken Jesucristoere
pai'da e'nopo'e̱nayo durugda
mo'e̱a̱po. Jesucristo 'urunanada
o̱'e̱po teynanada o̱'e̱po o'tiakapo.
E'tiakde'te durugnanada mo'e̱a̱po.
14 Jesucristoen huanigpe̱ı̱ka'eri
mo'e̱nok opudtaj en'tidike'nayo
durugda mo'e̱, Diosen 'uru Nokı̱re̱ga̱
mo'nopo'to̱e̱nok durugda mo'ne.
Kenomey Jesucristotaj dakhuea'da
en'batia'paktada opudnayo huadakda
yan'batia'pakika'. 15 Yan'huadiaypo
barakhue' yaneti'. Nogen en'tamae'
berehue' yane'. Nogomeytaj dakhuea'
kahue' yaneti'. Kenda dakhue'da o̱'e̱.
Ken konig eka'nayo pai'da nopo'e̱dik
mo'e̱ne. 16 Jesucristotaj moknopo̱e̱nok
dakhuea' e̱gka'nayo bakbira' ehue'
ya̱'nepo, "Dakiti Dios, huadakda i'kika'."
Yan'tiona'pakikati'.
17 Oyda Diosa castiga o'magka'depo
huakkuruda Diosen huaknopo̱e̱'eritaj
kan'nopo̱e̱tpake'po sue'da castiga
o'magka'depo. Oro'omeytaj castiga
e'magka'nayo oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriataj
diga̱'da castiga o'magka'apo pai'nanada
on'nopo'unhuahuika'apo. 18 Huadak
huakika'eri pai'da e'nopo'unhuahuika'pi'
daka' oknopo̱ı̱ka'po Diosere durugda
on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea'
huaka'erinayo kenpa'da pai'da
on'nopo'unhuahuika'apo. 19 Konige̱po
kenda Dios o'paknok pai'da
e'nopo'unhua'nayo huadakyo'da
mogkika'po, "Daka' bo'tioka',
huadak mo'nopo'to̱e̱'," Diostaj daka'
monoknopo̱e̱po mon'tiona'pakika'.
Diosa aya'da o'ka'uyate. Kenda katepi'
oa' o'ka'apo daka' oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne.

Pedroa huaknopo̱e̱'eri huairitaj aya' huaknopo̱e̱'eritakon o'maboroay'uy.

5 1 Jesucristotaj huaknopo̱e̱'erien
huairitaj o'maboroayne. Dokon
huaknopo̱e̱'eri huairi ı̱jje̱po Jesucristo

cruzte pai'da e'bueyte ijtiahuay'uy.
Onte'ti 'urua'nanada e'tiakde'te
kenere huairi ijjeapoy. Kena'po
huaknopoe'erien huairitaj ijmana'po,
2 Diostaj huaknopoe'eri opudere
egkupopakika'te daka' yan'matoika'po
yan'manmadikika'po 'uruda
yan'maboroayika'. Diosa huamaboroay
bo'yokuyne. Kamatoike'po
mo'bayokuyne. Manmadikahue'
ahue'ada manmadikahue' yane'.
Huanopoya'da yan'eretpakpo
yan'manmadika'. Kenda Dios o'pak.
Huakka' huakupe pakhue' ya'nepo
yan'manmadika'. 3 Huiyokda
manahue'ada huaknopoe'eritaj
daka' yan'manmadika'. 'Urunanada
Diosen bo'kika'nok huaknopoe'eri
bo'tiahuayika'po konigti 'uruda
kika'dik o'neapo. 4 Jesucristo oro'
huaknopoe'erien huamatoe'eri
Huairi e'tiakte opud Jesucristoen
huaknopoe'erien huairitaj 'urunanada
mo'nigkadhuahuika'apone. Batikhue'da
mo'nigkadhuahuika'apone.
5 Jesucristoen huaknopoe'eri
huairitaj yan'nigpeika'. Nogomey
huadakda o'nepo donayo sue'da huadak
ijjey, huayahuaya yan'matinopoepo
huayahuaya yan'batihuapokika'.
Konigepo,

'Uruda ijjey huanopoe'eritaj Dios
pakhue' ee'tada. Sue'da huadak
ijjey huanopoe'eritaj Diosa
o'matinepahui'ika'. Apagba'a oa'.

6 Pai'da e'nopo'enayo Diostaj
huadiayhue' yane'. Diosnayo teynanada
o'ika'. Daka' yan'nigpeika'. Nogok
'uruda mo'nigka'apone. 'Urunanada
mo'eapo. 7 Katetapi' me'pukehue'
ya'nepo Diosa mo'tinepahui'po
bo'tihuapokapone yanoknopoe'.
8 Daka' yanoknopoika'. Toto'
oro'en taka' da ea'ta' bo'tipakika'ne.
Engaña egka'ta' bo'eretpakika'ne.
Konig huiyokda apetpet o'ika'.
A'barakya'po o'huae'ika'a. Konigti
toto'a aratbut huaknopoe'eritaj
o'ka'po huaknopoe'eritaj e'batika'ta'
bo'tipakika'ne. Konigepo Apagba' daka'
yag'kikati'. Daka' yanonmaboika'po
'uruda yanoknopoika'. 9 Toto'taj
nigpeehue' yanika'. Jesucristotayo'da
yan'nigpeika'po daka' yanoknopoika'.
Jesucristotaj moknopoenok pai'da
mo'nopo'eapopi'. Do'tayo'da dakhuea'
megka'ne. Doyo'da pai'da ijnopo'ey,
nopoehue' yane'. Konigti nogbaya'
nogbaya' huaknopoe'eritaj konigti
diga'da on'magka'. Huaknopoe'eri
pai'da on'nopo'ika' yan'nopoe'. 10 Oro'taj
di'da mo'ene Diosa. O'matinepahui'nok
ijhue'mon pai'da o'nopo'eonhua'depo
oro'taj mo'nopo'teypakapone. Daka'
eknopoe' bo'tihuapokapone. Jesucristotaj
oknopoenok kurudyo bo'tohua'apone.
Jesucristoere mo'noeonhuahuika'apone.
11 Diosyo'da teynanada o'epo aya'tada
o'mana'onhuahuika'. Aya'ada Diostaj
nigpeika'dik o'ne.

O'dikta'mona'po dakhuapa o'manigmadoya'uy.

12 Silvano daka' huaknopoe'eri
huama'buy o'e ijnopoey. Ke'na
be'tihuapokpo in beroba'te
mo'nigmadoya'ne. Opudomeytaj
sue'da o'nigmadoya'ne. Diosen hua'a
nogiti eknopoe' on'maboroayne.
Kenpa'ti Dios diga' di' mo'maika'po
mo'matinepahui'ne. Mo'matinepahui'po
durugnanada mogka'ne. Buttida ijjay.
Daka' mo'noknopoepo batikhue' yaneti'.
13 Babilonia huakka' jakya'
huaknopoe'eri Diosa o'baktie'ea'uyate.
Opudere o'baktie'ea'uyate. Opudomeytaj
di' o'nepo on'dikta'mona'ne. Marcos
do'huedsi'ponig o'epo mo'dikta'mona'ne.
14 Di'da yan'maepo huayahuaya
yan'mabajbaj.
Daka' moknopoike'po me'pukehue'da
daka' mo'manopo'noeynoeyike', ken.

2 PEDRO

Pedroa onte’ti o’manigmadoya’uyate.

Huaknopo̱e̱’eritaj Pedroa o’manigmadoya’uyate.

1 [1]Do Simón Pedro i̱jje̱po on’nigmadoya’ne, huadi’da huaknopo̱e̱’eri huama’buy. Jesucristoen huanigpe̱i̱ka’eri i̱jje̱y. Jesucristoen kamanbatia’pakike’po Diosa me’ta’mona’uyne. Opud konigti oro’ Diostaj kenpa’ti Jesucristotaj moknopo̱e̱ne. Dios kenpa’da huadakda o̱’e̱po Jesucristotaj oknopo̱e̱nok oro’en dakhuea’ e’ka’ bokkahuea’po mo’nopo’yarea’ne. Huadakda mo’e̱ne mona’ne. [2]Diostaj Jesús Huairitaere nogi̱ti nogi̱ti moknopo̱e̱nok Diosa nogi̱ti mo’tinepahui’po ’urunopo’da mo’manopo’to̱i̱ke’ kenpa’ti daka’ mo’manoeye’. Kenda on’nigtiona’pakika’ne.

Jesucristotaj huaknopo̱e̱’eri nogi̱ti nogi̱ti ’urua’nanada nopo̱i̱ka’dik mo’e̱.

[3]Teynanada o̱’e̱ Dios. Teyda o̱’e̱po ’urua’nanada e’ka’taj bo’tihuapokika’ne. Kenpa’ti daka’ kan’nigpe̱i̱ke’po bo’tihuapokika’ne. Diostaj oknopo̱e̱nok nogi̱ti nogi̱ti ’urunanada Diosen kika’dik o̱’e̱ne. Kenpa’ti Dios ’urunanada o̱’e̱po huadaknanada o’kika’po oro’taj mo’baktie’ea’uyne konig ke’nensi’po hua̱e̱’ mo’baktie’ea’uyne. [4]Dios o’pakpo kenpa’ti teynanada o̱’e̱po, “Katetapi’ bo’eretpakika’uy kan’batike’po on’tihuapokapone. Dakhuea’ bo’kika’uy kan’batike’po on’tihuapokapone. Kenpa’ti konig Diosen ’urunopo’ kan’nopo’to̱i̱ke’po on’tihuapokapone.” Diosa o’pakpo mona’uyne. [5]Konige̱po Diostaj mo’noknopo̱e̱po huakka’ mo’deretpakpo ’urua’nanada mogkika’. Kenpa’ti Diosen nogi̱ti nogi̱ti mon’nopo̱i̱ka’. [6]Kenpa’ti katetapi’ e’eretpakpi’ keje’ a’dik mo’nepo nogi̱ti nogi̱ti huadakyo’da ijka’apoy mon’nopo̱e̱po huadak mogkika’. Dakhuea’ kahue’ mo’ne. Kenpa’ti pai’da e’nopo’e̱nayo diayhue’ada Diostaj daka’ mo’noknopounhuahua’po batikhue’ mo’ne. Kenpa’ti Diosda e̱’e̱pa’tij huakka’ mon’pakpo kenpa’da Diosenyo’da mon’pakpo mogkika’. [7]Diosenyo’da ya̱g’kika’po konig huama’buytaj di’ e̱e̱’pa’ aya’tada di’ mon’mae. Oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eritakon di’ mon’mae.

[8]Kenda konig nogi̱ti nogi̱ti e’kika’nayo nama’da kikahue’ o̱’e̱a̱pone kenpa’ti nogi̱ti nogi̱ti ’uruda Jesucristo Huairitaj oknopo̱e̱a̱pone. [9]Ken konig kikahue’ e̱e̱’nayo konig ikpobig konig ikpohuiok o̱’e̱ne. Diosa oro’en dakhuea’ e’ka’ bokkahuea’uyne i̱da okkahuedene. [10]Diosa konig huasi’po

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

a'matoeya'po mo'baktie'ea'uynok
nogiti nogiti Diosen mogkika'po
nogiti nogiti mo'noknopoika'po
mo'noknopoepo batikhue' mo'eapo.
11 Diosen 'urunanada o'kika'nok
Jesucristo Huairi o'pakpo
durugteda kurudyo bo'tohua'apone.
Jesucristo huamanopo'yarea'eria
mo'noeanhuahuika'apone. Diosensi'po
o'noeonhuahuika'apo.
12 Kenda o'nona'dene mo'nopoedet
kenpa'ti buttida hua'a daka'
moknopoika'det okkahuehue'
ka'ne'po onte'ti on'manopoea'ika'ne.
13,14 A'ti ijbueyapoy Jesucristo Huairia
menopoea'dene. Do bueyhued ijjepo
ona'ti on'manopoea'ne. 'Urunopo'da
daka' yan'nigpeika'. Diostaj 'urunanada
yanigpeika'. Ona'ti on'manopoea'ne.
15 In on'nigmadoya'nig do e'bueyde'te
yan'nopounhuahuika'apet.

Cristotaj Pedro nogomeyere on'tiahuay'uyate. 'Urua'nanada senogda o'uyate.

16 Jesucristo huaboro' huairi o'epo
teynanada o'e. 'Urunanada o'epo
o'tiakapo. 'Urunanada kenpa'ti senogda
o'tiahuay'uy. Da onahue' o'nene.
Ijtiahuay'uypo buttida o'nona'ne.
17,18 Ken Jesúsere ote'te o'epo, nog
huanigpeika'eri doere o'epo, konig
Dios o'ika' eynanada keregnada
senognanada o'ea'nok Apag Diosa
o'eypaka'uy. Kenpa'ti "In do'hued
Huasi'po huadi'da me'taene. Kentaj
ijtodurugpaki." Kurudya' hua'ayo'da
o'peee'uy. Jeyya'da Diosya' o'peee'uy.
19 A'nennada Diosen
huamanbatia'pakeria Cristotaj
on'timadoya'uyate. Apagba'te
daka' on'timadoya'uyate. Apagba'
mon'toepo buttida o'e mon'nopoepo
nigpeedik mo'ne. Huakjey o'bakpakpo
jeyda o'enok 'uruda tiahuaydik
o'ene. Konigti Apagba' o'tiahuaypo
Jesucristotaj moknopoea'ne. Kenpa'ti
Jesucristo e'tiakte mo'nopo'toepo
'urunanada moknopoeapo. Konig
jeyda siokpo huanopo'taj e'ta'te
huadaknada moknopoeapo.
20,21 Diosen huamanbatia'pakeria
Apagba' on'manigmadoya'uyate.
Cristotaj buttida on'timadoya'uyate.
Hua'enda on'nopoepo madoyahue'ada
Diosen Nokireega o'manopo'toepo
o'manopoeanok Diosen
hua'a on'batia'pakpo kenpa'ti
on'manigmadoya'uyate. Kenda daka'
yan'nopoeti', ijjay.

Nama'da huamanmadika'eritaj konig o'ne e'tia'pak.
(Judas 4-13)

2 1 A'nennada Israel
aratbuttaj Diosen hueretda
huamanbatia'pakeria 'uruda
on'mana'ika'uyate. Buttida
on'manmadikika'uyate. Kenpa'ti
nama'da huamanbatia'pakeria
nama'da on'manmadika'uyate. Oy
konigti opudomeyere nama'da
huamanmadika'eri o'neapo.
"Diostaj buttida o'manmadikay,"
on'batia'pakpo da on'manmadika'apo.
Kenomeytaj Cristo hueypa cruzte
o'manigbuey'uynig'a "Jesucristotaj
oknopoehue'dik mo'e." Nama'da
on'batia'pakaponok Diosa ida castiga
o'magka'apo. 2 O'deretpakpo dakhuea'da
ogkika'apo. Nama'da on'manmadika'po
nama'da ogkika'apo. Huakka'
huaknopoe'eria on'peedepo konigti
dakhuea'da ogkika'apo. Jesucristoen
buttida hua'ataj on'tierikapo.
3 Opuden huakupe on'pakpo nama'da
mo'manmadika'apone. "Huakupe
beyok," mona'apo. A'nenda "Dakhuea'
huaka'eritaj kenpa'ti nama'da
huamanmadika'eritaj castiga diga'
ijmagka'apoy." Diosa oa'uyate. A'ti
castiga o'magka'apo.

4 A’nennada sue’da Diosen
huata’moneri kurudyo̱ Diosere
o̱’nepo Diostaj nigpe̱e̱hue’da
o̱’nepo dakhuea’da o̱gka’uyate.
Diosa matinepahuihue’da castiga
o’magka’po sikki̱re̱gyo̱ pai’da
kan’nopo’unhuahuike’po o’maen’uyate.
Diosen castiga diga̱’ e̱gka’te
sikki̱re̱gyo̱ on’maunhuahua’. 5 Kenpa’ti
a’nennada e̱’po̱gtone’ tiakhued
Noéere huakka’nanada aratbut
o̱’nuyate. Aratbut dakhuea’nanada
o̱gkika’uyate. “Yan’nopo’korea’,
yan’nopo’korea’, Diostaj yan’nigpe̱i̱ka’,
onte’ti huadak ya̱g’kika’.” Noéa
o’mananhuahuika’uynig’a pe̱e̱hue’
o̱’nika’uyatenok Diosa matinepahuihue’
o̱’e̱po e̱’po̱gtone’ o’ta’mona’uyate.
Aya’da on’bata’kot’uyate. Noétaj
sietetakon kusi’petone’yo Diosa
o’batioka’nok ta’kothue’ o̱’nuyate.
6 Kenpa’ti a’nennanada Sodoma huakka’
jak hua̱e̱’eri kenpa’ti Gomorra huakka’
jakyo hua̱e̱’eri o̱’nepo dakhuea’da
o̱gkika’po nopo’koreahue’ o̱’nenok
Diosa castiga o’magka’po aya’tada
jakbeta’ o’bakpaka’uyate. Aya’da
on’mabuey’uyate. Parokupoyo’da
o̱’u̱yate. Diosa aya’ dakhuea’
huaka’eritaj diga̱’ castiga o’magka’apo
a’manopo̱e̱aya’po Sodoma
Gomorraeretaj o’bakpaka’uyate.
7,8 Lotnayo huadaka’da o̱’u̱yate.
Sodomayo o̱’i̱ka’uyate. Jaktaj Diosa
bakpakahued aratbut dakhuea’da
o̱gkika’uyate. Aratbut dakhuea’nanada
o̱gkika’nok Lot kenda o’batiahuayika’po
suhue’da o’make̱po kenpa’ti pai’da
o’maknopo’unhuahua’uyate. Ken
Sodoma jaktaj Diosa bakpakahued
e̱e̱’te Lottaj o’to̱e̱po o’to̱ro̱kuyate.
9 Ken oro’takon Diosa dakhuea’ e’ka’
nopo’tiokika’dik mo’e̱ne. Diosenyo’da
e’kika’ta’ e’paknayo toto’ engaña
e̱’nika’tada Diosa bo’tiokika’apone.
Dakhuea’ huaka’eritanayo pai’da
on’nopo’unhuahua’po Diosa
o’matounhuahuika’po nogok
kene’hua̱ya̱’ huame’noete “Dakhuea’
boka’uy.” Diosa o’mana’apo. Castiga
o’magka’apo.
10 Kenomey nama’da
huamanmadika’eri hua̱’enda
o’deretpakpo Diostaj me’pukhue’
o̱’nepo Jesús Huairitaj e’nigpe̱e̱ta’
pakhue’ o̱’nepo Diosen ’urunanada
huairitaj dakhuea’ on’bahuaa’po.
Me’pukhue’da kenpa’ti
huiyoka on’bahuaa’po. Diosa
castiga o’magka’apo. 11 Diosen
huata’monerinayo teynanada e̱e̱’pi’
i̱ghua’da manahue’dik o̱’nepo Diosen
’urunanada huairi “dakhuea’ o̱gka’,”
huaahue’ o̱’ne Diostaj.
12 Inomey nama’da
huamanmadika’eri nopo̱e̱hue’ada
dakhuea’ on’da’ika’. Diosa castiga
o’magka’apo. On’mabueyapo.
Konig ’uhuanig o̱’nepo. ’Uhuanayo
nopo̱e̱hue’ada o’pakpo o’ka’. Huape’
on’batiaraka’ika’. 13 Nama’da
huamanmadika’eri dakhuea’
o̱gkika’nok pai’nanada on’nopo’e̱a̱po.
Kenpa’da e’durugpakta’ on’deretpakika’.
“Hueretda huaknopo̱e̱’eri o̱’e̱y.” Nama’da
on’batia’pakpo opudere o̱gkupopakpo
on’batadi’kea’po durugteda
on’batobape’po. Engaña ijmagkay
on’nopo̱e̱po durugda o̱’ne. Nama’da
huamanmadika’eritaj bakbira’dik
mo’e̱ne.
14 Nama’da huamanmadika’eri
ettone’ on’tiahuaypo diga̱’
o’deretpakika’po dakhuea’ o̱gka’po
sue’da huaknopo̱e̱’eritaj, “Durugteda
dakhuea’ mogka’.” Nama’da
on’manika’po kenpa’ti huakka’da katepi’
e’tamaeta’ o’deretpakika’. “Dakhue’da
o̱’ne,” Diosa oa’de. 15 Kenpa’ti inomey
huamanmadika’eri buttida hua’ataj
on’batikdepo konig Diosya’ ekyoyahue’
nama’da o̱gkika’po. Konig Balaam

o’ka’uyate inomey o̱gkika’. A’nennada
Balaam Diosen huamanbatia’pakeri
o̱’e̱po Beorensi’po o̱’u̱yate. Huakka’
huakupeta’ o’eretpakpo Diostaj
nigpe̱e̱hue’da o̱’e̱po dakhuea’da
o’ka’uyate. 16 Diostaj nigpe̱e̱hue’ada
e’hua’te Balaamen burra ’uhua’a
aratbuten hua’a ona’po “Huakupeta’
i’pakpo Diostaj nigpe̱e̱hue’ada dakhuea’
i’ka’ne. Kenda kahue’ ya̱e̱’.” Burra
’uhua’a ona’nok o’kore’uyate.
17 Konig hue̱’e̱y okposagyo̱ ehue’
e̱e̱’yo̱ nama’da huamanmadika’eri
konig o̱’ne. Hue̱’e̱y okposagyo̱
ehue’ e̱e̱’yo̱ bohua’nig’a ehue’ o̱’e̱.
Nama’da huamanmadika’eriyo
bohua’nig’a daka’ manmadikahue’
o̱’ne. Kenpa’ti konig e̱’si̱hui̱’ huihued
bapoka o’tohua’ konigti kenomey
o̱’ne. E’hui’ta’ bo’paknig’a huihue’
o̱’e̱. ’Uruda e’manmadika’ e’pe̱e̱ta’
bo’paknig’a pe̱e̱hue’ mo’e̱. Nama’da
on’manmadika’nok Diosa castiga
o’magka’apo. Sikki̱re̱gyo̱nanada
on’noeonhuahuika’apo. 18 “Dakhuea’
e’ka’tada. Katepi’ o’pakpo e’kika’tada.
Diosa castiga o̱gkahue’ mo’i̱ka’ne.”
Da on’mana’po, “Yan’tiak, oro’ere
dakhuea’ mogka’.” Nama’da
on’mana’po huabokerek huaboa’da
e’noknopo̱e̱de’te huaboa’da Diosta
e’nigpe̱e̱de’ kenomeytaj nama’da
on’mana’po. 19 “Katepi’ bo’pakpo
kika’dik mo’e̱ne.” Huaboa’da
huaknopo̱e̱’eritaj nama’da e’mana’tada
nama’da huamanmadika’eria huadak
kikahue’dik o̱’nepo dakhuea’ o̱gkika’.
Konig toto’en huanaba’ o̱’nepo dakhuea’
o̱gkika’po batikhue’dik o̱’ne. 20 Sue’da
aratbut dakhuea’ o̱gka’depo huaboa’da
Jesucristo Huairitaj o’noknopo̱e̱’depo,
Jesucristo huamanopo’yarea’eritaj
on’nopo’korea’depo onte’ti Diosenyo’da
o̱gkika’depo nogok ona’ti dakhuea’
e̱gkika’nayo kenomeytaj ke’poda
e̱’dik o̱’neapo. Dakhue’nanada
e̱’dik o̱’neapo. 21 Oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eria sue’da dakhue’mon e̱’e̱a̱da
Diosen huadak hua’a on’pe̱e̱depo
o̱’noknopo̱e̱depo nogok eknopo̱e̱deada
e’batiknayo onte’ti dakhuea’ eka’nayo
dakhue’nanada o̱’ne. 22 Eknopo̱e̱de’te
onte’ti dakhuea’ e̱gkika’nayo konig
kuhua o̱’ne kenpa’ti konig huakyari’
o̱’ne. “Kuhua hua̱’enda e̱’o̱kpi’ onte’ti
on’minika’. Huakyari’ huaboa’da
e̱’o̱o̱’deada onte’ti samibiyo o’huedika’.”
Kenda aratbut buttida oa’ika’.

Jesucristo Huairi onte’ti o’tiakapo.

3 1 A’nenda on’nigmadoya’uyne.
Onte’ti on’nigmadoya’ne, huadi’.
Onte’ti e’manopo̱e̱a̱’ta’ on’tipakne.
Onte’ti e’maboroay’ta’ i̱jpaki. 2 Diosen
huamanbatia’pakeri on’mana’uyate.
Kenda Diosa o’ka’apo kenpa’ti konig
o̱’e̱a̱po on’manbatia’pakuyate. Onte’ti
onte’ti on’nopoeanhua’apone. Kenpa’ti
Jesucristo oro’en huairi kenpa’ti oroen
dakhuea’ e’ka’ huamanopo’yarea’erien
e’mana’ Cristoen huata’mona’eria
mona’uyne. Onte’ti onte’ti
on’nopoeanhua’apone.
3 In ijbatia’pakaponig yan’nopo̱e̱’.
Nogok Jesucristo tiakhued kene’hua̱ya̱’
huame’noete huakka’ oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eri o̱’neapo. Katepi’ dakhue’da
hua̱’enda on’pakpo o̱gkika’apo.
Diostaj on’tierikapo. 4 “Onte’ti
ijtiakapoy.” Jesúsa oa’uyatenig’a,
menpa’ nama’da oa’uyate. Ehue’
tiakhue’ o̱’e̱a̱po. A’nenda huadari
e’ka’te oro’en adhuea’pane’
on’mabuey’uyate oy kenpa’ti huadari
konigti o̱’e̱. Oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria
on’batia’pakaponig’a. 5 A’nennada
Diosa oa’uynok huaboa’da kurud
siokpoere niokpokon puug nog o̱’u̱yate.
Kenpa’ti hue̱’e̱y o̱’u̱yate. Diosa onte’ti
oa’uynok hue̱’e̱yya̱’ huadari ote’ere
o̱’o̱ro̱ka’uyate. Huadariere e̱’pog
hua̱hue̱ere o̱’u̱yate. Kenda oknopo̱e̱hue’

huaẽ'eria eknopoẽ'ta' pakhue' õ'ne.
6 Kenpa'ti a'nenda Noé e'noete
aratbut dakhuea'da õgkika'uynok
Diosa castiga a'magkaya'po
ẽ'põgtone' o'matita'mona'po aya'da
on'mabuey'uyate. 7 "Kurud huadariere
aya'da bo'tiahuayika'nig aya'da
mahuĩgdik õ'ẽãpo." Diosa kenpa'ti
oa'po oy ta'aka huamamey o'nigĩka'ne.
Nogok "Dakhuea' boka'nok castiga
õgka'dik õ'nene." Diosa o'mana'depo
castiga o'magka'apo kenpa'ti kurud
huadariere o'mahuĩgapo.
8 Kenpa'ti mil huabayok
ijhue'nananada o'pokonhuahua'
oro'nayo o'nopõẽy. Diosnayo konig
oro' nopõẽhue' õ'ẽ. Mil huabayok
ijhue'nanada õ'unhuahua' nopõẽhue'
õ'ẽpo ĩdada o'pok o'nopõẽ Diosnayo.
Mil huabayok ẽẽ'pi' nogme'noetida
Diosanayo o'tonopõĩka', huadi'da
egomey. 9 Kenpa'ti "Ijtiakapoy."
Jesús Huairia mona'uyne. Tiakhued
õ'ẽpo ijhue'nada õ'ẽpo o'tiak sue'da
huakka'a nama'da on'nopõẽnig'a
aratbuttaj o'matinepahui'po castiga
e'magka'ta' pakhue' õ'ẽpo dakhuea'
huaka'eritaj e'manopo'korea'ta'
o'manigunhuahua'po castiga
e'magka'ta' pakhue' õ'ẽpo aya'tada
e'manopo'korea'ta' o'pak.
10 Dapita' Jesús Huairi o'tiakapo.
Kentaj ẽkpõẽ' nigẽhue' ẽẽ'te o'tiakapo.
Kenoka' aratbut nopõẽhue' ẽẽ'te
huabereeri on'tiak. Konigti Jesús
o'tiakapo. E'tiakte kurud 'utta'nanada
oa'nig ehue'da õ'ẽãpo. Aya'da
o'mamey'ãpo. Huadaritaj kenpa'ti
aya'da katepi' õ'ĩka'nig o'mahuĩgapo.
Ehue'nanada õ'ẽãpo.
11 Ken aya'da o'tiahuayika'nig
o'mameydepo ehue'da õ'ẽãpo. Kenda
mon'nopõẽpo mon'nopo'korea'. Onte'ti
dakhuea' kahue' mo'ne. Diosenyo'da
mogkika'. 'Urua'nanada mogkika'.
Diostayo'da mon'nigpẽĩka'. 12 Dios
tiakdik õ'ẽnok mon'nigunhuahua'ika'.
Kenpa'ti Dios Huairi e'tiakte daka'
mo'nonmabodhuahua'. Ĩda katiake'po
daka' Diosen mogkika'. E'tiakte kurudyõ
aya' o'tiahuayika'nig o'mahuĩgapo.
Ehue'da õ'ẽãpo. 13 Huabo kurud huabo
huadariere õ'ẽãpo. Diosa oa'uyatenok
huabo kurud huabodaritakon
o'nigunhuahuika'ne oro'omey.
Huabokurudyõ huabodariya' aya'da
huadakda õ'ẽãpo. Aya'da huadak
õgkika'apo.
14 Jesucristo o'tiakaponok huabo
kurud huabodari õ'ẽãponok Jesucristo
e'tiakte huadak mogkika' kenpa'ti
huayahuaya mo'manoeynoey'ika'.
Kahuahuaye'po kenpa'ti opudomeytaj
kamadurugpake'po bo'eretpakpo
digã'da Diosen yãg'kika'. 'Urunanada
yãg'kika', huadi'da huama'buy.
15 Oro'omeytaj a'manopo'koreaya'po
kenpa'ti Jesucristotaj
kanoknopõẽ'po kenpa'ti nogomeytaj
a'manopo'yareaya'po Jesús Huairia
o'matinepahui'po mo'nigunhuahuika'ne
yan'nopõẽ'. Konigti huadi'da
huama'buy Pabloa mo'nigmadoya'uyate.
Diosa Pablotaj o'nopõẽã'nok Pabloa
mo'nigmadoya'uyate. 16 Jesucristo
o'tiakdeapo kenpa'ti Diosen
'urua'nanada yãg'kika' Pabloa
o'manigmadoya'ika'. Pabloen hua'a
nogdik nogdik e'manigmadoya'
dakhuapa be'api' nopoenkahue'dik
õ'ne. Nopõẽhue' huaẽ'eri kenpa'ti
e'nopõẽ'ta' pakhue' huaẽ'eri nama'da
nogpa'da Pabloen e'manigmadoya'
on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti
Apagba'taj nama'da nogpa'da
on'batia'paknok Diosa o'maenapo.
17 Inomey Diostaj nigpẽẽhue' huaẽ'eri
inomey nama'da huaa'eri inomey
Diostaj nopoenkahue'da huaẽ'eri
konig õ'ne, on'nokota'ne, huadi'da
egomey. Nama'da manmadikahued
ẽ'ne'ted opudomeytaj on'nopõẽã'ne.

Kenpa’ti moknopo̱e̱po okbatikhue’
ya̱’ne on’nokota’ne. 18 Jesucristo
Huairi oro’en dakhuea’ e’ka’
huamanopo’yarea’eritaj nogi̱ti nogi̱ti
yanoknopo̱e̱’. Kenpa’ti konig Jesús di’
mo’e̱po mo’nigbuey’uyate konigti nogi̱ti
nogi̱ti di’ yan’mae’ikati’. Jesucristo
Huairi kenpa’da huadaknanada o̱’i̱ka’
mon’batia’pakika’. ’Urunanada o̱’e̱
mon’batia’pakika’. Ken.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

1 JUAN

Juana huakkuruda o’nigmadoya’uyate.

Cristo Diosen Huasi’po oro’taj onte’ti o’manoeanhuahuika’apo.

1 [1] Opudomeytaj o’nigmadoya’ne.
A’nennada Cristo o’noika’uyate.
Huadari kurudere kahued e̱e̱’te o̱’u̱yate.
Ke’na e’manmadika’te
o’pe̱e̱’uy. Kentaj o’tiahuay’uy.
Kentaj hua̱so̱’teda huaba’a oroa
o’tibata’te’e’uy. Ke’na oro’taj onte’ti
mo’noeanhuahuika’apone. [2] Cristo
Diosen huamanoeanhuahuika’eri
o’si’poe̱’uyate. E’kerekde’te oroa
o’tiahuay’uy. Ke’na Diosen Huasi’po o̱’e̱
buttida o’nona’ne. O’noeonhuahuika’po
Apag Diosere o̱’i̱ka’uyate. Diosa
Cristotaj bo’tiahuay’ea’uyne. [3] Oro’
Diostaj Jesucristotaere oknopo̱i̱ka’nig
oro’ere konigti Diostaj moknopo̱i̱ke’po
kenpa’ti oro’ere konigti Diosen
Huasi’po Jesústaj moknopo̱i̱ke’po
kenda o’tiahuayika’uynig kenda
o’pe̱i̱ka’uynig o’nonbatia’pakne. [4] Kenpa’
Jesústaj on’timadoya’ne doere huakka’
mon’durugpakika’.

Dios jeynada o̱’i̱ka’.

[5] Dios jeynada o̱’e̱po huadakda
o̱’e̱. Diosa sigpi’ dakhuea’ kahue’
o̱’i̱ka’. Kenda Diosen Huasi’po
Jesucristoa monmadika’uyne o’pe̱e̱po,
opudomeytaj o’nonbatia’pakne.
[6] Oro’omey dakhuea’da e’kika’nayo
“Diostaj oknopo̱e̱po Jesúsen huadi’
o̱’e̱y,” ea’nayo, da oa’po, dakhuea’
o’kay. [7] Konig Dios huakjeyonig o̱’e̱po
huadakda o’kika’nig oro’ kenpa’ti
Diosen huadakda e’kika’nayo nogere
nogere durugnada Diostaj oro’
oknopo̱i̱ka’po o̱’e̱ne. Kenpa’ti Cristo
Diosen Huasi’po mo’nigbuey’uyatenok
aya’da dakhuea’ e’ka’
mo’nopo’tihuekea’ne oro’en dakhuea’
e’ka’ mo’nopo’tihuekea’ne.
[8] “Do dakhuea’ kahue’ i̱jje̱y,” oro’
ea’nayo huata’da nama’da o’huaa’po
oay. Cristotaj oknopo̱e̱hue’ o̱’e̱y.
[9] “Dakhuea’ ijkamey. Bekkahuea’, Apag
Dios.” Oro’ e’tiona’pakika’nayo Dios
huadakda o̱’e̱po buttida huaa’eri o̱’e̱po
mo’nopo’tihueke’apone oro’en dakhuea’
e’ka’ bokkahuea’apone. [10] “Do dakhuea’
kahue’ i̱jje̱mey.” Oroapi’ ea’nayo Dios
da huaa’eri o̱’e̱ o’huaa’po Diosen hua’a
hueretda o̱ki̱e̱hued o̱’e̱ne.

Cristo oro’en huamanopo’tihueke’eri mo’ta̱e̱ne.

2 [1] Dakhuea’ kikahue’ ka’nike’po
opudomeytaj on’nigmadoya’ne,
sion. Dakhuea’ eka’nayo Jesucristo
huadakda o̱’e̱po Diostaj nigtiona’pakdik
mo’e̱po dakhuea’ e’ka’ yanopo’tihuekea’
mo’nigtiona’pakapone. [2] Oro’en
dakhuea’ e’ka’taj Jesucristoa
mo’nigbuey’uypo mo’nopo’tihuekea’ne.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

Cristo oro'en dakhuea' e'ka'taj
kenpa'ti aya'enda dakhuea' e'ka'taj
mo'nopo'tihuekea'ne.
3 Diosen hua'a oro' e'nigpeika'nayo
Diostaj oknopoepo Diosensi'po
o'ey daka' o'nopoene. 4 "Diostaj
yoknopoey." Be'api' ea'nayo Cristoen
hua'a nigpeehue' e'eada da huaa'eri
o'epo Diosen hua'a nopoehue' o'e.
5 Be'api' Cristoen hua'a o'nigpeika'po,
o'kika'po, Diostaj nogiti nogiti di' o'ene.
Kenpa'ti Diosensi'po o'ey o'nopoene.
6 "Diosensi'po ijjey." Oro'omeya ea'nayo
konig Jesucristo o'kika'uynig konigti
mog'kika'.

**Di' yan'maika' Juana
huaboa'da o'mana'.**

7 A'nenda di' yan'maika' Cristoa
o'mana'uyatenok mo'peee'uy. Konig
a'nenda o'mana'uyate konigti
o'nona'po o'nigmadoya'ne, egomey,
pogomey. 8 Huayahuaya di' yan'maika'
onte'ti o'nona'ne. Cristo aratbuttaj
di' o'maika'uyate kenpa'ti oro'omey
huayahuaya di' mon'maika'. A'nenda
konig sikkiregya' nopoehue' mo'epo
dakhuea' bokika'uyatenig'a oynayo
konig huakjeyyo huaboa'da Cristotaj
moknopoepo huadakda bokika'.
9 "Huakjeyyo ijjepo Cristotaj
yoknopoepo huadakda ijkikay," be'api'
ea'pi' nog huaknopoe'eritaj o'diaypo
nama'da oa'nig'a Cristotaj oknopoehue'
o'epo sikkiregyo o'e. 10 Be'api' nog
huaknopoe'eritaj huadi'da o'epo
huadak o'kika'. Nama'da kikahue'
o'eapo. Diostaj huadakda o'kika'apo.
11 Be'api' huaknopoe'eritaj o'huadiaypo
dakhue'da o'epo konig sikkiregya'
dakhuea'da o'kika'. Nama'da o'kika'po
konig ekpobigonig o'epo Diosen hua'a
nopogkahue' o'e.
12 Opud Cristoen
huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'taj
Jesucristoa mo'nigbuey'uypo
mo'manopo'tihuekea'deme'nok opudtaj
on'nigmadoya'ne. 13 Cristo a'nennada
o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig
o'ka'uyate. Opudomey tone'bokerek
Jesucristoen huaknopoe'eritaj
on'nigmadoya'ne. Toto'taj nigpeehue'
mo'ika'po dakhuea' kikahue'
mo'ika'nok opudomey huabokerek
ettone'eretaj on'nigmadoya'ne. Apag
Diostaj moknopoenok opudtaj
on'nigmadoya'ne, sion. 14 Cristo
huakkurueri huanoeonhuahuika'eritaj
opud huaknopoe'eritone' moknopoene,
do'hued huaojonigtaj on'nigmadoya'ne,
pag. Opudomey huabo huaknopoe'eri
Diosen hua'a huanopoya'
moknopoika'po teyda mo'epo toto'taj
nigpeehue' mo'ika'ne. Opudomeytaj
on'nigmadoya'ne.
15 Konig aratbut oknopoehue' huae'eri
dakhue'da o'nika'nig konigti ehue' yanika'.
Konigti pakhue' yanika'. Konig nama'da
ogkika'nig kahue' yanika'. Konig nama'da
on'nopoika'nig nopoehue' yanika'. Konig
nogomey katetapi' on'eretpakika'nig
eretpakhue' yanika'. E'eretpakika'nayo
Apag Diostaj pakhue'dik mo'ene. 16 Kenda
aratbut oknopoehue' huae'eri on'nopoepo
ogkika'nigtaj Dios kenpa' pakhue' o'e.
Huakka' dakhuea' e'ka'ta' o'deretpakika'.
Katetapi' huakpoa o'tiahuaypo
o'deretpakika'. Huata'da di'nada o'nika'.
Ayada dakhuea'da on'nopoepo ogkika'.
17 Aya'da katetapi' nama'da ogkika'po, aya'da
nama'da on'nopoepo ken konig ehue' o'eapo.
Aya'ada dakhuea' e'kata' o'deretpakika'nig
ehue' o'neapo. Diostaj huanigpeika'erinayo
onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Okbatikhue' on'noeonhuahuika'apo.

**Jesúsen hueretda huaknopoe'eri
buttida hua'a on'nopoika'. Jesús
ehue' o'e Diosen Cristo. Da huaa'eria
kenda nama'da on'manmadikika'.**

18 Kene'huaya' huame'noe o'edeapo.
A'ti Cristo o'tiakapo. Cristoen taka'

huairi o'tiakapo mo'tipeeme'ne. Ken
Cristoen taka' huakka'da on'tiakdeme'.
Kena'po kene'huaya' huame'noe
o'epo a'ti Cristo o'tiakapo o'nopoene.
19 Cristoen taka' huamanmadika'eri
a'nenda oro'omeyere e'nika'ada
konig oro' Cristotaj oknopoepo
kenomey oknopoehue' o'nika'po
on'bakhuame'. A'nenda kenomey konig
oro' eknopoika'nayo oro'ere o'nika'po
bakhuahue' mo'eaymet. Kenomey
on'bakhuame' kena'po konig Cristotaj
o'nigpee'nig oro', kenomey nigpeehue'
o'ne, o'nopoene, sion.
20 Opudomeytanayo Cristoa Diosen
Nokireg bo'yokuynok Diosen buttida
hua'a mo'nopoene. 21 Kena'po buttida
hua'a nopoehue' mo'enok onahue'dik
ijjey. Buttida hua'a opud mo'nopoenok
on'nigmadoya'ne. Be'api' da ea'nayo
buttida hua'a ehue' o'e.
22 Konig da huaa'eri o'ne
o'nona'apone. Jesús Diosen Huasi'po
ehue' o'e ea'nayo da huaa'eri o'ne.
Cristoen taka' o'ne. Apag Diostaj
oknopoehue' o'ne. Diosen Huasi'potaj
oknopoehue' o'ne. 23 Jesús Diosen
Huasi'po ehue' o'e. Aya'ada kenda
ea'nayo Apag Diostaj oknopoehue' o'ne.
Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada
ea'nayo Diostaj o'noknopoe.
24 Kenda a'nenda huakkuruda
Jesucristoen huadak hua'a
mo'peeonhua'uynigtaj daka'
ya'noknopounhuahuika'. Kenda
huakkuruda mo'peeonhua'uyate
eknopounhuahuika'nayo Diosen
Huasi'potaj mo'nopo'toeonhuahuika'po
kenpa'ti Apag Diostaj
moknopoeonhuahuika'. 25 Kenpa'ti
Cristoa mo'noeanhuahuika'apone
Cristoa mona'uyne.
26 Opudomeytaj da
huamanmadika'eritaj
on'nigmadoya'dene. 27 Jesúsa
Diosen Nokireg bo'yoke'uynok
mo'nopo'toepo buttida hua'a okiie'dik
mo'ika'ne. Diosen Nokiregа aya'da
mo'nopoea'ika'ne. Buttida hua'ayo'da
mo'nopoea'po da nopoeahue' mo'ene.
Konig mo'nopoea'ika'nigtaj Cristotaj
daka' ya'noknopoika'.
28 Oy Cristotaj daka'
yanoknopoika'po Cristo e'tiakte daka'
moknopoepo me'pukhue' mo'eapet
kenpa'ti birahue' mo'eapet, sion.
29 Cristo huadakda o'ika'po Diosen
hua'a o'nigpeika'po sigpi' dakhuea'
kahue' o'ika'. Kenda opud mo'nopoene.
Kenpa'ti aya'ada huadakda ogkika'po
Diosen hua'ataj on'nigpeika'po
Diosensi'po o'nede mo'nopoene.

Diosensi'po o'ene.

3 1 Apag Diosa oro'omeytaj
huakka'da di' mo'ene. Huakka'
di' mo'epo, "do'huedsi'po mo'ene,"
mona'ne. Huakka'ada Diostaj
oknopoehue' o'nepo oro' Diosensi'po
o'enig sigpi' okiehue' mo'ene. 2 Oyedda
Diosensi'po o'ene. Monig o'eapet
nopoehued o'ene. Jesucristo e'tiakde'te
oro'a o'tiahuaydepo konigti o'eapone,
huadi'da egomey. 3 Cristonigtion e'dik
ijjeapoy, aya'ada kenda on'nopoepo
konig Cristo Diosen hua'a o'kika'uynig,
huadakyo' o'kika'uynig dakhuea' kahue'
o'ika'uynig konigti kagkike'.
4 Aya'ada dakhuea' ogkika'po
Diostaj nigpeehue'da o'ne. Dakhuea'
e'kika' konigti Diostaj nigpeehue'
ee' o'e. 5 Aratbuten dakhuea' e'ka'
a'bakkahueaya'po Jesucristo aratbutte
o'tiakuyate, mo'nopoede. Diostaj
o'nigpeika'uyate. Jesúsa sigpi'
dakhuea' kahue' o'uyate mo'nopoet.
6 Aya'ada Jesucristotaj o'noknopoepo
on'nigpeika'po Diostaj dakhuea' kahue'
o'nika'. Aya'da Diostaj nigpeehue'
huae'erinayo Cristotaj okiehue' o'nepo
kenpa'ti Cristotaj nopoehue'da o'ne.
7 Nama'da da huamanmadika'eritaj

pe̱e̱hue' yanika', do'hued sionomey.
Konig Cristo Diostehuapa' huadak
o̱'e̱nig konigti aya'ada Diostaj
on'nigpe̱i̱ka'po Cristonigda huadakda
o̱'ne. [8] A'nennada huakkurutedda
toto' nama'da huamana'eri o̱'e̱po
huaboa'dakon Diostaj nigpe̱e̱hue'
o̱'eonhuahuika'nok aya'da Diostaj
nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eria toto' huairien
huanaba' o̱'ne. Toto'a dakhuea'
o'bakika'nigtaj da o'manika'nigtaj
a'batikaya'po Diosen Huasi'po
o'tiakuyate.
[9] Aya'da Diosensi'po Diosa
o'nopo'to̱i̱ka'nok Diostaj dakhuea'
kahue' o̱'nika'. Diosensi'po o̱'nepo
nigpe̱e̱hue' ehue'dik o̱'nika'. [10] Diostaj
nigpe̱e̱hue' hua̱i̱ka'eri Diosensi'po
ehue'da o̱'ne. Nog aratbuttaj di' ehue'
hua̱e̱'eri Diosensi'po ehue'da o̱'ne.
Kenda o'nopo̱e̱po Diosensi'potaj
maki̱a̱'dik o̱'e̱ne oro'. Aratbut toto'
nama'da huaa'eriensi'po o̱'ne maki̱a̱'dik
o̱'e̱ne oro'.

Huayahuaya di'da mon'maika'po huadak e'kika' mon'batihuapokika'.

[11] Huayahuaya di' mon'maika'.
Kenda hua'a oro'a a'nennada
o'peunhuahuika'uyne. [12] Konig Caín
kikahue'dik o̱'e̱ne. Caín toto'en o̱'e̱po
toto'taj o'nigpe̱e̱po huama'buytaj
o'huadiaypo o'arakuyate. Diostaj
nigpe̱e̱hue' o̱'e̱po dakhuea' o'ka'uyate.
Ke'nen huama'buy huadakda o'ka'po
Diostaj o'nigpe̱e̱nok Caína o'arakuyate.
Konig Caín kikahue' mo'nika'.
[13] Opuda̱ Diostaj mo'nigpe̱i̱ka'nok
Diostaj pakhue' hua̱e̱'eria opudtaj
e'huadiaynayo mepukehue' yanika',
do'hued egomey. [14] Oro' toto'en
e'kika'tada Diosa mo'nopo'noeame'nok
oy Diosen o̱'e̱ne . Nog huaknopo̱e̱'eritaj
di' o̱'e̱po kenda o'nopo̱e̱ne. Kenomey
nog aratbuttaj di' maehue' o̱'nika'po
toto'en o̱gkika'po Diosen ehue'da
o̱'ne. [15] Aya'ada nog aratbuttaj
huabahuadiayeri konig huabarakeri
o̱'ne. Huabarakeri Diosere onte'ti
noeonhuahuikahue'dik o̱'neapo.
[16] Jesucristo huakka' oro'taj di'nanada
mo'e̱po a'nopo'yareaya'po o'pakpo
mo'nigbuey'uyne o'nopo̱e̱ne. Kena'po
oro'en huama'buy huaknopo̱e̱'eritaj
huakka' di' mo'nepo huadakyo' e'kika'
mantihuapokika'dik o̱'e̱ne. Konig
Jesús huakka' di' mo'e̱ne konigti
huama'buytaj diga̱'da di'nada i̱ka'dik
o̱'e̱ne. [17] Oro'omeya̱pi' aypo o'to̱e̱po nog
huaknopo̱e̱'eri huama'buy aypobayo'
e̱e̱'te e'tiahuayada sue'nopo'da
o̱'e̱po sigpi' yokhue' e̱e̱'nayo Diostaj
di' ehue'dikda o̱'e̱ne. [18] "Nogtaj di'
mon'mae," oro'a ea'nayo hueretda di'
o'maepo mon'batihuapokika', aypopi'
mon'bayokika'.

Diosen hua'a e'kika'nayo Diosensi'po o̱'e̱ne daka' nopo̱i̱ka'dik o̱'e̱ne.

[19] Oro' nog aratbuttaj di' o̱'i̱ka'po buttida
hua'a o'nigpe̱i̱ka'po Diosensi'po o̱'e̱ne nopo̱e̱'dik
o̱'e̱ne. [20] Nama'da ijkay huanopoya'da oro'
e'nopo̱e̱'nayo Dios huahuakda o̱'e̱po aya'da
o'nopo̱e̱po okkahuea'dik mo'e̱ne. [21] Diostaj
o'nigpe̱i̱kay oro' huanopoya'da e'nopo̱e̱'nayo
Diosensi'po o̱'e̱y daka' nopo̱i̱ka'dik o̱'e̱ne.
[22] Diosen hua'a o'nigpe̱i̱ka'po kenpa'ti Dios
o'paknigda o'kika'nok oro' e'tiona'pakte Diosa
oro'taj mo'nigpe̱i̱ka'ne, huadi'da egomey
pogomey. [23] Jesucristo Diosen Huasi'po o̱'e̱.
Kenda oknopo̱e̱'dik mo'e̱ne. Diosen hua'a
kenpa' oa'. Huayahuaya di' mae'dik mo'e̱ne.
Diosa kenpa' oa'. [24] Diosen hua'a aya'ada
o̱gkika'po Diosyo o̱'nika' kenpa'ti Diosa
kenomeyennopo'yo o̱'i̱ka'. Diosen Noki̱re̱g
oro'taj bo'yokuypo Dios oro'ere o̱'i̱ka' o'nopo̱e̱ne.

Nama'da huamanmadika'eri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri o̱'ne.

4 [1] Huakka'da nama'da
huamanmadika'eri o̱'nepo buttida

hua'a Diosa me'nopo̱e̱a̱'nok buttida
hua'a ijmanmadikikay onda'ika'nok
menpa' buttida huamanmadika'eri
yaneta'po yan'bata'huahuayti'. Menpa'ti
Diosen Noki̱re̱ga̱ ya'manopo'to̱e̱t
yan'bata'huahuayti'. 2 Jesús Diosen
Huasi'po o̱'e̱po kurudya̱' o'tiakuyate.
Hua̱so̱'da o'si'poe̱'uyate huabokerek.
Aya' huamanmadika'eria kenda
o'manmadikika'po Diosen Noki̱re̱ga̱
o'manopo'to̱e̱po kenpa'ti Diosen hueretda
huamanmadika'eri o̱'ne nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne.
3 Jesús Diosen Huasi'po ehue' o̱'e̱. Kurudya̱'
tiakhue' o̱'u̱yate. Aya'da huamanmadika'eri
kenda on'manmadikika'po, Diostaj
oknopo̱e̱hue'ya o̱'ne. Diosen Noki̱re̱g
to̱e̱hue' o̱'ne. Cristoen taka' noki̱re̱g
on'to̱e̱. Cristoen taka' noki̱re̱g o'tiakapo
mo'tipe̱i̱kame'nig, indariyo aratbutere
o̱'e̱de, huadi'da egomey pogomey.
4 Diosensi'po mo'e̱po Diosen
Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱nok nama'da
huamanmadika'eritaj manigpe̱e̱hue'
mo'i̱ka'ne. Diosen Noki̱re̱g teyda o̱'e̱po
huadak e'kika' huakka' tihuapokika'dik
mo'e̱ne. Cristoen taka' noki̱re̱gnayo
teyhue'da o̱'e̱nok nigpe̱i̱kahue'dik
mo'e̱ne, huadi'da sionomey. 5 Nama'da
huamanmadika'eri Cristotaj nigpe̱e̱hue'
o̱'nika'po aratbutada on'eretpakika'nig
on'manbatia'pakika'. Aratbut Diostaj
oknopo̱e̱hue' o̱'nepo nama'da
huamanmadika'eritaj on'pakpo
on'mape̱i̱ka'. 6 Oro'omeynayo Diosensi'po
o̱'e̱ne. Diostaj huaknopo̱e̱'eri oro'taj
daka' mo'nigpe̱i̱ka'ne. Nogomey Diostaj
oknopo̱e̱hue' o̱'nepo oro'taj nigpe̱e̱hue'
mo'i̱ka'ne. Oro'taj huanigpe̱e̱'eri Diosen
Noki̱re̱g huanopo'to̱e̱'eritaj maki̱e̱'dik o̱'e̱ne
kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj
maki̱e̱'dik o̱'e̱ne.

Dios oro'taj di' mo'e̱nok oro'kon huayahuaya di' mon'maika'.

7 Dios oro'taj di' mo'e̱nok oro'
huayahuaya di' mon'maika'. Aya'tada
di' huamae'eri Diosensi'po o̱'nepo
Diostaj o'noknopo̱e̱. 8 Dios di'nada
e'maika'tada be'api di' ehue'
e'mae'nayo Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'ne.
9 Oro'omeytaj kamanoeanhuahuike'po
Diosa di' mo'e̱po ke'nen nogsi'potida
indariyo o'ta'mona'uyatenok Dios
di' mo'e̱ne nopo̱e̱'dik o̱'i̱ka'ne. 10 Dios
oro'taj di' mo'e̱po ke'nensi'po oro'en
dakhuea' e'ka' kamanopo'tihueke'po
o'ta'mona'uyate. Kenda o'ka'uynig
Diosa huakka'nada di' mo'e̱ne
o'nopo̱e̱ne. Oro'anayo Diostaj sue'da di'
o̱'e̱ne.
11 Diosa huakka'da oro'taj di'
mo'u̱ynok huayahuaya di' mae'dik
o̱'i̱ka'ne. 12 Oro' aratbuta be'api' Diostaj
tiahuayhue' e̱'i̱ka'ada huayahuaya
di' e'maika'nayo Dios oro'omeytaj
mo'nopo'to̱i̱ka'ne. Diosa di' mo'i̱ka'po
mo'nopo'to̱e̱nok huayahuaya nogi̱tida
di' o'maika'ne, huadi'da egomey
pogomey. 13 Oro'ennopo'yo Diosa
ke'nen Noki̱re̱g bo'yokuynok Diosere
o'noika'ne kenpa'ti oro'yo Dios o̱'i̱ka'
daka' nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. 14 Dakhuea'
huaka'eritaj kamanopo'yare'po Apag
Diosa Huasi'po o'ta'mona'uyate.
Oro'ada Diosen Huasi'potaj
o'tiahuayika'uy o'huaa'ikay. 15 "Jesús
Diosen Huasi'po o̱'e̱." Aya'ada
o'noknopo̱e̱po on'huaa'ika'po Dios
kenomeyyo̱ o̱'i̱ka'. Kenpa'ti kenomey
Diosyo o̱'nika'.
16 Oro'taj huakka' di' mo'i̱ka'ne
Diosa. Daka' o'nopo̱e̱ne. Dios di'
mo'e̱nok nogomeytaj di' o'maika'po
Diosere o'noika'ne kenpa'ti Dios
oro'omeyyo̱ o'noika'. 17 Oro' Diosere
o'noika'po oro'yo Dios o'noika'po
nogi̱ti nogi̱ti huakka' Diostaj di' o̱'e̱po
nogok kene'hua̱ya̱' huame'noete
Diosa castiga e'magka'te oro'
mididhue' o̱'e̱a̱pone. Konig Diosen
Huasi'po Jesús oro'omeykon
di' o'maika'po me'pukhue'dik

o̱’e̱apone. 18 Kenda huayahuaya di’
o’maika’po me’pukhue’dik o̱’e̱ne.
Kenoka’ di’ o’maika’po huadakda
o’kika’nig o’nopo̱e̱po castiga e̱gka’taj
okme’pukhue’dik o̱’e̱ne. E’me’puknayo
sigda di’ o’maika’nig nokotdik o̱’e̱ne.
19 Diosa huakkuruda oro’taj di’
mo’u̱ynok kenpa’ti Diostaj di’ o̱’e̱ne.
20 “Diostaj di’ i̱jje̱y.” Oro’api’ ea’ada
nogomeytaj e’huadiaynayo da huaa’eri
o̱’e̱y. Diostaj tiahuayhue’dik o̱’e̱po
huama’buytaj e’tiahuayada di’ ehue’
e̱e̱’nayo Diostaj sigpi’ di’ ehue’dik o̱’e̱y.
21 Diostaj di’ mo’e̱po nog aratbuttakon
di’ yan’maika’. Diosa mona’uyate.

Jesús Diosen Cristo o̱’e̱taj oknopo̱e̱po Diosen Huasi’potaj di’da o̱’i̱ka’po huama’buytaj di’ o’maika’po katetapi’ eretpakhue’ o̱’i̱ka’po dakhuea’ kikahue’ o̱’i̱ka’ne.

5 1 Jesús Diosen Huasi’po o̱’e̱,
Jesús Diosen Cristo o̱’e̱po
kurudya̱’ o’tiakuyate. Aya’ada kenda
o’noknopo̱e̱po Apag Diosensi’po
o̱’ne. Aya’ada Apag Diostaj di’ o̱’nepo,
Diosensi’potakon di’ on’maika’.
2 Oro’ Diostaj di’ o̱’e̱po Diosen hua’a
o’nigpe̱i̱ka’po kenoka’ Diosensi’po
huaknopo̱e̱’eritaj di’ o’maey o’nopo̱e̱ne.
3 Diostaj di’ o̱’e̱po Diosen hua’a
o’nigpe̱i̱ka’ne. Diostaj di’ o̱’e̱po Diosen
hua’a daka’ nigkika’dik o̱’e̱ne. 4 Aya’ada
Jesústaj o’noknopo̱e̱po Diosensi’po
o̱’ne. Jesústaj o’noknopo̱e̱po katetapi’
eretpakhue’ o̱’nika’po dakhuea’
kikahue’ o̱’nika’. Diosenyo’da on’pakpo
o̱gkika’. 5 Jesús Diosen Huasi’po
o̱’e̱. Aya’ada o’noknopo̱e̱po dakhuea’
kikahue’ o̱’ne. Huakpoa on’tiahuaypo
eretpakhue’dik o̱’ne. Diosenyo’da
o̱gkika’.

Jesús Diosen Huasi’po o̱’e̱.

6 Jesústaj bautiza e̱gka’te “In
do’hued huadi’da huasi’po o̱’e̱.” Diosa
oa’uyatenok kenpa’ti Jesús e’bueyte
mimi o’mimihua’uyatenok Jesús Diosya’
o’tiakuy oknopo̱e̱’dik o̱’e̱ne. Diosen
Noki̱re̱g buttida huaa’eri o̱’e̱po “Jesús
Diosya’ o’tiakuyate,” o’huaa’nok Jesús
Diosen Huasi’po o̱’e̱ oknopo̱e̱’dik o̱’e̱ne.
7 “Jesús Diosen Huasi’po o̱’e̱,” Diosen
Noki̱re̱ga̱ huanopoya’da oa’, Diosa
oa’, kenpa’ti Diosen hua’a oa’. Bapa’a
konigti oa’. “Jesús Diosen Huasi’po o̱’e̱,”
oa’. 8 Kenpa’ti indariya’ “Jesús Diosen
Huasi’po o̱’e̱.” Diosa bautiza e̱gka’te
oa’uyate. Diosen Huasi’po o̱’e̱po Jesús
o’buey’uy. “Jesús Diosen Huasi’po
o̱’e̱,” Diosen Noki̱re̱ga̱ oa’uyate.
“Jesús Diosen Huasi’po o̱’e̱,” Bapa’a
konigti oa’uyate. 9 Bapa’ huabokereka
konigti en’huaa’nayo oro’ pe̱e̱’dik
e̱’e̱ada Diosa buttida o’manika’nok
oro’ nogi̱ti pe̱e̱’dik o̱’i̱ka’ne. Jesús
do’hued Huasi’po o̱’e̱. Diosa oa’nok
oknopo̱i̱ka’dik o̱’e̱ne. 10 Jesús Diosen
Huasi’po o̱’e̱ aya’ada o’noknopo̱e̱po
buttida hua’a o̱’e̱ huanopoya’da daka’
on’nopo̱e̱. “Jesús do’hued huasi’po o̱’e̱.”
Diosa oa’uynig aya’ada oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eria “Dios da huaa’eri
o̱’e̱,” on’huaa’ika’. 11 Diosa ke’nen
Huasi’po oro’taj bo’yokpo huadakda
mo’noeanhuahuika’ne. Onte’ti
mo’noeanhuahuika’apone. 12 Aya’ada
Diosen Huasi’potaj o’noknopo̱e̱po
Diosere on’noeonhuahuika’apo. Aya’ada
oknopo̱e̱hue’ o̱’nepo Diosere noehue’
o̱’nika’apo.

Juana mo’nigmadoya’depo mo’boroayne.

13 Diosen Huasi’potaj moknopo̱e̱po
onte’ti Jesúsere mo’noeanhuahuika’
kan’nopo̱e̱’po opudomeytaj
on’nigmadoya’ne.
14 Konig Diosa o’paknig oro’a
konigti o’pakpo o’tiona’pakpo Diosa
mo’pe̱e̱ne daka’ o’nopo̱e̱ne. 15 Diostaj
o’tiona’pakpo oro’taj mo’pe̱e̱ne daka’

o’nopo̱e̱ne. Konig o’tiona’paknigda
kenda Diosa mo’nigka’apone. Daka’
o’nopo̱e̱ne.
16 Huaknopo̱e̱’eri huama’buya
dakhuea’ e’kika’nayo Diostaj kenpa’da
oknopo̱e̱batikhue’da e’kika’nayo
kentaj mon’tiona’paknok Diosa
o’noeanhuahuika’apo. Huama’buy
kenpa’da oknopo̱e̱batikdepo kenpa’da
o’bueyapo. Kentaj tiona’pakhue’dik
o̱’e̱ne, ijjay. 17 Dakhuea’ e’ka’ konig
Diostaj nigpe̱e̱hue’ o̱’e̱nig dakhuea’da
o̱’e̱. Aratbut Diostaj nigpe̱e̱hue’ e̱e̱’nayo
onte’ti e’nopo’korea’nayo kenpa’da
bueyhue’ o̱’neapo.
18 Aya’ada Jesucristotaj o’noknopo̱e̱po
Diosensi’po o̱’nepo dakhuea’ kikahue’
o̱’neonhuahuika’. Jesús Diosen
Huasi’poa o’matinoea’ika’. Toto’ huairia
kenomeytaj engaña magkahue’dik o̱’e̱.
Kenda oro’omey o’nopo̱e̱ne.
19 Oro’ Diosensi’po o̱’e̱ne o’nopo̱e̱ne.
Aya’da Cristotaj oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eria toto’ huairitaj on’nigpe̱i̱ka’
o’nopo̱e̱ne.
20 Dios kurudyo̱ hueretda Dios o̱’e̱.
Kenda oro’taj kanopo̱e̱’po Diosen
Huasi’po o’tiakuyate o’nopo̱e̱ne.
Diosen Huasi’po Jesucristotaj oro’
oknopo̱i̱ka’ne. Jesús hueretda Dios
o̱’e̱po oro’taj mo’noeanhuahuika’ne
o’nopo̱e̱ne. 21 Katetapi’ eretpakhue’
yanika’. Konig dios e’ketkatapi’ pakhue’
yanikati’, sionomey.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

2 JUAN

Juana botta'a' o'manigmadoya'uyate.

Buttida hua'a oknopo̱e̱po huayahuaya di' mon'maika'.

1 Do Juan huaknopo̱e̱'eritaj huamanmadika'eri i̱jje̱po on'nigmadoya'ne. Huidpo Cristoen huaktie'ea'eritaj o'nigmadoya'ne. O̱'nen huasi'po huaknopo̱e̱'eritaj ijmanigmadoyay. Buttida hua'a yoknopo̱e̱po daka' di' on'maene. Aya' buttida hua'a huaknopo̱e̱'eria di'erea mo'e̱ne. 2 Kena'po Jesucristoen buttida hua'a oro'omeyen huanopoya' oknopo̱i̱ka'ne. Buttida hua'a oknopounhuahuika'po di' o̱'nene. 3 Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po o̱'e̱po Apag Diosere oro'taj daka' kamatinoike'. Oro'taj kamatinepahuie'po kenpa'ti kanopo'noeye̱'. Diosa kenda mo'nigkikapone buttida hua'a oknopo̱e̱po huayahuaya di' mon'maika'.

4 Huakka'mon huaknopo̱e̱'eri huasi'potaj ijbatiahuaypo Apag Diosen buttida hua'a daka' on'nigpe̱i̱ka'po o̱gkika'nok ijdurugpakmey. 5 Oy ijjeretpakpo o'nona'ne, huayahuaya di' yan'maika'. A'nennada kenda Diosa o'mana'uyate. Onte'ti do'huakon o'nona'ne. 6 Diostaj di' o̱'e̱po ke'nen hua'a o'nigpe̱e̱po o'kika'ne. Huayahuaya di' yan'maika'. Ken Diosen hua'a a'nennada o'pe̱e̱'uyne.

7 Huakka'da da huamanmadika'eri aratbutere o̱'nika'. Oro'tehuapa' Diosya' Jesús tiakhue' o̱'u̱yate. Jesús hueretda huabokerek ehue' o̱'u̱yate. Nama'da on'manmadikika'. Jesucristotaj pakhue' o̱'ne. 8 Diosen 'uruda bo'kika'depo Diosya' huadakhuapa a'baeya'po da huamanmadika'eritaj pe̱e̱hue' yanika'. Kenomeytaj pe̱e̱hue' mo'i̱ka'po huadakhuapa mo'bae'apone.

9 Cristoen e'manmadika'taj aya'ada e'pe̱e̱unhua'de'ada on'batikpo Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'ne. Cristoen e'manmadika'taj aya'ada on'nigpeeonhuahuika'po Apag Diostaj Diosen Huasi'poeretaj daka' o'noknopo̱i̱ka'. 10 Cristoen hueretda e'manmadika' manmadikahue' e̱'i̱ka'nayo o̱'nen jakyo en'tiaknayo o̱'nen jakyo bakuda̱hue' yan'maika'. "Bo'tiak," manahue' yanika'. 11 "Bo'tiak," opuda̱ e'mana'nayo nama'da huamanmadika'eriere dakhuea' bokika'apone.

Juana kene'hua̱ya̱' hua'a o'nigmadoya'uyate.

12 Huakka'da e'nona'ta' ijpaknig'a oy beroba'te nigmadoyahue'dik o̱'nene. A'ti opudte e'huata' ijpaki. Oro'omey huakka' a'durugpakya'po opudtaj e'ta'huadeta' ijpaki. 13 O̱'nen huama'bueyen huasi'po huabaktie'ea'eria saludos mo'nigta'mona'ne.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

3 JUAN

Juana bapa'a' o'nigmadoya'uyate.

Gayotaj Juana huadak o'timadoya'uyate.

1 Do Juan huaknopoe'eritaj huamanmadika'eri ijjepo Gayotaj o'nigmadoya'ne. Buttida hua'a iknopoenok di'da o'ene.
2 Aya'da katepi' i'kika' huadakda kae'. Kenpa'ti huadaknopo' kae'. Ontehuapa' ijnigtiona'pakikay. Diostaj durugda o'nigpeika' ijnopoepo, huadi'da eg'. 3 Jesucristotaj huaknopoe'eri sue'da o'nokyepo iyo. "Gayo Jesucristoen buttida hua'a oknopoepo huadakyo' o'kika'." Bo'huaa'nok huakka' ijdurugpakmey.
4 Do'hued huaknopoe'eri huasi'po Cristoen buttida hua'a o'noknopoepo on'nigpeika'nigtaj ijtipeepo huakka'nada ijdurugpaki.
5 Cristoen huadak hua'a huamanmadika'eri en'tiakde'te daka' i'matoika'. Kenpa'ti sue'da huaknopoe'eritaj nogbaya' i'matoika'. Kenda i'ka'po Diosen hua'a daka' i'kika'po, huadi'da eg'. 6 Gayoa di' mo'ika'ne mo'matoika'ne. Cristotaj huaknopoe'eri egkupopakya' bo'tia'pakme'ne. Huadak huamanmadika'eri onte'ti en'hua'te yabatihuapok. Aypopi' yabayokti'. Diosa betiahuaypo o'durugpakapo.
7 Cristotaj on'nigpeika'po Cristoen hua'a a'manmadikaya'po on'hua'udhuahua'po oknopoehue' huae'eried katepi' bakehue'da o'nika'.
8 Kena'po oro' huaknopoe'eriayo'da bayokika'dik o'ene. Oro' o'batihuapoknok kenomey buttida hua'a manmadikika'dik o'nika'.

Diótrefes dakhuea' o'kika'.

9 Cristoen huaknopoe'eri o'nenbayo egkupopakika'yo beroba' ijnigmadoya'po ijnigta'moname'nig'a Diótrefes huabokerek opudya' o'nada huairi ee'ta' o'pakpo do'taj nigpeehue' o'eme'. 10 Do ijtiakdepo aya'da kenda dakhuea' o'kika'nig ijhuaa'apoy. Do'taj dakhue'dika'da be'huaa'po da be'huaame'ne. Nog kenpa'ti dakhue' o'ka'po Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj totayhue' o'ika'. Jakyo kenpa'ti nogomeya e'batotayta' en'pakte "keje'," o'manika'. Kenomeya on'batotaynok Cristoen huaknopoe'eri egkupopakya' o'maenika'.
11 Konig dakhuea' huakika'eri ogkika'nig konigti kikahue' yaika'. Huadakda huakika'eri konig huadak ogkika'nig konigti yakika'. Kenomey huadak ogkika'po Diosensi'po o'ne. Kenomey nama'da ogkika'po Diostaj oknopoehue' o'ne, ontaj ona'ne, huadi'da eg'.

Demetrio huadaka'da o'kika'.

12 Demetrio huadakbokerek o'e. Huadakda o'kika'. Aya'ada on'huaa'. Diosen

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

buttida hua'a o'kika'. Huadakda o̱'e̱ oro'akon o'huaay. Buttida o'dika' opuda̱ mo'nopoe̱ne.

Juana ta'pote kene'hua̱ya̱'kon o'nigmadoya'uyate.

13 Huakka' nogi̱ti enata' e'pakada e'nigmadoya'ta' pakhue' i̱jje̱y.

14 A'ti eta'huade̱ta' ijpaki. Kenoka' hua̱so̱'teda me'batia'pak.

15 Diosa menopo'noeye̱'. Huadi'da aratbut i̱ya̱'da saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued huadi' ke̱yo̱da saludos ijmadikta'monay.

SAN JUDAS

Judasa o’manigmadoya’uyate.

Diosen huabaktie’ea’eriomeytaj Judasa o’manigmadoya’uyate.

1 Judas Jacoboen huama’buy i̱jje̱y.
Jesucristoen huanaba’ i̱jje̱po ijnigkikay.
Diosa mo’baktie’ea’uynok Apag
Diosensi’po mo’e̱po mo’nigpe̱i̱ka’ne.
Apag Diosa di’ mo’i̱ka’ne. Jesucristoere
mo’nounhuahuike’po, Apag Diosa
daka’ mo’mato̱i̱ka’ne. Opudomeytaj
on’nigmadoya’ne. 2 Opudomeytaj Diosa
nogi̱ti nogi̱ti mo’matinepahui’po, nogi̱ti
nogi̱ti mo’manoeye̱’po, nogi̱ti nogi̱ti
di’da mo’maike’.

Opudomey noga̱ nama’da huamanmadika’eri o̱’ne.
(2 Pedro 2.1-17)

3 Konig Diosa oro’omeytaj
mo’bakkahuea’ne, mo’manopo’yarea’ne,
mo’manoeanhuahuika’ne
e’nigmadoya’ta’ e’pakada Dios
Jesucristotaere buttida hua’a aya’ada
Diosen huaknopo̱e̱’eritaj kenyo’da
oro’omey o’manmadikika’uynig daka’
moknopo̱i̱ka’po manika’dik mo’e̱ne.
Opudomeytaj nigmadoya’dik o̱’nene.
4 Sue’da huamanmadika’eriomey
nama’da o’noknopo̱e̱. Hueretda
huaknopo̱e̱’eri i̱jje̱y nama’da
e’ada Diostaj nigpe̱e̱hue’ o̱’nika’.
Opudomeyere on’kudpo
a’manmadikaya’po on’kudika’nok
kenomeytaj sigpi’ manpe̱e̱hue’ yanika’.
Diostaj pakhue’ o̱’nepo, nama’dayo’
on’batia’pakika’. Diosa di’da o̱’e̱po
dakhuea’ eka’nayo bekkahuea’aponok
ettone’taj diga̱’da bakdejdik mo’e̱ne.
Nama’da on’manmadikika’. Huairi
Diostaj oknopo̱e̱hue’ o̱’nepo
nigpe̱e̱hue’ o̱’nika’. Huairi Jesucristotaj
oknopo̱e̱hue’ o̱’ne. Kenomeytaj Diosa
castiga o’magka’apo a’nennada
Diosba’te kenpa’ o’madoya’uyate.
5 Diosa Israel aratbut oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eritaj castiga o’magka’uyate.
Kenpa’ti Diosen huata’moneri
nigpe̱e̱hue’ hua̱e̱’eritaj castiga
o’magka’uyate. Kenpa’ti huakka’ jak
Sodomataj Gomorraeretaj castiga
o’magka’uyate. Kenda opud e’nopo̱e̱pi’
onte’ti on’nopoeanhua’ne. Diosen
Israel aratbut Egipto huadaribayo
o̱’neonhuahuika’uyate. Egipto
aratbuten huanaba’ o̱’neonhuahuika’po,
pai’nanada o̱’neonhuahuika’po,
pai’da on’nopo’eonhuahuika’po
Diosa teyda o̱’e̱po o’batihuapokpo
o’mato̱ro̱kuyate. Egipto huadaribaya’
o’mato̱ro̱kuyate. Nogok Israel aratbut
eknopo̱e̱’ o’noknopo̱e̱batikuyate.
Onte’ti Diostaj pakhue’ o̱’nepo
huakka’ada oknopo̱e̱hue’ o̱’nuyate.
Diosa castiga o’magka’nok oknopo̱e̱hue’
hua̱e̱’eriyo’ on’mabuey’uyate. 6 Kenpa’ti
a’nennada Diosen huata’moneri

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

sue'da kurudyo̱ Diosere o̱'nepo
Diostaj on'nigpe̱i̱ka'depo konig huairi
o̱'nedepo huata'da on'pakpo Diostaj
o'nokbahua'uyate. Nogokda kene'hua̱ya̱'
castiga huamagka' huame'noete
castiga o'magka'apo. Kenomey
dakhue'da huata'moneritaj Diosa
sikki̱re̱gyo̱ o'matoeonhuahuika'po
ke̱yo̱da huaunhuahuika'te bijteyanada
o'matinuku'ika'. 7 Kenpa'ti jak
Sodoma Gomorraere kenpa'ti
meyo̱hue'da huahuaderiomey
dakhuea' o̱gkika'uyate. Konig
sue'da Diosen huata'moneria
dakhuea' o̱gka'uyatenig kenomeykon
dakhuea'da o̱gkika'uyate. Sodoma
nog huabotbokereka' o'deretpakpo
on'mabakdejpo dakhuea'nanada
o̱gkika'uyatenok Sodoma jaktaj
Gomorra jaktakon Diosa castiga
o'magka'po o'bakpaka'uyate. Aya'ada
nopo̱e̱'dik ya̱'neapet, Diosa dakhuea'
huaka'eritaj castiga o'magka'po
o'mabakpakanhuahuika'apo. Ken
dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga
o'magkadhuahuika'apo. Kenpa'ti
nama'da huamanmadika'eritaj castiga
o'magkadhuahuika'apo.
8 Kenda nama'da huamanmadika'eri
nama'da on'nopo̱e̱po Diosa castiga
magkahue' ya̱'e̱a̱pet opudomeyere
o̱'nepo nama'da e'yorokya' on'nopo̱e̱po
kenpa'ti ettone'taj on'bokerekbo'ika'po.
Huairi Jesucristotaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue'
o̱'nika'po. Diosen huata'moneritaj
on'tidikkika'. 9 Miguel Diosen
huata'moneri huairi huadakda o̱'e̱po
huadakda o'kika'uyate. Toto' huairitaj
o'batia'pakpo Moisésenso̱'bueytaj toto'a
e'tohua'ta' o'pakuynok, "Dakhuea'da
i'ka'." Miguela o̱'nada toto'taj
huiyoka onahue' o̱'e̱po. "Dakhuea'
i'ka'. Dios Huairia kae'po." Miguela
ona'uyate. 10 Inomey nama'da
huamanmadika'erinayo Diostaj kenpa'ti
Diosen huata'moneritaj nopo̱e̱hue'ada
dakhuea'da on'bahuaa'pakpo,
dakhue'da on'batidikkika'po.
Konig dubayo hua̱e̱'eri katepi'
on'pakpo o̱gkika' konigti nama'da
huamanmadika'eriomey on'eretpakpo
o̱gkika'. Dakhuea'da o̱gkika'. Konige̱po
Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.
11 Konig Caína o'ka'uyate
konigti o̱gkika'. Caín Diostaj
nigpe̱e̱hue' o̱'u̱yate. Inomey
huamanmadika'erikon Diostaj
nigpe̱e̱hue' o̱'nika'po pai'da
on'nopo'eonhuahuika'apo. Kenpa'ti
Balaam huakupeta' o'eretpakpo
Diosen aratbuttaj nama'da
o'manmadika'uyate. Inomey konig
Balaam huakupeta' o'eretpakpo
huakupete nama'da on'manmadikika'.
Pai'da on'nopo'e̱a̱po. Kenpa'ti
a'nennada konig Coré Dios huairitaj
nigpe̱e̱hue' o̱'i̱kame'tepo o'buey'uyate.
Konigti nama'da huamanmadika'eri
nigpe̱e̱hue' e̱'i̱ka'te Diosa castiga
o'magkadhuahuika'apo. 12 Nogok
nogok opudomey huaknopo̱e̱'eriomey
a'bapeya'po bo'kupopakika'po
huayahuaya di'da mo'maepo
mo'bape'ika'. Ontatayo' mo'bape'po
kenomey nama'da huamanmadika'eri
opudomeyere o̱gkupopakika'.
On'bape'po, huata'da on'pakpo
dakhuea'da o̱gkika'. Nama'da
on'batia'pakpo, huata'da on'pakpo
durugda onyo'da huakka' on'bape'po
opudomeytaj yokhue' mo'i̱ka'.
Birahue'da o̱gkika'. Kenomey
huamanmadika'eri huata'da daka'
on'to̱i̱ka'po nama'da opudomeytaj
bo'huatiakika'. Kenomey konig
o̱'nika'nig ijbatia'pakapoy. Kenomey
konig e̱'si̱hui̱' o̱'nenigtaj ijja'apoy.
E̱'si̱hui̱' o'tiahuaypo o'hui'apo nama'da
o'nopo̱e̱po bapoka o'tohua'nok sigpi'
huihue'dik o̱'e̱. Kenomey nama'da
huamanmadika'eri konig hue̱ymey
o̱'nepo, huadapakok e̱'e̱a̱da dapakhue'

o̱'i̱ka'. Nama'da huada o'nonmabo'ika'. Konigti nama'da huamanmadika'eri o̱'nepo 'uruda manmadikahue' o̱'nika'. Nama'da mo'pe̱e̱ne. Konig hue̱ymey o'aynok on'uruj. E'urujde'te kenpa'da o'para'apo. Konigti kenomey nama'da huamanmadika'eri o̱'nepo sigpi' huadaka' kahue' o̱'nika'. 13 Konig e̱'po̱gtone'te diga̱'da e'bapokte kuhuadbate huiyokda o'bosakika'po konig sorokda hue̱kuru kutaj huidbate on'bosakika'. Inomey nama'da huamanmadika'eri konigti dakhuea'da o̱gkika'nok aya'ada batibira'dik o̱'nika'nig'a birahue' o̱'nika'. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig siokpo e'kotonig dakhue'da o̱'ne. Sikki̱re̱gyo̱ o̱'neonhuahuika'apo. Kenomey huamanmadika'eriomey Diosen buttida hua'a manmadikahue' o̱'nika'po nama'da on'manmadikika'nok kenomeytaj manigpe̱e̱hue' yanika'.

14,15 A'nennada Adánen huasi'po huayayo huayayoensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po sietea Enoc o̱'u̱yate. Enoca inomey nama'da huamanmadika'eritaj o'bahuaa'po inomey nama'da huamanmadika'eritaj Diosa castiga o'magka'apo Enoca o'bahuaa'uyate. Oa'po, "Kenpihuay, aya'tada dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo. Dakhuea'da o̱gkika'uyate. Dakhuea'da hua'a Diostaj on'huaa'ika'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosere Diosen huakka'ada huata'moneri on'batiakapo. Castiga on'magka'apo." Enoca a'nennada o'mana'uyate. 16 Nama'da huamanmadika'eriomey dakhueyo' onda'ika'po huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po gobierno huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po katetapi' nama'da on'eretpakika'po durugnopo' ehue' o̱'nika'. Katetapi' on'deretpakpo o̱gkika'. Kenpa'da on'deretpakpo o̱gkika'. Nama'da 'utta'da on'mana'ika'. Engaña e'magka'ta' on'pakpo "huadakda o̱'i̱ka'ne," "di'da o̱'i̱ka'ne," on'mana'ika'. Nama'da huamanmadika'eriomeya̱ ken konig o̱gkika'.

Keyoj, huabatidike'eritaj
keyoj ijjay. Diostaj daka'
yanoknopo̱e̱po 'urua'da ya̱g'kikati'.
Judasa huaknopo̱e̱'eritaj
daka' o'maboroay'uyate.

17,18 "Nogok huabokerek o̱'neapo. Diosen 'uruda hua'ataj on'tibira'eapo. Huaknopo̱e̱'eritaj on'batibira'eapo, dakhuea'da e'ka'ta' o'deretpakpo dakhuea'da o̱gkika'apo. Ken konigti o̱'neapo." Kenda Huairi Jesucristoen huata'mona'eriomeya̱ on'mana'uyate, onte'ti kenda yanoknopo̱e̱'ika', huadi'da egomey pogomey. 19 Kenomey dakhuea'da huabokerek nama'da on'manmadika'po sue'da opudomey nogpa' nogpa' yan'nopo̱e̱a̱petpi' onte'ti konigti hueretda oknopo̱e̱hue' mo'e̱a̱petpi', konigti pakhue' mo'e̱a̱petpi'. Nama'da on'manmadikika'nok. Kenomeykon konig on'pakpo o̱gkika'. Dakhuea' o̱gkika'. Diosen Noki̱re̱ga̱ manopo'to̱e̱hue' o'mae. Konig kenomeya̱ o̱gkika' konigti kikahue' mo'nika'. Kenomeytaj manigpe̱e̱hue' yanika'.

20 Opudomeynayo nogi̱ti nogi̱ti Diostaj 'urua'nanada yan'nigpe̱i̱ka'po ya'noknopo̱i̱ka', huadi'da egomey. Diosen 'uruda hua'a daka' yanoknopo̱i̱ka'. Diosen Noki̱re̱ga̱ teyda be'tihuapoke'po Diostaj yan'tiona'pakika'. 21 Diosen di' e'maika' 'urua'da ya̱g'kika'. Onte'ti dakhuea' kahue' yanika'. Diostaj daka' yan'nigpe̱i̱ka'. Diosa castiga o̱gkahue' me'e̱'po huadakda ya̱g'kika'.

Huairi Jesucristoa me'tinepahuie'po
ẹkpọẹ' mo'nigịka'. Huairi Jesucristo
mo'matinepahui'nok onte'ti Diosere
durugda mo'noeonhuahuika'apone.
22 Nama'da huamanmadika'eritaj
sue'da huaknopọẹ'eria on'pẹẹnig'a
kenpa'ti nogomey yan'pẹẹạpetpi'.
Opudtaj e'pẹẹta' en'paknayo
yan'matinepahui'po daka'
kanoknopọẹ'po Diosen buttida hua'a
daka' yan'manopọẹạti'. 23 Nama'da
huamanmadika'eritaj huaknopọẹ'eri
sue'adamon yan'pẹẹạpetpi'.
Oknopọẹbatikhue' ka'ne'po daka'
yan'mana'. Konig ta'ak e'bakpakyanig
yan'batotokpo yan'manopo'korea'.
Nogomey dakhuea' huakika'eri ke'poda
ọgkika'depo yudtakon dakhuea'da
on'taịka'. Kenomeytaj e'matinepahuipi'
konig ọgkika', keyoj, konigti kikahue'
yanika'.

**'Urunanada ọ'ịka' Dios teynanada
ọ'ịka'. Diostaj mon'huaa'ika'.
Judasa mo'nigmadoya'uyate.**

24,25 Dios nogtida ọ'ịka'. Ke'nayo'da
aya'da o'nopọịka'. Oro'omeytaj
dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne.
Mo'noeanhuahuika'ne. Dakhuea'
kahue' ka'ne'po matọịka'dik
mo'ẹạpone. 'Urunopo'da konig
dakhuea' kahue' kurudyọ
oro'omeytaj huạ'enbayo a'matọẹya'po
Diosa bae'dik mo'ẹạpone. Bo'edenok
digạ'da o'nopo'durugpakapone.
Dios 'urunanada konig
eyda konig senogda kenere
o'nopo'durugpakapone. Jesucristoere
Dios 'urunanada ọ'ịka', teynanada
ọ'ịka'po ịghua' o'mana'ika',
a'nennada, oyda, nogok batikhue'da
Dios 'urunanada ọ'ịka'apo.

EL APOCALIPSIS

Kenda Diosa o’ka’apo kurudya̱’ huadaritere o’ka’apo. Diosa Juantaj o’nopo̱e̱a̱’uyate.

Kenda Diosa o’ka’apo Jesucristoa o’nopo̱e̱a̱’uyate.

1 [1] Kenda Diosa i̱da o’ka’apo Diosa Jesucristotaj o’nopo̱e̱a̱’uyate. Jesúsen huaknopo̱e̱’eritaj kenda kamanopo̱e̱’po Jesucristotaj o’nopo̱e̱a̱’uyate. Do’taj Jesucristoa Diosen huata’moneri me’nigta’moname’ne. Do Juan Jesúsen huanigpe̱i̱ka’eri huanaba’ i̱jje̱y. Kenda Diosa i̱da o’ka’apo Diosen huata’moneria me’nopo̱e̱a̱me’ne. Kenda opudomeytaj on’nigmadoya’ne. [2] Diosa me’nopo̱e̱a̱me’ne buttida i̱jjay. Aya’ Jesucristoa me’nopo̱e̱a̱me’ne buttida i̱jjay. Aya’da ijtiahuaymey buttida i̱jjay.

[3] Kenda Diosa o’ka’apo me’nopo̱e̱a̱’deme’ne. In beroba’te on’nigmadoya’ne. Ke’na on’mona’pakika’apo durugda o̱’nika’apo. Huaknopo̱e̱’eri e̱gkupopakte in e’madoya’taj on’pe̱e̱po on’nigpe̱i̱ka’po durugnada o̱’nika’apo. Kene’hua̱ya̱’ huame’noe meyo̱hue’da o̱’e̱.

Siete huabata’dikea’ jakeritaj Juana o’manigmadoya’uyate.

[4] Asia huadaribayo nogyo̱ nogyo̱ opudomey Cristoen huaknopo̱e̱’eri Apagba’taj a’pe̱e̱ya’po bo’kupopakika’. Siete huabata’dikea’ jakeritaj on’nigmadoya’ne. Dios oy o̱’i̱ka’. A’nennada o̱’i̱ka’uy. Kenpa’ti nogok bo’huatiakapone. Diosa opudomeytaj daka’ mo’nigkike’po mo’tinepahui’po kenpa’ti opudomey huaknopo̱e̱’eritaj mo’manopo’noeyike’. Siete Diosen Noki̱re̱ga̱ Diosyo o̱’nika’po konigti opudomeytaj daka’ mo’nigkike’po mo’matinepahui’po kenpa’ti mo’manopo’noeyike’. [5] Opudomeytaj Jesucristoakon daka’ mo’nigkike’po mo’matinepahui’po mo’manopo’noeyike’. Jesucristoa Diostaj buttida o’huaa’ika’uyate. Konig huakkurueritaj Diosa Jesucristotaj kubarakya’ o’noyhuada̱’uyate. Diosere o̱’eonhuahuika’po. Huakkurueri huairi o̱’i̱ka’. Aya’ huadaribaya’da gobierno huairia Jesucristotaj nigpe̱i̱ka’dik o̱’ne. Jesucristoa oro’omeytaj di’da mo’e̱ne. Oro’omeytaj mo’nigbueydepo ke’nen mimia oro’omeyennopo’taj mo’nopo’tihueke’po oro’omeyen dakhuea’ e’ka’taj mo’bakkahuea’uyne. [6] Oro’omeytaj konig huairionig bo’yahuea’uyne. Konig Cristoen huamanigtiona’pakika’erionig sacerdote bo’yahuea’uyne. “Dakiti Dios.” “Diosnayo huadakda o̱’e̱.” Tiona’pakika’dik o̱’i̱ka’ne. Kenpa’ti

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

Diostayo'da nigpeika'dik o'ene. Dios
Jesucristoen apag o'e. Jesucristo
hueretda Huairi o'e. Kenpa'da
huadakda o'ika'. Kenyo'da 'urua'da
kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya'ada
kenda kan'batia'pakike'. Aya'tada
teyda kamanike'. Kenpa'ti aya'ada
Jesucristotaj kan'nigpeike'. Kenyo'da
kaike'.
7 Yan'tiahuayti', Cristo 'urunanada
o'epo konig e'sihui'yo e'huarakte
aya'ada bo'tiahuayapone.
Kenomeyakon on'pidtuka'uyatenig'a
Cristotaj on'tiahuayapo. Nogbaya'
nogbaya' nog aratbut nog aratbut
aya'bayoda huae'eri aya'ada
yan'tiahuayapet. Pai'nanada o'nepo
yan'bahuikapet. Huakka' on'me'pukpo
yan'bahuikapet. Ken konigda o'eapo.
8 "Do Dios ijjepo huakkuru huae'eri
ijjey. Konig la letra A huakkuru
letra o'ika'nig do huakkuru huae'eri
ijjey. Ijjeonhuahuikay. Kenpa'ti
kene'huaya' huae'eri ijjepo konig la
letra Z kene'huaya' letra o'ika'nig
do kene'huaya' huae'eri ijjey,
ijjeonhuahuika'apoy." Huairi Diosa
oa'uyate. Kenyo'da teyda o'epo aya'da
ka'dik o'e. Oy o'ika'. A'nennada
o'ika'uyate. Nogok mo'nigtiakapone.

Cristo 'urunanada o'enig Diosa Juantaj o'tiahuay'ea'uyate.

9 Juan ijjepo Cristotaj huaknopoe'eri
ijjepo opuden huama'buyonig ijjey.
Opudomey Jesucristotaj moknopoepo
pai'da mo'nopo'ede. Opudomeyere
dokon pai'da ijnopo'eonhuahuay.
Opudomeyere Diosen Huairi
Jesucristotaj oknopoika'po
o'nigpeika'ne. Opudomeytere
Cristo bo'tihuapoke'po Diostaj
oknopoika'po o'nigpeika'po batikhue'
o'ika'ne. Diosen Huadak Hua'a
ijmanbatia'pakikame'nok kenpa'ti
Jesucristotaj ijmanbatia'pakikame'nok
huagkuta'mejyo Patmosyo huabokereka
bo'tohua'uyne. 10 Patmosyo
domingote, Huairi Jesucristotaj
e'tiona'pakikame'noete Diosen Nokirega
me'nopo'toeonhua'depo ta'poyen
do'taj be'api' Jesucristoapi' 'utta'da
menokoy'uyne. Konig trompetatone'a
eapa' 'urua'da mena'uyne. Kentaj
ijpee'uy.
11 —Do konig la letra A
ijjepo, huakkuru huae'eri ijjepo
ijnoeonhuahuikay. Kenpa'ti konig
la letra Z kene'huaya' huae'eri ijjey.
Kenda i'tiahuaydenig beroba'te
yamanigmadoya'. Asia huadariyo
huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'.
Huakka' jakyo huaknopoe'erien jakyo
ogkupopakika', Efeso huakka' jakyo
huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'.
Esmirna huakka' jakyo
huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'
kenpa'ti Pérgamo huaknopoe'eritaj,
Tiatira huaknopoe'eritaj, Sardis
huaknopoe'eritaj, Filadelfia
huaknopoe'eritaj, Laodiceaya'
huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'.
—Mena'uyne.
12 Be'api' ijnopoepo tanya' ijkorudpo
oro huaka' siete huabid huakjey
huakpaka' ijtiahuay'uy. 13 Ke'na konig
Diosen Huasi'po Diosa o'ta'mona'uyate,
huabokerek hua'ite o'bopo oro huakjey
huakpaka' nopoyo ijtiahuay'uy.
Huabokerek e'bo'te ijtiahuay'uy. Konig
huairitone' 'urua'da o'dot'ika'nig
yudtaj huabidokda e'ot ijtiahuay'uy.
Huabidokda o'otpo, huakagkate
e'tie' orobijtone' o'otuy. 14 Huakuhuij
yerenanada konig kutajmenonig konig
huakupakuno'te yerenanada o'ika' ken
konig huakuhuij o'epo, huakpo konig
ta'ak diga'da e'bakpakonig eyda o'epo,
15 hua'ikon 'urunanada o'epo konig
siroeyonig eynanada konig senognada
o'epo ken konig hua'i 'urunanada o'epo,
'utta'nanada oa'po konig huahuetone'

eapa' 'utta'nanada o'ika' konigti
ke'na 'utta'nanada oa'po. 16 Ke'nenba'
huada'kopen siete siokpo o̱'e̱me'. Teyda
o̱'e̱po o'to̱e̱me'. Diosen hua'a i̱ghua'da
o'mana'ika'nig konig ke'nen huakittaya'
siro o̱'o̱ro̱kme'. Siro botpenpenda
igku'etda o̱'e̱po, ke'nenkok konig
niokpo eynanada o'ta'teika'. Ke'nenkok
niokponig eynanada o̱'e̱me'. Kentaj
ijtiahuay'uy.
17 Huairi Jesucristotaj ijtiahuaydepo
e'bueyonig ke'nen'ita'pote
i̱jhue̱kon'uy. Konig huakka'nanada
ijme'pukpo i̱jhue̱kon'uy. Huada'kopen
be'tibata'tepo,
—Me'pukhue' ya̱e̱'. Do
huakkuruda hua̱e̱'eri i̱jje̱y kenpa'ti
kene'hua̱ya̱' hua̱e̱'eri i̱jje̱y. 18 Doyo'da
ijnoeonhuahua'apoy. Do ijbuey'uynig'a
onte'ti ijnoyhuadpo batikhue'ada
ijnoeonhuahuika'apoy. Aratbut
bueydik o̱'neapo mana'dik i̱jje̱y
kenpa'ti aratbutkudaktaj mato̱ika'dik
i̱jje̱y. 19 Kenda i'tiahuaydenig
yamanigmadoya'. Kenda konig
oyda o̱'e̱ kenpa'ti konig o̱'e̱a̱ponig
yamanigmadoya'. 20 Siete siokponig
ke'na o̱'ne. Kenpa'ti oro huaka' siete
huakjey huakpaka' ke'na o̱'ne Diosa
soata'yo o'nopo̱ika'uyate. Diosa
manopo̱e̱a̱hue' o̱'unhuahuika'uynig'a
oyda ijmanopo̱e̱a̱'apoy. Ken siete
siokponig siete huakka' jakyo
huaknopo̱e̱'erien huamato̱e̱'eri huairi
o̱'ne. Siete huakjey huakpaka' siete
huakka' jak huaknopo̱e̱'eriomey kenda
o̱'ne. —Huairi Jesucristoa kurudya̱'
mename'ne.

**Huaknopo̱e̱'eri siete huakka' jakya'
e̱gkupopakika'yo yamanigmadoya'
Cristoa ona'uyate. Efeso huakka'
jakyo huaknopo̱e̱'eritaj Juana
o'manigmadoya'uyate.**

2 1 Efeso huakka' jakyo
huaknopo̱e̱'eri huamato̱e̱'eri
huairitaj yamanigmadoya'. In
ona'nigda yamanigmadoya': "Do Huairi
Jesucristo i̱jje̱po do'hued huada'ko
huaba' siete siokpo ijmato̱i̱kay. Siete
oro huaka' huakjey huakpaka'te
ijhua'ikay. Huaknopo̱e̱'eriere i̱ji̱kay.
2 Aya'da huaknopo̱e̱'eri o̱gkika'
ijmaknopo̱e̱y. Opudomey Efeso
huaknopo̱e̱'eri diga̱'da Diosen
bo'kika'nig kenda o'noknopo̱e̱ne. Do'taj
mo'nigpe̱i̱ka'po huakka'da bo'kika'depo
batikhue'ada bo'kika'nig o'noknopo̱e̱ne.
Huabokerek opudomeyere o̱'nepo
dakhuea' o̱gkika'nok onte'ti
oro'omeyere kupopakhue'dik mo'e̱ne,
mo'mana'ika'uy. Kenda o'noknopo̱e̱ne.
Kenpa'ti nogomey huamanmadika'eri
opudomeyere o̱'nepo, 'Diosa
huata'mona'eri huamanmadika'eri
o̱'e̱y.' Nama'da mona'uyne. Kenomeytaj
daka' mo'batiahuaydepo mo'pe̱e̱po
da huaa'eri o̱'ne, mo'nokotuy. 3 Do'taj
moknopo̱e̱po daka' moknopo̱e̱po
pai'da mo'nopo'eonhuahuika'po
okbatikhue'ada
moknopoeonhuahuika'po do'taj
huakka'da bo'kika'po a̱ro̱ghue'ada
bo'kika'uyate. 4 Huakkuruda do'taj
o'noknopo̱e̱po do'taj huakka' di'da
o̱'nika'uy. Kenpa'ti huayahuaya
huakka' di' mo'maika'uy. Oynayo
suhuigda di' on'maika'ne. Kenda
dakhue'da o̱'e̱nok konig pakhue' i̱jje̱y.
5 Konig huakkuruda huayahuaya di'da
mo'maika'uy kenpa'ti do'taj huakka'da
di'da o̱'nuyne, kenda okkahuehue'
yanika'. Yan'nopo'korea'. Konig
huakkuruda huakka'da di' o̱'nuyne
onte'ti di'da me'nika'. Nopo'koreahue'
e̱e̱'nayo opudomeytaj on'huahua'apone.
Castiga a'magkaya'po on'huahua'apone.
Nopo'koreahue' e̱e̱'nayo konig
huakjey e'bakkay'onig opudenbaya'
onte'ti do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'neapone.
6 Opudomeyanayo huadakda boka'po
nicolaítas nama'da en'manmadika'taj

bo'huadiayne. Dokon nicolaítas
nama'da en'manmadika'taj ijbahuadiay.
7 Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj
o'mana'nigda daka' aya'ada kan'pee':
Opudomey daka' o'noknopoika'ne
on'nigpeika'po okbatikhue'ada
on'nigpeika'po konig dakhuea' kikahue'
mo'epo gana huaka'eri mo'eapo.
Kurudyo Apag Diosere durugnanada
mo'eonhuahuika'apo. Efeso
huaknopoe'eritaj yamanigmadoya'."
Jesucristoa do'taj Juantaj kenpa'
mename'ne.

Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

8 Esmirna huakka' jakyo
huaknopoe'eri huairitaj
yamanigmadoya'. In ona'nig
yamanigmadoya': "Do huakkuruda
huae'eri ijjey. Do kene'huaya' huae'eri
ijjey. Ijbuey'uynig'a onte'ti kubarakya'
ijnoyhuadpo onte'ti ijnoeonhuahuikay.
Opudomey huaknopoe'eritaj o'nona'po:
9 Aya'da bo'kika'nig aya' pai'da
mo'nopoika'nig kenda ijnopoey.
Opudomey katepi' matoehue' mo'epo
pai'da mo'epo Diostaj moknopoika'po
Diosen huakka'da mo'matoika'ne.
Kenda ijnopoey. Judío aratbuta
opudomeytaj mo'huamahui'ika'nig.
Kenda ijnopoey. Oro' judío huae'eri
o'ey. Diosen aratbut o'ey. Nama'da
mona'po toto'taj on'nigpeika'po
toto'en o'nika'. 10 Opudomey
huaknopoe'eritaj dakhuea'da
mogka'aponig'a me'pukhue'da yane'ti'.
Toto'a kenda o'pakpo menpa'ti Diostaj
oknopoebatikhue'da e'dik ya'eta'po
a'nopoeya'po suhue'da opudomeytaj
huabakuda' jakyo bo'kuda'apone.
Diez huame'noe pai'da mo'nopo'eapo.
Pai'da huabueydikteda e'eada do'taj
okbatikhue'da menoknopoepo
menigpeika'nok dakhuapa bo'yokapone,
Diosere mo'noeonhuahuika'apo.
11 Diosen Nokirega opudomey
huaknopoe'eritaj mona'nig daka'
aya'ada yan'pee'. Opudomey
huaknopoe'eri okbatikhue'da
eknopoeonhuahuika'nayo konig
gana huaka'eri mo'epo e'bueyde'te
ta'akyo maenhue' mo'eapet."
Esmirna huaknopoe'eritaj kenpa'
yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj
Juantaj mena'uyne.

Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

12 Pérgamo huakka' jakyo
huaknopoe'eri huairitaj
yamanigmadoya'. In ona'nig
yamanigmadoya': "Do Diosen hua'a
huamana'eria o'nona'ne. Diosen
hua'a konig siro botpenpenda
igku'etda o'ika'nig o'nona'ne: 13 Aya'da
bo'kika'nig ken do'a ijnopoey. Huakka'
jakyo kente opudomey mo'noika'
aya'ada toto'taj e'nigpeika'ta'
on'pakika'. Opudomeyen huakka' jakyo
toto' konig huairi ee'pi' opudomeynayo
do'tayo'da e'nigpeeta' bo'pakika'. Do'taj
moknopoeonhuahuika'po batikhue'
mo'ene. Keyo o'nen huakka' jakyo
kente toto' o'ika' Antipasa hueretda
huadik o'mana'ika'po, Jesucristotaj
yanoknopoe' o'mana'ika'uy. Antipasa
meknopoika'nok nog huabokereka
o'darakuyate. Kentaj e'darakde'te
opudomey do'taj o'noknopoepo
batikhue'ada do'taj o'noknopoene.
14 Opudomey huaknopoe'eri
Pérgamoya' suhue'ada nama'da
bo'kika'po opudomeyere suhue'ada
nama'da huaknopoe' o'noknopoika'.
Konig a'nennada Balaam nama'da
o'manmadika'uyate. Dios e'ketka'taj
'uhua on'arakpo e'nigmahuigde' Israel
aratbut ken huaen kan'bapike' kenpa'ti
Israel aratbut nogen huatoe'taj nogtaj

nogtaj kan'bakde'ike' Diostaj dakhuea' kagkike'. Kenda Israel aratbuttaj yamana'. Balaama Balac gobierno huairitaj nama'da kamanike'po ona'uyate. 15 Opudomeyerekon suhue'ada kenda nicolaítas aratbut nama'da on'manmadikika'uyate. Kenda o'noknopoepo on'manmadikika'. Kenda nicolaítas on'manmadikika'uyatenigtaj pakhue'nada ijjepo ijdiayikay.
16 Konigepo yan'nopo'koreati'. Nama'da huaknopoe'eritaj yan'maenti'. Nopo'koreahue' ee'nayo castiga a'magkaya'po opudomeytaj ijhuatiakapoy. Konig siro huiyokda do'huedkittaya' o'orokpo nama'da huaknopoe'eritaj ighua'da ijmana'apoy.
17 Diosen Nokirega me'nopo'toenok o'nona'ne. Opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri oknopoebatikhue' ee'nayo konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'eapo. Konig Diosa maná aypo Israel aratbuttaj o'bayokika'uyate opudtaj mo'noeanhuahuika'apone. Kenpa'ti huabodik on'dikka'apone. Huidyerete huabodik on'nigmadoya'ne. Ken huid huatoe'eriayo'da huabodik on'nopoeapo." Kenda Pérgamo huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Tiatira huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

18 Tiatira huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Apag Diosen Huasi'po ijjepo do'hued huakpo konig ta'akonig o'epo aya'da bo'kika' kenda on'tiahuayika'ne. Kenpa'ti aya'da huanopoya' mo'nopoika'nig kenda ijnopoikay. Do'hued'i konig siro jeynanada o'epo kenda Dios o'ika'. Dokon konigti ijikay. Konigti ijja'ikay. Nogpa' nogpa' ahue' ijikay. 19 Aya'da bo'kika'nig ijnopoey. Nogomeytaj di' mo'maika'ne. Diostaj doeretaj moknopoika'ne, pai'da aratbut huae'eritaj bo'tihuapokika'. Kenoka' pai'da mo'nopo'eonhuahua'po oknopoebatikhue'ada moknopoeonhuahuika'. Kenda ijnopoey. Huakkuruda do'taj moknopoe'uyate. Oynayo huakka'da moknopoene.
20 Nogda nogtiada dakhuea' boka'po opudere ettone' Jezabel o'ika'po opudtaj monmadikika'ne. Nama'da monmadikika'nig'a keje', oro'omeytaj onmadikahue' yae', onahued mo'ene. Diosen huamanbatia'pakeri ijjey, Jezabel ea'ada do'hued huanigpeika'eritaj engaña e'magka'ada nama'da o'manmadikika'. Nogen huatoe'taj bakdejdik mo'ene, nama'da o'manmadikika'. Kenpa'ti 'uhua dios e'ketka'taj o'nigarakdepo e'nigmahuigde' ken huaen bape'dik mo'ene, nama'da Jezabel do'hued huanigpeika'eriomeytaj o'manmadikika'. Kenda dakhuea'da o'kika'. 21 Yanopo'korea', yanopo'korea'. Nogok nogok ijhue'da Jezabeltaj ena'ika'tada e'nopo'korea'ta' pakhue' o'uyate. Nogtaj nogtaj huabokerektaj e'bakdejta' o'eretpakpo e'batikta' pakhue' o'uyate. 22 Oynayo Jezabeltaj castiga yogka'apoy. Huatai'yo dakhuee' onpahuedpo pai'da o'nopo'eapo. Kenpa'ti kenomeya Jezabeltaj on'nigpeika'po konigti dakhuea' ogkika'po nopo'koreahue' e'ne'nayo kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Huakka' pai'da on'nopo'eapo.
23 Kenomey konig Jezabelensi'ponig Jezabeltaj huanigpeika'eri o'nepo dakhuea' ogkika'nok, kenpa'da ijbarakapoy. Kenda huanopoya' mo'nopoika' kenpa'ti bo'pakika' doa ijnopoey. Kenpa'ti opudomey huadak e'kika'nayo huadakda

o’nogka’apone. Dakhuea’ eka’nayo
castiga o’nogka’apone. Kenoka’
huaknopo̱e̱’eri aya’ada do’taj
yan’nopounapet. 24 Opudnayo suhue’da
Tiatira huaknopo̱e̱’eri Jezabelen
e’manmadika’taj nigpe̱e̱hue’ mo’e̱
kenpa’ti toto’en e’i̱re̱g e’manmadika’
konig Jezabela o’manmadikika’nig
opudomey oknopo̱e̱hue’ mo’e̱ne.
Nogi̱ti nogi̱ti nogda kika’dik mo’e̱ne.
Onahue’ i̱jje̱a̱poy. 25 Opudomeyte do
tiakhued e̱e̱’ted kenda oy huadakda
bo’kika’po nogi̱ti nogi̱ti nogok nogok
batikhue’da huadakda ya̱g’kikati’.
26 Opudomey huaknopo̱e̱’eri konig
huayakhue’ huaka’eri mo’e̱po kenda
do konig ijpaki e’kika’nayo kenpa’da
bo’kadhuahuika’po nogok doere
aya’ aratbut aya’ huadaribayo nogyo̱
nogyo̱ aya’tada i̱ghua’da o’mana’apone.
27 Konig do’hued Apag Dios mena’po,
be’teypaka’uyne, opudomeykon doere
teyda o̱’e̱apone. I̱ghua’da mo’mana’apo.
Diosen taka’taj barakdik mo’e̱apone.
Konig siropa’a sorokkosotaj sakdik
o̱’e̱ konigti Diosen taka’taj magka’dik
mo’e̱apone. 28 Kenpa’ti Diosa siokpo
magkesionig jeyda o̱’e̱nig konigti
jeynanada i̱jje̱nok do’taj ’urunanada
o’noknopo̱e̱apone. 29 Diosen
Noki̱re̱ga̱ me’nopo’to̱e̱po opudomey
huaknopo̱e̱’eritaj do’hua o’nona’nok
aya’ daka’ yan’pe̱e̱’.” Kenda Tiatira
huaknopo̱e̱’eritaj yamanigmadoya’
Jesucristoa do’taj Juantaj mena’uyne.

Sardis huakka’ jakyo huaknopo̱e̱’eritaj Juana o’manigmadoya’uyate.

3 1 Sardis huakka’ jakyo
huaknopo̱e̱’eri huairitaj
yamanigmadoya’: “Opudomeytaj
o’nona’po Diosen siete Noki̱re̱ga̱
me’nopo’to̱e̱ne. Kenpa’ti siete
siokpo ijto̱e̱po: Opudomey Sardis
huaknopo̱e̱’eri aya’da bo’kika’nig kenda
i̱jnopo̱e̱y. Diostaj o’noknopo̱e̱po Diostaj
on’nignoe aratbuta opudomeytaj
nama’da bo’huaa’nig’a Diostaj
e’bueyonig mo’e̱po Diostaj eknopo̱e̱’
mo’batikay’uynig’a. 2 Yan’nopo’korea’.
Diostaj ya’nonmabo’ika’. Onte’ti nogi̱ti
nogi̱ti do’taj menoknopo̱e̱’. Konig
mo’bueyaypo konig Diosa o’paknok
suhue’da bo’kadhua’uy. Ken konig
bo’kika’nig Diosnayo pakhue’ o̱’e̱,
i̱jnopo̱e̱y. 3 Huakkuruedda Diosen
huadak hua’a e’manmadikade’te
mo’pe̱e̱depo moknopo̱e̱’uyate
kenpa’ti daka’ mo’nigpe̱i̱ka’uyate.
Konig a’nennada do’taj daka’
moknopo̱i̱ka’uyatenig okkahuehue’
yanika’. Oyda suhuigda moknopo̱e̱depo
onte’ti yan’nopo’korea’, onte’ti daka’
yanoknopo̱e̱po yan’nigpeonhuahuika’.
Nopo’koreahue’ e̱e̱’nayo e̱kpo̱e̱’ nige̱hue’
e̱e̱’te opudomeytaj on’huatiakapone.
Castiga a’magkaya’po on’huatiakapone.
Konig e̱kpo̱e̱’ nige̱hue’ e̱e̱’te huabereeri
on’tiakika’. Konigti do’taj e̱kpo̱e̱’
nige̱hue’ e̱e̱’te on’huatiakapone.
4 Sardis huakka’ jakyo opudomey
huaknopo̱e̱’eria suhue’ada
dakhuea’ kahue’ mo’i̱ka’uy. Do’taj
moknopo̱i̱ka’depo okbatikhue’ada
daka’ mo’nigpe̱i̱ka’nok yerenanada
bo’otika’po konig ’uru’nopo’da doere
on’noeonhuahuika’apo. 5 Kenomey
do’taj moknopoeonhuahuika’po
okbatikhue’ada
moknopoeonhuahuika’po
kenpa’ti okbatikhue’ada do’taj
mo’nigpeonhuahuika’po konig
huayakhue’ huaka’eri mo’e̱po
doere yereda yudtaj bo’otika’apo
doere mo’noeonhuahuika’apo.
Opudomeyendik Diosen
huanoeonhuahuika’ba’te e’timadoya’de’
o̱’e̱po Diosa diktihuekehue’ o̱’e̱a̱po.
Kenpa’ti Diosa e’pe̱e̱te Diosen
huata’moneri en’pe̱e̱te ‘Inomey do’hued
huaknopo̱e̱’eri o̱’ne.’ Ijbatia’pakapoy.

6 Diosen Nokiregea me’nopo’toenok
opudomey huaknopoe’eritaj do Cristoa
o’nona’nig aya’ada daka’ yan’pee’.”
Kenda Sardis huaknopoe’eritaj
yamanigmadoya’ Jesucristoa do’taj
Juantaj mena’uyne.

Filadelfia huakka’ jakyo huaknopoe’eritaj Juana o’manigmadoya’uyate.

7 Filadelfia huakka’ jakyo
huaknopoe’eri huairitaj
yamanigmadoya’: “Opudomeytaj
o’nona’po, do Diosenyo’da ijnignoikay.
Diostayo’da ijnigpeikay. Hueretda
Diosen Huasi’po ijjey. Konig David
huairi o’uyatenig konigti huairi ijjey.
Teyda mana’dik ijikay. Diosyo yagkud.
Dios Huairiensi’po mo’ene. Suhue’tada
ona’dik o’nene. Do’hua enade’te Diosyo
bakuddik mo’eapone. Nogomeytaj:
Tokudhue’dik o’nene. Diosensi’po ehue’
mo’ene. Ona’dik o’nene. Do’hua kenpa’
enade’te kudhue’dikda o’neapo. 8 Aya’da
opud bo’kika’nig ijnopoey. Do’taj
menhuatiakpo do’taj me’noknopoepo
Diosensi’po yaneti’. Opudomeytaj
o’nona’uyne. Diosyo kudhue’ yane’.
Be’api’ opudomeytaj onahue’dik mo’ene.
Suhue’da tey ee’pi’ do’taj kenpa’ti
do’hued huadak hua’ataj mo’nigpeika’.
Kenpa’ti Jesucristotaj yoknopoey.
Mo’batia’pakika’ne. 9 Diosen aratbut
o’ey. Suhue’ada nama’da oda’ika’.
Diosen hueret huaee’eri ehue’ o’ne.
Kenomey konig toto’en huanaba’
o’nepo toto’taj on’nigpeika’po
do’taj eknopoe’ta’ pakhue’ o’nepo
opudomey huaknopoe’eritaj
diga’ on’tierikika’. Nogoknayo do
ijpaknok kenomeya opudomeytaj
konig huairitaj hua’ikudate
bo’tihuadapone kenpa’ti opudomeytaj
di’ ijmaika’nig ijmanopoea’apoy.
10 Do’taj daka’ men’nigepo
mennigpeonhuahuika’. O’nona’uynok
opudomey daka’ mo’nigpeika’dene.
Konigepo kenoka’ aratbut huabada
pai’nanada on’nopo’eonhuahua’depo
opudomeytaj on’batioka’apone
kenpa’ti on’tihuapokapone. Menpa’ti
huereta’da huaknopoe’eri ya’neta’po
huereta’da huaknopoe’eri ehuepi’
ya’neta’po aya’tada pai’nanada
on’nopo’eanhuahua’apone. 11 Onte’ti
idada ijtiakapoy. Buttida hua’a daka’
oynayo moknopoepo do’taj di’ mo’epo
mo’nigpeika’ne. Okbatikhue’ada daka’
menoknopoe’. Do’taj o’noknopoepo
okbatikhue’ada do’taj di’ menika’.
Kenpa’ti okbatikhue’ada menigpeika’.
Kenda e’kika’nayo be’api’ o’nen
e’noeonhuahuika’taj oktiparathue’dik
me’neapone. 12 Aya’ada do’taj
me’noknopoeonhuahuika’po
okbatikhue’ada
me’noknopoeonhuahuika’po
konig toto’taj huayakhue’
huaka’eri mo’eapone. Diosere
ijmanoeanhuahuika’apoy.
Kenpa’da durugnanada Diosere
o’neonhuahuika’apo. Diosya’ be’api’
okbatohuahue’dik o’neapo. Diosensi’po
o’nika’ aya’ada on’nopoeapo. Huabo
Jerusalén Diosen huakka’ jak
kurudya’ o’huarakapo. Kenomey
toto’taj huayakhue’ huaka’eri Diosen
huabo jakyo Jerusalényo o’nika’
aya’ada on’nopoeapo. 13 Diosen
Nokiregea me’nopo’toepo o’nona’po
opudomey huaknopoe’eritaj do’hua
o’nona’nok aya’ada daka’ yan’pee’.”
Kenda Filadelfia huaknopoe’eritaj
yamanigmadoya’ Jesucristoa do’taj
Juantaj mena’uyne.

Laodicea huakka’ jakyo huaknopoe’eritaj Juana o’manigmadoya’uyate.

14 Laodicea huakka’ jakyo
huaknopoe’eri huairitaj
yamanigmadoya’: “Kenda ia’nig

ijka'apoy. Diosen hua'a buttida
ijmana'ikay. A'nennanada Diosere
ijjedepo aya'da bo'tiahuayika'nig
ijka'uy. Opudomeytaj kenda
o'nona'apone. 15,16 Aya'da bo'kika'nig
do'hua ijnopoey. Jesucristotaj daka'
ijnigpeikay nama'da boa'ika'nig'a
'urunanada nigpeehue' mo'ika'po
suhuignanada bo'pakpo do'taj suhuigda
on'nigpeika'ne konigepo opudomeytaj
e'ok ekenpa' e'ka'ta' ijpaknig'a.
17 Huakka'da o'matoey. Huakka'da
o'bae'uy. Nogiti pakhue' o'ey. Kenpa'ti
'uruda o'ey. Nama'da mo'nopoepo
boa'ika'nig'a. Diostaj dakteynopo'
ehue' mo'enok opudomeytaj be'api'
matinepahui'dik o'nepo Diosen
e'nopoika'nayo pai'nanada mo'ika'po
opudomey ekpobigonig mo'epo Diostaj
oknopoenkahue' mo'ika'ne. Kenpa'ti
konig Diosa opudomeytaj e'nigkika'ta'
o'pakika' kendakon oknopoenkahue'
mo'ika'po kenpa'ti Diostaj konig
'uruda yudtaj nigbaothue' e'ika'nig
Diostaj 'urunopo' ehue' mo'ika'ne.
18 Do'taj daka' menoknopoepo
dakteynopo'da yag'kika'. Konig
oroyeretaj diga'da e'tihuede'te 'uruda
oroyo' o'ika'. Konigti opud do'taj
yan'nopo'korea' onte'ti nama'da
nopoehue' yanika'. Daknopo'da
yag'kika'. Onte'ti daknopo'da do'taj
menoknopoika'. Do'taj durugnanada
mo'eapone. Konig yudtaj e'manbasa'
keregda o'ika' konigti 'urunopo'da
yag'kika'. 'Urunopo'da boka'po Diostaj
okbirahue' mo'eapone. Kenpa'ti
konig ekpotasedapa' onte'ti Diosen
daka' bo'tiahuayapone. Kenda Dios
e'nigka'ta' o'pakpo 'urunanada
moknopoeapone. 19 'Dakhuea' boka'ne,'
aya'tada di' ijmaepo ijmanikay.
Kenpa'ti kenomey kan'nopo'kore'po
castiga ijmagkikay. Konigepo diga'
yan'deretpakpo do'taj yan'nopo'korea'.
20 Ken konig opudomey huanopoya'da
do'taj e'dik o'nene ijbatia'pakapoy.
Men'peee'. Konig huabokerekapi'
opudomeyen jakyo on'tiakdepo
'Ijtiaki,' eade'te kentaj mo'peepo
mo'nigokhuike'po mo'bakuda'ika'. Ken
konig e'nopo'toika'ta' ijpaknok do'taj
me'de'ika'. Opudomeyere ijjika'apoy.
21 Okbatikhue'ada opudomey do'taj
moknopoeonhuahuika'po konig
toto'taj huayakhue' huagka'eri
mo'eapone. Doere kurudyo Diosen
huahuadte bo'huadikapone. Keyo
'urua'nanada mo'eapone. Do Diostaj
ijnigpeika'uy toto'taj huayakhue'
huagka'eri ijjje'uynok Diosa kurudyo
me'behuika'uyne. Kenere huairi ijjepo
ijhuadikay. Konigti opudomey toto'taj
huayakhue' huaka'eriomey doere huairi
kurudyo bo'huadikapone. 22 Diosen
Nokiregga me'nopo'toenok opudomeytaj
o'nona'po opudomey huaknopoe'eritaj
do'hua o'nona'nok aya'ada daka'
yan'peee'ika'." Kenda Laodicea
huaknopoe'eritaj yamanigmadoya'
Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Kurudya' Diostaj "Dios huadakda o'e. Aya'da o'ka'uyate." Huikudate on'tihuadpo veinticuatro huairitone'a on'batia'pakika'uyate. Kenda Juana o'peee'uyate.

4 1 Nogoka' kurudyo do ijmabopo
akbogpe ekhuike' ijtiahuay'uy.
A'nennada konig 'urua'nada trompeta
Cristoa 'utta'da do'taj Juantaj
mena'uyne. Onte'ti konigti mena'po:
—Iyo do'te behuatiak. Nogoknanada
konigti o'eapo o'tiahuay'ea'apone.
—Mena'uyne.
2 Ijhuiti ehue' Diosen Nokiregga
me'nopo'toe'uyne. Kurudyo konig
huairitone'en huahuad ijtiahuaymey.
Apag Dios kenteda o'huadika'. 3 Apag Dios
senogda konig jaspe 'uruda huid kenpa'ti
konig cornalina huidbed senogda
o'e, Apag Dios konig senognanada

o̱'i̱ka'. Nogyo̱ nogyo̱ huahuad
huaneg 'urunanada to̱gke' o̱'e̱. To̱gke'
senognanada konig esmeralda huid
senognada o̱'e̱. 4 Kenpa'ti Dios huairien
huahuad huatiokpe huaneg veinticuatro
huairitone' on'bahuadika'. Huairien
huahuadte huairitone' on'bahuadika'.
Yereda yudtaj on'otika'po oro
huakupetada e'ka' huakuot on'kuotika'.
5 Diosen huahuadya' o̱jbed o'hua'ika'
kenpa'ti 'utta'da konig kurud ea' doa
Juana ijpe̱e̱'uy. Diosen huakkurupen
Diosen siete Noki̱re̱g o̱'nika'po siete
huakjeytone'onig o'nokpakika'. 6 Dios
Huairien kuruteda konig huaduyda konig
vidrionig irida ijtiahuay'uy.

Kenpa'ti Apag Dios huahuad huaneg
cuatro huanoeonhuahuika'eri o̱'nepo,
hua̱so̱' huaneg huakpo on'to̱i̱ka'.
7 Huakkuruda huanoeonhuahuika'eri
konig apetpetonig o̱'e̱'uy. Bottaa'te
konig vacanig o̱'e̱'uy. Bapaa'te konig
huabokerekkokonig o̱'e̱'uy. Onte'ti
botta' bottaa'tea' konig huatoposi̱g
e'yorepa' o̱'e̱'uy. 8 Kenomey cuatro
huanoeonhuahuika'eri okajpe on'to̱e̱.
Nogtia nogtia huanoeonhuahuika'erien
seis okajpe on'to̱i̱ka'. Hua̱so̱' huaneg
huakpo on'to̱i̱ka'. Huanopo'yobeta'
huakpo on'to̱i̱ka'. Apag Diostaj
o'nona'ika'po:

Onnayo kenpa'da huadak i̱'i̱ka',
kenpa'da 'uruda i̱'i̱ka', Apag Dios.
Onnayo kenpa'da huadak i̱'i̱ka',
Apag Dios. Onnayo kenpa'da
'urunanada i̱'i̱ka', Apag Dios.
Dios Huairi i̱'e̱. Teynanada i'ika',
Dios. Aya'nanada ka'dik i̱'e̱.
A'nennada i'noeonhuahuika'uy.
Kenpa'ti oy i'noeonhuahuika'po.
Nogoknadakon
i'noeonhuahuika'apo,
Apag Dios. Kenda cuatro
huanoeonhuahuika'eria
o'nona'ika'po, batikhue'da
huame'noe sikyoere o'nona'ika'.

9,10 'Urunanada i̱'e̱ne, Dios.
Dakiti, Dios, o̱'na Dios Huairi i̱'e̱ne,
i'noeonhuahuika', Dios. Kenda onte'ti
onte'ti onpayo' e'nonade'te veinticuatro
huairitone' huikudate on'tibahuadpo
Dios Huairi huanegte huikudate
on'tibahuadpo oro huakupetada e'ka'
huakuot Diostaj on'yokpo, Diostaj
on'batadi'kea'po,

11 Dios Huairi i̱'e̱po kenpa'da
huadaknanada kenpa'da
'urunanada i̱'e̱po, onyo'da
teynanada i̱'e̱. Aya'ada kada'ike'.
Konige̱po aya'tada i'ka'uyate.
Konige̱po i'paknok aya'da
o̱'i̱ka', kenpa'ti i'pakpo aya'tada
i'ka'uyate. Kenda veinticuatro
huairitone' Huairi Diostaj
o'nona'ika'.

Beroba' kenpa'ti ovejasi'po Juana o'tiahuay'uyate.

5 1 Kenoka' beroba' e'korig Dios
Huairien huada'koba'pen
o'to̱e̱po beroba'ti̱o̱jpen kenpa'ti
huaki̱re̱gpen e'madoya' e̱e̱' ijtiahuay'uy.
Beroba'te sieteta' e'tiondapike'
o̱'e̱nok okkujhue'dik o̱'u̱y. 2 Diosen
huata'moneritaj ijtiahuay'uy.
Teynanada o̱'i̱ka'po,

—¿Be'a huadaknopo'nada ya̱'e̱.
Beroba' sieteta' e'tiondapike' okkujdik
ya̱'ne? ¿Beroba'taj kan'tiahuaye'po be'a
okkujdik ya̱'e̱? —Diosen huata'moneria
'utta'da o'mana'uy.

3 Ken beroba' be'api' nogtiapi'
okkujhue'dikda o̱'nuy. Kuruderi,
huadarieri soroktoeripi' en'uktada
kan'tiahuaye'po be'api' okkujhue'dik
o̱'nuy. Nogtiapi' okkujhue'dik o̱'nuy.
4 Konige̱po be'api' huadaknopo'nada
yanetpi' ijnopo̱e̱po beroba'taj okkujdikpi'
tiahuaydikpi' bahuahuayhue'da i̱je̱po
huakka'da ijhui'kuy.

5 —Nogi̱ti huikhue' ya̱e̱'. Judá
aratbut nogtida teyda huairi o̱'e̱po

konig León o̱'e̱po Huairi Daviden
adhuea' huayayo o̱'e̱po cruzte
huayakhue' mo'nigka'uyate. Kenpa'ti
e'bueyada o'noyhuadpo huayakhue'
mo'nigka'uyate. Konige̱po sieteta'
e'tiondapike' okkujdik o̱'e̱. Beroba'taj
tikujdik o̱'e̱. —Nogtiada huairitone'a
mena'uyne.
6 Onpapayo' Diosere kenpa'ti cuatro
huanoeonhuahuika'eri eretnopoyoda
kenpa'ti huairitone' eretnopoyo
ovejasi'ponig Jesús hua'ite o'boika'.
Kentaj ijtiahuay'uy. Oro'tehuapa'
o'nigarakuyate. Siroa e'tukka'en e'en'
o̱ki̱o̱gde' o̱'e̱po ovejasi'po huakute siete
huakupi kenpa'ti siete huakpo o̱'i̱ka'.
Siete huakpo Diosen Noki̱re̱g o̱'ne.
Diosen Noki̱re̱g huabada huadaribayo
ohua'e'ika'. Ke̱yo̱ aya'tada Diosa
o'tiahuaypo o'nopo̱i̱ka'. 7 Ovejasi'po
Diostaj o'huahua'depo ken beroba'
Diosen huada'koba'pen o'bae'uy.
8 Beroba' e'ma'to̱e̱de'te cuatro
huanoeonhuahuika'eri veinticuatro
huairitone'ere Ovejasi'potaj huikudate
on'tihuadpo aya'ada huairitone'a arpa
on'beta'po oro siropu' copa on'to̱e̱po,
copate kenda 'uru'hui̱e̱da o̱'e̱po Diostaj
huaknopo̱e̱'eria en'tiona'pakika'
kenda Diostehuapa' hui̱e̱da o̱'i̱ka'.
9,10 Huabodikda on'batadi'kea'po:
Jesucristo i̱'e̱. Dakhuea'
huaka'eria bo'arakuynok o̱'nen
mimia o'nigo̱ro̱kpo huakka'
aratbuttaj dakhuea' e'ka'
i'manopo'yarea'po o'bae'uy.
Nogda nogda aratbut, nogda
nog hua'a huaa'eri, nogda nogda
huakka' jak hua̱e̱'eri, nogda
nogda huadaribayo hua̱e̱'eritaj
o'baepo kenomeytaj Diosen
huairi kenpa'ti Diosen sacerdote
bo'yahuea'depo. Aya'tada
huadariyo on'mana'ika'apo
kenpa'ti on'ta'mona'ika'apo.
On'batadi'kea'uy.
11,12 Dios e̱'hua̱e̱'yo̱ cuatro
huanoeonhuahuika'eriere,
huairitone'ere huakka'nada millones
Diosen huata'moneri ijbatiahuaypo
kenpa'ti ijmape̱e̱mey,
Diosen Ovejasi'potaj
on'nigarakuyatenok ke'na
huairi teyda ka̱e̱'po, aya'tada
ta'mona'dik ka̱i̱ke'po, aya'da
ke'nenyo'da kabae'po aya'da
kanopo̱e̱'po, aya'tada teyda ka'dik
ka̱e̱'po, ke'nayo'da huadaknanada
o̱'e̱ kan'manbatia'pakike'po,
'urua'nanada o̱'e̱. Aya'ada
batia'pakdik o̱'nika'apo.
Aya'ada huata'moneria 'utta'da
o'da'nok kenda ijpe̱e̱'uy. 13 Dios
Ovejasi'poere kenpa'da huadakda
o̱'nika'. Dakiti. Ya̱'nona'ika'.
'Urunanada mo'e̱ne. Teynanada
mo'e̱ne. Ya̱'nona'ika'.
Diostaj kenpa'ti Ovejasi'potaj nogok
nogok yan'batia'pakonhuahuika'.
Kenda aya'da en'da'te, aya' Diosa
o'ka'uyatenig'a aya' kurudyo̱ hua̱e̱'eria
en'da'te, aya' huadariyo hua̱e̱'eria
en'da'te, aya' soroktoyo hua̱e̱'eria
en'da'te, aya' hua̱hue̱yo̱ hua̱e̱'eria
en'da'te, do'hua ijpe̱e̱'uy.
14 —Kenda ka̱i̱ke'. —Cuatro
huanoeonhuahuika'eria o'da'uy.
Kenpa'ti veinticuatro huairitone'
huikudate on'tibahuadpo, "Dios
'urua'nanada o̱'e̱. Kenpa'da
huadaknanada o'kika'. Dios
huanoeonhuahuika'eri o̱'e̱." O'da'uy.
Kenda veinticuatro huairitone'a o'da'uy.
Diostaj o'da'uy.

**Sieteta' e'tiondapike'
Ovejasi'poa okku'uy.**

6 1 Diosen Ovejasi'poa nogtida
e'tiondapik ekkujted ijtiahuay'uy.
Kenpa'ti:
—Yatiak. Yatiahuay'. Cuatro
huanoeonhuahuika'eria onokteteyo'

’utta’da eda’te konig kurud eapa’
’utta’da ena’te ijpe̱e̱’uy.
2 Yereda caballotaj ijtiahuaypo ke’na
caballote o’huadpo kumej o’to̱e̱po.
Huayakhue’ huaka’eri huakuot o’edepo
huayakhue’ e’ka’ta’ o’pakpo nogtaj
nogtaj Diosen taka’taj huayakhue’
ya’magkadhuahuika’apet. Kenda
ijtiahuay’uy.
3 Diosen Ovejasi’poa bottaa’
e’tiondapik ekkujde’te
—Yatiak. Yatiahuay’. Bottaa’
huanoeonhuahuika’eria ea’te ijpe̱e̱’uy.
4 Nogda caballo huabed o’hua’. Ke’na
caballote on’huadpo huaboro’ siroda
o’epo huadariere aratbut huayahuaya
en’manoeyanhuahuika’te huayahuaya
kan’barakike’po caballo huabedte
huahuaderitaj Diosa teyda ya̱’e̱a̱’apet.
5 Diosen Ovejasi’poa bapaa’
e’tiondapik ekkujde’te,
—Yatiak. Yatiahuay’. Bapaa’
huanoeonhuahuika’eria ea’te ijpe̱e̱’uy.
Caballo huasik ijtiahuay’uy. Ke’na
caballote on’huadpo huata’huahuay’ea’
huaba’a e’to̱e̱’ ijtiahuay’uy. 6 Botta’
botta’ huanoeonhuahuika’eriomeyen
huanopoya’ ea’te ijpe̱e̱po,
—Nogok sue’da aypo o̱’e̱a̱po.
Trigo nogkilotida huakka’teda
e̱e̱’te nogme’noetida e’baa’huapa
o̱’e̱nok. Bapa’ kilos cebadakid aypo
huakka’teda e̱e̱’te nogme’noetida
e’baa’huapa o̱’e̱nok. Hue̱ymey
olivotaj okteghue’ yane’. Kenpa’ti uva
hue̱ymeytaj okteghue’ yane’. Ijpe̱e̱’uy.
Olivo huada konig huasihuaj huaka’ o̱’e̱.
Uva huada konig vino huaka’ o̱’e̱.
7 Diosen Ovejasi’poa botta’ bottaa’
e’tiondapik ekkujde’te,
—Yatiak. Yatiahuay’. Botta’ bottaa’
huanoeonhuahuika’eria ea’te ijpe̱e̱’uy.
8 Caballo huaeykon ijtiahuay’uy.
Ke’na caballote en’huadte on’dikka’uy
Huamabueyika’apoeri. Ke’nenta’poyen
konig kubarakonig ijtiahuay’uy. Ke’na
o’paknok huakka’tada barakika’dik
ya̱’neapet. Aratbut nogtaj nogtaj
huayahuaya on’bahuadiaypo
yan’barakonhuahua’po huakka’da
yan’mabueyikapet. Kenpa’ti aypota’
yan’kusitokpo yan’mabueyikapet,
huakka’ on’madigpakpo huakka’nada
yan’mabueyikapet. Kenpa’ti
toyahuehue’dikda hua̱e̱’eria
huakka’tada ya’mabatiarakikapet.
9 Diosen Ovejasi’poa huabaniga̱’
e’tiondapik ekkujde’te aratbutkudaken
noki̱re̱gtaj ijbatiahuay’uy. Diostaj
’uhua e’nigbarakika’ kutopa o̱’i̱ka’.
Kutopatoyo aratbut noki̱re̱gtaj
ijbatiahuay’uy. Kenomeya̱ Diosen
hua’a on’manmadikika’uynig kenpa’ti
Diosensi’po Jesucristotaj yoknopo̱e̱
on’batia’pakika’nok kenomeytaj
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria on’barakuyate.
Kenomey huaknopo̱e̱’erien noki̱re̱gtaj
ijbatiahuay’uy.
10 —Kenpa’da huadaknanada
i̱’i̱ka’, Dios Huairi. Kenda ijka’apoy
ea’nayo i’kika’ne. ¿Huadariya’
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria oro’omeytaj
bo’arakuyne. Kenomeytaj menokata
castiga magka’dik ya̱’e̱a̱po? —’Utta’da
huaknopo̱e̱’erikudaken noki̱re̱ga̱
Diostaj o’nona’uy.
11 Ken yereda yudtaj huaok Diosa
o’bayokuy. Huaknopo̱e̱’erikudaktaj
o’bayokuy. “Nogi̱timon yan’nigi̱ka’.
Nogok nogomey huaknopo̱e̱’eri
huama’buy Jesucristotaj
huanigpe̱i̱ka’eritaj huehuea’ dakhuapa
kanakbarakene’ daka’da yan’nigunhua’.”
Diosa o’mana’uy.
12 Diosen Ovejasi’poa nogba’yo
e’ayhua’ e’tiondapik ekkujte doa
e’tiahuayde’te huadari diga̱’da
o̱’i̱ye̱ga̱ponig, konig sikda yudtanig
niokpo o’sikpakaponig, konig
mimia’da puug o’bedpakaponig
kenda ijtiahuaymey. 13 Kenpa’ti konig
huakka’da e’bapokte higuera huada

burada digạ'da on'dakotika', huakka'da
on'dakotika' ken konigti huakka' siokpo
kurudyạ' huadariyo o'bakotapetnig
kenda ijtiahuaymey. 14 Kenpa'ti beroba'
o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik
ọ'ịka' konigti kurud o'korigonpo
onte'ti tiahuayhue'dik yạ'ẹạpetnig
kenda ijtiahuaymey. Kenpa'ti aya'
huakupa nogyondakon yan'hua'apetnig,
aya' huạgkuta'mej nogyondakon
yan'hua'apetnig kenda ijtiahuaymey.
15 Aya'ada Diostaj on'me'pukpo huata'
a'tiokaya'po huakogyọ yan'ịrẹgapet
kenpa'ti sipana'kupatoyo yan'ịrẹgapet.
Gobierno huairi, huakupe huairi,
sorotataj huairi, huamata'moneri
huairi, huanaba'ere aya'ada
yan'ịrẹgapet. Huakupataj huidtone'taj
ona'po:
16 —Oro'omeytaj bo'tibuka' huidtone'.
Diostaj mokịrẹgạ'. Ovejasi'poa castiga
e'magka' mokịrẹgạ'. —Huakupataj
huidtone'eretaj yạ'nona'apet. Kenda
ijpẹẹmey kenpa'ti ijtiahuaymey.
17 Oy aya' dakhuea' huaka'eritaj
Diosa kenpa'da castiga ya'magka'apet.
Diostaj be'api' okmonhue'dik ọ'ne.

**Israel aratbuttaj
o'batimadoya'uy. Diosen aratbut
ọ'ne kan'matinopọịke'po
o'batimadoya'uy.**

7 1 Nogok botta' botta' Diosen
huata'moneritaj do Juan
ijbatiahuaymey. Huadariyo adyon
nogyon nogyon en'bote ijbatiahuaymey.
Bapoka huadarite bapokhue' yạẹ',
ẹ'pọgte bapokhue' yạẹ', kenpa'ti
ọhuẹyte bapokhue' yạẹ' Diosen
huata'moneria e'bapoktaj yạ'nona'apet.
2 Nog Diosen huata'moneritaj
ijtiahuaymey. Kẹyạ' niokpo ọrọkika'yen
o'tiakpo "In Diosensi'po ọ'ẹ,"
huatimadoya' o'totiak. Huatimadoya'
Dios huanoeonhuahuika'erien huadik
huaka' ọ'ẹ. Ke'na huata'moneria
'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta'
Diosen huata'moneri ene'te
'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta'
Diosen huata'moneritaj Diosa
o'bateypaka'denok ke'poda ọgka'dik
ka'nike'po, huadaritaj ẹ'pọgeretaj
ke'poda ọgka'dik ka'nike'po,
kenomeytaj 'utta'da o'mana'po,
3 —Huanoyte Diosen
huanigpẹịka'eritaj "In Diosensi'po ọ'ẹ,"
timadoyahued ẹẹ'ted ke'poda ọgkahue'
yane'. Huadaritaj ẹ'pọgtaj ọhuẹytapi'
ke'poda ọgkahue' yane'. —Botta'
botta' Diosen huata'moneritaj 'utta'da
ya'mana'apet.
4 Huanoyte "In Diosensi'po
ọ'ẹ," e'timadoya'de' inegạ'
o'batimadoya'e'uyatenig huadik
ijpẹẹ'uy. Ciento cuarenta y cuatro
mil aya'tada Israel aratbuttaj
o'batimadoya'e'uyate. 5 Doce mil
Judá aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.
Doce mil Rubén aratbuttaj
o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Gad
aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.
6 Doce mil Aser aratbuttaj
o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Neftalí
aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.
Doce mil Manasés aratbuttaj
o'batimadoya'e'uyate. 7 Doce mil
Simeón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.
Doce mil Leví aratbuttaj
o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Isacar
aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.
8 Doce mil Zabulón aratbuttaj
o'batimadoya'e'uyate. Doce mil José
aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.
Doce mil Benjamín aratbuttaj
o'batimadoya'e'uyate. Kenda ijpẹẹ'uy.

**Dios ẹ'huạẹ' huanegte
huakka'ada ọgkupopakpo
on'bopo yere yudtaj yan'otapet.**

9 Nogok kurudyọ Dios ẹ'huạẹ'
huanegte huakka'nada aratbuttaj
ijbatiahuaymey. Kenomey aya'

huadarierida huae̱'eri o̱'neme', aya' aratbutda nogerida o̱'neme', aya' nogpa'da huaa'pakeri o̱'neme', aya'ada Dioste Ovejasi'pote huakkurupen yan'batoboapetnig ijtiahuaymey. Huakka'nanada o̱'nenok madikahue'dik ya̱'neapet. Yudtaj yereyo' on'otpo konig yan'mato̱e̱apet. 10 Aya'ada 'utta'da o'dapo:

Oro'omeyen Dios o̱'e̱po
Dios Huairitaj aya'ada
nigpe̱i̱ka'dik o̱'ne. Dakhuea'
e'ka' huamanopo'yarea'eri
o̱'e̱po Ovejasi'poerea
huamanoeanhuahuika'eri o̱'e̱.
Ke'nayo'da dakhuea' huaka'eritaj
o'manopo'yarea'ika'. 'Utta'da
yada'apetnig.

11 Dios Huairi e̱'hua̱e̱' huanegte cuatro huanoeonhuahuika'eri kenpa'ti huairitone' o̱'nika'po. Huairitone' e'nahui̱ka' huaneg aya'ada Diosen huata'moneria on'tibopo Diostaj o'deretpakpo on'tihuedpo sorokyo o̱gkokbetpo yada'apet:

12 Kenda, Dios huadaknanada
o̱'i̱ka'. Ka'nonike'. Diosnayo
'urua'nanada o̱'i̱ka'. Ka'nonike'.
Diosnayo aya'da i'nopo̱e̱ne.
Ka'nonike'. Dakiti, Dios.
Ka'nonike'. Diosnayo
huadaknanada o̱'i̱ka'. Kanonike'.
Diosnayo teyda o̱'e̱po aya'da
ka'dik o̱'i̱ka'. Ka'nonike'.
Kenpa' ka'kike'. Yada'apetnig
ijtiahuaymey.

13 —¿Inomey yudtaj yereda e'baot o̱'nenig be'a ya̱'ne? ¿Meya̱' yan'tiakpo ya̱'ne? Huairitone'a nogtiada do'taj mename'ne. Do'taj Juantaj mename'ne.

14 —On i'nopo̱e̱ne, Huairi.
—Yona'mey.

—Inomey Diostaj moknopo̱e̱po pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Moknopo̱e̱po okbatikhue' o̱'nepo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Diosensi'po konig ovejasi'po o'manigbuey'uynok kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'uyate. Dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'uyate. 'Urunopoa' o'magka'uyate. 15 Konige̱po Diosyo o̱'nika'po, huame'noe sikyoere okbatikhue'ada on'nigpe̱i̱ka'po Diosen jakyo kente Dios o̱'i̱ka' on'nigpe̱i̱ka'. Dios kenomeyere o̱'i̱ka'po o'batioka'ika'. 16 Onte'ti pai'da kusitokhue'da o̱'neonhuahuika'apo. Onte'ti "Diga̱' maymaya̱' ijjay." Ahue' o̱'neonhuahuika'apo. Onte'ti niokpoa kenomeytaj diga̱'da batita'tehue' o̱'eonhuahuika'apo. Onte'ti diga̱'da 'ukpakhue' o̱'neonhuahuika'apo. 17 Diosen Ovejasi'po Jesúsa Diosere onteteyo' kenomeytaj daka' o'batiokadhuahuika'po konig ovejasi'potaj o'mato̱e̱'onhuahuika'po konig e'manoeanhuahuika' hue̱'e̱y sipajyo o'batohua'ika'. Kenpa'ti Diosa kenomeyen huakpota̱'hue̱ o'baktihueyke'apo. Onte'ti suhue' ehue'da o̱'neonhuahuika'apo.
—Huairitone'a nogtiada mename'ne.

Sietea' e'tiondapik ekkujde'te oro siropuya' e'bakpak 'uru'hui̱e̱da Diostaj o'tibehuikuyate.

8 1 Ovejasi'poa beroba' sietea' e'tiondapik ekkujde'te konig ijhue'mon konig una hora pokhue' sigpi' a'pakhue'da o̱'nepo kurudyo̱ Diosya'. 2 Siete Diosen huata'moneri Diosere o̱'nepo Diosen huakkurute en'mabote ijbatiahuaymey. Diosa siete trompeta ya'bayokapetnig. 3 Kenta' nogtida Diosen huata'moneri ya'tiakapet. 'Uhua Diostaj huanigmahui̱ga̱' kutopate o'tibopo oro sirobaeg huakka' 'uru'hui̱e̱da huasihuaj e'nigbakpaka' o'edepo ya'tohua'apet. Nog oro kutopate Dios huakkurute 'uru'hui̱e̱da Diostaj ya'nigbakpakapet. Diosen huaknopo̱e̱'eriomey e'nigtiona'pakte

kenokti ’uru’huiẽda ya’nigbakpakapet.
4 Ken oro sirobaeg Diosen
huata’moneri o’bapadpo, ’uru’huiẽda
o’nigbakpaka’po ’uru’huiẽda ẽ’sihui’
Diosyo ya’nigbehuikika’apet. Diosen
huaknopõẽ’eri on’tiona’pakpo konig
’uru’huiẽda Diosyo e’tiona’pakhuiẽkon
ya’nigbehuikika’apet. 5 Nogok Diosen
huata’moneri oro sirobaeg o’tõẽpo
’uhua huanigarak kutopaya’ ta’ak
e’nigbakpak o’etupo oro sirobaeg
o’tihuedã’po huadariyo kẽyã’ castiga
huamagka’ ta’ak ya’enapet. ’Utta’da
kurud yaa’apet. ’Utta’da bapoka eapa’
yaa’apet. Kenpa’ti digã’da yã’õjbedapet.
Huadariakon yã’ĩyĩgãpet. Kenda
ijtiahuaymey.

Siete trompeta yaa’apet.

6 Ken siete Diosen huata’moneri
siete trompeta on’bapadpo huabogte
a’toka’deya’po on’tõẽpo.
7 Diosen nogtia’da huata’moneri
trompetate e’mogde’te huadarite
huabada õrẽ’okda ya’batikotapet.
Huadarite huabada ta’ak e’bakpak
mimionokpared kurudyã’
ya’batikotapet. Huadaritaj huakka’tada
ya’bakpakapet, huakhuaraka’ huadari
ya’meyapet. Kenpa’ti huakhuaraka’tion
õhuẽytaj ya’meyapet. Kenpa’ti
huakhuaraka’ mirẽbakon ya’meyapet.
8 Diosen huata’moneri nogãkon botaa’
trompetate e’mogde’te huakupatone’a
o’bakpakpo ẽ’põgtone’taj e’tienpa’
ya’tikotapet. E’tikotde’te bapaa’tea’
ẽ’põg huẽ’ẽy mimida yã’ẽãpet. 9 Ẽ’põgyõ
huãẽ’eri huakka’nanada bapaa’tea’
ya’mabueyapet. Huakka’nanada
bapaa’tea’ barcotone’ ya’batakotapet.
10 Diosen huata’moneri nogãkon
bapaa’tea’ trompetate e’mogde’te
huaboro’ siokpoada kurudyã’
ya’batikotapet. Digã’da o’bakpakpo
huadarite ya’batikotapet. Nogyõ
nogyõ nog huãhuẽ nog huãhuẽyõ
ya’batikotapet. Konig bapaa’tea’
huãhuẽte huẽ’ẽy enhuipoika’yo
ya’batikotapet. 11 Kenda huaboro’
siokpo o’dikka’ Ajenjo. Ajenjo
pai’nanada huaean õ’ẽ. Huakka’da
huãhuẽ kenpa’ti poso huẽ’ẽy pai’da
õ’eandenok huakka’da aratbut
yan’mabueyapet.
12 Diosen huata’moneri nogãkon
botta’ bottaa’kon trompetate
e’mogde’te huakhuaraka’ niokpotaj
puugtaj siokpotaj dakhuea’ õgka’nok
huakhuaraka’ puug huakhuaraka’
siokpo huakhuaraka’ niokpo
yasikon’apet. Konigẽpo huame’noe
sikkĩrẽgmon sue’da ya’ta’tika’apet.
Sikkĩrẽgmon sikyokon yã’ẽãpet. Kenda
ijtiahuaymey.
13 Kurudyõ eretnopoyo konig
e’yore’te nog Diosen huata’moneritaj
ijtiahuaypo kenpa’ti ijpẽẽmey. ’Utta’da
oa’po:
—Ee’... dakhuea’ huaka’eri pai’nanada
yã’neapet. Dakhuea’da o’manigẽãpo.
Nog bapa’ Diosen huata’moneria
a’ti trompetate e’mogde’te digã’da
pai’nanada yan’nopo’ẽãpet. Diosen
huata’moneria ’utta’da oame’.

9 1 Nogãkon huabanigãã’ Diosen
huata’moneri trompetate
e’mogde’te Diosen huata’moneri
siokponig huadariyo e’kotte
ijtiahuaymey. Sorokkogyõ adteda
dakhuea’ huaka’erikudakenbayo
huakhuike’ llave ya’eapet. 2 Sorokkogyõ
dakhuea’ huaka’erikudakenbayo
yakhuike’apet. Ekhuikede’te huakka’
ẽ’sĩhuĩ’sikda õ’õrõkika’po, konig
huaboro’nanada ta’ak huakka’da
ẽ’sĩhuĩ’sikda õ’ẽpo kurudtaj
sikkĩrẽgnada yã’ẽã’apet. Niokpotakon
sikkĩrẽgmon sue’da ya’ta’teapet.
3 Ẽ’sĩhuĩyã’ tegkeresonig digã’da
o’bahua’po huadaribayo nogyon
nogyon yan’bahua’apet. Kenpa’ti
tegkeres konig to’tid digã’da

o’bahuekika’ konigtikon tegkeres
yan’bahuekapet. 4 “Huadarite
mirẽtaj huakpiburataj õhuẽytapi’
dakhuea’ õgkahue’ yane’ti’. Diosen
õ’ẽ e’timadoya’ ehue’ ẽ’huãẽ’tayo’da
digã’ yamagkati’.” Tegkerestaj
Diosen huata’moneria ya’mana’apet.
5 Huabanigã’ puuga’ tiriodhuahuika’dik
yã’neonhuahuika’apet.
Mabueyahue’dikada yaka’apet.
Konig to’tid digã’da o’bahuekika’
konigti kenomey tegkeresa digã’da
yan’bahuekonhuahuika’apet. Kenda
ijtiahuaymey. 6 Kenoka’ tegkeresa
konig to’tid digda o’bahuekpo
e’bahuekonhuahua’te aratbut e’bueyta’
e’eretpakada bueyhue’dik õ’neapo.

7 Tegkeresonigtaj ijtiahuaymey. Konig
yã’ẽãpetnig ijmanbatia’pakapoy. Konig
caballos taka’taj a’bahuahua’deya’po
daka’ yabakka’apet. Konig a’barakya’po
o’bahuahua’po ken huatioka’
on’otpo konig oro huakuot o’kuotpo,
tegkeres ẽ’ẽãda aratbutkokonig
õ’ẽpo 8 tegkeresenkuhuij konig
ettone’kuhuijonig õ’ẽpo, kenpa’ti
hua’id apetpetidonig õ’ẽpo, 9 huãsõ’taj
o’tiokka’po, siropẽg o’beta’po okaa
’utta’da oa’. Konig carro caballoa
o’oroapo o’totokpo taka’taj a’barakya’po
ĩdada o’huahua’po carro’i’a ’utta’da
oa’, konigti tegkeres okaa ’utta’da
yaa’apet. 10 Konig to’tid huãsig’ã
digã’da bahuekdik õ’ẽpo aratbuttaj
digda mayã’dik õ’ẽpo huabanigã’
puug digda mayanhuahua’dik
yã’ẽãpet. 11 Sorokkogyõ dakhuea’
huaka’erikudaken huata’moneri huairi
tegkeresen huairikon õ’ẽpo, Hebreoen
hua’a o’dikka’ Abadón. Griegoen hua’a
o’dikka’ Apolión. Ke’na huabarakeri
õ’ĩka’.

12 Huakkuruda dakhuea’ huaka’eri
pai’nanada on’manopo’ẽdepo, onte’ti
botaa’ pai’nanada yan’manopo’ẽãpet.
Ijtiahuaymey.

13 Ken, Diosen huata’moneri nogbayo
e’ayhua’ trompetate o’mog’uy. Oro
kutopa Dios ẽ’huãẽ’yõ o’huadpo botta’
botta’ huakupi ehua’nopoya’ ea’pak
ijpẽẽmey.

14 —Huaboro’huẽda Eufrateste
botta’ botta’ Diosen huata’moneritaj
e’matinukue’taj kan’hua’epo yabatikuj.
—Nogbayo e’ayhua’ huata’moneritaj
Diosa ona’uy. Nogbayo e’ayhua’a
huata’moneria trompeta o’tõẽ’uy.

15 Ken botta’ botta’ Diosen
huata’moneri huakka’tada huadariyo
aratbuttaj huakhuaraka’ kan’barake’po
ya’batikujde’apet. E’barak horataj,
e’barak huame’noetaj, e’barak
puugtaj, e’barak huabayoktaj
on’nigẽ’onhuahua’de’uyate. 16 Botta’
botta’ Diosen huata’monerien sorotataj
caballote on’bahuadpo huakka’nanada
yã’neapet. Sorotataj caballote
on’bahuadpo doscientos millones
yã’neapet, kenda ijpẽẽmey.

17 Huakka’nanada caballote sorotataj
en’bahuadte ijbatiahuaymey. Konig
õ’eme’nig o’nonbatia’pakapone:
Sorotataj caballote on’bahuadpo
sirokusibega huakãgkata’ on’tiokika’po,
sirokusibeg nogpa’ nogpa’ ẽ’tĩhuĩt
huabeda kihuea eyakon õ’ẽme’.
Caballoenku konig apetpetkuonig
õ’ẽpo caballokittaya’ ta’akonig
yã’õrõkapet. Ẽ’sĩhuĩ’ere yã’õrõkapet.
Kenpa’ti a’matĩhuĩtõg’onig juknanada
yã’õrõkapet. 18 Konig castiga
o’magka’po caballokittaya’ ta’akonig
õ’õrõkpo o’mameypo, ẽ’sĩhuĩẽre
a’matĩhuĩtõg’ereanig aratbuttaj
castiga o’magka’po huakka’nanada
on’mameypo yan’mabueyapet.
Aratbut huadariyo huakhuaraka’
yan’mabueyapet. 19 Caballokittaa
barakdik yã’neapet. Caballo
huãhuẽpaakon barakdik yã’neapet.
Huãhuẽpa bihuionig õ’ẽpo huakua
huabueya’da digã’ maboke’dik yã’neapet.

20 Nogomeytajnayo caballoa barakhue'
ee'tada Diostaj e'nopo'korea'ta'
pakhue'da ya'neapet. Kenpa'da dakhuea'
ogkika'po batikhue' ya'neapet. Toto'taj
diga'da on'pakika'po batikhue' ya'neapet.
Oro diosa' e'ketka' o'deretpakika'po
batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti nog dios
e'ketka' plata e'ka', siro eytada e'ka',
'uru huid dios e'ketka', hueymey'en dios
e'ketka' nama'da o'deretpakika'nig'a dios
e'ketka' noehue' ee'tada tiahuayhue'dik
ee'tada peehue'dik ee'tada
hua'ehue'dikpi' ee'tada yan'pakika'apet.
21 Kenpa'ti kenomeyakon on'huadiaypo
on'barakika'po e'nopo'korea'ta' pakhue'
o'nepo. Kenpa'ti tidig e'magka'ta'
o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Nogta
nogta e'bakdejta' o'deretpakpo batikhue'
ya'neapet. Kenpa'ti yan'bereika'apet.
Kenda ijtiahuaymey.

Diosen huata'moneria
beroba'si'po ya'bapadapet.
Kenda Juana o'tiahuayuyate.

10 1 Kenoka' nog Diosen
huata'moneritaj ijtiahuaymey.
Teynanada o'epo kurudya' o'huarakpo,
konig 'uru e'sihui'a e'otonig o'epo
kenpa'ti ke'nenkute togke' o'bopo.
Konig niokpo ke'nenkok eynanada
ya'eapet. Kenpa'ti ke'nen huabopi
konig ta'ak e'bakpak oknonig ya'eapet.
Ken konig Diosen huata'moneria ee'te
ijtiahuaymey. 2 Beroba'si'po e'bokhuike'
o'bapadpo, huada'ko'ipen e'pogte
o'bopo, ope'to'ipen huadarite ya'boapet.
3 Diosen huata'moneria 'utta'nanada
o'okoy'uy. Konig apetpet 'utta'nanada
e'huikpa' ke'na ya'okoy'apet.
E'okoyde'te sieteaa' kuruda
'utta'nanada yaa'apet. 4 Kenoka' sieteaa'
kurud ea'te huaboa'da a'madoyay'
e'nopoete kurudya' Diostaj ijpeemey:
—Kenda sieteaa' kuruda ea'te soatayo'
yadiktoe' madoyahue' yae'. —Diosa
mename'ne.
5 Kenpa' enade'te ke'na Diosen
huata'moneri e'pogte huadarite
o'ibopo kurudyo Diostaj huada'kopen
o'ba'tepo 6 buttida ijjay. Diosa do'taj
me'peene. Dios o'noeonhuahuika'apo.
Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj
huadaritaj e'pogtaj o'ka'uyate. Aya'da
kurudyo huae' Diosa o'ka'uyate. Aya'da
huadariyo huae' Diosa o'ka'uyate.
E'pogyo aya' huae' o'ka'uyate. Buttida
ijjay. Diosa kenda o'nopoe.
—Nogiti ijhue' nigehue'dik
mo'eapone. Ida o'eapo. 7 A'ti sieteaa'
Diosen huata'moneri huaboa'
trompetate e'mogde'te kenda
ijka'apoy Diosen huanigpeika'eri
e'eada huamanbatia'pakeritaj
Diosa o'mana'uyatenig kenda Diosa
ijka'deapoy. Konig soatayo' Diosa
e'nopoe' kenda nopoehue' o'nika'uynig.
Kenda a'ti Diosa o'ka'deapo. —Diosen
huata'moneria mename'ne.
8 Kurudya' Diosa ena'te onte'ti
ijpeepo,
—Diosen huata'moneri ken e'pogte
huadaritere o'ibonigtaj yahuahua'.
Ke'nenba'te beroba' e'bokhuike'
o'toenig yabae'. —Mename'ne.
9 Diosen huata'moneritaj ijhuahua'po,
"Beroba'si'po beyok," yona'mey.
—Ine yabape'. Huakittaya' setda
konig ay'moro'noea' i'nounapone.
Dakda o'ea' i'nopoeapone.
Hua'aypoya'nayo pai'da o'eapo. Diosen
castigaba' o'e i'nopoeapone. —Diosen
huata'moneria mename'ne.
10 Ken, beroba'si'po ijba'epo
ijbapemey. Huakittaya' setda konig
ay'moro'noea' ijnounmey. Ijyekdepo
hua'aypoya' pai'nada ijnoeatomey.
11 —Huakka'nada aratbut, nogda
nogda huadaribayo huae'eri, nogda
nogda hua'a huaa'pakeri, huadaribayo
gobierno huairikon konig o'eapo
onte'ti manbatia'pakdik i'ene. —Diosen
huata'moneria mename'ne.

Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj o'manigmadoya'uyate.

11 [1]Kenoka' jak huadik huẽypi menpiyokme'.
—Yahuahua'. Diosen jakyo huahuahua'. Diosen jaktaj yadikti'. Kenpa'ti kutopataj yadikti'. Jakyo menigã' Diostaj on'nigtiona'pakika' yamadikati'. [2]Jak kurute nog aratbut ĩka'dik õ'neapo. Kenta' kurutenayo tidikahue' yãẽ'. Esoeria Diosen huakka' jak Jerusaléntaj on'barakonhuahua'apo. Dakhuea' on'magkadhuahua'apo. Cuarenta y dos puug aya' me'noeda on'magkadhuahua'apo. [3]Do'taj Diostaj mentia'pake'po botta' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy. Jerusalén huãẽ'eritaj ijmata'mona'apoy. Mil doscientos sesenta huame'noe do'taj botta' huamanbatia'pakeria mentia'pakonhue'po ijmata'mona'apoy. Konig pai'da huãẽ'erien yudtaj konig saco yudtaj on'otonhuahua'apo.
—Diosa mename'ne.
[4]Inomey botta' huamanbatia'pakeri konig botta' olivo huẽymey õ'ne. Konig botta' huakjey Diosen on'manopoeanhuahuika'po. Inomey botta' huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokĩrẽgã o'manopo'tõẽpo Dios Huairitaj on'manbatia'pakonhuahuika'apo. [5]Kenomey Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj be'api' dakhuea' e'magka'ta' e'paknayo dahuea' a'magkaya'po huãẽ'eritaj on'mahuĩgapo. Huamanbatia'pakeri huakittaya' ta'ak õ'õrõka'po kenomeyen taka'taj kenpa'da on'mahuĩgapo. Ken konigã yan'mabueyapet. [6]Kenoka' Diostaj on'manbatia'pakonhuahua'po, Diosa botta' huamanbatia'pakeritaj o'bateypaka'ika'apo Diostaj en'manbatia'pakonhuahua'te kurudtaj yakhuik ena'nayo huihue'dik õ'unhuahua'apo. Kenpa'ti e'paknayo huẽ'ẽytaj mimiakon yahuea'dik õ'nea'apo. Kenpa'ti huadarieri aratbuttaj nogda nogda pai'da manopoẽ'ika'dik õ'nea'apo. Ke'poda castiga magka'dik õ'neapo. Menokapi' on'pakpo magkika'dik õ'neapo. [7]Ken on'manbatia'pakonhuahua'depo en'kuhuitde'te. Ke'na toyahuugkahue' huãẽ'erionig huiyokda õ'ẽpo sorokkogyã' adteda dakhuea' huaka'erikudakenbaya' o'matĩõrõkdepo. Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj a'barakya'po o'magka'po o'barakapo. [8]Jerusalényõ huakka' jakyo dagte Diosen huamanbatia'pakeri e'bueysõ' on'huedonhua'apo. Kenda huakka' jakyo aratbut dakhuea' huakka'eri õ'nika'po, Diostaj pakhue' õ'nepo konigti Sodoma huakka' jakyo dakhuea' huaka'eri õ'nuyate. Kenpa'ti konigti Egiptobayo dakhuea' huaka'eri õ'nuyate. Kẽyõ Jerusalényõ e'bueysõ' on'huedonhua'apo. Ken konigti huakka' jakya'tion oro'omeyen Huairia cruzte mo'nigbuey'uyate. [9]Botta' huamanbatia'pakeritaj e'barakde'te bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete huakka'nanada aratbut e'bueysõ'taj on'sõ'tiahuayonhua'po nogbayo nogbayo huãẽ'eri nog hua'a nog hua'a huatõẽ'eri huakka'nanada on'sõ'tiahuayonhua'apo. "Bakubarakkahue' yane'." On'mana'apo. [10]Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj huakka' aratbut e'pẽẽta' pakhue' õ'nika'po. Botta'a bueyhued õ'nepoed Diostaj on'manbatia'pakika'po aratbuttaj pai'da on'manopo'ẽãgkika'nok nogok en'bueyde'te dakhuea' huakka'eria huakka'da on'durugpakatu'apo. Huayahuaya katetehue' on'bayokeapo. [11]Bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete e'bueysõ' en'huedonhua'de'te Diosen Nokĩrẽgã o'manopo'tõẽpo

o'manoyhuada̱'apo. Hua'ite on'boapo.
Kentaj huakka'nanada on'tiahuayapo.
On'tiahuaydepo huakka'nanada
on'mamididapo. 12 Nogok kenomeya̱
botta' huamanbatia'pakeria kurudya̱'
on'pe̱e̱po,
—I̱yo̱ yan'tiak. Kutayo yan'behuik.
Ena'te on'pe̱e̱po.
Ken on'pe̱e̱depo kurudyo̱ e̱'si̱huiyo̱
en'behuikte kenomeyen taka'a
yan'batiahuaya'apet. 13 En'behuikte
huadari diga̱'da o̱'i̱ye̱gapo. Jerusalényo̱
huakka' judío aratbut sorok jakyo
ene'te o'mahue̱kpo o'manbetapo. Sorok
jak huakka' konig nog huakhuaraka'
diez jaktion o'mahue̱kapo. E̱'i̱ye̱gte
siete mil aratbut huakka' jakyo
hua̱e̱'eri yan'mabueyapet. Nogomeya̱
huakka'ada on'me'pukpo "Dios kurudyo̱
hua̱e̱'eri huadakda o̱'e̱. Teynanada o̱'e̱."
On'batia'pakapo.
14 Botaa'tea' dakhuea' huaka'eri
pai'nanada on'nopo'e̱de a'timon
bapaa'tea'kon pai'nanada on'nopo'e̱a̱po.

Siete'a trompetate o'mogapo.

15 Siete'a Diosen huata'moneria
trompetate e'moge'te ijpe̱e̱mey. 'Utta'da
kurudya̱' ea' ijpe̱e̱po:
Oro'omeyen Dios Huairi
ke'nen Cristoere huakhuairi
o̱'nedepo Diosayo'da kenpa'da
huairi o̱'eonhuahuika'po
o'mana'onhuahuika'apo. Kenda
ijpe̱e̱mey.
16 Diosen huakkurute huairi huahuadte
on'huadika'po veinticuatro huatone'
huairia on'huadika'po Diostaj
on'tihuedpo o'deretpakpo 17 o'nona'po,
Dakiti Dios Huairi. Teyda i̱'e̱ne,
Dios. Aya'da ka'dik i̱'e̱ne.
Aya'enda huairi i̱'i̱ka'. A'nennada
i̱'i̱ka'uyate. Oyda kenpa'ti i̱'i̱ka'.
Nogokkon i̱'i̱ka'apo. Huaboa'da
konig teynada i̱'e̱po aya'tada
teyda i'manika'apo. 18 Ontaj diga̱'
bo'huadiayika'uyne. Huakka'ada
nogbaya' nogbaya' hua̱e̱'eria
diga̱' bo'huadiay'uynig'a
oynayo on Dios i̱'e̱po dakhuea'
huaka'eriomeytaj diga̱'
i'bahuadiaypo e'bueyomeyeretaj
castiga i'magka'apone. Kenpa'ti
oynayo o̱'nen huanigpe̱i̱ka'eri,
kenomey o̱'nen hua'a daka'
on'manbatia'pakika'uy,
kenomeytaj 'urua'da dakhuapa
i'bayokapone. Kenpa'ti kenomey
ontayo'da aya'da on'nigpe̱e̱po
o̱gkika'uy. Kenpa'ti o̱'nendiktaj
huakka' on'pakuynok 'urua'da
dakhuapa i'bayokapone.
Huasi'potaj huatone'eretaj
huanaba'taj huairitaj 'urua'da
dakhuapa i'bayokapone.
Kenpa'ti huaboa'da aratbuttaj
dakhuea'da huaka'eriomeytaj
kenpa'da i'barakapone.
19 Kenoka' kurudyo̱ Diosen
jak okhuikepo, "Kenda do'hued
Israel aratbuttaj ijka'apoy," Diosa
o'mana'uynig kenda e'madoyade'
huaenokteg caja'poyo Diosen jakyo
on'tiahuaypo ken en'tiahuayde'te
o̱'o̱jbedpo, kuruda ya'aapet kenokti
huadari ya̱'i̱ye̱gapet kenpa'ti o̱re̱'
ya'kotapet. Kenda ijtiahuaymey.

Ettone'taj kenpa'ti huamayu̱e̱keri bihuitone'taj kurudyo̱ Juana o'tiahuay'uyate.

12 1 Kurudyo̱ ka'tihuay:
Ettone' eyda konig niokpo
o̱'e̱po, konig puugte o'bopo, doce
siokpo konig huakuot ya'kuotapet.
2 Bogdakhue' o̱'e̱po o'si'popakpo
pai'da o'nopo'e̱po ya'sagkia'eapet.
3 Kurudyo̱ onte'ti ka'tihuay: Huabed
huamayu̱e̱keri bihuitone' ya̱'e̱a̱pet.
Sieteku diez huakupi ya̱'e̱a̱pet.
Sietekute siete huairi huakuot
ya'kuotapet. 4 Hua̱hue̱pa'a kurudya̱'

huakka’tada siokpotaj o’batotokpo
siokpo huakhuaraka’ o’batotokpo
huadariyo ya’maenapet. Ettone’kokpen
huamayu̱e̱keri bihuitonea
yakboapet. E̱’yo̱bede̱te yo̱bedtaj
a’yu̱e̱kya’po yakboapet. 5 Ken ettone’a̱
huabokereksi’po yasi’popakapet.
Ke’na huasi’poa aratbuttaj nogba
nogbayo aratbut huairitaj aya’tada
teyda ya’mana’ika’apet. Konig
siropa o’bapadpo teya’nanada
ya’mananhuahuika’apet. Huasi’potaj
o’etupo Diosyo ya’tobehuikapet. 6 Ta’ba
bahue’ e̱e̱’yo̱ kenpa’ti aratbut bahue’
e̱e̱’yo̱ kenteyo ettone’a̱ yakhua’apet.
Ke̱yo̱ aypopi’ hue̱’e̱ypi’ katepi’ kabae’po
Diosa huakkuruteda ya’nigka’apet. Ke̱yo̱
mil doscientos sesenta huame’noe aypo
ya’beyokika’apet.

7 Kenoka’ kurudya̱’ on’barakpo,
Diosen huata’moneri huairi Miguel
o̱’e̱po Miguelen huata’moneriere
diga̱’da on’barakpo huamayu̱e̱keri
bihuitone’taj diga̱’da on’barakpo,
huamayu̱e̱keri bihuitone’en
huata’moneritakon yan’barakapetnig
kenda ijtiahuaymey. 8 Huamayu̱e̱keri
bihuitonea menpa’ huayakhue’
magkahue’dik o’maepo kurudya̱’
okbahua’dik ya̱’neapet. 9 Ken
konig huamayu̱e̱keri bihuitone’taj
yan’maenapet. Kurudya̱’ yan’maenapet.
Ke’na a’neneri bihuitone’ konogda
o’dikka’ toto’ kenpa’ti Satanás. Ke’na
huadarieri aratbuttaj aya’tada dakhuea’
ka̱gke’po nama’da o’manika’. Ke’nen
huata’moneritaj kenpa’ti kentaj
huadariyo yan’maenapet. Kenda
ijtiahuaymey.

10 A’timon kurudya̱’ ’utta’da ea’
ijpe̱e̱mey:
—“Dakhuea’da o̱gkika’.” Oro’omeyen
huama’buy noga̱ huaknopo̱e̱’eritaj
o’batia’pakpo toto’a Diostaj
o’bahuaa’ika’. Huame’noe kenpa’ti
sikyo o’bahuaa’ika’. Kurudya̱’
kentaj o’nendenok oy aya’ada
huaknopo̱e̱’eriomey Diostaj
on’nopo’yaredepo, oy Diosa
teynanada o̱’e̱po ke’nen taka’tone’taj
diga̱’ o’magka’depo, oy Dios
Huairiyo’da ke’nen Cristoere aya’
hua̱e̱’eritaj o’mana’ika’apo. Kenpa’ti
oro’omey huaknopo̱e̱’eri Diosensi’po
o̱’e̱ne. 11 Huakka’ada Jesucristoen
huaknopo̱e̱’eri e’bueyta’ me’pukhue’
o̱’nika’. Diosa e’paknayo bueydik
o̱’e̱y, on’nopo̱e̱po kenpa’ti konige̱po
Jesucristo Diosen Ovejasi’poa
o’manigbuey’uyate, ke’nen mimi
mo’nighua’uy, o’noknopo̱e̱’nok
kenpa’ti “Jesucristoen huaknopo̱e̱’eri
o̱’e̱y.” On’batia’pakika’po nama’da
huaa’eri toto’taj huayakhue’
o̱gkika’. 12 Kurud kenpa’ti kuruderi
kan’durugpakike’. Huadariyo
kenpa’ti e̱’po̱gyo̱ hua̱e̱’eri ke’poda
pai’da mo’nopo’eonhuahuika’aponok
toto’a opudomeytaj diga̱da
mogkadhuahua’apone. Opudomeytaj
on’huahuarakdenok sue’da ijhue’mon
magkadhua’dik i̱jje̱a̱poy o’nopo̱e̱po
diga̱’nanada bo’huadiayapet. Kenda
ijpe̱e̱mey.

13 “Kurudya̱’ me’endene.”
Huamayu̱e̱keri bihuitone’a
o’nopo̱e̱depo ettone’taj ya’tahua’apet.
Ke’na ettone’ o’si’popakuynigtaj
ya’tahua’apet. 14 Bihuitone’taj bidteda
okmondik ka̱e̱’ konig aratbut bahue’
e̱’i̱ka’yo ta’ba ehue’ e̱’i̱ka’yo kabode’po
konig hua’dik ka̱e̱’po ettone’taj
si̱gtone’ botta’ okajpetone’ ya’yokapet.
Ke̱ya̱’ aypo o’baudhuahua’apo.
Bapa’ huabayok e’tionpok aypo
o’baudhuahua’apo. 15 Hue̱kurua
ettone’taj kaoye’po kata’kotepo
bihuitone’a konig hue̱kurutone’
huakittaya’ ya’hue̱o̱ro̱ka’apet.
16 Ettone’taj soroka o’tihuapokpo
konig sorok okhuikepo ettone’taj
ta’kotahue’ ka̱e̱’po hue̱kurutone’

sorokyo yakhuẹkudapet. 17 Konigẹpo
huamayụẹkeri bihuitone'a ettone'taj
digạ'da o'huadiaypo nog huasi'po
ettone'en huayayotaj ya'bahuahua'apet.
A'barakya'po ya'bahuahua'apet.
Kenomey ettone'en huayayo Diosen
hua'a on'nigpẹịka'po kenpa'ti
Jesucristotaj o'noknopọẹpo, "Jesucristo
Diosen Huasi'po ọ'ẹ." On'batia'pakika'.
Kenomeytaj toto'a a'barakya'po
ya'bahuahua'apet.

**Botta' monstruo huiyoknanada
huạẹ'eritone'taj ijtiahuaymey.**

13 1 Ẹ'pọg kuhuadte do Juan
ijbopo huiyoknanada
huạẹ'eritone' ẹ'pọgyạ' e'ọrọkte
ijtiahuaymey. Siete huaku kenpa'ti
diez huakupi ọ'ẹpo, aya' huakupi
konig gobierno huairien huakuot
o'otpo kenpa'ti huakute Diostaj
tạhuịrịgdika'da e'timadoya' ọ'ẹme'.
2 Ke'na huiyoknanada huạẹ'eritone'
konig apetpettone'onig ọ'ẹpo hua'i
konig ahuadtone'ionig ọ'ẹpo kenpa'ti
huakitta' konig león teynanada ọ'ẹme'.
Ijtiahuaymey. Huamayụẹkeri bihuitone'
toto' ọ'ẹpo ke'na huiyoknanada
huạẹ'eritone'taj o'teypaka'po kentaj
gobierno huairitone'onig yạ'ẹạ'apet.
Kenpa'ti huiyokda huamana'eri
kạịke'po huamayụẹkeria bihuitone'a
yạ'ẹạ'apet. 3 Huiyoknanada
huạẹ'eritone' nogkutida e'kuhuek
ọ'ẹme' e'bueyayada ya'yareapet.
Huiyoknanada huạẹ'eritone' o'yarenok
"kenpihuay" aya'ada nogbaya' nogbaya'
huạẹ'eria yada'apet. Huiyoknanada
huạẹ'eritone'taj yan'nigpẹịka'apet.
4 Huamayụẹkeri bihuitone'a
huiyoknanada huạẹ'eritone'taj huairi
kạẹ'po o'teypaka'nok huadariyo
huabada aya'ada huamayụẹkeri
bihuitone'taj yạ'deretpakapet. Kenpa'ti
huiyoknanada huạẹ'eritone'taj
o'deretpakpo,
—In huiyoknanada huạẹ'eritone' bepi'
konigti ehue'dik ọ'ẹpo teynanada ọ'ẹ.
Kentaj be'api' huayakhue' ọgkahue'dik
ọ'ne. —Kenda aya'ada ya'da'apet.
5 Huamayụẹkeri bihuitone'a o'paknok
huiyoknanada huạẹ'eritone'a Diostaj
dakhuea'da ya'huaa'apet. Huakhuairida
ịjjẹy, Diosda ịjjẹy, o'mana'po Diostaj
ya'tidi'keapet. Kenpa'ti huamayụẹkeri
bihuitone'a o'paknok cuarenta y
dos puugte aya'tada teyda mana'dik
yạ'ịka'apet. 6 Kenda yaa'apet kenpa'ti
yaka'apet. Diostaj dakhuea'da
o'huaa'po Diosen huadiktaj o'tidi'kepo
Diosenba kurudyọ ehue'da ọ'ẹ, kenpa'ti
Diosere aratbuttaj dakhue'da ọ'ne,
ya'bahuaa'apet. 7 Diosen aratbut
huaknopọẹ'eritaj digạ' magka'dik
yạ'ẹạpet. Huayakhue' yamagka'apet.
Kenpa'ti aya'tada aratbuttaj aya'tada
huadaribayo huạẹ'eritaj, aya'tada
nogda nogda hua'a huaa'eritaj kenpa'ti
aya'tada huadaribayo huairitaj teyda
mana'dik yạ'ẹạpet. 8 A'nennada
Dios ọ'ịka'uyate. Huadari kahued
ẹẹ'te aya' Diostaj huaknopọẹ'eri
Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dios
o'manopọẹdepo kenomeyendik
Diosen huanoeonhuahuikaba'te
o'manigmadoya'uyate. Kenomey
huanoeonhuahuika'eria Jesucristotaj
huaknopọẹ'eria huiyoknanada
huạẹ'eritaj pakhue' ọ'nepo. Kentaj
nigpẹẹhue' yạ'neapet. Nogomey,
aya'ada nogyọ nogyọ huadariya'
huiyoknanada huạẹ'eritaj huakka'da
on'pakpo yan'nigpẹẹạpet.
9 Kenda opudomeytaj o'nona'apone,
kenda daka' yan'pẹẹ'. 10 Be'api'
a'bakudạya'po opudomeytaj
e'batohua'nayo kenpa'ti nogok
kentakon a'bakudạya'po
on'batohua'apo. Nogok siroa
opudomeytaj e'araknayo kenpa'ti
nogok kentakon siroation
on'barakika'apo. Konigẹpo

opudomey Diostaj moknopo̱e̱po,
Diosen mo'e̱po, opudomeyen
taka'taj Diosa castiga ya'magka'apet.
Opudomeyanayo castiga magkahue'dik
mo'i̱ka'ne. Diostaj daka' e̱kpo̱e̱'
yan'nigunhuahuika' kenpa'ti daka'
yanoknopounhuahuika'.
11 Nogok nog huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'taj ijtiahuaymey. Sorokya̱'
ya̱'o̱ro̱kapet. Konig ovejasi'po botta'
huakupi o̱'i̱ka'nig konig huamayue̱keri
bihuitone' huiyokada eapa'tion
yaa'apet. 12 Huakkuruda huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' meyo̱hue'da o̱'e̱po konig
huakkuru huiyoknanada hua̱e̱'eritone'
huiyokda mana'dik ya̱'i̱ka'apet. Ke'na
konigti kenpa'ti huiyokda manika'dik
ya̱'e̱a̱pet. O'mana'po, "Ken huakkuru
huiyoknanada hua̱e̱'eritone' e'kuhuek
o̱'e̱po bueydik e̱'e̱a̱da ya'noyhuadapet.
Kentaj eretpakdik ya̱'nepo
yan'nigpe̱i̱ka'." Aya'tada huadari
hua̱e̱'eritaj huiyokda ya'mana'apet.
13 Kenpa'ti kenda konig aratbuta
kahue'dik o̱'nika'nig yaka'apet.
Aratbut kentaj kanoknopo̱e̱'po
konig 'urua'da konig tiahuayhued
o̱'nika'uy ya'manigkika'apet.
Aratbut en'tiahuayte huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'a kurudya̱' ta'ak
e'bakpaktone' ya'manigkoteapet.
14 Huakkuru huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' e'tiahuayada kenda
aratbuta kahue'dik o̱'nika'nig
'urunanada o'ka'po aratbuttaj
engaña ya'magka'apet. Huakkuru
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj
konigso̱a̱'tion dios ya̱gketka'.
Ya'mana'apet. Kenda huakkuru
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj siro
e'kuhuek o̱'e̱po bueydik e̱'e̱a̱da
ya'noyhuadapet. 15 Huakkuru
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'a nog
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj
yateypaka'apetnok e'ketka'taj
ya'noea'apet. E'ketka'taj pakhue'
hua̱e̱'eritaj ke'nada ya'barakapet.
16 Huaba' da'kobapen huanoytapi'
aratbut aya'tada ontojyo' e̱e̱'pi'
huaboro' e̱e̱'pi' huakka' huamato̱e̱'eri
e̱e̱'pi' pai'da hua̱e̱'eri e̱e̱'pi' huanaba'
e̱e̱'pi' huanaba' ehue' e̱e̱'pi' aya'tada
yabatidoyae'ti' ya'mana'apet.
17 Aya'ada huaba'tapi' huanoytapi'
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'endik
en'tidoya'nayo katepi' bae'dik
ya̱'neapet kenpa'ti katepi' bayokdik
ya̱'neapet. Huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'dik tidoyahue' e̱e̱'nayo
katepi' baehue'dik ya̱'neapet kenpa'ti
katepi' bayokhue'dik ya̱'neapet. 18 Daka'
yan'nopo̱e̱'. E'nopoenka'ta' e'paknayo
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'en
numerodiktaj daka' yan'nopo̱e̱po.
Huabokerekdikonig o̱'e̱. Seiscientos
sesenta y seis huadik o̱'i̱ka'.

Ciento cuarenta y cuatro mil aratbuta yan'batadi'kea'apet.

14 1 Nogok onte'ti ijmabopo, ote'
Siónte Diosen Ovejasi'po
o'bopo kenere ciento cuarenta y cuatro
mil aratbut Cristoen huaknopo̱e̱'eri
o̱'nepo aya'ada huanoyte Ovejasi'poen
huadik kenpa'ti Huaojendikere
e'timadoya' kenda ya̱'e̱a̱petnig
ijtiahuaymey. 2 Kenoka' a'ti kurudya̱'
konig ea' ijpe̱e̱mey. Konig huakka'
hua̱hue̱ hue̱kuru utta'da eapa', konig
kurud 'utta'da eapa' kenpa'ti 'urua'da
konig huakka' arpas 'urua'da música
e̱gka' ijpe̱e̱mey. 3 Dios eretnopote e̱e̱'te,
cuatro hua̱e̱'eri Dios e̱'i̱ka' huanegte
ene'te, veinticuatro huairitone'
e'nika' huaneg huakkurute o̱'nepo
huakkurute ciento cuarenta y cuatro
mila̱ aratbuta on'batadi'kea'po
kenomeya̱yo'da kenda e'batadi'kea'
nopo̱e̱'dik ya̱'neapet. Huadarieri
aratbut e̱'ne'tada kenomeytaj Diosa
dakhuea' e'ka' yamanopo'yarea'apet.
4 Inomey ciento cuarenta y cuatro mil

Jesucristoen 'uruyo' huaknopo̱e̱'eri
o̱'nepo konig nogen hua̱to̱e̱'taj
bakdejhue' hua̱e̱'eri o̱'nepo konig
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱gkika' konig
kahue' o̱'nika'po huadaknanada
o̱'nika'po katepi' Diosen Ovejasi'po
o'manika' kenda on'nigpe̱i̱ka'po.
Huakkuruda Diosa kenomeytaj
o'baeapo, konig huakkurueri Diosen
o'tamaeapo kenpa'ti Ovejasi'poen
o'tamaeapo. Dakhuea' huaka'eriomey
e̱'ne'tada o'manopo'yarea'uyate. 5 Da
ahue' o̱'nika'uyate. Diostaj daka'
on'nigpe̱i̱ka'po Diostaj 'uru'nopo'da
on'nigkika'uyate.

Diosen bapa' huata'monerien hua'a Juana o'mape̱e̱'uyate.

6 Kurudnopoyo nog Diosen
huata'moneritaj okajte e'bodte
ijtiahuaymey. Huadari nogyo̱ nogyo̱
hua̱e̱'eritaj kenpa'ti nogbayo nogbayo
gobierno hua̱e̱'eritaj, nogda nogda
aratbuttaj, nogda nogda hua'a
huaa'pakeritaj, nogda nogda huakka'
jakyo hua̱e̱'eritaj dakhuea' e'ka'
a'manopo'yareaya'po huadak hua'a
a'manaya'po yabahuahua'apet.
7 —Diostaj yanokme'pukpo
yan'nigpe̱i̱ka' "Hueretda Dios
i̱'e̱ne." "Teynanada Huairi i̱'e̱ne,
Dios." Ya̱'nona'ika'. Konige̱po
oy Diosa huadaka' huaka'eritaj
o'baktie'ea'apo kenpa'ti castiga
a'magkaya'po dakhuea' huaka'eritaj
huata' o'baktie'ea'apo. Diosa aya'tada
o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj
e̱'po̱gtakon o'ka'uyate. 'Urua'da hue̱'e̱y
sipataj sorokya̱' o̱'oro̱kika'nig kenpa'ti
'uruda hue̱'e̱y o'ka'uyate. Kentaj
Diostaj yaderetpakika' kenpa'ti dakiti
yan'tiona'pakika'. —Ke'na huakkuruda
Diosen huata'moneria 'utta'da
ya'mana'apet.
8 Nog huata'moneria kente'ti
o'tatiakpo,
—Babilonia huakka' jakmon o̱'e̱po
huakka'nanada aratbut o̱'nepo
nog aratbut nogbayo nogbayo
huabada aya'tada nama'da e'ka'
yan'manopo̱e̱a'ika'apet. Hua̱so̱'a̱da
e'eretpak kika'dik mo'e̱ne. Nogtaj
nogtaj bakdeika'dik mo'e̱ne. Nama'da
kenda yan'manopo̱e̱a̱'ika'apet.
Konige̱po huaboro' Babilonia
kenpa'da o'mahui̱gde Diosen castiga
e'magka' o'mahui̱gde. —Ke'na Diosen
huata'moneria yaa'apet.
9 Konoga̱dakon Diosen huata'moneri
kente'ti o'tatiakdepo,
—Huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj
be'api' en'pakika'nayo huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' e'ketka'taj en'pakika'nayo
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'dik
huanoyte huaba'tepi' "be'tidoya'."
ena'nayo 10 Diosen huata'moneri
on'tiahuaypo kenpa'ti Diosen
Ovejasi'po o'tiahuaypo Diosa
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'en
huaeretpakeritaj diga̱' o'bahuadiaypo
diga̱'da castiga o'magkadhuahuika'apo
konig ta'ak azufreere
o'mabakpakadhuahuika'apo. 11 Nogok
nogok batikhue'ada pai'nanada
on'nopo'eonhuahuika'apo. Sigpi'
yareatuhue' o̱'neonhuahuika'apo,
kenpa'da pai'nanada
on'nopo'eonhuahuika'apo,
huame'noe sikyoere pai'nanada
yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenomey
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj
o'deretpakpo kenpa'ti huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' e'ketka'taj o'deretpakpo
kenpa'ti ke'nendik huanoyte huaba'tepi'
e'tidoya'de' o̱'nepo pai'nanada
yan'nopo'eonhuahuika'apet. 12 Konige̱po
Diosen aratbut Diostaj on'nigpe̱i̱ka'po
Jesústaj o'noknopo̱i̱ka'po daka'
kan'nigunhuahuike'po. —Bapa'tea'
Diosen huata'moneria 'utta'da yaa'apet.
13 Ken kurudya̱' do'taj ena'te
ijpe̱e̱mey.

—“Oy kenpa’ti nogok aya’ada Huairi Jesucristotaj o’noknopo̱e̱po on’bueydepo durugda ya̱’neapet.” Yamadoya’. “Dapita’ Diostaj huanigkadhuahuika’eriomey ya’nokmapi̱e̱’onhuahuika’apet. Kenda Diostaj on’nigkadhuahuika’nigtaj Diosa okkahuehue’ o’maeapo.” Diosen Noki̱re̱ga̱ ea’te ijpe̱e̱mey.

Ta’baya’ aypo e’taboyogte on’totiakika’ konigti huadariya’ Diosa ke’nen huabaktie’ea’eritaj o’baeapo. Kenpa’ti konig aratbut uvas e’boyogte sirosi’poa o’nogkupoktegika’ kenpa’ti uva huada on’sapaika’ konigti huadariyo Diosa aya’ dakhuea’ huaka’eritaj castiga ya’magka’apet.

14 Onte’ti ijtiahuaypo yereda e̱’si̱hui̱te ya’huadapetnig. Huabokerek konig Diosen Huasi’po ya’huadapet. Oro sirotaj e’ka’ huairied huakuot e’kuotte kenpa’ti igku’etda siroenpi e’bapadte ijtiahuaymey. 15 Dios huana’pak jakya’ nog Diosen huata’moneri o’o̱ro̱kdepo “Siroenpia ta’bayo aypotaj ya̱gkupoktega̱’po yamagkupaya’. Huadariyo aypo konig o’boyogdenok.” Ken huata’moneria ’utta’da yana’apet. Diosen Huasi’po e̱’si̱hui̱te e’huadte yana’apet.

16 Ken Diosen Huasi’po konig siroenpia aypotaj o̱gkupoktega̱’po o’baea’po huadariyo ke’nen huabaktie’ea’eri e̱’hua̱e̱’taj ya’bae’apet.

17 Ken, nog Diosen huata’moneri Dios huana’pak jakya’ o̱’o̱ro̱konpo ke’nakon igku’etda siroenpi o’to̱e̱po. 18 Diostaj e’nigmahui̱g kutopaya’ noga̱ Diosen huata’moneri o̱’o̱ro̱konpo. Ke’na huamamey ta’ak huairia ona’po,

—Uva e’boyog o̱’e̱nok siroenpia uvas huadariyo yamagkupoktega’. —’Utta’da yana’apet. Nog Diosen huata’moneria siroenpi e’to̱e̱taj yana’apet.

19 In konig huadari hua̱e̱’eri dakhuea’ huaka’eritaj Diosa castiga o’magka’apo. Uvas konig dakhuea’ huaka’eri o̱’ne. Diosa huadariyo aya’da uvas o’magkupoktega̱’apo. O’magkupoktega̱’depo huaboro’kogyo on’togpo kenta’ o’batuga̱’apo. Konig aratbuta uva on’tuga̱’ika’ konigti dakhuea’ huaka’eritaj Diosa castiga ya’magka’apet. 20 Huakka’ jak adpen ken konig ya’batuga̱’apet. Castiga o’magka’apo. Huakka’nanada on’mabueypo huakka’nanada mimi ya̱’e̱a̱pet, odnanada konig caballo eakitta̱e̱’te mimia odnanada ya̱’e̱a̱pet. Kenpa’ti bidteda konig hua̱hue̱ mimi ya̱’hue̱hua’apet, konig trescientos kilómetros ya̱’hue̱hua’apet.

Siete Diosen huata’moneria sietea kene’hua̱ya̱’ ke’poda castiga yan’magka’apetnig Juana o’tiahuayme’.

15 1 Onte’ti kurudyo̱ ’uruda o̱’e̱nok ijtomepu’kepo ijtiahuaymey. Diosen huata’moneria kene’hua̱ya̱’ sietea’ nogpa’ nogpa’ ke’poda castiga e’magkapo’te ijtiahuaymey. Diosa diga̱’ o’bahuadiaypo castiga o’magka’depo aya’da ya’dakea’apet.

2 Nogdakon ijtiahuaymey. Konig ’urunanada e̱’po̱g irinada konig vidrionigere ta’akonigere ijtiahuaymey. Huiyoknanada hua̱e̱’eritone’taj kenpa’ti ke’nen e’ketka’taj huakka’ada, nigpe̱e̱hue’ o̱’nika’po kenpa’ti ke’nendik timadoyahue’ o̱’nepo irinada e̱’po̱g okta’bogpeirite on’mabopo arpas on’to̱e̱po Diostaj yan’batadi’kea’apet. Diosen arpas Diosa e’bayok yan’to̱e̱a̱pet. 3 Diosen huanigpe̱i̱ka’eri Moisésen e’batadi’kea’ kenpa’ti Ovejasi’poen e’batadi’kea’ on’batadi’kea’po:

Kenpihuay, ’urua’nanada i’ka’uyate, Dios. Konig huaboroa’da i’ka’uyate. Aya’da i’ka’uyatenig

’urua’nanada o̱’e̱, Dios Huairi.
Dios Huairia aya’da ka’dik i̱’e̱po
teynanada i̱’e̱. O̱’nen hua’a
buttida o̱’i̱ka’. O̱’nen hua’a
butukda o̱’i̱ka’, Dios Huairi.
Nogbayo nogbayo hua̱e̱’erien
Huairi i̱’eonhuahuika’. 4 Dapita’
aya’anada ontaj okme’pukdik
mo’e̱ne, Huairi. Dapi’ Dios
huadaknanada o̱’e̱ aya’ada
ontaj tia’pakdik mo’e̱ne, Huairi.
Onyo’da huadaknada i̱’i̱ka’ne.
Onyo’da kenpa’da ’urunanada
i̱’i̱ka’ne. Konige̱po nogba
nogbayo hua̱e̱’eri yan’batiakapet.
Diostaj huikudate
on’tibahuadpo o’deretpakpo
’uruda Dios i̱’unhuahuika’,
ya̱’nona’apet. Huakka’ada
e̱’po̱g oktabogpete on’mabopo
yan’batadi’kea’apetnig
ijtiahuaymey.

5 Nogdakon ijtiahuaypo kurudyo̱
Dios kente e̱’i̱ka’ konig Diosen jakyo
adkorepen Moisésen huidpe̱gta’ diez
hua’a e’mana’ o̱’i̱ka’ konig ekhuike’te
jakyoda ijtiahuaymey. 6 Ke̱ya̱’ jakya’
siete Diosen huata’moneri sietea’
nogpa’ nogpa’ ke’poda castiga
yan’magka’deapet. ’Uru yudtaj on’otpo
yereda kenpa’ti senogda yudtaj on’otpo
kenpa’ti orobijso̱’daktone’tada e’ka’
huaka̱gkate e̱’ti̱e̱’ on’otpo. 7 Botta’
botta’ huanoe’eri Diosere onteteyo’
o̱’nika’po nogtiada ya’bayokeapet.
Siete Diosen huata’moneritaj copa
orotada e’ka’ ya’bayoke’apet. Siete copa
orotada e’ka’ ya’bayokeapet. Siete copa
dakhuapa dakhuea’ o̱gka’deika’nigtaj
Dios huanoeonhuahuika’eria diga̱’da
o’bahuadiaypo castiga diga̱’da
ya’magka’apet. 8 Dios eynanada o̱’e̱po
senognanada o̱’e̱po teynanada o̱’e̱po
Diosen jak kurudyo̱ Dios o̱’i̱ka’nok
konig huakka’ e̱’si̱hui̱’ o̱’e̱nok aratbutpi’
be’api’ kudhue’dik ya̱’neapet. Diosen
sietea huata’moneri nogpa’ nogpa’
ke’poda castiga dakhuapa magkahued
e̱’ne’ted Diosen jakyo be’api’
kudhue’dik ya̱’neapet.

Siete copa orotada e’ka’ dakhuapa dakhuea’ o̱gka’deika’nigtaj Diosa diga̱’da o’bahuadiaynok sietea Diosen huata’moneria dakhuea’ huaka’eritaj castiga ya’magka’apet.

16 1 Diosen jakya’ ’utta’da
ea’ ijpe̱e̱mey. Diosen siete
huata’moneritaj o’mana’po,
—Konig huadariyo siete copa
dakhuapa castiga e’magka’ yanoypo
do’hued hua’ate castiga yan’magka’.
—Diosa ya’mana’apetnig ijpe̱e̱mey.
2 Diosen huata’moneri huakkuruda
o’hua’po huadariyo copate yadoyapet.
Huadariyo Diosen hua’ate castiga
ya’magka’apet. Aratbut huiyoknanada
hua̱e̱’eritone’dik e’tidoya’de’ kenpa’ti
huiyoknanada hua̱e̱’eritone’ e’ketka’taj
o’deretpakika’nok huasi’dak diga̱’da
on’setpo, dignada yan’batiriapet
kenpa’ti pa̱gda ya̱’neapet.
3 Diosen huata’moneria kenta’
noga̱kon e̱’po̱gyo̱ copate o̱doypo,
e̱’po̱gyo̱ konig Diosen hua’ate castiga
o’magka’po, e̱’po̱g hue̱’e̱y e’bueyen
mimida yan’maeanapet. Aya’da e̱’po̱gyo̱
hua̱hue̱yo̱ huanoe’eri yan’mabueyapet.
4 Diosen huata’moneri noga̱kon
bapaa’ hua̱hue̱yo̱ kenpa’ti kente
hue̱’e̱y sorokya̱’ enhuipoika’yo copate
o̱doypo hua̱hue̱ kenpa’ti hue̱’e̱y mimida
yan’maeanapet. 5 Kenokati nog Diosen
huata’moneritaj ijpe̱e̱po, ke’na hua̱hue̱
huamato̱e̱’eri o̱’i̱ka’uyate.
—Castiga i’magka’po kenda
castiga magka’dik i̱’i̱ka’po, huadakda
i’ka’ne, Huairi. Dios Huairi i̱’e̱po,
kenpa’da huadaknanada i̱’e̱po,
oy i̱’i̱ka’po, kenpa’ti a’nennada
i̱’i̱ka’uyate. 6 O̱’nen huanigpe̱i̱ka’eritaj
on’barakuyatenok kenpa’ti o̱’nen

buttida hua'a huamanbatia'pakeritaj
on'barakuyatenok kenomeytaj
siroa yan'baarakapet. Dakhuea'da
on'magka'nok mimi huakka'
on'ọrọkpo yan'mabueyapet. —Diosen
huata'moneria kenda yaa'apetnig
ijpẹẹmey.
7 Diostaj huanigmahuị̱g kutopaya'
ea'te ijpẹẹmey:
—Teynanada Dios ị̱'ẹne. Aya'da
ka'dik ị̱'ẹne, Dios Huairi. Buttida
i'mana'ika'po, butuknanada i'kika'po
castiga i'magka'dene. Kenda Diosen
huanigmahuị̱g kutopaya' ea' ijpẹẹmey.
8 Diosen huata'moneri nogạ̱kon botta'
botta'a niokpote castiga copate ọdoypo
niokpotaj Diosa ukda ya'eanapetnok
aratbuttaj digạ̱'da kabatita'te'po
mameydik kạ̱jẹpo 9 aya'tada
o'batita'tepo huạ̱sọ' e'mameytada
nopo'koreahue' ọ'nepo, "'Uruda ị̱'ẹne."
Diostaj onahue' yạ̱'neapet. Diostaj
yan'tidike'apet. Ken Diosa sietea'a'
ke'poda castiga magka'dik yạ̱'ẹạ̱pet.
10 Diosen huata'moneri nogạ̱dakon
huabanigạ̱'a' huiyoknanada
huạ̱ẹ'eritone'yo copate yan'doyapet.
Dios Huairia ka'poda castiga
o'magka'po, huiyoknanada
huạ̱ẹ'eritone'en huanigpẹ̱ị̱ka'eriomey
sikkị̱rẹgyọ ọ'nepo pai'nanada
on'nopo'ẹpo huakka'nanada digạ̱'da
e'tiriada 11 nopo'koreahue' ọ'nepo
huadig dakhuea'da yạ̱g'kika'apet.
Digạ̱'da on'tiripo kenpa'ti huasi'dak
on'basetpo Diostaj on'huadiaypo
yan'tidike'apet.
12 Nog Diosen huata'moneriakon
seisa Eufrates huaboro' huạ̱hue̱yọ
copate yandoyapet. Niokpo e'ọrọkyen
gobierno huairi yan'batiakapet.
Sorotataere yan'batiakapet. Huaboro'
huạ̱hue̱ kanoktege'po ya'manigạ̱ị̱tapet.
Konig dag ẹẹ'te oktegdik yạ̱'neapet.
13 Ken, huamayue̱keri bihuitone'
huakittaya' dakhue' nokị̱rẹgda
yạ̱'ọrọkapet. Huiyoknanada
huạ̱ẹ'eritone' huakittaya' nog dakhue'
nokị̱rẹgda yạ̱'ọrọkapet. Nama'da
huamanbatia'pakerien huakittaya'
dakhue' nokị̱rẹgda yạ̱'ọrọkapet. Bapa'
dakhue' nokị̱rẹg konig huạ̱huạ̱nig
o'norọkpo ke'na engaña huamagka'
yan'huapet. Kenda ijtiahuaymey.
14 Dakhue' nokị̱rẹg konig toto'
nokị̱rẹyạ̱ engaña a'magkaya'po
'urua' yạ̱g'kika'apet yan'bayarea'apet.
Nogyon nogyon on'bahua'po
kan'batiarake'po gobierno huairi
sorotataere yan'bakupopaka'apet.
Diosnayo teynanada ọ'ẹpo aya'da ka'dik
ọ'ị̱ka'. Kenme'noe Diosenme'noete
aya'nada yan'batiaraka'apet.
15 "Yan'pẹẹ'. Ẹkpọẹ' nigẹhue' ẹẹ'te
huabereeri a'bereya'po on'tiakika'.
Konigti aratbuta ẹkpọẹ' nigẹhue' ẹẹ'te
ijtiakapoy. Ke'na ẹkpọẹ' on'nigị̱ka'
durugnada yạ̱'neapet. Kenpa'ti konig
yudtaj daka'da mo'tọị̱ka'nig konigti
do'taj moknopọẹpo mo'nigpẹị̱ka'po
okbatikhue'da moknopọẹpo do'a
e'huatiakte durugda mo'ẹạ̱pet. Do
e'tiakde'te yudtaj othue' ẹ'ẹonig
mo'ẹpo ehue' ọ'neapone. Kenpa'ti
okbirahue'dik ọ'neapone." Jesucristoa
o'uyate. 16 Ken Armagedónyo gobierno
huairitaj yan'bakupopaka'apet.
Kan'batiarake'po dakhue' nokị̱rẹgạ̱
yan'bakupopaka'apet. Armagedón
hebreoen hua'adik ọ'ẹ.
17 Kene'huạ̱yạ̱' Diosen huata'moneri
sietea' copate kurudyạ̱' yadoyapet.
—Aya'da kenda o'dakea'de.
—Huạ̱'enbaya'da Diosa 'utta'da yaa'apet.
18 Ken huakka' ọjbed ọ'ẹpo, 'utta'da
o'adpo, kenpa'ti kurudakon yaa'apet.
Menoka' huạ̱ẹhuepa' huadari digạ̱'da
ọ'ị̱yẹgpo, 'utta'da yạ̱'ị̱yẹgapet. 19 Huakka'
jak huaboro'nanada ẹẹ'tada bapata'
ya'posaka'apet. Nogyọ nogyọ nog
huadaribayo nog huadaribayo huakka'
jak o'mahue̱kpo ya'basakapet. Kenpa'ti

huakka' jak Babilonia, huaboro'nanada
Babilonia, huakka'da dakhuea'
huaka'eri on'maetaj Diosa o'noponpo
diga̱'da o'bahuadiaypo diga̱'da castiga
ya'magka'apet. 20 Kenpa'ti diga̱' castiga
o'magka'po e̱'po̱gte hua̱gkuta'mej
e̱'i̱kada ya'titikonapet. Kenpa'ti
castiga e̱gkade'te huakupa e̱'i̱kada
yatitikonapet. 21 Kurudya̱' huaboro'da
o̱re̱' ya'bakahua'apet. Orognanada
o̱'e̱po nogtida cuarenta kilos ya̱'e̱apet.
Aratbut e̱e̱'yo̱ o'batikotnok aratbuta
Diostaj yan'tidike'apet. Ke'ponadakon
Diosa castiga ya'magka'apetnig kenda
ijtiahuaymey.

Ettone' huabakdejeri huairi e̱e̱'tada kentaj castiga ya'magka'apet.

17 1 Diosen huata'moneri siete
o̱'nepo, siete copa on'to̱e̱po,
do'taj nogtiada behuatiakpo,
—Yatiak. Diosa ettone' huabakdejeri
huairitaj castiga e'magka' o'tiahuayay'.
Ettone' huabakdejeri huairi Babilonia
huakka' jak konig e̱'po̱gte e'huado̱nig
konig huairitone' o̱'nika'. 2 Ken
ettone' huabakdejeri huairi huakka'
huadaribayo gobierno huairiere
konig on'bakdejika'nig dakhuea'
o̱gkika'po, konigti aya'ada huadaribayo
hua̱e̱'eria diga̱'da on'bakdejika'nig
e'anig dakhuea'da o̱gkika'. —Diosen
huata'moneria mename'ne.
3 Ken Diosen Noki̱re̱ga̱ me'nopo'to̱e̱po
Diosen huata'moneria be'tohuame'ne.
Aratbut bahue' e̱'i̱ka'yo be'tohuame'ne.
Diosen Noki̱re̱ga̱ ettone'taj
be'tiahuayame'ne. Huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' huabedte e'huadte
ijtiahuaymey. Huabed huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' sieteku o̱'e̱po diez
huakupi o̱'e̱po Diostaj ta̱hui̱ri̱gdikyo'
o'huaa'ika'. 4 Ayagda yudtaj kenpa'ti
bedda yudtaj ettone'a̱ o'otpo oro 'uru
huidsi'po kenpa'ti 'uru perlas sakbij
yudtate o'mabetika'. Copa orotada
e'ka' o'bapadpo, kenda dakhuea'da
o'kika' eapa' Diostaj pa̱gda o̱'nige̱po
konig copayo e'kika' hueda̱'da o̱'e̱po
ke'na aya'tada diga̱'da dakhuea' o'kika'.
5 Ettone'noyta' huadik e'timadoya' e̱e̱'te
kendik aya'ada nopo̱e̱hue'da o̱'nika'.
Ken huadik: "Babilonia huakka' jak
huairi i̱jje̱y. Ettone' huabakdejeri
nagonig i̱jje̱po aya' huadariyo
aratbuttaj dakhuea' huaka'eri i̱jje̱y."
Kenda ijtiahuaydepo ijnopounmey.
6 Diostaj huaknopo̱e̱'eritaj ettone'a̱
o'barakpo kenomeyen mimi
huakka' on'mimihua'po kenpa'ti
Jesústaj huamanbatia'pakeritaj
o'barakpo kenomeyen mimi huakka'
on'mimihua'po diga̱' o'pakpo
o'magkika'. Kenda ijtiahuaydepo
diga̱'da ijmepu'kemey.
7 —Me'pukhue' ya̱e̱'. Ken huabed
huiyoknanada hua̱e̱'eritone' ke'na
ettone'taj o'tohua'ika'. Sieteku
kenpa'ti diez huakupi o̱'i̱ka'. Ken
be'a ya̱'e̱. E'tiokhue e̱'i̱ka'tada ontaj
o'nopo̱e̱a̱'apone. 8 Ke'na huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' i'tiahuaydenig o'noika'uy
oynayo e'bueyonigti o̱'e̱de. Nogok
soroktoya' dakhuea' huaka'erikudak
noki̱re̱gbaya' o̱'o̱ro̱kpo kente
pai'da o'nopo'unhuahuika'apopo
o'bueyapo. Aratbut huadariyo hua̱e̱'eri
Diosen huanoeonhuahuika'ba'te
ke'nendik timadoyahue' o̱'nepo
Jesúsen huaknopo̱e̱'eri ehue' o̱'nepo
a'nennada Dios huadari e'ka'te
huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik
timadoyahue' o̱'nuyate kenomey
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj
on'tiahuaydepo on'mame'pu'kepo
on'nigpe̱i̱ka'apo konige̱po ke'na
a'nennada o'noe'uyate, oynayo
e'bueyonigti o̱'e̱, onte'ti a'ti o̱'o̱ro̱kapo.
9 In kenda e'nopo̱e̱a̱'ta' ijpaki.
Be'api' pe̱e̱'dik e̱e̱'nayo men'pe̱e̱':
Huiyoknanada hua̱e̱'eritone'en siete
huaku o̱'e̱nig siete huakupa o̱'e̱.

Kente siete huakupate huakka' jak
Babilonia o̱'i̱ka'. 10 Siete huaku o̱'e̱nig
siete gobierno huairi o̱'ne. Huabaniga̱'
huairi a'nenda nogok nogok huairi
o̱'nikame'te aratbuta on'nigpe̱i̱kame'te.
Kenomey on'bueyde'uyate. Nogtida
oyedda gobierno huairi o̱'e̱denok
aratbuta on'nigpe̱i̱ka'. Noga̱kon
gobierno huairi ehued o̱'e̱. A'timon
o̱'e̱apo aratbuta on'nigpe̱i̱ka'apet. Ke'na
ijhuiti huairi i̱kahue' ya̱'e̱apet. 11 Ke'na
huabed huiyoknanada hua̱e̱'eritone'
o'noika'uyate. Oynayo e'bueyonig
o̱'e̱. Siete gobierno huairi e̱'e̱ada ke'na
ocho gobierno huairi e̱e̱'pi' ke'na
huiyoknanada hua̱e̱'eritone' kenpa'da
ya'bueyapet.
12 Kenpa'ti diez huakupi i'tiahuaynig
diez gobierno huairi ya̱'neapet.
Konig gobierno huairi teyda
manahued o̱'ne. Sue'da puug teyda
mana'dik o̱'nedepo. Huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'ere sue'da puug teyda
mana'dik o̱'nedepo. 13 Inomey diez
gobierno huairi konigti on'pakpo
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj
huiyoka'da kamane'po on'teypaka'apo.
14 Diosen Ovejasi'potaj dakhuea'
o'nogka'aponig'a Ovejasi'ponayo
huayakhue' ya'magka'apetnok
Diosen Ovejasi'po aratbut huairien
Huairi o̱'e̱ kenpa'ti gobierno huairien
gobierno Huairi o̱'e̱. Kenere Diosen
e'baktie'ea' hua̱e̱'eri o̱'nepo okbatikhue'
o'noknopoeonhuahuika'apo. —Kenda
Diosen huata'moneria mename'ne.
15 —Ken huaboro' e̱'po̱gyo̱nig ettone'
huabakdejeri huairi o'huadika'nig.
Kenda i'tiahueydenig o'nopo̱e̱a'ne.
Huaboro' e̱'po̱g konig huakka' jak
o̱'ne, nogda nogda huadaribayo
hua̱e̱'eri, kenpa'ti nog hua'a nog
hua'a huaa'pakeri konig e̱'po̱g
o̱'ne. 16 Diez huakupi i'tiahuaydenig
o'nopo̱e̱apone. Diez gobierno huairi
o̱'nepo ettone' huabakdejeri huairitaj
diga̱'da on'huadiaypo, ettone'
huabakdejeri huairitaj diga̱'da castiga
ya̱'nogka'po yan'biradapet. Ta'akyo
yan'hui̱ga̱pet. 17 Diosa o'paknok diez
gobierno huairia huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'taj yan'nigpe̱e̱apet.
Huiyoknanada hua̱e̱'eritone'a ettone'taj
castiga ya̱gka'apet. 18 Kentaj ettone'
huabakdejeri huairitaj i'tiahuaydenig
ke'na huakka' jakda o̱'e̱. Ken jaktaj
aya'ada gobierno huairi nogbaya'
nogbaya' on'nigpe̱i̱ka'po. —Diosen
huata'moneria kendakon mename'ne.

Huakka' jak Babiloniataj castiga Diosa o'magka'po o'mahui̱gapo.

18 1 Kenta' a'timon nog Diosen
huata'moneri kurudya̱'
o'huarakpo teynanada i̱ghua'nanada
mana'dik o̱'e̱po aya'tata mana'dik o̱'e̱po
eynanada o̱'e̱po kenpa'ti senognanada
o̱'e̱po huadariyo nogbaya' nogbaya'
huabada eynanada e̱e̱'te ijtiahuaymey.
2 'Utta'nanada o'okoypo,
—Huakka'nanada jak Babilonia
ehue' o̱'e̱de oynayo toto'enbayo
o̱'i̱ka'po, ke̱yo̱da aya' dakhue' noki̱re̱g
o̱'nika'apo kenpa'ti aya' dakhue'
bakoy huayorere'eripi' konig matuk
pa̱ga'da e̱'hui̱e̱' ke̱yo̱ti o̱'i̱ka'apo.
3 Babilonia hua̱e̱'eria huakka'nanada
on'tamaika'nok aya'ada nogbayo
nogbayo aratbuttaj huakka' katetapi'
on'baeretpaka'uynok nogbaya' nogbaya'
hua̱e̱'eri huakka'tada on'baeretpakika'.
Kenpa'ti aya' huadaribayo huairi
Diostaj o'nokkahuepo Babiloniaen
en'tamae diga̱'nanada o'deretpakika'po
on'bae'ika'. Konig e'bakde'ikanig
kenpa'da katetapi' o'deretpakika'.
Kenpa'ti huadaribayo noga̱ noga̱
huabahuaya'eriomey Babilonia
hua̱e̱'erien huakka'da on'bae'ika'po
huakka'nanada on'tamaika'nok. Kenda
Diosen huata'moneria 'utta'da oa'uy.
Kenda ijpe̱e̱mey.

4 Ken kurudya̱’ noga̱ ea’ i̱jpe̱e̱depo,
—Ken Babilonia huka̱a’ jakyo
hua̱e̱’eritaj yan’bakhua’, do’hued
aratbut. Kenomeyere konigti
dakhuea’ kahue’ a̱’e̱ya̱’po kenomeytaj
yan’bakhua’. Kenpa’ti castiga
kenomeytaj Diosa o’magka’apo
opudomeytaj castiga o̱gkahue’ me’e̱’po
yan’bakhua’. 5 Kenomeya̱ dakhuea’da
o̱gkika’uy. Huakka’nanada dakhuea’
e’ka’ o’tihueddenok konig huakupanig
kurudnejneja’ o̱’e̱denok kenda dakhuea’
o̱gkika’nok Diosa okkahuehue’ o̱’e̱po
castiga o’magka’apo. 6 Kenomey huakka’
jak hua̱e̱’eria nogomeytaj dakhuea’da
on’bakika’uyatenok kenomeytaj castiga
diga̱’da kamagke’. Botaa’ castiga
e’magkapa’ kamagke’. Nogomeytaj
huakka’ pai’da on’manopo’e̱a̱’uyate.
Nogomeytakon huakka’tada
dakhuea’da on’batokika’uyatenok
huakka’ castiga konig botaa’ e̱e̱’pa’
pai’da kan’manopo’e̱’. 7 ’Urua’da i̱jje̱po
ijkikay nama’da on’nopo̱i̱ka’po kenpa’ti
konig kenomeya̱ huakka’nanada
on’eretpakpo on’tamaika’nok
kenomeya̱kon pai’nanada
kan’manopo’i̱ke’. “I̱yo̱ konig ettone’
gobierno huairi i̱jje̱y. Ayhua ehue’ i̱jje̱y.
Pai’da ehue’ i̱jje̱a̱poy. Pai’da nopo’e̱hue’
i̱jje̱a̱poy,” huanopoya’da nama’da
on’nopo̱i̱ka’. 8 Konige̱po nogme’noetida
Diosa castiga kenomeytaj
ya’magka’apet. Huakka’nanada
yan’mabueyapet. Huakka’nanada
pai’nanada yan’nopo’e̱a̱pet.
Huakka’nada yan’bakusitokapet.
Kenda Babilonia huakka’ jaktaj ta’aka
ya’mameyapet. Dios Huairi teynanada
o̱’e̱po kenomeya̱ dakhuea’ o̱gkika’uynok
pai’da nopo’e̱dik o̱’neapo. Diosa castiga
magka’dik o’maeapo. Kenda kurudya̱’
ena’te i̱jpe̱e̱mey.
9 Nog huadariyo nog huadariyo
gobierno huairi nogyo̱ nogyo̱
hua̱e̱’eri ken huakka’ jak Babilonia
hua̱e̱’eriere katetapi’ huakka’tada
o’deretpakika’uyate. Huakka’nanada
on’tamae’i̱ka’uyate. Diosa Babiloniataj
castiga o’magka’depo o’mahui̱gpo.
Gobierno huairia e’mahui̱gte
on’tiahuaydepo yan’bahuikapet.
Suhue’nada o̱’nepo yan’bahuikapet.
10 Diga̱’da on’mame’pukpo castiga
e’magkade’te huakka’ jak e’meyte
adteda on’mabopo,
—Aaj, kenpihuay, pai’nanada
mo’nopo’e̱, Babilonia hua̱e̱’eri.
Hueretnada huairi i̱’i̱ika’nig’a
teynanada i̱’i̱ika’nig’a noghoratida ontaj
Diosa castiga mogka’denok ehue’da
mo’e̱ne. —Huakka’ gobierno huairia
Babiloniataj ya’da’apet.
11 Kenpa’ti huadarieri nogbaya’
nogbaya’ huabahuaya’eriomey
on’bahuikonhuahua’po kenomeyen
huabahuaya’ e’tamaika’ ken be’taj
bahuayahue’dik o̱’nepo. 12 Kenomeyen
oro, kenomeyen ’uru siro plata,
kenomeyen ’urunanada huidsi’po
huakka’teda kenomeyen perlas sakbij
huaka’, ’uru tela lino e’ka’, ’uru tela
seda e’ka’, tela ayagda, tela bedda,
kenomeyen ’uru’hui̱e̱da o̱hue̱yen,
katepi’ elefanteidtaj e’ka’, nog ’uruda
o̱hue̱yen huakka’teda, bronce siro,
hierro siro, ’uru mármol huid, kenomey
e’bahuaya’ta’ en’paktada 13 kenpa’ti
canela, huasihuaj ’uru’hui̱e̱da,
’uru’hui̱e̱da huabakpaka’, kenpa’ti
’uru’hui̱e̱da mirra, ’uru’hui̱e̱da perfume,
vino, huasihuaj aypo huamaya̱ka’,
harina ’uruda, trigo, huabatohua’eri
konig mula, oveja, caballo, konig carro
caballo huatotok, aratbut huanaba’pi’
e’bahuaya’ta’ on’pakika’nig’a
Babilonia huairi ehue’da o̱’nenok meyo̱
bahuayahue’dikda o̱’ne. 14 Ken huakka’
jak Babilonia hua̱e̱’eritaj:
—Nogda nogda ’uruda e̱’hua̱e̱’
huada bo’eretpakika’nig oynayo
ehue’nanada mo’ta̱e̱ne. Onte’ti

baehue'dikda mo'ẹne. Kenpa'ti katepi'
'uruda mo'tamae'ika'uyne. Katepi'
huadaknanada mo'tamaika'uynig
kenpa'da oynayo matọẹhue'da
mo'ẹạpone. Onte'ti maehue'da
mo'tạẹạpone. —Huabahuaya'eria
yan'mana'apet.
15 Nogyạ' nogyạ' huabahuaya'eria
Babilonia huakka' jakya'
huakka'nanada gana ọgkika'uyate.
Babiloniataj castiga e'magka'te
on'tiahuaydepo on'me'pukpo adta'da
on'tiahuaypo, suhue'da ọ'nepo
yan'bahuikapet.
16 —Aaj, kenpihuay, huakka' jak
Babilonia huạẹ'eria pai'nanada ọ'ne.
Babilonia huakka' jak konig ettone'
'urua'da o'otika', 'uru lino tela yudtaj,
'uru ayagda yudtaj, 'uru huabed yudtaj,
yudtaj oro sakbij o'betika', 'uru huidsi'po
o'betika', perla sakbijkon o'mabetika'.
Ken konig Babilonia 'urunanada
ọ'ịka'uyate. 17 Ịda konig nogminutotida
aya'da ehue'nada on'tạẹ'uy.
—Huabahuaya'eria yan'mana'apet.
Barco capitán, huabatohua'eriere
marineroere ẹ'pọgyạ'
huakjene'eriomeyere huakka' jak
Babilonia bidteda yạ'neapet. 18 Huakka'
jak e'bakpakte on'tiahuaydepo,
—Ken jak huaboro' ọ'ẹpo
huakka'nanada on'matọịka'po nog
konigti huakka' jak ehue'da ọ'ẹ.
—'Utta'nanada yada'apet.
19 Suhue'nada ọ'nepo soroka huata'
ọgkusorokka'po on'bahuikpo:
—Aaj, menpa' ken huaboro' huakka'
jak pai'nanada ọ'nede. Ken huakka'
jakya' huakka'da o'matọịka'nok kusi'pe
barco huạtạẹ'erition gana ọgkika'po
ke'na huairionigtion ọ'nika'po.
Ijhuiti ehue' konig nogminutotida
o'bakmamey'denok huakka' jak ehue'da
ọ'ẹde. —'Utta'da ya'da'apet.
20 Kurudyọ huạẹ'eritaj,
huaknopọẹ'eritaj, Cristoen
huata'mona'eritaj kenpa'ti Diosen
huamanbatia'pakeritaj ken huaboro'
jak huạẹ'eriomeyạ dakhuea'da
on'magkika'uynok Diosa castiga
o'magka'denok yan'durugpakti'.
21 Kenoka' Diosen huata'moneri
nogtida ọ'ẹpo teyda ọ'ẹpo kate'kidpi'
huatarua' huidtone'taj o'tọẹpo
ẹ'pọgtone'yọ o'huidenpo, o'okoypo,
—Ken konig huaboro' huakka'
jak Babiloniataj ke'poda
ya'magka'apet. Ehue'da yạ'ẹạpet.
Onte'ti tiahuayhue'dikda yạ'neapet.
22 Babilonia jak kurute dagta' arpa
música, flauta música, trompeta
músicakon onte'ti pẹẹhue'da yạ'neapet.
Onte'ti Babiloniayo katepi' baahue'
yạ'nika'apet. Katekidpi' huatarua'
huidtone'yạ' e'tarua' onte'ti pẹẹhue'
yạ'nika'apet. 23 Huakjeypi' onte'ti ey
ịkahue'dik yạ'ịka'apet. E'tọẹpak fiestapi'
onte'ti música pẹẹhue' yạ'nika'apet.
Babilonia huabahuaya'eriomey konig
huabada huadaribayo adteda konig
huairitone' ọ'nuynig'a. Nama'da tidig
e'magkapa' engaña on'magkika'uyate.
Diosen huata'moneria kenpa' ea'te
ijpẹẹmey.
24 Ken, Diosen huamanbatia'pakeritaj
on'barakika'uyate. Diostaj
huaknopọẹ'eritaj on'barakika'uyate.
Nogbayo nogbayo on'barakika'uyate.
Babilonia huạẹ'eriomeyạ
on'magka'uyatenok Dios Huairia
castiga o'magka'apo. Kenda Diosen
huata'moneria e'okoyte ijpẹẹmey.

19 1 Onte'ti kurudyạ'
huakka'nanada 'utta'nanada
ea'te ijpẹẹmey:
'Urunanada ị'ẹne, Dios Huairi.
Dios Huairi oro'en Dios
huadaknanada mo'tạịka'ne.
Dios Huairiayo'da dakhuea'
e'ka' o'manopo'yarea'ika'.
Huabatioka'eri mo'tạịka'ne. Dios
Huairiyo'da 'urua'nanada ị'ịka'.

Eynanada i'ika'. Teynanada
i'ika'ne. [2]Diosayo'da buttida
o'maknokotpo castiga
magka'dik ya'ika'apet.
Ettone' huabakdejeria
nogda nogda huadariyo
aratbuttaj dakhuea' e'kika'
o'manopoea'ika'uyate. Kenpa'ti
huakka'tada e'eretpakika'
o'manopoea'ika'uyate. Ke'nakon
Diosen huanigpeika'eritaj
o'barakika'uyate. Konigepo
ettone' huabakdejeritaj Diosa
castiga ya'magka'apet. Kurudya'
'utta'nanada ea'te ijpee'mey.
[3]Onte'ti ea'te ijpeepo,
—'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios
Huairi oro'en Dios huadaknanada o'ika'.
Ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga
o'magka'po o'mahuigika'. Esihui'kon
kurudyo ya'behuikonhuahuika'apet.
Batikhue' ya'eonhuahuika'apet. Kenpa'
kurudya' ijpeemey.
[4]Ken Diosyo veinticuatro huairitone'
cuatro huanoeonhuahuika'eriere Dios
e'huahuadte on'eretpakpo okkubuka'
on'tibahuedpo,
—Amén. 'Urunanada i'ene, Dios
Huairi. —Diostaj ya'nona'apet.
[5]Dios e'huahuadya' onte'ti ijpeemey:
Oro'en Apag Dios huaboro'da i'ene.
Huadaknanada i'ene. Teynanada
i'ene mo'nona'ika'. Diostaj
huanigpeika'eri kenpa'ti Diostaj
huakme'pukeriapi' huairiapi',
huanaba'api' mo'nona'ika'.
Kenda Dios e'huahuadya' ea'te ijpeemey.

Diosen Ovejasi'poen
e'toepak fiesta ya'eapet.

[6]Konig huakka'nanada aratbuta
en'batia'pakte, konig huakka'nada
huekuru eapa' 'utta'da ea', konig kurud
'utta'nanada eapa' ea'te ijpeemey:
'Urunanada i'ene, Dios Huairi.
Oro'en Dios Huairi teynanada
o'epo o'mana'ika'de. Aya'
huadarieria huairiapi'
kentaj peika'dik o'nede.
[7]Mon'madurugpak. Kentaj dakiti
mo'nona'ika'. Huadaknanada
i'ene, mo'nonika'. Jesúsa aya'
huaknopoe'eritaj Diosen huabo
jakyo o'matohua'depo Diosere
Jesucristoere 'urua'nanada
o'neonhuahuika'apo. Ken konig
Diosen Ovejasi'po o'toepakdepo,
oro' ke'nen huatoeonig
'urunopo'nanada o'tedepo
'urunanada o'baotdene. [8]Yudtaj
'uru lino tela otdik o'ika'ne.
Keregnanada senogda otdik
o'ika'ne.
Oro'omey Diosen huaknopoe'eri
huatoeonig o'taepo o'nigpeika'po
huadakda o'kika'po ken konig 'uru
lino yudtaj o'otika'ne. Kenda kurudya'
eda'te ijpeemey.
[9]Kenda inpa' Diosen huata'moneria
do'taj mename'ne:
—Do'hued jakyo yan'tiakpo
yan'kudti'. Do'huedsi'poed e'toepak
fiestate yan'tiakti'. Kenda yan'peepo
durugada ya'neapet. Kenda yamadoya'.
Kenda Diosa buttida mena'ne. —Diosen
huata'moneria mename'ne.
[10]Kenta' Diosen huata'moneritaj
a'eretpakya'po huikudate ijtihuadme'nig'a,
—Do'taj huikudate tihuadhue' mee'.
Onere Diosen huanigpeika'erition
ijjey. Kenpa'ti o'nen huaknopoe'eri
huama'buyere Diosen
huanigpeika'erition ijjey. Kenomey
Jesústaj daka' o'noknopoika'po
Jesúsen hua'ataj daka' o'noknopoika'.
Kenomeyere huanigpeika'erition ijjey.
Diostayo'da huikudate yatihuadpo
Diostaj yaeretpakikati'. —Diosen
huata'moneria mename'ne.
Kenda Jesúsa buttida
o'manmadika'onhuahua'uynig Diosen
huamanbatia'pakeritaj o'manopoea'ika'.

Yereda caballota'pite Cristo e'huadte Juana o'tiahuayme'te.

11 Kenoka' kurud ekhuike'te
yereda caballotaj ijtiahuaymey.
Caballota'pite Cristo o'huadpo Diostaj
okbatikhue'da daka' o'nigpeika'.
Buttida huaa'ika'eri o'e. Ke'na
huadakda o'ka'po, castiga o'magka'po
konig Diosen taka'taj o'barakika'po
huadakda o'kika'. 12 Ke'nen huakpo
konig ta'ak e'bakpakonig o'epo
ken huakpoa aya'da tiahuaydik
o'e. Huakute gobierno huairien
huakka' 'uru huakuot o'ku'otpo aya'
huadarien huairien huairi o'enok
aya'ada kentaj nigpeika'dik o'ne.
Ke'nen huadik e'timadoya'de' ee'
ke'nayo'da o'nopoe. 13 Ke'nen yudtaj
huaok o'otpo mimia e'tibahuidbahuid
o'eme'. Jesúsen huadik "Diosen
Hua'a" o'e. 14 Huakka'nanada
kurudyo huae'eria Diosen sorotataa
on'ta'hua'po 'uruda lino yudtaj
yereda on'baotpo yere caballota'pite
on'bahuadpo on'ta'huame'. 15 Ke'nen
ighua'da hua'a huakittaya' konig
siroenpi igku'etda o'orokpo nogbayo
nogbayo huakka' oknopoehue'
huae'eritaj e'batituktukapa' ke'nen
taka'taj e'batituktukapa' huiyokda
ya'manika'apet. Konig vino huaka'eria
uvadataj e'basapaa'pa' Diosa
o'mahuadiayondenok Cristoa huiyokda
castiga ya'magka'apet. Diosnayo
teynanada o'epo aya'da ka'dik o'ika'.
16 "Aratbuten huairien Huairi o'e.
Gobiernomeyen huiri Huairi o'e."
Kenda huaokte e'timadoya' o'eme'.
Huakutipotekon e'timadoya' o'eme'.
Kenda kurudyo ijtiahuaymey.
17 Diosen huata'moneri niokpote
o'bopo kurudte huayorere'eritaj:
—Diosa castiga o'magka'po
huakka'nanada on'mabueyapo.
A'bapeya'po yan'batiak. 18 Dakhuea'
huaka'eri on'mabueyapo. Gobierno
huairi on'mabueyapo, capitán
huairi on'mabueyapo. Nogda nogda
huairi on'mabueyapo. Caballo
on'mabueyapo. Caballota'pite
huahuaderi on'mabueyapo. Diosa
castiga o'magka'nok aya'da
aratbut on'mabueyapo. Huanaba'
kenpa'ti huanaba' ehuepi'
on'mabueyapo. Kenpa'ti noyehuepi'
tone'yahuepi' on'mabueyapo.
Yan'kupopakpo e'bueyenso'
yan'bape'. —Huayorere'eritaj
Diosen huata'mona'eria 'utta'nada
ya'manokoyapetnig. Kenda
ijtiahuaymey.
19 Nogdakon ijtiahuaymey.
Huiyoknanada huae'eritone'ere
huadaribayo nogyo nogyo gobierno
huairi sorotataere a'barakya'po
ogkupopakdepo kentaj yere
caballota'pite o'huadnigtaj
ke'nen sorotatataj a'barakya'po
yagkupopakapetnig ijtiahuaymey.
20 Diosa huiyoknanada huae'eritone'taj
teyda o'toepo, nama'da
huamanbatia'pakerieretaj teyda
o'matoepo, huaboro' e'pogtone'
ta'akyo ya'maenapet. Huiyoknanada
huae'eritone'a e'tiahuayteda kenda
aratbuta tiahuayhued o'nika'nig
nama'da huamanbatia'pakeria
o'manigkika'uy. Engaña a'magkaya'po
'urua'da nama'da o'manigkika'uy.
Engaña o'magka'nok aratbuttaj
huiyoknanada huae'eritone'endik
huaso'ta' on'timadoya'uy kenpa'ti
huiyoknanada huae'eritone'en
e'ketka'taj on'eretpakika'uy.
Huae'eritone'taj nama'da
huamanbatia'pakerieretaj teyda
o'matoepo nohuey huaboro' e'pogtone'
ta'akyo ya'majenapet. Ta'ak azufreere
diga'da o'bakpakika'. 21 Nogomey
huiyoknanada huae'eritone'en
huadaribayo huairitaj sorotatatere

siro o'barakuy. Ken siro huakittaya'
o̱'o̱ro̱kpo ke'na caballota'pite
o'huadpo kenkittaya' siro o̱'o̱ro̱kpo
aya'tada o'barakuy. Aya' e'barakde'te
kenomeyen hua̱so̱'taj huayorere'eria
dapoteya'da kenomeyen hua̱so̱'
ya'bapeapet. Kenda ijtiahuaymey.

Mil añosta o'tia'pak.

20 1 Nogdakon ijtiahuaymey.
Kurudya̱' Diosen huata'moneri
nogtida o'huarakpo, sorokkogyo̱
adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo
huakhuik llave o'to̱e̱po sirobi
cadenatone' o'to̱e̱po, 2 huamayu̱e̱keri
bihuitone'taj teyda o'to̱e̱po sirobia
o'tinukupo mil años tiokhuikehue'
ya̱'unhuahuika'apet. Huamayu̱e̱keri
bihuitone'taj o'dikka'uyate Satanás
diablo toto'. 3 Kentaj sorokkogyo̱ adteda
dakhuea' huaka'erikudakenbayo
o'endepo o'tinokhuikpo teyda
yatiokkasapet mil huabayok
e̱'unhuahuika'te huadaribayo aratbuttaj
engaña kahue'dik kaunhuahuike'po.
Mil huabayok e'tipokde'te sue'da
huabayok kaunhue'po hua'dik o̱'e̱nok
o̱ro̱ka'dik ya̱'e̱a̱pet. Kenda ijtiahuaymey.
4 Kenokti huakka' huairi
on'bahuadpo huaboa'da dakhuea'
huaka'eritaj castiga magka'dik
ya̱'neapetnig ijtiahuaymey. Kenpa'ti
huakka' aratbut Jesucristotaj
on'tia'pakika'uyatenok kenpa'ti
Apag Diosba' on'tia'pakika'uyatenok,
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria
on'bakuokeg'uyate. Kenomey
huaknopo̱e̱'eri huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'taj eretpakhue'
o̱'nika'uyate. Huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' e'ketka'ta' eretpakhue'
o̱'nika'uyate. Huanoytapi' huaba'tapi'
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'dik
timadoyahue' mee' o'nona'ika'uyate.
Kenomeytaj ijbatiahuaymey
kenomey kubarakya' on'noyhuadpo
Cristoere o̱'neonhuahuika'po
mil huabayok Cristoere huairia
yan'mana'onhuahuika'apet. 5 Kenomeya̱
huakkuruda manoyhuaddik ya̱'neapet.
Nog aratbutkudaknayo kubarakya'
o̱'neonhuahua'po mil huabayok e'pokte
yan'noyhuada̱pet. 6 Aratbut huakkuruda
on'manoyhuadpo durugnanada
o̱'neonhuahuika'apo. Diosenyo'da
o̱'neonhuahuika'apo. Kenpa'ti
'urunopo'nanada o̱'neonhuahuika'apo.
Onte'ti mabueyhue'dik
o̱'neonhuahuika'apo. Kenomeynayo
Diosenere Cristoenere konig
sacerdote huamanigtionapakika'eri
o̱'neonhuahuika'apo. Mil
huabayok Cristo huairiere
on'mana'onhuahuika'apo. Kenda
ijtiahuaymey.
7 Ken mil huabayok e'pokde'te
Diosen huata'moneria Satanástaj
yanokhuikeapet. Sorokkogya̱' ya̱'o̱ro̱kapet.
8 Huadaribayo nogyo̱ nogyo̱ aya'tada
engaña a'magkaya'po ya̱'o̱ro̱kdeapet.
Gog aratbuttaj Magog aratbuttaj engaña
a'magkaya'po ya'bahuahua'apet. (Diostaj
pakhue' hua̱e̱'eri o̱'nenok) Diosen
aratbuttaj kan'barake'po Gog sorotataj
Magog sorotataeretaj ya'bakupopakapet.
Huakka'nanada ya̱'neapet. Konig
kuhuadonig huakka'nanada o̱'nepo
sorotatayo' huakka'nanada ya̱'neapet.
9 Huadariya' aya'baya'da yan'batiakapet.
Diosen huadi' aratbuttaj yan'bahuatiakapet.
Diosen aratbuttaj kenpa'ti Diosen di'
huakka' jak kurute ya̱gkupopakapet. Diosa
kurudya̱' ta'aka aya'tada ya'mahu̱ga̱pet.
10 Diabloa engaña huaka'eritaj huaboro'
e̱'po̱g ta'akyo e'bakpakyo ya'enapet.
Huaboro' ta'ak konig e̱'po̱gtone' uknanada
ya'bakpakonhuahuika'apet, azufreere
uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet.
Ke̱yo̱tion ta'akyo huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'taj nama'da
huamanbatia'pakerieretakon
huakkuruda o'maendej. Ke̱yo̱

kenpa'da ya̱'neonhuahuika'apet.
Ke̱yo̱ castiga o'magka'nok pai'da
yan'nopo'eonhuahuika'apet.
Huame'noeere sikyo'eta' pai'nanada
yan'nopo'eonhuahuika'apet.

**Aya' e'bueykudak oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eritaj Dios Huairia
castiga o'magka'apo.**

11 Huaboro' yereda huairien
huahuadtaj ijtiahuaymey. Kente e'huadte
Diostaj ijtiahuaymey. Diosya' huadari
kurudere o'titikonme'. Onte'ti be'api'
huahuayhue'da ya̱'neapet. 12 Dioste
huakokpen e'bueykudaka on'tikupobopo
aya'ada huairiere huanaba'ere aya'ada
on'tikupobome'. Beroba' e'ba'korig
a'batiahuaya'po o'ba'tikujme'. Nog
beroba' e'noeonhuahuika'ba'kon
o'ba'tikujme'. E'bueykudak katepi'
e̱gkadhuahuika'uyde'te beroba'te
e'timadoya'de' o̱'e̱nok huadakpi' dakhuea'
e'ka'pi' Diosa beroba'taj o'tiahuaydepo
castiga ya'magka'apet. 13 Aratbut
hua̱hue̱ya̱pi' e̱'po̱gya̱pi' nogyo̱ nogyo̱
huadaritapi' on'mabueyika'uyatenig
ke'na Dioste on'hua'depo on'tikupobonok
beroba'te kenda e̱gkadhuahuika'uyde'te
e'timadoya'de' o̱'e̱nok huadakpi'
dakhuea' e'ka'pi' o'tiahuaydepo castiga
ya'magka'apet. 14 E'bueyika' kenpa'da
a'dakia'po a'batikaya'po kenpa'ti
e'bueykudakenba a'dakia'po a'batikaya'po
huaboro' e'mahui̱g ta'akyo ya'maenapet.
Ken huaboro' e'mahui̱g ta'ak bottaa'tea'
kene'hua̱e̱a̱'da huabuey o̱'e̱. 15 A̱yo̱ huaboro'
ta'akyo a'mahui̱gikaya'po ya'maenapet.
Huadik e'noeonhuahuika' beroba'te
timadoyahue' e̱'hua̱e̱'tanayo ya'maenapet.
Huaboro' e̱'po̱g ta'akyo ya'maenapet.
Kenda aya'da ijtiahuaymey.

**Huabo kurud huabo huadari
Juana o'tiahuay'uyate.**

21 1 Nogok huabo kurud huabo
huadari ijtiahuaymey.
Huakkuruda kurud a'nennada
o̱'i̱ka'uynig kennayo ehue'nada
e̱e̱'te kenpa'ti huakkuruda huadari
a'nennada o̱'i̱ka'uynig kennayo ehue'da
e̱e̱'te kenpa'ti e̱'po̱gpi' ehue'nada
e̱e̱'te ijtiahuaymey. 2 Huabo Jerusalén
Diosen huakka' jak kurudya̱' Diosya'
e'huarakte do Juana ijtiahuaymey. Jak
'urunanada ijtiahuaymey. Konig ettone'
huaboa'da a'to̱e̱pakya'po hua̱to̱e̱'taj
'urunanada yudtaj onotika' konigti
Diosen huabo jak 'urunanada ya̱'e̱a̱pet.
3 'Utta'da hua'a kurudya̱' Diosenbaya'
ijpe̱e̱mey:
—Yan'pe̱e̱'. Oyda aratbutere Dios
o'noika'. Aratbutere o'noika'apo.
Ke'nen aratbut o̱'neapo. Aratbuten
Dios a̱'e̱ya̱'po aratbutere o̱'i̱ka'apo.
4 Diosa o'manopo'yarea'denok onte'ti
suhue' i̱kahue'dikda ya̱'neapet, onte'ti
bueyhue'dikda ya̱'neapet, onte'ti
huikhue'dikpi' ya̱'neapet onte'ti
bahuikikahue'dik ya̱'neapet, onte'ti
digpi' i̱kahue'dikda ya̱'neapet. Konig
a'nen o̱'i̱ka'uynig konigti oynayo
ehue'da ya̱'e̱a̱pet. Kenpa' kurudya̱' ea'te
ijpe̱e̱mey.
5 —Yan'pe̱e̱'. Aya'da huaboa' ijka'nig.
—Diosa kurudya̱' mename'ne. Kenpa'ti,
—In huadik ona'nig buttida huadik
o̱'e̱nok yamadoya'. In do'hued huadik
oknopo̱i̱ka'dik me'neapone. —Diosa
mename'ne.
6 —Aya'da ijka'po i̱jkuhuitdey. Do
huakkurueri i̱ji̱kay. Kene'hua̱ya̱'
hua̱e̱'eri i̱ji̱kay. Konig la letra A
huakkuruda letra o̱'e̱. Konigti do
huakkurueri i̱ji̱kay. Konig la letra
Z kene'hua̱ya̱' letra o̱'e̱. Konigti do
kene'hua̱ya̱' hua̱e̱'eri i̱ji̱kay. Maymaya̱'
huaa'eria hue̱'e̱y huakka' on'pakika'.
Konigti do'taj huakka' e'paknayo konig
katetehue' mo'manounhuahuika'apone.
7 Aya'ada do'taj daka' moknopo̱i̱ka'po
okbatikhue'ada o̱'nepo konig
huayakhue' huaka'eri o̱'nepo aya'da

do'hued yan'bae'apet kenpa'ti
do'huedsi'po ya̱'neapet kenpa'ti
kenomeyen Apag Dios ijjea̱poy.
8 Dakhuea' huaka'eri kenpa'ti
huamidideri Cristotaj eknopo̱e̱'taj
huame'pukeri, oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri,
dakhuea' huahuaa'eri, imahuadiaypo
huabarakeri, ieretpakpo huabakdejeri,
tidig huaka'eri, dios e'ketka'ta'
huaeretpakeri, da huaa'eritakon
huaboro' e̱'po̱g ta'ak huamahuigyo̱
yan'mahuigonhuahuika'apet. Azufreere
yan'mahuigonhuahuika'apet.
Pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.
Kenda bottaa'tea' huabuey o̱'e̱. Dios
kurudya̱' ena'te ijpe̱e̱mey.

**Huabo Jerusalén Juana
o'tiahuay'uyate.**

9 Diosen huata'moneri siete copa
huato̱e̱'eria o̱'nepo Diosen castiga
huamagka'eri siete e̱'e̱a̱da nogtiada
do'taj mena'po,
—Yatiak. Diosen Huasi'poen
hua̱toeen jak ontaj o'totiahuayi'. Ke̱yo̱
huaknopo̱e̱'eri yan'noeonhuahuika'apet
Diosere. —Do'taj mename'ne.
10 Diosen Nokirega̱ do'taj
a'tiahuayaya'po Diosen huata'moneria
be'tohuame'ne. Huabidkupayoda
be'tohuame'ne. Kurudya̱' Diosen
Jerusalén huakka' jak e'huarakte
be'totiahuayme'ne. 11 Konig Dios
eynanada o̱'e̱po konig senogda o̱'e̱me'.
Diosen jakkon eynanada senogda
o̱'e̱po konig 'uru huidsi'po senogda
o̱'e̱po, konig huid jaspe 'uruda o̱'e̱po,
konig vidrionig irida o̱'e̱po Diosen
jak 'urunanada o̱'e̱me'. 12 Jak kuru
huanigte huaboro'da ekbiriktone'
o̱'e̱po, huabidda o̱'e̱po ekbirikyo doce
akbogpe o̱'e̱po, Diosen huata'moneri
nogti nogtia' aya' akbogpete o'bopo,
doce Israel aratbutdik doce nogendik
nogendik e'timadoyae' o̱'e̱me'. 13 Niokpo
e'o̱ro̱kyen' bapa' akbogpea' o̱'e̱po,
niokpo e'sikpen bapa' akbogpeation
o̱'e̱po, kenpa'ti e'dea' norteyon bapa'
akbogpeation o̱'e̱po, nog e'dea' suryon
bapa' akbogpeation o̱'e̱po. 14 Jak kuru
ekbiriktone' doce huid huaboro'a
enhuada̱' o̱'e̱po Ovejasi'poen doce
huamata'mona'eridik nogdik nogdikti
doce huidtone' enhuada̱'te e'timadoya'
o̱'e̱me'. Kenda ijtiahuaydepo nogdakon
ijtiahuaymey.
15 Ken Diosen huata'moneria
do'taj menbatia'pakpo orotada e'ka'
siropi jak huatidika' o'to̱e̱po Diosen
huakka' jaktaj a'tidikaya'po, ekbiriktaj
a'tidikaya'po, ekbirik akbogpekon
a'tidikaya'po oro siropi jak huatidika'
o'to̱e̱me'. 16 Diosen huakka' jak
huabidnanada o̱'e̱po huabidda konigti
huabidda e'dea'. Diosen huata'moneria
huakka' jaktaj o'tidika'po oro siropi
huatidika' o'tidika'po, dos mil
doscientos kilómetros huabidda o̱'e̱me',
konigti huabidda e'dea', kutayo konigti
o̱'e̱me'. 17 A'timon ekbiriktone'taj
o'tidikame'. O̱jkuya' e'dea' sesenta y
cuatro metros Diosen huata'moneria
o'tidikame'.
18 Huakka' jak ekbirik jaspe
'uru'huidtada e'ka' o̱'e̱me'. Diosen
huakka' jak oroyo' e'ka' o̱'e̱me'. 'Uruda
konig vidrionig o̱'e̱me'. 19 Ekbirik
huid huaboro'a enhuadhuadte
'uru'huidsi'poa e'timabeta' o̱'e̱me'.
Nogda nogda 'uru'huidsi'poa e'timabeta'
o̱'e̱me'. Huakkuru enhuada̱'ta' jaspe
'uru'huidsi'poa e'timabeta' o̱'e̱me'.
Burada o̱'e̱me'. Bottaa' enhuada̱'ta' 'uru
zafiro huidsi'poa burada e'timabeta'
o̱'e̱me'. Bapaa'ta' enhuada̱'ta' 'uru ágata
huidsi'poa e'timabeta' o̱'e̱me', botta'
botta' enhuada̱'ta' 'uru esmeralda
kihuey huidsi'poa e'timabeta' o̱'e̱me'.
20 Huabaniga̱' enhuada̱'ta' 'uru ónice
bedda huidsi'poa e'timabeta' o̱'e̱me'.
Seista' enhuada̱'ta' 'uru cornalina
bedda huidsi'poa e'timabeta' o̱'e̱me'.

Sieteta' enhuada̱'ta' 'uru crisólito
nog kihueyada huidsi'poa e'timabeta'
o̱'e̱me'. Ochota' enhuada̱'ta' 'uru
kihueyada berilo huidsi'poa e'timabeta'
o̱'e̱me'. Nueveta' enhuada̱'ta' 'uru
jeyda topacio huidsi'poa e'timabeta'
o̱'e̱me'. Diezta' enhuada̱'ta' 'uru burada
crisoprasa huidsi'poa e'timabeta'
o̱'e̱me'. Onceta' enhuada̱'ta' 'uru bed
jacinto huidsi'poa e'timabeta' o̱'e̱me'.
Doceta' enhuada̱'ta' 'uru ayagda
amatista huidsi'poa e'timabeta' o̱'e̱me'.
21 Ekbirik doce akbogpete nogti nogtia
e'beta' perla o̱'e̱me'. Huakka' jak dag
eretnopoyo dagtaj 'uru orotada e'ka'
o̱'e̱po 'urunanada o̱'e̱me'.
22 Diosen e̱'hua̱i̱ka' jak tiahuayhue'
i̱jje̱mey. Teyda Dios Huairi kenpa'ti
Diosen Ovejasi'po aya' jakyoda o̱'nika'.
23 Niokpoa eyda nige̱hue'dik mo'e̱ne
kenpa'ti puugapi' ey nige̱hue'dik
mo'e̱ne. Dios ke̱yo̱da o̱'i̱ka'po eyda
o̱'i̱ka'nok. Kenpa'ti Diosen Ovejasi'poa
aya' jakyoda huakjey o̱'e̱. 24 Nog
huadari nog huadari aratbut Diosen
dakhuea' e'ka' huamanopo'korea'eri
huaboda huakka' jak huakjeyyo
on'noeonhuahuika'apo. Huadari
gobierno huairia huakka' jaktaj
'urunanada o̱'e̱ on'huaa'ika'apo. Diostaj
'urua'da on'nigkika'apo. 25 Ekbirik
akbogpe okhuikhue' o̱'i̱ka'apo.
Huame'noe okhuikhue' o̱'i̱ka'apo.
Sikhue'dik o̱'i̱ka'apo. 26 Kenda Diosen
huakka' jak kenpa'da huadaknanada
o̱'e̱. 'Urunanada o̱'e̱. Huakka' aratbut
nog huadariyo nog huadariya'
hua̱e̱'eria on'daika'apo. 27 Aya' dakhuea'
huaka'eri, aya' Diostaj pakhue' hua̱e̱'eri,
aya' nogtaj nogtaj huadiayeri aya'
Diostaj nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eri aya'da
nama'da huaa'erikon Diosen jakyo
kudhue'dik ya̱'neapet. Ovejasi'poen
huanoeonhuahuika'ba'te kenomeyen
huadik e'timadoya' o̱'nepo oro'omey
huaknopo̱e̱'eri oro'omeyyo'da Diosen
huakka' jakyo kuddik ya̱'neapet. Kenda
i̱jtiahuaymey.

22 1 Ken Diosen huata'moneria
nogdakon be'totiahuayme'ne.
'Uru'hue̱yda be'totiahuayme'ne.
Hue̱i̱ri̱da konig vidrionig o̱'e̱po.
Kenhue̱y'a̱ Diosen aratbuttaj
o'manoeanhuahuika'. Dios huahuadya'
Ovejasi'po huahuadya' 'uru'hue̱yda
o̱'o̱ro̱konhuahuika'apo. 2 Huakka'
jak dagnopoyo o'hue̱hua'ika'po,
hua̱hue̱te botpenpenda akta'bogpepen
huamanoeanhuahuika' hue̱ymey
o'bakerekika'po, ken hue̱ymey nog
huabayoktida aya' puugda o'dapakika'.
Ken huaba'a aratbuttaj o'bayarea'ika'.
3 Katepi' dakhuea' e'ka' kenpa'ti
dakhuea' huaka'eri ke̱yo̱ Diosen
huakka' jakyo ehue'da ya̱'neapet.
Dios Ovejasi'poere huakka' jakyo
o̱'nika'aponok Diosen huanigpe̱i̱ka'eria
Diostaj on'eretpakonhuahuika'po
Diostaj on'nigpe̱i̱ka'. 4 Diosenkoktaj
yan'tiahuayonhuahuika'apet.
Diosendik huanoyte e'timadoya'
ya'nunhuahuika'apet. 5 Huakka'
jakya' sikhue'dikda ya̱'e̱a̱pet. Jakyo
hua̱e̱'eria onte'ti huakjey huakpakata'
pakhue' ya̱'neapet. Niokpoa
e'nigta'teta pakhue' ya̱'neapet. Dios
Huairiada huanigpe̱i̱ka'eritehuapa'
huakjey o̱'eonhuahuika'apo.
Huanigpe̱i̱ka'eriomeya̱ Diosere konig
gobierno huairi ya̱'neonhuahuika'apet.

Jesucristo i̱da o'tiakapo.

6 Diosen huata'moneria do'taj
mename'ne:
—In hua'a buttida o̱'e̱. Daka'da
oknopo̱i̱ka'dik ka'nike'. Dios Huairien
Noki̱re̱ga̱ Diosen huamanbatia'pakeritaj
o'manopo̱e̱a̱'ika'uyate. Diosa ke'nen
huata'moneritaj o'mata'mona'de'uy.
Diosen huanigpe̱i̱ka'eritaj kamane'po
o'mata'mona'de'nok. Ken konigda
o̱'e̱a̱po, kenda Diosa o'ka'aponig

kamane'po mo'ta'mona'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.
7 —Idada ijtiakapoy. —Huairi Jesucristoa oa'uyate. In beroba'taj aya'ada e'nigpeika'nayo durugda ya'nika'apet.
8 Do Juan ijjepo kenda aya'da ijpeemey aya'da ijtiahuaymey. E'peede'te e'tiahuayde'te Diosen huata'moneri'ite kentaj a'eretpakya'po huikudate e'tihuadtada 9 kennayo do'taj —Keje'. Kenda kahue' yae'. Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. On onigtion Diostaj huanigpeika'eri ijjey. Kenpa'ti konig Diosen huamanbatia'paken o'nen huama'buy huanigpee'eri onigti ijjey. Kenpa'ti in beroba'taj aya'ada huanigpeika'erionigti Diosen huanigpeika'erionigti ijjey. Diostayo'da diga'da yaeretpakika'. Diostayo'da huikudate yatihuadika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.
10 —In beroba'te huabodik yamadoya'po konig iregireg matoehue' yaeti'. Ken i'tiahuaydepo i'madoya'denig a'ti kenda Diosa o'ka'apo. 11 Oynayo kenpa'da dakhuea' huaka'eria nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. Kenpa'ti dakhuea' huaa'eri nogiti nogiti dakhuea' on'bahuaa'ika'nok Diosa castiga ya'magka'apet. Kenpa'ti huadaka' huaka'eriomeynayo batikhue'ada huadaka' kagkike'. Nogiti nogiti huadaknanada kagkike'. Diosenyo'da huaka'eria Diosenyo'da nogiti nogiti kagkike'. —Diosen huata'moneria mename'ne.
12 —Yanpee'. Ida ijtiakapoy. Ijtiakdepo dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Huadak huaka'eritaj huadaka'nada ijmanigkadhuahuika'apoy. Ijmanoeanhuahuika'apoy. 13 Do konig la letra A ijjepo, huakkurueri ijjey. Kenpa'ti konig la letra Z ijjepo, huata'pote kene'huaya' huae'eri ijjey. —Jesús Huairia oa'uy.
14 Aratbuta on'manopo'korea'po Cristotaj o'noknopoika'po Jesúsa o'manigbueypo dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'po o'bakkahuea'nok Diosere on'noeonhuahuika'apo kenpa'ti huaboda jak Jerusalényo kuddik o'nika'apo. Durugnanada o'nika'apo. 15 Jak kurute o'nepo konig kudhue'dik o'nepo, dakhuea' huaka'eriomey, tidig huaka'eriomey, nogtaj nogtaj huabakdejeriomey, o'huadiaypo huabarakeriomey, dios e'ketka'taj huaeretpakeriomey, kenpa'ti da huaa'eriomey Diosen huaboda Jerusalén jak kurute o'nepo, kudhue'dik ya'neapet.
16 —Do Jesús ijjepo Cristoen huaknopoe'eritaj aya'da Juan i'madoya'denig buttida o'e kamanopoeanhue'po do'hued huata'moneritaj o'nigta'mona'ne. Do Davidkudaken adhuea'pane' ijjey. Oyda do'huakon Daviden huayayo ijjey. Konig siokpo magkesi eyda o'ika'nig ken eyda konig 'urunanada ijjenok do'taj 'urua'nanada o'noknopoika'pone. —Jesúsa oa'uy.
17 —Yan'tiak, Cristotaj yanoknopoe'. —Diosen Nokiega o'mana'. Kenpa'ti Ovejasi'poen huatoea, Cristoen huaknopoe'eria on'mana'. Be'api' kenda e'peenayo yan'tiak.
Kenomey Diostaj on'pakpo Jesucristotaj kanoknopoike' Diosere yan'noeonhuahuika'apet. Konigti hue'eyta' maymaya' eapa' kada'po Cristotaj kan'huahue', kenpa'ti Cristotaj kanoknopoe'. Konig Diosen huanoeanhuahuika' hue'ey kan'maye'. Katetehue' kan'maye'.
18,19 In beroba'te Diosen hua'a ijnigmadoya'denig be'omeyapi' in hua'a inberoba'te e'tiahuayika'ada nogpa'da on'mana'po nogda e'manmadika'nayo

konigda Diosa castiga ya'magka'apet.
In beroba'te oa'ika' konigda
kenomeytaj Diosa castiga
ya'magka'apet. In beroba'te Diosen
hua'a be'omeyapi' e'tiahuayika'ada
eknopo̱e̱' pakhue' o̱'nepo
manmadikahue' o̱'nika'nok kenomeytaj
Diosen e'manoeonhuahuika'ba'yo
kenomeyendik yabaktihuekeapet
kenpa'ti Diosen huaboda huakka'
jakyo kudhue'dikda ya̱'neapet. Diosen
e'manoeonhuahuika'ba'taj kenpa'ti
Diosen huabo huakka' jaktaj in
beroba'te ijtimadoya'dey. Aya' Diosen
hua'a in beroba'te huape̱e̱'eritaj daka'
ijmaboroay.

20 Kenda aya'da en'manade'te,
—Dapita' i̱dada ijtiakapoy. —Huairi
Jesúsa oa'uy.

Kenda ia'nig i̱da yatiak, Huairi Jesús.
Do Juana yona'mey.

21 Opudomeytaj aya'tada oro'en
Huairi Jesucristoa daka' mogkike',
ken.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

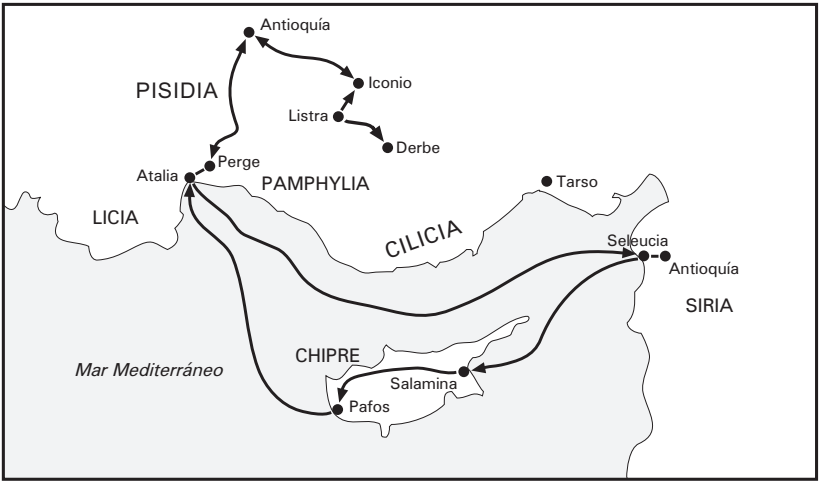

PRIMER VIAJE MISIONERO DE PABLO

SEGUNDO VIAJE MISIONERO DE PABLO

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

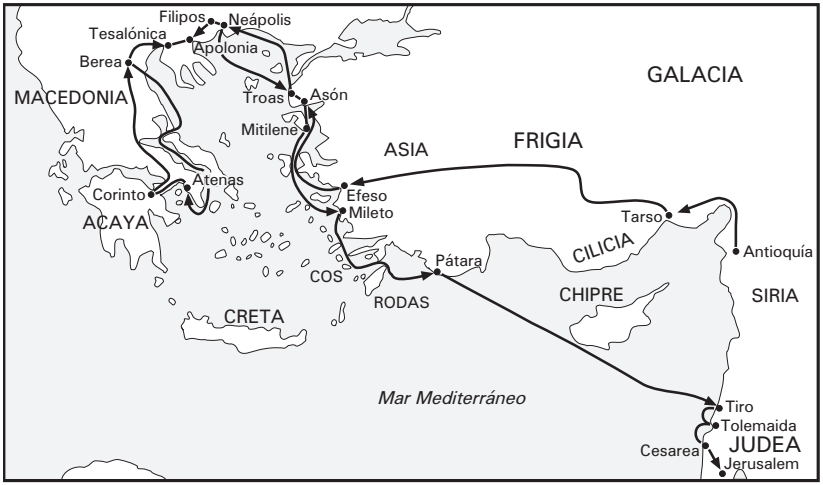

TERCER VIAJE MISIONERO DE PABLO

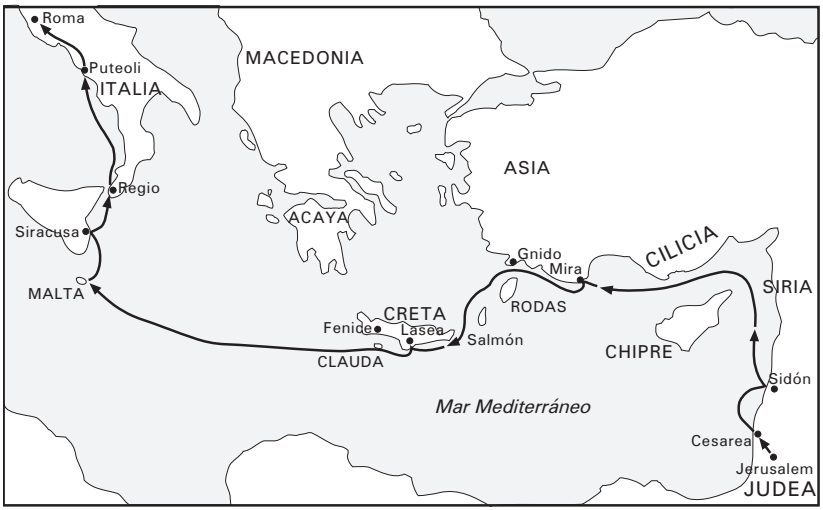

VIAJE DE PABLO A ROMA

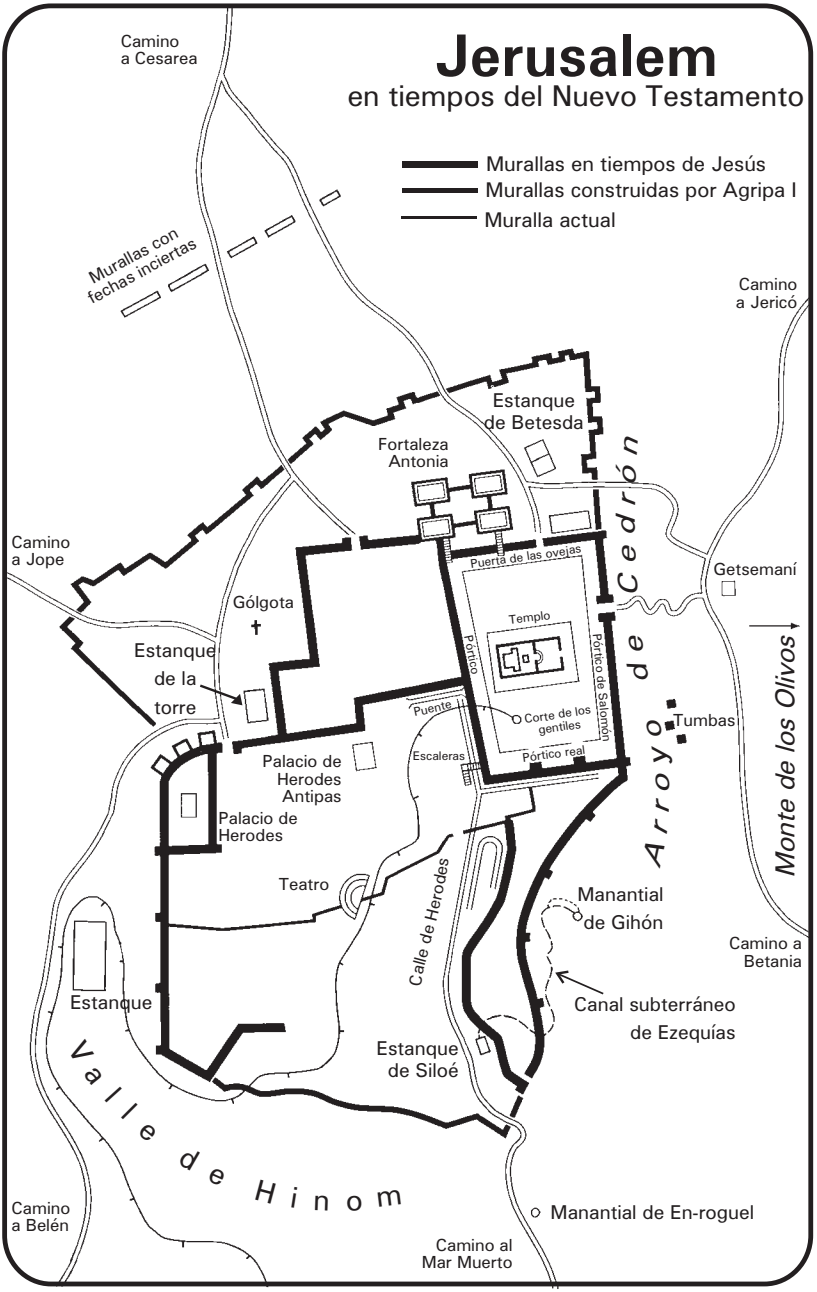

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

El Templo en el tiempo de Jesucristo

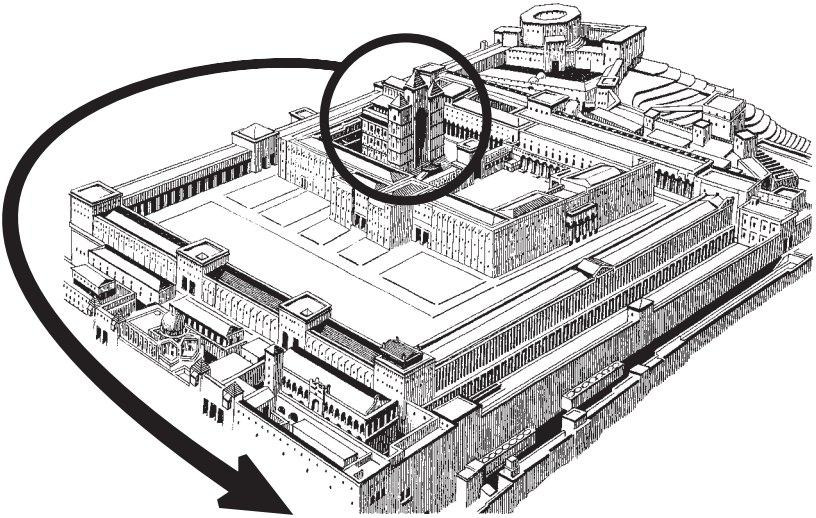

Plano del Interior del Templo

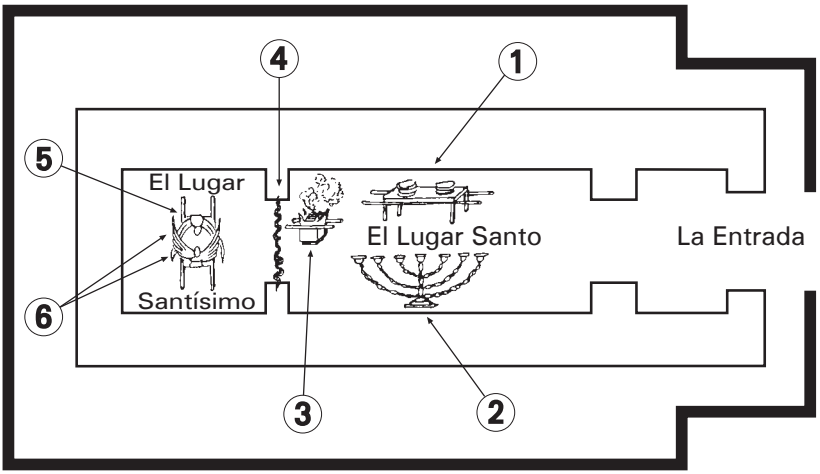

1. La Mesa y los Panes de la Proposición
2. El Candelabro
3. El Altar del Incienso
4. El Velo
5. El Arca del Pacto
6. Los Querubines

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional

Mapa para el estudio de
LOS HECHOS Y LAS EPISTOLAS

1. El primer viaje misionero de Pablo.
2. El segundo viaje misionero de Pablo.
3. El tercer viaje misionero de Pablo.
4. El viaje de Pablo a Roma.

El Nuevo Testamento en Amarakaeri del Perú, 2da ed. ©2008, Liga Bíblica Internacional